Aedrina

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
14 E
28

Digitized by Google

C. 63. e.

12-21-L-33

Digitized by Google

Digitized by Google

DISPENSATORIVM MEDICVM,

Continens

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM,

LIBROS V.

DE MATERIA MEDICA,
Libros III.

PHARMACOPOEAM

ITIDEM SIVE ANTIDOTARIVM
varium & abſolutiſſimum,

AVCTORE

IOANNE RENODÆO

MEDICO PARISIENSI
REGIO.

Nunc cum triplici INDICE *editum.*

[redacted]

Ex Typographia IACOBI STOER.

M. DC. XLV.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE IN ROMA
BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA
Digitized by Google

Digitized by Google

CLARISSIMO

ET OMNI GENERE VIRTVTVM CVMVLAtiſſimo D. ANDREÆ LAVRENTIO, Regis Conſiliario, Archiatrorum Comiti.

HISTORIAM *Anatomicam, omnium abſolutiſſimã, diuinum quidẽ opus, doctrina mira refertum, inuictiſſimo Galliæ & Nauarræ Regi conſecraſti (Archiatre clariſſime) & in fabrica* μικροκόσμου *deſcribenda,* μεγαλόκοσμον *tui nominis celebritate, doctrinæ fœcunditate, titulorum dignitate exornaſti. Vniuerſam ergo artis Pharmaceuticæ doctrinã, tibi & Medicorum principi, & Medico principũ offero. Tibi, inquam, literarum ornamento, cui tota Apollinis familia multis nominibus obſtricta eſt: nõ modo quæ Oceano & Aquilonio & Auſtrino littore circumuallatur, ſed quæ vltra Gangẽ, & Aſiæ fines Apollinem*

agnoſcit. Ante te enim corporis humani ſtructura pene latebat: & quæ de Anatomia vix finitæ controuerſiæ oriebantur, fruſtra doctiorum ingenia exercebant. Ante te febrium circuitus, ſymptomatum inſultus, & morborum exitus tanquam in occulto iacebant. Ante tuum ophthalmologicum opus, ſingulorum oculi in oculorum admirabili ſtructura, morbis & curatione caligabant. Te igitur viuente, lætius Muſæ viuunt, quas tu perpetuo colis. Te viuente, Schola Pariſienſis, cuius te alumnum profiteris, felicius exultat: quæ tanquam ſeminarium fœcundiſſimum Medicos Europæ totius celebres alit, erigit, diligit. Archiatros multos protulit, ſed duos omnium maxime doctrina, ſplendore, & dignitate inſignes, Fernelium & Laurentium. Felix quidem tam inclyta ſchola, viros quæ tam celebres educauit. Felicior, quæ quotidie Laurentiũ videt. Feliciſſima, quæ tantum Archiatrũ noſtris rebus conſulentem, fauentem, beneq́ precantem agnoſcit. Tanto quidem viro multa debet res literaria, præſertim Medica, quam iugiter, vbiq́, vndique, factis, ſcriptis, laudat, auget, exornat. Omnium autem maxime, maxima tibi debeo, Medicorum regiorum Primarie, qui non modo publicam me Anatomen in dicta ſchola ce-

lebran-

lebrantem, & de ſingulis corporis humani partibus diſſerẽtem, tuâ præſentiâ cohoneſtaueris, ſed in Medicorum regiorum ordinem cooptaueris, humanitus exceperis, ad hoc peragendum opus impuleris: Quod ſub te, tanquam ex te natum, gaudeo in lucem prodire. Tuo enim vt eguit flamine, numine ſic egebit, aduerſus Sycophantarũ morſus, mordacéſque conuitiatores, qui ſeu nihil, niſi quod ipſi faciunt, rectum putant: ſeu inuidi & malæ ſortis viri, aliorum famæ, rebúſque ſecundis peßimè inſultantes, ab aliis aliquid edi animo iniquo ferunt, aut edere renuunt ipſi: atque dum quicquã luce dignum proſtare vident, mox ſi non ridendo, ſane ringendo, vel abnuendo, certum quoddam malæ mentis iudicium oſtendunt. Hæc tamen à doctis viris, vt clariſſimis Pariſienſibus Medicis minime mihi pertimeſcenda duco, qui hoc habent cum Mompelienſibus eruditiſſimis commune, vt artem Aſclepiadicam ſinguli Empiricorum, & circulatorum crimini ſubiJci, patienter quidem ferre non queant: A dogmaticis vero, & probatis illuſtrari concupiſcant omnes. Omnes, inquam, qui vel ſcriptis, vel prælectionibus publicis, vel Therapeuticis operibus, tam nobilem artem quotidie magis ac magis exornando, ipſius ditionem ex-

tendunt, augent, ac locupletant. Illius autem partem, quæ inſtituendo Pharmacopæo, ſimplicibus dignoſcendis, & medicamentis componendis inſeruit, cum tandem aſsiduis lucubrationibus ad coronidem perduxerim, vt tuæ dignitatis authoritate, & authoritatis dignitate ſplendorem nanciſcatur, tibi conſecro, ac voueo. Permitte quæſo, ſub tuis auſpiciis prodire: AEquum enim videtur, vt quod tuo nutu fuit quaſi animatum, eodem erigatur, fulciatur, progrediatur. Hoc ſi conceſſeris, animum ad maiora dabis, tuo nomini perpetuo conſecranda. Bene vale, Medicorum princeps, & toti Galliæ diu viue ſemper incolumis. Lutetiæ ex noſtro Muſæolo 3. Kal. Auguſt. 1608.

Tuus ad omnia paratiſſimus
IOAN. de RENOV,
Pariſ. Med.

AVTHOR

Digitized by Google

AVTHOR BENEVOLO LECTORI.

HÆc eſt Pharmacopœa magna, candide Lector, aut ſi mauis, vniuerſa artis medicamentariæ doctrina, quam vix adhuc vllus in opus vnum congeſſit, aut debita methodo digeſſit, aut in artem redegit. Hæc, inquam, primæua eſt Medicinæ curatricis filia, quæ ſedula artifex, ac veluti Medici manus, non modo ſalutarem quamuis Antidotum parat, ſed ingerendum exhibet, & topicum admouet ipſa, atque ſanandis ægrotis non exiguas ſuppetias adfert, cuius nunc laudes egregias à Medicina, tãquam radios à Sole prodeũtes huc attexere nec libet, nec licet, verum grauiter fero tam vtilem artem indigne ac perperam à multis exerceri, qui ne quidem priora illius elementa norunt, aut illis noſcendis operam nauarunt. Eorum autem, qui huic arti ſegnius incumbunt, alij in antiquiores Græcos ſuæ vecordiæ culpam reijciunt, qui vel ſimplicia incognita, aiunt, aut inuſitata, aut indebitè parata præſcribunt. Alij tum in Barbaræ gentis idiomata, non ſatis fideliter ab interpretibus expreſſa, tum in ſimplicia, quæ exotica tellus eructat, ſibi inuiſa. Sunt qui ſuam opponunt ignauiam difficultatibus artis, cuius præcepta nullus hucuſque ſimul omnia coniunxit, aut optima methodo, ſine qua vix quicquam diſcitur, aut ſcitur, diſpoſuit, ſed hic tantum ſparſim quædam, ille alia, prout in ea parte ſeſe magis exercuit: Multorum tamen extant libri & vulgari, & Latino ſermone conſcripti, qui de re Pharmaceutica tractant, quam Fernelius multis

Digitized by Google

præceptionibus ſtabiliuit, Syluius præparationibus illuſtrauit, Rondeletius compoſitionibus ditauit, VVekerus laborioſus tranſcriptor & confectionibus aptis ornauit, & ineptis onerauit. Eſt vero cachinno dignum, multos compoſita medicamenta deſcribere, quorum ſimplicia penitus ignorant, compoſitionis rationem, & apparandi modum. Eſt & flagitio plenum, imo cruce dignum, alios non modo medicamentorum, ſed monetarum adulterationem, & ponderis accretionem docere, & Pharmaca quædam literis mandare & laudare, quæ ſine ſanitatis iactura vix ingeruntur: Nam cum optima quæque ſint adiaphora, & pro ratione boni vel mali vſus proſint vel obſint, ſi quæ ab imperitis, vel inexpertis, vel non probatis ſcripta dantur, ſuſpecta ſunt, infida, aut non ſatis ſecura. Ne quis autem in poſterum ſe excuſatum velit, ſi oſcitāter Pharmaciam exerceat, & ſimplicia male ſeligat, paret, miſceat, opus hoc Pharmaceuticum exhibemus: Quod multo fœcundius conſcriptum, facundius elaboratum, felicius abſolutum, ab alio quodam ex clariſſimis Medicis Pariſienſibus, quorum minimus ſum, habuiſſes, candide lector: Quot enim viri ſunt, tot oracula, tot Apollines, tot Medicinæ principes, qui tum docendo, tum medendo vitam quidem laborioſam, ſed gratam, felicem, honoribus multis decoratam Lutetiæ degunt. In ea enim, quæ velut eſt orbis in vrbe, vix ſingulis datur horis diurnis, vel cibandi, vel placide reſpirandi tempus, illorúmq; Muſæ ſilere malunt, quam ſcriptitare, vel ignauorum quorundam exemplo, ineptire. Ego vero nocturnis lucubrationibus,

quibus

quibus ſępe delector, moderatis, vires diuturno labore fatigatas, vtcunque erigens, ac animum pharmaciam illuſtrandi deſiderio recreas, cuncta, quæ ad hanc artem ſpectare dicuntur, aut vtiliter queunt referri, tam perſpicua, & accurata docendi methodo contexui, vt nihil ad illius perfectionem deſiderari videretur.

Totum autem opus in duas partes ſecatur: Prior Inſtitutiones Pharmaceuticas, ſeu theoriam, poſterior Officinam, ſeu praxim tradit. Inter vtramq; ſunt libri tres, de materia Medica, vt ambabus poſſint inſeruire. Seu enim medicamenta in rem præſentem expetantur, quæ in Inſtitutionibus multa ſunt, ſeu ad futuros vſus, quæ in Officina adhuc plura deſcribuntur, ſingulorum materia ex dictis libris quærenda & agnoſcenda: quæ idcirco ſic aptius collocatur, quàm in totius operis initio, licèt priùs debeant ſimplicia dignoſci, quàm ſeligi. In libro igitur priore de medicamentorum delectu agitur: In ſecundo, de præparatione: In tertio, de compoſitione: In quarto, de legibus in compoſitione ſeruandis: In quinto, de formulis remediorum. His accedunt alij tres libri, nempe de plantis, mineralibus, & ſtirpibus. Poſterior pars, quam Officinam Pharmaceuticam, ſeu Antidotarium nominauimus, in duas rurſus partes diuiditur: Prima de medicamentis ſumendis, altera de admouendis diſſerit. Atque denuò vtraque in libros tres diſtinguitur, & ſinguli in plures ſectiones, pro rerum docendarum varietate, & ordinis elegantiùs diſponendi ratione. Omnia, Lector beneuole, grata mente accipias, & æqui, boníque conſulas, rogo.

AD CELEBERRIMVM AMPLISSIMVMQVE PARISIENSIVM MEDICORVM ORDINEM.

VEster Renodæus (clariſſimi artis Aſclepiadicæ proceres) veſtra, quæ fatetur è veſtro orta horto, vobis reddit, libat, vouet, conſecrat. E veſtris floribus tanquam apes mellilega, hæc Thymiamata ſuxit, congeſſit, digeſſit. Excipite, olfacite, quæſo, fauum, non fumum olent, non pſeudomedicum * *Hohanhebin*, ſeu hariolum *Bombaſt*, ex quo veſpæ Heraclienſe mel lambunt, ſuáque Balſama & Mumias mutuantur. Veſtra fragrantius ſpirant, amabilius recreant, felicius expetuntur, ſalubrius ingeruntur. Κίττα laborant, qui lutum & carbones habent in delitiis, híſque torpet mens inſcia recti, qui volatilis, & arſenicalis auræ ſuffitu recreantur. Iſtis per me ſuum relinquatur caput mortuum, vt & Tartarum, aliáque ſimilia tenebrionum idola. Vobis veſtra, hoc eſt, optimis optima, doctis docta, probatis probata magis placent. Probatis verò non obuia quæque, bardorum more, qui bonum & malum idem ſæpe putant, &, vt vulgò fertur, vix ab auro Molybdenam ſine Lydio lapide diſtinguunt, ſed tanquam Diui Apollinis filij nihil incompertum habetis, nihil à vera Medicina alienum admittitis. Talem dico veterum, quæ Theorematis, ratione certa, & experientia firmatis nititur, & quæ ſimul medicamenta quædam, recentiorum doctrina probatorum ſedulitate complectitur. Priſcos enim omnia vidiſſe, dixiſſe, nouiſſe, non tulit ætas: Et neotericos de rebus præſentibus, quæ illis

** Sic ridiculè nominabat Paracelſus.*

lis

is erant futuræ, certius loqui, & maiorem rerum experientiam callere certiſſimum eſt. Hinc peritis ætatis noſtræ viris, quædam inuenire, & inuentis addere facile fas eſt. Etſi primis inuentoribus prima laus debetur: Poſterioris tamen ſæculi doctioribus ſpectatiſſimis ſua non deneganda; vt clariſſimis ſcholæ veſtræ alumnis, D. D. Fernelio, Syluio, Hollerio, Tagautio, Gorræo, Dureto, Palmario, Riolano ſcriptis qui doctiſſimis Hippocrateam artem illuſtrarunt. Datur ſiquidem rerum viciſſitudo: Monarchiæ multæ fines imperii vix conſtituentes affatim conciderunt: Quædam quaſi ex atomis natæ, coronas coronis adiunxerunt. Sæuiit in Ægyptios olim frequens Elephantiaſis, in Romanos Mentagra: At hæc ferè nunc prorſus inuiſa, illa tam rara, vt non fuiſſe putetur. Europœis ann. 1493. Indica lues noua fuit, & primo ſui aduentu ita effera, vt pauci conualeſcerent: nunc ita mitis eſt, & quaſi cicurata, vt in bene natis ſponte ſæpe deſinat. Viros quoque ingenij acutie, & doctrina claros non quæuis ætas ſemper protulit, ſed alia ignauiorum, alia percelebrium ferax extitit. Deſtitit verò nunquam ferax virorum clariſſimorum veſtra ſchola, Theatrum quæ Apollinis eſt, in quo ſedere tot Medicinæ principes: Templum quæ muſarum, in quo virtutes omnes de excellentia certant: Terribilis quæ locus, vt vocitabat Carpentarius veſter profeſſor Reg. In quo perpetuus eſt muſarum concurſus, in quo quot magiſtri, tot oracula, tot lumina, tot ſydera micantia, quorum radiis & aſpectu Hippocratica tribus fœcundatur: quorum præſentia contremiſcunt agyrtæ, circulatores & Empirici, qui dum medicos agunt, vel his ſimiles ſunt, qui in tragœdiis introducuntur: Reges enim ſimulant, cùm homines flocci ſint, vel pſeudoſyderibus, qui ſtellas micantes & beneuolas referunt, cùm cometæ ſint pernitioſi, terræ qui pinguedinem abſumendo, famem, nec rarò peſtem inferant, & adferant. Genus hoc hominum odi, ſpectactitiſſimi viri, mores & humores auerſatus ſum, & pharmaca, ſeu ingerenda, ſeu topica, toxica quæ cuncta ſunt, improbaui. Optima verò ſunt tantùm, & ſalutaria, quæ probatis: Probatis, quæ veſtra, hoc eſt, noſtra. Videte, ſi placet, legite, guſtate: veſtri poma ſunt

Hippocr. lib. de lege.

fruticeti: omnia matura, gratioſa, ſalutaria. Gratioſa forſan dediſſent veſtri collegæ Ioan. Tagautius & Anton. Gallus, quibus ante 70. annos, hæc prouincia fuerat demandata: Sed cùm vterque ad Pharmacopœam inſtruendam laboraret, immatura morte cuiuſque, opus eſt interceptum, inquit Fœſius. Eundem ſponte laborem ſuſceperat Stephanus Gormelenus: Verum tot, tantáſque difficultates hoc in negotio honorandus, perdoctúſque ſenex inuenit, vt ætatis occaſu, & ſtudiis irrequietis perfractus, vt ſanitati proſpiceret, ab incepto ſtatim operę deſtiterit. Hunc autem operæ multæ laborem, vt libenter, & ex animo ſuſcepi, ſic, Deo duce, feliciter peregi. Valete, legitimi filij Hippocratis, diu viuite, & animo grato meas lucubrationes accipite.

Circa finem præfat. ſuæ Pharmac.

Veſter RENODÆVS, *vobis ſingulis deuotiſſimus.*

IOAN.

IOAN. DE RENOV LECTORI.

MVLTOS habes (candide lector) Antidotariographos, paucos, qui de medicamentis rectè ſeligendis, accuratè præparandis, & debitè componendis ſcripſerint: Vix vllos, qui medicamenta tantùm optima deſignarint, methodicè ſimul congeſſerint, & inepta quoq; caſtigarint, & improbarint. In multis enim Antidotariis vulgaribus, tantùm quædã veluti farrago medicamentorum, ſeu Receptarum, vt vocant, inutilium collecta videtur, quæ & tibi ſunt oneri, ſi legeris: & damno Pharmacopœis, ſi pararint, & forſan ægrotis periculo, ſi ſumpſerint. Nonnulla quædam excipio, doctrina quæ ſunt politioris, experientia certioris, mixtura melioris: vt quæ à dogmaticis, probatis, & expertis edita, illuſtratáque, multum iuuare queunt. Nulla tamen videre contigit, quæ omnium animos expleant: Quæq; enim regio ſuam vt habet viuendi legem, ſic medicandi modum. Et quod ægrius ferendum, Pharmacopæi eiuſdem vrbis, aut medicamenta inter ſe varia, aut eadem variè parant, & miſerè celebrem artem lacerant. Singuli enim codicillos quoſdam manuſcriptos in ſcriniis aſſeruant, in quibus compoſitionum ſecretiores formulas, & parandi modos ſe ſolos habere putant, quod aiunt, à ſuis magiſtris, aut ſeniore quodam Apothecario acceperunt. Sic enim apud illos adeò inualuit hæc improba conſuetudo, vt tyrones cautè, ſi poßint, magiſtrorum, quibus operam dederunt, eiuſmoni codicillos ſurripiant ante diſceſſum. Omnes verò ſingulis medicamentis typo non excuſis, vel adimũt, & immutant, atq; in ſua ignorantia typum omnia fingunt. Vnde Pharmacopolia multa pilis, arculis, & aliis pluribus vaſis nitentibus ornantur, ſed medicamentis optimis & probatis deſtituta, vel parum referta: Atque

pyxidibus inſcriptiones appoſita, ſimplicia aut compoſita quadam ſape deſignant , qua nec Pharmacopola nouit, nec vidit vnquam : ſed ſat eſſe putat,ſi ad oſtentationem ea blebecula obiiciantur , à quibus gloriam aucupatur , ſimul & lucrum. Ne igitur diutius ancipites Pharmacopœi in Pharmacopolis extruendis , & medicamentis habendis , parandiſque relinquantur , illis hanc Officinam Pharmaceuticam damus abſolutiſsimã, quam Antidotarium Dogmatum vetus, & renouatum nominamus:Selectiora enim & probatiora medicamenta à veteribus tradita,à Chymiſtis ſpreta,ab ignaris deprauata, Empiricis ignota priſtina dignitati reſtituimus: Eorum compoſitionis rationem oſtendimus,parandi modum docemus,qualitates aperimus. Priſcis tamen non tanta tribuimus,quin recentiorum quoq; ſedulitati multa nos debere fateamur : qui cùm medicamentariã artem non parum auxerint,ex his confectiones quaſdam ſalutares deprompſimus : Quibus adhuc alias , nobis vſu longo probatas , & ex ratione deſcriptas adiunximus. Bene vale, Lector, & omnia grata mente,ſi placet , accipe.

⁂

Digitized by Google

AD DOCTISSIMVM VIRVM DN. DE RENOV Doctorem Medicum.

HIPASTICHON.

Eſt, qui res nouiter cunctas, quot Tartara claudunt,
Quot cœlum, & Tellus, non ego mirer eum?
Eſt quoque, qui vires harum, atque effecta recenſet,
Quantum plus tantum miror Ariſtotelem.
Eſt &, ad humanos qui cuncta hæc applicat vſus
Quæ nouit. Soter hic Deus eſt homini.

N. Jabot *Schola Med. Pariſ. Decanus.*

AD IOANNEM RENODÆVM MED. REG. DE PHARMACIA magna ab ipſo edita,

Εὐχαριστικόν.

Ite truces Parcæ, non iſthic pulla trahuntur
Stamina: Non veſtro colla paranda iugo.
Hic micat æternum volitans per ſecula nomen,
Hic noſtras cingit laurus amica domos.
In te vera loquor, dulcis Renodae: Videte
Vos proceres, ſi me talia cogit amor.
En medicas gemebunda trahens ſuſpiria Phœbus
Collapſas artes viderat arce ſua:
Vos iubet ire viam, proceres, qua ſemita monſtrat

Digitized by Google

Ardua, quæ greſſus Pharmaca tuta tenent:
His dictis animos incendit, ſiccine inulta
Pharmacopœa iaces? Iſne peribit honos?
Non tulit inſtantem Renodæus: Gloria ſoli:
Gloria nunc ipſi: Non peritura dies.
Exit opus tandem vario molimine mentis
Aureum, & hac calamo ferrea ſecla domans.
Ex illo quæ ſint methodo tractanda perite
Pharmaca: quæ mala ſint, quæve ſequenda vides.
Ex illo tibi parta ſalus: Morbonia dextras
Hic videt hoſtiles: Vita, perenne decus.
Ecquid erit præmij? Sic te tua fata ſecundent,
Vt ſit, quanta operis, ſic tibi longa dies.

IOAN. d'EGORRIS
Med. Pariſ.

INDEX

INDEX CAPITVM

PRIMÆ PARTIS HVIVS OPERIS, QVÆ libros octo continet, in quorum quinque prioribus de Inſtitutionibus Pharmaceuticis, in aliis tribus de materia Medica agitur.

LIBER PRIMVS.

In quo Pharmaciæ vtilitas, dignitas, & Medicamentorum qualitas, effectus & delectus explicantur.

EIVSDEM LIBRI CAPITA.

I. QVID Pharmacia & eius vtilitas. fol.1

II. Quid Pharmacopœus, qualis eſſe debeat, illius ſubiectum, obiectum & finis. 4

III. Quid medicamentum, quid alimentum, quid inter vtrumque medium. 6

Digitized by Google

IV. Antiquitus ſolummodo ſimplicium vſus & mirabiles eorum proprietates. 7
V. De materia medicamentorum, & vnde ſumitur. 10
VI. De facultatibus medicamentorũ, & quotuplex ſecundũ generales facultates medicamentum. 12
VII. De primis & ſecũdis medicamentorum facultatibus. 14
VIII. De tertia medicamentorum facultate, ſeu proprietate occulta. 15
IX. De facultate medicamentorũ purgantium, vnde promanat, & quomodo agit. 18
X. De medicamentis quæ citra ventris ſolutionem, occulta proprietate morbos multos ſanant. 20
XI. De ſimplicibus medicamentis, quę proprietate ſpecifica partes quaſdam reſpiciunt. 23
XII. De periammatis, ſeu Amuletis, quæ geſtata, vel appenſa, mira & cæca virtute morbos multos curãt. 26
XIII. De Venenis. 30
XIV. De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis dominantur. 35
XV. De generali delectu medicamentorum purgantium. 40
XVI. Vnde ſumatur purgantium medicamentorum delectus. 41

XVII.

Digitized by Google

XVII. Quomodo ſumatur medicamentorum electio à rebus enumeratis. 44
XVIII. Particularis ſaporum diſquiſitio. 46
XIX. Quis medicamentorum delectus à ſaporibus ſumitur. 50
XX. De tempore colligendi medicamenta. Quamdiu vis eorum perduret, Et quo tempore melior. 51
XXI. Quis medicamentorum purgátium ex loco ſumitur delectus. 55
XXII. De delectu medicamentorum purgántium à facultatibus ſumpto. 57

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber ſecundus, in quo de Medicamentorum præparatione agitur.

EIVSDEM CAPITA.

I. Medicamentis omnibus, vt alimentis præparationem aliquam deberi. 61
II. De præparationum differentiis. 63
III. De lotione. 65
IV. De purgatione medicamentorũ. 69
V. De infuſione. 70
VI. De humectatione, aliiſque infuſionum differentiis. 72
VII. De nutritione. 73

VIII. De maceratione, infectione, & digeſtione. 74
IX. De tritura. 76
X. De variis trituræ ſpeciebus. 79
XI. De coctione. 81
XII. De aſſatione & frictione. 84
XIII. De vſtione. 85
XIV. De extinctione. 69
XV. De calfactione, inſolatione, & refrigeratione. 91
XVI. De putrefactione & fermentatione. 92
XVII. De diſſolutione. 94
XVIII. De liquatione. 95
XIX. De mollitione & duratione. 96
XX. De ſiccatione. 98
XXI. De expreſſione. 99
XXII. De extractione. 101
XXIII. De extractis chymicorum. 102
XXIV. De cribratione. 104
XXV. De colatione & filtratione. 106
XXVI. De deſpumatione. 108
XXVII. De clarificatione. 109
XXVIII. De aromatizatione. 110
XXIX. *De* coloratione. 111
XXX. *De* conditura, & ſalitura, & fartura. 113
XXXI. *De* deſtillatione. 115
XXXII. *De* deſtillatione per deſcenſum. 118

Inſti-

Digitized by Google

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber tertius, in qua agitur de compoſitione Medicamentorum generalium.

EIVSDEM CAPITA

I.	Cur medicamenta componantur.	122
II.	De ſyrupis in genere.	124
III.	De Propomatis.	126
IV.	De ſyrupis mellitis.	129
V.	De ſuccis mellitis.	130
VI.	De ſapis.	132
VII.	De conſeruis.	133
VIII.	De conditis in genere.	136
IX.	De pulueribus.	137
X.	De eclegmatis.	139
XI.	De electuariis.	141
XII.	De hieris.	144
XIII.	De opiatis.	145
XIV.	De pilulis.	148
XV.	De trochiſcis.	151

Sectio ſecunda libri tertij, in qua generalis Medicamentorum externorum explicatio traditur.

EIVSDEM CAPITA.

I.	De oleis.	153
II.	De vnguentis.	157

III. De ceratis. 159
IV. De emplaſtris. 161
V. De ſparadrappis, 165

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber quartus. De legibus in compoſitione ſeruandis.

EIVSDEM CAPITA

I. Quis primus medicamenta compoſuit,& ratio compoſitionis. 166
II. De baſi medicamentorum, & eorum collatione in formulis. 168
III. De formulis & fine medicamentorum. 171
IV. De Medicamentorum ponderibus & eorum notis. 174
V. De Medicorum menſuris. 177
VI. De quantitate medicamentorum exhibendorum. 169
VII. Iuſtam medicamentorum quantitatem vix definiri,non tamen dum parum excedit,aut deficit, periculoſam. 181
VIII. De his,quæ innoxia magna quantitate ſumuntur, quibus conueniant,& quando. 183
IX. De his, quæ parua quantitate præſcribuntur. 185
X. Qua quãtitate ſimplicia medicamentis

Digitized by Google

tis componendis permiſceantur 187

XI. De medicamentorum repoſitione. 190

XII. De conſeruatione & duratione medicamentorum. 192

XIII. De his quæ antonomaſia quadam cæteris præſtant, à qua illorum denominatio ſumatur. 194

XIV. De radicibus, ſeminibus, floribus, lapillis & aquis, quæ dignitate quadã cæteris præferuntur. 196

XV. De ſuccedaneis. 198

XVI. Quæ, & quando recte ſubſtituuntur. 201

XVII. De medicamentis adulteratis. 206

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber quintus. De medicamentorum formulis, quorum vſus ad morborum præcautionem, vel profligationem celebratur.

Præfatio. 209

I. De ſolẽnibus quibuſdam decoctionibus longo vſu celebratis. 211

II. De doſi. 214

III. De potione purgatoria. 216

IV. De iulepis. 218

V. De deſtillatis reſtauratiuis 220

VI. De apozematis. 221

VII. De gargariſmatis. 224

Digitized by Google

VIII. De emulſionibus. 225
IX. De amygdalatis. 227
X. De ptiſana antiquorum, hordeato. 228
XI. De lohoch, ſeu eclegmatis in rem præſentem imperandis. 230
XII. De apophlegmatiſmis. 231
XIII. De bolo purgatorio. 232
XIV. De opiatis. 234
XV. De conditis. 235
XVI. De paſta regia. 236
XVII. De maza pane. 237
XVIII. De piniolato, ſeu pignolato. 239
XIX. De pandaleis. ibid.
XX. De hyppoglottidibus, vulgo ſublinguis. 241
XXI. De tabellis. 242
XXII. De pulueribus. 243

SECTIO II.

De his quæ vel induntur, vel inijciuntur. Et primum

I. De errhinis. 244
II. De peſſis. 246
III. De nodulis, vel potius penicillis. 248
IV. De ſuppoſitoriis. 249
V. De clyſteribus, ſeu enematis. 251

Digitized by Google

SECTIO III.

De his quæ extrinſecus adhibentur. Et primò

I.	De Balneis.	254
II.	De ſemicupio, ſeu inſeſſu.	256
III.	De vaporario.	257
IV.	De hypocauſto, ſeu ſudatorio.	258
V.	De fomentis ſeu fotibus.	260
VI.	De epithematis.	261
VII.	De lotione.	262
VIII.	De embroche & aſperſione.	263
IX.	De linimento, ſeu litu.	265
X.	De mucaginibus.	266
XI.	De collyriis.	267
XII.	De lacte virginali.	269
XIII.	De aqua aluminoſa.	270
XIV.	De frontali.	271
XV.	De cataplaſmatis & pultibus.	273
XVI.	De cataplaſmatis, empaſmatis, & diapaſmatis.	275
XVII.	De ſynapiſmis ſeu phœnigmis.	276
XVIII.	De dropace & picatione.	277
XIX.	De Pſylothris.	278
XX.	De veſicatoriis.	281
XXI.	De pyroticis ſeu cauteriis.	281
XXII.	De ſcuto.	283
XXIII.	De cucupha, & ſemicucufa.	284
XXIV.	De ſacculis.	286
XXV.	De dentifriciis.	288

Digitized by Google

XXVI. De odoramentis. 289
XVVII. De ſuffitu, & auiculis Cypreis. 291.

DE MATERIA MEDICA, COMPOSITIONIBVS in Pharmacopolio parandis & ſeruandis neceſſaria, Libri tres.

De Plantis,

LIBER PRIMVS.

EIVSDEM CAPITA.

	Præfatio.	296
I.	De aqua.	300
II.	De Vino.	302
III.	De aceto.	305
IV.	De omphacio.	306
V.	De ſaccharo.	308
VI.	De melle.	310
VII.	De manna.	312
VIII.	De floribus cordialibus & primum de violis.	313
IX.	De flore bugloſſi.	314
X.	De flore borraginis.	315

XI. De

Digitized by Google

XI.	De communibus quatuor emollientibus, & primum de maluis.	316
XII.	De acantho, ſeu branca vrſina.	318
XIII.	De aliis emollientibus, & primum de mercuriali	319
XIV.	De parietaria.	ibid.
XV.	De beta & atriplice.	320
XVI.	De quinque capillaribus, & primum de vero capillo veneris.	321
XVII.	De adianto vulgari.	322
XVIII.	De polytricho.	ibid.
XIX.	De ceterach.	324
XX.	De ſaluia vita.	325
XXI.	De quibuſdam aliis capillaribus minus propriè dictis, & primum de hemionitide.	ibid.
XXII.	De cuſcuta & epithimo.	326
XXIII.	De quinque radicibus aperientibus, & primum de Apio.	327
XXIV.	De petroſelino.	328
XXV.	De aſparagis.	329
XXVI.	De fœniculo.	ibid.
XXVII.	De ruſco.	331
XXVIII.	De quatuor ſeminibus frigidis maioribus.	ibid.
XXIX.	De quatuor ſeminibus frigidis minoribus: Et primum de lactuca & eius ſemine.	333
XXX.	De portulaca eiúſque ſemine.	334

XXXI. De aliis ſeminibus frigidis minoribus, ac obiter de Cichoreaceis, 335
XXXII. De ſeminibus quatuor calidis maioribus, & primum, De aniſo. 336
XXXIII. De cumino. 337
XXXIV. De caro. 338
XXXV. De aliis quatuor ſeminibus calidis minoribus, & primum de Ammi. 339
XXXVI. De Amomo. 340
XXXVII. De dauco. 341
XXXVIII. De eximiis aliquot floribus, ex quibus aquæ & olea trahuntur efficaciſſima, & primum, De roſis. 342
XXXIX. De nymphea. 343
XL. De lilio. 344
XLI. De croco. 345

SECTIO II.

De ſimplicibus purgantibus.

Præfatio. 346
I. De Rhabarbaro. 347
II. De caſſia. 348
III. De Tamar-Indis. ibid.
IV. De myrobalanis. 349
V. De aloë. 351
VI. De ſenna 352

VII. De

Digitized by Google

VII. De radice mechoacan. 353
VIII. De agarico. 354
IX. De polypodio. 355
X. De carthamo. 356
XI. De ebulo. 357
XII. De eſula. 358
XIII. De Hermodactylis. 359
XIV. De turpetho. 360
XV. De ſcammonio. 361
XVI. De elloboro. 363
XVII. De colocynthide. 364
XVIII. De mezereo & chamelæa. 365
XIX. De Thymelæa. 366
XX. De laureola. ibid.
XXI. De Ricino. 367
XXII. De braſſica Marina, ſeu Soldanella. 368

SECTIO III.

De calefacientibus exoticis.

I. De zinzibere. 369
II. De zerumbet. 370
III. De zedoaria. 371
IV. De galanga. 372
V. De acoro. ibid.
VI. De calamo aromatico. 373
VII. De coſto. 374
VIII. De been vtroque. 375
IX. De ſcecachul. 376
X. De cinnamomo. 377

XI. De nuce moſchata, maci & macere 379
XII. De piperibus. 380
XIII. De caryophillis. 382
XIV. De cardamomis ibid.
XV. De cubebis. 383
XVI. De carpobalſamo & cæteris balſami partibus. 384
XVII. De Kermes. 386
XVIII. De ſchœnantho. 388
XIX. De folio ſeu malabatro. 389
XX. De ſpica Indica & nardis. ibid.
XXI. De Agallocho 390
XXII. De ſantalis. 391
XXIII. De ſaſafras. 392
XXIV. De guaiaco. 393
XXV. De ſarſaparilla. 394
XXVI. De chyna radice. ibid.

SECTIO IV.

De calefacientibus indigenis.

I. De Pyrethro. 396
II. De Sinapi. 397
III. De Thlaſpi. 399
IV. De Eruca. 400
V. De Vrtica. 401
VI. De Iride. 403
VII. De Helenio. 404
VIII. De Cypero. 405
IX. De Angelica. 406

X. De

x. De libiſtico, ſeu liguſtico. 407
XI. De Seſeli. 408
XII. De Gentiana. 409
XIII. De tormentilla. 410
XIV. De pæonia. ibid.
XV. De rubia. 411
XVI. De oinone. 412
XVII. De eryngio. 413
LVIII. De gramine vulgari, 414
XIX. De glycyrrhiza. ibid.
XX. De cyclamine. 415
XXI. De ſcylla. 416
XXII. De bulbis. 417
XXIII. De Satyrio. 418
XXIV. De porris. 419
XXV. De raphano & rapo, ſeu buniade. 420.
XXVI. De anemone. 421
XXVII. De Keiri. 422
XXVIII. De thymo. 423
XXIX. De ſerpillo. ibid.
XXX. De ſampſuco & maiorana. 424
XXXI. De pulegio. 425
XXXII. De polio. 426
XXXIII. De ozymo. 427
XXVIV. De origano. 428
XXXV. De mentha. ibid.
XXXVI. De calaminta. 430
XXXVII. De abſynthio. 431
XXXVIII. De artemiſia. 432
XXXIX. De meliſſa, ſeu meliſophillo. 433

XL. De praſſio. 434
XLI. De betonica. ibid.
XLII. De veronica. 435
XLIII. De dictamno. 436
XLIV. De ſtœchade. 437
XLV. De ſaluia. 438
XLVI. De hormino. 439
XLVII. De ſcordio. 440
XLVIII. De ruta. 441
XLIX. De lithoſpermo, ſeu Milio Solis. 442
L. De ſaxifraga. ibid.
LI. De Ariſtolochia. 443
LII. De aſaro. 444
LIII. De pimpinella. 445
LIV. De chamedry. 446
LV. De chamæpyti. ibid.
LVI. De parthenio. 447
LVII. De hyperico. 448
LVII De Androſæmo. ibid.
LIX. De melanthio ſeu nigella. 449
LX. De hyſſopo. 450
LXI. De geranio. 451
LXII. De Doronico & damaſonio. 452
LXIII. De carduo benedicto. 454
LXIV. De cardiobotano, ſeu cardiaca. 455
LXV. De chameleone nigro. ibid.
LXVI. De Cynara. 456
LXVII. De phu, ſeu valeriana. 457
LXVIII. De fumaria. 458
LXIX. De euphraſia. ibid.

LXX. De

Digitized by Google

LXX.	De centaurio minore.	459
LXXI.	De Rapontico.	460
LXXII.	De Meu.	461
LXXIII.	De anetho	ibid.
LXXIV.	De petroſelino Macedonico	462
LXXV.	De Coriandro	463
LXXVI.	De capparibus	464
LXXVII.	De periclymeno	465
LXXVIII.	De geniſta.	466
LXXIX.	De ſabina	ibid.
LXXX.	De roremarino	467
LXXXI.	De agno caſto, ſeu vitice	468
LXXXII.	De fraxino & Ornithogloſſo	469
LXXXIII.	De viſco querno	470
LXXXIV.	De populo	471

SECTIO V.

De ſimplicibus refrigerantibus.

I.	De mandragora	473
II.	De ſolano	475
III.	De alkekengi	477
IV.	De hyoſcyamo	478
V.	De papauere	ibid.
VI.	De ſemperuiuis	480
VII.	De cynogloſſo	482
VIII.	De plantagine	ibid.
IX.	De centinodia	483
X.	De ſymphyto	ibid.
XI.	De oxalide, ſeu acetoſo	486
XII.	De oxylapatho	487

XIII. De hepatica, hepatorio, & eupatorio, ſiue agrimonia 488
XIV. De primula veris, ſeu herba paralyſis 489
XV. De braſſica hortenſi 491
XVI. De pſyllio 491
XVII. De tuſſilagine 492
XVIII. De lupulo ibid.
XIX. De biſtorta 493
XX. De fragaria 494
XXI. De pentaphyllo 495
XXII. De ſpargula, ſeu apparine ibid.
XXIII. De ſcabioſa 496
XXIV. De Goſſipio 497
XXV. De hiſpidula, ſeu Æluropo, quem vulgus pedem cati nominant 498
XXVI. De meliloto 499
XXVII. De lino 500
XXVIII. De fœnugræco 500
XXIX. De ciceribus rubris 501
XXX. De orobo ſiue eruo 502
XXXI. De lupinis 503
XXXII. De hordeo ibid.
XXXIII. De Sumach ſeu Roë 504
XXXIV. De myrto 505
XXXV. De millefolio 506
XXXVI. De tamariſco 507

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO VI.

De fructibus.

I.	De pomis	509
II.	De pyris	510
III.	De malo citrio	511
IV.	De aurantiis	513
V.	De granatis	514
VI.	De malo cotoneo	515
VII.	De meſpilis	516
VIII.	De ſorbis	517
IX.	De cornis	518
X.	De prunis	519
XI.	De malis armeniacis	520
XII.	De perſicis	521
XIII.	De ceraſis	522
XIV.	De moris	523
XV.	De moris ſylueſtribus & Idæis.	524
XVI.	De ſebeſten ſeu mixis	525
XVII.	De iuiubis	ibid.
XVIII.	De ficubus	526
XIX.	De dactylis	528
XX.	De Oliuis	529
XXI.	De vuis acerbis & paſſulis	530
XXII.	De Ribes	531
XXIII.	De berberis	532
XXIV.	De auellanis	533
XXV.	De piſtaciis	534
XXVI.	De amygdalis	ibid.
XXVII.	De nucibus	539

Digitized by Google

XXVIII.	De nucibus pineis	536
XXIX.	De nucibus cupreſſi	537
XXX.	De fructibus, ſeu baccis lauri	538
XXXI.	De granis iuniperi	539
XXXII.	De gallis	541

SECTIO VII.

De Gummis.

I.	De ſuccis, ſeu plantarum humoribus	543
II.	Quid gummi, & quî differant à reſinis & aliis liquoribus concretis	544
III.	De gummi arabico	545
IV.	De gummi tragacantho	546
V.	De ammoniaco	547
VI.	De lacca & Cancamo	ibid.
VII.	De ſanguine draconis	549
VIII.	De aſa fœtida	551
IX.	De ſagapeno	553
X.	De Galbano	554
XI.	De opoponace	555
XII.	De ſarcocolla	556
XIII.	De gummi hederæ	ibid

SECTIO VIII.

De reſinis.

I.	Quid reſina & eius varietas	559

II. De-

II.	De pice	560
III.	De terebinthina	562
IV.	De thure.	564
V.	De Beniuino	565
VI.	De euphorbio	566
VII.	De lacryma oleæ Æthiopicæ, impropriè gummi elemi dicta	567

SECTIO.

De Gummi-reſinis.

I.	De maſtiche	568
II.	De caphura	570
III.	De ſtyrace	571
	Appendix de Anomalis gummi-reſinis	ibid.
IV.	De myrrha	573
V.	De bdellio	574

SECTIO X.

De aliis ſtirpium humoribus ſeu ſuccis.

I.	De opio	576
II.	De elaterio	577
III.	De ladano	578
IV.	De hypociſtide	579
V.	De tartaro	580
VI.	De ſucco glycyrrhizæ	581
VII.	De cera	582
VIII.	De ſuccis quibuſdam aliis, alio loco aptius deſcriptis	583

Digitized by Google

DE MATERIA MEDICA,

LIBER SECVNDVS.

De Mineralibus.

	Præfatio.	584
I.	De terra lemnia	586
II.	De bolo armena	587
III.	De aliis quibuſdam terris minus vſualibus	588
IV.	De quibuſdam foſſilibus è mari, terráque erutis, quæ inter metalla, lapides, & terras ambigunt: Et primùm de chryſocolla ſeu Borace	590
V.	De Vitriolo ſeu calchanto	591
VI.	De alumine	594
VII.	De ſale	595
VIII.	De bitumine	597
IX.	De ſulphure	598
X.	De ambaro griſeo	599
XI.	De ambaro fuluo, ſeu electro.	601
XII.	De corallio	ibid.
XIII.	De auripigmento	602
XIV.	De minio	604
XV.	De hydrargyro	606

Digitized by Google

SECTIO II.

De lapidibus pretioſis & medicatis.

I.	De ſmaragdo	610
II.	De ſaphyro	611
III.	De rubinis	612
IV.	De granatis	613
V.	De Sardio lapide	614
VI.	De Hyacintho	ibid.
VII.	De Topazio	615
VIII.	De lapide Lazuli	616
IX.	De magnete, ſeu lapide Heraclio	617
X.	De aliis quibuſdam gemmis in Medicina rarius vſurpatis	619

De lapidibus quibuſdam medicatis, nec pretioſis, & primum

XI.	De marmore	622
XII.	De cryſtallo	623
XIII.	De gypſo	624
XIV.	De calce	625
XV.	De lapidibus ſpongiarum	626
XVI.	De lateribus	627

Digitized by Google

SECTIO III.

De Metallis.

I.	De auro	629
II.	De argento	630
III.	De ſtanno	631
IV.	De plumbo	632
V.	De ære	633.
VI.	De ærugine	634
VII.	De ferro	635
VIII.	De ſeptimo metallo	637
IX,	De ceruſa	638
X.	De cadmia vtraque factitia & foſſili	640
XI.	De ſpodio	641
XII.	De pompholige.	643
XIII.	De Lithargyro	644

DE MATERIA MEDICA,

LIBER TERTIVS.

De medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus ſumptis.

	Præfatio.	647
I.	De ſanguine humano	649

II. De

Digitized by Google

CAPITVM.

II.	De Mumia.	651
III.	De ſanguine hirci.	653
IV.	De ſanguine leporis.	654
V.	De pinguedinibus: & primo.	
	De medulla cerui.	655
VI.	De ſeuo caprino.	656
VII.	De axungia Suis.	657
VIII.	De axungia vrſi.	658
IX.	De axungia anſeris.	ibid.
X.	De axungia ánatis.	659
XI.	De axungia gallinarum.	660
XII.	De Butyro.	662
XIII.	De pulmone vulpis.	664
XIV.	De teſticulis caſtoris.	ibid.
XV.	De excrementis animalium: Et primum	
	De moſcho.	665
XVI.	De Zibetho.	667
XVII.	De ichthyocolla.	668
XVIII.	De Oeſypo.	669
XIX.	De oſſibus medicatis: Et primum	
	De oſſe cordis cerui.	671
XX.	De ebore.	672
XXI.	De cornu monocerotis.	673
XXII.	De lapide bezaar.	675
XXIII.	De Margaritis ac vnionibus.	678
XXIV.	De vmbilicis marinis.	680
XXV.	De dentalio.	ibid.
XXVI.	De Antalio.	681
XXVII.	De teſtudinibus.	682
XXVIII.	De ranis.	684
XXIX.	De cancris.	685

XXX.	De viperis.	686
XXXI.	De ſcincis	690
XXXII.	De ſcorpionibus.	691
XXXIII.	De Lumbricis.	692
XXXIV.	De cantharidibus.	694
XXXV.	De Formicis.	695
XXXVI.	De Serico.	696

INDEX CAPITVM.

ISAGOGES.

	Præfatio.	699
Cap. I.	De domo & officina pharmacopœi.	703
II.	De inſtrumentis officinæ neceſſariis.	705
III.	De mortariis & piſtillis.	707
IV.	De ſpatulis & cochlearibus.	708
V.	De ahenis & aliis quibuſdam vaſis metallicis.	709
VI.	De torcularibus & prælis.	710
VII.	De cribris & incerniculis.	711
VIII.	De colatoriis.	713
IX.	De fornacibus.	714
X.	De alembicis & cucurbitis.	716
XI.	De menſis & abaco officinæ neceſſariis.	717
XII.	De arculis, pyxidibus & aliis officinæ vaſis.	719

XIII. De

Digitized by Google

XIII. De ſimplicibus vel integris vel eorum partibus in Pharmacopolio ſeruandis. 721
XIV. De mineralibus & metallis in officina ſeruandis. 724
XV. De animalibus aut eorum partibus in pharmacopolio ſeruandis. 726
XVI. De medicamentis compoſitis in officinis pharmacopœorum ſeruandis. 727

OFFICINÆ PHARMACOPŒRUM ſeu antidotarij

LIBER I.

Eſt de medicamentis alterantibus & præparantibus, habétque ſectiones octo.

I. Et agit de Syrupis. 731
II. De ſyrupis qui quouis tempore poſſunt parari. 761
III. De ſyrupis mellitis. 773
IV. De ſuccis mellitis. 779
V. De rob ſeu ſapa & aliis Robub. 784
VI. De conſeruis. 788
VII. De fructîbus & aliis plantarum partibus conditis.

VIII. De eclegmatis in officina ſeruandis 806

LIBER II.

Sect. I. Eſt de medicamentis purgantibus ſelectiſſimis & vſu longo probatis. 812
II. De hieris 836
III. De electuariis Solidis & Trochiſcis purgantibus. 842

LIBER III.

Sect. I. De pulueribus cardiacis ſelectioribus. 884
II. De antidotis humidis. 914
III. De trochiſcis alterantibus & roborantibus.

OFFICINÆ PHARMAceuticæ Pars altera.

De medicamentis externis tribus adhuc libris diſtincta, in quorum primo agitur de omni oleorum genere, quibus additur appendix de balſamis.

Sect. I. Eſt de oleis ex infuſione medicatis. 969
II. De Oleis, quæ quouis tempore conficiuntur. 987

III. De

CAPITVM.

III. De oleis ex animalibus, & eorum partibus. 994

IV. De oleis per deſtillationem extractis. 1000

Appendix libri de oleis, tractans De balſamis. 1026

LIBER V.

Sect. I. Eſt de vnguentis. 1033

II. De ceratis. 1069

LIBER VI.

Nullas habens ſectiones tractat de emplaſtris incipitque fol. 1075

Appendix de quibuſdam aquis medicatis arte paratis. 535

Finis huius indicis.

Digitized by Google

INDEX

MORBORVM EORVMQVE REMEDIORVM IN TOTO hoc opere contentorum.

Dolor capitis.

PORTVLACA, 334. Laureola, 367. pyrethrum, 397. Solanum, 475. ſuccus meliloti cum vino & roſaceo exceptus, 499. oxymel ſcilliticum, 775. antidotum aſyncritum, 923. Theriaca Andromachi, 937. vnguentum populeon, 1037. Electuarium de pſyllio, 825. hiera picra Galeni, 837. hiera Pachi, 839. pilulæ maſtichinæ, 855. pilulæ ſine quibus, 858. pilulæ aureæ, 859. pilulæ cochiæ, 861. pil. aſſaiaret, 867. Trochiſci narcotici Fernelii, 963. oleum roſatum, 973. oleum nenupharinū, 977. oleum ex pomis mandragoræ, 983. Oleum de Euphorbio, 991.

Debilitas cerebri & capitis.

Cerebrum totúmque caput corroborant,

puluis

igitized by Google

puluis pro ſuffitu,292. crocus,345. pœonia,410. maiorana, 424. meliſſa,433. betonica, 435. ſtœchas,437. ſaluia,438. ambra griſea,600. corallia, 601. ſmaragdus,610. moſchus,665. mel anthoſatum,782. conſerua roſarum, 789. conſerua anthos,792. conſ. bethonicæ,793. conſ. meliſſæ & ſaluiæ,ibid. Emplaſtrum de ianua, 1086. Trochiſci galliæ moſchatæ, 947. Trochiſci aliptæ moſchatæ,949. oleum ſampſuchinum roborat caput & omne neruorum genus, 981. aromaticum roſatum,893. puluis dianthos, 897. oleum myrthinum & myrtillorum, 983. oleum maſtichinum, 987.

Sternutationem promouentia ſunt.

Puluis,246. Sinapi,397.

Vertigo.

Vertiginem tollunt colocynthis, 364. radix chinæ,395. oxymel ſcilliticum, 775. antidotum aſyncritum, 923. Theriacæ Andromachi, 933. Aqua theriacalis,1109. Electuarium de pſyllio, 825. hiera picra cum agarico, 838. hiera Pachij, 839. pilulæ de agarico,860. pilulæ de nitro, 869. 870.

Inſania, Mania & melancholia hypochondriaca.

Melancholiam hypochondriacam & alios huiuſmodi affectus eradicare creduntur, elleborus niger verus, 363. Topazius, 616. Syr. de borragine & ſyr. de ſucco bugloſſi, 749. 750. antidotum aſyncritum, 923. vnguentum roſatum Meſue,1035. confectio hamech, 829. Ele-

Digitized by Google

ctuarium ſenæ, 832. hiera pachij, 838. oleum ex pomis mandragoræ, 983.

Lethargus.

Lethargum curant, Embroche, 264. ſacculus, 287. ſerpillum, 423. caſtorium, 665. mel anthoſatum, 782. Aqua theriacalis, 1109. clareta, 1110. hiera picra cum agarico, 838. hiera Pachij, 839. hiera diacolocynthidos, 840. pilulæ de agarico, 860. oleum de Euphorbio, 991.

Epilepſia.

Epilepſiam ſanantia ſunt pœonia, 8. elleborus niger verus, 362. colocynthis, 364. pyrethrum, 397. pœonia, 410. ſcylla, 417. pulegium, 425. betonica, 435. viſcum quercinum, 470. corallia, 602. ſmaragdus, 610. ſyrupus de ſtœchade, 765. oxymel ſcilliticum, 775. conſerua anthos, 792. radices pœoniæ conditæ, 802. antidotum aſyneritum, 923. Theriaca Andromachi, 933. Trochiſci ſcillitici, 945. oleum vitrioli, 1018. oleum ſulphuris, 1020. Aqua theriacalis, 1109. clareta, 1110. Electuarium ſennatum, 832. hiera picra cum agarico, 838. hiera Pachij, 839. hiera diacolocynthidos, 840. Trochiſci alhandal, 850. pilulæ de nitro, 870. puluis dianthos, 897.

Apoplexia.

Apoplexiam ſanantia ſunt, clyſter, 253. Sacculus, 287. colocynthis, 364. pyrethrum, 397. mel anthoſatum, 782. Syrupus anthos, 792. Aqua theriacalis, 1109. clareta, 1110. hiera diacolocynthidos, 840.

Digitized by Google

Paralyſis.

Paralyſin corrigunt radix chinæ, 394. pyrethrum, 397. decoctum radicis helenij potum, 404. primula veris, 489. bitumen, 597. ſyrupus de ſtœchade, 765. Syrupus anthos, 792. conſerua meliſſæ & ſaluiæ, 793. oleum vitrioli, 1018. balſamum Meſuæ, 1027. balſamum Hollerij, 1028. balſamum medicorum Florentinorum, 1030. balſamum D. Euonymi. ibid. balſamum mirabile, 1031. vnguentum martiatum, 1061. Aqua theriacalis, 1109. clareta, 1110. hiera diacolocynthidos, 840. pilulæ de nitro, 869. oleum Keirinum, 971. oleum de caſtorio, 997.

Spaſmus ſiue conuulſio.

Conuulſionem ſanant pulegium, 425. praſſium, 434. hypericum, 448. cardiaca, 455. rhaponticum, 460. roſmarinus, 467. caſtorium, 664. balſamum Hollerij, 1028. balſamum vulnerarium, 1029. balſamum Medicorum Florentinorum, 1030. balſamum vnguentum aregon, 1059. vnguentum martiatum, 1061. oleum anethinum, 979. oleum Keirinum, 971. oleum irinum, 972. oleum de caſtorio, 997.

Melancholia.

Melancholiam abigunt vinum, 304. flores bugloſſi, 314. flores borraginis, 315. ocymum, 427. ſtœchas, 437. Granati, 613. Sardæ, 614. hyacinthi, ibid. Topazius, 615. lapis Lazuli, 616. aurum, 629. lapis Bezoar. 675. Syrupus regis Saboris, 740. conſeruæ bugloſſi, 790. conſer-

tia borraginis, 791. confectio Alkermes, 914. confectio de hyacintho, 916. antidotum aſyncritum, 923. confectio hamech, 829. Electuarium Sennatum, 832. hiera diacolocynthidos, 840. Electuarium de gemmis, 887. ſpecies diacinnamomum, 899.

Catarrhus.

Quæ catarrhum ſiſtunt, ſunt ſequentia, vt Lohoch, 230. aliud contra fluxiones acres & erodentes, 231. puluis pro ſuffitu, 292. hyſſopus, 450. bolus armena, 587. Syrupus papaueris erratici, 739. Syrupus cytoniorum, 757. Syrupus myrthinus, 760. Syrupus de Glycyrrhiza, 765. Syrupus iuiubinus, 766. conſerua roſarum, 789. folia tuſſilaginis condita, 808. pilulæ de agarico, 860. Trochiſci de caphura, 959. oleum roſatum, 973. oleum omphacinum, 975. pilulæ de cynogloſſo, 879.

Incubus.

Incubum tollit hiera Pachij, 839.

Debilitas viſus.

Viſum acuunt Aqua communitatis, 268. fœniculus, 329. cariophylli, 382. Thymus, 423. Succus fumariæ, 458. Euphraſia, ibid. ſuccus centaurij minoris cum melle illitus, 460. Lapis Lazuli, 616. Aqua ophthalmica, 537. Aqua communitatis, ibid. pilulæ ſine quibus, 858. pilulæ aureæ, 859.

Oculorum Rubor.

Oculorum ruborem auferunt vnguentum citrinum, 1066. Aqua ad Epiphoram & ruborem

rem oculorum, 1113.

Dolor oculorum.

Dolorem oculorum ſedant aqua ſolani, 476. antidotum âſyncritum, 923. vnguentum ophthalmicum, 1045. hiera Pachii, 839. Trochiſci albi Rhaſis, 964.

Oculorum vlcera.

Ad vlcera oculorum cadmia lota eſt conuenientiſſima, 67. collirium ad ſcabiem palpebrarum, 268. Tragacanthum, 546. ſarcocolla, 556. pompholix, 644. aqua communitatis, 1113. aqua ad Epipgoram, ibid.

Dolor & tinnitus aurium.

Contra dolorem aurium faciunt ſuccus aparine infuſus, 496. ſuccus meliloti cum paſſo inſtillatus, 499. axungia anſeris immiſſa facit contra tinnitum aurium, &c. 658. axungia gallinarum, 660. adeps vulpinus, 664. balſamum Medicorum Florentinorum, 1030. hiera Pachii, 839. pilulæ ſine quibus, 858. oleum irinum tollit aurium tinnitum, 972.

Hæmorrhagia narium & omnium aliarum partium.

Hæmorrhagiam ſiſtunt, Errhinum, 245. ſymphytum, 485. myrthi fructus ſanguinis ſcreatum compeſcunt, 506. cotonea cocta, 515. Sorbi, 517. maſtiche, 569. hypocyſtis, 579. bolus armena, 587. ſuccinum, 601. corallia, 602. ſardæ, 614. Topazius, 615. Gypſum, 624. ſyrupus cytoniorum ſiſtit ſputum ſanguinis, 757. ſyrupus myrthinus, 759. Rob citoniorum ſty-

pticum,1041. Trochiſci de carabe,952.

Fœtor narium.

Fœtorem narium tollit oleum Irinum,972.

Ozena.

Ozenas curant Trochiſci hedychroi cum vino veteri odorato ſubacti,944.945.

Dentium mobilitas.

Dentes mobiles firmant portulaca,334. radix helenij commanducata, 405. dentiſcalpia ex lentiſco,570.

Dolor dentium.

Dolorem dentium mitigant & auferunt pyrethrum , 396. ſyrupus de moris compoſitus,753. antidotum aſyncritum,923. oleum ſulphuris dentes dealbat, eorúmque dolores ſedat,1020. oleum caryophyllorum, 1023. Trochiſci narcotici Fernelij , 693. oleum myrtiuum & myrtillorum,984. 985.

Vlcera oris.

Vlcera oris & tonſillarum ſanant portulaca,334. bolus armena,587. ſyrupus de moris compoſitus,753.

Fœtor oris.

Oris halitum commendant aniſum , 337. caryophilli,382. folium ſiue malabathrum,385. cortex arantiorum ſacharo conditus, 513. maſtiche commanducata , 569. myrrha commanducata, 574. confectio de hyacintho, 916. ſpecies diarrhodon Abbatis, 894.

Sciſſura

Sciſſura labiorum.

Sciſſuras labiorum ſanat axungia gallinarum,661.

Aphonia. 1027.

Amiſſam loquelã reſtituit balſamũ Meſuæ,

Vitia pectoris & pulmonum.

Mitigant & auferunt: Emulſio,226. Lohoch, 230. Electuarium regium, 236. paſta regia. ibid. ſacharum,308. Manna,312. adiantum verum,323. ſaluia vita,325. apium,327. folia ſennę,352. ſyrupus de lamio,403. Glycyrrhiza,415. pulegium, 425. praſſium, 434. braſſica rubra, 491. ſuccus radicis pentaphylli,495. ſcabioſa, 496. hiſpidula,498. ficus,527. dactyli,528. auellanæ, 533. piſtacij, 534. grana iuniperi,541. lac,663. ſyrupus violatus,731. ſyrupus de hiſpidula,736. ſyrupus capillorum veneris,741. Syrupus regius,762. mel violatum,780. conſerua violarum,789. eclegma de pineis, 811. electuarium lenitiuum, 816. diapenidion,911. penidia, 913. diaprunum ſimplex, 820. oleum violatum,970.

Tuſſis & aſthma.

Tuſſum ſedant ſemen vrticæ vt & aſthma, 71. eclegmata varia,140. ſacharum,308. manna, 312. adiantum vulgare,323. radix mechoacan, 354. colocynthis,364. vrtica, 402. radix helenij condita, 404. eiuſdem radicis decoctum potum,405. Glycyrrhiza, 415. origanum,428. calamintha,430. ariſtolochia, 444. nigella,449. hyſſopus,450. periclymenum,465. Tuſſilago,

492. ſemen Goſſipii, 497. Sebeſten ſeu mixa, 525. iuiubæ, 526. nuces pineæ, 536. tragacanthum tuſſim, raucedinem & arteriæ ſcabritiem tollit, 546. maſtiche, 568. Styrax, 571. Sulphur, 598. ſucci..um, 601. Syrupus de tuſſilagine, 733. Syrupus de papauere ſimplex, 737. Syrupus ex papauere erratico, 739. Syrupus de glycyrrhiza, 765. Syrupus iuiubinus, 766. Syrupus de hyſſopo, 767. conſerua bugloſſi, 790. folia tuſſilaginis condita, 800. lohoch de ſcilla, 807. lohoch de caulibus, 808. eclegma ſanum & expertum, 809. eclegma de pineis, 811. diapenidion, 911. confectio de Rebecha, 912. penidia, 913. antidotum aſyncritum, 923. Theriaca Andromachi, 933. oleũ Sulphuris, 1020. oleum terebinthinæ, 1022. clareta, 1110. hiera Pachii, 839. hiera diacolocynthidos, 840. Trochiſci Alhandal, 850. pilulæ de agarico, 860. pilulæ de cynogloſſo, 879. pilulæ bechicæ nigræ, 881. bechicæ albæ, 882. diamargarithum frigidum, 886. puluis dianiſi, 898. diacalaminthes, 902.

Pleuritis.

Pleuritidem curant Fomentum, 261. litus, 265. carduus benedictus, 454. petroſelinum macedonicum, 462. Syrupus violatus, 731. Syrupus papaueris erratici, 739. Syrupus iuiubinus, 766. Electuarium lenitiuum, 816. diapenidion, 911. confectio de Rebecha, 912. antidotum aſyncritum, 923. oleum violatum, 970.

Phthiſis.

Phthiſis.

Phthiſi conueniunt lactuca. 333. ſemen goſſipij, 497 piſtacij, 534. nuces pineæ, 536. lac, 663. decoctum teſtudinum, 663. decoctum teſtudinum, 683. Syrupus reſumptiuus, 770. lohoch de pulmone vulpis, 809. antidotus analeptica, 921. diamargarithum frigidum, 886. ſpecies diatrionſantalorum, 891.

Syncope.

Syncopem auferunt lapis bezoar, 676. Syrupus de pomis ſimplex, 757. confectio alkermes, 914. confectio de hyacintho, 916. antidotus analeptica, 921. Theriaca Andromachi, 933. Aqua theriacalis, 1108. diamargarithum frigidum, 886. electuarium de gemmis, 887. puluis dianthos, 897.

Palpitatio cordis.

Palpitationem cordis ſanant doronicum, 453. ambra griſea, 600. argentum, 630. moſchus, 666. lapis bezoar, 676. Syrupus de ſucco buglosſi & borragine, 750. Syrupus de pomis ſimplex, 757. conſerua bugloſſi, 790. conſerua anthos, 792. confectio alkermes, 914. confectio de hyacintho, 916. Theriaca Andromachi, 933. Aqua theriacalis, 1108. Electuarium de gemmis, 887.

Imbecillitas cordis.

Cor imbecillum confortant Opiata, 234. conditum, 236. Tabulæ confortantes, 242. puluis, 243. Epithema, 262. ſacculus, 286. puluis pro ſuffitu, 292. flores borraginis, 316. roſæ,

342.crocus,345.Myrobalani,350.Zerumbet,370. Coſtus,374. cinnamomum, 378. Kermes, 387. lignum aloës, 391. Santali, ibid. angelica,406. acetoſa,486.mala citria, 512. arantia, 513. ſuccus granatorum, 514. Beniuinum,565. ſtyrax, 572. ambra griſea,600.corallia,602.rubini,612.Granati,613.hyacinthi,615.argentum.630.moſchus, 666. Syrupus ex ſucco acetoſæ, 750. Syrupus de agreſta , 755. Syrupus limonum & granatorum, ibid.Syrupus regius,762.rob ribes,786. conſerua bugloſſi,790. conſerua borraginis,791. radices enulæ conditæ,805. roſata nouella,918. antidotus analeptica,921.oleum caryophyllorum, 1023.clareta,1111.clareta vulgaris, ibid. electuarium de citro ſolutiuum, 847. Trochiſci galliæ moſchatæ , 947. Trochiſci aliptæ moſchatæ, 949. ſpecies diambræ, 890. diamoſchum , ibid. aromaticum roſatum,893.puluis lætificans,895. diacinnamomum, 899.

Coloris natiui defectus.

Colorem natiuum reſtituunt calamus aromaticus,373. cardamomi, 383. ſyrupus ex quinque radicibus,743. antidotum aſyncritum, 923. Theriaca Andromachi,933. electuarium ſennatum,832. Trochiſci hyſterici, 961.

Peſtis.

Peſti aduerſantur decoctum radicis helenij potum,404. angelica,406. gentiana, 409. Tormentilla, 410. dictamnus, 436. Scordium, 440. doronicum,452.carduus benedictus,454.Terra lemnia,586. hyacinthi, 615. cornu vnicornis, 674.

674. lapis bezaar, 676. radices Enulæ conditæ, 805. opiata Salomonis, 920. Electuarium de ouo, 927. Mithridatium, 929. oleum vitrioli, 1018. oleum ſulphuris, 1020. Emplaſtrum diapalma valet ad tumores peſtilentes, 1090. Aqua theriacalis, 1108. pilulæ Ruffi, 853. Trochiſci alexiterij, 959. Puluis contra peſtem, 903.

Sudorifica.

Sudorem mouent, tormentilla, 410. carduus benedictus, 454. ſyrupus de pomis ſimplex, 957.

Sudor diaphoreticus.

Sudorem nimium impediunt Gypſum, 624. Ebur, 673.

Venena & morbi venenati.

Venena oppugnant vinum, 303. althea, 317. fœniculus, 330. Hippomarathrum, ibid. cuminum, 338. carum, ibid. amomum, 340. Zerumbet, 370. Zedoaria, ibid. ſemen erucæ, 400. vrtica, 401. decoctum radicis heleni j epotum, 404. angelica, 406. radix & ſemen liguſtici, 407. gentiana, 409. cyclamen, 415. porrum, 419. ſerpillum, 423. pulegium, 425. polium, 426. meliſſa, 433. praſſium, 434. betonica, ibid. dictamnus, 436. ſcordium, 440. ariſtolochia, 443. chamepytis, 446. doronicum, 452. carduus benedictus, 454. valeriana, 457. rhaponticum, 460. agnus caſtus, 468. fraxini folia,

ſuccus & aliæ arboris partes,469.biſtorta, 492. pentaphyllum, 495. ſuccus apatine,496. mala citria,511. arantia, 513. venenis reſiſtunt baccæ iuniperi,540.galbanum,554. ſtyrax, 572. calcanthum,592.rubini,612. ſaphyrus, 611. caſtorium, 665. cornu vnicornu,674. lapis bezoar,676. caro renum ſcincorum, 690. ſyrupus de agreſta, 755.conſerua betonicæ,793.radices enulæ conditæ, 895. confectio de hyacintho, 916. opiata Salomonis, 926. mithridatium,429. theriaca Andromachi, 933. Trochiſci de vipera, 942. Trochiſci ſcillitici, 945. Aqua theriacalis,1108. puluis contra peſtem, 903. oleum ſcorpionum, 996.

Imbecillitas ventriculi.

Imbecillitatem ventriculi corrigunt, 120. Aloë, 12. nux moſchata, maſtiche, abſynthium, mentha & anethum, 25. conditum contra euomitionem aſſumptorum, 236. opiata,234. Fomentum, 260. ſcuta, 284. vinum, 303. aniſum, 337. carum, 338. Myrobalani,350. zinziber,369. Galanga, 372. nux moſchata, 380. cardamomi, 383. cubebæ, 383. radix & ſemina liguſtici, 407. gentiana, 409. pulegium, 425. mentha, 429. abſynthium,432. rhaponticum, 460. aqua fragariæ æſtum ventriculi compeſcit, 494. idem præſtat ſuccus granatorum, 514. cotonea cocta, 515. dactyli, 528. oliuæ, 529. baccæ iuniperi, 540. maſtiche, 568. ſtacte, 574. ebur ſtomachi dolores abigit, 675. Syrupus ex ſucco

Digitized by Google

ſucco acetoſo calorem flammeum extinguit, 751. oxyſacharum præſtat idem, ibid. idem etiam ſyrupum de agreſta, 755. ſyrupus citoniorum ſimplex, 656. ſyrupus myrtinus, 759. ſyrupus regius, 762. ſyrupus de abſynthio, 764. hydromel vinoſum, 779. mel roſatum, 780. rob citoniorum, 787. conſer. betonicæ, 793. radices enulæ conditæ, 805. roſata nouella, 918. antidotum aſyncritum, 923. oleum moſchatellinum, 992. Theriaca Andromachi, 933. oleum macis, 1023. oleum aniſi, ibid. ceratum ſtomachicum, 1072. emplaſtrum de baccis lauri ſedat dolorem ventriculi, 1088. emplaſtrum pro ſtomacho, 1095. emplaſtrum de maſtiche, ibid. clareta, 1111. diaphœnicum auferr dolorem ventriculi, 823. hiera picra ſimplex, 837. hiera picra cum agarico, 838. hiera Pachii, 839. hiera diacolocynthidos, 840. electuarium de citro ſolutiuum, 846. pilulæ ſtomachicæ, 852. pilulæ maſtichinæ, 854. pilulæ de tribus ſolutiuis, 855. pilulæ aggregatiuæ, 864. pilulæ aſſaiareth, 867. pilulæ de aromatibus, 868. Trochiſci galliæ moſchatæ, 947. Trochiſci aliptæ moſchatæ, 949. Trochiſci diarrhodon, 953. Trochiſci de antiſpodio inflammationem ventriculi corrigunt, 954. Trochiſci de berberis præſtant idem, 955. oleum de abſynthio, 979. oleum roſatum æſtuantem ventriculum temperat, 973. idem præſtat oleum omphacinum, 975. oleum de mentha, 978. electuarium de geminis, 887. ſpecies diatrion ſantal. ventriculi æſtum contemperat, 891.

aromaticum roſatum, 893. diarrhodon Abbatis,894. puluis lætificans,895. ſpecies diacalaminthes, 902. oleum myrtinum & myrtillorum, 984. oleum cydoniorum,ibid. maſtichinum, 987.

Singultus.

Singultum ceſſare faciunt ceterach, 324. ariſtolochia,443. 444. anethum,461. periclymenum,465. antidotum aſyncritum, 923. philonium romanum,924

Vomitus.

Nimium aſſiduúmque vomitum ſiſtentia, ſunt cotonea,515. ſorbi,517. berberis,532. ſyrupi ribes & berberis ſiſtunt vomitum bilioſum, 754. ſyrupus de agreſta,755. ſyrupus granatorum,ibid. ſyrupus ex roſis ſiccis,761. Rob ribes,786. Rob de cornis 787. roſata nouella, 918. antidotum aſyncritum, 923. opiata Salomonis, 926. emplaſtrum de maſtiche, 1096. oleum de mentha,978. aromaticum roſatum, 893.oleum cydoniorum,984.

Obſtructio Meſenterij.

Meſenterium obſtruunt ſaluia vita, 325. ſyrupus ex floribus perſicorum,734. ſyrupus byzantinus, 752. diacaſſia meſenterij æſtum mitigat,816. hiera picta Galeni,837. hiera picra cum agarico, 838. electuarium diacarthamum ſiue diacnicum, 843. pilulæ de tribus ſolutiuis,855. pilulæ imperiales,856. ſpecies diatrion ſantalorum,891.

Digitized by Google

Hepatis nimia caliditas.

Hepatis intemperiem calidam comtemperant Epithema,262. oxyſacharum,751. ſyr. de endiuia, 740. caules lactucæ conditi,800. vnguentum roſatum Meſ. 1035. ceratum ſantalinum,1071. electuarium de pſyllio,825. Trochiſci de caphura, 950. Trochiſci de antiſpodio, 954. Trochiſci de berberis, 955. oleum nenupharinum,977.

Obſtructio & dolor epatis.

Obſtructionem epatis auferunt adiantum verum,321. ſaluia-vita,325. phyllitis,326. cuſcuta & epithymus, ibid. aſparagus, 329. amomum,340. Myrobalani,350. cucubæ,383. ſantali, 392. radix graminis, 414. aſarum,444. centaurium minus, 459. rhabonticum, 460. meum,461. Geniſta,466. fraxinus,469. hepatica,488. ſuccus radicis pentaphylli,495. nuclei perſicorum,521. ceraſa.522. ſyrupus capillorum veneris,740. ſyrupus de 5. radicibus,743. ſyrupus de fumaria, 748. ſyrupus byzantinus,752. oxymel compoſitum, 776. philonium romanum,925. emplaſtrum ex baccis lauri, 1088. electuarium de pſyllio, 825. hiera picra Galeni, 837. hiera Pachii,839. Trochiſci de rhabarbaro,848. pilulæ de tribus ſolutiuis,855. pilulæ imperiales, 856. pilulæ cochiæ,861. pilulæ aggregatiuæ, 864. Trochiſci aliptæ moſchatæ hepar corroborant,949. Trochiſci de capparibus, 957. ſpecies diatrionſantalorum, 891. ſpecies diarrhodon abbatis hepar corrobo-

Digitized by Google

rant,894.oleum maſtichinum,987.

Colica paſſio.

Colicam paſſionem curare creduntur ſemicupium, 257. ſacculus, 287. cuminum,338. radix mechoacana, 353. colocynthis, 364. zedoaria,370 Galanga,372. radix china,395. radix iridis, 403. ſerpillum,423. petroſelinum macedonicum,462. oleum nucum. 536. hydromel vinoſum,777.roſata nouella,918. confectio de baccis lauri, 919. antidotum aſyncritum, 923. philonium romanum, 925. Theriaca Andromachi,933. oleum terebinthinæ,1022. vnguentum aregon, 1059. diaphœnicum, 823. hiera diacolocynthidos, 840. Trochiſci alhandal, 850.pilulæ de aromatibus, 868. oleum ſambucinum,981.oleum moſchatellinum,992.

Flatus diſcutientia ſunt.

Macipanis,238. puluis,243. cataplaſma,273. vinum,301. apium, 327. cuminum, 337. carum, 339.ammi ibid. ſemen dauci, 341. agaricus, 254. zedoaria,370. galanga,372. cardamomi, 283. cubebæ,ibid. radix & ſemina liguſtici, 407. ocymum 427. mentha,429. calamintha, 430. nigella,449. doronicum flatus vteri diſcutit,452 .meum,461. anethum,ibid. petroſelinum macedonicum, 462. oleum nucum, 536. grana iuniperi, 539. opoponax, 555. ſyrupus regis ſaboris, 749. ſyrupus de abſynthio, 764. hydromel vinoſum, 777. mel anthoſatum, 782. radices enulæ conditæ, 805. roſata nouella,918. antidotum aſyncritum, 923. Theriaca

Digitized by Google

riaca Andromachi, 933. oleum aniſi, 1023. emplaſtrum de meliloto, 1083. aqua cinnamomi, 1103. claretæ, 1104. pilulæ de aromatibus, 868. trociſci de capparibus, 957. oleum de abſynthio, 979. oleum anethinum, ibid. oleum rutaceum, 980. oleum de mentha, 978. ſpecies diarhodon Abbatis, 894. puluis lætificans, 895. puluis dianiſi, 898.

Hydrops.

Hydropi conueniunt ſacculus, 287. ſaluia vita, 325. aniſum, 336. cuminum, 337. ſemina & radices ebuli, 357. laureola, 366. ſoldanella, 368. radix china, 395. radix iridis cæruleæ, 403. radix cyperus, 405. polium, 426. aſarum, 444. lupulus, 493. Syrupus ex lupulo, 735. Syrupus roſarum pallidarum, ibid. confectio de baccis lauri, 919. oleum aniſi, 1023. vnguentum Agrippæ, 1058. emplaſtrum ex baccis lauri, 1088. emplaſtrum tonſoris, 1089. elect. hydragogum, 835. Trociſci de rhabarbara, 848. Trociſci de capparibus, 959. pilulæ mechoacanæ, 871.

Icterus.

Icterum eradicant ceterach, 324. cuſcuta & epithymus, 326. petroſelinum, 328. aſparagus, 329. hippomarathrum, 330. ruſcus, 331. radix rubiæ, 412. radix ononidis, ibid. cyclamen, 415. polium, 426. calamintha, 430. aſarum, 444. chamepytis, 446. roſmarinus, 467. agnus caſtus, 468. lupulus, 493. ſyrupus ex lupulo, 735. ſyr. ex quinque radicib. 743. ſyr.

byzantinus, 752 antidotum aſyncriticum, 923. trochiſci de rhabarbaro, 848. pilulæ de eupatorio, 857. trociſci de capparibus, 959. ſpecies diatrionſantalorum, 891.

Obſtructio & dolor ſplenis.

Obſtructionem lienis ſoluunt tollúntque fomentum, 260. adiantum verum, 321. ceterach, 324. ſaluia vita, 325. phyllitis, 326. cuſcuta & epithymus, ibid. aſparagus, 329. folia ſennæ, 352. elleborus niger verus, 363. ſemen erucæ, 400. rubiæ ſemen ex aceto potum, 412. radix graminis, 414. pulegium, 425. polium, 426. dictamnus, 436. ariſtolochia, 443. aſarum, 444. centaurium minus, 459. rhaponticum, 460. radix & fructus capparis, 464. periclimenum, 465. geniſta, 466. agnus caſtus, 468. fraxinus, 469. ſemen goſſipij, 497. farina fœnugræci, 500. Tamariſcus, 507. nuclei perſicorum, 521. ammoniacum, 547. corallia, 601. ſyrupus capillorum veneris, 740. ſyr. de quinque radicibus, 743. ſyr. de fumaria, 748. ſyr. ex ſucco bugloſſi & borraginis, 749. ſyr. byzantinus, 752. oxymel compoſitum, 776. antidotum aſyncritum, 923. philonium romanum, 924. vnguentum Agrippæ, 1058. vnguentum martiatum, 1061. vnguentum ſpleneticum, 1066. emplaſtrum tonſoris, 1089. hieræ Pachij, 839. pilulæ de tribus ſolutiuis, 855. pil. imperiales, 856. Trociſci de capparibus, 959. oleum de capparibus, 990.

Dyſen-

Dyſenteria & alij alui Fluxus.

Dyſenteriam & alios alui fluxus ceſſare faciunt clyſter,253. plantago, 482. ſymphitum, 484.pentaphyllon,495. ſumach,504. cotonea, 515. oſſicula meſpilorum trita & aſſumpta, 517. ſorbi, ibid. corni,518.nigra ſylueſtria,524. paſſulæ cum acinis comeſtæ,530. Ribes, 532. berberis,ibid.cupreſſus, 538. hypocyſtis, 570. cera in ſorbitione data, 582. bolus armena, 587. corallia, 601.ſaphyrus, 611. lac, 663. ſyrupi ribes, & berberis & de agreſta ſiſtunt fluxus bilioſos, 750. ſyr. de citoniis ſimplex, 756. ſyr. myrthinus antiquatum fluorem alui ſiſtit, 759. ſyr. ex roſis ſiccis, 761. Rob berberis, 786. Rob de cornis,787. Rob citoniorum,ibid. Trochiſci de berberis,955. oleum cydoniorum,984.

Lumbrici.

Lumbricos enecantia & expellentia ſunt aloë,12.352. ſuppoſitorium, 251. Zedoaria, 330. gentiana, 409. gramen, 414. calamintha, 430. abſynthium,431. Nigella, 449.carduus benedictus,454.cardiaca,455.lupini cum melle illiti,503. aut cum poſca poti. ibid. mixa ſeu ſebeſten,526.calcanthum,593.ebur, 673. ſyrupus de floribus perſicorum, 734. oxyſacharum , 751. opiata Salomonis,926.Theriaca Andromachi, 933. balſamum Medicorum Florentinorum, 1030. vnguentum ad vermes 1054. oleum de abſynthio, 979.

††††††

Suppreſſio vrinæ.

Suppreſſam vrinam promouent vinum 303. ceterach,324. ſaluia-vita,325. cuſcuta & epithymus,326. apium,327. petroſelinum, 326. aſparagus,329. fœniculus,ibid. Hippomarathrum, 320. Ruſcus,331. aniſum,336. caruin, 330. ammi, ibid. ſemen dauci,341. ſchœnanthus,388. malabathrum ſiue folium, ibid. ſpica indica & nardus,390. radix china,394. ſemen erucæ, 401. vrtica,402. radix helenij, 404. radix cyperi, 405. radix & ſemina liguſtici, 407. ſemen ſeſeleos, 408. rubiæ radix,411. radix ononidis,412. radix eryngij,413. ſemen porri potum, 419. raphani, 204. ſerpillum,423. polium,426. ozymum, 427. origanum, 428. dictamnus, 436. ſaluia, 438. lithoſpermon,442. ſaxifraga, 442. aſarum, 444. chamæpytis,446. hypericum, 448. cynara ſeu ſcolymus,456. valeriana,457. meum,461. petroſelinum macedonicum, 462. periclymenum, 465. Geniſta,466. alkekengi,477. lupulus,492. mixa ſeu ſebeſten,526. grana iuniperi, 539. ammoniacum,547. Terebinthina, 562. bdellium, 575. ſyrupus de quinque radicibus,743. ſyrupus de abſynthio, 769. oxymel compoſitum, 776. hydromel vinoſum, 777. antidotum aſyncritum,923. Theriaca Andromachi,933. oleum vitrioli, 1018. clareta contra calculum, 1112. lithontripticon, 900. diacalaminthes, 902.

Vrinæ ardor.

Vrinæ ardorem mitigant lactuca, 333. ſebeſten

ſten ſeu mixa, 526. iuiubæ, 525. ſyrupus de althea, 744.

Ardor renum.

Sedatur per emulſionem, 226 vnguentum roſatum Meſ. 1035. oleum roſatum, 973. oleum nenupharinum, 977. oleum ex pomis mandragoræ, 983.

Calculus & dolor nephriticus.

Calculum atterit puluis leporis vſti, 86. El. iuſtinum, 187. Semicupium, 256. Fomentũ, 260. parietaria, 320. adiantum verum, 322. ceterach, 324. ſaluia vita, 325. petroſelinum, 328. Hippomarathrum, 330. Ruſcus, 331. radix cyperi, 405. radix ono[illegible]idis, 412. radix eryngij, 413. radix graminis, 414. cyclamen, 415. lithoſpermũ, 442. Saxifraga, ibid. pimpinella, 445. carduus benedictus, 454. petroſelinũ macedonicũ, 462. periclymenum, 465. alkekengi, 477. decoctum primulę veris, 489. ſemen goſſipij, 497. cicer vtrumque, 531. oſſicula meſpilorũ trita & aſſumpta, 516. piſtacij, 534. ammoniacum, 547. Terebinthina, 562. bdellium, 575. lapis ſpongiæ, 626. ſyrupus capillorũ veneris, 740. ſyr. de quinque radicibus, 743. ſyrupus ex althea, 744. ſyr. de hyſſopo, 762. oxymel compoſitum, 776. radix erynhij condita, 803. antidotus dia ſatyrion, 920. antidotum aſyncritum, 922. philonium romanũ, 924. Theriaca Andromachi, 933. oleũ terebinthinæ, 1022. balſamum Medicorum Florentinorum, 1030. emplaſtrum de baccis lauri, 1088. clareta contra calculum, 1111. diaprunũ ſimplex, 395. dia-

prunum compoſitum.821. benedicta laxatiua, 627. lithontripticon, 900. oleum ſcorpionum, 996.

Gonorrhœa.

Curatur per emulſionem, 226. lactuca, 333. nymphea, ſuccinum, 601. corallia, 602. aqua ad gonorrhœam, 1106. Trochiſci ad gonorrhœam, 962.

Imbecillitas coeundi.

Imbecillitatem coeundi corrigunt cerebella paſſerum, 84. ſecacul, 377. caryophilli, 382. cubebæ, 383. ſemen erucæ, 401. vrtica, 402. radix eryngij, 413. bulbi, 417. ſatyrium, 418. porrum comeſtum, 419. ſemen hormini in vino potum, 439. fraxinus, 469. cicer vtrumque, 531. piſtacij, 534. nuces pineæ, 536. caro renum ſcincorum, 690. eryngij conditæ, 803. radices ſatyrij conditæ, 806. antidotus diaſatyrion, 920. oleum formicarum 999.

Sterilitas.

Sterilitatem auferunt, 464. ebur, 673.

Veneris appetitus nimius.

Venerem nimiam extinguunt nymphea, 343. ruta, 441. agnus caſtus, 468. ſmaragdus, 610. ſyrupus de nymphea, 740. oleum nenupharinum, 977.

Herniæ.

Quæ herniam curare dicuntur, ſunt cauterium, 282. praſſium, 434. rhaponticum, 460. ſymphytum, 485. hiſpidula, 498. hernias humidas diſcutit bdellium, 575. Gypſum, 624. empla-

emplaſtrum contra herniam, 1099.

Hæmorrhoides ſiſtentia ſunt.

Vaporarium, 257. aloe, 351. folia ficus, 527.

Hæmorrhoides prouocantia ſunt.

Vaporarium, 257. ſumach, 504. coronea, 515. corni, 518. ſyrupus cytoniorum, 756. Hæmorrhoidum dolorem ſedat vaporarium fol. 257. deſcriptum.

Ficus.

Ficum ſanantia ſunt herba ficaria ſiue clymenum rubrum, 9.

Menſium defectus.

Menſium defectum corrigunt peſſus, 247. vaporarium, 257. ſuffitus, 293. adiantum vulgare, 322. Saluiauita, 325. apium, 327. petroſelinum, 328. aſparagus, 329. fœniculus, ibid. Hippomarathrum, 330. Ruſcus, 331. carum, 139. ammi, ibid. amomũ, 340. Semen Dauci, 341. aloe, 351. calamus aromaticus, 373. cinnamomum, 378. Schenanthus, 388. radix china, 394. Thlaſpi, 399. vrtica, 401. radix iridis, 403. radix helenij, 404. radix cyperi, 405. Angelica, 406. radix & ſemina liguſtici, 407. ſemen ſeſeleos, 408. rubiæ radix, 411. radix ononidis, 412. radix Eringiæ, 413. cyclamen 415. ſemen leucoi lutei ad drach. ij. cum vino, datũ aut cum melle ſubditum menſtrua, fœtus, lochia & ſecundinas mouet, 422. Thymus, 423. Serpillum, ibid. maiorana, 424. pulegium, 425. polium, 426. origanum, 428. calamintha, 429. artemiſia, 432. meliſſa, 433. praſſium, 434. dictamnus,

436. Saluia, 438. ariſtolochia menſes & ſecundinas potenter mouet, 444. aſarum, ibid. chamædrys, 446. chamæpytis, ibid. parthenium ſeu matricaria, 447. hypericum, 448. Nigella, 449. valeriana, 457. ſuccus centaurij minoris in paſſo vſurpatus, 460. meũ, 461. Sabina, 466. agnus caſtus, 468. Cicer vtrũque, 501. ammoniacum, 547. Sagapenum, 553. galbanum, 554. ſtyrax, 571. Myrrha, 573. bdellium, 575. Elateriũ, 577. caſtorium, 664. Syrupus ex quinque radicibus, 743. Syr. byzantinus, 752. Syrupus de hyſſopo, 767. Syr. de artemiſia, 768. conſerua borraginis, 791. Theriaca Andromachi, 933. Aqua cinnamomi, 1109. clareta contra calculum, 1111. hiera Pachij, 839. Trochiſci de myrrha, 958. Trochiſci hyſterici, 961. Species diacalaminthes, 902.

Menſium abundantia.

Menſium nimium fluorem reprimunt peſſus, 247. vaporarium, 257. Sumach, 504. cotonea cocta, 515. corni, 518. corallia, 601. Syrupus cytoniorum, 756.

Fluor albus.

Ad fluorem mulierum album ſiſtendum faciunt vaporarium, 257. ſuccinum, 601. & coralli, ibid.

Suffocatio vteri.

Suffocationem vteri curant ſinapis, 398. radix & ſemen liguſtici 407. maiorana, 424. aſſa fœtida, 551. ſagapenum, 553. bitumen, 597. zibethum, 667. lapis bezoar, 676. ſyrupus de artemiſia,

temiſia, 768. Emplaſtrum pro matrice, 1097. Electuarium ſennatum, 832. oleum rutaceum tollit dolores vteri à cauſa frigida ſubortos, 9. ſpecies diambræ affectibus vteri proſunt, 665. idem præſtant ſpecies diamoſchi, 891.

Inteſtini recti & vteri prolapſus.

Inteſtini recti & vteri prolapſum prohibet vnguentum ſtypticum, 1041. Emplaſt. pro matrice, 1097.

Defectus lactis.

Lac generant fœniculus, anethum, 462. cicer vtrumque, 501. nuces pineæ, 536.

Mammillarum & ventris puerperarum rugæ.

Mammillas pendentes & rugoſas corrigit vnguentum ſtypticum, 1041.

Puſtulæ papillarum.

Puſtulas papillarum ſanat axungia gallinarum, 660.

Variolæ & morbilli.

Contra variolas & morbillos facit lapis bezaar, 676.

Podagra, Chiragra & affectus iuncturarum.

Affectus iuncturarum ſanant Hermodactyli, 859. turbith, 360. colocynthis, 364. radix chinæ, 394. pulegium, 425. folia populi in aceto trita & illita, 472. farina fœnugræci cum oxymelite in pultem redacta, 501. axungia anatis,

659. oleum vulpinum, 664. oleum mellis, 1021. balſamum Medicorum Florentinorum, 1030. vnguentum aregon, 1059. vnguentum martiatum, 1061. Emplaſtrum oxycroceum, 1085. ſigillum cœleſte, 1090. benedicta laxatiua, 827. hiera picra Galeni, 837. Trochiſci de alhandal, 850. pilulæ de hermodactylis, 863. pilulæ de nitro, 869. oleum chamomelinum & anethinum, 979. oleum hypericonis, 981. oleum Keirinum, 971. pilulæ fœtidæ, 872. oleum lumbricorum, 994. oleum vulpinum, 998.

Dolor iſchiadicus

Dolorem iſchiadicum ſedant Thlaſpi, 399. chamæpytis, 446. hypericum, 448. Androſæmum, ibid. chamæleon niger, 456. rhaponticum, 460. pentaphyllon, 495. Emplaſtrum tonſoris, 1089.

Febres.

Contra febres faciunt ſantali, 392. rhaponticum, 460. Ceraſa, 522. Ribes, 531. ſyr. violatus, 731. ſyr. de nymphea, 740. ſyr. ex cichorio compoſito, 745. ſyr. de endiuia, 746. ſyr. de fumaria, 747. & 748. ſyr. ex ſucco acetoſæ, 750. ſyr. byzantinus, 752. ſyrupus ribes & berberis, 754. ſyr. limonum & granatorum, 755. conſerua de nymphea, 792. vnguentum populeon, 1037. diacatholicum, 819. diaprunum ſimplex, 820. diaprunum compoſitum, 821. diaphœnicum, 823. Electuarium de pſyllio, 825. Triphera ſolutiua, 831. Electuarium ſennatum, 832. Electuarium diacarthami ſiue diacnicum, 843. electuarium de citro ſolutiuum, 846. pilulæ de eupato-

eupatorio, 857. pilulæ aggregatiuæ, 864. Trociſci diatrrhodon, 851. Trociſci de antiſpodio, 954. Trociſci de berberis, 955. Trociſci narcotici Fernelij, 963.

Febris quartana.

Quartanam tollunt elleborus niger verus, 363. Theriaca Andromachi, 933. vnguentum aregon, 1059. pilulæ de lapide lazuli, 866.

Febris peſtilentialis & maligna.

Febres malignas & peſtilentiales oppugnant pimpinella, 445. acetoſa, 486. biſtorta, 493. ſcabioſa, 496. Ribes, 531. Syrupus ex ſucco acetoſæ, 750. Syr. limonum & granatorum, 755.

Vigiliæ.

Somnum prouocantia nimiáſque vigilias auferentia ſunt iulepus, 219. Lotio pedum, 263. irrigatio, 264. frontale, 272. vinum, 303. Lactuca, 333. nymphea, 343. crocus, 345. oleum ex mandragora, 474. Solanum, 475. papauer, 479. hyacinthi, 614. Syrupus de papauere ſimplex, 737. Syr. papaueris erratici, 739. Syr. de nymphea, 740. conſerua de nymphea, 792. antidotum aſyncritum, 923. philonium romanum, 924. vnguentum roſatum Meſues, 1035. vnguentum populeon, 1037. Trociſci narcotici Fernelij, 963. oleum nenupharinum, 977. pilulæ de cynogloſſo, 879.

Sitis immoderata.

Sitim extinguunt lactuca, 333. mora matura, 523. mixa ſeu ſebeſten, 526. Ribes, 531. Syru-

Digitized by Google

pus violatus,731. Syr. de nymphea, 740. Syrupus ribes & berberis,754. Syr. de agreſta, 755. Syr. regius, 762. rob berberis, 786. conſerua violarum,788. conſerua nymphex,790. caules lactucæ conditi,800. Trociſci de antiſpodio, 954. Trociſci de berberis, 955.

Inflammatio.

Inflammationem curant, 272. omphacium, 307. althea,317. parietaria, 320. lactuca, 333. coriandrum,463. aqua ſolani,476. ſemperuiuum, 480. plantago,482. polygonum mas,484. pentaphyllum medetur inflammationi tonſillarum & aſperæ arteriæ, 495. melilotus, 499. linum, 500. mora immatura faciunt contra inflammat. oris, & faucium, 523. idem præſtant mora ſylueſtria, ibid. vnguentum roſatum Meſ. 1035. vnguentum de bolo, 1040. ceratum refrigerans Galeni, 1070. ceratum ſantalinum 1071. Emplaſtrum de ceruſa,1094. Trociſci narcotici Fernelij,963. oleum violatũ,970. oleum de pomis mandragoræ, 983.

Tumores præter naturam.

Tumores præter naturam diſcutiunt & auferunt cuminum,337. viſcum quercinum, 470. ammoniacum, 547. bdellium, 575. ceratum œſypatum,1073. diachylon album ſeu ſimplex, 1079. diachylum magnum, 1080. diachylum magnum cum gummis, ibid. emplaſtrum diachylon compoſitum, 1082. Empl. de meliloto, 1083. oleum irinum,972. oleum maſtichinum, 987.

Digitized by Google

Dolorem lenientia ſiue anodyna ſunt.

Penicillus, 248. litus, 265. cataplaſma, 274. oleum ex mandragora, 474. gummi Elenii, 567. vnguentum reſumptiuum alias tetrapharmacum ſiue baſilicum vocatum, 1049. ceratum œſypatum, 1073. Emplaſtrum diuinum, 1002. Trociſci narcotici Fernelij, 693. oleum chamomelinum & anethinum, 979. oleum rutaceum, 980. oleum hypericonis, 981. oleum violatum, 970. oleum liliorum ſimplex, 976. oleum nenupharinum, 977. oleum de pomis mandragoræ, 983.

Cutis vitia & fœditates.

Cutis vitia & fœditates eius multifarias auferunt balneum, 255. Lotio ad phthiriaſin, 263. Lac virginale, 270. radix liliorum, 344. ſemen erucæ aufert grauem odorem alarum, 401, aufert itidem lentiginem, ibid. rubiæ radix ex aceto illita, 411. cyclamen, 415. veronica, 435. Radix cynaræ in vino cocta & pota graueolentia alarum & totius corporis per veſicam cum lotio pellit, 457. periclimenum faciei lentigines tollit, 465. aqua fragariæ, 494. oleum ex ſemine goſſipij expreſſum puſtulas & lentigines faciei delet, 497. oleum ex ſemine lini, 501. decoctum lupinorum, 503. oleum ex baccis lauri, 538. galbanum, 554. gummi hederæ, 557. pix, 560. Sulphur, 598. Syrupus de fumaria, 749. oleum ſulphuris, 1020. vnguentum album Rhaſis, 1037. vnguentum

enulatum cum Mercurio, 1052. vnguentum ad achoras 1056. vnguentum citrinum,1064. ceratum refrigerans Galeni,1070. Emplaſtrum de ceruſa,1094. Aquæ fucatoriæ,1114. confectio hamech,829. pilulæ de fumaria,865. pilulæ fœtidæ,872. oleum de viperis,998.

Scabies.

Pentaphyllon,495. Scabioſa,496. decoctum lupinorum,503. oleum ex baccis lauri,538. alumen,694. vnguentum album Rhaſis,1037. vnguentum ad pruritum ſcabioſum, 1044. vnguentum enulatum cum mercurio, 1052. vnguentum Ægyptiacum,1057. pilulæ de fumaria,865.

Morbus Gallicus.

Curari creditur per ſuffitum,292. Radix mechoacana, 353. ſaſſafras, 392. Guaiacum, 393. ſarſaparilla,394. radix chinæ, ibid. opiata Neapolitana, 939. vnguentum Neapolitanum, 1067. Emplaſtrum de ranis,1103. Electuarium ſennatum,832. pilulæ de hydrargyro,874.

Alopecia.

Capillos amiſſos reſtituunt adiantum verum,321. adiantum vulgare, 322. ladanum,579. oleum mellis pilos producit eóſque ruffo colore inficit, 1021. Capillos pilóſque alios denigrat lotio folio, 263. deſcripta, oleum myrtinum & myrtillorum,984. 985.

Cancer.

Ad cancroſos affectus commendatur puluis cancrorum vſtorum, 86. veronica, 435. plum-

Digitized by Google

plumbum,632. pompholyx, 643. vnguentum diapompholygos, 1042. confectio hamech, 829. pilulæ de lapide Lazuli, 866.

Elephantiaſis.

Elephantiaſi medentur elleborus niger verus, 363. Confectio hamech, 829. Electuarium ſennatum, 832. pilulæ de lapide lazuli, 866. pilulæ fœtidæ, 872.

Strumæ.

Strumas auferunt, adiantum vulgare, 322. pentaphillon, 495. folia aparine trita & in fæce vini collecta, ibid. decoctum lupinorum, 503 galbanum, 554. ſtyrax, 571. oleum irinum 902.

Eryſipelas

Eryſipelas curant, 463. ſemperuiuum, 480. plantago, 482. polygonium mas, 484. vnguentum roſatum Meſue, 1035. vnguentum de bolo, 1040. Ceratum refrigerans Galeni, 1070. Trochiſci narcotici Fernelij, 963. oleum omphacinum, 975.

Vſtiones.

Vſtiones ſanant porrum, 419. Androſæmum, 448. centaurium minus, 459. vnguentum album Rhaſis, 1037. Emplaſtrum de ceruſa, 1094.

Herpes.

Herpetas curant ſemperuiuum, 480. plantago, 482. polygonium mas, 484. pentaphillon, 495. vnguentum roſatum Meſ. 1035.

Digitized by Google

Vulnera.

Vulnera ſanantia ſunt puluis vulnerarius autoris, 137. aloë, 351. Kermes, 387. cicatrices nigras delet ſemen erucæ, 401. polium, 426. veronica, 435. hypericum, 448. Androſæmum, ibid. Symphytum, 485. hiſpidula, 498. millefolium, 506. ſanguis draconis, 550. aſſa fœtida, 551. Terebinthina, 562. ſarcocolla, 556. ſyrupus de hiſpidula, 736. radices ſymphyti conditæ ſanant vlcera interna, 804. oleum mellis, 1021. terebinthinæ, 1022. oleum caryophyllorum, 1023. balſami vulnerarij, 1029. balſamum D. Euonymi, 1030. balſamum mirabile, 1031. vnguentum deſiccatiuum rubrum, 1042. vnguentum Apoſtolorum, 1056. emplaſtrum de ianua curat vulnera capitis, 1086. emplaſtrum diapalma, 1090. Emplaſtrum de gratia Dei, 1091. Tela galteri, 1106.

Vlcera.

Vlcera ſanant radix cyperi, 405. Androſæmum, 448. Geranium, 451. decoctum lupinorum, 503. millefolium, 506. ſarcocolla, 556. chryſocolla, 591. calcanthum, 591. alumen, 594. plumbum, 632. æs, 634. ærugo, ibid. ceruſa, 638. cadmia, 640. pompholyx, 643. lithargyrus, 644. ſyrupus de hiſpidula, 736. ſyrupus ex roſis ſiccis, 761. mel violatum, 781. oleum ſulphuris curat vlcera gallica, 1020. oleum caryophyllorum, 1023. balſamum vulgare, 1031. balſa-

balſamum mirabile, ibid. vnguentum album Rhaſis, 1037. vnguentum de lithargyro, 1039. vnguentum deſiccatiuum rubrum, 1042. vnguentum diapompholygos curat maximè vlcera tibiarum, 1042. vnguentum de minio alias rubrum & caphuratum dictum, 1046. vnguentum reſumptiuum alias baſilicum vocatum, 1046. vnguentum mundificatiuum, 1050. vnguentum aureum, 1052. vnguentum apoſtolorum, 1056. vnguentum è calce, 1057. vnguentum Ægyptiacum, 1057. Emplaſtrum de ianua curat vlcera capitis, 1086. Emplaſtrum diapalma, 1090. Emplaſtrum de gratia Dei, 1091. Emplaſtrum de ceruſa, 1094. Tela Galter. 1106. Aqua calcis, 1114. Trochiſci cypheos, 946. Trochiſci Gordonij imprimis curant vlcera renum, 956.

Morſus canis rabidi.

Ad morſum canis rabidi commendatur puluis cancrorum vſtorum, 86. betonica, 434. pimpinella, 445. Theriaca Andromachi, 933. Trochiſci de vipera, 942. vnguentum mundificatiuum, 1050. puluis contra rabiem, 905.

Fractura oſſium.

Oſſibus fractis medentur ſymphytum, 485. fructus myrthi, 505. Emplaſtrum oxycroceum, 1085. Emplaſtrum de betonica, 1086. Emplaſtrum catagmaticum, 1101.

Tela infixa.

Tela & alia præternaturalia in vulneribus relicta extrahunt dictamnus, 436. & Emplaſtrum de betonica, 1086.

Claui pedum.

Pedum clauos tollunt folia portulacæ vtriuſque tuſa & adhibita, 334. dentiſcalpia ex lentiſco, 569.

Finis Indicis Morborum.

Digitized by Google

IOANNIS RENODÆI MED. PARIS. INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARUM

LIBRI QVINQVE.

De medicamentorum electione

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quid Pharmacia, & eius vtilitas.

PHARMACIA [*Corn.Celſ.cap.1.lib.1.*] eſt *ſecunda Medicinæ curatricis pars, quæ per medicamenta* [*Gal.cõm. ad part.l.6.lib.1.de vict.acut.*] *abſoluitur.* Vel *eſt ars, quæ modum docet medicamenta ſeligendi, præparandi, & miſcendi.* In his ſiquidem tribus tota Pharmacopœæ doctrina conſiſtit, quæ ſalutare morbo omni pollicetur ſubſidium: Rerum enim optima parens Natura, ſuum cuique contrarium oppoſuit, ſed fatiſcentis naturæ [*Fernel.præfat. ad lib. 4. Meth.*] hebetudo idipſum perpetuò conſequi minimè poteſt: Tum quia hominis vita breuis eſt, [*Aphor. 1. lib. 1.*] qui citius fatis cedit, quàm vt artem perfectè nanciſcatur.

Digitized by Google

Vnde conqueritur Hippocrates *Epiſt. ad Damoget.* quod iam ſenex nondum perueniſſet ad Medicinæ finem. Hæc ſiquidem ars longa eſt, quæ de omnibus ſublunaribus in hominis [*Ariſtot. lib. 5 Politic.*] fauorem à DEO creatis diſſerit, vt primò ſint illi nutrimentum, dein medicamentum, vel aliud ad ſanitatem auxilium.

Medica materies ampliſſima. Ampliſſima igitur patet materiæ medicamentariæ ſeges, qua & terræ viſcera grauidata turgent, & tota ipſius facies luxuriat, nihilque in aëre volitat, aut voluitur, aut in aqua natat, vel naſcitur, quod non trahi queat in hominis ſolatium. Nam exangue [*Galen. cap. 1. lib. 11. de ſimplic.*] ſæpe ſanitas, ex luto leuamen, ex fimo morborum profligatio: Ex medicamentis alimenta, [*cap. 17. lib. 3. ſimplic.*] ex alimentis [*Hippocr. lib. de aliment.*] medicamenta ſæpe depromuntur.

Pharmacia dignitas. Eſt verò Pharmacia encomio multo celebranda, quæ Medicinæ inſtrumenta, medicamenta nempe, ſuggerit ac miniſtrat. Vtramque enim à mundi primordio non ſolùm extitiſſe, ſed ab altiſſimo ortam Sacræ paginæ teſtantur, *Eccleſ. 38.* *Antiquitas.* Animantia namque, ſtirpes, vniuerſamque medicam materiem DEVS creauit, 1. *Geneſ.* qua prioris ſæculi Magnates ſuæ ſanitati feliciter proſpiciendo multos ad annos ætatem duxerunt.

Ægrotauit vſque ad mortem Rex Ezechias, *cap. 20. lib. 4 Reg.* & Eſaiæ præſcripto malagmate ex ficubus ſuper affecta parte admoto conualuit.

Ab omni peſte & veneno ſeſe vindicauit Mithridates, [*Galen. lib. 2. de Antid.*] antidoto, quæ ab ipſo nomen habet, cui cùm ceſſiſſet toxicum ſumptum, ferro in viſcera adacto ſibi mortem conſciuit.

Reges olim multi medicamenta paraſſe. Regium quidem olim putarunt Imperatores, medicamenta parare, vel parata ſecum ferre, & his offerre, quorum gratiam aucupabantur. Eam ob rem vnguenta & aromata Cambyſes miſit Ægyptiorum regi, quibus ſuam optimè tueretur ſanitatem. Præſtat enim Regem, vel Ducem militum in caſtris eſſe ſine clypeo & caſſide, quàm ſine medicamentis. Hinc ſapienter multi pluris faciunt aliquod ſalutare medicamentum, quàm

Digitized by Google

quàm theſaurum. Aiunt, Darium tanti feciſſe quoddam balſamum, vt non modò inter precioſiſſimam ſupellectilem reponeret, ſed cunctis opibus præponeret. Idem ſcribitur de Tiberio Imperatore, qui trochiſcos ad herpetas apud ſe perpetuò ſeruabat. *Darius quanti medicamenta duxerit.*

Nunc verò Reges ad caſtra non modò pixidem, aut paruulam lagenam oleo plenam aut balſamo, ſed officinam pharmaceuticam circumferri iubent, præſidiorum omni genere refertam, quibus & ſe & totum exercitum ab ingentibus malis & morte ſæpe liberant. Hinc Medeci Dij tutelares, vel, vt cum Galeno *lib. de Med. cap.* 3. loquar, Deorum filij meritò perhibentur: Hinc medicamenta Deorum manus Herophilus *lib.* 6. *comp. med. locis.* vocat, quod præſenti quaſi numine & ſanandi celeritate ægros ab interitu vindicent. Vnde Antidotus quædam Ἰσόθεος appellatur, quod parem Deo vim obtineat: Et apud Mirepſium *cap.* 280. *ſect.* 1. *de Antidot.* cuiuſdã deſcriptio legitur, cui cùm morbi cedant quamplurimi (*cap.* 245.) SANITAS nominatur. Ob vires tot egregias ab eodem alia deſcribitur, dicta THEODORETOS, (*cap.* 214. 215. 216. *Mirepſ.*) quaſi munus diuinum, immiſſum cœlitus morbis interioribus abigendis, vt Emplaſtrum diuinum externis. *Medici Dii tutelares. Medici Deorum filij. Emplaſtrum diuinum.*

Infinita penè ac mirandæ virtutis è ſuo penu medicamina promit ars Pharmaceutica, quibus nulla domus, aut ciuitas, ſine magna ciuium iactura & Reipubl. detrimento carere poteſt. Hac ſiquidem arte noluit Deus carere tabernaculum teſtimonij, quod vnxit Moſes *c.* 30. *Exod.* vnguento ſancto, ex myrrha, cinnamomo, calamo, caſſia, & oleo, opere vnguentarij compoſito. *Vnguentum ſanctum.*

Magni quoque duxit Pharmaciam Ioſeph, qui mortuo patre Iacob, (*Gen. cap.* 50.) præcepit ſeruis ſuis & pharmacopœis, vt corpus eius aromatis condirent. Non vulgari igitur commendatione digna eſt Pharmacia, quæ ſano corpori conſeruationem, ægrotanti ſalutem, mortuo honorem præſtat.

CAPVT II.

Quid Pharmacopœus, qualis eſſe debeat, quale itidem illius ſubiectum, obiectum, & finis.

Chirurgꝰ quis dicatur, & quid præſtet. *Pharmacopola.* *Apothecarius.* *Seplaſiarius.*

VT à manuũ opera, qua quis dexterè, ac citò, tutò, & iucundè morbis medetur externis, Chirurgus: ſic ab arte ea, quæ pharmaca docet facere, vel potius componere, Pharmacopœus nominatur, vt Pharmacopola, qui rudes ac magna ex parte ſimplices medicamentorun materias, præſertimque exoticas vendit. Vocatur & Apothecarius ab apotheca, id eſt, à loco, in quo medicamẽta reconduntur & væneunt: olim Seplaſiarius, à Seplaſia, foro Capuæ, in quo vnguenta optima conficiebãtur. Sed hæc nomina ſæpius indiſtinctè vſurpãtur, eorúmque eſt inanis cõcertatio, quando res ipſa intelligitur.

Vita probitatẽ in Pharmacopœo deſiderari.

Vitæ autem probitas non tam in Philoſopho quàm in Pharmacopœo, qui vel tuendæ, vel reſarciẽdæ ſanitatis gratia, medicamenta parat & porrigit, expetitur: in eius enim manibus morbus & ſanitas, vita & mors. Atque illi cùm mala mens eſt, vel neſcia recti, libera patet nocendi & necandi poteſtas: ſícque pręſtat Pharmacopœum eſſe virum bonum, quàm Socratem.

Qualis eſſe debeat Pharmacopœus.

Debet autem inprimis eſſe pietatis ſtudioſus, diuini nominis cultor, inuidiæ & liuoris omnis expers, ſanus mente, artis Grammaticæ gnarus, bonorum fortunæ nec indigus, nec auri vel pecuniæ ſitiens, & laboris diurni nocturníque patientiſſimus. Atheos enim vt nihil ducit Creatorem, ſic nec creaturam: *Et inuidus alterius marceſcit rebus opimis.* Fatuus verò id habet proprium, vt velit nocere: Et imperitus nil niſi quod ipſe facit, rectum putat, atque eo nunquam quicquam iniuſtius. Auarus autem nulli bonus, adeò vt ſibiipſi

peſſimus

by Google

peſſimus ſit, & egenus facilè ſit veneficus: Ad turpia enim cogit egeſtas.

Indigni quoque ſunt Pharmacopœi nomine & dignitate ſcurræ, bibuli, hiſtriones, mimi, errones, garruli impoſtores, agyrtæ, tenebriones, & circulatores, qui nugis, fraude, iactationibus, promiſſis vanis, adulatione & mendacio plebeculam decipientes, ipſius crumenam exhauriunt: nihil enim Reipubl. magis infenſum id genus hominibus cane quouis peioribus & angue. *Indigni Pharmacopœi qui.*

Cùm autem idem ſit ſubiectum Pharmaciæ & Medicinæ, nempe corpus humanum, quatenus ſanitatis eſt vel morbi ſuſceptiuum, multa habent inter ſe communia Medicus & Pharmacopæus, vt prudentiam, probitatem, diligentiam, & medicamentorum cognitionem: Sed cùm Pharmacia inſeruiat, miniſtret, atque ſubiecta ſit Medicinæ, habeátque tantùm pro obiecto medicamentum, & pro ſcopo & fine formam debitam medicamenti, dum vlterius progredi Pharmacopœus audet, pro Pharmacopœo veneficus & circulator habendus eſt. *Pharmaciam Medicinæ inſeruire.*

Multos Pharmacopœos in Gallia vniuerſa noui, ſed inter eos periclitatores ſemper expertus ſum, qui verborum lenocinio ditiores mulierculas decipiunt, quas argento non tantùm emungunt, ſed fucos & purgantia gratiſſima, vt temere loquuntur, exhibendo, morbidas in poſterum relinquunt. Sunt & horum nonnulli, qui viros etiam prudentiores, vt Senatores quoſdam ſuis technis circumueniant: (*Plin. cap.1. lib.29.*) Medicos enim ſimulant, pulſum contrectant, vrinam inſpiciunt, atque de morborum cauſis, ſymptomatis, prognoſi & curatione diſſerentes, ridicula multa fingunt & dicunt: ſicque impiè ſuam falcem immittunt in Medicorum meſſem, & iniquiſſimè pharmaciam exercent maximo mortalium damno. Nec ſciolis quibusdam fidendum, qui medicamenta quæuis, modo benigna, quouis tempore ſine conſilio, poſſe tutò exhiberi pronunciant: Lactuca enim non opportunè, & nimia quantitate ſumpta interficere poteſt, vt cicuta: Et vino licet naturæ familiariſſimo, plures ſæpe pereunt, quàm gla- *Qui Pharmacopœi periclitatores.* *Qui Pharmacopœi improbandi. Lactuca medicamentũ eſſe poteſt, alimentũ & venenum.*

dio, licèt enim ſit valde cardiacum, & veluti ſenum lac, ac principiorum vitæ reſtauratiuum, datum tamen non apto tempore, valdè nocet.

Officium Pharmacopœi.

Officium igitur Pharmacopœi eſt medicamenta ſolummodo tractare, atque ad vſum ſalutarem Medici probati iuſſu adhibere. Quod vt feliciter conſequatur primò debet ea ſeligere, ſecundò præparare, tertiò componere. Sed antequam ſeligatur medicamentum, quid ſit, noſcendum eſt.

CAPVT III.

Quid Medicamentum, quid Alimentum, quid inter vtrumque medium.

TOTVS homo totus morbus eſt, inquit Hipp. *Epiſt. ad Damog.* Talis enim ex vteri inquinamentis in lucem prodiit. Nam ex diſſidio quatuor qualitatum, quibus illius corpus, (*Gal. de Elem. cap.* 24.) ex iugi fluore, cui obnoxium eſt, & ex prauo rerum non naturaliũ vſu, in morbos penè innumeros incidit, quos ars Medica docet abigere, vel optima victus lege, vt docet Hipp. *lib. de diata.* & Gal. *lib. de ſanit. tuend.* partim medicamentis, tum interius aſſumptis, tum topicis, ſeu exterius admotis.

Homo morbis infinitis obnoxius.

Ea autem ſunt vel ſimplicia, quibus vt plurimum vtebatur Hippocrat. vel debita arte compoſita. Simplicia dicuntur, quæ talia ſunt, qualia natura produxit, vt caſſia, rhabarbarum, polypodium, colocynthis, & infinita alia, quæ naturalem tantùm compoſitionem, ex quatuor videlicet elementis ſunt conſecuta. Compoſita verò, quæ ex multis virtute diuerſis arte & induſtria ſimul vnitis conſtant.

Medicamentum quid.

Diſſident autem inter ſe Medicamentum & Alimentum. Nam Medicamentum dicitur *quicquid intro ſumptum*

ſumptum, vel foris admotum noſtrum corpus immutare poteſt, vt piper, euphorbium, pyrethrum, nymphea, cichorium.

Alimentum verò, *quod intro ſumptum noſtrum corpus nutrit, & auget*, vt panis, vinum, caro animalium volatilium & quadrupedum, non rapacium: Quæ enim viuunt ex rapto, praui ſunt ſucci, prauúmque ſanguinem generant, & tanquam immunda reiicienda. Propterea diuina ſanctione prohibitũ eſt filiis Iſraël, ne comederent aquilam, vulturem, gryphem, coruum, accipitrem, & ſimilia. Et prudenter nunc iuxta diuinum hoc decretum abſtinemus à carne vulpium, luporum, leonum, & ſimilium rapacium. *Alimentũ quid.*

Inter vtrumque medium eſt alimentum medicamentoſum, *quod ſcilicet vtriuſq; eſt particeps:* partim enim nutrit, partim alterat & immutat, vt lactuca, raphanus, cucurbita, allium, & infinita alia. Atque vt inter alimentum & medicamentum quoddam velut medium datur: ſic inter alimentum & venenum: Illud enim reficit, conſeruat, auget: hoc deſtruit, enecat, corrumpit. Inter autem vtrumque medicamentum eſt, quod neutrum efficit. *Alimẽtũ medicamẽtoſum. Medicamentũ eſſe mediũ inter alimentũ & venenũ.*

CAPVT IV.

De antiquitus ſolummodo ſimplicium vſibus, & mirabilibus eorum proprietatibus.

RECTE Galen. *lib. 1. de Elem.* ex Hippocrate ſcripſit, hominem nunquam dolere, aut vnico egere medicamento, ſi vnico elemento conſtaret: Eſſet enim vniuſcuiuſque vnica natura, vnicus effectus, ratio redeundi ad naturalem ſtatum vnica. Id quod abſurdum eſt, cùm infinitæ ſint morborum ſpecies, vt etiam præſidiorũ tam ſimpliciũ, quàm compoſitorum.

Digitized by Google

Medicamenta quadam composita, quomodo ſimplicia dicuntur.

Inter ſimplicia numerantur oxymel ſimplex, diairis, diaprunum, & alia plurima, quæ comparatè tantùm, & improprìè ſimplicia dicuntur, quatenus ſcilicet ad alia magis compoſita referuntur. Propriè verò roſa, endiuia, plantago, mentha, abſynthium, plantarum genus omne, atque vt vno verbo dicam, omnia creata, quæ ab arte nullam compoſitionem & mixtionem acceperunt, Simplicia à Medicis vocantur, quibus ſolis nonnunquam vtuntur, vt ſucco plantaginis, vel ſedi, aut nenupharis ad Eryſipelata & ignem ſacrum, ſucco veronicæ ad cancrum, cui mirum in modum conuenit, vt ſucco capreolorum vitis conſilio Galeni, ad herpetas, vt carne citoniorum adhibita regioni ſtomachi ad choleram morbum, & aſſumpta, ad dyſenteriam, corpore priùs repurgato, vt betonica ad cephalalgiam, vt ferè omnibus plantis ad ſingulorum morborum expugnationem.

Pæonia antiepileptica eſt.

Superat verò fidem, quòd de ſtirpibus multis ſcribitur, quæ videlicet effectus planè mirandos proferunt: Nam pæoniæ radix vel capiti appoſita, vel collo tantùm adnexa Epilepſiæ paroxyſmos eludit, eámque ſanat. Mentha lacti impoſita ipſum coagulari, & in caſeum denſari non ſinit, vt ex probatæ fidei authoribus creditur.

Æthiopidis herba mira vis.

Æthiopis herba, ſi vera narrat Plin. *cap.* 4. *lib.* 26. ſolo attactu ſoleas ferreas euellit. Idem aſſerit Matthiolus de Lunaria, quę quod ſoleas ferreas ab equis tranſeuntibus quaſi extorqueat, *Sferra cauallo* ab Italis vocatur.

Author *libri ſanitatis* aſſerit, cùm Tribio picum auem, cuneum, ſeu clauum ligneum nidi orificium obturantem, herbulæ cuiuſdam ſolo contactu foras excutere: nonnulli hanc vim aui illi tantum tribuunt. Theophraſt. rei herbariæ peritiſſ. alicuius plantæ meminit, quę tam potenter congreſſus venereos concitat, vt ſi vera narrauit grauiſſimus author, credibile eſt, eam ipſam ſolis frigidis & maleficiatis vouiſſe naturam, vt ſalacibus viticem & nymphεam.

Ficaria herba.

Clymenum rubrum tanta vi pollet ad fici ſanationem, vt qui radicem herbæ huius geſtauerit, ab hoc morbo

Digitized by Google

morbo tutus erit. Vix credi poteſt, quod Ioſephus ſcribit de planta mirabili, quæ à Baaran valle Iudeæ Baara dicta fuit. Ea extra terram erumpens fulgur quoddam igneum emittebat & vt fax accenſa noctu lucebat. A nullo autem hominum attingi patiebatur, niſi prius vrina, aut ſanguine muliebri irrigata, alioquin illam, qui contrectarent, illico moriebantur: Euulſa verò deleteriam qualitatem amittebat. Et quod mirum eſt, maniacos, & à dæmonibus obſeſſos perſanabat. Quod cum aduerterent regionis eius incolæ, illi canem prudenter & artificiosè alligabant, qui poſtea fame coactus, aut accitus plantam trahebat & euellebat. *Baara.*

Alia multa Deus miracula in hoc pedum ſuorum ſcabello quotidie oculis obiicit, quorum fidem vnica tantum experientia facit: Nihil tamen humano generi modo quocunque infenſum educit, quin ex aduerſo ſalutarem illi antidotum proferat & ſuggerat. Contrarium enim opponit contrario, diſſimile diſſimili, vt aconito, Ariſtolochiæ longæ radicem; Cicutæ, Apij ſemen; Hyoſciamo, allium; Napello, ſemen Raphani; Viperæ Anchuſam; Scorpionibus Polemoniam. Cuius radicem qui geſtauerit, à ſcorpionibus non icitur, aut ictus nulla moleſtia afficitur. Manus quoque illitæ ſucco cotulæ fœtidæ, apum aut veſparum aculeis nunquam punguntur. *Contrario contrariũ Deus opponit. Qua cuique veneno cõtraria.*

Non præter rem hic notantur miræ & variæ plantarum naturæ. Quædam enim inter niues & gelu medium virent & florent, vt Aconitum hyemale & Eleborus niger: Aliæ vernum æquinoctium expectant: Quamplurimæ calorem æſtiuum: Et quædam Autumno tantum floribus coronantur & induuntur, quo tempore reliquæ pene omnes & folijs, & floribus ſpoliantur. *Miræ plãtarũ natura.*

Digitized by Google

CAP. V.

De materia medicamentorum, & vnde ſumatur.

PRAECIPVAE medicamentorum ſimplicium tam noſtratium, quàm exoticorum differentiæ ſumuntur, vel ab eorum materia, vel à facultatibus. Ex materia, cum triplex ſit Dioſcoridi & Galeno, tres ſtatuuntur medicamentorum generales differentiæ. Aut enim ex plantis ſumuntur, aut ex mineralibus, aut ex animalibus.

Medicamenta ex plantis ſumpta. In primo genere continentur omnia ſtirpium genera, earum partes, & quæ ab ipſis proueniunt, vt radices, cortices, thyrſi, ligna, rami, folia, flores, fructus, ſemina, gummi, reſinæ, ſucci, lacrymæ, fungi, liquores, viſci, aquæ ſtillatitiæ, muſcus, cachrydes, lanugo, nucamenta.

Medicamenta è mineralibus ſumpta. In ſecundo continentur elementa ipſa elementata, vt ignis, flamma, fumus, Aër ſerenus, aut ventis agitatus, calidus, frigidus, humidus, ſiccus; Aqua dulcis, ſalſa, pluuialis, marina, bituminoſa, ſulphurea, nitroſa, ænea, ferrea; Terræ omnes ſpecies, vt bolus armena, terra Lemnea, Melitea, Chymolia, rubrica, Ampelitis, Erithrea, Ochra, Creta, & vt paucis abſoluam, omnia mineralia, quæ ſcilicet è terræ viſceribus effodiuntur, vt lapidum varia genera, vt lapis Æthites, Cyaneus, ſeu Lazuli, Iudaicus; vt metalla, quæ ſeptem à multis agnoſcuntur, aurum, argentum, ſtannum, plumbum, ferrum, cuprum, & hydrargyrus, pro numero ſeptem planetarum, quorum nomen mutuantur, ſecundum Spagyricos. Ad mineralium ordinem referuntur adhuc ſalis genera, bitumen, naphta, calchantum, ſuccinum, & ambra.

Metalla ſeptem.

Quæ remedia impropriè ad mineralia referantur.

Syderum influxus, muſici cantus & numeri ſecundum quoſdam criſim mouentes, cum vix ad materiam medi-

medicamentariam ſpectent, impropriè à nonnullis ad iſtud genus ſecundum referuntur.

In tertio genere continentur animalia, vel integra, vel eorum partes. Integra, vt gallus gallinaceus annoſus in iuſculo ad ciendam aluum & corporis nutricatum, Hyrundo in paſtu ad oculorum aciem, galerita aſſa ad colicum dolorem, Cancri fluuiatiles tabidis, Scorpiones triti ad ipſorum puncturas ac morſus, cantharides ad ruptoria.

Medicamenta ex animalibus ſumpta.

Partes animalium ſunt cerebella paſſerum ad ſtimulum Veneris; Cerebellum leporis ad odontalgiam infantulorum; Pulmo vulpis ad phtiſim; Hepar lupinum ad vitia iecoris; aſininum ad epilepſiam; inteſtina lupi ad colicum affectum; Stincorum renes ad mentulæ tentiginem; ſanguis hirci ad frangendum calculum; fel perdicis & milui ad viſus claritatem; oſſa cranij ad morbum caducum, os de corde cerui ad animi deliquium, dentes apri ad pleuritim naſcentem, pudendum cerui ad natam & progreſſam; dentes Elephantis ad cordis robur; cornu cerui, Monocerotis & Rhinocerotis ad infringenda venena; vnguis Alces ad morbum ſacrum, ſeu comitialem.

Partes animaliũ ad multa commendari.

Multæ ſunt adhuc aliæ partes animalium, à quibus medicamenta ſumuntur, vt medullæ, ſeuum, pinguedo vitulorum, ceruorum, ſuum, hædorum, anatum, caponum, anſerum; lac muliebre, aſinninum, ouillum; caſeus, butyrum, coagulum, ſerum; oua gallinarum, perdicum, pauo gallinarum, ſenecta ſerpentis, teſtæ piſcium, pili animalium & excrementa, vt ex medicamentorum compoſitione, quæ in noſtra Officina, ſeu Antidotario deſcribuntur, patet.

CAP. VI.

De facultatibus medicamentorum: Et quotuplex ſecundum generales facultates medicamentum.

Facultas medicamenti quid.

FAcultas medicamenti eſt *cauſa quadam effectrix, à qua pendet eius actio,* (*Galen. lib. de plenitud. & lib. 1. ſimplic.*) Vnde colligere eſt, tot eſſe facultates, quot actiones, vt apparet in aloë, & permultis aliis ſimplicibus medicamentis. Aloë ſiquidem facultatem habet purgandi, ventriculum roborandi, vermes enecandi, tergendi, & palpebrarum humores exiccandi.

Aloës facultas.

Triplex eſt igitur omne medicamentum ſecundum facultates, Alteratiuum, Purgatiuũ, & Roboratiuum. Alteratiuum dicitur, quod intro ſumptum, vel foris admotum, manifeſtam corporibus noſtris adfert mutationem; idque trifariam, vel ſecundum temperamentum, vel ſecundum materiam, vel ſecundum formam, ex Fernelio. Vnde tria medicamentorum alterantium genera conſtituuntur: Primum, quod impenſe calefacit, refrigerat, humectat, aut ſiccat: Secundum, quod materiæ commoderationem & conſiſtentiam mutat, vt quod nimis indurat, vel emollit, quod rarefacit, vel denſat, quod adſtringit, vel laxat, quod incraſſat, vel attenuat: Tertium, quod ſubſtantiam & formam ipſam corrumpit, vel labefactat; cuiuſmodi ſunt, quæ præter manifeſtam qualitatem, qua calefaciunt, erodunt, vel refrigerant, & ſtupefaciunt, occulta etiam proprietate ſubſtantiam ipſam deſtruunt ac corrumpunt, & putredinem cum fœtore inducunt, vt cicuta, anchora, napellus, aconitũ, ſublimatum, & alia quamplurima. Atque horum alia toti corpori, vt quæ dicta ſunt; alia certis partibus inimica, vt lepus marinus pulmo-

Tria medicamentorum alterantiũ genera.

Medicamentum ſubſtantiam corrumpens.

pulmonibus, cantharides veſicæ, aconitum vtero, cerebro cicuta.

Roboratiuum,ſeu Confirmatiuum,vt vulgus loquitur,medicamentum eſt, *quod proprietate quadam partem noſtri corporis aliquã reſpicit,roborat,ac conſeruat*, vt cephalica caput, otica aures, ophthalmica oculos, odontica dentes, ſtomatica os, ſtomachica ſtomachum, cardiaca cor,hepatica hepar, ſplenem ſplenica, renes nephritica, vterum hyſterica, neruos nerualia. Quæ ſingula, aut eorum multa aptius ſuo loco poſtea docebuntur. *Roboratiuũ quid.*

Catharticum,ſeu purgatiuũ dicitur, *quod vitioſum, & ſibi familiarem è corpore trahit humorem.* Quod enim ſine delectu, ac promiſcuè quoſuis humores euacuat, verè purgatorium dici non debet, vt Antimonium, Cataputia maior,& ſimilia; ſed quod familiarem ac proprium,ad quem ipſa eius facultas dirigitur, educit ac purgat. Iſta enim violentiora ad interitum ſæpe præcipitant; de hiſque loquitur Galenus *cap.12. lib.2. de vict. acut.* dum ſcribit, cathartica qualitatem quandam deleteriam & venonoſam habere. Quod ſic confirmat Actuarius *cap.7. lib.3. Medicamenta*, inquit, *purgantia cõmuni quadam generis ratione, ex cenſu ſunt eorum,quæ perniciem creant, atque deleteria & noſtri venenoſa ac mortifera appellant. Verum ab his, quæ magna ſunt corrumpendi vi prædita,diſſident,quod hæc eadem quantitate non perinde ac corrumpentia interimant.* *Catharticum quid propriè.*

Tanta verò eſt antipathia inter purgantia & noſtram naturam, vt odore ſolo diſpliceant, qui multis vix nares ferit, quin ſimul corpus totum concutiat, alijs ventriculum ſubuertit, & quibuſdam aliquando aluum ſubducit. De purgantium facultate, quomodo agat,& vnde erumpat, paulo poſt, nempè cap.9. fuſiſſimè dicetur. *Purgantium odor ingratus.* *Eius vis.*

CAP. VII.

De primis & ſecundis medicamentorum facultatibus.

CVm ſimplicia medicamenta ſæpè duas habeant facultates, & aliquando tres ſimul. Prima dicitur ſimplex & elementaris, quæ ex elementorũ quatuor permixtione conſurgit. Altera materialis, ac ſecunda, quæ ex cõmoderatione & conſiſtentia materiæ, cui diuerſa proportione quatuor qualitates inhærent, emergit. Præter has nonnunquam tertia conſpicitur, nempe purgatoria, quam Fernelius occultam nominat. Syluius cum quibuſdam non vulgatioris doctrinæ quatuor ſimplicium medicamentorum facultates in vniuerſum conſtituit, ſed tertiã parum notam, & quartam adhuc incognitam aſſerit. Verum vtraque pro vnica paſſim vſurpatur. Nam quæcunque medicamenta proprietate quadam inexplicabili, aut non ſatis conſpicua, nec à primis aut ſecundis prodeunte agunt, tertiis qualitatibus, aut totius ſubſtantiæ proprietate, aut viribus occultis agere dicuntur.

Qualitates primæ medicamentorũ. Facultas autem prima medicamentorum cõmunis eſt, & tanquam baſis reliquarum ex ipſis elementis prodiens. Eáque conſiſtit maximè in calefaciendo, refrigerando, humectando, ſiccando: in quibus ſingulis vel obſcure conſpicitur, vt cum primo gradu agit; vel manifeſtè, vt ſecundo; vel vehementer, vt tertio, vel ſumme, vt quarto: atque in horum ſingulorum aut principio, aut medio, aut fine; ita vt medicamentorum & calidorum, & frigidorum, & humidorum, & ſiccorum ordines duodecim conſtituantur. *Qualitates ſingulorum medicamentorũ quot.* Quod etiam lodum habet in his, quæ coniugatas ſortiuntur qualitates, quæ ſcilicet vires habent calefaciendi & humectandi, vel calefaciendi & ſiccandi, vel refrigerandi & ſiccandi.

Digitized by Google

ſiccandi. Has ſiquidem exerunt non tantum obſcurè, manifeſtè, vehementer, aut ſummè, ſed in ſinguli gradus principio tantum, aut medio, aut fine.

Qualitates ſecundæ primas, ſeu elementares ac ſimplices comitantur, earúmque adiutu vt ſint, & vires ſuas patefaciant, opus habent. Nam aperiendi facultas, rarefaciendi, attrahendi, tenuandi calfactionem ſequitur: Craſſandi, denſandi, claudendi, repellendi refrigerationem. Molliendi humectationem. Indurandi ſiccationem. Siccitas enim indurat, vt ex luto, aquilonio, vel æſtiuo ſtatu indurato, & ex lateribus igne ſiccatis videre eſt: vt etiam humiditas emollit, modo cum calore modico perſeuerer. Glaciei enim humiditas dura, quod omnino ſit expers caloris. *Qualitates ſecundæ.*

Vires autem & qualitates ſecundæ in auſteris, acerbis, acribus, amaris, aperientibus, tenuantibus, reſoluentibus, contrahentibus, repellentibus, emollientibus, & dolorem lenientibus ſunt manifeſtiſſimæ, atque euidenti ratione, quod poſſunt, præſtant, perinde ac primæ ſeu elementares.

CAP. VIII.

De tertia medicamentorum facultate ſeu proprietate occulta.

PRAETER primas ac ſecundas medicamentorum facultates, tertia quædam dicitur occulta & inexplicabilis, quod eius certa ratio minimè reddi poſſit, nec ſcientia exactiſſima comprehendi, ſed per ſolam cognoſcatur experientiam: Nam cur iaſpis, inquit Galenus *cap. 7. lib. 3. meth.* tacto vulnere, vnde ſanguis prorumpit, eum ſiſtat, nondum noui. Atque ſi particulatim cuiuſque naturam explorare ad vnguem ſcirem, vtique qualem fuiſſe Æſculapium mente concipio, talem me eſſe *Facultas inexplicabilis.*

putarem. At verò proprietates quædam omnino dici, aut explicari non poſſunt ex Galeno *ibid. & Com. in 6.epid.* Nullus enim rationem adferre validiſſimam poteſt, cur cantharides veſicam inflammatoria diſpoſitione laceſſant, ab ipſa etiam longius adhibitæ; vt neque cinis cancrorum, exiccatorius cum ſit, cur & per ſe mirabilis ſit proprietate ſpecifica ad canis rabidi demorſos, & cur efficacior ſit & præſtantior gentianæ & thuri potius, quàm aliis medicamentis commixtus.

Cineris cancrorũ proprietas.

Certum ac ſecurum huiuſce medicamenti ſucceſſum admiratus Galenus *c. 30.lib.11.de ſimplici.* in cauſæ perquiſitione non ſeſe parum exercuit, tandémque librum pollicitus eſt. De his, quæ occulta proprietate quid agunt; non tamen promiſſis ſtetit, forſan veritus, ne famæ iniuria fieret, ſi ſuſceptum opus imperfectum relinqueret, nec in eo doctè, vt in omnibus aliis conſueuit, peragendo, ſibi & lectoribus ſatisfaceret.

Tertiæ facultatis medicamentorũ latitudo.

Illa autem tertia facultas magnam habet latitudinem, complectitúrque ſub ſe purgantia, morbos occulta vi curantia, partem quandam reſpicientia, periammata ſeu ſuſpenſa medicamenta & venena, de quibus particulatim diſſerere cogitamus.

In alimẽtis qualitas inexplicabilis notatur.

Neque verò tantum ineffabilis quædam proprietas agnoſcitur in medicamentis & venenis, qua illa medentur, hæc perimunt, & quoſdam aliquando morbos expugnant, ſed etiam in alimentis, quæ perennis effluuij iacturam reſarciunt. Eſculenta enim multa multi faſtidiunt, alij appetunt auidiſſimè; quæ licet primum diſſimilia, poſt multas coctiones ſimilia redduntur, & naturæ noſtræ familiaria, vnde magna inter nutriens & nutritum ſimilitudo perhibetur, quam vix vllus poſſit definire, & quare hic potius hoc edulio, ille alio delectetur. Carnium & piſcium eſus vniuerſæ genti familiaris eſt: At plures nouimus, inquit Amatus Luſitanus *curat.36. cent.2.* qui ab eſu carnium in totum abhorrebant: alios, quibus caſeus non ſolum comeſtus, ſed odoratus pro veneno habebatur: Sed & alium nouimus, natione Hiſpanum qui nunquam piſ-

Hiſtoria notatu digna.

ces

ces guſtarat: at cum ab amico ſemel ad cœnam fuiſſet inuitatus, ouáque deguſtaſſet, quibus ſiccati piſcis puluis cautè fuerat admixtus, in animi anguſtias, cordis preſſuras, cum vomitu & ſeceſſu incidit, ita vt propè exanimis defecerit. Vidit & idem author celebris Monachum Ve..etum, qui ſine animi deliquio roſarum odorem non poterat perferre: quod etiam obſeruaui in nobili matrona, & Iul. Scaliger in illuſtriſſimo Cardinali, vt aſſerit *in exercitationibus contra Cardanum, exerc.* ſcilicet 151. *part.* 10. vbi meminit cuiuſdam fœminæ ſpectatæ formæ & virtutis, cui Franciſca nomen erat, quæ ante 14. annum ſuaſu nullo flecti potuit, vt carnibus veſceretur. Aſſerit & vnum ex liberis omnino braſſicam auerſatum, vt eum ipſum Creſſones: & in ciuitate Mediolanenſi familiam quandam hauſtu caſſiæ fiſtulæ interire: *Peculiare enim ſuum cuique eſt*, & multi vinum quaſi venenum reſpuunt, alij tanquam Deum colunt. *Vinum tanquam venenum multi auerſantur.*

In cæterorum animantium pabulo obſeruatur adhuc illa inexplicabilis & occulta qualitas. Quis enim rationum momentis aperire poſſet? cur Struthiocamelus ferrum habeat in deliciis? cur ceruus ſerpentes, vrſus formicas, aſinus ferulam, quæ perimit equos? Quædam enim tantum piſcatu, alia venatu, quædam granorum cultu, alia plantarum ſolo naturali prouentu viuunt. Optimè ſiquidem anas, ardea, fiber piſciculis aluntur; accipiter, aquila, vulpes, auiculis; gallina, perdix, equus cerere; bos, dama, ceruus paruulis ſtirpibus integris, aut earum partibus tenellis. At cur illa potius illo, quam hoc alimento gaudeant & pingueſcant, hæc potius hoc, quam illo, ratione non ſatis dilucida explicatur. Fame enim citius perit vultur, quam triticum attingat; phaſianus, quam ex rapto pabulum quærat.

* * *

CAPVT IX.

De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanet, & quomodo agat.

MEDICAMENTORVM purgantium facultatis diſquiſitio multorum exercuit ingenium: in illa enim dignoſcẽda quot capita, tot ferè ſenſus. Chymiatri manifeſtam credunt, vt quæ à mixtorum ſale ſuboriatur, & ſales omnes purgatorios mordicus aſſeruat. Alij prorſus abditam tenent, nec ratione euidenti explicabilem. Sunt, qui à ſpeciali mixtionis temperie oriri credunt; alij veluti quintam qualitatem concedunt. Meſue illam deducit à cœlo, & cœleſtem facultatem nominat: *Medicamentum*, inquit, *purgans non eſt à temperamento tale, non vt contrarium agens in contrarium non vt ſimile trahens ſimile, neque vt graue deorſum, aut leue ſurſum humorem exagitans, ſed quia talem cœlitus ſortitum eſt facultatem.*

Chymiſtarum opinio de purgatoria facultate.

Eſt verò cœleſtis ea facultas, forma cuiuſque medicamenti purgantis; aut formę ipſius proprietas, quæ nullo ſenſu, nullâque ratione manifeſta deprehendi poteſt, ſed ſola experientia, & ex effectis, quæ ſubſtantiæ ipſius facultatem demonſtrant.

Varia qualitatis purgãtium appellationes.

Appellatur autem ipſa cœleſtis facultas à quibuſdam Medicis [*Fernel*]& Philoſophis [*Scaliger.*] facultas occulta, aliquando proprietas rei totius, aliquando intimum cuiuſque rei principium, aliquando cauſa incognita, virtus ſuperelementaris, totius ſubſtantiæ proprietas, & à quibuſdam quinta qualitas; ſicque diuerſa rei eiuſdem nomenclatura. Quia tamen vis illa cathartica ex primæ notæ philoſophis, à ſyderibus ortum ducit, non impropriè cœleſtem Meſue vocat: ſed male putat humores educere, non tanquam ſimile

trahens

Digitized by Google

trahens ſimile, contrà veterum decreta, rationem & experientiam. Hippocrates enim *lib. de nat. human.* medicamentum purgans humoribus detrahendis eſſe ſimile, ſic docet: *Pharmacum*, inquit, *cum corpus intrauerit, primo id, quod omnium maximè ſibi ſecundum naturam cognatum, atque ſimile eſt in corpore trahit; deinde reliqua ducit & purgat.*

Id ipſum autem manifeſtiſſimè probat hac eleganti comparatione, quemadmodum ſemina & ſtirpes terram ingreſſa, ſibi quæque, quod in terra idoneum eſt, ac naturale, trahunt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel ſalſum, vel quodcunque, primúmque & plurimum, quod ipſis maximè ſecundum naturam eſt, alliciunt.

Hoc pluribus oſtendit Galenus *lib. 1. de natural. facul. & cap. 23. lib. 3. de ſimplic. & lib. de Ther.* verbis expreſſis ſcribens, qualitatum, quę in ſubſtantiis ſunt, proprietate actiones perfici, Idcirco medicamentorum purgantium quædam, vbi fortè purgatione fruſtrantur, non modo corpori nullam noxiam afferunt, ſed etiam homini alimentum prębent; alia verò in corruptionem & venenum vertuntur; non tamen perpetuò eſt permiſta vis venenoſa. Quare non perpetuo, licet non purget, incommodabit. Verum coctionem accipiet, taléque producet humorem, qualem trahere natum erat, quod nunquam contigit in medicamentis mochlicis, ſeu valentoribus. *Opinio Galeni de purgatrice facultate.*

Medicamenta igitur purgantia ſimilitudine quadam ſubſtantiæ humores attrahunt & educunt: eáque ratione magnes attrahit ferrum & ſuccinum paleam; non autẽ ferrum magnetem, aut palea ſuccinum. Licet enim magna ſit ſimilitudo inter magnetem & ferrum, tamen ſimile non eſt idem, nec magnes eſt ferrum, nec ferrum magnes. Trahens autem eſſe debet validius tracto, propterea ferrum non trahit, ſed trahitur.

At verò cum tractio fiat propter ſubſtantiæ ſimilitudinem, quare magnes magnetem, & ferrum ferrum non trahit? Reſpondeo, vnam & eandem rem ſeipſam non trahere, ſed quod cum ea ipſa affinitatem quan- *Obiectio.* *Reſponſio.*

Digitized by Google

dam habet & ſimilitudinem. Sic agaricus pituitam attrahit, Rheum bilem, ſenna melancholiam, quod inter illa ſit quædam affinis conditio, aut conuenientia magis, quam ſimilitudo. Illa autem conformitas nec planè manifeſta eſt, longè ſiquidem rheum à bile diſtat, agaricus à phlegmate, à Melancholico humore ſenna.

Quæ purgent trahendo. Licet autem omnia cathartica humores attrahant, eorum tamen quædam ſpecialius dicuntur purgare attrahendo, quæ nempe ſunt potentioris virtutis, & humorem habent excrementitium, inquit Meſue, vt ſcammonium, turbith, euphorbium: *Quæ comprimēdo.* alia comprimendo, vt myrobalani omnes, & rhabarbarum: alia quæ lubricando & leniendo aluum ſubducunt, *Quæ lubricando.* vt caſſia fiſtula, tamarindi: alia denique, quæ tantum molliendo, vt attriplex, viola, vt malua, lapathum, vt multa olera.

CAP. X.

De medicamentis, quæ citra ventris ſolutionem, occulta proprietate morbos multos ſanant.

INnumera & mira ſunt medicamēta ſimplicia, quæ per os ſumpta, aut exterius tantum adhibita, cœca vi, ac ſpecifica proprietate morbos futuros arcent, & factos perfectè ſanant, aut mirabiles alios effectus proferunt, vt in paucis quibuſdam ſupra demonſtrauimus. Illa autem abdita facultas non in plantis modo, verumetiam in animalibus & mineralibus cernitur. *Pollex Pyrrhi quid præſtiterit.* Nam literarum monumenta fidem faciunt pollicem Pyrrhi lienoſos ſolo tactu ſanaſſe, & Chriſtianiſſimus ac potentiſſimus Galliarū rex ſolius manus attactu ſtrumas ad perfectā reducit ſanitatem.

Os aurū trahens. In corporibus quoque demortuis occulta & efficaciſſima illa qualitas cernitur. Os enim milui piſcis aurum

Digitized by Google

aurum trahere autor eſt Simplicius, cui aſſentitur Scaliger *exercit* 102. *&* 112. Et renes Scincorum triti, & cum vino poti, aut cum idonea conſerua ſubacti & ſumpti veretri tentiginem excitant, & ad Veneris ludibria potenter mouent.

Priapus cerui ſiccatus, in puluerem læuigatus, & cum aqua cardui aut tuſſilaginis ſumptus, valde pleuriticos iuuat.

Idem efficit dens apri in ſcobem tenuem redactus & hauſtus, maximè in huius morbi principio.

Cornu monocerotis mirabiliter cor tuetur à venenis & peſtilentibus morbis omnibus ſuccurrit.

Effectus ferè ſimiles experiuntur, qui cornu cerui & rhinocerotis ſumunt. Bouis aſtragalus cum oxymelite potus lienem minuit.

Caro leporis vſta, trita, & pota, calculos atterit & expellit.

Viperæ exuuium pulueratum, & impoſitum alopeciis, mirum in modum pilos regenerat, Idem pollicetur vſta murium capita partibus glabris ex melle illita. *Senecta anguiũ.*

Galerita ſeu alauda criſtata aſſata, vel elixa, ſæpe comeſta colicis affectibus obnoxios, vel detentos, efficaciſſimè iuuat. Galen. *lib. de Theriac.*

Vngula capræ, aut eius veſica, vel etiam ouilla cremata, & ex poſca ſumpta, medetur his, qui noctu ſtragulas permingunt.

Hepar lupi hepaticos proprietate ſpecifica iuuare ſcripſit Galen. *lib.* 8. *comp. med. local.*

Aſpidis ſenecta puluerata ex melle illita, viſum facit acutiſſimum.

Excrementa quoque animalium occulta proprietate morbos quoſdam abigunt, vt ſtercus pauonum epilepſiam, ſtercus canum, vt etiam nidi hyrundinum anginam. *Excremẽta animalium.*

Pauca hæc pro multis ex animalibus ſumpta ſufficiant, vt ea omittam, quæ lædunt, vt leporem marinum & torpedinem. Hæc enim neruoſum genus vi abdita afficiendo ſtuporem inducit, ille ſolos hominis pulmones lædit; vt etiam cantharides, quæ veſicam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

inflammatione tentant, & vrinam ſiſtunt, vel ſtranguriam mouent.

Occulta proprietas ſtirpium.

Hanc proprietatẽ occultam in multis ſtirpibus admiratione dignam obſeruamus: nam ſarſaparilla, guaiacum, ſaſſafras & illa radix, quæ à Chyna nomen habet, ſpeciali & occulta proprietate luem veneream perfectè curant.

Satyrium & eruca penem erigunt, Venerem accendunt, & frequentiores congreſſus efficiunt.

Vitex & nymphea contra libidinis ardores mitigant, ſemen extinguunt, & teſtium accretionẽ impediunt.

Opium phreneticos & delirantes iuuat, & placidum ſomnum conciliat, etiam paruula quantitate ſumptum.

Viſcus quernus tritus & potus, epilepſiam fœliciter curat.

Vua paſſa familiaritate quadam ſubſtantiæ hepati benefacit.

Staphiſagria vi non ſatis cognita pediculos enecat, vt conyza pulices.

Braſſica ebrietati reluctatur, etiam hedera.

Ptarmica ſternutationem mouet. Necnon eleborus vterque.

Dictamnus facultate prorſus abdita ſpicula euellit.

Fraxinus ſerpentes fugat, & eorum venenis medetur.

Lithoſpermon, ſaxifraga, & ſanguis hirci calculos expellunt.

Sabina menſes & fœtum, ſeu viuum, ſeu mortuum educit.

Symphitum maius vulnera cito glutinat.

Veronica vlcera maligna corrigit, ad ſanitatémque accelerat.

Plantas quaſdam contrarias habere facultates.

Therebinthina vulnerum eſt balſanum optimum, quæ facilimè & citiſſimè ſanat.

Mirum eſt autem, plantas quaſdam quadam ſui parte hunc effectum præſtare, alia alium & ſæpe diuerſum, vel etiam contrarium: nam flores chamæmeli olfactu proſunt capitis dolori, folia ſummè nocent,

nocent,ſi Galeno *cap.2. lib.2. comp. med.* fides non denegatur.

Lapathi folia ventrem ſubducunt, ſemen aſſumptum retinet.

Braſſicæ decoctum aluum ſoluit, ipſa braſſica comeſta vel comprimit,vel pigriorem reddit.

Gallorum vetulorum ius ventrem quoque mouet, caro ſiſtit.Idem adhuc aſſerit Galenus *lib.de Ther.cap.6.* de oſtreis & cochleis marinis.

Lactis pars ſeroſa ac butyroſa ſubducit ventrem,caſeoſa cohibet, ac ſiccat.

Miraculo autem tribuit Galenus, quod trifolij decoctum morſibus phalangij aut viperæ pro fotu adhibitum,ſtatim dolores ſedet,& virus adimat: Parti vero ſanæ idem admotum, dolores ſimiles his, quos inuehit,excitat. Huius tamen effectus ratio non videtur valde obſcura, nec à reliquarum ſtirpium natura & conditione aliena. Mirum enim non eſt,ſi fotus,cuius ope pars inquinata liberata eſt, & ab ea venenum eductum,parti ſanæ adhibitus, eidem impreſſum, veneni, cuius eſt particeps, relinquat veſtigium.

Non miranda trifolij qualitas cum Galeno.

De ſpecifica & admiranda hydrargyri virtute ad luis Indicæ curationem, déque aliorum mineralium virtutibus occultis, & ferè diuinis ſpeciatim fuſius *lib. de materia medica* diſputabimus.

CAPVT XI.

De ſimplicibus medicamentis,quæ proprietate ſpecifica, partes quaſdam reſpiciunt.

MVLTA ſimplicia certis partibus tanta amicitia coniunguntur, vt eas vel ſumpta, vel admota, vel ſæpe ſolo odore iuuent, reficiant, & à morbis multis liberent. Non tamen illa ob id ita particularibus membris deuota

Digitized by Google

cenſeo, vt omnes earum affectus tollant, aut aliis quoque partibus non conferant, ſed ſpeciali dote, quædam hanc potius, quam illam partem reſpiciant & tueantur, alia aliam.

Cephalica. Sic multa Cephalica dicuntur, quod tota ſua ſubſtantia capiti ſint amica & conferentia, longa virorum doctorum experientia & vſu ſic comprobata, vt inter aromata moſchus, ambra, zibethum, caryophilli, macis, calamus aromaticus, ſchœnantum, capliuta, & inter alia ſimplicia vulgatiora, bethonica, roſinarinus, ſaluia, maiorana, meliſſa, ſtœchas, cneoton, mirthus, flores vethonicæ, caryophillatæ, & arantiorum.

ὀφθαλμικά. Ophthalmica ſunt euphraſia, chelidonium, fœniculum, ruta, & hormium, cuius grana oculis impoſita nullum moleſtiæ ſenſum adferunt. Facilè enim ſub palpebris continentur, & oculos à ſordibus purgant.

ὀδοντικά. Odontica quædam dicuntur, quæ dentes roborant & nitidiores reddunt, vt lentiſcus, ſaluia, mirthus, laurus.

Pulmonibus dulcia omnia conueniunt, ſed peculiari facultate herba quædam pulmonaria dicta ad illorum affectus commendatur.

Pulmonica. Pulmo vulpis ſi hominis pulmoni conferat, vt veterum multi crediderunt, id propter familiaritatem ſubſtantiæ contingit.

Paſſæ, ſtrobyli, piſtacia, dactyli, iuiubæ, mel benefaciunt quidem pulmonibus, ſed tantum dulcedine; iris, hyſſopus, & praſſium attenuatione.

Cardiaca. Cardiaca ſunt aurum, argentum, lapides pretioſi, cinnamomum, & alia aromata ſuaueolentia. Item & borago, bugloſſum, carduus benedictus, ſcabioſa, vlmaria, oxytriphillum, viola, roſa, crocus.

Stomachica. Quæ ſtomachum reſpiciunt, ſtomachica dicta, ſunt nux moſchata, maſtiche, abſynthium, mentha & anethum; hæc enim proprietate particulari illi proſunt. Alia quoque pene innumera benefaciunt quidem, ſed potius calore, quam ſpeciali virtute, vt piperis genera, zinziber, ſynapi, vinum.

Hepatica. Hepati familiaria ſunt, hepatica quædam dicta, vt agri-

agrimonium, cichorium, fumaria, rhabarbarum.

Splenica ſunt ceterach, hemionitis, capparis, tamariſcus, epithymus, vt & alia multa, quæ cauſa breuitatis omitto. *Splenica.*

Neruos proprietate roborant ſaluia, roſmarinus, & primula veris; articulos & hæc, & chamæpitis. *Nerualia.*

Quæ ſpeciatim ſingulas partes reſpiciunt, huc nolo reducere, cum his lector etiam moroſus facilè contentus eſſe poterit. Granum enim ſalis ei ſat eſſe poteſt, qui ipſius ſaporem voluerit dignoſcere.

CAPVL XII.

De periammatis ſeu Amuletis, quæ geſtata, vel appenſa mira & cæca virtute morbos multos curant.

AD medicamenta, quæ abdita facultate quaſdam ægritudines ſoluunt, pertinent, quæ periammata, periapta & amuleta, hoc eſt, alligata & ſuſpenſa remedia vocantur. Ea autem duûm ſunt generum: Alia enim ſolis characteribus & verbis conſtant: Alia ſimplicibus collo, aut alteri membro ſubnexis. Priora tanquam infida, incertáque aſpernantur Medici: de his enim nec loquitur Phyſicus, nec Metaphyſicus, niſi forſan cacodæmon aliquis ad ſuam Metaphyſicam referat. At Medicus & Philoſophus eſt moralis, qui vitæ probitate, omnia ſecundum bonum & æquum molitur, nec illicitis artibus ignaros & credulos deci pit, & naturales, qui rerum omnium cauſas perquirit. Scire enim eſt rem per cauſam cognoſcere, & felix, rerum qui poterit cognoſcere cauſas. Vnde Galenus, *Medicina fit non morbo, ſed cauſa morbifica, qua ſublata tollitur effectus.* At periammata nec cauſam, nec mor- *Amuleta duplicia.* *Periammata.*

bum tollunt,neque ſymptoma,vt falsò ſibi perſuadent hi, quibus fuerunt appenſa, eorum ſuaſu decepti, qui dæmones colunt & inuocant, atque eorum nomine & virtute omnia fieri ſine alia cauſa putant; de quibus, horúmque ſimilibus nequiſſimis viris ſic ait Poëta:

Gens inuiſa diis maculandi calida cœli,
Quæ nunc ſtare polos & fulmina mittere nouit,
Æthera ſub terras adigit, montéſque reuellit.

Duobus autem modis id præſtant: nam alij malos dæmones virtute quadam maximè diuinorum nominum aduocant,& cogunt, quippe cùm omnis creatura timet & reueretur nomen illius,qui fecit eam:alij iſtis peſſimis viris nequiores ſe dæmonibus ſubmittunt, illis ſacrificant,& cultum quendam reddunt.

Cur cacodæmones à perditis viris inuocentur. Cur verò illi Goëtici ſolis vtantur malis dæmonibus, ea ratio in promptu eſt, quia boni angeli difficilè comparent,quia Dei iuſſum exſpectant, nec niſi mundis corde & vita ſanctis hominibus congrediuntur. Mali autem faciles ſe exhibent ad inuocandum, falsò fauentes, & diuinitatem mentientes, ſemper præſtò ſunt, vt aſtu ſuo decipiant, vt venerentur, vt adorentur.

Libri improbatæ lectiones qui. Ex horum dæmonicolarum taberna profluxërunt omnes iſti tenebrarum libri,quos improbatæ lectionis Vlpianus IC. vocat, protinúſque comburendos eſſe ſtatuit:cuiuſmodi primus excogitaſſe dicitur Zabulus quidam,illicitis artibus deditus:deinde Barnabas quidam Cyprius, & noſtris temporibus Cornelius Agrippa, atque alij multi viri perditi,inter quos Paracelſus, *Theophraſti impietas.* cuius impietas ſordes omnium vitiorum comites habuit, primas ſibi vendicauit.

Characteres vnde prodierint. At verò cùm ex eiuſmodi virorum nefariorum officina characteres & verba ſuſpenſa prodierint, nullis rationibus ſtabilita, & humano generi peſtifera, non ſolùm Medici, ſed omnes Deicolæ debent aſpernari.

Vis verborum ſecundum Hebræos. Fernelius tamẽ ſummus & Medicus & Philoſophus, & noſtra ætate inter clariſſimos maximus magnam vim verbis & omnibus amuletis tribuit. Et certè ſi Hebreos virtutis & omniũ diſciplinarũ optimos authores ſequi

ſequi velimus, maiorem in verbis, quàm rebus naturalibus vim inueniemus: *Quicquid enim*, aiunt, *eſt in mẽte, in voce, in verbo, in oratione, totum hoc in ſcriptura eſt, cuius literæ myſteriorum cœleſtium pleniſſimæ ſunt, ac in ſyderum poſitionem exaratæ: vnde rerum altiſſimus creator ſeipſum nomine duarum literarum* A *&* Ω *vocare voluit.*

Præterea ſecretiores Hebræorũ mechubales ex literarum figura, & ſimplicitate, compoſitione, tortuoſitate, defectu, abundantia, coronatione, apertura, ordine, tranſmutatione, colligantia, & reuolutione literarum, punctorum & apicum omnia explicare promittunt. *Literarũ figura.*

Verba igitur & characteres vim habere dicuntur ad multorum morborum profligationem, hancque curandi viam Trallianus non omiſit: *Ad podagram*, inquit, *curandam, effodito ante ſolis occaſum, cùm luna eſt in Aquario aut piſcibus altercum herbam, dicáſque: Adiuro te herba ſacra per ſancta nomina Iaoth, Sabaoth, Adonai, Eloi, Deus, qui terram firmauit, & fixit mare fluuiis abundãs fluentibus, & qui exſiccauit vxorem Loth in ſtatuam ſalinariam. Adiuro, inquam, te, vt ſiſtas fluxionem pedum.* *Circa finẽ lib. II.*

Ad dentium dolorem ridiculum hoc à nonnullis appenditur, *Galbes, galbat, Galde, galda.*

Ad fluxum ſanguinis ſiſtendum quidam hæc verba obmurmurant, *Charat, Cara, Sarite, Confirma, Conſona, Imaholite.*

Ad canis rabidi morſum, pani comedendo hæc verba à quibuſdam inſcribuntur, *Irioni, Rhiciori, Eſtera, Rhuder, fere*, vel pomi fruſtulo, *Hax, Pax, Max, Deus adimax*. deinde voratur.

Vulgare eſt illud Quint. Sereni Samonici aduerſus Hemitritæum, *Abracadabra*, quod ita depingitur, vt in conum ad extremam vſque literam deſinant, ſicque collo appenditur.

Lamella aurea, in qua voces hæ ſculptæ ſint ὀρύω ὑρώδη, collo ſubnexa lippientem ſanat, ex Marcello.

Profluentem ſanguinem vt ſiſtas, digito annulari par-

Digitized by Google

tem tanges,& vicies ſepties dices, & quoties volueris, repetes,dones fluorem peruincas,*Socnon,Socnon*, mirè prodeſt.

Ad paronichiam digito paritem continges , inquit Marcellus,&rurſum digitum ducens,dicens ter,*Pu pu, pu, Nunquam ego te videam per parietem repere.*

Ineptè ſic mederi ſuadet lippitudini Marcellus : *De manu ſiniſtra*,inquit, *cap.8. lib.de Medic.muſcam capies,& dum capies, dicere debebis nomen eius,cui remedium facturus es , te ad curandos oculos eius muſcam prendere:tum viuam eam ligabis in linteo,& ſuſpendes collo dolentis , nec retrò reſpicies.*

Quamplurima farinæ ſimilis exempla leguntur apud Mercurium, Marcellum , Trallianum, Albertum Villanouanum & inter recentiores apud Fernelium *lib. 2. de abdit. rerum cauſ.* qui omnes grauiſſimi viri verbis tantam ineſſe vim,pronuntiant,vt penè omnem naturam ſubuertere credant. Apuleius enim vir perdoctus aſſerit magico ſuſurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari,ventos inanimes expirari, ſolem inhiberi,ſtellas auelli,diem tolli,noctem teneri,de quibus ait Poëta ;

Leuis Poëtarum credulitas.

Carmine vel cælo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis,
Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Et Ouidius :

Cùm volui, ripis ipſis mirantibus,amnes
In fontes rediere ſuos, concuſſáq; ſiſto.

Item Lucanus.

Ceſſauere vices rerum, dilatáq; longa
Hæſit nocte dies , legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus.

Vis autem verborum maximè patet in morborum profligatione. Illa enim & prolata & inſcripta , ac geſta multos affectus mira celeritate ſoluunt. Quod Medici cuiuſdam talia demirantis non parũ exercuit ingenium,vt refert Pomponatus : cùm enim duorũ puerorum curam ſuſcepiſſet , quorum alter morbo velut Eryſipelate laborabat , alter verò in ignem inciderat, quidam

Hiſtoria notatu digna.

quidā ſuperuenit, qui hos pueros ſolis verbis & carminibus liberauit: Additque alium fuiſſe, cui ferrum infixum erat, quod nulla arte Medicorum poterat euelli, ab eodem tamen eadem curandi methodo euulſum.

In oppidis ferè ſingulis quædam anus reperiuntur, quæ verbis aliquot nulli hominum notis, matricem releuant, ſic enim loquuntur: hócque etiam in viris pollicentur, licèt matricem non habent.

Mille exempla alia poſſem recenſere, quæ quod ridicula ſint & inepta, præſtat reticere: qui enim ipſis vel ſuſpenſis, vel prolatis melius ſe habere fatentur, id fit potius quadam opinione quàm illorum virtute. *Authoris opinio.*

Quidam aſſerere non erubuit, ſe à febre liberatum ex Amuleto, cui hæc erant inſcripta, *Sancti Petre & Paule ſtultum hunc perſanate.* Alius hoc Amuleto conualuit: *Rapiat eum dæmon & ſimiles eius.* Sed hæc ægrè refero: de aliis, quæ magis probantur, nunc ſermo noſter inſtituetur. Quæ verò amuleta ſimplicibus medicamentis ſuſpenſis vel alligatis conſtant, non omnino à Medicis improbantur. Et re vera proprietate quadam abdita effectus ſæpe ſalutares proferunt. Experientia enim docet, radicem pæoniæ collo appenſam epilepſiam ſanare. Idem præſtat viſcus quercinus, vt etiam vngula Alces annulo tantùm incluſa. Stercus lupi ad ilia geſtum, inſtar amuleti, inquit Aëtius *cap. 13. tet. 3. ſer. 4.* colicos dolores ſedat. Similis effectus tribuitur ipſius inteſtinis ſiccatis, & ventri adhibitis. Radix cynogloſſi circa collum alligata linguæ nigredinem, quam vulgus imperitè cancrum nominat, delet. *Res enim quædam paruæ molis ſolo tactu nonnunquā maximas inducunt alterationes*, ait Galen. *cap. 5 lib. 6. de loco aff.* Dictānus adhibitus incredibili proprietate ſpicula trahit. Hydrargyrus geſtatus à morbis peſtilentibus tuetur. Æthites lapis inter mammas, aut ventriculo alligatus fœtum retinet, femori adnexus præcipitat: quod & de radice hyoſciami traditur. Selenitis annulo incluſus nudæ carnis cōtactu ſanguinem è parte quauis manantem ſiſtit. Viridis iaſpis quadam proprietate auxiliatur ſtomacho & ori ventris appenſis, ait Aëtius *cap. 35. tet. 1. ſer. 2.* Heraclius lapis, magnes vulgò dictus,

Digitized by Google

præter miram vim,quam habet ad trahendum ferrum, manu tantùm detentus Chiragricorum & podagricorum dolores leuat. Qui geſtabit pedes & chelidas anteriores cancri, aprorum incurſum vitabit. Democritus *in Geopon.*

Icteri curatio miranda.

Non præter rem eſt Icteri miranda curatio, quæ tum accidit ægro, ſi ipſe hanc auem, quam Hollerius galbulam, Galli loriotum vocant, attentè conſpexerit. Eſt & mirum,auem ægrè conſpectum icterici perferre.

Curatio morſus venenati per muſicam.

Huc ſpectat & tarentulæ morſus curatio,quæ fruſtra medicamentis quibuſlibet tentatur:feliciter autem ſola muſica ſanatur.

Similes multorum morborum curationes aliæ quamplures narrantur, quas breuitatis cauſa omitto.

CAP. XIII.

De venenis.

OCculta quoque qualitas venenis ineſt, de quibus Phyſiologi ac rerum naturalium indagatores aliquando loquuntur, item & ſcelerati venefici: illi,vt omnipotentis naturæ prudentiam & ſagacitatem in bonis ſimul & pernicioſis rebus agnoſcant, & ornatum mundi contemplentur, hi peſte peiores, & humani generis hoſtes pernicioſiſſimi, vt ſingulos, quorum vitam, ac fortunas moleſte ferunt, exanimcnt, atque ex rerum natura tollant. Miro ſiquidem artificio ſaporem, odorem, coloréinque venenorum adulterare ſolent, quæ adeo aſtutè cibis & medicamentis recondunt, vt etiam prudentes & cautos decipiant, & pro pane lapidem, pro piſce ſerpentem, pro ſaccharo ſublimatum porrigunt: Sicque boni à malis non tam poſſunt eſſe tuti, quam omnes homines ab omnibus ſerpentibus & aliis belluis.

De

Digitized by Google

De illis verò loquitur Medicus, vt Logicus de Sophiſmate & fallaciis, quas docet aduertere & auertere, Theologus de vitiis, quę monet fugere: Nec mala ſuadet, vt inde bona contingant; in quo ſanè diſcrepat à Medico, qui nefarios quidem veneficos damnat, de venenis tamen loquitur, quatęnus in corporibus noſtris vel generantur, vel mala ſorte ingeruntur, vel ad malignorum morborum curationem expetuntur, alioquin eorum tractatio pernicioſa: & reuera eos damnat Galen. *cap 42. lib. 2. de antid.* qui venenorum compoſitionem tradiderunt, vt Horummendeſium, Aratum, Heliodorum Athenienſem, & Orpheum. *Improbātur, qui venena cōponunt.*

De ſimplicibus autem venenatis liberè ſcribit, vt ante hunc Dioſcorides, & poſt vtrumque Nicander, vt dignoſcantur, vitentur, & in quibuſdam morbis feliciter à docto Medico vſurpentur. Ad carnem enim vlcerum cadauero ſam arſenicum aliquando adhibetur: Oleum viperarum ad luis Indicæ ſtigmata, puſtulas & duritates gummoſas: Oleum ſcorpionum ad ipſorum ictus: pilus canis rabidi ad vulnus ex ipſius demorſu inflictum: Trochiſci de vipera intus & extra ad venenatos quoſuis affectus.

In corpus verò non ſolùm ingeruntur, ſed aliquando generantur, ex Galen. *cap. 5. lib. 6. loc. aff.* ſimiléſque producunt & affectus & effectus his, qui pernicioſo epoto veneno contingunt. Nam peſtis venenum eſt, quæ interdum ſponte ſine cauſa manifeſta in corpore generatur, atque in mulieribus hiſtericis retentum ſemen venenatæ qualitatis eſt particeps. Et canes per æſtatem feruidiſſimam facilè rabie percelluntur. Hæc autem Medicis præſcienda ſunt, vt ſanitatem ab omni labe tueantur, & morbos quoſuis profligent. *Venena in corpore hominis interdum genita.*

Etſi autem venena deleteria ſint, conſuetudine tamen, quod valde mirum, alimenta fiunt. Nota enim hiſtoria, puto, de puella quadam, cuius Auicenna, Ruffus & Gentilis meminerunt, quæ à primis annis veneno ſolo educata, halitum peſtiferum, & proximè aſtantibus deleterium inſpiraret. *Venena aliquādo nutrire. Hiſtoria.*

Alia Agrippinæ vixit, referente Alberto, quæ araneas in deliciis haberet, cùm tamen pauco vino epo-

Digitized by Google

to, in quo ſuffocata ſit aranea, multi perire poſſint.

Rex anguiuorus. Porus quidam Indorum Rex ſerpentibus & venenis quotidie veſcebatur, hocque alimenti genere diutiſſimè alitus, adeo venenoſus factus eſt, vt cæteros homines vel tactu, vel halitu, vel ſcreatu perinde ac ſerpentes alij perimeret.

Ophiogenes. In Helleſponto genus eſt quoddam hominum, qui venenis ſolùm aluntur, Ophiogenes propterea dicti.

Marſi & Pſilli ſimili victu delectabantur, nec ſerpentum morſus & venena reformidabant: Cuius rei certum dedit experimentum vnus ex iſta familia Exagon vocatus, qui Conſulum Rom. iuſſu in dolium ſerpentibus plenum iniectus, intactus euaſit. *Plin. cap. 29. lib 6.*

Athenagoras Argiuus dicitur à ſcorpionibus nunquam lædi potuiſſe, vt neque Æthiopes hydaſpidis fluuij incolæ.

Alia hiſtoria. Refert Galen. *lib. 3. ſimpo. cap.* 17. anum quandam Athenienſem innoxiæ magnam ſæpe cicutæ quantitatem eſitaſſe. Idem narrat Sex. Empiric. de alia vetula.

De Liſide ferunt hiſtoriæ, quod opij vnciam dimidiam ſine ſanitatis iactura vorabat. Vidi mulierem Nemoxij, quæ quotidie ſemidragmam ſumeret.

Familia quædam in Creta ſolo aſpectu faſcinabat, & pueros in tabem deducebat. Quid plura? venenis aſſueti ab his tandem ſunt immunes.

A quibus venena ſumãtur. Deſumuntur porrò omnia venena vel à plantis, vel animalibus, vel mineralibus. A plantis, vt à papauerum genere, ab hyoſciamo & mandragora, quorum licèt qualitas perhibeatur venenata, vſus tamen quotidie feliciter ad morborum cúrationem celebratur. Et quæ hominibus ac belluis præſentiſſimum ſunt aliquando venenum, ſi ritè tractentur & dentur, ſæpe ſecurum ſunt auxilium.

Venena ſunt ſæpe medicamenta. Aconitum pharmacum quidem toxicum eſt, oculorum tamen medicamentis leuandi doloris gratia adiicitur. Et cicuta ſacros ignes & vlcera ſerpentia illitu reſtinguit.

Nerium quoque contra ſerpentium morſus præſidium

Digitized by Google

dium eſt è vino potum. Sedum maius Eryſipelata & herpetas extinguit, Solanum omne adhibitum dolores quoſuis mitigat.

At hæc omnia venena ſunt Dioſcoridi, vt etiam ranunculus, eſula, hermodactylus, quorum vt quotidianus, ſic ſaluberrimus eſt vſus. Præterea Napellus, herba Paris, taxus, ſtibium, & alia pleraque ſunt & medicamenta & venena; interficiunt namque & medentur.

Fungi verò non quidem medicamenta ſunt, ſed aliquando alimenta, aliquando venena: horum enim vſu ingenui quinque adoleſcentes Lutetiæ literis operam dantes interierunt: Aulici tamen talium eduliorum auidiſſimi ſunt liguritores.

Alias ſtirpes venenatas, quæ medicis vſibus quotidie feliciter inſeruiunt, nolo recenſere, cùm pauca quædam attigiſſe ſufficiat; Omnia ſiquidem hoc capite complecti nec opus, nec facile eſt.

Ex animalibus venenatis medicamenta ſũpta.

Ex animalibus autem venenatis quotidie medicamenta parantur. Nam caro Stincorum pigrioribus maritis ad ciendum libidinis æſtum ſæpè datur.

Viperæ Elephanticis & venenatis affectibus detentis quaſi miraculo proſunt. Item & Colubri, quorum, vt decet, apparata caro multa ad venena ſecuriſſimum eſt alexipharmacum.

Draconẽ marinum eſſe alimentum & venenum.

De Dracone marino ſuperat fidem, quod narratur: Is enim aculeum oſſeum in dorſo gerit, adeò homini infenſum, vt quæcunque punxerit, niſi maturè ſuccurratur, ad interitum præcipitet. Illius autem caro ſalubriter & ſuauiſſimè hominem alit, vulgus Gallorum Viuam nominat, ſicque mirum videtur, quod animalia quædam ſimul & alimentum, & medicamentum, & nonnunquam venenum homini ſuggerant. In ipſorum enim parte quadam vita eſt, in alia interitus.

Adhuc verò valde mirum, animalia venenata, cum corporibus ſuis noſtro prorſus inimica ſint, ſubitóque nos interimant, morſibus ac puncturis à ſe illatis ſecurè mederi, & ferè ſola ab eiuſmodi vulneribus & periculis liberare: quia nempe ſimile ſibi ſimile allicit, & quaſi ſuam ſubſtantiam reuocans, partem læſam

à veneno & damno vindicat. Sic à Crocodilo læſos ipſius adeps impoſitus ſanat,& à Scorpionibus icti,ab iiſdem tritis & admotis conualeſcunt. Idem efficit mus araneus,vbi aliquem momordit,ſi tritus adhibeatur.

Venena venenum trahere. Admiratione quoque dignum eſt, venena non ſolùm venena trahere,ſed plurima etiam ſpicula & aculeos à corporibus noſtris ſine dolore foras educere, quæ ante vix vi,aut arte vlla extrahi potuerant.

Multa autem animalcula tota homini malefica ſunt, vt cantharides,bupreſtis, ſalamandra,pinorum erucæ, lepus marinus,rubeta,rana paluſtris muta, non tamen ſemper inutilia & ſanitati incommoda. Nam cantharidibus, lacertis, ſcorpionibus, formicis & ſimilibus animalibus extra audacter vtimur: interius verò non ita liberè. Tutum enim minimè eſt, quæ praua qualitate à natura donata ſunt, in corpus ingerere. Sic nefariè egit circumforaneus quidam & imperitus Agyrta,qui probo, ſed parum prudenti viro mihi noto, medicamentum ad tentiginem mentulæ proritandam poſtulanti, cantharides exhibuit, eúmque non ad campos Veneris amœnos, ſed Charontis cymbam demiſit.

Idem fecit maledictus ille Hebræus Francofurtanus, Aaron vocatus, qui ante biennium ad Cacodæmones ſuos abijt.

Nonnulla verò etſi malefica,quæque vel morſu vel inſtratu lædunt, ab expertis artificibus præparata, à Medicis doctis præſcripta,& opportunè data non modò non nocent,ſed mirabiles & ſalutares præſtant effectus. Vinum enim,in quo vipera quodam caſu extincta fuit, elephanticum iamdiu à communi ciuium ſocietate ſeiunctum perfectè ſanauit. Idem polliceri & præſtare poteſt coluber. Quid igitur vtriuſque caro vt decet apparata?

Ex mineralibus venena multa. Ex mineralibus denique venena quamplurima habentur efficaciſſima, tam ſponte naſcentia, vt hydrargirus, cinnabaris, gypſum, myſi, ſory, ſandaraca, magnes,antimonium crudum,atque etiam adamas:quam arte talia reddita, vt ſublimatum, calx,ærugo,cæruſa, aqua fortis vulgò dicta, & alia penè innumera, quæ præſtat ignorari, quàm ſciri. Sat enim eſt, ſimplicia quædam attingere morbis quibuſdam vtilia, quorum

alia

alia aliis vt naturæ minus infenſa, & rebus ſanitatis magis idonea præferuntur.

CAP. XIV.

De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis denominantur.

MEdicamenta multa ſpecifica virtute quaſdam partes reſpicere & roborare, vt cephalica caput, ophthalmica oculos, pulmonia, hepatica, pulmones, hepar, lienem, & alia alias, ab ipſiſque denominari, paulò ſuperius oſtendimus: Nunc quæ ab effectis ſuam nomenclaturam habent, breui & generali dilucidatione recenſemus, vt in promptu ſint medicinam facturo, ad propoſitos & conſequendos effectus, medicamentorum qualitate requiſita dignotio & appellatio. Verba enim cùm ſint notæ rerum, ſi ipſis conuenientiſſimè, vt decet, aptentur, aptius docent, & artificem melius regunt & dirigunt.

Medicamenta autem ferè idioma omnia Græcorũ, à quibus primò fuit impoſitum, retinent. Nonnulla ex Arabum balbutie profecta, vix ad antiquã euphoniam redierunt, & annorum lapſu quandam gratiam compararunt. Ab effectu igitur medicamenta ſic à claſſicis authoribus appellantur. *Medicamentorũ appellatio à quibus.*

Catharticum medicamen dicitur, quod modo quouis à corpore noxios humores, ſeu per vomitum, ſeu per ſeceſſum educit. Καθαρτικόν.

Cholagogon Medici vocant, quòd bilioſum humorem ducit: Phlegmagogon, quod pituitoſum: Melanagogum, quod melancholicum: Hydragogum, quod aquas ſeu ſeroſos humores purgat: & Panchymagogon, quod omnes. Χολαγωγόν.

Polychreſtum ſic nominatur, quod multos exhibet vſus.

Digitized by Google

Eccoproticon inter benigna medicamenta numeratur, atque id dicitur, quod tantùm feces deturbat.

Ὑπερκαθαρτικά. Hypercathartica, hoc eſt, ſuperpurgantia ſunt, quæ primum humorem ſibi familiarem purgant, dein alios ad ſequendum paratiores, poſtremò ſanguinem, adeò vt dyſenteriam ſuſcitent.

Ἐμετικά. Emetica vocantur, quæ vomitum excitant, & foras humores per os excludunt.

Alliotica, hoc eſt, alterantia, quæ intemperiem quandam emendant, vt calida frigidam, frigida calidam, humida ſiccam. Euchyma & cacochyma ad alimenta ſpectant: Illa, quæ ſanguinem optimum, hæc, quę prauum gignunt, dicuntur. Epiceraſtica, quæ ſuccum optimum paulatim ſufficiunt in locum praui paulatim vacuati, vnde Epicraſis.

Hypnoticum, quod ſomnum potius quàm ſoporem conciliat. *Galen. lib 9. Method.* Narcoticum, quod non modò ſoporem, ſed ſtuporem & ſæpe necroſin, ſiue mortificationem adducit.

Vreticum, quod vias diducendo, laxando & pellendo vrinas & arenas mouet, & ſæpe expellit,

Lithontriptica, hoc eſt, ſaxifraga, quæ lapides ſeu calculos frangunt, ſeu atterunt, & foras eiiciunt.

Anodynum, quod moderato calore dolorem aliquem delinit & ſedat. Vocatur quoque paregoricum, & aliquando Lyſiponium, hoc eſt, laborem ſoluens, ſeu dolorem ſedans.

Chalaſticum medicamentum generali ſignificato vocatur, quod partem quandam, cui adhibetur, lenit, & temperato calore ſolatur: Strictius verò ſumptũ, quod relaxat & tenſioni medetur, ſine qualitatis exceſſu, vt, adeps, butyrum, œſypus.

Quod venenatum orificia diducit ac reſerat, & ſanguinem ad exitum ſuo calore & acrimonia excitat,

Ἀναστομωτικόν. ἀναστομωτικὸν dicitur, cuiuſmodi eſt allium, ſabina, porrum, cyclamen, & alia quamplurima.

Ἀποκρουστικόν. Repercuſſiuum medicamentũ Græci ἀποκρουστικὸν nominat, quod qualitate refrigerante & aſtringente humores in membra irruentes repellit, vt plantago, ſorbæ, piloſella. Quædam tamen ſola qualitate refrigerante

gerante repellunt: vt aqua & alia ſimilia repercuſſiua, *Gal. lib.14 method.* Omnia autem repellentia medicamenta tantùm admouenda ſunt in principio fluxionis, ex Galeno & Oribaſio.

Helcticum, ſeu epiſpaſticum vocatur, quod humores ex alto euocat, contrariúmque eſt repellentibus; calidum enim eſt, & partium tenuium, repercuſſiua frigida, craſſarum. *Gal. lib.* 10. *compoſ. med. loc. cap.* 25. *lib.* 1. *ſympoſ. c.* 16. *lib.* 5. *ſimplic.* Et quodcunque calidum trahit: frigidum quoduis repellit. Quod gradu ſecundo calidum eſt, manifeſtè trahit: quod tertiò, partim trahit, partim digerit, vocatúrque μετασυγκριτικόν. Attrahentium autem medicamentorum quatuor ſunt differentiæ. Quædam enim qualitate elementari trahunt, vt quæ calida ſunt ſecundo receſſu: Alia caſu, vt putrefactione, eóque modo fermentũ validiſſimum eſt tractorium: Alia quadã ſimilitudine, vt venena venenum: alia occulta proprietate, vt dictamnus ſpicula, magnes ferrum. Ελκτικόν. Επισπαστικόν. Μετασυγκριτικόν. *Attrahentia quadruplicia*

Διαφορητικόν eſt, quod ſeu intro ſumptum, ſeu foris adhibitũ, attenuando & detergendo non ſolùm meatus aperit, ſed obuios humores incidit, digerit ac ſudore vel halitu reſoluit. Eorum duo traduntur diſcrimina, quædam debiliora ſunt χαλαστικὰ dicta, hoc eſt, relaxantia, quæ calida quidem ſunt ac tenuium partium, ſed non deſiccant, & magis humores ad reſolutionem apparant, quàm reſoluunt. Materia reſoluentium multa eſt: nam quæ à medio ſecundi gradus ad finem tertij calefaciunt, & ſunt tenuium partium, reſoluunt. Διαφορητικόν.

Στεγνωτικόν, ſeu σωματικόν, hoc eſt, ſtipans ſeu obſtruens, anaſtomotico contrariũ eſt: Vaſorum enim oſcula claudit, & vacuationes ſiſtit: Eius ſiquidem ſubſtantia craſſa eſt, proinde facilè occludens. Στεγνωτικόν.

Πυκνωτικὸν, ſeu condenſans, vim quidem habet occludendi, ſed imbecilliorem, atque cutis tantùm meatus; Stegnoticum orificia venarum. Πυκνωτικόν.

Εμπλαστικὸν, ſeu glutinoſum vocatur, quod parti cuipiam illitum tenaciter adhæreſcit, & cutis meatus obſtruit, multóque infarctu implet, vt reſinæ & gummi. Εμπλαστικόν.

Quædam Emphractica dicuntur, quæ ſcilicet poros ſuo lentore obſtruunt; & viſciditate opplent.

Παχυω-τικόν. Incraſſans, Græcè παχυωτικὸν dictum, ſuccos conſiſtentia tenues & liquidiores, multò craſſiores reddit: Illius vis ſita eſt in materia craſſa & terreſtri, acrimoniæ omnis experte.

Λεπτον-τικόν. Huic contrarium eſt λεπτοντικὸν, quod nempe craſſos & cõpactos humores attenuat, variéque diſſoluit. Valde tenui ſubſtantia conſtat, ſeu frigidum ſit, vt acetum, ſeu calidum, vt aqua vini, quam vulgus aquam vitæ, & Chymiſtarum multi Elixir nominant.

Ἐκφρακ-τικόν. Ἐκφρακτικὸν, id eſt, infarctu liberans, quod humore viſcido & lento vias expedit. Eius autem facultas varia eſt, pro varia humoris obſtructionem committẽtis ratione. Nam quæ à glutinoſo ſucco naſcitur, Ecphractico attenuante & incidente opus habet: Quæ ſimul duritiem coarctat, emolliente qualitate ſimul eget.

Μαλακ-τικόν. Μαλακτικὸν, ſeu emolliens appellatur, quod durum corpus, vt ſcirrhum, emollit, & in ſtatum naturalem reducit, éſtque ſaltem gradu ſecundo calidum, & in humiditate & ſiccitate temperatum, *c.4. & 8. lib.5 ſimpl.* Quod in calore temperatius eſt, potius ſuppuratorium exiſtit. At quod duritiei ex ſiccitate natæ adhibetur, eſſe debet humidius, & in calore moderatius, vt oleum medullæ multæ.

Διαπυητι-κόν. Διαπυητικὸν, ſeu ſuppuratorium vocatur, quod noſtræ naturæ ſimillimũ eſt, atque calore & humiditate quaſi ſymmetrum, *c.5.7. & 8. lib.5. ſimpl.* Vnde manus admota cuipiam parti, in qua materiam in pus vertere cupimus, ſi in ea diutius detineatur, facile ſuppuratũ efficiet & mouebit. Remollientia verò calidiora ſunt, non ita tamen, vt ea qualitate humiditatem exuperantem diſcutiant. Itaque ſuppurantia potius quantitate, remollientia qualitate id ipſum, quod pollicentur, pręſtare dicuntur.

Πεπαστικόν. Πεπαστικὸν, ſimillimum eſt, ſed peculiariter id dicitur, quod humorem concoquit, Diapyeticum quod in pus mutat.

Ρυπτικόν. Ρυπτικὸν, ſeu detergens ac mundificatiuũ, humores quoſuis craſſos & tenues, & ſordes omnes expurgat,

vnde

vnde purgatiuum quoque dicitur: Sapore id ferè amarum eſt, at ſalſuginoſo & aliquantum exiccante.

Εναιμον dicitur, quod cruentis vulneribus adhibetur: vocatur ἴσχαιμον, hoc eſt, ſanguinem ſiſtens. Εναιμον.

Σαρκωτικὸν, quaſi incarnatiuum, ſeu medicamentum, quod vim regenerandæ carnis habet, dicitur. Eſtque ſiccum primo gradu & modice, ac ſine morſu detergens. *cap. 15. lib. 5 ſimpl & 3. Meth.* Σαρκωτικόν.

Κολλητικὸν, hoc eſt, glutinatorium, medicamentum appellatur, quod agglutinat & coniungit ſolutas partes, vt in naturalem vnitatem redeant. Dum cruentis vulneribus adhibetur. Εναιμον & τραυματικὸν, à quibuſdam Symphyticum & aggregatiuum dicitur. Κολλητικόν.

Καταγματικὸν, quod fractis oſſibus ſolidandis & poro ſarcoide citius meliúſque ferruminandis conuenit. Καταγματικόν.

Επουλωτικὸν, vel Synuloticum, quod vlceri cicatricem inducit, hócque præſtat efficaciſſima ſiccitate & aſtrictione moderata: Siccat enim tertio receſſu, Colleticum ſecundo, Sarcoticum primo tantùm. Επουλωτικόν.

Καθαιρετικὸν, medicamentum eſt, quod ſuperfluam carnem, cui adhibetur, abſumit, & ad natiuam ſuperficiem reducit, vnde à quibuſdam σαρκωφαγὸν nominatur: Calidum eſt tertio gradu. Καθαιρετικόν. Σαρκωφαγόν.

Εσχαρωτικὸν, quaſi cruſtificum, quod vehementiſſimo ac igneo calore partem adurendo ei cruſtam relinquit, cuiuſmodi eſt ſublimatum & pyrotica. Εσχαρωτικόν.

Σηπτικὸν, id eſt, putrefaciens, malignæ qualitatis eſt particeps, & partem, quam attingit, fœtorem & prauam qualitatem inducendo, deſtruit ac putrefacit, vt Sandarach, aconitum & alia multa.

Quædam ἐκτυλωτικὰ dicuntur, quæ callum abſumunt, quæ verè cathæretica ſunt, aut hæc facilè in illorum locum ſubſtituuntur.

Hæc præcipua cùm ſint facultatum medicamentorum ab effectis ſumpta nomina, cætera non perſequemur.

Digitized by Google

CAP. XV.

De generali delectu medicamentorum purgantium.

TRIA ſi bene nouerit Pharmacopœus, artis ſuæ peritiſſimus habetur: Simplicia nempe medicamenta ſeligere, eadem præparare & componere. Electio cognitionem pronuntiat: Vix enim bonum à malo ſecernet, & ſeliget illud, niſi nouerit vtrumque. Præparatio quoque ſupponit induſtrium artificem, qui in arte diu exercitatus, multis modis, aqua, igne, manu ſimplicia maligna caſtigat, bona meliora reddit, imbecilla validiora efficit. Compoſitio autem ſine electione & præparatione nulla: Simplicium namque cumulus confuſio, non compoſitio eſt.

Delectus quid. Erit itaque delectus medicamentorum, primũ pharmacopœi officium, qui ſic ſolet definiri. Delectus eſt boni à malo diſcretio ac diſtinctio, noxij ab innoxio, malefici à benigno. *Benignũ medicamentum quid.* Benignum medicamentum purgans, ſeu beneficum dicitur, quod clementer purgat & placidè aluum ſubducit, vt caſſia, manna, thamarindi, rhabarbarum. *Malignũ.* Malignum & inſalubre, quod violenter trahendo purgat, noſtráque corpora conturbat, ob eam, quam habet noſtræ naturæ eſſentiam aduerſam.

Medicamentum malignũ quotuplex. Eſt verò medicamentum malignum duplex. Vnũm toto genere tale, cuius nempe genus vniuerſum effrene eſt, & violentum, qualecunque ſit, & vndequaque deſumptum, vt Euphorbium, Laureola, Antimonium. Alterum ſpecie aliqua & ex accidenti ſecundum aliquod indiuiduum ſui generis, quod à natura ſui deſciuit, atque degenerauit, vt agaricus niger, turbith nigrum, Colocynthis vnica in planta, vel ex vnica planta in agro, *Meſue* quia ſola in agro planta, vel ſolum in planta pomum, omnem vel agri, vel plantæ amarorem & malignitatem creditur ad ſe rapere.

Ab his

Digitized by Google

Ab his autem ambobus malignis purgantibus abſtinere debemus, niſi in magnis quibuſdam affectibus, quibus benigna aut nihil, aut parum proſunt, aut deſunt. Tunc enim malignis ritè correctis & præparatis peritus Medicus poterit vti, quandoquidem morbis multis venena etiam ſæpe ſunt ſalutaria, vt vipera Elephantiaſi, caro ſcorpionum vulneribus ab iiſdem excitatis, ſanguis canis rabioſi, à cane rabioſo demorſis; Vnde prouerbium: *A ſcorpionibus icti, ſolent ab ipſis remedium accipere.* *Quando malignis purgantibus liceat vti.*

Ab his etiam, quæ blanda vocantur, abſtinendum, niſi ea optimè, vt decet, exhibeantur iuſta quantitate & tempore, & quibus conferre creduntur. *Sanas enim carnes habentibus*, ait Hippocrates *Aphoriſ.16. lib.4. medicamentum purgans noxium*, iuxta illud, [*Matthai 9.*] *Bene valentibus non opus eſt Medico.* *Quando à benignis abſtinendum.*

CAP. XVI.

Vnde ſumatur purgantium medicamentorum delectus.

ELECTIO medicamenti purgantis deſumitur ex ipſius eſſentia, ſeu natura & facultatibus. Eſſentiam vocamus ipſam cuiuſcũque medicamenti rationem, quæ ex materia & forma conſurgit: Vel, id omne, quod in medicamento ſpectatur, & ineſt abſolutè citra vllam comparationem. *Eſſentia medicamenti quid.*

Facultatem verò vim ipſius medicamenti, quam in noſtris corporibus exercet, vel exercere poteſt. *Facultas medicamenti quid.*

Bonam vel malam medicamenti purgantis eſſentiam oſtendunt illius ſubſtantia, qualitates primæ, ſeu temperamentum, qualitates ſecundæ, temperamentum ſequentes, & diſpoſitio extrinſecus acquiſita. Subſtantiæ nomine intelligitur materiæ commoderatio & conſiſtentia, quæ àb elementis certa inter ſe propor- *Subſtãtia medicamentorũ.*

tione miſtis, naſcitur; vnde alia grauia, vel leuia, alia denſa, vel rara, alia craſſa vel tenuia, alia lenta vel friabl a dicuntur. Ex quibus differentiis diſpoſitio quædam naſcitur, & virtus ipſi medicamento, per quam in eodem genere bonum à malo diſtingui poteſt.

Temperamẽti quot differẽtiæ. Secundo à primis qualitatibus delectus ſumitur, hoc eſt, à temperamento, cuius octo conſtituuntur differentiæ, calidum, humidum, ſiccum, quæ ſimplices qualitates vocantur, & totidem compoſitæ calidum humidum, calidum ſiccum, frigidum humidum, frigidum ſiccum, quibus adiungitur medium temperamentum, ſeu temperatum, in quo conſiſtit hominis natura, à qua cum variæ recedant aliæ temperaturæ, quædam vno, quædam duobus, quędam tribus, & quędam quatuor gradibus, ob eam cauſſam gradus varij exceſſus diſtinguuntur.

Secundæ qualitates quot differẽtiis includantur. Tertio ſumitur electio medicamentorum à ſecundis qualitatibus, quæ quatuor potiſſimum generibus diſtinguuntur: Etenim aliæ tactiles ſunt, aliæ odoratiles, aliæ guſtatiles, aliæ viſibiles. Audibiles omittuntur, quoniam ab his certus non poteſt ſumi medicamentorum delectus: Tactiles dicuntur, quæ tactus iudicio diſcernuntur, quarum aliæ ſunt elementorum propriæ, quibus ſcilicet qualitates primæ, calidum, frigidum, humidum, ſiccum, tactu diiudicantur. Aliæ temperamentum ſequuntur, & dicuntur ſecundæ, quarum ratione medicamentum graue dicitur, aut leue, durum vel molle, lentum vel friabile, aſperum aut leue, vt dictum eſt.

Odor quid. Quarto medicamenta ſeliguntur ab odore, qui vaporoſa quædam eſt ſubſtantia, quæ à re odorabili expirans, & ad nares delata ſenſum mouet odoratus. Eius autem tot ſunt ſpecies, quot ſaporum: Odores enim ſaporibus proportione reſpondent, ab hiſque denominationem plerumque mutuantur. Non ita tamen ſunt diſtinctæ ſpecies odorum atque ſaporum, quia ſenſus odoratus in hominibus eſt admodum obtuſus; hinc fit, vt mille ſint odorum ſpecies, qui propriis nominibus careãt: Generaliter tamẽ omnia odorabilia in beneuolentia & graueolentia diſtinguuntur.

Quinto

Quinto à ſapore medicamentorum, de delectu ſumitur iudicium, certius quidem quam ab odore, quia ſaporum quam odorum magis ſint ſpecies diſcretæ, (*lib.4.ſimpl.med. Gal.cap.21.*) Eſt enim ſapor qualitas guſtu perceptibilis, cuius nouem differentiæ conſtituuntur; quarum tres à vincente caliditate in ſubſtantia vel craſſa, vel tenui, ortum habent, acer nempe, amarus, ſalſus; tres ab exuperante frigiditate acidus ſeu acetoſus, auſterus, acerbus; & tres à moderato calore, dulcis, pinguis, inſipidus; horum poſtremus ad frigiditatem, dulcis & pinguis ad calorem magis inclinant. *Sapor quid. Sapores quot.*

Sexto medicamenta ſeliguntur à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, quæ oritur à tempore aut loco. *Galenus cap.2.lib.4.* Addit Meſue magnitudinem, paruitatem & numerum; his enim medicamenti qualitas validior aut imbecillior redditur. De temperie & delectu medicamentorum, à colore & ſono certa ſatis & vniuerſalis regula ſtatui non poteſt, per quam maligna à benignis diſcerni queant. Cum enim potiſſimum à ſubſtantia, temperamento & facultatibus benignitas vel malitia medicamenti pendeat, in ſingulis coloribus frigida, humida, calida, ſicca reperiuntur, nec colores ipſi medicamentorum temperamenta inſinuant. Poteſt enim facilimè color medicamenti extrinſecus immutari. *Selectio medicamentorũ à diſpoſitione extrinſeca.*

A ſono etiã vt à calore incertiſſima eſt benignitatis vel malignitatis medicamentorum indicatio. Vniuerſalis enim non eſt illa dignotio, ſed particularis tantum, & ex accidenti in quibuſdam, vt in Caſſia, carthamo, & paucis quibuſdam.

CAPVT XVII.

Quomodo ſumatur medicamentorum electio à rebus enumeratis.

CATHARTICVM quidem omne conſociatem ſibi humorem primum attrahit in aluum, ſed ſpecialius quædam dicuntur à Meſueo trahendo purgare, vt omnia valentiora; alia comprimendo, vt ſtyptica; alia leniendo, vt viſcida ac lubricantia; & quædam molliendo, vt malactica multa. Inter ea verò, quæ trahendo purgant, quo leuiora, eo meliora iudicanda; grauiora vero maligna: leuitas enim ſubſtantiæ tenuitatem & raritatem indicat; grauitas denſitatem & craſſitiem. Quæ vero craſſa materia conſtant, grauius afficiunt. Quæ etiam humiditatem habent ſuperfluam, quo leuiora, eo meliora, niſi exoleuerint: leuiora ſiquidem minus habent ſuperfluæ humiditatis, quæ ventriculum ſubuertit & tormina concitat.

Eorum, quæ trahendo purgant, quænam meliora.

Quæ comprimendo purgant, quomodo ſeligēda.

Contraria eſt eorum ratio, quæ purgant comprimendo facultate quadam ſtyptica interreſtri materia reſidente, quæque natiua conditione ac temperie ſolida ſunt, non rara; Quæ etiam pleno & vacuo iudicantur, ceu quæ natura ſua plena debent eſſe, non vacua. Hæc enim quo grauiora ſunt, eo meliora; vt etiam quæ purgant, leniendo, lubricando, & molliendo. Molliendi ſiquidem facultas, vt & lubricandi, ab humiditate eſt, quæ grauitatem inducit. Humiditas autem illa naturalis eſt, & à proprio temperamento, non excrementia, quæ deteriora ſemper efficit medicamenta.

De reliquis autem ſubſtantiis, videlicet de rara vt de leui, de denſa vt de graui iudicandum eſt. Leuitas enim eſt comes raritatis, vt grauitas denſitatis, eáque inter ſe reciprocantur. At non eſt eadem friabilis & tenuis ratio: Non enim quicquid friabile eſt, idem & tenue, nec quicquid lentum, idem & craſſum; nec

contra:

contra: Sed ſi quod tenue eſt, id quoque purum fuerit, erit & friabile ac tenerum: Et ſi quid craſſum eſt, idem etiam impurum fuerit, erit quoque glutinoſum ac viſcidum: His exceptis, quorum ſubſtantia eſt lenta humida, vt mel, manna, butyrum, oleum. In his enim quod purius, idem & melius: quod impurius, deterius. Craſſum propriè dicitur, quod ægrè læuigatur, ſeu quod vix in tenues partes cõminuitur; Tenue, quod facilè; Denſum, quod nullis aut perexiguis meatibus eſt peruium; Rarum, quod multis; Graue quod in ſe coactum, pondere quàm mole magis eſt conſpicuum; Leue, quod laxius mole quàm pondere. Lentum & Friabile ſic inter ſe opponuntur, vt vix illud rei trahenti & terenti cedat; Hoc vero ſæpè digitorum attactu & compreſſu in pollinem minuatur. *Craſſum. Tenue. Denſum. Rarum. Graue. Lentum. Friabile.*

Ratione autem temperamentorum calida medicamenta frigidis, humida ſiccis in ſimplicibus temperaturis ſunt meliora. In compoſitis calida humida ſalubriora; frigida ſicca peſſima. Si ab intentionis gradu delectus capiatur, cum hominis temperamentum in mediocritate ſit conſtitutum, quanto medicamentum eſt hominis temperamento medio propinquius, tanto ſalubrius iudicatur: Quanto remotius, tanto malignius; Ita vt quæ à medio quatuor gradibus dehiſcunt, deterrima ſint: & quæ extremè, quatuor nempe gradibus ſuperant, venena potius dicenda ſunt, quam medicamenta.

Ratione verò qualitatum ſecundarum, vt tactilium, ſic iudicandum eſt. Quando in eodem genere medicamentorum quædam dura, alia mollia eſſe contingit, aut aſpera vel læuia, in his mollia duris, & læuia aſperis anteponenda ſunt. Durum id vocamus ex Galen. *cap. ult. lib. 1. de differen. pulſ.* cui noſtra caro cedit: molle contra, quod cedit noſtræ carni: Eſtque tale vtrumque bifariam, natura nempe, vel arte ſic effectum. Læue autem vocatur, cuius ſuperficies eſt æqualis: Aſperum, cuius hæc eadem inæqualis eſt, propter partes quaſdam eminentes, alias vero depreſſas, vt in prunis, Sebeſten, myrobalanis, & aliis multis. *De delectu in ſecundis qualitatibus. Durum quid. Molle. Leue quid.*

Ab odore autem ea de cauſa fit medicamentorum *Delectus ab odore.*

delectus, quia odor ſuauis ſpiritus reficit, vires inſtaurat, partes principes exhilarat, & facultates roborat. Grauis odor & fœtidus contra, caput ferit & grauat mentem percellit, ventriculum ſubuertit, inficit ſpiritus, nauſeam mouet, & difficilem ac laborioſam purgationem efficit, & vomitum ſæpe concitat. Propterea medicamentis purgantibus, electuariis cardiacis aromata ſolent miſceri, quibus illorum ingratus odor emendatur, & partes principes aduerſus qualitates malignas medicamentorum muniuntur. *Aromata enim omnia corroborant*, vitæ fontem & principium. Proinde ſuauis odor olido & fœtenti præferendus. Hic enim cordi & cerebro inimicus, ille vero vtrumque exhilarat. *Galen. cap 21. lib. 4. de ſimpl.* Eſt enim ſpiritui contento in ventriculis cerebri familiaris, quem dum reficit, facultates vegetiores reddit.

Omnia aromata eſſe cardiaca.

CAP. XVIII.

Particularis ſaporum diſquiſitio.

EX nouem ſaporibus diximus cum melioris notæ Medicis. *Oribaſ. cap. 5. lib. 14 collect.* tres eſſe calidos, tres frigidos, & tēperatos tres. Calidiſſimus omniū eſt acer, qui à calore noſtro excitatus, à quo in actum de potentia reducitur, mordicat, rodit, igneæ qualitatis ſenſum exprimit, & propemodum exurit, vt capſicum, ſeu piper Indicum, vt pyrethrum, vt flammula.

Sapor acer qualis.

Sunt autem acrium multa genera. *Galen. cap. 17. lib. 4 ſimpl.* nam alia ſunt ignea & ſicca, quartum caloris gradum ſuperantia, & venena ſunt, vt ſublimatum, calix, & arſenicum. Alia cum igneo calore multam habent humiditatem admixtam, à qua dulcia quodammodo ſunt, & eſui apta, vt allium, cepa, porrum, naſturtium hortenſe, & ſimilia. Alia intra tertium ordinem continentur, vt galanga, piper, ſabina, thlaſpi, arum, helenium. Alia moderatè talia ſunt, vt

Acrium multa genera.

hyſſopus,thymus,aniſum, coriandrum, raphanus, origanum. Sunt & acria quædam abſolutè & ſimpliciter talia,& quædam aliis ſaporibus permixta,vt quę acria ſunt,ſimul & amara.

Amarus ſapor acri proximus eſt, præſertim qui ex tenuium partium terreſtrium aſſatione oritur, habétque vim non rodendi, vt acer, ſed detergendi magis, quam ſalſus,adeò vt linguam moleſtè exaſperet. *Paul. Ægin.cap.1.lib 7. Galen.cap.10.lib.4.ſimplic.* Eſt vero duplex; vnus calidus,iam dictus, qui ex partium terreſtrium aſſatione generatur, quo modo dulcia fiunt amara,vel coctione,vel vetuſtate:alter frigidus,qui ex vehementi congelatione fit, velut in opio,in cichorio ſylueſtri,in lactucis,cicuta,& fructibus quibuſdam immaturis, vel qui fit à coctione inchoata, ſeu imperfecta, vel potius à calore remiſſo, qui pro frigore habetur,vt alius ab intenſo. Vix enim mixtum datur,quod naturis & qualitatibus diuerſis non ſit præditum. Vnde mirum non eſt, ſi opium & cicuta partim ſint calida,partim frigida. Scriptulus enim colocynthidos poterit aquæ duabus libris amarorem, non calorem; niſi valde occultum & perpuſillum inducere. Schegkius tamen putat, nonnulla propter amaritudinem calida eſſe, ſed abſtruſa & occulta vi refrigerare, vt opium & cichorium.*lib.de occulta medic.facul.* Eſt autem amarus ſapor, vel ſimpliciter talis, vt in aloë; vel aliis ſaporibus permiſtus, vt in abſynthio, cui coniuncta eſt ſtypticitas ſeu aſtrictio, vt etiam in multis fructibus experimur, qui perfectam magnitudinem nondum adepti, ſæpè ſunt acidamari, maturi verò ſimul & amari.& acido dulces. *Amarus ſapor.*

Salſus ſapor amaro finitimus eſt,ſed minus & ſiccus propter aqueam humiditatem,à qua ſubſtantia terrena in eo temperatur. *Orib.& Gal.cap.20.lib.4.ſimplic.* *Salſus.*

Proinde moderatè abſtergit,linguámque abluit moderatius, quàm amarus, éſtque guſtantibus ſatis gratus, aliquid habens aſtrictionis, non tamen quæ linguam contrahat,vt ſapor auſterus, vel acerbus.

Eſt autem ſalſus ſapor duplex; vnus naturalis; artificialis alter.Naturalis,vt in ſale, in aqua maris, & in

ſalibus multis foſſilibus. Artificialis, vt in lixiuio, calce, capitello, & in ſalibus chymicis.

Acidus. Acidus omnis ſapor ex ſe frigidus eſt, ſiue talis ſit à natura, vt in his, quibus frigida intemperies tenuitati ſubſtantiæ coniuncta eſt, vt in ſucco limonum, arantiorum, acetoſæ, agreſtæ, & ſimilium; ſiue ex accidenti, vt à putredine. *Aët. cap. 1. tetr. 1 ſerm.* qua ratione vinum acidum dicitur, non tamen abſolutè; Eſt enim acrimoniæ cuiuſdam particeps, vt docet Galenus *libro 1. ſimplic.*

Hinc acidi ſaporis alia ſtatuitur diuiſio, in eum videlicet, qui exactè talis eſt, nullius alterius ſaporis particeps, cuiuſmodi ſunt enumerati ſucci; & in eum, qui non exactè acidus eſt, ſed cùm alio ſapore coniunctus, ſiue dulci, ſeu amaro, vel acri. Hinc acidodulces fructus, vt mala punica, pruna, mora, ceraſa. Multi quoque fructus cum aciditate amarorem habent adiunctum, vt mala perſica & ceraſa quædam. Acetum autem eſt acrimoniæ particeps, & miſtæ qualitatis, vt loquitur Galen. *c. 19. 21. & 26. li. 1. ſimplic.* propter caliditatem acquiſitam. Vincit tamen in eo aciditas acrimoniam, vt acrimonia aciditatem in oleis ſulphuris & vitrioli, arte Spagyrica eductis, quæ propterea linguam vellicant & rodunt, & ſola exhibita inſigniter calefaciunt. Porro ſapor acidus, quantum ad impreſſionem in lingua attinet, penetrat, mordicat, detergit, vellicat, ſed citra calefactionem, niſi mixtam habuerit aliam qualitatem, inquit Galenus *cap. 2. lib. 4. ſimplic.* in quo diſcrepat ab acri, quanquam acida terram fermentent ob partium tenuitatem, cum caliditate à putredine nata.

Auſterus. Auſterus ſapor ſiue ſtypticus moderatè linguam & os conſtringit, exaſperátque, atque quodammodo ſiccat & refrigerat, éſtque valde peculiaris multis fructibus immaturis, vt malis cotoneis, cornis & pyris multis, præſertim agreſtibus. Conſiſtit in media materia, quæ ſcilicet terreſtris & aqueæ eſt naturæ particeps, & in qua frigiditas dominatur. Quare ſapor omnis auſterus frigidus eſt, moderatè aſtringit, & fluxiones repellit: differtque ab acerbo, quia magis aqueis minúſque

que

Digitized by Google

que ſtringit & exaſperat : *Cuiuſcunque enim ſaporis vires aquea retundit ac hebetat humiditas*, inquit Galenus *cap.7.lib.4.ſimpl.*

Cum autem naturalis calor in ea ipſa materia dominari cœperit, & aquea illa materia terrenæ miſta pepanſim, hoc eſt, maturationem acceperit, tunc depulſa, ac euicta aucta auſteritate in eadem materia ſuccedet dulcedo : ſicque dulceſcunt fructus auſteri poſt mutationem, non tam materiæ, quam qualitatis mutatione.

Acerbus ſapor ponticus & ſtypticus aliquando dictus, ab auſtero maioris tantum & minoris ratione diſſidet. *Aët.cap.1.tetr.1 ſer.1.* Eo enim grauior & moleſtior, atque os & linguam magis conſtringit, & aſperitate validiore coarctat. *Aët.cap 4 lib.2.* In materia ſiquidem magis terrena ſiccáque conſiſtit, nec aqueæ humiditatis manifeſtè particeps, in eáque non calor, ſed frigus cum ſiccitate dominatur: nam acerbum omne frigidum eſt. Eſt verò maximè conſpicuus hic ſapor in galla, in meſpillis & ſorbis immaturis. *Acerbus.*

Dulcis ſapor guſtu ſuauis eſt, & iucundus, & ventri ac visceribus amicus, inquit Gal. *c.14. lib.4. ſimpl. com. ad aphor.37. lib.5.* quia caliditatem habet mitem, ſeu temperiem laudabilem, quare dulcia ſolum nutriunt, & infans in vtrero ſolum trahit ſanguinem dulciſſimum. Ab vnctuoſo vero dulce diſtinguitur, quod minus ſit guſtu iucundum, cum alioquin temperamento conueniant, & ferè ſimiles in lingua impreſſiones faciant. Quod enim dulce eſt, linguæ fibras lenit & dilatat, aſperitatem demulcet, & quicquid inhæret linguæ, abluit. Elucet vero dulcis ſapor potiſſimum in ſaccharo, melle, manna, glycyrrhiza, lacte, paſſulis, iuiubis, & fructibus maturis. Eius ſaporis à Theophraſto quatuor ſpecies conſtituuntur, lacteus, melleus, aquoſus, vinoſus. *Dulcis.* *Ab vnctuoſo quomodo differat.*

Vnctuoſus ſapor, qui & oleoſus, & pinguis dicitur, dulcis eſt, & nutrit. *Et quicquid nutrit, ex genere eſt dulcium*, ait Galenus *cap.9.lib.4 ſimpl.* Inter ſe tamen diſſident, quod dulcium humiditas aquea ſit, pinguium aërea, vnde celeriter in igne liqueſcunt, & edu- *Vnctuoſus.*

liorum ſunt potius condimenta, quam alimenta *cap. 10. lib. 3. de aliment.* Exaſperatas enim linguæ partes leniunt & implent, vt butyrum, medulla, oleum. Eſt vero ſapor vnctuoſus, vel exquiſitè talis, vt ſunt oleoſa & pinguia; vel moderatè, vt radix altheæ & liliorum.

Inſipidus. Inſipidus ſapor ad dulcem accedit, deflectit verò magis ad frigiditatem, ob aqueam ſubſtantiam ab inſito calore minus elaboratam, inueniturque in rebus imperfectè coctis & frigidis, nam alimentum omne ex inſipidis pituitoſum eſt. *Galen. cap. 64. lib. 2. de facult. alim.* Propriè verò in aqua, citrullo, cucurbita, blito, ſpinachiis, & ſimilibus obſeruatur: nulla enim manifeſta qualitate linguam afficit, nec propriè ſapor eſt, ſed ſaporis velut quædam priuatio, vt nominis indicat notitia. Latini fatuum ſolent appellare, quod nulla qualitate manifeſta ſenſum excitet, impreſſionem vero relinquat ei ferè ſimilem, quæ ab hydræleo excitatur.

CAP. XIX.

Quis medicamentorum delectus à ſaporibus ſumatur.

NATVRAE noſtræ conſeruatio in ſanitate; ſanitas in temperamento conſiſtit: à quo, quæ magis recedit, maligniora ſunt iudicanda; & quæ naturæ noſtræ magis ſunt affinia, eò ſalubriora. Ex ſaporibus autem acer & amarus maximè ſunt naturæ noſtræ alieni & ingrati; dulcis familiaris & amicus. Quapropter, quanto medicamentum purgans ab acri & amaro magis recedit & longius, tanto minus malum putandum eſt. Nam quæ exactè acria ſunt, peſſima habentur & nocentiſſima, vt euphorbium & thymelea, quæ ob acrimoniam & caloris vehementiam viſcera exulcerant.

Exacte acria peſſima.

His

His proxima ſunt acria ſimul & amara, vt ſuccus rhamni. Ab his quæ exactè amara, vt colocynthis,& cucumeris ſylueſtris ſuccus, elaterium dictum.

Quæ acria & amara ſunt ſimul, & ſtyptica, vt aloë, (quæ venas potius occludit, quam aperit, contra Serapionem) non ita mala. Minus adhuc mala, quæ acria ſunt & ſtyptica ſimul, vt epithymum. *Dioſc.cap* 24.*lib.*1.*Galen.cap* 4.*lib* 5.*meth.Pint.cap.*4.*lib.*27. *Acria & amara.* *Aloen venas occludere.*

Amara & ſtyptica omnium minimè mala,vt rhabarbarum, & abſynthium ponticum. Licet enim amara omnium minimè putreſcant, miniméque vermes procreent, attamen quæ exactè talia ſunt, cum omnibus propè animantibus, nedum hominibus, eſui inepta ſint, authore Galeno,*cap.*19.*lib.*4 *ſimplic.* quo ſapor aliquis eſt minus amarus,eo magis ſeligendus. *Amara & ſtyptica.*

In bonorum & ſalubrium genere, ſaluberrima ſunt dulcia, vt caſſia,manna.mel, glycyrrhia,zizipha. *Dulcia ſaluberrima.*

Secundo his proxima inſipida, vt althea, lapatum, violæ.

Tertio; dulcia & acida ſimul, vt pruna, tamarindi.

Quarto,dulcia & amara, vt polypodium.

Quinto,dulcia, amara,& ſtyptica, vt roſæ. Quæ enim aſtrictionem habent,ſalubriora iudicantur. Ideoque quibus medicamentis purgantibus à natura non datur aſtrictio, ea ſæpè adiicitur arte.

CAP. XX.

De tempore colligendi medicamenta, quamdiu vis eorum perduret, & quo tempore melior.

ILLA medicamenti diſpoſitio; quæ extrinſecus acquiritur, quæque magnam vim habet ad ea ipſa ſeligenda, vel ortum habet à tempore, quo colligenda ſunt, vel à loco, in quo ſunt aſſeruanda. De tempore verò tria hæc ſcitu digniſſima

Digitized by Google

ſunt: Primum, quando ſint colligenda. Secundum, ad quod vſque tempus vis eorum integra perduret. Tertium, quo tempore melior ac vtilior exiſtat. Quædam enim recentia meliora ſunt, quam vetera: illa contra, vetera quam recentia: alia medio tempore.

Quo tempore colligenda medicamenta.

Quod attinet ad primum, dicimus medicamenta tum eſſe colligenda, quando vis eorum melior eſt, ac vtilior. Verum enimuero non æquè ac vno & eodem tempore omnes ſtirpium partes efficaces ſunt & ſalutares: Nam alio tempore radices, alio tirſi ſeu caules, alio folia, alio flores & fructus, ſemina, ſucci, lachrymæ colligi debent.

Quouis tempore quædam radices colligẽda.

Sicque radices ſingulis anni conſtitutionibus poſſunt colligi, & non autumno tantum, vt placuit Dioſcoridi, Auicennæ, & aliis multis. Neque etiam vere ſolo, vt voluit Saladinus: ſed nonnullę quouis tempore effodi queunt, & colligi, quæ ſcilicet ſemper vegetæ ſunt & ſucculentæ, licet caulis aruerit, cuiuſmodi ſunt radices bugloſſi, acetoſæ, glycyrrhizæ, oſmundæ regalis, apij, ruſci, cyperi, cyclaminis, liliorum, altheæ, & aliorum quamplurium. Nonnullæ cum primum ſuis foliis exuuntur, quo videlicet tempore vis plantæ confugit ad radicem, túncque magis eſt percoctus humor, quam alio tempore, vt enula campana, angelica, pæonia, brionia, bugloſſum. Quædam vero euellendæ ac colligendæ antequam in ſtolones, folia, flores, & ſemen tota plantæ vis abeat, vt polypodium, iris, ſigillum beatæ Mariæ, gentiana, ſatyrium. Quædam tamen vere & autumno collectæ optimæ ſunt, vt radix altheæ, liliorum, eringiorum, acori, oxalidis, rephani, & multorum, quæ copioſum naturalem ſuccum continent.

Stipites autem & caules colligendi ſunt, cum perfecti fuerint: folia & flores, antequam ſponte excidãt; tunc enim magna ex parte perfecta ſunt: Fructus, vbi maturuerint. Succi herbarum & foliorum, germinantibus adhuc cauliculis.

Lachrymæ vero eliciendæ & exprimendæ inciſo caule per adoleſcentiam, vt vere nouo, aut æſtatis initio, dum in ſtipitem ſuccus aſcendit. Omnia verò, ſi fieri

Digitized by Google

fieri poſſit, cœli conſtitutione ſerena colligenda ſunt, conſilio Dioſcoridis.

Quamdiu autem vis medicamenti non modo purgantis, ſed etiam alterantis & roborantis perduret, non definits ſtatui poteſt, ac iudicari. Cum enim ſua ſit cuiuſque ætas, & ſuum in ſingulis vetuſtum ac recens, non idem eſt omnium durationis tempus. Nam rhabarbarum trium annorum adhuc recens eſt ac maſculum, hoc eſt, potens ac validum. Alia citius exoleſcunt, vt ex radicibus, quæ tenues ſunt & ſubſtantiæ raræ, velut radix phu, aſari, ſatyrionis, quæ efficaces & valentes anno tantum durant. *De duratione virtutis medicamentorum.*

Nonnullæ quinque vel ſex, vt ariſtolochia, cyperus, ruſcus, aliæ decem, vt centaurium maius. Et, vt placet Theophraſto, aliæ triginta annos durant, vt veratrum: aliæ quadraginta, vt chameleo niger: & quædam centum vt elaterium. Et ſi vera narrat idem author, elaterium repertum eſt ducentorum annorum, quod optimum erat & pretioſum. Ideoque in genere vix ſtatui poteſt, ad quod vſque tempus vis medicamenti, præſertim purgantis, perduret efficax, ſed ſpeciatim tantum de ſingulis, cum de his particulatim diſſeretur in officina pharmacopolarum, vbi medicamentorum compoſitio fuſiſſimè declarabitur.

Hæc tamen regula generalis de his ſtatui poteſt, ſi non perpetua, ſaltem in pleriſque vera: vt quæ medicamenta rara tenuique ſubſtantia conſtant, quæque plurima luxuriant humiditate, breuiore tempore durant efficacia. Quæ vero craſſa & ſolida, minúſque humida, longiore; quia vis eorum non ita facilè exoluitur aut perit. *Quando vis medicamentorum præſtantior.*

Tertium ſupereſt inueſtigandum, quo ſcilicet tempore vis medicamentorum purgantium ſit melior; cum alia recentia ſint meliora, quam vetera; alia contra; alia ætate media. Atque vt hæc dignotio certa ſit, & electio optima fiat, deſumi debet ex quibuſdam ſaporum differentiis, & ex ſubſtantiæ varietate, quibus iudicamus, recentia quædam vetuſtis eſſe meliora, vt ſtyptica, vt amara. Quæ cum propter inſitam ſiccitatē mala ſint, vetuſtate fiunt deteriora, quia *Quando recentia meliora.*

ſiccitas in his tempore augetur. Recentia vero humiditatem obtinent, quæ in ipſis exceſſum tum caloris, tum ſiccitatis temperat.

Quæ etiam virtute imbecilla ſunt, vt flores violarum, borraginis, hyacinthorum, bugloſſi, roriſmarini, vel quorum in ſuperficie virtus eſt poſita, ob ídque facilè reſolubilis, propter ſubſtantiæ raritatem, ea recentia vetuſtis ſunt meliora, vt flores penè omnes, quorúm præſertim odor cito perit.

Quando vetuſta meliora. Contra vero vetuſta quædam recentibus meliora ſunt; primum quidem acria, quæ tenuium ſunt partium, quia igneus calor in ſuperficie poſitus, à quo mordent & vrunt, vetuſtate exſpirat. Quæ vero acrimonia intus remanet, tempore miteſcit ac frangitur, vt de euphorbio narrat Galenus *cap. 2. lib. 3. de comp. med. gen.*

De allio & cepa non eſt eadem ratio, quoniam acrimonia à calore eſt cum humiditate multa coniuncto, qua aſſumpta, redduntur acriora: proinde recentia ſunt meliora.

Secundo, quæ validam habent à temperamento virtutem, & difficile reſolubilem, ob ſubſtantiæ denſitatem, nec in ſuperficie poſitam, ſed intus reconditam, ea vetera recentibus ſunt meliora: quæ enim eſt in his excrementitia humiditas, ac ſuperflua, tempore abſumitur, manente naturali, ob ſubſtantiæ denſitatem.

Quæ media ætate meliora. Media verò ætate multa meliora ſunt: Primo, dulcia: Secundo, inſipida: Tertio, ſalſa. Dulcia quidem, quia recens collecta ob humiditatem multam indigeſtam flatulenta ſunt; vetuſtate vero amareſcunt.

Inſipida etiam recentia humore ſuperfluo abundant, à quo flatulenta ſunt & nauſeabunda; antiqua vero exanimata ſunt.

Salſa denique nec valde recentia, nec vetuſta debent eſſe: hæc enim propter auctam ſiccitatem & abſumptám humiditatem propriam amara fiunt & acria, proinde deteriora, illa vero propter ſuperfluam humiditatem ventriculum turbant ac ſubuertunt.

Antiqua autem & recentia pro cuiuſque natura,

ex

Digitized by Google

ex dierum, menſium, vel annorum pari numero ſunt intelligenda: vnde vetuſtum ac recens in omnibus æquè ſtatui non poteſt, cum non eodem dierum numero omnia perdurent omnino, ſed alia citius, alia tardius ſeneſcant. *Vetuſtũ & recens non omnibus aequũ.*

CAP. XXI.

Quis medicamentorum purgantium ex loco ſumatur delectus.

MEDICAMENTVM purgans benignum à malo ſecernitur loco, vel natali, in quo plantæ naſcuntur & viuunt; vel alteri plantæ vicino aut remoto; vel ſoli propinquo, aut remoto magis, vel illi expoſito, aut obtenebrato. Neque enim parui eſt momenti, quo quæque loco planta proueniat, cum ab eo vna cum alimento virtutem quoque alliciat, quam ipſa natura ipſi loco impertiuit. *Galen. cap. 1. lib. 3. de ſympt. cauſ.* Arbor enim ex Perſide non ſolum in Numidiam & Ægyptum tranſlata, malignam qualitatem deponit, ſed etiam apud nos aducta ſalutaris eſt, & poma fieri eſui gratiſſima & ſalubria.

Locus autem, in quo planta & medicamenta à plantis deſumpta proueniunt, vel eſt congeſtitius, & fimo, cœno, tetríſque halitibus conſpurcatus, vel liber ab omnibus olidis inquinamentis, vel calidus aut frigidus, humidus aut ſiccus. *Cloacarũ fœtor ac putredo plantas inſalubres reddit.*

In loco libero, cloacarum ſentinam & ſordes non admittente, plantæ medicamentoſæ, atque etiam alimentares proprietatem acquirunt ſuo generi & propriæ naturæ debitam ac conuenientem, dum naturali ſua facultate attractrice humorem ex terra ſibi familiarem attrahunt, & in ſui nutricatum conuertunt; vt quæ dulci gaudent humore, dulcem; quæ amaro, amarum; quæ ſalſo & nitroſo, ſalſum & nitroſum. *Hortorũ ſuburbanorũ inſalubria olera.*

In loco vero non libero & coacto, vt ſunt horti ſub-

Digitized by Google

urbani,qui magis fimum,quàm terram redolent,aliqui melones, cucumeréſque alere minus idonei, non ſuo generi,vel naturæ debitam, ſed rei admixtæ, vt fimi vel alterius rei acquirunt proprietatem. Proinde melones,lactucæ,aliáque olera,quæ in eiuſmodi locis putidis aluntur, inſalubriores. Et omnia medicamenta,quæ in loco libero naſcuntur, meliora, & potius eligenda.

Calida loco calido nata, qualia. Quæ verò immoderatè calida ſunt, in loco calidiore nata,deteriora ſunt; frigida in frigidiore. Loci enim ad plantas ſimilitudo qualitatem & malitiam intendit & auget, diſſimilitudo temperat ac reprimit. Vnde quæ humido abundant excrementitio,vt turpethum, hermodactyli, polypodium, in loco humidiore nata & educata,quia propter humiditatem terræ ſiccitas & acrimonia retunditur, vt ex pyrethro, hydropipere, & aliis quam multis eſt notum.

Vicinia autem & ſocietas plantæ vnius ad alteram, qualitatem aliquando meliorem, & ſæpè deteriorem efficit: proinde nec eſt ad medicamentorum delectum aſpernanda.

Lupini enim vitém meliorem reddunt, quod racemos ferat dulciores, ſi iuxta eam ſerantur; raphanus hermodactylos.

Epithymus ex thymo laudatur: improbatur,qui colligitur ex ocymo. Polypodium quernum optimum eſt: quod ex muris & parietibus vetuſtis colligi ſolet, damnatur.

Caſſia quoque arbor in agro ſola, vel eiuſdem arboris vnica ſiliqua melior. Contrarium vero de colocynthide verum eſſe ſuperius, *cap.* nempe 8. *huius lib.* oſtendimus. Quædam enim vicinia & numero meliora, alia deteriora fiunt.

A loco autem ſubſolari, ſeu ſoli, vel aſtris quibuſdam magis propinquo aut remoto, quædam meliora exiſtunt,aut deteriora. Sic ſenna orientalis, iris Illyrica & Florentina, angelica Hiſpanica, thymus Creticus, bitumen Iudaicum, cuminum Æthiopicum, petroſelinum Macedonicum, capillus Veneris Mompellienſis,ſtœchas Arabica, opium Thebaicum: amomum

mum Scythicum, maſtiche Chia, pruna Damaſcena; manna Calabrienſis, rhabarbarum, hoc eſt, radix Barbariæ, Arantia ex agro Narbonenſi aduecta meliora, quam aliunde creduntur, ob terræ proprietatem, & cauſæ efficientis, nempe cœleſtis, virtutem.

Verum à Solis & ſyderum aſpectu, & à vicinia parum certa eſt indicatio, & maligni à benigno parum tutus delectus: quoniam vix ſcire poſſumus, quo loco quæque proueniant, vicina aliis necne: aut quæ aſtra benigna vel maligna quæque reſpiciant, eſtque fides penes eos, qui vel radices effodiunt, vel reliquas plantarum partes colligunt.

Et quemadmodum in quibuſdam numerus vim immutat & qualitatem, vel intendit, vel remittit, vt pomum colocyntidos in planta vnicum oſtendit: ſic etiam magnitudo, aut paruitas: nam vis plantæ & terræ diffuſa, multiſque remiſſior eſt: coacta verò in plantam vnicam, aut vnicum fructum, valentior. Multi tamen fructus paruitate, vt cappares & Maſſilienſes ficus; alij magnitudine, vt ſemen carthami & medulloſa ſemina laudantur.

CAPVT XXII.

De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus ſumpto.

QVOMODO medicamenta purgantia ſeligi debeant, indicatione ſumpta ab illorum ſubſtantia, temperamento proprio, qualitatibus ſecundis temperamentum ſequentibus, à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, ratione loci, temporis, numeri, magnitudinis & paruitatis, breuiter, perſpicuè tamen, oſtenſum eſt. Supereſt, vt eorumdem delectum, qui à facultate pur-

gatrice ſumitur, paucis adhuc perſtringamus. Ea autē licet iuuetur à primis & ſecundis qualitatibus, cœleſtem tamen, ait Meſue, ſortitur originem, & eam proprietatem habet ſpecificam, qua medicamentum in ventriculo receptum, & à noſtro calore ſolicitatum, humorem ſibi familiarem, vt alibi notauimus, ex venis & meatibus corporis ſenſum effugientibus, ad ſe, ac in aluum attrahit: túncque grauata natura & medicamenti & humoris attracti onere, viam vtrique parat ad excretionem; aut vomitu per os, aut deiectione per inferiora. Vnde purgantium medicamentorum duo genera diſtinguuntur: vnum vomitorium ſeu eiectorium: alterum deiectorium: quæ diſtinctio ab excretionis ſeu vacuationis modo ſumitur.

Eſt verò deiectorium vomitorio per ſe optabilius, cum natura viam inferiorem expurgandis recrementis dicauerit; ſuperiorem verò excipiendis alimentis. Vnde frequentius, dum ſua ſponte agit natura, nulla laceſſita cauſis morbificis, per loca conferentia, inferiora nempe ducit, ſeu deiicit. Interdum tamen vi medicâmenti per ſe vomitorij, aut humoris turgentis impetu proritata, medicamentum & humores ſimul foras per os excludit. Quo fit, vt eiectoria deiectoriis aliquando potiora & vtiliora, vt his accidit, quibus prima corporis, & maximè ſuperioris ventriculi regio multa bile ſaturata eſt, quæ propter leuitatem & tractionis facilitatē facilius & citius per vomitum extruditur. Propterea his & gracilibus, qui vt plurimū bilioſi ſunt, Hippocrates imperat vomitum, pręſertim æſtate: *Graciles*, inquit *Aphor. 6. lib. 4. & ad vomendum faciles per ſuperiora purgandi, cauēdo hyemem.* Et *Aphor. 40. lib. 4. Æſtate ſuperiores magis ventres, hyeme inferiores purgare decet.* Humor enim craſſior & frigidior hyeme collectus per ſeceſſum facilius educitur. Vnde peritus Medicus aliquando deiectoriis, & nonnunquam eiectoriis vtitur, prout humoris turgentis conditio poſtulat, & ægri natura facile fert. *Nemo enim cogendus eſt vomere*, ait Galenus *libr. 1. de loc. affect. niſi ſit ad vomendum procliuis. Et tabidi nunquam per vomitum purgandi. Nec qui pectus habent*

πικρόχολοι ἄν quomodo purgandi.

bent anguſtum.

Quod ſi vomitus aliquando, quibus conuenit, imperandus, per ea concitetur medicamenta, quæ ſine moleſtia graui ventriculum ſubuertunt, minimeque per elleborum album, Galeni iudicio, *libro quos, quando, & quib. medicam.* ne vas aliquod thoracis diſrumpatur. Minus adhuc multò per ſtibium, quo vafri circulatores multos, & interdum ſeipſos interimunt, vt ex mirabili conſtat hiſtoria apud Cornelium Gemmam *c. 4. li. 2. pag. 239. linea* 14. *Quæ vomitoria ſeligẽda.*

Idem delectus ſeruandus in cæteris purgantibus, vt benignioribus ſemper vtamur morbificis humoribus analogis: *Nam oportet bilioſis dare cholagogum*, ait Galen. *pituitoſis phlegmagogum, melancholicis melanagogum: aliter grauiter peccatur.*

Sanguini autem per os, aut ſedem purgando, nullum præſcribitur medicamẽtum hæmagogum, quia ingulare, purgando non purgare homines foret, ait Galenus *cap. 6. lib. de purg. med. facul.* Quod confirmat hiſtoria cuiuſdam ruſtici Thracij Bithinienſis, qui herbam inuenit, quam ſi quis aſſumpſiſſet, ſanguinem primò, tum vitam emittebat. Multis itaque hoc pacto morientibus, cùm hoc facinus diligenti inquiſitione dignum arbitraretur magiſtratus, veneficum comprehendit, qui interrogatus, à quo tam deleteriũ edidiciſſet venenum: Reſpondit, à nullo didiciſſe: verùm cùm in ſuburbanum aliquando iecur ſuillum deferret, vrgente ventre ſuper herba quadam iecur depoſuiſſe, quod aliquanto poſt, cùm ſuſtuliſſet, vidiſſe ex vniuerſo iecore vniuerſam ſaniem ad herbam confluere. Ex hoc coniectura facta corpori ſanguinem ea detrahi poſſe, periculo mox in obuio quodam facto, vt verum comperit, quod fore indicabat, ad malos vſus herbam deinceps tranſtuliſſe: ſe tamen alicui hanc herbam, quæ in illa regione erat plurima, monſtraſſe negauit. Hæc veneficus inter tormenta retulit, & vnctis oculis ad crucem ductus eſt, ne inter eundum herbam indicaret. *Sanguini medicamentum non dandum. Hiſtoria notanda. Herba ſanguinẽ purgans.*

Relictis igitur medicamentis, quæ ſanguinem ducunt, tanquam venenis, alia aliis humoribus analoga

Medicamenta partibus affinia.

non modò ſeligenda, ſed etiam quæ partes quaſdam affinitate reſpiciunt. Sic prudenter Medici præſcribunt agaricum,ſtœchadem,betonicam ad capitis multos affectus: mannam & caſſiam ad thoracis ad renum morbos: Aloën,myrobalanos,abſynthium ad ventriculum purgandum & roborandum: Sennam,aſplenium, ſeu ſcolopendrium ad lienem: Hermodactylos & chamepytim ad articulos: Saluiam & rorem marinum ad neruos. Non ita tamen aſtricta ſunt cuipiam parti hæc medicamenta ſimplicia, quin quoque conueniant.

Et quemadmodum familiaritate quadam multa medicamina, ſiue ſimplicia, ſiue compoſita, peculiariter certam partem roborant: Sic nonnulla oppoſita ratione partes corporis quaſdam deſtruunt, vel manifeſtè lædunt, vt lepus marinus pulmones, canthárides veſicam, cicuta cerebrum, vt ſuperius notatum eſt. *Gal. cap.* 1. *lib.* 1. *compoſ. medic. per genera.*

Finis libri primi.

INSTI-

Digitized by Google

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM

LIBER SECVNDVS.

In quo de medicamentorum præparatione agitur.

CAPVT I.

Medicamentis omnibus, vt alimentis, aliquam præparationem deberi.

NON modò medicamen compoſitum antequam ex multis arte & induſtria ſimul vnitis emergat, varia præparatione eget, ſed etiam, quod ſua ſponte & naturaliter tale eſt, ac ſimplex, ad vſus humanos vix refertur, apparatu quodã non immutatũ. Alimenta etiã quibus veſcimur, ſi aſſatione, aut elixatione, aut alia præparatione cõuenienti careãt, belluarũ magis, quàm hominum videntur eſſe. Boum ſiquidem eſt & iumentorum fœno veſci & eruo, naturæ ſolius opera paratis; quæque ſimul & creat, & apparat maris inſecta piſciculis, & piſcibus piſciculos. At homini quaſi ingrata tellus & malè feriata, neque vinum, neque panem por-

Digitized by Google

rigit,ſed meſſoribus tantùm poſt indefeſſos labores & exſpectationem longam, triticum pollicetur, quo ſolo multa cœli volatilia, quadrupedáque nutriuntur optimè: homo verò nequaquam, niſi ex eo aqua & fermento conficiat panẽ. *Homini enim non ſufficit idem cibus ac potus*, ait ſummus Dictator, *l.b. de veter. medic. qui boui ac equo, & omnibus aliis, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructus, herba, & fœnum, ex quibus aluntur & viuunt. Nam differt corpus à corpore, natura à natura, alimentum ab alimento*, inquit idem *lib. de flatib.* Non enim omni animantium generi, eadem aut conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis conuenientia.

Medici panificiũ docuerũt

Quæ verò nunc inuenta ſunt edulia, multa arte ſunt à Medicis excogitata, qui ex tritico cortice purgato, molito, cribrato, ſubacto & cocto panem conficere docuerunt.

Si igitur eſculenta, potulentáque hominis temperamento familiaria, præparatione quadam, vt aſſumantur, egent: multò magis medicamenta ſimplicia. De compoſitis enim dubium non eſt, cùm talia eſſe nequeãt, niſi arte priùs & præparatione multa condita fuerint ac concinnata.

Inter autem ſimplicia, quod catharticum appellatur, naturæ noſtræ qualitatem aduerſam habet, ac penè deleteriam *Actuar. cap. 7. lib. 3.* qua ratione tale eſt, & vincere, non vinci natum, habétque medicamentum omne purgans quidpiam ipſi ventriculo, & præcipuè ſtomacho infenſum & ingratum. Proinde vt noxia vis ab eo remoueatur, aut gratia quædam ipſi concilietur, præparatione & correctione, priuſquam exhibeatur, eget, vt eius actio ſit melior, & ægro ipſi minus moleſta. Nihil enim à natura gignitur, quod in hominis menſam trahi debeat citra quandam præparationem.

Præparantur autem medicamenta, vt vſui & compoſitioni reddantur commodiora: Ea enim vel gratiora, vel validiora vel ſalubriora, vel magis miſcibilia, vt loquitur Syluius, efficit præparatio. Sic vtimur radicibus & foliis lotis & coctis, non crudis; vt etiam

pulue-

Digitized by Google

pulueribus, infuſionibus, ſuccis, aquis ſtillatitiis, liquoribus, decoctis, non plantis integris. Sic medicamenti facultatem vnam noxiam tollimus, vt cùm viperæ virgis cæſæ, ac capite & cauda abſciſſis, minus venenatæ redduntur; vel deſideratam detegimus, vt cùm ſanguis hirci ad comminuendum calculum redditur efficacior, ſi prius ſaxifragis & lithoſpermo educatus fuerit: vel nouam acquirimus, vt cùm capram aut aſinam ſcammonio, eſula, aut aliis purgantibus herbis alimus, vt lac purgatoriam facultatem nanciſcatur.

CAPVT II.

De præparationum differentiis.

OMNIS medicamentorum preparatio generaliter fit tribus modis, additione, detractione, aut immutatione. Additione præparatur agaricus cum zinzibere & vino: coriandrum cum aceto: caro viperarum præmiſſis flagris cum pane & aniſo. Detractione præparantur cantharides abſciſſis pedibus & alis: hordeum detractis glumis & cortice: amygdalæ dum mũdantur: radices dum lauantur, purgantur, & illarum meditullia neruea eximuntur. Immutatione, cum artificioſa quadam induſtria ipſum medicamentum ſic paratur, vt vis eius noxia ab eo remoueatur, vel melius ipſum aut ad vtendum, aut ad componendum efficiatur. Indiget verò ſæpe artificioſa iſta præparatio aliis duobus modis, adiectione ſcilicet eorum, quæ proſunt, & eorum detractione, quæ obſunt. Sic additur caſtoreum & crocus opio, vt illius malefica vis emendetur: ſic cyaneus lapis vritur, vt illius pereat purgatoria facultas, antequam abeat in confectionem Kermeticam.

Præparationes tãtum tres generales.

Præparationis autem medicamentorum artificioſæ quatuor modi magis particulares à Meſue traduntur, coctio nimirum, lotio, infuſio & tritura: præter quos alij plures traduntur à Medicis recentioribus, qui

Quatuor præparationes ſecundum Meſuem.

Digitized by Google

Pharmacopœam excoluerunt, vt lotio, purgatio, infuſio, humectatio, maceratio, diſſolutio, clarificatio, emollitio, colatio, extractio, ſolutio, digeſtio, fermentatio, tritura, pulueriſatio, confricatio, raſio, limatura, fiſſio, coctio, calefactio, vſtio, frixio, aſſatio, liquatio, putrefactio, inſolatio, extinctio, refrigeratio, deſpumatio, exſiccatio, induratio, deſtillatio, digeſtio, mixtio, fartura, extractio, conſeruatio, duratio. Generaliter tamen humectatio, maceratio, diſſolutio, emollitio, & quæ aquá vel humido quodam emolliuntur, ſub infuſione ſolent comprehendi; pulueriſatio, raſio, & quæ attritu læuigantur, ſub tritura; calefactio, vſtio, frixio, & quæ igne aut calore parantur, ſub coctione: ſicque infiniti penè præparationum modi ad aliquot ſumma genera facilius reducuntur.

Spagyricis frequentes ſunt iſti præparationum modi, calcinatio, digeſtio, fermentatio, deſtillatio, circulatio, ſublimatio, fixatio. Ad deſtillationem pertinent exaltatio, exhalatio, circulatio, cohobatio, rectificatio. Cohobationem vocant deſtillationem iteratam, qua liquor deſtillatus denuò affunditur ad ſuum caput mortuum, & rurſus deſtillatur.

Cohobatio quid.

Verum relictis præparationibus chymicis, quas ſæpe præſtat ſcire, quàm experiri, medicamentorum ſolitos apparatus & principum Medicorum ſalutaria remedia perſequamur, quibus ſecurè, ac ſine metu periculi, quiuis ad morborum depulſionem & ſanitatis tutelam vti poſſit: cuiuſmodi ſunt ea quæ à Pharmacopœis quotidie palàm ac coram omnium oculis parantur: atque vel in rem præſentem, vel ad multum tempus in officinis conſeruantur. Ex his enim pro rei exigentis neceſſitate, modò hæc, modò illa ſeligit Medicus, & quantum & quale huic vel illi morbo conueniat abigendo, præſcribit. Non verò parat, neque præbet, ſed fidus Pharmacopœus, qui propterea Medici manus vocatur. Sic enim tutius eſt ſanitatem & vitam duobus committere, quàm vni, qui dum ſolus medicamenta præſcribit, parat & præbet, vt ius habet vitæ & necis, ſic impunè ſæpe occidit. Quod cùm ſit impium, inſtituendus eſt Pharmacopœus, qui ſolito more medicamina

Quæ potiſſimùm medicamẽta probanda.

Pharmacopœus Medici manus.

dicamina paret, & ad futuros vſus conſeruet.

Nolo tamen omnia Chymicorum remedia à Pharmacopolio ablegare: multa enim ſunt eximiæ virtutis ad plures affectus contumaces ſoluendos, ſed quibus docti tantùm debeant vti non ignari circulatores & agyrtæ vafri, qui vix norunt antimonium calcinare & vitratum efficere, quin Galeno & Gebio doctiores ſe profiteantur. *Chymica remedia non negligenda. Qui debeant vti chymicis remedijs.*

Ad rem igitur reuerſus, varias eſſe dico medicamentorum præparationes; quas vt ordine perſequar, initium ſumam à lotione: mox de his acturus, quæ interdum cum aqua etiam ſimpliciter fiunt, ſæpe cùm medicamentaria, vel alio ſucco aut liquore: Tum eos apparatus oſtendam, qui ictu, aut attritu & confricatione perficiuntur. Quarto, quos calor abſoluit, explicabo, quibus eos adiiciam, qui mixto modo peraguntur. *Lotio. Infuſio. Trituratio.*

CAPVT III.

De lotione.

LOTIO medicamentorum vltimus eſt præparationis modus Syluio, quibuſdam medius: nobis verò primus, quod plura medicamenta priuſquam vſui noſtro inſeruiant, ante omnem præparationem debeant primò lauari, licet quædam non niſi vſta, aut trita, vel pinſita abluantur. *Primus præparationis modus & cur.*

Eſt autem lotio medicamentorum duplex, vna ſuperficiaria tantùm, quæ ſordes in ſuperficie radicibus herbarum & aliorum medicamentorum ſimplicium inhærentes detrahit: Eſtque communis etiam cæteris rebus, quæ luto, aut aliis inquinamentis conſpurcatæ abluuntur. Altera verò magis intima, quæ ſcilicet ſit foris & intro, & per totam rei abluendæ ſubſtantiam: Fitque ea medicamentorum præparatio in aqua vel alio liquore ad noxiam quandam qualitatem remo- *Lotio duplex. Lotio quid.*

Digitized by Google

uendam, vel vtilem aliquam introducendam, prout morbus, vel ægri natura, vel occaſio poſtulat.

Res autem abluenda vel dura eſt, ſolida, & lapidoſa, qualis eſt teſtarum, oſſium, lapidum, ſuccorum concretorum, lacrymarum ſiccarum, & metallorum: vel per ſe liquida, vt terebinthina, vt oleum: aut facilè liquabilis, vt cera, pix, reſina, butyrum: aut diſſolubilis, vt calx, bolus armena, lythargirium.

Quæ dura ſunt & ſolida, ante lotionem tenuiſſimè puluериſanda ſunt: aut vrenda: deinde terenda, ſi citra vſtionem teri non queant, vt ebur, aut cornu: ſicque humor aut liquor partem quamlibet attingit, abluit & purgat.

Quæ facilè liquantur, vt cera, priùs calfacienda ſunt, vt liquata faciliùs cedant, & permeabilia fiant. Si per ſe promptè diſſoluuntur, aqua vel ſucco quodam perfundenda ſunt, deinde lauanda. Si per ſe liquida ſunt, talia ſunt abluenda, qualia ipſa ſunt.

In quibus liquoribus fiat lotio. Liquor autem, in quo fit lotio, aut aqua pura eſt, vt fontana vel pluuialis; aut medicamentoſa, qualis ſulphurea, marina, bituminoſa; vel aliùs humor, vt lac, vinum, acetum, ſuccus plantarum, aquæ ſtillatitiæ, & decocta ſimplicium medicaminum. Eſt verò lotio vel multa & fortis, vel pauca & leuis, vel mediocris. Res enim, quæ lauantur ad ſordium detractionem, vel fortiter vel leuiter ablui poſtulant, toties aqua mutata, donec pura remaneat, & omnis impuritas fuerit ſegregata & eiecta.

Quæ verò medicamentoſo liquore lauantur, ea in ipſo per noctem aut horas aliquot reſidere debent, vt ex liquore maiorem vim attrahant, aut malignam à ſe qualitatem magis abiiciant. *Imbutio quid.* Abuſiuè tamen lotio dicitur Syluio, cùm ſit potius infuſio, aut maceratio, vel, vt ipſe loquitur, imbutio. Liquor enim medicamento facultates vel non, vel raro adfert, ſæpius aufert, vt in infuſo rheo videmus, cuius vis purgatrix in ſucco, aut liquore remanet.

Quid efficiat ablutio. Medicamenta autem non tam lauantur, vt eorum facultas aboleatur, quàm vt augeatur. *Aloë cur abluatur.* Sic aloë lauatur, Meſuei iudicio, cum aqua ſpecierum aromaticarum

rùm,vt magis roboret; & aliquando cum decocto purgante, vt aluum magis ſubducat. Non tamen ſemper lauatur, vt eius purgatrix facultas intendatur, ſed calor illius obtundatur, vt cùm aqua endiuiæ,vel cichorij,aut ſimili abluitur, ne iecur illius vſu nimium exæſtuat; frequentius autem nutritur, quàm lauatur.

Itaque lotio medicamentis vel adfert,vel aufert, efficítque non modò, vt ſordes detergeantur,ſed vt acrimonia quorundam hebeſcat, malignitas pereat, violentia obtundatur, & felicius aſſumantur, vel admoueantur.

Metallica vt abluenda. Metallica vt commodè lauentur, debent tenuiſſimè læuigari, deinde in aquam puram, aut aliam medicamentoſam immiſſa, totum diem in feruido ſole rudicula commoueri,& per noctem reſidere:Manè verò aqua effunditur, & alia denuò affunditur, atque ſimul omnia, vt priùs agitantur, donec aqua tandem effuſa pura remaneat ac limpida : hócque pacto mordacitatem & acrimoniam, ſi quæ ſit,deponunt. Pompholix *Tutia lotio.* enim ſic lota, mordacitatis omnis eſt expers,atque ob id ea vtimur ad tenues & acres fluxiones oculorum,ait Gal. *cap.2.lib.4.de comp: med. local.* Idem ſentiendum de calcitide, miſy & pluribus aliis metallis, quæ vſta & lota acredinem multum remittunt, vt pluribus docet idem 4. *compoſ. med. gener. c.2.*

Cadmiæ lotio & præparatio. Veteres cadmiam vſtam lacte aſinino mitigabant: Secundo & tertio vrebant & extinguebant, tum in mortario diutiſſimè aqua affuſa ducebant, ſiccatam rurſus bis aut ter in mortario cum aqua ducebãt:Tandem ſiccabant, & ad vlcera oculorum ſiccanda, & arcendas fluxiones ſeruabant. *Vlceribus oculorum cadmia lota conuenientiſſima.*

Ceruſa ſæpe in lacte lauatur, nonnunquam in aqua pluuia; & aliquando in ſtillatitia pro vario Medici ſcopo.

Ceruſæ lotio. VulgusPharmacopœorum chalybis ſcobem in aceto lauat, Arabũm conſilio:dein de ſiccat in latere calido,vel feruente ſole: ſiccã rurſus ex aceto terit, ſiccat vt ante: Idque ſepties repetit. Iſte tamen apparatus ſimplex non eſt lotio, ſed multiplex præparationis *Chalybis lotio vulgaris.*

modus. Laborioſius adhuc à Chymicis præparatur limatura ferri, quo ſuum Crocum martis efficiunt, de quo *lib. 3. offic. pharmac.* diſſeruimus.

Plumbi lotio. Plumbum dicitur a blui, quando aqua pluuia in mortario plumbeo tamdiu piſtillo plumbeo agitatu, ac ducitur, donec aqua inſtar limi cuiuſdam nigricantis craſſeſcat: Tunc liueſcens ille liquor colatur, exſiccatur, in paſtillos formatur, & ſeruatur.

Adipum & medullarum ablutio. Adipes, & medullæ liquantur, deinde percolantur, vt eximantur fibræ, venulæ, & membranæ: Tum in aqua ſuccuſſantur, quæ poſtea effunditur, & rurſus alia affunditur, donec pura remaneat.

Iecoris lupi præparatio. Iecoris lupi præparatio, illius lotio eſt & exſiccatio. Lauatur vino odorato ſimplici: ſæpe & eo, in quo abſynthium fuerit incoctum. Probè lotum exſiccatur in clibano, deinde cum abſynthio ſicco aut menta reconditur in loco ſicco.

Inteſtini lupi præparatio. A quibuſdam commendatur ad hepatis atoniam & imbecillitatem, illius tamen ſaporis & odoris inſuauitas officit, & apud me vix commendatur, ſed omnino reiicitur.

Eodem modo lauatur & ſeruatur inteſtinum lupi, ſed in aëre tantùm aquilonio exſiccatur. Laudatur à quibuſdam proprietate ſpeciali ad colicum dolorem, vt notauimus ſupra.

Olei lotio. Oleum, dum in aqua lauatur, non eſt multum verberandum, ne aquæ adeò miſceatur, vt poſt ablutionem vix poſſit ab aqua ſeparari, ſed ita, vt pauliſper quiſcere ſiueris, facilè queas innatans detrahere, ait Galenus *cap. 15. lib. 2. ſimpl.*

Reſinarũ & picis lotio. Reſinæ, cera, pix liquantur primùm ad ignem, deinde in aquam puram fontis demerguntur, vbi permouentur & expurgantur, ex Galen. *cap. 14. libr. 1. comp. med. gener. cap 58. lib. 9. de ſimpl. med. fac. cap. 3. lib. 6. Meth.*

Calcis ablutio. Calx quoque, licèt vehementer vrat, abluta tamen bis, térque mordacitatis eſt expers, & neruo puncto exquiſitiſſimo ſenſu prædito ſalubriter admouetur. Melius nonnulli ſepties vel etiam pluries aqua noua abluunt, & poſtea cogunt in offas, quæ ſiccantur

tur

tur & ſeruantur.

Minutius autem ſingulas cuiuſque medicamenti præparationes inueſtigare ſuperfluum, ac lectori oneroſum videretur: tum quia de his iam fuſiſſimè Syluius egit: tum quia in officina noſtra multas multorum medicamentorum lotiones, aliáſque præparationes adiunximus, quæ compoſitiones in illa deſcriptas ingrediuntur.

CAPVT. IV.

De purgatione medicamentorum.

LOtione quidem ſordes permiſtæ medicamẽtis eluuntur, ſed pars illorum inutilis, aut ſuperflua, vel noxia non repurgatur. Millies enim elotum hordeũ vix decorticatur: neque alia ſemina à ſuis glumis & inuolucris, nec fructus à cute ac corticibus, aut nuces à putaminibus, neque adipes à ſuis membranis ſola lotura repurgantur. Proinde cremor hordei, iuſſu Hippocratis, ab eo ipſo priùs mundato, ſeu cortice purgato elicitur. Et prudenter artis Pharmaceuticæ proceres ſemina quatuor frigida maiora in Catholici deſcriptione à ſuis ſquamis polienda eſſe ſtatuunt.

In vniuerſum omnia penè medicamenta plus minus repurgantur detractione, quę non tam lotione fit, quà ſectione, raſione, fractione, aut alia quadam artificioſa manus induſtria. Sic radicum cortex exterior abraditur, aut capillamenta præſcinduntur, aut medi- tullium eximitur. Aliquando tamen medicamenta nõ quidem à cortice purgantur, ſed cortex ab illorum partibus ſingulis tanquam ſuperfluis vel inutilibus. Ex cynamomo enim ſola cortex multum expetitur, ex zinzibere radix, ex ſantalis lignum: ex cannis medulla: ex capillaribus folia: ex roſis flores: ex pipere ſemen. Reliquæ partes ferè inutiles cùm ſint, repurgantur, vel minus expetuntur.

Radicum purgatio.

Eam ob rationem medulla fiſtularis ſecernitur è canna & ſeminibus, paſſulæ purgãtur ab acinis, dactyli à nucleis, ex roſis eiicitur lanugo, ex colocynthide ſemen, ex multis ſeminibus cortex, ex multis fructibus nihil. Cortex namque citri, ſeu mali medici ſuccus, ſemen, odor, omnia vtilia

Malum Medicũ.

Nucum & amygdalarum præparatio.

Nuces & amygdalæ cum triplici induantur inuolucro, ter debent repurgari. Primum ſiquidem corium aliis craſſius eximitur, dein nucamentum confringitur, tum quod proximè nucleum, tanquam amnios fœtum inuoluit, ſeiungitur.

Debent verò in aqua calente macerari, & digitorum contrectatu cõfricari, vt facilius repurgentur: hordeum tamen vix exuitur poſt macerationem, niſi multo piſtilli attritu variè ductum fuerit ac commotum.

Adipum purgatio.

Adipes vt purgentur à membranis, fruſtatim ſolent diuidi, & cultello aut digitis ſeparari. Nonnunquã igne liquantur, & per linteum traiiciuntur: ſic enim pinguedo ſola facilè tranſmittitur, remanentibus in linteo pelliculis & membranis.

Metallorum purgatio.

Metalla ſolent repurgari attritu, fuſione, & aliis præparationibus, de quibus poſtea fuſius agemus. Quibuſdam verò maior purgatio debetur, aliis minima, quibus ſcilicet rei inutilis eſt perpuſilla portio.

CAPVT V.

De infuſione.

Infuſio quid.

INFVSIO *eſt præparatio medicamentorum, qua in humore aliquo noſtra intentioni conueniente, medicamenta minutim inciſa, aut trita infunduntur*: idque per horã tantùm, aut plures, vel dies, vel etiam hebdomadas, pro varia medicamenti natura, & Medicorum ſcopis. Quæ enim duram habent ſubſtantiam, compactam, & qualitatem firmiter ſubſtantiæ inhærentem, diutius terenda & infundenda ſunt: Quæ raram & imbecillem, minus.

Infu-

Digitized by Google

Infuſionis autem tres potiſſimùm vſus traduntur, vt malefica vis medicamentorum emendetur, aut penitus abſumatur, vt bona melior reddatur, vel vt eorum qualitas in humorem aut ſuccum vtendum transferatur. *Infuſionis vſus.*

Infunditur turpethum in lacte recens mulcto, deinde ſiccatur, vt minus ventrem, dum aſſumitur, torminibus exerceat. Mezereon & laureola, quibus conueniũt, antequam dentur, in vino albo ſolent infundi, dein ſiccari, vt eorum vis nimis effrena magis hebeſcat. *Turpethi præparatio. Mezerei & laureola apparatus.*

Radices quinque aperientes in aceto ſæpe macerantur, vt viſcidam pituitam magis incidant, & viam excernendo lotio dicatam citius diducant. Semen vrticæ infuſum in decocto tragacanthi, & aſſumptum ad vitia thoracis (tuſſiculoſis enim & aſthmaticis prodeſt) guttur, & alias partes, quas permeat, vrere deſinit. *Quinque radicũ aperientiũ præparatio. Vrticæ ſemen quibus conueniat.*

Maximè verò purgantia medicamenta & aromata infunduntur in vino aut aqua ſimplici, vel in decocto conueniente, aut aqua ſtillatitia, vel ſucco ex plantis extracto, pro variis Medicorum ſcopis, vt qualitates proprias amittant, & in ſuccum aut liquorem tranſmittant. Sic rheum, agaricus, & radix Mechoacana ſolent infundi, non modò, vt illorum virtus in liquorem idoneum abeat, ſed vt melior reddatur. *Catharticorum infuſio.*

Ex vino ſimplici componitur hypocraticum, relictis in illo per infuſionem cynamomi viribus, ac diſſoluto ſaccharo. Sæpè tamen cautè aliquid ex zinzibere permiſcetur à Pharmacopolis, vt bibulorum palato magis arrideat. *Vinũ hypocraticũ.*

Infunduntur in aceto, & interdum in vino gummi, ammoniacum, galbanum, opopanax, & ſagapenum, antequam vel accedant ad mixturam emplaſtri de muccaginibus, vel diſſoluantur ad alios vſus. *Gummorũ infuſio.*

Flores nympheæ, roſarum, & violarum infunduntur in aqua ſimplici calente, vt inde colatura facta, & addito ſaccharo, ſyrupi coquendo conficiantur. *Florũ infuſio.*

Google

CAPVT VI.

De humectatione, aliiſque infuſionum differentiis.

AD infuſionem reduci ſolent humectatio, infectio, ſeu tinctura: Ad humectationem immerſio, & irrigatio, ſeu inſperſio. His enim modis humeſcunt medicamenta aceto, lacte, aut aqua, vel alio humore inſuccata, vt commodius & felicius in compoſitionem & vſum veniant.

Quæ medicamenta egeant humectatione. Vtilis eſt humectatio ad exotica medicamenta, quæ ad nos è longioribus plagis aduecta, ſicciora ſunt, & minus ſucculenta: Proinde natiuam humiditatem reſarcimus, vel fouemus immerſione leui, vel irrigatione: Sæpe etiam ſola repoſitione & aſſeruatione in vno loco, vt cum caſſia in cella vinaria aſſeruatur, vel theriaca in pyxide plumbea reponitur, ne vis illorum tam citò exhalet.

Aromatũ humectatio. Aromata etiam multa, vt caryophilli, ambra, moſchus ſolent humectari, ſi terenda ſint, ne ſubtiliores partes ac magis odoratæ diſſipentur.

Vtiliſſima verò eſt humectatio ad condiendos fructus, atque à corticibus repurgandos. Amygdalæ enim ſiccæ vt facilè exuantur, aqua repentè prius humectandæ ſunt. Et nuclei pinei, & nuces virides, ante conditu ram pluries in aqua ſunt infundendi, humectandi & macerandi, vt illorum acrimonia & amaritudo retundatur. Miteſcunt enim omnia, quæ inſignem habent qualitatem, ſi in aquam, aut alium liquorem ſæpe immergantur.

Caphura, colocynthis, euphorbium, & alia pleraque pulueranda, ante trituram pauco oleo amygdalino aut alio humectantur, vt comminuantur facilius, & eorum vis difficilius expiret.

Ad humectationem reducitur irrigatio, quæ velut

parua

Digitized by Google

parua quædam humectatio eſt. Quæ enim improbantur, vt ſicciora, leui aſpergine humeſcunt, & vſui ſunt aptiora.

CAPVT VII.

De nutritione.

Vix probabili ratione medicamenta dicuntur nutriri, niſi quatenus mutua appoſitione duorum vel trium, aut plurium medicamentum aliquod accretionẽ capeſſit, quam vulgus Pharmacopœorum nutritionem vocitat. Fortaſſis etiam id nominis inditum eſt, quia medicamenti miſcendi, vt nutrimenti nutriendi fieri debeat alteratio.

Nutritio humectationi affinis. Eſt autem nutritio humectationi non multum diſſimilis: In vtraque enim humor aliquis, aut ſuccus neceſſario permiſcetur, ſed qui copioſus eſt in humectatione, in nutritione paucus, in qua non affatim, vt in illa, ſed paulatim ac ſubinde affunditur. Nam quod ſemel humore pauco irrigatum eſt, illico ſiccatur Sole, aut igne, dein adhuc humectatur, atque ter, quater, aut quinquies iterum irrigatur. Quemadmodum Sarcocolla lacte mulieris, aut aſinæ nutritur, ſed pauco: copioſiore enim lactis copia macerata liquatur, aceſcitque lac ante ſarcocollæ deſiccationem.

Sarcocollæ nutritio. Spagirici ſolent metallica humore cognato certo modo apparato nutrire, vt facilius liqueſcant, aut diluantur; vel ſucco velut nutrita & aucta tumeſcant.

Vnguentum crudum quibus conſtet. Ad confectionem vnguenti crudi, ſeu de lithargyro, quod paratur ex parte vna lithargyri, quatuor olei, & aceti quinque, tamdiu terendo nutritur his ſuccis lithargyrus, vt in vnguenti conſiſtentiam abſque ignis ope, & ceræ mixtura coëat.

Myrobalanorum nutritio. Radices multæ nonnunquam vino, interdum aceto irrigantur, vt turgeant, quemadmodum & myrobalani lacte nutriuntur aliquando, vel alio liquore, pro vario

Medicorum propoſito.

Aloë nonnunquam nutritur decocto aromatum, aut alio liquore idoneo pro Medici ſcopo: Sæpiſſimè verò ſuccis herbarum, foliorum & florum, vt roſarum vel rubrarum ad robur, vel pallidarum ad purgatricem eius vim augendam: aliquando in ſucco endiuiæ ad calorem ipſius mitigandum. Diſſoluitur autem primum in ſuccorum ipſorum aliquo, deinde exſiccatur: teritur rurſus, eadémque ſucci eiuſdem portione diluitur, agitatur, nutritur, & denuo exſiccatur, atque hoc toties iteratur, donec ſucci aut liquoris expetitam quantitatem aloë ebiberit.

CAP. VIII.

De maceratione, infectione & digeſtione.

MACERATIO humectationi tam finitima eſt, vt pro vno eodémque preparationis modo vſurpentur. Ad eoſdem enim vſus, & eodem artificio medicamenta infunduntur, humectantur, & macerantur: longiori tamen ſpatio temporis eſt opus ad macerationem; flores enim populi & ſemen abietis, Galeni conſilio, *cap. 14. lib. 2. de ſanit. tuend.* macerantur oleo, ſæpe tres, aut quatuor, vel plures etiam menſes: poſtea oleum exprimitur, ad omnem laſſitudinem ſoluendam aptiſſimum.

Oleum acopum.

Zinziber, radices duriores, amygdalæ virides & duri fructus ante conditúram tanto tempore macerantur, donec molleſcant, vel inutilem aut ingratam qualitatem amittant.

Syrupus de papauere.

In ſyrupo de papauere ſimplici macerantur capita papaueris in aqua diem integrum aut alterum, & ſæpe triduum, donec tenereſcant, & illorum qualitas ad aquam tranſmittatur.

Lignum pali ſancti, & illa radix peregrina, quam Orien-

Orientales Indi Lampatan vocant, ſuas qualitates vix ſuggerunt, niſi longa maceratione prius madue-rint ante concoctionem. *Guaiacū. Radix China.*

Idem fit in cæteris lignis & radicibus, quæ diutiſſimè macerantur in apto liquore, vt vires eorum, qualeſcunque ſint, in decoctum aut aquam tranſmittantur.

Dactili tres dies integros aceto macerantur, Meſuei decreto, antequam ad Diaphœnici mixturam trahantur. Macerantur quoque tamarindi & myrobalani in ſero lactis capræ, aut aqua, vel ſucco conueniente, ne lædant ſtomachum, ait Meſue, & nocumentum emendetur.

Affinis quoque eſt infuſioni, humectationi, & macerationi tinctura ſeu infectio: quæ enim inficiuntur, debent in ſuccum quendam immergi. Non tamen ſemper medicamentum immergitur, vt colorem ſolum acquirat, ſed etiam qualitatem præſtantiorem, vt cum ſericum crudum ſucco cocci baphicæ tingitur, antequam confectionem Alkermes ingrediatur, vt vim magis cardiacam nanciſcatur, colorémque magis rubellum, imo totum ipſum quod habet laudabile, ab eo ſucco mutuatur. *Infectio ſeu tinctura.*

Ad macerationem adhuc digeſtio reduci poteſt, per quam res digerenda vaſe, tanquam ventriculo includitur, & maceratur, eiuſque pars minus & tractabilis, & mitis edomatur digerendo, & mitior euadit, atque operibus aptior, ſuperaddito vino, vel aceto, vel oleo, aut ſucco conueniente. Latius tamen patet Chymicis digeſtio, ſub qua rectificationem, inſolationem, & nutritionem aliquando complectuntur. *Digeſtio.*

CAP. IX.

De tritura.

CVM medicamenta per ſe dura & ſolida aſſumi, vel conuenienter adhiberi non queant, à Pharmacopœis tanta induſtriæ ſolent præparari & immutari, vt eorum vſus ſit poſtea facilis & ſalutaris. Ea enim ipſa percuſſu vel friatu comminuunt, & in puluerem reducunt, aut tenuiorem, aut craſſiorem, pro vario Medicorum propoſito.

Tres ſcopi trituratiõis. Sunt autem tres præcipui terendorum medicamentorum ſcopi, vt aliis nempe medicamẽtis exacte commiſceantur, vel vt ipſis noua facultas conquiratur, vel vt malefica corrigatur.

Terendi modus varius. Modus vero terendi plurimum varius; multa námque in mortario lapideo, vt marmoreo; alia metallico, vt ferreo, æneo, plumbeo, & aliquando vitreo: alia in ligneo, vt buxeo, cum piſtillo, ſimili ferè materia concinnato, teruntur. Piſtillus ſiquidem ferreus mortario ferreo aptior eſt, ligneus ligneo, plumbeus plumbeo, vitreus vitreo.

Nonnulla minimè poſſunt ita exactè puluerari percuſſu, atque friatu, qui fit ſuper lapidem planum, ac marmoreum, ſeu porphyrium, cui piſtilli loco apponitur parua mola marmorea, quæ manu concepta, hac illac circumducitur, vt nihil intactum ex medicamento terendo relinquatur. *Gemmarum tritura.* Hócque modo gemmæ, & lapides pretioſi ſolent læuigari, donec amplius nulla digitis inæqualitas percipiatur. Sic læuigatum tum puluerem vulgus porphiratum vocitat; quo modo ſolent ea medicamenta attenuari, quæ vel tabellas cardiales, vel vnguenta ophthalmica ingrediuntur.

Quædam molis verſatilibus colliduntur ſeu moluntur, perinde ac triticum aut hordeum in piſtrino. Sic enim magna ſeminum duriorum quantitas facilè & pauco tempore colliditur, & in pollinem abit.

Pauca

Pauca autem debet eſſe tuſio eorum medicamento-rum, quæ ad coctionem tantum apparamus, atque eorum, quæ raram habent texturam, & virtutem facilè diſſipabilem, quæ nimirum multa tritura exol-uuatur promptè, cuiuſmodi ſunt flores pene omnes. *Quæ paucam trituram deſiderat.*

Multam verò trituram patiuntur medicamenta dura, craſſa, ſolida, neruoſa, & fractu contumacia, quæque maligna qualitate participant, vt colocynthis, quæ cum leuiter trita ſumitur, eius portio craſſior gyris inteſtinorum inhærens, partem eam exulcerat, ac dyſenteriam mouet.

Quæ mediocri ſubſtantia conſtant, vt aromata multa, moderatè terenda ſunt, ne tenuior eorum portio ac magis odorata exhalet, atque diſſipetur. Si quando tamen ad electuarij alicuius confectionem trahenda ſint, tunc tenuiſſimè læuiganda. *Quæ multam trituram deſiderãt.*

Quũ partes remotiſſimas petere volumus, in pollinem reducenda: ſi eadem in ventriculo, inteſtinis, & primis venis diutius immorari, nec promptè vaſorum ora ſubire cupimus, craſſiuſcule pulueranda, modo nulla ſint prædita maligna qualitate. Nonnulla quoque leuiſſimè teruntur, vt citius id actu ſint, quod poteſtate eſſe dicuntur, hoc eſt, vt celerius ſuas vires exerant. *Quæ moderatam.*

Radices & herbæ nunc teruntur virides, nunc ſiccæ, nunc crudæ, nunc coctæ in varios vſus. Semper vero mediocriter teruntur, dum concoqui debent. Maior tamen tritura radicibus, quam foliis ſemper debetur, fructibus minor, ſeminibus mediocris. Medio ſiquidem modo inter herbas & radices ſemina teri deſiderant. *Quæ tenuiſſimè læuiganda.*

Porro multa vix poſſunt ſola in puluerem reduci, niſi quid admiſceatur, vt pomum colocynthidos, ſericum crudum, caphura, & alia multa quæ terendo lateſcunt, ſi quid ex oleaginoſis non ſuperaddatur. Nonnunquam vino quædam irrorantur, vt etiam aquæ tantillo, tum vt commodius teri poſſint, ac puluerari, tum vt felicius intentioni noſtræ inſeruiant. *Colocynthis, caphura & ſericum quomodo facilè terenda.*

Partes animalium duriores, vt oſſa, cornua, & vn-

gues: ſi aſſatione, vel vſtione, vel alio modo torrida ſint, pulucrantur facilius.

Malè ſericum adurit ur, vt puluer etur.

Sunt qui ſericum crudum, lanam & pilos animalium ante trituram adurunt, ſed vires amittunt priores, & nouas conquirunt. Proinde minutim præſtat eadem ſecare, deinde valenter terere, & in puluerem minutulum reducere.

Quæ piſtillo vix queunt puluerari.

Semina quædam oleoſa, vt quatuor frigida maiora, quia ſub ictu piſtilli percutientis lateſcunt, ac pingueſcunt, cortice tamen ante ſpoliata.

Multa gummi, lacrymarum, & ſuccorum tenera fibroſa, & velut coriacea, ac fractu & ſolutu contumaciſſima, atque per ſe ſicca minus, quam vt ſola puluerari queant, minutim inciduntur, dein cum aliis ſicrioribus teſuntur. Tragacanthum, maſtiche, gummi Arabicum, thus, ſarcocolla, & ſucci, qui lentum retinent humorem, non facilè tundendo puluerantur, niſi piſtillus velut friando per fundum ad latera mortarij ducatur, & in quibuſdam prius affuſis aliquot aquæ guttis.

Quæ facilè ac cito læuigantur.

Quædam adeo ſunt friabilia, vt amylum, agaricus albiſſimus, & multæ terrarum ſpecies. Alia & valide & diutiſſime contundenda ac terenda, antequam in vſum veniant, que ſcilicet craſſam, duram, ac compactam habent ſubſtantiam & virtutem profundam, ac validam, & ægre vaneſcentem, vt metallica, ligna, oſſa, cornua: hæc enim omnia tundendo vix puluerantur.

In genere autem quæcunque validam concoctionem poſtulant, eadem & maiorem trituram: & quæ minus aut mediocriter coquenda, minus quoque vel mediocriter terenda.

Debet vero inter terendum corio quodam aut charta mortarium operiri, ne dum aromata aut gemmæ teruntur, pars ſubtilior exhalet, aut fragmenta foras euolent & pereant: vel dum euphorbium & veratrum puluerantur, tenue pollen nares aromatarij moleſtè feriat & ſternutationem moueat importunam.

Is verò ſeruandus eſt ordo, inquit Syluius, in medicamentis puluerandis, vt primum iniiciantur in mortarium

tarium craſſa, dura, lenta, deinde minus ſolida, tandem quæ piſtillo minus reluctantur.

Plumbum ſic ex Fernelio *cap.16.lib.6.method* pulueratur. In laminas tenellas primum ducitur, quæ minutiſſimè conciſæ, aceto quàm acerrimo immerguntur, macerantúrque triduo, permutato quotidie ſi videtur, aceto, poſtea exemptæ, & igni ſiccatæ citra vſtionem, in mortario laborioſè teruntur, ſic tandem in tenuiſſimum puluerem rediguntur, cuius vis eximia eſt ad maligna vlcera blandè corrigenda, & expurganda, & ad cicatricem perducenda. *Puluis plumbi.*

CAPVT X.

De variis trituræ ſpeciebus.

VT multiplex eſt materia terenda, ſic multiplex ac varius terendi modus, non ſolum enim medicamenta comminuuntur terendo, molendo, ducendo & friando, ſed etiam atterendo, confricando, ſecando, frangendo, tundendo, limando: hinc trituræ multæ ſpecies conſtituuntur, quæ piſtillo quidem & mortario minimè peraguntur, ſed aliis inſtrumentis, vt cote, malleo, ſecuri, ſcalpro, lima: vnde attritio, confricatio, ſectio, fractio, raſio, limatio.

Attritio dicitur Syluio præparationis quidam modus, quo medicamenta nonnulla in cote medica, qualis ad nos Naxia ex Cypro inſula aduehitur. *Plin. cap. 7. lib.16.* atteri ſolent, vt lapis Iudaicus, aut collyria in paſtillos formata & ſicca, quæ ad cotem cum aliquo humore idoneo confricantur, vt materia hoc apparatu tenuior facta dolentem oculum, cui adhibebitur, minimè lædat vel exaſperet. Galen. *cap.4.lib.4. comp.medicam. local.* *Attritio.*

Atteritur nonnunquam butyrum in mortario plumbeo, cum piſtillo materiæ ſimilis, donec ſimilem colorem acquirat, ad pruriginem, & curandos affectus

miteſcendos; ſicque butyri qualitas non communicatur butyro, ſed plumbi qualitas iſto attritu butyro permiſcetur. Idem ſentiendum de cæteris liquoribus aut ſuccis ſimiliter in ſimili materia attritis.

Confricatio. Confricatio leuis quædam eſt attritio, per quam res facilè puluerabiles, digitorum friatu, aut ſolidioris corporis confricatu cito læuigantur, vt amylum, aut ceruſa, quæ ſtatim vt confricantur, pulucrantur: ſicque confricatio & attritio ſecundum magis & minus tantum diſcrepare videntur.

Sectio. Ex arboribus radices & ligna primum ſerra aut ſecuri præſcinduntur, dein ad pharmacopolium aduecta minutius ſecantur, vt in pyxidibus aut ſolio commodius queant aſſeruari; tandem minutuli fiunt pulueres vſibus noſtris inſeruiendi. Oſſa, vngulæ, cornua iiſdem ferramentis diuidi ſolent, vt fruſtulatim veneant: vſus tamen tempore ſcalpro raſorio & tuſione aſſueſcunt læuigari. Hic autem apparatus, qui per ſectionem fit, ab inſtituendo Pharmacopœo non parum remotus cenſetur, cum potius ad medicamenti venditorem, quam emptorem ſpectet: Proximè tamen ad eum ſpectat ſubtilior illa ſectio, per quam ſemina oleoſa, vt cucumeris, citrulæ, melonis, peponum, piſtaciorum, & ſimilium, ſcalpro ſutorio, huc, illúcve identidem inclinato, vel frequentiſſimo cultelli verberatu in tenuiſſimas partes inciduntur, pro Medici inſtituto.

Secantur craſſiuſculè forcipibus: aut cultello radices multæ, caules, & folia plantarum, antequam terantur, vt elixentur ad medicinales vſus.

Fractio. Franguntur herbæ tenellæ, dum manibus præhenſæ intorquendo trahuntur: partes vero illarum ſicciores, nonniſi extremis ad ſeſe adductis per medium quaſi crepitando abrumpuntur. Mineralia ſæpe caſu franguntur, ſæpius induſtrioſo percuſſu.

Fiſſio. Finduntur eo modo radices cultello, necnon caules multi, quo doliatij ſua vimina findunt. Craſſiora & duriora ligna interdum aſcia egent, interdum & cuneo ferreo, & malleo.

Raſio. Raduntur multæ radices tum ad corticem eximendam,

dam,tum ad inutilia expurganda. Ligna verò ſeu duriora,vt buxus,guaiacũ; ſeu minus compacta,vt xyloaloë,ſantala,dētes apri,cornua cerui, vnicornis,& rhinocerotis, vngulæ Alces , priapi animalium ſiccati, & pleráque alia , vt faciliùs poſtea pulterentur , vel coctione ſuas vires in humorem tranſmittant.

Rheum,agaricus,zinziber, nux moſchata & ſaccharum ſæpè lamina ferrea,incurua,multis exaſperata foraminibus abraduntur:nonnunquam & mala cytonia, vt ex his maior ſucci quantitas eliciatur , quam ſi in mortario terantur , inquit Syluius.

Limantur præſertim metalla,quæ raſione aut tuſione puluerari non queunt, diutiſſimè námque percuſſa, vel tudi aut piſtillò non cedunt , aut lateſcunt potius, quam læuigentur. *Limatio.*

Aurum & argentum ideo limantur,vt illorum ſcobs minutula citra præparationem aliam exhibeatur. Chalybs,ferrum,æs, plumbum ferè limantur, vt vrantur atque poſtea teruntur , vt rei exigenti inſeruiant. Limantur & dentes , veluti cornua elephanti , oſſa caluariæ humanæ , & quædam ligna perdura : ſic enim minutius,quam raſione, diuiduntur:nam limaturæ ramentis ſunt tenuiores.

CAPVT. XI.

De coctione.

VT medicamenta gratiora ſalubriora, & vſui ac compoſitioni magis idonea reddantur, ſolent concoctione conuenienti commutari : Eſt enim coctio. *Probl.7. ſect. 12. Problem. rei concoquendæ alteratio, vel commutatio.* *Coctio, quid.*

Eius autem tres *cap.3 lib.4. Meteor.* conſtituuntur differentiæ, maturatio , elixatio , & aſſatio. Sed quia maturatio,πέπανσις Græcis dicta,naturalis quædam eſt coctio , hic omittitur , quoniam de artificiali tantum agimus , ad quam elixatio, vſtio,calfactio, frixio, de-

ſpumatio,& quæ calore mutationem quandam acquiſiunt, tanquam ad genus ſolent referri.

Pro rerum autem coquendarum ſubſtantia & viribus,ſit coctio leuis,aut valida,aut mediocris.Quædam enim leuem tantum coctionem ſuſtinent, quorum ſcilicet virtus longiore coctione facilè reſoluitur, vel quia imbecilla eſt, aut in ſuperficie poſita, aut quia rara ſubſtantiæ textura conſtant, vt ſemina quædam, aromata multa, & flores pene omnes.

Alia longiorem coctionem deſiderant, vt quæ contrario modo affecta ſunt, quorum nempe virtus non facilè reſoluitur;aut quia valida eſt,ac firma; aut quia in ſubſtantia craſſa ac denſa reſidet; aut quia in profundo eſt ſita; cuiuſmodi ſunt radices, ligna, gummi, lapides, & acria,vt cepæ & allium, quæ coctione miteſcunt, Quædam mediocrem coctionem patiuntur, quæ inter dicta extrema media ſunt, in ſubſtantia & viribus,vt ſantalia omnia, iuiubæ,paſſulæ, tamarindi, moliuſculi fructus & ſemina multa.

Elixatio quid.

Coctio autem,quę fit in humido à calore moderato, elixatio dicitur. At humidum illud,cui medicamenta incoquuntur, magna ex parte aqua eſt, eáque vel ſimplex,vt communis, vel medicamentoſa, & compoſita, ad quam reducuntur lixiuium, hydromel,lac, ſerum,vinum,acetum, ſucci plantarum, aquæ ſalſæ, vel ſulphureæ,& liquor omnis,in quo medicamenta excipiuntur & incoquuntur.

Multiplex elixationis vtilitas.

Eſt vero multiplex elixationis vſus:Primo ſiquidem humorem medicamenti excrementitium coquendo reſoluit; vnde colocynthis & elleborus coquuntur,ne moleſtè ventrem perturbent, & torminibus exerceant. Contrarium tamen accidit his medicamentis, quę leniendo & lubricando purgant, quæque cum plena ſunt,eadem meliora; vt caſſia & tamarindi: coctione namque deteriora fiunt, quia humiditas illorum natiua imminuitur, & vis purgatiua deperditur.

Secundo,elixatio flatus craſſos & mordaces ad nauſeam ventriculum laceſſentes, ab eodem medicamento diſſipat, vt in ſenna, polypodio, carthamo, ebulo.

Tertio,

Tertio, acrimoniam, violentiam & qualitatem vlcerantem frangit, vt de ſcammonio ſcribit Meſue, quod illius iuſſu, in malo auſtero, vt citonio, vel ſucco roſarum coquitur, & præſtantius redditur, vt omnia acria coctione fiunt meliora.

Quarto, vehementiorem medicamenti attractionem & maligniorem obtundit: proinde elleborum album, & medicamenta valentiora incoquimus, vt illorum violentia fracta maneat; ſicque omnia medicamenta redduntur benigniora, dum in aqua vel ſuccis herbarum, ſeminum aut fructuum coquuntur.

Denique elixatio facultates medicamentorum diuerſas optimè permiſcet, vt ex his omnibus vna reſultet, veluti concreta facultas: quæ ſi fuerit imbecilla in planta quadam, leuius coquenda eſt; ſi potentior ac validior, validius; eóque magis, quo ſubſtantia illius craſſior, ſolidiórque fuerit. Idcirco primum ligna, dein radices, tertio ſemina, poſtea lignorum cortices, tum fructus, poſtremo flores igne lento, tetri fumi experte concoquuntur, dum arida duráque molleſcant, cætera contabeſcant, & in aquam aut liquorem ſuas vires deſerant. *Ordo coctionis medicamentorũ.*

Hic elixationis ordo ſemper tenendus in omni medicamentorum & maximè apozematum apparatu, quæ fiunt ex decocto radicum, foliorum, ſeminum & florum ſaccharo aut ſyrupis quibuſdam dulcorato. *Quo modo fiant apozemata.*

Tempus autem coctionis, non vna hora, aut aliquo temporis certo ſpatio, vt quidam arbitrantur, ſed vno artificis periti iudicio definitur. Quædam enim ad elixationem multum temporis, alia parum exigunt. *Tempus coctionis.*

Digitized by Google

CAP. XII.

De aſſatione & frixione.

Aſſatio quid. ASSATIO eſt *medicamentorum cum ſucco tantum proprio concoctio:* Quo preparationis modo carnes, radices, & fructus ſine aliquo humore aduentitio coquuntur.

Aſſationis modi. Ea autem aſſatio fit modis pluribus: Carnes enim veru transfixæ verſatili ad ignem coquuntur; vel catino figulino exceptæ in clibano; vel ſuprapoſitæ crati ſuppoſitis prunis ardentibus aſſantur. *Beta Romana.* Radix quoque betæ nigræ ſub cineribus aſſatur, vt & caſtaneæ in pertuſa ſartagine: ſed hæc cuncta magis ad popinam, quàm pharmaciam pertinere creduntur.

Aſſationis varij vſus. Aſſantur verò medicamenta multa, vt qualitatem inutilem deponant, & retineant ſalutarem: alia vt fiant mitiora: nonnulla vt facilius & citius puluerentur. Sic rheum aſſatur aliquando, vt minus ſit purgatorium, & valentius aſtringat: quemadmodum & ſcylla, vt illius vehementia obtundatur, qua interanea lædit, ex Dioſcoride. *Cerebella paſſerum Venerem excitant.* Sic & cerebella paſſerum aſſantur, vt ſicciora ſint & magis puluerabilia, vt commodius his permiſceantur, quæ venerem ſuſcitant.

Multa quoque præparantur aſſando, vt copioſa & excrementitia illorum humiditas abſumatur. Dum verò ſuper tegulam ignitam, vel in furno aut ſartagine aſſantur, cochleari aut rudicula quadam ferrea debent verſari, ne vrantur, atque amoueri, antequam nigreſcant.

Hoc autem diſcrimine dirimuntur inter ſe aſſatio *Frixio.* & frixio, quod illa fiat cum ſucco proprio: hæc vero cum aduentitio, vt cum oleo, butyro, vino, aceto, aut alio ſucco vel liquore: quo modo multa alimenta friguntur, vt fabæ & cicera, tum vt ſuauiora ſint, tum vt flatum magis deponant, ex Galen. *cap. 29. lib. 2. de aliment.*

Coriandrum frigitur, hoc eſt, præparatur cum aceto, vt illius qualitas cerebro noxia obtundatur. Frigitur & viticis ſemen, vt flatus magis diſcutiat, & Venereos appetitus inhibeat. Nonnulla verò friguntur in oleo amygdalarum dulcium, vt myrobalani citrini, chebuli & nigri in compoſitione Trypheræ Perſicæ: alia in omphacio; & quædam in vino, aut alio ſucco, pro vario Medici ſcopo, vt qualitatem meliorem acquirant, vel deteriorem amittant.

Coriandri præparatio.

CAP. XIII.

De vſtione.

Mvlta medicamenta præſertim ſolidiora, vt mineralia, vel quæ malignam habẽt qualitatem, priuſquam veniant in vſus humanos, vruntur: nonnulla etiam vruntur, vt citius queant puluerari, vt oſſa, cornua, vngues, ſericum, & pili animalium: alia, vt mutent colorem: alia, vt facultatem, & nouam noſtro propoſito idoneam nanciſcantur: multa acria interdum vruntur, vt miteſcant, & acrimoniam amittant: & quædam non acria, vt eandem acquirant. Sicque acria, vt notauit Galenus *in proœmio lib. 9. ſimplic.* multum caloris amittunt vſta; at quæ eiuſmodi non ſunt, aſſumunt. Hoc probat exemplo calchanti, quod mitius moderatiúſque redditur per vſtionem. Nonnulla verò non acria, vrendo redduntur calidiora, & magis erodentia, vt fex vini, hydrargyrus, calx cruda, & alia multa.

Qua autem ratione idem efficiens effectus tam oppoſitos promat, ſic ſentiunt medicinæ proceres. Acrimonia acquiritur, aucto calore ad certum gradum, quem dum per aduſtionem excedant acria, ſuam acrimoniam amittunt. Quæ vero acria non erant, cum ad iſtum caloris gradum, ſeu ſecundum aut tertium peruenerunt, eandem acquirunt; quorum vſus à Galeno improbatur. Laudat enim æs vſtum rubrum, reiicit ni-

Cur acria per vſtionẽ acrimoniã amittant, non acria vero eandem acquirant.

grum quod nimis vſtum.

Spagyrici tamen malunt acrimoniam amitti vſtione, propter diſſipationem ſulphuris & ſalis volatilis; acquiri vero in non acribus, diſcuſſo ſulphure volatili, cui nulla aut exigua erat acrimonia, ac remanente ſale fixo, cuius acrimonia hebes erat, & obſcurata à ſulphure ante vſtionem.

Multiplex vrẽdi modus. Porro varius eſt vrendi modus. Quædam enim in clibano vruntur; alia in patina; alia in olla fictili cruda; alia in vrceolo æneo, alia in catino cupreo: & quædam in fornace antifabrorum, vel in reuerberio Chymiſtarum.

Puluis leporis vſti ad calculos atterendos. Vritur lepus in clibano, quo vſque poſſit in puluerem læuigari, ad calculos atterendos & ſaburram renum pellendam vtiliſſimum. *Viperarũ vſtio.* Vruntur viperæ, Galeni conſilio, *cap. 2. lib. 11. ſimpl.* in olla noua ad ſalem theriacum, lepris & impetigini agreſti diſcutiendis maximè idoneum. Sed inter vrendum cauendum eſt, ne vapor teter, ac venenatus cerebrum laceſſat.

Vruntur animalia pleraque integra, ſi puſilla ſint; vel partes grandiorum, vt oſſa, cornua, pili, pennæ, corium, vngues. Excipiuntur vero fictili nouo, & in furno, vel fornace, & interdum ſolis, circumcirca prunis ſubditis vruntur, donec facili negotio puluerari queant *cap. 34. lib. de theriac.*

Rami arborum, arbuſta, ſarmenta, & multa ſimplicia per ſe accenſa, interdum & vaſe quodam terreo aut metallico concepta, ſolent vri.

Puluis cãcrorum vſtorum quos affectus ſanet. Cancri nonnunquam vruntur in ſartagine ærea, quandoque in olla, ſæpe inter carbones ignitos, donec cineſiant; vel ſaltem quouſque ex his torridis fieri queat puluis tenuiſſimus, qui commendatur ad cancerosos affectus, & eos, qui à rabioſo cane infliguntur.

Lapidum vſtio. Lapides inter prunas ardentes à follibus excitatas vruntur. Cyaneus tamen, Phrygius, & alij pretioſi in partes exiguas, ante vſtionem frangi debent, & olla fictili, noua, operculo tecta perforato excipi, vt facilior exhalationi pateat exitus, dein tamdiu vri, donec igniantur.

Vſtio-

Vſtionis enim terminus in quibuſdam eſt ignitio; in aliis, dum nihil fumidum amplius exſpirat. Multi tamen lapides ter aut quater igniuntur, & toties humore quodam ſuffunduntur ante trituram. *Vſtionis terminus.*

Fæx vini tamdiu torretur, donec albeſcat, atque tantam acrimoniam acquirat, vt linguam & palatum quaſi vrendo mordicet. *Fæcis vini vſtio.*

Ouorum putamina, oſtreorum, & limacum teſtæ, cornua & dentes animalium ita debent accendi, vt conflagrent, & albeſcant, & fiant puluerabilia.

Accenduntur & vruntur nonnunquam reſinæ, ſtyrax, thus, pix, therebinthina, & multa ſimilia, vt ex his accenſis fuligo quædam medicamentoſa excipiatur ad futuros vſus.

Alumen in patina ignita vritur, quouſque bullas excitare deſierit. Et calchantum, donec colorem mutauerit. *Aluminis vſtio.*

Sal vritur olla exceptus & opertus, ne exiliat. Exilit vero & ſtrepit vrendo, donec perfectè crematus fuerit. Nitrum quoque eſt eodem modo vrendum. *Salis vſtio.*

Ceruſſa, inquit Dioſcorides *cap.103. lib.5. trita in fictili nouo, flagrantibus igni carbonibus, aſſiduè verſando vritur, donec cinereum colorem traxerit: tunc exime, refrigerato vtitor. Vel in patinis notis ſuper prunas vrito, & ferulacea rude moueto, donec colore fiat ſimilis Sandarachæ. Quæ vero ſic parata eſt, Sandix à quibuſdam dicitur*, inquit idem author. *Ceruſſæ præparatio. Sandaracha. Sandix.*

Eſt autem Sandarach non quidem gummi Iuniperi, quod vulgo vernix, & à Mauritanis Sandarax dicitur, ſed ſpecies auripigmenti rubelli. *Braſaual. in exam.ſimpl.cap.66.lib.9 ſimpl.cap.53 lib.9.ſimpl.* Eadem enim in fodina Sandarach & auripigmentum effodiũtur: Imo ſimul miſta ſunt, & vires eaſdem poſſident. Alio nomine Sandaracha vocatur, à Chymiſtis Arſenicum rubrum, vt & Auripigmentum, Arſenicum croceum. Porro, *Ceruſſa vſta in Sandicã tranſit.* ait Galenus, *nunquam tamen in Sandaracham quæ eſt vrentis facultatis.* Sandix verò nulla ſui parte calefacit, ſed potius refrigerat: Hócque pictores vtuntur, vt Ceruſſa, cuius colorem vrendo, & aliquando acetum permi- *Sandarach quid. Arſenicũ rubrum. Auripigmentum. Arſenicũ croceum. Sandarachæ vires. Sandicis qualitas.*

ſcendo variè permutant.

Auripigmenti vſtio. Auripigmentum torretur in teſta noua, viuis carbonibus ſubiectis, aſſiduéque verſatur, donec igne flagret, & mutet colorem. Et *Sandaracha eodem modo vritur & dos vtriuſque eadem*, ait Dioſcor. *cap.* 80. *&* 81. *lib.* 5. Cruſtas enim cum vredine vehementi excitant, capillos euellunt, excreſcentia reprimunt, & tubercula diſcutiunt.

Cadmia præparatio. Cadmia crematur carbonibus obruta, donec transſucida ſpectetur, & ſcoriæ ferri modo bullet, mox extinguitur, *cap.* 45. *lib.* 5. *Dioſcor.* Nonnulli exuſtam terunt in vino, rurſúmque fictili crudo vrunt, donec pumicoſa videatur: Iterúmque tritam ex vino tertio vrunt, donec prorſus in cinerem redigatur.

Pumicis vſtio. Pumex crematur flagrantiſſimis carbonibus obrutus, & vbi canduerit, extractus vino reſtinguitur odorato; Iterúmque incenſus reſtinguitur, & tertia vſtione exemptus, & per ſe reſtigeratus ad vſus conditur, Dioſcor. *cap.* 125. *lib.* 5.

Æruginis vſtio. Vritur ærugo minutiſſimè fracta & comminuta in fictili patina flagrantibus prunis ſuperpoſita, verſatúrque, donec ſe mutet, & colorem cinereum concipiat; *ibid. lib.* 5.

Chalciteos vſtio. Chalcitis vritur fictili nouo viuis carbonibus ſuperpoſito. Finis autem vſtionis in humidioribus eſt, vbi ipſa chalcitis bullas excitare deſierit, & perfectè inaruerit. In reliquis verò, dum mutata in floridum colorem fuerit, & ſanguineam aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda eſt.

Chyroſocolla vſtio Chryſocolla patinis ſupra carbones vritur: & Ochara cadmiæ modo. Dos Chryſocollæ ad purgandas cicatrices, excreſcentem carnem coercet, aſtringit, excalfacit, & modicè corpus mordendo exeſt. Ochra verò aſtringit, erodit, collectiones & tubercula diſſipat. Dioſcor.

Plumbũ multis modis vri Plumbum multifariam crematur: antequam tamen vſtionem experiatur, ſolet vel in ſcobem, vel in laminas attenuari, dein fictili nouo excipi, & addito ſulphuro ita conflagrari, vt in cinerem perfectè redigatur. Interiicitur verò ſulphur laminis, & dum

vtrumque

vtrumque conflagatur, rude ferrea verſatur: interea ſedulò cauendum, ne halitus plumbi nocentiſſimus naribus excipiatur, Cerebro enim multum obeſt propter admixtam hydrargyri portionem, cuius ratione neruos etiam lædit, & plumbariis ſæpe ſtuporem & paralyſim inuehit.

Halitus plumbi cur cerebro & neruis noxius.

Adiicitur verò ad rem comburendam aliquando ſulphur, aliquando nitrum, cùm ſcilicet admodum validа eſt, & indomita rei compages: alioquin volatilia eiuſdem citius diſſiparentur, quàm fixa vincerentur à flamma, vt placet Spagyricis.

Et quemadmodum aſſatio finitima eſt vſtioni, imò quoddam velut iter ad vſtionem, ſic vſtio ad calcinationem, & calcinatio ad cinefactionem. Propriè tamen cinefactio rebus cremabilibus & flammas concipere natis competit. Ex mineralibus enim, in quibus vix comperitur flammæ pabulum, vix cineres poſt vſtionem relinquuntur, ex lignis ſuccenſis, quid niſi cinerũ cumulus? Æquè tamen cremabilia & incremabilia poſſunt læuigari: illa, dum cineſiunt, hæc verò, dũ poſt vſtionem puluerando, vel ſuper tabula marmorea ducendo in alcool, ſeu pollinem læuiſſimum attenuantur. Hæc ſi lectoris animum non expleuerint, ſpecialiorem medicamentorum, quorum eſt frequens apud nos vſus, vſtionem in officina pharmacopœorum à nobis illuſtrata comperiet.

CAP. XIV.

De extinctione.

Extinctio quid.

Extinctio eſt *ignita materia in aliquo humore ſuffocatio.* Illa verò materia extinguitur ſæpius vſta, ſæpe & ignita tantùm: vt cùm gemmæ, & multa metallica, priuſquam vrantur perfectè vino, aceto, aqua ſimplici, vel ſtillatitia, vel ſucco quodam, aut liquore extinguuntur, donec planè refrixerint.

Digitized by Google

Multa pluries extinguuntur, vt lapis pyrites: nonnulla ſemel tantùm, vt galla, & quædam extinguuntur ex ſe ſola, citra materiæ cuiuſdam humectantis affuſionem.

VVeckerus Syluij tranſſcriptor argentum viuum ſaliua hominis ieiuni extingui dicit. Impropriè tamen non ignita dicuntur extingui, ſed emendari, ſeu præparari. Præparatur autem hominis ieiuni ſaliua, emendatur ſaluia: Nam vt melius aliis miſcendis concorporetur rectè ſaliua cogitur, quæ tamen illius qualitatem nihilo meliorem efficit: Saluia verò caſtigat, & minus efferam reddit. Dicitur enim ſaluia quaſi ſaluatrix: cerebrum namque & neruos plurimum roborat, quibus argenti viui malefica vis plurimum obeſt, quæ ſucco ſaluiæ debet emendari.

Aqua extinctionis auri.

Auri maſſa ſæpius ignita nonunquam extinguitur aqua communi, quæ vtiliter datur dyſentericis ad occludenda vaſorum oſcula, & elephanticis ad robur partium principum & exhilarandos ſpiritus. Non enim temere creditur aurum, vt exteriora reficere, ſic & interiora.

Vt aqua ſalutaris eſt ad multorum affectuum profligationem, in qua pluries chalybs fuerit extinctus: Sic chalybs ipſe in ſcobem redactus, ignitus, & extinctus aceto eximius eſt ad multos vſus, de quo alibi fuſius.

Tanta vis eſt extinctionis, vt vires humoris, quo aliquid extinguitur, in ſe trahat & retineat. Sic cadmia interdum vino, interdum aceto, pro varia intentione Medici extinguitur: Et ferrum ignitum nonnunquam hydrelæo extinguitur, vt magis ductile fiat, ad caſſides & alia arma facienda: aliquando verò aqua ſola extinguitur, & magis fragile redditur.

CAP.

CAPVT XV.

De calfactione, inſolatione, & refrigeratione.

CALFACTIO eſt, *medicamentorum tam ſimplicium quàm compoſitorum præparationis quidam modus, quo ea ipſa non quidem coquuntur, aut vruntur, ſed moderatè caleſiunt, vel in ſole, vel igne, vel rerum putridarum calore,* vt commodius percolentur, vel malaxentur, vel miſceantur, vel facilius & felicius exhibeantur. Sic medicamentum infuſum, antequam percoletur, calefit, vt illius qualitas non modò tota in liquorem tranſmittatur, ſed vt liquor promptius permeet, & totus eliciatur. *Calfactio quid.*

Clyſteres colico dolore laborantibus præſcripti, ſolent feliciter à Pharmacopœis paulò calidiores iniici, modò non ſit à bile: febrientibus verò tepidiores, ne feruor magis incandeſcat, ſed miteſcat: Et vomiturientibus aqua tepida bibenda datur, vt naturæ motum adiuuet, humoríſque fiat ſurſum per os facilior excluſio. Cùm vix quidpiam actu frigidum debeat exhiberi, ſiue topicum ſit remedium, vel intro ſumendum, vt & balneæ, & ipſa linteamina, priuſquam ægrotis inſeruiant, debent modicè calefieri. Multa quoque medicamenta calefactione indigent, vt facilius terantur, miſceantur, diſſoluantur, & percolentur.

Inſolatio calefactioni tam eſt finitima, vt altera alterius vicem facilè queat ſubire. Vtráque enim eundem effectum pollicetur, & inſtar cuiuſdam coctionis eſt: vt cùm circa caniculam, aut vigentibus cœli ſqualoribus, dies circiter quadraginta inſolatur hydromel, vt ſic magis concoctum vinoſum reddatur. Non tamen ea arte ſola fit vinoſum, ſed quod paratur ex libris quatuor aquæ fluuiatilis & vna mellis, tamdiúque coquitur ante inſolationem, donec ouum crudum ſupernatet. *Inſolatio.* *Hydromel vinoſum quomodo fiat.*

Conſeruæ recentes inſolantur, vt omnes earum partes ſimul fermententur, & humidior quædam materia diſcutiatur : maximè verò quæ ex foliis aut floribus frigidis paratæ, ad multum tempus debent aſſeruari.

Scyllæ ſuccus, conſilio Gal. *cap. vlt. lib. de puero epileptico.* elicitur inſolatione. Obſcuro tamen cœlo, igne extrahitur. Et quæ medicamenta inſolari hyemis conſtitutio denegat, eadem igne caleſiunt per hyemem, vt æſtate per ſolem.

Olea multa ex infuſione florum, vel rerum aliarum permixtione parantur, inſolantúrque diebus vel pluribus, vel paucioribus, pro infuſæ rei quantitate & viribus. Calidiora námque & ſicciora, aut nulla aut pauca egent inſolatione, frigida & humida diuturniore.

Par eſt ratio de aceto, variis floribus alterato. Roſaceum enim diutius debet inſolari, ſambucinum minus, & quod allia, mentam & vetonicæ garyophillatæ flores admittit.

Refrigeratio. Refrigeratio quoque medicamentorum ad apothecarium ſpectat. Quæ enim poſt coctionem cogi deſiderat, ea ipſa refrigerat, vt gelatinam : Quæ etiam calore præparata in pharmacopolio reponit, vt electuaria ſolida, conſeruam ſiccam, & emplaſtra. In hoc verò differt refrigeratio ab extinctione, quod quæ extinguuntur, refrigerantur, non contra.

CAP. XVI.

De putrefactione & fermentatione.

PVTREFACTIONEM ab externo ſemper oriri calore, in materia humida, ex Ariſtotele docuit Galenus, *cap. 9. lib. 2. de diff. feb. & comm. ad part. 1. lib. 3. epid.* Vt etiam calor internus coquit, non corrumpit : Sic quod omni ex parte ſiccum eſt, nunquam manifeſtè putreſcit : neque ſiqui-

dem

dem tegula, nec aurum, nec argentum putrefieri cernuntur.

Et quia putrida ab alieno calore talia ſunt, putrefactio coctio quædam eſt, vt cùm medicamentoſa quædam materia putrere relinquitur in ampulla ſepulta fimo, ſeu ventre equi, vt loquuntur Chymiſtæ (ſic enim forſan arti fictæ ficta nomina donant) dies triginta & aliquando quadraginta, qui poſtremus terminus ab illis vocatur menſis philoſophicus, vt & liquor putrefactionis, menſtruum. *Menſis philoſophicus chymicorum.*

Hunc autem præparationis modum Spagyrici tanquam peculiarem ſibi vendicarunt: Galenus tamen multis ſeculis ante illos natos, calcitim & lithargyrum olla noua cum aceto excepta, & obruta fime putrefieri docuit. Noſtræ ætatis Pharmacopœi Galenum quoque ſecuti, ſurculos populi nigræ plures menſes macerant & putrefaciunt, vel axungia porci, ad confectionem vnguenti populeonis, vel oleo ad medicamenta acopa, ſeu laſſitudini conferentia. *Menſtruũ quid chymicis.*

Fermentatio non tantùm ad medicamenta, ſed potulenta & eſculenta pertinet: fermentatur enim maſſa triticea ſubacta, vt ex ea panis conficiatur & ſuauior, & ſalubrior. *Fermentatio.*

Fermentantur vinum & zithum, dum efferueſcunt: fitque tunc ſinceri ſucci à fecibus ſegregatio: fermentantur quoque ſyrupi, conſeruæ, & electuaria, dum recens parata in vaſis efferueſcunt.

Sua eſt & chymicis fermentatio, quam interdum viuificationem, & aliquando reſuſcitationem vocant. Per eam enim, inquiunt, velut ex mortuis reuocatur deſtructa materia, & vires acquirit nouas.

Talem fermentationem vani pollicentur aurifices ad metallorum tranſmutationem, ſed fermenti materiam nondum norunt, nec conficiendi modum.

Digitized by Google

CAP. XVII.

De diſſolutione.

Διάλυσις. MEDICAMENTA variè ſolent immutari, priuſquam exhibeantur: vt plurimum verò cùm integra diſpliceant, tritura quadam & diſſolutione in ſucco quodam apparantur. Eſt autem diſſolutio velut tritura quædam, per quam medicamenta tam ſimplicia, quàm compoſita diluuntur in humore quopiam idoneo, ad conſiſtentiam mediocrem: & aliquando liquidiorem, vel craſſiuſculam pro variis Medicorum ſcopis.

Diſſolutionis vſus multiplex. Ob varios autem vſus medicamenta diſſoluuntur: primò, vt facilius aſſumantur: dein, vt promptius aliis miſceantur ad compoſitionem: tertio, vt citius diſtribuantur: quartò, vt in affectam partem penetrare valeant, & illic, ſi fuerit opus, diutius immorari, vt cùm in vterum, veſicam, inteſtina, aut vlcus ſinuoſum liquida medicamenta iniiciuntur: quintò, medicamenta diſſoluuntur, vt poſtea queant percolari, atque vt illorum virtus ab excrementis repurgata, citius partes ſubeat interiores.

Lithötriptica. Sic medicamenta, quæ calculos atterunt, diſſoluuntur interdum in vino albo, aliquando in ſucco limonum & aqua parietariæ, raphanorum, aut ſimili, vt facilius renum cuniculos & vreterum ductus poſſint perſuadere. *Anachartaſis quomodo mouenda.* Contra quæ ſputo mouendo imperantur, in liquore quodam ſpiſſiore, vt ſyrupo bechico diſſoluenda, vt potius eclegma vel linctus, quàm potus appareтur.

Vt verò dilutioni inſeruit tritura, ſic & infuſio, & ſæpe calefactio. Quæ enim dura ſunt, aut lenta, vel viſcida, vix poſſunt diſſolui, niſi prius terantur aut infundantur, & ſæpe calefiant ad ignem aut ſolem.

Sic multa medicamenta ſtatim diluuntur trita, & multæ terrarum differentiæ: alia non niſi diu agitata,

Digitized by Google

vt blactæ byzantiæ, conchæ, opium thebaicum, & infinita alia: quædam maceratione & calefactione egent, vt gummi multa, quæ, vt diſſoluantur, debent priùs aceto forti, vel aqua vini, aut vino generoſo macerari.

Non autem in quouis ſucco aut liquore metallica, atque etiam mineralia facilè diſſoluuntur, ſed vel in ſucco limonum, vel aceto diſtillato, aut aquis illis, quas Spagyrici valentes nominant. Ideóque non omnia in omni liquore diſſoluuntur, ſed in idoneo & quaſi determinato. Terebinthina enim diem naturalem in aqua aut decocto ducta, vix vnquam diluetur, niſi quid ex ouorum vitellis ſuperaddatur. *Non quæuis in quouis liquore dilui.*

In ſumma liquantur igne axungiæ, medullæ, pinguedines, vt diſſoluantur, & ingrediantur facilius vnguentorum & emplaſtrorum compoſitionem. Diluuntur ſpecies aromaticæ in aquis cardiacis, vel alterantibus pro epithematis. Soluuntur catapotia, vel alia purgantia tam ſimplicia, quàm mixta in aqua vitæ, vel alia conuenienti, ad extractorum eliciendorum artificioſam ſedulitatem. Denique ſolida quæ ſunt, cum ea forma non poſſint aut debeant exhiberi, priùs ſunt atterenda, & idoneo ſucco, aut humore diſſoluenda, vt facilius & vtilius aſſumantur.

CAPVT XVIII.

De liquatione.

POſſunt quidem omnia diſſolui, priùs, vt decet, apparata, ſed pauca liquari. Vruntur namque lapides, accenduntur ligna, concreta tamen cùm non ſint à frigore, haudquaque liquantur. Eſt enim liquatio, ait Ariſtot. *c.6.lib.7.meteor.eorum, quæ à frigido concreuerunt, in liquidorem conſiſtentiam ac fluxilem, à calore facta ſolutio*, vt adeps, medulla, oleum hybernum, & ſimilia, quæ cùm leui frigore coëant, leui quoque calore funduntur. *Liquatio quid.*

Sed quæ vehementi ac diuturno frigore obriguerũt,

Digitized by Google

ægerrimè liqueſcunt, vt aurum, æs, & ferrum, quorum ſanè fuſio ad eos potius, qui metallica, quàm qui pharmaceutica tractant, pertinet.

Diſſolutio non niſi fit cum humore.

Differt autem liquatio à diſſolutione, quod liquatio ſemper fiat à calore, & ſine aut rarò cum humore, diſſolutio verò ſemper cum humore, & rarò cum calore.

A calore ſolo facilè liquatur plumbum, ſulphur facilius, pix, & reſinæ. In aqua calida nonnunquam liquantur ſal, manna, ſaccharum, gummi, hederæ, pruni, iuniperi, & pleraque alia, quæ ſic ſæpe funduntur, vt diſſoluantur.

Quomodo metalla facilè liquentur.

Chymici pyrotechniam illuſtrarunt, multáque adinuenerunt, quibus ars fuſoria ditatur, vt cum illorum doctrina, ſal ammonius ſemel ſublimatus cum ſale communi, poſtea bis per ſe, ſtatim fluere facit dura metalla. Aliter quoque breui cuprum funditur, ſi inter liquandum aliquid vngulæ caballinæ iniiciatur.

Porrò magnus eſt liquationis in pharmacia vſus. Efficit enim, vt medicamenta formam mutent, & aliam nanciſcantur, tum, vt purgentur, & eorum pars impurior à ſyncera & puriore ſeparetur.

CAP. XIX.

De mollitione & duratione.

MVLTAE medicamentorum præparationes tantam inter ſe habent affinitatem, vt exdem ferè iudicentur, vt liquatio & mollitio, quæ tantùm ſecundum magis & minus videntur diſcriminari, ita vt mollitio ſit liquationis principium. Cuncta enim, quæ liquantur, priùs molleſcunt, & multa poſtquam fuerint emollita, ſi diutius calefiant, liqueſcunt, non tamen omnia. Ebur enim, vngues & cornua poſſunt emolliri, non liquari.

Mollitionem fieri duobus modis.

Fit autem mollitio duobus modis, vel ſolo calore ignis, ſolis, aut animalis, vel rei cuiuſdam putreſcentis, vel

Digitized by Google

vel affuſo humore, vt cum cera emollitur in aqua calente; aut cum maſſa quædam medicamentoſa durior in aliquo ſyrupo aut ſucco idoneo malaxatur, vt molleſcat, & tactui cedat. Arbiter enim duri corporis & mollis tactus eſt, ait Galenus, *cap. vlt. libr. 3. de differ. pulſ.*

Vniones, conchæ, & ouorum putamina, aceto deſtillato macerata adeò molleſcunt, vt ad libitum tractentur, & ducantur. Ebur quoque zytho creditur emolliri, atque etiam, dum ſex horas cum radice mandragoræ percoquitur.

Cornua molleſcunt igne rarefacta, aut aqua diutius cocta, vel ſub fimo per ſeptem dies ſepulta. Et corallia ſucco berberum, & margaritæ ſucco limonum, & lapides multi certis liquoribus, vt decet, apparatis creduntur emolliri.

Duratio.

Porrò cùm dura ſint, ait Galenus, *cap. 1. libr. 4. de dignoſ. pulſ.* quibus caro noſtra cedit, & mollia, quæ carni, durationis & mollitionis, vt oppoſitorum, eadem erit ratio doctrinæ. Locum autem habet in pharmacia duratio, in medicamentis compoſitis, quæ ad conſeruationem & vſum, plus, minus ſicca, ſolidáque debent eſſe, cuiuſmodi ſunt, electuaria, conſeruæ ſiccæ, emplaſtra, pilulæ, trochiſci, & miuarum genera.

Quot modis medicamenta indurentur.

Indurantur verò medicamenta frigore, calore, & rerum ſiccarum admiſtione. Frigore, quando, quæ liquata ſunt, aut tantùm emollita, ab igne remouentur, & aëri expoſita refrigerantur & coaleſcunt. Calore, dum ad iuſtam conſiſtentiam medicamenta coquuntur, & pars humidior abſumitur: tunc enim ſicciora reddita indurantur. Admixtione quoque rerum ſiccarum medicamenta dureſcunt, ſiue vt diutius aſſeruentur, ſiue vt conſiſtentia facilius & felicius exhibeantur.

Digitized by Google

CAPVT XX.

De ſiccatione.

QVAE in hyemem ſunt aſſeruanda ſimplicia, vel ad nos è peregrinis regionibus aduehenda, priuſquam in arculis, aut pyxidibus & ſacculis reponantur, debent accuratè ſiccari. Excrementoſa enim illorum humiditas coacta, nec diſſlata citò corrumpitur, perítque tunc ſalutaris cuiuſlibet medicamenti qualitas.

Quare medicamẽta ſiccentur. Neque verò conſeruationis gratia tantùm medicamenta ſiccantur, ſed ſæpe vt pulucrentur, vel vt virtutibus polleant inſignioribus. Quicquid verò humidius eſt, & aridum expetitur, idipſum vel igne, vel ſole ſiccandum, vel in vmbra relinquendum perſlatili, pluuiæ & pulueris experte, donec tabeſcat, illiúſque ſuperflua humiditas penitus diſſipetur.

Ignis calore ſiccantur ad pulucrationem, quę in fornace, vel clibano vruntur, vel in carbonibus accenſis, vt oſſa, vngues, cornua, conchæ, vel in olla fictili, vt pili animalium; & quæ ſartagini calidæ imponuntur, vel catino, aut calatho excepta, ſupra aut intra furnum, à quo panis de nouo extractus eſt, reconduntur. Sic enim pruna, pyra, ceraſa ſolent deſiccari, fructúſque alij humidiores.

Quæ in ſole melius ſiccẽtur. Solis calore ſiccantur æſtate & autumno potiſſimum folia & flores, quorum color in his aridis expetitur, vt etiam ſemina, quæ collecta ante perfectam maturitatem, vel cœlo pluuioſo, vel neceſſitas rei cogit aliquando, vix niſi ſole aut igne poſſunt exactè ſiccari.

Radices quoque craſſiores & magis ſucculentæ, niſi minutius diuidantur, melius in loco ſoli expoſito, vel aëri perſlatili & aquilonio, quàm in vmbra ventis non agitata ſiccantur, éſtque multorum minus idonea deſiccatio, niſi præceſſerit inſolatio.

Paruæ tamen radices in vmbra facilè areſcunt, vt

aliæ

aliæ maiores, quæ per fruſtula, ac taleolas inciſæ & transfixæ filo, vmbroſo aëri, ac ventoſo & minimè pluuiali exponuntur. Facilius verò folia, quæ manipulis ligata, in ſolio penſa, partim aëri externo, partim calori ignis ferè iugis officinarum exponuntur: Omnium facillimè flores: Papyro enim aut catino excepti & ſubinde verſati citò ſicceſcunt. *Quomodò cortices & flores ſiccandi.*

Exſiccata verò folia ſacculis cannabinis, aut papyraceis reponuntur, radices, flores & ſemina, vaſis vitratis aut ligneis.

Flores nenupharis quia craſſiores & humidiores ſunt, filo transfiguntur, vt ſic aëri expoſiti, commodius areſcant. Eodem modo & cortices arantiorum, limonum, granatorum, & lignoſæ radices in officinis ſolent deſiccari.

Pulmones vulpium in vino loti ſiccantur in clibano parum calido, priapi ceruorum in aëre libero, inteſtina lupi in vmbra, ficus & paſſulæ in ſolatu, vt & confectiones ſolidæ, quæ poſt condituram in ſaccharo, ſiue ſyrupis debent aſſeruari.

CAPVT XXI.

De expreſſione.

VT purior tenuiórque medicamentorum ſubſtantia ſeparetur à terreſtri & craſſiore, valido ſæpe compreſſu opus eſt, quem cùm ſolæ manus exequi minime valeant, prælum quoddam ſiue torcular à Meſueo eſt inuentum, quo medicamenta ſacculo excepta, aut panno forti, vt cannabino, aut ſetaceo inuoluta, tam validè comprimuntur, vt tenuis ſubſtantia tota exilire cogatur, remanente craſſiore & magis compacta.

Pomaceus qui fiat. *Intinctus viridis.*

Sic in torculari ab vuis attritis vinum expreſſum in dolia aut cupas delabitur. Sic pomorum educitur ſuccus ad pomacei aut Syrupi regis Saboris confectionem. Eodémque modo ſeplaſiarij plantæ frumenta-

ceæ nondum adoleſcentis ſuccum extrahunt ad condimentum illud cum pauco aceto, pane toſto, & ſpeciebus aliquod parandum, quod in tinctum viridem nominant. Quibuſdam Græcis οἶνος βοταυώδης, vinum ex herbis vocatur.

Vinū ex herbis.

Aqua aluminoſa quibus conſtet.

Pleraque telâ excipiuntur, dein manibus premendo contorta, ſufficienter exprimuntur, vt ſuccus agreſtæ, portulacæ & plantaginis, pro aqua aluminoſa, additis ouorum albuminibus & alumine.

Simili modo fit expreſſio rhabarbari, vel agarici, aliorúmque medicamentorum in decocto, aut aqua conuenienti infuſorum, vt ex his, quod profuturum eſt, habeatur, eiiciatur, quod nociturum.

Acacia.

Acacia ex ſucco ſeminis ſpinæ Ægyptiæ exprimitur, qui ſiccatus in vmbra, niger, ſi ex maturo ſemine, ſubrufus, ſi ex viridi eliciatur, apparet.

Expreſſio igitur fit aliquando ſucci tantùm ſimplicis alicuius medicamenti, nonnunquam eiuſdem in decoctione vel aqua macerati, vt cùm exprimitur infuſio oleorum, & decoctio ſyruporum & apozematum. Mel Anacardinum exprimitur ex Anacardiis exiguis ac recentibus diutius coctis. Ex his enim ſic tabefactis, liquor aliquis enatat ferè mucaginoſus, quem mel Anacardinum appellant. Quod vt probè fiat ſecundum Arnaldum de Villa noua, *cap. de memor. defect.* debent Anacardi teri, & diebus ſeptem in aceto macerari; octauo coqui lento igne ad duarum partium diſſipationem. Colatura autem cum melle cocta à multis perhibetur mel Anacardinum.

Mel Anacardinū qui fiat.

Quomodo ſucci diu ſine putredine ſeruandi.

Vt expreſſi ſucci diutiſſime ſeruentur abſque putredine, ſal admiſcetur, vel reponuntur in vaſe oris anguſti, ſuperfuſo oleo ſufficienti, vt digiti craſſitudine.

Infuſa medicamenta & ſucci nunc leui, nunc forti expreſſione extrahuntur. Olea verò ſimplicia, vix niſi validiſſimo compreſſu extrahi queunt ſiue cum, ſiue ſine igne. Vtroque enim modo educitur amygdalinum, & quod ex nucibus, piſtaciis & fructibus multum oleoſis elicitur.

CAP.

CAPVT. XXII.

De extractione.

OMnis expreſſio quædam extractio eſt, ſed non contra: Nã multa extrahuntur ſine expreſſione, vt ſucci & reſinæ ex plantis inciſis vel percuſſis: Sic enim euphorbiũ ex Lybica arbore conto vulnerata extrahitur, nã ſuccus è plaga confeſtim in pelles ouinas arbori circumligatas: Tanta ſiquidem eius eſt acrimonia, vt guſtum & olfactum moleſtiſſimè feriat, & ardorem ori naribúſque maximum excitet. Propterea ruſtici quidã vocantur, ad huius ſucci collectionem, qui ſpe mercedis allecti corticem arboris feriunt è longinquo, vt minus ab acerrimo euphorbij feruore lædantur: nunquam tamen tuti ac illæſi diſcedunt. *Euphorbium vnde & quomodo colligatur.*

Ex fructu cucumeris agreſtis elaterium extrahitur conſilio Dioſcoridis, *cap.*148.*lib.*4. hoc modo; Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, ſeruantur vna nocte. Poſtridie impoſito ſupra craterẽ aut peluim rariore cribro, vtriſque manibus præhenſi, ſigillatim ſupino cultro, ſurſum verſus aciem habente finduntur, atque per cribrum humor in vas ſubiectum exprimitur, & quod carnoſum cribro hæſit, vt facilius exudet, eliditur. Humor in pelui agitatur, dein reſidere ſinitur. Tum linteo opertus ſoli exponitur: cùm ſteterit, ſupernatans aqua identidem effunditur, qua partim effuſa, partim exhauſta, quod remanet ſedimentum in mortario teritur, & cogitur in paſtillos. *Elateriũ quomodo parandũ.*

Ex plantis integris, vel earum partibus, extrahuntur non modo ſucci, vt hypociſtis ex germinibus adnatis ciſti radicibus; ſuccus glycyrrhizæ & laſerpitij ſeu Cyreniacus; ſed alij quoque varij liquores, ex inciſis arborum, & fruticum cortice, & ſtipitibus, vt gummi, reſinæ, lacrymæ. *Succi.*

In gummi eraſis numerantur ammoniacum, ſaga- *Gummi.*

penum, opopanax, galbanum, bdellium, myrrha, ſtyrax, thus, & alia multa, quæ pro varia cuiuſque natura facilius, aut difficilius extrahuntur. Nonnulla ſine arboris vulnere, dehiſcente per calores æſtiuos cortice, ſponte defluunt.

Reſina. Reſinæ extrahuntur facilius, quia magis fluxiles, & ferè ſine manuum auxilio deciduæ, vt quę ex Terebintho lacrymatur, quæ reſinis omnibus anteceſſit, ait Dioſcorides *cap.67.li.1.* Proxima lentiſcina, dein, quæ è pinu & abiete extrahitur.

Lachryma. Inter lacrymas multa locum habent, vt aqua è vite reſecta defluens, lac tithymalorum omnium, & papauerum ſuccus ille craſſior, qui dum plenè coaluit, opium nominatur.

Sauciatur ergo in plantis multis tantùm cortex, inde ſtillat δάκρυον, hoc eſt, lacryma in peluim aut aliud vas appenſum. In multis radix vulneratur, vel ſecatur omnino: interdum & rami. Ita Balſamum extrahitur cortice fruticis præciſo, cultello quodam eburneo. Ferrum enim ſine magno ſui diſpendio tolerare minimè poteſt.

Fit adhuc oleorum extractio, ſed modo multifariam artificioſo. Vel enim extrahuntur deſtillatione, que fit per aſcenſum, vel deſcenſum, de qua plenæ ſunt Chymicorum farragines; vel expreſſione, vel infuſione: de quibus iam ſupra locuti ſumus, fuſiúſque loquemur in pharmaceutica officina.

CAP. XXIII.

De extractis Chymicorum.

NON paruum eſt diſcrimen inter extractionem Pharmacopœorum & Chymicorum: Illi enim liquorem tantùm quendam, vt lacrynam, reſinam, & gummi, vel quid ſimile ac fluidum extrahunt, ſecernúntque à ſubſtantia craſſiore ac ſolidiore: Hi verò non modò corpus

corpus illud craſſum deſerunt, ſed & tenuiorem ſubſtantiam exhalant, relicta eius portione craſſiuſcula ac paucula, cui, vt ſubiecto, virtus vnita adhæreſcit. Vnde extractum quaſi eſſentiam à corpore ſeparatam appellant.

Eiuſmodi enim extractum parua mole vires habet eximias, illiúſque dragma non minoris eſt efficaciæ, quàm vncia medicamenti totâ cum ſua ſubſtantia craſſiore exhibita.

Solent verò his extracta dari, quorum nauſeat ventriculus ſuper Pharmacopœorum medicinis, & quibus maxima eſt rei familiaris vbertas. Extractum enim rhei aut vnionum pauperi præſcribere, vitam illi eripere eſt.

Extractũ quomodo parandũ.

Fiunt autem extracta ex medicamentis tam ſimplicibus, quàm compoſitis ſæpius hoc modo. Immergitur medicamentum minutim inciſum, vel ſi fuerit maſſa catapotiorum aut electuarij, diſſoluitur in aqua vitæ optima, vel alio liquore idoneo, ita vt ad duos digitos emineat, in vaſe bene obturato, tum relinquitur duos aut tres dies in loco calido: dein valida fit expreſſio: quæ poſtea in balneo Mariæ ponitur, vt ſeparetur aqua vitæ à facultate medicamenti, quod exigua quantitate craſſiuſculum remanet in fundo vaſis: Túncque colligitur, & reponitur in vaſe vitreo, aut fictili, ſed vitrato.

Cùm validius extractum quis parare voluerit, in priore expreſſione aliud eiuſdem generis medicamentum macerabit, & poſt diutinam ac perfectam infuſionem exprimet, vt ante. Idque ter, aut quater, ſi extractum potentius expetierit; tandémque facta expreſſione vltima, vel ignis calore blando, vel balneo Mariæ ſegregabit aquam vitæ; vel inſolatu diſſipabit, ſolo remanente extracto, quod exiguo corpore viribus eſt eximium.

Rhabarbarum & alia medicamentâ pretij maioris, poſt primam macerationem & expreſſionem abiicienda non ſunt, vt vulgatum, ſed bis, aut ter, vel etiam quater, in alia aquæ vitæ infundenda, donec colorem & saporem prorſus amiſerint, & quicquid illis inerit

virtutis,in aquis ipſis reliquerint: tunc enim fieri debet vltima expreſſio,quæ aliis miſcetur, à quibus omnibus aqua vitæ ſeparatur,per balneum Mariæ,quouſque ſubſidentia, ſeu extractum relinquatur.

Non verò ſemper extracta fiunt per aquam vitæ,ſed multoties per herbarum decocta,aquas ſtillatitias, & aliquando per aquam pluuiam vel fontanam. Maſſæ enim pilularum nonnunquam macerantur in aqua pluuia per octiduum, adhibitis, ſi videtur idoneum, ſuccis bugloſſi,vel betonicæ,vel alterius pro exigentia rei.Poſtea igni lentiſſimo coquuntur,filtrantur,& coagulantur.

Extractũ pilularũ.

Extractũ rhei

Hoc modo rhei optimi minutim conciſi libra vna maceratur per diem integrum, in libris duabus ſuccorum depuratorum borraginis & fumariæ: deinde igne lentiſſimo coquitur, donec ſucci abſumantur: tunc fit expreſſio fortis, quæ denuò igne coquitur lento in diplomate ad mellis craſſitudinem. Sunt qui ſacchari duas vncias adiiciunt, ſed augetur moles, & hebeſcit extracti facultas.

Multis aliis modis extracta parantur,quos pluribus perſequi noſtri nunc non eſt inſtituti, quandoquidem Pharmacopœi inſtituendi methodum, non Chymici meditamur.

CAP. XXIV.

De cribratione.

VT agricola paleas & acus à tritico excutit vanno, ſic ab optimis marcida ſecernit ſemina cribro,ipſique potius,quàm Pharmacopœo,cribratio competit, ſed vterque illo vtitur inſtrumento ad farinam à furfure ſecernendam, quod tamiſium vulgus nominat, nonnulli incernicлum,& aliquando ſetaceum, quod ex ſeta equina concinnetur,interdum ex tela cannabina,& aliquando ex ſericea. Cribrum verò fit ex pergamena multis foraminibus

minibus rotundis aut longis peruia, per quæ lolium & ſemina minutula facilè deſcendunt, remanentibus ſucculentis, ac melioribus. Vſurpatur itaque cribratio pro eo medicamentorum apparatu, qui cribro, aut incerniculo peragitur.

Cribrationis vſus.

Eſt autem multiplex huius præparationis vſus; per eam enim flos ſeminum molitorum, ſeu farina à furfure ſeparatur: Radices coctæ à corticibus mundantur, & fructus ab acinis repurgantur.

Pulpa quoque fiſtularis cannæ cribro equina tela concinnata tranſmittitur, vt medulla ſic à ſiliquis confractis & ſeminibus perpurgata ſola extrahatur.

Eodem modo & Tamarindi & dactyli macerati aceto vel alio liquore per ſetaceum traiici ſolent ad definitos vſus.

Semina multa coquuntur ad crepaturam, vt radices & folia ad putrilaginem, deinde tranſmittuntur per ſetaceum crinibus equinis concinnatum ad cataplaſmatum, vel aliorum diuerſæ formæ remediorum confectionem.

Pulueres cardiaci, vt etiam alij, qui medicamentorum compoſitiones ingrediuntur, tamiſio ſunt tenuiſſimo cernendi, & maximè qui obſtructionibus liberandis, vrinæ & menſibus mouendis dicantur. Quo enim tenuiores ſunt, eo citius ad partes attingendas deferuntur.

In quibuſdam pulueribus cernendis tamiſia ſetacea exquiruntur, in aliis multitia, vel quæ ex linteo fiunt tenui & raro.

In ſumma cribratio fit ad mixtionem commodiorem rerum pulueratarum, vel certè iam mole minimarum, & ad tenuioris portionis ſæpe melioris, à craſſiore ſæpe deteriore, ſeparationem.

Varius cribrandi modus.

Vt autem varia ſunt, quæ cribrationi inſeruiunt inſtrumenta, ſic varius cribrandi modus, nam propriè Cerealia, vt & legumina cribro excepta ſuſpenſo, manu agitantur, & hac, illac verſando ſemina, quæ mala ſunt, ablegantur, retinentur quæ bona.

Pulueres cardiaci quomodo cribrādi.

Eodem modo cardiaci pulueres cernuntur, cribro inter manus verſato, nec violenter ſuccuſſato, vt tan-

tum pulueris pars tenuior tranſmittatur, relicto craſſiore.

Nonnulla verò vt optimè tranſmittantur, debent in cerniculum numeroſo percuſſu in abacum aut aliud corpus ſolidum ſuccuſſari, ne partes craſſiuſculæ cribro impingantur. Proinde terenda ferè ſunt omnia, antequam cribro volutentur. Et quæ cribrum vix permearunt ob craſſitudinem, denuo terenda, donec ob tenuitatem tota tranſmittantur.

CAPVT XXV.

De colatione & filtratione.

QVA ratione medicamenta ſicca cribrantur, eadem colantur humida: Vt enim ſordes omnis ſecernatur, habeatúrque purus humor ac ſyncerus, colo tranſmittitur, vel denſo, aut raro, vel textura mediocri pro rei exigentia & commodiore vſu. Ideóque pharmaciæ proceres iubent in officinis multa cola aſſeruari rara, aut denſiora: eáque vel lanea, vel linea, aut cannabina, vel ſetacea, & ſæpe detrita; Sæpius tamen noua, vt validiori compreſſu totus ſuccus colandæ rei abſque telæ crepatura traiiciatur.

Ad craſſorum & viſcidorum colaturã quid requiruntur. Vt rectè colentur craſſa & viſcida, tria expoſtulant, vt ampliore humore diluantur, vt colo traiiciantur rariore ac nouo, & diutius calefiant ante colaturam. Sic enim illorum denſitate magis rarefacta facilius tranſmeant. Myua ſeu gelatina carnium & fructuum, ſic prius calefacta colatur. Et mellis genus omne, & mamma per os ex liquore quodam ſumenda, vt res quædam extranea ac ſordida, ſi quæ ſit admixta, per colaturam ſeparetur.

Quæ tenuia ſunt, vt ſuccus herbarum, limonum & multorum fructuum, tepida ſolari ſolent, & ſæpe frigida; Sic námque terreſtrior pars ac craſſior remanet, trajecta puriore ac magis ſyncera, veluti defecata. La-

ta. Lac tamen colatur frigidum, nec non aqua turbida; vt ab illo pili, ſi qui ſint allapſi, ab hac vero vt conſpurcamenta ſecernantur. Sæpe tamen per reſidentiam ab aqua id omne ſeparatur, à quo turbida reddita eſt, vt in ciſternis videri poteſt.

Vinum quoque Hippocraticum ter aut pluries colatur frigidum per manicam laneam, oblongam & acuminatam, ad ſacchari, vini & aromatum, quibus conficitur, mixturam & conſiſtentiam iucundiorem.

Quædam tamen non niſi calidiſſima percolanda ſunt, alia frigida, quædam tepida. Et multa vnica tantum colatura egent, quædam duabus, & nonnulla tribus donec clareſcant.

Apozemata percolantur ſtamine vulgari extenſo; interdum & ſacculo laneo, aut lineo: Syrupi vero, qui ob ſacchari vel mellis admixtionem & longiorem coctionem craſſiores ſiunt, nec tam facilè tranſmeare queunt, linteo raro, dum percolantur, egent.

Simili modo decocta colantur, quibus vnguenta parantur; vt etiam vnguenta ipſa liquefacta, dum quid craſſiuſculum, quod vim piſtilli aut ignis effugerit, ſecernendum eſt.

Multorum medicamentorum tenuior portio à craſſiore ſegregatur per aliam colationis ſpeciem, quæ filtratio nuncupatur: Quo apparatu modo ſolent vti, qui lac virginale dictum conficiunt, vel tenuiorem alicuius medicamenti ſubſtantiam tantum expoſtulant. *Filtratio.* Faſciam enim laneam, duos, aut tres digitos latam & oblongam aſſumunt, eiúſque extremum in vaſis fundum, quod medicamentum filtrandum continet, immergent; Alterum vero extra vas aſcendens in aliud vas propinquum ſpectat, ac propendet, in quod humorem, quem à priore vaſe continenter quaſi ſugendo trahit, ſtillatim eructat.

Digitized by Google

CAP. XXVI.
De ſpumatione.

Spuma quid.

DESPVMATIO dicitur, cum ſpuma innatans detrahitur vel cochleari ſolo, vel penna, ſi pauca fuerit, vel colatura. Nam cum ſpuma ſit *ſuccus quidam lentus includens flatum*; enumeratio enim *omnis ſpuma duarum ſubſtantiarum mixtura perficitur*, inquit Galenus *cõment. ad aphor. 43. lib. 2. quarum ſpirituoſa vna eſt, altera humida, proinde varia agitatione mouetur ac diſiicitur*; Idcirco ſpumæ ſecernendæ ouorum adduntur albumino, quæ ſuo lentore & viſciditate eam ipſam cogant, ac colligent, vt quando gelatina, ſyrupi multi & apozemata coquendo deſpumantur.

Spuma efficientes cauſſa.

Cum autem motus & calor ſint efficientes cauſſæ ſpumæ, nihilque crudum & immotum ſpumeſcat, deſpumari tantum debent, quæ agitatione vel coctione ſpumam edunt.

Vt mel aut ſaccharum deſpumetur, humoris æqua portio, & ſæpe dupla adjicitur, dein coquendo, ſpuma cochleari pertuſo deraditur, ne ſimul cum ea ipſe humor, in quo fit concoctio, abiiciatur. Quod ſi hac arte imperfecta videatur deſpumatio, ſingulis libris ſingula ouorum albumina adiunguntur, quæ continuata elixatione ſimul vt indurantur, ſpumam colligant, vnde poſtea ſpumæ facilis eſt à liquore ſecretio, vt quæ per colaturam vna cum albuminibus in colo ſeu ſtamine relinquantur, humore ſyncero ſolum trãſmiſſo. Si mel valde impurum eſt, cum triplo humore coquitur ad dimidias, vt optimè deſpumetur. Idem iudicium de cæteris rebus deſpumandis valde impuris.

Quando mel per ſe deſpumãdum.

Per ſe autem mel aliquando deſpumatur & purgatur, ſi modo cuiuſdam alienæ qualitatis expers ſit, vel cum tam longam coctionem ſuſtinere non poteſt vitibus integris, vt ea, quæ cum illo admiſcentur: Tunc enim

Digitized by Google

enim præſtaret non deſpumatum miſcere, quam cum miſcendis deſpumare.

Saccharum deſpumandum tamdiu coquendum eſt, vt poſt deſpumationem admixti liquoris vnciæ duæ aut tres ſolum, pro ſachari libra ſuperſint.

Condiendi fructus dum coquuntur cum ſacharo, aut melius portione, vt nonnulli faciunt, ſolo cochleari deſpumantur; vt decocta & ſucci laneo colatorio. Solent enim traiici per pannum extenſum clauis affixum, vt ſpuma & feces deſuper relinquantur.

CAP. XXVII.

De clarificatione.

CLARIFICATIO eſt ſordium craſſiorum à medicamentis liquidis expurgatio; ſic enim gratiora palato redduntur, & facilius diſtribuuntur. Clarificantur autem multa per ſe ſola, dum portio magis feculenta ſubſidet, vt ſuccus pomorum, arantiorum, citriorum, bugloſſi, acetoſæ: Quædam deſpumatione, alia colatione, nonnulla coctione, additis ſæpius albuminibus ouorum; aliquando etiam ſine his; vt cum ſucci plantarum & fructuum coquuntur ad tertiæ partis conſumptionem, deinde biduum ſinuntur, donec clareſcant. Vnde clarificatio modis quinque fieri dicitur, quiete, colatione, deſpumatione, aceti vel acidæ rei mixtione, & albuminum ouorum cum re clarificanda agitatione, & coctione. Decocta enim & ſyrupi ſi acetum recipiant, per ſe magis ac magis aceti vi purgantur. Ouorum autem albumina ſcopulis agitanda ſunt, donec tota ſpumeſcant, tum ſyrupis admiſcenda vel decoctis, quæ poſtea recoquuntur. Et vbi coctione perfecta perfectè albuminibus ſpuma colligata eſt, artificiosè deradenda ac ſeparanda vel traiectione communi, quæ fit per pannum quatuor angulis totidem clauis firmatum; vel colatura magis particulari, quæ fit per ma-

Clarificatio quot modis fiat.

nicam Hippocratis. Debet vero ter aut quatter iterari colatio, donec ſyrupus aut decoctum planè claruerit.

Recentiores quaſdam potiones forma iulepi conficiunt, quæ cum conſiſtentia valde claræ, Claretæ nuncupantur. Tales vero redduntur modis ſuperius enumeratis.

CAPVT XXVIII.

De aromatizatione.

Aromatizatio quid.

AROMATIZATIO dicitur artificioſus præparationis modus, quo medicamenta magis odorata ac ſuaueolentia redduntur, ad gratiam palati, cordis, ac facultatis vitalis, & animalis robur & oblectationem. Medicamenta ſiquidem ventriculum ſubuertentia, ſi caryophillis aut cinamomo, aut aliis aromatis condiantur, minus infenſa ſunt, ac moleſta partibus præcipuis, & ſalubrius humores excrementitios per ſucceſſum, aut etiam vomitum, ſi contigerit, educunt.

Quæ aromata hanc vel illam partem corporis magis reſpiciant.

Licet autem aromata calida ſint omnia Galeno, *cap 15. lib. 2 de aliment* facultatémque vitalem exhilarent: quædam tamen magis reſpiciunt cerebrum, vt caryophilli; quædam cor vitæ fontem, vt cinamomum; alia ventriculum, vt nux moſchata; alia iecur, vt ſantali; & quædam vterum, vt moſchus, ambra, zibethum; non quod ſane his delectetur vterus ſub odoris ſpecie; organum etenim non eſt odoratus, ſed afficitur tantum odoribus ratione materiæ tenuiſſimæ, ſeu vaporis aërei, quo recreantur ſpiritus, quibus genitalia turgere omnibus eſt in confeſſo.

Multas confectiones aromaticas deſcripſit Meſue, vt diacinamomum, aromaticum roſatū, diamoſchum vtrumque, diambram, electuarium de gemmis, & pleráque alia quorū feliciſſimus eſt vſus ad robur principibus membris conciliandum & conſeruandum, putre-

putredinem arcendam aut corrigendam, & reficiendos ſpiritus.

Qui ex morbo conualeſcunt, aut valde ſunt ſenes, ſatiſque valent opibus ad iacturam virium reſarciendam, conſilio Medicorum, conditis ſolent vti paratis ex conſeruis, ſyrupis & pulueribus cardiacis, quorum eximia vis aromatum odori ſuauiſſimo maximè tribuitur.

Cur medicamẽta aromatizentur.

Similem ob cauſam ſyrupi multi aromatizantur confectione Alkermes, aut trochiſcis galliæ moſchatæ, vel moſcho, ambra, zibetho & aliis ſuaueolentibus inclusis nodulo, ita vaſi, quod ſyrupum aut liquorem continet, alligato, vt circa illius medium ſuſpenſus maneat. Sic enim aromatica vis æquè diſtribuitur ad totum humorem, quod etiam norunt Oenopolæ, qui vinum fragrantius & ſuauius reddunt, ſuſpenſis in dolio zinzibere, cinamomo & ſimilibus.

Quibus ſalaces ad Venerem vtãtur.

Qui inter aulicos ditiores ſunt, ſalaciores & magis deſidioſi, vt belluarum more potentius ruant in Venerem, ad illiúſque ludibria ſint vegetiores exercenda, ouis interdum veſcuntur ſorbilibus, vel frixis cum multo moſcho aut zibetho, ita vt naturam deſtruant magis, quàm reficiant.

Multi verò fructus, vt nuces & pyra, ante condituram cinamomo aut caryophillis configuntur: cum vt palato, tum vt cordi gratiora ſint & magis amica. Iulepi ſæpius aromatizantur aqua roſacea, apozemata cinamomo aut ſantalo citrino; opiatæ & condita confectionibus aromaticis, pomatæ ambra, vel moſcho, vt & alia multa medicamenta ſtyrace, belzoin, caphura.

CAPVT XXIX.

De coloratione.

LICET color, docente Galeno *cap. 2. lib. 1. Simpl. cap. 30. lib. de hiſtor. philoſ.* medicamenti facultatem non oſtendat, quia tamen qualitas

eſt corporis viſibilis, quæ quod vel obſit, vel proſit magis aut minus expetitur: Vt enim nigredo videndi vires lædit, vt etiam albedo: ſic viridis color exhilarat, vt præter experientiam Philoſophus ſcripſit *Probl.* 60. *ſect* 32. Ex medicamentis tamen nonnulla magis expetuntur alba, quædam rubra, alia nigra, vel alii coloris. Color autem illis acquiritur quatuor potiſſimum modis, lotione, agitatione, coctione, mixtione. Lotione candida fiunt multa, vt oleum, terebinthina, cera, Quędam etiam agitatione talia euadunt, vt penidia, vnguentum album Rhaſis, emplaſtrum diachylon, & ceratum refrigerans Galeni: Ea enim omnia, quo diutius tractantur & ſubiguntur, eo magis albeſcunt, vt pilulæ albæ, Bechicæ confectiones, & ſacharata omnia: Motus ſiquidem ſeu agitatio colorem expetitum medicamentis conciliat. Hoc non tantum in enumeratis cernitur, ſed manifeſtiſſimè in vnguento crudo, quod ex lithargyro, oleo & aceto paratur: Hæc enim tamdiu in mortario agitantur, donec formam vnguenti albeſcentis acquirant. Coctione adhuc medicamenta magis colorata fiunt, aut albiora, aut nigriora, prout concoctio validior ac diuturnior, vel imbecillior erit. Sic emplaſtrum ex ceruſſa cruda paratum candidum eſt, ex eadem vſta rubrum, & ceratum, quod æruginem crudam recipit, viride eſt, quod vſtam, album ac melinum. Denique pro rerum admixtarum vario colore, varius eſt medicamentorum color. Quæ enim recipiunt crocum, flaueſcunt; quæ cinnabarim, rubent; quæ ceruſſam, albeſcunt; quæ caſſiæ medullam, nigreſcunt.

Coloratio quot modis acquiratur.

Vnguentum crudum ex quibus conſtet.

***

CAP.

Digitized by Google

CAPVT XXX.

De conditura, ſalitura, & fartura.

VT ſalitura & fartura potius ad popinam quam Pharmacopolium ſpectare videntur, ſic conditura ad artem aromatariam. Medicamenta tamen iiſdem interdum egent: nam ſalitura plurimum facit ad conſeruationem, fartura ad ſaporis gratiam, conditura ad vtrumque. Condiuntur enim non tantùm fructus, aut flores: ſed & cauliculi, cortices, & radices tenellæ, tum vt diutius aſſeruentur, tum vt iucundius edantur. Sic radix zinziberis tenellæ, ſiliquæ caſſiæ fiſtularis, quæ non multum adoleuerunt, nuces moſchatæ, myrobalani, & alij fructus exotici recentes condiuntur, vt felicius ad nos ſine magna virium iactura è longinquis regionibus aduehantur. Noſtrates fructus dulces ſubacidi aut alius ſaporis iucundi palato, ſtatim atque ſelecti fuerunt, & à cortice nudati, ſi ſit opus (multi enim non decorticantur, vt ribes, berberis, agreſta) cum ſaccharo, aut melle vel vtroque coquuntur. Amari vel acidiſſimi & acres tamdiu in aqua macerantur, donec vehementem qualitatem depoſuerint.

Solent verò potiſſimum Pharmacopœi condituras, vt vocant, humidas parare, ſicut dum cum ſaccharo & aqua, vel cum ſyrupo fructus aut radices tamdiu concoquunt, vt humiditatem omnem aqueam amittant, & cum ſyrupo perfectè cocto conditi ac reconditi aſſeruentur.

Aromatarij verò non ſolum condituras eiuſmodi conficiunt, ſed etiam ſiccas, vt loquuntur, quæ fiunt ex fructibus vel ſaccharo extrinſecus coquẽdo ſacharatis & poſtea inſolatu exſiccatis. Fructus verò multi vel ſale condiuntur ſolo, vt cappares, vel addito aceto, vt cucumeres in fruſtula ſecti, vt portulaca, lactucæ, & *Salitura.*

multa olera, vt ſine putredine ad hyemem vſque poſſint aſſeruari. Sal enim miram vim habet deſiccandi & conſeruandi: vnde carnes & piſces ſaliti in plures non tantum menſes, ſed annos, ſine corruptela reconduntur. Ob eam rationem anima à philoſophis quibuſdam dicta eſt ſal corporis, quia quamdiu in ipſo remanet, tamdiu ab omni putredine vindicat ac tuetur. Confert etiam vt medicamenta qualitatem aliam, præter peculiarem nanciſcantur, propterea carnes viperinæ & multorum animalium partes inſperguntur ſale marino, aut foſſili, (ſunt enim omnes eiuſdem facultatis Galeno) eóque pauco, ſi ſaporis; vel copioſiore; ſi conditurae gratia adhibeatur.

Epicureis anima pro ſale.

Fartura.

Quæ autem alimenta medicamentoſa deſiderantur, ſi cauitatem habeant manifeſtam, fructibus aut herbis farciuntur, aut radicibus, quibus etiam ſæpe configuntur. Nunc multa animalia farciuntur ante aſſationem vel elixationem, vt palato magis arrideant, & aliquando vt ſanitati reſarciendæ aut cõſeruandæ magis conueniant, vt cum polypodium, cappares, paſſulæ, hordeum, vel aliæ plantarum partes ventre exenterati caponis vel anſeris includuntur. Gallinaceus annoſus hordeo ſolet farciri, vt ſimul cum facultate aluum ſubducendi, qua pollet ex Galeno & Oribaſio, detergeat & nutriat. Cucufæ ſæpe farciuntur è cephalicis pulueribus, exceptis bombace, ſindone duplici interſuto, vel vt vulgus loquitur, interbaſtato. Simili modo paratur topicum remedium forma ſcuti, quod regioni ſtomachi adhibetur. Excipit vero pulueres roborantes & ſtomachicos, quales præſcribi ſolent in ventriculi debilitate. Propriè tamen fartura dicitur, per quam exenterata animalia, vel excauati fructus medicamentoſis rebus, vel alimentoſis, & aliquando aromaticis tantum ad iucunditatem farciuntur.

CAP.

CAP. XXXI.

De deſtillatione.

DEſtillatio eſt *humoris aquei vel oleoſi ex re quapiam vi caloris eductio*. Fit autem ea vel per aſcenſum, vel per deſcenſum, idque calore humido aut ſicco. Humido calore deſtillationes fiunt in balneo Mariæ, & in vapore aquæ calentis. Balneum Mariæ, aut maris, vt aiunt nonnulli, dicitur vas quoddam calidam continens, in quod vas aliud immittitur, quod materiam deſtillandam contineat. Cucurbita ſeu boccia vocari ſolet, cui aliud vas roſtratum ſuper imponitur, quod vulgus alembicum ſeu capitellum nominat, dein glutine ex farina & ouorum albuminibus facto, ſimul arctiſſimè compinguntur. *Deſtillatio quid.* *Balneum Mariæ.* *Cucurbita.*

Deſtillatio in vapore aquæ calentis fit quoque in vaſe duplici, vnum materiam deſtillandam continet, & in alterum vas oblongum cupreum aut æneum immittitur aqua ſemiplenum, ita vt relinquatur ſufficiens ſpatium inter cucurbitam & aquam bullientem, cuius ſolo vapore ſurſum elato, deſtillanda materia incaleſcat, & ad capitellum roſtratum vapores extollat. *Balneum roris.*

Variæ vtriuſque balnei formæ deſcribi ſolent; quiſque enim pro arbitrio aliquid mutat, innouat, addit, aut detrahit, potius ad vaſorum elegantiam, quam deſtillationis facilitatem. In omnibus autem ignis, qui cauſa eſt efficiens deſtillationis, tam conuenienti loco eſt aſtruendus, vt negotio facili materiam in boccia contentam calefaciat. *Varia ſiue formæ balnei.*

Debet vero ignis luculentus eſſe, non fumidus, aut fœtidus, vt qui ex ligno putri aut carbonibus indebitè extinctis paratur; atque ita regendus, vt nec valentior ſit, & materiam adurat; nec ita paruus, vt ante perfectum opus extinguatur. Antequam aqua feruendo deficiat; alia ſubſtituatur calida, aut ſaltem tepida, *Ignis in deſtillatione qualis.*

Digitized by Google

atque eo feruoris gradu calefacienda, quem materiæ poſtulatio conditio. Quædam enim vapore tantum benigno, alia validiore, nonnulla aqua feruente commodius deſtillantur.

Plantarũ deſtillatio. Plantæ recentes integræ, vel eorum partes in fruſta ſectæ in humido balneo conuenientiſſimè deſtillãtur. Siccæ ſi fuerint, humore quodam idoneo madere debent ante deſtillationem. Sic enim aquæ deſtillatæ plantarum vires & qualitates melius retinent; ſed quia ſunt magis excrementoſæ, non ità poſſunt ſeruari. Aquæ tamen multæ ſapores plantarum non retinent, quod ſubſtantiæ terrenæ ita inhæreant, vt calore etiam vehementiſſimo non aſcendant.

Balneum autem humidum aquis deſtillandis, ſiccũm vero (ſi modo balneum dici debeat, vt multis placuiſſe video) & aquis & oleis educendis aptiſſimè conuenit. Propriè quidem dicitur ſiccum, quod cucurbitæ non ſupponatur aqua, ſed ſolus ignis, interpoſitis aliquando cineribus aut arena vel limatura ferri aut chalybis. *Balneum ſiccum.* *Fornacis ſtructura.* Quod vt commodè fiat, ea induſtria fornax aſtrui debet, quæ ima ſui parte oſtium apertum habeat, per quod cineres eximantur, qui à prunis accenſis craticulæ tranſuerſæ ſuperpoſitis deciderint. Super cratem aliud patebit oſtium, per quod carbones immittentur, dein ſuper oſtii concamerationem, trabeculæ ferreæ tranſuerſim inſerentur. Tum deſuper lebes æneus, aut figulinus, vel ferreus collocabitur, in quem cucurbita imponetur, ſepelietúrque adiectis arena aut cineribus: Tandem capitellum roſtratum ſuperponetur. In fornacis parte ſumma, quædam ventilia ſeu foramina conſtituentur, per quæ fumus exilire queat.

Alẽbicus. Frequens nunc eſt vſus inſtrumenti cuiuſdam cuprei, quod alembicum vocant, in cuius camera inferiore trabeculæ ferreæ, quæ prunas ardentes ſuſtinent, continentur, in media boccia, in ſuprema capitellum roſtratum ac coniforme, & aliquando rotundum cum refrigeratorio inſtar aheni efformato, v copioſam aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum validius incaluit, per epiſtomium in eius parte decliui ſitum, effunditur;

funditur vt noua & frigida denuo affundatur.

In multis alembicis roſtrum prominet longiſſimũ, rectũmque, & ſæpe inſtar ſerpentis à quo ſubinde nominatur, flexuoſum, vt per dolium frigida plenum traiiciatur, & aqua prolectata magis conſcreſcat & contemperetur.

Inſeruit quoque deſtillationi, quæ fit per arenam, aut cineres boccia quædã vitrea, & incurua, retorta dicta, vt etiam alia recta, quæ à veſica nomen habet, figura ouali, vitrea aut cuprea intus ſtanno obducta, quæ his inſeruit deſtillandis, quæ facili negotio in altum ſubleuantur; vt radices, ſemina, folia, flores, & aromata. Quæ vero difficilius attolluntur, vt pinguedines, reſinæ, lachrimæ, gummi, retorta vitrea denſiſſima, aptius ſublimantur. *Retorta veſica.*

Sunt verò tam variæ deſtillandi formæ, támque varia deſtillandi inſtrumenta, & inſtrumentorum materiæ, vt vix poſſint certis legibus coerceri. Vetus tamen hæc inualuit conſuetudo, vt vulgus Pharmacopœorum plantas recentes multáque alia medicamenta deſtillet alembicis plumbeis intus ſtannatis, quæ non tantum adferunt nocumenti, vt plerique reformidant. Vitrea tamen & figulina meliora ſunt, ſed quæ facilè franguntur, fracta eiiciuntur inutilia. Quæ autem caloris vehementiam non ſuſtinent, melius in balneo Mariæ deſtillantur, dein in cineribus, in quibus, vt in balneo, calor mitis ac temperatus aſſeruari poteſt ac foueri. In arena & limatura ferri non item. Hæc enim vix, niſi calore acerrimo incaleſcunt, vnde oleis deſtillatione prolectandis commodiſſimè vſurpantur. Debent vero aquæ deſtillatæ dies aliquot inſolari in vaſis charta foraminulenta obturatis, vt impurior magíſque excrementia portio reſoluatur, ſimúlque impreſſum deleatur ignis veſtigium, quod aquas deſtillatas ſolet comitari. *Variæ deſtillandi formæ.* *Quomodo aqua deſtillata inſolãda.*

CAP. XXXII.

De deſtillatione per deſcenſum.

VTroque calore & humido,& ſicco fit deſtillatio, tam per aſcenſum, quam per deſcenſum. Per aſcenſum, quando vi caloris ignis ſolius, aut aquæ, vel alius corporis interpoſiti, materiæ in cucurbita latentis portio tenuior ſurſum ad capitellum aduolat, ibique condenſata ad roſtrum decliue ſuo pondere delabitur, & ad lagenam aut vas aliud recipiens dictum, roſtro ſubditum effluit. Atque vt deſtillatio per aſcenſum fit pluribus modis, ſic etiam quæ per deſcenſum. Alia enim propriè dicitur fieri per deſcenſum, quando ſine exaltatione humor eductus ſtillat deorſum. Alia per inclinationem, alia per tranſſudationem, alia per lacinias ſeu filtrationem.

Varij deſtillationis per deſcenſũ modi.

Quæ fit ſine calore, vt exprimendo & colando, impropriè deſtillatio nuncupatur, ad húncque locum minimè debet referri.

Deſtillationem fieri interdum ſine calore.

Deſtillatio autem per deſcenſum, aliquando fit ſine calore, vt cum in aëre vapido, vt in cella vinaria ſacculus ſuſpenditur impletus myrrha aut tartaro. Hæc enim, vt alia multa, in vdo loco diu aſſeruata tabeſcunt, & ſuccum purum velut exudant, atque in catinum ſubditum emittunt. Frequentius vero fit cum igne, cuius vi non ſolum aquæ, ſed etiam olea per deſcenſum prolectantur. Sic enim aqua roſarum aut florum quorumlibet optimè deſtillatur. Olla ſumitur cuprea, aut ænea, vel figulina, panno tegitur lineo, aut canabino vndequaque firmiter ſuccincto; roſæ deſuper aut alij flores imponuntur, dein patina prunis impleta ſuperponitur floribus, ex quibus calefactis exudabit aqua optima in ollam ſubiectam. Ignis autem ita regendus, ne flores adurantur, proinde multi prudenter chartam inter vas ignem continens & flores adhibent:

Quomodo aqua educatur per deſcenſum.

adhibent: Sic enim vim caloris tutius perferunt. Hic vero deſtillandi modus vt facilis,ſic plebeculę familiariſſimus.

Sunt qui in fimo aut alia re putrente aquas deſtillant,ſed quibus facilè carere poſſit Pharmacopœus,penes quem mundities omnis eſſe debet, & ſelectiorum remediorum præparatio. Magis arridet iſta deſtillatio, quæ fit in calore Solis, hoc modo: Roſis aut aliis floribus impleta mutula,ollæ alteri ſubiectæ probe applicetur,& firmiter coniungatur,dein Soli exponatur ſplendidiſſimo: Si enim illius radij ollam ſuperiorem verberarint,aqua ſtillabit optima in inferiorem. *Deſtillatio in fimo.* *Deſtillatio in calore Solis.*

Oleorum autem per deſcenſum deſtillatio difficilior eſt, vixque niſi magno cum apparatu, labore, & tempore perficitur. Eſt vero Chymicis valde familiaris, qui variis modis olea per deſcenſum prolectant. Ita enim vaſa, aliáque inſtrumenta deſtillationi inſeruientia apparant, vt via non detur ſurſum aſcendendi, ſed velut colliquefactus & eductus humor deorſum inſtar ſtillicidij exudat. Locum habere ſolet in his, quæ calor aſcenſorius deſtrueret, vel à fortibus ſpiritibus diſſiparentur,antequam conſiſtere poſſent. *Oleorum deſtillatio per deſcēſum.*

Huius autem deſtillationis varij traduntur modi: Alia enim fit in fornace per tranſſudationē, per quam humor prolectatus tranſſudat, & guttatim in excipulum delabitur,igne ſupra adhibito: Alia quoque fit per tranſſudationem, ſed inhumando, quādo ſcilicet fouea in terra excauatur, in quam demittitur olla, cuius orificio alterius ollæ fundum foraminulentum adaptatur, & optimè coniungitur. Orificium vero ſuperius ſuperioris ollæ materiam deſtillandam continentis operculo commodo tegitur, & firmiter agglutinatur; tum adhibita terra ſepelitur vtraque olla vſque ad ventrem ſuperioris, ita,vt commiſſura lateat: Dein ignis admouetur per gradus, pro deſtillandæ materiæ conditione & natura. Res enim ſolidior maiorem poſtulat calorem, minus ſolida minorem. *Deſtillatio per trāſſudationem.*

Eſt vero alia deſtillatio media inter aſcenſoriam & deſcenſoriam, quæ fit per inclinationem, in qua *Deſtillatio per inclinationem.*

Digitized by Google

ſcilicet parua fit eleuatio, indéque mox deorſum reflexio. Vocatur quoque deſtillatio per retortam, quia fit in boccia reflexa, in cuius curuatura ſpiritus coadunati deſcendere coguntur in receptaculum inferius locatum,& proboſcidi retortæ probe iunctum. Debet vero retorta in fornace,vt decet,extructa decumbere,cuius venter in catino arenario vel cinereo ſepeliatur,& cornu per rimam extra propendeat.

Quando retorta in deſtillationibus vſurpanda.

Porro ſolent vſurpari retortæ in his, quæ difficilimè aſcendunt, vt in oleis metallicis & ſpiritibus mineralium,in quibus educendis,cum ignis ſæpius vehementiſſimus deſideretur,cauendum,ne retortę diſrumpantur.Proinde antequam igni adhibeantur, luto, aut argilla aut alia conueniente materia debent incruſtari,maximè vero, ſi ipſis nitroſa includantur,& ſine intermedio cinere aut ſabulo igni violentiſſimo adhibeantur. Sed quia noſtri non eſt inſtituti, Spagyricorum deſtillationes recenſere,nec illorum matralia,cucurbitos,ampullas,vaſa hermetica,circulatoria, ſublimatoria,catinos, ollas & fornaces deſcribere, deſtillationis præcepta non vlterius perſequemur: hæc enim multo facilius & citius praxi & manuum actione ediſcuntur.

Sublimatio. *Cohobatio* *Caput mortuū.* *Exhalatio.* *Euaporatio.* *Exaltatio.*

Plures autem non modo deſtillationes,ſed præparationes aliæ à Chymicis traduntur, vt ſublimatio, cohobatio,exhalatio,euaporatio, exaltatio, & aliæ multæ,quarum pleni ſunt eorum libri. Sublimatio dicitur, quando extractum vaſis partem ſublimem attingit, ibique ſubſiſtit. Cohobatio,quando id quod prolectum eſt, denuo capiti mortuo redditur. Caput vero mortuum illis eſt velut exucca fex,& expers qualitatis excrementum:fit tamen interdum materia ſalis chymici, Exhalatio eſt ſpiritum ſiccorum per calorem in aëra diſſipatio. Euaporatio humidorum reſolutio. Exaltatio autem non idem ac ſublimatio deſignat. Eſt enim artificioſa præparatio,per quam res quodammodo immutatur, vt ad altiorem ſubſtantiæ & virtutis dignitatem perducatur, vt cum rude quidpiam crudúmve maturatur & perficitur. Huic dicuntur inſeruire maturatio & gradatio: maturationi, digeſtio & aliquando circulatio

tio. Maturatio eſt exaltatio è rudi crudóve ad coctum & magis elaboratum atque perfectum. Digeſtio eſt maturatio ſimplex, per quam res incoctę & intractabiles calore digeſtorio coquuntur, & mitiores tractabiléſque redduntur. Circulatio eſt liquoris puri per ſolutionem circularem, ope caloris in vaſe Hermetis, ſeu Pelicano, exaltatio. Gradatio verò propriè ad metalla pertinet. Eſt enim illorum ad bonitatis & perfectionis gradum maiorem exaltatio, qua pondus, & color, & conſiſtentia ad excellentiorem gradum perducuntur. Sed ne longius à propoſito digredi videar, Chymicis ſuas præparationes relinquam. Tractatio enim deſtillationum eò me impulit, vt hæc obiter attingerem, & velut parergon, ad latus, breuibus lineis depingerem.

Maturatio. *Digeſtio.* *Circulatio.* *Gradatio.*

* * *

Finis libri ſecundi.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM

LIBER TERTIVS.

De compoſitione medicamentorum generalium.

CAPVT I.

Cur medicamenta componantur.

VT ſimplex compoſitio natura priùs eſt, ſic medicamenta ſimplicia compoſitis; primúmque veteres Medici, referente Plinio, *cap.2.lib.26.nat.hiſt.* ad morborum curationem ſimplicia tantùm præſcribebant, vt Diocles, Praxagoras, Chryſippus, & Eraſiſtratus. Hippocrates quoque, qui primus artis Medicæ fundamenta ſtabiliuit, ac leges condidit, omnibus penè affectibus medebatur ſolis ſimplicibus medicamentis. Neceſſitas tamen exercitatos coëgit Medicos, inquit Aëtius, *cap.25. tetr.4.ſerm.2.* aliquando noua conquirere remedia, & ex ſimplicibus quædam componere, cùm ſcilicet ſimplicia vbique mederi non poſſunt. Nam ſi ſolis ſimplicibus, ait Galenus, *c.5.lib.1.comp.med.general.* vniuerſos præter naturam affectus curare liceret, nullus vtique compoſiti vnquam vſus foret. At nullum datur tale ſimplex,

Digitized by Google

ſimplex, quod præſtare id valeat: quare compoſitionis medicamentorum neceſſarius eſt vſus: maximè verò in morbis, qui contrarias ſimul medicamenti facultates deſiderant, quæ in his, quæ ſuâpte natura proueniunt, non inueniuntur.

Multas eſſe cauſas compoſitionũ medicamentorũ. Multæ autem ſunt compoſitionis medicamentotorum cauſæ, *Serapio cap.2.lib.7.* Prima, quando morbo profligando deeſt aliquod ſimplex medicamentum omnino contrarium: tunc enim aliquod compoſitum vſurpatur, quod ſimplicis ſuppleat defectum: vt cùm ad vlcus moderatè detergendum, miſcemus duo ſimplicia 1. medicamenta: vnum, quod potenter: alterum, quod negligenter id præſtat, ex quorum concurſu ac commiſtione vnum naſcitur moderatè deterſorium. Secunda 2. compoſitionis cauſa eſt, vt violentia medicamenti obtundatur, vel eius ignauia excitetur. Violenta eius qualitas hebeſcit admixtione benignioris, aut oppoſiti, vt cum acribus lenientia permiſcentur, amaris dulcia, impensè calidis refrigerantia, malignis cardiaca. Tertia ratio deprompta eſt ab effectuum curandorum 3. varietate. Quot enim ſunt affectæ partes & humores noxij, tot medicamenta his analoga & deſtinata debẽt præſcribi. Cerebro ſiquidem & pulmonibus, aut aliis partibus malè affectis, id dari medicamentum debet, quod ſingulis proſpiciat, & à cauſa morbifica liberet, Situs quoque & dignitas partium affectarum compo- 4. ſitionem neceſſariam demonſtrant: nam pars quælibet non ſolùm roboranda quæ principatum obtinet: vt cerebrum cephalicis, cor cardiacis, vt iubet Galenus *cap.1.lib.1.comp.med.gener.* ſed etiam ſæpe alteranda, & ab humore peccante vindicanda, quod vno atque ſimplici medicamento fieri minimè poteſt. Pars inſuper longè à remediis diſſita, oſtendit ſæpe attenuantia permiſceri debere, vt facilius qualitas medicamenti ad partem deferatur, vt oſtendit Galenus *lib.1.de comp. med. per genera.*

Sunt aliæ quædam compoſitionis cauſæ minus neceſſariæ, vt cùm ad gratiam palati, vel cordis medicamenta dulcorantur ſaccharo, aut melle: vel condiuntur cinamomo, aut aliis aromatis, vel diluuntur in deco-

Digitized by Google

ctis idoneis, vel in forma boli; aut electuarij ſolidi cõponuntur. Ad odorem enim ſaporem, colorem, & iucunditatem medicamentorum, atque ad eorundem conſeruationem in futuros vſus, multa ſæpe adiunguntur, permiſcentur, & ſimul vniuntur.

CAPVT II.

De ſyrupis in genere.

CVM plantæ multæ non ſemper nobis ſint ad manum, ſed earum vel folia aruerunt, vel radices in terra latent hyeme, vel earum vis poſt flores & folia amiſſa perit, nec dum vrgente neceſſitate expetuntur, poſſunt inueniri; ex his ad futuros vſus aut ſucci extrahuntur, aut decocta parantur, mellis, aut ſacchari, aut vtriuſque ſimul quãtitate ſufficienti condita, vt poſſint in tempus longiſſimum, viribus integris manentibus, aſſeruari, præcedente multa concoctione, vt ſyrupi conſiſtentiam acquirant. Eſt autem ſyrupus *medicamentum quoddam liquidum, ex ſuccis, vel decoctionibus, cum melle aut ſacharo, ad ſaporis gratiam & conſeruationem tamdiu coctum, donec iuſtam conſiſtentiam acquirat*: cuius indicium eſt, ſi guttula in marmor effuſa non diffluat, ſed hæreat, aut digitis excepta, horum abductione in fila ducatur.

Syrupus quid.

Sunt verò ſyrupi Arabum inuenta, quos Auicenna *li.5.ſerm.1.tract.6.* vocat decoctiones, vel ſuccos inſpiſſatos cum dulcedine, iuxta vocem Arabicam *Sçarab*, quæ potum quemlibet, modò ſuauem, vel *Srab*, quæ vinum dulce vel potius ſyrupum noſtro more paratum, aut potionem medicatam deſignat: Græci propomata, vel propotiſmata, & aliquando *ἀποχυλίσματα*, vocare ſolent: Sæpius tamen his omnibus veteres Oinomel, aut alias potiones mellitas intellexerunt: nam antiquioribus Græcis vix Syrupi nomen, eiúſque paſandi modus innotuit.

Sçarab.

Con-

Contendunt nonnulli probabilius ſyrupos dici ab ὀποῖς, id eſt, ſuccis, & σύρω, id eſt, traho, quaſi ſint ſucci extracti: ſiue quod è Syria primùm ſint allati; ſiue ab eo, quod Alexandro Aphrodiſeo dicitur σίραιον, defrutum, muſtum, ſapa, aut dulcis ex vino & melle potio.

Nominis ſyrupi etymologia.

Perfectè autem coquuntur ſyrupi cum melle aut ſaccharo, ne corrumpantur, totóque anno ſint vſui, habéntque propterea conſiſtentiam craſſiorem, eámque mediam inter ſapam & iulepum, vt apozema inter iulepum & ſyrupum. Syrupus enim eſt minus craſſus ſapa, ſyrupo iulep, apozema iulepo. Sæpe enim vt & ſyrupi, quia craſſiores diutius & tutius ſine corruptione ſeruantur apozemata & iulepia, quia tenuiora minúſque cocta, minus: Vix enim integram hebdomadam perdurant, ſoléntque à Medicis in rem præſentem imperari, vt quoties rei neceſſitas poſtularit, ægrotis exhibeantur. De his verò fuſius libro ſequenti tractabimus: Nunc enim de his agimus, quæ apud Pharmacopolas in longiſſimum tempus aſſeruantur ad futuros vſus: ex illis tamen in rem præſentem, vel apozemata conficiuntur, ſi in plantarum decoctis, vel iulepia, ſi in aquis ſtillatitiis diſſoluantur. Sæpe quoque eclegmatum, opiatarum & conditorum confecturam ingrediuntur, tum vt gratiam & vim præſtantiorem, tum vt conſiſtentiam acquirant ſcopo propoſito conuenientiorem. Per ſe tamen & impermiſti ſæpiſſime præſcribuntur: maximè verò qui ſenſim lambendo, ad expectoratum mouendum debent aſſumi, vt ſyrupi omnes bechici, cuiuſmodi ſunt ſyrupus de tuſſilagine, violatus, de glycyrrhiza, capillorum Veneris, de hyſopo, aliíque quamplurimi, qui propter dulcedinem ſputum concoquunt.

Materia ſyruporũ.

Fiunt autem ſyrupi ex decoctione herbarum, radicum, fructuum, ſeminum, florum, vel earum ſuccis, atque etiam aliis quibuſdam, quæ feliciter poſſunt decoqui. Eliguntur verò decoquenda, quæ intentioni reſpondeant, ſeu ad partem quandam roborandam, ſeu ad humorem quemlibet vitioſum emendandum, vel educendum, vnde ſyruporum nunc

proſtat tanta varietas. Componuntur enim ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccandum: ad aperiendum, obſtruendum, incidendum, incraſſandum, & purgandum.

Decoctio verò eorum, ex quibus ſyrupi parantur, fieri debet in aqua, interdum pluuia, ſæpius fontana, aut fluuiatili, eáque optima, qualitatis ſcilicet omnis experte. Cuius quantitas rerum coquendarum quantitati & duritiei reſpondeat. Quæ enim duriora ſunt, vt radices & ligna, vix niſi tempore multo, & aqua multa coquuntur citra aduſtionem. Proinde quantitas aquæ augenda eſt, quando ſimplici diutius coquenda ſunt, vt etiam quando nimis ſunt amara.

Aqua optima qua.

Decoctum colatum & clarificatum denuò coquitur cum pari quantitate ſacchari, aliquando mellis, ſæpe cum ambobus, & interdum cum ſapa & alterutro, vt in Officina patebit.

CAP. VII.

De propomatis.

Propomata quid.

MELLE dulcoratos omnes potus, generali ſignificato, veteres Græci *Aët. cap. 30. cent. 3. ſer. 1.* Aëtij & Pauli *Paul. Æg. c. 15. lib. 7. de remed.* iudicio Propomata nominarunt. Cùm enim illis vix ſaccharum innotuiſſet, potulenta multa ad gratiam palati mellita reddebant, que nunc nos ſacharata, vt ſuauiora efficimus. Quædam tamen non ſachari defectu, melle condiuntur, tum ad peculiarem ſaporis conditionem, tum ad qualitatum, quibus pollet, eximiarum conſecutionem. Mel enim præter dulcedinem, quam adfert linguæ iucundiſſimam, tantam vim habet conſeruandi, vt ſalis loco in multis vſurpetur. Babylonij *Dionyſ. Areop.* enim corpora mortuorum olim in melle ſepeliebant: & Appius *Herod. in Thalia.* cocus, vt ſine ſale diu carnes aſſeruaret, melle contegebat. Multa quoque condita, vt & alia pleraque medicamenta,

Melle qui corpora condiebant.

Digitized by Google

menta, mel excipiunt, tum vt magis arrideant, palatóque ſint gratiora, tum vt ſecurius abſque corruptela conſeruentur, & vires acquirant inſigniores. Vnde Galenus *c.177. de ſimpl. medic.* rectè ſcripſit, mel omnibus antidotis poſſe tutò commiſceri: Eſt enim dulciſſimum *c.11. li.1. de alim.* ſuccúmque gignit tenuiſſimum, & medicamentis admixtum efficit, vt ea permaneant *Paul. cap.14. lib.7. de remed.* ac durent. Non tamen omnibus æquè ſalutaris eſt illius vſus: nam vt *c.8. li.2. de fac. nat.* ſenibus & frigidis confert, ſic acutè febricitantibus & iuuenibus præſertim bilioſis obeſt ſæpiſſimè, quia in corporibus calidis cito mutatur, & bileſcit, & amareſcit, atque igni ſi pluſculum admoueatur *c.16. li.4. ſimpl.* amarum efficitur, vt etiam vetuſtate. Pater enim *c.11. li. 1. de Antidot.* Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac ſi in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex abſynthio mel apes colligunt: idipſum tamen & Athenienſe & optimum fuiſſe dicebat: verum temporis diuturnitate amarum euaſiſſe. Mel autem primus oſtendit Ariſtæus quidam Athenienſis, authore Plinio, *c.56. lib.7.* Et Curetes populi omnium primi, illius vſum docuerunt, licet Bacchus illius perhibeatur author ab Ouidio, dum ait:

Pater Galeni mel amarum habebat.

Mellis primus inuentor.

Liber & inuenti præmia mellis habet.

Porrò ex melle multa medicamenta parantur, necnon potiones quædam vel liquidiores, iucundæ Paulo dictæ, vt hydromel aquoſum & parum coctum, vel craſſiuſculæ, & diutius coctæ, vel inſolatæ, vt hydromel vinoſum vulgo dictum, vt oxymel, & alia pleráque medicamenta, quæ à melle habent nomenclaturam, vt mella medicamentoſa ex violis, anacardis, roſis, & ſimilibus.

Hydromelitis verò nomine multa comprehenduntur, vt mulſa, melicratum, hydromel aquoſum & vinoſum, ſimplex & compoſitum. Nullum tamen eſt adeò ſimplex, quin melle conſtet & aqua, vt nominis indicat notatio, verum ſic ad differentiam magis compoſiti nuncupatur, cuius multæ differentiæ ſparſim deſcribuntur à primæ notæ Medicis, *vt à Galeno lib. de Dinamid. & Paulo lib.7. de remed.*

Quid hydromelitis nomine intelligendum.

In hydromelite qua mellis ad aquam proportio. Varia autem eſt in hydromelite conficiendo mellis ad aquam proportio, pro vario Medici ſcopo, atque ſumentis temperatura. Æſtatis enim tempore, & iuuenibus aquoſiſſimum præſcribitur; hyeme, & ſenibus, & pituitoſis magis vinoſum ſeu melleum. Sic enim placuit maioribus noſtris hydromel parum aquoſum & perfectè coctum, non impropriè nominare. *Hydromel vinoſum.* Saporem námque & calorem vini cuiuſdam generoſi, vt maluatici, referre videtur. Sputum enim potenter mouet, pituitam concoquit, calorem fouet natiuum, & ſtomachum roborat. Eius genuina deſcriptio & parandi modus traditur in officina à nobis edita.

Melicratũ, mulſa, & hydromel, idem. Et licet vna non ſit aquoſi melicrati ſeu mulſæ, aut hydromelitis (hæc enim nomine tantùm, non re diſcrepant) conficiendi norma, vulgaris tamen præparatio, à Meſue *part. 3. diſtinct 6* tradita, eſt aquæ librarum octo ad vnam mellis, tamdiu ſolum ſimul coctorum, donec ſpuma amplius non emergat, quam opinionem ſequitur author luminacis maioris. Multi tamen cuique libræ mellis, aquæ libras decem, & aliquando duodecim miſcent, pro intentionis varietate.

Hydromel ruſticorũ. Ruſtici loturam fauorum colatam æſtate decoquunt, optiméque deſpumant, dein in vaſis ampliſſimis reponunt, & ſuſpenſo in vaſe pauco fermento nodulo ligato, biduum aut triduum relinquunt; tum magna voluptate ad ſitim explendam bibunt. Eſt enim potus hic dulcoacidus, & illorum palato ſuauiſſimus: alij incoquunt mellis libras ſex in aquæ fontanæ libris quinquaginta, optiméque deſpumant: deinde fermenti vnciam vnam cum dimidia vel vncias duas diſſoluunt, & in dolia coniiciunt, relicto quodam ſpatio, vt duorum aut trium digitorum vacuo.

Apomeli. Apomeli verò parum dilutum eſt, viréſque vt æquat hydromelitis vinoſi, ſic mellis ad aquam proportionem habet eandem, eundémque parandi modum, vt *in officina* demonſtrauimus.

Oinomel. Inter potiones mellitas annumeratur Oinomeli, quod fit ex partibus duabus vini veteris, & vna mellis. Interdum etiam ex partibus ſex muſti & vna mellis

ſecundum

ſecundum Oribaſium *c.25.lib.5.collect.* Et quia mel tenuium eſt partium, atque dulciſſimum, medicamenta, quæ illud admittunt, ad craſſorum humorum attenuationem, coctionem & expurgationem maximè conducunt.

CAP. IV.

De ſyrupis mellitis.

QVOD Græcis oxymeli dicitur, & Arabibus Secaniabin, Pharmacopœi ſæpe, nec impropriè acetum mulſum nominant. Eſt enim acetoſus ſyrupus, ex aqua & melle, ſeu mulſa, & aceto paratus, vnde dulco-acidus guſtu percipitur: Saporémque vt miſtum habet & varium, ſic quoque vires miſtas, tam ratione mellis ad acetum, quàm aceti ad ſeipſum. Acetum enim pugnantibus qualitatibus conſtat, éſtque *Gal. lib. 1. ſimpl. & lib. 2. comp. med. loc.* frigidum & calidum, diſcuſſorium & repulſorium. Proinde oxymel morbis calidis prodeſt & frigidis, humores craſſos & lentos incidit & attenuat, abſtergit, ſputum educit, obſtructiones aufert, humores frigidos ad expulſionem præparat, calidos temperat, & ſitim extinguit. Mel enim humoribus frigidis reluctatur, acetum illorum lentori, aqua calori: efficítque præterea, vt mel diutius concoquatur, commodius deſpumetur, & oxymelitis virtus melius diſtribuatur, vt rectè Meſuei interpres notauit. Non ſolùm autem mel eſſe debet optimum, dulciſſimum nempe & acerrimum, colore pallidum, nec valde craſſum, nec dilutum, & quod ſpumæ partim egerat, ſed etiam aqua, quæ cùm ſit tam ſanis, quàm ægrotis commune ſolatium, vt loquitur Galenus *cap. 17. lib. de renum dignot. & medicat.* omnibúſque maximè neceſſaria puriſſima, ac optima eſſe debet. Talis autem indicatur guſtu, viſu, olfactu: Guſtu, ſi nullam planè qualitatem præ ſe ferat, ſed videatur ab omni qualitate immunis: Viſu, ſi pura, ſin-

Acetum eſſe calidum & frigidũ.

Oxymelitis qualitas.

Mellis optimi notæ.

Aquæ bonitas qui dignoſcatur.

cera, & exquiſitè clara: Olfactu, ſi eorum nihil ineſt, quæ in aquis vitioſis eſſe olfactus teſtatur. Acetum quoque optimum ſit, eſt neceſſe, & album potius, quàm rubrum, non ſtillatitium, nec aquoſum, ſed acerrimum, quod vim habet ad incidendum & tenuandum potentiorem. Ab aceto ſiquidem id habet oxymel, vt inter pharmaca numeretur, cùm vix in eorum cenſu ſit mulſa, inter vtrumque eſt Apomeli, à Serapione Acumeli dictum.

Acetum quodnam optimum.

Cùm autem cuiuſlibet aceti non ſit eadem virtus, nec ſingulis hominibus in guſtando eadem delectatio, apud omnes mellis ad acetum non eſt eadem proportio. Sunt enim, qui magis, alij, qui minus mellitum, aut acetatum deſiderant. Vnde Serapio cenſet, debere fieri ſecundum illum, qui bibit ipſam, vt loquitur. Deſcriptio tamen à Meſue & Oribaſio tradita recipitur, & vbique parata inuenitur.

Oxymelitis præparatio.

Fit autem ex aceti vna parte, aquæ partibus duabus, & mellis quatuor: omniáque ſimul coquuntur ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris. Licet enim minus perfectè coquatur, ratione tamen mellis, tutò ac diu ſine corruptela ſeruatur.

Dicitur verò oxymel ſimplex, collatione facta ad magis compoſitum, quod ſcilicet præter aquam, mel, & acetum, multas excipit radices, aut fructus, cuiuſmodi multæ formulæ deſcribuntur à Nicolao Myrepſo, & recentioribus.

CAPVT V.

De ſuccis mellitis.

RVSTICORVM ſaccharum eſt mel, quo ſæpe ceraſa, ribes agreſtam, & pyra condiunt. Pharmacopœi verò non ſacchari defectu, ſed recto Medicorum conſilio fulti, fructus quoſdam, ſuccos & flores melle conficiunt, efficiúntque velut conſeruam, ſapam, & ſyrupum. Conſeruam

Digitized by Google

ſeruam quidem, vt mel roſatum, Geleniabin Arabibus. & Rhodomel Græcis dictum, quod fit ex vna parte florum roſarum rubearum contuſarum, & triplo mellis deſpumati: Sapam, vt mel paſſularum, quod ex libra vna paſſularum mundatarum, in libris tribus aquæ per diem integrum maceratarum, coctarúmque ad dimidias, poſtea colatarum, & æqua mellis deſpumati quantitate conficitur: Syrupum, vt mel aliud roſatum, quod ex pari mellis deſpumati & ſucci roſarum rubrarum pondere paratur. Mel quoque mercuriale ſimili modo conficitur, & coquitur in conſiſtentiam ſcilicet ſyrupi craſſioris.

Geleniabin. *Conſerua roſarum.* *Mel paſſulatum.*

Vt autem varia eſt mellis roſati conſiſtentia, ſic varia deſcriptio præparatióque. Multi enim eandem quantitatem roſarum ab vnguibus purgatarum & mellis ponunt, vt Meſueo placuit, non tamen, vt ille, excoquunt igne, ſed Soli æſtiuo per dies decem aut duodecim exponunt, antequam in Pharmacopolio reponant. Sic citra colaturam paratum rhodomel, à recentioribus vocari ſolet mel roſatum foliatum, & à nonnullis, Conſerua mellis roſarum.

Rhodomel. *Mel roſatum foliatum.*

Quod verò ex partibus æquis ſucci roſarum rubearum, & mellis deſpumati conficitur, propter ſaporem, conſiſtentiámque, ſyrupus mellis roſati nuncupatur. Inter vtrumque medium eſt, quod partim ex foliis roſarum & earum ſucco, atque pari mellis pondere præparatur. Prior tamen parandi modus magis recipitur, illiúſque inſtar cætera mella medicata ex aliis floribus conficiuntur.

Præſtat autem ea inſolari, quam igne decoqui, quia facile diſſipabilis florum odor perit, illorúmque qualitates vix integræ remanent poſt cocturam. Inſolatum verò facilimè ferunt, qui calore potius blando, as longiore, quàm feruido ac breuiore agens, iſta medicamenta melius permiſcet. Mel tamen illud, quod ex roſis paratur recentibus, igne lento ſolet concoqui; quod ex ſiccis, tantùm inſolari.

Cur præſtet hæc inſolari quàm coqui.

Quoquo modo paretur mel roſatum, ſeu ex floribus

integris, vel piſtis, ante vſum debet paululum calfieri, vt percoletur, vocatúrque tunc mel roſatum colatum.

Quomodo mel ex fructibus parandũ.

Vt autem fructus duriores ſunt, coctu difficiliores & minus diſſipabiles foliis & floribus, ſic mel ex illis medicatum diſſimili modo paratur. Inſolatus enim non ſufficit, ſed longa concoctione opus eſt; idque in aqua priuſquam mel accedat ad confectionem. Atque vt ritè fructus percoquantur, debent viginti quatuor horas in aqua tripla macerari, dein tertias aut dimidias feruefieri: tandem colaturæ par mellis pondus additur, peragitúrque concoctio ad conſiſtentiam ſyrupi.

CAPVT. VI.

De ſapis.

Ex herbis fructibúſque ſucci educuntur, qui vbi colati & expurgati fuerint, & Solis aut ignis beneficio conſiſtentiam nacti fuerint duriuſculam, ſapæ & ſuccagines medicatæ, Græcis ἀποχυλίσματα, & Arabibus Rob, ſeu Robub nominatur. Sapa tamen propriè loquendo vinum eſt ex vuis albis maturíſve expreſſum, & ad mellis conſiſtentiam percoctum, éſtque verum Rob Arabum. Alia verò quæuis ſuccago extracta, & ad iuſtam ſpiſſitudinem percocta, generalius Robub appellatur.

Rob & Sapa quid.

Robub.

Iſta tamen Barbarorum nominum diſtinctio ferè negligitur, & ſine diſcrimine Rob & Robub pro quouis inſpiſſato ſucco vſurpantur, vt ex Meſue liquet, qui proprij idiomatis non ignarus, quoſuis concretos ſuccos, potius Rob, quam Robub nominat, licet aliter ſenſerit interpres.

Extrahuntur autem ſucci vel prelo, vel ſolo manuũ compreſſu, dein per mantile traiiciuntur, vt quicquid ineſt ſordium, linteo adhereſcat, & purior tantùm ſuccus

cus tranſmittatur: qui poſtea lebete, aut alio vaſe exceptus inſolatur vel igni lento coquitur, dum craſſeſcat, & formã ſolidam acquirat. Sic enim illius aquea humiditate reſoluta, in multos menſes annóſve ſine putredine aſſeruatur.

Porro ſuccaginum aliæ ſimplices ſunt, aliæ compoſitæ. Ex ſimplicibus quædam ſubſtantiam habent friabilem, & facultatem purgatoriam: coquuntúrque diutius, vt perfectam ſoliditatem acquirant: cuiuſmodi eſt aloë, ſcammonium, & ſimilia: Aliæ ſubſtantiam habẽt magis lentam & viſcidam, & qualitatem vt plurimum aſtrictoriam acidámque, vt ſunt omnia Rob à Meſue *diſtinct.6*.tradita. Compoſitæ ſuccagines dicuntur, quæ præter ſuccos concretos ſacharum admittunt, vt Rob berberis conditum, rob citoniorum, mororum, & ſimilium fructuum. *Sapæ ſimplices & compoſitæ.*

Vt ergo defrutum dicitur *vinum dulce ad tertias tantùm coctum & expumatum, ac liquidum adhuc manens*, ſic ſapa propriè dicitur vinum expreſſum in conſiſtentiam duriuſculam calore inſpiſſatum, quod & rob, & robub dici poteſt. Si quis nominum, quam rerum magis ſolicitus eſt, liceat illi Robub ad omnes æquè ſuccos potius referre. *Defrutũ quid.*

Vſus ſaparum ad multa commendatur, præſertim ad morbos oris, ſæpéque præſcribuntur per ſe, nonnunquam & aliis confectionibus admiſcentur, vt diamoro, diacodio, & quibuſdam ſyrupis. *Saparum vſus.*

CAP. VII.

De conſeruis.

FLORVM virtus facilè cùm ſit diſſipabilis, vix diu retinetur integra, ſed multum coctione, vel tẽpore imminuitur & reſoluitur ſæpe. Vt autem retineatur, flores ſaccharo aut melle condiri ſolent, efficitúrque conditum, quod multos menſes annóſve ſine magno virium diſpendio

Conſeruarum differentia. conſeruatur, vnde conſerua non impropriè nominari conſueuit: cuius duæ differentiæ ſtatuuntur, vna dicitur liquida ſeu mollis: digitis enim prementibus cedit, illíſque nonnihil lentoris relinquit; altera vocatur ſicca, quæ ſolidior eſt multo, atque in paſtillos efformatur, quibus potius digiti cedunt.

Quia verò flores omnes ſubſtantiam non habent æquè compactam, nec eandem temperiem, non omnes modo ſimili condiuntur, nec eandem ſachari quantitatem in ſui conditura poſtulant.

Qui humidiores ſunt, in loco, nec humido, nec valde calido, diem vnum aut alterum parum tabeſcent, vt ſuperflua illorum humiditas reſoluatur. Sicciores, quo recentiores & magis ſucculenti, eo meliores.

Inter humidiores, ex quibus conſeruæ fiunt, numerantur flores nenupharis, roſarum, cichorij, violarum, borraginis, & bugloſſi. Sicciores ſunt flores ſaluiæ, hyſſopi, roriſmarini, arantiorum, iaſmini, betonicæ, perſicorum, atque multorum aliorum ſimplicium, qui nunquam aut rariſſimè condiuntur.

Humidiores maiorem quantitatem ſachari ad ſui confectionem deſiderant, ſicciores minorem. Quibuſdam æquum ſachari pondus ſufficit; aliis ſeſquiportio: multis duplum requiritur: roſis & nympheis conceditur triplum.

Nonnulli cum ſachari duplo pondere, aut quantitate idonea integri commiſcentur, & vnum aut duos menſes, pro florum craſſitie vel tenuitate relinquuntur inſolari.

Conſerua roſarum qui fiat. Alij, vt roſæ ex vnguibus purgatæ, in mortario lapideo, cum piſtillo buxeo laborioſè teruntur, & ſachari triplo exquiſitè permiſcentur: Poſtea reconduntur in vaſe figulino, vitrato, charta rectè obturato, non foraminulenta, ne florum vis diſſipetur.

His peractis vas menſem integrum aut dies quadraginta inſoletur: Sic enim nulla virium aut odoris diſſipatione, optima fiet conditurae fermentatio, cuius ſingulas partes calor ſolis felicius peruadet, ſi ſingulis hebdomadis bis aut ter rudicula quadam agitetur.

Quidam

Digitized by Google

Quidam ſaccharo liquato,& ad electuarij conſiſtentiam cocto,flores aliquando integros,ſæpius tamen tenuiſſime tritos, immergunt, perfectéque commiſcent, Dein vbi eiuſmodi miſtura refrixit , pixidibus recondunt & inſolant.

Si inter condiendum parum ſucci limonum aut agreſtæ adiiciatur,rubeus color,viuidúſque comparabitur,vix intra annum delebilis,ſic adhuc calens vaſe reponatur: Simul enim atque refrigeſcit,cruſtula quędam in ſuperficie adnaſcitur,quæ colorem,odorem & virtutem diutius tuetur. *Quomodo conſerua rubra fiat.*

Folia autem cùm ſubſtantiam habeant magis compactam,& qualitatem minus euanidam, rarò conſeruæ ex illis parantur. E longinquis enim regionibus feliciter aduehuntur viribus integris. Quædam tamen cùm facultatem habeant eximiam , eámque in ſuperficie poſitam , vix ſine facultatum iactura exſiccantur , vt oxalis & capillus veneris verus. Proinde ex illis optimè repurgatis conſeruæ parantur , vt ex capillo veneris Monſpelienſi : Præ cæteris enim laudatur , vt & alia multa ſimplicia , quæ vberrimè illo in tractu luxuriant: Audio tamen Mompeſſulum magis ob Medicorum , quàm medicamentorum præſtantiam commendari. *Monſpelienſis ager multis ſimplicibus luxuriat.* *Mompeſſulani Medici celebres.*

Vtut ſit , conſerua capillorum veneris optima ex agro Monſpelienſi in multas Galliæ regiones aduehitur,quæ ex æquis partibus foliorum mundatorum tritorum,& ſacchari puluerati ſimul miſtorum,parata eſt, & legitimo tempore ac ſufficienti inſolata.

Sunt , qui hanc conſeruam meliorem putant , ſi ex herbæ decocto & ſaccharo ſyrupus fiat perfectè coctus, cui rurſus folia herbæ mundata & optimè trita permiſceantur. Sic enim vim acquirit præſtantiorem,& conſiſtentiam magis idoneam.

Conſerua verò ſicca fit ex roſis ſiccis tenuiſſimè læuigatis cum octuplo ſaccharo ad conſiſtẽtiam electuarij cum aqua roſacea cocto , cui parum ſucci cuiuſdam aceroſi,vt limonum,aut agreſtæ commiſcetur. Reddit enim hoc acidulum conſeruam non modò dulco acidam & guſtui ſuauiſſimam , ſed colore magis rubram, *Conſerua ex roſis ſiccis.*

ac iucundiorem.

Eadem arte ex aliis floribus ſiccatis ac tritis, ſiccæ conſeruæ parantur.

CAP. VIII.

De conditis in genere.

Conditura cur fiat.

RADICES, fructus & aliæ plantarum partes condiuntur, vel ad conſeruationem, vel ad ſaporem, vel ad vtrumque. Ad conſeruationem, ſale vel aceto, & ambobus ſæpe multa condiuntur, vt oliuæ, cappares, crithmum, cucumeres & flores geneſtæ. Ad ſaporem, cortex citri, arantiorum, amygdalæ, pinei, caryophilli, nuces, & multa ſemina, melle aut ſaccharo conficiuntur. Ad vtrumque radices multæ, vt & fructus & flores. Sic enim radix Satyrionis, pyra, pruna, berberis, agreſta, & flores buglosſi, aut violarum ſuauius eduntur, & melius ad tempus longum aſſeruantur.

Condita liquida.

Quæ autem condienda ſunt, prius ſyrupo idoneo concoquuntur, & vaſis fictilibus aut vitreis ſimul cum eo reponuntur, aſſeruantúrque, & à Pharmacopœis condita liquida nuncupantur. Quod ſi poſt coctionem perfectam, ea ipſa aëri exponantur, donec illorum extima ſuperficies aruerit, vdúſque lentor, quo digiti contrectantium inuiſcantur, planè reſolutus fuerit, confecturæ ſiccæ nominantur.

Confectura ſicca.

Huc quadam rerum affinitate referri poſſet quædam conditi ſpecies, quæ paſta regia vocari ſolet, ſed de ea magis appoſitè libro quinto agemus, in tractatu remediorum particularium.

Tragemata.

Ad condita ſolida ſpectant iſta bellaria, quæ aromatarij trageas & tragemata nominant. Ignis enim adiutu, & appulſu ſacchari præparantur, vt cætera condita, modo tamen diſſimili. Si enim ſemina, exempli loco, condienda ſint, ſaccharum prius in conſiſtentiam ſyrupi coquitur, dein ſenſim ſuper ſemina affunditur: Tum manu agitantur. Idque toties repetitur, donec ea ipſa

ed by Google

ipſa ſaccharo prorſus obducta ſint & incruſtata. Hoc modo arantiorum cortex minutim ſecta, vt & cynamomum ſolet condiri. Fructus cum ſint humidiores, liquidam confecturam deſiderant; ſemina, quia ſicca, ſiccam.

CAP. IX.

De pulueribus.

PVLVERIBVS ars pharmaceutica minimè carere poteſt. Cum enim medicamenta plus minus humida ſint, vel arida, ξηρία Græcis dicta; hæc pulueres, vt plurimum ſunt, illa maiori ex parte, ſunt pulueribus concinnata, vt electuaria, conſeruæ ſolidæ, trochiſci, emplaſtra, & pleráque alia medicamenta, tum quæ intrinſecus aſſumuntur, tum quæ adhibentur exterius. Nihil ſiquidem in Chirurgia tam frequenter auditur præſcribitúrve, quam puluis ſarcoticus, aſtringens, eſcharoticus; Nihílque tam ſedulo à Pharmacopœis præparatur ac cuſtoditur, atque pulueres cardiaci, cephalici, & roborantes, qui non ſolum aliis remediorum formis commiſcentur, ſed etiam per ſe ſæpiſſimè imperantur ad varios vſus, affectúſve, vt ad principes partes roborandas, conſeruandas vires, extinguenda venena, fluxiones compeſcendas, coctionem iuuandam & aluum ſiſtendam aut ciendam. *Puluerũ in Chirurgia frequens vſus.*

Affectus vero externi ſæpe ſolis, vix ſine illis curantur, vt vulnus puluere rubro, ex partibus duabus ſanguinis draconis, & vna thuris compoſito; vt vlcus cauum & deterſum puluere ſarcotico; vt ad cicatricem vtrumque perducendum puluere epulotico, cuiuſmodi eſt puluis pompholigis, cadmiæ, ceruſſæ, ſpodij, terræ lemniæ, & plumbi, vt decet, præparati. *Puluis vulnerarius optimus. Puluis epuloticus optimus.*

In ſumma, vel medicamenta forma puluerum dantur, vel ex his ſolidiores formæ parantur, materiámque mutuantur ſuam. Hi etenim non ſolum in va- *Pulueres in medecina quid praſtent.*

rias formas medicamentorum coaptantur, ſed ipſorum, ſeu corpus, ſeu qualitatem ſpectes, ex maxima parte ſunt baſis.

Fiunt vero pulueres ex ſelectiſſimis medicamentis, plus minúſve tritis, pro medicamenti natura & exigentia rei. Verum, quæcunque læuigata ſunt, ac in pollinem redacta, generali nomine Latinis pulueres dicuntur, quos diſtinctius Arabum idiomata his tribus deſignant, ſuffuf, alkool & ſief. Suffuf puluerem quemlibet, læuem aut craſſiuſculum complectitur: Alkool tantum ſignat tenuiſſimum: Sief quorundam trochiſcorum attritionem denotat, quæ fit in cote, ex aqua roſarum, aut fœniculi, vel alterius conuenientis, ad affectus oculorum.

Alkool, Suffuf, Sief.

Ex pulueribus autem nonnulli condimentis ſunt tantum deſtinati, qui ſcilicet ex aromaticis parantur, vt pipere, zinzibere, nuce moſchata, galanga, cinamomo, & ſimilibus aromatum ſpeciebus, vocantúrque à ſeplaſiariis minutæ ſpecies, quas ſolent in ſacculis coriaceis aſſeruare. Alij dicuntur cardiaci ac roborantes, qui ad medicamentariam artem tantum ſpectant, vt puluis diarrhodonis abbatis, diacinamomi, dianiſi, lætitiæ Galeni, & ſimiles pulueres cordiales, qui reponi debent in pyxidibus aut vaſis vitreis, vel figulinis optimè clauſis, ne ſubito eorum virtus expiret. Alij parantur pulueres cathartici potius in rem præſentem, quam in futuros vſus, quia diutius aſſeruati vires amittunt, aut imbecilliores multo redduntur.

Minuta ſpecies. *Pulueres cordiales.*

Vix autem quilibet puluis intro ſumitur ſolitarius & immixtus, ſed aqua vel alio liquore excipitur. Exterius vero non item; nam vulneribus & vlceribus ſæpe ſolus adhibetur.

Suffitores & coſmetici, quique fucis vetulas erugant, & tetrum expirantem ab edentulis odorem faſcinare ac tegere pollicentur, varios pulueres ex aromatis & ſuaueolentibus conficiunt, vt ex radice ireos, roſis, ſantalis, ſtorace, calamita, belzoino, ſchœnanto, calamo aromatico, cinamomo, caryophillis, maiorana, ambra, moſcho, zibetho. Ex quibus & aliis odorem iu-

Coſmeticorum ſtudium.

cundum

eundum ſpirantibus, varia proportione mixtis, pulueres duos inſignes, Chyprium nempe & violeteum, vt vocant, conficiunt, alioſque multos ac varios, pro varia eorum, à quibus expetuntur, delectatione. Solent verò reponi in ſacculis ſériceis, & in arculis cum veſtibus aſſeruari & geſtari. De his autem parum ſolicitus eſſe poterit Pharmacopœus, quem magis decet pulu erem diamargaritonis habere optimum, quam chyprium.

CAPVT X.

De eclegmatis in genere.

AD aſperæ arteriæ & pulmonum affectus medicamentum quoddam paratur, ſyrupo craſſius, & electuario quouis liquidius, quod Arabibus Lodoch, Græcis Eclegma & ἐκλεικτὸν, & aliquando ἀρτηριακὸν, Latinis linctus nominatur: Senſim enim velut lingendo, ſeu lambendo ſumitur, vt ſic in via diutius cunctando aliquid in thoracem deerret, vel ſaltem illius bechica vis ad inania thoracis ſpatia & bronchia pulmonum deferatur, ſputum concoquat & moueat ad excluſionem, quæ feliciter naturæ robore ſuſcipitur ex ſputo concocto, per anacatharſin, ſeu per os expectorationem.

Exhibentur non ſolum mane, ieiuno ſtomacho, ſed etiam veſperi, ac inter paſtus ſæpe, ad varios effectus, pro varia intentione & medicamentorum, quibus conſtant, materia, intentione, & qualitate: dantur enim ad leniendum, detergendum, incraſſandum, incidendum, expectorandum, & ſanguinem ſiſtendum. Proinde ex medicamentis cuiuſlibet ſaporis, vt olim veteres, eclegmata poſſunt confici. Diſplicent tamen valde amara & acerrima, quæ ſcilicet, præter ingratum, quem adferunt palato, ſenſum, tracheam arteriam & fauces exaſperant, & pulmones moleſtè laceſ- *Eclegmatum viſus.*

Digitized by Google

ſunt. Acidula tamen interdum præſcribitur ad craſſorum humorum attenuationem.

Nunc vero ſic apud omnes inualuit bechicorum vſus ad eclegmatum confecturam, vt ſolis dulcibus ferè componantur, vt ſucco glycyrrhize, pineis, iuiubis, ſacharo cando, aut roſato, penidiis, diatragacantho, & eiuſmodi electuariis tritis, & melle aut ſyrupo idoneo exceptis.

Quod ſi alicuius præter naturam affectionis conditio amara vel acria poſtularit, ea minore copia reliquis medicamentis immiſcenda ſunt, tum vt liberius ſumantur, tum vt humorem contentum alterando, continentem partem non lædant. Eiuſmodi lohoch propter vim, quam habent inſignem, incidendi & aperiendi imperantur Aſthmaticis, & his, qui propter craſſos humores pulmonibus contentos difficile ſpirant.

Quæ eclegmata conueniant Aſthmaticis.

Solent vero eclegmata ſumi ex bacillo glycyrrhizæ parum contuſo, vel ex cochleari, & in ore detineri, donec ſua ſponte liqueſcant, & ſenſim dum per œſophagum delabuntur, aliquid in ſubditam arteriam ſeſe inſinuet.

Lohoch pro clyſteribus.

Reponuntur in vaſis fictilibus vitratis, & annum integrum aſſeruata vires ſeruant integras. Quæ tamen amygdalas, nuces aut pineas excipiunt, vt ranceſcunt citius, ſic illorum virtus citius ſeneſcit.

Lohoh caſſia.

Proſtat in officinis electuarium quoddam liquidiuſculum pro clyſteribus, ac libra vna decocti violarum, maluæ, mercurialis, parietariæ, betæ & abſynthij, cum pari pondere medullæ caſſiæ & mellis deſpumati paratum; Quod cum ſyrupo quouis craſſius, & à caſſia colorem mutuetur & virtutem, lohoch de caſſia nominatur.

***

CAP.

CAP. XI.

De electuariis in genere.

MEdicamenta, quæ foris adhibita, veneno cuilibet, ſiue intra corpus ſumpto, ſeu morſu inflicto, medentur, Alexiteria dicuntur Græcis; vt antidota, quæ non quidem extrinſecus adhibita, ſed intro ſumpta, grauiſſimis affectibus auxilio ſunt. Latini vero interdum, vt nomen vtrumque retinent & confundunt, ſic ſæpius electuarij nomine deſignant. Veterum enim antidota, recentiorum electuaria ſunt, quorum pro conſiſtentiæ varietate duo genera conſtituuntur: Alia enim ſolida ſunt, & in teſſellas, ſeu lozengias, vt vulgus Pharmacopœorum loquitur, complanata; Alia molliora in opiatæ conſiſtentiam ſubacta & formata.

Electuaria liquida.

Si vero Galeni arbitrio, antidotorum, ſeu electuariorum differentia ſumatur ab illorum qualitate, & viribus, alia medicamentorum lethalium gratia aſſumuntur; Alia valent aduerſus beſtias virus eiaculantes; Alia morbis ex prauo victu contractis offeruntur. Sunt vero quædam ad hos omnes vſus accommoda, vt quæ non modo ſalubriter intro ſumuntur, ſed etiam exterius admouentur, vt theriaca, & mithridatium.

Pro varia igitur electuariorum ſoliditate, quædam dicuntur ſicca & tabulata; alia minus dura, quæ ſcilicet opiatæ conſiſtentiam, eámque mediam inter eclegma & pilulas, vt omnes antidoti, quarum pulueres ſapa, melle, aut vino ſubiguntur; qui ſi ſaccharo, vt decet, apparato, excipiantur, & ligneo piſtillo agitentur, iuſtam electuarij ſolidi conſiſtentiam acquirunt; Ita vt pro mellis aut ſachari adiectione, de artificioſa mixtione, vinum & idem electuarium, liquidum aut ſolidum poſſit efformari. Raro tamen quæ caſſiæ medullam, aut fructuum pulpas admittunt,

Electuaria ſicca ac tabulata.

in tabulas complanantur.

Proportio mellis, aut ſacchari in electuariis. Tanta vero eſſe ſolet mellis proportio ad pulueres in electuariis liquidis, quanta ſachari in ſolidis, ita nimirum, vt vni libræ ſachari, aut mellis, tres vnciæ puluerum commiſceantur. Alterutrum tamen modo augetur, modo minuitur, prout antidoti vis deſideratur validior aut imbecillior. Quo enim maior ſachari aut mellis quantitas pulueribus additur, eo vis electuarij erit imbecillior, quo minor, eo maior.

Tabellis purgantibus ſolet dragma vna tantum pulueris vnciæ ſachari paulo ſupra conſiſtentiam ſyrupi, in aqua aut ſucco cocti permiſceri. Cardiacis accedunt ſæpe vnciæ duæ ſachari ad dragmam vnam puluerum, quorum quantitas tanto minor eſſe debet, quanto qualitas validior, & ſapor magis ingratus.

Medicorũ error. Debent autem Medici iuſtam ſachari mellíſve quantitatem definire. Dum enim vtriuſque tantum, quantum ſatis, more nimium ſolito, in ſuis formulis præſcribunt, ancipitem in electuario conficiendo Pharmacopolam relinquunt, illiúſque arbitrio ſalutem committunt ægroti, ita vt poſſit vim medicamenti vel imbecilliorem, vel intenſiorem, vti libuerit, efficere; Víxque duos Pharmacopœus inuenies, qui eidem remedio, eadem proportione mel aut ſacharum adiiciant, vbi quantitas vtriuſque ſubticetur.

Electuarium liquidum faciendi modus. In mollis antidoti confectura, mel cum aqua pauca diluitur, ſenſimque moderato igne coquitur, ac deſpumatur, dum aqua, vel alius liquor ante mixtus exhalarit. Tum ab igne remouetur, & antequam planè refrixerit, puluerum confuſorum vnciæ tres in mellis ſic præparati ſingulas libras paulatim inſperguntur, & ligneo piſtillo permiſcentur, dum mixtorum quædam ſit æqualitas.

Si pulpa caſſiæ, vel tamarindorum, aut manna, dactyli, amygdalæ, aliíve fructus admiſcendi ſunt, non debet iſtorum cauſa, mellis pondus immutari. In legitimæ enim conſiſtentiæ electuario conficiendo, puluerum maximè ſiccorum ad ſapam, mel, aut ſaccharum,

Digitized by Google

tum eſt habenda ratio.

Non debet autem electuarium molle in pyxide reponi, antequam plane refrixerit, ne illius pars ſuperior extrinſecus velut membranula' quadam incruſtetur, melius fermentetur,& vbique ſit æqualis craſſitudo.

Saccharo quoque ſua debetur præparatio,antequam pulueres excipiat. Debet enim aqua ſtillatitia,aut alio liquore idoneo ſolui, igne deſpumari, & lente ac tamdiu coqui,dum ſyrupo craſſior euadat, eiúſque gutta extracta propter ſpiſſitudinem vix effluat: Dein aliquantum refrigerato, ſpecies paulatim admiſcentur, confunduntur, & agitantur piſtillo, donec totum ſoliditatem & æquabilitatem adeptum ſit. Tum marmori priuſquam refrixerit, admouetur, piſtillo dilatatur, complanatúrque. Refrigeratum in tabellas diſcinditur, quadratas, vel rhomboideis, eáſque pondere draginæ vnius aut duarum,triúmve, quæ poſtea in ſacchari duritiem concretæ, in arculis reconduntur.

Electuarium ſo[lidum] fa[ciendi] modus.

Cuiuſcunque ſit conſiſtentiæ electuarium, ſiue ſolidum,ſiue molle,ſimplicium vires optime,ac diu ſeruat integras. Diutius tamen ſolido,molle,cuius humiditas maior medicamenti facultates magis coërcet,impedítque,ne tam cito ab aëre diſſipentur.

Quo electuaria quæuis palato gratiora ſunt, eo citius hebeſcit illorum energia ac facultas:Vix enim annum durant efficacia. Amara & ingrata biennium, & triennium ſæpe; Interdum theriaca ſine magna virium iactura decennium.

***

CAP. XII.

De Hieris.

Hiera picra unde habeant nomen.

HIERAE parum admodum differunt ab opiatis, opiatæ ab electuariis liquidis: Conſiſtentia enim omnibus eſt eadem, & ſæpe vis purgandi. Electuaria tamen & opiatæ interdum nec purgando aluum turbant, nec moleſte feriendo guſtum palato diſplicent. At hieræ præter purgatoriam, quam ſemper habent, facultatem, valde ſunt amaræ, & ingratæ, vt cognominis indicat notatio. Picræ ſiquidem dicuntur, ob inſignem amarorem, vt hieræ, id eſt, ſacræ, ob inſignes effectus. Conficiuntur ex laxantibus & amaris, euſtomachicis tamen, quæ ſcilicet à ventriculo, & regione prima corporis, craſſos ac pituitoſos humores incidunt, & clementer expurgant: Maximè verò ea, quæ à Galeno *cap.11.lib.8.comp.med.local.* immutata & emendata, ab ipſo nomen habet, quæ biliſarum quoque ventris affectionum, optimum eſt remedium, inquit ipſe, adeo, vt in vno die ſæpe multos ſtomachicos creditos perſanet. Nam ex his, quæ ei admiſcentur, cum aloë ſtomacho valde ſit commoda, & cinamomum vim habeat aperiendi, extergendi & attenuandi, (eſt enim partium tenuiſſimarum) ſi quid craſſum ſit, aut viſcoſum in humoribus, ad omnes affectus circa ventrem, & ſtomachum ex vitiatis ſuccis vtiliter exhibetur, modo ex acuta febre non incanduerint.

Hiera picra Galeni dicitur, quod eam emẽdarit.

Eius efficacia.

Quibus cõueniat, & quibus non.

Hieræ ſiquidem facultas calfactoria cum ſit & exſiccatoria, febribus his, per quas humores accenduntur in vaſis, & corpus totum æſtuat, vix ſecurè poteſt exhiberi, licet per febres non vehementes, aliquando Galeni conſilio detur.

Hiera varia deſcripta.

Sunt vero hierarum præter picram Galeni, variè deſcriptam, variæ compoſitiones, quæ omnes ab affectu, hieræ, à ſapore, picræ nomen ſibi vendicant: vt à materia, quæ in compoſitione, quantitate aut quali-

tate

tate præpollet, quædam hiera colocynthidos dicitur; & aliæ Logadij, Pacchi, aut Myrepſi nomine conficiuntur, quod illarum compoſitiones primi inuenerint, aut inuentas caſtigarint, auxerint, immutarint.

Singularum deſcriptiones extant in officina, earum compoſitio docetur, & vires fuſiſſimè explicantur.

Porro, ex hieris, quædam vim purgatoriam ab aloë tantum mutuantur, eámque fortem non habent, & vix, ait Galenus, *cap. 2. lib. 4. de loc. affect.* vſque ad locos circa hepar conſcendunt, niſi ampliori pondere ſumantur. Suffuſionibus enim oculorum vtiliter dantur, quatenus ex ſtomacho potius, quam cerebro noxios humores educunt. Verum quæ colocynthidem, vel agaricum, vel vtrumque recipiunt, aut ſcammonium, potenter aluum turbant, & inutiles ſuccos ab vniuerſo corpore trahunt, foráſque propellunt.

CAP. XIII.

De opiatis in genere.

INTER electuaria liquida opiatæ numerantur, id ſortitæ nominis, vel ab opio mixto, aut hypnotico ſimili, vel ab illius recens inſpiſſati conſiſtentia, & fortaſſis colore, qui vt plurimum idem eſt in opio & in mollibus antidotis tam cardiacis, quàm laxantibus.

Et licet anguſtiori ſignificato, opiatæ tantum dicantur veteribus, medicamenta, quæ opium admittunt, cuiuſcunque ſint conſiſtentiæ, vel ſolidæ, vt ladanum Chymicorum, & pilulæ de cynogloſſo; vel molles, vt Philonium Romanum, nunc tamen latius pro quibuſuis confectionibus molliuſculis vſurpantur, cardiacis, alterantibus, purgantibus & narcoticis; ſeu opium admittant, vt Theriaca, ſiue cardiacis tantum & alterantibus conſtent, vt confectio Alkermes & de hyacintho; ſiue purgantibus, vt Triphera, Diaprunum & ſimilia, *Opiatarũ appellatio ampliſſima.*

quę tamen frequentius electuariorum & confectionum nomine deſignantur.

Opiata cur inuẽta. Fuerunt autem opiatæ ab antiquioris notæ Medicis *Gal.cap.2.lib.2.de loc.affect. Aët.c.12.li.2.de ſign.& cauſ. diut morb.* inuentæ, ad ſæuitiam dolorum leniendam. *Dolor quid.* Nam cum dolor ſit triſtis ſenſus, naturæ grauis, & tolleratu moleſtiſſimus; *Eius effectus.* humores variè exagitat, ſanguinem corrumpit, febrem accendit, deiicítque vires; ita vt cogatur interdum Medicus, morbum relinquere priorem, vt tanto ſymptomati his præſidiis medeatur, quæ licet morbi cauſſam non tollant, ſenſus tamen ſopiendo conciliandóque ſomnum, vires ſymptomatum acerbitate fatiſcentes, animúmque adeo reficiunt, vt poſtea vegetiore conatu morbificam cauſam facilius extrudant.

Doloris vehemẽtia deſperationis interdum parens. Narcoticorum igitur vſu fallenda nonnunquam doloris acerbitas, quæ multos eo dementiæ impulit, vt crucem, quam vitam potius eligentes, manus ſibi violentas attulerint.

Tam ſæuos cruciatus multoties obſeruauit Galenus *cap.5.lib.7.comp.med.loc.* in doloribus colicis, qui nullis miteſcerent remediis communibus, vt ad illorum ſedationem opiatas quaſdam narcoticas, poſteritati conſulens deſcripſerit, *Cõfectiones colicæ.* confectionéſque nominauit colicas, vt quæ ſymptomatis huius feritatem lenirent, motum compeſcerent humoris, & ſenſus ſtupidos redderent. Hinc opiatæ dicuntur narcoticæ, quod veluti necroſim quandam, ſeu mortificationem adferant. Vocantur & anodynæ, quod dolorem ad tempus mitigant ſedántve. Anodyna námque non ſunt vniuſmodi omnia. *Paregorica quæ.* Alia enim vocantur paregorica, ſeu lenientia, quæ temperata ſunt, & noſtro calori ſimilia, vt hydreleum, radix liliorum in lacte cocta, & oleum *Alliotica.* amygdalinum. Alia dicuntur Alliotica, quæ cum lenientia ſint, ſedant quidem dolorem, cui præterea quadam qualitate oppoſita aduerſantur, vt oleum roſaceum aut violarum ad dolorem moderatè, nenupharium ad impenſe calidum; Laurinum vel anethinum ad frigidum. *Narcotica.* Alia denique Narcotica ſunt, quæ ſenſum ſtupefaciendo, dolorem auferunt: quorum

rum tamen vſus non eſt temere vſurpandus ; nam diutius admota, calorem partis extinguunt, neruos reſoluunt, vnáque motum & ſenſum adimunt ; & quantitate paulo maiore ſumpta, Galeno iudice, *cap.18.lib.5. ſimplic. med.* interficiunt.

Quod ex periculoſis circulatorum experientiis conſtat, qui cum ſuo ſtibio vitrato, tormina, aliáque ſæuiſſima ſymptomata excitarint, vt ſuum errorem alio tegant peiore, narcoticis indebitè paratis, & exhibitis, dolores quidem ſummouent, & facilè ſomnum conciliant; verum ægrotos in æternum dormituros, ad cimbam Charontis intrudunt. Vnde Empiricorum hypnoticum, ſæpe malorum omnium medicina eſt.

Nolo nunc hiſtorias de ſceleratis iſtis periclitatoribus mihi notiſſimas memorare, ne longius à propoſita inſtitutione diſcedam, quia in immenſum creſceret opus, ſi quæ à fide dignis viris accepi, huc referre vellem.

Somniferum Empiricorũ.

Ipſa autem Narcotica impropriè, ac ſolum nomine tenus anodyna vocantur : Præter enim qualitatem elementarem, qua refrigerant, aliam habent calori natiuo inimicam & deleteriam, niſi exigua quantitate, ac debite apparata, & quando conuenit, ſumantur, vt opium, mandragora, hyoſciamus, cicuta.

Anodyna vero propriè ſumpta, paregorica ſunt, calida in primo gradu, ſeu temperata, vel parum ſymmetriam excedentia, quæque tuto ſumuntur & admouentur.

Anodyna quæ.

Medicamenta igitur, quæ opium vel alia narcotica excipiunt, paruo pondere ſumenda ſunt, veréque opiatarum nomen, cuiuſcunque ſint conſiſtentiæ, merentur: Reliquæ tamen confectiones molliuſculæ, alterantes, purgantes, & roborantes, etiam nunc opiatæ vocitantur.

***

CAP. XIV.

De pilulis.

Pilula cur ita dicta. *Vnde dicantur catapotia.*

PIlula à paruæ pilę & velut globuli forma ſibi nomen adoptauit, quæ quod non diluatur, ſed deuoretur integra, καταπότιον Græcè dicitur. Propter enim ingratum ſaporem, odorémve ſimplicium, ex quibus pilulæ conficiuntur, vt aloë, colocynthide, agarico, opoponace, ſagapeno, & aliis acribus, fœtidis, & amaris, conſiſtentia ſolida, ac ſphærica effigie formantur, & parua exhibentur quantitate, vt facilius ac minore moleſtia ſumantur. Efficit namque medicamenti exigua moles, vt iucundius deglutiatur; Soliditas, vt minus diluatur, forma teres, vt citius delabatur, in ventriculo diutius immoretur, à partibus remotis efficacius trahat, nec tam cito prorumpat ad inteſtina, vel per vomitum excludatur. Medicamenta namque liquida, eodem inſtanti ſæpe ſumuntur & euomuntur.

Forma pilularum quid præſtet.

Ad inſuauitatem catapotiorum tegendam ac fallendam, auro foliato extrinſecus artificioſè velantur, aromatáque varia nonnunquam permiſcentur, quibus gratia conciliatur maior viſceribus & palato. Si tamen pauliſper ante deglutionem ſtabulentur in ore, atque dentibus aut lingua compreſſius attingantur, quendam triſtitiæ ſenſum guſtui non tantum excitant, ſed velut horrorem & ventriculi ſubuerſionem.

Pilularũ ſapor ingratus.

Omnes autem pilulæ amaræ ſunt, paucis exceptis, vt bechicis, quæ non affatim deuorantur, ſed diu in ore detinentur, vt liqueſcant ac ſenſim deglutiantur, non catapotia aut pilulæ, ſed paſtilli ſeu trochiſci potius nominantur.

Inſuauitas vero pilularum aloë potiſſimum tribuenda, quæ eſt earum ferè omnium baſis, quæ-

que vix alio modo ſumi poteſt propter inſignem illius amarorem. Tum quia viſciditatis cuiuſdam eſt particeps, quia pulueres facilè coniungit, & in pilulas cogitur.

Augetur iſta amaritudo rerum ingratarum, vt colocynthidis, agarici, ſennæ, & aliorum purgantium commixtione. Quæ eo magis palato diſplicent, quo plura fuerint admixta, cuiuſmodi ſunt, quæ ex colocynthide, aloë, agarico, ſcammonio, & gummi Arabico parantur, quas ad plures excrementorum purgandas ſpecies imperat Galenus *capit.14. libro 5. method.*

Pilularũ magna varietas. Sunt vero pilularum differentiæ multæ, partim ſumptæ à membrorum, quibus deſtinantur, & partim ab humorum, quos trahunt, diuerſitate. Partium ratione, quædam dicuntur Cephalicæ, quæ ſcilicet à capite pituitoſos humores purgant, vt Cochiæ, & de agarico: Aliæ opticæ, quia multis conſtant, quæ oculis conferre creduntur, vt pilulæ lucis maiores & minores: Aliæ ſtomachiæ, vt pilulæ ante cibum, & de rhabarbaro: Aliæ arthéticæ, quæ ab articulis educunt humores: A quorum diſcrimine quædam dicuntur phlegmagogæ, quę pituitam; aliæ cholagogæ, quæ bilem; aliæ melanagogę, quæ melancholicum ſuccum deturbant. Atque pro operandi modo aliquando dicuntur aluum ſoluere conſtringendo, vt pilulæ de rhabarbaro, & de myrobalanis; vel moderatè trahendo, vt pilulæ de agarico; vel trahendo ſimul & fundendo, vt pilulæ de euphorbio.

Pilularũ compoſitio vt rectè fiat. Porro ad maſſam catapotiorum conficiendam, maxima pars miſcendorum ſimplicium, in puluerem tenuem debet comminui, dein excipi melle deſpumato, vel tragacanthi mucagine in ſucco conueniente ſoluti, aut potius ſyrupo quodam idoneo, ita vt viſcoſitatem aliquam habeat, quod pulueres confuſos eſt excepturum, vt commodius mixtura cohæreat, ſiccitate non tam cito interhiet, ſimplicia intus concluſa fermententur, & minus promptè eorum exhalet facultas. Ob eam cauſam inquit Syluius, pilularum ſpecies melle cocto debent comprehen-

Digitized by Google

di. Nam aqua aut ſucco comprehenſæ non cohærent, & panis furfuracei modo, promptè ſiccantur, facilè friantur, cito ſeneſcunt.

Quod ſi lacrymas, gummi, aut ſuccos inſpiſſatos induratóſve pilulæ exceperint, ea liquore quodam tenui ante debent molleſcere, calido piſtillo duci; dein pulueres commiſceri: Ac poſtremò mellis, aut liquoris alius viſcidi tantum, quantum miſtura poſtulat, confusè permiſceri, aut fiat velut paſta quædam, ſeu maſſa primum molliuſcula, in dies enim induratur, quæ exacto biduo, aut triduo, pauco oleo amygdalino extrinſecus liniatur. Tum aluta obuoluatur, aut corio quodam tenui; tandem in ſtannea pyxide reponatur.

Craſſities pilularũ qualis eſſe debeat. Vſus tempore, iſtius maſſæ portio, quæ definitæ doſi reſpondeat, cum idoneo ſucco, ſi opus fuerit, teritur, vt molleſcat, ex eáque globuli maiores, minoréſve aut mediocres fingantur, prout eos diutius aut minus in ventre cunctari deſideramus.

Pilulæ validiores quando ſumẽdæ. Quæ validè trahunt à capite & aliis partibus remotis, horis quatuor aut quinquę à cœna tenui, vel circa mediam noctem debent exhiberi; quibus ſumptis ſuperdormire confert.

Benignæ quando. Quæ blande purgant, tuto hora vna, aut duabus ante quoſuis paſtus deuorantur. Quæ medio modo ſe habent, ſecurius ieiuno ventre, ac mane ſumuntur.

Pilularũ doſis. Ad aluum ciendam tantum, dragmæ dimidiæ pondus, ex eccoproticis ſat eſſe poteſt. Ex validioribus, ad validius purgandum integra dragma ſæpę datur, & aliquando ſeſquidragma in robuſtis corporibus, quę craſſis potiſſimum humoribus ſcatent.

Sunt, qui pilulas omnes auerſantur; alij nullas: Quidam non niſi craſſiores: paruulas verò tantum ex cochleari cum multo ſyrupo ſumunt. Alij quaſuis, modo pauciores: Multi vix niſi ceraſorum conditorum, aut paſſularum cortice inuolutas aſſumunt: nonnulli in ouuli vitello reconditas, aut ſpinachiorum vel lactucarum coſtis foliis obductas; alii alio

modo

modo facilius deglutiunt : Ingratus enim ſapor, eas mille modos ſumendi adinuenit.

CAP. XV.

De trochiſcis.

A Placentularum effigie medicamenta quędam ἀρτίσκοι, quaſi parui panes, rotundi, lupinis ſimiles, & aliquando τροχίσκοι, Latinis paſtilli, & orbiculi dicuntur. Sic autem efformantur ad medicamentorum conſeruationem, & interdum caſtigationem. Tutius enim medicamenta ſine virium diſpendio, in ea forma ſolidiore conſeruantur, quam in puluerem reducta.

Vſus tamen tempore, cum aſſumi vix queant integri, puluerantur, his ſolum demptis, qui diutius in ore detinentur, vt liqueſcant, pilulæ bechicæ, à nonnullis vocati. Nam trochiſci de Scilla & de viperis in Theriacæ confectura, paſtillorum formam amittunt, dum in pulueres reducuntur. *Pilulæ bechicæ.*

Fiunt vero ex medicamentis, vt plurimum ſiccis, tritíſve, cum aqua, aut vino; vel alio liquore malaxatis, donec catapotiorum conſiſtentiam acquirant, dein formantur in rotulas orbiculos, qui poſtea ſiccantur in vmbra, priuſquam in pyxidibus reponantur, vbi annum durant integrum; ſæpe duos, & aliquando tres, præſertim qui opium excipiunt, vel medicamentum quoddam validiſſimum, cuius vires non facilè diſſipantur. Trochiſci igitur ob duritiem & denſitatem vim medicamentorum, quibus conſtant, diutius conſeruant, faciliúſque reſiſtunt iniuriis aëris: Pulueres multo minus; quia cum tenues ſunt, ſtatim aër eos ſubit, atque ita facilè alterantur: Non tamen omnes trochiſci fiunt ex pulueribus, vt qui ex medicamentis quibuſdam, quæ minimè poſſunt puluerari, vt Scilla & viperarum carne parantur.

Digitized by Google

Non ſolum autem trochiſci intus aſſumuntur, ſed adhibentur extra. Qui per os ingeruntur, vt ex omni medicamentorum genere parari queunt, ſic facultatem habent roborantem, aut purgantem, vel alterantem.

Trochiſci roborantes. Roborare dicuntur, qui partem quampiam ſpecialius reſpicientes, illius robur adaugent; vt trochiſci galliæ moſchatæ, cerebrum; terræ lemniæ, cor; rhabarbari iecur; diarrhodonis, ventriculum; capparum, lienem.

Purgantes. Qui conficiuntur ex catharticis, ſimplicium vires retinent, & aluum ducendo foras humores propellunt, vt trochiſci de agarico, alhanhal, & de rhabarbaro.

Alterantes. Idem iudicium de alterantibus, qui qualitate oppoſita intemperiem quamuis immutant; vt frigidam, calida, calidam, frigida; ſicca humidam; humida, ſiccam.

Nec deſunt etiam affectibus externis paſtilli, vt illi ſunt, qui à forma, colore, authore, trochiſci albi Rhaſis nominantur: vtque alij multi, qui atteruntur in cote, vt fiat ſief, pro collyriis ad multos affectus oculorum.

Peculiaris trochiſcorum confectio, in officina fuſiſſimè explicatur. Sequitur nunc, vt de his medicamentis agamus, quæ tantum extrinſecus adhibentur.

SECTIO

SECTIO II.

LIBRI TERTII, IN QVA GENERALIS MEDICAMENTORVM externorum explicatio traditur.

CAPVT I.

De Oleis.

VT morbi omnes intus generantur, vel extrinſecus adueniunt: ſic remedia, quæ illis ſubueniunt, vel interna ſunt, de quibus abundè ſupra; vel externa, de quibus nunc agendum: Inter quæ oleum cum iure quodam primas tenere dicatur, ab eo medicamentorum localium explicationem auſpicabimur. Multis ſiquidem medicamentis Pharmacopœus interdum carere poteſt, oleo vix vnquam. *Gal.cap.*11.*lib.*6.*ſimpl.med.* Ad menſam enim non tantùm trahitur, præſertim quod dulce eſt, & ex oliuis maturis expreſſum: De eo namque ſemper eſt intelligenda olei abſolutè dicti denominatio, ſed linituum, vnguentorum, emplaſtrorum, & ceratorum velut baſis eſt, & commune ſimplicium, ex quibus conficiuntur, vinculum. Atque per ſe, quod temperatum ſit, ſeu calidum & humidum in primo receſſu, vel, vt loquitur Galenus *cap.*25.*lib.*3.*ſimplic.medicam.* inter calefacientia & refrigerantia, humectantia & ſiccantia medium, acopum eſt, ſeu laſſitudines tollit, aſperitates lenit, ſqualidam cutim emollit, aliiſque multis affectibus, quorum alibi, nempe *c.*6.*&* 7.*li.*2.*ſimpl.medic.*me-

Oleum alimentum eſt & medicamentū.

Digitized by Google

minit,ſalubriter,ſuauitérque medicatur.

Oleorum differentia. Olea autem, quorum vſus eſt frequens, vel ſimplicia ſunt, vel compoſita. Simplicia dicuntur, quæ homogenea ſunt, habéntque nihil ab arte præter extractionem, quæ ſine rerum aliarum mixtura peragitur. Quo modo Pallas omnium prima oleum eduxit, vel artem educendi docuit, vt ſcribit Diodorus: nam ante illius hortum erat oliua omnibus ignota, oleíque vſus tunc nullus antequam exprimendi modum docuiſſet. *Pallas olei inuẽtrix.*

Simplicia verò ferè ſunt olea omnia, quæ expreſſione trahuntur, vt oleum ſimpliciter dictum, quod ex maturis oleæ fructibus: omotribes, ſeu omphacinum, quod ex iiſdem immaturis exprimitur: vt oleum amygdalinum, caryinum, & alia multa ex fructibus ſeminibúſve educta, quæ tantùm inter ſeſe diſcrepant, quantum ipſa ſemina à ſe inuicem diſſident. Ex ſeminibus calidis calidum, ex frigidis frigidum oleum extrahitur. Vetuſtate tamen oleum quodcunque aliquantum immutatur, & aquoſioris partis diſſipatione, quod ex ſe calidum eſt potentius calefacit, quod frigidum ſegnius refrigerat: nam vetus oleum, iudice Galeno, *cap.6.lib.1. compoſ.med.ſecundum gener.* digerendi vim, quæ effectus eſt caloris, habet. *Oleum omotribes.*

Pro fructus etiam ipſius, ex quo trahitur oleum, diuerſitate, cum is maturus aut immaturus exſtiterit, pręparandi modo, & alteratione artificio inducta, aliam atque aliam acquirit qualitatem & efficaciam alterandi. Oleum de vitellis ouorum, exempli loco, licèt ſit impermixtum, ob præparationem tamen, humiditatem quandam amittendo, calidius ac ſiccius efficitur, fitque medicamen vtiliſſimum ad cutim detergendam, impetiginem, & alios plures cutaneos affectus perſanandos, & vlcera quædam fiſtuloſa & maligna curanda. *Oleum ouorum.*

Idem omnibus accidit, quæ vi ignis exprimuntur, ex quo calorem acquiſititium perpetuò retinent. Et cum ſimili modo amygdalarum extrahitur, tantùm extrinſecus applicatur: cùm abſque igne, inſtar lohoch pergrati lingitur, ad demulcendam tracheæ arteriæ *Olei amygdalini facultas.*

aſpe-

aſperitatem, & ad ſputum coquendum ac mouendum, vt ſolet dari cum pauco ſacharo pueris tuſſiculoſis, & quibus aliquid è cerebro ad pulmones delabitur. Extra quoque calaſticum, & omnium maximè anodynum medicamentum.

Vt exprimantur olea, debent fructus & ſemina repurgari, perperámque faciunt apothecarij, vt obiter dicam, qui ex amygdalis non decorticatis oleum extrahunt. Mundata ſemina piſtillo contunduntur: contuſa excipiuntur lebete, igni adhibito, agitantúrque paulò diutius, vt caleſiant, dein ſetaceo inuoluuntur, ſubiiciuntúrque ligneo torculari, donec compreſſu validiſſimo olea exprimantur. *Olea exprimendi modus.*

Quæ nullo caloris aut ignis adiutu educere volumus, vbi minutim attrita fuerunt, ſtatim prælo committuntur, vt oleum guttatim exudet.

Inter olea ſimplicia annumeratur, quod ex petra eductum petroleum vocatur. Sed de his noſtra tantùm agit inſtitutio, quæ arte parantur. Simplicia quoquè ſunt liquidambor & baſſamum, quæ ex arboribus exoticis inciſis guttatim ſtillant, de quibus in Officina fuſius agemus.

Interdum etiam eliciuntur deſtillatione tam per aſcenſum, quàm per deſcenſum olea quædam ſimplicia, vt è iunipero, guaiaco, caryophillis, & ſimilibus, tam lignis, quàm fructibus ſiccis: quibus olla comprehenſis, vi ignis ſuppoſiti aut ſuperpoſiti, oleum in vas ſupernè, aut infernè annexum aſcendit, aut deſcendit. Non omnia tamen, nec ſemper caloris adiutu, per deſcenſum eruuntur. Ex tartaro namque & myrrha ſacculo concluſis, & in vdo loco, vt cella vinaria ſuſpenſis, abſque ignis interuentu, oleum facilè exudat, de quibus olea parandi modis omnibus alias. *Olea educta per aſcenſum & deſcenſum.*

Compoſita verò olea, quibus potiſſimum pharmacopola debet eſſe munitus, ea ſunt, in quæ ſtirpium, fructuum, florum, & quorumuis ſimplicium materia immergitur, maceratúrque. Deinde totum inſolatur, dum materiæ iſtius vires in oleo remaneant, quod poſtea exprimitur, atque reconditur. Hoc modo fit oleum violaceum, roſatum, hypericonis, nenuphari-

num, lumbricorum, & alia multa, quæ veteribus Græcis μύρα, Latinis vnguenta nominabantur, potiſſimúmque ea, quæ lacrymarum & rerum odoratarum admixtione ſpiſſiora redderentur. Vnde myropolæ ſeu vnguentarij dicuntur, qui eiuſmodi olea odorata & vnguenta vendunt, apud quos oleum quoduis fragrans, vt laurinum, pro vnguento ſæpe eſt, vt vnguentum pro oleo.

Olea veteres vnguenta nominabant.

Vix eorum probatur ſententia, qui olea tantùm ſimplicia vacant, quæ ex floribus, fructibus, aut alijs ſimplicibus in oleo oliuarum infuſis, maceratis, & inſolatis parantur: Compoſita verò, quæ cum vino, aqua, infuſo, aut decoctione idonea, lento igne coquuntur, donec omnis ferè admixtus humor abſumatur. Hæc enim illis non minus, imò magis videntur compoſita, quod rerum infuſarum non modò tota vis, ſed ſubſtantiæ, cui inhæret, non exigua portio confusè, cum oleo poſt expreſſionem remaneat. Hinc oleum, licèt nullius exceſſus particeps, ſed temperatum, tale perpetuò eſt, qualis infuſæ rei conditio: ſi frigida, frigidum, ſi calida, calidum; & exſiccatorium, ſi ea ipſa vim ſiccandi habuerit.

Quibus vaſis olea ſeruanda.

Quæ expreſſione ſola, vel maceratione & expreſſione ſimul eruuntur olea, optimè ſeruantur repoſita in vaſis vitreis aut figulinis, validiſſimo fornacis calore perfectè induratis. Quæ verò deſtillatione tam per aſcenſum, quàm per deſcenſum eliciuntur, quæ vulgus Chymicorum eſſentias appellat, in vaſis ſemper vitreis, ac ſolidiſſimis, & anguſto ore, bene obturato ſeruari debent, ne ſubſtantia ac qualitas eorum facilè diſſipabilis citò expiret.

CAP.

CAP. II.

De vnguentis.

VNguenta veteribus dicuntur, Galeno teſte, *cap.vlt.lib.7.ſimpl.med.* oleagina medicamenta ex odoramentis confecta, Actuario *cap.1.lib.5.meth.* quæ externus adhibentur, & illita tantùm opem ferre creduntur partibus, quæ alia remedia non facilè ferunt: *vt qua*, inquit, Oribaſius *c.27.lib. collect. cataplaſmatis grauantur, & madefactionibus fluentibus læduntur.*

Sunt verò vnguenta craſſioris conſiſtentiæ, quàm olea, & velut media inter hæc & emplaſtra; vt linimenta inter olea & vnguenta. Vnguentum ſiquidem liquidius, ſæpe vocatur linimentum, de cuius parandi modo & vſu *lib.5.* fuſius: Conſiſtentia tamen cùm ſit parum diſſimilis vnguentorum, linimentorum, & ceratorum, pro iiſdem ferè vſurpantur. Nam linimentum dicitur, quo iuuandæ partes liniuntur: vnguentum, quo inunguntur: Ceratum, quod ex cera & oleo paretur. *Vnguenta cur dicta & inuenta.*

Arabes ſub vnguenti nomenclatura, cerata & emplaſtra ſępe complectuntur, vt multi olea quæuis ſpiſſiora, vt veteres Græci odorata ſola. Sic Dioſcorides *lib.1.* olea pleraq; odorata, vnguenta vocat: & Hippocrates *lib.1.de medic.* Medicum non tantùm optima corporis conſtitutione, & ornatu decenti, apud ipſum vulgus, gloriam captare debere vult, ſed etiam vnguentis odoratis, hoc eſt, rebus aromaticis, ac ſuaueolentibus.

Clarioris tamen explicationis gratia à ſe inuicem diſtinguuntur: Et ſpecialius, vnguentum dicitur *medicamentum quoddam oleaginum, media inter oleum & emplaſtrum conſiſtentia*: quæ tamen ſemper vniuſmodi non manet. Nam quo tempore calor vehementior eſt, vnguinoſa & pinguia magis liquat, & vnguenta liquidiora & molliora reddit: quo imbecillior, eo ſolidiora. *Vnguentũ quid.*

Digitized by Google

Propterea ſolent myropolæ plus olei hyeme; minus æſtate, vnguentis commiſcere: frigus ſiquidem vnguentum quantumuis fluidum, vt & oleum ipſum inſpiſſat: quod etiam obſeruauit Galenus *cap. 1. lib. 8. comp. med. gener.* in cerati ſtomachi compoſitione.

Olei proportio in vnguentorum confectura qualis.

Ea verò proportio olei in vnguentorum confectura ſeruatur, vt vnciæ olei, pulueris dragma, & ceræ dragmæ duæ commiſceantur, ſiue vt loquitur Galenus *cap. 2. lib. 4. comp. med. gener.* ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum, hoc eſt, ſingulis olei vncijs ſingulæ drachmæ puluerum, quorum materia ex herbis arefactis, metallis, & terris depromitur; eáque cerato refrigeſcenti confusè ac paulatim permiſcetur, & accuratè rudicula agitatur, ne quid grumoſum remaneat.

Cùm ſuccos vnguenta recipiunt ſiccos, puluerare eos oportet & diſſoluere: Si liquidos & fluidos, reliquæ materiei commiſcere, & coquendo abſumere.

Quæ probè puluerari queunt, tenuiſſimè debent læuigari, vt radices, ligna, reſinæ, & ipſa etiam gummi, quando ſunt ſicciora: Sin minus, piſtillo calido ſubiiciuntur vt molleſcant, vel aceto aut humore idoneo ſoluuntur.

Quæ humidiora ſunt, vt terebinthina, inſtillantur. Herbæ humidiores, vt & animalia, vel eorum partes vix puluerabiles, vino, vel alio liquore perfectè coquuntur, donec tabeſcant, & abſumpta propè ſit humiditas: Dein in percolato liquore, reliqua dicta proportione, commiſcentur materialia, vt legitimæ conſiſtentiæ fiat vnguentum: Cui oleum & cera, non modò formam, & multam materiæ portionem ſuppeditant, ſed reliquorum admixtorum vim connectunt, & diutius aſſeruant.

Vnguentum crudum.

Fiunt verò vnguenta nunc igni, vt omnia, quæ ceram admittunt, nunc ſola ſubactione, ſed longa, vt quæ ſine ceræ concurſu paratur: cuiuſmodi eſt vnguentum crudum, ſiue de lithargyro, quod ex oleo, aceto, & lithargyro, ſimul diuturno piſtilli percuſſu nutritis,

Digitized by Google

tis,nutritum nominatur.

Porrò multæ ſunt vnguentorum differentiæ, partim ſumptæ ab eorum coloribus,vt viride, album,citreum, aureum: partim ab effectis, vt reſumptiuum, analepticum, mundificatiuum: partim à qualitatibus primis, quarum ratione quædam dicuntur calida, vt apoſtolicum,Ægyptiacum, Martiatum,Enulatum: alia frigida, vt nutritum:alia ſiccantia,vt diapompholix,& deſiccatiuum:alia humectantia, vt roſatum. *Vnguentorũ varietates.*

Cera autem alba magis expetitur ad frigidorum,flaua ad calidorum vnguentorum confectionem: Sine tamen diſcrimine Pharmacopœi modò hanc, modò illam aſſumunt,prout ſuæ res alterutram habendi, faciliorem præſtant commoditatem.

Reponuntur vnguenta pyxidibus,ſeu vaſis ſtanneis, & aliquando fictilibus vitratis; durántque annum integrum,ſæpe biennium,& quædam triennium. *Quibus vaſis vnguenta reponẽda.*

CAP. III.

De ceratis.

CERATA vnguentis, ceronea emplaſtris ſæpe deſignantur:illa,quod molliora:hæc, quod duriora:Ambo ſic dicta,quod ceram admittant, vt emplaſtra multa, quæ indiſcriminatim ab his ceronea perpetuò dicuntur, qui omnibus morbis emplaſtra quædam catagmatica, in myropolarum officinis empta, adhibent: ita vt adeò inualuerit nunc apud vulgus Ceroneorum vſus, vt omnia emplaſtra ceronea dicantur. Quidam Lutetiæ emplaſtrum quoddam, ceroneum vocat, ad omnem dolorem, omnéque morbi genus adhibet. *Ceronea & cerata à cera dicta.*

Eſt autem ceratum, de quo præſens examen ſuſcipitur, *medicamentum conſiſtentia quodammodo medium inter vnguenta & emplaſtra*: his etenim non ita *Ceratum quid.*

ſolidum, illis non ita molle. Quiſque tamen modo olei pondus adauget, modò minuit, & pro arbitrio, cera tu n, nunc vnguento ſolidius, nunc liquidius efficit. Vt re vera vniuſmodi ſi ſemper paretur, ſic ſemper, dum aſſeruatur, diu manere non poteſt. Nam cum glaciali tempeſtate, & rigido cœlo, quantumuis liquidum facilè concreſcat, & æſtuoſo ſolidum liquetur, hyeme plus olei, minus ceræ: æſtate plus ceræ, minus olei adiungitur.

Olei quãtitas in cerato nõ ſemper eadem.

Cùm verò ambientis aëris conſtitutio vel temperata fuerit, vel qualitates primas non multum exceſſerit, ſolet quadrans ceræ, aut paulò plus minúſve olei libræ liquari & permiſceri, vt per cœli mutationes, cerata non contingat multum liqueſcere, aut incraſſari. Pauca tamen diu in pharmacopoliis aſſeruantur, quia omni & pauco tempore parari queunt ex oleo & cera, à quibus cerata propriè dicta, vel potius Cerelæa nominantur. Quædam enim minus propriè ſic dicuntur, quod præter ceram & oleum alia multa recipiant, cuiuſmodi ſunt, ceratum, ſantalinum, ſtomachicum, ac pleraque alia; vt quæ ex tempore, prout res poſtulat, fiunt ex emplaſtris, oleo liquatis, quando ſcilicet partis affectæ conditio, ſolidioris cuiuſdam emplaſtri duritiem ferre minimè poteſt. Sic enim cerata quædam acopa, ſeu laſſitudinem leuantia, fatigatis neruis, & affectis laſſitudine muſculis vtiliter adhibentur.

Adhibentur & regioni lienis, ventriculi, iecoris, vteri, & oſſium fractorum, extenſa prius ſuper corio, ad ſimilitudinem partis, cui ſuperponenda ſunt, efformato.

Ceratorũ efformatio pro ratione partis affecta.

Quod ad lienem imperabitur, formam habebit oblongam, inſtar bubulæ linguæ. Quod ad ventriculum, erit ſcutiforme: ad reliquas partes, pro varia ſingularum inter ſe figura, variè concinnabitur.

In cerelæi confectione cera minutim ſecta in oleum coniicitur, eáque igne lento liquantur; liquata ab igne remouentur, & continenter ſpatha permiſcentur, dum coëant. Poſtremò affuſa paulatim frigida denuò agitantur, & percutiendo lauantur. Sic enim ceratum, aquæ multæ affuſione, quantum ſcilicet abſorbere poterit,

Cerelæi conficiẽdi modus.

terit,ſubactum, accuratéque madefactum, magis refrigerat,& Galeno iudice,*cap.6.lib.1.de ſimpl.med.*morbis omnibus calidis admotum confert, maximè, ſi vbi affectæ partis ardore nimis incaluerit , ſubinde mutetur.

Cum ceratis minus propriè ſumptis,adipes,medullę, axungiæ,& muccagines adduntur,vt ſæpe fit,ea paulatim refrigeſcentibus permiſceantur , quemadmodum & pulueres , quorum eadem ac in vnguentis ad olea proportio ferè obſeruatur.

Reponuntur in vaſis ſtanneis aut fictilibus , ſed quæ facilè quouis tempore parari poſſunt , ea præſtiterit recentia habere.

CAPVT IV.

De emplaſtris.

QVAE medicamenta topica, in ſolidiorem maſſam coacta , Arabes Cerota, & Græci veteres *Gal.c.12.li.1.comp.med.gen.*emplaſta vocarunt,iuniores euphonię cuiuſdam gratia,addita litera, maluerunt emplaſtra nominare:qua detracta, eorum qualitas non emplaſtrica,ſed emplaſtica,ſeu ἐμφρακτικὴ , quaſi dicas infarciens appellatur. Dum enim emplaſtrum parti ſuperinducitur,propter ſubſtantiæ, qua conſtat, viſciditatem, cutis meatus videtur occludere, halituoſos retinere ſpiritus, & calorem partis coërcendo , ſuppuratum aliquando mouere. Illius námque glutinoſa ſubſtantia vix intro ſeſe inſinuat,ſed foris tantùm inſidens,tenaciter corporis meatibus inhæret. Minimè tamen ipſius qualitas otioſa manet,ſed calore partis excitata, adiutáque, varios effectus pro varia ipſiuſmet facultate producit *c.9. li.5.de ſimpl.med.* Si glutinatoria,labrorum vulneris coalitum adiuuat: Si catagmatica, oſſium fractorum ferruminationem: Si ſarcotica, hanc naturæ fert opem, vt facilius nouam carnem generet:quod non tam medica-

ἐμφρακτικὰ medicamenta.

Sarcoſis non tam medicamentorũ, quàm natura eſt opus.

mentorum,quàm ipſius naturæ proprium eſt opus.

Vt autem varia ac multiplex eſt emplaſtrorum compoſitio,ſic etiam qualitas: Ex omnibus enim prope medicamentis componuntur; vnde non omnia perpetuò emphractica ſunt, ſeu lentore ſuo poros ſtipantia, ſed quædam ecphractica,hoc eſt, fractu liberantia, & quaſi expurgantia: alia epiſpaſtica ſeu extrahentia, & diaphoretica: alia rhyptica,quæ ſordes ex cute & vlceribus detergunt: Et quædam, quod multis affectibus conueniant, vt pleráque alia medicamenta polychreſta dicuntur, quæ ſcilicet contrariis conſtant medicaminibus, *teſte Gal. initio lib 5. comp.med.gener.*

Eccathartica emplaſtra.

Debet tamen medicamentum emplaſticum omni mordacitate vacare: nam ſi qua illi inſit acrior & mordacior qualitas, hærere poris vix poterit, ait Galenus *c.9.lib.5.comp.med.gener.* ſed excernetur facilè,aliquam partem liquando,aut humorem aliquem ex alto attrahendo; proin terrenæ conſiſtentiæ & viſcoſum eſſe oportet emplaſticum.

Emplaſtrorum conficiendorũ ſcopi.

Porrò componendorum emplaſtrorum duo ſunt ſcopi præcipui, conſiſtentia craſſa, ac ſolida, & facultas. Odor & color ſæpe expetuntur, atque ad ægrorum potius gratiam,quàm quod medicamentorum naturam & efficaciam concilient.

Conſiſtentiam idoneam & materiam ſuggerunt, cera,oleum commune, lithargyrus, & interdum reſinæ: virtutem verò nullam aut exiguam. Quæ ſuperadduntur propè omnia, corpus emplaſtro & facultatem impertiuntur,vt mineralia,metalla, radices,ſurculi, ligna,flores,ſemina: Quæ ſi arida fuerint,pulueranda, & emplaſtro ab igni remoto,miſcenda. Si qua ex his vix friabilia ſint, humore aliquo ſoluuntur, qui abſumitur coquendo, antequam illa emplaſtro perficiendo commiſceantur: vel ſimul eidem ſæpe cõmixtius coctione diſſipatur.

Herbæ virides, vt quæ in puluerem attenuari non poſſunt, ex idoneo liquore coquuntur, colo traiiciuntur,miſcentur: vel ſucco ex his tritis educto, alia incoquuntur: quo abſumpto, viribus tamen relictis, ſi quæ ſuperſint adiicienda, quæ longam coctionem non ferunt,

runt, poſtremò commiſcentur.

Diutius verò coquenda ſunt emplaſtra, quæ ſuccos, vel aquam, acetum, vinum, aut decoctum aliquod recipiunt: quia cùm emplaſtrum eſſe debeat omne ſpiſſum, & viſcidum, vt parti, cui adhibetur, adhæreat, humiditas illi contraria eſt, quæ tamen ſæpè commiſcetur, & calore reſoluitur, vbi qualitas illius acceſſura adeſt, & in emplaſtro conficiendo retinenda. Nam quæ ſuccis incoquuntur, eorum facultates ſeruant, etiam ipſis exhalatione diſſipatis. Efficit quoque humiditas, quæ conficiendis emplaſtris accedit, vt reliquorum virtus altius ſubeat, & ad partes magis diſſitas feratur.

Humiditas emplaſtris conficiendis aduerſa.

Ex materialibus oleum quidem additur, non modò, vt corpus emplaſtris præſtet, ſed, vt cera cum ipſo liquetur, acria vel auſtera obtundantur, & vim magis anodynam & emollientem emplaſtra nanciſcantur.

Oleum vetus ſimplex, & quod infuſione paratur, vel quoduis compoſitum, aliquando in emplaſtrum immittitur, vt præter materiam ſuam quoque virtutem immittat.

Cera verò materiam duntaxat emplaſtris præbet, ſed vim agendi nullam, vt & reſinæ quædam. Non tamen omnia ceram aut reſinam excipiunt, quæ ſcilicet aliunde materiam illis analogam, vt thus aut ladanum copioſum, aut ſimile medicamentum admittunt.

Emplaſtrorum conficiendorum modus.

Primum autem, ſi cera emplaſtrum ingrediatur, ea liquatur in oleo: ſi lithargyrium, & id quoque in illo coquitur, dein mucagines, ſucci, liquores, ſi permiſcendi, cum his adhuc ferueſiant, dum aquea & humidior portio reſoluatur: tum reſinæ & adipes inducuntur, vt & gummi genera: ex quibus nonnulla pura miſcentur, alia non niſi vino, oleo, aut aceto macerata & percolata. Poſtea permiſcetur terebinthina emplaſtro percocto, & ab igne ſemoto, vt nullam ignis vim, vel minimam ſentiat. Poſtremò his omnibus confuſis, & in legitimam conſiſtentiam decoctis, igne ſubducto, pulueres creti paulatim inſperguntur, & ſedulò

rudicula verſantur, agitantúrque, dum omnia in maſſam coëant, nec mollem, nec planè duram, ſed lentam, glutinoſam, & adhærentem : non ita tamen, vt partem, cui adhibetur, vel inquinet, vel difficilimè auellatur.

Et vt magis legitima emplaſtri forma exiſtat, ſi in illius confectionem adeps veniat, aut medulla, aut terebinthina, minuendum erit oleum: Si arida quæuis, vt lachrymæ non pingues, friabiles ſucci, reſinæ, ſtirpes aridæ, & mineralia pulueratà commiſcenda ſint, augenda olei quantitas.

Olei proportio in emplaſtrorum confectura.

Ea autem olei proportio ad arida ſeruatur, vt ſingulis puluerum vnciis tres olei tribuantur. Cera verò quadrupla ſit ad oleum, adeò vt ad huius quartarium ceræ libra aut paulò minus eſto.

Hæc tamen ſingulorum in temperatione quantitas, cum potius iudicio, quàm certis legibus vbique definiri vix queat, hodie pulueris & olei deſignato ponderi, ceræ quod ſatis eſt, adiici ſolet, vt liquidis, ſiccis, viſcidis, malaxatione ſimul coadunatis, lenta, ſequax, ac idonea emplaſtri moles inducatur : Ex qua magdaliæ vnciæ dimidiæ, vel etiam integræ, ſi libuerit, pondere formentur, chartis oleo inunctis inuolutæ, vt ſic in pharmacopolio ad futuros vſus reponantur.

Sic fiunt emplaſtra propriè dicta ad aliorum diſcrimen, quæ citra ignem & ceram parantur, quorum ſcilicet materialia, melle, aut mucaginibus, aut viſcido quodam cremore malaxata, in emplaſtri conſiſtentiam coagmentantur : cuiuſmodi eſt emplaſtrum de cruſta panis, & & de baccis lauri, & alia quædam parari ſolita, quæ inter emplaſtra & cataplaſmata ambigunt.

Ad emplaſtra quoque refertur & ceratum illud durius ex pari ceræ & olei pondere confectum, vt & cerota, ſeu ceronea, de quibus abundè ſupra.

CAP.

CAP. V.

De Sparadrappis.

TELA vtrinque emplaſtica in multis proſtat officinis, quam recentiores modò Sparadrappum, modò telam Galterij, primi forſan illius inuentoris, vel potius infectoris nominant. In emplaſtrum enim idoneum, iam paratum, ſed liquefactum, tela vetuſtate quodammodo attrita demergitur, & inculcatur ſæpe, dum planè infecta & inquinata fuerit, ac vndequaque velut incruſtata: tum extrahitur, & exponitur aëri, vt refrigerata obdureſcat, ac poſtea ad rerum exigentiam ſeruetur. *Tela Galterij.*

Eius autem varietates inueniuntur multæ, quæ non à telæ, ſed ab emplaſtrorum, in qua immergitur, diuerſitate ſumuntur. Aliæ enim catagmaticæ ſunt, quę fractis oſſibus ſolidandis, & roborandis partibus conueniunt, quæ ſcilicet ex emplaſticis aſtringentibus, & roborantibus parantur: vt

℞. *ol. citonior. & roſat. ſeui ariet. an.* ℥. *iiij. thuris maſtiches, picis, boli armenæ, farinæ volatilis an.* ℥ *ij. ceræ albæ q. ſ. fiat emplaſtrum*, in quod liquatum tela immergatur. *Tela catagmatica.*

Aliæ vim habent exſiccantem & epuloticam, & vlceribus ad cicatricem perducendis commendantur, cuiuſmodi eſt quæ ſic deſcribitur. *Cicatricem inducens.*

℞. *ol. roſat.* ℔. *j. ceræ citrinæ* ℔. ß. *ceruſſæ venetæ, thutiæ an.* ℥. *ij. lithargyri auri* ℥. *iij. fiat emplaſtrum*, & cum tela vetuſtate quodammodo iam attrita, fiat Sparadrap.

Plures alias formulas deſcribit Ioannes Vigonius in ſuo opere chirurgico, quas huc tranſcribere nec volui, nec debui: cum minimo negotio, quiſque varia, pro vario ſcopo, emplaſtra ſumere poteſt, & in his liquatis linteum inculcare: nam qui præſcribendi & conficiendi emplaſtra modum nouit, is ex iiſdem telam inquinare, ſeu ſparadrappum efficere facilè poterit.

Finis libri tertij.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM

LIBER QVARTVS.

De legibus in compoſitione medicamentorum ſeruandis.

CAPVT. I.

Qui primus medicamenta compoſuerit, & quæ ratio compoſitionis.

CVm morbus omnis ſit via ad interitum, antequam ſupra modum augeatur, omni præſidiorum genere profligandus, atque in medicamentis inueſtigandis, ſeligendiſque, tanta ſedulitas eſt adhibenda, vt quæ ſingulis præter naturam affectibus oppugnandis conducunt, perpetuò ſint ad manum, & quaſi medicamentorum eximiorum ſylua præſto ſit nobis.

Ea autem nec ſimplicia exhibentur, niſi arte quodam modo immutata, nec compoſita, ſine multo præcedente apparatu, vt ſupra demonſtratum eſt, quo ſimplicia ſingula non ſolùm abluuntur, ſiccantur, teruntur; vel infunduntur, macerantur, exprimuntur: aut alia præpa-

præparatione commixtioni magis idonea, vel vſui feliciora redduntur, ſed ea ratione, & proportione ſimul vniuntur, vt omnium concurſu noua quædam è totius complexione mixtura comparetur, ſeruata tamen ſingulorum virtute, ſi non integra, ſaltem primis menſibus conſpicua, cùm adhuc ſcilicet recens eſt mixtorum coitio, nec perfectam adepta fermentationem, *c.2. li.1. comp.med.gener.*

Quia verò medicamenta interdum exhibita ſola nocent, cæteris admixta proſunt mirificè; cùm medicamenti cuiuſpiam qualitas probatur, improbatur alia: diuerſas enim qualitates in ſimplicibus medicamentis reperiri, certum eſt: per compoſitionem, alterius admixtione, noxia deletur, aut obtunditur: optima magis exurgit, & effectus præſtat inſigniores. Et licet quædam ſimplicia non lædant, quia tamen non ſatis iuuant, citra alterius mixturam non veniunt in vſum, vt medicamen emplaſticum, quod ſimplex nullum tale eſt, inquit Galen. *cap.13. lib. de ther. ad Piſ.* vnde primi emplaſtrorum authores non temerè ex oleo quædam liquare, & emplaſtra conficere excogitarunt.

Quis primus medicamentorum cõpoſitionẽ tradiderit.

Ob multas rationes alias libro allatas ſuperiore, medicamentorum fit compoſitio, cuius omnium primus defenditur Mantias Herophilæus, dein Cappadox Heras, Muſa, Aſclepiades, & Andromachus, *cap.2.lib.2. comp.med.gener.* Sed omnium maximè Galenus *cap.2. lib.1.comp.med.gener.Epilogiſmo* pharmaci componendi rationem inuenit, mixtorum legitimam proportionem, & vtendi modum docuit: Non Empiricorum more, qui ad inſomnia, caſum, & fortunam medicamenta propè omnia referunt, paucis exceptis; quæ communi iudicio, quod pluribus eiuſdem facultatis conſtent, per compoſitionem meliora redduntur, & ex eis nonnulla curandi corporis naturæ idonea inueniantur.

Sarcotici optimum ex facultatibus oppoſitis.

Quod tamen exemplo optimi Sarcotici, ex cerato & duodecima æruginis parte confecti, Galenus *cap.3.lib.6.comp.med.loc.* negat, probátque, medicamenta ex duobus aut pluribus oppoſitæ facultatis, optimè componi. Ceratum namque ſordes parit,

Digitized by Google

ærugo carnem vlceratam erodit, ex his tamen pharmacum exurgit optimum, quod carnem generet, & cauum vlcus impleat. Sic calida frigidis, diſcutientia roborantibus, cardiaca venenis miſcentur, & ex diuerſi generis ſimplicibus medicamenta præſtantiſſima componuntur.

Hiſtoria Galeno nota. Cuidam *referente Galeno c.29. lib.9. de facul. medic.* ex eorum numero, qui citra rationem, & experientia ſola medicamenta eſſe compoſita tenent, pharmacum podagricum iactanti, aduenit fortè fortuna, quidam podagricus, qui tam mediocriter laborabat, vt incidere etiam poſſet, qui pedi medicamentum appoſuit. At miſellus totam noctem egit inſomnem; ac poſtero die, tantùm abeſt, vt commodè ſicut antea, incederet, vt nec quidem geſtari poſſet.

Ex fortuita igitur medicamenti compoſitione, fortuitus & ſæpius infœlix euentus, vt pluribus oſtendit Galenus, præter hiſtoriam allatam, qua pſeudomedici vanitatem & ignauiam irridet, cenſetque Medicum non modò compoſitorum medicamentorum cauſam, ſed componendi viam & rationem habere, & ad ſingulos affectus, optima pharmaca, dum eſt neceſſum, componere: ne illi graue forſan accidat, quod duobus Medicis *cap.1. lib.2. comp. med. gener.* Galeno cognitis, quorum ob amiſſas medicamentorum compoſitorum formulas quaſdam, alter contabefactus periit, alter ab operibus medicis deſtitit. *Hiſtoria notanda.*

CAP. II.

De baſi medicamentorum & eorum collocatione in formulis.

IN medicamento præſcribendo debet primum illius quædam baſis conſtitui, hoc eſt, medicamentum aliquod ſimplex, in compoſitione præcipuum, & morbo depellendo accommodatiſſi-

Digitized by Google

datiſſimum, cui cætera innitantur. Vt cum morbus aliquis ſuſcipitur oppugnandus, ſi quidem fuerit ſimplex, nullo prauo ſymptomate comitatus, ſeligendum eſt tantum aliquod ſimplex medicamentum, quod viribus ſit par, & partem iuuet. Sed ſi ſimplex nullum detur idoneum; ex multis vnum concinnetur, cuius baſis, & veluti columen affectui auerſetur: atque alia adiiciantur, quæ membrum affectum roborent, qualitatem medicamenti ad partem longè diſſitam deferant, atque reliqua permiſceantur, quæ vel palato gratiam concilient, vel opus felicitent, ac promoueant.

Baſis autem ſæpius qualitate, quam mole præpollet, vt in confectionibus aromaticis & purgantibus; atque quo depellendus morbus fuerit grauior, eo baſis remedij præſcribendi maiores vires habeat: Et ſæpe ad expugnationem affectionis alicuius prauæ, multæ baſes confusè in quandam compoſitionem referuntur, quæ in mutuam operam conſpirant, & vicem gerunt vnius; vt cum ad ſedationem doloris vehementioris, multa ſimul anodyna medicamenta confunduntur.

Multa baſes aliquando in vno medicamento.

In componendis igitur medicamentis, primum baſis quærenda affectui & affectæ parti accommodatiſſima, ſed non ſemper omnium prima in compoſitione collocatur. Non enim affatim, ac promiſcuè inordinatéque omnia, quæ in compoſitionem veniunt, ſimul confunduntur, ſed alia aliis priora aut poſteriora. Et cum miſcendorum ordo negligitur, medicamentum ſæpe nec vires habet eximias, nec formam idoneam. Quæ enim longiore coctione egent, ſi parum; & quæ breuiore, ſi multum coquantur; nec illorum integra virtus, vt quæ iam perierit, comparabitur.

Accuratè quoque debitus ordo ſeruandus in formulis medicamentorum deſcribendorum faciendis, vt ne poſterius in recepta, vulgi more, vocata, ſcribantur, quæ priore eius parte & capite deſcribenda ſunt: In quem errorem incidunt, qui medicamentorum ſubſtantiam, qualitates, & apparatum ignorant: Vt etiam interdum iuniores Medici, qui longo medendi vſu

Ordo ſeruãdus in deſcribẽdis formulis medicamentorum.

nondum probati, quæcunque veniunt in mentem, modo facultates illorum norint, confusè inordinatéque deſcribunt.

Peius agunt qui, quæ citra virium iacturam vim ignis non patiuntur, diu concoquunt, quæ propter inſignem amarorem in bolum fingenda & tegenda, in potu dant; Quæ debent concoqui, cruda; quæ puluerari, integra; Quæ tantum infundi, diſſoluta, nec expreſſa porrigunt.

Qui iſta parum cauti negligunt, vix antiquiorum Pharmacopæorum effugiunt cenſuram, qui à peritioribus Medicis edocti, non ſolum componendi medicamenta modum habent compertum, ſed ex his multi rationem ordinis, quo ſimplicia ſingula collocanda ſint, habent perſpectam.

Prima lex medicamenti deſcribēdi. Hæc autem ſit prima lex deſcribendi medicamenti, vt ea primo loco ſcribantur, quæ longiore apparatu, vt diuturna coctione, aut laborioſa tritura egent, veluti radices & ligna non odorata: Poſtremo, flores & aromata: Medio inter vtrumque herbæ, fructus, ſemina. Qui ſecus faciunt, ligna, radices, folia, flores, & aromata, nullo ordine, & affatim, eodémque inſtanti miſcentes & concoquentes, vel horum qualitatem facile diſſipabilem non retinent, vel illorum ægrè ſeparabilem non aſſequuntur; iſtóque improbo parandi ac miſcendi modo medicamentum efficiunt, quod nec ſingulorum vires genuinas habebit, nec Medici votis reſpondebit.

Secunda lex. Secunda ordinis ſeruandi lex in præſcribendis medicamentorum formulis hæc eſt, vt ſi anguſtia temporis vrgeat, & quædam coquenda ſint, vel infundenda, & alia pulueranda, ab his ſemper incipiatur, quæ coctūram vel macerationem poſtulant; vt dum hæc fiunt, alia comminui & læuigari queant, & eodem tempore ſuum quæque habeant apparatum.

Tertia. Tertia obſeruatio eſt, vt quæ vel quantitate, vel qualitate præpollent, cæteris in compoſitione deſcribenda præmittantur, ita tamen, vt præparationis, mixtioníſque modus, cuius potior eſt habenda ratio, non diſſentiat.

Hæc

Hæc quarta lex ferè perpetua ſeruatur, vt in compoſitionum formulis ea poſtremo ſcribantur loco, quæ materiæ rationem habent: vt mel in magnis confectionibus, ſacharum in electuariis ſolidis, in multis vnguentis oleum aut cera, & ſæpius vtrumque. *Quarta.*

Hic ordo ſi ſeruetur, tyronibus medicamenta parandi miſcendíque viam aperiet feliciorem, atque in mixto firmiores eorum vires manebunt; quæ niſi arte debita retineantur, aut hebeſcunt, aut periclitantur.

CAP. III.

De formis & fine medicamentorum.

VT qui ſano ſunt corpore, difficile ferunt *aphor. 37 lib. 2 Hippoc.* ſic minus appetunt medicationes. Et qui vel ad προφύλαξιν imminentis morbi, vel præſentis ἄλωσιν ſeu profligationem medicamento quodam opus habent idoneo, ſæpius antequam mali feritas inualuerit, Medicum non vocant, aut medicamentum reſpuunt, aut ea arte & mixtura paratum deſiderant, vt odore, colore, ſapore, naribus, oculis, palato arrideat. Sed apud imprudentes huiuſmodi viros & pueros, Coquus, inquit Galenus *lib. 2. de prænotione.* ex Platone Medico præſtat, & maiore laude dignus, vt qui gulæ noua quotidie irritamenta paret. *Coquus apud quos Medico præferatur.*

Sed cum per ea puniatur, per quæ quis peccat, morborúmque pene omnium nutrix ſit immanis gula, iure quaſi diuino, medicatio, quæ fit per os vltionem commiſſi peccati in eo ipſo relinquit. Medicamenta enim ferè omnia, præſertim cathartica, propter diſſentaneam quam cum noſtra natura qualitatem habent, guſtui ac olfactui diſplicere, non eſt mirum; Cum non vt alimenta mutari, ſed mutare nata ſint, & noxiam

Digitized by Google

humorum qualitatem emendare, vel eoſdem foras protrudere.

Quæ inodora inſipidaq́; ſunt, & mole parua variè corpus exagitando, ſurſúmq; deorsúmq; humores excutiunt, vt ſtibium, his poſtponenda medicamentis, quæ maiore quantitate exhibita, licet ingrata, blande, ac cum delectu è partibus affectis vitioſos ſuccos educunt.

Forma medicamentorũ quid præſtet.

Forma autem medicamentorum non ſolum efficit, vt aſſumantur ipſa facilius (alij enim liquidis, alij ſolidis tantum delectantur) ſed vt effectus diuerſos, pro formæ diuerſitate, polliceantur. Quod enim ad incidendum & extenuandum imperatur medicamentum, forma liquida accommodatius eſt, vt ſolida ad aſtringendum.

Non his formam, quæ dat eſſe rei, nec ipſam rei facultatem effectionis cauſam appello, ſed ipſam compoſiti medicamenti conſiſtentiam qualemcunque, ſolidam, liquidam, mediocrem, præter quam & alia interdum in multis, præſertim ſiccis, induſtria Pharmacopœi manu effingitur, aut ſigillo imprimitur; aut materia in pilulas, trochiſcóſve formatur, vel complanatur in teſſellas, nunc quadratas æquilaterales, nunc rhomboides, ſeu altera parte longiores.

Iſta vero impreſſa forma exterior, & veluti ſigillatio parui momenti eſt, vt quæ nihil opis adferat ad effectum medicamenti promouendum, aut felicitandum, vt ſuperſtitioſi quidam autumarunt, vt illud omittam, quod Spagyricorum nonnulli ſomniant, de ſignaturis plantarum externis, quibus illarum dotes partibus corporis accommodant, cum quibus certis notis, aut externa forma, ſi Deus voluerit, conueniunt. At illa medicamenti forma, qua ipſum denſum eſt, tenue, vel liquidum, multos ac varios præſtat vſus: Nam idem nunc vrinam mouet, nunc aluum deiicit, pro vario componendi modo. Galen. *cap. 13. lib. 4. de ſanit. tuend.*

Craſſities aut tenuitas puluerum quid efficiat.

Quæ tenuiſſime læuigantur, inſtar pollinis, citiſſimè deferuntur ad renes & veſicam: quæ craſſiuſculè, diutius ſubſiſtunt in inteſtinis, & aluum per ſeceſſum turbant. Si obſtructionem quis liberare voluerit, menſeſque

ſeſque mouere, nec ſatis feliciter ſolida medicamenta exhibebit: vt neque liquida, ſi è cerebro & partibus diſſitis noxium ſit educturus humorem.

Et vt partibus quibuſdam roborandis, & affectibus depellendis, medicamenta quædam craſſa debentur, alia liquida: ſic nonnullis, inter ambo media, qualia ſunt eclegmata, & antidota quædam inter remedia interna; vnguenta, litus, mucagines, cataplaſmata inter externa.

Quæ autem forma ſingulis medicamentis ſit idonea, ſuperius abunde dictum eſt, ſpeciatim vero de his poſtea diſputabitur, quatenus formãtur varie, pro partium conditione, quibus adaptatur, vt cum emplaſtro ſtomachico ſcutum formatur regioni ventriculi apponendum, peſſarium ſinui pudoris, glans ſubdititia podici, turunda vulneri.

Sunt qui nulla ratione formam medicamentorum non tantum idoneam, ſed illorum quoque ſumptuoſam confecturam expetunt, alioquin tanquam vilẽ & inutilẽ aſpernantur; cuiuſdã diuitis exemplo, qui cum à Galeno *cap.10.li.3.comp.med.gen.* poſtulaſſet, excepiſſetque formam medicamenti, quo vlcus malignum in famulo curaret, vidiſſetque omnia, quibus conſtabat pharmacum, eſſe vilis pretij: Hoc, inquit, *mendicis ſerua, me autẽ ſumptuoſius aliquod medicamen doceto.*

Nimis ſumptuoſa medicamentorum confectura ſæpe vana.

Hiſtoria.

Sic multi medicamenta etiam eximia parui ducũt, ſi nouerint; vilia vero ignota ſibi, pro ſecretis habẽt, & tanquam aliquod deductum è cœlo remedium ſæpe mirantur. Proinde Medicinæ dignitati conſulunt minus, qui tam diuinæ artis arcana detegunt, & plebeculæ, vt arrideant, medicamenta idiomate vulgari conſcripta præbent.

Artis arcana non detegẽda.

Præſtiterit enim gratis medicinam facere, & pauperi medicamentum dare, aut aliquod parui pretij præſcribere, quam illius compoſitionem docere; quam dum ſemel nouit, periculum in aliis, vt in ſe, feliciter tentans, eos ducit ad exitum. Medicamentum enim quoduis, maximè catharticum, bonum & malum eſt, & pro ratione bene vel male vtentis, ſanat vel interficit.

Finis compoſitionis. Finis autem compoſitionis medicamentorum eſt, cuius gratia ea ipſa ſuſcipitur: vel ad quem omnia, quæ mixtioni ſunt neceſſaria, referuntur, vt tandem medicamenta ex arte compoſita, ſanitati vel tuendæ, vel exornandæ, vel morbis profligandis inſeruiant.

CAP. IV.

De medicamentorum ponderibus, & eorum notis.

Ponderũ magna varietas. CVIQVE nationi & ditioni ſua ſemper fuerunt, vt adhuc ſunt, pondera & menſuræ. Libra mercatorum Conſtantinopolitanorum pendet vncias viginti ſex: Mediolanorum, viginti quatuor: Pariſienſium ſexdecim: Lugdunenſium quindecim: Hiſpanorum quatuodecim: Genuenſium & multorum aliorum duodecim: aurifabrorum octo tantum; vulgus Markum nominat.

Veteres quoque Græci, Arabes Romani non ſolum propria habebant idiomata & characteres, ſed etiam pondus. Et niſi regia poteſtate arcerentur mercatores, nulla eſſet certa ac definita ſtatera, quandoquidem pondere volunt emere maxino, & minimo diuendere.

Quia vero in Medicina ſæpe bis peccare non contingit, & errata in præſcribenda doſi ferè ſemper periculi plena ſunt, Medicis omnibus communia & definita debent eſſe pondera, vt vna lege vnus ſit omnium conſenſus.

Libra Medicorum. Libra autem illorum ſemper vncias duodecim pendet, quæ ſic ſcribitur, lib. j. Vncia dragmas octo, cuius hæc eſt nota. ℥. j. Dragma ſcrupulos tres, quæ ſic pingitur ʒ j. ita vt in vncia tot ſint ſcrupuli vel ſcriptuli, quot in Alphabeto Græco literæ, nempe viginti quatuor, iuxta illud Fauni Poëtæ:

Vncia ſit dragmis bis quatuor, vnde putandum,
Grammata dicta, quod hæc vigintiquatuor in ſe.

Vncia

Vncia habet, tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit, noctémque, diémque.

Quibus verbis ſcriptuli videntur quaſi vicem gerere literarum; dragmæ ſyllabarum; vncię, dictionum; libra, orationis; vel ſaltem periodi completæ. Sunt tamen pondera quædam minutiora ſcriptulis; nam granum eſt omnium ponderum minimum, ſeu minutum, è quo ſit obulus, ſeu ſcriptulus dimidius, qui ſic notatur ℈.ß. Granum vero duabus literis gr. ſimul iunctis , & aliquando g ſolo deſignatur. *Granum eſt omniũ põderum initium.*

Cum ſeſquilibram , ſeu libram vnam cum dimidia, & ſexcunciam, hoc eſt, vnciam vnam ſemis notare volumus , maiori ponderi picturam hanc lib. j. ß. minori iſtam ℥. j. ß. damus.

Granum igitur λεπτὸν Græcis , omnium minimum eſt , indiuiſibile & minutum , minutia ob id nominatum. λεπτόν.

Chalcus, ſeu æreolum , pendet minutias ſeu grana duo.

Siliqua, ſeu Ceration, Kirat Arabicè dictum, chalcos duos, hoc eſt, grana quatuor.

Semiobulus æreola tria, id eſt, ſiliquam vnam & dimidiam.

Obolus ſiliquas tres, ſeu chalcos ſex, aut grana duodecim.

Scriptulus duos obulos , ſeu chalcos duodecim , aut grana viginti quatuor. γράμμα.

Denarius eſt octaua pars vnciæ Romanorum, & pendet ſcriptulos tres, ſeu obulos ſex, vel grana ſeptuaginta duo. δηνάριον.

Dragma eſt octaua pars vnciæ Græcorum , & leuior eſt denario, pendétque tantum ſexaginta grana, hoc eſt, ſcriptulos tres vulgares , quorum ſinguli grana ſolum viginti pendunt. δραχμή.

Olim denarius decem aſſes ſeu libras valebat , vnde illi nomen , ait Syluius , nunc libræ tantum eſt pars octogeſima quarta , vt dragma nonageſima ſexta: Libram intelligo Medicam, quæ vncias duodecim pendet.

Multi *Scrib. Larg.* autem pro denario dragmam po-

nunt, illo non multo leuiorem, vt pro dragma denarium, iuxta Græcorum interpretum verſionem, qui cum nihil haberent, quod exactè denario Romano reſponderet, pro denario dragmam reliquerunt.

Sicilicus duas dragmas valet,éſtque quarta pars vnciæ.

ἡμιούγγιον. Semiuncia media eſt vnciæ pars, ſicilicos duos continens.

Vncia medica octo dragmas, negotiatoria denarios totidem pendit.

ἑξάγιον. Dragmam quoque interdum ab antiquis Hexagion dici comperio, mercatores vulgo *groſſum* appellitant.

Bes continet vncias octo, & media pars eſt mnæ,ſeu minæ medicæ,quæ ſexdecim vncias continet, videtúrque libra mercatorum. *Ex Dioſcor. & Gal.*

At Medicorum λίτρα, id eſt,libra,minor eſt,& vncias tantum duodecim valet.

Omnia autem ſic in pauca contrahere lubet, vt memoriæ mandentur facilius.

Libra ſeu pondo,& As ſæpe dicta,pendet vncias duodecim; deunx, vndecim: dextans, decem: dodrans,nouem:bes ſeu octunx,octo: ſeptunx, ſeptem: ſemis, ſex, vel mediam ponderis cuiuſque notati partem : quincunx, quinque: triens, quatuor: quadrans ſeu quartarium, tres.

Vncia continet ſicilicos quatuor, ſicilicus dragmas duas,dragma ſcriptulos tres, ſcriptulus obulos duos, obulus duas ſiliquas ſemis,ſiliqua duos chalcos,chalcus duo grana.

Nomina põderum Arabica. Nomina ponderum Arabibus familiaria non ſubticuiſſem, ſed tam varia deprehendi, vt infida arbitratus ſim, apud quos vnciam *adar, alſatil, ſacròs & aſſathis* dici comperi. Dragmam quoque modo *alchi*, modo *nabach*, & aliquando *darchamet* nominant; vt ſcriptulum aliquando *guanthus*, ſæpe *gormin*, & aliquando *kermec & arme nominant* : Obulum vero *Seminen, Seminet, Onolos, Onoloſat, Oloeinat* indiſcriminatim efferunt, mediam eius partem Danich, tertiam Kirat nuncupantes, Ipſis autem ſua vocabula relinquenda,

da, nobis noſtra ex vſu ſunto.

Porro cum herbę menſurentur manipulis, per literam M. flores pugillis, per literam P. deſignantur. Manipulum vocant Medici, quantum manu complectuntur; Pugillum, quantum tribus digitis capere valent. *Herbæque modo menſurantur.*

Cum vero æquale pondus, aut menſura duorum aut plurium ſimul medicamentorum præſcribitur, hęc dictio *Ana* additur, quæ ſingulorum medicamentorum præſcriptorum æqualem aſſumendam eſſe portionem indicat. *Manipulus quid.* *Ana quid ſignet.*

Inter notas ponderum, vel potius quantitatis finiendę in preſcribendis medicamenrorũ formulis, cũ fructus multi nec trutina librentur, nec cyathis, conchis, acetabulis, aut vaſis ſimilibus concauis menſurentur, ſed numero tantum ponantur, ſolita litera. N. appoſita, numerus illorum notatur; Non tamen quantus, niſi quoque notam ponderis, quo opus eſt, vna ſubiungatur; vt exempli loco, ſi amygdalæ, ſebeſten, pruna, aut ſimilia præſcribenda ſint, quæque numero duo, tria, quatuor, quinque, ſex aut plus, minúſve pro vario Medici ſcopo præſcribuntur, pręſtat Rondeletio teſtante, in numero ſignando notis priſcorum Romanorum vti, quæ ſic depinguntur. I.II.III.IIII.V.VI.VII. VIII.IX.X.XI.XII. quam aliis characteribus, Ziphræ nomine vulgari nuncupatis, atque ſic deſignatis. 1.2.3.4. 5.6.7.8.9.10. Ne forſan ignarus quidem tyro dum dragmas duas aut tres ʒ.2.ʒ.3. depictas oſcitanter legit, perperam triginta duas, triginta tres dragmas aſſumat.

CAP. V.

De Medicorum menſuris.

NON ſine ratione DEVM omnia pondere, numero & menſura creaſſe, literæ Sacræ teſtantur. Nam cum numerus ſit actus rationis, Plato hominem animal ideo ſapientiſſimum aſſe-

ruit, quod nouerit numerare, omniáque Deus iuſto pondere & menſura præcepit trutinari. *Leuit* 19. & *Deut.*25.

Per menſuras inſtrumenta quædam inſtar pyxidum concaua,certis ſpeciebus excipiendis, menſurandiſque accommodata, intelligimus, quibus medicamenta, tam ſimplicia, quam compoſita, ſicca, liquidave non modo Pharmacopœi, ſed mercatores dimetiri ſolent.

Sæpius tamen ad liquores,vt oleum, acetum, ptiſanam, decoctum, vel ſimilia dimetienda efformantur, eáque induſtria adaptantur ponderibus, vt alia ſint vnciæ tantum vnius, alia duarum,aut trium, alia libræ vnius, alia quinque,aut decem, vel plurium ſit capax.

Cochlearium. Omnium minima menſura capere poteſt ʒ.j. & ℈.ß. vini ſubſtantiæ mediocris, vocatúrque cochlearium.

Alia maiuſcula, Cheme dicitur, & duplo ſuperiore maior eſt,capítque vini ʒ.ij.& ℈.j.

Ligula. Miſtrum. Tertia adhuc maior, ligula interdum dicta, & à nonnullis myſtrum, ſeu cochlearium paulo maius, capit eiuſdem ʒ.ij.ß.aut ʒ.iij.

Concha. Concha continet myſtra duo, ſeu chemas duas, vel ʒ.v.

Cyathus. Cyathus conchas duas ſeu ʒ.x. vel ℥.j.ß.

Acetabulum. Oxybaphum. Acetabulum, Oxybaphum Græcis dictum, ſeſquicyathum, ſeu ℥. ij & ʒ. ij. vel ℥. ij. ß. ad ſummum.

Quartarius acetabula duo, ſeu ℥.iiij. ß. vel paulo plus.

Hemina. Hemina, ſeu hemiſextarius quartarios duos, ſeu ℥.ix.

Sextarius, ſeu chopina Pariſienſis, duas heminas, hoc eſt, ℔ j.ß.

Chœnix. Chœnix,ſeu modulus ſeſquiſextarium, nempe ℔.ij. & ℥.iij.

Congius. Chus ſeu Congius ſextarios ſex,hoc eſt, lib.ix.

Vrna. Vrna congios quatuor, ſeu libras quadraginta.

Amphora. Amphora vrnas duas, ſeu libras octoginta.

Metretes

Metretes ſeu Ceramium Græcè, Cadus Latine, ſeſquiamphoram. *Metretes. Cadus.*

Culeus amphoras viginti, ſeu vrnas quadraginta. *Culeus.*

Sic enim ab ea menſura, omnium minima, ſenſim ad maximam progrediendo menſuræ liquidorum, vt ſolidorum à granis, incipiunt. Atque vt maior numerus continet minorem: ſic maius pondus, aut menſura, vtrunque minus.

Menſurarum igitur aliæ paruæ ſunt, aliæ magnæ, aliæ mediocres: Et ex illis quædam liquidis, aliæ ſiccis, aliæ ambobus menſurandis deſtinantur.

Culeus, amphora, vrna, congius, & quartarius, liquidis, modius & ſemimodius, ſiccis; ſextarius, hemina, acetabulum, cyathus, his & illis dimetiendis inſeruire ſolent. *Modius.*

CAPVT VI.

De quantitate medicamentorum exhibendorum.

IN componendis medicamentis non tantum ſimplicium qualitas requiritur, ſed qua quantitate ſingula miſceri debeant, vel iam compoſitum exhiberi, eſt inquiſitione dignum. Minor enim quantitas, vt ſæpe non prodeſt, ſic maior obeſt ſæpius; nec minus lactuca interficit ipſa cicuta; pluréſque vinum, quam aconitum occidit.

Quod ſi alimenta plus æquo ingeſta veneni ſunt loco, ſumma artis & artificis laus eſt medicamentorum iuſtam deſcribere quantitatem, & quæ, ac quanta, cuique ſexui, ætati, naturæ, & tempori conueniunt, definire. Purgat enim potenter turpethum, colocynthis, veratrum; imbecillime polypodium, tamarindi, ius galli veteris: moderatè caſſia, ſenna, rheum: difficillimè, ſenes & melancholici autumno: facillimè pueri humidiores hyeme, & vere; vt & bilioſi æſtate: *Alimentorum nimia quantitas periculoſa.*

Qui mediorum participes ſunt, medio modo purgantur.

Idem medicamentum non eadem ſemper præſtat.

Et cum per ætatum, tempeſtatúmque mutationes humorum conditionem mutari contingat, contingit quoque, vt idem medicamentum eadem quantitate non ſimiliter moueat ac operetur. Nam cum humores turgent & vrgent, natura leui ſæpe medicamento proritata, molitur excretionem materiæ grauantis, eamque vel per ſeceſſum, aut vomitum excludit. Vt contra cum propter lentorem tenacius impingitur, nec ſua qualitate naturam ad excluſionem laceſſit, validiſſimum nonnunquam medicamentum ignauum eſt, nec aluum ſatis turbat, ducitve, aut certè moleſtos ac redundantes ſuccos tantum mouet, non promouet.

Fallit hæc ſæpe diuerſitas humoris incautos, qui cum experientia didicerint, caſſiam vnciis, non granis; ſcammonium granis, non vnciis; rhabarbarum dragmis præſcribi & exhiberi, dum cuiuſque pro efficacia agendi conuenientem doſim præſcripſiſſe putant, ne ſemel quidem, aut contra, impenſe & profuſe vident aluum moueri, Nam cum in orgaſmo natura

Odor medicamenti cur vētrem aliquando ducat.

eſt, turgétque ſuperfluus humor, pauca ſæpe grana rhei ventrem turbant, imo & cathartici cuiuſuis odor eum aliquando ſolus exagitat.

Quare non imprudenter agunt Medici, ſi ab ægrotis, à quibus vocantur, & à ſe nunquam antea viſis ſciſcitentur, num illorum aluus facile & blando eccoprotico moueatur, an mochlico & validiore indigeat; vel ſic, Sit ne perpetuo liquida, vel dura, & chyſinis quotidie ſolita moueri. Sic enim felicius imperabitur medicamentum purgans, quod nec ſupra, nec infra vires ventrem agitabit, & quanta, & qualia purgari oportet, purgabit. Ea tamen lege, vt ſi totum corpus prauis ſcateat humoribus, non affatim, ſed partite; nec vno die, ſed pluribus, ſi opus fuerit, moueantur. Natura ſiquidem non facilè fert magnas cuiuſcunque humoris, etiam laudabilis, euacuationes; Sempérque cum ea bene agitur, ſi omnia paulatim fiant, nec quicquam immoderate ac violenter ducatur.

CAP.

CAPVT VII.

Iuſtam medicamentorum quantitatem vix definiri, non tamen, dum parum excedit, aut deficit, periculoſam.

MEDICA quidem ars coniecturalis eſt, ſed quam experientia iuuit, auxit ratio, & doctorum autoritas ſtabiliuit, qui ex cauſarum indagatione effectus perquirentes, ac longa obſeruatione prudentiores facti, theoremata poſteritati reliquerunt multis rationibus validiſſimis, & neceſſariis fulcita, quibus morbi dignoſcuntur, remedia inueniuntur, & medicamentorum quantitas decernitur, ſi non iuſta ac definita, ſaltem adeo naturę & morbo accommodata, vt illa vincat, hic vincatur. Quid enim mali reformidandum, ſi vbi caſſiæ vncia, aut rhabarbari dragma conuenit, illius tantum dragmæ ſeptem, vel etiam nouem, huius vero ſcriptuli duo aut quatuor exhibeantur? Nam paruulus error non valde pertimeſcendus; Atq; vt ſine ſanitatis inſigni iactura, per medicamentum humores excrementitij non ſemper omnes educuntur, ſic cum præter illos nonnihil ex his, qui qualitate non lædunt, educitur, graue quid ſuſpicari nihil eſt neceſſe: Cum nec ipſa edulia potulentáve eadem ſemper copia, nec iiſdem horis ingerantur. Vt nec ſi cacochyma ſunt, morbos ſtatim inuehunt. Multis ſæpe contingit innoxiè aliquot cicutę folia in iuſculis comediſſe ancillarum incuria, quæ petroſelinum, cui externa quadam forma conuenit, ſe legiſſe putabant, Et qui ranas habent in deliciis, buffonum coxas interdum ſine periculo mandunt. *Paruulus error non pertimeſcendus.*

Summo autem iudicio, artificioſaque coniectura efficiendum eſt, vt medicamenti quantitas naturæ viribus, & educendæ ſarcinæ reſpondeat, quæ ſi copia

grauet, nec medicamentum illi proportionatum vna vice tuto poſſit exhiberi, melius erit partite diebus ſingulis vel alternis, totam illuuiem deplere, quam affatim humores & vires ſimul deiicere.

Superpurgatio timenda. Miſerum eſt etiam corpus iterato medicamento repurgare, cùm vnico tantum egeat, aut violentum porrigere, cum oneri tollendo blandum ſatiſfaciat. Hypercatharſis námque ſeu ſuperpurgatio, timenda, quæ venas nimium reſerando, dyſenteriam interdum excitat, ſanguinem vacuat, virium integritatem proſternit. Prodeſt ſiquidem magis aliquid ex ſuperfluis humoribus deſerere, quam immoderata vacuatione portionem optimorum vna cum excrementitiis protrudere.

Quando medicamentum idem varios promat effectus. Et quemadmodum idem medicamentum eidem homini, eadem quantitate, ſed diuerſis temporibus datum plerumque diuerſos promit effectus: ſic ſemper dum variat illius quantitas, agit variè, & modo huic, modo illi morbo tutius feliciúſque datur. Si enim *aphoriſm.1.lib.4. Hippocr.* grauidam purgare conſilium eſt, vt certè quadrimeſtrem vſque ad ſextum menſem, fas eſt, medicamentum roborans audacter illi parua quantitate dabitur, vt moleſtiæ cauſſ, de qua per grauiditatem primis menſibus conqueri ſolet, blandè ſubtrahatur, nullámque ex medicamento fœtus aut prægnans percipiet.

Quæ magna religione ponderanda. At vero cum opij, diagridii, aut alius medicamenti, quod parua mole maximas vires habet, quantitas exquiritur, ea religioſius, ac prudentius præſcribi debet ac ponderari, vt ſi iuſtè definiri vix queat, ſolum tantillo plus exuperet aut deficiat. Cum enim lex non ſit de minimo, nec de eo iudicet prætor, vt vulgo fertur, leuiter in exceſſ vel defectu minimo peccatur.

***

CAP.

CAPVT VIII.

De his, quæ innoxiè magna quantitate ſumuntur, quibus conueniant, & quando.

OMne medicamentum aliquod naturæ negotium, aut maius, aut minus faceſſit, prout illius facultas imbecilior fuerit aut validior. Quod catharticum eſt, vt odore, ſaporéve magis diſplicet; ſic moleſtiam adfert maiorem. Nam *quæcunque purgant omnia*, inquit Galenus, *cap. vlt. lib. quos, quando & quibus, ventriculum lædunt, & maximè eius oſtium, quod neruis quamplurimis conſtat, & acute ſentit.* Propterea excogitatum eſt purgantibus beneuolentia, & plerumque caſtigantia admiſcere, vel ea ſeligere, quæ non multum ingrata ſunt, nec aluum immoderatè turbantia: Quæ talia dum habentur, non tamen imprudenter exhibenda, ſed quibus conueniunt, atque ea quantitate, quæ viribus naturæ reſpondeat, eáque facilè ferat.

Quantitas autem illa varia eſt, pro varia ſingulorum facultate; quæ quo imbecillior eſt, eo maiore doſi ſumitur quo validior, eo minore. Imbecilla dicuntur purgantia, quę lente ac benigne ventrem ciendo, primam corporis regionem eluunt, atque vnciis potius, quam dragmis menſurantur: cuiuſmodi eſt manna, pulpa tamarindorum, medulla caſſiæ, & ſimilia: Valida, quæ exigua mole, vt quæ granis tantum aut ſcrupulis ponderantur, magnos & ſæpe violentos præſtant effectus, de quibus poſtea. Inter imbecilla quoque numerantur omnia, quæ vnciis; inter violenta, quæ granis menſurantur: inter ambo media quædam ſunt, vt rheum, ſenna, aloë & ſimilia, quæ dragmis ponderantur; quæ omnia, vt quæcunque lu- *Doſis medicamentorum purgantium.*

bricando & roborando purgant, maiore quantitate ſumuntur.

Alterantiū doſis.

Idem eſt iudicium de alterantibus medicamentis, quæ quo minus à ſymmetro corpore diſtant, vt calida, aut frigida primo ordine, vſque ad ſecundum, eo maiore doſi præſcribuntur; Quo longius ab eodem recedunt, vt quæ ad quartum receſſum caloris aut frigoris accedunt, eo minor ipſorum quantitas exhibetur: Tutum ſiquidem non foret piper, pyrethrum, euphorbium, aut cicutam, hedum, nympheam larga copia porrigere, cum horum vſu algerent interiora, illorum; conflagrarent.

Roborantia verò cum à ſe inuicem diſſideant agendi viribus, valde diſſimili quantitate præbentur; vt aquæ cordiales, vnciis; conſeruæ principum partium roboratrices, dragmis; Alexiteria efficaciora, ſcrupulis; lapis bezoardicus & cornu monocerotis, granis.

Qui medicamentis validis, qui benignis egeant.

Quæ item forma liquida ſumuntur, ad roborandum, alterandum, aut purgandum, ea ſemper doſi maiore ſolent imperari.

Porro non ex parte tantum medicamenti, ſed corporis ſtatus & humoris, quantitatis augeri debet, vel minui. Robuſtum, firmúmque corpus, laboribus & crebris purgantibus aſſuetum, aut multis obſtructionibus impeditum, blanda imbecilláque medicamenta aſpernatur. Molle, ac rarum, quale puerorum & mulierum eſt, vt è diuerſo, macilentum, exuccúmve, medicamentis tantum eget blandioribus, vt & mulieres grauidæ, & qui ex longo morbo reſurgunt.

Frigidus & craſſus humor tardius purgatur.

Humoris quoque ſpecies & copia medicamenti quantitatem diſtinguit. Nam lentus humor, craſſus, frigidus, melancholicus, pituitoſus, & tenaciter cuipiā parti adhæreſcens pigre delabitur, validioréque cathartico ad illius exclusionem habet opus. Tenuis, calidus, bilioſus, interdum ſponte per vomitum excernitur, aut facilè blando medicamento purgante per ſeceſſum educitur.

Medicamenti doſis pro cœli & ſoli natura immutanda.

Præterea cœli ſtatus, regionis natura, & anni tempeſtatíſque conditio, non idem ſemper medicamentum, eadémque

M

eadémque copia exhibendum arguunt. Nam cum tempeſtate aquilonia alui duræ ſint, *aphor.5. lib.3.* & hyeme rigida corpus coarctetur, denſetúrque præſertim in regione gelida, humor tunc partibus tenaciter obhæreſcens, non niſi valido medicamento, aut blando liberalius, aut ſæpius exhibito profunditur. Et vt annus tales plerumque morbos facit, qualis eſt eius conſtitutio. *aphor. 5. lib.3.* pro humoris morbum committentis ſpecie, cuius prouentum magnum facit aut minorem: ſic immutari quoque ſuadet non tantùm medicamenti genus, ſed quantitatem, quæ copioſior eſſe ſemper debet, cum vel ratione corporis, humoris, cœli ſtatus, regionis, conſuetudinis purgatio difficilis eſſe ſolet: vt contraria ratione cùm facilis eſt, illius etiam copia debet eſſe minor, vt mox docebitur.

CAPVT XI.

De his, quæ parua quantitate præſcribuntur.

SVÆ cuiuſque medicamenti eſt purgandi virtus fortis, aut imbecilla; ſua & virtutis particularis proprietas, qua hunc potius, quam illum humorem blandè aut potenter educat. Blandum illud dicitur, *quod mediocri tantùm quantitate ſumptum aluum pigre ac benignè mouendo pauca deiicit: ſuperflua tamen ducit, dum ſuper fluo pondere ſumitur.* Si enim rhei vel caſſiæ, quæ inter familiariſſima naturæ pharmaca recenſentur, immoderata quantitas, vt illius ſeſquiuncia, & huius ſelibra ingeratur, magna, immoderatáque ventris turbatione, humores agitando, per ſeceſſum, aut vomitum, aut vtrumque mouebit. *Blandum medicamentum quale.*

Potenter purgat, *quod exigua mole, vt quæ granis ponderatur, etiam ac copioſam deiectionem efficit:* Proinde parua ſemper quantitate datur: vt & omnia, quæ in- *Potenter purgans.*

Digitized by Google

grata ſunt, aut rara, magnóque venduntur pretio, aut vires habent efficaciſſimas, ac malignæ cuiuſdam qualitatis participes.

Ingratum quale.

Ingrata ſunt, quæ vel odore moleſtè feriunt nares & cerebrum, vt caſtoreum, ſagapenum & aſſa fœtida, quã ob tetrum halitum Germani ſtercus diaboli vocant: vel ſapore, cuiuſmodi ſunt amara, vt colocynthis, centaurium minus: acria, vt euphorbium, pyrethrum: acidiſſima, vt oleum ſulphuris & vitrioli, cuius aliquot guttæ ſyrupo violato proportione debita commixtæ, eundem colore ex rubro micante, fucant, & acidulum ſimul reddentes, oculis & palato ſuauem admodum efficiunt. Eiuſmodi ſyrupum arte dicta alteratum, aulicus quidam Medicus, primo ſui aduentu, omnibus æquè morbis, propriis manibus dabat, plebeculámque vanis oſtentationibus fallendo, arcanum omnium arcanorum aſſerebat.

Quæ rara ſunt, nec niſi magno emuntur, vt gemmæ, ſmaragdi, vniones, balſamum, aromata pretioſa, ambra, moſchus, zibethum, & quæ quarto receſſu calfaciendo aut refrigerando corpus immutant, minore quantitate præſcribuntur.

Quæ magna cautela ſumenda.

Religioſius adhuc aſſumuntur, quæ antipathia quadam & ſpeciali dote vitæ primordia ſpiritum & calorem impetere, carnes colliquare, & ſanitatis integritatem deſtruere nata ſunt, vt caro viperarum ad peſtem & lepram, renes, vel potius lumborum caro ſtincorum, ad æſtum Veneris ciendum, cantharides ad iſchuriam: hæ enim, vt decet, præparatæ, aliiſque medicamentis idoneis permixtæ, & quantitate parua datæ, vrinã mouent innoxiè, maiore copia ſiſtunt, & veſicam impensè calefaciunt. *Rondeletius.*

Cantharides an & quomodo moueant vrinam.

Mineralia quoque, vt ea omnia, quæ facultates habent efficaciſſimas, parcius, quæ minus validas ac remiſſas liberalius ſumuntur.

Quæ parua doſi præſcribãtur, etſi tuta.

Præterea, quæ ad aromatizationem, vel correctionem, vel aliorum medicamentorum deductionem cõducunt, ea ſemper minori quantitate ponuntur, vt cinamomum, vel ſantali, aut ſchœnantum ad odoris, ſaporiſve ſuauitatem pharmacis conciliandam, zinziber

ad

ad agarici, crocus ad opij caſtigationem: incidentia & aperientia ad reliquorum medicamentorum virtutem medicandis partibus deferendam.

Nihil verò æquè pharmaci cuiuſdam magnam doſim dehortatur, atque vis illius effræna, præpotens & maligna, quæ cùm intrò ſubit, ſimul vt educitur in actum, ſæpe naturam anxiè ducit, & ſymptomatum excitat cateruam.

Quæ rara ſunt, pretioſáque principibus & diuitibus, minori pondere, ſi res poſtularit, audacter præſcribuntur.

CAP. X.

Qua quantitate ſimplia medicamentis componendis permiſceantur.

MEdicamenta pauca inueniuntur multis ſimplicibus eadem proportione mixtis compoſita, quin duo, vel plura reliquorum quantitatẽ ſuperent. Superant, quæ materiæ vicem gerunt, & idoneam medicamentis formam inducunt, vt oleum, cera, lithargyrus emplaſtris & vnguentis: vel præcipuam agendi vim præſtant, & baſis locum in compoſitione obtinent, vt aloë in multis catapotiis: vt etiam, quæ ſub magna mole vires habent imbecillas, vel ad reliquorum conſeruationem adhibentur, vt mel & ſacharum in electuariis & ſyrupis.

Hæc verò præcipua lex in medicamentorum miſcendorum proportione ſeruanda eſt, vt, quo quid maiorem medicamento vtilitatem affert, eo in huius compoſitione, copia maiore adhibeatur.

Æquali pondere miſcentur, quæ ſymbolo quodam conueniunt, habéntque inducendæ formę medicamento aptam materiam, & æquè offectu, affectæ parti, cauſæ & ſymptomati aduerſantur: quod videtur obſeruatum in vnguento tetrapharmaco, ſeu baſilicone, *Quæ ſimul æquo pondere poſſunt miſceri.*

Electuarium Iuſtinum ad quid vtile.

quod ceræ, picis, reſinæ, adipis tauri partibus conſtat æquis: vt etiam in electuario Iuſtino deſcriptione Nic. Mirepſi *cap.*403. quod partes æquales, triginta ſimplicium excipit, quę proprietate quadam omnia calculos atterere, & vias lotio dicatas reſerare creduntur. His excipiendis additur mel aut ſacharum diuerſa proportione commiſtum, vt ex omnibus ſimul electuarium paretur, quod formam ſibi conuenientem, ac conſiſtentiam idoneam habeat, & ad futuros vſus diutius conſeruetur.

Potio ex medicamentis ſimplicibus alia pondere, alia numero, alia vtroque modo, quædam menſura, nonnulla manipulis, alia pugillis menſurantur.

Radicum quantitas in medicamento componendo.

Radicum quantitas pro ſingulis doſibus variè, pro varia illarum virtute & agendi efficacia menſuratur. Si blandè aluum ducendi facultatem habeant, dragmis: ſi potenter, ſcrupulis: ſi tantum alterant, vnciis integris, vel mediatis: Et cùm balneas ingrediuntur, libris, & aliquando manipulis, ſi tenuiores ſint, ponderantur.

In ſyrupis magna quantitate conficiendis, ponuntur ab ℥. j. ad ℥. ij. aut ℥. iij. In apozematis pro vna doſi, ad ℥. ij. ad ℥. ſſ. vel ℥. j. aut plus, minúſve, pro radicum viribus. Si pro multis doſibus parandum ſit decoctum, eadem proportione ipſarum augenda quantitas.

Cùm verò duæ, vel tres, vel plures qualitatis eiuſdem, aut ferè ſimilis radices præſcribuntur, ſingularũ minor quantitas poni debet, adeò vt omnes ſimul iunctæ æquipolleant vnius quantitati, inquit Rondelet. Quod etiam fieri debet in omnibus aliis ſimplicibus medicamentis, facultate ſimilibus, dum æquè affectui propugnando, & parti iuuandæ conueniunt. Atque vt paucis reperam, quæ acrimoniam quandam, aut facultatem habent eximiam, parua quantitate, quæ blandam, aut imbecillam, maiore ponuntur.

Herbarũ quatitas.

Idem eſt iudicium de herbis tam recentibus, quam ſiccis, quæ manipulis menſurantur, aut ſingulis, aut pluribus, pro illarum facultate, & medicamenti parandi natura. Singulas enim ad vnam doſim, aut alteram, manipulo ſolo, & plerumque tantùm dimidiato metimur,

ſatur: ad fotus parandos, manipulis duobus: ad balneum pluribus, & interdum faſciculis vſurpamus.

Minutuli flores ſicci, aut recentes, vt roriſmarini, violarum, bugloſſi, modò pugillis, modò pondere menſurantur. Maiores ac recentes, vt liliorum, nymphex roſarum ſæpius manipulis: aridi dragmis, vnciſſve in trutina expenduntur. *Flores.*

Semina quæuis calida, frigida, temperata, acria, acerba, amara, vel ingrata, pondere ſemper librantur, ſed diuerſa quantitate in compoſitione medicamentorum ponuntur, pro illorum diuerſa virtute & Medici ſcopo. *Semina.*

Calidiſſima, frigidiſſima & narcotica, dum extrinſecus adhibere conſilium eſt, dantur à ʒ.ij. ad ℥.j. Si intrinſecus ſumere, à ℈.j. ad ʒ.j. aut paulò plus, aut minus, pro illorum vi potentiore aut imbecilliore.

Fructuum, vt radicum cùm ſit diuerſa magnitudo & qualitas, diuerſa quoque illorum quantitas præſcribitur, diuerſóque modo iudicatur. Minimi pondere, vt Ribes & berberis: maiuſculi numero, vt ſebeſten & pruna: nonnulli vtroque modo, vt amygdalæ, iuiubæ, & paſſulæ. Multi, quia craſſiſſimi ſunt, nec integri expetuntur, fruſtatim ſecandi ſunt, & cortice, nucleis, & acinis repurgandi: poſtea dragmis aut vnciis menſurantur. *Fructus numero & pondere menſurantur.*

Et vt ſummatim omnia complectar, liquida ſæpius menſuris, ſolida pondere, fructus numero, folia manipulis, flores pugillis menſurantur. Atque pro varia ſingulorum qualitate, varia quæque doſi præſcribuntur: hinc lignorum, corticum, leguminum, animalium, & eorum, quæ ab ipſis ſumuntur, doſim, menſuram, & pondus minutius perſequi ſuperfluum videtur, cùm ex eorum conſiſtentia & qualitate, atque ex his, quæ ſuperius dicta ſunt, hæc omnia facilè dignoſcantur. *Breuis epilogus.*

CAPVT XI.

De medicamentorum repoſitione.

VT accuratam ac dilucidam medicamentorum compoſitionem explicaremus, illarum conficiendi modum, baſim, formam, finem, & ſingulorum mixturam ingredientium quantitatem, atque eorum æqualitatis aut inæqualitatis rationem fuſiſſimè aperuimus. Sequitur nunc, vt medicamenta iam compoſita his in locis reponantur, in quibus diutiſſimè viribus integris queant aſſeruari.

Medicamentum autem quodque ſeu ſimplex, ſeu compoſitum, nam vtrumque aſſeruandum eſt, non vbiuis ante vſum reponitur, ſed in loco idoneo, ne alteretur, corrumpatúrve, & adhuc validum vtendi tempore, quibus cõuenit, opportunè ac feliciter detur.

Simplex primum ſeligitur, & à ſordibus, eiúſque partibus excrementitiis, aut inutilibus repurgatur: dein, vt aſſeruetur, ſiccatur: humida namque diu ſeruari non poſſunt, quin marcorem & putredinem acquirant.

Herbarũ repoſitio. Siccantur autem herbæ in vmbra, vel ſole non multum feruido, nec loco marcido, ſed ſicco, aut fumi, pulueríſq; experte, & manipulis aut faſciculis colligatę, reponuntur in ſacculis cannabinis aut papyraceis, ne à prædictis detrimentum capeſſant. Flores modo ſimili ſiccantur, reponuntur, & conſeruantur: Eſtque conſeruatio tam affinis repoſitioni, vt hæc ad illam referatur.

Frigus non item officit, cùm ab eius rigiditate tuta ſint omnia, quæ ſicca ſunt aut craſſa, ſed liquida ac humida facilè cogit, quæ adueniente tepore ſtatim ad priſtinum ſtatum redeunt. Aquæ tamen deſtillatæ, immoderato gelu concretæ, de ſua bonitate non parum amittunt, ſæpiúſque lagenis vitreis, quibus continebantur,

Digitized by

bantur, per hyemis ſæuitiam abruptis effunduntur, niſi prudenter aromatarij prouiderint.

Anno ſalutis 1608. menſibus Ianuario & Februario, dum hæc conderem, hebdomadas ſex integras adcò ſæuiit hyemis rigiditas, vt vaſa cõfringeret non modò figulina, vitrea, ſtannea, ſed cuprea etiam craſſiſſima, quibus aqua continebatur: Atque tum panis recens è clibano extractus, mox in duritiem velut lapideam concreſcebat, nec in cellis vinariis à glacie tutus erat. Miteſcente verò frigoris ſæuitia, ſingulæ ædes Lutetię intus & extra horrido gelu incaneſcebant. Multi autem morbi pulmonum & partium ſpirabilium toto illo tempore graſſabantur, quibus quamplurimi peribant. *Sæuitia hyemis anni 1608.*

Fructus reponuntur aliquando in horreis, vt poma, interdum in doliis, vt pruna, ſæpe in pyxidibus vitreis aut ligneis, charta, vt decet, obturatis, vt iuiubæ, ne à fumo aut puluere alterentur, aut à muſcis inquinentur, & erodantur. *Fructuũ.*

Semina prius ſiccata reponuntur in vaſis vitreis, & aliquando ligneis, & loco ſicciore ſeruantur. *Seminũ.*

Radices purgatæ, & arefactæ ſeruantur in arculis & pyxidibus ligneis, goſſipio nonnunquam inuolutæ, ſi pretioſæ ſint, vt rheum, ne ab aëris nociua qualitate, aut caloris edacitate, vis earum pereat, ac citò corrumpatur. *Radicũ.*

Succi liquidi excipiuntur lagenis, aut aliis ore anguſto vaſis, quibus deſuper oleum affunditur, ne ab aëre alterentur. *Succorũ.*

Succi pyxidibus ligneis, aut vaſculis vitreis, fictilibúſve reponuntur: vt etiam lacrymæ, gummi, animalia, vel eorum partes, & mineralia.

Liquores & olea, & liquidambar & balſamum vitreis lagenis excipiuntur, & ſubere, aut cera & membrana quadam obturantur, ne citius ab aëre diſſipentur. *Liquorũ. & oleorũ.*

Terebinthina non tantùm optimè vaſe ex ferro albo, aut vitreo repoſita ſeruatur, ſed etiam figulino.

Quædam in ædium parte ſuprema: alia in media: alia non niſi in cella vinaria, aut alio loco madente, &

Digitized by Google

vliginoſo, feliciter reponuntur & conſeruantur, vt caſſia.

Medicamenta compoſita pro diuerſa illorum conſiſtentia & viribus, in diuerſis vaſis reponuntur, vt hydromel in doliis, ſyrupi in vaſis fictilibus, & aliquando vecturæ facilioris gratia, ex ferro albo confectis, vt ſyrupus capilli Veneris Mompelienſis, qui eiuſmodi vaſculis exceptus, commodius ad longinquas regiones vehitur: electuaria ſolida in arculis ligneis: liquida in vaſis ſtanneis & figulinis vitratis: pulueres in vitreis: vnguenta in ollis ſtanneis. Sicque ſingula variè pro varia ſingulorum natura reponuntur.

Syrupus capilli Veneris Mõpelienſis.

CAPVT. XII.

De conſeruatione & duratione medicamentorum.

VT medicamenta compoſita pro vna tantùm doſi non ſolent confici, ſic nec ſimplicia colligi, ſed quæque ad futuros vſus maiore quantitate ſeliguntur & parantur: atque vt à puluere, fumo, putredine, iniuriis aëris & inſectis, vt muſcis formicíſve tuta ſint, reponuntur in vaſis idoneis, aut includuntur ſacculis, aut inuoluuntur chartis, & in pharmacopoliis aſſeruantur, his ſolùm exceptis, quæ in loco vel humidiore, vel ſicciore vtilius aſſeruantur, vt caſſia in ſpelunca vinaria; & ſacharum, condituræ, tragemata, omniáque ſacharata in fornace aut ſcrinio, iuxta ignem.

Multa ad ſui conſeruationem aceto, aut ſale, aut vtroque condiuntur, vt cucumeres, cappares, oliuæ; vel ſacharo, aut melle, vt omnia medicamentorum genera, ex quibus electuaria vel ſyrupi componuntur.

Decocta, æſtate biduum, aut triduum: hyeme hebdomadam integram: aquæ deſtillatæ & conſeruæ annum vnum durant.

Syrupi perfectè cocti electuaria, trochiſci, pilulæ, olea,

olea, vnguenta & emplaſtra biennium ſæpe conſeruantur: vt & radices, ligna, cortices, ſucci ſicci, lacrymæ, gummi, triennium & aliquando quadriennium; elaterium triginta annos: vngues, oſſa, cornua ſeculum.

Præter hæc quædam vix diu conſeruantur, niſi eorum fruantur præſentia, cum quibus familiaritatem quandam habent, vt magnes cum ferro, cuius limatura, quaſi nutritur, qua abſente citò ſeneſcit, amittitque vigorem.

Ferrum magnetis alimentum.

Alia ſecurius vires ſuas tuentur, ſi rerum quarundam appulſu, ab aëris iniuriis & teredine vindicentur. Sic camphura granis milij aut pſyllij obruta tutius ſeruatur: mala citria, arantiáque aceruo tritici ſepulta tardius putreſcunt, & radix Mechoacam abſynthio inuoluta, non tam citò carie eroditur, eiúſque facultas magis integra conſeruatur.

Moſchus & zibethum tutò ſeruantur in pyxidibus plumbeis, nec credibile eſt, ea mediis in latrinis ſuſpenſa, aut recondita, vires amiſſas, vt Plateario placuit, reſarcire.

Non probatur Plateariј conſiliũ.

Crocus, caryophilli, piper, macis, & alia aromata optimè ac diu ſeruantur in ſacculis coriaceis: Storax, benioin, in pyxidibus vitreis: Santali, xyloaloë, lentiſcus, ſchœnantum, ſemina, & alia penè innumera in capſulis, ſeu vaſis ligneis, vt fuſius in Officina docebitur.

Medicamenta igitur tam ſimplicia, quàm compoſita, ſi dicto modo, ac ſedulo ſeruentur, diutius durant: ſi negligenter, celerius ſeneſcunt.

Pars autem illorum maxima ſingulis annis debet mutari. Si quæ tamen colorem, odorem, ſaporem diutius ſeruant, durant quoque diutius, vt ſeſquiannum, aut biennium, aut triennium: vt quæ craſſam habent ſubſtantiam & vires firmiter ſubſtantiæ inhærentes, vt contra, quæ eaſdem facilè vaneſcentes habent, & ſubſtantiam raram, minus durant, vt flores, & ea omnia, quorum virtus ſuperficialis eſt, & citò diſſipabilis. Tutius verò ac diutius ſemper ſeruantur, quæ in arculis optimè clauſis, aut vaſis ſtrictè operculatis includun-

Quando medicamẽta mutanda.

tur: ſic enim illorum virtus ſecurius retinetur. Multi theriacam in vaſe plumbeo durabiliorem putant, quæ tamen tempore Galeni in pretioſo, vt nunc in figulino ferè ſemper reconditur.

CAP. XIII.

De his, quæ antonomaſia quadam cæteris præſtant, à qua illorum denominatio ſumitur.

VT erueret Deus hominem ab ærumnis & ægritudinibus, quibus quotidie laceſſitur, terram hanc tanquam paradiſum inferiorem, ſeu hortum locupletiſſimum ſtirpibus innumeris ditauit, quarum amœno halitu reficitur, colore vario recreatur, in ſanitate nutritur, in morbo iuuatur, & à morte liberatur.

In illo autem fœcundiſſimo ſolo permulta fruticant, & quotidie nobis occurrunt generis eiuſdem, & qualitatis parum diſſimilis, quæ eodem quoque nomine deſignantur ac nuncupantur. Nam iridum & graminum infinitæ penè dixerim recenſentur differentię, nec certò quis hucuſque numero eas definire valuit: vt nec geraniorum, hyacinthorum, anemones, narciſſorum, aliarúmque multarum ſtirpium, in quarum omnium varietate varianda naturam delectari, & quaſi ludere videmus.

Ex his verò dum abſolutè quædam ſcribuntur, ſine ampliori aut peculiari ſingulorum deſcriptione, ea ſemper ſunt eligenda, & vſurpanda, quę meliora & vſu longo probata, hócque theorema in his, quæ analogiam habent inter ſe, perpetuò eſt obſeruandum, vt in quoquo genere ſemper aſſumendum ſit, quod optimum.

Aloë quanam melior. Veluti quando aloë ſimpliciter ponitur, de ea, quæ ſuccum citrinum habet, ſuccotrina vulgò dicta, nominis ſignificatio intelligenda venit.

Atque

Atque vt pauca, pro multis exempla ſint, cùm ſimpliciter acetum ponitur, non acetum zythi, ſed vini ſumendum eſt. Si balſamum, natiuum illud ex arbore Ægyptiæ elicitum. Si benioin, illud quod à maculis candidis, inſtar amygdalarum, amygdaloides dicitur, ſumendum.

Quando etiam abſolutè caſſia ponitur, fiſtula vſurpanda; quando corallus, ruber, qui præſtantior iudicatur.

Sic quoque cætera de præſtantioribus ſemper intelliguntur: vt

Dictamnus		Cretenſi.
Ariſtolochia		Rotunda.
Dulcis radix		Glycyrrhiza.
Endiuia		Cichorio latifolio.
Epithymus		caſſytha thymo innata
Fœniculus		Marathro.
Fel terræ		Centaurio minore.
Gummi		Arabico.
Granatum		Acido.
Hepatica		Lichene.
Hedera		Corymbifera.
Iaſminum		albo.
Hyoſcyamus		albo.
Lactuca		Satiua.
Lilium		albo, ac bulboſo.
Marrubium	De	Praſſio albo.
Menta		Vera & hortenſi.
Nigella		Semine tantùm.
Nymphea		alba.
Naſturtium		Semine eius.
Oleum		Oliua.
Opium		Thebaico.
Papauer		albo.
Polypodium		Querno.
Quercula minor		Chamædri.
Quinque neruia		Lanceolata.
Roſa		Rubra.
Regina prati		Vlmaria.
Stœchas		Arabica.

Digitized by Google

Santalum	citrino.
Tapſus barbatus	albo.
Terebinthina	Veneta.
Veronica	Maſcula.
Viola	nigra, vel potius cærulea.
Xyloaloë	nigricante.
Iris	Florentiniana.
Zinziber	Maluatico: quod nulli bonitate cedit, & à Perſis, Arabibus, & aliis Barbaris maximè omnium expetitur.

CAP. XIV.

De radicibus, ſeminibus, floribus, lapillis, & aquis, quæ dignitate quadam cæteris præferuntur.

PErmulta ſimplicia etiam diuerſi generis, qualitates habent affines: Ex his tamen alia aliis eſſe præſtantiora, vſus comprobauit, & ad morborum profligationem conuenientiora, vt quæ qualitate quadam alterante, roborante, vel purgante cæteris præſtant, & effectus exhibent feliciores: cuiuſmodi ſunt plantæ multæ, vel earum partes, & quædam mineralia: Quæ cùm abſolutè ſcribuntur, ancipitem ſæpe eum relinquunt Pharmacopœum, quem latet genuina dilucidatio: cuius tenuitati fauentes, dicimus, radicum quinque aperientium nomine, radices apij aſparagi, petroſelini, fœniculi, ruſci intelligi. Præter quas adhuc aliæ quinque, nempe, graminis, rubiæ maioris, œnones, capparis, eryngij, multum celebrantur.

Radices aperiẽtes maiores. *Radices aperitiuæ minores.* *Semina frigida 4 maiora.*

Semina frigida quatuor ſunt maiora, citruli, cucurbitæ, melonum, cucumeris: & quatuor minora, lactucæ, portu-

portulacæ, endiuiæ, cichorij. *Semina 4.*

Totidem etiam calida, tam maiora, aniſi, fæniculi, cimini, carui; quàm minora, ameos, amomi, apij, dauci. *calida maiora, & totidẽ minora.*

Flores cordiales tres tantùm perhibentur, violarum, bugloſſi, & borraginis: qui ſi tales ſunt, maximè quidem, dum recentes ſunt adhuc, & colorem ſaporémque retinent. Exſiccati enim vt inſipidi & inodori, ſic nullius aut imbecillimæ ſunt qualitatis. *Flores cordiales tres.*

Idem eſt iudicium de floribus aliis ſeruari ſolitis, quorum odore, ſapore, colore pereuntib. qualitas perit.

Roſas verò, quæ cum ſuauitate hæc omnia diutiſſimè retinent, maximè cardiacas puto, vt & flores vniuerſos, qui odore gratioſo ſpiritus exhilarant Flores enim ſuauiter olentes, non herbarum modò vt tunicis, lilij conuallij, ſed etiam arbuſtorum, arborúmve, vt liliacis, arantiorum, tiliæ cordiales ſunt, poſſúntque in vſu medicamentario feliciter vſurpari.

Flores chamæmeli, meliloti, aniſi inter cordiales calidos numerantur: ſed arantiorum, iaſmini, ireos, ſaluiæ, anthos, vetonicæ, caryophillatæ, alióſque penè innumeros flores, qui fragrantia ac ſuauitate nares iucundè feriunt, & mentem recreant, præfero.

Capillares herbæ quinque ſunt, capillus Veneris verus, Mompelienſis vulgò dictus, adiantum vulgare, polytricum, ceterach, ſeu aſplenium, & ruta muraria, nulla ratione ſaluia vita dicta: quibus epithymum & caſſutæ ſpecies poſſunt annumerari. *Herbæ capillares quinque.*

Quatuor emollientes herbæ communes ſunt, malua, althea, viola nigra, acanthus ſatiuus, ſeu brancha vrſina: quibus adhuc aliæ quatuor adiunguntur, Mercurialis, parietaria, ſicla, vulgò beta, & attriplex. Omnium ſiquidem vſus æquè celebratur in decoctis clyſterum & cataplaſmatum emollientium parandis. *Emollientes herbæ octo ſunt.*

Fragmenta pretioſa multa ſunt, ſed quinque potiſſimum in vſu Medico commendantur: Sapphiri, granati, ſmaragdi, hycinthi & ſardæ ſeu cornallinæ. *Fragmenta pretioſa quinque.*

Quatuor aquas cordiales plebecula tantùm nouit, endiuię ſcilicet, cichorij, bugloſſi, borraginis, nec quintam dari cenſet: Ego verò præter has adhuc octo etiam magis cardiacas puto, cardui nempe benedicti, ſcabio- *Duodecim aquæ cordiales.*

ſæ, calendulæ, morſus, hoc eſt, ſuccisæ, oxytriphilli, vlmariæ, acetoſæ, nenupharis.

Quatuor aqua cephalica. Cerebro quoque roborando quædam aquæ conferunt, cephalicæ propterea dictæ, quæ quaternario numero deſcribuntur, videlicet, aqua betonicæ, meliſſæ, roſarum & florum arantiorum.

Quatuor vnguenta calida, & quatuor frigida. Præter ea quatuor in officinis vnguenta calida proſtant, Aregonium, Martiatum, Althææ, & Agrippæ. Et totidem frigida, album, roſaceum, populeum & citrinum.

CAPVT XV.

De Succedaneis.

SVCCEDANEIS rarò, nec niſi, quaſi coacti Medici debent vti, cùm ſcilicet quędam deſunt vel incognita, vel non ſatis probata, vel ita rara, vt haberi, vel ita pretioſa, vt emi vix queant: tunc enim Pharmacopœi Medicorum conſilium ſecuti, in eorum, quæ deficiunt, locum alia ſubrogare poſſunt: ita tamen, vt ſuccedanea deficientibus ſpecie, genere, viribus, ſint valde ſimilia, & affinia. Debet enim, ſi fieri poſſit, ſimplex medicamentum poni pro ſimplici, compoſitum pro compoſito: vt,

planta pro planta.	minerale pro minerali,
radix pro radice,	ſal pro ſale,
cortex pro cortice,	terra pro terra,
ſemen pro ſemine,	lapis pro lapide,
liquor pro liquore,	gemma pro gemma,
gummi pro gummis,	metallum pro metallo,
reſina pro reſina,	animal pro animali,
oleum pro oleo,	pars pro parte.

Medicamentum compoſitū facilè admittit ſubſtitutionem. In compoſitis quoque ſeruatur eadem lex, ſed non adeò ſtrictè. Solet enim & debet ſumi puluis pro puluere, eclegma pro eclegmate, electuarium pro electuario, ſyrupus pro ſyrupo: ſæpe tamen eſt tanta virium affinitas inter compoſita medicamenta conſiſtentiæ diuerſæ, vt facilè admittatur ſubſtitutio. Si quis enim auct-

auerſatur eclegma bechicum, ei ſecurè & feliciter imperabitur ſyrupus iuiubinus, aut de vngula cabalina; & qui catapotia reſpuerit, quidni catharticum aliud forma potus, aut boli, viribus analogum aſſumet? Sic nonnunquam Medici ſolent ægrotis indulgere, quibus ſolida reſpuentibus, liquida præſcribunt, aut contra, ſolida imperant, quibus nauſeat ventriculus ſuper liquidorum vſu.

Non ſemper autem ſubſtituitur ſimplex medicamentum pro ſimplici: nam cùm vix duo ſimplicia facultatibus omni ex parte ſimilia reperiantur, ſæpe alicuius penuria, cui nullum ſimile datur, duo aut plura miſcentur, quorum concurſus illi vires ſimiles exhibet, vel in qualitatibus elementaribus caloris, frigoris, humiditatis, aut ſiccitatis, vel in ſecundis, quæ materiæ commoderationem ſequuntur. Sat enim eſt, ſi ſuppoſititium medicamentum id efficiat, quod genuinum ac defectiuum pollicebatur. Qui enim eguerit ſimplici quodam raro & pretioſo, ſecundo gradu calefaciente, aut refrigerante, habueritque duo alia, vnum, quod tertio gradu, aliud quod primo ſit tale, ambo ſi permiſcuerit, vnum quid efficiet, quod pari receſſu aut calefaciet, aut refrigerabit, ſcopo propoſito accommodatiſſimum. Eadem eſt in attenuantibus, incraſſantibus, digerentibus, & aliis permiſcendis ratio.

Quia verò ſolum & cœlum qualitates ſimplicium immutant, vt oſtendimus ſupra de arbore perſica, diligenter obſeruandum, quæ optimè ſubſtitui poſſunt: nam multum eſt diſcriminis inter iridem noſtratem & Florentinam. Hæc enim cephalica & bechica eſt, illa phlegmagoga & potenter ſerum ducendo ventrem ſubducens. Et quemadmodum vinum Canariæ generoſius eſt Hiſpanico, & Hiſpanicum Gallico: ſic & racemi, è quibus exprimitur, aliam atque aliam ſortiuntur qualitatem, ſaporem nempe & caloris exceſſum. Proinde licet eiuſdem generis & ſpeciei ſimplicia deligantur, non tamen pari qualitatum receſſu ſuam temperiem nacta ſunt omnia: nam quod in ſolo calidiore creuit, calidius eſt: quod in frigidiore frigidius.

Iris ab iride multum differt.

Quomodo gradu tertio aut quarto calidum ſubſtituitur pro minus calido.

Quando igitur idipſum, quod ratione loci calidius eſt, præſcribitur, nec reperitur, aliud eiuſdem generis ſubſtitui poteſt, licèt frigidius, modò maiore quantitate ſumatur.

Quod enim quarto receſſu calidum eſt, ea poteſt quantitate ſumi, vt tertio tantùm gradu vel etiam ſecundo calefaciat. Euphorbium, exempli gratia, quod quarto receſſu calefacit, ſi infra quatuor grana detur, tertio tantùm gradu calefaciet: atque quo minor illius quantitas dabitur, eo minus calefaciet. Verum cuilibet medicamento eſt determinata doſis, alioquin poſſet dari medicamenti tam exigua portio, atque etiam ipſius ignis, vt nec calefaceret, nec vreret. Et caryophilli ordine tertio calidi, ſi minus octo granis dentur, infra tertium gradum calefacient, vt principio, vel medio, vel fine ſecundi, pro maiore, vel minore illorum quantitate. Et ſic de reliquis qualitatibus in ſingulis gradibus dicendum.

Cuiuſque gradus tres partes.

Cuiuſque autem gradus tres partes, ſeu manſiones conſtituuntur, principium, medium, & finis, quæ ſic inter ſe habeant, vt principium vnius coincidat cum fine alterius, vt principium quarti cum fine tertij: Sic finis hyemis vix veris initio diſſimilis.

Doſis calidorum in quarto gradu.

Vſitata doſis calidorum in quarto gradu eſt granorum quatuor, cuius cùm ſint tres manſiones, ſumma eorum doſis, quæ finem eiuſdem gradus attingunt, eſt granorum duodecim: quæ medium, granorum ſexdecim: quæ principium, granorum viginti, qualis eſt eorum doſis, quæ in fine tertij ordinis calefaciunt.

Quocirca, qui medicamentum aliquod in fine primi gradus calidum, aut frigidum non habebit, aliud quod initio ſecundi tale erit, poterit ſubſtituere: qui medicamento in fine ſecundi calido indigebit, aliud pro ſuccedaneo, quod calefacit, in principio tertij exhibebit.

Compoſitorum autem doſes cùm è ſimplicibus deducendæ ſint, pro ſingulorum deficientium qualitate, alia ſubſtituentur ipſis analoga, in quorum mixtione, ſi dictæ leges ſeruentur, compoſitum exurget, optimum deficienti ſubſtitutum.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT XVI.

Quæ & quando rectè ſubſtituantur.

NE quid igitur noſtræ inſtitutioni pharmaceuticæ deſit, nec præſidiis deſtituatur æger, cum ad opem ferendam vocatus Medicus nonnulla præſcribit, quæ nec in officinis, nec hortis pharmacopolarum inueniuntur, quædam in eorum, quæ deficiunt, locum ſupponenda, quæ ob id Græci ἀντιβαλλόμενα, Latini ſuccedanea & ſubſtituta, myropolæ vulgo, quid pro quo nominant.

Debent autem ſubſtituta viribus eſſe his ſimilia, quorum defectum ſupplent, vicémque gerunt, vt dictum eſt. Quæ ſi talia non queant inueniri, ea ſaltem eligenda veniunt, quæ ab illis non multum diſſentiant, ſed in pluribus reſpondeant. Abſurdum námque eſt, ſuccedanea illa vocare, quæ non ſuccedaneas & ſymbolas, ſed oppoſitas qualitates ſortiuntur: neque vlla ratione, euphorbium pro agarico, pyrethrum pro lapatho, melilotum pro malo cydonio in quibuſdam codicibus videtur ſubſtitutum. Hæc enim inter ſe affinitate nulla conſentiunt, vt ſane conſentire debent, quæ ſubrogantur.

Quid pro quo.

Subſtituta quæ mala.

At vero cum meliorum penuria quædam imbecilliora ſubſtituuntur, horum qualitas quantitate aucta, compenſatur, & duplum pondus ſubſtituitur: vt contra, ſuccedaneum validius ſi ſit, & efficacius, de eius quantitate detrahitur, vt qualitas minuatur.

Hoc autem fieri neutiquam fas eſt, abſque periti Medici conſilio, quod tamen permulti non aſpernantur modo, ſed medicamenta præſcribunt ipſi, magna ciuium internecione, cuius maximè ſunt authores nonnulli vafri nebulones, ac importunè dicaculi, qui compto veſtitu ægrotis aſſident, & blando ſermone & fallaci incautos decipiunt. De improbis tantum loquor,

Succedanea ſine Medici conſilio non eſſe danda.

qui de corio humano audacter ludentes medicaſtulos ſimulant, & iniquè bardos ac imperitum genus fœminarum ludificantur. Sciunt pellaces, quid velim, in quos tamen nihil acerbius dicam, cum pauci ſint, multi vero & pij & prudentes, qui nihil temere ſuſcipiunt, & cum de hominum ſalute agitur, Medicos accerſunt, quorum conſiliis & præceptionibus adiuti affinia, legitimáque antiballomena, in eorum, quæ deſunt, vel iam exoleuerunt, locum appoſitè ſubſtituunt.

Qui ſine delectu & ratione, quæuis medicamina, vt quæ manibus ſeſe offerunt priora, pro genuinis & optimis reponit, periculoſum medicamentum, quid pro quo facete dictum, dediſſe creditur.

De tali ardelione quidam feſtiue illud ex Niniuita inculcare ſolebat, *Sæpe loco illius quid pono.*

Ne igitur in ſuccedaneorum repoſitione quis error committatur, recentiores Galenum ſecuti, ſimplicia deficientia, aut exoleta ordine alphabeti ſcribunt, illíſque antiballomena, ſeu ſimplicia ſubſtituenda opponunt: vt quæ incipiunt à litera;

A. Primo loco, quæ à litera B. Secundo, & ita deinceps ſcribantur. Ergo ſubſtituitur, pro

Abſynthio,	origanum vel abrotonum.
abrotono,	origanum.
acacia,	hypociſtis.
acantho,	malua.
acoro,	radix aſari.
adianto vero,	commune.
ammi,	aniſum.
amomo,	acorus.
ammoniaco,	propolis.
amygdalis amaris,	nuclei perſicorum.
adipe vulpis,	adeps muſtelæ.
adipe cerui,	adeps capræ.
alumine,	ſal foſſilis,
althea,	malua.
arſenico,	ſublimatum.
aqua pluuia,	fontana.
aqua marina,	ſalita.

aniſo,

Digitized by Google

aniſo,	daucus.
ariſtolochia rotunda,	longa.
Balauſtio,	malicorium.
balſamo,	terebinthina limpida.
borragine,	bugloſſum.
bethonica,	meliſſophylum.
blito,	attriplex.
butyro,	oleum.
Calamo aromatico,	ſchœnantum.
cardamomo,	cyperus.
calaminthá,	mentaſtrum.
chamædry,	chamepythis.
cinammomo,	cauella vulgaris.
cinnabari,	minium.
citri ſucco,	ſuccus limonum.
Dauco,	paſtinaca.
dactylis,	ficus Maſſilienſes.
dictammo,	ſaluia.
dente apri,	porcinus.
diphryge,	æs vſtum.
dulci radice,	paſſulæ.
Ebulo,	ſambucus.
eleboro albo,	elaterium.
eleboro nigro.	lapis lazuli.
epithymo.	epithymbrum.
eruca,	eriſimum.
eupatorio,	lichen.
eryngio,	œnone.
Fenugræco,	orobus.
fœniculo,	apium.
felle perdicis,	fel cothurnicis.
flore æris,	ærugo.
fumaria,	cicerbita.
foliculis ſennæ,	duplum foliorum.
foliis myrti,	eius baccæ.
Galanga,	acorus.
galbano,	ſagapenum.
gentiana,	radix tormentillæ.
glyzyrrhiza,	paſſulæ.
Hepatica,	agrimonium.

helenio,	iris.
hyſop,	ſatureia.
hypociſti,	acacia.
Iaſmini floribus,	anthos.
iuiubis,	paſſulæ.
iunco odorato,	cardamomum.
hyoſcyamo,	papauer.
Lactuca,	cichorium ſatiuum.
lapatho,	viola nigra.
laureola,	mezereum.
lacca,	ſtyrax.
lepidio,	naſturtium creticum.
Magnete,	phrygius lapis.
malua,	attriplex.
mandragora,	papauer.
melle,	ſacharum.
mumia,	piſſaſphaltum.
Nardo Syriaca,	ſchœnanthum.
nepetha.	mentaſtrum.
nuce moſchata,	caryophilli.
nymphea,	lactuca
Oeſypo,	medulla vituli.
oleo,	butyrum.
omphacio,	ſuccus limonum.
opio,	meconium, vel ſuccus lactucæ.
opobalſamo,	ſtacte vel oleum cariophillarum.
opoponace,	ammoniacum, vel galbanum.
oryza,	farina tritici.
oxyacantha,	ribes.
Papaueris ſucco,	mandragoræ ſuccus.
peplo,	tithymalus.
petroſelino,	apium.
plantagine,	piloſella.
pompholige,	cadmia vſta.
Quercula minore,	chamepytis.
quinqueneruia,	plantago.
Raphani ſemine,	ſuccus eius.
roſmarino,	maiorana.
ribes,	berberis.
ruta,	tanacetum.

Sagapeno,

Sagapeno,	reſina pini.
ſaluia,	calamenthum.
ſambuco,	ebulus.
ſantonico,	abrotonum. *Verſ.*
ſapa,	vinum dulce, *ſurculi*
ſepiæ oſſa,	pumex. *lentiſci.*
ſatureia,	thymus.
ſaxifraga,	pimpinella.
ſedo,	ſolanum.
ſpica alba,	lauendula.
Tanaceto.	parthenium.
taraxaco,	cichorium.
trifolio acetoſo,	oxalis.
thymo,	ſatureia.
thimelæa,	chamelæa.
tamariſco,	aſplenium.
tuſſilagine,	pulmonaria.
Valeriana hortenſi,	ſylueſtris.
veronica mare,	fœmina.
venerea conch,	oſtreorum cochæ.
veratro albo,	turpethum.
viola nigra,	alba.
vino rubro,	album.
Xylocaſſia,	cinamomum.
xylobalſamo,	radix liguſtici.
Zinzibere,	piper.
zibetho,	moſchus.

Quia vero in medicina bis peccare ſæpe non contingit, diligenter caueant illi barbatuli ac iuniores apothecarij (de ignaris loquor) ſine conſilio quidpiam ſubſtituere: alioqui vt illi ipſi ſuccedanei, vel verius ſpurij ſunt, ſic ſpuria medicamenta pro legitimis vendere & exhibere ſolent. Vt ab ignaris quibuſdam audaculis fieri millies obſeruaui, qui ſine diſcrimine ſimplicia quæuis in eorum, quæ deficiunt, locum perperam ſubſtituunt.

Digitized by Google

CAPVT. XVII.

De medicamentis adulteratis.

IMMANIS hominum auaritia eo nequitiæ multos interdum rapit, vt medicamenta notha & adulterata pro veris & natiuis exhibeant, quorum dignotio magni eſt in medicina facienda momenti, & à Medicis & Pharmacopœis accuratè perdiſcenda, vt ægrotis medicamenta tantum optima exhibeant, quibus feliciter adiuti, breui conualeſcant, non adulterata, quibus anxie laceſſiti, vel ſtatim periclitentur, vel miſere diuturno languore pereant.

Illa igitur ſubticuiſſe non viſum eſt, ne parum prudens Pharmacopola à præſtigiatoribus & circumforaneis quibuſdam agyrtis decipiatur, qui ſæpe carthami flores pro croco, & ebur pro monocerotis cornu vendunt, vt & alia multa ſimulant, præſertim rariſſima & pretioſiſſima, quorum vſus multum expetitur, & ob vires eximias celebratur.

Propterea, ne Pharmacopœus, penes quem ægrotantis eſt mors & vita, imprudenter ab improbis & cautis inſtitoribus circumuentus, pecuniæ reſarciendæ, aut maioris lucri cauſa ægros circumueniat, his artibus inſtructus impiorum dolos ac fraudes aperiet & vitabit.

Moſchi adulteriū. Moſchum ſimulat maſſa quædam è ſanguine hœdi, pane aſſo, & trito, atque ladano ſubacta, in pyxide aut alio vaſe idoneo ſeruata, in quo diu moſchus verus aſſeruatus fuerit. Fraus ſubtilius occultatur, ſi portio moſchi optimi commiſceatur. Sed detegitur non modo conſiſtentia & colore, ſed odore, qui in fictitio cito euaneſcit.

Ambra. Ambra fingitur puluere Agalloci læuigato, benjoin, ſtyrace, calamita, ladano & paſta auicularum Cypriarum.

Verum peculiaris ambræ nativæ halitus facilè ab

artificiali

artificiali diſcernitur: Adde quod illa longiore manuum attritu molleſcit, hæc potius friatur.

Cinnamomum adulteratur corticibus tamaricis in aqua cinnamomi maceratis, & poſtea ſiccatis; Sed guſtu facillimè à vero diſtinguitur. *Cinnamomi.*

Caryophylli iam vetuſtate inodori fragrantes redduntur, ſi vino maduerint, quod optimos ante caryophyllos ad macerationem admiſerit. Verum fugax eſt acquiſititius hic odor, & qui breui perit. *Caryophyllorũ.*

Belzoin fraudulenter ſimulatur mixtis ſimul reſina, thure maſculo, cum pauco ſtyrace. At vt odor valde diſſimilis, ſic & color, qui maculis albidis in ſpurio, vt in vero non eſt variegatus. *Belzoin.*

Camphoram nonnulli referri putant gummi ſolo iuniperi: ſed rudioribus tantum & ignauis ſic malicioſe vaſri imponunt. Quiſque enim vel mediocriter in re medicamentaria verſatus primo intuitu fraudem aperit. *Cãphora.*

Opobalſamum oleo liquidambar repræſentatur dolo parum fallaci, cum vtrumque viribus ſit affine. Tam aſtute autem ſolet à multis adulterari, vt etiam exercitatiſſimos fallat. *Balſamo liquidãbar affine.*

Terra orientalis Lemnia dicta fingitur bolo, vel etiam argilla vulgari ſiccata, puluerata, aqua plantaginis ſubacta; in paſtillos formata, & Turcarum Imperatoris ſigillo, cuius multiplex à Bellonio character datur, notata. Aſt deprehenditur falſitas, ſi vtraque multa diluatur aqua, quæ poſt reſidentiam in Lemnia reperitur pinguior, in ſpuria tenuior ac limpidior. *Terra Lemnia oriẽtalis.*

Bitumen vitiatur pice miſta; quod facilè dignoſcitur igni, dum admouetur: Nam quod picem admiſit, halitum efflat gratiorem. *Bituminis.*

Opium adulteratur meconio, ſeu ſucco foliorum & caulium papaueris nigri; ſed error innoteſcit ex pinguedine, quæ in illo maior, ac fere reſinoſa, in hoc minor, vel potius nulla. *Opij.*

Manna thuris adulterium admittit facilè, cum pollen reſinæ illam perbelle referat. Ignis autem fraudem detegit. *Manna thuris.*

Tacamahaca, gummi, vel potius reſinæ elemi mixta *Tacamahaca.*

inexpertis ſyncera putatur; Vtriuſque enim color idem, aut parum abſimilis conſiſtentia affinis & odor non multum varius; Altera tamen gratius altera nares ferit.

Sagapenum, galbanum, opoponax, Serapinum, quod ſatis vulgaria ſint, adulterari non ſolent. Bdellium, quod rarius, illorum quodam admixto nonnunquam immutatum idiotis venditur.

Saſſafras antiquioribus Europeis fuit ignotum, & cum primum adferri cœpit, magno vendebatur: ob id adulterio non fuit diu expers. Noui hominem, qui puluerem buxi & ſeminis fœniculi pro ſaſſafras polline vendidit. Sed cum vbertas natiui poſtea fuiſſet aduecta, deſiit adulterari.

Os è corde boum pro oſſe cordis cerui latrunculi quidam vendunt. Sed qui vtrumque norunt, illud multo maius affirmant, hoc prorſus expers eximiæ qualitatis.

Pro Thamarindis nonnulli pruna craſſiora non male ſubſtituunt: verum hæc iniquè Tamarindos nominant, cum nucleo, pulpa, ſapore, manifeſte diſſentiant.

Mille poſſem alia medicamenta & adulterandi modos ex Dioſcoride & aliis antiquis, nec non ex recentioribus recenſere, ſed reticere melius duco, Cum mens hominis non tam ad bona, quam praua, prona ſit, & fallendi ſatis gnara. Hoc obiter adhuc dicam, aquas, liquores, ſuccos & medicamenta compoſita facilè poſſe adulterari, ſimplicia difficilius, præſertim integra.

***

Finis libri Quarti.

INSTI-

Digitized by Google

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM

LIBER QVINTVS.

De Medicaminum formulis, quorum vſus ad morborum præcautionem vel profligationem celebratur.

Sectio prima de his eſt, quæ per os ſumuntur.

PRÆFATIO.

VT alimenta quædam rerum diuerſarum mixtura condiuntur, laborioſoque parantur artificio, vt ſine corruptela aut marcore poſsint diutiſsime conſeruari, vt artocreæ, Lucanicæ, farcimina multa, & panes bis cocti, quibus nautæ, dum velis, ventóque feruntur ad Indos, anno ſæpe, & interdum biennio ve-

Miles Turca fert in zona victum menſtruum.

ſci coguntur: vt & puluis ille Turcarum caſtra ſequentium zonis, quibus cinguntur, loculorum inſtar efformatis, incluſus, quo ſolo, aqua diluto, & ad pultis conſiſtentiam cocto, menſem integrum victitant. Alia verò diem vnum, aut biduum, imo quadam tantum horam ſine alteratione conſeruantur. Sic medicamenta multa annum integrum, aut biennium viribus integris durant, vt quæ ſuperius à nobis in genere tradita, in pharmacopolÿs, tanquam in penu ditiſsimo ad futuros vſus conſeruantur.

Libri huius diſpoſitio.

Alia verò recens tantum parata optima ſunt, vel diem, aut biduum, vel ad ſummum triduum, æſtate, ſine virium iactura perdurant, vt ea medicamenta, quæ in rem præſentem parantur, curandis ægrotis exhibenda, de quibus ordine, hoc poſtremo libro diſputare, nunc noſtrum eſt conſilium; Initio ab his ſumpto, quæ intra corpus ſumuntur, vel per os, vel alia loca conferentia, vt nares, ſedem, vterum, veſicam: quæ non ſolum pro varietate morbi & naturæ variè componuntur, ſed etiam partis affectæ; Cui vt commodè adhibeantur, vel inhæreant, vel vt ad eam facilius deferantur,

Digitized by Google

rantur, aliam atque aliam conſiſtentiam nanciſcuntur, vel liquidam, vt quæ bibuntur, vel inÿciuntur; aut ſolidam, vel mediam, quæ ſumuntur, deuorantur, induntur, adhibentur. Quæ omnia vt ſigillatim perſequamur, à potulentis auſpicabimur, dein alia medicamenta ſolidiora in libri huius ſectione prima deſcribemus. In ſecunda, quæ in anum, aut vterum induntur, inÿciuntúrve lectione ſpeciali ſubiungemus; In tertia vero eorum medicamentorum deſcriptionem dabimus, quæ tantum externis corporis partibus adhibentur.

CAPVT. I.

De ſolemnibus quibuſdam decoctionibus longo vſu celebratis.

SIMPLICIVM medicamentorum ſubſtantia non raro per ſe datur, vt aliquando ſuccus, & ſæpiſſimè decoctio, quæ, vt facilius vtiliuſque aſſumatur, fieri ſolet in aqua ſimplici, aut ſtillatitia, vel aliquo humore conuenienti pro medici intentione & exigentia rei. Is vero liquor, in quo fit decoctio, per os ſumenda (de ea enim tantum loquimur) qualitatem non valde inſuauem, nec violentam debet habere. Potulenta ſiquidem decoctione in ſucco abſynthij, centaurij minoris, ſorbarum immaturarum, vel in lixiuio, aut aceto parare, nec tutum, nec gratum eſſet:

Decoctio potulentorum ex valde ingratis non paranda.

Digitized by Google

quæ vero exterius adhibentur, vt vnguenta quædam, cataplaſmata, fotus, ad quorum præparationem decoctione eſt opus, humore quouis idoneo decoqui poſſunt, amaro, acerbo, ſalſo, ac etiam oleo, ſi ita curandi morbi & partis ſanandæ conditio poſtularit.

Quarum decoctionum frequens vſus.

Nunc autem de ea ſpecialiori agimus decoctione, quæ colata, per os aſſumitur, vel ſola, vel aliis miſta ſimul diſſolutis. Cuiuſmodi eſt decoctio communis medicinæ, & decoctio pectoralis, quibus vix bonus therapeuticus carere poteſt.

Quæ parum aut multum decoquenda.

Eſt verò omnis decoctio leuis aut valida, aut mediocris, pro rerum coquendarum ſubſtantia & viribus. Quædam enim leuiter tantum decoquenda, vt quæ facultatem habent imbecillam, facilèque diſſipabilem, & ſubſtantiam raram. Alia validiorem decoctionem ſuſtinent, quorum ſcilicet ſubſtantia firma eſt, craſſa, denſaque, & virtus non facilè reſoluitur; Alia medioctem, quæ ſubſtantia & viribus interdicta media ſunt, vt fructus, qui nec tam leuiter, vt flores, nec tam validè, vt radices decoquuntur.

Cum vero abſolutè imperatur decoctio ſine ſpeciali liquoris deſignatione, ſemper ea fieri debet in aqua vel pura & ſimplici, vt fontana, aut fluuiatili, & aliquando pluuia, cuius quantitas ſimplicium decoquendorum quantitati reſpondeat, ita, vt nec multum exuperet, aut deficiat. Nam cum per decoctionem ſimplicia vires ſuas in aquam deponant, ſi hæc valde copioſa fuerit, & illa pauciora, decoctio tandem colata vires habebit imbecilliores: Vt contra, ſi in aqua pauca decoquantur multa ſimplicia, illius cita fiet exhalatio, diſſipatióque; horũ potius vſtio, quàm elixatio, quæ à calore moderato fit in humido, naturæ, & quantitati rei coquendæ proportionato.

Aquæ quantitas in decoctis parandis.

Quæ longiſſimam decoctionem ſuſtinent, copioſiorem aquam poſtulant; quæ breuiorem, minorem. Multam quoque, quæ multa ſunt, ita, vt hæc in aquam demerſa, ab ea duos digitos, aut tres, ſi duriora ſint, & coctu difficilia, ſuperentur. Sicque certa aquæ menſura vix poteſt definire, & induſtriæ Pharmacopœi ſæpius relinquitur.

Cum

Digitized by Google

Cum vna doſi tantum paranda decoctio proponitur, ſat eſt, pauca quædam ſimplicia in libra dimidia igne lento, ad partis mediæ diſpoſitionem elixare; Si pro duabus, in libra integra; Si pro quatuor, in duabus. Hócque pacto ſenſim, vt aquæ, ſic ſimplicium quantitas augenda. *Aqua quantitas pro doſi paranda.*

Tres porro decoctiones in medicina facienda valde ſunt vſuales. Prima dicitur communis, quæ communiter ad diſſoluenda purgantia, & interdum in coquenda folia ſennæ, aut alia quædam tantum infundenda vſurpatur. *Tres decoctiones valde vſuales.*

Secunda vulgo dicitur pectoralis, quod omnibus conſtet, quæ partes ad pectus attinentes iuuant. Tertia eſt decoctio clyſteris, de qua poſtea ſuo loco.

Singularum autem deſcriptiones apud omnes eædem non ſunt, quiſque pro ſuo arbitrio quicquam adiiciens, aut detrahens. Vulgaris & maximè vſualis decoctio communis hæc eſt.

℞. hordei mundat. p. j. prunorum dulc. nu. vj. paſſul. glycyrrhizæ raſæ an. ℥.ß. aniſi, & fœnicul. an. ʒ.ij. hyeme: Æſtate vero, *ſem. quatuor frigid. maior. an. ʒ.ij. flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio in lib. ij. aquæ. ad partis mediæ conſumptionem.* Colata hæc decoctio ſatis eſſe poteſt pro doſibus quatuor mediocribus, vel tribus tantum maiuſculis. *Decoctio communis medicina.*

Decoctio pectoralis, cuius frequens eſt vſus in effectibus pectoris, variè quoque præſcribitur; ſed quam Rondeletius reſtituerat, ſic non inepte Bauderonius emendauit.

℞. hordei integr. p. j. caricarum, iuiubar. an. nu. vj. dactylor. num. vj. paſſul. glycyrrh. an. ℥.ß. hyſſopi mediocriter ſicca m. ß. bull. in ℔. ij. aquæ pluuiæ aut fontanæ ad dimidias. *Decoctio pectoralis.*

Sunt, qui ſebeſten pro iuiubis ſubſtituunt, alii hyſſopi quantitatem augent, alij capillares & flores cordiales adiiciunt, ſed cum ſatis pectoralis ſit eorum vis, quæ in præſcripta formula continentur, eam pluribus onerare nihil videtur neceſſe, cum præſertim diffici-

Digitized by Google

lius parentur, aſſumantúrque ea, quæ pluribus, quam quæ paucioribus ſimplicibus medicamentis conſtant.

CAPVT II.

De doſi.

Δόσις. DOsis vocatur illa medicamenti conueniens ac certa quantitas, quæ vna vice, ac iterum, ſi ſit opus, ægroto præſcribitur, vel potius datur: *δόσις* enim datio eſt, cuius tot ſunt varietates, quot medicamentorum, & corporum, quibus offeruntur, naturæ & diuerſæ proprietates. Alia enim doſis eſt liquidorum; alia ſolidorum; alia mediam conſiſtentiam habentium. Doſi quoque varia dantur cathartica, quæ ſemel corpus ingreſſa, ſi validiora ſint, aut maiore copia exhibita, ſuperfluos humores non ſolum exagitant ſed etiam laudabiles, & viſcera laceſſendo, facultates illis inhærentes lædunt. Item & alia medicamentorum doſis pueris datur, alia adultioribus, vt & prouectioribus ætate & ſenibus alia, pro ſingulorum natura, conſuetudine & viribus. Liquidorum doſis vnciis menſuratur, datúrque. Solidiorum non nunquam granis, ſæpius dragmis & interdum vnciis.

Doſis medicamentorum varia.

Alterantiũ medicamentorũ doſis.

Alterantia medicamenta raro vncia ſola, niſi pueris dantur, aut qualitates eximias habuerint ac validiſſimas, cuiuſmodi eſt, aqua vitæ, cinamomi, & ea, quæ imperialis vulgo dicitur.

Vſitatior doſis vnciarum eſt trium, aut quatuor. Quę maiore copia exhibentur, nauſeam ſæpe mouent, ventriculum ſubuertunt, ac ſine proſpero ſucceſſu foras per os excluduntur.

Roborantiũ doſis.

Roborantia quoque potiſſimum liquida, dantur ab vncia vna ad vncias tres aut quatuor. Solida aliquando granis, vt puluis monocerotis, aliquando ſcrupulis, dragmiſque dantur, vt cardiacæ confectiones, & antidota multa.

Eodem

Eodem modo menſurantur, dantúrque purgantia, quorum nonnulla dantur à granis tribus ad ſex aut octo, vt diacrydion; Et forſan ſtibium, quod licet efferum ſit ac immitte, arte tamen caſtigatum atque domitum, & à prudente Medico exhibitum, ſæpe felices producit effectus: Eiuſque vſus ad contumacis morbi curationem, cum meliora deſunt, non videtur omnino reſpuendus. *Purgantium.*

Si enim fas eſt, ex ſerpentum carne, imo ex eorum ſenecta & recrementis, in hominis ſubſidium remedia mendicare, vix nefas eſſe poteſt, ex illis medicamentis ſolatium expectare, quæ recentiorum ſedulitas inuenit, induſtria dexteritas ſecura reddidit, multa experientia probauit, licet illa veteres minus norint, aut neglexerint, vel indebitè dederint; vt nunc certè multi ac venefici circulatores, qui ſuo ſtibio malè parato, & improba doſi, nec quibus, nec quando conuenit exhibito, pene innumeros interficiunt. *Neotericorum in inueniendis remediis ſedulitas.*

Et vt ad propoſitum redeam, quædam cathartica tantum parua doſi, vt granis paucis dantur; alia ſcrupulis, vt colocynthis & veratrum; alia dragmis, vt rheum; alia vnciis, vt manna, caſſia, tamarindi. *Quã varia catharticorũ doſis.*

Doſis igitur medicamenti quantitatem idoneam, vna vice exhibendam denunciat, vt cum forma potus, pharmacum quoddam ex vnciis, vt plurimum, tribus, aut quatuor, decocti, vel aquæ ſtillatitiæ paratur; in quo, vel roborantia, vt pulueres, antidota, & confectiones cardiacas aliquando diluimus; vel cathartica infundimus, vt agaricum; vel diſſoluimus, vt catholiconem aut diacarthamum; quorum etiam ſua doſis eſt particularis, qua ſingula maiore aut minore copia dantur, pro cuiuſque viribus imbecillis, aut validioribus. Hæc vero ſingula pro cuiuſque medicamenti & corporis natura velle complecti, integram curandi methodum amplecti eſt.

Digitized by Google

CAP. III.

De potione purgatoria.

MEDICAMENTORVM genus omne forma quauis dari poteſt, ſed ſanando morbo & iuuandæ parti non ſemper idonea. Vſitatior cuiuſque forma liquida eſt, eorum præſertim, quæ meatus obſtructione liberant, vaſa diducunt, & menſes, atque vrinam mouent. Maximè vero, quæ vim habent purgatoriam, forma potabili ſunt conuenientiora. *Sic enim promptius ſeſe diffundunt, ſubeúntque venas exiles & humores partibus inhærentes efficacius deducunt.* Sola ſiquidem dragma ſolidioris medicamenti humore quodam diluta non minus aluum turbare ſolet, quam eiuſdem integri, duplum pondus. Vnde *cum medicamentum purgans abſolutè dicitur, de potione ſolutiua ſemper intelligitur;* Cuius doſis raro tres vncias excedere debet, ne ventriculum proritando, vomitu ſtatim excludatur.

Purgãtia cur in forma potabili ſint conuenientiora.

Catharticum liquidum citius ducit.

Sunt autem variæ potionum purgantium differentiæ, pro varia humorum ducendorum & medicamentorum natura: Nam ſinguli humores proprio cathartico ducuntur, ſanguinem ſi exceperis, qui ſola venæ, aut arteriæ ſectione vacuatur. Quod bilem purgat, cholagogum dicitur: Melanagogum, quod melancholicum ſuccum, phlegmagogum, quod pituitam.

Ex his vero ſingulis, tam ſimplicibus, quam compoſitis, liquore idoneo maceratis, infuſis, vel ſolutis, aut coctis, purgatoriæ potiones parantur, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

Cholagogon.

℞. *radic. cichor. oxalyd. glycyrrhizæ an. ℥. ij. endiuiæ, fumar. agrimon. an. m. ß flor. trium cordial. an. p. j. fi. decoct. in parua quantitate aquæ, in qua infund. rhabarb. ℥. ij. ß. ſantal. citr. ℈. ß. in expreſſ. diſſol. ſyrup. violat. ℥. vj. fi. potio.*

Cum

Cum validius purgandum eſt, augenda rei quantitas, aut potentiora præſcribantur medicamenta. Vt:

℞. diaprun. ſolut. vel electuar. de ſucco roſ. ℥. iij. Diſſol. in ℥. iij. decoctionis ſupra deſcripta, vel aqua endiuiæ, adde ſyrup. de cichor. compoſit. cum rhabarb. ℥. j. fi potus. *Alia potio validior.*

Ad purgandum humorem pituitoſum, vt ad bilioſum, multa dantur tam ſimplicia, quàm compoſita medicamenta: Ex quibus pauca quædam, pro multorum exemplo, forma potus ſic optimè præſcribuntur.

℞. polypod. quern. graminis, paſſul. an. ʒ iij. ſem. cartham. ʒ. ij. chamædr. chamæpith. betonic. an. m. ß. aniſ ʒ j. fi. decoct. in qua decoque lento igne folior. ſennæ ʒ. ij. ß. in colatura infunde agaric. ʒ j. ß. macis ℈ ß. in expreſſ. diſſolue ſyrup. roſar. pallid ℥ j. fi. potio. *Phlegmagogon.*

In ſimili decocto colato poſſunt dilui *electuarij diacarthami ʒ. iij. vel ℥. ß. & ſyrupi roſar. pallid. ℥ j. vt fi. potus.*

Senna quoque, rheum, & polypodium pituitam vacuant, vt & turpethum, ſemen carthami, colocynthis, mezereon, veratrum album, ſemen & radix ebuli, benedicta laxatiua, diaphœnicum: Ex quibus artifex peritus varias potiones purgatorias parare poteſt.

Sua quoque ſunt melancholico humori ducendo deſtinata cathartica, vt epithymum, lapis lazuli, ſenna, elleborus niger: & inter compoſita confectio Hamech, catholicum, diaſenna, Syrupus regis Saboris. Ex quorum vno aut altero in conuenienti liquore ſoluto, aut infuſo, aut cocto purgans medicamentum, potabili forma confici poteſt, hoc modo: *Melancholiam qua ducant.*

R. *cortic. radic. cappar. tamariſc. radic. bugloſſ. glycyrrhizæ, paſſul. corinthiacar. an. ʒ. iij. hordei integr. ʒ. ß. ceterac. adianti, politric. calendu. borrag. an. m. ß flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio, in qua infunde & coque folior. ſennæ ℥. ß. ſem fœnicul. dulc. ʒ. j, in colatura diſſolue ſyrupi regis Saboris ℥. j. fi. potus.* *Melanagogon optimum.*

Item, R. *glycyrrh. paſſul. mundat. an. ʒ iij. iuiubar. nu. vj. epithymi, ſcolopendri, ſummitatum lupuli, oxalydis, fumariæ an. m. ß. flor. geniſtæ p. ij fi. decoctio, in qua diſſol-*

ue confectionis Hamech ℥.j.ß. diaſenna ℥. ij. ſyrup. violar.℥.vj.aut ℥.j.fiat potus.

Catholicum polychreſtum eſt. Vtiliter quoque catholicum ad melancholiam ducendam imperatur. Cùm enim polychreſtum ſit & quoſuis humores noxios clementer purget, facilè his ſeſe accommodat, quibus permiſcetur, vt additum rheo bilem purgat, dilutum decocto ſennæ, aut commixtum confectioni hamech, melancholicum ſuccum.

CAP. IV.

De Iulepis.

IVLEPI & ſyrupi vix eſt diſſimilis apud Arabes acceptio, qui de vtroque ſimul ac confuſè iiſdem capitibus loquuntur: & per iulepum abſolutè poſitum, ſaccharum aqua roſata diſſolutum, & in modum ſyrupi coctum intelligunt. Nos autem diſtinctius loquentes, de ambobus diuerſis capitibus & libris ſcribimus: de ſyrupis nempe, longiore coctione inſpiſſatis, in officina, de iulepis verò nunc aſſumendis, & leuius coctis, in hoc libro de remediorum formulis.

Iulep quid. Eſt autem iulep *nomen Perſicum, potionem dulcem ſignificans,* quam Græci ζυλάπιον nominant, parántque ex aquis quibuſlibet ſtillatitiis, dulcoratis, vt ſyrupis ex ſuccis, vel decoctis ſimplicium, cum ſaccharo aut melle ad craſſiorem ſubſtantiam elixatis.

Ad fugiendam odoris & ſaporis inſuauitatem, Serapio ex aqua ſola & ſaccharo iulep, vel potius hydroſaccharum conficit, quod ſyrupum ſimplicem vocat. *Syrupus ſimplex.* Auicenna maioris ſuauitatis gratia tertiam roſaceæ partem adiicit. Meſue non tantùm ex aquis iulepos conficit, ſed etiam ex ſuccis, infuſionibus & decoctis. Et vulgus potiones quaſlibet limpidiſſimas & ſacharatas, non tantùm ex aquis diſtillatis, ſed etiam ex paucio-

rum ſimplicium,nec inſuauium, & aquæ multæ decoctione colata, clarificata & dulcorata paratas, iulepos vocat: cuiuſmodi eſt iulepus zizyphorum, vel verius ſyrupus. Cùm enim fiat ex iuiubis maiuſculis numero centum, & aquæ fontis libris quatuor ad medias coctis, cum libra vna ſachari, conſiſtentiam habet zulapio craſſiorem, ſæpéque vtendi tempore aqua ſimplici,cocta,aut ptiſana diluitur,cùm ex ſe iulepi ſatis ſint diluti. Impropriéque ſyrupus ille, qui ab Alexandria, vbi frequens eſt eius vſus,nomen habet, iulepus roſatus nominatur, cùm æquè, ac reliqui ſyrupi, coctione inſpiſſetur, & aſſeruetur. *Iulepus zizyphorum.* *Syrupus Alexandrinus.*

Iulepus roſatus fit vere ex aqua roſarum cum dimidio ſacharo cocta propè ad craſſitiem ſyrupi,aut multò minus,ſi mox ſit aſſumendus,vt vulgares iulepi,qui in rem præſentem fiunt ex ſacharo,vel ſyrupo quodam cum aqua tripla vt, *Iulepus roſatus qui fiat.*

℞. *Aqua endiuia* ℥.iij. *ſyrupi limonum* ℥.j. *fiat iulapium.* *Syrupus roſaceus Rõdeletij.*

Sic iulepi conſiſtentiam habent liquidiorem, vt colari poſſint: ſed qui diutius concoquuntur,vel duplam tantùm aquam ad ſacharum recipiunt, vt roſaceus Rondeletij, vel vtriuſque æquale pondus, vt Syluio placuit, ob craſſitiem pigrè defluunt, vixque colo traiiciuntur.

Pro diuerſa igitur coctione & quantitate aquæ ad ſacharum fit,vel ſyrupus,ex vtriuſque ſcilicet partibus æquis; vel iulepus, ex aqua tantùm tripla ad ſacharum, vt Ioubertus voluit.

Paratu cùm ſint facillima eiuſmodi iulapia, vnius tantùm aut alterius formulam ſubducam.

℞. *aquarum fumaria & oxalidis an.*℥.ij.*ſachari*℥.j. *coque lento igne ad vnius vncia reſolutionem, fi. iulep. pro vna doſi.* *Doſis iulepi.*

Ad ſomnum conciliandum iulep hypnoticum ſic rectè parabitur.

℞. *Aqua nenupharis* ℥.ij. *aqua betonica & ſyrupi de papauere ſimplicis an.*℥.j. *miſc. fi. iulep.* hora ſomni ſumendum. *Iulepus ſoporif.*

Digitized by Google

CAP. V.

De diſtillatis reſtauratiuis.

OMnia medicamenta analeptica, quæ ſcilicet habitum corporis, vel longo morbo, vel inedia abſumptum reficiunt, & inſtaurantia, quæ ad virium languore quodam effœtarum, reſarciendum robur imperantur, non tantùm ex medicamentoſa, ſed etiam alimẽtoſa materia ſumuntur. Cùm enim partim alant corpus, partim affectibus, à quibus malè habet, medeantur, multiplici, ac varia qualitate eſſe prędita, ratio manifeſta ſuadet.

Diſtillata cur dicta. Dicuntur autem diſtillata, quod per alembicum guttatim in vas ſubiectum diſtillent: Inſtaurãtia verò, quod ex carnibus euchimis, conſeruis, pulueribus cardiacis, atque his omnibus, quæ vel odore, vel ſubſtantia, ſpiritus inſtaurare, & partes nobiles roborare valent, extrahuntur.

Multi porrò maiorum conſuetudinem vix probant, qui carnem caponum, aut perdicum crudam ab oſſibus & pinguedine purgatam diſtillant, adiectis pulueribus & conſeruis. Cùm enim caro cruda non niſi longo tempore poſſit concoqui: facultas verò puluerum ſit citò & facilè diſſipabilis, nõ iuſta ratione, ſimul cruda & dura pulueribus dictis commiſcentur: tum quia ex carne cruda, quæ primùm ſtillat aqua, citius corrumpitur. Æquius videntur agere, qui carnes ex dimidia coctas cum proprio ſucco, in vaſe diſtillatorio, cùm reliquis materialibus permiſcent.

Catenarũ aurearũ decoctio nõ vtilis. Neque eorum iudicium probatur, qui catenas aureas cum carnibus decoquunt, cùm nihil ex ipſis diſſoluatur, aut extrahatur præter ſordes, quæ ex contrectantium manibus impuris contrahuntur.

Laudabilior eſt eorum conſuetudo, qui panniculos, auri coniiciunt, vt ſolent Pariſienſes Pharmacopœi, qui nullis ſumptibus parcunt, vt ſua probè diſtillata reſtau-

Digitized by Google

reſtauratiua, vt & reliquas compoſitiones conficiant.

Sic verò iſta ſolemnis & eximia diſtillatio parabitur optimè.

Distillatum restaurantium optimum.

℞. iuris vnius caponis & duarũ perdicum ℔.ij. aquarũ bugloſſi, oxalydis & nenupharis an. q.ſ. conſerua violarum, cichorij, & roſarum an. ℥.ij. pulueris diamargariti frigidi, electuarij triaſantali & diarrhodonis abbat. an. ʒ.j. trochiſcorum de camphura ʒ.ij. filiorum auri nu. xij. ponantur omnia in alembico vitreo paſta rectè obturato, & per balneum Mariæ fiat diſtillatio, vt artis eſt.

Diſtillatum aliud ad febres ſyncopales & malignas imperari poteſt hoc modo deſcriptum.

Aliud valde cardiacũ.

℞. aquarum oxalydis, vlmariæ, cardui, cichorij, an. ℥. iiij. decoctionis caponis vnius agreſta alterati ℔. j. conſerua nenupharis & roſarum an. ℥. j. theriacæ ℥.ß. radicum angelicæ, tormentillæ pulueratarum an. ʒ.ij. dictamni ℥. j. ſem. cardui benedicti & citriorum an. ʒ.ij. florum ſaluiæ & arantiorum an. p.iij. ponantur omnia in vaſe vitreo, bene obturato, quod in lebetem aqua plenum poſtea immittatur, & fiat diſtillatio.

Vſus tempore diſtillati huius portioni addi poterit ſuccus quidam idoneus, vt citri, vel granatorum cum pauco ſacharo communi, vel roſato, ſi ita efflagitarit ægrotus.

CAP. VI.

De apozematis.

Characteres ſunt medicinæ demonũ Paracelſo

FELIX quidem Germania, vt obiter dicam, quæ ſimul viros percelebres gignit, & cunctis opibus luxuriat: vt tamen arbor frugifera ſimul cum pomis fragrantibus fungos vel inutiles, vel venenatos aliquando profert, ſic illa magnum naturæ monſtrũ peperit, pſeudomedicum ſcil. Paracelſum, qui ſuæ medicinæ diabolum authorem profeſſus eſt, atque characteres & verba, medicinas

dæmonum nominauit, vt ſyrupos & apozemata hominum. Sanctius hæc, vt & reliqua medicamenta Philoſophus antiquus *Herophilus* deorum manus auxiliatrices nuncupauit, vt quæ diuinis ac mirandis viribus prædita corpus humanum, vel morbidum ſanent, vel ſalubre tueantur. Ob eam rationem Heraclitus inter philoſophos non illecebris, ſacrificia ſolebat medicamenta vocare, quoniam pharmaci præpotentis inſtar, animam, vt medicamenta corpus, à ſuis morbis expurgant. *Cal. Rhod. c. 2 lib. 12.*

Apozematum effectus.

Verè autem dixit nebulo,& forſan ſemel,apozemata eſſe hominum medicamenta, quibus ſcilicet peccantium humorum tum qualitas contemperatur, mille cruciatus ſedantur,mortis ante diem ferocientis impetus eluditur, ſymptomatum acerbitas lenitur,partes ad natiuam bonitatem & vigorem reducuntur. Parantur enim ex omni genere medicamentorum, præſertim alterantium & roborantium: quibus interdum ſimplicia quædam purgantia ac benigna, atque exigua quantitate infunduntur: Vocare enim apozema, decoctum quoddam nigricans,valde ingratum,& multa ſenna laxatiuum, cui craſſioris cuiuſdam electuarij,vt catholici, vel lenitiui ſeſqui vncia diſſoluta fuerit, abſurdum eſt:nam ἀπόζεμα Græcis decoctum eſt, à verbo ἀποζέννυμι, feruefacio, decoquo: & apozema tantùm pro herbarum tenuiore decocto vſurpatur.

Apozema quid, & vnde dicatur.

Apozematum materia.

Eſt verò omnis apozematum materia à plantis, ex quarum aquis fiunt iulepi,decoctis apozemata & ſyrupi:inter quæ præcipua hæc differentia conſtituitur, vt iulepi tenues ſint, ſyrupi craſſi, apozemata vtcunque media: omnia melle aut ſacharo, vel vtroque ſimul dulcorata, & pro varia cuiuſque conſiſtentia, magis aut minus cocta.

Iulepi, ſyrupi, & apozemata, quomodo differant.

Veterum apozemata.

Olim veteres aquam mulſam, cui plantarum folia quædam incoxerint, apozematum vice vtebantur, vt multi adhuc hodie iuſculis virentium ſtirpium mixtura alteratis. Æquè enim in brodio pulli per elixationem relinquitur herbarum vis, atque in aqua ſimplici; & minore ſumptu, auidiúſque eiuſmodi alterantia iuſcula

Digitized by Google

iuſcula ſumuntur, quàm apozemata. Poteſt tamen æger his & illis vti, & à coquo, qui nil præter lebetem & veru nouit, iuſcula herbis idoneis, Medici conſilio, alterata repetere: A Pharmacopœo verò apozemata, iuſta ratione, induſtrioſóq; artificio parata: non quidem ad alendum, vt iuſcula, ſed calefaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccandum, aperiendum, aut alio quouis modo immutandum. Propterea radices, aut aliæ plantarum partes ſæpius amaræ, aut alia quantitate inſuaues, modò vtiles, aliquando ſumuntur, purgantur, & in aqua ſufficienti coquuntur: Atque ex iuſculo colato, ſaccharo aut melle dulcorato, & ſantalis aut cinnamomo, ſi ita videtur, aromatizato, apozema ad plures aut pauciores, pro decocti quantitate doſes paratur.

Neque verò æſtate tantùm, dum adhuc ſtirpes virent, ſed etiam hyeme, cùm deſunt, aut aridæ tantùm ſuppetunt, apozemata conficiuntur, licèt per idem temporis, ſyruporum ſit frequentior vſus, qui ab apozematis non differunt, niſi *coctione*, quæ in ſyrupis longior eſt ad maiorem craſſitiem & cuſtodiam, in apozematis, breuior: ita vt ſyrupus vicem apozematis gerat hyeme, apozema ſyrupi, æſtate: videturque eadem res, nomina diuerſa: ſed in ſyrupis maior quantitas ſacchari requiritur, vt huius & decoctionis æquale pondus: in apozematis varium, vt tertia, aut quarta tantùm pars ſacchari, vel mellis ad decoctum. Sat enim eſt ſingulis huius libris, quadrans, hoc eſt, vncias tres ſacchari, vel ſyrupi, vel ad ſummum triens, ſed vncias quatuor permiſcere: cùm tamen liquoris ſapor valde eſt ingratus, ſacchari pondus ſolet augeri, & cum ouorum albuminibus apozema paratum deſpumari, & à ſordibus expurgari. *Quomodo apozemata diſtent à ſyrupis.*

Porrò apozemata variè fieri ſolent, ad varias intentiones, vt ad liberandas obſtructiones, hoc modo:

Apozema aperitiuũ.

℞. rad. aſparag. ruſci, graminis, cichor. glycyrrhizæ paſſul. mundatar. an. ℥. ß. fol. adianti, polytric. agrimonij, pimpinellæ, ſummitatum lupuli, arthemiſiæ an. m. ß. ſummitatum hyſſopi p. ij. florum trium cord. an. p. j. ß. decoct. in ℔. ij. ß. aquæ ad medias in colatura diſſolue

ſyrupi capilli veneris, aut ſacchari ℥. iiij. fiat apozema clarum, pro quatuor doſibus.

Ad bilis feruorem contemperandum aliud ſic parabitur.

Apozema ad contemperãdum feruorem bilis.

℞. *radic. cichor. oxalydis, lapati acuti an. ℥. ß. glycyrrhizæ. paſſul. corinthiac. an. ʒ iij. fol. endiuiæ, ſcariol. tarraxaci, oxytriphylli. fumariæ, lactucæ, portulacæ, an. m j. florum roſ. alb. recentium m. ß. vel florum trium cordial. an. p. j. fi. decoct. in ſuffi[ci]enti quantitate aquæ. In colatura diſſol. ſyrupi de ſucco acetoſæ, aut limonum, vel ſaccha[ri] roſati ℥. iiij. fi. apozema clarum aromatizatum ſantali citrini ʒ. ß.* pro quatuor doſibus.

CAPVT. VII.

De gargariſmatis.

ADoris, gingiuarum, palati, pharyngíſque vitia gargariſmata inſtituuntur, quæ vim habent, inquit Celſus *c. 23. li. 5.* vel læuandi, vel reprimendi, vel euocandi. Læuant lac, & cremor hordei : Reprimit aqua, in qua vel lenticula, vel roſa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmulæ decoctæ ſint. Euocant ſynapi, piper & acria ſimilia: Quibus tamen gargarizationes non fiunt, niſi dulcibus quibuſdam admixtis, Actuario iudice *cap. 6. lib. 3. method. meden.* ne guſtum plurimum offendant.

Nam cùm liquor hauſtus ad gurgulionem, vſque reuocetur, totum oris concauum eluit, & mordacius, dum acrior eſt, organa guſtatoria ferit. Proinde acria, quibus gargarizatus fiunt, hydromelite miſceri ſolent, vel aquæ ſimplici, cui ſyrupus vel de ſtœchade, vel de roſis ſiccis, aut alius, qui propoſitæ rei conueniat, ea quantitate diſſoluitur, vt acria, vel amara, multum de ſita qualitate ingrata deponant: vt cùm è cerebro & faucibus eſt elicienda pituita, gargariſma ſic ritè parabitur.

℞. *radicis*

Gargariſma ad euacuandā è cerebro pituitam.

℞. *radicis pyrethri ʒ.ij.rad.cyperi, turpethi an. ʒ. iij. rad.enul.campan.℥.ß. ſummitatum origani, hyſſopi, ſaluiæ an. m.j.ſi. decoct.in ℔ j.ß. ad conſumptionem tertiæ partis.In colat.dilue oxymelit.℥.iij.ſi. gargariſma.* vel ſic:

℞. *glycyrrhizæ ſem.carthami an.℥.ß.baccarum lauri ſtaphyſagriæ,an ʒ.iij.ſynapis, macropiper.an.?.ij. galang.ʒ.j ſtœchad.betonic.an.m.ß.ſi. decoctio in hydromelite.* Colatura ſit pro gargarizatu.

Ad roborandum & detergendum collutiones oris multæ fieri ſolent, vt quæ ſequuntur.

Gargariſma roborans & detergēs.

℞. *foliorum pruni,ſummitatum rubi,plantaginis, piloſellæ, roſarum an. m.j. balauſtiorum , ſummitatum myrthi an.m ß. hordei,berberis an. ℥. ß.ſi. decoctio in ℔. ij.aquæ ad medias: Colaturæ adde ſyrupi roſar.ſiccar. & ſapæ an.℥.ij.fiat gargariſma.*

Ad vlcera pharyngis venerea,& reliquarum oris partium, hæc confert gargarizatio.

Ad vlcera pharyngis venerea.

♃. *ſcobis ligni ſancti ℥.j. ſarſaparillæ, ſaſſafras an.℥. ß.lentiſci ʒ.iij fiat decoctio in lb. ij. aquæ ad tertiæ partis abſumptionem,addendo ſub finem glycyrrhizæ, ʒ. vj. roſar.m.ß.florum ſaluiæ & anthos an. p.j. Colatura detur ad oris collutionem ſæpiſſimè iterandam.*

Vtendum gargariſmatis quouis tempore , præcipuéque matutino , & ſubinde inter paſtus; atque his quidem recenter paratis : diutius enim ſeruata corrumperentur, & ore excepta, eius concauo partes contentas læderent,non ſanarent.

CAPVT. VIII.

De emulſionibus.

Emulſionū vſus multus.

VT morbus vnus multis ac diuerſis forma medicamentis aliquando curatur, ſic vnicum medicamentum morbos ſæpè diuerſos curat, vt emulſio, iunioribus dicta, quæ ad vſus multos inſtitui poteſt. Plurimum enim confert ad pectoris pulmonúmque vitia lenienda , ſomnium

Digitized by Google

conciliandum, immoderatum calorem refrigerandum, acrimoniam vrinæ contemperandam; & renum ardorem extinguendum. Proinde videntur illi falli, qui gonorrhϾ virulentæ curationi emulſiones tantùm inſeruire putant: In multis námque apozematum vicem gerunt & hordeatorum, cùm ex contuſis ſeminibus fiant, quæ vim habent refrigerandi, leniendi, vrinam mouendi, interdúmque ſomnum conciliandi: quibus inter conterendum, vel ptiſana ſuperfunditur, vel decoctio ſimplicium, quæ viribus polleant, inſtitutioni propoſitæ conferentibus; vt cùm ad faucium aſpredinem contunduntur amygdalæ mundatæ, & ſtrobili cum decocto iuiubarum & paſſularum: ad viſcerum æſtus ſemina frigida, cum decocto lactucarum & florum nenupharis; ad vrinæ acrimoniam, eadem cum decoctione radicum vel ſeminis altheæ, glycyrrhizæ & ficuum.

Pro quantitate ſeminum contuſorum decocti quantitas augetur, vel minuitur, nec emulſio craſſior ſit, aut liquidior, & velut media inter apozema & ſyrupum, cuiuſmodi ſunt amygdalata dilutiora, quæ colore & ſapore, non multum ab emulſionibus differunt: ferè tamen ſunt ſpiſſiora, vt hordeata amygdalatis, & ſyrupi hordeatis, eclegmata ſyrupis, electuaria eclegmatis.

His verò formulis emulſiones optimè deſcribuntur, vt ad pectoris & pulmonis vitia.

Emulſio ad vitia pectoris & pulmonis.

℞. *amygdalar. dulc. mundatar.* ℥. j. *pinearum non rancidarum* ℥ ß. *ſeminum citrull. cucurbit. melonum, bombacis an.* ʒ. iij. *piſtentur in mortario lapideo cum* ℔. j. *decoctionis iuiubarum & paſſular. ſenſim affuſa, & ſacchari* ℥. iij. *fiat emulſio ad quatuor doſes.*

Ad renum ardorem extinguendum, & acrimoniam vrinæ demulcendam, ex vſu erit aptiſſimo emulſio ſic parata.

Emulſio ad renum ardorem.

℞. *ſem. quatuor frigid. maior. an.* ℥. ß. *ſem. lactucæ & papauer. alb. an.* ʒ. ij. *piſtentur in mortario marmoreo cum* ℔. j *aquæ ſimplicis, vel ptiſanæ, adde ſyrupi de nymphæa* ℥. iij. *fiat emulſio ad tres doſes.*

Ad gonorrhœam virulentam, præmiſſis vniuerſalibus remediis, hæc conuenienter imperabitur emulſio.

℞. *lentis*

℞. *lentis paluſtris, ſem. lactucæ an.* ℨ. *ij. ſem portulac. & plantag. an.* ℨ. *j. ſem. quatuor frigid. maior. an.* ℥. ß. *piſtentur in mortario lapideo cum* ℔. *j.* ß. *aqua decoctæ: adde ſachari roſati* ℥. *iiij. fiat emulſio pro quinque aut ſex doſibus*, ſumendis horis duabus ante paſtus. *Ad gonorrhœam virulentam.*

CAPVT IX.

De amygdalatis.

AMYGDALAE vel amaræ ſunt prorſus medicamentoſæ, vel dulces, quæ partim alimentoſæ ſunt partim etiam medicamentoſæ. Ex his potius quidam paratur inſtar lactis albidus, qui febrientibus & thoracis affectibus laceſſitis ſolet exhiberi. Licet enim amygdalæ moderatè calidæ ſint ex Paulo Ægin. *lib. 7. de re med.* & Oribaſio *cap. 2. lib. 2. Synopſeos.* vel potius temperatæ, tritæ tamen & aqua dilutæ feruorem contemperant, & vi quadam incidendi & attenuandi viſcera thoracem expurgant, *Actuar. cap. 7. de ſpirit. animal. nut.* Ex earum autem cremore ſorbitiuncula paratur, quæ ſimul & nutrit, & aſperam arteriam lenit, & humores in thorace contentos proiectu faciles reddit. Sic verò paratur:

℞. *Amygdalarum mundatarum* ℥. *ij. terantur in mortario cum aqua elixata paulatim affuſa* ℔. ß *adde ſacchari* ℨ. *vj. miſce & coque parum.* Detur. *Amygdalatum quomodo parandũ.*

Nonnulli grana duo aut paulò plus ſatis commiſcent, alij reſpuunt. Datur quauis hora, maximè his, qui iuſcula, & alia edulia auerſantur, ſed ſæpius datur hora ſomni, túncque parum ſeminis papaueris albi, aut lactucarum adiici ſolet, maximè cum ægroto præſcribitur, qui vigiliis aſſiduis malè exercetur. Nonnulli terunt amygdalas cum aqua tepida, & addito pauco ſaccharo potionem parant ignis vim non expertam, talémque porrigunt. Præſtat cum aqua parum feruefacta terere, & rurſus parum elixare iuxta modum

Digitized by Google

deſcriptum & conſuetum. Solet augeri vel minui ſacchari quantitas pro affectus conditione. Nam vt dulcia bechica ſunt, & vitiis pulmonum & thoracis conuenientiſſima: ſic amygdalatum multo ſaccharo dulcoratum ipſis ſunt conuenientiora: febrientibus magis conuenit, ſi ſacchari receperit minus.

Amygdalata Lutetiæ vſitatiſſima. Lutetiæ familiaris eſt iſte dulciarius potus, quem & ipſæ mulierculæ quotidie parant, nec formula communi Medici præſcribunt, ſed Pharmacopœorum relinquentes arbitrio ſolum imperant, vt paretur amygdalatum. Quibus magis arridet craſſius, ſiue ad alimoniam, ſiue ad gratiam, maior amygdalarum & ſacchari quantitas adiicienda: quibus liquidius, horum minus, aquæ verò multum commiſcetur.

CAPVT X.

De ptiſana antiquorum, ſeu hordeato.

PTISANA vulgaris & officinarum potus eſt, ex glycyrrhiza, aqua, & pauco hordeo, & ſæpe ſine ipſo confectus: Antiquorum verò ptiſana cibus eſt, ex hordeo ſelecto, & pinſendo exteriore cortice purgato, & aqua confectus. Hinc ptiſanæ nomem ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, hoc eſt, pinſere, & decorticare ſumptum. Debet verò ſumi, Galeni conſilio *c. 2. lib. de ptiſana*, hordeum

Hordeati præparatio. carnoſum, nullius adſcititiæ qualitatis particeps, non nimis recens, nec nimis vetuſtum, nec corrugatum: Ita ſelectum in aqua maceratur: dein in mortario tunditur, vt exterior cortex & quodque glumoſum excutiatur: tum manibus confricatur, abluitur, à furfure purgatur: poſtea ſiccatur & ſeruatur. Cùm autem vſus poſtulat, eius portio cum aquæ optimæ & probatiſſimæ partibus duodecim igni lento diutiſſimè coquitur, vt quàm ampliſſimè intumeſcat, flatum omnem deponat,

nat, & in ſuccum læuem, continuum, æqualem, & lubricum abeat. Sic ſuam veteres ptiſanam primùm coquebant, & ægrotis exhibebant: eorum tamen nonnulli ſapam, aut mel, aut amylum, vel cuminum: alij parum olei, aceti, & ſalis permiſcebant. Nòs verò forſan delicatiores nihil iſtorum addimus, ſed tantùm ſacharum, & aliquot interdum amygdalas: atque vt antiquam mixturam non retinemus, ſic neque nomen, & hordeatum non impropriè vocamus, quod Hippocrates & Galenus ptiſanam propriè vocant, quæ ſic Lutetiæ parari conſueuit. *Antiquorum ptiſana.*

℞. *hordei electi, à corticibus purgati,* ℥.ij. *coquantur lento igne in aqua limpidiſſima, quæ vbi parum efferbuerit, proiiciatur & affundatur alia. Tum coquantur denuò per quatuor horas aut quinque, igni blando: dein colo transmittantur. Colaturæ adde ſacchari* ʒ.vj. *aut* ℥.j. *poſtea rurſus parum coque.* *Hordeatū optimum.*

Sic enim hordeatum habebis craſſius & magis nutritorium. In Italia non ſolet recoqui poſt colaturam, túncque liquidius eſt, & auidius à multis ſumitur ægrotis, ſed minus nutrit, propterea non tantùm ſemel in die circa horam ſomni datur, ſed bis, & ſæpe ter, zulapiorum ritu.

Cùm autem hordeum frigidum ſit ex Galeno, *com. ad part.30. lib.1.de vict.acut.cap.16.lib.1. de aliment.* nā quocunque modo paraueris, nunquam calefacit. ptiſana ex his duobus parata more Hippocratis, febricitantibus optimum eſt & medicamentum, & alimentum. Nutrit enim & medetur, & nutriendo vicem præſtat potus & cibi, ac ſimiliter operatur, vt alitæ vel oryzæ ſuccus, vt narrat Galenus, *lib.1.de alimen. lib.1. de vict. acut. cap.237. libbr. de ſimpl. medicament.* *Hordei qualitas.*

CAPVT XI.

De lohoch ſeu eclegmatis in rem præſentem imperandis.

De eclegmatis in genere egimus fuſiſſimè, nunc de his, quæ ex tempore parata ſolent ægrotis exhiberi, nec diu ſine alteratione queunt aſſeruari: altero ſiquidem aut tertio die tanta fermentatione exurgunt, vt vix in pixidibus poſſint arceri, niſi rudicula, aut bacillo glycyrrhizæ, vt mos eſt, ſubinde agitentur. Sic enim ſacharum liquori accuratius permiſcetur, & mixtura facilius ſubſidet, ac ſecurius cohibetur. Præſcr buntur autem lohoch ad varios effectus, pro varia medicamentorum, quibus cõſtant, materia & qualitate, quæ cùm dulcis eſt, ac palato gratioſa, aſperam arteriam lenit, humores concoquit, ſputum mouet, educit: ſi dulcoacida, pituitam, lentam & craſſam incidit, attenuat, præparat: ſi dulcoamara, deterget, coquit, expurgat. Quia tamen amaror propter inſuauitatem valde guſtui diſplicet: amara vix niſi parua quantitate veniunt in eclegmatum confecturam: Solis enim dulcibus ferè componuntur, vt ſucco glycyrrhizæ, iuiubis, pineis, ſacharo roſato, aut cando, penidiis, electuario diaireos, aut diatragacantho, aut confectionibus aliis ſimilibus, pulueratis, & melle aut ſyrupo idoneo, & interdum vtroque ſimul exceptis & ſubactis.

Eeclegmatum vſus.

Ad craſſos humores incidendos & attenuandos confert lohoch hac arte paratum.

Lohoch incidens.

℞. *electuarii diaireos ſimplicis* ℥.j *ſacchari candi* ℥.ß. *aniſi conditi* ʒ.ij. *ſyrupi de hyſopo & oxymel. ſimplicis an* ℥.j.ß. *f. lohoch*: cuius frequens ſit vſus manè ieiuno ſtomacho, & inter paſtus.

Lohoch cõcoquẽs & expectorans.

Ad humorum coctionem & expectorationem, aptiſſimus erit eclegmatis ſequentis iteratus ſæpe vſus.

℞. *diatragacanthi frigid.* ʒ.vj. *diairis Salomonis, Alphenici*

phenici an.℥.ß.cum ſyrup. de glycyrrhiza aut capill. Vener.q.ſ.fiat lohoch.

Ad compeſcendum catarrhi in pulmones irruentis impetum,ſic præſcribatur eclegma.

℞ *penidiarum diatragacanthi frigid.an ℥.ß.ſacchari roſati ℥.vj.terræ lemniæ ℥.ij. cum ſyrupo de papauere albo vel iulepo roſato fiat linctus.* *Lohoch catarrhū ſiſtens.*

Item ad fluxiones erodentes & vitia pulmonum ſananda,vel ſaltem ad meliorem ſtatum reducenda.

℞. *manus Chriſti perlata ℥.j.terræ ſigillatæ,pulu.diatragacanthi frig.an.℥.j coralli rubr. ℥ ß. lapidis hæmathit.℈.j.cum ſyrupo reſumptiuo,fiat lohoch.* *Ad fluxiones erodentes & vitia pulmonū.*

CAP. XII.

De apophlegmatiſmis.

MVLTIPLICI remediorum genere caput humore excrementitio, maximéque pituitoſo grauatum depletur,ſed nullum hoc præſtare ſine reliquarum partium moleſtia cernitur. Potiones enim phlegmagogæ,vel cataporia, dum è cerebro pituitam eliciunt, importunè ventriculum & aſſociata membra lancinant, aluúmque turbando dolores ſæpè mouent acerbos, nec raro cordis morſus & lipothymiam excitant. Apophlegmatiſmi verò ſapore non ita ingrato,leniter totum oris concauum ferientes, per emiſſaria palati, copioſam pituitam cerebro attrahunt, quæ ſenſim poſtea, frequenti ſputatione facilè excluditur. Sunt autem omnia ſimplicia,quibus parantur apophlegmatiſmi, calidæ & ſæpe acris facultatis, per quam non ſolum humorem frigidum attenuant,incidunt, attrahúntque, ſed etiam facultatem expultricem ad opus ſuum ſtimulant. *Apophlegmatiſmorum utilitas.*

Per palatum hæc pituitam facilè proliciunt maſticata aut gargarizata maſtiche, ſaluia, ſtaphyſagria, thymus, pulegium, carthamus, piper, ſynapi, pyrethrum, *Materia.*

zinziber, acorus, radix ireos, & cyperi: ex quibus nonnulla, vel in partes minutas conciſa maſticantur, atque dentibus atteruntur, vel puluerata liquore idoneo excipiuntur, & in globulos ſeu trochiſcos confinguntur, vel tenui linteo obuoluta in nodulos efformantur, vel elixantur, & colata decoctio in ore, inſtar gargariſmatis continetur.

Vſitatior forma ſolida eſt, vt diutius in ore detineatur, & ſubinde maſticetur, vnde apophlegmatiſmus pro maſticatorio, & contra maſticatorium pro apophlegmatiſmo vſurpatur. Caput autem inter maſticandum inclinandum eſt, & labra diducenda, vt attractus & congeſtus humor liberius ac citius effluat.

Multæ hujuſce remedij formulæ parari poſſunt, quas hîc recenſere lectori forſan eſſet moleſtum, cum vna aut altera tantùm illius animum explere valeat: vt,

Paſtilli maſticatorij. ℞. *ſtaphyſagriæ* ʒ.*iij.* *maſtiches* ʒ.*ij.* *cubebar.* ʒ.j. *pyrethri* ʒ.ß *fiat omnium puluis, qui excipiatur ſucco vel ſyrupo roſar. pallidar. fiant paſtilli manſiles*, vel ſic:

Globuli. ℞. *radic. ireos* ʒ.*ij.* *piperis longi, ſynapi, pyrethri, agarici an.* ʒ.j. *ſtaphyſagriæ* ʒ.*ij.* ß. *terantur omnia, excipiantur melle, & fingantur globuli, linteo raro inuoluendi*, qui vſus tempore in ore contineantur.

CAP. XIII.

De bolo purgatorio.

QVI vomituriunt, & dilutas purgationes aſpernantur, nec catapotia propter inſuauitatem, aut cœli ſqualores admittunt, medicamento egent, inter potum & pilulas, conſiſtentia medio, quod bolum iampridem vſitatus mos nominare conſueuit. Sic enim dicitur, quod fruſtatim, ſeu per morſellos, vt loquuntur barbari, ſumatur: ita vt bolus ſit *medicamenti cuiuſdam purgantis opiata conſiſtentia fruſtulum, ingeſtioni aptum,*

Bolus quid.

cuius

cuius craſſitudo ea ſit, quæ integra deuorari facilè poſſit: eam nonnulli Latinorum bucceam vocant.

Paratur ex omni purgantium genere, his ſolum exceptis, quæ vel propter inſuauitatem faſtidium mouent, horrorémque excitant, vel malignitatem caſtigati, nec in propria ſubſtantia dari debent. *Eius materia.*

Nonnunquam ad efferam purgantium vim corrigendam, vel gratiam odoris saporíſve conciliandam, vel partium quarundam robur augendum, alterantia & aromatica permiſcentur, ſed parua quantitate, ne boli moles nimis intumeſcat, quod ægroti plurimum auerſantur: Multi enim ad primum medicamenti cuiuſque ſolidi fruſtulum rigent, ad ſecundum ſtomachantur, ad tertium deſipiunt. *Delicatuli purgātia auerſantur.*

Modus conficiendi bolum ſimpliciſſimus eſt, vt qui ex caſſia ferè ſola & ſæpè paretur. Eſt enim velut baſis reliquorum medicamentorum in bolis, vt aloë in pilulis. Per æſtus cœli feruidiores, eiuſmodi bolus, vt frequens, ſic aptus & ſalutaris eſſe ſolet.

R. *pulpæ caſſiæ oriental. è canna pingui recens extractæ* ℥.j ß. *pulueris ſantali citrini* ℈.j. *miſce. fiat bol. cum ſaccharo, vel ſyrupo violato*, ex cochleari, paulo ante iuſculum ſumendus: vel ſic, *Bolus eccoproticus & refrigerans.*

R. *medullæ caſſiæ optimæ recenter mundatæ* ʒ.vj. *pulpæ tamarindorum pinguium* ℥. ß. *electuarij lenitiui* ʒ ij. *fiat bolus.* Sumatur cum ſyrupo capilli Veneris.

Sæpè ſolet caſſiæ rhabarbarum, aut aliquid ex diagridiatis adiungi, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

R. *medullæ caſſiæ orientalis recens mundatæ* ℥ j. *diapruni ſolutiui* ʒ.ij. *puluer. glyzyrrhizæ* ℈ j. *fiat bolus cum ſaccharo, vel ſyrupo cichorij ſumendus.*

Quia verò caſſia flatus excitādo ſæpe dolores in aluo parit, quorum moleſtia leues animi defectus delicatulis interdum contingunt, eius quantitas vel minor eſſe debet, vel ad eorum vaporem, quæ flatus diſcutiunt, extrahi, vel ex his nonnihil permiſceri, vt,

R. *pulpæ caſſiæ fiſtulæ ad vaporem decoctionis aniſi extractæ* ʒ.vj. *electuarij de ſucco roſar.* ʒ. ij. *rhabarbari optimi* ʒ. ß. *cum ſaccharo fiat bolus.*

Boli non ſemper caſſiā habent pro baſi. Si deſuerit caſſia, nec deerit tamen boli conficiendi modus & vſus, cum ex pulpa prunorum, tamarindorum, paſſularum, & electuariis multis facilè queat parari. Ex his enim & aliis pluribus medicamentis purgantibus, tam ſimplicibus, quam compoſitis fiunt opiatæ laxatiuæ, quæ forma boli ieiuno ventre ſumuntur.

CAP. XIV.

De opiatis.

QVid de opiatis in genere ſentiendum, abundè ſupra *cap. 11. lib. 3.* diſſeruimus, nec bis de re eadem idem dicere, cum non videatur æquum, particulares quarundam opiatarum formulas tantum hic paucis deſcribam, quarum paradigmate, quaſuis alias conficere non erit arduum.

Opiatarū vſus. Non ſolum autem opiatæ ad conciliandum ſomnum imperantur (ab opio enim appellationem habēt ſuam) ſed ad purgandum, roborandum, & alio modo quouis immutandum, vt electuaria liquida, in quorum cenſu iure numerantur: cum eandem conſiſtentiam habeant, & compoſitionis rationem.

Materia. Fiunt enim ex pulueribus, ſyrupo aut melle, & aliquando ſapa exceptis, & accuratè piſtillo ſimul ſubactis, quibus conſeruæ quędam, aut aliæ confecturæ cordiales aut cephalicæ permiſceri ſolent, vt ad roborandum cor, & facultatis vitalis integritatem tutius conſeruandam, & exhilarandam. Pro ditioribus opiata rectè parabitur in hunc modum.

Opiata multum cordialis. ℞. *conſeruæ florum bugloſſ. & borraginis an. ℥. iij. conſeruæ flor. calendulæ, corticis citri conditi an. ℥. j. ß. confectionis alkermes & de hyacintho an. ʒ. j. puluer. electuarij de gemmis, diamargarit. frigid. & lætitiæ Galeni an. ℈. j. lapidis bezahardici & cornu monocerotis an. ℈. ß. cum*

℥. ij.

ʒ. ij ſyrupi de conſeruatione myrobalanorum, vel limonum fiat optata.

Roborando cerebro, & ſopitis facultatibus animalibus recreandis formula ſequens valde confert.

Alia pro pauperibus.

℞. *conſeruæ roſarum* ℥.j. *conſeruæ rad. enulæ campanæ* ʒ.j.ß, *boli orientalis in aqua vlmariæ vt cardui lota* ʒ.ß. *cum ſyrupo acetoſo, fiat opiata.*

Roborando cerebro, & ſopitis facultatibus animalibus recreandis formula ſequens valde conferet.

Opiata cephalica.

℞. *conſeruæ betonicæ* ʒ.vj. *conſeruæ roſarum* ℥.ß *confectionis alkermes* ℈.iiij. *pulueris electuarii dianthos* ℈.ij. *ſpecierum electuarii diamargarit. frigid. dianiſi, diamoſchi an.* ℈.j. *cum ſyrup de ſtœchade q.ſ. fiat opiata.*

Languenti ventriculo ob frigiditatem, vel humiditatem, & coctricis facultatis imbecillitatem, proſpero ſucceſſu imperabitur operâ, hoc modo concinnata.

Opiata ſtomachica.

℞. *conſeruæ veteris roſarum* ℥.ß. *conſeruæ anthos* ʒ.ij. *nucis moſchatæ conditæ* ʒ j. *pulueris aromatici roſati* ℈.ij. *puluer. diacinamomi* ℈.j. *diãbræ* ℈.ß. *ſyrupi de mentæ, vel iulepi roſati q.ſ. fiat opiata,* cuius ʒ.j. detur mane ieiuno ſtomacho, & in fine ſingulorum paſtuum.

CAP. XV.

De conditis.

AD commoditatem earum partium, quæ principatum in naturæ œconomia tenent mixtura quędam inuenta eſt opiatis ſuauior, quam recentiores conditum vocarunt.

Materia conditorum.

Paratur ex conſeruis, pulueribus cardiacis & ſacharo, quantitate multum inter ſe diſpari mixtis. Granulatũ.n. vt fiat plus additur conſeruæ, quã in opiatis, minus pulueris & ſachari plurimum, ſoletq; conſpergi foliis auri conditura tũ ad oculorũ gratiam, tum ad virium præſtantiam. Conficitur námque ex omni genere car-

diacorum, modo guſtui non ingratorum. Cum enim eius vſus frequens eſſe debeat, quibus imperatur, vt macilentis, languidis, & his, qui ex longo morbo conualeſcere incipiunt, nullius, ſi fieri poſſit, aut paucula inſuauitatis particeps eſſe debet.

Sic vero ad iacturam virium omnium reſarciendam, conditum rectè parabitur.

Conditũ cordiale. ℞. *corticis citri conditi ℥.ij. conſerua bugloſſ. & roſar. an. ℥.ß. ſpecierum electuarij de gemmis, diambra, & diamargaritonis frigidi an. ℈.j. oßis de corde cerui ℈.ß. ſcobis vnicornis, lapidis bezoardici an. gr. vj. folia aurin. vj, ſacchari roſati triplum, aut quod ſufficit, fiat conditum granulatum.*

Quibus præ imbecillitate ſubinde nauſeat ventriculus, vel eſculenta, potulentáve ſtatim vt aſſumpta fuerunt, eructat in inteſtina, feliciter exhibebitur conditum ſi iuxta formulam hanc conficiatur.

Contra euomitionem aſſumptorum. ℞. *conſerua veteris roſar. ℥.vj. conſerua ſymphyti maioris ℥.ij. pulueris diarhod. abb. ℈.ij. ſcobis eboris, coralli rubri an. ℈.j. cum ſacchari roſati triplo pondere, aut q. ſ. fiat conditum*, de quo mane ieiuno ventre, atque ante & poſt ſingulos paſtus ℥.j. ſumatur.

CAPVT XVI.

De paſta regia.

Differentia inter paſtam regalẽ & opiatã. PASTA regalis & opiatæ non parum habent affinitatis, ex iiſdem enim ferè conſtant ambo, eáque ſola, Rondeletio teſte, diſtinctio intercedit, quod *regalis paſta ſit opiata ſiccior, & electuaris humidior*, imo vtroque ſolidior: conſiſtentia enim electuarii & opiatæ tam parum diſſimilis eſt vt eadem eſſe putetur. Vtut ſit paſta regia non quidem mazapanis eſt, vt putat Gorræus, ſed confectio quædam ſic à recentioribus dicta, *Electuarium regium.* quæ alio nomine electuarium regium à Meſue nuncupant. Propter enim vires, quibus pollet, regias, id eſt,

eſt, eximias, ad expectorationem & alios pectoris affectus, id nominis ſibi vendicauit.

Conſtat vero conſeruis, pulpis, ſyrupis, pulueribúſque tanta induſtria præparatis, & ſimul ſubactis, vt ex mixtura quædam exurgat tractabilis maſſa inter paſtæ, à quæ nomen, & ex qua boli, aut paruuli panes dulciarii cuiuſuis figuræ concinnatur, qui ſenſim exſiccantur, ne vſus tempore digitos contrectantium lentore quodam commaculent. Sic autem eiuſmodi paſtæ conficiuntur. *Panes dulciarij.*

℞. *amygdalar. dulc. piſtatior. mundatorum, ſtrobilorum per diem in aqua roſarum maceratorum an. ℥. ß. pulpa iniubar. dactilor. paſſular. damaſcenar. an. ʒ. iij. gummi tragacantha ʒ. j. amyli ℥. ß. ſachari roſat. quod ſufficit, fiat paſta.*

Ad ſputum mouendum Rondeletius paſtam imperat deſcriptam hoc modo:

℞. *conſerua capillor. vener. & bugloſſ. an. ℥. ß. puluer, diatragacanti frigid. diaireos ſimpli. an. ʒ. ij. penidiarum ſacchar. cand. an. ℥. ij. ſyrupi de glycyrrhiza parum, vel quantum ſat eſt, fiat paſta*: cuius conſiſtentiam, ſi paulo maior ſyrupi quantitas liquidiorem effecerit ex paſta opiatam efficiet. *Paſta regia ad ſputum mouendum.*

CAP. XVII.

De mazapane.

MAzapanis vel marcipanis confectio eſt, à recentioribus ſic nominata, quæ pro bellariis frequentioribus habetur. Eſui enim gratiſſima eſt, plurimúmque nutrit, vnde macilentis imperatur, & his, qui pulmonum pectoríſque præter naturam affectibus diuexantur.

Ad eius confectionem bechica ac dulcia multa accedunt, vt ſaccharum, piſtacia, ſtrobili, & alii fructus ſuaues, ex quibus tuſis, & cum aqua vel ſimplici, vel roſacea accuratè ſubactis fit maſſa, de qua placentulæ, *Marcipanis quibus conſtet.*

vel morſelli, vt loquitur Rondeletius, concinnatur, & in furno leniter concoquuntur, donec colorem ex rufo flaueſcentem & duritiem mediocrem acquirant.

Marcipanis quibus cõſtet. Vulgaris huius confecturæ modus apud dulciarios piſtores ſimpliciſſimus eſt, vt qui ex amygdalis, roſacea & ſacharo tantum præparent.

Aromatarii verò præter hæc adiiciunt nonnunquam Medicorum conſilio, quæ partem quandam reſpiciant, humorem noxium contemperent, & ſimul alendo & medendo ſanitatem tueantur, vel reſarciant.

Eſt autem vſitatiſſima ſuauiſſimáque maſſæ panis hæc confectio.

Marcipanis optimus. R. *amygdalar. dulc. decorticatar.* ℥. ij. *piſtaciorum mundat.* ℥. j. *piſtentur in mortario lapideo cum pauca aqua roſar. adde ſachari albiſſ.* ℔. ß. *fiat paſta*, de qua formentur cylindri, vel placentulæ, quæ in clibano leuiter coquantur.

Eſt & hic conficiendi marcipanis modus vſitatus, & ad flatus diſcutiendos accommodatus.

Panemarci flatus diſcutiẽs. R. *piſtaciorum* ℥. j. *amygdalar. dulc. à cortice purgatarum* ℥. ij. *aniſi* ʒ. j. *cinamomi* ℈. j. *terantur fructus in aqua roſata; adde ſachari* ℥. iiij. *fiat paſta*, quæ ſi ob aquæ copiam liquidior fuerit, lento igne leuiter ferueſiat in pelui, donec craſſeſcat; deinde formentur placentulæ in furno, poſt extractum panem parum coquendæ.

Panis biſcoctus. Huc rerum affinitate ſpectare poſſunt illi paruuli ac oblongi panes, ex farina, triplo, aut quadruplo sacharo, & pauco coriandro, cum exigua ouorum portione ſubactis ſimul confecti, quos vulgus panes biſcoctos appellat. Sed cum ſua cuique relinquenda ſint, nec in meſſem alienam falx iniicienda, eiuſmodi dulciarij panes piſtoribus conficiendi ſunt relinquendi.

Digitized by Google

CAPVT. XVIII.

De piniolato, ſeu pignolato.

NON multum diſſimili modo fit aliud paſtæ genus, à neotericis pignolatum & piniolatum dictum, quod ex pineis mundatis paretur immerſis in ſaccharum liquatum, & ad ſacchari roſati conſiſtentiam coctum.

Vt autem pinei rancorem omnem deponant, debent prius in aqua diem integrum, aut ſaltem dimidium macerari, & roſaceum in roſacea liquari. Sic enim confectura guſtui erit amicior, vt & olfactui, ſi moſchi aliquot grana commiſceantur, vt in multis bellariis interdum fieri videmus, quæ in principum menſis apponuntur. Vſitatior autem conficiendi piniolati formula hæc eſt. *Pineolatum optimum.*

R. *ſacchari paulo infra conſiſtentiam electuarij ſolidi in aqua roſarum cocti* ℔. ß. *miſce pinearum mundatarum, & in aqua ſubinde mutata per duodecim horas infuſarum* ℥.ij. *dein rudicula agitentur ſimul, vt probe tota maſſa ſubigatur, cui antequam planè refrixerit, adde moſchi* ℈ j. *fiat paſta*, de qua formentur cylindri ſuper charta reponendi & exſiccandi, vt indureſcant.

CAPVT XIX.

De pandaleis.

ALIVD ſolidioris adhuc paſtæ genus, pandaleon dictum, ad pulmonum & pectoris affectus à Rondeletio præſcribitur. Ex multis enim conſtat, quæ humorē lentum attenuant & coquūt, & ad expectorationē mouent; videnturq; pādalea omnia bechica eſſe nec ab eclegmatis & ſyrupis pectori deſtinatis, niſi conſiſtētia,

differre, vt nec ab electuariis ſolidis, niſi forma quadam externa. Simili námque modo componuntur, parantur, & coquuntur; ſed electuaria ſolida duriora ſunt, & in tabellas complanantur figuræ cuiuſlibet, quadratæ, aut oblongæ; pandalea verò integra ſeruantur in pyxide lignea, perinde ac conſeruæ in vitrea aut fictili, & vtendi tempore fruſtum aliquod cochleari aut cultello confringitur, quod perinde ac tantillum alphœnici aut tabellæ alicuius bechicæ in ore retinetur, vt liqueſcat, & paulatim inſtar loboch deglutiatur. Eandem conſiſtentiam habent, & in ſimilibus vaſis ſolent aſſeruari, atque ſaccharatæ illæ confectiones, ſeu conditurꝏ, in Hiſpania celebratæ, quas vulgus Marmeladas appellat.

Pandalea qui differant ab eclegmatis & electuarijs ſolidis.

Marmelada.

Fiunt igitur vt plurimum ex puluere quodam non inſuaui, & ſaccharo in aqua conueniente liquato & perfectè cocto, vt concreſcere valeat.

Conſeruæ nonnunquam adduntur, vt & portio mellis; ſi ita rei exigentia poſtularit, ita tamen paratum pandaleon, vtcunque palato diſplicet; arridet vero plurimum, quod paratur hoc modo:

℞. *puluer. diaireos Salomonis* ℥.j. *diatragacant. frigid.* ℈.ij. *puluer. ſantal. citrini* ℈.j. *ſacchari in aqua tuſſilaginis, vt decet, cocti,* ℥. iiij. *fiat pandaleon*, quod in vaſe ligneo reponatur.

Sunt etiam, qui pandalea conficiunt ex pineis, vel amygdalis decorticatis atque contuſis, & ſaccharo, vel melle, ad hunc modum:

℞. *pinearum mundatarum & contuſarum* ℥.j. *penidiarum* ℥.ß. *mellis deſpumati & cocti quantum ſatis, fiat paſta ſolida, ſeu pandaleon.*

CAP.

CAPVT XX.

De hypoglottidibus, vulgò ſublinguis.

TVSSIS & oris fœtor obuios quoſuis exercent moleſtiſſimè, cum aures illa, hic vero nares importunè feriat. Vtrique affectui medentur bechici & aromatici quidam parui paſtilli, qui à terete forma, quam illis non raro Pharmacopœi tribuunt, & à qualitate, qua inſigniter pollent, ad humorem tuſſim committentem expectorandum, pilulæ bechicæ nominantur; ab vtendi modo, quod ſub, vel potius ſuper lingua contineantur, hypoglottides; ab odore, quem à moſcho mutuantur, moſchardini nuncupantur. *Moſcardini.*

Suaues ſunt, quæ iuxta hanc formulam componuntur.

R. *ſacchari albiſſimi* ℥.j.ß.*penidiarum* ℥ ß.*ireos* ʒ.ß. *ſantali citrini, cinamomi an.* ℈ j *moſchi* ℈.ß.*cum mucagine gummi tragacanthæ, in aqua roſacea extracta, fiat paſta: de qua formentur parui paſtilli figura cuiuſuis, teretis, quadrata, rhomboidis, in ore ſæpe inter paſtus continendi.*

Facilis quoque eſt paratu & vſu ſuauiſſima hæc deſcriptio:

R. *ſacchari roſati* ℥.ij.*ſacchari candi* ℥.j.*amyli* ʒ.ij. *ſpecier. diacinamomi, dianiſi, & ireos an.* ℈.j. *macis* ℈.ß. *zibethi gr.* vj. *cum mucilagine tragacanthi in aqua meliſſa extracta, fiant hypoglottides.*

* * *

CAP. XXI.

De tabellis.

TABELLAE ad electuaria ſolida pertinent, imo electuaria ſunt ipſa, cum ex pulueribus fiant & ſaccharo perfectè cocto, vt conſiſtentia durior acquiratur, & diutius ac ſecurius abſque virium diſpendio conſeruetur.

Sacchari quantitas in tabellis. In tabellis autem conficiendis par ſacchari quantitas, vt mellis in electuariis liquidis additur. Alterutrum tamen nunc augetur, nunc ſubtrahitur, prout electuarij virtus expetitur validior aut imbecillior.

Portio ſacchari in tabellis purgantibus. Tabellis purgantibus dragma vna tantum pulueris ſolet commiſceri vnciæ ſacchari in aqua aut alio liquore, vt decet, cocti. Roborantibus ad gratiam palati, maius ſacchari pondus additur, vt vnciarum duarum, ad dragmas ſingulas puluerum.

De tabellis autem paucis nunc, ac obiter tantum in hoc libro de remediorum formulis ago, cum iam ſupra *capit.11.libro 3.* in medicamentorum, quę in officinis diutiſſimè conſeruantur, deſcriptione, non modo de electuariis liquidis, ſed & ſolidis ſeu tabellis fuſiſſimè diſſeruerim.

Sed vt medicinam facturo omnia remedia, quæ ad manum eſſe debent, ſuggeram, aliquot tabellarum roborantium formulas deſcribam, vt;

Tabellæ roborantes. ℞. *ſpecierum electuarij diamargarit. frigid. electuarij de gemmis an.* ʒ.ß. *puluer. oſſis de corde cerui* ℈. ß. *ſcobis eboris tenuiſſimè læuigati* ℈ j. *cum ſacchari in aqua roſar. ſoluti* ℥.iij. *fiant tabellæ, pondere* ʒ.j. *aut* ʒ.ij. Singulæ ſumantur mane ieiuno ſtomacho.

Qui valent opibus, & ex longo morbo reſurgunt, vel à quacunque cauſa, Palmo, aut lipothymia laborant, has tabellas curabunt præparari.

Aliæ confortantes. ℞. *puluer. auree Alexandrinæ* ʒ. ß. *diacinamomi. hyacinthor. ſmaragdor. margaritar. ſubtiliſſimè tritarum an.* ℈.j. *cornu monocerotis, lapid. bezoardic. an.* ℈. ß. *cum*

ſacchari

Digitized by Google

ſachari in roſacea diſſoluti ℥. iij. aut iiij. fiant tabellæ paruæ.

Ad hoc caput attinent tabellæ, manus Chriſti, vulgo nuncupatæ, quæ nihil aliud ſunt, quam *ſaccharum roſatum, vel ſimplex, vt vulgare, vel magis cõpoſitum, quod margaritas recipit, vocatúrque manus Chriſti perlata:* cuius hæc eſt deſcriptio.

℞. *ſacchari albiſsimi in aqua roſarum optima ſoluti, & ſupra ſyrupi conſiſtentiam cocti ℥. ij. margaritarum electarum tenuiſsimè læuigatarum ʒ. j. fiant tabellæ.* *Tabella manus Chriſti.*

CAP. XXII.

De pulueribus.

PRAETER eos pulueres, qui in officinis ad futuros vſus aſſeruantur, de quibus alibi diximus, alii quoque multi in rem præſentem ſolent præparari, vt ad frigiditatem ventriculi, & facultatis coctricis imbecillitatem, puluis digeſtiuus vulgo dictus, qui ex ſtomachicis, roborantibus, coctionem iuuantibus & flatus diſcutientibus conficitur, hoc modo:

℞. *anethi & coriandri præparatorum an. ʒ. ij. corticis arantiorum conditorum ʒ. j. ß. cinamomi ʒ j. macis, caryophillor. an. ʒ. ß. ſacchari candi ℥. ij. aut ℥. iij. fiat omnium puluis.* *Puluis flatus diſcutiẽs.*

Alius quoque puluis virtutis eximiæ ad corroborationem ventriculi & partium ſanguificationi dicatarum, & ad flatuum diſſipationem ſic parari poterit. *Alius.*

℞. *fœniculi dulcis & coriandri conditorum an. ʒ. j. ſchœnanthi, calami aromatici an. ʒ. ß. dianiſi. diamargar. frigid. & diacinamomi an. ℈. j. cruſtæ panis toſtæ ʒ. ij. ſacchari albiſsimi ℥. ij. fiat omnium puluis.*

Ad earum partium, quę nobilitate cæteris præſtant, & facultatum robur, in febribus malignis confici poſſunt pulueres cardiaci & alexiterii, hoc modo:

Puluis cordialis. ℞. *radic. angelicæ, tormentillæ an.* ʒ. ß. *ligni aloes* ℈ j. *ſeminis citri, cinamomi an.* ℈. ß. *oßis de corde cerui, ſcobis eboris, margaritarũ electarum an.* ℈. j. *cornu monocerotis, lapidis bezoardici an.* ℈. ß. *dictamni* ʒ. ß. *ſachari roſat* ℥. j. ß. *fiat omnium puluis*, qui ieiuno ventre, aut longè poſt paſtus detur cum aqua ſcordij, aut cardui, aut diſtillato reſtauratiuo, vel alio liquore idoneo.

Fiunt & pulueres topici, qui vulneribus ſolidandis, vel vlceribus carne implendis admouentur, de quibus ſuo loco.

SECTIO II.

DE HIS, QVÆ VEL INDVNTVR, VEL INIICIUNTUR, & primum,

CAP. I.

De Errhinis.

MEDICAMENTA vel ſumuntur, vel induntur & iniiciuntur, vel admouentur. Aſſumuntur zulapia, apozemata, ſyrupi & alia pleraque; quæ non, niſi per os ingeruntur, de quibus ſupra: Induntur, iniiciuntúrve errhina, glandes, peſſi, & enemata: Admouentur vnguenta, emplaſtra, fotus & alia multa, de quibus ordine nunc diſſerendum, initio ab his ſumpto, quæ corpus quidem ingrediuntur, ſed non per os, ſed per nares, vterum, aut ſedem; per eáſque partes habent egreſſum, per quas ingreſſum.

Naſalia. Quæ naribus immittuntur, errhina ob id, & naſalia vulgo dicta, medicamenta ſunt, quæ naribus purgando capiti exhibentur, vnde & caputpurgia etiam communi-

Digitized by Google

muni therapeuticorum Medicorum conſenſu vocantur.

Errhinorum materia.

Fiunt ex his, quæ facultatem acrem habent & extergentem, qua vis expultrix validius laceſſita, humorem in cerebro ſtabulantem mouet & foras excutit: cuiuſmodi eſt betæ, cyclaminis, cucumeris agreſtis, & maioranæ ſuccus; vt & puluis euphorbij, ellebori, piperis, & ſimilium qualitate acri præditorum, qui in nares inſufflatus ſternutamentum mouet, & cerebrum purgat. Nonnulla quoque fiunt ex aſtringentibus & agglutinantibus, vt quæ ad hæmorrhagiam ſiſtendam præſcribuntur.

Dantur ſub varia forma, vel liquida, quæ per nares attrahitur, vel ſolida, quæ intra ipſas inditur, vel forma pulueris, qui inſufflatur.

Errhinum liquidum ſi rectè parabitur.

Errhinũ liquidũ.

℞. *ſuccorum radicis betæ & foliorum maioranæ an.* ℥.j. *ſuccorum braſsicæ marinæ & cyclaminis an.* ℥.ß. *miſce & fi. errhinum*, cuius portio vt ℥. ß. mane per nares attrahatur, & ſubinde iteretur, & aqua in ore contineatur, ne ad ipſum è naribus errhinum refluat.

Quædam dantur forma vnguenti, quo narium interiora liniuntur, valéntque in diuturnis capitis affectibus, oculorum caligine, epilepſia & odoratus hebetudine, corpore prius, vt decet, repurgato. Sic vero parabuntur optimè.

Errhinũ in forma vnguẽti.

℞. *radicis cucumeris ſylueſtris, pyrethri an.* ℈.j. *piperis albi, carpeſiorum, ſtaphyſagriæ an.* ʒ. ß. *cum paulo oleo Ireos & ceræ fiat linimentum.*

Errhinum ſolidius ad ſiſtendum ſanguinis è naribus profluuium ſic poterit parari.

Aliud ſolidius ad ſiſtendam hæmorrhagiam narium.

℞. *boli armenæ, ſanguinis draconis an.* ʒ.j. *roſar. balauſtior. pulueratorum an.* ʒ.ß. *cum pauco albumine oui ſimul agitantur, immergantur pili tenuiores leporis, vel languo ſalicis, & fiat velut turunda, ſeu errhinum* forma pyramidali naribus intromittendum, cui filum alligabitur, vt pro arbitrio queat extrahi.

Puluis ptarmicus ſeu ſternutatorius, cum ad naſalia pertineat, ſic à nobis deſcribitur.

Puluis ſternutatorius. ℞. *ellebori vtriuſque an. ℥.j. euphorbij ℈.ß. radicis Ireos noſtratis ſiccæ ℥.ß. fiat omnium puluis tenuiſſimus,* de quo portio tantilla in nares inſuffletur, præmiſſo conueniente cathartico.

CAP. II.

De peſſis.

Priapiſcota. NOmine peſſi, ſeu peſſarij omnia, quæ intra ſinum pudoris adhibentur, intelligere licet, quæ ab Hippocrate πρόσθετα vno verbo nominantur, vt vnguenta, litus, radices, aut herbæ intritæ, & penicilli. Hic vero ſumitur pro medicamento oblongo, digiti craſſitudinem & longitudinem æquante & aliquando ſuperante, quod intra mulierum naturalia reconditur, eiq; filum alligatur, cum penitus intrudendum eſt, vt commodius extrahi poſſit.

Peſſorum forma. Forma peſſarij pyramidalis eſſe debet, læuis, rotunda, nullâque inæqualitate aſpera, ne collum vteri lædat; debéntque duo aut plura inæqualis magnitudinis parari, vt primo tenuius immittatur, poſtea craſſiora.

Duæ differentiæ. Sunt autem duæ huius remedij differentiæ: vel enim ex materia quadam ſolidiore, vt plumbo, fit peſſus, turundæ canulatæ ſimilis, qui vtero anguſto, agglutinato, obſtructo & clauſo inſeruit, aperiendo, reſerando & dilatando; vel ex alia materia medica, & ſanguini tenuando, vel incraſſando, vel mouendo vel ſiſtendo conuenit. Ferè autem ex aromaticicis parantur, cum menſes præſertim ducendi ſunt, aut hyſtericæ ſuffocationis ſymptomata compeſcenda. *aphor.* 28. *lib. 5. Lib. de morb. mul. Hipp.*

Aromata recreare vterum. Aromata enim non parum recreant vterum, licet non ſub odoris ſpecie, ſed ſuo vapore benigno & aëreo vaſorum ora diducunt, & obſtructa liberant, ob idque fluorem menſtruum concitant. Sed cauendum, ne acria valde ſint ipſa, aut

aut talia ſimul miſceantur, ne os vteri & ceruicem exulcerent, quando diutius in vteri vagina peſſus hærere debet.

Ante vero intromiſſionem peſſarij, aditus vteri rebus odoratis inungatur, vt oleo moſchelino, aut liquidambar, vel ſimili, quod zibethum aut moſchum exceperit; ex quibus & cera fiunt ſæpe litus, quo virginum naturalia inunguntur: pudor enim puellaris peſſaria reſpuit, quæ non niſi refractis virginitatis repagulis queunt intromitti.

Porro materia peſſorum ferè ad vnguenti formam reducitur, in eámque liquatam immergitur lana pexa, aut goſſipium, & formatur peſſus iuſtæ longitudinis tenui linteo aut panno ſerico inuolutus, cui filum appenditur, propter cauſam ſuperius allatam.

Sic autem ad menſes ducendos conficietur peſſus.

℞. *nigellæ, baccarum lauri an.* ʒ.ß *myrrhæ* ʒ.j. *ſabinæ, dictamni an.* ℈.ij. *caſtorei* ℈.j. *puluer. hieræ picræ* ʒ ij. *cum oleo nardino & pauca cera, fiat linimentum, quo inſuccata lana pexa panno ſericeo inuoluatur, & fiat peſſarium, oleo moſchelino aut nardino, ante intromiſſionem liniendum.* **Peſſus ad menſium accelerationem.**

Non omnia priapiſcota obuoluuntur, ſed inſtar ſuppoſitorij, ex materialibus ad conſiſtentiam ſolidiorem redactis formatur peſſus, qui penis longitudinem referat, vt ad ſiſtendos menſes, hoc modo.

℞. *boli armenæ, ſanguinis draconis an.* ʒ. ij. *pulueris myrtillorum, roſarum, balauſtiorum, hypociſtidis an.* ʒ. j. *vnguenti comitiſſæ* ℥. j. *igne lento ſimul commiſceantur, & fiat peſſus forma pyramidalis, & iuſtæ magnitudinis.* **Peſſus ad menſes ſiſtendos.**

Digitized by Google

CAP. III.

De nodulis, vel potius penicillis.

PARTIS cuiuſque conditio & natura non omnia ſemper remedia etiam eximia ferre poteſt, vt quæ propter pondus grauant, vel duritiem lædunt. Vnde emplaſtra ad effectus alicuius curationem etiam optima relinquuntur, vt facilius poſſint tolerari: hinc in ano, qui condylomatis vel rhagadibus exaſperatur, & in orificio pudendi muliebris externo, quod vlceribus ſcatet, nec ſuppoſitoria, nec peſſi adhibentur, ſed penicilli molles, quos non ſatis propriè quidam nodulos vocitant, cum apophlegmatiſmi verius nomen hoc ſibi valeant arrogare.

Penicilli námque non in nodum efformantur, nec perinde ſunt duri, ſed molliſſimi, vt qui ex cotone, vel lana fiant, ſucco vel vnguento quodam idoneo inſuccata: Sicque à partibus affectis ſine moleſtia admittuntur, & facilè feruntur. Vt etiam in curandis vulneribus fieri cernimus, intra quorum labra duo, aut plures aliquando reconduntur.

Sæpe autem adhibentur ano, vt anteriori vuluæ, cum harum partium vlceratarum conditio alia remedia non facilè ferat: fiunt vero ex materia diuerſa pro affectus, cui deſtinantur, varietate, vt ad dolorem ani, quem acer humor inuexit, demulcendum.

Penicillus anodynus. ℞. *cerati refrigerantis Galeni* ℥.ß. *vnguenti crudi ſeu nutriti* ʒ. ij. *cum dimidio oui vitello fiat linimentum, quo flocculus lanæ inungatur, & admoueatur affectæ parti.*

Ad vlceris ſordidi deterſionem penicillus hic erit vtiliſſimus.

Alius detergens. ℞. *ſyrupi de abſynthio, mellis roſati an.* ℥.j. *myrrhæ, aloës an.* ʒ. ß *miſce, & cum lana fiant penicilli.*

Idem

Idem præſtat hăpſus lanæ aut goſſipij, vnguento de apio imbutus & parti admotus.

Ad vlceris deſiccationem commendatur & hic.

Alius deſiccans.

R. vnguenti albi Rhaſis ℥.ß. deſiccatiui rubri, & vnguenti diapompholigos an. ℥.ij. miſce & cum pexa lana, vel carpto bombace fac penicillos.

CAPVT IV.

De ſuppoſitoriis.

EX ventris torpore humorum fit confuſio & immenſa morborum propago, quæ vt vitetur, aluus pigrior alimentis humectantibus lubricanda, vel cliſteribus eluenda, vel glandibus ſubdititiis ſolicitanda, vt ſingulis diebus, præcedentis diei excrementa deponat: fecibus námque diutius cohibitis, nec pro aſſumptorum ratione deſcendentibus, ad caput vapores aſcendunt, corpus ingraueſcit, ciborum concoctio læditur, ac reliquæ functiones euadunt deteriores.

Ventris ſegnities naturam malè laceſſit.

Quibus igitur pudor obrepit, vt virginibus, ſæpe nates Pharmacopœo nudare, de aluo per clyſterem ſolicitanda, cogitanti, aliud dabitur medicamenti genus, à ſupponendo, ſuppoſitorium dictum, quod quiſque propriis manibus, intra anum recondere facilè poterit.

Glãs ſubdititia.

Olim ſubdititium hoc medicamentum, glandis formam à qua & glans ſæpius vocatur, referebat, nunc verò longius efficitur, & digiti aut peſſi cuiuſdam longitudinem æquat.

Suppoſitoriorum vſus.

Eſt autem plurimus ſuppoſitoriorum vſus: cùm enim facultas expultrix hebes eſt, nec ſtato tempore fæces ad excluſionem cogit, ſuppoſitorio acri, velut aculeo ſtimulanda, ſeu quando rectum inteſtinum induratis fecibus nimiopere ſaturatum, nec clyſmum admittere poteſt, ſeu iam admiſſum egerere nequit.

Multum verò conferunt eiuſmodi ſubdititia medicamenta aſcaridibus enecandis, & his affectibus, quibus aluum fluere optimum eſt, nec enematis eluere

Digitized by Google

tutum, vt in enterocele, & in inteſtini recti ab humiditate nimia prolapſu & inuerſione.

Suppoſitoriorũ baſis. Baſis eorum eſt mel, quo ſolo ſæpe euſque cocto dum craſſeſcat, nec amplius inquinet digitos concinnantur. Mel enim cùm tenuium ſit partium, acrimoniæ quiddam habeat, neceſſe eſt, ait Galenus *c. 38. lib. 3. de aliment.* qua aluum ad excretionem proritet.

Melli nonnunquam additur ſal communis, aut gemmæ, aut puluis hieræ, aut alius ſimplex, vel compoſitus.

Suppoſitorium cõmune. Suppoſitorium commune ad facultatis excretricis ſtimulum paratur hoc modo.

℞. mellis ℥. ij. ſalis communis ʒ ij. vel ſalis gemmæ ℈. iiij. lento igne coquantur in paruulo cacabo ad craſſitudinem legitimam, & fiant ſuppoſitoria iuſta longitudinis multa pro quantitate mixtorum. Vix enim vnicum ſuppoſitorium ex cocto melle tantùm paratur, ſed ſimul plura fieri conſueuerunt, ne exigua mellis portio, quæ conficiendæ glandi ſat eſſe poteſt, citius vratur, aut patina ignita pereat, quam tractabilem conſiſtentiam acquirat.

Aliud ad vermes. Ad vermes ſedis enecandos, & ad pituitam qua nutriuntur, educendam, ſic parata ſuppoſitoria feliciter induntur.

℞. aloës ʒ. j. ß. agarici, abſynthij an. ʒ. j. ſalis gemmei ʒ. ß. fiat omnium puluis, cui admiſceantur mellis, vt decet, cocti ℥. ij. fiant ſuppoſitoria, quorum ſingula oleo amygdalarum amararum, aut abſynthij, vel felle bouis peruncta dum opus erit, indantur in anum.

Pro infantibus interdum exacuitur fruſtulum oblongum ſaponis albi, ad formam glandis, & inditur: aliquando & cauliculus betæ vel mercurialis butyro illita vicem gerit ſuppoſitorij: hæc enim omnia blandè aluum exonerant.

CAP.

CAP. V.

De clyſteribus ſeu enematis.

CLYSTER vel clyſmus nomen à Græcis mutuatum ablutionem ſignificat, vt enema iniectionem, atque pro eadem vtraque vox vſurpatur: per inferiora enim aluus ablui non poteſt, niſi iniectione quadam præmiſſa, quæ per ſedem in inteſtina infunditur, ad vim eorum excretoriam pigriorem iuſto proritandám, duritiem ventris emolliendam, intemperiem alterandam, dolorem ſedandum, flatus diſcutiendos, fluorem cohibendum, inteſtinorum vermes enecandos expellendóſque.

Ad alios quoque multos effectus conſequendos clyſteres inſtituuntur, quia nulla ferè corporis pars eſt, quæ ex illo ſolamen aliquod non percipiat, *com. ad aphor.* 17. *lib.* 18. Si caput dolor exercuerit, ſi oculos lippitudo, ſi fauces ſtrangulatio, ſi pectus ſuffocatio, ſi ventrem inflatio, ſi renes inflammatio, ſi meſenterium obſtructio, ſi veſicam dyſſuria, iſchuriáve, his omnibus proſperè clyſmus medetur malis. *Magnus clyſterum vſus.*

Sui quoque ſunt & vtero clyſteres, per metrenchytem in illius fundum iniiciendi, ſui & veſicæ: Sui nec vlceribus deſunt, quorum os anguſtum eſt, & ſinuoſa profundáque cauitas.

Sumitur verò pro medicamento liquido, quod per ſedem in inteſtina infunditur, cuius deſcriptiones traduntur variæ, pro affectuum, quibus deſtinantur, varietate, vt ad emolliendam aluum, hoc modo.

Decoctio cõmunis clyſteris.

℞. maluæ, violarum, althææ, brancæ vrſinæ, mercurialis, parietariæ, an. m. j. *ſeminis fœniculi,* ℥. ß. *hyemali tempeſtate, æſtate, æſtiua verò, ſeminum quatuor frigidorum maiorum* ℥. j. *ß. decoctio in ſufficienti quantitate aquæ, de cuius cola tura ſumatur* ℔. j. ß. *ad ſummum pro grandioribus, libra dimidia pro infantibus, &* ℔. j. *vel paulò plus aut minus, pro his, qui inter puſillos & proceros mediæ ſunt ſtaturæ.*

Quandiu decocta pro clyſt. poſsint incorrupta ſeruari.

Seruatur eiuſmodi decoctio biduum æſtate, in frigidiore loco incorrupta, hyeme quatriduum; recens tamen parata ſemper melior iudicanda, perperámque faciunt multi Pharmacopœi, qui hebdomadam integram idem decoctum ad quoſuis vſus ſeruant.

In ea ſæpe decoquuntur folia orientalia, vel diſſoluuntur electuaria quædam & mel, pro vario Medicorum ſcopo, vel ad ſegnitiem ventris & humorum illic cunctantium eductionem.

℞. *quatuor emollientium, atriplicis, parietariæ, florum meliloti & chamæmeli an. m. j. fiat decoctio in ſufficiente quantitate aquæ: in colatura ad* ℔. j. *diſſolue mellis mercurialis* ℥. *ij. ſachari rub.* ℥. j. *benedictæ laxatiuæ* ʒ. vj. *hieræ picræ Galeni* ℥. ß. *fiat clyſter*, iniiciatur manè, vel longè poſt paſtus.

Clyſteris inuentionem auis dediſſe fertur.

Ad ſopitam vim magis irritandam, quidpiam ſalis communis, vel gemmei ſolet adiici, cuius facultatem ad ciendam aluum nouiſſe creditur auis quædam nomine Ibis, ciconiæ non multum diſſimilis, quæ aqua marina roſtro oblongo excepta, ac in aluum immiſſo, ſe proluit, vſúmque clyſteris, etiam referente Galeno *in præfatione ſui introductorij* docuit. Cauendum tamen, ne clyſteribus ad dyſenteriam præſcriptis, ſalſugo quædam diſſoluatur, dolorem namque inteſtinorum redderet multò acerbiorem.

Clyſter carminatiuus.

Ad flatus diſcutiendos clyſter, carminatiuus vulgò dictus, ad hunc parabitur modum.

℞. *altheæ parietariæ, comarum anethi, origani, calamenti, abrotoni, florum meliloti & chamæmeli an. m. j. coriandri, aniſi, cumini an.* ℥. ß. *fiat decoctio in colatura ad* ℔. j. *diſſolue mellis anteſati* ℥. *ij. benedictæ laxatiuæ* ʒ. *vj. electuarij de baccis lauri* ℥. ß. *olei anethi* ℥. *iij. fiat enema.*

Sunt, qui pro oleis ex infuſione paratis, ʒ. j. olei, aniſi arte ſpagirica educti, aut paulò plus, minúſve pro corporis & morbi conditione diſſoluunt: quod ſæpe ſucceſſu felici ſum expertus, dum cætera votis non reſpondebant.

Hic notandum venis, enemata, quibus oleum permiſcetur, aut butyrum, vel vtrumque, ſegnius humores attra-

attrahere. Pinguium enim adiectione, catharticorum vis magis hebes, ac ignaua redditur, ſed leniuntur, ſedantúrque citius dolores inteſtinorum. Propterea ad emolliendum potius & leniendum, quàm attrahendum olea, pinguiáve commiſcentur, vt: *Validius purgant clyſteres qui pinguia non admittũt.*

℞. *decoctionis quatuor emollientium* ℔.j. *diſſolue mellis violati, ſacchari rubri, catholici an.* ℥.j.ß. *olei chamameli & butyri recentis an* ℥.ij. *fiat clyſmus.*

Nec omittendum eſt, enemata non ſolùm inferiora inteſtina proluere, ſed etiam media, & ſuperiora nonnunquam, cùm ſcilicet ventriculus malè affectus eſt, & ab inferioribus inteſtinis trahit, ita vt, inquit Galenus *c.* 1 *lib.* 3. *de ſympto. cauſ.* nonnulli portionem clyſteris per vomitum excluſerunt, quamuis alibi contrarium tenere videatur. *Quouſq; enemata pertingãt.*

Hoc quoque accidit, dum macilento clyſter ex lacte, vel decocto carnium paratus inijcitur, cuius dulcedine & gratioſo tempore famelicus, & inanis ventriculus allectus, velut ſugendo liquorem ad ſe trahit, quo ſeſe reficiat, vt ex Auenzoare ſcriptum legimus *in ſuo Theyſir. c.* 18. *tract.*10. *lib.*1.

Ad lethargum, apoplexiam & alios affectus cerebri, in quibus ſenſus torpent, ignauáque eſt vis facultatum, clyſteres hoc debent modo parari.

℞. *betonica, maiorana, calamenti, ſaluia, origani, an. m.*j. *mercurialis, atriplicis, an. m.*ij. *fiat decoctio, in qua bulliat foliorum ſenna* ℥.j. *cum* ʒ ij. *aniſi. In colatura ad* ℔.j. *diſſolue mellis anthoſati* ℥.ij. *confectionis hamech & hiera diacolocynthidos an.* ℥.ß. *aut* ʒ. vj. *ſalis* ʒ.ij. *aut* ʒ.iij. *fiat clyſter.* *Ad apoplexiam.*

Ad dyſenteriam & alium ventris fluxum citatiorem cohibendum dabitur enema ſic paratum.

℞. *plantaginis, centinodia, tapſi barbati an. m.*j. *bulliant in* ℔.j. *lactis &* ℔.ß. *aqua fabrorum ad tertia partis conſumptionem. In colatura diſſolue boli armena, amyli an.* ʒ ij. *vitellum oui* j. *fiat clyſter.* *Ad dyſenteriam.*

SECTIO III.

DE HIS, QVÆ EXTRINSECVS ADHIBENTVR: & primò,

CAPVT. I.

De balneis.

CVM abſolutè balneum dicitur, de tepido ex aqua dulci, ſeu pluuiali, ſeu fluuiatili parato, intelligatur, non de ſordido Celtiberiorum balneo, qui vrina diu ſeruata lauari, vel potius conſpurcari curabant, nec de balneis medicatis, quæ in diuerſis terræ plagis ſcaturiunt, quæque pro varietate mineralium, quæ proluunt, varium ſaporem & halitum ſortiuntur, & vim ad multos affectus curandos eximiam. Tot enim ferè medicatarum aquarum ſcaturigines, quot morbos, terra profert. *Galenus cap.5.li.1. de ſanitate tuenda.* Multas nunc inſignéſque Normania, penéque tota Gallia fundit, vt & Germania, Italiáque, ſed hîc loquimur tantùm de balneo, quod ex aqua ſimplici, vel herbarum decocto, in ſingulorum ædibus parari poteſt.

Balneorũ vſus triplex. Paratur autem triplicem ob cauſam, ob delicias nempe, ſanitatis cuſtodiam, & morborum depulſionem. Prioris, quod ſcilicet ad mollitiem & voluptatem refertur: veteres Romani fuerunt olim cultores mirum in modum profuſi, nam balnea publicis vſibus, magna mole ac inimitabili artificio ſtruxerunt, Alexandrino & Numidico marmore. Nam parietes Thaſio lapide *Balneorũ ſuperba ſtructura.*

partim

partim fulgebant, partim picturis nitentes viſum non parum reficiebant, atque in eorum piſcinas argentea epiſtomia aquam vel tepidam, vel calidiorem ad libitum fundebant. Tanto enim ſtudio proſequebantur balnea, vt ex his nonnulli ſepties ſingulis diebus lauarentur: maximè verò Imperatores & patritij, qui ſeorſim lauabantur. Cùm tamen balneum voluptaria ſit res, vt aſſerit Iureconſultus *Vlpianus*, ad maiorem voluptatem, olim ante Antoninum Philoſophum, promiſcua fuerunt viris æquè & mulieribus lauacra, quæ gymnaſia vocantur à Iudæis, qui apud Tripolim & Damaſcum degunt.

Balnea Romani habebant in delicijs.

Ad ſanitatis cuſtodiam, qui feruido ſunt iecore, vel cutim habent ſqualidam, balneas aquæ tepidæ ac dulcis ſæpe & feliciter ingrediuntur. *Oribaſius cap.* 27. *lib.* 1.

Balnearum magna vtilitas.

Ad morborum depulſionem multus quoque eſt balneorum vſus. Laudat námque Galenus *c.*10. *lib.*10. *method. med. c.*20 *lib.*12. in hectica febre, in diaria, & etiam aliquando in putrida, obſeruatis obſeruandis.

In pleriſque morbis conferre Hippocrates *Part.* 44. *lib.*3. *de vict. acutor.* ante Galenum multis in locis ſcripſit. Cutis enim ſpiracula ſoluit, humores diſcutit, feruorem viſcerum temperat, laſſitudinem tollit, terrenúmque ac melancholicum humorem diluit, temperat, lenit.

Hecticis ditioribus parabitur balneum ex lacte vel ſolo, vel aquæ portione adiecta. Aliis minus opulentis aqua ſufficiet, eáque potius fluuiatilis, aut pluuia, quam fontana aut pluuia, cui proderit ſtirpes quaſdam vel integras, vel earum partes incoquere, vt:

℞. *altheæ, maluarum, violarum, foliorum vitis & tuſſilaginis an. m. iiij.* bulliant in ſufficienti quantitate aquæ fluuiatilis aut pluuiæ pro balneo.

Balneum ex decoctione herbarum.

Ad morpheam & alias cutis fœditates proderit, corpus primum in balneum immergi ſupra deſcriptum, modò ante per vniuerſalia remedia, chartaſim phlebotomiámque, praua ſuccorum colluuies emendata fuerit, & ſanguinis copia imminuta : dein in infra

deſcriptum, quater aut quinquies, aut pluries in ipſum, ſi vitium poſtularit, lauare.

Balneum ad morpheam & alias cutis fœditates.

℞. *foliorum enulæ campanæ, oxylapathi, ſcabioſæ an. m. vj. clymeni rubri. fumariæ an. m. iij. bull. in ſufficienti quantitate aquæ, balneo quæ ſatisfaciat parando.*

Credidit olim nimis inſipienter perdita quædam gens, Elephantiaſim balneo ex humano ſanguine parato ſanari: Sed hoc cùm ſit horrendum etiam dictu, & à cacodæmone quodam inuentum, prorſus fugiendum. Tantum enim malum, in quo tota naturæ œconomia labefactata eſt, nec remedio cuipiam externo, nec ei, quod intrinſecus aſſumitur, nec ſæpe ſimul omnibus cedit.

CAPVT II.

De ſemicupio, ſeu inſeſſu.

VT balneum corporis totius eſt lauacrum, excepto capite, quod tamen ſæpe vaporibus tentat, ſic ſemicupiũ dimidij: Eſt enim balneum abdominis tantùm, vel dimidium ſolium, aqua vel decocto idoneo plenum, cui ęger ad ventriculum vſque inſidet, cruribus & tibiis extra porrectis. A Græcis ἐγκάθισμα vocatur, à Latinis inſeſſus, & inſeſſio, & aliquando ſemicupium. Fit ex eadem materia, qua fotus & balneum; quorum altero maius & altero minus eſt, ac velut inter vtrumque medium.

Semicupij vſus.

Huius præſidij multiplex agnoſcitur vſus. Inſeruit enim vtero molliendo, vaſis eius reſerandis, colicæ affectionis cruciatibus ſedandis, & aliis doloribus, qui vel renes à calculo obſitos, vel vreteres obſtructos, vel alias ventris partes imas excruciant, mitigandis.

Semicupiũ ad nephritici dolorem.

Ad doloris nephritici ſedationem, vbi emollitione & vaſorum diductione opus eſt, ſic parabitur ſemicupium.

℞. *betulæ, althææ, maluarum, violarum, parietariæ, florum*

rum meliloti, ſummitatum anethi an. m. iij. ſeminis lini ℥. ij. coquantur omnia in aqua pluuialis, vel fontana pro ſemicupio.

Sunt, qui materialia excipiunt ſacco, parti magis dolenti, in ipſa inſeſſione admouendo. Ante ingreſſum corpus crudis & viſcidis humoribus ſcatens medicamento idoneo, ſi tempus permiſerit, repurgandum, ſin minus, aluus tantùm clyſtere laxanda.

Ad ventris exſiccationem, duritiem, tenſionem & colicum dolorem encatiſmata parantur aliquando ex omazorum decoctione, quibuſdam lac additur, aliis vinum, nonnullis oleum.

Vbi dolor colicus à flatuum copia ortus, ventrem diſtendit & excruciat, ſemicupium parabitur ad hunc modum.

Aliud ad colicam flatuoſam.

℞. polij, calamenti montani, origani, ſummitatum anethi, florum meliloti, maioranæ an. m. iij. ſeminum aniſi, fœniculi, cumini, baccarum lauri an. ℥. j. Includantur omnia duobus ſacculis, qui bulliant in aqua ſufficienti, & fiat ſemicupium, in quod æger reſupinus, à genibus ad vmbilicum demergatur.

CAP. III.

De vaporario.

EX iiſdem paratur vaporarium, quibus ſemicupium, ſed quantitate minore. Sat enim eſt in lebete pauca quædam concoquere, quorum vaporum vapor ſurſum per cathedræ foramen, cui æger inſideat, delatus, vel vterum, vel anum feriat. His enim maximè partibus medetur, cùm ſcilicet reſerandus eſt vterus, menſes euocandi, vel ſiſtendi, hæmorrhoides aperiendæ, vel conſtringendæ, dolor ſedandus, & intemperies quædam alteranda.

Ad menſium prouocationem, ne vapor diſgregetur & in ambientem exhalet aërem, cathedra pertuſa

℞

cui mulier inſidebit, accuratè pannis multis inuoluetur: Sic enim ſurſum aſcendens, ad ſinus pudoris orificium facilè deferetur, & vaſorum ora permeans, ſanguinem attenuabit, & ad motum concitabit.

Remedium hoc ſequenti formula deſcriptum, menſibus & hæmorrhoidibus ciendis erit idoneum.

Vaporarium ad menſium & hæmorrhoidum concitationem.

℞. fol. alth. arthemiſiæ, calamenti, calaminthæ, hyſſopi, ſatureiæ, maioranæ, an. m. j. ſabinæ, m. ij. florum melilot. chamameli & iaſmini an. m. ß. fiat decoctio in aqua & quarta parte vini albi, cuius vapor admittatur dicto modo.

Ad fluorē vteri vtrūque ſiſtendum.

Ad fluorem vtrumque ſiſtendum, accommodatiſſimum erit ſic deſcriptum.

℞. *burſæ paſtoris, centinodiæ, piloſellæ, plantaginis, equiſeti an. m. j. roſarum m. ij. balauſtiorum m. j. fi. decoctio in aqua fabrorum, cuius vapori inhient naturalia.*

Ad dolorem hæmorrhoidum ſedandum.

Ad hæmorrhoidum dolorem leniendum, placandúmque, ſic parabitur.

℞. *tapſi barbati m. ij. altheæ m. j. ſem. lini* ℥. ß. *bulliant in lacte, & podice tepidus vapor excipiatur.*

CAPVT IV.

De Hypocauſto, ſeu ſudatorio.

Hypocauſtū quid.

HYPOCAVSTVM locus eſt, ad fornaculæ cuiuſdam inſtar concinnatus, in quo ſudor elicitur ſicco calore, ab igne ſubiecto, per ſpiracula parua aſcendente. Alio nomine vocatur laconicum, quod eo præcipuè Lacones vterentur, vt balneo Romani. Morbis confert frigidis ac diuturnis: Illius enim calor acer & feruidus, cùm externum corporis habitum non modò calefaciat, ſed etiam præcordia & partes omnes internas, potenter meatus aperit, humores calefacit, liquat, & per ſudores prolicit.

Vnde dicatur laconicum.

Eius vſus.

Sed quia calor eiuſmodi ſic extrinſecus occurſando & ſimul intro ſeſe inſinuando, humores affatim prolicit,

cit, vix horę quarta parte tolerasi poteſt, ſine ſpirituum diſſipatione, & iactura virium, quam lipothymiæ non raro conſequuntur. Maximè verò delicatuli in hypocauſto animo deficiunt, vt etiam hi, quibus eſt corpus impurum, & excrementis pluribus onuſtum. Proinde qui ſuæ ſanitati optimè conſultum voluerit, ipſas fornaculas adibit nunquam, niſi priùs humorum ſarcina, medicamento ſublata idoneo, & ſanguine, ſi plenitudo ſuaſerit, imminuto. Sic enim vtilius ſuccorum, qui habitum corporis infarciunt, reliquiæ foras per ſudores ablegabuntur.

Qua ingreſſum hypocauſti præcedere debent.

Non eſt improbanda ruſticorum conſuetudo, cum inopia Laconici, artificioſa induſtia, vt decet, extructi, dolium iuſtæ magnitudinis, vel ad ignem, vel cacabo carbonibus ignitis, vel decocto quodam feruente impleto, ac in fundo illius repoſito, calefaciunt, illicque ſedentes profusè ſudant, & facilè ſine animi deliquiis.

Ex his nonnulli furnum, à quo nuper panis extractus eſt, ingrediuntur, atque caput extra præfurnium tantùm exerunt, & illic ſudant ad libitum.

Ad ſudorem his promouendum, qui lue venerea laborant, Chirurgi quoddam æſtuarium ex viminea textura effinxerunt, inſtar caueæ cuiuſdam, in qua cicurandæ aues incarcerantur, vocántque nec impropriè, nec infacetè caueam, in qua quidem aues non nutriunt, ſed ab his nutriuntur.

Illic incluſi miſelli, cum lateribus aliquot ignitis, & ſtrangulis inuoluti, coguntur, donec ſudor copioſiſſimus ex vniuerſo corpore proliciatur, præbibito ante guaiaci cremore aut ſarſaparillæ, aut alterius alexiterii, quod ſimul ſudores moueat & virus luis venereæ deleat.

Digitized by Google

CAPVT V.

De ſomentis, ſeu fotibus.

TANTA fotus habet commoda, vt nulla pars ſit corporis, quę foueri, hoc eſt, per fotum curari non patiatur. Hunc præſcribit Aëtius oculis malè affectis. Trallianus *initio lib.* 6. auribus, alui profluuio, imò dolori cuilibet ſedando quoddam deſcribit conuenientiſſimum. Nec in febre Celſus *cap.*11.*lib.*3. omiſit fomenta validiora, vt nec omittenda pleuriticis, hepaticis, lienoſis, calculoſis, arthriticis, & partibus omnibus, quarum nec vlcus continuitatem diuiſit, nec vulnus ſecuit integritatem: cutim enim ad tranſpirationem raram faciunt, ait Oribaſius *c.*29.*lib.*9. ſanguinem attenuant, eius portionem diſcutiunt, & ſic efficiunt, vt affectæ partes mitiùs dolore premantur.

Fotuum magna vtilitas.

Ad multas igitur intentiones fit fomentum, vt ad robur ventriculo reconciliandum ſic:

Fomentũ roborans ventriculum.

℞. *abſynthii, menthæ vtriuſq., comarum anethi, roſarum an. m. ij. pulegii, maioranæ an. m.* j. *balauſtiorum, nucum cupreſſi contuſarum an.* ℥. j. *bulliane in aqua cum quarta parte vini ſub finem decoctionis additi, fiat fotus cum ſpongiis.*

Ad lienis mala Trallianus varios fotus præſcribit, ex his, quæ vel ipſum roborant vel humores incidunt, digerúntque, vel eius intemperiem quamlibet immutant: vt, ad illius robur, obſtructionémque liberandam, corpore priùs ritè purgato, fiet ſic fomentum.

Fom. ſpleneticum.

℞. *ceterach, ſcolopendrii abſynthii Romani, ſtœchados vtriuſq., tamariſci, an. m. ij. floriũ geniſtæ, Iaſmini an. m.* j. *fiat decoctio in aqua & vino, modò nulla ſit inflammationis ſuſpicio: vel, In aqua ſola, & ſingulis decocti libris olei capparum* ℥. iij. *adiiciantur, pro fotu partis cum ſpongiis, vel ſacculis, dictis ſimplicibus impletis.*

Ad

Ad pleuritidem fotus ſic deſcriptus vtiliter admouebitur.

Aliud ad pleuritidem.

R. *altheæ, violarum, maluæ an. m. ij. florum meliloti & chamæm. comar. anethi an. m. j. ſem. lini* ℥. j. *fi. decoctio in aqua vel lacte,* pro fotu lateris dolentis, cum lana aut ſpongiis.

A fotu liniatur pars oleo quodam paregorico, vt liliorum, amygdalino, violarum, aut butyro recenti.

Fotus calculoſis ſæpe imperantur, regioni renum adhibendi: vt,

Aliud pro calculoſis.

R. *naſturtii aquatici, parietariæ, betulæ, violarum an. m. ij. fœnugræci* ℥. ij. *fiat decoctio in hydraleo,* pro fotu regionis renum.

CAP. VI.

De epithematis.

Differentia inter fotum & epithema.

INTER fotum & epithema nihil diſcriminis quidam conſtituunt: Fernelius contra, medicamenta diuerſa eſſe tum formula, tum viribus rectè putat. Fotuum ſiquidem eſt multiplex qualitas, & parandi modus, feréque partibus ſingulis poſſunt admoueri. Epithema verò duabus potiſſimum qualitatibus eximia ſunt, alterante, qua intemperiem quandam emendant, & roborante, ſæpéque alexiteria, qua viſcus nobile tuentur, & virus aliquod oppugnant, atque iecoris ferè cordiſque regioni tantùm admouetur.

Epithematum materia.

Putantur ſæpius ex aquis ſtillatitiis, cardiacis alterantibus, aut liquidiſſimis decoctis, quibus pulueres viribus ſingulares permiſcentur. Proportio pulueris eſt ſcrupuli vnius, aut dragmæ dimidiæ tantùm ad vncias ſingulas ſtillatitiarum aquarum, quibus parum aceti ſolet commiſceri.

Diluitur interdum puluerum loco, nonnihil ex confectione quadam alexipharmaca, tempore peſtilenti,

vel cùm ægrotus ipſe maligno quodam morbo, qui cor & facultatum robur impetit, iam correptus eſt: tunc enim ſecurum eſt parum Theriacæ, aut mithridatii epithematis commiſcere.

Ad iecur ex febre exæſtuans, refrigerandum & roborandum ſic fiet epithema.

Epithema hepar refrigerans. ℞. *aquarum cichorii, endiuiæ, nenupharis & plantaginis an.* ℥.iij. *aceti roſati* ℥.j. *pulueris triaſantali* ʒ.j.ß. *pulueris diarrhod. abbat.* ʒ j. *trochiſci de caphura* ʒ. ß. *fiat epithema*, quo tepido inſuccentur panni lanei, vel linei, & ſubinde admoueantur regioni hepatis.

Ad muniendum cor, & tuendum vitalis facultatis robur epithemata ſic parata optima ſunt.

Aliud confortãs cor. ℞. *aquarum bugloſſi, ſcabioſæ, cardui, oxalidis & roſarum an.* ℥.iij. *aquæ theriacalis* ℥.ij *ſpecierum diamargar. frigidi, triaſantali an.* ʒ j.ß. *pulueris radicum tormentillæ, gentianæ, dictamni & grani tinctorii an.* ʒ. ß. *miſce, & fiat epithema*, quo linteum inſuccatum regioni cordis applicetur.

Veteres pannum coccyneum laudant, qui cùm in baphia arſenico multo inficiatur, à recentioribus improbatur. Probo tamen ego in morbis venenatis, in quibus ipſa venena ſæpe ſunt ſalutaria.

CAP. VII.

De lotione.

NON hic per lotionem intelligimus balneum aquæ frigidæ, quemadmodum Oribaſius *c.7. lib.1. & Paulus cap.51. lib.1.* ſed particularis alicuius membri ex decocto medicato ablutionem, ad ſordes auferendas, intemperiem corrigendam, humorem digerendum, partem roborandam, dolorem mitigandum, & ſomnum conciliandum. Ad pediculos quoque capitis enecandos lauari capillitium prodeſt, vt decocto ad hunc modum parato.

℞. *ſta-*

Digitized by Google

R. *ſtaphyſagriæ ℥.ij. abſynthij, tanaceti, betonicæ, centaurij minoris an. m. ij. bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad tertias.* Coletur decoctio, qua caput abluatur cum ſpongiis vel linteis. *Lotio ad phthiriaſim.*

Vetulis, quæ moleſtè ferunt canos habere capillos quod à maritis deſpiciantur, hæc denigrans capillos imperabitur lotio.

R. *corticum quercus & alni an ℥. ij. gallarum ℥. ij. corticis nucum viridium ℔. ß. foliorum mali granati & myrthi an. m j fiat decoctio, cui adde aluminis ℥ ij. vitrioli ℥. j.* Decocto colato abluatur capillitium, nec detergeatur linteis, ſed in ſole non feruido, aut aëre calidiuſculo exſiccetur. *Lotio denigrans capillos.*

Quæcunque tamen præ deliciis ſeipſas ornant, inquit Galenus *c. 2. li. 1. de compoſ. med. local.* harum nulli tale quippiam à me petenti exhibui. Sic enim multæ ſeſe fucant, vt fallant.

Olim autem frequentius, quam nunc caput lauabatur, nec ſine ratione, vulgare prouerbium auditur, *nunquam caput lauandum, raro pedes, ſæpe manus.*

Ad ſomnum conciliandum lauantur aliquando pedes, decocto ſimplicium, quæ calorem mitigant, & ſenſus ſopiunt, ad hunc modum parato.

R. *lactucarum m. iij. betonicæ, florum nenupharis an. m. ij. florum papaueris m. j. fiat decoctio in aqua pro lotione pedum.* *Lotio pedum concilians ſomnum.*

CAP. VIII.

De embroche & aſperſione.

PER embrochationem oleum, vel alius liquor, vt decoctum affectioni curandæ accommodatum, inſtar pluuiæ, ſuper partem aliquam delabitur, ſicque dicitur à Græca dictione βρέχω, id eſt, pluo, ſeu irrigo, vnde embro-

chatio, quaſi à pluuia deſcendente irrigatio. Hoc medicamentum in vſum venit, ait Aëtius *cap.172. ſer 3. tetr.1.* vbi ob aliquam circunſtantiam balneum adhiberi prohibetur. Et in vigiliis, & in febribus, & in delirantibus valdè conuenit, velut eſt decoctum papaueris & chamæmeli. Archigenes præceptorem ſuum Agathinum ex vigiliis delirantem, confeſtim à delirio & vigiliis liberauit, capite eius multo oleo calido irrigato.

Eiuſmodi irrigationes à fotu tantùm diſſentire videntur, quod illæ ſupra partem ex alto delabantur, hic verò admoueatur cum ſpongiis, aut pannis, & aliquando ſacculis.

Irrigatio. Iam verò irrigamus, inquit Oribaſius *c.23. lib.9.* vbi inflammatio reſoluenda, aut abſceſſus ſuppurandus. *Aſperſio.* Aſperſione verò vtimur ad faciem, atque in febribus ardentibus: æſtiuo tempore, aqua frigida, hyberno, ea ipſa calidiore. Verum in ſimplicioribus febribus, & in ſtomachi ſubuerſione etiam poſcam aſpergimus. Vtimur adhuc aſperſionibus in oculis fluxione infeſtatis, ocymi decoctum velut efficaciſſimum adhibentes, ſed ſubiicienda menta ſpongia ſicca, ne defluat aqua ad pectus.

Embroche ad lethargum. Componitur autem embroche, ſeu irrigatio ex ſimplicibus, vino, aqua, lixiuio, aut oleo coctis, vt ad lethargum, hoc modo:

℞. *cyperi, calami aromatici, iridis, ligni lauri an. ℥. ß. ſaluiæ, roriſmarini, pulegij, ſampſuci, calamenti, ſtœchados vtriuſque an. m. ß. ſchœnanti, ſeminis coriandri, cumini an. ʒ. ij. fiat decoctio in libris tribus aquæ ad tertiæ partis conſumptionem. Colaturæ adde aquæ vitæ ℥. iij. fiat embroche capitis.*

Ad ſomnum verò conciliandum, ex ſimplicibus contrariam facultatem habentibus parabitur irrigatio ad hunc modum:

Irrigatio ſomnum prouocãs. ℞. *lactucarum m. ij. florum nymphææ, roſarum albarum an. m. j. florum papaueris, betonicæ an. m. ß. fiat decoctio, cuius colatura pro embroche capitis eſto.*

Ad irrigationem referri poteſt aquarum medicatarum,

rum, vt Borbonenſium ſtillicidium, ſeu gutturnium, de quibus agere, noſtri non eſt nunc inſtituti.

CAP. IX.

De linimento, ſeu litu.

LINIMENTVM mediæ eſt conſiſtentiæ inter vnguentum & oleum: Illo ſiquidem liquidius eſt, hoc vero craſſius; nam ad ſui ſpiſſitudinem parum ceræ aut pinguedinis admittit, ne tam facilè diffluat, niſi ſole aut igne parum ante incaluerit. Baſis illius oleum eſt, cui nonnunquam additur aliquid ex reſinoſis & pinguibus præter ceram, ita tamen, vt conſiſtentiam ſemper retineat molliuſculam. Eſt enim litus ſeu linimentum nil aliud, quam *vnguentum valde molle*, ad cuius confectionem oleum quoduis aſſumi poteſt, modo viribus polleat propoſito ſcopo accommodatis. Omnis autem ferè litus, cum paregoricus ſit, & doloris ſedatiuus, ex oleo, vt plurimum ſimplici, vel amygdalino, violato, aut ſimili, quod nullo exceſſu temperiem quandam immutet, conficitur, vt ad lateris dolorem in pleuritide ſedandum hoc modo: *Linimentũ quid.*

℞. *olei amygdalarum dulcium* ℥.ij.ß. *butyri recentis inſulſi* ℥ j. *ceræ parum, fiat litus.* *Litus ad pleuritidem.*

Ad dolorem ex intemperie ab humore frigido natum, oleum quoddam aſſumendum eſt, quod pari gradu calefaciat, quo & humor ipſe à temperie diſceſſit. Idem eſt iudicium de intemperie contraria, ad medicamentum viribus contrarium. Litus enim ad dolorem ex humore calido natum, ex oleis refrigerantibus parandus eſt, vt;

℞. *olei nenupharini* ℥.ij.ß. *olei roſati* ℥.ß. *ceræ* ʒ.iij. *liqueſcant omnia ſimul, & fiat linimentum.* Vel ſic: *Litus ad dolorem ex humore calido.*

℞. *olei violati* ℥ ij. *mucaginis ſeminis althea, vel lini*, ℥ j. *ceræ parum, fiat litus*, affectæ parti admouendus.

Intemperiei frigidæ ſic paratus litus applicabitur.

Alius ad intemperiem frigidam. ℞. *olei chamameli & anethi an.* ℥.j.ß. *axungia anatis* ℥ j.*cera* ʒ.iij.*liqueſcant omnia ſimul, & fiat litus.*

CAPVT X.

De mucaginibus.

QVONIAM de mucagine ſæpe fit mentio, quæ vel ſola admouetur, vel aliis remediis admiſcetur, de ea quoque paucis, vt agamus, nunc noſtrum ſuadet inſtitutum.

Mucaginũ vſus. In primis autem efficax eſt ad molliendum, humectandum, & dolorem leniendum, vt quæ ex glutinoſis radicibus & ſeminibus extrahitur: nonnunquam & ad digerendum, & attrahendum, vt quæ ex gummis multis educitur. Semina ferè ſunt lini, fœnugræci, maluæ, citoniorum, pſyllij & altheæ, cuius & radices aqua tepida maceratæ, multa mucilagine luxuriant. Multum quoque eructant ficus, gummi Arabicum, tragacanthũ, & icthyocolla, ſi per noctem, in aqua, vel alio liquore infundantur: & poſtridie recalfacta, exceptáque tela noua, aut ſacculo fortiter exprimantur. Sic extrahitur mucago bdellij, ſagapeni, ammoniaci, galbani ad confectionem emplaſtri de mucilaginibus acceſſura.

Singulis autem aquæ vel liquoris alterius vnciis, ſingulæ radicum, vel ſeminum vnciæ ſolent imponi. Si tamen craſſior mucago expetatur, augenda ſeminum aut radicum quantitas; ſi liquidior, minuenda, & dragma tantum ſeminis vnciæ liquoris infundatur.

Ad inflammationes quaſuis proderit mucaginem adhibere ſic paratam.

Mucago ad inflãmationẽ. ℞. *radices althea* ℥. ß. *ſeminis pſyllij* ʒ. ij. *infunde ſuper cineres calidos, per diem integram aut dimidiam in* aqua-

Digitized by Google

aquarum nymphea & ſolani ℥.*iiij. dein eliciatur mucago*, dolenti parti admouenda.

Oculorum dolori à cauſa calida mitigando, conueniet& quæ ſic elicitur.

Alid ad dolorem oculorum ex cauſa calida.

℞. *ſeminis citoniorum* ℥.*iij.infunde per noctem in aquarum nenupharis, ſolani & euphraſia an* ℥.*j.ß. manè fiat extractio mucaginis*, affectæ parti admouenda.

CAPVT XI.

De collyriis.

MEDICAMENTVM optimum non tantum affectui, ſed affectæ parti accommodatum eſt. Non enim quoduis auribus, ori, naribus, vtero præſcribitur, ſed quod accommodatè ſingulis exhiberi poteſt. Oculis peculiaria quædam decernuntur, collyria dicta, quæ qualitatibus eximiis prædita, illorum vitiis eximiè ſuccurrunt. Cuiuſmodi ſunt, quæ Galenus *libro de oculis, & libris 4. & 5 compoſit. medicament. loc* literis mandauit, vt etiam Paulus & Aëtius *multis in locis*.

Collyriorum differentia.

Collyria ſicca.

Sunt autem collyriorum duo genera; alia ſicca, ab Arabibus Sief, à Græcis ξηροκολλύρια, à Latinis collyria ſicca dicta; alia ὑγροκολλύρια, quæ humida ſunt, & à recentioribus abſolutè collyria nominantur, ſeu quod ex forma liquida melius adhibeantur: vix enim oculi remedium aliquod durum craſſúmve perferunt, ſeu quod ex collyriis ſiccis fiant, ad cotem læuigatis, & in aqua, aut alio ſucco idoneo ſolutis. Ex humidis quædam habent conſiſtentiam mellis, aut vnguenti molliuſculi, vt tuthia multa vſtione & lotione præparata, & cum ſucco fœniculi, aut alio idoneo liquore ad vnguenti formam redacta: alia planè liquida ſunt & fluxilia, vt quæ ex aquis euphraſiæ, roſarum, aut plantaginis cum exigua portione trochiſcorum alborum Rhaſis parantur.

Tuthia præparatio.

Hæc in vitreis lagenis reponi ſolent, vt ſolidiora in vaſis æreis.

Collyriorum materia. Et vt numeroſæ oculorum affectiones collyriis ſanantur, ſic eorum eſt materia multiplex quæ deſumitur, vt tota reliquorum medicamentorum familia ex mineralibus, animalibus, & plantis, ex quibus vel pulueres fiunt, vel aquæ deſtillantur, vel ſucci extrahuntur, vel excrementa ſumuntur.

Cum viſus acuendus eſt paratur collyrium oxydorcicum, ex his, quæ oculorum caligini medentur, vt ſunt fella animalium, aquæ chelidonii & euphraſiæ, vel aqua communitatis, vulgo dicta, quæ ſic parata, optima eſt.

Aqua cōmunitatis ad acuendum viſum. ℞. *euphraſiæ m. iij. chelidonii, fœniculi, verbenæ, ſileris montani an. m. ij. rutæ, meliſſæ an. m. j. caryophillorum, macis, piperis longi an.* ℥. ß. *macerentur per noctem in æquis partibus aquæ roſarum albarum & vini albi, tum fiat diſtillatio lento igne.* Aqua ſeruatur pro collyriis.

Ad palpebrarum ſcabiem pruriginoſam, commendatur collyrium Bruni ſic deſcriptum.

Collyriū ad ſcabiē palpebrarum. ℞. *vini albi, aquæ roſarum an.* ℥. j. ß. *aloës hepaticæ ſubtiliter pulueratæ* ʒ. j. *fiat collyrium.*

Roborantia & refrigerantia collyria ad hunc ritè parantur modum.

Collyr. roborans & refrigerans. ℞. *aquarum plantaginis & roſarum rubrar. an.* ℥. ij. *albuminis ouorum* ℥. ß. *miſceantur, agitenturq́; ſimul, & fiat collyrium.*

Oculorum dolori ſedando vtiliter adhibetur collyrium ſic deſcriptum.

Aliud ad dolorem oculorū. ℞. *aquarum portulacæ & plantaginis an.* ℥. j. ß. *mucaginis ſeminis citoniorum in aqua ſolani extractæ* ℥. j. *fiat collyrium.*

Ad deſiccationem, roborationem, & refrigerationem, collyrium ſic paratum, efficaciſſimum eſt.

Exſiccās, roborans & refrig. ℞. *aquarum piloſellæ, roſarum & euphraſiæ an.* ℥. j. *trochiſcorum al. Rhaſis* ʒ. j. *tuthiæ præparatæ* ʒ. ß. *fiat collyrium.*

Collyrium Eleiſir, vulgo dictum, roborat oculum, & vueæ prolapſum impedit. Sic vero conficitur.

℞. *Anti-*

Digitized by Google

℞. antimonii, hæmatites an. ʒ. x. acaciæ ℥. ß. aloës ʒ. j. terantur ſubtiliſſimè & cum aqua corrigiolæ, fiant trochiſci. Ex quibus vſus tempore diſſoluatur vnus in aqua roſarum. *Collyriũ Eleiſir.*

Aliud cognominatur de plumbo, quod vim habet ſarcoticam & conſolodatiuam, ad hùncque modum conficitur.

℞. plumbi vſti, antimonii, tuthiæ lotæ, æris vſti, gummi Arabici, tragacãthi an. ℥. j. opii ʒ. ß. fiat omnium puluis, & cum aqua roſar. fiant trochiſci, quorum ſinguli vſus tempore diluantur in liquore quodam idoneo. *Collyriũ de plũbo.*

Ad vlcera venerea commendatur collirium Lanfranci, apud quem tamen inueniſſe, mihi illius opera excurrenti nondum cõtigit. Eius deſcriptio à recentioribus datur ſic: *Collyriũ Lanfranci.*

℞. vini albi ℔. j. aquarum plantaginis & roſarum an. q. ſ. auripigmenti ʒ. ij. viridis æris ʒ. j. aloës, myrrhæ an. ℈ ij. terantur ſubtiliſſimè, & fiat collyrium.

CAPVT XII.

De lacte virginali.

LAc virginale ex his eſt, quæ iuniorum adinuenit ſedulitas, qui non paruam apud vulgus gloriam captant, cum ex duobus ſuccis vnicoloribus & aqueis ſimul mixtis, lacteam quandam ſubſtantiam, albam, viſcidam & lentam inſtar lactis oculis ſubiiciunt. Sic enim multi ingenii ſui ſpecimen exhibentes, quaſi miracula facere crediti ſunt, & ſoli naturæ ſecreta rimari. Dicitur autem lac virginale, partim *à colore*, quem habet lactis, partim *à conſiſtentia & viribus*, quibus pollet maximis, ad vitia cutis delenda, quæ virgineum faciei colorem immutant. Eſt verò multiplex huiuſce topici medicamenti parandi modus, ſed vſitatior hac formula deſcribitur: *Lac virginale cur dictum. Lac virginale quî fiat.*

℞. lithargyri ſubtiliter puluerati ʒ. iij. aceti, vini albi

optimi ℔. ß. miſceantur, agitentur, & ſic tres horas relinquantur: dein panno villoſo ita filtrentur, vt liquor infuſus in excipulum ſubiectum guttatim ſtillet. Tum aqua ſic filtrata alij aqua vel pluuali, vel fontana, cui parum ſalis fuerit ſolutum, commiſceatur. Ex vtriuſq; enim concurſu lac prodibit virginale.

Eſt & hæc vſitata parandi methodus.

℞. *aceti albi optimi ℔. ß. lithargyri, auri tenuiſſimè triti ℥. j. bulliant ſimul ad conſumtionem tertiæ partis. Colaturæ adde parum olei tartari, & fac lac virginale.*

Aliud ſic adhuc fit:

℞. *ceruſſæ ℥. ß. lithargyri ℥. j. trochiſcorum de camphora ʒ. ß. aceti fortiſſimi lb. ß. macerentur tres aut quatuor horas, agitentur, filtrentur. Liquori extracto admiſceatur aqua florum fabarum, vel plantaginis, aut roſarum, cui ſalis parum fuerit diſſolutum, & fiat lac virginale.*

Eius virtus. Valet plurimum faciei rubori, herpetibus & aſpredinibus cutis.

CAPVT XIII.

De aqua aluminoſa.

Rerum affinitas aliam aquam exhibet, ad multa eximiæ virtutis, quæ ab alumine, quod habet pro baſi, aluminoſa nuncupatur. Eius confectionem cum multi ſucci ingrediantur, quos recentes habere melius ſit, quam aſſeruatos, vix ante & poſt æſtatem paratur, ſed ferè circa finem Auguſti, aut initium Septembris. Tunc enim agreſtæ ſuccus copioſus eſt, & acidiſſimus, quia immaturus, propterea aquæ huic parandæ magis idoneus.

Aqua aluminoſa facultas. Extrinſecus vtiliter adhibetur ad inflammationes, herpetas, & alias pleraſque cutis infectiones cohibendas,

das, detergendáſque. Admota quoque ſuper lingua per febres acutas nigricante, illius non modo ſcabritiem delet, ſed calorem temperat, & ad calorem naturalem reducit.

Eius deſcriptionem vſitatiorem & magis probatam hic exhibeo, cui peritus Medicus alia facilè poterit adiungere, ſi cuiuſdam affectionis particularis natura ac conditio ita ſuaſerit. Formula autem parandi talis eſt:

R. *ſuccorum plantaginis, portulacæ, agreſtæ, aluminis rupei an.* lb. j. *albuminum ouorum n. xij. agitentur omnia ſimul baculo aut rudicula, & poſtea deſtillentur in alembico.*

Sunt, qui præſtantiorem reddunt ad phtyriaſim & alias affectiones cutis, ſuccos ſolani & limonum commiſcentes; vocántque aquam aluminoſam magiſtralem. *Aqua aluminoſa magiſtralis.*

CAP. XIV.

De frontali.

FRONTALE ἀνακόλλημα Græcè dictum, medicamentum eſt, quod fronti impoſitum, capitis dolore laborantes iuuat. Datur quoque ſæpe ad illius ardorem extinguendum, & conciliandum ſomnum, cum per febres perpetuæ vigiliæ vires deiiciunt, ſanguinem corrumpunt, & mentem exagitant. Tunc enim ſalutare eſt, topico refrigerante & hypnotico, ſuper oſſe coronali admoto, dolorem lenire, feruorem minuere, ſanguinem temperare, & fumos ſurſum repentes cohibere. Ad oculos quoque lippientes, aut fluxione obſeſſos, ex Nicolao Myrepſo, vtile eſt, frontalia adhibere, vt decet, confecta. Sed cauendum, ne cerebro pituitoſo humectantia, refrigerantiáque frontalia adhibeantur, præſertim hyeme, ac ſenibus, cum ne quidem ipſis, æſtate conueniant, nec aliis quibuſlibet frigidis natu-

Quibus frontalia bene vel malè conueniant.

ris. Iuuenibus verò & bilioſis,& calido morbo,qui moleſtiſſimum capitis dolorem inuexit laceſſitis, tempore quouis admota proſunt.

At vero puellis,quorum oſſa cranij adhuc hiant,nec verticem obuerſant firmiter, minimè tutus eſt frontalium vſus; atque horum præſertim reformidandus,quæ vel acetum recipiunt cerebro inimicum,aut qualitatem habent narcoticam, aut valde refrigeratoriam, aut calfactoriam,aut alio exceſſu eximiam.

Proſunt, quæ primis gradibus quatuor qualitatum intemperiem quandam immutant,vapores compeſcũt, ſenſus benignè ſopiunt, & cerebrum roborant.

Frontalium forma varia.

Omnia autem frontalia ſunt plus, minus vel humida,vel prorſus ſicca; humida, polyphormia ſunt, & variam inter ſe conſiſtentiam habent: vel enim forma vnguenti parantur, vel litus, vel opiatæ, vel cerato malagmatis, vt cum herbis intritis oleagina quædam ſuperadduntur,& ex mixtura conficitur frontale.

Sicca quoque non vniformia ſunt, ſed ex foliis & floribus plantarum integris, vel puluẽratis, & duplici ſindone interſutis parantur.

Familiare eſt etiam mulierculis,quod fit hoc modo.

℞. *foliorum lactucæ & betonicæ minutim inciſorum, roſarum, an.m.j. madeant in oxyrrhodino, & fiat frontale.*

Frontale feruorem mitigans, ſomnúmque concilians.

Capitis feruori mitigando, & ſomnum conciliando valebit, quod ſequitur.

℞. *conſeruæ nenupharum ℥.vj. conſeruæ roſarum ℥.ß.florum papauer. alb. p.ij. piſtentur ſimul in mortario cum pauco vnguento populeone, fiat frontale.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. XV.

De cataplaſmatis, & pultibus.

CATAPLASMA Græcis & Latinis dicitur, *medicamentum quoddam molle, quod dolori ſedando, repellendo, molliendo, laxando, calefaciendo, pus mouendo, vacuando, & digerendo extrinſecus tantū applicatur.* Conſiſtentiam habet pultis, à quâ ſæpe nomen aſſumit; ſed propriè loquendo, puls alimentum dicitur, cataplaſma medicamentum topicum, quod non modo ex melle, cui incocta eſſent, vel mixta medicamenta ſcopo accommodata, paratur, vt olim ab antiquis ſolebat, ſed ex radicibus, herbis, farinis, oleo & butyro: atque nunc ſæpè à clinicis mulieribus ex lacte, mica panis, oleo, & vitellis ouorum vtiliter fit, ad mitigandum leniendum, & concoquendum. Sic vero paratum cataplaſma, pultem qui vocarit, vt pultem ex farina hordei, mucagine ſeminis lini & vitellis ouorum, cum Fernelio cataplaſma, nuſquam aberrabit. Vtriuſque enim eadem eſt conſiſtentia, inter vnguentum ſcilicet & emplaſtrum media, & quaſi ex materia amborum mixta; vtriuſque eadem ratio conficiendi & vtendi. *Cataplaſma quid.* *Eius vſus.*

Fernelius exiſtimat, veteribus cataplaſma & malagma idem eſſe. Galenus tamen *initio lib. 7. de comp. med. gener.* medicamenta ſolum, quæ partes præter naturam induratas emolliunt, iuxta antiquorum ſententiam nominat: ita vt medicamentum malacticum, ſeu mollitiuum, & malagma non diſcrepare, nec rem diuerſam conſtituere credibile ſit.

Fiunt ergo cataplaſmata ex radicibus, foliis, cauliculis ad putrilaginem coctis, farinis, pinguedinibus, & oleis. Stirpes ſiccæ, ſi expetantur, in puluerem reducuntur tenuiſſimum; ſi virides coquuntur, dum contabeſcant, pinſuntur, cribro traiiciuntur; traiectis adduntur mucagines, pinguia, aut oleagina, & aliquando farinæ, atque *Materia.*

denuo coquuntur, dum pultis craſſitiem acquirant.

Ad doloris ſedationem, & duritiei mollitionem hoc cataplaſma laudatur.

Cataplaſma, anodynum, & malacticum.

R. radicum liliorum & althea an. ℥. ij. maluarum, parietaria, violarum an. m. ij. coquantur omnia ad putrilaginem, piſtentur, cribro tranſmittantur: Cribratura adde farina lini ℥. ij. olei lilior. ℥. iij. fiat cataplaſma.

Valde quoque emollit, & dolorem quemuis mitigat, quod paratur ex ſeminis lini farina in hydrelæo, ad iuſtam conſiſtentiam cocta.

Flatus diſſipans.

Ad ſeroſos humores eliciendos, poros cutis aperiendos, & flatuum diſſipationem, valet cataplaſma hoc modo confectum.

R. radicis bryonia ℔ j. radic. ebul. & cyclaminis an. ℥. iij. mercurialis m. ij. coquantur ad putrilaginem in aqua cum quarta parte vini albi, terantur, & cribro cernantur. Cretis adde pulueris baccarum lauri ℥. ß. puluer. ſem. fœniculi, cumini & florum chamameli an. ʒ. ij. farina lupinorum & fœnugraci an. ℥. j. olei Irini q. ſ. fiat cataplaſma.

Syncomiſtum.

Cataplaſma ex pane cibario ſyncomiſtum vocant, ad omnia, ſi Oribaſio credimus, vtile eſt: *Omnibus enim propemodum*, inquit, *inflammationibus conuenit, cum aqua & oleo roſaceo paratum.* Ad multa quoque vtile eſt, quod ex fermento & oleo conficitur. Duritiem enim maturat, contuſiones ſanat, humores deliteſcentes ad cutim attrahit, digerit, reſoluit.

Formulæ cataplaſmatum variæ apud authores ſparſim leguntur, quas hic recenſere, vt operoſum, ſic non ſatis vtile, cum paucio- rum exempla ſuffi- ciant.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVI.

De catapaſmatis, empaſmatis, & diapaſmatis.

CATAPASMATA propriè dicuntur pulueres odorati, ex pluribus compoſiti, qui ad fragrantiam & ſuauitatem veſtibus inſperguntur. Pulueres quoque ſic dici poſſunt, qui partibus corporis, vt ſtomacho, poſt litum, ad illius robur adhibentur; quemadmodum & qui ex pluribus aromatis ad condimenta parantur, nec non ad vſus alios, veluti ſunt pulueres ſarcotici ad carnem vlceribus generandam. Cathеretici, ad hyperſarcoſim abſumendam, epulotici ad cicatricem inducendam. *Paul cap.13.lib.7.* Sed quia eiuſmodi pulueres iam ſupra attigimus, de his ne verbum quidem effluxiſſet, niſi cataplaſmatis & catapaſmatis paronomaſia cò nos redegiſſet. *Catapaſma quid.*

Similis vocum affinitas de empaſmatis & diapaſmatis aliquid enuntiare, & differentiam, quæ inter vtrumque & cataplaſma datur, aperire, nobis occaſionem obtulit: *Empaſmata ſunt*, inquit Oribaſius, *cap. 31.lib.10. quæ vt immoderati ſudores, aut alia per halitum digeſtio cohibeatur, aut cutis extremitas ſcarificetur, aut pruritu tentetur, adhibentur. Diapaſmata, quæ ad ſuauem odorem cuti aut toti corpori conciliandum, forma quacunque ac pulueris, aut vnguenti, aut litus accommodata ſunt.* Cataplaſmata ſunt, quæ ad modum ſuperiore capite deſcriptum, & ad vſus dictos conficiuntur. *Empaſma quid. Diapaſma quid.*

Empaſmata autem inſeruiunt, vel profuſioni ſudorum ſiſtendæ, qui immoderatè fluunt, nec critici ſunt, & vires exoluunt naturæ, vel hydropicis, iſchiadicis, & orthopnoicis. Quæ ſudorum eruptionem compeſcunt, parantur ex gypſo, myrtho ſicca læuigata, malicorio, rhoe Syriaco, ſorbis ſiccis, tritis, galla, acacia, &

ſimilibus aſtringentibus. Quæ hydropicos, iſchiade laborantes, & recta ſolum ceruice ſpirantes iuuant, fiunt ex arena, fece vini vſta, nitro, ſale, ſulphure, ſinapi, naſturtio, pipere, pyrethro, & ſimilibus acribus, ex quibus dropaces & ſinapiſmi, quorum eadem eſt cum empaſmatis agendi ratio, parantur.

CAPVT XVII.

De ſinapis, ſeu phœnigmis.

SINAPISMVS ſpecies cataplaſmatis quædam eſſe dicitur: vtriuſque enim conſiſtentia ſimilis eſt, ſed vires multum diuerſæ, quod in ſinapiſmo ferè ſint vniuſmodi, & perpetuo calefacientes: In cataplaſmate multiplicis qualitatis, quæ efficit, vt ad calefaciẽdum, refrigerandum, emolliendum, laxandum, & alios affectus ſupradictos præſcribatur. In acutis autem morbis raro, imo nunquam adhibetur ſinapiſmus, nec in tabulis & colliquatis, inquit Oribaſius *cap.* 13. *lib.* 10. ſed in lethargicis, in catoche, in perfrictione, quæ ægrè calefiat, atque in ſtupidis & ſegnioribus naturis, vt ſenſus partis hebes excitetur, facultas affulgeat, calor excitetur, humor diſcutiatur.

Sinapiſmi conficiẽdi modus. Conficiendi ſinapiſmi modus ex Oribaſio & Aëtio *cap.* 181. *tetr.* 1. *ſerm.* 3. eſt huiuſmodi: *Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, poſtridie vehementer expreſſas contundere, dein acerrimum ſinapi per ſe terere, caricarum cremorem inter terendum paulatim affundendo, quo facilius teri poſſit, non tamen fiat aquoſum. Tum in maſſas leues redigito, alteram ex caricis, ex ſinapi alteram. Et cum vehementem ſinapiſmum volueris, duas ſinapi partes vni caricarum addito; ſi mediocrem, vtriuſque partes aquas; ſi imbecillam, tertiam tantum ſinapi partem duabus caricarum.*

Si ex aceto paratur ſinapiſmus, inefficacior eſt ac imbe-

Digitized by Google

imbecillior, quia ſinapi virtutem diſcutit acetum.

Linteo autem excipi debet ſinapiſinus, vt parti adhibeatur, quam ſæpe intueri oportet, vtrum ex illius admotione ſatis ruboris contraxerit; alii enim citius, alii ſerius eius ſenſum percipiunt. Propterea certum temporis ſpatium, quo in parte manere debet, definiri non poteſt. Quod ſi longo temporis ſpatio ſinapiſmus cuipiam parti admotus non agat, nec cutis colorem immutet, ſpongiis aqua calida imbutis fouenda eſt, vt facilius intro facultas illius queat ſubire. Vt enim ſinapiſmus ad cutim excrementa poſſit euocare, hanc ſi non vlcerare, ſaltem rubrificare debet; vnde & phœnigmus, hoc eſt, rubrificans medicamentum ſolet appellari. *Phœnigmus.*

Poſt ſufficientem ſinapiſmi vſum, in balneum ducendus eſt æger, à quo pars roſaceo illinenda.

CAPVT. .XVIII.

De dropace & picatione.

DRopax topicum quoddam medicamentum eſt, interdum emplaſtri modo durum, interdum, vt malagma molle, prout poſtulat vſus. *Dropax quid.* Eſt vero dropax alius ſimplex, qui tantum pice & oleo modico paratur, vocaturque πίττωσις, id eſt, picatio, alius compoſitus, qui ſcilicet præter oleum & picem multa calefacientia recipit, vt piper, pyrethrum, bitumen, ſulphur viuum, ſaltem, cinerem ſarmentorum. *Differentia.*

Conuenit autem maximè diuturnis morbis, inquit Aëtius *c.18o. tetr. 1. ſerm* 3. & omnino ante & poſt ſinapiſmum adhibetur: Ante, vt corpus ad ſinapiſmum præparet: Poſt, vt reliquæ affectiones exſcindantur. Simplex ſic & fit, & adhibetur. *Quibus morbis cõueniat.*

Pix arida cum modico oleo liquatur, deinde calida adhuc cuti illinitur, & praraſis locis agglutinatur, & priuſquam perfectè frigeſcat, auellitur. Ea rurſus ad ignem calfacta agglutinatur: & ſimiliter, priuſquam *Picatio quomodo fiat.*

frigeſcat, auellitur: atque hoc ſæpe repetitur.

Picatio quibus affectibus cõueniat. Vtilis eſt aſſiduè vomentibus, cœliacis affectionibus, cruditatibus, & partibus alimentum non ſentientibus.

Dropax magis cõpoſitus. Compoſitior dropax fit ex calefacientibus enumeratis, cum videlicet partem quandam perfrigeratam ad priſtini caloris bonitatem reducere oportet, & cum exſiccare eſt opus, inquit Oribaſius *cap.* 10. *lib* 1. additur ſal, ſulphur, vinum, cinis ſarmentorum: Si aperire, euphorbium & lymneſtis, quæ alio nomine adarce vocatur. Singula autem hæc trita pici liquefactæ inſperguntur.

Oportet autem dropacem calidum adhibere, craſſitudinem habentem pro ratione virium ægri, pilis ante, vt dictum eſt, abraſis, in locis, quibus adhibetur.

Dropacis effectus. Porrò dropax confertim auulſis, ſpiritum remiſſum firmat, ad ſuperficiem reuocat, & propriorum operum commonefacit, *Aët. loco dicto.*

Nonnunquam & adhibetur pſylothri vice, ad euellendos pilos capitis achoribus obſeſſi. Malignum enim, fœtidum ac contagioſum iſtud capitis vlcus, quod mulierculæ tineam, Arabes aſaphari, vocant, non niſi euulſis, aut ſæpius abraſis capillis perfecte ſanari poteſt.

CAP. XIX.

De pſylothris.

Pſylothrũ quid. PSYLOTHRVM ad coſmetica medicamenta, quæ ſcilicet corporis cultui & ornatui inſeruiunt, refertur, nec vnguenti aut emplaſtri, aut alicuius ſpecialis formæ genus eſt, ſed depilatorium medicamen, quod forma qualibet adhibitum, hiſpidam partem, pilos ac lanuginem perdendo, glabram reddit. Omne autem pſylothrum propriè ſumptum, cum erodentem & vſtoriam habeat facultatem, non modo pilos attenuat, ſed auellit, & ad

tempus

tempus partem omnino denudat. Propterea non niſi magna cautione ac prudentia adhibendum eſt. Si enim cuti diutius immoretur, præſertim quod vſtorium eſt, cutem vlcerat, puſtulas excitat; & inſtar pyrotici adurit, vel vt eſcharoticum erodit. *cap. 7. lib. 4. de loc. affect.* Ex his, quæ partes glabras tuto faciunt, vtile eſt, inquit Oribaſius *cap. 13. lib. 10.* lixinium ſtillatitium, itémque arſenicum, ſandaracha, & calx viua. Áliquid autem eorum, quæ vehementer exulcerant, alicui imbecilliori miſcendum eſt, cuiuſmodi eſt pſylothrum ſic à Paulo Ægineta deſcriptum, *capit. 52. lib. 3.*

℞. *aſellorum domeſticorum* ℥. ij. *ſandaracæ* ℥ ß. *calcis viua* ℥. j. *aceti veteris, lixiuij ficulnei an.* lb. ß. *coquito in olla ad conſiſtentiam linimenti.* *Pſylothrũ Pauli.*

Notandum vero domeſticos aſellos animalcula eſſe, quæ ſub vaſis aquariis ſtabulantur, & in globulos ſe voluunt, à Græcis ὄνοι, à Latinis vulgo millepedæ, à Gallis Cloportes nominantur. *Aſelli domeſtici.*

Vt pili cadant, nec denuo renaſcantur, Rondeletius hoc imperat pſylothrum.

℞. *auripigmenti, ouorum formicarum, gummi Arabici an.* ℥ ß. *gummi hederæ* ℥. ij. *cum ſanguine veſpertilionis, vel ſucco hyoſcyami, fiat linimentum ex arte;* cuius portio adhibeatur loco nudando, abraſis prius capillis. *Pſylothrũ Rõdeletij.*

Ob inſignem, quam habet, vim ad perdendos pilos vitis alba, ſeu bryonia, ab Oribaſio & Aëtio pſylothrum nominatur.

Efficaciſſimum eſt, & quod ad hunc modum paratur.

℞. *calcis viuæ* ℥. ij. *auripigmenti* ℥. ß. *lixiuij fortis q. ſ. coquantur, donec immiſſa pluma depiletur, & fiat linimentum quo partes piloſæ inungantur, & per horæ quadrantem ſinatur, dein tergentur, tum locus aqua calida lauetur.* *Aliud.*

In Turcarum dominio minerale quoddam Ruſma illis dictum inuenitur, quod agendi præſtantia omnibus pſylothris iure debet anteponi; licet enim admodum ſit temperatum, nec partem, cui adhibetur, vrat, *Ruſma Turcarũ.*

pilos tamen celeriter & ſine dolore perdit,& loca læuia glabráque reddit, nullo remanente pilorum veſtigio. Vt ad votum applicetur, debet in tenuiſſimum pollinem læuigari, & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicæ mulieres paulo ante balnei, aut hypocauſti ingreſſum partibus obſcœnis & axillis adhibent, quas depilare & perpetuo glabras manere deſiderant. Eſt autem ruſina ſcoriæ ferri multum ſimile,ſed leuius,nigrius,& quidpiam exuſtum referens, vt ex Bellonij obſeruationibus *cap.33.lib.3.* narratur.

Ruſma quid.

CAPVT XX.

De veſicatoriis.

AB effectu,quem præſtat paruulum quoddam medicamentum externum, veſicas ſcilicet excitando, veſicatorium nominatur. Eſt autem paulo vehementius phœnigmo, ſeu ſinapiſmo, qui tantum ſuperficiem cutis rubrificat, & imbecillius pyrotico, quod eam ipſam adurit. Admotum enim cuti,epidermidem attollendo puſtulam excitat, qua rupta, ſerum effluit; vel paucum, ſi in corpore ſicciore, ac parte ſuperna adhibetur; vel multum, ſi in humidiore, vt in hydropico,ac in parte decliui, vt in tibia. Rupta enim cute,aliquando fluctuantis in abdomine & cruribus aquæ portio delabitur,& per vlcuſculum, tanquam fonticulum perenniter effluit,ſed vlcus ſæpe dyſepuloticum relinquit.

Veſicatorii quomodo à ſinapiſmo & pyrotico differat.

Prodeſt vero ad odontalgiam,pone aurem dentis dolentis veſicatorium admouere,vt aliquando ad pedium, in gonagra, podagráque,ſed pituitoſis magis, quam bilioſis conferre creditur. Vidi tamen herpetem veſicatorio admoto perfectè ſanatum, qui nullis aliis præſidiis ceſſerat. Marcellus laudat *cap.19. libro de re med.* ad lichenem, & alios affectus cutis ſanandos, ſi vulneri ex morſu

Veſicatoriorum vtilitas.

Digitized by Google

morſu ferarum inflicto, & bubonibus malignis applicetur veſicatorium, ex alto virus euocat, & faciliorem ac tutiorem curationem efficit. Ruſtici parare ſolent ex ſola radice ranunculi intrita & admota: Pharmacopœi ex cantharidibus pulueratis, pauco aceto & fermento mixtis: Optimum eſt, quod ex earum puluere, pauco gummi elemi excepto, conficitur. Sic quoque rectè fit. *Veſicatorium ruſticorum.*

℞. *euphorbij* ℈.ß. *piperis gr.vj. cantharidum præparatarum* ℈. ß. *fiat omnium puluis, qui excipiatur pauco fermento veteri & aceto, fiat maſſa mollis*, de qua exigua portio extendatur ſuper panno ſericeo, & fiat veſicatorium. *Aliud.*

CAP. XXI.

De pyroticis, ſeu cauteriis.

RECTE ſcribitur ab Hippocrate, *aphoriſm. vlt. lib. 7. quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat, ea ſanat ignis: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putanda.* Sæpe enim morbi cuiuſdam feritas tam ſæua eſt, vt nullo ſit medicamento locus, ſed vel pars ſecanda, vel vrenda, vel vtroque modo curanda. Vritur ſæpè ferro candente, ſed cum hocce remedium etiam fortiſſimorum terreat animos, Medicorum ſedulitas illius tanquam vicarium adinuenit, quod ab agendi vi & effectu, pyroticum nominatur. Ignis enim efficaciam præſtat, quando ipſius admotione, caro viua demoritur, mortua abſumitur, & pars ſana perforatur, vt morbidæ excretionem ſuſcipiat: morbida aperitur, vt proprium excrementum eructet. Sic abſceſſus cauterio diuiditur, vt pus extra proſiliat, ſic rumpitur vomica, ſic pertunduntur bubones, vt ſuum quodque virus euomat. *Pyroticũ cur dictũ.*

Ad humoris rheumatici reſolutionem, vel diuerſionem, in diuerſis partibus corporis adhibetur pyroticum, modò in capite, modò in brachio vtroque, modò

Cauteriũ ad herniam. in tibia alterutra. Admouetur quoque ad curationem enterocceles ſuper ea peritonei productione ampliore, qua ſpermaticæ venæ feruntur ad teſtes, vt caro noua in locum deperditæ ſuccenturietur, quæ viam inteſtino deſcendenti intercipiat, & ſic in loco proprio inteſtinum labi ſolitum contineatur.

Hac curandi methodo multi circulatores incautos euirant, dum vaſa ſeminalia ſimul cum productione pyrotico identidem repetito adurunt.

Pyroticorum materia. Deſumitur autem pyroticorum omnis materia ex adurentibus, ſeu cauſticis, quæ ſcilicet quartum caloris gradum ſuperant, veluti eſt: calx viua, arſenicum, ſublimatum, tartarum, auripigmentum, vitriolum, nitrum, & lixiuium forte, vt quod paratur ex cineribus ſarmentorum.

Conficiẽdi modus. Eſt verò multiplex pyrotica conficiendi modus: quiſque enim ſua, ſuóque modo parata ſeruat, quæ omnium præſtantiſſima profitetur. Noui barbitonſorem omnium maximè ignarum, qui ſublimatum tantùm admouebat, pauco vnguento Ægyptiaco ſubactum, omniúmque pyroticorum ſecuriſſimum mordicus contendebat.

Marianus in ſua Chirurgia, plurimi facit cauterium quoddam ex Io. Vigonio ſurreptum, quod ſic deſcribitur.

℞. *lixiuij* ℔ *vi. ſaponis, vitrioli Romani an.* ℥. j. *bulliant omnia ſimul in vaſe aneo ad aqua conſumptionem. Quod in fundo remanebit, colligatur, atque ex eo fiant cauteria diuerſa magnitudinis pro arbitrio.*

Cardanus ex ſolo ſapone & calce mixtis, tritis, & ad vnguenti conſiſtentiam ſubactis, cauteria ſua conficiebat: Nunc verò parantur ad ignem, & formam nanciſcuntur ſolidiorem, & magis idoneam. Vt hoc modo:

℞. *calcis viua* ℔. j. *ſalis nitri* ℥. j. *infunde per diem integrum in* ℔. *iiij. lixiuij ex cineribus vaſorum vinariorum, vel herbarum calfacientium parati: Subinde baculo tota mixtura agitetur, poſtridie coletur, ter, quaterque, dum aqua clara euaſerit, qua aneo vaſe excepta coquatur ad ignem luculentum, ad aqua conſumptionem,* non

tamen

tamen *ad perfectam lentoris exſiccationem. Tum ex ea maſſa fiunt cauteria multa, multiplicíſq; magnitudinis*, quæ in vaſe vitreo, oris anguſti diligenter operculato vſus aſſeruentur.

Sic adhuc rectè ad hunc conficiuntur modum.

℞. cineris ſarmentorum lb.iij. ſalis gemmei ℥.ij. calcis viuæ lb.j.ß. infunde per horas quatuor, aut quinque in lb.xv. aquæ pluuiæ, omnia ſimul, ac ſæpe agitando: tum bulliant parum: Atq; cum tota planè mixtura refrixerit, ſexies aut ſepties per linteum ſatis craſſum coletur. Colatura limpidiſſima excipiatur ærea pelui, tam diuq; concoquatur, donec in ipſius fundo relinquatur petrea quædam materia, ex qua pyrotica variæ magnitudinis formentur.

Inter Parei farragines cauterium quoddam inuenitur, ridiculo nomine, ſericeum, dictum, cuius vanam pollicitationem cùm effectus improbet, eius deſcriptionem ſubiicebo.

CAPVT XXII.

De ſcuto.

VENTRICVLI intemperiei frigidæ, ac imbecillitati multa medentur tam aſſumpta quàm admota. Aſſumuntur blanda purgantia & euſtomachica, vt pilulæ ex aloë, & rheo, aromaticum roſatum, & pulueres digeſtiui, vulgò dicti.

Admouentur calefacientia & roborantia, vt litus, fotus, de quibus ſupra, & ſcutum, de quo nunc agendum. *Scutum cur ſic dictum, & cui parti accommodatum.*

Sic autem vocatur medicamentum quoddam ventriculo peculiare, quod ſcuti formam habet, illiúſque calorem ſuſcitat, robur adauget, & coctionem iuuat admotum.

Concinnatur interdum ex emplaſtro quodam ſtomachico, ſuper aluta extenſo & admoto, & aliquando ea parte, qua proximè carnem contingit, raro ſyn- *Eius differentiæ.*

done inuoluto.

Sæpius tamen fit ex arida materia, quæ ventriculo confert roborando, craſſiuſculè trita, bombace excepta, & duplici linteo ad ſcuti formam conſuta.

Ventriculum peculiariter reſpicientia.

Materiam illam copioſſimam nobis ſuggerit calefacientium & roborantium vberrima ſeges, inter quæ ea potius ſeligenda, quæ ſpeciali dote ventriculum reſpiciunt, vt nux moſchata, macis, caryophilli, calamus aromaticus, ſchœnanthum, roſæ, menta, abſynthium, & alia multa, quæ ſuaui odore ſpiritum recreant, & amico calore iuuant concoctionem. Sic autem parari poteſt ſcutum viribus ad dictos vſus efficaciſſimum.

Scutum roborans & calefaciens.

℞. *cyperi, ligni aloës, calami aromatici an.* ℥.j. *ſchœnanti, cinnamomi, caryophill. nucis moſchatæ an.* ʒ.ß. *macis* ℈.j. *roſarum rubearum, maioranæ, abſynthij, mentæ an.* ʒ.ij. *ſaluiæ* ʒ.j. *fiat omnium puluis, qui cotone moſchato exceptus & interſutus geminis linteis, in ſcuti formam concinnetur.*

Minori ſumptu confici poterit, quod ſic deſcribitur.

Aliud.

℞. *galangæ, ireos, piperis, an.* ʒ.j. *baccarum lauri, cumini an.* ʒ.ß. *abſynthij vtriuſq; mentæ, ſaluiæ & roriſmarini an. m.* ß. *fiat omnium puluis, excipiatur carpto goſsipio, & fiat ſcutum regioni ventriculi admouendum.*

CAP. XXIII.

De cucuſa, & ſemicucuſa.

CVM cerebrum ſit velut magna glandula Hippocrati *lib de grandul.* & caput ſit pituitæ ſedes ac locus: inſtar enim cucurbitulæ trahit, magna congeries humoris frigidi in toto capite ſolet aſſeruari, qui niſi medicamentis idoneis vacuetur, aut perennis illius generatio impediatur, ad membra ſubiecta, puta fauces, pulmones, thoracem, & reliquas partes inferiores delabitur. Multi tamen-

men adeo medicamenta vacuantia auerſantur, aut tanta cerebri frigiditate laborant, vt etiam repurgati, ſæpe de capitis grauitate, ac catarrho conquerantur, maximè ſi crepuſculo ſeſe commiſerint, aut ſubdiu caput pauculo tempore nudarint.

Cucufæ capiti ſunt peculiares.

Poſt igitur vniuerſalem purgationem, ad robur capitis, ad frigidam eius intemperiem, ad dolores inde genitos, ad deſtillationem ſiſtendam, ex goſſipio pulueribus cephalicis conſperſo, & duplici linteo interſuto, cucufa capiti apta ac conueniens, inſtar pileoli formatur.

Earum materia.

Omnis porrò materia puluerum, ex quibus infarciuntur cucufæ, non ex ſtirpibus ſiccis tantùm pendet, ſed ex mineralibus & animalibus quædam ſæpe mutuamur, quæ multum adferunt, vt ſuauitatis, ſic vtilitatis.

Suauis & vtilis eſt puluis ad cucufas, capiti roborando aptandas, qui ſic paratur.

Puluis ad cucufas.

℞. caryophill. cinam. calami aromatici, ſchœnanthi, ireos an. ℥. j. baacarum lauri ℈. ij. ſtyracis, benioin. an. ℥. ß. macis ℈. j. maioranæ, roriſmarini an ʒ. ij. moſchi ℈. ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur bombace ad cucufam.

Quibus non licet propter rei familiaris anguſtiam, cucufas ſic paratas geſtare, minore ſumptu conficientur, hoc modo.

Alius.

℞. betonicæ, meliſſæ, ſaluiæ, ſtœchados vtriuſque, roriſmarini an. m. ß. ligni lauri ʒ. iij. cumini ʒ. j. fiat omniũ puluis ad cucufam concinnandam,

Is quoque puluis ad eoſdem vſus tutò ac feliciter capillis inſpergitur.

In ſumma, vna eſt & eadem cucufæ & ſcuti parandi ratio: ſed illius forma, capiti adaptatur, huius ſtomacho: vtriuſque facultas parti, cui deſtinatur, iuuãdæ accommodanda: ſtomachica ſtomacho, Cephalica capiti, cui adſtringentia quandoque miſcemus, dum catarrhos ſiſtere conſilium eſt.

Et vt cucufa totum cranium inuoluit, ſic ſemicucufa tantùm dimidium: vel certè puluis medicamentoſus vni tantùm parti, quæ ſcilicet malè habet, adhibea-

tur,& cum bombace interbaſtetur, vt loquitur vulgus, ad ſemicucufam.

CAP. XXIV.

De ſacculis.

CVm minutula ſemina, ac etiam paulò maiora, magna ex parte integra & ſicca, ex vſu ſint Medico, vixque per ſe ſola partibus corporis poſſint adhiberi, ante illorum vſum ſacculo includuntur, vel magno, vel paruo, pro partis, cui adhibentur, conditione. Ad auris tinnitum, non niſi paruus admodum vſurpatur: Ad colicum dolorem & Tympanitem, magnus, vt qui ſæpe totum abdomen operiat. Eius magnitudo, qui regioni cordis admouetur, proportione quadam illi reſpondere debet, vt nec multo maior, aut minor concinnetur: cuiuſmodi ſunt, qui ex cardiacis & alexitericis pulueribus parantur, & tempore peſtilenti ſuper cordis regione, ad illius & facultatum tutelam geſtantur.

Fomenta ſicca. Sunt autem vel ſicci, vel humidi: Sicci alio nomine à veteribus, fomenta ſicca vocantur, apud quos idem eſt vſus ſacculorum & fotuum. Admouentur multis corporis partibus, capiti, cordi, ventriculo, iecori, lieni & vtero, ſub eadem forma, quadrata nempe, quæ tamen oblonga eſſe debet, inſtar linguæ bubulæ, dum lieni, vt ſcutiformis, dum ventriculo adhibetur.

Vt autem æquabilis ſit materiæ per omnes ſacculi partes diſpenſatio, is trăſuerſim filo acu traiecto, conſuendus eſt. Qui cordi applicatur, ferè ſericeus eſt, qui reliquis partibus, lineus, aut cannabinus, ſed rara filorum ſerie contextus.

Ad refrigeratos artus, ad flatus diſſipandos, ad humores euocandos & abſorbendos, ſacculi non niſi calentes adhibentur, veluti ſunt, qui ex ſeminibus frixis, & vino aut aceto irrigatis fiunt, vt ad colicum dolorem, & Tympanitem hoc modo.

℞. mily

℞. *milij* lb. ß. *baccarum lauri contuſarum* ℥.*iij.ſem. fœniculi,anethi,cumini,an.*℥.j.*ſalis communis* ℥.*ij.ocymi, maiorana an.m.* ß. *torreſiant omnia ſimul in ſartagine, & calidiora recondantur in ſacculo,* qui affectæ parti inducatur, quique refrigeſcens denuò calefiat & admoueatur: vel duo ſimul parentur, vt viciſſim adhibeantur.

Sacculus ad Tympanitem & colicũ dolorem.

Ad cordis affectus eximiæ eſt virtutis ſacculus hoc modo paratus.

℞. *radicum angelicæ,ireos,enulæ campanæ,cyperi,gentianæ, tormentillæ an.* ʒ. j.*trochiſcorum de caphura,benioin ,ſtyracis calamitæ an.*℈.*ij. aliptæ moſchatæ, ligni aloës,ſantali citri.an.*ʒ.ß. *macis, caryophillorum, ſchœnanthi an.*℈ j.*granorum kermes, corticis citri ſiccæ an.*ʒ. *ij.fiat omnium puluis craſſiuſculus, qui exceptus ſacculo ſericeo regioni cordis adhibeatur.*

Alius ad affectus cordis.

Vix probantur ſacculi ſicci ad pleuritidem, etiam liquoris cuiuſdam vapore madidi: præſtiterit fotus humidos applicare,de quibus ſupra.

Ad capitis & ſtomachi affectus, cucufæ, frontalia, & ſcutum imperantur,cùm tamen lethargũ, apoplexiam, Carum,aut ſopitos ſenſus excitare conſilium eſt,ſacculi magis conuenient ſic deſcripti.

℞. *cyperi, galangæ, caryophillorum, radic. angelicæ, baccarum lauri,cumini an.*ʒ.*ij. ſaluiæ,maioranæ,betonicæ,ſtœchados,vtriuſque lauendulæ an.m.*j. *fiat omnium puluis craſſiuſculus, excipiatur duobus ſacculis interbaſtatis ad caluariæ frictionem.* Sic enim magis conducit duos habere ſacculos, maximè cùm calidos admouere proponimus,vt dum vnus adhibetur,alter paulatim calefiat; & viciſſim alter alteri ſuccedat adhibendus.

Sacculus ad lethargum, apoplexiam, &c.

CAPVT XXV.

De dentisfriciis.

DENTES permultis vitiis obnoxij ſunt: eos enim nigredo deturpat, caries abſumit, laxitas tremulos facit, dolor anxiè laceſſit. Nigredini præſcribuntur dentifricia, laxitati aſtringentia, cariei detergentia roborantiáque, dolori mille remedia. Quiſque enim expertum ad Odontalgiam ſe habere ſecretum profitetur. Sed accidit ſæpe, vt quod ſemel profuit, poſtea irritum eſſe, & interdum obeſſe comperiatur.

Hiſtoria. Ægrius autem ferunt multæ mulieres, dentium nigredinem, quàm dolorem, qui licèt à plebecula, tanquam momenti nullius affectio deſpiciatur, filio tamen Metrodori maxillæ marcor ſuperuenit, exciderunt dentes molares & ipſa maxilla. *Hippoc. lib. 5. & 7. epid.*

Porrò dentibus extergendis & dealbandis dentifricia à Medicis præſcribuntur, eáque forma multiplici, vt pulueris, opiatæ, linimenti, ſed vſitatiora forma pulueris dantur: vt,

Puluis dentes dealbans. ℞. *oſſis ſepiæ* ℥. ij. *coralli albi, cryſtalli an.* ℥. j. *cornu cerui, lentiſci an.* ℈ ij. *fiat omnium puluis*, quo fricentur dentes.

Parem habet vim dentibus dealbandis dentifricium, hoc modo deſcriptum.

Variæ dẽtifriciorũ formulæ. ℞. *ſcobis eboris, pumicis, cornu cerui an.* ℥. j. *coralli* ℈. ij. *margaritarum* ℈ j. *caryophillorum, cinnamomi, roſarum, roriſmarini an.* ℈. j. *fiat omnium puluis pro dentifricio.*

Forma opiatæ dentifricium ſic imperari poteſt.

Dentifricium in forma opiata. ℞. *dentium equorum vſtorum, aluminis, coralli albi an.* ℥. j. *oſſis ſepiæ, pumicis an.* ℥. j. *ſalis vſti* ℈. ij. *macis, caryophillorum, lentiſci an.* ℥ ß. *fiat omnium puluis, & cum melle roſato, fiat opiata*, qua manè fricentur dentes, & poſtea vino abluantur diluto.

Quibus magis arridebit dentifricium forma linimenti,

menti, ſic parabitur.

℞. *putaminũ ouorum uſtorum, cornu cerui, cryſtalli an.* ℥ j. *ſantali citrini, lentiſci an.* ℥ ß. *radicis ireos* ℈. j. *moſchi* ℈. ß. *fiat omniũ puluis tenuiſſimus, & cum ſyrupi roſarum ſic arrũ quantitate ſufficienti, fiat dentifricium liquidiuſculum*, quo manè dentes circũliniantur.

Aliud in forma linimenti.

Sunt, qui forma trochiſcorum parant, quibus exſiccatis & induratis ſæpe fricando detergunt, expoliunt & candidiores reddunt.

CAP. XXVI.

De odoramentis.

NON abs re ſcripſit Hippocrates *initio lib. de medico*, in Medico præter cætera, cultũ artificialẽ in veſtitu & odoramentis ſuauibus requiri, quibus tanto ſolet æger delectari, quanto his offendi, quę vel ingrata ſunt, vel nimis fragrantia. Ea ſiquidem auerſantur multi, quod caput vel repleant, vel moleſtè feriant, & cephalalgiam inferant: Contra verò ſuauiſſimi halitus ex rebus odoratis prodeuntes, vterum, ventriculũ, cor & cerebrum multum recreant. Cuius rei rationẽ reddens Galenus *c.6. lib.1. de ſympto. cauſ.* & proportionem conſtituens odoratus ad guſtum, ſic *libris ſimplicium c.21. li.4. de ſimpl. med. facult.* loquitur: *Quemadmodum ſapores grati & familiares, iidem quoq; & dulces ſunt: ingrati nec dulces, nec familiares: Sic odores familiares ſpiritui animali, iidem quoq; grati & ſuaues ſunt. Qui verò non familiares, nõ ſuaues ſunt, & malè olentes.* Atqui vt dulcia temperata ſunt Galeno *c.10. lib. ſimpl. li.1. de cauſ. plant.* ſic odorata ſuauia moderatum habent calorem, vt placet Scaligero.

Sapores dulces grati.

Odores qui grati.

Quæ cùm ita ſint, odores ſuaues grati erunt cerebro & partibus principibus. Quædam tamen odorata tertium caloris gradum attingunt, vt cinnamomum, caryophilli, calamus aromaticus, verum his non vti-

mur, niſi parua quantitate, aut his admixtis, quæ calorem illum contemperant: Odorata namque magna quantitate naribus obiecta, grauem odorem & cerebro noxium ſpirare ſolent, quæ minima quantitate recreant, quod vnitus odor, & grauis temperetur aëre ambiente, aut rerum aliarum permixtione. At malè olentia quantumuis aëre temperentur, non ſolùm qualitate ſua, ſed etiam ſubſtantia cerebro, & partibus neruoſis aduerſantur ex Galeno *cap.10. lib. de inſtru. odorat.* Quod confirmat Ariſtoteles, dum *c.24. lib.8. de hiſt. animal.* ſcribit, mulieres ad odorem lucernæ extinctæ abortire.

Malè olentia ingrata & facultatibus noxia.

Cùm igitur ſuauis rerum odoratarum halitus ſit conſocialis ſpiritibus, illorúmque familiare pabulum, Medicus nôn modò captabit gloriam apud vulgus, ſi fuerit vnguentatus, ſed etiam ipſe aliis odoramenta præſcribet, ad ſpirituum robur & cuſtodiam ſanitatis.

Ea verò vel forma pulueris, vel vnguenti, vel pomi vel trochiſcorum deſcribũtur: Forma pulueris diapaſma, vel odoramentum ſic fiet ſuauiſſimum.

Puluis odoratus.

℞. *calami aromatici* ʒ.iij. *ireos florentia* ʒ.ij. *ſtyracis calamita, benioin an.* ʒ j. *roſarum* ℈.ij. *caryophillorum* ʒ.ß. *moſchi, ambra an.* ʒ.ß. *fi. omnium puluis*, accuratè ſeruandus, ne vis eius exhalet.

Puluis Cyprius.

A recentioribus celebratur puluis quidam, Cyprius vulgò dictus, vt & violeus, cuius cùm variæ deſcriptiones dentur, quiſque puluerem odore ſuauiſſimo fragrantem Cyprium, vel violeum nominat.

Vnguenti forma facilè parabitur odoramentum, ſi puluis ſupra deſcriptus excipiatur pauco oleo liquido, ambra & cera, vt conſiſtentiam acquirat idoneam. Vel ſic:

Odoratum vnguentum.

℞. *ſantali citrini, calami aromatici, ſchœnanthi, cinamomi an.* ʒ.j. *ſtyracis calamita benioin, macis an.* ʒ.ß. *cera* ʒ.iij. *ol. moſchelini qu. ſuff. fiat vnguentum.* Vel hoc modo:

Aliud.

℞. *macis, cinamomi an.* ʒ.ß. *benioin* ℈.ij. *zibethi, moſchi, ambra an.* ℈.ß. *caphura* g̃.v. *cum oleo amygdalino ſilitus.*

Fit quoque ex aromatis ſelectis odorata maſſa, ex qua

Digitized by Google

qua vel pomum, vel trochiſci formantur, quorum ſuauitas magni fit, vt,

℞. *corticis citri ſicci, cinamomi, ladani an.* ℥. j. *ſtyracis calamitæ* ℥. ij. *macis, caryophillorum, ligni aloës, ireos an.* ʒ ß. *caphuræ* ℈. j. *moſchi, zibethi, ambræ an.* ℈. ß. *cum mucagine gummi tragacanthi in aqua roſarum extracta fiat maſſa.* ex qua fiat pomum, vel orbiculi, aut paſtilli cuiuſuis figuræ. *Odorata maſſa.*

CAP. XXVII.

De ſuffitu, & auiculis Cypriis.

SVAVES quidem odores, ſpiritus omnes exhilarant, ſed multa ſuum, nonniſi vt ignis halitum communicant: Proinde prunis ignitis incenduntur, aut ita certè calefiunt, vt quoquo verſum odorem ſpargant.

Sic ſua Thymiamata primi Dei cultores parabant, ſic ſuos ſuffitus Medici ad ſanitatem: ſic ſuos Aulici ad voluptatem conficiunt. Non tamen in prunas ſemper materia ſuffituum iniicitur, ſed cocula quadam, ſic Pompeio dicta, ænea, vel argentea, quam vulgus Caſſoletam nominat, excipitur, ſimul cum aqua roſarum, vel arantiorum, in eaque, dum feruet tota mixtura, ſuppoſitis in eius media parte carbonibus accenſis, vapore ſuaui totam ædiculam implet. *Cocula. Caſſoleta.*

Eſt igitur ſuffitus vel humidus, vel ſiccus, & vterque vel voluptatis, vel ſanitatis. Humidus paratu facilis eſt, & familiaris mulierum ſplendidè viuentium, quæ dum ægrotant, vel ſaltem his diebus, quibus medicamenta purgantia ſumunt, ex cortice arantiorum, citriorum, caryophillorum, cinamomo & aqua roſarum ſimul mixtis, & ignita Caſſoleta receptis, cubiculum ſuffiunt. *Suffituũ differẽtia.*

Siccus à Pharmacopœis Medicorum conſilio frequentius paratur, non modò ad voluptatem, ſed etiam ad vtilitatem.

Voluptatis ſuffitus dari ſolet his, qui deliciis & cultui corporis indulgentes, res paternas effuſè diripiũt.

Suffitus ad ſanitatem. Qui ſanitatis eſt, his præſcribitur, quibus ſpiritus reficiendi ſunt, roborandum cerebrum, cor exhilarandum, & à malignitate extrinſecus adueniente vindicandum.

Suffitus quibus affectibus conueniunt. Confert etiam pulmonibus infarctu à craſſa pituita liberandis, non tamen omnibus affectionibus circa thoracem conſiſtentibus idoneus eſt: Sanguinem enim ſpuentibus aduerſatur, inquit Aëtius *c.144. tet. ſerm. 3.* cùm per eorum, quæ ſuffiuntur, vaſa rurſus aperiantur, neque his adhuc, qui ſiccum morbum circa thoracem habent: Verum Aſthmaticis, Orthopnoicis, & quibus thorax copia crudorum humorum infeſtatur, prodeſt, vt etiam lue venerea laborantibus, ſi ex medicamentis idoneis, quæ iſtius morbi virus, per frequentem ſaliuationem abiiciunt, vt decet, paretur, atque corpore prius per vniuerſalia remedia vacuato, vſurpetur. Ferè autem forma pulueris craſſiuſculi, ſuffimigium datur, vt ad roborandum & ſiccandum cerebrum, hoc modo:

Lues Indica ſuffitu nonnunquã curatur.

Puluis pro ſuffitu cerebrum corroborans & exſiccans. ℞. *ſtyracis calamitæ, benioin an.* ʒ. j. ß. *gummi iuniperi, thuris an.* ʒ. j. *caryophyllorũ, cinamomi an* ℈. ij. *foliorum lauri, ſaluiæ, roriſmarini, maioranæ an.* ʒ. ß. *fiat omniũ puluis craſſiuſculus*, cuius portio prunis cãdentibus inſpergatur, vt odoratum fumum expiret æger.

Ad ſiſtendum humorem, qui è cerebro ad pulmonem delabitur, ad hunc modum parabitur ſuffitus.

Alius ad ſiſtẽdum humorẽ delabentem ad pulmones. ℞. *nucum cupreſſi, balauſtiorum, ladani an.* ʒ. j. *roſarum* ʒ. ij. *baccarum myrthi, maſtiches, an.* ʒ. j. ß. *fiat puluis pro ſuffumigio.*

Cordi roborando & reſarciendis ſpiritibus, ſuffitio confert ad hunc confecta modum.

℞. *calami aromatici, xyloaloës, ſchœnanti, cinamomi, an.* ʒ. j. *ſtyracis calamitæ, benioin an.* ʒ. j. ß. *macis, caryophillorum an.* ʒ. ß. *roſarum, maioranæ an* ℈. ij. *alipta moſchata* ʒ. ij. *fiat omnium puluis ad ſuffitum.*

Auiculæ Cypreæ. Ex iiſdem pulueribus cum carbone ſalicis, & liquore quodam idoneo aliquando conficitur maſſa, ex qua fiunt paſtilli, vel tedæ vel auiculæ, vulgo Cypreæ dictæ, quæ citra flammam, ignem facilè admittunt, & ſua-

ſuauem fumum exhalant. Sic ritè poſſunt fieri.

℞. *benioin* ℥. j. *ſtyracis calamitæ* ℥. ij. *ladani* ℥ ß. *aliptæ moſchathæ*. ʒ. iij. *caryophillorũ. ſchœnãthi, an* ʒ. ij. *ligni aloës*. ʒ. j. *carbonis ſalicis* ℥. ij. *terantur omnia: puluis excipiatur gummi tragacantho aqua roſarum ſoluto, fiat velut paſta, ex qua formentur vel auiculæ, vel claui, aut orbiculi, cuiuſlibet figuræ.*

Ad ciendos menſes vult Hippocrates *lib. de nat. mulieb.* vt mulieres ſingulis quibuſque diebus bis ſuffiantur infundibuli fiſtula, per quam fumus deducitur penitiſſimè in ſinum pudoris intromiſſa. Eligenda verò, quæ primò, aut ad ſummum ſecundo gradu calefaciunt: dein ad vehementiora tranſeundum, ea tamen cautione ſeruata, vt non valde acria vſurpentur, ne caput grauetur, & vteri ceruix exulceretur, vt iuſſit Hippocrates, *lib. de ſuperfœtat.* *Suffitus confert menſibus mouẽdis.*

Fiunt verò ſuffimenta, vt vaſa diducantur, & proximè vterus accurrat ad orificium, ſicque ſanguis extra facilè prorumpat. Sed cùm menſium cunctatio à duritie & ſiccitate vteri proficiſcitur, materia ſuffitus aliquo liquore excipienda eſt, quo poſſit vterus humeſcere, vt cera & oleo ſimplici, vel odorato, aut terebinthina, vel ladano, vel gummi tragacantho, vt fiant paſtilli, qui vſus tempore in carbones ignitos iniiciantur, vel potius in cineres calidos, vt voluit Ariſtoteles *in problematis*: vt [illegible]

℞. *radic. cyclaminis, aſari, myrrhæ, bdellij, ireos. an.* ʒ. j. *ſtyrac. calamitæ*. ʒ. iij. *nigellæ Romanæ* ʒ. ij. *cinnamõ, caryophill. an.* ʒ. j. *ſabinæ, maioranæ, calaminthæ, dictamni an.* ℈. ij. *galliæ moſchat.* ʒ. j. *fiat omnium puluis pro ſuffitu muliebrium, vel excipiatur terebinthina Veneta, & fiant paſtilli ad eundem vſum.*

Vlceribus quoque dyſepuloticis, quibus fruſtra tentata fuerunt alia remedia, & Indicæ lui ſuffimenta ſæpe feliciter vſurpantur, maximè verò quæ ex cinnabari fiunt, cui, vt hydrargyro, cuius eſt multum particeps, mira virtus ineſt, & alexiteria, ad venerei morbi virus, per ſaliuationem excludendum. Illius namque fumus toto exceptus corpore, per ſpiramenta cutis ſeſe transfert in corpus internum, & humorem attenuando, im- *Suffitus menſes prouocãs.*

Digitized by Google

pellendo ac diſiiciendo, tandem ad os deducit, & frequenti ſputatione foras excludit Sicque non modo vlcera, quæ pharyngem & internas oris partes occupant, perfectè delet, ſed & dolores ſedat & materiam, quæ tubercula & puſtulas committebat, optimè ſanat. Sic autem parari debet ad huius mali curam ſuffitus.

Suffimēta ad luem venereā. ℞. *benioin, thuris libani an.* ℥. ij. *baccarum lauri calami aromatici an.* ℥. j. *cinnabaris* ℥. x. *fiat omnium puluis, qui excipiatur ſtyrace liquida pro ſuffimigio.* vel ſic:

℞. *granorum iuniperi thuris maſtiches ladani an.* ℥. j. ß. *cinnabaris* ℥. j. ß. *terantur omnia, & ad vſum ſeruentur pro ſuffimento.* hoc quoque modo rectè parabitur.

℞. *ſtyracis calamitæ, benioin, caryophyllorum, thuris maſculi, ladani an.* ℥. j. *myrrhæ* ℈. ij. *galliæ moſchatæ* ℥. ij. *maſtiches* ℥. j. *cinnabaris* ℥. j. ß. *terantur omnia, & excipiantur terebinthina, vt coëant in maſſam,* ex qua fiant paſtilli pro ſuffimigio.

Eiuſmodi autem ſuffitus non niſi ſumma prudentia ſunt adhibendi, ne ſtrangulationem, aut neruorum reſolutionem, aut tremorem adferant. Cinnabaris enim, vt & hydrargyrus, cùm vix naturæ legibus coërceantur, non niſi à peritis & expertis Medicis debet exhiberi.

Hiſtoria. Vidi quendam pediſſequum regis à muliercula ſuffitum, qui ob recurrentium neruorum reſolutionem, duos menſes ante obitum, à maligno fumi halitu concitatum, ἄφωνος ſeu loquendi impotens miſerè periit.

Alios obſeruaui ab Empiricis & ignaris cinnabari indebitè parata, tractatáque ſuffitos paralyticos euaſiſſe, nec arte vlla poſt ad ſanitatem redire potuiſſe.

Nolo plures hiſtorias eorum, qui à circulatoribus ſuffiti, ſæuis doloribus cruciati, ac tandem victi interierunt, enarrare Si quis enim miſellus lue venerea infectus, vel guaiaci decocto, vel hydrargyro litu, vel cinnabaris ſuffitu tandem conualuit, idem eandem opem, quam ipſe ſenſit, in aliis vult experiri: vnde multi ſartores, fabri, & etiam baiuli his remediis Lutetiæ nunc

iſtius

Digitized by Google

iſtius morbi curam audacter pollicentur, & infeliciter ſuſcipiunt.

Sic videor omnes remediorum formulas, tum in hoc, cùm in tertio libro deſcripſiſſe. Si quæ alio nomine ab antiquis deſignantur, ſub illis continentur, vel iam eorum tanquam inutilium exoleuit vſus, quod ſi quis nauſeabundus has lucubrationes faſtidiat, ac malo animo famæ noſtræ inſultet, det illi Deus meliorem; atque maleuolo cùm ſit & omnibus diſpliceat, illi forſan diſplicere, non nefas. Sequitur nunc, vt beneuolo artis Pharmaceuticæ ſtudioſo Officinam extruamus.

Finis libri quinti.

IOANNIS RENODÆI MED. PARIS. DE MATERIA MEDICA, COMPOSTIONIBUS in Pharmacopolio parandis & ſeruandis neceſſaria,

LIBRI TRES.

LIBER PRIMVS De plantis.

PRÆEATIO.

VNIVERSI *compendium homo, viuentiū perfectiſsimus, diuinum animal, & corporū omnium* μετειότης *naturæ lege, ſæuiſsimis ac innumeris morbis ,* ἀπὸ τῶν ἐνόντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν *laceſsitur: Ex principiis enim generationis humanæ connaſcitur infauſta quædam labes,*

μικρόκοσ-μος.

bes, ex qua morborum ſeges immenſa ſoboleſcit; nam ſeminalis hæreditas non ex omni parte beata, ſed iniuriis permultis, quæ ad interitum neceſſario fatalem iter parant, obnoxia. Ex qualitatum ſiquidem oppoſitarum, quibus conſtat corpus, diſſidio, ex perenni, ac triplici ipſius effluuio, excrementorum prouentu, prauo rerum non naturalium vſu, animi pathematis, humidi primigenij iactura, & caloris extinctione natiui, qui virtutis eſt finitæ, atque vt agens phyſicum repatitur agendo, quotidie morimur. Summus tamen Opifex, optimus rerum & conditor & conſeruator, hominem vt foueret, ac tueretur, totum repleuit terrarum orbem omni genere auxiliorum, ex quibus ille non modo victum & veſtitum habet, ſed adhuc auxilia multa, vt medicamenta ſaluberrima, quorum gratuito fauore & virtute eximia ſuæ ſanitati proſpicit, & morbos futuros præpedit, vel iam factos feliciſſimè pellit.

Morien-di neceſſitas.

Auxilia illa ſunt ſtirpes, mineralia, animantia, ex quibus medica materies ſumitur, quam his tribus libris examinamus, non quidem totam; laboris enim eſſet immenſi, & forſan inutilis, ſed eam tantum

Ex quibus ſumitur materia medica.

quæ ſingulas compoſitiones in noſtra Officina, ſeu Antidotario deſcriptas ingreditur. Qui integram plantarum hiſtoriam deſiderauit, præter eruditiſſimam Dioſcoridis lectionem, Ruellij, Mathioli, Dodonei, Lobelij, Dalecampij & Cluſii laborioſiſſimos commentarios poterit conſulere. Qui de mineralibus & metallis prolixiorem textum poſtulat, adeat Georgium Agricolam; qui animalium hiſtoriam, legat libros 9. Ariſt. de animal. Conrad. Geſnerum, & Edoard. Vuottonum, qui de ea materia doctiſsimè ſcripſerunt. Quæ enim breuiter nunc & dilucidè ſumus explicaturi, tum inſtituendo Pharmacopæo, tum inſtruendo Pharmacopolio ſat eſſe putamus, cum ex his omnia medicamenta vſitatiora & præſtantiora tam in rem præſentem, quam futuros vſus ſoleant parari.

Prioris libri diſpoſitio.

In prima autem primi libri ſectione, multa ſimul congeſsi adeo vulgaria, vt non ſolum in pharmacopoliis, ſed ſingulorum ciuium ædibus ex parte maxima reperiantur, quorum tamen vſus in medicina tam frequens eſt, & neceſſarius, vt ſine illis, vix medicinam aliquis faciat; aut medicamenta quædam rectè paret, & feliciter

ter exhibeat. Quid enim in communi medicamentorum vſu vſitatiuo aqua, vino, aceto, ſaccharo, melle, manna & floribus cordialibus? Quid frequentiùs celebratur quatuor emollientibus, quinque capillaribus, quinque radicibus aperitiuis, quatuor ſeminibus frigidis, totidem calidis, tam maioribus, quam minoribus? & aliis quibuſdam in huius libri fronte deſcriptis?

Hæc igitur omnia in reliquorum claſſes minus aptè referenda putaui, cum ex vſu ſint quotidiano, & illorum portio in area, alia in veſtibulo pharmacopoliorum proſtet, alia in cella vinaria, alia in popina, aut taberna poſteriore conſeruent. In abaci vero capſulis anterioribus ſemina frigida, calidáque reponi ſolent, vt præſto ſint perpetuo, eáque, dum vſus poſtulat, mox Pharmacopœus habeat præ manibus. Sic duximus æquum, de ſtirpibus aliquot, aut earum partibus inter ſe qualitatibus valde oppoſitis, ſectione ſimul eadem methodicè tamen agere.

Ab aqua autem auſpicari viſum eſt, vt quæ ſit non modo communiſſima, ſed vtiliſſima, qua ſine nec ſumus, nec viuimus ſani, aut ægroti conualeſcimus. Ex ea, tan-

quam vulgatiſsima , vt obiter dicam, Chriſtus imbecillitatis noſtræ memor primum inſtituit ſacramentum, quo lauit nos à protoparentis crimine, aliáque multa miracula fecit, quæ qui tantum phyſicus eſt, minimè capit. Qualitates vero naturales & eximias, dum accuratè perquirit, dignoſcit, experitur, in omnibus diuinum cogitur mirari Conditoris opificium.

CAP. I.
De Aqua

AQVA diuerſa ratione & elementum & alimentum dicta, non ſolum commune ſobolis humanæ ſolatium eſt, ſed animantium & vegetantium omnium ſubſidium, quo nullum viuens carere poteſt. *Ariſtoteles cap. 2. lib. 4 de gen. animal.* Degunt enim animantia multa abſque ignis vſu, ſine aqua nullum, & qua ſola virginem Hiſpanam diu vitales auras traxiſſe viri grauiſſimi produnt: *Cæl. Rhod. cap. 23 lib 13.* Melancholicum quendam vidit Albertus, qui ſeptem hebdomadas ab omni pabulo abſtinuit, ſolo aquæ hauſtu diebus alternis ſumpto, recreatus. Animalia multa non ſolum ex aqua generantur & nutriuntur, ſed & plantæ ſine huius benigno appulſu nec fruticant, nec floreſcunt, ſed exuccæ & aridæ cito tabeſcunt, vt contra, lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, ait Propheta, fructum ſuum dabit in tempore opportuno: vnde forſan prodit Heſiodi opinio, aquam omnibus elementis antiquiorem aſſeren-

Hiſtoria.

Alia hiſtoria.

Pſal. 1.

tis, cui aſſentitur Thales, eam rerum principium conſtituens vnicum: in quorum ſententiam deſcendit Empedocles, qui omnia ex aqua fieri credidit, & Hippon quidam apud Ariſt. *cap.2.lib.1.de anima*, animam vocauit aquam, vt Hippocrates principia vitæ aquam & ignem; ſed per aquam, ille ſemen hic, humidum radicale intellexit.

Aqua & ignis vita principia.

Aqua differentia.

Aqua fontana melior.

Aqua porrò, de qua nunc loquimur, vſibus humanis maximè neceſſaria, ſeu ad ſitim extinguendam, ſeu ad alimenta & medicamenta coquenda & paranda, clementata eſt, frigidæ nomine ſæpius deſignata. Eáque vel fontana, vel fluuiatilis, vel putealis, aut pluuia & cyſternia: fontana, quia è terra funditur, dicta, vt ſalubrior præfertur omnibus. Nonnullæ tamen improbantur, quod viſcera terræ eluentes, ſecum alienas qualitates adferunt; nam pro locorum varietate, per quæ tranſeunt, varium odorem, ſaporémque mutuantur. Sic quædam viſæ ſunt, per loca ſulphure plena traiectæ, adeo calentes, vt non poſſint eſſe vſui. Aliæ ob anfractus aluminoſos & vitriolatos, quos abluunt, tam acidæ ſunt & ingratæ, vt quiuis ſiticuloſus auerſetur. In Germania trans Rhenum, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis, qua bibita, dentes intra biennium deciderent.

Pucenſes aqua medicata.

In multis Galliæ regionibus alieni & inſoliti inſuauíſque ſaporis aquæ ſcaturiunt medicatæ, vt Pucenſes, quas ſingulis annis, ægroti innumeri adeunt, & redeunt feliciter. Sed de his agere noſtri nunc non eſt inſtituti: ſat eſt, ſi oſtendero, quibus qualitatibus debeat inſigniri aqua potabilis, ac medicamentis in pharmacopolico conficiendis neceſſaria.

Ea autem, inquit Ariſtot. *lib.de ſenſu & ſenſibil. in ſeipſa omnium ſaporum genera permiſta, vel materiam, quæ tanquam ſaporum ſeminarium ſit habere debet*; vel, vt loquitur Galenus *cap.15.li.1. & cap.2. lib.2. de aliment.* ἄποιος, id eſt, inſipida, ſeu omnis qualitatis expers eſſe debet, atq; leuiſſima, ſed nõ pondere, vt multi putant, nam aqua ex niue leuis eſt, tamen inſalubris, ſed *quæ tenuium ſit partium, celeriterq; caleſcat, & cito refrigeretur*, qualis fontana aut fluuiatilis modo pu-

Quid per leuitatem aqua intelligendum.

ra ſit, cuius defectu, pluuia ex Galen. *lib. de ptiſ.* ſumatur, præſertim ad hydromelitis confectionem. Cyſternìnas aquas ſchola Pariſienſis iudicauit inſalubriores: Sunt enim velut mortuæ, quæ ab aëre, à quo decidunt, à tectis quæ abluunt, à fouea, in qua conſiſtunt, quam non nulli cauedium, quaſi cauum ædium vocant, vitium quoddam contrahunt. Aëris enim inquinamenti aut peſtilentis, aliâve putri qualitate infecti, vix non poteſt imber particeps fieri, qui lateres ædium proluens, quoſdam ſæpe feles mortuos, & alias ſordes ſecum rapit, quibus facilè inficiunt, cum careat motu, qui velut aquæ anima eſt. Et licet cum multo ſabulo ſtabuletur aqua in ciſterna, illuc tamen cum fiat iugis aquæ impuræ delapſus, tandem ſabulum ſordeſcit, inquinaturque: hinc aquæ poſtea è ciſterna effluentis peſſimus odor, ſapor, vſus. Auget corruptelam pluuiæ conditio, quæ aëris lenitate referta citiſſimè corrumpitur. Et per imbres, piſces multos deterius habere, vt Capitonem & Ceſtræum, ſeu mugilem viri grauiſſimi ſcripſerunt; nam oculi eorum albeſcunt, & per id temporis macilenti capiuntur. Aqua igitur optima eſt fontana, aut fluuiatilis & putealis modo non limoſa, nec fœtida, ſed inſipida, quæ ſcilicet nullam habet ſaporis manifeſtam qualitatem, nec alienas qualitates permixtas, ſalis, nitri, ſulphuris, bituminis, aluminis, aliorumque id genus. *Gal. comment. ad part. 10. lib. 4. epid.*

Ciſternina aqua cur inſalubres.

Motum eſſe animam aquæ.

Aqua optima quæ.

CAP. II.

De vino.

VETERES olim Romani diis ſacrificaturi perpetuo vinum offerebant: hinc poëta Ouid. *Redduntur merito debita vina Ioui. Nam dij vina dedere*, inquit Plato, *in ſympoſ. vt pellant hominũ curas, & mentẽ lætitia diffundant: nam Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert.*

fert. Natura ſiquidem è ſuo penu nihil quicquam largita eſt præſtantius vino. Vulneribus enim curandis eſt præſtantiſſimum balſamum. *Luc.*12 viribus reficiendis cardiacum eximium, nutriendo corpori alimentum optimum, quod nominis indicare videtur notatio: nam Græcè dicitur οἶνος ἀπὸ τῆς ὀνήσεως id eſt, iuuamine, iuxta illud Homericum; *Iuuamen ſenties ſi biberis:* lætificat enim cor hominis, mentem exhilarat, ætatem floridam facit, mœſtitiam aufert, calorem natiuum fouet, viſcera calefacit, coctionem iuuat, ſtomachum roborat, obſtructiones tollit, viam abigendis excrementis parat, vrinas mouet, ſomnum conciliat, venena frigida obtundit, ſpiritus reſarcit, flatus diſſipat, craſſos humores attenuat, coquit, diſcutit; atque vt paucis cum Androcide ſapientia claro dicam, *vinum eſt ſanguis terræ, lac ſenum ex vite, quaſi vita prodiens, vitam conſeruans, aquam vitæ ſuppeditans* quam Chymici ſubinde Elixir vitæ nominant. Hæc omnia cùm veriſſima agnouiſſet, & expertus eſſet poëta Græcus, tam alacri animo vinum excoluit: nam *Laudibus arguitur vino vinoſus Homerus*, vt non modo rerum abſtruſarum cognitionem adeptus eſt, ſed ſummam in ſcribendo facundiam conſecutus: *facundi* enim *calices quem non fecere diſertum?* Nam vt vulgo dici ſolet, *vinum acuit ingenium, & vina*, ait poëta, *parant animos.* Ob id poëta Ennius nunquam ſe accingebat carminibus ſcribendis, niſi prius multo madidus mero. Æſchilus quoque niſi potus, ad tragœdias nunquam exarandas proſiliit. Facetum eſt autem, quod de Lampride narratur, qui cum vino ingurgitatus multa appoſitè diceret & reſponderet, ſe thuri ſimilem eſſe fatebatur, quod non niſi calefactum ſuauem ſpirat odorem: *In vino etenim facundia, in vino veritas, in vino alacritas:* vetulam enim etiam nolentem ſaltare, compellit, vt prouerbio fertur; nam vinum fortè, ait ſapiens, quo abſtinere olim apud Hebræos nefas erat, Perſarúmque fuit mos, vt poſtquam vino maduerant, de rebus maximis decernerent. *Alexan. ab Alex.* Plato tamen, ait Galenus, neque permittebat in exercitu, vt vinum guſtarent milites, neque ſerui, neque Principes, neque

Vini vtilitas.

Ennium & Æſchilum non ſcripſiſſe carmina, niſi vino fuerint madidi.

Vinum, quibus fuerit interdictū.

hi, qui de re aliqua eſſent conſulturi, quod ſcilicet velut tyrannus animæ facultatibus imperet, exceſſúque ſumptum vires eneruat, ſanitatem deſtituit; vnde Hippocr. *in vino morbus & ſanitas, mentis temperantia & feritas, bellum & pax*: iuxta illud: *Vinũ alit lites, lites diſſoluit eaſdem.* Vinũ ergo adiaphorum, ac indifferens eſt, & pro ratione boni vel mali vſus bonum vel malum, atque vt ſanis robur eſt, ſic infirmis infirmitas, præſertim his, qui à cauſa calida malè habent.

Vinum ſanis robur.

Vini differentia.

Porrò vini multæ differentiæ numerantur, à calore, ſapore, ſubſtantia, odore, virtute, & loco, omnes ſumptæ: A calore, quoddam dicitur album, rubrum, nigrũ, flaueſcens, rubellum, pallidum: A ſapore, dulce, auſterum, acerbum, acre, inſipidum: A ſubſtantia, craſſum, tenue, fęculentum: Ab odore, ſuaue, fragrans, inodorum: A virtute, vinoſum & aquoſum, polyphorum & olygophorum dictum: A loco, Falernum, Albanum, Græcum, de quibus antiquatis modicè bibendum ait Galenus *cap. 6. lib 5 de ſanit. tuend.* caput enim omnia grauant, ſed his omnibus caremus; noſtratia tamen non minus ſunt vinoſa, vt Aurelianum, Burgundianum, Andinum, Ainum, & quæ in Lutetianis vinetis colũtur, vt Meudonianum, Ruellinum, Argentolianum; quæ omnia generoſa ſunt, indigéntque Amphictione, qui primus aquam vino commiſcuit. Vt vero in conuiuiis ſemper vinum præſtantiſſimum expetitur; ſic etiam in pharmacopoliis, tum ad medicamenta, quæ per os ſumuntur, paranda, vt theriacam & mithridatium, tum ad ea, quæ extrinſecus adhibentur, vt vnguenta multa & emplaſtra. Ex illo quoque deſtillato, aqua quædam habetur, ardorem & flammam cito concipiens, & ad multos vſus celebrata, quam aquam vitæ nominant. In ſumma, nihil eſt in vino, quod non ſit eximium, odor, ſapor, ſpiritus; ex quibus non ſolum homo recreatur, alitur, fouetur, ſed etiam ex illo mortuo, & in acetum mutato, nec non ex illius fæcibus, quas chymiatri tartari nomine deſignant, & medicamenta & alia adiumenta multa mutuantur.

Qui primus aquam vino miſcuerit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

De aceto.

ACETVM ὄξυς Græcis dictum, eſt velut acre vinum, vel potius, vt multis placet, vinum mortuum. Ex vino enim vapido, propriis ſpiritibus & inſito calore deſtituto producitur: atque vt omphacium eleganter vinum creſcens, ſic acetum vinum decreſcens dicitur; nam inter vtrumque eſt vinum. Sed vtroque acetum tenuius, acutius & liquidius; ob id non concreſcit, nec gelu contrahitur, præcipuè quod fit è vino, quod præſtantius eſt ſalubriúſque: Nam quod è zytho putreſcente in quibuſdam regionibus parari ſolet, vt nigratum, ſic minimè ſanum, debétque à pharmacopolio abnegari; & cum abſolutè acetum ponitur, ſemper idipſum, quod ex vino laudabili, vetuſtate, aut artificio, non maleficio, ſeu malignæ cuiuſdam rei mixtura, tale euaſit, ſumendum eſt, quod ob vires eximias trahitur, & in culinam ad acetaria & condimenta, & in pharmacopolium ad oxycrati, ſyrupi acetoſi ſimplicis, oxymelitis, vnguenti Ægyptiaci & de lythargyro, æruginis & ceruſæ præparationem.

Acetum autem omne vim habet attenuandi, incidendi diſcutiendi ſimul & reprimendi, nec non refrigerandi, & aliquantum calefaciendi. *Galen. cap. 10. lib. 2. comp. med. loc.* Nam caloris in ſe quædam ſemina retinere, etiam agnouit Homerus: vnde miſtæ qualitatis eſſe Galenus ſcripſit, *cap. 19. lib. 1 de ſimplic. med.* nam vt lac vniuerſum non eſt homœomeres & ſimilare, neque vndequaque ſibi idem; ſic nec acetum, quod multi calidum, alij frigidum nominant. At maiori parte frigidius quam calidius his liquido conſtat, qui verè eius facultatem expenderint. *cap. 20. eiuſdem lib.* Atque longè ab illorum coniecturis recedendum, qui cauterij inſtar calidum putant: nam ſenſu conſtat admotum val- *Aceti qualitates.*

de acre, & principio refrigerare, ſublatum tamen calorem quendam relinquere, qui acrimoniæ ratione, & per accidens ſpatio temporis fit, tametſi non vbique, nec in omnibus corporibus. *cap. 21. eiuſdem lib.*

Hinc colligitur, acetum quidem frigidum eſſe, ſed accidentarium habere calorem, vel, vt loquitur Galenus, *cap. 23 eiuſd. lib.* neceſſe ſummè frigidum, nec ſummè calidum, ſed neutrius extremorum particeps. Multa enim ex pugnantium facultatum mixtura naſcuntur, & pleráque ad ſenſum ſimplicia ſunt, quæ ex pugnantibus qualitatibus conſtant, & de his cum ambigitur, ſint neutra, neceſſe eſt, vt acetum, quod ingenitam perdidit qualitatem, & alienam ex putredine adeptum eſt. Cuius ſententiæ eſt Theophraſtus & Ariſtoteles; nam vinoſæ vini partes dum in acetum tranſeunt, refrigerantur, & aqueum recrementum putreſcens; adſcititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia, quæ putreſcunt. *cap. 2. lib. 4. ſimplic.* Fitque acetum quiddam ex contrariis facultatis partibus compoſitum, partim refrigerantibus, partim calidis, ſicut vſtorum lignorum cineres. Miras autem præbet acetum mortalibus vtilitates, ſed multi frequentius eo, quam Pharmacopœi vtuntur.

CAP. IV.

De omphacio.

Omphaciū quid. OMPHACIVM eſt *vua acerba, ac nondum matureſcentis*, quæ Græcis ὄμφαξ, in officinis agreſta dicitur, *ſuccus*, non Solis calore in Rob mutatus; cuiuſmodi erat olim Dioſcoridis omphacium: Nunc enim inſtar vini exprimitur in torculari, colatur, in doliis reponitur, & parum ſalis permiſcetur. Ex vuis autem magnitudinem, ſed nondum natiuitatem adeptis, vt fit progreſſus ad viñi exſpectationem; ſic ex vno regreſſus ad acetum, quod

quod viribus omphacio in multis conuenit: vtrique enim vis ineſt refrigeratoria, ſed in omphacio imbecillior, in aceto vere tanto eſt validior, quãto tenuior, cui & acrimonia quædam ineſt aliquantum excalefaciens ex putrido calore orta. Proinde Ariſtoteles recte ſcripſit, acetum proprio vini calore frigidum eſſe, calidum aduentitio, iſta tamen caliditas ſatis eſſe non poteſt ad ſuperandam ex aciditate prouenientem frigiditatem. At vero omphacium ne minimum quidem habet caliditatis, nec ita tenue eſt, nec ita expedite meatus corporis permeat: acidum quippe non modo eſt, ſed acerbum, *teſte Gal. cap. 12. libr. 4. de ſimpl. med.* ob id ad hypochondria ardentia pręſtantius eſt, quam acetum, quod non tantam habeat violentiam, ac ferientem frigiditatem, nec eam mordaci admiſtam caliditati. Debent enim, qui tali caloris exceſſu laborant, ſine violentia mitigari, nec foris vllam admittere calididatem aut acrimoniam mordacem. Hinc eſt, quod ſummè ardoribus omphacium proſit, inquit Galenus, *cap. 2. lib. 4. de ſimpl.* ſiue ori ventris impoſitum, ſiue aliis partibus, quas refrigerare lubet.

Acetum calidum & frigidum.

Omphacium quibus proſit.

Frequentius autem per os ſumitur, tam alimentis ad voluptatem, quam medicamentis ad ſanitatem mixtum. Eo enim alterata iuſcula faucibus & palato gratiſſima ſunt, eo acidulata condimenta appetitum reuocant: atque eius vſu iecoris feruor extinguitur, ſanguinis æſtus temperatur, venter alimenta non auerſatur: hæc autem omnia titè præſtat ſyrupus ex eo paratus, quem officinæ de agreſta vocant.

Licet autem ex vna qualibet immatura omphacium poſſit haberi optimum, in Gallia tamen ex ea tantum ſub finem æſtatis, & ante vindemiarum tempus exprimitur, quam vitis alba promit, in hortis culta cuius palmites longiores, craſſioreſque ad topiariorum pergulas & fornices deduci ſolent; quæque racemos profert oliuarum ferè magnitudine, ſucco multo turgidos, ex quibus vel etiam maturis cum vix bonum poſſit vinum haberi, ex iiſdem nondum maturis optimum habetur omphacium: à cuius ſaporis affinitate,

Digitized by Google

oleum ex oliuis immaturis expreſſum, acidulúmque, omphaticum dicitur.

CAPVT V.

De ſacharo.

SACHARVM antiquioribus incognitum, nunc tam frequens eſt, vt Ironia quadam, pharmacopola ſine ſacharo vocetur, cuius officina eo non luxuriat. Non à cœlo deciduum eſt, roris inſtar, nec ex plantarum foliis colligitur, vt putarunt hi, qui tantum nomine tenus, idipſum veſtigarunt, ſed ex arundinacea planta, quæ non ſolum in India, ſed in multis aliis Aſiæ & Aphricæ locis, vberrimè fruticat. Nunc in quibuſdam Galliæ hortis prouenit, ſed vix hyemis ſæuitiã aufugit ſecura.

Planta ſacharifera. Eſt igitur arundo planta hæc ſacharifera, ſeptem, octóve pedes longa, craſſiſſima, geniculata, foliis vtrinque multis, longis, anguſtis, ſtriatis obuallata, fungoſa, medulloſa, & intus dulciſſimi ſucci vbertate referta, qui vel inciſo trunco, inſtar lacrymæ cuiuſdam ex arbore ſtillat; vel medulla à caunis apertis, inciſiſque ſecreta, & ignis vi tamdiu elixa, donec totus liquor in ſacharum, ſalis modo in fundo vaſis concreuerit. Radices promit cannæ noſtratis æmulas, ſed minus lignoſas, magis ſucculentas & dulciores, à quibus germina quædam erumpunt, quæ auulſa & legitimo tranſplantata tempore virent & adoleſcunt. Comoſos flores gerit, vt arundines, inter quas numerari rectè, vel eius ſola ſuadet.

Sacharũ Madarenſe. Succus ex ea tractus, vnica coctione imperfectè elaboratus, adhuc rubet, & ſacharum rubrum nonnulli, alij ſpumam ſachari nominant. Quando coctione longiore & elaboratiore magis defæcatur, albicátque plurimum, ſacharum adſolùtè vocatur. Ex Madarenſi & Canarienſi regione albiſſimum quoddam defertur, quod

quod vt candore, ſic dulcedine & ſuauitate alio quouis ſacharo præfertur, quod officinæ ſacharum Madarenſe nuncupant. Sæpe tamen quoddam minus album inſtitores aduehunt, illo non minus bonum. Multa enim, vt Madarenſe ſacharum ementiantur, commune cum lixiuio quodam eluunt, excoquunt, & portionem nigriorem abſtergunt; hócque pacto albiſſimum quidem reddunt, ſed minus dulce, minus gratum, magis rancidum. *Sacharū qui albeſcat.*

Ex ſacharo communi Candum fit hoc modo: liquatur ſacharum cum pauca aqua, & elixatur, vt craſſus ſyrupus qui in ollam fictilem iniicitur, in qua bacilli lignei cancellatim, decuſſatímque aptati fuerint. Reponitur olla ſuper aſſere in loco calido, relinquitúrque quindecim aut viginti dies; tum ſyrupus non concretus effunditur, & pauca aqua calida affunditur ad eluendam ſyrupi pinguedinem, qua denuo effuſa reponitur vas in loco calido, & die ſequenti frangitur, inueniuntúrque bacilli ſacharo cando, inſtar ſalis foſſilis, aut cryſtalli, colluceſcente onuſti. *Sacharū Candum quomodo fiat.*

Eſt quoddam ſacharum minus album, minuſque craſſum, partim pulueratum, partim in grumos craſſiores redactum, quod vulgus Caſſonadam & Caſtonadam nominat, cuius non modo in popinis, ſed officinis eſt frequens vſus. *Caſtonada.*

Quod ex longinquis regionibus aduehitur, in metas turbinatas pyramidum æmulas coactum (vulgus panes ſachari vocat) vt cando minus coctum, minuſque durum, ſic minus calidum, magiſque ad condimenta, obſonia, & alimentorum ſapores dulcorandos & ſuauiores reddendos admittitur. Acria ſiquidem lenit, acida retundit, auſtera palato gratiora efficit, & ſaporibus omnibus gratiam affert maiorem. Vnde non tantum Sephaſiani, ſed piſtores & coci ſacharum frequenti habent in vſu: nam ad gulæ delicias fere nihil menſis apponitur, quod aliquid ſachari non receperit: Aqua enim, vinum, fructus, caro, piſces, & reliqua edulia, potulentáque ſi diſpliceant, ſacharum permiſceas, & venter poſtea nullus auerſabitur.

Vires. Eſt autem ſacharum omne calidum, ſed moderatè, & linguæ ſcabritiei, pectoris aſperitati, tuſſi & ſputo mouendo conducit, ſed dentibus officit: eos enim nigros reddit, & mobiles,& rubigine inficit.

CAPVT VI.

De melle.

SCRIBIT Athenæus, Cyrinos Corſicæ incolas ideo longæuos eſſe, quoniam melle vtantur aſſiduè: Et interrogatus Democritus, quonam pacto ſanus quis poſſet diu viuere? *Si interiora,*reſpondit, *melle rigaris,oleo exteriora. Galen.cap.* 11.*lib. de atten. vict. rat.* Mel enim cum ſit dulciſſimum, ſuccum gignit tenuiſſimum, & in *cap.* 8. *lib.*2. *de facul. nat.* ſenibus ſanguinem optimum; in iuuenibus tamen & bilioſis facilè vertitur in bilem: nam quod in melle dulce eſt, ait Actuarius *cap.*8.*lib.de ſpirit.anim. mot.* in bilioſum humorem mutetur, neceſſe eſt.

Eſt verò facilis hæc mutatio,quia, *teſte Paul.*4. *cap. lib* 1.*de Synopſ.& Oribaſ. lib.*5.*collect.* calefacit & exſiccat ordine ſecundo,adiunctámq; habet dulcedini acrimoniam. Præſtantiſſimum ſiquidem eſt mel,quod hiſce duobus excellit,hoc eſt, quod dulciſſimum eſt,ſimúlq; & acerrimum ex Galeno *cap* 17. *libro de Antidot.* Muſtum vero ex vuis dulcibus expreſſum, & ad dimidias tertiáſve coctum, licet melli dulcedine non vbiq; cedat, vt aqua tamen obtuſum eſt, nec ſenſum vellicat.

Mel præſtantiſſimũ quod. Muſtum quid.

Solum autem mel quaſi *cap.* 177. *lib. de ſimplic. Galen.* compoſitionem in ſe habet, quia ex multarum herbarum ſucco vel flore colligitur, & omnibus valetudinibus prodeſſe poteſt, maximè tamen ſenibus, temperamento frigidis, & hyemis tempore: nam vbi *cap.*16.*lib.*4.*ſimplic.*calorem nacta ru fuerit, bilem procreat.

Hinc

Hinc duorum concertationem irridet Galenus *cap. 5. lib. 1. de alim facult.* quorum alter mel ſalubre, alter inſalubre affirmabat, vterq; ex allato ſibi à melle affectu coniectans: Sed neuter intelligebat, homines non vnum ab initio temperamentum habuiſſe; neque ſi habuiſſent immutabile ipſum ætatis decurſu tueri potuiſſent. Alter enim erat ſenex & pituitoſus; alter vero iuuenis & bilioſus. *Hiſtoria notanda.*

Eſt vero mel *ſecundum Galen. cap. 177. lib. de ſimpl. med* ſuccus roris cœleſtis, ab apibus collectus: nam cum omne alimentum vel ab animalibus, vel à plantis deſumatur, mel ab vtroque eſt ſecretum. Oritur enim in plantarum foliis, aut floribus, neque eſt earum ſuccus, neque fructus, neque pars, ſed eiuſdem cum *cap. 38. lib. 3. de alimen. facult.* rore generis, nec tamen aſſiduè, nec copioſè, vt ille, prouenit. *Mel quid. Vnde fiat.*

Ad illius autem bonitatem vel malignitatem aliquid accedit ex *cap. 62. lib. 2. collect. Oribaſ.* plantis, ex quibus colligitur, vnde venenatum dicitur illud, quod in aconitis ex apibus excerpitur, vt *cap. 52. lib. 5. Paul. Ægin.* Heracleienſe; & amarum eſt, quod ex Ponto aduehitur, vbi abſinthiorum prouentus luxuriat.

Debet autem mel colore pallidum eſſe; conſiſtentia, neque craſſum, neque valde concretum, neque dilutum, ſed vnitum omni ex parte. Optimum eſt, quod præter dulcedinem, thymi acrimoniam præ ſe fert, ſed tamen odorem eius non reddit, ex Oribaſio *cap. 62. lib. 2. collect.* *Mel optimum.*

Porro vt mel longiore coctione amareſcit, ſic quoque aſſeruatione longiore; nam patet Galeni *cap. 11. lib. 1. de antid.* mel quodam habuit ita amarum, ac ſi in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex abſinthio apes mel colligunt, idipſum tamen & Athenienſe & optimum fuiſſe dicebat. Verum temporis diuturnitate amarum euaſiſſe. De melle fuſius diſſerere, ſuperuacaneum eſſet, cum de eo iam abundè *in cap. 3. lib. 3. de Inſtitut.* locuti fuerimus.

CAPVT. VII.

De manna.

PRAESTANTISSIMVM naturæ donum & miræ diuinitatis plenum eſt manna, non modo, quæ præter naturæ leges, Iſraëliticis alendis è cœlo pluit, ſed quæ nobis quotidie medicandis, mellei aut ſaccharei roris modo, è Iouis nubibus, ſuper frondes exudat. Non minus enim, vt illi ſuas olim grandines ſacchareas, nunc noſtrates agricolę vulgarem & granatam mannam mirantur, dum exultantes canunt; *Iupiter melle pluit*: hinc aereomeli, Arabice *Tereniabin*, & à ſacris paginis mutuato nomine, manna dicitur; cui ſolum nomine tenus conuenit manna, vel potius manna thuris, quę velut pollen thuris eſt, ex magnis faſciculis concuſſu eliſis, prouenients fragmenta enim exigua & micæ congeruntur, colliguntúrque pro manna thuris. Eſt alia quædam manna Larigna dicta, ex effractis laricis ramis collecta. Vtraque ta nen licentiosè nimis mannæ nomen aſſumit. Nam manna propriè & ſecundum Medicos vſurpata (ſic Man-hu enim ſeu Manna Hebræorum non loquor) eſt *velut ros cœleſtis, dulcis & gratus, qui ex aëre ſupris inſtar exudans, ſublucanis horis, ſuper frondes & ramos arborum, herbarúmque delabitur, & breui concreſcit, ac gummi modo concreſcit.*

Aereomeli. *Manna thuris.* *Manna Larigna.* *Man-hu.* *Manna quid.*

Quæ ex frondibus colligitur præſtantior eſt, vocatúrque vulgo manna de folio, vt peſſima eſt, quæ de terra nominatur. Præſtantiſſima vero cenſetur Calabrienſis, & maximè quæ ex Oenotriæ quodam loco defertur, in quem ſingulis æſtatibus deſcendit, & ab omnibus excerpitur. *Braſſauol. in exam. ſimpl.*

Manna de folio. *Manna Calabrienſis.*

Hunc autem locum Reges Neapolitani olim occluſerunt, inquit Braſſauolus, ne quis ſine vectigali aſſumeret. Occluſo loco deſiit manna, nec deſcendit. Eo recluſo & vectigali remoto iterum deſcendere cœpit. Sed rurſum clauſo loco & recluſo, & poſtea clauſo ceſſauit, ita

Hiſtoria.

Digitized by Google

ita vt reges poſtea liberum locum reliquerint,& omnibus colligere permiſerint. Idem ſcribitur de Tragaſæo ſale in Epiro,cui cùm vectigal iniunxiſſet Lyſimachus, euanuit,mox dempto,ſuccreuit. *c.12.li.9. Rhod.cal.*

Sed ne longius à propoſito diſcedam, frequens eſt in Gallia quædam manna Brianſonnenſis dicta, quæ Calabrienſis inopia medicum aliquando venit in vſum,licet multò minus idoneum. *Brianſonnenſis manna.*

Eſt & alia quædam,maſtichina dicta,rotunda: quæ è ramis & foliis arborum, ventorum impetu in terram delabitur,grandinis modo,nec à cœlo aut aëre decidit: verum impropriè manna vocatur,cum verius ſit lachryma,& veluti ſaliua arborum concreta. *Manna maſtichina.*

Manna temperata eſt, aut paulò calidior,guttur, aſperam arteriam & thoracem lenit, aluum blandè mouet,& ſeroſos humores purgat, maximè verò id præſtat manna granata,vt Calabra,non Tereniabin,quod mannam quandam inſtar mellis liquidam eſſe, Arabes ſcripſerunt,quo non vtimur,quia caremus. *Manna qualitates.* *Tereniabin.*

CAPVT VIII.

De floribus cordialibus,& primùm de violis.

VIOLA ἴον Græcis dicta, in opacis & aſperis locis ad murorum baſim, & hortorum margines naſcitur,& aliquando in pratis. Viret toto anno, floret ſæpe Februario : ſæpius Martio, vnde viola Martis dicitur, interdum quoque autumno, ſi cultus adhibeatur, folia gerit hederæ non multum diſſimilia,ſed minora, tenuioráque cauliculis, vel potius pedunculus ſtatim à radice prodit,cuius extremò flos ex cœruleo purpuraſcens irini odoris æmulus adnaſcitur. Semen minutum in rotundis folliculis extrema ferè æſtate producit.

Eſt autem viola martia multiplex, ac colorum va- *Violarum differẽtia.*

Digitized by Google

riorum: quædam enim alba eſt, alia violacea, alia inter vtrumque media. Datur & alia, quæ ſurrectis & duriuſculis cauliculis ſeſe erigit, quibus floſculi purpuraſcentes emergunt. Eſt & alia tricolor, in locis ſiccioribus naſcens, foliis anguſtioribus, longioribus & laſciniosis, caulibus quadratis tenellis, ſucculentis, brachiatis & reptantibus. Ab eius trino colore quidam ex recentioribus herbam trinitatis nominant: alij violam flammeam, vulgus Gallorum minutam penſeam.

Minuta penſea.

Aliæ quædam paruæ admodum ſtirpes violarum nomine donantur, quæ quod nunquam vel rariſſimè ad medicos adhibentur vſus, vt viola mariana & matronalis, omittuntur. Martia verò tota vſurpatur: nam flores, quod vim habeant cor exhilarandi, medicamentis cardiacis ferè ſemper commiſcentur: ſemen & folia, quod malactica ſint, enematum decoctionem & cataplaſmatum confectionem ſæpius ingrediuntur. Floribus autem violarum vim ineſſe refrigerandi omnes aſſeuerant, acrimonia tamen, quàm in ore, dum maſticantur, relinquunt, cuiuſdam caloris eſſe participes, denuntiat: Sed quia fugax eſt iſte calor, qui ab exuperante frigiditate vincitur, frigidos Medici credunt.

Vires.

CAPVT IX.

De flore bugloſſi.

BVGLOSSVM, à bubulæ linguæ figura, quam non ineptè refert, ſic dictum, quod vi magna polleat ad hilaritatem inducendam ex Dioſcor. & Plinio εὐφρόσυνον nominatur: folia gerit longa, lata, aſpera, ſymphyti ſimilia, ſed anguſtiora, breuioráque, nec ita obſcurè virentia. Cauliculos gerit bicubitales, brachiatos, hiſpidos, flores ſtellatos, cœruleos, nitentes, quos ſemen conſequitur oblongum, obſcurum, medulloſum. Radice fulcitur longa, craſſa, exterius nigricante, intus alba, ſucculenta,

lenta, dulci. Naſcitur tum in hortis, tum in ſabuloſis & campeſtribus locis.

Hortenſis ſiue naturam, ſiue effigiem ſpectemus, nullæ ſunt varietates, niſi in florum colore, qui in quodam albus, in alio purpureus, vt in quodam Italico, in vulgari cœruleus. Verum ſylueſtris multæ diuerſitates agnoſcuntur: aliud enim perpetuò virens dicitur, quod nullo cœli ſtatu marceſcat: aliud aſperum & Echioides, cuius folia bullis prominulis, cùm rigida ſint, admodum horrent, perperámque à nonnullis pro Anchuſa ſumitur, à cruore, quo radix eius inficit, ſic nominata.

Bugloſſum calidæ & humidæ, vel potius mediæ eſt temperaturæ, vnde inter plantas exhilarantes numeratur, quod etiam Galenum *c.80.li.6.de ſimpl.med.* agnouiſſe certum eſt, qui bugloſſum vino immerſum lætitiæ & hilaritatis cauſam eſſe ſcripſit.

CAPVT X.

De flore borraginis.

BORRAGO cuiuis notiſſima, bugloſſo non parum foliis & viribus affinis eſt: vtriuſque enim folia longa ſunt, ad bouinæ linguæ figuram accedentia ſed borrago eadem breuiora & latiora gerit, & adueniente hyemis rigore cito marceſcit, ac commoritur: bugloſſum verò ſtat vegetum, nec ſegniter frigus perfert, præſertímque eius radix, vt & folia, quæ non longè à terra recedunt. Flores patulos edit cæruleos, & interdum albos, atque ampliores, quam bugloſſum, in quorum medio velut centro, coronis quædam fuſca, extremo acuminata quaſi defixa eſt. *Differentia inter bugloſſũ & borraginem.*

Naſcitur in fundo quouis, ſed altius viret in humidiore & pingui. Floret tota æſtate, atque etiam autumno, dum tardius ſeritur. Semen nigrum profert, in reliquis idem cum bugloſſo.

Digitized by Google

Vires. Folia in iuſculis ſumpta peculiarem dant gratiam, & aluum ſubducunt: atque in vinum coniecta, potantibus animi lætitiam & voluptatem adferre viri graues ſcripſerunt, iuxta illud: *Ego Borrago gaudia ſemper ago.* Flores in acetariis oculos & fauces recreant, & in medicamentis virtutem cardiacam augent.

Borrago ſemper virens. Huic valde cognata eſt alia ſtirps frigoris patientiſſima, quæ modò bugloſſum, modò borrago ſempér virens nominatur: vtriuſque enim effigiem & naturam præ ſe fert, & viribus iiſdem pollere creditur. Naſcitur in locis campeſtribus multis, & ab his, qui ſimplicium varietate delectantur, in hortis ſeritur, & colitur.

CAPVT XI.

De communibus quatuor emollientibus, & primum, de maluis.

QVATVOR ſunt emollientes herbæ communes, malua, althæa, viola nigra, & acanthus, ſeu branca vrſina, quibus adhuc aliæ quatuor minoris famæ adiunguntur, mercurialis nempe, parietaria, ſicla, vulgò beta, & atriplex. Omnium ſiquidem vſus æquè celebratur in decoctis enematum, & cataplaſmatum emollientium parandis.

Maluæ vnde ſic dicta. Eſt autem malua, ſic ob præcipuam molliendi vim dicta, vel hortenſis, quæ cultu & mangonio aliquando arboreſcit, & in altiſſimam aſſurgit proceritatem: vel ſylueſtris, quæ cuique nota: vbique enim foliis quamplurimis luxuriat, craſſiuſculis, circinatis, anguloſis. Flores tota æſtate promit, ex purpureo pallidos: Radices puſillas, longas, lignoſas: ſemen paruum, planum, ac orbiculatum.

Maluarũ differẽtiæ multæ. Multæ autem maluarum agnoſcuntur differentiæ. Prima nomen generis retinet, quæ vbique viarum & arearum, propè vrbes importuna ſæpe germinat. Secunda,

d by Google

cunda, minus copioſa, puſilla magis, ramulis repis minoribus, prope rudera & inculta pagorum loca, floſculis purpureis albicantibus.

Tertia dicitur arboreſcens, quæ inſtar fruticis aſſurgit, ſenum & octonum cubitorum. Quarta à multiplici, qua pollet facultate, dicitur Althea, à Latinis Biſmalua, & Ibiſcus: Maluacea enim habet folia, lenia, oblonga, incana, flores albidiores, ſemina cæteris maluis ſylueſtribus ſimilia. *Arboreſcens.* *Althea.*

Radices profert craſſas, longas, rotundas, in multos ſurculos diuaricatas, ac plurima mucagine prægnantes. Thirſi eius ſurrecti folia proferunt maluacea, oblonga, incana, & aliquantum tomentacea; flores ſubalbidos, & ſemen paruum, planum, ac orbiculatum, vt cæteræ maluarum ſpecies. Calefacit gradu primo, facultatémque habet digerendi, laxandi, & pus coquendi.

Quinta dicitur Alcea, quæ facie maluæ prodit, ortu & cauliculis, ſed altius inciſis: Ex radice prodeunt numeroſa virgulta, ſeſquicubitalia, floribus rubellis ornata: quibus defluxis, ſemen emergit rotundum, compreſſum reliquarum maluarum modo. *Alcea.*

Sexta vocatur tranſmarina & roſacea, à floris roſei elegantia & ſimilitudine. Cuilibet genti nouiſſima eſt, cùm in hortis ſata & culta multos annos perduret, radice denuò primo vere ſeſe propagante. *Tranſmarina.*

Ad maluarum familiam referuntur Ibiſci quædam ſpecies, videlicet althea arborea, althea paluſtris, althea Theophraſti floribus luteis. Totidem adhuc alceę inueniuntur differentiæ, vulgaris, exotica & fruticoſior, quæ eſt folio pentaphylli. *Althea varietates.*

Malua omnis vim habet emolliendi, vnde nomen, eiuſque folia decocta tritáque proſunt ſacris ignibus & ambuſtis. Valet & contra venena impoſita, & dolores ab ictibus apum & veſparum excitatos leuat. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XII.

De acantho, ſeu branca vrſina.

ACanthi vox non ſolùm ad ſpinoſas plantas, vt carduos, ſed alias multas hortenſes nullis aculeis horridas refertur, vt ad cynaram, ſeu ſcholimum, & ad brancam vrſinam, officiinis acanthum dictam, quam nonnulli marmorariam vocarunt, quod olim in columnarum epiſtiliis eius folia inſculpta viderentur.

Naſcitur in hortis & locis humentibus, ait Dioſcorides: folia promit longa, lata, pinguia, læuia, nigricantia, inciſuris erucæ modo diuiſa: caulem bicubitalem edit, læuem, digiti craſſitudine, à medio ad verticem ex interuallis exornatum foliolis quibuſdam oblongis, velut nucamentis parum acuminatis, ſed non ſpinoſis, è quibus flos candicãs erumpit: ſemen illi oblongum eſt & luteum: caput thyrſi ſpecie.

Subſunt radices mucoſæ, longæ, rubentes, glutinoſæ, quarum nullus aut rarus in medicina vſus, etſi vſtis & luxatis illitæ proſint, potæ moueant vrinam, & tabidis conferant: folia enim tantùm vſurpari ſolent ad enematum decocta, cui ſoli duntaxat vſui tota planta deſtinatur, & à Pharmacopœis ſeritur, & ſeruatur in hortis: ſylueſtrem enim apud nos reperire, perrarum.

Brancam vrſinam nonnulli vocari contendunt, quod eius folia pedes vrſæ anteriores referant. Inuenimus & Pæderotam & melamphyllum nuncupari.

Pæderota.

De viola, quæ inter quatuor emollientes præcipuas numeratur, abundè ſupra locuti ſumus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIII.

De aliis emollientibus, & primùm de Mercuriali.

MERCVRIALIS à Mercurio nomen habet, à quo inuenta perhibetur, vnde Græcis ἑρμῦ βοτάνιον ſæpe, ſæpius tamen Linozoſtis vocatur. Eius duæ ſunt differentiæ: prima dicitur mas: ſecunda fœmina, vtrique ſurculi rotundi, leues, geniculis aliquot aſperi, cubitales, brachiati, folia circa hos multa ſunt, oblonga, mucronata, ambitu ſerræ modo inciſa, ozimi foliis affinia. Semina maſculæ bina ſimul iuncta, pediculis cohærentia, è foliorum ſinu prodeunt, aparines ritu: fœminæ verò exiguæ, ſpicæ erumpunt cum floſculis muſcoſis, racematim cohærentibus, quos tabeſcentes ſemen nullum conſequitur. *Linozoſtis.* *Differentia.*

Æſtate integra viret, hyeme perit, vere redit. Eius vires maximè ſe produnt, & expetuntur ad aluum exonerandam: eiúſque ſucco conficitur mel, mercuriale dictum, ad ſopitam vim expultricem ciendam, & aluum detergendam, eluendámque aptiſſimum. *Vires.*

Eſt & tertia mercurialis Cynocrambe dicta, ſeu mas ſylueſtris, quæ paſſim ſecus vias, & in locis vdis naſcitur, quæ quod mari multum affinis ſit, placuit eius nomine, cum viris literatis inſignire.

CAP. XIV.

De parietaria.

PARIETARIAE plantæ vulgaris & ancillis ipſis notiſſimæ multiplex appellatio effecit, vt quid ea ipſa eſſet, & quo nomine inſignita legitimè, viri docti dubitarint. Frequentius

autem in arte pharmaceutica helxine nuncupatur, quã tamen voce planta gemina à Dioſcoride deſcribitur: Prima cognominatur Ciſſampelos, éſtque conuoluuli ſpecies, quæ naſcitur in ſepibus, vicináſque ſtirpes amplectitur: Altera in parietibus & maceriis, vnde parietaria, & herba muralis dicitur: vt etiam helxine, quod veſtibus hæreat, floſculos emittit herbidos, pallentes, muſcoſos, & folia admodum hirſuta, quæ quod detergendis vitreis calicibus aptiſſima ſint, à nonnullis vitreola nuncupatur. A quibuſdam quoque herbam venti nominari comperio, ſed id nominis æquius ſibi vendicat anemone, vt ſuo loco dicetur. Cùm autem parietaria vulgaris ſit notitiæ, longiori deſcriptione non eget.

Muralis herba.

Vires.

Vim habet refrigerandi & detergendi, & illitu condylomata & inflammationes ſanat. Cum oleo vel butyro frixa, & regioni renum admota nephritico dolori prodeſt, & meatus reſerando calculi excluſionem mouet & accelerat. Ob id rectè ſyrupi de althea confectionem, ex Fernelij ſtatuto ingreditur.

CAP. XV.

De beta & atriplice.

Differentia.

BETA vel rubra eſt, vulgò nigra dicta, vel candida, vel flaueſcens: tot enim colorum varietates in his reperiuntur. Rubra adhuc eſt duplex: vna vulgaris, ab aliis radice, foliis, colore minimè diſtincta, ſed colore tantùm: alia Romana, quæ magis nigricat, radicem craſſiſſimam habens rapi modo, vnde & beta-rapa: à multis ſatis propriè beta erythrorizos: à Fuchſio rapum rubrum, ſed impropriè nuncupatur.

Beta-rapa.

Candida inter cibos magis recipitur. Eius tamen ſuccus potius vſurpatur ad errhina: ſua enim facultate nitroſa pituitam è cerebro deducit: hinc colligitur, betam non adeò fatuam ſeu inſipidam eſſe, vt putauit

Martialis,

Martialis, ſtomachum enim laceſſit & grauat, parúmque nutrit, vnde menſis tantùm ruſticorum & pauperum apponitur, niſi quis prima menſa ad ciendam aluum illa velit vti: maximè verò candida, quæ vt potius ventrem, ſic rubra veſicam proritat & exonerat. Optimè igitur ad confectionem diacaſſiæ accedit.

Atriplex quoque vulgò arrochia, Græcis ἀτράφαξις dicta, inter herbas emollientes optimo iure numeratur. Inter enim olera vix datur vnum, quod facilius & efficacius aluum ſubducat. *Atriplex.*

Refrigerat enim primo receſſu, humectat ſecundo, éſtque qualitatis omnis expers, hoc eſt, fatua & inſipida, atque aquaticam & vliginoſam habet naturam: ob id citiſſimè ſubit inferiora, & aluum aperit. *Vires.*

CAPVT XVI.

De quinque capillaribus, & primùm de vero capillo veneris.

QVINQVE affines herbæ, capillares in Officinis appellantur. Capillus veneris verus, ſeu adiantum verum, adiantum commune, aſplenium, ſeu ſcolopendrium, Ceterach vulgò dictum Polytrichum, ſeu trichomanes, & ſaluia vita, ſeu ruta muraria. Sunt, qui epithymum & cuſcutam verius capillares dici exiſtimant, quod crines & capillamenta melius referant: proinde non tam à forma, quàm facultate, qua pollent ad tingendos capillos & amiſſos reſarciendos, quinque herbæ priùs enumeratæ capillares dici videntur. *Herba capillares vnde habeant nomen.*

Capillus autem veneris verus nullibi frequentius inuenitur, quàm in tractu Narbonienſi: rarò in reliquis Galliæ partibus præſertim frigidioribus prouenit, & qui Lutetiæ anno præterito læte vireſcebat in horto Ioan. Generij Pharmacopœi meritiſſimi, præ rigiditate hyemis anni 1608. periit. *Adiantũ verum.*

Herbula eſt ſine caule, flore, ſemine naſcens in locis

verrucoſis,petroſis,vmbroſis, vdis, & in fontium aſperginibus. Pro caule cincinnos habet pluſculos, capilloſos, fuſcos, quibus adhærent paruula folia, ac tenella, coriandri foliis non multum diſſimilia, vnde à Meſueo coriandrum putei vocatur. Nomen autem adianti datum fuit, quod aqua perfuſum, vt etiam cæteræ ſpecies, οὐ διαίνεται, hoc eſt, minimè madent, aſſerente Theophraſto *cap.13. lib. 7. de hiſt. plantar.* quod tamen aſſerendum non eſt de longiore maceratione: nam ſi diutius aquæ fuerit immerſum, perinde ac aliæ plantæ madeſcit.

Adiantum in caliditate & frigiditate ſymmetrum eſt, ex Galen. *lib.6. de ſimplic. med.* verum deſiccat, extenuat, digerit, alopecias capillis veſtit, ſtrumas & abſceſſus diſcutit, lapides frangit epotum, & mirum in modum thoracis, hepatis, renum & lienis affectibus opitulatur. Vires illius profuſè à Meſueo *cap. 20. de ſimplic.* deſcribuntur.

Vires.

CAP. XVII.

De adianto vulgari.

PRAETER adiantum verum, quod abſolutè dictum capillum veneris verum portendit, Theophraſtus *cap.13. lib.7.* duas adhuc eiuſdem nominis plantas humiles notat, Adiantum videlicet album & nigrum: vtrique tamen ramuli nigro colore nitent: folia ſimilia, criſpa nempe, denſa & punctulis rubigineis altera parte conſperſa, atque prorſus eædem vires: ſed cùm alterum cauliculos, neruulóſve proferat nigriores, & obſcuro virore magis ſaturatos, nigrum vocatur. Miſero ægrorum damno hallucinantur, qui pro vtroque dryopteridem vſurpant.

Adiãtum cur dictũ.

Miraculo quidam nimis creduli tribuunt, quod aqua perfuſum non madeat, vt dictum eſt, aut aquam ita reſpuat, vt ſiccum ſemper videatur: ſicque ab euentu no-

Digitized by Google

tu nomen adianti detortum. Verum longior eius in aqua demerſio, infuſione contrarium docet : nonnulli putant,ſic iuſtius nominari, quod à pluuia deſcendenre non cito madeat, pennarum anatum ritu , vel aquarum margines ; ac puteorum parietes circumueſtiens, aquam tamen quaſi fugiens non attingat , perinde ac hyrundines , quæ in hominum ædibus delectantur & nidificant,ab hominibus tamen contrectari & cicurari nuſquam patiuntur.

Adiantum porrò ex radice puſilla , filamentis pluribus compacta & nigra exiles ſurculos emittit,iunceos, rectos , ſeſquipalmum altos , & aliquando longiores, ex herbido nunc pallentes, nunc nigricantes, foliolis mollibus vtrinque veſtitos, filicis maris diuiſura, ſitu, & ritu , ſed multo tenuioribus & minoribus , altera facie magis, altera minus virentibus , & punctis aliquot maculatis. Locorum opacitate gaudet , perpetuò viret,folia non amittit, ſed nec florem vllum, nec ſemen edit.

Vires. Vires adianti ad multa commendantur. Capillorum enim defluuium prohibet , vel eoſdem fluxos reparat: Aſthmaticis & ſuſpirioſis prodeſt, menſes mouet, ſtrumas diſcutit,atque eoſdem planè effectus præſtat,quos capillus veneris vetus.

CAPVT XVIII.

De Polytricho.

VT adianti nomine tres plantæ comprehenduntur , ſic vnica ſub triplici deſignatur. Trichomanes enim , polytrichum & callitrichum ex herbariæ rei peritis, idem: nam Trichomanes Romanis dicitur capillaris , quod fluentem capillum expleat : Polytrichum, quod capillos multos ac denſos efficiat;& callitrichum,quaſi pulchricomum , quod eoſdem pulchriores reddat. *Ruel.c.* 133.*lib.*3.

Sunt, qui pinnulam adhuc, alii filiculam, & non nulli adiantum vocant.

Naſcitur in parietibus & locis opacis,& vmbroſis,& iuxta ſpecus ac fontium aſpergines, vt adiantum. Radix ei puſilla,nigra,ex qua velut capillamenta, nitida, rigida,fuſca,breuiter rumpunt: vtrinque folia paruula, optimo diſpoſita ordine,& aduerſos inter ſe pediculos habentia lentis magnitudine & effigie, ſed tenuiora,& ſubter maculis ferrugineis ſignata.

Nec flores,nec ſemen gerit,vt adianta, quibus in facultatum conditione conuenit.

CAPVT XIX.

De Ceterach.

TOTA Pharmacopolarum turba in hoc diu ſtetit errore, Scolopendrium & heminionitidem, vulgò linguam ceruinam nihil inter ſe diſcriminis habere,& vnicam plantam eſſe: ſed Medicorum vel nudis verbis, vel libris peritiores facti,nunc agnoſcnt,aſplenum ſeu ſplenium,vulgari ac barbara voce Ceterach dictum, verum ſcolopendrium eſſe, cuius folia paruula ſunt, polypodii modo diuiſa, ſubter flaueſcentia, hirſuta,anguſta, corrugata, viridia,pediculo vix palmum longo & nigricante adhæreſcentia, aduerſa ſerie diſpoſita, ita tamen, vt alia non directè aliis,vt in polytricho,ſed aliorum interſtitiis, vt in polypodio quodam opponantur.

In petris inuenitur, & opacis parietibus, atque quibuſdam aliis locis ſaxoſis & vmbroſis. Nullo caule,ſed pediculo tenui fulcitur, nullo flore coronatur, nullo ſemine grauidatur.

Vires. Vim habet eximiam ad lienem minuendum, calculos atterendos & pellendos, vrinam mouendam,ſingultum ſedandum, & icterum ſanandum.

by Google

CAP. XX.

De ſaluia vita.

VIRIBVS & effigie proxima eſt capillaribus alia planta, quæ à ſimilitudine foliorum rutæ, cui perbellè conuenit, & à loco natali, in quo ſponte & læte viret, ruta muraria, in officinis Saluia vita vocatur. Petras opacas, manantia ſaxa, ædificia vetuſta & ſpecus amat. Et velut ſaxa diuidens è mediis eorum inciſuris erumpit, tenuibus, breuibus, & iunceis ſurculis, & velut filamentis adianthi valde ſimilibus, quibus foliola adhæreſcunt parua, craſſa tamen, inciſa, ex albido colore virentia, & ad rutam accidentia.

Tota planta vix palmum æquat, flore & ſemine vidua, perpetuóque viret, vnde frequens eſt eius vſus per hyemem, cùm ſcilicet aliæ ſtirpes deſunt, vel aridæ non ſatis conueniunt.

Vim habet meatus reſerandi, obſtructiones liberandi, excrementa mouendi, humiditates ſeroſas exſiccandi: propterea iecoris, lienis & meſenterii infarctibus expediendis conducit, menſes & vrinam ciet, calculos pellit, hydropi medetur, & vitiis, quæ intra ſunt thoracem, opitulatur. Falluntur, qui paronichiam eſſe putant. *Vires.*

CAPVT. XXI.

De quibuſdam aliis capillaribus, minus propriè dictis, & primùm de Hemionitide.

A Virium efficacia, quibus ad ſplenem minuendum pollet hemionitis, à Pharmacopolis vocatur nunc aſplenium, nunc ſcolopendrium,

vt ceterach, quod ea in re cæteris omnibus medicamentis antecellit: reuera tamen hemionitis ſcolopendrium non eſt, aut aſplenum, ſeu ceterach vulgare, ſed alia quædam herba caulis, floris & ſeminis expers, & foliis tantùm extra terram prodiens, vnde Phyllitis ſæpius, quaſi folioſa herba dicitur. E radice enim multis capillamentis fibroſa & nigricante folia multa exeunt, craſſa, rigida, longa, ceruorum linguæ modo, hinc ceruina lingua multis dicta, supernè læuia, infernè multis lineis tranſuerſis ferrugineis aſpertula. Gaza herbam mulam nominat.

Phyllitis.

Herba mula.

Vires.

Multi eſt ad lienem vſus, cuius non modò obſtructionem tollit, duritiem & tumorem minuit, ſed etiam hepatis affectus multos feliciter ſanat.

CAP. XXII.

De cuſcuta, & epithymo.

CVſcuta, ſeu caſſitha herboſis fruticibus adnaſcitur epithymi modo, nulláque radice nixa, ſed velut ab alarum ſinu prodiens, cirrhis, capillamentíſve longiſſimis repit, inquit Matthiolus. Eius autem vberior eſſe ſolet prouentus in ſegete linaria, crebríſque volutionibus lini faſtigia ſcandit, vnde podagram lini officinæ appellitant.

Fuchſius non ſine ratione credit, Caſſitham primum radiculis niti, quæ tum areſcunt, quando cirrhi, ſeu capillamenta plantam inuoluunt, à qua ſugunt alimentum: proinde temperamentum mutat & qualitatem, pro varia plantarum, quibus innaſcitur, natura, putántque multi, epithymum & cuſcutam non differre, niſi quod hæc lino, illud thymo innaſcatur.

Differentia inter cuſcutam & epithymum.

Matthiolus tamen refragatur, & effigiem vtriuſque non parum diſſimilem tradit, necnon qualitates, etiam Galeni teſtimonio. Epithymum enim calefacit ordine tertio, & cuſcuta tantùm ſecundo, ita, vt verisimile ſit,

le ſit, epithymum ſuas vires à thymo, cuſcutam à lino mutuari. Perperam igitur faciunt, qui podagram aliarum plantarum aſſumunt pro vero epithymo , aut cuſcuta.

Vtrique nulla ſunt folia, ſed cirrhi tantùm, & velut tenues, ac ſubrubræ teſtudinum fides, quibus flores paruuli, quaſi ſtellulæ albicantes dehiſcunt, puſillo ſemine grauidati , quod ſyrupi de cichorio laxatiui rhabarbaro ingreditur compoſitionem.

Vim habet abſtergendi & roborandi. Iecoris & lienis obſtructiones tollit , vrinam mouet, ictero ſuccurrit, & affectibus ab humore bilioſo & melancholico ortis prodeſt. *Vires.*

CAP. XXIII.

De quinque radicibus aperientibus, & primùm de apio.

RADICES aperientes multæ ſunt, quarum quinque cæteris dignitate quadam præferuntur, ex quibus tres hortenſes ſunt, petroſelini, aſparagi, fœniculi: aliæ agreſtes, quæ ſcilicet in locis incultis naſcuntur, apij & ruſci.

Apium autem Latinis , & ἄπιος Græcis multum inter ſe diſſentiunt, vt & Perſilium vulgò dictum, & petroſelinum verum. *Apium.*

Nam apios ex Dioſcor. *c.177. lib.4.* folio conſtat rutaceo, breui, caulibus ternis, aut quaternis, humi proſtratis, radice exterius nigra, intus alba, pyri effigie, & corpus ſuſque déque mouet, licet non ita vehementer. Atque aliquando apios pro forma pyri , aliquando pro ſapore fatuo aut vix perceptibili ſumitur. *Apios.*

Apium verò ſic vulgò dictum, ſeu Selinon, vel potius eleoſelinum, vt Dioſcorides *c.75. li.3.* nominat, apio ſatiuo, perſilio, vulgò dicto, ſimile, ſed grandius: Ad eademque efficax , ſed propter ingratum ſaporem & odorem, inter olera minimè locum habet.

Naſcitur in locis, vt plurimum incultis, vdis ac riguis,

Digitized by Google

vnde Paludapium non impropriè nominatur, & apium ruſticum.

Vires. Calidum eſt ſecundo gradu, ſiccum tertio, *Galen. lib. 8. ſimpl.* menſes & vrinas mouet: flatus quoque diſcutit, & magis ſemen, quàm ipſa herba, valétque ad aranearum morſus, ait Plinius. Radix verò ſæpiſſimè vſurpatur ad diducendos meatus, & obſtructiones liberandas, folia comeſta pulmonibus conferre putantur.

CAPVT XXIV.

De Petroſelino.

QVOD veteres apium hortenſe, ſeu ſatiuum vocarunt, nos petroſelinum noſtras, ac vulgare perſilium, hortis omnibus frequentiſſimum, & iuſculis, ac cibis condiendis familiariſſimum vocamus, quod non niſi in hortis lætum ac copioſum viret, in quibus ad gratiam, quam cibariis admixtum concedit, ſedulo ſeritur; & in locis tam calidis, quàm frigidis vberrimè prouenit, modò pinguibus, adſitque iugis humor, cuius rigatu facilè animetur: vnde nullum cælum & ſolum reſpuit, modò cultum. Semen autem illius omnium tardiſſimè germinat, nimirum quadrageſimo die à ſatu, & nonnunquam quinquageſimo.

Folia fert coriandro ſimilia, criſpata, radices longas & capillatas, eſui gratiſſimas, medicinæ vtiliſſimas.

Vires. Dantur vtiliter calculoſis, ictericis, & iis mulieribus, quibus ſtati menſes non procedunt, nec non his, qui vrinæ difficultatibus laborant.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXV.

De aſparago.

ASPARAGI dicuntur ſic, *quod in virgultis aſperis naſcantur.* Eorum enim ſcapi aſperi ſunt, non læues, vel *quia ſua ſponte ſine ſatu proſiliant*; Ex arietis quippe tuſis & defoſſis cornibus prodire viri grauiſſimi ſcripſerunt: Olerum tamen & aliarum plantarum recentiſſimi turiones, ac tenella germina, priuſquam in folia explicentur, ex veterum placitis aſparagi nuncupantur. *Vnde aſparago nomen.*

Eſt vero aſparagus vel ſylueſtris, corruda dictus; vel hortenſis, ſeu satiuus; Et vterque vulgaris notitiæ, inquit Dioſcorides *cap. 152. lib. 2.* multis ramis & foliolis longis, tenuibus & numeroſis ſe arrigit, quæ inſtar fœniculi in capillamenta abeunt. *Corruda.*

Hoc olus ſiccitate lætatur, & rigationem auerſatur frequentem, ingruente tamen Autumno, dum irrigantur, thyrſulos edunt teneriores & magis ſucculentos.

Subſunt radices rotundæ & numeroſæ, quæ vim habent aperiendi, meatus diducendi, iecur & renes obſtructionibus liberandi, felle ſuffuſos ſanandi, menſes & vrinam mouendi. *Vires.*

CAPVT XXVI.

De fœniculo.

FOENICVLVM ad varios vſus totum celebratur: nam coma tenella acetariis mixta ſuauitatem addit; Semen cum ſenna decoctum ab ea flatus & tormina excitari ſolita diſcutit, aliáque innumera, vel per ſe, vel aliis commixtum, beneficia præſtat; Radices obſtructionibus

expediendis vnicè commendantur.

Planta eſt ferulacei generis, hominis interdum proceritatem ſuperans, caule geniculato, fungoſa intus medulla, cortice exterius læui, & herbaceo, folio peucedani, tenui, longo, molli, capillaceo, grato odore, muſcario rotundo, patulo, lato, ſubluteo, in orbem circinato, ex quo ſemen nudum, oblongum, ex pallido flaueſcens dependet: radice longa, craſſa, alba, odorata.

Marathrum. Sunt vero duæ fœniculi ſpecies; prima Græcis dicitur marathrum, cuius adhuc duæ agnoſcuntur differentiæ: vnum dulce eſt, in Italia frequentiſſimum: Alterum vulgare, cuius ſemen eſt acrius & minutius.

Secunda ſpecies dicitur erraticum, ſeu Hippomarathron, à magnitudine ſic appellatum, ſatiuo enim grandius ac procerius eſt, & in Mauritania nonnunquam duodecim cubitis aſſurgit, craſſitudine quatuor palmorum, ſemine miliaceo, radice alba & odorata.

Vires. Fœniculum calefacit tantum gradu ſecundo, aut in principio tertij.

Contra ſerpentum ictus in vino potum confert, menſes & vrinas mouet, lac generat, ſuffuſis medetur.

Hippomarathrum verò ad omnia fœniculo efficacius: Potenter enim menſes pellit & vrinas, calculos eiicit, regium morbum purgat, & contra ſerpentum morſus nihil æquè conducit.

Elaphoboſcum. Elaphoboſcum nonnulli inter fœniculorum genera recenſent, quod ei fœniculaceus ſit caulis, vt & muſcarius, folia tamen valde diſſimilia, vt & color, odor, *Ocellus.* ſapor, virtus & facies. A quibuſdam ocellus ceruæ, ab aliis gratia Dei vocatur.

CAP.

CAPVT XXVII.

De ruſco.

RVſcus,& Officinis Bruſcus, videtur eſſe myrthacantha, ſeu ruſcus ſylueſtris: Exergit enim facie & foliis myrtheis, ſed rigidioribus, durioribus, mucronatis & inodoris. Virgultis adhæreſcunt baccæ prærubræ, magnitudine ceraſorum, quibus nuclei bini, terniue includuntur oſſei, ac tritura vix puluerabiles.

Hypogloſſum.

Huic affinis eſt alia planta, Hypogloſſum, & laurus Alexandrina dicta, ſed folia gerit molliora & maiora, è quorum media ac ſuperna parte foliola, velut lingulæ ſupernaſcuntur.

Vires.

In aſperis & incultis locis ruſcus naſcitur; eiúſque radicis decoctio menſtrua ciet, calculos atterit & pellit, ſtranguriæ medetur & ictero.

CAPVT XXVIII.

De quatuor ſeminibus frigidis maioribus.

QVatuor ſemina frigida maiora ſunt ſemina cucurbitæ, cucumeris, melonum & citrulli: ſub quibus alii fructus multi oleracei comprehenduntur, ab antiquis nomine σίκυς deſignati. Eſt vero inter eos affinitas tanta, vt ferè ſit indiſtincta & interminata cuiuſque nomenclatura: Nam multi ſub cucumeribus melones & pepones complectuntur, ſub cucurbitis citrullos & complectuntur; Sub cucurbitis citrullos & melopepones.

Cucurbitarum varietates.

Singulorum autem multæ ſunt varietates, cultura præſertim & mangonio ſic effictæ. Nam cucurbita-

rum differentiæ quatuor notantur, maior, minor ſeu lagenaria, anguina, ſeu oblonga & indica, præter colocynthida, quæ cucurbita ſylueſtris nuncupatur.

Cucumeres. Cucumer vero aut ſylueſtris eſt, & nuncupatur aſininus, ex cuius ſucco conficitur elaterium; aut ſatiuus, cuius multæ quoque differentiæ comperiuntur: Alij enim longi ſunt, recti & flaueſcentes; Alij breuiores, virides & incurui; Nonnulli compreſſi, lati, rotundi; Alii clypeiformes, & vulgo pepones nominantur.

Melones. Melones Galli ſæpe vocant, quos Itali pepones, Dioſcorides Melopepones, & antiquorum nonnulli cucumeres domeſticos: ſed vitata nominum confuſione, præſtat eos fructus è Sicya ſatiua prouenientes, (ſic enim vocatam plantam, ex qua melones leguntur, obſeruauimus) & inſtar mali citonij, aut pomorum redolentium fragrantes, melones, quaſi fructus pomoſos nominare; quorum, vt prædictorum multæ varietates notantur: Alii enim propter odoris & ſaporis ſuauitatem dicuntur Moſchatellini, alii ſaccharini; Alii à ſolo & regione, vbi naſcuntur, aliam habent denominationem.

Citrulli. Citrulli magnitudine dictos omnes fructus ſuperant, locupletántque hortos ruſticorum: quorum etiam permultæ traduntur varietates, tam in colore & figura, quam in magnitudine atque etiam ſapore. Nonnulli enim breuiores ſunt, alii longiores; Aliqui plani, alii rotundi, & velut ſulcati; Alii ex rubro & viridi flaueſcentes, qui dulcedine cæteris præſtant.

Vt autem quatuor hæ plantæ effigie ſunt valde aſſines, ſic & viribus, & ſemina ex illis collecta pro quatuor ſeminibus frigidis ſeruantur maioribus, quorum frequentiſſimus eſt in Medicina vſus.

CAP.

CAPVT XXIX.

De quatuor ſeminibus frigidis minoribus, & primum de Lactuca, & eius ſemine.

LACTVCA à lactei ſucci, quem fundit, dum abrumbitur, vbertate, dicta primas inter olea tenet: vt enim gratiſſima eſt in acetariis & iuſculis, ſic in medicis vſibus ſalutaris. Nam præter quod ſanguinem generat ſatis laudabilem, feruorem etiam ſanguinis & viſcerum extinguit, ſomnum conciliat, & hecticis prodeſt, ex Galeno, *cap. 40. lib. 2. de aliment. & capit. 13. lib. de Maraſ.* eſtque familiare medicamentum alimentoſum, iuuenibus & bilioſis naturis tutiſſimum. *Lactuca vnde dicatur.* *Vires.*

Toto anno ſeri poteſt, & ſi terram pinguem, probe ſubactam & ſoli expoſitam nacta fuerit, læte viret, & in latum ſeſe diffundit. Dum adhuc tenella eſt, ſi euellatur & alio fundo probè ſtercorato plantetur, pluribus foliis in globum conuolutis extuberat, & capitata vulgo pomata euadit.

Lactuca autem vt nullum olus præſtantius, ſic notius nullum, nec frequentius, cuius tres præcipuæ varietates in hortis viſuntur. Rugoſa & vulgaris non capitata; Seſſilis, ſeu pomata ac capitata, & Romana nigro ſemine, & ſcariolæ folio. Addunt nonnulli alias duas, Cecilianam & Cypriam, ſeu Græcam: Præter quas in locis incultis alia naſcitur, quæ à lacte & ſemine potius, quam effigie, lactuca dicitur, à Galeno Thridacine. Nonnulli à colorum varietate varias enumerant, albas, rubentes, nigras, purpureas. *Lactuca pomata.* *Differentia.*

Omnis autem lactuca, vt & ſemen eius refrigerat, & ſomnum conciliat. Eóque remedio feliciter vſus eſt Galenus ad vigilias immoderatas, quæ illi acciderant ob ſtudia longiora & raro intermiſſa. *Vires.*

Semen vero, quod inter refrigerantia minora ſumi-

tur, ad multa vſurpatur: valet enim ad gonorrhœam virulentam, ad vrinæ ardorem, ad humectandum, refrigerandum, leniendum, ſitim extinguendam, & ſomnum conciliandum.

CAP. XXX.

De portulaca, eiuſque ſemine.

POrtulacæ ſemen etiam numeratur inter ſemina refrigerantia minora. Eſt vero portulaca vna ex hortenſibus, quæ omnium maximè in iuſculis & acetariis expetitur, ſæpéque pauperum & diuitum menſas inchoat, & apud multos aceto & ſale condita ad hyemem integram ſeruatur.

Vires. Duo autem portulacæ diſcrimina traduntur: Eſt enim vna ſylueſtris, quæ paſſim in vinetis multis ſponte naſcitur, multiſque ſurculis in terram reptantibus, ex viridi rubentibus luxuriat. Altera domeſtica ſeu hortenſis, quæ ſtudioſiſsimè excolitur. Folia emittit ampliora, magis carnoſa & ſucculenta: ſurculos magis erectos & minus duros. Vtriuſque effigies parum diſsimilis, ſed vires aliquantum variæ. Statiuam enim refrigerare omnes aſſerunt, ſylueſtrem calefacere nonnulli contendunt.

Species. Alterutrius folia tuſa & clauis pedum adhibita ſecurè medentur; Ignibus ſacris etiam auxiliantur: capitis dolores inſolatu contractos, cum oleo roſaceo ſedat. Commanducata dentes mobiles firmat, oris & tonſillarum vlcera ſanat.

Eſt & portulaca quædam marina & aquatica, ſed iſtarum nulla medicamentorum compoſitiones in Officina noſtra deſcriptas ingreditur.

CAP.

CAP. XXXI.

De alijs ſeminibus frigidis minoribus, ac obiter de cichoraceis.

DVo alia ſemina frigida minora deſumuntur ex cichoraceis, ad quæ ſtirpes multæ referuntur; vt Chondrillæ, Hieracia, Souchi, Scariolæ, lactucæ ſylueſtres & intibacea omnia: ſed cum abſolutè cichorium ponitur, ſemper erraticum & ſylueſtre intelligendum eſt, cuius ſcilicet frequentior eſt in medicina vſus: éſtque genus ad alias intybaceorum, tam satiuorum, quam ſylueſtrium differentias. *Cichoriũ.*

Satiuum autem cichorium, ſeu intybum, Græcis dici ſolet Seris, quia ſeritur: cuius duæ ſunt ſpecies, vnum latifolium, quod à nonnullis endiuia hortenſis; alterum anguſtifolium, quod Seris, ſeu Seriola & Scariola, & Syluio intybus dicitur. Vtrumque intubolachanum, quaſi cichorium olus vocat Galenus, quod inter olera iuſcula, quam acetaria conficienda reponatur. *Intybum. Seris. Scariola. Endiuia hortenſis. Intybolachanum.*

Ad ſylueſtre refertur taraxacum, ſeu cichorium luteum, Dens leonis, & Hedipnois, quaſi ſomnum conciliaus dictum. A Rondeletio Chondrilla Dioſcoridis nuncupatur. A quibuſdam caput monachi, ab aliis vrinaria quoque dicitur. *Taraxacum. Dens leonis. hedipnois.*

Cicerbita, ſeu Sonchus, Gallicè *laicteron*, quod eius ſit lacteus ſuccus, dicta, ex endiuiarum familia eſt, paſſimque in locis cultis & incultis prouenit; eiúſque tres differentiæ à Dioſcoride ſtatuuntur, aſpera, læuis, & arboreſcens. Prima roſtrum porcinum à multis nuncupatur. Cluſius agnouit quinque inter ſe diſcrepantes, duas vulgares, læuem & læuiorem, duas Auſtriacas læuem & læuiorem, & Pannonicam. *Cicerbita. Roſtrum porci.*

Ad ſylueſtre quoque cichorium referuntur omnes Chondrillæ ſpecies, quas alij duas tantum, alij quatuor agnoſcunt, præter zacintham, ſeu cichorium ver- *Chõdrilla.*

rucarium, & perdicum, ſeu perdion, quod nonnulli chondrillam marinam, alij bulboſam nominant. Sicque in vniuerſum chondrillarum erunt ſex varietates, quæ magis viribus, quam facie cichoraceis reſpondent.

Hieracia. Quod ſi ex qualitatum affinitate conforme genus inferre liceat, hieracia inter cichoreacia, aut vt alij volunt inter ſonchos, cum quibus magnam habent ſimilitudinem, reponere nihil vetat. Sunt vero hieraciorum varietates multæ, nempe maius, latifolium, anguſtifolium præmorſa radice, longius radicatum, villoſum, montanum, folio hedipnoidis, foliis & facie Chondrillæ, & Narbonenſe falcarum. De quibus conſule recentiores rei herbariæ ſcriptores.

Cichorij varia nomina. Cichorij autem varia nomina, vt ad inſtitutum redeam, cichoraceis obſcuritatem attulerunt. Genus enim pro ſpecie, ſpecies pro genere, & vna ſpecies pro altera ſæpe ponitur, & eodem nomine deſignatur. Nam cichorio ſæpe hæc nomina dantur, Ambubeia, Picris, Intybum, Seris, Endiuia, Seriola, Scariola, Intubolachanum: atque omnes hieracij, cicerbitæ, ſeu ſonchi, chondrillæ & lactucæ ſylueſtris ſpecies cichorij nomine ſæpius donantur.

Lactuca ſylueſtris. Lactuca ſylueſtris partim affinis eſt cichoraceorum generi, folia enim ſcariolæ hortenſis gerit, & partim naturæ papauerum, cum opij odorem vtcunque eructet ſoporiferum & viroſum.

Semina frigida minora. Semina autem cichorij ſylueſtris & endiuiæ ſumuntur pro ſeminibus frigidis minoribus, quorum qualitates appellatio ſatis indicat.

CAPVT XXXII.

De ſeminibus quatuor calidis maioribus, & primum de aniſo.

SEMINA quatuor calida maiora deſumuntur ex aniſo, fœniculo, cumino & caruo. Quid ſit fœniculum, ſupra diximus, quid aniſum, ipſæ

etiam

etiam mulierculæ dicere queunt, cum eius ſemine ſæpius vtantur ſaccharo incruſtato. Et quæ inter eas operę piſtorio delectantur, panificij quoddam genus conficiunt (biſcoctum nominant) cui ſemen aniſi permiſcent, quod odorem, ſaporémque conciliat pergratum. Idipſum multis adhuc condimentis adiiciunt ad gratiam maiorem. Oris enim halitum commendat, vrinam ciet, hydropicis prodeſt, & nullum ex oleraceis ſeminibus ventriculo magis amicum, *Dioſcorid. cap. 65. lib. 3.* Calefacit & ſiccat ordine tertio ex Galeno, *lib. 5. ſimpl.* guſtus tamen nondum percepit tantum caloris exceſſum. Latinis & Græcis aniſum vocatur, éſtque nomen ſeminis & plantæ, quam à nonnullis anicetum vocari comperio. *Vires.*

Planta nec apio ſimilis eſt, vt ſcribit Fuchſius, nec etiam fœniculo, vt aſſeruit Ruellius, ſed inter vtramque media: folia enim nec ita lata, vt apio, nec ita tenuia & capillacea, vt fœniculo: Sed cum vulgaris ſit notitiæ, in deſcribenda illius hiſtoria non diutius immorabor. *Anicetū.*

Non eſt tamen prætereundum, illa ſemina calida & Pharmacopœis Carminatiua, hoc eſt, flatus diſcutientia, vt interpretantur, vocitari, etymo non ſatis noto, niſi forſan à verbo Græco κερματίζω, id eſt, diſcerpo, & in minutas partes diuido, vel potius à carmino, i. pecto, vnde apud Arabes *Carmos* ad capillos veneris refertur, & carminare eſt pilos ſeu lanam pectere, idque non affatim, ſed paulatim, perinde ac flatus ſenſim diſcutiuntur. Non tamen mihi ſatis conſtat vera carminatiui vox & origo, licet vſu iamdiu admiſſo comprobetur. *Carminatiua vnde dicta. Carmos.*

CAPVT XXXIII.

De Cumino.

CYMINVM, ſeu Cuminum, & ſeminis, & plantæ cuiuſdam fœniculo ſimilis nomen eſt; cuius duo genera perhibentur, vnum ſatiuum,

ac domeſticum, aliud ſylueſtre. Satiuum regium Hippocrati dictum, morbis mulierum multis ab eodem commendatiſſimum, à Dioſcoride Æthiopicum, à quibuſdam Ægyptium & Aſiaticum nuncupatur.

Id ferè vnicaule, raro cubitale, ſæpe pedem tantummodo altum, interdúmque humilius, frequentibus ramulis brachiatum: folia in tenues particulas ſecantur ad fœniculum accedentia, ſed breuiora, minoráque: In virgularum faſtigiis exeruntur vmbellę, primum floſculis ornatæ, poſtea ſeminibus onuſtæ, nudis, anguſtis & canaliculatis: Radix ſubeſt aliquantum tenuis & odora, quæ ſeminibus maturis tabeſcit. Seritur & vbere prouenit in Hiſpania, Italia, & quibuſdam Galliæ regionibus calidis, modo ſemen in pingue ſolum iniiciatur. Inter olera maximè fruticat, atque eo magis, ſi cum probris & maledictis ſeratur, vt idiotæ putant, quos irridendos magis, quam probandos puto.

Cuminũ ſylueſtre. Sylueſtre cuminum gingidij folia profert, cauliculos exiles, ſcandicis ſeu pectinis venerei ritu: in cacumine capitula quina, aut ſena, rotunda, villoſa, in quibus ſemen eſt acetoſum. *Dioſcor. cap. 69. lib. 3.*

Eſt alterum ſatiuo valde ſimile, quod à floribus ſingulis cornicula promit in ſublime exerta, in quibus ſemen eſt melanthio ſimile, ait Dioſcor. hócque videtur ea eſſe planta, quam Officinæ pedem alaudæ & conſolidam regiam dicunt. *Conſolida regia.*

Vires. Cuminum calefacit & ſiccat tertio receſſu, attenuat, digerit, reſoluit: Sumptum & adhibitum flatus diſcutit, frigidos humores incidit, tumores pituitoſos diſſipat, venenis aduerſatur: contra colicum dolorem & Tympaniam proſperè vſurpatur.

CAP. XXXIV.

De caro.

TOTVS aromatariorum chorus Caron, ſiue Careum, vno conſenſu Carui vocitat, Athenæus Paſtinacam maiorem, cui viribus & vultu apprimè reſpondet Caule aſſurgit cubitali, & ſæpe altiore,

altiore quadrangulari, geniculis quibuſdam intercepto, intus cauo, foliis paſtinacæ agreſtis, vel dauci nigri, quem vulgus carottam nominat. Radix ei carnoſa, gracilis tamen, oblonga, candida, interdum flaueſcens, ſapore paſtinaceæ. Semen fœniculi modo in ſurculorum ſummitatibus multum, ſubnigricans & anguloſum. Ab Arabibus vocatur Cardumeni, quod pro Cardamomo vſurpat Syluius, ſed eum deceptum credunt Arabicæ linguæ peritiores.

Caruum tertio quodam modo receſſu calefacit & ſiccat, vrinam mouet, menſtrua pellit, flatus diſcutit, ſtomachum roborat, coctionem iuuat, vtiliter miſcetur antidotis, & aniſi vicem gerit. Eius radis cocta, paſtinacæ modo manditur ex Dioſcoride *cap.66.lib.3.* *Vires.*

CAP. XXXV.

De aliis quatuor ſeminibus calidis minoribus, & primum de Ammi.

AMMI Cumino tam affine eſt, vt quod in Æthiopia naſcitur, pro Cumino habeatur. Semen notum eſt, inquit Dioſcorides, & minutulum, multóque minus cumino. Quod videtur indicare ipſius appellatio; ἄμμι ſiquidem perpuſillum & quaſi arenaceum ſemen portendit; qua voce & tota planta deſignatur.

Duplici autem diſcrimine Ammi notatur: Vnum dicitur Æthiopicum, quod maius eſt vulgari, foliiſque conſtat latioribus.

Alterum minus, tenuifolium, nec adeo frequens. Prius caule ſeſe erigit herbaceo, rotundóque, ſurculis multis & exiguis; folio oblongo, anguſto, pluribus inciſuris in ambitu diuiſo; muſcario aneti proximo, paruulis floribus coronato, ſeminulis multis origanum ſpirantibus, cum acrimonia amaricantibus referto.

Ammi minori culmus breuis eſt, multis ramulis di-

remptus, folia oblonga, capillacea, ſurſum verſus magis attenuata; flores vt priori, paruuli, albidi, in vmbellas coacti: ſemen oblongum, paruulum, & acre. A quibuſdam pro Siſone vſurpatur: nam cum Siſon, ſeu Sinon, ſecundum Dioſcor. ſemen ſit exiguum, in Syria natum, apio ſimile, nigrum, feruens, oblongum, ac ammi paruo ſimile, pro eo ſi non ſumi, certè ſubſtitui poteſt.

Vires. Ammi guſtu acre ac ſubamarum eſt; incidit, tenuat, calefacit, ſiccat, & digerit: vrinam & menſes mouet; inflationes & tormina diſcutit.

Creduntur mulieres facilius concipere, ſi poſt coitum ammi halitum odorentur.

CAP. XXXVI.

De amomo.

NON modo inter exoticas ſtirpes, ſed prorſus incognitas, Amomum numeratur: Nullus enim antiquorum illius effigiem, aut accuratam deſcriptionem dedit; & inter recentiores Cluſius rei herbariæ ſtudioſiſſimus, & amomi perquirendi dignoſcendíque auidiſſimus triplicem quidem illius iconem exhibuit: ſed vix probabili coniectura ſciri poteſt, quænam illarum amomo vero reſpondeat: forſan nulla. Prior icon, vt ipſe ſcribit, eſt ramuli cuiuſdam arboris, odore & ſuauitate ei affinis, quæ caryophillos gerit, fructibus tamen & foliis rotundioribus & minoribus. Secunda ſurculos Tithymali paralij non malè refert. Tertia ramum breuem granis cardamomo vtcunque ſimilibus racematim onuſtum refert. Verum, vt fatetur vir nobilis, difficile eſt ſtatuere, quid ſit verum amomum.

Amomũ Dioſcorideum. Ipſius quidem viribus, à Dioſcoride recenſitis, optimè reſpondet minutulum quoddam ſemen & oblongum, aromaticum, guſtu ſuaue & calefactorium, quod in officinis ſeruatur, Amomum Creticum nun- *Amomũ Creticũ.* cupatum: verum ex quanam planta natum, non dicitur

tur. Hoc vt & alia multa ſimplicia rara in pharmacopolio Paſch. Bazoini, viri pietate & doctrina probatiſſimi ſępe vidi & guſtaui, maximè vero amomum vulgare, quod verum ſi minime teneatur, illius tamen optimum eſt ſuccedaneum, non Amomum Plinij, frigoris impotientiſſimum, quod Lutetiæ in vaſis figulinis alitur, ſurculis rectis, copioſis, viridi cortice veſtitis, foliis myrtheis, ſed longioribus, floribus candidis, ſtellatis, quos ſequuntur fructus alkekengi, modo teretes, craſſi, ex rubro flaueſcentes, multo ſucco & ſemine turgidi. Galenus Amomo ſubſtituit acorum, licet illius nomenclatura Cardamomo magis cognatum portendat. *Amomũ Plinij.*

Vim habet amomum calefaciendi, aſtringendi, & exſiccandi. Eius decoctum iecori & renibus conuenit, atque eos iuuat, quos ſcorpius percuſſit. *Vires.*

CAP. XXXVII.

De dauco.

Dᴀᴠᴄᴠꜱ tres ſub ſe nominis eiuſdem plantas differentes complectitur: Prima generis nomen retinens, abſolutè dicitur daucus, qui de Cretico intelligendus eſt; quíque ſecundum Dioſcoridem foliis fœniculo ſimilis eſt, caule dodentrali, vmbella coriandri, flore albo, ſemine oblongo vt cumini, lanugine quadam albeſcente hirſuto, ſuauis odoris in mandendo, cuius potiſſimum celebratur vſus in ſyrupo de Arthemiſia; aliis quoque medicamentis multis vtiliter permiſcetur. *Species.* 1.

Daucus hic non in ſola Creta fruticat, ſed in multis aliis regionibus, vt in Germania & Italia; & qui nunc emitur Venetiis, ſolum nomine tenus Cretenſis eſt; nam ex alpibus & Genuenſium tractu adfertur, nec tamen Cretico vlla in re cedit.

Secunda dauci differentia apio ſimilis eſt, ſed acrimoniam quandam habet, halitum maiorem, ſaporémque feruidiorem. 2.

ized by Google

Tertia foliis eſt coriandri, floribus albis, coma & ſemine anethi, ſed oblongiore & acri. Aliæ quædam ſtirpes daucis affines, pro daucis nonnunquam habentur: Sic Carotta à Theophraſto daucus appellatur; ſic & paſtinaca ſylueſtris & Caucalis illius nomenclationem ſæpe mutuantur.

Vires. Dauci ſemen medicis vſibus frequentiſſimum calefacit, ſiccat, aperit, incidit, vrinam & menſtrua mouet, & flatus diſcutit.

De apio, cuius ſemen numeratur inter calida minora, ſuperius egimus.

CAP. XXXVIII.

De eximiis aliquot floribus, ex quibus aquæ & olea trahuntur efficaciſſima, & primum de Roſis.

ROSA vix poteſt non eſſe omnibus nota, cum mirè ſit ferax, & in dumetis ac ſepibus ſponte naſcatur. Eius duo conſtituuntur genera; ſylueſtris vna, quæ Cynorrhodon, ſeu roſa canina vocatur, & altera hortenſis, quæ abſolutè roſa dicitur. *Roſarum varietates.* Cuius multæ ſunt differentiæ, rubra, alba, pallida, ſeu ex albo rufeſcens, incarnata, lutea, cœrulæa, quæ in multis Italiæ locis naſcitur, & moſellata, quæ omnium vltima, nempe autumno floret.

Ex his mangonio & arte immutatis, multæ videntur aliæ varietates ſuboriri, ſed triũ præſertim vſus in medicina expetitur, albarum, rubrarum, pallidarum. Ex albis aquæ diſtillantur: Ex rubris, mel roſatum, conſerua, oleum roſaceum, & ſyrupus roſarum laxatiuus.

Roſarum partes. In roſis multæ partes diſtinguuntur, flos, vnguis, capillamenta, granula, floſculi, calix, ſemen, lanugo. *Anthora quid.* Floſculos capillamentis appenſos, Antheram malè nonnulli vocant, cum Anthera non ſit medicamentum ſimplex, ſed compoſitum, & ad oris affectus vſurpatum,

tum, vt conſtat ex Actuarij *cap.7.lib.6.meth.med.* Celſi *cap.11.lib.6.* Oribaſio & Marcello.

Roſæ autem non omnes eandem habent facultatem: laxant enim pallidæ, aſtringunt rubræ, roborant ambæ, vt & albæ communes & moſchatę: nam ſuauis omnium odor partes eas, quæ principatum tenent, vt & ſpiritus omnes, maximè vitales & animales recreat & reficit. *Vires.*

CAP. XXXIX.

De nymphea.

NYMPHEA, quam à Nympha zelotypiæ ſtimulo erga Herculem, mortua natam Poetæ fabulantur, inter plantas aquarum alumnas maximè ad medicos vſus commendatur. Eius duæ in officinis agnoſcuntur differentiæ; vna maior, quæ flores gerit candidos; altera minor, quæ luteos. Vtraque naſcitur in ſtagnantibus aquis & paludibus. *Species.*

Maior folia fert ampla, orbiculata, herbacea, caules graciles, longos, læues, & rotundos; flores candidos, lilio candore & magnitudine ſimiles, in medio quid croceum continentes; radicem nigram, nodoſam, longámque. A quibuſdam lilium aquaticum vocatur, ab aliis nenuphar, à nonnullis heraclea.

Minor è limoſo & aquoſo etiam fundo prodit, iunceis pediculis, trium ſæpe cubitorum, quibus adnaſcitur flos luteus ac nitens, roſæ ſimilitudine. Radix ſubeſt alba, nodoſa, aſpera, ſubdulcis.

Nymphea inſigniter refrigerat, Veneris inſomnia compeſcit, ſemen immodicè fluens retinet, idipſum extinguit potum & illitum, ſomnum conciliat, gonorrhœę multum prodeſt, & Venerem in totum adimit, ſi diutius ſumatur eius decoctum vel conſerua, aut ſyrupus ex floribus paratus. *Vires.*

by Google

CAPVT XL.

De lilio.

Lilivm à Græcorum nonnullis *κρίνον*, ab aliis, qui ex Iunonis lacte natum credunt, Iunonia roſa dictum, in coronamentis roſæ proximum eſt: Illius enim candor eximius, odor ſuauiſſimus, & elegantia formæ nobilitatem illuſtrant.

Planta eſt bulloſa, fœcundiſſima quæ ex vna radice quinquagenos ſæpe profert, & alit bulbos. Simplici caule ſæpius aſſurgit bicubitali, & interdum tricubitali, comoſo, foliis Satyrij, ſed longioribus, foris ſtriatis, ex herbaceo nitentibus, vt coronæ Imperiali, dictæ, quæ lilium quoddam eſt: flore calathi effigie, reſupinis per ambitum labris ex calicis fundo emicantibus aliquot apicibus, & velut ſtaminibus luteis, in extremitate tuberoſis.

Flos ille patulus, latus & elegantiſſimus pedunculo tenui, languidóque adhæreſcens, hic verò ſurculo craſſo & rigido, foliis vndiquaque cincto, qui circa finem æſtatis marceſcit, & adueniente autumno radices eius denuo pullulaſcunt.

Species. Sunt autem liliorum genera multa; nam præter candidum & commune, quod ſic abſolutè dicitur, aliud eſt candidum Byzantinum, à loco, vbi naſcitur, nonnihil diſcriminis mutuatum; aliud cruentum quoddam luteum; aliud puniceum. Eſt & paruulum quoddam conuallium, ſeu lilium vernum dictum. Eſt & magnum lilium Perſicum, vulgo coronæ Imperialis, *Tuſat* Barbaris nominatum: quibus adiunguntur hemerocallis Chalcedonica, Byzantina & martaga multa, de quibus omnibus agere noſtri non eſt nunc inſtituti.

Vires. Radix lilij candidi malactica eſt & anodyna, & vſus plurimi ad enematum decocta, & cataplaſmata emollientia, & pus mouentia conficienda. Ex floribus infuſis para-

ſis paratur oleum ad eoſdem vſus commendatum. Ex iiſdem adhuc deſtillatis habetur aqua ad facies mulierum erugandas, & niueo candore illuſtrandas ſummè expetita.

CAPVT XLI.

De croco.

IN ordinem florum eximiorum referimus plantæ cuiuſdam bulboſæ florem, aureo cruore nitentem, quem Medici Crocum, Galli Mauritanorum idioma ſecuti Safranum nominant. Eſt autem bulboſa ſtirps, viuax & carnoſa, folio anguſto & gramineo, flore hermodactyli pratenſis, purpureo & cruore aureo nitentibus filamentis, odoris intenſi cum quadam acutie. Iuxta fontes & ſemitas lætè fruticat, gaudétque calcari & atteri pedibus, pereundóque, inquiunt, melius prouenit.

Crocus præſtantiſſimus vbi naſcitur. *In Coryco* tamen *Ciliciæ* monte omnium præſtantiſſimus naſcitur. Fragrantius enim ſpirat, & colore plus aureo eſt. Vere viret, tota æſtate ſeſe in latum diducit, autumno flores leguntur, qui non tantùm in medicos & culinarios trahuntur vſus, ſed alios quoque multos, in quibus aureus color deſideratur.

Species. Eſt verò crocus vel domeſticus, cuius Dioſcorides multas enumerat ſpecies; vel ſylueſtris, cuius Dodonæus adhuc plures deſcribit, quas omnes breuitatis cauſâ deſero.

Vires. Calefacit ordine ſecundo, primo ſiccat: eiúſque moderatus vſus cerebro prodeſt, ſenſus vegetiores reddit, ſomnum & torporem excitat, cor recreando lætitiam gignit, humores ad coctionem perducit, multíſque commodis beat illum, qui eo ipſo prudenter vti ſcit. Et eo parat oleum Meſ. quod emplaſtri confectionem de ranis ingreditur. Ad alias quoque compoſitiones accedit, vt ſyrupũ regis Sabonis, & emplaſtr. Oxycroceũ, quibus non modò colorẽ, ſed etiam vires largitur eximias.

Digitized by Google

SECTIO II.

DE SIMPLICIBVS PVRGANTIBVS.

PRÆFATIO.

ABſoluta libri huius prima ſectione, in qua vulgaria quædam ſimplicia, quæ velut præparantia ſunt, & paſſim in medicina facienda, medicamentiſq; componendis occurrunt, breuiter, perſpicuè tamen explicauimus. Secundum nunc aggredimur, in qua multa cathartica, ſeu humores aluum ſubducendo purgantia deſcribuntur, quæ aliquando vel per ſe ſola exhibentur, vel aliis compoſitionibus in Officina noſtra deſcriptis permiſcentur. Ea autem magna ex parte peregrina ſunt, & à regionibus barbaris mutuata, quæ ob id non niſi arida, aut ſaccharo condita, vt ſiliqua Caſſiæ teneriores, ad nos deuehuntur. Eorum tamen ad nos aliquando ſemen delatum, & in ſolo pingui, aprico, & ſoli expoſito ſatum, germinat. Sed ob hyemis rigiditatem planta hinc nata raro adoleſcit, aut adulta ſoboleſcit, & vix vnquam primigeniam retinet naturam. Medicæ igitur ditionis augendæ, & feliciùs hominum ſanitatis conſeruandæ gratia, ab Indis & Arabibus multa mutuamur ſimplicia, quibus præſentiſſima morbis infinitis auxilia adferimus: Non tamen eſt adeò noſtra ingrata tellus, quin optima quoq; purgantia liberali manu ſuggerat, vt ex hac ſectione demonſtramus.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT I.

De Rhabarbaro.

ÆTATIS præteritæ multi Rhaponticum & Rhabarbarum idem eſſe putarunt, nec centaurium maius & Rhaponticum inter ſe diſſentire: ſicque de diuerſis tribus plantis vnicam effecerunt. Rhabarbarum autem noſtrum vulgare non eſſe Rhaphonticum, manifeſtè conuincit eius deſcriptio, à Dioſcoride tradita: vt neque etiam Rhaponticum ipſum eſſe centaurium maius, author ipſe docet, qui diuerſis capitibus de vtroque agit, diuerſamque faciem & virtutem agnoſcit. *Rhabarbarum noſtrum vulgare non eſſe rhaponticum, nec hoc centaurium maius.*

Eſt veró Rhabarbarum vulgare ſic dictum, quod ſit inſignix radix populi Barbari, ſeu Indici, vel prouinciç cuiuſdam Barbaræ dictæ, vel Troglodyticæ: forſan & à Rha fluuio Ponti nomen habet, vt de Rhapontico probabili ratione ſcribitur. Sed cum Rha peregrino idiomate radicem deſignet, antonomaſia quadam rhabarbarum, ſeu Rha, quaſi optima radix, ab Arabibus *Raued*, à Chinenſibus *Rauam*, apud quos frequentiſſima eſt, optimáque ſæpius ſine additione denotatur. *Rhabarrum vnde dictũ.*

Maximè autem laudatur Rheum, quod ex Sinarum regione, vbi duntaxat vberrimè, ac ferè ſponte prouenit, adfertur in Indiam, in *Ormus*, in Perſiam, Arabiam & Alexandriam: ex quibus regionibus, dum ad nos poſtea aduehitur, Indicum, Arabicum, Antiochenum, Turcicum quoque nuncupatur. *Rhabarb. optimum vbi naſcatur.*

Eſt verò rhabarbarum Hippolapathi rotundi ac noſtratis facie admodum ſimile. Radix eſt craſſiſſima, rotunda, colore exterius ſubnigro ac rufeſcente, & interius ex rubro flaueſcente, & ad nucis moſchatæ colorem internum accedente: & præterea cúm maceratur, vel maſticatur, croceo inficit colore.

Medicamentum eſt cholagogum, benignum, ac iecoris & ventriculi roboratiuum: Affectui dyſenterico, *Vires.*

cholerico & aliis ab hepatis imbecillitate natis conuenit, conféreque plurimum.

CAP. II.

De caſſia.

TRiplex caſſiæ nomine ſtirps deſignatur: caſſia odorata, quæ Theophraſto cneoron, & forſan Virgilio lauendula dicitur: caſſia lignea, ſeu canella, & caſſia nigra, ſeu fiſtula, aut ſiliquoſa, quæ arbor procera eſt inſtar iuglandis folia habens ei valde ſimilia, ex pluribus compoſita. Ligni materies valde compacta, duráq; eſt: cortex non valde craſſus, & aliquantum flaueſcens.

Fructus ſiliquæ ſunt, longæ, rotundæ, nigræ, exterius lignoſæ, intus medulla multa, nigra, & multis ſeminibus rotundis & planis, quæ à ſe inuicem membranis ligneis ac tranſuerſis diuiduntur, prægnantes.

Antiquiores hanc vel non norunt, vel ignaue neglexerunt. Arabes omnium primi, cùm illius ſalubrem vſum eſſent experti, valde commendarunt.

Caſſiæ vires. Medulla caſſiæ plurimum humectat, calorem immoderatum temperat, aluum lubricat, lenit, ſubducit, & clementer ſine torminibus fæces educit. Vtiliter datur pueris, ſenibus, & grauidis.

CAP. III.

De Tamarindis.

TAMAR Arabum eſt idioma, quo dactylum ſeu palmulam notat, non quod arbor, in qua fructus hic naſcitur, palmulæ ſit congener, cùm valde ſit illi diſſimilis: ſed quod vulgato nomini & impropriè vſurpato aliud aptius dare Barbari non curarunt,

by Google

curarunt, à quibus Tamarindi, hoc eſt, dactyli Indiæ vocantur.

Propter eorum aciditatem Græci ὀξυφοίνικα, id eſt, acidas palmulas nominant, aliquando & dactylos, ſed minus rectè, quod nullum ex digitis ſatis eleganter referant.

Arbor, in qua naſcuntur Tamarindi, procera eſt, iuglandis, aut fraxini modo dura, compacta, multis cincta ramis, & foliis armata minutim inciſis, palmi magnitudine. Fructus hi virent immaturi, & acidi ſunt: maturi ſubcineritii, eorumq; tunc aciditas ſuauitate non caret.

Malè verò putat Meſue, Garciæ iudicio, tamarindos eſſe fructus palmæ ſylueſtris Indicæ, cùm in tota India palmæ non reperiantur, ſed ex Arabia in Indiam aduehantur: Excerpuntúrque ex arbore aſpectu pulcherrima, ramis brachiata multis, foliis vmbrata pluribus, ſpecioſis, filicis cuiuſdam feminæ, Hiſpanis *helecho* dictæ ſimilibus, floribus coronata pulcellis, odoratis, candicantibus: poſt quorum occaſum fructus emergunt initio viteſcentes, qui noctu ſeſe foliis inuoluunt, frigoris vitandi cauſa, interdiu verò explicantur: Illa tamen foliorum inflexio ſingulis noctibus etiam per inopiam fructuum adeſſe ſolet, túncque arboris rami foliis inuoluuntur. *Helecho.*

In Malauar tamarindi vocatur *puli*, in Guzarate *ambili*, in Canarin *chincha*, in aliis regionibus aliam ſæpe ſumunt denominationem. Valent ad aluum blandè ſubducendam, humores aduſtos leniendos, contemperandos, promouendos: tertio receſſu refrigerant, ſiccant ſecundo. *Nomina. Vires.*

CAPVT IV.

De Myrobalanis.

SI nomina rebus potius iuxta, quàm vltra naturã ipſarũ debeant imponi, hi fructus Syriaci, Arabicíve nulla ratione myrobalani, ſeu my-

robalana, dicendi ſunt, cùm nec glandium ideam referant, nec vnguenti aut odoramenti fragrantiam redoleant, vt nominis etymon pollicetur.

Quod ſi Galenus & Dioſcorides fructui cuipiam iuxta naturam eius myrobalani nomen dederunt, tantum is à myrobalanis vulgaribus differt, quantum res inodora à fragrante, aut à glandibus pruna.

Myrobalani quid

Recepta tamen potius longo vſu, quàm ratione myrobalanorum nomenclatura dicimus, eos omnes prunorum quædam genera eſſe, qui à tot diuerſis arboribus excerpuntur, quod cognominibus diſtinguuntur. Singulorum enim diuerſa effigies & facultas illorum errorem demonſtrant, qui in eadem arbore naſci, ſed diuerſis temporibus colligi contendunt.

Species.

Sunt verò quinque numero, flaui, Indici ſeu nigri, Bellirici, Chebuli, & Emblici, quorum magna pars in regno Cambayæ inuenitur, & ab incolis ſingulorum nomina Garcias ab horto deprompſit; & paucis arbores & fructus ſingulos delineauit.

Citrini. *Indici.* *Bellirici.* *Chebuli.* *Emblici.*

Arare, inquit, ſeu myrobalanus citrinus rotundus eſt, & folia ſobri profert: *Rezanuale* ſeu niger, aut Indicus, octogonus eſt, & folia ſalicis habet: *Gotim* ſeu Belliricus, foliis eſt lauri, ſed pallidioribus & ſubcineritiis: *Areca*, ſeu Chebuli myrobalani magni ſunt & rotundi, oblongiores tamen, cùm perfectum incrementum nacti ſunt, folia perſicis ſimilia habent: *Anuale*, hoc eſt, emblici folia habent minutim inciſa, & palmum longa.

Sunt arbores ſingulæ magnitudine pruni: omnes ſylueſtres, ſponte naſcentes, & nuſpiam domeſticæ. Auicenna myrobalanos vocat *Delegi*: peculiariter verò flauos *azfar*: Indicos *aſuat*: Belliricos *belerragi*: Chebulos *quebulgi*: Emblicos *embelgi*, vocant Arabes.

Vires.

Singuli myrobalani peculiares habent dotes: Nam citrini ſeu flaui cholagogi ſunt: Indi ſeu nigri melancholicam ducunt & exhilarant: Chebuli & Emblici phegmagogi. Omnes autem clementer purgant aſtringendo, & ventriculum, cor & iecur roborant.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT. V.

De Aloë.

ALOES nomine quædam herba perecelebris, vt & ſuccus eius medicis vſibus multum commendatus appellatur. Per os enim ſeu ſumatur, ſeu adhibeatur exterius, ſalutares præſtat effectus. Eſt verò aloë planta vix, aut parum ſcyllæ ſimilis, vt quidam crediderunt: folia enim craſſiora ſunt, pinguiora, longiora, latiora, vtrinque aſpera, crenata, retrouerſum repanda, ſpinulis aliquot retuſis aculeata, lento tenacíque ſucco turgida, foliorum ſedi maioris modo: Caulem erigit pedalem: flores multos, candidos, & ſemen vt aſphodeli. Radix ſingularis ac craſſa, cuiuſdam pali in terram adacti effigie. *Aloës deſcriptio.*

Copioſiſſima prouenit apud Indos, vnde ſuccus eius defertur, vt etiam ex Arabia & multis aliis regionibus calidis. *Vbi plurimum naſcatur.*

Hæc ſæpe biennium, & aliquando diutius penſilis in tabulatis, ſuo tenaci lentore viuit, incrementum capit, & noua folia promittit, ſolo demiſſa marceſſit. Ob viuacem eius naturam (perpetuò enim viret) ſemperuiuum marinum à quibuſdam vocatur: niſi tamen à frigore, cuius eſt impatientiſſima, ſtudioſè conſeruetur, cito tabeſcit.

Porrò tota aloës planta grauis eſt odoris, & ſaporis amariſſimi, præſertímque ſuccus eius, qui à quauis ipſius parte extractus bonus eſt, & in medicina facienda vſitatiſſimus.

Eius autem concreti liquoris duæ differentiæ ad nos aduehuntur; vna arenoſa & ſordibus conſpurcata, quæ veterinariis, ſeu equis medicandis dicata eſt, & caballina vocatur: alia hepatis modo coacta, vnde hepatica, vel Succotrina, quaſi ſucco-citrina, quod eius puluis citrinus ſit, dicitur: aut, vt quidam volunt, Socotorina, quod ex Socotorina inſula deferatur præſtantiſſima. Laudatur ruffa, pinguis, nitida, friabilis, iecoris modò *Aloë caballina.* *Succotrina.*

coacta, facilè liqueſcens improbatur nigra, dura, arenoſa, & impura.

Aloë vis. Aloë calida eſt ordine primo, ſicca tertio, Admota denſat, ſtringit, exſiccat, vulnera glutinat: ſumpta aperit, meatus reſerat, menſes & hæmorrhoidas ſtimulat ac mouet, ventriculum roborat, aluum ſubducit, humores bilioſos ac pituitoſos purgat, ventri tineas ac lumbricos enecat & expellit, infarctus tollit, putredinem arcet, & cadauera diu abſque corruptela conſeruat.

CAPVT. VI.

De ſenna.

VT omnia Medicinæ præcepta ſtatim in artem redacta non fuerunt: ſic nec omnia medicamenta cognita, aut in vſum adhibita: nam prioris ſeculi Medicis ignota fuit ſenna, Perſis Abalzemer dicta, qua nullum medicamentum purgans frequentius, vſitatius, vtilius. *Abalzemer.* Eſt verò planta ſiliquoſa, è regionibus orientalibus ad nos primùm aduecta, colluteæ admodum ſimilis, cuius tamen folia ad myrrhi maioris effigiem accedunt. Flores ex alarum ſinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appenſi, quibus ſuccedunt folliculi oblongi, plani, compreſſi, incurui, ſeminibus paruis, fuſcis, compreſſis, gygartis ſimilibus, grauidati.

Radices eius medicis vſibus inutiles ſunt, longæ ac tenues, idque plus minus pro ſtirpis ætate, quæ cùm ſit frigoris impatiens, in plagis ſeptentrionalibus vix quadrimeſtre viuit, atque etiam in Italia rarò vltra autumnum perdurat.

Species. Huius duæ ſtatuuntur differentiæ: vna dicitur ſylueſtris; cuius folia minora ſunt, rotundiora, ac minus vtilia: altera domeſtica, cuius ea ipſa maiora ſunt, acutiora & meliora.

Vires. Non autem ſenna adeò calefacit, vt plerique autumant, cùm vix gradum caloris primum excedat, & circa finem

finem ſecundi ſiccet, aut initio tertij. Purgat verò blandè pituitoſos humores, vt craſſos & melancholicos, ſimúlque terget, digerit, & à cerebro, pulmone, liene, hepate, ventriculo & meſenterio lentos humores, nec non bilem vſtam expurgat. Proinde morbis dictarum partium ab eiuſmodi ſuccis proficiſcentibus medetur.

Datur & in forma pulueris, cùm ſcilicet electuariis admiſcetur, vt electuario diabalzemer & catholiconi, & infuſa ac decocta, vt cùm ex ea ſyrupus de pomis fit purgatorius, vel apozemata quædam ſolutiua parantur: quia verò flatus & tormina ſolet excitare, dum coquitur, ſimul aniſum, aut coriandrum, vel fœniculum ad diſcutiendos flatus permiſcetur.

CAPVT VII.

De radice mechoacan.

EX prouincia Mechoacan radix quædam eiuſdem nominis, craſſa, per taleolas ſecta & exſiccata, ad nos ab hinc paucis annis adferri cœpit. Radix, inquam, peregrina, purgatoria, ex pallido candicans, & valde craſſa, ex qua rami multi, longi, imbecilli, qui niſi quodam nitantur fulcro, in terram ſparguntur. Ad perticas verò accedentes ſcandunt, & multiplici eas nexu amplexantur, bryoniæ ritu, cui valde eſt vultu ſimilis, ſed viribus diſſidens: nam bryonia acris eſt & calida multum, Mechoacan ferè inſipida, nec vllius acrimonię particeps. Bryoniæ folia lata ſunt quinquangularia, & ad vitium ſimilitudinem diuiſa, ſed aſperiora, hirſutiora, & albiora: flores parui, candidi, racemoſi, & vuarum ritu congregati. Mechoacanę verò folia ampla quidem ſunt, ſed tenuia, atro-virentia, & altera tantùm parte mucronata, non vt bryoniæ anguloſa: fructus multi, racematim cohærentes, coriandri magnitudine, autumno matureſcentes. Deligenda radix albicans, ac recens.

Differentia inter bryoniam & Mechoacam.

Quanam mechoacana improbetur. A nonnullis rhabarbarum album vocatur, ab aliis ſcammonium Americanum, in officinis radix mechoacana, quæ valdè candida, aut nigra, aut carioſa improbatur.

Vires. Calefacit tantùm primo gradu, ſiccat ſecundo. Pituitam ac ſeroſos humores ſine moleſtia purgat, nec partes vt reliqua purgantia debilitat, ſed roborat. Cum vino melius, quàm cum alio liquore ſoluitur, datúrque tuto ſenibus & pueris: tuſſi veteri, colico dolori & venereæ lui plurimum conuenit.

CAPVT VIII.

De Agarico.

FVNGI vel terreni ſunt, boleti, & Campiniones vulgò dicti, proximè & affatim è terra exeuntes, vel arborei, trũcis nempe arborum adnati: vix enim vlla ſeneſcens arbor datur, cui non adnaſcatur fungus, vel rugoſus & nigricans, vt in quercubus & iuglandibus: vel craſſus, durus & albicans, vt in betula: vel albus, plenus, mollis & friabilis, vt agaricum, quod præſtantiſſimum ex larice excerpitur. *Agaricũ. Reſina Larigna. Manna. Laricea.* Hæc enim arbor triplici excremento nobilitatur, reſina Larigna, quæ omnibus aliis humidior eſt, omníſque expers acrimoniæ, & malè pro terebinthina à quibuſdam venditur, Manna quadam laxatiua, quæ ex effractis illius ſurculis colligitur, & agarico, trunco illius arboris iam antiquæ adnato.

Larix. Eſt verò larix arbor conifera, eximiæ proceritatis, caudice aſſurgens recto, cortice craſſo, in frequentes rimas dehiſcente, foliis circa ramulos multis, ab vno tuberculo numeroſis, ſimul cohærentibus, breuioribus, mollioribus & tenuioribus, quàm pini, nec aculeatis, ſed retuſis. Coni admodum parui ſunt, cupreſſinis ferè ſimiles.

Agaricũ optimum quod. Laudatur autem agaricum, quod ex larice decerpitur, cuius eſt velut apoſtema: præſtantiſſimum verò album, rarum, friabile, primo guſtatu dulce, mox amarum

tum & ſtypticum. A Democrito medicamentum familiæ vocatur.

Naſcitur in Galicia & Cilicia, ſed præſtantiſſimum in Agaria Samatiæ regione, à qua nomen. Nunc habemus optimum ex Delphinatu Galliæ prouincia, & multis Italiæ regionibus, in quibus larices proceræ ac copioſæ proueniunt, quarum truncis agaricum adnaſcitur: vnde radicem eſſe minimè credendum eſt, vt apud Dioſcoridem & Galenum comperio. *Vbi naſcatur.*

Calefacit primo gradu, ſiccat ſecundo: pituitam purgat, obſtructa liberat, attenuat, terget, flatus diſſipat, & omnibus morbis ab humoribus craſſis, lentis, & frigidis opitulatur. *Vires.*

CAPVT IX.

De polypodio.

Polypodium ſic dicitur, quod eius radice prodeant nodi multi, & cirrhi polyporum piſcium ritu. Vocatur & Dendropteris, ſeu arborum filix, quod arboribus increſcat, & aliquando lapidibus vmbroſis, muſcoſis, & muris quibuſdam humidioribus.

Herba eſt ſine caule, flore, ſemine, radiceque tota conſtat, & foliis tantùm filicis maris ſimilibus, ſed minoribus, parte auerſa fuluis maculis conſperſa. Radix illi longa & hirſuta eſt, minimi digiti craſſitudine, per obliquum repens, & multis quaſi verrucis exaſperata, intus porracea & vireſcens, vt piſtacium. Sapor admodum dulcis eſt, ſubamarus, auſterus, & aliquantum aromaticus, ſed linguam ignaue feriens.

Neutiquam verò tertio receſſu calefacere, vt aſſeruit Meſue, ſenſus indicat, ſiccare ſecundo credibile eſt. Præterea humores craſſos, lentos, & viſcidos terget, digerit, & ſiccat: bilem atram & pituitam lentā educit, etiam ab articulis, ſi largiore copia ſumatur. Longiſſimam coctionem ſuſtinet, & raro ſolùm datur, ſed aliis *Vires.*

Digitized by Google

commiſtum purgantibus, quæ illius purgatoriam vim, alioquin multum imbecillam augent. Sic ius galli veteris, aut decoctum betæ, vel maluæ illius vim ſummoperè iuuat. Admotum quoque quibuſdam affectibus prodeſt, vt Dioſcorides *c.188.li.4.* ſcribit.

CAP. X.

De carthamo.

VT carthami nomenclatura quid purgatorium, ſic enici quid ſpinoſum dicit. Eſt enim carthamus planta, & ventris ſubductoria, & carduorum cognata, caule bicubitali & ſæpe altiore aſſurgens, recto, duro, admodum lignoſo & supernè ramoſo. Oblonga ei folia ſunt, in medio & propè ſurculos lata, in faſtigio acuminata, in ambitu aculeata.

E ſurculorum extremitatibus erumpunt capitula rotunda, oliuæ magnitudine, & ſæpe maiora, multis ſquamulis ſpinoſis obuallata, è quibus ſtaminei ac crocei flores exeunt, adeò crocum referentes, vt non niſi à perſpicaciſſimis diſcernantur: hinc venia quadam plebecula digna, quæ crocum ſylueſtrem appellitat.

Succedunt ſemina oblonga, læuia, alba, anguloſa, ſplendentia, ſeminum floris Solis Peruuiani effigie, quorum cortex admodum durus, medulla candida, pinguis, ſubdulcis. Carthamus à Seplaſiariis ſæpe crocus ſylueſtris, à Medicis cnicum ſæpius nominatur: cuius duo agnoſcuntur genera: ſatiuum vnum, quod carthamus vulgaris eſt: alterum ſylueſtre, cuius adhuc duas Theophraſtus differentias tradit, *cap.4.lib.6.* vnam recto caule, quo priſcæ mulieres pro colu vtebantur, & Ruellio *cap.155.lib.3.* attractilis eſt, & carthamus ſylueſtris, alteram humiliorem, toroſiorem, hirſutiorem, humi penè ſerpentem, quæ in officinis carduus benedictus eſt, de quo poſtea.

Species.

Cnicum.

Semen

Semen carthami inter medicamenta purgantia locum habet : eius enim medulla phlegmagoga & per ſe ſumpta, vel aliis mixta medicamentis humores frigidos & lentos expurgat: non verò calefacere tertio receſſu ſenſus iudicat contra Galenum. *Vires.*

CAPVT XI.

De Ebulo.

EBulus adeò ſambuco, foliis, muſcario, flore & fructu ſimilis, vt magnitudine ſola differre videantur : vnde Dioſcorides vtrumque ſambuci nomine indigitat, vnum ſambucum maiorem, ſeu arborem, alterum ſambucum minorem, ſeu chamæacten nominans.

Sambucus in arborem aſſurgit ſæpe proceram, virgis arundinum ritu cauis, medulloſis, rotundis, primum viridibus, deinde cineritiis, lignoſis & duris, folio iuglandis, ſed graueolente, & pluribus inciſuris per ambitum ſerrato, floribus multis, paruulis, albis in vmbellam elegantem diſpoſitis, quos baccæ conſequuntur ſanguineo cruore turgentes: ſambucus ſyluestrium prima germinat, & nouiſſima foliis nudatur. *Sãbucus.*

Chamæacte verò ſeu ebulus herboſior eſt, & humilior, vt cuius caudex lignoſus non eſt, nec perpetuus, ſed quotannis tabeſcit, & foliis commoritur. Vberrimè fruticat in locis vdis, & pinguibus, præſertim incultis: foliis per interualla binis, amplis ex pluribus compactis, per ambitum ſerratis : floſculis in vmbella numeroſis, candidis, odoratis, nec fœtidis : poſtea fructibus, vt ſambuci, paruis, rotundis, nigris, ſucco multo & granulis prægnantibus. Radices ei craſſæ, longæ, carnoſæ. Ex fructibus autumno maturis ſecernuntur acinuli ſeu parua ſemina, & in officinis ſeruantur.

Ebuli radices, vt & ſeminula, vim habent hydragogam, eámque validam & aperientem, ob id non tan- *Vires.*

rum hydropi,ſed aliis quoque morbis ab humore ſeroſo natis vti lem.

CAP. XII.

De Eſula.

Species. INTER herbas lactarias Tithymalorum genera ſeptem numerantur, quibus eſulæ multum ſunt congeneres, & veluti ſpecies. Omnes enim plantæ lactariæ ſunt, & moleſtè ac torminosè pituitam purgant. Eſula tamen multorum ruſticorum conſuetum eſt, & familiare rhabarbarum, cuius vſu nonnulli ſæpe conualeſcunt, & intereunt multi.

Alſebrã. Dicitur verò Eſula, vel caula, Arabibus Alſebran, Dioſcoridi peplus, in officinis eſula rotunda, quod orbiculata conſtet coma. Naſcitur in vinetis, ſepium marginibus,& pluribus locis incultis

Peplo ſeu eſulæ cognata eſt alia planta, peplis & peplium à Dioſcoride, à nonnullis plantago aquatica dicta, quæ vires habet eaſdem: potius tamen venit in vſum peplus,ſeu eſula,præſertim rotunda & minor: nam maior, quæ foliis & floribus eſt Tithymali, raro vſurpatur.

Eſula calida eſt,acris, vlcerans,& cum violentia humorem pituitoſum educens. Subſtantia enim tenui conſtat ignea, acri, incidente, tenuante,fundente,aperiente & ſiccante. Præter pituitam & aquas trahit atram bilem etiam à iuncturis.

Vires. Caſtigatur illius feritas infuſione in aceto facta, vt in Officina *c.8 lib.2.* docuimus,vel cardiacorum & roborantium admiſtione.

CAP.

CAPVT. XIII.

De Hermodactylis.

HERMODACTYLVS & ephemerum colchicum, bulboſæ ſunt plantæ vultu affines, ſed viribus diſſimiles: nam ephemerum dicitur ſtrangulatorium, quod vna die ſuffocatu interficiat, nec multum purgando aluum ducat; hermodactylus nullum aſſumenti periculum adfert, & pituitam ritè etiam à iuncturis expurget. *Differentia inter ephemerũ colchicũ & hermodactylũ.*

Eſt aliud ephemerum noſtras, quod nonnulli bulbum agreſtem & crocum pratenſem nominant, cui folia terna aut quaterna ſunt, oblonga, vtcumque lata, læuia, pinguia: flores colore & forma croco ſimiles, eodémque tempore, nempe Autumno exeuntes: radix bulbo ſimilis. In pratis naſcitur, & locis humidioribus. Magno errore à quibuſdam ignaris pro hermodactylo vſurpatur: is enim exſiccatus flaccidus eſt, vietus, & minimè purgatorius, nec perniciosſus, vt colchicus, qui vna ſtrangulat. At verò hermodactylus officinarum peregrinus eſt, non flaccidus, vt noſtras, ſed durus, compactus, & qui leui contuſione in farinaceum puluerem abit, ſumptúſque humorem è partibus remotis, vt iuncturis educit. Eſt ergo ephemerum quoddam lethale & ſtrangulatorium, vt colchicum; aliud non ſtrangulatorium, vt noſtras, & tertium purgatorium, ídque tutum, vt Syriacum, quod in pharmacopoliis hermodactyli nomen habet. *Ephemerum noſtras.*

Hermodactylus calefacit, ſiccátque initio ſecundi ordinis, cum humiditate tamen quadam excrementitia, flatulenta, nauſeabunda, qua ventriculo aduerſatur, maximè dum humores à medicamento commoti, in illum confluunt. Pituitam lentam, ac alios humores viſcidos etiam ab articulis efficaciter trahit: ob id chiragræ, podagræ, & omnibus iuncturarum doloribus ab eodem humore natis conducit. *Hermodactylus officinarum. Vires.*

Digitized by Google

CAPVT XIV.

De Turpeto.

De Turbith variaopinio.

NVLLA eſt tam anceps & controuerſa, atque ea, quæ de Turbith fertur, enarratio: Meſue lactariam, ferulaceámque herbam nominat: Serapio radicem Tripolij exiſtimat: Actuarius modò pityuſæ radicem eſſe putat, modò Alypum Dioſcoridis, præſertim cùm albicat. Nonnulli credunt eſſe radicem Tapſiæ: alij Scammoniæ Antiochenæ; ſed Garcias ab horto plantam ab his diuerſam mordicus tenet: Nam *planta eſt,*

Turpethi deſcriptio.

inquit, *radice neque magna, neque longa, caule hederæ modo per terram extenſo, digiti craſſitie, & aliquando craſſiore, duos palmos & aliquando plures longo. Folia gerit althea, vt etiam flores. eóſque candidos, & nonnunquam rubentes, nec colorem ter in die mutantes, ſicut tripolium, vt ridiculè multi crediderunt.*

Non eſt verò totum Turbith gummoſum, ſed pars caulis tantùm radici proxima, eaque vtilior: reliqua pars gracilior eſt, ac comoſior, quàm vt eſſe poſſit vtilis.

Herba terribilis.

Pituitam duntaxat purgat, non atram bilem, vt Alypum, quod à quibuſdam herba terribilis vocatur: eius enim folia, flores, ſemina, purgationes terribiles commouent. Ob ſimilem vim agendi, aut paulò mitiorem, fortaſſis Turbith, quaſi turbatorium dictum eſt, & Arabibus Terbeth, qua voce phlegmagoga valentiora nominant.

Turbith igitur Garciæ, nec radix eſt Alypi, nec Tripolij, nec Scammoniæ, nec Tapſiæ, vt neque planta lactaria, aut ferulacea: nec ſit gummoſa, optima, nec domeſtica, vt aſſerit Meſue. Vtut ſit, nulla eſt officina, in qua Turbith optimum, & his notis inſignitum, quas illi tribuit Meſue, non inueniatur: cuius viribus & illud reſpondet, quod aliis lineis à Garcia depingitur, Arab. *Caritamien* dictum.

Quid

Quid autem ſit verum Turbith, adhuc ambigitur. Laudatur, quod ſubalbum eſt, aut cineritium, fractu facilè, ac recens, nam vetus imbecillum eſt, & viſcera conturbans. *Quodnã Turbith optimum.*

Calidum eſt ordine tertio: purgat trahendo mediocriter: correctum pituitam craſſam, lentam, & putrem à ventriculo, thorace & remotis partibus, etiam iuncturis educit. *Vires.*

CAPVT XV.

De ſcammonio,

SCAMMONII nomine ſuccus plantæ cuiuſdam concretus, & planta ipſa intelligitur; quibuſdam tamen magis propriè hæc Scammonia, ille Scammonium dici videtur. Eſt vero planta lactaria, voluuloſa, ſcanſoria, læuis, ſmilacis modo, cui foliis, flore, facie, valde ſimilis eſt, ſed radice non parum diſſimilis, quę in ſmilace tenuis eſt, in Scammonio craſſa, prælonga, intus candida, odore grauis & multo ſucco prægnans: ex eáque tenues & viticuloſi ſurculi prodeunt, qui vicinos frutices conſcendunt, amplexantur, & ſe implicant: folia ei lata & acuminata ſunt inſtar ariſari, ſed minora: flores albidi, concaui, calathi figura. Naſcitur vberius in pingui ſolo, præſertim in Antiochia & Syria. *Scammonia planta.*

Ex ipſius radice, Scammonium vulgo dictum, ſeu liquor colligitur pluribus modis; primo reſecatur caput radicis, dein cultro excauatur, vt in ſpatium concameratum ſuccus confluat, qui poſtea vaſis idoneis excipitur. Secundo, terra foditur iuxta radicem, vt concamerato ſinu ſcrobs relinquatur, in quam, ſubiectis iuglandium foliis, profunditur ſuccus, qui concretus extrahitur. Tertio, radix omnino euulſa inciditur, lac inde profluens ſiccatur, & in offas quaſdam formatur, & ſeruatur. Quarto, ex foliis & caulibus tritis ſuccus extrahitur, ſiccatur, cogitur, & ſeruatur; ſed nigrum eſt, aut ex nigro vireſcens eductum hoc modo poſtremo *Scammonia ſuccus quomodo extrahẽdus.*

Scammonijũ Antiochenũ optimum. Scammonium & omnium peſſimum. Præſtantiſſimum, quod ex inciſa radice ſuperna exudat, & maximè quod ex Antiochia defertur, dein Armenium; Europeum omnino prauum.

Quibus notis dignoſcatur Scammonijũ optimum. Vt vero ſit optimum, debet eſſe nitidum, ſplendidum, clarum gummi modo, ſubalbum, rarum, fungoſum, tenuiſſimis fiſtulis ſpongioſum, cito liqueſcens, tenerum, friabile, non valde ponderoſum, nec odoris tetri, licet non ſuauis, ſed proprij, & taurino glutini ſimillimum. Ab his notis, quod longè recedit, peſſimum.

Vires. *Scammonij feritas.* Scammonium omne valenter, cum labore atque moleſtia mouet aluum: bilem flauam & ſeroſos humores, tenues & acres purgat, & ſi paulo largiore copia ſumatur, inteſtina abradit, viſcera lædit, venarum ora aperit, erodit, ſanguinem ſæpe per inferiora ducit, dyſenteriam excitat, cor, hepar, & reliqua viſcera conturbat, & ventriculum ſubuertit. Calidum & ſiccum eſt tertio receſſu.

Scammonij correctio. Illius effera vis caſtigatur admixta aloë: Melius vero ſi in malo citonio excauato, vti veteres docuerunt, clibano, aut prunis decoquatur, paſta vndique circumlita, præſertim additis quibuſdam ſeminibus, vt apij, fœniculi, dauci; vſitatior tamen correctio fit ex ſolo citonio, vel ſucco roſarum.

Cur Dacrydium dictum. Caſtigatum, vt decet Scammonium, Dacrydium, quaſi lacrymula dicitur, & in Officinis, corrupto vocabulo diagredium. Nimis recens efferum eſt, antiquatum imbecillum & torminoſum; mouet enim, non promouet; Bimum bonum.

CAP. XVI.

De Elleboro.

Species albi. ELLEBORVS, ſeu helleborus albus eſt, aut niger. Albi duæ ſunt differentiæ, maior & minor. Maior folia gerit plantaginis, vel potius gentianæ ſimilia, ſed maiora, magiſque venoſa, ſtriata,

ſtriata & velut plicas habentia. Caulis ei rectus & longus, plures ſpecies proferens, è quibus floſculi candidi emergunt: Radix cepoſa, craſſa & candida, cui multæ fibræ adhæreſcunt. Calefacit & ſiccat tertio gradu: varios humores, ſed maximè pituitoſos ducit, idque cum moleſtia: vomitum excitat ſumptus, & eius puluis naribus admotus ſternutamentum mouet. Eſt & elleborine, ſeu elleborus humilis albus, ei vultu multum ſimilis, quem Officinæ ſeruant.

Species nigri. Niger vero quadruplex eſt, vnus dicitur verus; alius pſeudoelleborus, ſeu elleborus niger falſus hortenſis; Tertius eſt elleborus Dioſcoridis, ſeu Conſiligo; Quartus eſt elleborus falſus ſylueſtris. Adduntur à nonnullis elleborus niger ferulaceus, & elleboraſter maximus.

Elleborus niger verus. Prior folia edit lata, plena, ex pluribus combinata, læuia, duriuſcula, veluti lauri, per ambitum ſerrata: flores à ceſpice prodeunt lati, patuli, primum albidi, poſtea aliquantum purpuraſcentes, è quorum decidentium meditullio enaſcuntur ſiliquæ breues, exiguo ſemine prægnantes. Radix ſubeſt multiplex, in fibras, ſeu radiculas plures nigras diſterminata. Floret circa ſolſtitium hybernum, & in mediis niuibus.

Vires nigri veri. Elleborus hic præ omnibus aliis in vſum medicum venit, ſempérque vſurpandus cum abſolutè & ſimpliciter ellebori vox deſignatur, Latinis veratrum, Arabibus *cherabachen* nominatur.

Purgat humorem melancholicum. Prodeſt inſanientibus, maniacis, hypochondriacis, lienoſis, epilepticis, elephanticis, quartanariis, & omnibus morbis, quos atra bilis, vel humor melancholicus procreat, periculoſus eſt autem ſanis, pueris, & imbecillioribus.

CAP. XVII.

De Colocynthide.

COLOCYNTHIS cucurbita quædam ſylueſtris eſt, ſic Græcis & Latinis dicta, Arabibus *Landhel*, ac plantarum nex, Perſis fel terræ, vt quæ ſuo amarore reliquas ſtirpes ſuperet & ſua vicinia veneni modo, inquit Meſue, inficiat. Repit autem per terram cucurbitæ ſatiuæ ritu, & foliis multum ſimilibus, amplis, lanuginoſis, ſarmentis longis, humi ſerpentibus; floribus ex luteo pallescentibus, cucumeri ſimilibus, ex quibus nonnulli cito marceſcunt, nec vllius fructus prodromi; alii poma ſuppeditant rotunda, mediocris pilæ forma, conglomerata, vehementer amara, fungoſa, medulla intus candida, & ſeminibus cucumerinis ſimilia grauidata, primum colore herbacea, & vbi ad perfectam magnitudinem & Autumnum peruenerunt pallida; ſemper vero amariſſima & ſtirpibus infenſiſſima, quæ non tantum ob eius viciniam intereunt, ſed & terra vicina afficitur, & quaſi aduſta videtur, Meſue referente, qui de Colocynthide multa ſcribit, quæ tanquam parum momentanea minimè referenda putaui.

Vires. Calefacit & ſiccat ordine tertio: pituitam & alios humores craſſos ab omnibus partibus etiam remotis, vt cerebro, neruis, muſculis & articulis attrahit. Bilem quoque purgat, & ſummopere colico dolori apoplexiæ, vertigini, epilepſiæ, aſthmati, & aliis affectibus multis, quibus clementiora medicamenta nihil profuerunt, ſæpe medetur feliciſſimè, qui plura volet, legat Meſuem *cap. 4. lib. 2. de ſimplic. medic. purgant.*

Cucumer aſininus. Eſt alius cucumer ſylueſtris ſeu erraticus in Officinis, modo aſininus, modo anguinus dictus, foliis, ſurculis, floribus à ſuperiore non multum diſcrepans, ſed fructu longè alienus. Non enim poma, vt ille, rotunda profert ſpongioſa & alba, ſed glandes oblongas è glauco vireſcentes, quæ magnitudinem adeptæ perfectam,

ctam, digitorum leui contrectatu, leuiter, citóque ſubſiliunt.

Ex his ſuccus elicitus & coactus elaterium eſt, de quo alibi. *Elateriũ.*

CAPVT XVIII.

De Mezereo & Chamelæa.

OSCITANTER nimis multi Mezereon, Thymelean, Chamelæam, & chameleonem nigrum confundunt. Thymelæa quidem & Chamelæa cognatæ ſunt natura & effigie ſtirpes, diſſident tamen inter ſe & ab vtraque Chameleon niger: Illæ enim frutices ſunt, & ſurculos edunt tenues, rigidos, ligneos, folia admodum parua, vt mali granatæ: hic vero ex carduorum cenſu eſt, foliàque gerit ſcolymi, ſed minora, tenuiora & ſpinoſa, eiúſq; radici venenatam qualitatem tribuit Galenus.

Eſt vero Mezereon planta quoque venenata, ſic Arabibus, quaſi viduifica, ſeu viduas faciens, aut vitam rapiens, aut leo terræ dicta, cuius ſtipes eleuatur ſuper terram circiter cubitos duos, inquit Neſue, & folia eius ſunt ſimilia foliis oliuæ, ſed maiora, granáque profert myrrhi ſimilia. *Mezereõ*

Quænam autem ſit hæc planta, ab his, qui commentarios in Meſuem ediderunt, ignoratur: videtur tamen Chamelææ quædam eſſe ſpecies, atque ea potiſſimum, quæ Tricoccos, quæ ſcilicet tria grana ſimul cohærentia gerit, appellatur.

Nam vt in multis plantarum generibus, quædam amicæ ſatis & familiares noſtræ ſunt naturæ, aliæ pernicioſæ, ſic in Chamelæarum ſocietate, quarum vna efferа eſt, & malignæ cuiuſdam qualitatis particeps, Mezereon, ſeu Almezerion nuncupata, alia melior & minus formidoloſa, quæ tuto ſæpe medicum venit in vſum. *Chamelæa.*

Dicitur vero Chamelæa, quaſi parua olea, quod ſit *Olinella.*

oleæ non multum diſſimilis: Eſtque ſuffrutex ſurcoloſos, ramis tenuibus, & cubitalibus & ſæpe longioribus, foliis oliuæ, ſed minoribus, amaris, acribus, mordacibúſque, linguam ferientibus & vlcerantibus. Fructus ei paruus, rotundus, initio viridis, poſt rubens.

Vires. Tota planta acris eſt & vrentis facultatis. Folia ex Dioſcoride, pituitam, bilémque detrahunt, præſertim in catapotiis ſumpta: Sic enim vtilius vſurpantur.

CAP. XIX.

De Thymelæa.

Thymelæa. THHYMELAEA, à nonnullis Cneorum & Cneſtron male dicta, frutex eſt in quo naſcitur coccum gnidium, ramos emittens ſpecioſos, tenues, bicubitales, foliis chamelææ, ſed anguſtioribus, & admodum glutinoſis, ac pinguibus: floribus in virgarum ſummitatibus albidis, & interdum rubentibus, puſillis, frequentibus, quos conſequuntur grana quædam parua, quæ gnidia vocant, primum viridia, dein ex flauo rubentia, rotunda, baccarum ritu, nucleis exterius nigris, intus albidis.

Thymelææ facultas. Thymelæa tota, maxime folia & fructus vim habent acrem, calefactoriam & vrentem: quare cum aceto optimè præparantur. Folia circa canem colligenda, in vmbra ſiccanda, in vſum ſeruanda; ea, vt & fructus, pituitam purgant, aqueos & ſeroſos humores.

CAP. XX.

De laureola.

IN ſyluis multis naſcitur ſponte ſylueſtris alia planta, tribus his nuper deſcriptis minus facie, quam facultate cognata, quæ in multorum hortis alitur, & à foliorum pulchritudine eupetalon,

Digitized by Google

lon, ab eorundem cum lauro ſimilitudine laureola; & chamædaphne vocatur. *Laureola.*

Naſcitur in locis nemoroſis,incultis,montoſis & aſperis, vt in multis Galliæ locis opacis & vmbroſis.

Abs radice multos ſurculos profert; craſſiuſculos,obſequioſos, craſſo cortice veſtitos; folia oblonga, lata, carnoſa,læuia, ex viridi nigricantia, ſplendentia, laurinis ſimilia,ſed minora & molliora,& plurima circa ſurculorum faſtigia; floſculos oblongos, cauos, è virore candicantes,ſub foliis adnatos,fructus tandem ſeu baccas nigras, nucleo duro prægnantes.

Laureago ſeu laureola pituitam ac ſeroſos humores per inferiora ducit: Ob id capitis dolori ab iiſdem ſuccis nato, hydropi & omnibus affectibus conducit,qui à ſeroſo humore proficiſcuntur, non temerè tamen ſumenda,niſi,vt decet,præparata,& à docto Medico præſcripta; efferam enim qualitatem habet, qua viſcera & partes internas lædit. *Vires.*

CAPVT XXI.

De Ricino.

RICINVS ſic dicitur à ſimilitudine parui ac fœdi cuiuſdam animalis,bouino generi infeſtiſſimi, quod illius ſemen refert. Cici quoq; croton,lupa,myraſola,kerua,palma Chriſti, & Arabice *Albemeſuch* vocatur.

Herba eſt arborem figura & facie repræſentans;nam eius folia platani vel ficus æmula ſunt, ampla, ac lata, diuiſa, anguloſa; caudicem ac ramos arundinum modo concauos: flores muſcoſos & pallentes: fructus capitulis triquetris & racematim cohærentes & maculoſos, exterius cortice aſpero & echinato veſtitos; medulla plenos candida & pingui; ex qua tuſa & torculari commiſſa oleum exprimitur, non tantum lucernis, ſed aliis vſibus expetitum. Nam aluum purgare, & alui lumbricos enecare aſſeruit Dioſcorides: Valet quoque

ſcabiei, capitis vlceribus & vteri ſuffocationibus curandis.

Vires. Ricinum caleſacere & ſiccare ſecundo receſſu, & vim purgatoriam habere, certum eſt. Eius grana viginti, aut plus, minúſve, pro ſumentis ætate & vigore, mundata, trita & pota, bilem & aquas per aluum deiiciunt.

CAP. XXII.

De Braſſica marina, ſeu Soldanella.

Species. 1. BRASSICA marina, Officinis Soldanella dicta, duas ſub ſe plantas multum inter ſe differentes complectitur, quarum prior vulgari ſatis eſt ſimilis effigie, ſed perdifolia, & quotannis germinans, noua profert folia: vocatur Braſſica multiflora & monoſpermos.

2. Alia multum diſſimilis, quæ ex conuolulorum familia creditur, ob vultum congenerem: eáque ſemen profert mucagineum, nigrum, duriuſculum, anguloſum, *Vires.* quod vim habet hydragogam, & ſumptum hydropicis multum adfert vtilitatis, licet ſtomacho inimicum, Dioſcor. Opportunè tamen datum, & aliis mixtum, quæ interanea roborant, ſine violentia aquas ducit, vtilitérque admiſcetur Hydragogo eximio à nobis deſcripto.

Alia multa ſimplicia purgatoria facultate nobilitata tellus noſtra promit, vt frangulam & rhamnum, ſpinam cerui dictam, quæ huc congerere nolui, quod vel raro vſurpentur, vel noſtras compoſitiones minimè ingrediantur.

SECTIO

SECTIO III.

DE CALEFACIENTIBVS EXOTICIS.

INDIA *medicamentis, quam Medicis beatior, multas
miranda virtutis ſtirpes occultat, quas politioris vitæ
& peritioris literaturæ Medici mendicant, vt his felicius
medeantur morbis, qui herbarum noſtratium vires a-
ſpernantur. Ex diuerſis autem eius Orientalis, Occiden-
talisue partibus diuerſæ eruuntur plantæ aromaticæ, car-
diacæ & calefacientes. Ex quibus eas tantùm explican-
das ſuſcipio, quæ compoſitiones in Officina noſtra deſcri-
ptas ingrediuntur. Ab his autem, quæ cum exceſſu cale-
faciunt, initium duco, dein quæ minus, poſtea quæ inter
calefacientia & refrigerantia ita ambigunt, vt potius
temperata, & à quibuſdam calefacientia, ab aliis refri-
gerantia dicantur, paucis deſcribo.*

CAP. I.

De Zinzibere.

ZINZIBER ſeu gingiber planta eſt à
Barbaris mutuata, & ſic nominata, iri-
di aquaticæ ſimilis, ſed foliis magis ni-
gricantibus Radix illius repit genicu-
latis internodiis folia arundinacea pro-
ferens, quæ bis térve in anno reuireſ-
cunt. Naſcitur in multis Indiæ regionibus, ſemine,
aut radice ſatum. Optimum cenſetur, quod ex Ma-
lauar defertur, vbi frequentiſſimum eſt, & cura mul-
tâ colitur, alioquin minimè bonum.

Zinziber optimum unde ad nos deferatur.

Cùm eruitur, internodium radicis in ſcrobe defoſ-

ſo relinqui ſolet ad plantę perennitatem; Terra namque opertum anno ſequenti germinat, & radices alias ac folia noua profert. Tenella radix in taleolas ſecta, cum aceto, oleo & ſale in acetariis ſuauiter editur: Ad nos tamen non niſi ſicca aduehitur, aut ſacharo condita; nulla enim arte poteſt in noſtro ſolo cicurari. Quid verò ſit diſcriminis inter zinziber, zedoariam & zezumbet, mox aperietur.

Calefacit zinziber ordine tertio. Coctionem iuuat, & ventriculum roborat imbecillum: eius tamen vſus ſolito nunc eſt infrequentior, nec ita condimentis admiſcetur, feréq; tantum ad quorundam medicamentorum caſtigationem vſurpatur.

CAP. II.

De Zerumbet.

ZERVMBERT, ſiue Zumbert, zedoaria & zinziber, plantæ ſunt peregrinæ & cognatæ, ſed vix cognitæ omnibus omnes. Nam ex Arabibus Serapio *cap. 172. lib. de ſimpl.* ex authoritate Iſaac, zerumbet zedoariam eſſe ſcribit: deinde ex authoritate ſua aſſerit, zerumbet radices eſſe rotundas, ariſtolochiæ ſimiles, colore & ſapore zinziberis. Et alibi *cap. 271. eiuſd. lib.* ſcribit arborem eſſe magnam in montibus Indarum Orientalium.

Arnabo quid. Auicenna *lib. 2. tract. 2 cap. 247.* ait; Zerumbet eſſe lignum cypero ſimile. Nonnulli putant, eſſe Arnabo, cuius meminit Paulus Ægin. *cap. 3 lib. 6.* Falluntur tamen, nam Arnabo multorum opinione, arbor procera eſt, ſuauiſſimè fragrans, vel aliis placet, planta quędam nunc illo nomine incognita.

Quid zerumbet, quomodo à Zinzibere differat. Zerumbet verò graminacea ſtirps eſt, quæ partim ſeritur in prouincia Malauar, partim ſponte prouenit in locis quibuſdam ſyluoſis huiuſce regionis, ibique zinziber ſylueſtre vocatur, *Garcias.* Eius ſiquidem vultus, vt & radices, cum zinzibere magnam habent affinita-

affinitatem : in zurumbet tamen omnia maiora; nam folia longiora ſunt , & latiora , & radices craſſiores; quæ erutæ conciduntur & ſiccantur , deinde in Perſiã & Arabiam deuehuntur , vnde poſt in Europam.

Zerumbet inopia, zedoaria rotunda poni rectè poteſt, nam vtraq; planta vt nominis, ſic virtutis,& forſan generis eiuſdem non malè putatur , non ſecus, quàm cyperus longus & rotundus.

Commendatur plurimum zerumbet aduerſus venena , & ad cor exhilarandum , atque ad partes interiores roborandas, & conſeruandas.

CAP. III.

De Zedoaria.

NOMINE Zador, zeduar,geiduar & zaduræ , vulgaris officinarum zedoaria intelligenda eſt, quam Meſue radicem rotundam eſſe ſcribit , quæque zinziberis faciem refert : odoratior tamen eſt , vtcumq; amara , nec adeo, vt zinziber acris & calida. *Differentia inter Zedoariã & Zinziber.*

Deuehitur è Sinarum regione , & ab extremis Indiæ finibus. Affinis eſt zerumbetho , ſed vulgatior & notior ; verum vtraque planta Europeis integra ferè inuiſa.

Cypero zedoariam ſimilem eſſe ſcribit Auicennas, alii coſto de quo poſtea : omnia verò aromatica, & viribus, quàm vultu ſimiliora.

Calefacit , ſiccátque zedoaria ordine ſecundo, flatus diſcutit , animalium venenatorum morſibus medetur , colicis doloribus opitulatur , alui tineas enecat, & antidotis optimè miſcetur.

CAP. IV.

De Galanga.

Species. GALANGÆ duæ agnoſcuntur differentiæ, maior & minor; vtraque in eodem ſolo prouenients: ſed minor, quæ odoratior
1. eſt, lætius & vberius in Sinarum regione
Maior. fructificat. Maior in *Iauar & Malabar*: Eſtque duorum cubitorum alta, & ſæpe amplior, præſertim in pingui ſolo ſata.

Folia ei longa ſunt duorum ferè cubitorum, ſuperne multum, infernè minus virentia. Caulis ex eorundem inuolucris veſtitur, vt in Orchidum generibus videtur: flos candidus & inodorus: ſemen paruum: radix iuxta caput craſſa, bulboſa & arundinis modo nodoſa. In reliquis partibus zinziberi admodum ſimilis, ſimilitèrque propagatur, radice nempe, non ſemine; ſatáque mirum in modum luxuriat, ac ſoboleſcit: Iridi tamen videtur ſimilior, non modo radice, ſed foliis & facie.

2. Minor galanga palmos tantùm duos alta eſt, foliis
Minor. myrtheis, radice nodoſa & vltro ſæpius naſcens. Malè nonnulli calamum aromaticum, & acorum cum galanga confundunt. Chyneſes & Malabarenſes frequenter vtuntur galanga in cibis & medicamentis.

Vires. Calefacit & ſiccat ordine tertio: ventriculum roborat, colicos dolores ſanat, flatus diſcutit, & frigidis omnibus morbis ſuccurrit. Seligenda verò minor, vt præſtantior.

CAP. V.

De Acoro.

ACORVS radix eſt odora, geniculata, iridi multum ſimilis, ſed foliis longioribus & anguſtioribus, nec non caule tenuiore & longiore.

Ipſius

Ipſius quoque radices tenuiores ſunt, obliquè iuxta terræ ſuperficiem proſperantes, foris & intus albicantes, & guſtu acres cum quadam amaritudine.

Turpiter errant, qui Galangam vtrâque, zinziber & acorum non diſcrepare contẽdunt; nec excuſandi, qui calamum aromaticum & acorum indiſtinctè vſurpãt, & ambas ſtirpes vnicam eſſe credunt: non parũ enim inter ſe diſtant, vt ex ſingularum deſcriptione patet. Adde, quod Europa tãtum acorum profert, nunquam aut raro, & quaſi inuita calamum aromaticum; India calamum aromaticum nunquam, aut ægrè acorum.

Reponitur acorus, ex mente Galeni, inter ea, quæ tertio receſſu calefaciunt & ſiccant. *Vires.*

CAP. VI.

De Calamo aromatico.

CALAMVS aromaticus planta eſt Indica, & arundinacea, cuius ſcil. caulis inſtar calami aut rubi cauus eſt, aſſulatim fractu facilis, nam percuſſu cito in aſſulas diſſilit.

Calamus aromaticus quomodo ab acoro diſtet.

Ab acoro non parum diſtat, nec ſimiliter inter radices cõnumeratur, ſed potius inter ſurculos ligneos, concauos, geniculatos, arundinis modo intus albidos, exterius fuluos, odore fragrantiſſimo, ſapore cum acrimonia non exigua amaro, & in mandendo admodum glutinoſo.

Ex India ſola deuehitur, & pro eo radix quædã & rei alterius, quàm calami veri & aromatici, quẽ Hippoc. myrepſicum, hoc eſt, vnguẽtarium ab odoris ſuauitate nominat, in Officinis multis venditur, quam rei herbariæ peritiores calamum Officinarum, nonnulli Cyperum Babylonicum nominant, qui nunc alitur, vt & aliæ plantæ rariſſimæ in horto celeberrimæ ſcholę Medicorum Pariſienſ. Iohann. Robini Regii Botanici induſtria & labore; antiquorum tamen calamus aromaticus & verus non eſt, hic enim acrior & calidior perhibetur, & folia habet ſtrictiora, magis

iuncea, & admodum triangula, vulgaris latiora, & ferè irina. Sed cum facie & facultate alter alteri non parum ſit affinis, pro exotico noſtras, ſeu pro raro vulgaris rectè ſubſtituetur.

Vires. Calefacit & ſiccat ordine ſecundo, leniter aſtringit, parum acer eſt, & partium quarundam tenuitate meatus aperit, menſes mouet, ſpiritus recreat, & colorem iuuat natiuum.

CAP. VII.

De Coſto.

COSTVS planta peregrina eſt, à veteribus quidem celebrata, ſed ſuis lineamentis non ſatis accuratè ſignata, ac deſcripta: vnde vera illius dignotio perfectè nondum recentioribus patuit. Omnes quidem vno ore radicem eſſe pronunciant, ſed ex quanam ſtirpe, & an ex vnica tantum, vel diuerſis, nullus adhuc indubitanter aſſeruit.

Species. Quod ſi antiquis fides non denegetur (vt certè in his potiſſimum, quæ probè norunt, celebrarunt, & longo comprobarunt vſu, non niſi denegabitur iniuſtè) tria coſti genera agnoſcemus, Arabicum, Indicum & Syriacum.

Coſtus amarus & dulcis. Arabicus candidus eſt, leuis, & odoris ſuauitate cæteris præſtans, recens, abundè plenus, denſus non carioſus.

Indicus leuis quidem, ſed niger & amaricans. Syriacus flaueſcens, tuberoſus, guſtu acer, odoratus, ac ſuauiter fragrans. Arabes verò tantum eius duo genera conſtituunt, amarum & dulce: credit tamen Cluſius, genus coſti duntaxat vnicum eſſe, nec niſi collatione quadam cum amariore, vel acriore coſto dulcem nominari: quam ſaporis diuerſitatem in plantis omnibus agnoſcimus quotidie, quæ recentes dulciores ſunt ac ſuauiores; vetuſtiores, teredinibus eroſæ & corruptæ, acriores, amariores, & inſuauiores.

Coſtus vulgaris. Coſtus autem vſibus medicis nunc receptus & vulgaris

garis, radix eſt ferè zinziberis effigie, intus albida, læuis, parum grauis, exterius è pallido flaueſcens, ſubamara, ſuauiſſimè fragrans, ac ſæpe tam odorata, maximè cum adhuc recens eſt, vt importunè caput feriat. Naſcitur in multis Indiæ tractibus, vt in Guzarate, & circa Amadabat, vrbem iſtius regionis percelebrem. Græci & Latini Arabum nomenclaturam retinuerunt, omnéſque vno ore Coſt. aut Goſtum efferunt.

In Pharmacopoliis nonnulli pro coſto radicem quandam aromaticam plantæ nunc vulgaris vſurpāt, quæ è Seſeleon genere deprompta videtur: ad Æthiopicum enim Matthiolo dictum proximè accedit, radice, foliis, caule, magnitudine, facie, viribus. A quibuſdam pſeudocoſtus, ab aliis Coſtus Belgarum ab aliis Coſtus officinarum ſolet appellari. Qui hunc pro vero ſubſtituere verebitur, angelicam illi ſumere licebit.

Coſtus cum ſubamarus ſit, modicè aſtringit; & quia acer, calefacit inſigniter, ſuáque odoris eximij gratia, cor & ſpiritus reficit & exhilarat. *Vires.*

CAP. VIII.

De Been vtroque.

BEN vel Been, *ex Rhaſ. par. 135. de nomin. Arab.* vox eſt Arabica, arborem quandam in Æthiopia naſcentem, & tamariſci ſimilem deſignans, cuius granum dicitur Abelban, ex quo oleum manat, Muſcillinum dictum: Qua voce ipſa etiam planta inſignitur: nam Been ſecundum Rhaſim *cap. 45. lib. 21* & Arabes Muſcellinum dicitur. Quænam verò ſit illa planta dilucidius non explicat, vt nec etiā Auicenna, qui dū *cap 85. tract. 1. lib. 2* quærit, quid ſit Ben, reſpōdet ipſe, fruſta lignea, aut radices eſſe cōtractas, ex ſiccitate habentes rugas, ſeu lineationes, ac duplici ſub ſpecie contentas, quarum vna alba eſt, altera rubra; vtraque calida & ſicca in gradu ſecundo. Alibi tamen *tract. 2. lib. de medic. cord.* vtrumque Ben ſiccum primo receſſu ſcripſit, & rubeū albo calidius eſſe: Contrarium *Opinio Auicennæ de Been.*

tamen videmus in iſtis duabus radicibus, in officinis Ben nomine celebratis; nam quæ albicat, calidiſſima eſt, & acriter fauces & linguam ferit: rubra id ſolummodo præſtat languide & ignave.

Opinio Serapionis. Serapio plantam vtramque non clarius depingit: Ben, ait, *ſpecies ſunt duæ & ambæ magnitudine radicis paſtinacæ parvæ, & quædam tortuoſæ. Deferuntur ab Armenia: Odor earum bonus: & ambæ viſcidæ, calidæ, humidæ.*

Cùm igitur Arabes antiqui de planta indigena ſolum nomine tenus conueniant, quid ſi noſtrates in ea deſcribenda, aut obmuteſcant, aut pauca quædam & probabilia tantum enuntient? Nullis ſanè Pharmacopoliis non cognitæ ſunt duæ radices, quæ paſſim Been nomine albi & rubri celebrantur: Illa tamen dignotio penes tantùm ſuperficiem eſt, nec dum veram quis ipſius effigiem dedit.

Ex Arabum autem ſententia Ben corroborat, corpus impinguat, ſemen auget, confert tremori, & alia multa commoda præſtat, quæ vix in noſtro vulgari albo agnoſcuntur. Ob id Syluius radicem Eryngii ſubſtituit, ergo Angelicam noſtratem vel Hiſpanicã prætulerim, vt magis cardiacam, aut tormentillam.

Polemonium. Sunt, qui Polemonium opinentur Ben album eſſe, & biſtortam, rubrum, ſed leuiori coniectura, quàm vt pluribus ſit opus improbare.

CAP. IX.

De Scecachul.

SCECACHVL variè nominari ab Arabibus comperio, vt lóchachium, lichimum, habet, aſithimum, apud quos illius ſemen, ſeu potius granum Cultul dicitur, & foliũ, inquiunt, eſt ſimile folio Albena, ſeu Iulben. Hæc ſiquidem vocabula apud Serapionem & authorem Pandectarum videntur confundi, & pro Scecachul vſurpari, ſecundum quos planta eſt, breuicolis, venoſæ &

nodoſæ

nodoſæ radicis, è cuius ſingulis geniculis folia emergunt balſami, Serapio dicit baſai, ſimilia.

In illius ſummitate circa veris initium flores erumpunt violacei, violis tamen maiores, nec ſimiles, quorum occaſum ſequuntur grana nigra ciceris magnitudine, humiditate dulci ſatura, quæ grana *culcul* barbara gens nominat. Raſis tamen ſuo idiomate Kilkil mauult appellare, cuius qualitates recenſet *lib.* 13. calidúmq; & humidum ſecundo receſſu tenet: Serapio in vtraq; qualitate tantùm primo. Ambo autem plurimum valere ad rem veneream excitãdam ſcribunt: auget enim ſemen, erectionem vteri facit, & ad congreſſum pigros alacres reddit. Naſcitur Seecachul, ſeu Secacul, in locis vmbroſis, atque iuxta radices arborum. *Culcul. Kilkil.*

Neque autem radices, neque grana Secacul ad nos deferuntur: Et cùm è planta prorſus exotica & herbariis recentioribus incognita deſumantur, à formulis remediorum debent expungi. Abſurdum enim eſt à Barbaris ea mendicarè, quibus facilè carere poſſumus, vel forſan ipſi carent, cùm illorum nullus adhuc Secacul accuratè deſcripſerit, aut ad nos mitti curarit, vel ſaltem venale in ſuis emporiis, perinde ac reliqua ſimplicia rariora oſtenderit.

Cùm rebus Venereis inſeruiat, quoties dicta planta opus erit, vel ſatyrium præſcribendum, aut iam præſcriptum augendum, aut piſtacia, aut nuclei pinei, aut ornithogloſſum, aut alia illius, quæ ludibria mouent, ſubſtituenda. *Vires.*

CAP. X.

De Cinnamomo.

QVID ſit cinnamomum, vix ſcitur ex antiquis, qui de eo multa ſomniarunt: necdum ex recentioribus innotuiſſet, niſi illius natale ſolum peragraſſent, vt Gartias ab horto, qui idipſum vidit in multis Indiæ Orientalis re

gionibus, vt in Zeilan, vbi laudatiſſimum prouenit & in Malabar.

Cau Mau. *Darchini.* *Caſſia.* *Cynamomum.*

Illius autem dignotioni magnam attulit obſcuritatem multiplex, qua deſignatur, apud nos & barbaram gentem, appellatio: Nam in Malayo *Cau Manu*, hoc eſt, dulce lignum vocatur: In Ormus *Darchini*: quo nomine etiam à Perſis & Arabibus enuntiatur. Apud nos verò modò Caſſia & Caſia, modò canella, modò cynamomum, quaſi Chynæ amomum, vel potius amomum ex Chyna delatum vocatur: vnde tot diuerſæ plantæ, quot nomenclaturæ ſunt reputatæ.

Caſſiam & Cinnamomũ eſſe idem. *Cinnamomi ſpecies.*

Re vera tamen, ſi Garciæ fides adhibenda, vt certè tanquam teſti oculato & fidiſſimo narratori debetur, Caſſia, cinnamomum, & canella, vnum & idem ſunt medicamentum: Nec cinnamomi genera plura ſunt duobus, vnum, quod in Zeilan: alterum, quod in *Malabar* & *Iaca* naſcitur. Pro bonitatis quidem gradu quinque eius diuerſitates ab authoribus recenſentur, ſed genere tantùm duplici diſtinctæ.

Canella. *Salthacha.*

Canella autem craſſior, xylocaſſia eſt, ſeu caſſia lignea durior & craſſior: Arabibus, Perſis, & Indis *Salthara* dicta. Quæ magis odorata eſt, fragrantior, & tenuior, cinnamomum eſt verum, quod lignum odoratum portendit, ex eodémque arbuto habetur atque canella, ſed hæc ex trunco, cuius cortex craſſiſſimus eſt, illud ex ramis excerpitur. Quod videtur innuere Theophraſtus, dum cinnamomum in multas partes diſcerpit quarum, quæ radici propinquæ ſunt, deteriores & minus odoratæ, quæ in ſupremo ſunt arbuto, odoratiſſimæ & præſtantiſſimæ, quæ in medio mediæ.

Diſplicet tamen Matthiolo hæc Theophraſti & aliorum opinio, qui caſſiam & cinnamomum idem eſſe ſcripſerunt, fatetur quidem caſſiam & canellam non differre, ſed ab vtraque cinnamomum non tantùm diſtingui, ſed nec inueniri. Et ſi inueniatur, non illius corticem, ſed lignum ſolummodo odoratiſſimum, & in vſum venire medicum.

Bona tamen illius venia, cinnamomum nunc habemus

mus præſtantiſſimum: nec differt à canella, ſeu caſſia odorata, niſi quodam accedente, vt gradu bonitatis. Atque eo modo accipiendæ ſunt cinnamomi varietates à Dioſcoride enumeratæ. Eſtque eorum optima ratio, qui aſſerunt, canellam ſeu xylocaſſiam eſſe craſſiſſimum & eximum corticem, cinnamomum interiorem, tenuiorem, odoratiorem, præſtantiorem, & ad vſus multo commodiorem.

Tempore Galeni cinnamomum adeo rarum erat, vt ſoli Imperatores haberent & curioſè ſervarent in ſcriniis, ſed huius aromatis præſtantia effecit, vt ad nos è regionibus peregrinis adueheretur copioſiſſimum & præſtantiſſimum.

Eſt autem canellæ ſeu cinnamomi arbor ſylueſtris, ac ſponte naſcens, magnitudine oleæ, ramis multis, ac rectis, foliis citri colore, lauri effigie, floribus candidis, fructu nigro & rotundo, oliuarum paruarum magnitudine. *Arbor canella.*

Eius eximia virtus in cortice eſt: excalefacit, concoquit, mēſes & partum accelerat, & mirè cor recreat. *Vires.*

Eſt altera canella Peruana, illi vultu ſimilis, cuius odor, ſapor, & virtus non in cortice, vt in Indica orientali, ſed in fructu tantùm deprehenduntur, vt ex Nicolao Monardo refert Cluſius *cap. 25 lib. ſimpl.*

CAP. XI.

De nuce moſchata, maci & macere.

EX India defertur eximia quædam nux aromatica, quæ ab odoris ſuauitate Moſchocaryon Moſchocarydion, caryon aromaticum, & nux myriſtica ſeu vnguentaria & moſchata vocitatur. Excerpitur ex arbore peregrina pyri magnitudine, foliis perſicæ, ſed breuioribus, roſeo flore, odore peramœno. *Moſchocarion.*

Arbor hæc veteribus, præſertim Græcis, fuit incognita. Naſcitur in inſula *Banda*, vbi *Palla*, & Maçis *Arbor nucis Moſchatæ.*

Bundpalla nominatur.

Huius autem arboris fructus,propter odoris ſuauitatem, moſchatus dictus, etiãſi moſchum non oleat, duplici putamine veſtitur: altero externo & craſſiſſimo,quod per maturitatem dehiſcit,vt in iuglandibus: altero tenuiore, quod nucleum, ſeu nucem proximè ambit, quódque rubeſcens, ac eleganti facie ſe dat in conſpectum, vbi cortex exterior dehiſcit,& paruulus remanet.

Macis. Iſtud verò tenuius inuolucrum & rubeum macis eſt, quod etiam exſiccata nuce dehiſcit, & per calorem immutato tandem rubore,calorem quodammodo aureum acquirit. *Macis quid.* Eſt ergo macis *membrana tenuis ex rubro flaueſcens, quæ nucem aromatitem, ſeu moſchatam contegit & ampleЀtitur.*

Macer. quid. Porrò macis & macer inter ſe diſcrepant, nã macis eſt inuolucrum nucis aromatitis, vt dictum eſt:macer verò *ligni cuiuſdam cortex craſſus, flaueſcens, ſeu cum Plinio rubeus, ex Barbaria allatus, guſtu valde amarus & aſtringens.* Ex qua autem arbore, neque ex veterũ, neque ex recentiorum lectione certò ſcitur:vnde maceris quoque cognitionem incertam credimus.

Nucis moſchata optima nota. Nux moſchata probatur recens, grauis, pinguis, & quæ acu puncta ſuccum mox reddit oleoſum.

Vires. Eius vires, vt etiam macis, roborando ventriculo, & coctioni iuuandæ plurimum commendantur.

CAP. XII.

De Piperibus.

Species. MVLTÆ plantę inter ſe diſſimiles piperis nomine donantur, vt piper album,nigrum, longum, Calecutianum, ſeu Capſicum, & piper aquaticum ſeu Perſicaria.Nec defuerunt, qui viticem ſeu agnum caſtum & Ribes nigrum piper agreſte vocarunt: Sed cùm abſolutè piper ponitur, Garcias rogat Pharmacopœos, vt album tanquam præſtantius ſeli-

ſeligant, noſtrates tamen forſan albi penuria nigrum ſumunt.

Planta autem, quæ piper fert album, ab ea, quæ nigrum, tam parum diſſidet, vt eadem eſſe dicatur. Vtraque ſcanſilis eſt, atq; adeo imbecillis & caduca, vt niſi fulcro quodam nitatur, ad terram illius ſarmenta flexilia & lenta delabuntur, lupuli vel periclymeni modo. Propterea vel perticis fulcitur, vel ſeritur ad radices arboris, ad cuius faſtigium ſeſe conuoluendo ſcãdit. Folia eius rara ſunt, Aſſyriæ mali efficie, ſed minora: radix puſilla: fructus parui rotundi, & ſimul multi ac racematim cohærentes.

Piper omne potenter calefacit, atque potentius album nigro, & odoratius. Sed vt planta rariſſima eſt, ſic rariſſimus fructus. Eſt & piper quoddam caudatum, de quo ſuo loco. *Vires.*

Planta verò, quæ longum piper edit, non minus effigie quàm qualitate ei, quæ nigrum, conuenit, referẽte Cluſio, contra Garſiam, qui ſtirpes valde diſſidentes aſſeruit: nam folia vtriuſq; magnitudine æqualia, hederacea nempe, ſed neruoſiora & pediculo breuiore ſubnixa. Huius plantæ fructus Iulos Coryli perbellè referunt: ex plantæ ſingulis internodiis prodeunt, atque ex oppoſita pediculi foliorum parte, vt in aliis piperibus: fructus illi ex multis granulis conſtant, eleganti ſerie ſecundùm pediculi longitudinem congeſtis. Virides autem ſunt, quia ante maturitatem collecti, & nunc longiores, nunc breuiores, aut craſſiores, vt in aliis fructibus contingit, perfectum incrementum non aſſecutis. *Piper longum.* *Piperis lõgi deſcriptio.*

Macropiper ſeu piper longum vehementer mordet, ait Dioſcorides *cap.* 189. *lib.* 2. & quia ante maturitatem decerptum eſt, ſubamarum relinquitur. Antidotis & Theriacis medicaminibus expetitur. *Macropiperis vires.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

De Caryophillis.

CARYOPHILLA, ſeu caryophilli grana quædam ſunt, ſeu fructus arboris exoticæ eiuſdem nominis, quæ naſcitur in inſulis Moluccis, lauri forma & magnitudine, foliis perſicæ, vel magis ſalicis, aliquantum anguſtis; ſurculis multis; flore copioſo, primum albo, dein vireſcente, tum rufeſcente, qui vbi ſolis æſtu induruit, nigricat, & rudimentum quoddam fructus, ſeu imperfectum fructum & exſiccatum, tanquam clauum, quatuor velut exertis apicibus in extremo exaſperatum.

Fructus hic adhuc virens ſuauitate omnes alios ſuperat: erumpit in extremis ſurculis, claui modo, vnde vulgus clauum gyrofleum vocitat. Rectius enim claui cuiuſdam refert effigiem, quàm nucis aut nucifolii, vt recepta videtur notare nomenclatio. Nam caryophillum dicere, nucifolium dicere eſt.

Vires. Calefacit & ſiccat vltra ſecundum ordinem. Plurimus eſt eius ad eſculenta condienda, & ad medicamina vſus.

Cordi & cerebro benefacit: iecori & ſtomacho auxiliatur: oris fœtorem emendat, & halitum gratiorem reddit: coctionem iuuat: oculorum aufert caligines, & viſum acuit, Venerem ſtimulat, & obſtructiones tollit.

CAP. XIV.

De Cardamomis.

CARDAMVM, cordumeni, & cardamomum ſtirpes ſunt nomine quidem parum, ſed reipſa multum diſſidentes. Nam cardamum

Cardamomum. ſeu cardameni naſturtium quoddam eſt, folio & ſemine

ſmine calidiſſimum, & penè adurens vt ſinapi. Cordumeni non cardamomum eſt, vt putauit Syluius, ſed carui Romanum. *Cordumeni.*

Cardamomum peregrina planta eſt, amomo, ſi non effigie, ſaltem facultate cognata, vt nominis affinitas prætendit, atque in India naſcens: cuius duo traduntur genera: maius vnum, quod Arabes *Carolaa quebir*, & *Calcula quebir:* minus alterum, quod *hayl* ſeu *Kakelabil* appellant. Vtrumque ex planta cubitali & ſiliquoſa naſens, non ex arbore procera, vt quidam autumarunt. *Cardamomum.* *Species.*

Leguminoſa verò eſt illa, & vbi adoleuit, ſiliquas multas profert, & ſingulæ ſiliquæ multa grana, *Cacolaa* barbaris nominata, quibuſdam grana paradiſi, alia tamen huius nominis dignitate inſignita circumferuntur, malagetæ à prouincia Meleguera, vnde aduehuntur, dicta. *Calcolaa.* *Hayl.*

Cardamomum nunc notiſſimum eſt & vulgare, licet peregrinum, atque medicis vſibus vtrumque optatiſſimum: Sed minus, vt odoratius eſt, ſic præſtantius, & magis expetitum: maius, minus.

Vtrumque cardamomum calefacit, partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum roborat, flatus diſcutit, & coctionem iuuat. *Vires.*

CAP. XV.

De Cubebis.

VISI ſunt antiquiores Arabibus tantùm tribuere, vt quicquid ex eorum ore vel properanter effluxerit, pro certa lege debeat haberi. Sed non tam diſplicet in ſermone barbaries quàm in re eorum diſſidium, qui vix de ſtirpibus in propriis naſcentibus hortis conueniunt: vnde minus mirum, ſi de his, quæ nullo cultu ruri naſcuntur, diſſentiant, vt in Cubebarum deſcriptione manifeſtum eſt, quas Auicenna Carpeſium, Serapio myrtum ſylueſtrem nominat. Indi verò ex iſtis nullam, ſed aliam

longè diuerſam plantam, quæ cubebas profert, agnoſcunt, quas eorum nonnulli *Cubab Sini*, alij *Cumuc*, alij *Quabeb* & *Cubebe* nuncupant.

Planta autem ex qua colliguntur, ſylueſtris eſt, ac ſponte naſcens, imbecilla & fruticibus ſmilacis, aut piperis modo adhæreſcens, foliis mirtheis, fructibus racematim congeſtis, ſed ſingulis granis cohærentibus pediculis longioribus.

Fructus hic in *Iaua*, & aliis regionibus, in quibus prouenit, tanti fit, vt ab incolis decoquatur, antequam venalis detur inſtitoribus: Verentur enim, ne alieno in ſolo ſatus radices agat & luxuriet.

Turpiter errant, qui cubebas, vitis ſemen, aut ruſci fructum eſſe contendunt, cùm inter ſtirpes has omnes nihil ſit cognationis & ſimilitudinis. Actuarius magis tolerandus, qui Auicennam ſecutus, combebas: ſic enim loquitur, *carpeſium affirmat eſſe: nam aromatica & calefactoria eſt in ambobus qualitas*: verùm effigies diuerſa: nam carpeſia ex Galeno, feſtucæ ſunt tenues, ſurculis cinnamomi, facultate & odore ſimiles, vocati *Phu*, ſed validiore, & nonnihil aromatico, quem guſtus percipit: quia tamen ſunt tenuiora, viſcerum obſtructiones expeditius tollunt, & vrinam mouent, & calculum pellunt. Non tamen adeo tenuia ſunt, vt cinnamomum. *Carpeſsũ*

Vires. Cubebæ admodum raræ ſunt; ventriculum calefaciunt & roborant, hepar infarctu liberant, flatus diſcutiunt, intemperiem vteri frigidam emendant, & Veneris ſopitam vim excitant.

CAP XVI.

De Carpobalſamo, & cæteris balſami partibus.

Arborbalſamum. BALSAMVM arbuſcula eſt peregrina, olim in Iudæa, Ægypto, & in valle Syriæ, ac maximè in Hierico naſcens, aſpectu non valde grata, colore cinera-

cineracea, ramis tenuibus, foliis ſampſuchi, quæ quotannis Decembri labuntur, medio vere repullulant: floribus ad paruum Iaſminum luteum accedentibus, quos paruum conſequitur ſemen, aromaticum, flaueſcens, plenum; guſtu mordax, & acre, atque modicè opobalſamum redolens, quod carpobalſamum nominatur. *Carpobalſamum.*

Planta hæc ad radicem vſque ſarmentoſa, cuius ſurculi tenues admodum ſunt, fului, odorati, frequentibus nodis aſperati, balſamelæum nonnihil ſpirantes.

Vbi adoleuerunt, ſarmenta præſcinduntur, emuntúrque ab inſtitoribus, qui in aduenas regiones deferunt, quæſtus magni gratia: vbique enim expetuntur, & magno ſemper væneunt, ob inſignes, quibus pollent, facultates: xylobalſamum Medici nominant. *Xylobalſamum.*

Nonnunquam fruticis huius abſcinduntur ſurculi, quibus appenduntur lagenulæ cera oblitæ, in quas guttatim oleoſus eximiæ fragrantiæ liquor ſtillat. Sæpius tamen ineunte autumno cultellis vitreis, aut oſſeis, vt eburneis truncus, aut rami craſſiores vulnerantur: nam ægerrimè ferrum ferunt, è quorum ſcarificatu ſuccus craſſior oleo perquam ſimilis, & ſuauiter ſpirans emanat, qui Balſamelæon & Opobalſamum nominatur. *Opobalſamum.*

Inter olea quæuis & balſama omnia laudatiſſimum hoc eſt, præſtantiſſimum & toto orbe maximè celebratum, vt quod vires habeat abigendis morbis nulli medicamento ſecundas, ſiue interius aſſumatur, vt aliquando, ſiue exterius adhibeatur, vt ſæpe fit, vel aliis commiſceatur medicamentis.

Laudatur Syriacum, tenue & perſpicuum, quale in vaſis aqua pleni fundum delabi ac ſubſidere ſolet, quod omnibus balſamis legitimis commune eſt, atque ei maximè, quod ex horto celebri Turcarum Imperatoris habetur, in quo magna ſedulitate paruula dicta arbos colitur & cuſtoditur, ex qua nempe tres partes excerpuntur, ad multorum morborum expugnationem vtiles, lignum, liquor, ſemen, xylobalſamum, opobalſamum, & carpobalſamum propriis & vſitatis voci- *Balſamū optimum quod.*

Digitized by Google

bus Medici deſignant : quæ quod rariſſima ſint , & in paucis regionibus late prouenientia , à regibus tantùm , vel ſolis magnatibus poſſidentur : Nam vulgare carbobalſamum legitimum non eſt , tanquam viribus ignauum : ferè inodorum, vietum, rancidum, exoletum, nec ſuauiter ſpirans. Idem dicendum de ligno , quod xylobalſamum nominant : nam ſurculi ſunt lentiſci, plerumque carioſi, aut ita vetuſti, vt & inſipidi ſint, inodori & inefficaces.

His tribus Medici ſuccedanea analoga , prout materiæ medicæ concedit vbertas, adinuenerunt, vt carpobalſamo cubebas , xylobalſamo lentiſcum recentem, opobalſamo oleum caryophillorum & nucis moſchatæ, vt etiam lacrymam limpidiſſimam terebinthi inſtar olei tenuem. Nam terebinthina ipſa balſamum eſt , & omnium balſamorum artificialium veluti mater, cuius omnes partes optimè reſpondent vero & naturali balſamo.

Balſamum Peruuianum. Alia nunc duo Balſama incipiunt circumferri : vnum Peruuianum , quod ex nouo orbe aduehitur ex fructu quodam mediocris magnitudinis in Peru naſcente elicitum , cuius meminit Cluſius : alterum à regione quadam Indica balſamum de Tolu vocatur. *Balſamũ de Tolu.* Stillat hoc ex arbore ſauciata pumillis pinis ſimili : vtrumque vires habet eximias , & in Syriaci locum poterit optimè ſubſtitui.

CAP. XVII.

De Kermes.

STIRPES multæ in regionibus tantùm meridionalibus , aliæ ſeptentrionalibus vitent: Nonnullæ in his & illis viuaces ſunt, & late fructificant, vt granum Kermes Mauritanis vocatum : cuius vocis vſurpatio, plantam magis exoticam eſſe, & in Aſia, Armenia, Cilicia, vt vult Dioſcorides, & in Arabia copioſiorem, ſatis indicat. Ad duo enim vſus inſignes dum accedit, eius Arabica nomenclatio re-

tio retinetur, ad ſolemnem videlicet confectionem Alkermes dictam; & ad pannos Bermeſio colore, omnium optatiſſimo inficiendos.

Eſt autem kermes, ſeu *karmás*, vt aliquando loquitur Serapio, nomen ſuffruticis ex illicum genere, & grani cuiuſdam ei adnaſcentis, quod Coccus baphica, ſeu granum infectorium vulgò nominatur. *Kermes ſeu Karmas quid.*

Naſcitur tum in dictis regionibus peregrinis, tum in multis Gallo-prouinciæ Arelatenſis & Italiæ locis calidioribus, atque his maximè, quæ ad mediterraneum mare vergunt, reponitúrque inter aculeatas illices. Multiplex enim agnoſcitur illicum varietas: aliæ ſiquidem glandiferæ ſunt, qui in proceras arbores adoleſcunt: aliæ coccigeræ perpetuò humiles: quædam bacciferæ inter ambas mediæ, vt Aquifolia, in ſeptentrionali ſolo frequens & viuax. Nonnulli tamen ab illicum excludunt numero, licèt duæ priores tantam non habeant inter ſe affinitatem, quanta poſteriori cum illis intercedit ſimilitudo.

Eſt ergo planta, cui adnaſcitur kermes, puſilla quædam illex plures ſæpe ſurculos, præduros à radice proferens, foliis obtenebratos perpetuò virentibus, oblongis, in ambitu crenatis, denſis, ſinuoſis, anguloſis, ſpinoſis, aculeatis horridis: quæ ima ſui parte, vere primo granum quoddam, tanquam ouum paruulum concipiunt, & ſupernè reflexis ſpinis obuallant: quod poſtea augeſcens, ex albido cinereum, tandem matureſcens purpureum, ac perelegantem colorem acquirit. Totum enim granum id ſatur ac prægnans eſt ſanguineo cruore, qui poſt maturitatem perfectam diutius in membranula coactus in vermiculos abit, veſiculâ tenui vacua penè relicta: qui vbi adoleuerint, nonnunquam fiunt alati, & volatu aufugiunt. Ante tamen ipſorum procreationem ſtudioſè liquor elici poteſt, ad ſyrupi de kermes apparatum, vel ſericum tingendum, antequam accedat ad nobilem huius nominis confectionem.

Impeditur dictorum animalculorum generatio, vel interitus cito citatur, ſola aceti aſpergine, qua exanimata cadauerula colliguntur, in maſſam miniatam

coguntur, Scoletium dictam, Plinius Cuſculium dicit, ad tincturam purpurei coloris, quem vulgus Scarlatum nominat.

Non eſt Coccus, ſeu granum illud Kermes fructus illicis, ſed potius excrementum, & tanquam ſaliua rubens & lucida in parua Kiſti concluſa, quæ circa foliorum exortum naſcitur: hæc enim illex pumilla non tantùm coccigera, ſed glandigera quoque eſt, in cuius nempe, præſertim vetuſtæ, ſurculis, glandes quernis longiores & nigriores adnaſcuntur: Verum tunc deſinit coccum eructare: propterea eius præſcinduntur ſurculi, vt ex nouorum regeneratione noua fiat coccorum productio.

Vires. Kermes vim habet eximiam, cor & facultates omnes roborandi. Neruis quoque præciſis vtiliter adhibetur, vt & vulneribus, quibus coaleſcendis ſua vi aſtrictoria prodeſt.

CAP. XVIII.

De Schœnantho.

SCHOENANTHVM quaſi flos iunci, vel potius ob eius fragrantiam iuncus odoratus, ex Arabia, vbi magnus eſt eius prouentus, per faſciculos defertur in alias regiones, in quibus nulla arte poteſt cicurari.

Planta iuncea eſt, ac graminea, ex radice exigua, arida, duriuſcula, nodoſa, multos calamulos, præduros, ſparſos, rotundos, plenos, non concauos, nitidos, pedem altos, & in ſummo graciles proferens: folia rigida, ſeſquipalmum longa, mucronata, pallida ſurculos gramineos amplexantur.

Eorum faſtigia ornat gemina ſeries floſculorum, ex pallido rubentium & papposorum. Nonnulli vocant paleam de *Mecha*: alij paſtum Camelorum, quod eorum ſummitatibus veſcatur & delectentur Aphricani cameli. Raro cum floribus aduehitur, licet ab eis denominationem habeat.

Schœ-

Digitized by Google

Schœnanthum moderatè & calefacit, & aſtringit: *Vires.*
Et quia tenuium quoque partium eſt, mediocriter digerit, & repellit: radix cæteris plantæ partibus aſtringentior: flos calidior, vrinas & menſtrua ſatis potenter promouens.

CAP. XIX.

De folio, ſeu Malabathro.

EX India folium quoddam eximium, Arabibus *Cadegi Indi*, hoc eſt, folium Indum ad nos defertur, quod illius incolæ *Tamalapatra*, *Tamalapatra.* officinę verò natiui nominis alteratione malabathrum vocitant. Eſt verò folium Indicum mali medicæ folio *Malabathrum.* ſimile, colore ex pallido vireſcens, tribus per longitudinem excurrentibus coſtis, odoratum, ac caryophillos aliquantum ſpirans.

Non aquis innatat, nec in paludibus Indicis prouenit, neque ſine radice eſt, vt Dioſcorides putauit, ſed ex arbore deſumitur procera, procul ab aquis, & in aridis locis fruticante.

Eſt autem malabathrum calidum gradu ſecundo, o- *Vires.* doratum: vrinam mouet, halitum oris commendat, veſtes à tineis tuetur, & in aliis qualitatibus nardo conuenit, quæ illius penuria ſubſtitui poteſt.

CAP. XX.

De ſpica Indica, & nardis.

DVo ſcribit Dioſcorides *c. 6. l. 1.* eſſe Nardi ge- *Species.* nera: vnum Indicum: alterum Syriacum: vtrumque eodem in monte proueniens, ſed altera parte, quæ ad Indos flectit, Indicum: altera, quæ ad Syrios, Syriacum. Adiungit tamen adhuc poſtea Celticum, quod in Liguriæ alpibus naſcitur, Saliunca patrio nomine appellatum, & montanum quod in Ci-

gionibus, vt in Zeilan, vbi laudatiſſimum prouenit & in Malabar.

Cau Mau. *Darchini.* *Caſſia.* *Cynamomum.*

Illius autem dignotioni magnam attulit obſcuritatem multiplex, qua deſignatur, apud nos & barbaram gentem, appellatio: Nam in Malayo *Cau Manu*, hoc eſt, dulce lignum vocatur: In Ormus *Darchini*: quo nomine etiam à Perſis & Arabibus enuntiatur. Apud nos verò modò Caſſia & Caſia, modò canella, modò cynamomum, quaſi Chynæ amomum, vel potius amomum ex Chyna delatum vocatur: vnde tot diuerſæ plantæ, quot nomenclaturæ ſunt reputatæ.

Caſſiam & Cinnamomũ eſſe idem. *Cinnamomi ſpecies.*

Re vera tamen, ſi Garciæ fides adhibenda, vt certè tanquam teſti oculato & fidiſſimo narratori debetur, Caſſia, cinnamomum, & canella, vnum & idem ſunt medicamentum: Nec cinnamomi genera plura ſunt duobus, vnum, quod in Zeilan: alterum, quod in *Malabar* & *Iaca* naſcitur. Pro bonitatis quidem gradu quinque eius diuerſitates ab authoribus recenſentur, ſed genere tantùm duplici diſtinctæ.

Canella. *Salthacha.*

Canella autem craſſior, xylocaſſia eſt, ſeu caſſia lignea durior & craſſior: Arabibus, Perſis, & Indis *Salthaca* dicta. Quæ magis odorata eſt, fragrantior, & tenuior, cinnamomum eſt verum, quod lignum odoratum portendit, ex eodémque arbuto habetur atque canella, ſed hæc ex trunco, cuius cortex craſſiſſimus eſt, illud ex ramis excerpitur. Quod videtur innuere Theophraſtus, dum cinnamomum in multas partes diſcerpit quarum, quæ radici propinquæ ſunt, deteriores & minus odoratæ, quæ in ſupremo ſunt arbuto, odoratiſſimæ & præſtantiſſimæ, quæ in medio mediæ.

Diſplicet tamen Matthiolo hæc Theophraſti & aliorum opinio, qui caſſiam & cinnamomum idem eſſe ſcripſerunt, fatetur quidem caſſiam & canellam non differre, ſed ab vtraque cinnamomum non tantùm diſtingui, ſed nec inueniri. Et ſi inueniatur, non illius corticem, ſed lignum ſolummodo odoratiſſimum, & in vſum venire medicum.

Bona tamen illius venia, cinnamomum nunc habemus

mus præſtantiſſimum : nec differt à canella, ſeu caſſia odorata, niſi quodam accedente, vt gradu bonitatis. Atque eo modo accipiendæ ſunt cinnamomi varietates à Dioſcoride enumeratæ. Eſtque eorum optima ratio, qui aſſerunt, canellam ſeu xylocaſſiam eſſe craſſiſſimum & extimum corticem, cinnamomum interiorem, tenuiorem, odoratiorem, præſtantiorem, & ad vſus multo commodiorem.

Tempore Galeni cinnamomum adeo rarum erat, vt ſoli Imperatores haberent & curioſè ſervarent in ſcriniis, ſed huius aromatis præſtantia effecit, vt ad nos è regionibus peregrinis adueheretur copioſiſſimum & præſtantiſſimum.

Eſt autem canellæ ſeu cinnamomi arbor ſylueſtris, ac ſponte naſcens, magnitudine oleæ, ramis multis, ac rectis, foliis citri colore, lauri effigie floribus candidis, fructu nigro & rotundo, oliuarum paruarum magnitudine. *Arbor canella.*

Eius eximia virtus in cortice eſt : excalefacit, concoquit, mēſes & partum accelerat, & mirè cor recreat. *Vires.*

Eſt altera canella Peruana, illi vultu ſimilis, cuius odor, ſapor, & virtus non in cortice, vt in Indica orientali, ſed in fructu tantùm deprehenduntur, vt ex Nicolao Monardo refert Cluſius *cap. 25 lib. ſimpl.*

CAP. XI.

De nuce moſchata, maci & macere.

EX India defertur eximia quædam nux aromatica, quæ ab odoris ſuauitate Moſchocaryon Moſchocarydion, caryon aromaticum, & nux myriſtica ſeu vnguentaria & moſchata vocitatur. Excerpitur ex arbore peregrina pyri magnitudine, foliis perſicæ, ſed breuioribus, roſeo flore, odore peramœno. *Moſchocarion.*

Arbor hæc veteribus, præſertim Græcis, fuit incognita. Naſcitur in inſula *Banda*, vbi *Palla*, & Maçis *Arbor nucis Moſchata.*

Bunapalla nominatur.

Huius autem arboris fructus,propter odoris ſuaui-tatem, moſchatus dictus, etiāſi moſchum non oleat, duplici putamine veſtitur: altero externo & craſſiſſi-mo,quod per maturitatem dehiſcit,vt in iuglandibus: altero tenuiore, quod nucleum, ſeu nucem proximè ambit, quódque rubeſcens, ac eleganti facie ſe dat in conſpectum, vbi cortex exterior dehiſcit,& paruulus remanet.

Macis. Iſtud verò tenuius involucrum & rubeum macis eſt, quod etiam exſiccata nuce dehiſcit, & per calorem immutato tandem rubore,calorem quodammodo au-reum acquirit. Eſt ergo macis *membrana tenuis ex ru-bro flaueſcens, quæ nucem aromatitem, ſeu moſchatam contegit & amplectitur.*

Macis quid.

Macer. quid. Porrò macis & macer inter ſe diſcrepant, nã macis eſt inuolucrum nucis aromatitis, vt dictum eſt: macer verò *ligni cuiuſdam cortex craſſus, flaueſcens, ſeu cum Plinio rubeus, ex Barbaria allatus, guſtu valde amarus & aſtringens.* Ex qua autem arbore, neque ex veterũ, neque ex recentiorum lectione certò ſcitur: vnde ma-ceris quoque cognitionem incertam credimus.

Nucis moſchatæ optimæ nota. Nux moſchata probatur recens, grauis, pinguis, & quæ acu puncta ſuccum mox reddit oleoſum.

Vires. Eius vires, vt etiam macis, roborando ventriculo, & coctioni iuuandæ plurimum commendantur.

CAP. XII.

De Piperibus.

Species. MVLTÆ plantę inter ſe diſſimiles piperis no-mine donantur, vt piper album,nigrum, lon-gum, Calecutianum, ſeu Capſicum, & piper aquaticum ſeu Perſicaria. Nec defuerunt, qui viticem ſeu agnum caſtum & Ribes nigrum piper agreſte vo-carunt: Sed cùm abſolutè piper ponitur, Garcias ro-gat Pharmacopœos, vt album tanquam præſtantius

ſeli-

ſeligant, noſtrates tamen forſan albi penuria nigrum ſumunt.

Planta autem, quæ piper fert album, ab ea, quæ nigrum, tam parum diſſidet, vt eadem eſſe dicatur. Vtraque ſcanſilis eſt, atq; adeo imbecillis & caduca, vt niſi fulcro quodam nitatur, ad terram illius ſarmenta flexilia & lenta delabuntur, lupuli vel periclymeni modo. Propterea vel perticis fulcitur, vel ſeritur ad radices arboris, ad cuius faſtigium ſeſe conuoluendo ſcãdit. Folia eius rara ſunt, Aſſyriæ mali efficie, ſed minora : radix puſilla : fructus parui rotundi, & ſimul multi ac racematim cohærentes.

Piper omne potenter calefacit, atque potentius album nigro, & odoratius. Sed vt planta rariſſima eſt, ſic rariſſimus fructus. Eſt & piper quoddam caudatum, de quo ſuo loco. *Vires.*

Planta verò, quæ longum piper edit, non minus effigie quàm qualitate ei, quæ nigrum, conuenit, referéte Cluſio, contra Garſiam, qui ſtirpes valde diſſidentes aſſeruit : nam folia vtriuſq; magnitudine æqualia, hederacea nempe, ſed neruoſiora & pediculo breuiore ſubnixa. Huius plantæ fructus Iulos Coryli perbellè referunt : ex plantæ ſingulis internodiis prodeunt, atque ex oppoſita pediculi foliorum parte, vt in aliis piperibus : fructus illi ex multis granulis conſtant, eleganti ſerie ſecundùm pediculi longitudinem congeſtis. Virides autem ſunt, quia ante maturitatem collecti, & nunc longiores, nunc breuiores, aut craſſiores, vt in aliis fructibus contingit, perfectum incrementum non aſſecutis. *Piper longum.* *Piperis lõgi deſcriptio.*

Macropiper ſeu piper longum vehementer mordet, ait Dioſcorides *cap.* 189. *lib.* 2. & quia ante maturitatem decerptum eſt, ſubamarum relinquitur. Antidotis & Theriacis medicaminibus expetitur. *Macropiperis vires.*

CAP. XIII.

De Caryophillis.

CARYOPHILLA, ſeu caryophilli grana quædam ſunt, ſeu fructus arboris exoticæ eiuſdem nominis, quæ naſcitur in inſulis Moluccis, lauri forma & magnitudine, foliis perſicæ, vel magis ſalicis, aliquantum anguſtis; ſurculis multis; flore copioſo, primum albo, dein vireſcente, tum rufeſcente, qui vbi ſolis æſtu induruit, nigricat, & rudimentum quoddam fructus, ſeu imperfectum fructum & exſiccatum, tanquam clauum, quatuor velut exertis apicibus in extremo exaſperatum.

Fructus hic adhuc virens ſuauitate omnes alios ſuperat: erumpit in extremis ſurculis, claui modo, vnde vulgus clauum gyroſleum vocitat. Rectius enim claui cuiuſdam refert effigiem, quàm nucis aut nucifolii, vt recepta videtur notare nomenclatio. Nam caryophillum dicere, nucifolium dicere eſt.

Vires. Calefacit & ſiccat vltra ſecundum ordinem. Plurimus eſt eius ad eſculenta condienda, & ad medicamina vſus.

Cordi & cerebro benefacit: iecori & ſtomacho auxiliatur: oris fœtorem emendat, & halitum gratiorem reddit: coctionem iuuat: oculorum aufert caligines, & viſum acuit, Venerem ſtimulat, & obſtructiones tollit.

CAP. XIV.

De Cardamomis.

CARDAMVM, cordumeni, & cardamomum ſtirpes ſunt nomine quidem parum, ſed reipſa multum diſſidentes. Nam cardamum

Cardamomum. ſeu cardameni naſturtium quoddam eſt, folio & ſemine

ſmine calidiſſimum, & penè adurens vt ſinapi. Cordumeni non cardamomum eſt, vt purauit Syluius, ſed carui Romanum. *Cordumeni.*

Cardamomum peregrina planta eſt, amomo, ſi non effigie, ſaltem facultate cognata, vt nominis affinitas prætendit, atque in India naſcens: cuius duo traduntur genera: maius vnum, quod Arabes *Cacolaa quebir*, & *Calcula quebir*: minus alterum, quod *hayl* ſeu *Kakelabil* appellant. Vtrumque ex planta cubitali & ſiliquoſa naſens, non ex arbore procera, vt quidam autumarunt. *Cardamomum.* *Species.*

Leguminoſa verò eſt illa, & vbi adoleuit, ſiliquas multas profert, & ſingulæ ſiliquæ multa grana, *Cacolaa* barbaris nominata, quibuſdam grana paradiſi, alia tamen huius nominis dignitate inſignita circumferuntur, malagetæ à prouincia Meleguera, vnde aduehuntur, dicta. *Calcolaa. Hayl.*

Cardamomum nunc notiſſimum eſt & vulgare, licet peregrinum, atque medicis vſibus vtrumque optatiſſimum: Sed minus, vt odoratius eſt, ſic præſtantius, & magis expetitum: maius, minus.

Vtrumque cardamomum calefacit, partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum roborat, flatus diſcutit, & coctionem iuuat. *Vires.*

CAP. XV.

De Cubebis.

VIRI ſunt antiquiores Arabibus tantùm tribuere, vt quicquid ex eorum ore vel properanter effluxerit, pro certa lege debeat haberi. Sed non tam diſplicet in ſermone barbaries quàm in re eorum diſſidium, qui vix de ſtirpibus in propriis naſcentibus hortis conueniunt: vnde minus mirum, ſi de his, quæ nullo cultu ruri naſcuntur, diſſentiant, vt in Cubebarum deſcriptione manifeſtum eſt, quas Auicenna Carpeſium, Serapio myrtum ſylueſtrem nominat. Indi verò ex iſtis nullam, ſed aliam

cineracea, ramis tenuibus, foliis ſampſuchi, quæ quotannis Decembri labuntur, medio vere repullulant: floribus ad paruum Iaſminum luteum accedentibus, quos paruum conſequitur ſemen, aromaticum, flaueſcens, plenum, guſtu mordax, & acre, atque modicè opobalſamum redolens; quod carpobalſamum nominatur. *Carpobalſamum.*

Planta hæc ad radicem vſque ſarmentoſa, cuius ſurculi tenues admodum ſunt, fului, odorati, frequentibus nodis aſperati, balſamelæum nonnihil ſpirantes.

Vbi adoleuerunt, ſarmenta præſcinduntur, emuntúrque ab inſtitoribus, qui in aduenas regiones deferunt, quæſtus magni gratia: vbique enim expetuntur, & magno ſemper væneunt, ob inſignes, quibus pollent, facultates: xylobalſamum Medici nominant. *Xylobalſamum.*

Nonnunquam fruticis huius abſcinduntur ſurculi, quibus appenduntur lagenulæ cera oblitæ, in quas guttatim oleoſus eximiæ fragrantiæ liquor ſtillat. Sæpius tamen ineunte autumno cultellis vitreis, aut oſſeis, vt eburneis truncus, aut rami craſſiores vulnerantur: nam ægerrimè ferrum ferunt, è quorum ſcarificatu ſuccus craſſior oleo perquam ſimilis, & ſuauiter ſpirans emanat; qui Balſamelæon & Opobalſamum nominatur. *Opobalſamum.*

Inter olea quæuis & balſama omnia laudatiſſimum hoc eſt, præſtantiſſimum & toto orbe maximè celebratum, vt quod vires habeat abigendis morbis nulli medicamento ſecundas, ſiue interius aſſumatur, vt aliquando, ſiue exterius adhibeatur, vt ſæpe fit, vel aliis commiſceatur medicamentis.

Laudatur Syriacum, tenue & perſpicuum, quale in vaſis aqua pleni fundum delabi ac ſubſidere ſolet, quod omnibus balſamis legitimis commune eſt, atque ei maximè, quod ex horto celebri Turcarum Imperatoris habetur, in quo magna ſedulitate paruula dicta arbos colitur & cuſtoditur, ex qua nempe tres partes excerpuntur, ad multorum morborum expugnationem vtiles, lignum, liquor, ſemen, xylobalſamum, opobalſamum, & carpobalſamum propriis & vſitatis voci- *Balſamũ optimum quod.*

bus Medici deſignant : quæ quod rariſſima ſint , & in paucis regionibus late prouenientia , à regibus tantùm , vel ſolis magnatibus poſſidentur : Nam vulgare carbobalſamum legitimum non eſt , tanquam viribus ignauum : ferè inodorum, vietum, rancidum, exoletum, nec ſuauiter ſpirans. Idem dicendum de ligno , quod xylobalſamum nominant : nam ſurculi ſunt lentiſci, plerumque carioſi, aut ita vetuſti, vt & inſipidi ſint, inodori & inefficaces.

His tribus Medici ſuccedanea analoga , prout materiæ medicæ concedit vbertas, adinuenerunt, vt carpobalſamo cubebas , xylobalſamo lentiſcum recentem, opobalſamo oleum caryophillorum & nucis moſchatæ, vt etiam lacrymam limpidiſſimam terebinthi inſtar olei tenuem. Nam terebinthina ipſa balſamum eſt , & omnium balſamorum artificialium veluti mater, cuius omnes partes optimè reſpondent vero & naturali balſamo.

Balſamum Peruuianum. *Balſamũ de Tolu.* Alia nunc duo Balſama incipiunt circumferri : vnum Peruuianum , quod ex nouo orbe aduehitur ex fructu quodam mediocris magnitudinis in Peru naſcente elicitum , cuius meminit Cluſius : alterum à regione quadam Indica balſamum de Tolu vocatur. Stillat hoc ex arbore ſauciata pumillis pinis ſimili : vtrumque vires habet eximias , & in Syriaci locum poterit optimè ſubſtitui.

CAP. XVII.

De Kermes.

STIRPES multæ in regionibus tantùm meridionalibus , aliæ ſeptentrionalibus vitent: Nonnullæ in his & illis viuaces ſunt, & late fructificant, vt granum Kermes Mauritanis vocatum : cuius vocis vſurpatio, plantam magis exoticam eſſe & in Aſia, Armenia, Cilicia, vt vult Dioſcorides, & in Arabia copioſiorem, ſatis indicat. Ad duo enim vſus inſignes dum accedit, eius Arabica nomenclatio re-

tio retinetur, ad ſolemnem videlicet confectionem Alkermes dictam;& ad pannos Bermeſio colore, omnium optatiſſimo inficiendos.

Eſt autem kermes, ſeu *karmas*, vt aliquando loquitur Serapio, nomen ſuffruticis ex illicum genere, & grani cuiuſdam ei adnaſcentis, quod Coccus baphica, ſeu granum infectorium vulgò nominatur. *Kermes ſeu Karmas quid.*

Naſcitur tum in dictis regionibus peregrinis, tum in multis Gallo-prouinciæ Arelatenſis & Italiæ locis calidioribus, atque his maximè, quæ ad mediterraneum mare vergunt, reponitúrque inter aculeatas illices. Multiplex enim agnoſcitur illicum varietas: aliæ ſiquidem glandiferæ ſunt, qui in proceras arbores adoleſcunt: aliæ coccigeræ perpetuò humiles: quædam bacciferæ inter ambas mediæ, vt Aquifolia, in ſeptentrionali ſolo frequens & viuax. Nonnulli tamen ab illicum excludunt numero, licèt duæ priores tantam non habeant inter ſe affinitatem, quanta poſteriori cum illis intercedit ſimilitudo.

Eſt ergo planta, cui adnaſcitur kermes, puſilla quædam illex plures ſæpe ſurculos,prædurós à radice proferens,foliis obtenebratos perpetuò virentibus,oblongis, in ambitu crenatis, denſis, ſinuoſis, anguloſis, ſpinoſis,aculeatis horridis: quæ ima ſui parte,vere primo granum quoddam, tanquam ouum paruulum concipiunt,& ſupernè reflexis ſpinis obuallant: quod poſtea augeſcens, ex albido cinereum, tandem matureſcens purpureum, ac perelegantem colorem acquirit. Totum enim granum id ſatur ac prægnans eſt ſanguineo cruore, qui poſt maturitatem perfectam diutius in membranula coactus in vermiculos abit, veſiculâ tenui vacua penè relicta: qui vbi adoleuerint, nonnunquam fiunt alati, & volatu aufugiunt. Ante tamen ipſorum procreationem ſtudioſè liquor elici poteſt, ad ſyrupi de kermes apparatum, vel ſericum tingendum, antequam accedat ad nobilem huius nominis confectionem.

Impeditur dictorum animalculorum generatio, vel interitus cito citatur, ſola aceti aſpergine, qua examinata cadauerula colliguntur, in maſſam miniatam

Digitized by Google

coguntur, Scoletium dictam, Plinius Cuſculium dicit, ad tincturam purpurei coloris, quem vulgus Scarlatum nominat.

Non eſt Coccus, ſeu granum illud Kermes fructus illicis, ſed potius excrementum, & tanquam ſaliua rubens & lucida in parua Kiſti concluſa, quæ circa foliorum exortum naſcitur: hæc enim illex pumilla non tantùm coccigera, ſed glandigera quoque eſt, in cuius nempe, præſertim vetuſtæ, ſurculis, glandes quernis longiores & nigriores adnaſcuntur: Verum tunc deſinit coccum eructare: propterea eius præſcinduntur ſurculi, vt ex nouorum regeneratione noua fiat coccorum productio.

Vires. Kermes vim habet eximiam, cor & facultates omnes roborandi. Neruis quoque præciſis vtiliter adhibetur, vt & vulneribus, quibus coaleſcendis ſua vi aſtrictoria prodeſt.

CAP. XVIII.

De Schœnantho.

SCHOENANTHVM quaſi flos iunci, vel potius ob eius fragrantiam iuncus odoratus, ex Arabia, vbi magnus eſt eius prouentus, per faſciculos defertur in alias regiones, in quibus nulla arte poteſt cicurari.

Planta iuncea eſt, ac graminea, ex radice exigua, arida, duriuſcula, nodoſa, multos calamulos, prædutos, ſparſos, rotundos, plenos, non concauos, nitidos, pedem altos, & in ſummo graciles proferens: folia rigida, ſeſquipalmum longa, mucronata, pallida ſurculos gramineos amplexantur.

Eorum faſtigia ornat gemina ſeries floſculorum, ex pallido rubentium & papposorum. Nonnulli vocant paleam de *Mecha*: alij paſtum Camelorum, quod eorum ſummitatibus veſcatur & delectentur Aphricani cameli. Raró cum floribus aduehitur, licet ab eis denominationem habeat.

Schœ-

Schœnanthum moderatè & calefacit, & aſtringit: *Vires.*
Et quia tenuium quoque partium eſt, mediocriter digerit, & repellit: radix cæteris plantæ partibus aſtringentior: flos calidior, vrinas & menſtrua ſatis potenter promouens.

CAP. XIX.

De folio, ſeu Malabathro.

EX India folium quoddam eximium, Arabibus *Cadegi Indi*, hoc eſt, folium Indum ad nos defertur, quod illius incolæ *Tamalapatra*, *Tamalapatra.* officinę verò natiui nominis alteratione malabathrum vocitant. Eſt verò folium Indicum mali medicæ folio *Malabathrum.* ſimile, colore ex pallido vireſcens, tribus per longitudinem excurrentibus coſtis, odoratum, ac caryophillos aliquantum ſpirans.

Non aquis innatat, nec in paludibus Indicis prouenit, neque ſine radice eſt, vt Dioſcorides putauit, ſed ex arbore deſumitur procera, procul ab aquis, & in aridis locis fruticante.

Eſt autem malabathrum calidum gradu ſecundo, o- *Vires.* doratum: vrinam mouet, halitum oris commendat, veſtes à tineis tuetur, & in aliis qualitatibus nardo conuenit, quæ illius penuria ſubſtitui poteſt.

CAP. XX.

De ſpica Indica, & nardis.

DVo ſcribit Dioſcorides *c. 6. l. 1.* eſſe Nardi ge- *Species.* nera: vnum Indicum: alterum Syriacum: vtrumque eodem in monte proueniens, ſed altera parte, quæ ad Indos flectit, Indicum: altera, quæ ad Syrios, Syriacum. Adiungit tamen adhuc poſtea Celticum, quod in Liguriæ alpibus naſcitur, Saliunca patrio nomine appellatum, & montanum quod in Ci-

Digitized by Google

licia & Syria viret, *Thylacitis* & *Niris* aliqua
ctum.

Species nardi Celtica. Celticæ Nardi duas adhuc differentias agno
belius:vnam gentianæ cruciatæ foliis,& radice
næ maioris: alteram hirculum dictam, cuius n
Cluſius, eam inter ſpicæ Celticæ faſciculos na-

Lauendula maior. Præter exoticam nardum & eius relatas ſpe
cæ quædam noſtrates celebrantur, nardi no
Pſeudonardus Aſpica. inſignitæ, vt lauendula maior alba, Gallico &
idiomate, *aſpic*, & à multis pſeudonardus nomi
qua oleum artificio chymico educitur, & cum
ne literæ a, vulgo oleum de Aſpica nominatu
iam alia lauendula maior, cærulea, ſeu Italic
adhuc alia minor eiuſdem coloris, odoris,& fa
eaſdem, ſi nominis etymon ſpectetur, ſtœchas
te ſpicata eſt, poteſt referri.

Cùm autem ſine adiuncto ſpica, ſeu nardus
de Indica ſemper intelligenda eſt, ex cuius rad
ſpicatæ comæ naſcuntur, & confertæ glomera
quaſi per cirrhos ac torulos diſcriminatæ, è
ſpatiis mediis folia quædam iuncea exurgunt.

Vires. Spica nardi, hoc eſt,nardus indica, docente
lib. 8. ſimpl. excalfacit primo gradu, & deſiccat
do: iecori & ventriculo prodeſt, vrinam mou
machi morſus ſanat, & meſenterij humiditate
cat. Omnium verò maximè Indica ſeu nigra
corporis affectibus ſanandis confert.

CAP. XXI.

De Agallocho ſeu ligno aloë.

LIGNVM aloë, Græcis Xyloaloë, & A
chum dicitur. Arbor eſt oleæ inſtar,int
maior, non cute, vt ſcribi t Dioſcorid
cortice craſſo veſtita. Lignum eiuſdem odorat
nigricans, cinereis venis diſcurrentibus, & velu
ctis maculatum, ponderoſum, craſſum, compa

Digitized by Google

ſucculentum, igni adhibitum, & accenſum (ægrè autem flagrat) liquoris plurimum exudans.

Eius autem odor non per vniuerſam ligni materiam diffuſus percipitur, ſed in meditullio fragrantior eſt & vegetior: atque in ſicciore, quàm in vireſcente, aut recens ſecto.

Rariſſima eſt arbor, in India ſola naſcens, & maximè in his regionibus & promontoriis, in quibus Tigres & ferociſſimæ belluæ victitant & commorantur: vnde non niſi ſummo cum periculo arbor grandiuſcula cædi poteſt, aut iunior euelli, & ſine vitæ diſcrimine tranſportari. Hinc antiquioris ætatis ſimpliciſſima gens ineptè credidit, eam in ſolo terreſtri paradiſo naſci. *Cur agallochũ rariſſimum.*

Eius plura genera recenſet Serapio, quæ nec vidit ipſe, neque nouit: forſan alia ligna odorata, quæ multa ſunt, ad Agallochum refert. Sic quod in promontorio Comorin naſcitur, odoratum, à quibuſdam lignum aloës vocatur, cùm tamen non ſit, inquit Garcias.

Agallochum, ſeu lignum aloës, Auicennæ Agalugen dictum, calefacit & ſiccat ordine ſecundo, & ad cordis affectus plurimum valet. *Vires.*

CAP. XXII.

De Santalis.

ARBORIS cuiuſdam peregrinæ & proceræ iuglandis ritu lignum ad nos defertur, quod in inſula *Tymor*, vbi frequens eſt, *Chandama*: in Arabia Sandal: in Europa Santalum vocatur: Cujus tria dignoſcuntur genera, album, pallidum, vtrumque in inſula dicta vberrimè luxurians: & rubrum, quod alibi, nempe in inſula *Tanaſarim* prouenit, vt ex Garcia ab horto narratur, qui tantam affinitatem eſſe ſcribit inter arbores ſantalorum, vt vix pallida à candida queat diſcerni, niſi fortè ab ipſis incolis, qui eas arbores cædunt: cæſas mercatoribus vendunt. Facies enim vtriuſque ſimilis, folia eadem, admo- *Species.*

Digitized by

Decoctum ſaſſafras, inquit Cluſius, *commendatur in omni morborum genere, præſertim in obſtructionibus tollendis, partibus internis roborandis, morbis mulierum multis, & venerea lui curanda.* *Vires.*

CAP. XXIV.

De Guaiaco.

MEDICAMENTA ſex ſimplicia valde commendantur ad luis Indicæ curationem, ſaſſafras, guaiacum, ſarſaparilla, Chyna, Mercurius, & Cynabaris. De ſaſſafras capite ſuperiore, de aliis poſtea. Guaiacum ſic à *guaiacam* voce, Indis germana dictum; Latinis ſæpè lignum ſanctum, ex inſulis occidentalibus *Boriquen, Cueuga, Nagrando, & Nicaragua* defertur.

Arbor eſt procera ad illicis, aut fraxini magnitudinem & faciem multum accedens, ramoſo, meditullio nigricante, ac præduro, cortice craſſo & pingui, foliis exiguiis, & duris: flore luteo, ac purgatorio, quem Indi condiunt & ſumunt ad corpus purgandum. *Guaiaci deſcriptio.*

Flores conſequuntur fructus magnitudine caſtaneæ, ac forma duorum lupinorum ſimul iunctorum.

Eſt & alia ſpecies Guaiaci minoris, præſtantioris tamen, quod Palus ſanctus, & aliquando Lignum ſanctum nominatur. Arbuſcula eſt colore, viribus, magnitudine & vultu guaiaco non parum diſſimilis: Nam materia ligni illius alba eſt, & concolor, multúmque fibroſa, ſapor acrior, odor fragrantior, qualitates efficaciores. Sed quia raro aduehitur, eius penuria, guaiacum vſurpatur, quod quidem vires habet eaſdem, ſed infirmiores. *Palus ſanctus. Palma ſancta.*

Vtrumque autem plurimum valet ad luis Indicæ curationem: nam calefacit, incidit, attenuat, meatus aperit, ſudores mouet, putredinem arcet, & proprietate ſpeciali virus venereum extinguit. *Vires.*

CAP. XXV.

De Sarſaparilla.

EX inſulis occiduis, & maximè ex F
prouincia Honduras, radix quædam p
ga & vniformis defertur, quæ nunc S
rilla, nunc *Salſaparilla, & Sarzapariglia* vocatu
Matthiolus & Dodonæus putant eſſe cande
Smilace noſtrati. Diſſident tamen inter ſe m
nam ſimilacis aſperæ radix nodoſa eſt, & gen
graminis ritu, multóque breuior & mollior.
verò eſt ſarſaparillæ radix, nullis geniculis a
dura, fibroſa, rugoſa, medulloſa, & aliquando
pedes longa, atque viminis inſtar facilè findit
teræ eius partes ſmilaci ſimiles ſunt, & ſimi
frutices vicinos ſcandunt & amplexantur.

Differentia inter Sarſaparillam & Smilacem.

Sarſaparilla primis qualitatibus calefacit, ſe
ratè, calidis aperit, & ſudorem prolicit, terti
reum virus extinguit.

Sarſaparilla vires.

Eius cremore vtuntur Indi ad venereæ luis,
lis vernacula & endemialis eſt, curationem.

CAP. XXVI.

De Chyna radice.

NEc prætereunda eſt alia Indicæ lui
tus, radix nempe quædam inſignis,
tota planta, à Chyna nomen apud n
in ſolo vero patrio patrium nomen retinens
tan vocatur. Naſcitur in Chynarum vaſtiſſi
ne, Indiæ Orientalis Scythiæ contermina, ne
tibus & fundo ſicciore, vt arbitrati ſunt qui
locis vdis, paluſtribus & aquoſis, arundinum
iuxta maris litus, & cuiuſdam Lybiæ fluuij o

Digitized by Google

Radix ei craſſa eſt & nodoſa, vt arundinibus, dura & tuberoſa, vt rubo, rubea & tortuoſa, vt biſtortæ. E radice tenues cauliculi erumpũt & imbecilli, foliis admodum raris cincti, qui licet humiles, vt rectius ſtent, fulcro indigent, quo nitantur.

Vulgaris nunc eſt iſta radix, quam antiquior ætas aut non vidit, aut oſcitanter prætermiſit. Nunc verò lippis & tonſoribus notiſſima, neque datur tyrunculus vllus, qui de Chyna radice non garriat; qua tanquam medicamento polychreſto vtuntur Indi ad omnium morborum, atque eorum maximè, qui alia remedia illis conſueta temnunt, curationem.

Valet autem plurimum Chyna ad luis venereæ curationem. Vertigini quoque prodeſt, ſtomachi dolorem ſanat, hydropi conuenit ex Cardamo, colicis doloribus & affectionibus vteri prodeſt, obſtructiones tollit, meatus aperit, vrinam mouet, ſudores elicit, conuulſioni & paralyſi confert, & articulorum dolores leuat. Carolus enim Imperator huius nominis quintus, ab aliis medicamentis nullum, à Chyna maximum leuamen, aduerſus arthritidem, quæ ſæpe eum male exercebat, percepit. Sunt, qui tabidis prodeſſe contendunt, calidiorem tamen puto, quàm vt atrophiam tollere, intemperiem ſicciorem emendare & habitum optimum reſarcire poſſit. *Vires.* *Hiſtoria.*

Garcias enim ob eius vſum in tantos ardores hepatis incidit, vt totum pene corpus inflammatione obſeſſum fuerit; & re vera nunc rarior ſolito eius incipit eſſe vſus.

SECTIO IV.

DE CALEFACIENTIB

INDIGENIS.

MVLTAS quoque calefacientes plantas ha
quæ peregrinis in re nulla cedunt, de quibus
in hac ſectione diſceptaturus, eas primum deſcriba
ſeu vltro ruri, ſeu in hortis noſtris cultura prou
cum exceſſu magis calefaciunt, dein eas attingam,
miſsè ſuas vires calefaciendo exerunt; tandem qu
ter ſeſe dant in conſpectum, nec niſi à perſpicaciſſi
rum, qualitates accuratè dignoſcuntur. De his igit
ignea quadam qualitate inſigniuntur, prior erit ſe

CAP. I.

De Pyrethro.

PYRETHRVM ab igne qualitat
preſſione, quam radix eius manſa in
torio organo relinquit, dictum, vul
dem Alexandrinum, Latini à ſaliuæ
quam in ore detenta elicit, herbam ſalinarem
nant.

Herba eſt cubitalis, & ſæpe altior, caulem
dauci ſylueſtris, aut carotę vulgaris æmula geren
tipliciter diuiſa, ſectáque in capillamenta tenu
niculi modo, florem pulchellum in ſurculoru
mitatibus eructat, latum ac patulum & chryſan
aut heleno forma ſimilem, ſed maiorem, med
ſubluteum, foliolis eius ambitum circumdanti
guſtis, oblongis, parte ſuperna albicantibus, pro
quantum purpuraſcentibus. In medio eius or
que inter ſtamina ſemen gignitur tenue, oblon
odoratum.

Digitized by

Radix ſubeſt craſſa, longa, è ſubruffo colore nigricans.

Naſcitur in Italiæ & Hiſpaniæ locis multis: & in hortis Belgii ſatum viret, adoleſcit, floret, & ſæpe ſemen perficit: vberius tamen & lætius in regionibus calidis, vt Orientalibus prouenit, inter plantas tamen indigenas & Europeas retulimus, quod in Septemtrionalibus etiam copioſum alatur.

Alia planta ſuo acri odore ſternutamentum mouẽs, ptarmica, ſeu ſternutatoria, ob id dicta, in Officinis ſæpe Pyrethrum ſyluestre vocatur, quod ſuo ſapore vellicante guſtum Pyrethri modo feriat, & ſaliuam promoueat. Naſcitur non modo in montoſis & incultis locis, ſed etiam in pratis, & circa margines agrorum. *Ptarmica.*

Radix pyrethri feruidiſſima eſt, & ad quartum caloris exceſſum aſcendens. Pituitam in ore detenta prolicit copioſam: proinde dentium dolori, à cauſa frigida prodeſt, diuturno capitis dolori, apoplexiæ, morbo comitiali, neruorum reſolutioni, atque omnibus affectibus, qui à pituita in capite congeſta proficiſcuntur. *Vires.*

CAP. II.

De Sinapi.

SINAPI vix alimentum eſt, nonnunquam medicamentum, ſæpe condimentum: Dapibus enim viſcidis & glutinoſis, præſertim hyeme, conuenientiſſimè admiſcetur, vt earum lentor incidatur & corrigatur, ventriculúſque roboretur: nam quibus palatum torpeſcit, aut cibi ingruit faſtidium, mirum in modum prodeſt id condimentum; ſed quia acerrimum eſt guſtúmque ferit importunè, non modo teritur cum aceto ad eius mitigandum feruorem, ſed ſæpe ad dulcedinem & ſuauitatem maiorem muſtum commiſcetur; ſicque gratiſſimum condimentum, vulgo Muſtarda nominatum, quaſi à muſto & ardore paratum habetur, cui nobilitatem

non paruam inter condimenta multi tribuunt.

Species. Eſt autem ſinapi vel ſatiuum, vel agreſte. Sat

Domeſticum duplex. duplici agnoſcitur diſcrimine: Prius folia rapo

ſimilia gerit, ſed paulo minora, & multo aſpe

ſurculum teretem, hiſpidum, aſperum, bicubital

1. ſæpe altiorem, ramulis multis brachiatum, circa

floſculi lutei, optima ſerie diſpoſiti erumpunt, q

ſiliquæ ſuccedunt oblongæ, tenues & aſperæ, i

bus ſemen paruum, rotundum, ex albo flaueſcen

ſtu mordax & acre includitur.

2. Sinapi domeſticum alterum ſuperiori adeo vu

ſimile, vt ſolo ſeminis colore diſſentire videatur,

in priore velut luteum eſt, in hoc è nigro ſubru

folia tamen ad Erucam magis accedunt. Cætera

nia ferè eadem.

Vtrumque in agris, hortíſque ſeritur, terrámqu

ligit aratam,& maximè congeſtitiam: quamuis v

que naſcatur, & nullo plerumque cultu germinet

Syluſtre. Syluestre vbiq; ſponte naſcitur in locis aridis, q

doque etiam humentibus, & iuxta margines & ru

Reliquis minus eſt, foliáque gerit minora, lacin

burſæ paſtoriæ non parum ſimilia, ſed acutiora:

culos emittit luteos, quadrifolios: ſemen in ſil

poſtea dat, quod aliquando euariat, & interdu

bum, interdum ruffum conſpicitur.

Sinapi nomen dedit nobili medicamento, Sin

mum vocant cuius vſus ad multa valde celebratu

ad vetuſtos capitis dolores, comitiales affectus, v

gines, orthopnœam, tuſſes antiquas, deſtillation

arthriticos dolores.

Vires. Sinapi calidum & ſiccum eſt quarto receſſu: inc

attenuat, extrahit, pituitam in ore detentum e

Tritum & naribus admotum ſternutamentum m

fœminas hiſterico pathemate ſuffocatas excitat:

qui caliginoſos habent oculos & imbecillos, ei

ſum prorſus vitare debent.

C

Digitized by Google

CAP. III.

De Thlaſpi.

RECTE quidem & oppoſitè ſinapi & Thlaſpi eadem ſerie deſcribuntur: ambo enim ſi non effigie, ſaltem qualitatibus multum conueniunt, paſſimq; thlaſpi, ſinapi ruſticum vocatur. Sunt verò thlaſpeos, ſeu thlaſpidij, vt cum Dioſcoride loquitur Plinius, multa genera, inter quæ tria præcipua notantur; maius vnum, minus aliud, & quoddam medium, ad quæ alia hoc nomine donata referuntur. *Species.*

Primum vberrimè in agris cultis, incultiſque prouenit, foliis latioribus, oblongis, parum crenatis, in acutum ſenſim deſinentibus; ramulos è caule ſeſquipedali prodeuntes, ambientibus, floribus primùm albidis, ſub æſtatem frequentibus, paſtoriæ burſæ parum diſſimilibus, in duas glumas, & tanquam valuulas ſubrotundas hiantibus, ex quibus ſemen nigricans, feruens, & acre, ſapore ſinapi, aut naſturtij emergit. *Thlaſpi primum.*

Secundum caulem ſimiliter ramoſum edit, pedem altum, folia minora anguſta, acuminata, in terram verſa, flores albidos, ſemen paruum, acre & feruens, naſturtio cognatum. *Thlaſpi ſecundũ.*

Tertium & minus thlaſpi, herbula eſt anguſtis foliis, digitum longis, in terram ſe conuertentibus, in extremo parum inciſis, floſculis albicantibus, caule tenui, ac ramoſo, pedem alto, cui eleganti ſerie valuulę multæ, paruæ, planæ, breui pediculo nixæ, ac ligularum, ſeu lenticulæ effigiem exprimentes, adnaſcuntur, in quibus ſemen coarctatur paruum, guſtus acerrimi & ſinapi, ac naſturtij modo, dum manditur, os linguam feriens. *Thlaſpi tertium.*

Naſcitur in locis incultis, ſaxoſis, montoſis, ſoli expoſitis, calidis, ſiccis, vt in multis parietibus & tectis vnde & Naſturtium tectorium ſæpe ab herbariis vocatur, & aliquando ſinapi ruſticum. Huius ſemen vſur-

by Google

dentem facultatem obtinet. Præſtat verò aſſam aut elixam ſumere, ait Galenus: ſic enim qualitas eius vehementior caſtigatur. Commendatur ad cerebri & neruorum frigidos affectus, vt decet, parata: quo modo eam repurgatam, minutim ſectam & in meliterio reconditam, ac quadraginta dies inſolatam præparauit Galenus pro puero epileptico. *Meliterium eſt vas, in quo mel fuit repoſitum.*

CAP. XXII.

De Bulbis.

BVLBVS vel coronarius eſt, vel medicamentarius, vel eſculentus: inter coronarios recenſentur narciſſorum, lilionarciſſorum, ſeu Tulipparum & hyacinthorum penè innumeræ varietates: Inter medicamentarios ſcilla, hermodactylus, Pancratium, bulbus vomitorius: inter eſculentos, qui etiam ad medicos, eóſque eximios trahuntur vſus ſæpe, porrum, aſcalonium & hi, qui antonomaſia quadam regij dicuntur, omnibus præſtantiores, & ad Venerem ſtimulandam vtiles, quique veteribus in frequentiſſimo fuerunt ciborum vſu, pro quibus nunc cæpis & aſcaloniis tantùm vtimur, quæ veri nobis bulbi ſunt, eóſque pollicentur & præſtant effectus, quos veterum bulbi, ſimilitérque deſcribuntur, adeo, vt antidotis dum bulbi ſemen expetitur, cæparum vel aſcaloniorum, eſcallotas vulgus nominat, ſemen vſurpari poteſt. *Species.*

Balbus autem dicitur radix quædam ſæpius corticoſa, breuis, rotunda; membranis pluribus tunicata, quarum exterior omnium maxima, extra terram ſæpius frondeſcit, omnéſque ſimul coëuntes, capillamenta multa, ſeu radiculas tenues producunt, quæ ſuccum è terra conuenientem alliciunt in totius bulbi nutricatum. *Balbus quid.*

Frontes ei cæparum ritu teretes, anguſtæ, inanes, in mucronem deſinentes: cauliculi dodrantales, in quorum faſtigio floſculi emicant purpuraſcentes, quibus

Digitized by Google

deciduis ſemen ſuccedit exterius nigrum, alb
xius.

Vires. Bulbi omnes acrimoniam habent, inquit D
des *cap.* 200. *lib.* 2. excalfaciunt, Venerem ſt
multum alimenti ſuppeditant, inflationem pa
id veretri tentiginem excitant. Sed copia ec
gior in cibo vitanda, quoniam neruos tentar
omnibus autem bulbis, libenter crederem, S
ſtimulandæ Veneri conferre, alios ignauius,
quia flatuoſi ſunt, ipſius ludibriis inſeruire.

CAP. XXIII.

De Satyrio.

Species. A RADICVM effigie plantæ quæ
ſticuli dicuntur, ab effectu Satyria
pronos ad Venerem reddant, Satyr
tu. Inter bulboſas radices numeran
rum, quæ vnico bulbo radicatur, propriè ſatyriu
duobus, Cynoſorchis, ſeu teſticulus canis, qua
triorchis nominatur: cuiuſque verò multæ diff
ſtatuuntur à forma bulbi, foliorum numero, flo
lore & ſerie diſpoſita ſumptæ: Omnes tamen
affines & Veneris amicæ. Verum præ cæteris co
datur id, cuius radix vnica eſt, rotunda, mali m
dine, exterius fulua, intus candida, ac multa ca
gida, guſtanti dulcis & ori non ingrata. Ex ea t
emergunt, vnde trifolium aliqui nominant, ad
depreſſa, lilij figura & colore ſimilia, ſed mino
lem pedalem erigit, flores paruos & candidos
radices præ aliis ſunt eligendæ ad conditura
verò ſatyrio credendæ.

Vires. Satyria condita analeptica ſunt, & vtiliter da
bidis, atque his, qui res venereas frequenter ex
Tanta enim vi radix ſatyrij ad congreſſus exc
pollere creditur, vt ſola manu detenta Venerem
mulet. Vnde Græci plantas penè cunctas libidi
citantes, ſatyrij nomenclatione deſignant.

C

Digitized by Google

CAP. XXIV.

De Porris.

PORRVM ſtudioſiſſimè ſeritur in hortis culinæ dicatis: Planta enim veſca magis eſt, quàm medica, vt olitores & coci ſatis agnoſcunt: eius tamen ſuccus interdum pharmacariis remediis vſurpatur, vt pulueribus pilularum fœtidarum excipiendis, & interdum empyreumati extinguendo, vel potius educendo: licèt enim calidus ſit, multa vi, impreſſum caloris veſtigium ad ſe alliciens, aufert.

Eſt verò porrum vel hortenſe, vel agreſte, atque vtrumque duûm generum: hortenſe prius, dicitur capitatum, alterum ſectiuum: illud quod radice conſtat cæpatum modo rotunda, hoc quod longiore & frequenter ſecetur. Ex ſylueſtribus vnum dicitur ſchœnopraſum, quod folia gerit tenuia iunci ritu: alterum ampelopraſum, quod in vineis & aliis multis locis ſponte naſcitur. *Species.*

Vnius nempe capitati meminit Dioſcorides, cuius ſcilicet caput, vel verius radix in latum excreſcit, & ſeſe dilatat, quod vt facerent antiqui, tegulam, aut ſilicem ſuperponebant, atque ita craſſeſcere comperiebant. Alij multi traduntur modi, quibus incrementum porris conciliatur quaſi prodigioſum, ſed hæc omnia rei hortenſis cultoribus & ſcriptoribus relinquenda.

Porrum omne calefacit inſigniter, reſiccat, extenuat, aperit, incidit, reſoluit, ſerpentum morſibus & vſtionibus auxiliatur. *Vires.*

Eius ſemen tritum & ex paſſo, aut vino albo bibitum, vrinæ difficultates ſoluit, & meatus vrinæ dicatos diducit. Nonnulli ſcribunt, porrum comeſtum Venerem ſtimulare, & ebrietatem diſcutere: frequens tamen eius eſus tumultuoſos ſomnos facit, viſui officit, & bilem æruginoſam gignit.

CAP. XXV.

De Raphano & rapo, ſeu Bumiade

MAGNA eſt affinitas inter raphanum,
& rapiſtrum : Raphanus notior eſt,
longa verborum ſerie explicari debea
infima plebecula eo admodum delectatur, &
pane & pauca ſale ſuſtinet, atque omnibus fe
Raphani ſpecies. bus non parum in cibatu placere video. Trip
diſcrimine notatur : alius enim raphanus dic
ior, vitibus valde inimicus : alius minor, ſeu r
& aliquando radicula ſatiua minor : tertius
niger dicitur, quem nonnulli raphanidem ſyl
hortulani Reforum vocitant.

Rapum vnde dicatur bunias. Rapum à tumente figura, Bunias, à rotund
lon, vel potius ſtrongylon, vulgò napus dictu
dice valde craſſa, carnoſa, tuberoſa, alba, vix
folia edit oblonga, aſpera, viridia, profundis
vtrinque diſſecta: caules bicubitales & ramoſ
los luteos, quibus ſiliquæ ſuccedunt, ſeminib
cæ ſimilibus, ſed maioribus prægnantes, qu
thridatij confecturam accedunt, cuius vis ad
torum morborum expugnationem ſummope
mendatur.

Suſpicantur verò nonnulli, buniadem à
gari diſtare, illiúſque non huius ſemen ingred
datij compoſitionem : alterutrius tamen de
vel illud ſubſtitui poteſt.

Raporum ſpecies. Tria porrò naporum ſeu raporum dantur
na, à figura radicum ſumpta : Primum orbi
ſeu turbinatum & breue eſt : ſecundum craſſi
longum : tertium minus & vulgare, quod vul
lutè napum nominat.

A ſoli & cœli conditione, vt magnitudine
nitatem acquirunt napi : qui in agro Cadome
cant, tam ſuaues & grati ſunt, vt in omnibus a
ferantur.

Rapiſtrum ſylueſtre quoddam rapum eſſe videtur non bulboſum, quod paſſim in aruis germinat, foliis latis, virentibus, laciniatis, floribus luteis, cuius ſemen mulierculæ nauetam vocant. *Rapiſtrũ.*

Alia eſt eius differentia foliis eryſimi, lampſana dicta: vt & tertia quædam erucæ folia gerens & flores candidos: omnia verò ſemina, parua, nigra, rotunda, ſiliquis incluſa proferunt.

Raphani crudi tantùm menſis apponuntur & eſitantur, napi non niſi cocti; omnibus ineſt calefaciendi, aperiendi, & vrinas mouendi facultas. *Vires.*

CAP. XXVI.

De Anemone.

SVPRA de calefacientibus tantùm egimus, quorum radices magis celebrantur, paucis aliquot exceptis, propter excedentem calorem in huius ſectionis initio deſcriptis, quorum inutilis radicum qualitas perhibetur, nunc de his, quorum aliæ potius partes veniunt in vſum, diſſeremus, initiúmque ducemus ab anemone, deinde cætera perſequemur. Dicitur autem anemone aliquando herba venti, quod eius flos non niſi vento flante ſeſe diducat & aperiat. Poëtarum fabellæ ex Adonidis cruore natam aſſerunt, vnde & flos Adonis quibuſdam dicitur. Eius duæ generales differentiæ traduntur, hortenſis vna, & altera ſylueſtris; atque vtriuſque præſertim hortenſis adhuc multæ varietates agnoſcuntur, florum colore & multiplicitate tantùm diſtinctæ: quædam enim florem habent candidum, aliæ rubrum, aliæ cæruleum, nonnullæ phœniceum, aliæ rubellum, aliæ violaceum, aliæ ex herbaceo cruentum: quæ omnes ob florum præſtantiam & pulchritudinem coronis tantùm dicantur: Sylueſtres verò pauciores ſunt, & ad medicos vſus magis requiſitæ, vt ad confectionem vnguenti Martiati deſ. Myrepſi, in quo ſylueſtris anemo- *Altera pars. Herba venti. Flos Adonis. Species.*

CAP. XXVIII.

De Thymo.

THYMVM omnibus notum, inquit Dioſcor. planta parua eſt, ſurculoſa, exilibus & anguſtis folis, quamplurimis veſtita capitulis, in faſtigio floſculis albeſcentibus refertis. Eius duo ſunt genera: primum dicitur Cephaloton, ſtœchadi multum ſimile: alterum ab eo diſtat, quod durius ſit, perpuſilla habeat folia & flores, non in capitulis aut ſpicis, ſed iuxta folia. Datur & aliud exoticum, Peruuianum dictum, quod minus ſurculoſum & folioſum eſt, ſapore minus acre, odore magis ſuaue, in reliquis aliis ſimile. *Species.* *Cephaloton.* *Peruuianum.*

Thymum calefacit, ſiccátque tertio gradu, incidit, attenuat, menſes mouet, fœtum trudit, viſcera expurgat, & à pulmonibus educit: Oculorum claritati multum prodeſſe creditur. *Vires.*

Sæpius verò in genere condimentario reponitur: nam culinæ eo quotidie & viridi & ſicco vtuntur.

CAP. XXIX.

De Serpillo.

SERPILLI duo genera traduntur: vnum hortenſe, quod maius eſt, magíſque ſucculentum, cultu & ſolo pingui gaudens: alterum agreſte, quod locis petroſis, ſqualidis, ſiccis, ſterilibus, & aruorum marginibus & collibus delectatur. Vtrique ferè thymi facies, odor & ſapor, & à ſerpendo nomen: humi namque ſerpunt ramuli, & inibi radices figunt, vbi terram attingunt. Vulgari ac ſylueſtri exiles & tenues ſunt viticuli, foliis exiguis, thymi ſimilibus induti, duri, lignoſi, quorum nonnulli palmi altitudine aſſurgunt: alii procumbentes in terram fibras capillatas, ſeu radiculas demittunt. *Species.*

In ſummitatibus capitula rotunda haben
floſculi prodeunt ex albo rubentes & purp
rum vt & plantæ totius odor grauis & ſuauis

Pulegiũ montanum. Inuenitur & in multis locis aliud ſerpill
& agreſte, cuius cauliculi non ſerpunt alior
& in officinis pulegium montanum vocatur

Hortenſe ſerpillum propter gratum & ſu
litum inter coronarias ſtirpes locum habet.
emittit longiores & craſſiores: folia item
hebetiora,& capita floſculis maioribus coron

Vires. Serpillum acre & calidum eſt inſigniter,
vrinam mouet,tormina ventris ſedat, letharg
cit,contra venenatorum animalium morſus
que ſerpentes,dum vritur,ſuo fumo repellit.

CAP. XXX.

De Sampſucho & Maiorana.

Sampſuchum. SAMPSVCHVM Dioſcoridis maior
eſt, cùm ſit herba ramoſa per terra
foliis calaminthæ tenuifoliæ, rot
Maiorana. hirſutis: maiorana namq; minimè
ſurculis multis,rectis aſſurgit in altum,nec fo
ſtat rotundis, ſed mucronatis: attamen ſampſ
nuria vſurpari rectè poteſt. Eſt enim planta v
facie valde affinis illi, cuius gratioſus odor
efficit, vt ſedulò in hortis & vaſis figulinis al
cura maiore conſeruetur: hinc forſan maior
Marum. men, vel à Maro,vt ſentit Dodonæus: adeò m
Hyſobriũ & marum, ſeu hyſobrium, vt ex Dioſcoridea e
criptione colligit, ſint vnica planta, ſampſu
Amaracus. amaracum altera,ex Dioſcoride & Theophraſt
racus tamen Galeno Parthenium eſt, ex Dodo
non ſuo, ſed alieno lapſu nominatum, cùm
amaracus ſit ſampſuchum.

Eorum verò nuſquam admittenda ratio eſt
mari familiam Clynopodium referunt, quod
Gallorum *maſtic* nominat, cum inter ſe non

Digitized by Google

diſſideant : nam marum Dioſcoridi herba eſt ſurculoſa, flore origani, foliis multo candidioribus, eſque vulgo cognita & Origanis dicta: Plinio verò exotica planta eſt, nec inter vernaculas numerata. Clynopodium, quod nonnulli Cleonicon, alij zopyron nominant, vulgare eſt, & ſerpillo ſimile. *Clynopodium.*

Porro maiorana vel frigoris impatiens eſt, vel patientiſſima: hæc hyemalis dicitur & inter niues medias innoxiè viret; illa æſtiua & algidioris brumæ cuiuſdam occurſu perit.

Calefaciendi vim habet manifeſtiſſimam, cephalicam & hyſtericam, atque menſes ſubdita, vel pota accelerat. *Maiorana vires.*

CAP. XXXI.

De Pulegio.

PVLEGII duæ ſunt differentiæ; vnum dicitur mas, ſeu ſatiuum, verum & latifolium; alterum ſylueſtre & anguſtifolium. Vero pulegio abundè caules exeunt multi, rotundi, ſæpe procumbentes, in altum tamen ſeſe attollentes, folia è ſingulis geniculis bina exeunt ſubrotunda: flores ſubcærulei, circulatim culmos iuxta foliorum exortum circumdant. Suauem pulegium odorem halat, maximè cum floribus ornatur. Eius odorem aqua vaſe vitreo, vt decet, ſtillata, ſeruat. Vt pulegium verum parum diſtare videtur à ſecunda Calaminthæ differentia, ſic ſylueſtre à ſerpillo. Naſcitur optimum in locis aridis, ſaxoſis, & montibus, vnde pulegium montanum & regale, quod officinæ multæ Clynopodium eſſe dicunt Pulegium recens incenſum pulices necat, vnde fortaſſis nomen. Ad pulegia autem plantæ multæ odoratæ referuntur, in quibus deſignandis vix authores conueniunt. *Species.* *Pulegio vnde nomen.*

Pulegium calefacit ordine tertio, valenter exſiccat, attenuat, menſes & ſecundas mouet, pectoris pituitam digerit, coctiones iuuat, cõuulſis auxilio eſt, con- *Vires.*

tra ſerpentum ictus ex vino confert,lienoſis adm
medetur, & podagricis & comitiali morbo a
prodeſt.

CAP. XXXII.

De Polio.

Polij nomen vnde. POLIVM capitulo quodam paruo
rymbi ſpeciem coacto hirſuto, tom
ceo & albeſcente, capillitium homin
ni ſimilitudine quadam effingit, vnd
men. Aſſurgunt ei ab vna radice ſurculi numero
nues, duri, lignoſi, rotundi, ſeſquipalmum long
lia oblonga ſunt,crenata,rigidiuſcula,chamædry
ſinia, ſed anguſtiora, in ambitu ferrata, in virgu
ſummitatibus floſculi albina lanugine pubeſcent
mul plures in capitulum coacti : ſemen paruum
grum, oblongum.

Tota planta incaua eſt, in locis ſqualidis & m
ſis lætius virens, vnde polium montanum in ph
copoliis nuncupatur, cui etiam Teuthrio nome
ſecundum Dioſcorid. *cap.*124. *lib.*3. Grauem od
ſpirat, ſed non iniucundum, & ad medicos vſu
adducitur.

Eſt alterum non vſque adeo valens odore & v
infirmius, cuius etiam ſurculi rigidi ſunt, & rot
folia breuiora & anguſtiora. Floſculi multi, ſimu
geſti, lanugine tenui incaneſcentes.

Alia duo recenſet adhuc Remb. Dodonæus.
verò quatuor, quæ his inueſtiganda relinquo qu
uerſalem ſtirpium hiſtoriam deſcribendam ſu
runt.

Vires. Polium calefacit ordine ſecundo, ſiccat initio
hydropicis, ictericis, lienoſis medetur, vrinas &
ſtrua mouet, ſubſtratum, ſuffitúmve ſerpentes
vulneribus ad cicatricem perducendis opitulatu

Digitized by Google

CAP. XXXIII.

De Ozymo.

OZYMUM planta cum ſit odoratiſſima, hoc præ cæteris nomen iure ſibi vendicauit, ne poſthac minus aptè Ocymum vocitetur, quod pabuli genus eſt, teſte Varrone, ex varia ſegete adhuc virente, boum cauſa, fieri ſolitum. Ob eandem fragrantiam, vulgus etiam baſilicum, quaſi baſilica, ſeu regia domo dignum appellat; Ozymum tamen non malè dici credunt multi cum Pompeio, à naſcendi celeritate, nam tertio à ſatu die, & interdum ocyus erumpere ſolet, tradúntque nonnulli nimis ſuperſtitioſè aut potius ridiculè lætius prouenire, ſi cum maledictis ſeratur. Verum ſignificantius per z. ſcribitur ab ὄζω, hoc eſt, oleo, quia tota planta ſuauem efflat odorem. Mirum eſt, quod de ozymo ſcribit Plutarchus, cuius nempe ſurculi ſicci, aut paleæ tenues à ſuccino expelluntur; cuiuſuis autem alterius ſegetis feſtucæ, aut parbulæ ſtipulæ attrahuntur. Holerius Medicus Pariſienſis *cap.1. lib.1.de morb.intern.* rem notatu digniſſimam narrat, de quodam Italo, cui ex frequenti odoratu ozymi, quod baſilicam herbam nominat, ſcorpio natus in cerebro vehementes & longos dolores, poſtea mortem attulit: Libyes tamen aſſeuerant, ſi quiſpiam eo die,quo ederit ozymum, feriatur à ſcorpione, non poſſe lædi. *Hiſtoria.*

Quatuor autem ozymi perhibentur differentiæ,tria nempe ſatiua & ſylueſtre vnum, Acinos dictum. Ex ſatiuis duo latifolia ſunt,& vnicum tenuifolium,quod baſilicum minus dicitur. *Species.*

Vulgare ac latifolium cubitali proſilit altitudine; ſurculoſum eſt,ramulis teretibus,folio mercurialis, ſed minore: Floſculi ei interdum candidi, nonnunquam purpuraſcentes: ſemen nigrum & puſillum, quod in ſyrupo de arthemiſia D.Fern.vſurpatur.

Ozymum manifeſtè calefacit, flatus diſſoluit, vri- *Ozymi vires.*

nas mouet, mœrores, quos atra bilis inuehit, m
triſtes exhilarat, timidos animat. A Chryſippo t
improbatur, vt ſtomacho & oculorum ſanitati of
& inſaniam inducat.

CAP. XXXIV.

De Origano.

Species. QVATVOR ſunt origani genera; prim
commune dicitur Heracleoticum, ſeu
la; ſecundum Onitis; tertium ſylueſtre;
tum Tragoricum: cuius adhuc duæ narrantur
tates, quas breuitati ſtudens fuſius deſcribere n
buit.

Verum autem origanum foliis & virgultis eſt r
ris maioranæ ſimile, in ſummitate gerens vmbe
non circinatam, ſed in paruis thyrſis, ſpicatis, hi
de congeſtis, media æſtate adoleſcit; atque vt faci
odore, ad maioranam accedit; verum hyemis ſæui
tolerantius ſubit: nam inter niues innoxiè viret.
ſicæ multum aduerſatur & ſerpentum generi; c
teſtudines cum illis dimicaturæ origano ſeſe mun
& contra frigida venena maximè valet.

Vires. Omnia origana calefaciendi, ſiccandi, incidend
tenuandi, & vrinas mouendi vim habent: purgati
fœminarum cient: peripneumonicis & tuſſientib
melle in eclegmate & ſorbitione feliciter da ntur,

CAP. XXXV.

De Mentha.

Species. LICET Mentha cuique nota ſit, etiam
ſcoridis teſtimonio; nam viuaciſſima cu
vbique facilè germinat, vix tamen ſpec
ius omnes exactè deſcribuntur, & ſæpius confuſè
tha, menthaſtrum, ſiſymbrium, & calamintha
gnantur. Sic verò diſtinguuntur.

He-

Digitized by Google

Hedioſmos ſeu mentha, vel hortenſis eſt, ſeu domeſtica & vera; vel ſylueſtris, ſeu notha, menthaſtrum dicta. Menthæ veræ quatuor ſunt ſpecies: Prima caules habet quadrangulos, obſcurè rubentes, aliquantum piloſos, folia ſubrotunda, floſculos ſubrubros, circum cauliculos orbiculatim natos: Radix illius, vt reliquarum, ſerpit, nouos ſubinde turiones germinans. *Prima menthæ ſpecies.*

Secunda, radice, foliis, odore, magnitudine priorem æmulatur, ſed color magis ex rubro nigricat, & flores in ramulorum faſtigiis ſpicantur. *Secunda.*

Tertia, foliis conſtat longioribus, floſculis ſpicatim inſidentibus. *Tertia.*

Quarta quoque foliis eſt oblongis & acutis, ſed floribus ſubpurpureis, geniculatim caulicorum internodia inſtar primæ conueſtientibus. *Quarta.*

Præter has à rei herbariæ peritiſſimis connumeratas, aliam adiungit Matthiolus, quæ Goritienſibus Mentha Grçca à Val. Cordo Sarracenica, à quibuſdam herba D. Mariæ, à nonnullis ſaluia Romana, ab aliis Laſſulata, à pleriſque *herbe du coq*, Gallicè nominatur. *Mentha Græca. Herba D. Mariæ.*

Planta eſt in hortis paſſim naſcens, foliis maioris ſaluiæ, aut betonicæ, ex viridi albicantibus & ſerratis, caulibus cubitalibus & ſæpe longioribus, in quorum faſtigiis flores exeunt coryambacei, colore mellino, taneceti modo: huius ſapor amarus eſt, odor vt mentharum grauis, non tamen ingratus. *Laſſulata.*

Menthaſtri, ſeu menthæ ſylueſtris, duæ ſunt etiam ſpecies: Prima, vbiuis ſecus mœnia & ſcrobes vrbium ſcatet, foliis maioribus, rugoſis, leuiter crenatis, florib. ſpicatis. Secunda pratenſis eſt, quæ viret aquoſis marginibus, falia gerens hiſpida, incana, ſubrotunda, flores, vt prior, ſpicatos; vtraque gravis, nec odore inſuauis. *Species menthaſtri.*

Mentha in re cibaria vtilis eſt, peculiarémque gratiam tenella habet in acetariis, adultior autem vt prædura, ſic ingrata eſt. Natura manifeſtè calida eſt, & eximiè ſtomachica. Proprietate enim ventriculi calorem auget, robur firmat, coctionem iuuat, flatus diſcutit & tormina ſanat. *Vires.*

Tanta verò eſt Siſymbrij cum mentharum familia cognatio, vt cultu, aut neglectu inuicem tranſmuten- *Siſymbrium.*

tur. Officinæ balſaminthain nominant, vulgus
Sion. tham criſpam Longè autem diſtat à Sio, ſeu Ber
Cardamen. &à Cardamine, ſeu Creſcione, quem Siſym
aquaticum vocant: nam verum Siſymbrium,ſerp
ſylueſtre multis dictum, menthæ hortenſis adm
ſimile eſt, ſed odoratius & latiore folio; viréſqu
dicas habet inſignes. *Dioſcor.cap.155.lib.2.*

CAP. XXXVI.

De Calamintha.

Species. CALAMINTHÆ tres ſunt ſpecies:
montibus familiaris; ſecunda pulegio c
1. ta, tertia menthaſtro. Prior, quod n
ſquallidis, tuberoſis, montoſis fœcundius lux
montana dicitur; propter tamen eius elegant
ciem & gratum odorem, nunc in hortis cicura
uatur, vt menthæ omnes, quibus & viribus & no
clatura vtcunq; reſpondet; nam calamintha pulc
mentham portendit, atque nominis iſte comp
illius nobilitatem ſignat, in Officinis calame
montanum nominatur.

2. Secunda calamenthæ ſpecies, foliis regali pu
ſimilis eſt;ſed aliquando maioribus, albidis,vari
maculis,floribus ex candido purpurantibus,virg
bitales amicientibus. Gaudet locis apricis & exp
ſoli. Reperitur & in multis aruis poſt ſegetem d
ſam. Vocatur quoque interdum nepeta, Dioſc
referente,à quo nec improbatur,nec probatur ho
minis vſurpatio.

3. Tertia menthaſtro ſimilitudine reſpondet foli
longioribus, caule & ramis maioribus, quàm ſup
res,ſed viribus eſt inefficacior. Dodonæus pro h
Herba Cattaria tia Calamintha Cattariam herbam exhibet: Fu
aliam in multis diſſimilem, & reuera Dioſcori
ctio vix vllam Cattariæ lineam deſcribit, iuſtè t
ad

Digitized by Google

ad calamintharum familiam referenda, vt quę illis ſit cognata, & viribus herba præſtans, antiquis forſan ignota. Cauliculos edit multos, quadratos, duriuſculos, folia marrubij incana, ſingulis nodis bina, flores in extremo ſpicatos menthæ aut menthaſtri modo. Dicitur cattaria quod valde cattis expetatur, qui eius folia iucundè & quaſi laſciuiendo contrectant, & auidè depaſcuntur. Vulgus Pharmacopœorum nepetam vocitat. *Nepeta.*

Inſigniter calefacit & attenuat; peculiari dote conceptum iuuat, atque vterum reddit fœcundiorem.

Omnis verò calamintha eſſentia eſt tenui, calida & ſicca in tertio quodammodo receſſu; tormina ſedat, lumbricos & aſcaridas enecat, icterum ſanat, menſtrua ducit, ſugillata tollit, aſthmaticis medetur, ſtrenuè humores digerit, ad omnia autem efficacior montana. *Vires.*

CAP. XXXVIII.

De Abſynthio.

LICET Abſynthium herba ſit, Dioſcoride referente, vulgo nota, in eius recenſendis ſpeciebus ac deſcribendis, vix duo conſentiunt. Relictis autem breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus tres eſſe abſynthij differentias, Abſynthiũ vulgare, abſynthium Santonicum, abſynthium Seriphium. Falluntur verò, qui vulgare aliud à Romano & Pontico exiſtimant, quique Santonicum appellant abſynthium Romanum: vulgare enim Romanum eſt, ſic olim dictum, quod fuerit plebi Romanæ ſacrum, & quia in agro Romano, antiquiſve ruderibus paſſim inueniatur: Ponticum verò & à Ponto, & à ſtypticitate, ſeu aſtrictione. *Species.* *Abſynthiũ Romanum, eſſe vulgare.*

At quod Santonicum vel potius Xantonicum appelletur, à Xantonum tractu, vbi plurimum naſcitur, id nominis ſortitur, hinc eius ſemen à nonnullis immutata voce ſanctum, cum ſanctonicum dicendum eſſet, appellatur. Tota planta abſynthio vulgari ſimilis *Xantonicum.*

eſt, ſed minor,minúſque candicans, ſeminibus
deo multis, floribus exiguis.

Abſynthium. Seriphiũ, ſiue marinum. Tertium abſynthium Seriphium, ſeu marinu
ctum, copioſum naſcitur in monte Tauro, iuxt
padociam. Herba eſt tenuis,abrotoni parui ſin
dine, referta ſeminibus minutulis, ſubamara &
ter olens cum quadam calefactione: Totáque a
millima abrotoni fœminæ vulgaris hortorum,
facile ſit vtramvis ab altera diſcernere.

Vires. Abſynthium omne aromaticam,ſuauem adm
acrem & amaram poſſidet qualitatem, ait Ga
Attamen vulgare quoddam in hortis multis inue
minimè amarum, ſed dulce ſolóque ſapore à P
diſtinguitur. Omnia verò ſtomacho conferunt
rando,coctionem iuuãt,& alui lombricos tam ſ
quàm admota enecant. De abſynthiorum diffe
& qualitatibus videndus eſt Dioſcorides, vt & C
rus Bauhinus, Medicus Baſilienſis, qui librum
grum edidit de abſynthiis.

CAP. XXXVIII.

De Artemiſia.

Species. ARTEMISIÆ ſpecies plures ſunt du
contra multorum opinionem; nam
vulgares, latifoliam vnã & tenuifolia
marina quædam eſt, quæ ab vna rad
gnoſa, pluribus fruticat ſarmentis,foliis imis &
ferè ſtratis. Et Ruellio & Fuchſio ſi credimus,v
de hac credere nefas, matricaria & tanacetum a
ſiæ ſunt ſpecies.

Omnes autem artemiſiæ ſunt ſylueſtres, q
prior latifolia eſt laciniosa, ac per margines di
caules habens rectos, rotundos ſtriatos,bicubit
ſæpius longiores, floſculos exiguos,abſynthij
Naſcitur ſecus vias, & mediis interdum in hort

Se

Digitized by Google

Eryſimum quibuſdam Irio, aliis tortela dictum, vultu & guſtu ſylueſtrem Erucam tam bene refert, vt ipſius nomine à multis donetur; Cum tamen Eryſimum inter cerealia à Galeno reponitur, vix inter Erucas repono.

Eſt verò etiam Eruca cuiuſdam inſecti putidi, braſſicis κάμπη vocatur, cuius multæ varietates in colore & magnitudine dignoſcuntur, de quibus agere nunc nec volumus, nec debemus, ſed de his tantum ſimplicibus, quæ compoſitiones pharmacopolio neceſſarias ingrediuntur.

Eruca calefacit & ſiccat ordine tertio: lienem extenuat, graue virus alarum tollit, morſibus muris, aranei medetur, venerem excitat, vrinas mouet, cicatrices nigras delet cum felle bubulo illita, & lentigines emaculat. *Erucæ vires.*

CAP. V.

De Vrtica.

VRTICARVM duæ generales traduntur differentiæ; vna foliorum improba mordacitate, & ſurculorum lanugine quadam pungente lædit contrectantium manus, vel aliam partem corporis nudam, altera innoxiè, ac ſine moleſtia contrectatur. Illa Græcis modo Acalyphe, quod iniucundo ſit tactu, modo Cnide, quod moleſtè pungat, vulgò vrtica viua & griaca dicitur. Hæc verò lamium, & anonium, & vrtica alba, & mortua, ac iners nuncupatur. *Species.*

Vrentium porro vrticarum tres notantur varietates, nempe maiores duæ, & minor vna: omnes verò ſylueſtres & vbique ferè ſponte prouenientes. Sunt tamen, qui ſpecialibus quaſdam ſylueſtres & fœminas vocant, alias verò mares, vt quæ reliquas proceritate ſuperant.

Omnium prima Romanis dicitur mas, quæ teretes ſurculos emittit ſeſquicubitales, & aliquando longio- *Vrtica mas.*

Romanis vrtica *labeo* dicta, quam putant multi Agripalmam, ſeu Cardiacam eſſe, alij Galeopſim & Galeobdolon.

Vrticarum mortuarum prima cubitali proceritate aſſurgit, foliis vrticæ, in ambitu ſerratis mollibus, aliquando albis, aliquando purpuraſcentibus caſſides referentibus. *Lamiū.*

Altera ſuperiori valde ſimilis, ſed minus ramoſa flores edit multos hormini affines, ſed purpureos ex ſurculorum geniculis verticillatim prodeuntes.

Tertia minor eſt, imbecillior, fœtidior & foliis rotundioribus: vix eius in facienda medicina celebratur vſus. Ex aliarum autem floribus recentiores ſyrupum parant, quem vacant de Lamio ad vitia pulmonum & thoracis, quem tamen parum commendabilem effectus indicat. *Syrupus de Lamio.*

CAP. VI.

De Iride.

A Floris variegato colore illius æmulo, qui arcus inſtar in opaca nube ſoli oppoſita pingitur, lilium quoddam Iris vocatur. Cuius viginti duas varietates ſæpè diſtinxi, quas omnes nunc recenſere, noſtrum commentariolum non ſinit.

Duæ autem præ cæteris ſpecies in vſum veniunt medicum noſtras nempe, quæ flore eſt cæruleo & ſuauiſſimo odore, cuius radix potenter aquas educit, dein Tuſca, ſeu Florentina, cuius radix candida eſt; ſed multo candidior flos, atque ſuauiſſimè vtraque fragrans; Ideoque reliquis omnibus præferri ſolet & debet, niſi cum ex aluo ſeroſos humores ducere conſilium eſt.

Folia fert iris omnis longa, inſtar gladij, vnde gladiolus ſæpe dicta, radices nodoſas paucis exceptis, quæ eaſdem bulboſas habent, flores valde patulos, liliiformes, ſed foliolis magis reflexis, quorum tria minora

ſunt, inter alas reliquorum trium ſita, ac velut a
conſtituentia, quibus marcidis ſiliquæ ſe produ
treſve, craſſæ, triangulares, in quibus ſemina a
ſa coarctantur.

Vires. Iris cærulea, lilium cœleſte multis dicta in Ph
copoliis multum expetitur. Nam eius radix hy
ga eſt & hydropicis vtiliter datur. Ex floribus
paratur oleum, ad multa quoque commendatun
rentiana verò omnibus præſtat : vim enim ha
phalicam, aromaticam, cardiacam; incidentem
rientem. In vniuerſum omnes irides calefacien
tenuandíque vim habent, torminibus medentur
ſes pellunt, & magni, inquit Dioſcorides *cap.* 1. *l*
omnia vſus.

CAP. VII.

De Helenio.

HELENIVM, ſiue Inula, & Offic
nula campana; mox à radice folia p
longa, lata, aſpera, mucronata, numer
nui lanugine hiſpida : caudicem
tricubitalem, & ſepe longiorem : flores aureo
tos, buphthalmi, aut Conizæ mediæ æmulos,
ſcappos abeunt, remanente ſemine carduino n
tum diſſimili.

Radix ei magna eſt, craſſa, longa ex ruffo fla
odorata, ac ſuauiter ſpirans. Naſcitur in locis
bus, & humentibus. In inſula Helena laudati
vbi lacrimis Hælenæ natum Poëtæ fabulantur
nomen. Alij tradunt, potius ab Helena ſatum
ad ſerpentum internecionem. Valet enim mi
modum ad venena, non modo quæ corpus in
humanum, ſed & reliquorum animantium pr
quadrupedum. Datum enim ouibus, cum vin
ceto, eas ſeruat & ſanat à peſte quadam, cui ſun
xio, quam vulgus Clauelatum vocat.

Digitized by Google

Pro radicibus behen vix cognitis, nonnulli credunt, radices heleni ſumi debere, quibus libenter aſſentior: Helenium enim, ſi behenium non eſt, ei ſane optimum eſt ſubſtitutum.

Radix helenij manifeſtè calefacit, vrinam & menſtrua mouet, commanducata dentes firmat, condita tuſſim emendat, *Dioſcorid. cap. 27. lib. 1.* Potum radicis decoctum, conuulſis, orthopnoicis, peſti & ſerpentum morſibus medetur. *Vires.*

CAP. VIII.

De Cypero.

CYPERVS iuncus eſt triangulus, in riguis & paluſtribus locis emicans, cubitali, & ſæpe altiore proceritate, ab imo candicans, faſtigio niger. Folia promit longa, gracilia, arundinacea, dura, cultellata, paniculas in cacumine dependentes, inter quas ſemen occultatur. Subſunt radices rotundæ, nodoſæ, longæ, ſibi implicitæ graminis modo ſerpentes, foris nigricantes, intus ex ſubluteo albicantes, odoræ, ſuaues, amaræ: hæ ſolæ inter plantæ partes magno ſunt vſui, reliquæ ferè inutiles.

Vires. Excalfacit Cyperi radix citra mordacitatem: Proinde vlcera validius exſiccando, citius ad cicatricem perducit, & propter vim quandam aſtrictoriam vlceribus oris valde conuenit; vrinam quoque mouet, menſes reſtitantes excitat, & ad calculum & æquam ſubter cutem vtiliſſimè bibitur.

Eſt aliud cyperi genus, vultu illi ſimile, ſed radice magis nodoſa & rotunda, vnde cyperus rotundus nominatur. *Cyperus rotundus.*

Meminit & cyperi Indici Dioſcorides zinziberis effigie, qui maſticatus croceum ſuccum reddit, guſtu amarus, ſentitur & acer; Illitu vim pſylothri habet. *Cyperus Indicus.*

Digitized by Google

CAP. IX.

De Angelica.

MIRVM eſt, antiquos eam ſtirpem nobil
quam propter raras dotes, Angelicam re
tiores nominant, non nouiſſe, vel ſubticu
qua vix tota Europa promit fragrantiorem & ſu
tem. Eſt verò planta bicubitalis, & interdum alt
caule geniculato, ſtriato, palleſcente, cano & & fer
ceo. Folia edit ampliſſima, hippoſelini æmula, n
lia, vireſcentia, ex pluribus cohærentia, ſerrata:
culos labicantes in vmbellis: ſemina ſubflaua, pl
lata, membranoſa. Radix ei valde craſſa & lo
plures in ramos aliquando dirempta, odoratiſſima
aroma ſuauiſſimum ſpirans, ex qua liquor ſæpe o
ſus exudat, pinguis, odoris eiuſdem, quem & folia
& ſurculi exhalant.

Tres autem Angelicarum agnoſcuntur differen
duæ nempe hortenſes, & vna ſylueſtris. Ex horte
bus vna maior eſt, ſupra nempe deſcripta, quæ vid
eſſe laſerpitij quædam ſpecies; alia minor, ei odor
cie, viribus, ſimilis, ac ſola magnitudine diſcrepan

Ipſis cognata eſt alia ſylueſtris, radice, caule, fo
vmbellis, odore, flore, guſtu, multum ſimilis, minus
men ſuauiter ſpirat & ſapit. Frigidis locis delecta
vdis & pratenſibus. Ea videtur eſſe, quæ à Dodo
& Cluſio Archangelica vocatur. Id tamen nom
ſi cuipiam ſtirpi conueniat, Angelicæ veræ me

Angelica calefacit & ſiccat ordine ſecundo, ap
attenuat, digerit; humores craſſos incidit & di
cutit: venenis aduerſatur: peſtilentibus mor-
bis conuenit, menſes promouet,
cor & facultates re-
creat.

CA

CAP. X.

De Libiſtico, ſeu Liguſtico.

SIMPLICIVM multorum affinis vultus in diſcernenda ſpecie magnam adfert ambiguitatem. Quid enim ſit Laſerpitium, quî diſtinguatur à libiſtico, quî vtrumque ab angelica, Imperatoria & Smyrnio, vix ex doctorum lectione colligi poteſt. Quantum verò coniecturis & rationibus aſſequi valeo, Liguſticum, Officinis Leuiſticum, planta eſt altitudine frutices multos æquans, caule geniculato, intus concauo, foliis paludapio ſimilibus, ſed maioribus, laciniofis, ac velut in partes plures diſterminatis & inciſis, atque ex pallido viridantibus & nitentibus. Vmbellis comatur, floſculis paruis ac ſubluteis hinc inde micantibus, quorum ſenio ſemen oblongum, rotundum, ſtriatum ſuccedit, fœniculo proximum, guſtanti acre & aroma olens. *Dioſcor.cap.51.lib.3.* *Libiſticum.* *Liguſticum.* *Leuiſticum.*

Radix ei candida & odorata, Panacis Heracleotici ſimilis, vnde & panacea quibuſdam dicta. *Panacea.*

Falluntur, qui Smyrnium aut Hippoſelinum vocant; atque grauius errant, qui non modo Silphium, ſeu Laſerpitium eſſe contendunt, ſed ſuccum ex eo eductum, Belzoinum nominant: Ex arbore enim procera hoc aroma exilit; ex laſerpitio, quod ferulacea planta eſt, ſuccus Syrenaicus: ex Libiſtico vel nullus educitur ſuccus, vel eductus minimè ſeruatur. An ſuccus Syrenaicus ſit Aſa dulcis, vel Belzoinum, ſuo dicetur loco. *Smyrniū.* *Silphiū.*

Liguſticum in Liguria copioſum naſcitur, ac in Apennino monte; ibique Panacea vocatur; quod radice, caule & viribus Heracleoticum panaces referat. Quadruplici verò diſcrimine Panaces agnoſcitur, Syrium, Heracleum, Chironium & Centaurium, quibuſdam Pharnaceum dictum. Sed hæc relinquo exactius diſcutienda his, qui vniuerſam ſimplicium hiſtoriam deſcribendam ſuſcipiunt; Redeo ad propoſitum. *Belzoinum.* *Panaces quadruplex.*

Digitized by Google

Vires. Radicibus & ſeminibus liguſtici vis ineſt calefactoria; ob id coctionem iuuat, ventriculum roborat, flatus diſſipat, vrinam & menſtrua mouet, ſtrangulatus vteri tollit, & ſerpentum morſibus medetur.

CAP. XI.

De Seſeli.

PLANTÆ multæ effigie plurimum diſſidentes Seſeleos nomine donantur, vt Maſſilienſe, Æthiopicum herba, Æthiopicum frutex, Creticum ſiue Thordylium, Peloponnenſe Pratenſe & Herbaceum, ſeu quòd facie Cicutæ eſt. *Seſeli Maſſilienſe.* Maſſilienſi, cuius frequentior eſt vſus, caulis eſt ferulaceus, bicubitalis, geniculatus, durus: folia veluti fœniculi, ſed ampliora, latiora, craſſiora: floſculi in vmbellis albicantes; ſemina oblonga, vt fœniculi, admodum acria, non tamen ingrata, quæ ſæpe medicis vſibus inſeruiunt.

Æthiopicum frutex. Æthiopico ſurculi lignoſi ſunt rigidi, ſubrubei, & cubitales; folia oblonga, mediocriter lata, læuia, ex albo virentia; floſculi in vmbellis flaueſcentes: ſemina oblonga, vt Libiſtici.

Æthiopicum herba. Aliud Seſeli Æthiopicum herbaceum ſurculos ferulaceos habet, bicubitales; folia lata ex pluribus cohærentia, Paludapio ſimilia; vmbellas floſculis albicantibus refertas, ſemen membranoſum, latum, planum, paleaceum, odoratum & gratum.

Peloponnenſe. Seſeli Peloponnenſe geniculatus ac feruaceus caulis eſt; folia lata variè diſſecta; vmbellæ patulæ; floſculi ſublutei; ſemen latum, oblongum, planum; radix craſſa, exterius ſubnigra, interius albida, acris & amara, & ſtomacho grauis.

Cretico ſurculus humilis eſt, & obſequioſus; folia inciſa, & in margine crenata; flores parui in vmbellis albi, ſemen paruum, latum, planum, odoratum, & acre. In Pharmacopoliis raro vſurpatur.

Vires. Omnium Seſeleon ſemen calefacit & ſiccat ordine ſecundo,

Digitized by Google

ſecundo, vrinam pellit, menſes & fœtum trahit, & vrinam à renibus & veſica trahit, & educit: Maſſilienſis autem ſemen aliis præfertur.

CAP. XII.

De Gentiana.

GENTIANA non immeritò à Gentio Illyriorum rege nomen habet, & miris laudibus effertur: eſt enim ſolemne peſtifugum, putredinis exitium, & veneni alexiterium. Folia gerit plantagini, aut potius elleboro albo ſimilia, ex viridi aliquantum rubentia, venóſa, pedem longa, ſapore perquam amara. Caulis ei cubitalis eſt, ſæpe altior, è cuius ſingulis geniculis flores exeunt, verticillatim diſpoſiti foliolis ſex, anguſtis, ſtellæ radiantis inſtar explicati: quibus ſuccedunt ſemina lata, ac tenuia, calicibus oblongis, è quibus floſculi emerſerunt incluſa.

Vbique naſcitur, ſed delectatur magis in locis montoſis, opacis tamen, atque præſtantiſſima in Illyrico, vnde ſibi regium inuentoris nomen arrogauit. Vſus eius in radice eſt præcipuus, & à Medicis magis laudatus.

Tanta vis ineſt Gentianæ, præſertim radici, vt non ſolùm homines, ſed etiam bruta aduerſus venena tueatur. Stomachum corroborat ex aqua pota, lumbricos necat, putredinem arcet, virus peſtilens domat, & venenatorum animalium ictibus ſecurè medetur. *Vires.*

A ſimilitudine quædam aliæ plantæ Gentianæ vocantur, vt Cruciata minor, & Gentianella, ſeu quod earum vires, aut nihil, aut parum ad veram Gentianam accedant, vix in antidotorum veniunt compoſitionem. *Cruciata. Gentianella.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

De Tormentilla.

TORMENTILLA, quod tormentum, cruciatúmve dentium leniat, dicta, à ſeptena foliorum partitione, Septifolium, Græcis Heptaphyllon nominatur. Naſcitur in locis vmbroſis, nemoroſis, ac opacis: ſurculos edit complures, tenues, imbecillos, humi procumbentes: folia ſingulis internodiis ſeptena, inter ſe inæqualia: floſculos luteos: radicem craſſam, tuberoſam, breuem, foris nigricantem; intus rubentem, cuius magnus & eximius eſt ad morborum peſtilentium curationem vſus.

Vires. Radix tormentillæ moderatè calefacit, inſigniter ſiccat, tertio nempe receſſu, mediocriter aſtringit, putredini mirum in modum reluctatur, ſudores mouet, peſti, & morbis venenatis efficaciter ſuccurrit.

CAP. XIV.

De Paeonia.

PÆONIA herba eſt inſignis nomine, flore, viribus, multos ſtolones edens, pedum ſæpe duorum altitudine, in ſummitatibus flores pulcherrimos eructans, vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices, amplos, & roſarum æmulos, vnde roſæ D. Mariæ quibuſdam vocantur.

Species. Eius tres ſunt differentiæ: Prima dicitur mas, quæ folia iuglandis nucis ſimilia, ſed ambitu minora & craſſiora obtinet.

Secunda Smyrnij modo folia diuiſa & ſuperiore minora gerit, ex obſcuro virentia, ſurculos breuiores atque omnia minora.

Tertia videtur quaſi neutra, vel potius promiſcua, quæ ſcilicet vtriuſque ideam gerit & effigiem, neque

planè

planè rubra, neque candida,ſed veluti pallida eſt.

Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorſus alba & pulcherrima: omnium tamen elegantiſſima eſt multiflora, cuius ſcilicet flos non reliquarum more ſimplex, ſed polycanthos, ac multiplex datur.

Omnes tuberoſas radices habent & multifidas: quædam tamen magis glanduloſas, caules oblongos: folia diuiſa flores valde patulos: in ſummo caule ſiliquas amygdalis ſimiles, in quibus dehiſcentibus, multa grana, parua, prærubra, cocci colore, ſplendentia, acinis granatorum conformia inueniuntur. & in medio quædam nigra, lucida, medulloſa, ſapore medicato, acri, ſubaſtringente, cum nonnulla amaritudine. Hæc omnia breuiter deſcribo, ne in maiorem opus accreſcat molem. Multa autem ſuperſtitioſa de pœoniis narrantur, quæ tanquam literis indigna, lubens omitto.

Radices pœoniarum maximè laudantur ad neruorum & cerebri robur, ad epilepſiam arcendam, ſanandámque, & totum caput roborandum. *Pœoniarum vires.*

CAP. XV.

De Rubia.

RVBIA à rubedine Latinis, & Erythrodanum Græcis dicta ramulis à terra prodit quadrangulis, aſperis, geniculatis: foliis anguſtis, oblongis, ſubaſperis, ac ordine circum genicula in ſtellæ modum digeſtis. Flores in ramulorum ſummitatibus parui, ac dilutè lutei hiant, poſt quos ſemen paruum ac rotundum emergit, primum viride, dein rubens, poſtea nigricans.

Radices prolixiſſimæ ſunt, numeroſæ, flexibus multis humi ſparſæ, foris, intúſque rubentes, quibus lanæ & coria inficiuntur: officinis rubia tinctorum, vulgò garenſa nominatur. Sponte naſcitur in locis vmbroſis & opacis, omnéſque regiones ferè ſcatent ipſa radice guſtu amara & anchuſæ modo rubicunda, pellibus

Digitized by Google

tingendis & inficiendis velleribus commoda, ob id à noſtris infectoribus expetita.

Vires. Rubiæ radix vrinam & menſtrua mouet, icterum ſanat: Semen potum ex aceto lienem abſumit: radix impoſita menſes, ſecundas, & partum trahit, & lichenas ex aceto illita curat.

CAP. XVI.

De Oinone.

Reſta bouis. Remora aratri. Acutella.

ONONIS, vel potius Oinone ſic dicitur à vini colore, quem illius flos repræſentat: A Barbaris arreſta & reſta bouis: à Romanis remora aratri, quod inter arandum, radices illius longiſſimæ & fibroſæ boues aratrúmque remorentur: dicitur & Acutella, à duris & acutis ſpinis, quibus tranſeuntes, qui eam attingunt, pungere ſolet. Planta notiſſima eſt, in mediis agris & ſæpius iuxta eorum margines naſcens, & maximè in ſolo pingui & glutinoſo, viuáxque ſupra modum: nam cùm fundum lætum inuenit, ſeſe multum propagat, ſingulis annis nouos ſurculos eructans, qui in terram vicinam vagantur modò cultam & pinguem. Surculos emittit breues, rigidos, ſpinoſos, quos folia rutæ admodum ſimilia, ſed maiora & molliora in ſerti modum coronant. Capitula exerit circinata, folia parum hirſuta, gratum halitum ſpirantia, florem piſi, ſed minorem, & vnicolorem & purpuraſcentem.

Vires. Radix excalfactoria & extenuatoria eſt, vrinam mouet, calculos comminuit & pellit, obſtructiones tollit, menſtruum quoque ſanguinem pellit, & ictero prodeſt.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVII.

De Eryngio.

ERYNGIVM, & corruptè Iringium, vel marinum eſt, ad loca nempe mari vicina lætè germinans, foliis latis, angulоſis ſpinis durioribus circumſeptis, vel campeſtre ſeu vulgare, cuius plures dantur varietates: quoddam dicitur Hiſpanicum, Pannonicum, Alpinum, præter alia quædam ſpuria. *Species.*

Folia vulgaris in varias ſecantur particulas acuminatas ac ſpinoſas. Caulis cubitalis eſt, ac ramoſus, in cuius ſummitatibus capitella in globum coacta, muricato ſpiculorum vallo, in ſtellæ modum radiantur. Ex mediis capitulorum ſpinis horridis exeunt floſculi cęrulei, & interdum flaueſcentes, radix craſſa longáque eſt, exterius nigra, interius alba, ſucculenta, dulcis, odorata.

A capitulorum indefinito numero multi centum capita vocant, ruſtici carduum lepuſculum, & carduum volutantem. Planta enim integra marceſcens, vi ventorum euellitur, & per medios agros dum volutatur, currentem lepuſculum eminus diceres. Falluntur, qui eryngium ſecacul eſſe credunt, vt ex Serapione liquet, qui de vtroque, diuerſis capitibus agit, & diuerſam vtriuſque tradit deſcriptionem. Dicitur verò eryngium Arabicè *Aſtaraticon*, non *Scacul* aut *Seekakul*, vires tamen habere pares, ex doctiorum lectione conſtat; quã ob cauſam ſecacul nobis incogniti defectu, eryngium vulgare ſubſtitui poteſt.

Radix eringij vim habet calefaciendi, meatus diducendi, vrinas & menſes mouendi, arenulas ex renibus & veſica pellendi, & Veneris languores proritandi. *Vires.*

CAP. XVIII.

De gramine vulgari

Species graminis quot.

CVm gramen ambitu ſuo plantam vniuerſam, quæ folia & ideam ſegetum profert, amplexetur, non ita mirum, ſi eius 46. differentiç à rei herbariæ peritis quibuſdam enumerētur: Iſtud tamen ſolum, quod Canarium vocatur, medicatum eſt & à Pharmacopœis ſeligitur: reliqua omnia terram operiunt, vt pecudes potius alant, quàm hominibus medeantur.

Eſt autem Canarium, ſeu caninum gramen agricolis vt maximè cognitum, ſic infenſum, qui manibus & raſtris ſegetes eò repurgant, alioquin mirè cùm ſit ferax, pabulum tritico, viciniſque plantis ſurripit: Proſerpit enim radiculis pluribus, geniculatis, viuacibus, quæ ad ſe totam terræ pinguedinem attrahunt

Folia ei dura ſunt, vt arundinis paruulæ lata, tenuia & acuminata, vnde gramen acum inatum & dentem canis mulierculæ vocant.

Vires.

Laudatur gramen ad renum, aliorúmque viſcerum farctus liberandos, tum & ad lumbricos inteſtinorum enecandos. Radix verò ea potius præſtat, quàm reliquę plantæ partes.

CAP. XIX.

De Glycyrrhiza.

A Dvlcedine radicis, tota planta glycyrrhiza, hoc eſt dulcis radix, & à Pharmacopolis liquiritia dicitur. Nonnulli ἄδιψας appellant, quod in ore retenta ſitim ſedet atque arceat.

Radix eſt fructicoſa, longa, numeroſa humi ſparſa, ex qua caules aſſurgunt alti trium ſæpe cubitorum, foliis lentiſcinis, denſis, pinguibus, gluminoſis tactu, ac gummoſis, fraxinellæ ſimilibus, floribus purpureis, & inter-

interdum albicantibus.

Menſe Iulio, & aliquando citius fert ſiliquas paruas cicerculæ magnitudine. Glycyrrhiza à Theophraſto *c 3. lib. 9.* Scythica dici videtur qua ſcil. Schitæ contenti ſola vndecim & duodecim dies ſitim tolerant. Eandem pueri habent in delitiis fruſtatim ſectam & aquæ demerſam vitreis ampullis pro ſiti ſedanda: mox enim vt aquam ex infuſa glycyrrhiza flaueſcentem ebiberunt, aliam in lagenulam effundunt, agitant, iterandæ potionis cauſa. Ex glycyrrhizæ radicibus ſuccus expreſſus, & in paſtillos cõdenſatus ad nos ſingulis annis ex Cappadocia & Hiſpania, vbi frequens eſt, aduehitur. *Succus glycyrrhiza.*

In omnibus qualitatibus temperata dicitur, ad calorem tamen magis accedit: Aſperitates lenit arteriæ & veſicæ ſcabræ, tuſſi conuenit, exſpectoratum mouet, & ad pulmonum & thoracis omnia vitia vtilis. *Vires.*

CAP. XX.

De Cyclamine.

CYCLAMINIS varia multáque nomenclatio: Barbaris enim Arthanita officinis panis porcinus, quibuſdam Tuber terræ, aliis malũ ſeu pomum terræ, nonnullis Ciſſophyllon dicitur. *Arthanita. Panis porcinus. Tuber terra. Ciſſophyllon. Pomum terra.*

Naſcitur in locis vmbroſis ſub arboribus, in vepribus & ſyluis multis. Circa initium autumni floret: folia habet hederæ, anguloſa, ambitu leuiter ſerrata ex viridi purpuraſcentia, in quibus & ſupra infráque maculæ plures albicant.

Eſt alter cyclaminis ſpecies, cui lata quidem folia ſunt, ſed ferè nihil anguloſa, & quaſi rotunda, nec niſi obſcurè maculata. *Species.*

Tertia agnoſcitur, radice minore, flores magis purpureo & odore ſuauiore: eámque nonnulli putant eſſe, quam Plinius Chamæciſſon vocauit.

Vires multas, inſignéſque cyclamen obtinet: nam potenter incidit, aperit, menſes mouet, fœtus etiam *Cyclaminis qualitates.*

Digitized by Google

mortuos expellit, icterico prodeſt, calculos expellit, contra ſteatomata efficax, maculas omnes emendat, venenis aduerſatur, menſtrua & fœtus potu & appoſitu trahit. Aiunt, ſi prægnans mulier radicem cyclaminis tranſgrediatur, abortum fieri. Sed leuis coniectura ſæpe credulos fallit.

Aliæ adhuc duæ à recentioribus traduntur, à ſuperioribus foliorum forma & magnitudine, florum & colore, & inuerſione differentes. Præterea quædam vere tantùm florent, aliæ autumno, nonnullæ medio inter vtrumque tempore.

CAP. XXI.

De Scilla.

SCILLA, quod cæpaceo generi cognata ſit, & locis calidis, arenoſis, mari propinquis delectetur, vel etiam ſpõte proueniat, cæpa marina iamdiu cœpit appellari. Qui enim intus, & in cute ſcillæ & cæpæ anatomiam fecit vtriuſque eadem interanea, eadémque ſegmina novit. Multum tamen diſſimilia, folia, flores, ſemina.

Scillæ foliis marceſcentibus caudex aſſurgit cubitalis, è cuius medio flores albidi fragrariæ ſimiles, in cam circa faſtidium deſinentes, pullulant: hos ſequuntur ſiliquæ breues, triangulares ac compreſſæ, ſemine nigricante, pleano, ac paleaceo grauidatæ.

Diutiſſimè autem culmus floridus præſtat, pro triplici florum exortu: Primo enim tempore flores bulbo propiores, tempus multum viſuntur expanſi: deinde, qui medium ſertum occupant: tandem, qui extremum. Mirum verò eſt caudicem & folia ſimul viuere & vireſcere non deprehendi: nam caule tantùm inareſcente folia erumpunt: his tantùm marcidis caudex aſſurgit, contra reliquarum ſtirpium naturam, quæ primùm folia emittunt, deinde caulem proferunt: in ſcilla caulis prior erumpit, quàm vllum folium.

Scilla vires. Scilla calefacit ordine ſecundo, & admodum incidentem

Digitized by Google

Secunda tenuior eſt, flore paruulo, candido & grateolente.

Tertia tenuifolia quoque in ſepibus, & iuxta ductus aquarum naſcitur, cuius flores & folia contrita odorem maioranæ vtcunque referunt. Vſurpanda vulgaris ad confectionem ſyrupi, qui ab ea nomen habet.

Ab Artemiſia regis Mauſoli vxore ſic enunciatur, cum olim Parthenis diceretur, hâncque ſuperſtitioſi multi herbam D. Ioannis vocitant, qua ſacris illi diebus lumbos cingunt.

Calefacit ordine ſecundo, aperit, attenuat, menſes, ſecundas & fœtus pellit, & affectibus vteri multis auxiliatur. *Vires.*

CAP. XXXIX.

De Meliſſa, ſeu Meliſſophyllo.

QVA dulcedine & voluptate feruntur catti ad cattariam herbam, de qua ſupra, eadem apes ad apiaſtrum, ſeu meliſſophyllon, quaſi folium melleum, vel citraginem, ab odore citri, quem refert, ſæpe dictum. Eius plures videntur eſſe differentiæ: nam præter ſylueſtrem, quæ impropriè meliſſa dicitur à Fuchſio, cum Cymices redoleat, vulgaris maximè celebratur, deinde Hiſpanica, tum & aliæ magis peregrinæ, quæ è Moluccis inſulis aduectæ, Moluccæ dicuntur. *Species.*

Meliſſa noſtras cunctis notiſſima, ſurculis quadrangularibus aſſurgit, foliis latis, rugoſis, ſubaſperis, citrium malum olentibus, binis prominentibus iuxta internodia, è quibus prodeunt exigui calices, cum floſculis candicantibus, ſuccedente poſtea ſemine minuto nigricante.

Hiſpanica, effigie, odore, viribus, ei valde ſimilis eſt, folia tamen minora, nec ita rigida ſunt, ac virentia.

Meliſſæ Moluccæ duæ ſunt, prior læuis dicta, altera ſpinoſa: vtraque culmos, ac folia edit multa, meliſſæ noſtrati non parum affinia. *Meliſſa Moluccæ.*

CAP. IX.

De Angelica.

Mirvm eſt, antiquos eam ſtirpem nobilem, quam propter raras dotes, Angelicam recentiores nominant, non nouiſſe, vel ſubticuiſſe, qua vix tota Europa promit fragrantiorem & ſuauiorem. Eſt verò planta bicubitalis, & interdum altior, caule geniculato, ſtriato, palleſcente, cano & & ferulaceo. Folia edit ampliſſima, hippoſelini æmula, mollia, vireſcentia, ex pluribus cohærentia, ſerrata: floſculos labicantes in vmbellis: ſemina ſubflaua, plana, lata, membranoſa. Radix ei valde craſſa & longa, plures in ramos aliquando dirempta, odoratiſſima ac aroma ſuauiſſimum ſpirans, ex qua liquor ſæpe oleoſus exudat, pinguis, odoris eiuſdem, quem & folia ipſa & ſurculi exhalant.

Tres autem Angelicarum agnoſcuntur differentiæ, duæ nempe hortenſes, & vna ſylueſtris. Ex hortenſibus vna maior eſt, ſupra nempe deſcripta, quæ videtur eſſe laſerpitij quædam ſpecies; alia minor, ei odore facie, viribus, ſimilis, ac ſola magnitudine diſcrepans.

Ipſis cognata eſt alia ſylueſtris, radice, caule, foliis, vmbellis, odore, flore, guſtu, multum ſimilis, minus tamen ſuauiter ſpirat & ſapit. Frigidis locis delectatur, vdis & pratenſibus. Ea videtur eſſe, quæ à Dodonæo & Cluſio Archangelica vocatur. Id tamen nominis ſi cuipiam ſtirpi conueniat, Angelicæ veræ melius

Angelica calefacit & ſiccat ordine ſecundo, aperit, attenuat, digerit; humores craſſos incidit & diſcutit: venenis aduerſatur; peſtilentibus morbis conuenit, menſes promouet, cor & facultates recreat.

CAP. X.

De Libiſtico, ſeu Liguſtico.

SIMPLICIVM multorum affinis vultus in diſcernenda ſpecie magnam adfert ambiguitatem. Quid enim ſit Laſerpitium, quî diſtinguatur à libiſtico, quì vtrumque ab angelica, Imperatoria & Smyrnio, vix ex doctorum lectione colligi poteſt. Quantum verò coniecturis & rationibus aſſequi valeo, Liguſticum, Officinis Leuiſticum, planta eſt altitudine frutices multos æquans, caule geniculato, intus concauo, foliis paludapio ſimilibus, ſed maioribus, laciniosis, ac velut in partes plures diſterminatis & incisis, atque ex pallido viridantibus & nitentibus. Vmbellis comatur, floſculis paruis ac ſubluteis hinc inde micantibus, quorum ſenio ſemen oblongum, rotundum, ſtriatum ſuccedit, fœniculo proximum, guſtanti acre & aroma olens. *Dioſcor. cap. 51. lib. 3.* *Libiſticum.* *Liguſticum.* *Leuiſticum.*

Radix ei candida & odorata, Panacis Heracleotici ſimilis, vnde & panacea quibuſdam dicta. *Panacea.*

Falluntur, qui Smyrnium aut Hippoſelinum vocant; atque grauius errant, qui non modo Silphium, ſeu Laſerpitium eſſe contendunt, ſed ſuccum ex eo eductum, Belzoinum nominant: Ex arbore enim procera hoc aroma exilit; ex laſerpitio, quod ferulacea planta eſt, ſuccus Syrenaicus: ex Libiſtico vel nullus educitur ſuccus, vel eductus minimè ſeruatur. An ſuccus Syrenaicus ſit Aſa dulcis, vel Belzoinum, ſuo dicetur loco. *Smyrniũ.* *Silphiũ.*

Liguſticum in Liguria copioſum naſcitur, ac in Apennino monte; ibique Panacea vocatur, quod radice, caule & viribus Heracleoticum panaces referat. Quadruplici verò diſcrimine Panaces agnoſcitur, Syrium, Heracleum, Chironium & Centaurium, quibuſdam Pharnaceum dictum. Sed hæc relinquo exactius diſcutienda his, qui vniuerſam ſimplicium hiſtoriam deſcribendam ſuſcipiunt; Redeo ad propoſitum. *Belzoinum.* *Panaces quadruplex.*

Vires. Radicibus & ſeminibus liguſtici vis ineſt calefactoria; ob id coctionem iuuat, ventriculum roborat, flatus diſſipat, vrinam & menſtrua mouet, ſtrangulatus vteri tollit, & ſerpentum morſibus medetur.

CAP. XI.

De Seſeli.

PLANTÆ multæ effigie plurimum diſſidentes Seſeleos nomine donantur, vt Maſſilienſe, Æthiopicum herba, Æthiopicum frutex, Creticum ſiue Thordylium, Peloponnenſe Pratenſe & Herbaceum, ſeu quòd facie Cicutæ eſt. Maſſilienſi, cuius frequentior eſt vſus, caulis eſt ferulaceus, bicubitalis, geniculatus, durus: folia veluti fœniculi, ſed ampliora, latiora, craſſiora: floſculi in vmbellis albicantes: ſemina oblonga, vt fœniculi, admodum acria, non tamen ingrata, quæ ſæpe medicis vſibus inſeruiunt. *Seſeli Maſſilienſe.*

Æthiopicum frutex. Æthiopico ſurculi lignoſi ſunt rigidi, ſubrubei, & cubitales; folia oblonga, mediocriter lata, læuia, ex albo virentia: floſculi in vmbellis flaueſcentes: ſemina oblonga, vt Libiſtici.

Æthiopicum herba. Aliud Seſeli Æthiopicum herbaceum ſurculos ferulaceos habet, bicubitales; folia lata ex pluribus cohærentia, Paludapio ſimilia; vmbellas floſculis albicantibus refertas, ſemen membranoſum, latum, planum, paleaceum, odoratum & gratum.

Peloponnenſe. Seſeli Peloponnenſe geniculatus ac feruaceus caulis eſt; folia lata variè diſſecta; vmbellæ patulæ; floſculi ſublutei; ſemen latum, oblongum, planum; radix craſſa, exterius ſubnigra, interius albida, acris & amara, & ſtomacho grauis.

Cretico ſurculus humilis eſt, & obſequioſus; folia inciſa, & in margine crenata; flores parui in vmbellis albi, ſemen paruum, latum, planum, odoratum, & acre. In Pharmacopoliis raro vſurpatur.

Vires. Omnium Seſeleon ſemen calefacit & ſiccat ordine ſecundo,

ſecundo, vrinam pellit, menſes & fœtum trahit, & vrinam à renibus & veſica trahit, & educit: Maſſilienſis autem ſemen aliis præfertur.

CAP. XII.

De Gentiana.

GENTIANA non immeritò à Gentio Illyriorum rege nomen habet, & miris laudibus effertur: eſt enim ſolemne peſtifugum, putredinis exitium, & veneni alexiterium. Folia gerit plantagini, aut potius elleboro albo ſimilia, ex viridi aliquantum rubentia, venòſa, pedem longa, ſapore perquam amara. Caulis ei cubitalis eſt, ſæpe altior, è cuius ſingulis geniculis flores exeunt, verticillatim diſpoſiti foliolis ſex, anguſtis, ſtellæ radiantis inſtar explicati: quibus ſuccedunt ſemina lata, ac tenuia, calicibus oblongis è quibus floſculi emerſerunt incluſa.

Vbique naſcitur, ſed delectatur magis in locis montoſis, opacis tamen, atque præſtantiſſima in Illyrico, vnde ſibi regium inuentoris nomen arrogauit. Vſus eius in radice eſt præcipuus, & à Medicis magis laudatus.

Tanta vis ineſt Gentianæ, præſertim radici, vt non ſolùm homines, ſed etiam bruta aduerſus venena tueatur. Stomachum corroborat ex aqua pota, lumbricos necat, putredinem arcet, virus peſtilens domat, & venenatorum animalium ictibus ſecurè medetur. *Vires.*

A ſimilitudine quædam aliæ plantæ Gentianæ vocantur, vt Cruciata minor, & Gentianella, ſeu quod earum vires, aut nihil, aut parum ad veram Gentianam accedant, vix in antidotorum veniunt compoſitionem. *Cruciata. Gentianella.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

De Tormentilla.

TORMENTILLA, quod tormentum, cruciatúmve dentium leniat, dicta, à ſeptena foliorum partitione, Septifolium, Græcis Heptaphyllon nominatur. Naſcitur in locis vmbroſis, nemoroſis, ac opacis: ſurculos edit complures, tenues, imbecillos, humi procumbentes: folia ſingulis internodiis ſeptena, inter ſe inæqualia: floſculos luteos: radicem craſſam, tuberoſam, breuem, foris nigricantem; intus rubentem, cuius magnus & eximius eſt ad morborum peſtilentium curationem vſus.

Vires. Radix tormentillæ moderatè calefacit, inſigniter ſiccat, tertio nempe receſſu, mediocriter aſtringit, putredini mirum in modum reluctatur, ſudores mouet, peſti, & morbis venenatis efficaciter ſuccurrit.

CAP. XIV.

De Pæonia.

PÆONIA herba eſt inſignis nomine, flore, viribus, multos ſtolones edens, pedum ſæpe duorum altitudine, in ſummitatibus flores pulcherrimos eructans, vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices, amplos, & roſarum æmulos, vnde roſæ D. Mariæ quibuſdam vocantur.

Species. Eius tres ſunt differentiæ: Prima dicitur mas, quæ folia iuglandis nucis ſimilia, ſed ambitu minora & craſſiora obtinet.

Secunda Smyrnij modo folia diuiſa & ſuperiore minora gerit, ex obſcuro virentia, ſurculos breuiores atque omnia minora.

Tertia videtur quaſi neutra, vel potius promiſcua, quæ ſcilicet vtriuſque ideam gerit & effigiem, neque

planè

Digitized by Google

planè rubra, neque candida,ſed veluti pallida eſt.

Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorſus alba & pulcherrima : omnium tamen elegantiſſima eſt multiflora, cuius ſcilicet flos non reliquarum more ſimplex, ſed polyanthos, ac multiplex datur.

Omnes tuberoſas radices habent & multifidas:quædam tamen magis glanduloſas,caules oblongos : folia diuiſa flores valde patulos: in ſummo caule ſiliquas amygdalis ſimiles, in quibus dehiſcentibus, multa grana, parua, prærubra, cocci colore, ſplendentia, acinis granatorum conformia inueniuntur. & in medio quædam nigra, lucida, medulloſa, ſapore medicato, acri, ſubaſtringente, cum nonnulla amaritudine. Hæc omnia breuiter deſcribo, ne in maiorem opus accreſcat molem. Multa autem ſuperſtitioſa de pœoniis narrantur, quæ tanquam literis indigna,lubens omitto.

Radices pœoniarum maximè laudantur ad neruorum & cerebri robur, ad epilepſiam arcendam, ſanandámque, & totum caput roborandum. *Pœoniarum vires.*

CAP. XV.

De Rubia.

RVBIA à rubedine Latinis, & Erythrodanum Græcis dicta ramulis à terra prodit quadrangulis, aſperis, geniculatis : foliis anguſtis,oblongis, ſubaſperis, ac ordine circum genicula in ſtellæ modum digeſtis. Flores in ramulorum ſummitatibus parui, ac dilutè lutei hiant, poſt quos ſemen paruum ac rotundum emergit, primum viride,dein rubens,poſtea nigricans.

Radices prolixiſſimæ ſunt,numeroſæ, flexibus multis humi ſparſæ, foris, intúſque rubentes, quibus lanæ & coria inficiuntur : officinis rubia tinctorum, vulgò garenſa nominatur. Sponte naſcitur in locis vmbroſis & opacis, omnéſque regiones ferè ſcatent ipſa radice guſtu amara & anchuſæ modo rubicunda, pellibus

tingendis & inficiendis velleribus commoda, ob id à noſtris infectoribus expetita.

Vires. Rubiæ radix vrinam & menſtrua mouet, icterum ſanat: Semen potum ex aceto lienem abſumit: radix impoſita menſes, ſecundas, & partum trahit, & lichenas ex aceto illita curat.

CAP. XVI.

De Oinone.

Reſta bouis. Remora aratri. Acutella.

ONONIS, vel potius Oinone ſic dicitur à vini colore, quem illius flos repræſentat: A Barbaris arreſta & reſta bouis: à Romanis remora aratri, quod inter arandum, radices illius longiſſimæ & fibroſæ boues aratrúmque remorentur: dicitur & Acutella, à duris & acutis ſpinis, quibus tranſeuntes, qui eam attingunt, pungere ſolet. Planta notiſſima eſt, in mediis agris & ſæpius iuxta eorum margines naſcens, & maximè in ſolo pingui & glutinoſo, viuáxque ſupra modum: nam cùm fundum lætum inuenit, ſeſe multum propagat, ſingulis annis nouos ſurculos eructans, qui in terram vicinam vagantur modò cultam & pinguem. Surculos emittit breues, rigidos, ſpinoſos, quos folia rutæ admodum ſimilia, ſed maiora & molliora in ſerti modum coronant. Capitula exerit circinata, folia parum hirſuta, gratum halitum ſpirantia, florem piſi, ſed minorem, & vnicolorem & purpuraſcentem.

Vires. Radix excalfactoria & extenuatoria eſt, vrinam mouet, calculos comminuit & pellit, obſtructiones tollit, menſtruum quoque ſanguinem pellit, & ictero prodeſt.

Digitized by Google

CAP. XVII.

De Eryngio.

ERYNGIVM, & corruptè Iringium, vel marinum eſt, ad loca nempe mari vicina lætè germinans, foliis latis, anguloſis ſpinis durioribus circumſeptis, vel campeſtre ſeu vulgare, cuius plures dantur varietates: quoddam dicitur Hiſpanicum, Pannonicum, Alpinum, præter alia quædam ſpuria. *Species.*

Folia vulgaris in varias ſecantur particulas acuminatas ac ſpinoſas. Caulis cubitalis eſt, ac ramoſus, in cuius ſummitatibus capitella in globum coacta, muricato ſpiculorum vallo, in ſtellæ modum radiantur. Ex mediis capitulorum ſpinis horridis exeunt floſculi cęrulei, & interdum flaueſcentes, radix craſſa longáque eſt, exterius nigra, interius alba, ſucculenta, dulcis, odorata.

A capitulorum indefinito numero multi centum capita vocant, ruſtici carduum lepuſculum, & carduum volutantem. Planta enim integra marceſcens, vi ventorum euellitur, & per medios agros dum volutatur, currentem lepuſculum eminus diceres. Falluntur, qui eryngium ſecacul eſſe credunt, vt ex Serapione liquet, qui de vtroque, diuerſis capitibus agit, & diuerſam vtriuſque tradit deſcriptionem. Dicitur verò eryngium Arabicè *Aſtaraticon*, non *Scacul* aut *Scekakul*, vires tamen habere pares, ex doctiorum lectione conſtat; quā ob cauſam ſecacul nobis incogniti defectu, eryngium vulgare ſubſtitui poteſt.

Radix eringij vim habet calefaciendi, meatus diducendi, vrinas & menſes mouendi, arenulas ex renibus & veſica pellendi, & Veneris languores proritandi. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XVIII.

De gramine vulgari

Species graminis quot.

CVM gramen ambitu ſuo plantam vniuerſam, quæ folia & ideam ſegetum profert, amplexetur, non ita mirum, ſi eius 46. differentię à rei herbariæ peritis quibuſdam enumerētur: Iſtud tamen ſolum, quod Canarium vocatur, medicatum eſt & à Pharmacopœis ſeligitur: reliqua omnia terram operiunt, vt pecudes potius alant, quàm hominibus medeantur.

Eſt autem Canarium, ſeu caninum gramen agricolis vt maximè cognitum, ſic infenſum, qui manibus & raſtris ſegetes eò repurgant, alioquin mirè cùm ſit ferax, pabulum tritico, viciníſque plantis ſurripit: Proſerpit enim radiculis pluribus, geniculatis, viuacibus, quæ ad ſe totam terræ pinguedinem attrahunt.

Folia ei dura ſunt, vt arundinis paruulæ lata, tenuia & acuminata, vnde gramen acum inatum & dentem canis mulierculæ vocant.

Vires.

Laudatur gramen ad renum, aliorúmque viſcerum farctus liberandos, tum & ad lumbricos inteſtinorum enecandos. Radix verò ea potius præſtat, quàm reliquę plantæ partes.

CAP. XIX.

De Glycyrrhiza.

A DVLCEDINE radicis, tota planta glycyrrhiza, hoc eſt dulcis radix, & à Pharmacopolis liquiritia dicitur. Nonnulli ἀδίψας appellant, quod in ore retenta ſitim ſedet atque arceat.

Radix eſt fructicoſa, longa, numeroſa, humi ſparſa, ex qua caules aſſurgunt alti trium ſæpe cubitorum, foliis lentiſcinis, denſis, pinguibus, gluminoſis tactu, ac gummoſis, fraxinellæ ſimilibus, floribus purpureis, & inter-

interdum albicantibus.

Menſe Iulio, & aliquando citius fert ſiliquas paruas cicerculæ magnitudine. Glycyrrhiza à Theophraſto *c 3. lib. 9.* Scythica dici videtur qua ſcil. Schitæ contenti ſola vndecim & duodecim dies ſitim tolerant. Eandem pueri habent in delitiis fruſtatim ſectam & aquæ demerſam vitreis ampullis pro ſiti ſedanda: mox enim vt aquam ex infuſa glycyrrhiza flaueſcentem ebiberunt, aliam in lagenulam effundunt, agitant, iterandæ potionis cauſa. Ex glycyrrhizæ radicibus ſuccus expreſſus, & in paſtillos cõdenſatus ad nos ſingulis annis ex Cappadocia & Hiſpania, vbi frequens eſt, aduehitur. *Succus glycyrrhizæ.*

In omnibus qualitatibus temperata dicitur, ad calorem tamen magis accedit: Aſperitates lenit arteriæ & veſicæ ſcabræ, tuſſi conuenit, exſpectoratum mouet, & ad pulmonum & thoracis omnia vitia vtilis. *Vires.*

CAP. XX.

De Cyclamine.

CYCLAMINIS varia multáque nomenclatio: Barbaris enim Arthanita officinis panis porcinus, quibuſdam Tuber terræ, aliis malũ ſeu pomum terræ, nonnullis Ciſſophyllon dicitur. *Arthanita. Panis porcinus. Tuber terræ. Ciſſophyllon. Pomum terræ.*

Naſcitur in locis vmbroſis ſub arboribus, in vepribus & ſyluis multis. Circa initium autumni floret: folia habet hederæ, anguloſa, ambitu leuiter ſerrata ex viridi purpuraſcentia, in quibus & ſupra infráque maculæ plures albicant.

Eſt alter cyclaminis ſpecies, cui lata quidem folia ſunt, ſed ferè nihil anguloſa, & quaſi rotunda, nec niſi obſcurè maculata. *Species.*

Tertia agnoſcitur, radice minore, flores magis purpureo & odore ſuauiore: eámque nonnulli putant eſſe, quam Plinius Chamæciſſon vocauit.

Vires multas, inſignéſque cyclamen obtinet: nam potenter incidit, aperit, menſes mouet, fœtus etiam *Cyclaminis qualitates.*

Digitized by Google

Secunda tenuior eſt, flore paruulo, candido & grateolente.

Tertia tenuifolia quoque in ſepibus, & iuxta ductus aquarum naſcitur, cuius flores & folia contrita odorem maioranæ vtcunque referunt. Vſurpanda vulgaris ad confectionem ſyrupi, qui ab ea nomen habet.

Ab Artemiſia regis Mauſoli vxore ſic enunciatur, cum olim Parthenis diceretur, hancque ſuperſtitioſi multi herbam D. Ioannis vocitant, qua ſacris illi diebus lumbos cingunt.

Calefacit ordine ſecundo, aperit, attenuat, menſes, ſecundas & fœtus pellit, & affectibus vteri multis auxiliatur. *Vires.*

CAP. XXXIX.

De Meliſſa, ſeu Meliſſophyllo.

QVA dulcedine & voluptate feruntur catti ad cattariam herbam, de qua ſupra, eadem apes ad apiaſtrum, ſeu meliſſophyllon, quaſi folium melleum, vel citraginem, ab odore citri, quem refert, ſæpe dictum. Eius plures videntur eſſe differentiæ: nam præter ſyluestrem, quæ impropriè meliſſa dicitur à Fuchſio, cum Cymices redoleat, vulgaris maximè celebratur, deinde Hiſpanica, tum & aliæ magis peregrinæ, quæ è Moluccis inſulis aduectæ, Moluccæ dicuntur. *Species.*

Meliſſa noſtras cunctis notiſſima, ſurculis quadrangularibus aſſurgit, foliis latis, rugoſis, ſubaſperis, citrium malum olentibus, binis prominentibus iuxta internodia, è quibus prodeunt exigui calices, cum floſculis candicantibus, ſuccedente poſtea ſemine minuto nigricante.

Hiſpanica, effigie, odore, viribus, ei valde ſimilis eſt, folia tamen minora, nec ita rigida ſunt, ac virentia.

Meliſſæ Moluccæ duæ ſunt, prior læuis dicta, altera ſpinoſa: vtraque culmos, ac folia edit multa, meliſſæ noſtrati non parum affinia. *Meliſſa Moluccæ.*

Digitized by Google

Vires. Calefacit meliſſa ordine ſecundo, ſiccat primò: in inſeſſionibus valet ad ducendos menſes, & in potu, ac illitu contra ſcorpionum, phalangiorum, & canum morſus conducit. Caput roborat, memoriam auget, & facultates animales recreat.

CAP. XL.

De Praſsio.

Species. PRASSII, ſeu Marrubij duo ſunt genera, vnum album, aliúdque nigrum, quod *Ballote* vocatur. Vtrumque abs radice ramoſum, altitudine ſeſquipedali, ac iuxta parietes & agrorum margines naſcens. Candidum, quod magis eſt in vſu, caules edit quadrangulares, tenui pube hirſutos: folia per interualla bina, ſubrotunda, rugoſa, ambitu inciſa & lanuginoſa: floſculi ex calicibus emergunt exiguis, qui verticillatim ſurculorum genicula circumdant. Omne marrubium in ruderato ſolo, & prope collapſas ædes delectatur. Nonnulli marrubiaſtrum ſeu marrubium nigrum albo præferunt; ego album nigro cum peritioribus viris prætulerim.

Vires. Calidum eſt ordine ſecundo, ſiccum tertio: Obſtructiones tollit, pulmones expurgat, menſes ducit, ruptis, conuulſis & neruorum contractionibus confert, datúrque ad ſerpentum morſus & pocula venenata.

CAP. XLI.

De Betonica.

Betonica. BETONICA planè ſyluestris eſt planta, loca amans opaca, nec aquoſa; propter tamen eius dotes eximias, in hortis culta adoleſcit. Foliis emergit oblongis, latis, virentibus, ſubaſperis, in ambitu ſerræ modo inciſis. Cauliculi tenues ſunt, quadrangulares, aliquantum hirſuti, ac cubitales: flores fert ſpicatos,

catos, rubentes, & quibuſdam in locis albidos Græcis dicitur κέστρον & ψυχότροφον, Latinis Betonica; quæ vox ad aliam plantam detorqueri ſolet, quæ Vetonica altilis & tunix, à quibuſdam flos Armerius, à Germanis flos ſuperbus nominatur. *Vetonica.*

Præter betonicam vulgarem, alia quædam latifolia multis in locis repetitur, quæ cultu magis delectatur, atque in hortis lætius viret.

Betonica calida & ſicca eſt ſecundo receſſu: vim habet cephalicam & alexiteriam: quare morbo comitiali, comati, & morbis venenatis prodeſt, maximè verò demorſis à cane rabido & ſerpentibus, & ſi quis hanc præſumpſerit, lethale venenum hauſtum nihil nocebit. *Betonicæ vires.*

CAP. XLII.

De Veronica.

VERONICA duplici agnoſcitur diſcrimine, vna dicitur mas, altera fœmina, elatine multis dicta. Illa Paulo Æginetæ Betonica dicta, ſurculis pedalibus, crebris, hirſutis per terram ſerpit, foliis oblongis betonicæ minoribus, ſerratis, & nonnihil ad Teucrium accedentibus, ſed exigua lanugine pubeſcentibus, floſculis ordine digeſtis, purpuraſcentibus; ſemine paruo, rotundo, nigricante, in calicibus loculi formam referentibus contento: radice tenui huc illuc diuaricata. *Species.*

Veronica fœmina, multis Elatine, nonnullis Veronica repens dicta, ſurculis pedalibus, tenellis, flexilibus, lanuginoſis, multis, folioſis, ab exili radice cerpit; foliis ad nummulariam vulgo dictam accedentibus, incanis, piloſis, floribus puſillis, albidis, anthirrhini ſimilibus, ſemine exiguo, rotundo, nigro, anagallidis finitimo. Plurima naſcitur inter ſegetes, & in veruactis, atque locis ſabuloſis. *Elatine. Veronica repens.*

Agnoſcunt nonnulli veronicam quandam ſurrecticaulem, quæ rigidioribus ſurculis ſeſe erigit, tenuibus,

Digitized by Google

ramoſis & foliosis, atque ſuperiori valde ſimilis.

Exit & in pratis, inquit Dodonæus, ac humentibus locis alia quædam Veronica, effigie & magnitudine ad fœminam multum accedens, cuius tamen folia minora ſunt, nec pubeſcentia, ſed læuia & vireſcentia: viticuli per terram repentes; floſculi cærulei; ſemen in thecculis concluſum, paruum & nigricans. Huius vt & ſuperioris, vel nullus, vel rarus in medicina vſus.

Vires. Veronicam calidam & ſiccam eſſe, ſenſus indicat, aſtrictoriam quoque & vulnerariam experientia docuit. Confert ſcabiei & omnibus cutis vitiis, atque vlcera & vulnera optimè ſanat. Peculiari autem virtute cancroſis vlceribus conuenit, ſi non perfectè ſanandis, ſaltem mitigandis. Falſum eſt, quod ſcribit Fuchſius, Regem Galliæ Elephantiæ morbo correptum, huius herbæ adiumento ſanatum. Nullus enim Galliarum Rex hæc fœda lue, vt nec peſte, correptus fuit vnquam.

CAP. XLIII.

De Dictamno.

Vnde dictamno nomen. DICTAMNO cauliculi cubitales aut paulo breuiores, in alas quaſdam diuiſi aſſurgunt, in quorum ſummitatibus velut ſpecie ſquammatim compactæ dependent, floribus ex eorundem interſtitiis exeuntibus. Folia ei ſunt rotunda, ſed altera parte acuminata, multa lanugine pubeſcentia, ac pulegio admodum ſimilia; ſed altiora. Laudatur maximè quod in Creta naſcitur, & maximè quod in Dicte, illius regionis monte, à quo nomen. Græcorum nonnulli Beloacon, hoc eſt, telorum remedium, & Belotocon, quod infixa ſpicula excludat, vocarunt. Ceruæ enim ſagittis confixæ ad dictamnum accurrunt, cuius contactu, quaſi partu quodam ſpicula excluduntur. Inde quidam dorcidium, quaſi ceruariam nuncuparunt, quod ceruæ illius vim omnium primæ demonſtraſſe

Digitized by Google

monſtraſſe creduntur. Oſtenderunt & id capræ eo paſtæ & vulneratæ, cito telis decidentibus. Folia vero dictamno tomentoſa ſunt, & flores ex violaceo nigricantes.

Aliud quoddam in multis locis, præſertim maritimis quibuſdam, vt in littore Barofluctuenſi in Normania inuenitur, illi foliis valde ſimile, quod pſeudodictamnum appellatur, ſed flores habet verticulatim ſurculos ambientes, & vires, quam legitimum ineffica- ciores. *Pſeudodictamnus.*

Dictamnum, & ſecundùm quoſdam dipthamnum, in qualitatibus primis calidum & ſiccum eſt gradu tertio, in aliis ac peculiaribus, veterum teſtimonio tela extrahit, intro ſumptum venenum extinguit, peſti prodeſt, menſtrua, fœtum & ſecundas excludit, lienem minuit & ſtrangurias ſanat. *Vires.*

CAP. XLIV.

De Stæchade.

INIQVE ſtœchas Arabica cognominatur, cum vbique terrarum æque bona vigeat, & in Creta, & in Belgio, & Normania, vbi innoxie inter niues viuit, & in Sthœchadibus inſulis, à quibus nomen, vel à faſtigio ſpicato. *Vnde dicatur.*

Eius tres differentiæ notæ fuerunt Dodonæo prima communis eſt & vera; ſecunda Belgica, facie parum priori diſſimilis; tertia folio eſt ſerrato; præter quas alia datur, cuius coma auri coloris eſt, Eliochryſo ſimilis, & chryſocome, ſeu ſtœchas citrina noſtras vocatur. Hæc cauliculos edit admodum breues & tenues, folia anguſta, incana & hiſpida: flores luteos, ſplendentes, bullis exiguis ſimiles. Naſcitur in locis aſperis & arenoſis, eiuſque tres differentias Pena diſtinguit, de quibus is videndus. *Species.*

Vera ſtœchas caules emittit à radice multos, cubitales, tenues, lignoſos; comam in ſummitatibus ſpicæ

Digitized by Google

modo anguloſam; folia oblonga, lata lauendulæ minoris ritu, & ſimiliter incana: floſculos in ſpica foliacea paruos, cœruleos, odoratos, ſuauem halitum ſpirantes.

Vires. Sthœchas manifeſtè calida eſt, amara, moderatè aſtringens, plurimum cephalica. Caput enim & facultates omnes præſertim animales recreat, humores frigidos diſcutit; mentem exhilarat, & omnibus capitis affectibus ab intemperie frigida natis conducit, & omnia viſcera, totúmque corpus roborat.

CAP. XLV.

De Saluia.

Species. SALVIA, aut domeſtica eſt, aut ſylueſtris: Domeſtica bina; maior nempe, & minor. Vtraque Eleliſphacos dicta, licet maior hoc nomine ſola à quibuſdam donetur; minor ſphacelos ab iiſdem vocata, ab aliis tantum ſylueſtris, quæ etiam Boſci ſaluia nuncupatur.

Eſt & alia Cretenſis baccata, figura, odore, ſapore, noſtrati valde ſimilis, cuius Pena meminit.

Saluia ramoſus eſt frutex, ait Dioſcorid. *cap.* 41. *lib.* 3. virgas habens quadrangulas, incanas, & folia cotoneæ mali effigie, ſed anguſtiora, aſperiora, craſſiora, & magis albicantia. Flores in ſummis ramulis eminent falcati, hormino ſimiles, cœrulei.

Vires. Saluia quaſi ſaluatrix, vim habet cephalicam, nerualem, calefacientem, ſiccantem, aperientem, menſes & vrinas cientem. Minor autem, vt præſtantior, ſeligenda ad ſyrupi de ſtœchade confectionem, ipſius tamen defectum maior facilè ſupplebit.

CAP.

CAP. XLVI.

De Hormino.

HORMINVM, vel ſatiuum eſt, quod ſcilicet cultu, ſatu & ſolo pingui delectatur; vel agreſte, quod ſponte in pratis & locis macilentis naſcitur. Vtrumque notiſſimum, ab vna radice caules emittens interdum multos, cubitales, præſertim ſatiuum, & ſæpe altiores, anguloſos, ſubhirſutos: folia, lata, mucronata, aſpera, marrubij ſimilia: flores iuxta folia ſurculos verticillatim ambientes, ex purpureo ad cæruleum vergentes, & interdum albicantes, & in quibuſdam prorſus albos, atque ex pyxidulis erumpentes, quæ hiantes per maturitatem deorſum ſpectant: ſemen his includitur paruum, oblongum & nigrum; in ſylueſtri rotundum & fuſcum.

Horminum & Orualla tam affines ſunt plantæ, vt inter vtramque grauiſſimi viri, & rei herbariæ peritiſſimi, nihil diſcriminis conſtituerint; diſtingui tamen debere certiſſimum eſt, vt inter recentiores Matthiolus notauit. Dicitur horminum à verbo ὁρμᾶν, quod eo vtentes in venerem ruant; à nonnullis Geminalis nuncupatur. Orualla verò vulgo dicitur. Tota-bona, aliquando Gallitrichum, nonnulli Galli centrum, aliis Sclarea, quibuſdam Scarlea, cuius quatuor varietates tradit Dodon. quas hic ſpeciatim recenſere noſtri non eſt inſtituti. *Vnde dicatur. Orualla. Tota-bona. Gallitrichum Sclarea.*

Hormino manifeſtiſſima caliditas ineſt: Eius ſemen cum vino potum venerem ſtimulat, oculorum albugines aufert, aquæ conuenienti merſum mucaginem quandam eructat, quæ mira vi multis oculorum affectibus prodeſt. Sylueſtre autem viribus maioribus pollet. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XLVII.

De Scordio.

Vnde dicatur. SCORDIVM ſic ab allij odore, quem refert, dicitur. Planta ſurculoſa eſt, humi procumbens, foliis è ſingulis geniculis, binis, oblongis, chamædri ſimilibus, ſed maioribus, ambitu ſerratis, molliuſculis, hirſutis; inalbicantibus. E ſurculorum alis rubentes exeunt floſculi, floribus vrticæ inertis, ſed lamij valde ſimiles, ſed minores. Non ſolum quod in Creta prouenit, laudatur, ſed etiam quod in aliis regionibus offenditur.

Miraculo proximum eſt, quod de ſcordio viri grauiſſimi ſcribunt, & præ cæteris Galenus *cap. 24. lib. de antiq.* corpora nempe, quæ cruento genere belli cæſa manſiſſent humi diutius inſepulta, quæcunque ſupra ſcordium fortè fortuna ceciderant, multo tardius aliis computruiſſe, partéſque cadauerum, quæ herbam attigerant, fuiſſe prorſus à putredine vindicatas. Ob quam rem ſane perſuaſum eſt, inquit Galenus *ibidem*; omnibus tam reptilium venenis, quam noxiis medicaminibus, quæ corpus putreſcere faciunt ſcordium aduerſari. Vberrimè prouenit in locis paluſtribus multis, ſecus ſcrobes, ac loca concaua, & humentia: reperitur quoque in montibus multis vliginoſis & pinguioribus.

Vires. Calefacit, ſiccat, à putredine conſeruat, venenis reſiſtit, peſti curandæ conuenit, & morbis contagioſis pluribus.

Contra ſerpentum morſus & lethalia venena vtiliſſimè bibitur; expurgátque viſcera & menſes, & vrinam mouet.

CAP.

CAP. XLVIII.

De Ruta.

Species.

INTER graueolentes herbas ruta numeratur, ſeu domeſtica, cuius vna ſolùm differentia agnoſcitur, omnibus perſpicua, ſeu ſylueſtris, cuius plures dantur. Eſt autem ruta ſuffrutex bicubitalis, ramoſus, ſurculoſus, folioſus, & ſemper virens, floſculos gerens luteos, à quorum occaſu capitulum emergit quadrangulare, tot ſeptis & loculis, quot angulis diuiſum, in quibus ſemen continetur, quod in ſyrupi de Stœchade venit compoſitionem.

Dicitur autem ruta Græcè *πήγανον*, quod eius præſicco ſpiritu & calore genitale ſemen areſcat, aut extinguatur: vires tamen alias inſignes, eáſque multas habet, quæ eius vſum valde commendant, eámque plurimi faciebat Mithridates, in ſua peculiari antidoto, qua ſe à quibuſcunque venenis tuebatur.

Antidotus Mithridatis quibus conſtiterit.

Conſtabat ducentis foliis rutæ, ficubus duabus, iuglandibus ſiccis duabus ſimul tritis, cum grano ſalis.

Ruta ſylueſtres quot.

Sylueſtris verò rutæ duæ præcipuæ differentiæ dantur, vna foliis, odore & effigie hortenſi ſimilis eſt, vocatúrque montana, quod in montibus fruticare ſoleat. Eſt & alia, quæ cùm rariſſima ſit, & variè nominata, multorum in ea deſignanda exercuit ingenium. Dioſcorides *c.53.li.3.* videtur eam *Meli* nominare: capite tamen ſequenti moly deſcribens, eius folia graminea facit, & radicem bulboſam, quod rutæ malè congruit, ineptéque Cappadoces id nominis illi dedere. Syri vocant *Beſaſan*, Arabes *Harmel* & *Harmalam*, quod nomen in Officinis pluribus pro ruta vulgari ſumitur, vt rectè quidem defectu veræ harmalæ, quæ eſt ſecunda ſpecies rutæ ſylueſtris, vſurpari poteſt.

Beſaſan. Harmel & Harmala.

Harmel deſcriptio.

Iſta harmala abs radice multos edit cauliculos dodrantales, folia anguſta, tenuia & oblonga, florem album & quinquefolium, ſemen in calicibus rutæ hortenſis modo, ſed triangulis. Grauem ſpirat odorem.

Digitized by Google

Naſcitur in Cappadocia, & multis Hiſpaniæ tractibus incultis.

Vires. Calida & ſicca eſt tertio ordine: attenuat, incidit, humores craſſos digerit, & ſemen extinguit.

De ruta capraria nihil nunc, cùm ſic impropriè nuncupetur. De ea forſan dicetur conuenientiore loco.

CAP. XLIX.

De Lithoſpermo, ſeu Milio Solis.

Vnde dicatur. LITHOSPERMVM, ſic ab eius ſeminis duritie, quaſi petreum ſemen dictum, folia gerit oleæ ſimilia, ſed longiora, hiſpida, aſperiuſcula, è virore nigricantia, ſurculos rectos, tenues, ligneos, aſperos, & hirſutos: flores candidos ex foliorum alis prodeuntes, breuibus pediculis innixos.

Flores conſequitur ſemen paruum, rotundum, duriſſimum ac ſplendens, præſertim lucente ſole, vnde forſan Milium Solis in officinis nuncupatum.

Species. Eius duo ſunt genera, vultu & viribus paria, ſola magnitudine diſſidentia, præter quæ & alia duo agnoſcuntur illis affinia, quorum vſus tanquam inutilis, aut non ſatis expertus negligitur.

Vires. Milium Solis calefacit & ſiccat ordine ſecundo, vrinas mouet, calculos atterit & expellit, obſtructiones tollit, meatus aperit, & ſtranguriæ auxiliatur.

CAP. L.

De Saxifraga.

VLTÆ plantæ, multúmque diuerſæ, à facultate, quam habent atterendi calculos. ſaxifragæ nuncupantur: Sic Betonica Saxifraga Galeno dicitur: ſic Dioſcoridi quædam herba ferulacea,

& opi-

Digitized by Google

& epithymo ſimilis : ſic & pimpinellæ , & aliæ multæ ſtirpes lithontripticæ , Saxifragæ vocantur , vt & aliæ quædam , quæ non tam ab atterendis & comminuendis , qui in renibus , aut veſica continentur , lapillis, quam ab exortu in petris ſic dicuntur , vt Empetrum, ſeu Criſta marina, quæ ſaxa quaſi findens,ex eorum rimulis prodit, & viuax diu fruticat.

Vulgaris autem ſaxifraga pimpinellæ valde ſimilis eſt, præſertim maior, cuius folia variè ſunt diſciſſa, & ambitu ſerrata : caulis cubitalis & ſæpe altior, anguloſus, ſtriatus : vmbellæ candicantes,& ſemen,quale apij hortenſis, acre & feruentis guſtus.

Eſt & alia minor , à ſuperiore vix niſi magnitudine diſſidens. Pimpinellam ſola hirſutie à ſaxifraga differre multi ſcribunt, illa enim piloſa eſt,hæc glabra.

Saxifraga alba. *Aurea.*

Ad ſaxifragarum familiam referuntur aliæ duæ, quarum vna ſaxifraga dicitur,quæ florem album gerit, altera aurea,quæ aureum. Maioris ſaxifragæ ſemen ſeligi ſolet & debet ad Benedictæ laxatiuæ confectionem.

Vires.

Calida & ſicca eſt euidentiſſimè ; attenuat , incidit, digerit, expurgat , obſtructiones aufert , menſtrua cit, quæ in thorace glutinoſa ſunt, educit, vrinam cit, calculos atterit & pellit.

CAP. LI.

De Ariſtolochia.

Vnde dicatur *Malum terræ.*

ARISTOLOCHIA dicitur , quod puerperis conueniat ; & earum lochia ducat : A multis malum terræ , quod fructum ferat veluti pomum : peculiariter tamen hæc nomenclatio rotundæ datur : nam aliarum fructus eſt turbinatior.

Ariſtolochiæ varietates.

Porrò quinque Ariſtolochiarum differentiæ numerantur,longa,rotunda, Clemaditis ſeu ſarmentitia, Saracenica & Piſtolochia ; ſeu Polyrhizon : quæ omnes caule , frondibus & flore adeo ſimiles ſunt , vt vix niſi

à perſpicaciſſimo diſtingui valeant.

Multis in Galliæ locis naſcuntur iuxta vineas, margineſque aruorum ac ſepium, læto ac reſtibili ſolo. Longa copioſa viret ad Sequanæ ripas.

Dioſcorides Ariſtolochias tres tantùm agnouit, longam, rotundam, & clematitim: priorem maſculam vocat, ſecundam fœminam: illa quibuſdam dactylitis quoque dicitur: vtrique vires eximias tribuit, non modò aduerſus animalia venenata, ſed etiam ad oſſium ſquamas & ſpicula extrahenda.

Vires. Rotunda, quæ ad hieræ Pacchij confectionem accedit, calefacit, ſiccátque potenter: ad venena, aſthma, ſingultum & lienem prodeſt & quæ à partu relinquuntur, attrahit, vnde Ariſtolochiæ nomen: remorantes enim puerperis ſecundas valenter ducit, & menſes ſuppreſſos mouet.

CAP. LII.

De Aſaro.

ASARVM à quibuſdam vulgago, ab aliis Perpenſa & baccharis, ſed malè dictum; in Officinis aſarum cum Græcis & Latinis nominatur. Folia gerit colore & magnitudine hederacea, ſed non acuminata, imò rotunda, vel magis oblonga, nec perfectum circulum conſtituentia, & auriculæ ſignaturam, vt loquuntur Spagyrici, referentia; quam cùm iactaret Riuierius Empiricus, ex eo quæſiit Medicus Pariſienſis doctiſſ. An aſari folia morbis auricularum ſanandis optima ſint & determinata? Sed neque plantam, neque partis proprios affectus illum vnquam nouiſſe, ridicula ipſius reſponſio patefacit. Flores autem aſari exigui ſunt, ſub ipſius foliis latitantes, purpuraſcentes, hyoſcyami citini ſimiles, ſed minores, in quibus ſemen paruum, angulosum, & aliquantum aſperum continetur. Radices multæ ſunt, tenues & graciles, obliquè diffuſæ, & ſibi inuicem implicatæ.

Radices

Digitized by Google

Radices aſari vim habent excalfactoriam & exſic- cantem, vt etiam folia, ſed imbecilliorem. Vrinam & menſes promouent, vomitum excitant, & craſſos, pituitoſóſque ſuccos expurgant. Valde proſunt ad iecoris & lienis infarctus & ſcirrhoſos tumores, vnde vino maceratæ vtiliter dantur ictericis & aquis cutem ſubeuntibus. *Vires.*

CAP. LIII.

De Pimpinella.

PIPINELLA, ſeu pimpinella à nonnullis inter ſaxifragas numerata, duplex eſt: vna hortenſis, quæ ſeritur, & cultu delectatur: altera ſylueſtris, quæ in pratis & aliis locis pluribus incultis viret. Vtraque ſaxifragis in multis convenit, non tantùm facie, ſed facultatibus quoque. Nonnulli peponellam, alij bipennulam, alij ſanguiſorbam & ſanguinariam appellant. Sunt qui nomine compoſitiſſimo Dionyſionymphadem nuncupant, quod in vinum coniecta ſuauitatem quandam ſatis gratam inter bibendum concilier. *Species.*

Celebrior eſt hortenſis quam ſylueſtris vſus. Vtrique folia oblonga ſunt ex pluribus ad vnum pediculum congeſta, quorum ſingula ſubrotunda, per ambitum ſerrata, aliquantum hirſuta: caulis cubitalis eſt, & ſæpe longior, quadrangularis, & nonnihil ſtriatus, & ramoſus; atque in ſingulorum cauliculorum ſummitatibus capitula erumpunt rotunda, foliolis oleraceis velut ſquamulis, ſimul floſculis compacta, quæ nonnunquam ante floſculorum ortum & poſt occaſum fructum mori effigiant. Includuntur ſemina multa, anguloſa, fuſca.

Radix ſubeſt longa, ſed non multum craſſa, & dura, & inutilis.

Pimpinella calefacit, ſiccátque initio ſecundi receſſus: peramica eſt partibus, qui principatum tenent cordi, hepati, & aliis viſceribus: Sanguinem puriorem *Vires.*

efficit, renes purgat, calculos & ſaburram eiicit, à cane rabido demorſis auxiliatur, & febribus malignis ac peſtilentibus conducit.

CAP. LIV

De Chamædry.

Vnde dicatur. CHAMÆDRIS naſcitur in petroſis & aſperis locis: Suffruticula eſt dodrantalis, folia gerens parua quernis ſimillima, vnde Chamædrios, ſeu querculæ nomen.

Vocatur & Triſſago, & aliquando Teucrium, malè tamen propter efficiem Teucrio affinem. Huic nullas Dioſcorides ſubſtituit ſpecies multas tamen neoterici agnouerunt, quæ magna cognatione illi congruunt: nam Fuſchio duæ dicuntur mares, & totidem fœminæ: Dodonæo duæ repentes, & aſſurgentes totidem, quarum poſtrema tantùm illi dicitur ſylueſtris, cùm & omnes ſint ſylueſtres.

Vires. Chamædrys calefacit & ſiccat gradu tantùm ſecundo, viſcera infarctu liberat, menſes educit, aliiſque vtentem multis beat commodis, de quibus videndus Dioſcorid. *cap. 12. lib. 3.*

CAP. LV.

De Chamæpyti.

Species. TRES veræ chamæpyteos differentias ſtatuit Dioſcorides, quibus adiungit tres alias ſpurias Dodonæus. Prior dicitur Aiuga, vel Abiga, ab abiete, propter pinus odorem. *Aiuga. Abiga.*

Foliis eſt ſemper viui minoris, ſed multo tenuioribus, pinguioribus, hirſutis, & circum ramulos denſis flore tenui, ex luteo albicante. Vocatur & Iua arthritica, quod arthriticis doloribus ſanandis conferat. Secũda cubitalibus eſt ramis, prætenuibus, incuruis, flore *Iua arthritica.*

cani-

Digitized by Google

candido, ſemine nigro, paruulo. Tertia chamæpytis mas dicitur: paruula eſt, foliis exilibus, candicantibus, hiſpidis, cauliculo aſpero, floſculis luteis & ſemine iuxta alas. Omnes pinum redolent: nulla moſchum, vt credunt nonnulli.

Chamæpytis vim habet aperiendi, calefaciendi gradu ſecundo, ſiccandi tertio: morbo regio & vrinæ difficultatibus prodeſt, menſtrua mouet, aduerſas ſcorpionum ictus confert, neruos roborat, iſchiadi & aliis doloribus arthriticis conducit. *Vires.*

CAP. LVI.

De Parthenio.

PARTHENIVM diximus ſupra, Artemiſiam non eſſe, nunc eſſe matricariam fatemur, non cotulam fœtidam, vt à perito viro quodam aſſertum audio. Eſt verò Parthenium, vt poſuit Dioſcorides foliis coriandri tenuibus, variè inciſis, ambitu crenatis: flore per circuitum albo, intus luteo, chamæmeli ritu, odore viroſo, amaro ſapore. Radix quãplurimis fibris ſcinditur, tenuibus, duriuſculis, totáque planta diluto colore viret, & cuiuis notiſſima.

Matricaria Officinalis dicitur, quod mulieribus matricis ſuffocationibus obnoxiis, & aliis ab ea ortis affectibus multis ſalubriter medeatur.

Eius duæ dantur varietates, vnum ſimplici flore, quod vulgare eſt: alterum pleno ſeu multiplici, quod in hortis ob elegantiam alitur, & niſi in ſolo pingui ſeratur, & cultu foueatur, in ſimplex degenerat. Aliud ab Alpibus, vbi copioſum & ſponte prouenit, nomen habet, Alpium dictum, quod odore & facie priori multum reſpondet, minus tamen eſt, flores ſimplices perpetuò gerens, & vmbellatim congeſtos. *Species.*

Parthenium calefacit ordine tertio, ſecundo ſiccat, aperit, incidit, expurgat, menſes, ſecundas, fœtus mortuos potenter educit. *Vires.*

Digitized by Google

Pro parthenio igitur matricaria ſumenda eſt , non cotula fœtida,nec parietaria,nec mercurialis,quæ malè ſecundum quoſdam hanc nomenclaturam vſurpant.

CAP. LVII.

De Hyperico.

HYPERICVM vulgò perforata & millefora dicitur. Planta eſt ſurculoſa cubitalis, altitudinis,folia gerens myrthinis ęqualia, ſed tenuiora , molliora & magis flaueſcentia,ac innumeris poris,& tāquam foraminibus peruia: floſculos luteos in ſurculorum ſummitatibus , ex quinis foliolis aureo nitore colluceſcentes, gerens,ſtaminibus exilibus in medio concoloribus , quibus tabeſcentibus erumpunt ſiliquæ paruæ, & oblongæ minutis grauidatæ ſeminibus, quæ confricata reſinam olent.

Radix eius duriuſcula eſt , multis fibris & capillamentis ſulcata,flores & folia intrita ſuccum quendam cruentum exprimunt, & flores oleo macerati idipſum cruore ſanguineo tingunt.

Vires. Confert hypericum menſibus & vrinæ ciendis , & vulneribus optimè ſanandis:iſchiadis medetur: neruorum affectibus conuenit: calefacit & ſiccat, neruoſum genus roborat,& vtiliter medicamentis vulneribus dicatis admiſcetur.

Multi aſcyrum & androſæmum cum hyperio confundunt, quod ſint plantæ congeneres,multum tamen inter ſe vultu diſſident,ſúntque diuerſæ ſtirpes.

CAP. LVIII.

De Androſæmo.

Vnde dicatur, ANDROSÆMVM ſic dicitur , quod foliorū & granorum ſuccus ſanginem humanum referat. Planta eſt fructicoſa,ac ramoſa,ſurculos multos

multos, tenues, rubentes emittens, foliáque lata, mucronata, hederæ ſatis ſimilia, ſed tenuiora & latius virentia, quæ trita vinoſo ſucco manant, ait Dioſcorid. complures alas habet in faſtigio vtrinque expanſas, pinnatáſque: circa quas puſilli flores & lutei. Semen profert in calicibus paruis, velut papaueris. Illius trita coma reſinoſum ſpirat odorem.

Sponte prouenit in multis Northmaniæ ſyluis, & aliis locis incultis, eiúſque folia mulierculæ colligunt, & puſtulis quibuſlibet, furunculis, & omnibus ferè cutaneis affectibus adhibent, frequentiſſime optato & felici ſucceſſu: Experientia enim norunt, parti cuilibet admotum vel benefacere, vel nunquam obeſſe.

Androſæmum calefacit, ſiccat, agglutinat, ſanguinem compeſcit, ambuſta ſanat, iſchiadicis prodeſt, vulneribus cohibendis, vlceribus carne implendis, & ad perfectam curationem ducendis confert. Semen tritum & ʒ.ij. pondere ſumptum, bilioſa alui excrementa per ſeceſſum ducit. *Vires.*

CAP. LIX.

De Melanthio, ſeu nigella.

INTER Melanteriam & Melanthium non parum eſt diſcriminis: nam melanteria minerale quoddam eſt Myſio congener, Malanthium verò ſeu Gith, & in officinis Nigella, ſtirps eſt, quæ fruticis inſtar aſſurgit, ramulis tenuibus, foliis coriandri ritu minutim inciſis, floribus in virgarum faſtigio candidulis, interpoſitis pluribus cirrhis, & ſtaminibus, tanquam virentibus capillis, quibus capilla ſuccedunt quadrangularia, supernè corniculis prominentibus & reflexis armata, membraneis ſeptis diſtincta, ac nigro ſemine, anguloſo, acri, odorato graui data.

Eſt aliud Melanthium ſatiuum, à ſemine citrino, citrinum dictum, priori, ſi ſemen exceperis, prorſus ſimile. *Melanthium citrinum.*

Syueſtria. Totidem ſunt & ſylueſtria melanthia quæ inter ſegetes naſcuntur, ſatiuis valde ſimilia; præter quæ aliud pſeudomelantium eſt, quod inter cærealia numeratur.

Prior melanthij ſpecies in officinis Nigella Romana vocatur, licèt Romæ pauca ſit, in hortis verò Germaniæ multis multa.

Vires. Potenter calefacit, ſiccatque, lumbricos interimit, menſes mouet, orthopnoicos iuuat, flatus diſſipat, & morbis ab vtero multis opitulatur, ac benefacit.

CAP. LX.

De Hyſſopo.

HYSSOPVS nulli non cognita, inquit Dioſcorides *cap.26.lib.3.* herba eſt fruticoſa, pedali longitudine, foliis ſatureiæ, aut thymi, ſed longioribus, latioribúſque floribus cæruleis, thirſos ſpicæ modo veſtientibus, radice longa, lignoſa.

Eſt verò duûm generum: montana vna, quæ ſponte frutificat in locis aridis, altera hortenſis, quæ ſeritur & colitur, culinarum gratia, quibuſdam namque eſculentis grauiſſima eſt, & iuſcula, ſi modus adſit, delectabili ſaporis & odoris ſuauitate commendat.

Vires. Vtraque deſiccat & calefacit ordine tertio: minus tamen hortenſis agreſti, & ea præſertim, quæ flores albos gerit, quæ in multis Angliæ & Galliæ locis prouenit, adhuc minus calida, ſiccáque exiſtimatur. Eius facultates pluribus perſtringit Dioſcorides *lib.3.* vt etiam Galenus *lib.8.ſimpl.* vt etiam & Meſue. Omnes autem fatentur, plurimum tuſſi diuturnæ, ſuſpirioſis, deſtillationibus, & orthopnoicis auxiliari.

CAP.

Digitized by Google

CAP. LXI.

De Geranio.

DIOSCORIDES duo tantùm geranij genera facit, Matthiolus tria, tertium ex Plinio mutuatus, Fuſchius ſex, Dodoneus octo, præter alia duo à Fuſchio deſcripta, quæ paucis attingit. *Species.*

Primum ſurculos emittit à radice ſubrubentes, admodum lanuginoſos: folia anemones, diuiſuris pluribus, longioribúſque ſecta flores rubellos, quibus decidentibus emergunt in virgularum ſummitatibus capitula, quæ gruum, aut ciconiarum roſtella, acus longitudine, vtcunque referunt, vnde recentiores modò roſtrum gruis, modò ciconiæ, modò acum paſtoris nominant. 1.

Alterum ſurculis paruis, piloſiſque, ſeſquipedem longis, foliiſque maluaceis; ſed candidioribus prodit; floribus purpureis; in ſummitatibus, capitellis gruum inſtar, roſtella tenuia educentibus. In errore verſantur, qui amomum eſſe dicunt. 2.

Tertium ſurculos erigit, pedales, geniculatos, incanos, hiſpidos, odore ingratos; folia Chærephilo finitima: flores rubellos, capitula ciconiarum modò roſtrata. 3.

Tota planta euidentiſſimè rubet, vnde Rubella olim vocata: nunc Rubertiana, & aliquando Robertiana & herba Roberti nuncupatur. *Herba Roberti.*

Quartum folia quoque laciniata, rubentia, & flores purpureos gerit, capituláque roſtrata, vt ſuperiora. 4.

Quintum batrachoides dicitur, quod folia ranunculo ſimilia promat, flores magis patulos, ſub cæruleos, roſtella aliis affinia. Hoc duplici agnoſcitur diſcrimine: vnum maius, quod cæruleos flores: alterum minus, quod rubellos eructat. 5.

Sextum ramulos pandit tenues, lanuginoſos, folia tenuia, in lacinias diuiſa: flores in ſummitatibus purpureos, quibus roſtella prædictis ſimilia ſuccedunt. 6.

Digitized by Google

7. *Tuberoſum.* Eſt & geranium tuberoſum, ſic dictum, à radice craſſa, nodoſa, tuberoſa. Multis luxuriat ſurculis rotundis, foliis ad anemones effigiem accedentibus, in multas lacinias diuiſis, floribus in cauliculorum faſtigio rubris, patulis, pulchris, paruulis roſis ſimilibus.

Præter hæc adhuc alia numerantur, vt montanum quoddam. vt ſcandix, ſeu pecten Veneris, pes columbinus, atque aliud percelebre, quod ab odore moſchi, quem apprimè refert, geranium moſchatum nominatur: quod in multis Normaniæ locis, præſertim maritimis latè viret, & ſuauiter olet. A nonnullis herba camphorata dicitur, ſed malè: quandoquidem camphorata ad chamepythim accedit, & chamœpeuce videtur eſſe. Attamen abrotonum camphoratam à nonnullis dici comperio: nam camphoræ halitum vtcunque ſpirat. *Geraniũ moſchatum.*

Defectu camphoratæ ſumendum eſt geranium moſchatum ad vnguenti martiati confectionem: Si vtrumque deſierit, prima geranij ſpecies ſumenda, quæ vbique reperitur.

Vires. Omnia gerania virtutem non ſortiuntur eandem. Moſchatum calefactoriam vim habet, nerualem, diſcuſſoriam: Rupertianum deterſoriam quoque & vlceribus accommodatam.

CAP. LXII.

De Doronico, & Damaſconio.

DORONICI Meſueo, Actuario Carnabadium eſt nobis Doronicum Romanum vulgare, forſan Paulo Mamiras, Matthiolo ineptè Aconitum Padalianche: qui vt ſuam de eo opinionem fulciret, in cane periculum fecit, quem illius eſu miſerè periiſſe profitetur. Ego præter grauiſſimorum virorum authoritatem experientiam adhuc oppono: illius namque multam cani quantitatem dedi, quam innoxiè & auidè eſitauit. Singulis quoque diebus tantùm abeſt, vt periculosè, imò feliciſſimè datur, & in decoctis,

coctis, & electuariis cordialibus, vt de gemmis. Et clariſſimus vir Conr. Geſnerus refert, ſe doronici radices, melle conditas, ſæpe ingeſſiſſe, atque harum contritarum aliquando dragmas duas ex aqua hauſiſſe, & ægrotis ſæpè illam radicem, & per ſe, & aliquando miſtam medicamentis vtiliſſimè conſuluiſſe.

Et licèt Matthiolo detur, doronicum canes interficere, non propterea ſequitur, hominibus eſſe lethale. Differt enim natura à natura, alimentum ab alimento, inquit Hippocrates *lib. de flatib.* Aloë enecat vulpem, non hominem: Nux vomica feles & aues multas, nobis eſt ſalutaris medicina.

Non eſt igitur improbandum doronicum tanquam venenum, quod aliqui laudant, ſi non tanquam aroma, certè vt alexiterium: qua forſan vſurpatione videtur à Meſueo inſtitutum in electuario de gemmis, ei ſiquidem ineſt theriacalitas, inquit Auicenna *tract. 2. de med. cord.*

Eſt autem doronicum planta admodum puſilla, cui teneri ſunt caules, folia mollia, oblonga, vt plantaginis, ex viridi vtcunque flaueſcentia, hirſuta, piloſellæ ritu, & ambitu rotundo, nonnihil lacinioſo & parum acuminato: Radices exiguæ, rotundæ, orbiculatæ, in extremo ſenſim in anguſtum adductæ, quæ ſcorpionis corpus & caudam non malè referunt: color albidus: ſapor dulco-amarus, & parum aſtrictorius: flores in ſummo lutei & radiati buphthalmi ritu.

Nonnulli tres tantùm doronici agnoſcunt varietates, ferè ſola magnitudine diſcrepantes. Cluſius ſeptem enumerat, inter quas damaſonion, Aliſma aliis dictum, comprehendi non malè videtur: optimáque ratione credunt authores claſſici, radicem damaſonij pro radice doronici vulgaris ſumendam eſſe in confectione electuarij de gemmis, & aliis compoſitionibus cardiacis: nam ad venena vel inflicta, vel ingeſta commendatur radix damaſonij à Dioſcoride *cap. 69. lib. 3.* proin melius dictis concoctionibus permiſcetur, quàm doronicum, de cuius viribus alij dubitant, alij non tanta pollicentur.

Species.

Aliſma.

Damaſonium. Eſt autem damaſonium effigie doronico non parum ſimile, folia gerens plantaginis, ſed anguſtiora, laciniosa, & in terram conuexa: caule tenui, ſimplici, cubito altiore: flore ex albido palleſcente: radicibus tenuibus acribus, odoratis, & ad venenata conferentibus.

Vires. Doronicum accedit proximè ad tertium caloris & ſiccitatis gradum, vteri flatus diſcutit, cordis palpitationi prodeſt, venenoſis & peſtilentibus morbis confert & ſerpentum morſibus.

CAP. LXIII.

De Carduo benedicto.

Species. attractalydis. Recticaulis. Carduus benedictus. ATTRACTYLIDIS, quæ Cnici ſylueſtris ſpecies quædam eſt, duæ ſunt differentiæ: prior, quod recta aſſurgat, Recticaulis dicitur: ſecunda, quod ſurculis aliquantum humi ſtratis procumbat, ſtraticaulis, & vſitatiore & conuenienti nomine, Carduus benedictus dicitur. Planta eſt omnibus cognita, cuius caules teretes ſunt, obſequioſi, brachiati, humi accumbentes: folio vtrinque laciniata, ſubſpinoſa: in ſingulorum ſurculorum faſtigiis capitula, ſpinoſis foliis, aculeiſque pungentibus ſtipata, at muricata, vnde Acanacia dicta molli lanugine & ſemine oblongo, fuſco, velut pilis barbato, turgida: flos ex luteo palleſcit: radix pro ramorum & foliorum numeroſa mole parua, albida, & in fibras diuiſa.

Vires. Carduus benedictus ob inſignem amarorem calefacit, cor & partes vitales roborat, ſudorem mouet, venenis reſiſtit, peſtilentibus morbis confert, renum ac laterum dolores mitigat, lumbricos ventris interimit, & contra ſerpentum morſus valet.

CAP. LXIV.

De Cardiobotano, ſeu Cardiaca.

MYREPSVS ad Martiati vnguenti confectu- ram ponit Cardiobotanum, Nic. Præpoſitus Cardumcellum: quid verò ſit vtrumque, facile non eſt diuinare: nonnulli pro Carducello chamæleonem album, non aculeatum: pro Cardiobotano, carduum benedictum ſumunt: alij Cardiacam, ſeu Agripalmam.

Dicitur verò Cardiaca ab effectu: Ad cordis enim affectus conuenire creditur: Mirum tamen, quomodo tanta halitus inſuauitate, cor lætificet, quod ſuaueolentibus vnicè delectatur. Eſt autem cardiaca, ſeu agripalma (ſic enim ſæpe nominatur) planta cubitalis: rarò enim breuior eſt, altior ſæpe quadrangulos caules proferens duros, craſſóſque ex nigro rubentes: folia lata, obſcurè virentia, ad vrticam accedentia, laciniosa, profundíſque inciſuris diuiſa: flores paruos ex purpureo candicantes, verticillatim ſurculos ambientes, & ex cauliculis exeuntes. Naſcitur locis incultis, lapidoſis, aſperis. Nonnulli meliſſam eſſe dicunt: alij Syderitidem Herculanam. *Agripalma.*

Calida & ſicca eſt ordine ſecundo: abſtergit, expurgat, ventris lumbricos interimit, obſtructiones tollit, conuulſis prodeſt, & cordis affectibus medetur: minimè tamen cardiacam eſſe, fœtor illius portendit. *Vires.*

CAP. LXV.

De Chamæleone nigro.

CARDVORVM penè innumeræ ſunt varietates, ad quas refertur Chamæleon vterque, albus videlicet, nigérque. Albus ferè ſine caule eſt, & è mediis folijs per terram ſtratis, latis, longis cynaræ finitimis, caput echinatum promit, A multis non ſine ratione pro Carducello ſumitur, *Chamæleon albus.*

Vernilago. Carduus niger. Niger verò Vernilago & Carduus niger Romanis dictus, caulibus aſſurgit craſſioribus, altioribus, foliis longis, latíſque, vtrimque profundis ſectionibus diuiſis. In ſummitatibus erumpunt velut glomeruli multi, in vmbellam coacti, floſculis pluribus micantes. Radix valde craſſa eſt, exterius nigra, interius flaueſcens, guſtu valde acris.

Radix chamæleonis nigri malignæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, nec vnquam ſumitur intra corpus: exteriùs verò ſæpe & tutò adhibetur, præſertim aliis mixta medicamentis, vt in emplaſtro tonſoris videre eſt. Aliorum enim ſimplicium concurſu, retunditur illius feritas, & quibuſdam poſtea affectibus effectus ſalutares pollicentur, vt iſchiadi & pluribus cutis infectionibus.

CAP. LXVI.

De Cynara, ſeu Scolymo.

Species. TRIVIALIS eſt notitiæ Cynara, Scolymos Græcis dicta, cuius potiſſimum duæ conſtituuntur differentiæ: altera enim ſic dicitur ſimpliciter, ſeu Articaulis: altera ſpinoſa & Hiſpanica, quæ è genere carduorum eſt, imò vtraque ex eorum tribu deprompta, ſed cultu & arte lætiorem faciem & ſaporem gratioſum adepta.

Cynaræ folia longa, latáque ſunt & inciſuris profundioribus vtrinque laciniata, colore cineritio albicantia, vnde forſan Cynaræ nomen: Surculi bicubitales ſunt, in ſummitatibus fructum foliis triangulis, craſſis, duris, medulloſis, ſquamarum inſtar compactum, pini cono ſimilem proferentes. Fructus hic tamdiu coctus, vt molleſcat, eſui gratiſſimus eſt, vulgò pomum articaulis vocatur: non tamen adeo rebus venereis inſeruit, vt plerique autumant. Parum enim materiæ genitalis, & flatulenti ſpiritus dat corpori, ſucci melancholici plurimum, Galenus *lib.6.de alim.facult.* Flores ex tenuibus & innumeris ſtaminibus conglomerati eleganter ex cæruleo purpuraſcunt, qui ſeneſcentes

ſcentes abeunt in pappos, remanentibus ſeminibus paruis, oblongis vt carduorum. Cynaræ ſpinoſæ vultum gerit Scolymos ſylueſtris, ſeu carduus coagulatorius. Caules tenelli Cynaræ (quam multi Articocum & Articocalum vocant) ſacharo conditi eſui grati, & in obſoniis celebrati. *Scolymus ſylueſtris.*

Cynara Galeno edulium eſt praui ſucci: calefacit ordine ſecundo, bilioſum & melancholicum ſuccum generat, vrinam mouet: Radix eius ex vino cocta & pota, graueolentiam alarum, & totius corporis per veſicam vna cum lotio pellit. *Vires.*

CAP. LXVII.

De Phu, ſeu Valeriana.

PHV, quod nonnulli, referente Dioſcoride, ſylueſtrem nardum appellant, Plinius nardum Creticam, Valeriana eſt, quibuſdam Marinella dicta; cuius quinque naſcuntur & noſcuntur varietates; prima dicitur mas; ſecunda fœmina; tertia parua; quarta rubra; quinta Græca. *Marinella.* *Species.*

Prior ſola Dioſcoridi nota, caulem promit cubitalem, & ſæpe altiorem, geniculatum, concauum, interuallis rarioribus articulatum; folia ei oblonga, lata, læuia, virentia, ſinuata, Elaphoboſci foliis admodum ſimilia, bina è ſingulis ſurculorum geniculis exeuntia, flores pulchelli, parui, vmbellatim in ſummis ramulis collecti, purpurantes, odori: Radix digitalis ſpiſſitudinis, tranſuerſa fibris pluribus terræ ſummæ adhæret.

Vim habet calefactoriam & alexiteriam, vnde quibuſpam Theriacaria, & herba benedicta dicitur & antidotis miſcetur. Vrinam quoque & menſtrua pellit. *Vires.*

Reliquarum Valerianarum deſcriptio, quarum nullus aut rariſſimus eſt vſus, ex rei herbariæ ſcriptoribus petenda.

Digitized by Google

CAP. LXVIII.

De Fumaria.

Vnde dicatur. CAPNOS, ſeu fumaria, vel fumus terræ Latinis dicitur, quod ſuccus eius oculis immiſſus, lachrymas quaſi vellicando excitet, vt fumus. Herbula eſt notiſſima in aruis, hortiſve naſcens, coriandro aliquantum ſimilis, fructicoſa & prætenera. Floſculos edit plurimos, rubellos, & interdum albidos, atque altera parte inſtar criſtæ auiculæ Coridalis, quam alaudam criſtatam, ſeu galeritam vocant, acuminatos. Eius duæ differentiæ traduntur; prima & vulgaris inter ſegetes, & in locis apricoſis fruticat; alia vix niſi in hortis inuenitur bulboſa, ſubcineritia, floribus interdum albis, interdum luteis, aut alio colore variegatis.

Vires. Fumaria omnis acris eſt, & amaræ facultatis, bilioſam vrinam mouet, ſanátque iecoris obſtructionem & imbecillitatem.

Eius verò ſuccus in oculos inſtillatus mirificè oculorum caliginem ſummouet, & viſum acuit.

Vulgaris in frequenti eſt vſu, à qua duo ſyrupi nomen habent; vnus de fumaria minor; alter maior dicitur: hic perpetuò paratus ſeruatur in officina Paſch. Bazoini Pharmacopœi doctiſſimi.

CAP. LXIX.

De Euphraſia.

EVPHRASIA à nonnullis ophthalmica & ocularis herba dicta, pumila planta eſt, vix pedem alta, cauliculos è radice tenui & fibroſa graciles & nigricantes proferens, folia parua, ſerrata ad chamædryn accedentia, floſculos albos minutis punctis maculatos. Naſcitur ruri in locis macilentis, ſiccis, ſtrigoſis, incultis, ſecus vias & agrorum margines

modo

modo non vmbroſas. Circa autumni initium floret, túncque colligitur & ſeruatur, vel aqua ex ea recenti deſtillatur optima ad oculos, quibus præ aliis valde conuenit, vnde Germanis ſolamen oculorum dicitur, quibuſdam Euphroſyne, quod animum exhilaret; quem ob effectum eadem etiam nomenclatione deſignatur bugloſſum.

Calefacit leniter, deſiccat potenter, oculis confert inſigniter: Sumpta enim & adhibita caliginem aufert, morbiſque omnibus oculorum pituitoſis prodeſt. Vinum, cui multa euphraſia vindemiarum tempore maceratum fuerit, mira efficacitate iuuat oculos, & eorum affectus expugnat. *Vires.*

CAP. LXX.

De Centaurio minore.

CENTAVRII duo traduntur diſcrimina; vnum dicitur maius, quod rhaponticum non eſt, vt diximus ſupra; alterum minus, quæ vultu & viribus multum inter ſe diſſident: nam maius caules erigit bicubitales, folia oblonga, ex multis cohærentia, in margine crenata, in virgarum faſtigiis capitula turbinata, laceæ modo ſquamis herbidis inducta, ex quibus flores erumpunt ſtaminei, cærulei & elegantes. Iſtud non magni fit in re medicamentaria, licet dignitate quadam veteres modo Centaurium, modo ex his nonnulli Panaces dixerint.

Minus verò frequentius vſurpatur, & à virium, quibus pollet, dignitate ad febrium haloſim, ſeu expugnationem Febrifugium ſæpe vocitatur: aliquando ab inſigni eius amarore fel terræ; aliquando & Limniſion nuncupatur. *Fel terræ. Limniſion.*

Planta parua eſt, cauliculo aſſurgens pedem tantum alto, anguloſo, foliis induto exiguis hyperici ſimilibus, per interualla binis: floribus in ſummitate coronato paruulis, purpureis, interdiu explicatis ante exortum, & poſt occaſum Solis recluſis: Succedunt ſiliquæ perbreues, in quibus grana minutula coarctan-

Digitized by Google

tur. Naſcitur vltro locis incultis, herboſis, macilentis, aëri libero expoſitis. Inuenitur in multis locis cum flore luteo, interdum albo: Vidi, qui comam media ſui parte purpuream altera albam gereret.

Vires. Centaurium minus potenter calefacit, vlcera antiqua expurgat, ad cicatricem ducit. Eius decoctum hepatis obſtructiones tollit, & lienem induratum iuuat: Succus in paſſo vſurpatus, menſes & fœtum educit; cum melle oculis illitus caliginem tollit,

CAP. LXXI.

De Rhapontico.

RHAPONTICVM Rhabarbarum non eſt, neque etiam Centaurium maius, vt multi multa inter has ſtirpes affinitate decepti crediderunt. Nam Rhaponticum peregrina radix eſt, in his, quæ ſupra Boſphorum Thracium, ac Pontum Euxinum ſunt, regionibus proueniens, rhaphani maioris craſſitudine, ſubnigra, ac ruſeſcens, centaurio magno ſimilis, fractu facilis, intus colore ex atro ſubrubeſcente & ferrugineo ſapore ſubamaro, aſtrictorio, acrimoniæ omnis experte, odore ferè nullo.

In multis Galliæ hortis, eorum maximè, qui raris ſimplicibus perquirendis, emendis, ſtudioſè alendis operam ſedulam nauant, nunc Rhaponticum læte virens inuenitur, quod antiquorum Rhapontico tam bene conuenit, vt ipſiſſimum eſſe & autopſia efficit, & ratio ſuadet, vt credamus.

Optima Rhapontici radix ea dicitur, quæ cariem non ſenſit & commanducata, cum remiſſa aſtrictione in ore lenteſcit, colorémque reddit ex pallido ruſeſcentem, & ad croceum vergentem, qualem quotidie videmus in Pharmacopoliis Lutetianis. Nunc enim valde rara non eſt, & à cunctis pene ſeplaſiariis agnoſcitur.

Vires. Valet ad ſtomachi imbecillitatem, ad lienoſos, hepaticos, coxendicum dolores, ad conuulſa, rupta, febrium

brium circuitus, venenatorum animalium morſus, & vtiliſſimè antidotis admiſcetur.

CAP. LXXII.

De Meu.

MEV, ſiue, vt alij volunt, Meum, duplex eſt; vnum laudatiſſimum, quod in Macedonia reperitur, ſed copioſum in Athamanthe, vnde Athamanticum dictum: alterum magis vulgare, quod in multis Galliæ & Italiæ regionibus viret, quod herbarij nunc anethum ſylueſtre, nunc fœniculum tortuoſum vocant. Vtrique folia tenuia ſunt, anguſta, capillacea; ſurculi graciles cubitales, in quorum ſummitatibus prodeunt vmbellæ cum floſculis candidis, quos ſemina conſequuntur anguloſa oblonga, cumino maiora, odorata, cum acrimonia quadam amaricantia. Subſunt radices admodum tenues & odoratæ. *Species. Athamãticum. Anethũ ſylueſtre. Fœniculum tortuoſum.*

Meum calefacit ad ordinem tertium, ſiccat ad ſecundum: incidit, attenuat, expurgat, obſtructiones aufert, vrinam & menſtrua ciet, inflationes ſtomachi diſcutit, iecoris infarctus tollit, & vitia renum emendat. *Vires.*

CAP LXXIII.

De Anetho.

ANETHVM & Medici & mulieres commendatiſſimum habent: Hæ enim ſedulo Iunio menſe, quo ſcilicet tempore ſuis floſculis comatur, & ſuauiſſimè fragrat, excerpunt vel ſecant, ſiccant, ſeruant, & ſimul cum veſtibus recundunt, ad iucundũ illis odorem conciliandum. Medici verò ſimul & ſemine vtuntur ad multa vtiliſſima, vt dicetur.

Aſſurgit autem anethum bicubitali proceritate ſur-

culis rotundis, geniculatis, foliis tenuiſſimè diſſectis, & veluti capillaribus: floſculis in muſcario luteis: ſemine dein plano, admodum tenui, ac foliato, ex flauo palleſcente: radice dura ac fibroſa. In hortis ſeritur, & ſemel ſatum quotannis ex deciduo ſemine reuiuiſcit. Grauis vtcunque eſt anethi halitus, ſed tamen iucundus ac ſuauis.

Vires. Excalfacit & ſiccat ordine ſecundo, atque intro ſumptum vrinam ciet, tormina ac inflationes ſedat, ſingultum lenit, lac euocat, & eius copiam auget, incidit, attenuat, & humores ad coctionem perducit.

CAP. LXXIV.

De Petroſelino Macedonico.

PETROSELINVM aut vulgare eſt, ac noſtris in hortis frequens, Medicis apium hortenſe, vulgò Perſelium dictum, quod vt gratiſſimum olus, in culinis celebratur, vt prima ſectione notavimus; vel Macedonicũ, quod non prorſus ſimili modo à rei herbarię ſcriptoribus depingitur. Lobelius enim ferè domeſtico ſimile contendit, caule, foliis, vmbellis, ſeminibus, ſed in locis præruptis & ſaxoſis gignitur, vnde Petrapij & petroſelini nomen, adeo, vt vnum ſit noſtras & hortenſe, aliud verò ſylueſtre & Macedonicum. Fuchſius verò folia dat ei pimpinellæ, & ſemina ammi, eáque odorata, acria, & aroma olentia perhibet. Hoc non tantum ex Dioſcoride reſciuit, ſed vidit, & expertus eſt. Cum enim ſemen petroſelini, quod pro Macedonico ſeruabat, terrę mandaſſet, plantam habuit & foliis pimpinellæ reſpondentem, & ſemen his conditionibus abſolutum, quas ei tribuit Dioſcorides.

In Macedonia copioſum & laudatiſſimum naſcitur, maximè verò in locis ſaxoſis & aſperis. Lætè virens in horto Iohannis Gonerij Pharmacopœi Pariſienſis alitur, vt & aliæ multæ ſtirpes raræ & pretioſæ.

Calefa-

Calefacit & ſiccat inſigniter, vrinam mouet, menſtrua ducit, colico dolori prodeſt, tormina ſedat: laterum quoque, renum & veſicæ doloribus ſumptum medetur, flatus diſcutit, attenuat, incidit, vtiliſſimè Antidotis admiſcetur.

CAP. LXXV.

De Coriándro.

TAMETSI Coriandrum herba ſit viroſum & tetrum odorem ſpirans, hortenſe planè eſt, & ſtudioſè ſeritur & colitur. Eius enim grana dum refricantur, halitum grauem & ingratum deponunt, & ſuauiter olent. Surculus ei admodum tenuis, teres, cubitalis & ramoſus: folia primo ex ortu adianti ſimilia, laſinioſa, in tenues ac variè inciſa: nam eorum pars cauliculo propior minus; remotior, magis ſecatur: floſculi candidi ſunt in vmbellis laxis: ſemen nudum, rotundum, firmum, nonnihil ſtriatum, ac inane, quod primum viret, dein areſcens ex luteo albicat: radix breuis, dura ac fibroſa: foliorum teter ac putridus odor & cimices redolens.

Semen aceto ſolet præparari ad qualitatis cuiuſdam inimicæ caſtigationem, quam tamen ſola deſiccatione amittit, & innoxiè ſine præparatione ſumitur.

Coriandrum, ſeu Coriannon, aut Corion ex Dioſcoride, vim habet refrigeratoriam, & cum pane aut polenta, eryſipelatis, herpetibus & inflammationibus medetur, à quo tamen optima ratione diſſentit Galenus, probátque calidum eſſe, nec valere ad eryſipelas exactum, ſeu exquiſitum, ſed tantùm œdematodes: nam calefacit moderatè, reſiccat manifeſtè, atque adſtrictionis nonnihil obtinet. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. LXXVI.

De Capparibus.

Capparis in multis regionibus ſponte naſcitur, nullo aut exiguo cultu, atque vberiore prouentu in locis ſiccis & agris deſertis, citra ruſticorum opem. Frutex ſenticoſus eſt, humilis, ſpinis aduncis hamatus, cuius ramuli aculeis horrentes orbiculariter per terram ſternũtur: Folia circinata veluti mali cotoneæ, è quorum alis pediculi erumpunt longi, vmbones ſeu capitula rotunda proferentes, quibus dehiſcentibus, flores candidi panduntur, quibus ſuccedunt fructus oblongi, acinoſo ſemine pleni.

Illa florum rudimenta, ſeu capitula priuſquam ſeſe explicent, & adhuc nodoſa ſolent euelli, muria condiri, & in pharmacopoliis ſeruari pro capparibus, quæ minores maioribus creduntur præſtantiores. Conditura redduntur ſuauiores & ſalubriores ad medicum vſum & eſum. Radix quoque præſcinditur, cortex ſeparatur, ſiccatur, ſeruatur. Parum autem alimoniæ Cappares veſcentibus promittunt, quod partium tenuitate polleant, & medicinæ potius cibo naſcantur: à Muria tamen quendam mutuantur ſaporem ſtomacho pergratum, qui faſtidientes ſæpius inuitant ad epulas, & languentem appetitum reuocant.

Vires. Capparis (& fructum & radicem intelligo) excalfacit, extergit, purgat, incidit, digerit, lienem roborat, iuuat, minuit, obſtructa tollit, & morbis à ſplenis infarctu & imbecillitate originem ducentibus conducit.

CAP.

CAP. LXXVII.

De Periclymeno.

PERICLIMENON Romanis volucrum maius dicitur, aliquando Caprifolium, à Scribonio Largo Mater ſyluæ & matriſylua; à nonnullis Lilium inter ſpinas. Frutex eſt ſurculoſus, lignoſus, ſcanſorius, & ſeſe vicinis arboribus conuoluens ac circumligans, & ad ſumma earum faſtigia ſæpe ſurculis obſequioſis aſcendens. Folia profert ex longis interuallis & ſingulis geniculis bina, oblonga, læuia, mollia, ex albo virentia, prona parte albiora: flores candidos, & aliquando flaueſcentes, in longitudinem porrectos, fiſtuloſos, in extremo hiulcos, ſimul multos, ac velut in ſerto congeſtos, & ſuauiter olentes, apicibus aliquot è medio exeuntibus. Fructus partim rubens, rotundus, racematim cohæreſcens, in quo ſemen duriuſculum; radix craſſa & lignoſa; cuius nullus eſt in medicina vſus. *Nomina.*

Naſcitur in ſyluis & dumetis, & arbuſta tam arctè ſæpe amplexatur, vt ſuæ circumuolutionis impreſſum illis relinquat veſtigium.

Ex periclimenis quoddam frutices amplexando ſuos gyros ab oriente ad occidentem, aliud ab occidente ad orientem ducit, ídque ſemper & locorum vbique.

Periclymenum euidentiſſimè calefacit, ſiccátque, lienem minuit, orthopnoicis confert, vrinam mouet, ſingultum arcet, partus celeritatem facit, calculos pellit, faciei lentigines delet, & longo vſu ſterilitatem & viris & mulieribus adfert. *Vires.*

Xyloſtron periclymeno vultu quidem ſimile eſt, ſed nullis, vt hoc ipſum, eget adminiculis, vt fulciatur, ſed per ſe ſubſiſtit.

CAP. LXXVIII.

De Geniſta.

GENISTAM ipſæ etiam ancillæ agnoſcunt quam colligunt & colligant ad ſcopas. Naſcitur in locis incultis, macris, & aridis, præſertim noſtras, quæ ſylueſtris eſt, nam Hiſpanica, non niſi apud nos hortenſis, atque vix fruticans, ſylueſtri ſimilis, ſed virgultis, foliolis, & floribus maioribus.

Hiſpanicæ flores grauius ſpirant, virgulta ſuauius, ſylueſtris contra flores ſuauiores, virgulta admodum terra.

Geniſtella. Eſt quædam humilis geniſta, ſeu geniſtella dicta, cuius cauliculi hac illac, in membraneas alas, pro foliis extenduntur, à Medicis autem negligitur, nec vllus eius celebratur vſus. Geniſta floret initio veris, túncque flores nondum perfectè explicati, & aceto & ſale conditi, ſeruantur ad hyemen pro acetariis capparum more.

Vires. Calefacit & ſiccat ad receſſum vſque ſecundum: flores potiſſimum commendantur ad lienis, & iecoris infarctus expediendos: ſemen tritum & potum ad ʒ. j. aut ʒ. j. ß. cum aquæ mulſæ ℥. iij. aluum turbat & ſubducit, veſicámque aperit, & ſtranguriæ medetur.

CAP. LXXIX.

De Sabina.

Species. SABINÆ duæ traduntur differentiæ, vna baccifera, altera fructus omnis expers: Vtraque vix procera, iunipero valde ſimilis, & perpetuo virens. *Non baccifera.* Quæ baccis non grauidatur, graueolentior eſt, rigidior, & breuibus ſpinulis aſperior, coma perpetuo virente, odore moleſto, ſapore feruido & acri: Hæc pumila ſemper ferè eſt, in latitudinem ſeſe diffundens, nonnunquam tamen in altum aſſurgit,

git, dum eius rami caulem circumdantes præſcinduntur.

Altera minus horrida eſt, nullis pungentibus ſpinis aculeata, & tamariſci admodum ſimilis, odorem minus tetrum ſpirans, quam ſuperior, baccas edens ſubpuniceas ac reſinoſas. Hæc raro in regionibus frigidis delectatur, in multis verò calidis, vt in Gallo prouincia ſponte, & copioſa naſcitur. *Baccifera.*

Præter dictas, alia arboreſcens, amygdali ritu ac magnitudine à Belonio viſa eſt, in Creta & Myſia, cui credere malo, quam inibi peregrinari. *Arboreſcens.*

Sabina tertio gradu calefacit, ſiccátque, ſanguinem per vrinas ducit, menſtrua ſuppreſſa mouet: Cum vino ſumpta, vel adhibita fœtum excutit, vel viuentem, vel mortuum. *Vires.*

CAP. LXXX.

De Roremarino.

DVABVS plantis multum diuerſis nomen Libanotidis, quam Roremarinum dicunt, à Dioſcoride *cap.* 87. *lib.* 3. datum eſt: Prior ab eodem vocatur libanotis fœcunda, frugiferáque, cuius folia fœniculi ſimilia ſunt, humi ſparſa, iucunde olentia: caulis cubitalis, aut altior, concauus, vmbellis capitatus, ex quibus ſemen habetur oblongum, & acre, Canchrys dictum. Tres huius differentiæ perhibentur, Prior enumerata; Secunda illi valde ſimilis, excepto ſemine, quod latum eſt, vt Spondyli, nec mordax, nec acre; Tertia nec florem, nec ſemen profert. *Species.* *Roſmarinum ferulaceũ.*

Eſt aliud roſmarinum coronarium dictum, ferulaceo ſuperius deſcripto multum diſſimile: eſt enim frutex lignoſus, caules habens multos, tenues, longos, foliis anguſtis, crebris, duriuſculis, ſubtus albicantibus, ſuperna parte viridibus conueſtitos, ac floribus hinc inde multis, ex cæruleo candeſcentibus coronatos. Odor vtcunque grauis, non tamen ingratus, vt qui

Digitized by Google

caput ac cerebrum & neruos roboret. Paſſim in hortis plantatur, & in calidioribus Galliæ regionibus ſponte prouenit. Bis floret quotannis, Verè & Autumno.

Vires. Excalefactoria qualitate præditum eſt. Ictero feliciter medetur, ſi eius decoctio ante exercitationem bibatur; deinde exercitatus balneum ingrediatur & merum potet, neruorum reſolutioni prodeſt, ſtupori & morbis omnibus cerebri à frigidis humoribus natis.

CAP. LXXXI.

De Agno caſto, ſeu vitice.

IN multis calidis regionibus, ac fluminum ripis, & aſperis locis, vt torrentium alueis, arbuſcula quædam naſcitur odora, Agnus caſtus, ſeu Lygos, & vitex dicta, foliis cannabinis, ſed in ambitu non ſerratis; oblongis, acuminatis & vnico pediculo cohærentibus. Ramos promit longos, lentos, fractu pertinaces: flores ſubpurpureos, verticillatim, ac ſpicato ordine ſurculorum faſtigia circumdantes: Semen rotundum Cardamomo minori ſimile. *Dioſcor. cap. 36. lib. 1.* Dicitur Agnus caſtus, quod ad caſtitatem conferat, foliis & floribus ſumptis & ſubſtratis.

Vires. Calefacit & ſiccat inſigniter, & flatus omnium maximè diſcutit, venenatis ictibus & lienoſis auxiliatur, menſes ciet, ſeminis motum cohibet, nocturnas veneris imaginationes, vt ſemen rutæ compeſcit, ob id matronæ in Theſmophoriis Athenienſium, caſtitatem cuſtodientes huius foliis toros ſibi ſternebant.

CAP.

CAP. LXXXII.

De Fraxino, & Ornithogloſſo.

FRAXINVS arbos eſt procera, Media & Milea Græcis dicta, non modo ad ſupellectilium ligneorum fabricam, ſed rem medicam vtiliſſima & aptiſſima, ex cuius cortice, ligno, fructu multa percipiuntur commoda. Aſſurgit autem caudice multum craſſo, & alto, cortice inuoluto, tenui & læui, foliis oblongis, velut ex multis conſtantibus, & vno pediculo adhærentibus, glycyrrhizæ, aut iuglandis modo.

Abſque prægreſſis floribus conſpicuis, ſiliquæ ſimul multæ & colligatæ ex vno pediculo, à ramis teneris prodeunt, quæ quod auium linguam referant, aut medulla intus concluſa veluti ligulam exprimat, linguæ auium, Ornithogloſſa Græcis dicta, nominantur.

Tanta verò antipathia à veteribus traditur inter ſerpentes, & hanc arborem eſſe, vt malint ipſi in ignem proſilire, quam frondes aut ramos perreptare, ſi iiſdem & igne circumdentur: potius enim lignum, quam ignem aufugiunt.

Fraxini folia, vt etiam cortex moderatè calefaciunt, efficaciter ſiccant, ſemen verò, quod Ornithogloſſum, & aliquando Orneogloſſum nominant, calidum & ſiccum eſt receſſu ſecundo. Quod ſi tanta ſit huius arboris contra ſerpentes facultas, vt etiam ſola ipſius vmbra abigantur, multo potentiores aduerſus venena præſtabunt effectus, folia, aut ſuccus, aut aliæ partes arboris, dum aſſumuntur, vel adhibentur. Ob id feliciter vſurpantur ad eorum affectuum curationem, qui malignæ cuiuſdam qualitatis ſunt participes, vtiliterque antidotis admiſcentur. Semen autem valdè commendantur ad ſtimulos veneris excitandos: medetur & iecoris, lieniſque doloribus ex cauſa frigida cum vino. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. LXXXIII.

De Viſco querno.

Species. I. VISCI tria ſunt genera, vnum Plinio, Scribonio, & Heſichi ovenenum eſt, quod ex chameleone nigro appetente canis ortu, interdum collacrymare traditur, ab ipſis Ixia nominatum; alterum malacticum eſt, auibus inuiſcandis & captandis dicatum, quod ex corticibus aquifoliæ elixatis, in fimo ſepultis, putrefactis, tritis, & aqua lotis, ad corticis ſeparationem paratur, remanente tantum viſcilagine,

3. Tertium eſt veluti planta plantæ adnata, quam ſcil. *non ſua ſeminat arbos,* Inquit Virgil. 6. *Æneid.* Et quæ, cùm in terra non feratur, aut ſata nuſquam vireſcat, in aliena planta lætè naſcitur & fruticat, perpetua fronde ac ſemper virente. Naſcitur autem non in arbore ſingula, ſed in quamplurimis; iiſque diſſimilibus, vt in quercubus, pomis, pyris & domeſticis, & ſylueſtribus, ſalicibus, oxyacanta, populo & aliis multis.

Excedit verò rariſſimè cubiti altitudinem, ſed in latitudinem ſeſe diffundit, ramis multis breuibus, geniculatis, lignoſis, dilutè virentibus; foliis oblongis, latiuſculis ſtriatis, ex viridi nonnihil flaueſcentibus: baccæ eius geniculis adnaſcuntur, rotundæ, albæ, ſplendidæ, quibus hieme turdi, merulæ, palumbi, & aliæ aues veſcuntur: radices nullæ, niſi arboris viſcigeræ, fibræ ac rami pro radicibus habentur. Anile & fabuloſum eſt, quod aſſerunt nonnulli, viſcum nempe non naſci, niſi à ſemine per auis alicuius, vt turdi aut ſimilis ventrem prius reddito.

Viſcum vnde naſcatur. Æquè ridiculum quod Athenæus ſcribit, Si *οἰνάς*, id eſt, vinago, ſeu columba ſylueſtris viſci ſemem comederit, ſuper quacunque arbore aluum exonerarit, viſcum naſci: Naſcitur enim non ex ſemine, non ex animalis ſtercore; ſed *veluti ex ſudore arboris illius, cuius trunco adhæreſcit.* *Quodnã ſit optimũ.* Præſtantiſſimum autem & laudatiſſimum,

tiſſimum, quod ex querco habetur.

Calefacit cum acrimonia & amaritudine; Ex eorum *Vires.* tamen eſt genere, quæ non protinus admota calefaciunt, ſed quæ tempus requirunt. Diſcutit, emollit, attrahit: Tubercula, parotidas, cæteróſque abſceſſus cum reſina & pari cera mixtum maturat, & morbo comitiali efficaciſſimè prodeſt.

CAP. LXXXIV.

De populo.

POPVLVS arbos triplici diſcrimine notatur, vna dicitur alba, quibuſdam farfarus; alia nigra; tertia Lybica, vulgo tremula: *Species.* Hæc locis vdis & ſiccis æquè viret, aliæ riguis tantum delectantur. Prior caudicem habet craſſum, procerum, læui & albicante cortice indutum: folia lata, inciſa, angulosa, ſuperne læuia & virentia, inferne albicantia, lanuginoſa, tuſſilagini ſimilia, prolixo pediculo adhærentia, tremula. *1. Populus alba.*

Nigra citius in altitudinem ſeſe gerit caudice craſſo, læui, albicante: folio rotundo, oblongo, ſuperne acuto, hederaceo, pediculo longo & tenui appenſo. Iulos profert longos, ac veluti racemum, cui acinuli hærent piperis rotundi modo, qui, vbi maturuere, decidunt, antequam ſæpe in pappos dehiſcant. *2. Populus nigra.*

Prima huius germina foliorum futurorum rudimenta, oblonga & acuta, pingue quiddam oleoſum, acreſinoſum habent; digitis adhæreſcens & ſubflauum: A Pharmacopœis oculi populi vocitantur, quos Veris initio excerpunt, tundunt, & cum axungia ſuilla ad menſem Iunium in figulino vaſe recondunt, ad vnguenti populei confectionem. Ex foliis eius apes lachrymam quandam colligunt, ex qua propolidem conficiunt. *Populus Lybica, tremula, ſeu montana.*

Lybica, ſeu tremula, aut montana populus à nigra vultu vix variat, ſed folia gerit duriora, minora, in am-

Digitized by Google

bitu profundius ſerrata, pediculis longioribus cohærentia: ob id ad motum ventorum flatu citatiora, & mutuo inter ſe colliſu crepitantia. A quibuſdam Cercis putatur; hæc tamen ſecundum Theophraſtum videtur ea eſſe, quæ apud nos arbor Iudæ vocitatur.

Vires. Gemmæ autem populi nigræ (ſic enim rectius, quam oculi nominantur) tantum in re pharmacaria vſurpantur, facultatémque calefacientem & ſiccantem habent & partium tenuitate incidentem ac mollientem: Folia vim eandem ſortiuntur, ſed imbecilliorem: Cum aceto trita & illita podagricis doloribus vtiliter medentur.

An ex populo defluat lachryma in Padum amnem, & coeat in ſuccinum, vt plerique Dioſcoridem ſecuti putant, poſtea aptius ſuo dicetur loco.

SECTIO V.

DE SIMPLICIBVS REFRIGERANTIBVS.

MEDICAMENTA *non omnibus in regionibus naſcuntur optima, ſed alia in calidis, alia in frigidis vberius & lætius; nam hic ſegetes, illic veniunt felicius vuæ. Quæ ad meridiem & æſtuoſum cœli aſpectum vergit regio, calida ſimplicia, quæ ad Septentrionem, frigida & præſtantiora fœcundius alit. Quod ſi materiei medicamentariæ ſtudioſius incumberent hi Medici, qui Aſiam, Aphricam, & peregrinas regiones incolunt, ad ſuam & ſuorum incolumitatem fidelius tuendam, multas è noſtro ſolo ſtirpes, quas non habent, viribus eximiis præditas efflagitarent, quarum nonnullis & ſuauius ad alendum, & aliis felicius ad medicandum vterentur. Multas ſiquidem habemus, quæ nec in Ægypto, nec in Chyna, aut alibi ſub Polo Antartico virent, aut arte vlla queunt excurari.*

curari. Quauis enim cœli facies, in quouis ſolo, plantam quamlibet animare, lætam, viuacem & fœcundam reddere minimè poteſt. Europa autem præter calefacientia multa, infinita penè refrigerantia producit: Inter quæ ea tantùm hic enarro, quæ ad compoſitiones in noſtra officina traditas accedunt. In quorum deſcriptione, de his primùm, quæ ſummè refrigerant, loquor; tum de his, quæ mitius; poſtremò de his, quæ inter refrigerantia & calefacientia ambigunt.

CAP. I.

De Mandragora.

HVCVSQVE vetularum eſſe credidi inſomnia, quæ de Mandragora narrantur, de quibus plebeculam audiui ſæpe garrientem. Ex quorundam tamen veterum tabernis illamet figmenta deprompta eſſe comperio, qui nimium creduli forſan, quæ ab imperitis audiere, literis mandarunt; nam Græcorum nonnulli, quod illius radicem, tanquam philthrum quoddam ad amatoria conducere arbitrarentur, Circeam nominarunt. Pythagoras, quod hominis truncum, & artus vtcunque repræſentaret, eiúſque radices ſæpius geminæ, quaſi crura duo & clunes oſtentarent, Anthropomorphon nominauit: Ad cuius nominis alluſionem accedit Mandragora, iuxta Septentrionalium idioma, apud quos *Man* hominem notat, & *Draghen*, quaſi gerens hominis figuram. Anilia tamen fictitiáque ſunt hæc omnia, quibus vafri circulatores incautos ſæpe decipiunt, dum radiculas quaſdam bifidas circumferunt, in quibus faciem humanam ſculptam, & artus diſcriminatos agnoſcere facile eſt: De hiſque mira & incredibilia narrant, vt ab idiotis nummos extorqueant.

A quibuſdam vocatur malus canina, ab aliis pomus terreſtris, eo quod poma ferat rotunda, lutea, vitellis

ouorum induratorum ſimilia, odorata quidem, ſed viroſa.

Species. *Morion.* *Hypoplomon.* Eius autem duæ traduntur differentiæ: vna dicitur mas, ſeu candida, μώριον Græci vocant, nonnulli Arſen, alij Hypoplomon, quæ ingentibus foliis, betæ ſimilibus, latiis, & læuibus viret.

Fœmina verò nigra dicta, folia pandit anguſtiora, lactucæ minora, aliquantum hirſuta, humi procumbentia.

Poma producit mari ſimilia, ſed minora: ſorbi effigie, ex luteo palleſcentia. Radices habet ſæpius binas, aliquando ternas, inter ſe conuolutas & intortas, exterius nigras, intus albas, carnoſas, longas & craſſas.

Vnde dicatur. Mandragora nulla patienter fert Solis æſtus, & lætius fruticat in locis vmbroſis & apricis: vnde Mandragora forſan dicta, vt viri quidam docti putant, quod in mandris & ſpecubus ſata delectetur.

Vires. Dioſcoridis tempore colligebatur radicis ſuccus, qui inſolatu concretus multo erat in vſu: nunc radicibus & foliis vtimur quidem, ſed rariſſimè, atque in his ſolùm affectibus, qui alia blandiora ſtupefacientia temnunt.

Ex pomis paratur oleum per infuſionem, vt in Officina demonſtrauimus, quod prudenter adhibitum dolores quoſuis tollit, & blandè ſomnum conciliat.

Rariſſimè autem Mandragora per os ſumitur; atque his, qui vrendi vel ſecandi ſunt, ne dolores ſentiant, aliud quoddam potius medicamentum opiatum, idoneis ſimplicibus caſtigatum datur, quo ſine noxa ſenſus conſopiuntur. Vis enim mandragoræ non tantùm impensè frigida eſt, ſed etiam narcotica: Proinde non tuto, niſi prudenter vſurpata: nam inter venena ab Aëtio *c.* 45. *tit.* 4. *ſerm.* 1. numeratur.

Mala inſana Melongena. Mandragoræ quædam planta cognata eſt, quæ mala fert ex cæruleo purpurea, oui magnitudine, quæ mala inſana nonnulli vocant: Alij Melongena, quidam poma amoris. Adnaſcuntur ſurculo pedem alto, vtrinque foliis ſolani ſimilibus amicto, è cuius media parte ſurſum verſus, prodeunt flores albicantes, quibus mala ſuccedunt, multa carne turgida, ſucculenta, granis par-

bis

nis prægnantia. His vtuntur in acetariis nonnulli non ſine magno ſanitatis diſpendio.

CAP. II.

De Solano.

MVLTA Solani perhibentur diſcrimina, primum Dioſcoridi dicitur ſatiuum ac hortenſe. Theophraſto inter olera repoſitum. Nunc tamen nec eſtur nec ſeritur, ſed ſponte etiam inuitis hortulanis ſecus vias germinat, adoleſcit, floret, & baccas gerit nigras, vnde Galli Morellam nominant: Officinæ Solatrum, Græci Strychnon. *Species.* *Morella.*

Planta eſt pedem alta racemoſa, foliis oxymi, ſed maioribus nigricantibus baccis, racematim coëuntibus, rotundis primum viridibus: à maturitate nigris. Præcedunt flores purpurei, elegantes, ex quorum vmbilico prodit apex luteus, ſpecioſúſque. *Vires.*

Refrigerandi facultatem obtinet inſignem: ob id ignibus ſacris conuenit, capitis dolori à cauſa calida prodeſt: æſtuanti ſtomacho auxiliatur. Eius baccæ ad vnguentum Diapompholigos efficaciter accedunt. Stillatitius liquor ad oculorum inflammationem, & aliarum partium ardores vtiliter vſurpatur. Vim quoque ſtupefacientem cùm obtineat, ſomno conciliando ſæpe prodeſt.

Aliud quoddam Somniferum, ſeu Dormitorium nuncupatur, quod videlicet inſigniter ſomnum conciliet. Ramoſa planta eſt, fructu contumax, foliis multis, ac maiuſculis, aliquantum hirſutis, & ad effigiem cotoneæ mali accedentibus, ſubobſcuris: radice exterius rubra, & vbi aruerit albicante, flore ampliuſculo, ſubrubro nec aſpectu valde grato: è cuius cauo fructus emergit rotundus, ceraſæ magnitudine, qui præſentem vtentibus adfert interitum. Soporiferum quidem opio validius. Multis in locis agreſtibus, & incultis læte fruticat, & præſertim in rupibus à mari *Solanum Somniferum.*

Digitized by Google

non longè diſſitis, vnde botanici ſolanum marinum, Officinæ ſolatrum vocitant.

Solanum furioſum Tertium ſolani genus maniacum, ſeu furioſum & lethale, quibuſdam, Thryoron, aliis Periſſon dictum, folia gerit erucæ ſimilia, ſed maiora ad acanthum accedentia promit: caules multos, proceros, ſpecioſos: florem nigricantem, quem fructus conſequitur ramecoſus, niger, rotundus, decem aut duodecim acinis prægnans. Id eſſe creditur, quod multi Doryon, vel dorycnion nominant. Sunt qui nihil diſcriminis eſſe inter Solanum ſomniferum & furioſum, ſeu Manicum putarunt, quod tamen magnum rei herbariæ periti agnoſcunt.

Solanum lignoſum Quartum quoddam genus eſt Strychnodendron, ſeu ſolanum lignoſum, quibuſdam amara dulcis, vel dulcamara, dictum, quod vitium ritu pergulas & ſepes ſcandit, foliis & ſurculis ſmilaceis, ſed durioribus & nigrioribus, floribus purpuraſcentibus & violaceis, ac inuerſis. Ex quorum vmbilico luteolus emicat apex. Succedunt baccæ, paruæ, ſucculentæ & viroſæ.

Vua lupina. Aconitũ pardal. Solanum tetraphyllum. Ad ſolana multorum conſenſu iuſtè refertur alia planta, quibuſdam Vua lupina, aliis Aconitum pardalianches, nonnullis herba Paris dicta, quam Geſnerus Monococcon, Pena Solanum tetraphyllon nominat. Verum his omnibus ſolanis, hortenſe ſi exceperis, aut nunquam, aut raro Medici vtuntur: nam eorum vſus minimè tutus eſt. At *mala ea medicina eſt, quæ maioris mali periculum adfert.*

Stramonium. Alia adhuc ſtirps ob effigiei & virtutis cognationem inter ſolana refertur, quæ Stramonium, vel rectius Strychmonium, à quibuſdam Lycoperſium, ab aliis Metel, à nonnullis hyoſcyamus Perunianus & Baryococcalon dicitur: cuius duo traduntur diſcrimina, vnũ maius eſt, quod hominis proceritatem æquat, & ſæpe ſuperat: alterum minus bicubitale, aut paulo altius vel breuius. Vtriuſque facies eadem & flores vtrumque gerit albos, maiuſculos, ſmilacis æmulos & poma craſſa, ſpinoſa, echinata, in minore rotunda, in maiore acuminata, cui & folia & omnia maiora.

Refertur etiamnum ad ſolana alia planta illis cognata,

Digitized by Google

gnata, quàm officinæ Solanum pomiferum, nonnulli Lycoperſicum vocãt. Mala enim gerit ex aureo crocea, quæ herbarij poma mirabilia, aureáve nuncupant. Sunt, qui & Ammonum Plinij ad ſolana deducere tentant. Diſpar tamen vultus, & natura refragatur.

Solanum pomiferũ *Poma mirabilia.*

CAP. II.

De Alkekengi.

SECVNDVM Solani genus Dioſcorid. Halicacabus eſt, quem officinæ Mauritanorum vocem ſecutæ, Alkekengi vocant; ob cuius ad multa celeberrimos vſus, ſeorſim diſſerere placuit. A veſicæ figura, quam eius grana inuolucro quodam membraneo veſtita referunt. Solanum veſicarium nuncupari ſolet. In ſqualidis locis, vt inter vineta lætè naſcitur, & vberrimè fruticat, cauliculos cubitales proferens, tenues, rotundos, ſubrubros quaſi geniculatos: folia ſolani, ſed paulò maiora: flores ſubalbidos, quibus folliculi veſicarum inſtar ſuccedũt, primum herbacei, deinde phœnicei, in quorum ventre, grana rotunda, ceraſorum magnitudine, effigie, & colore includuntur, carnoſa, & ſeminibus, planis, teretibus & ſubcandicantibus turgidula.

Solanu veſicarium.

Fructus hi quibuſuis, vel etiam pueris, notiſſimi ſunt, qui hyemalia ceraſa eoſdem vocitant, & ſæpe magna quantitate & innoxiè mandunt. Vrinæ mouendo & ſaburræ, à renibus & veſica deturbandæ, & foras protrudendæ mirum in modum conueniunt.

***

CAP. IV.

De Hyoſcyamo.

Altercũ. Herba Apollinaris Vires.

HYOSCYAMVS, à quibuſdam herba ſuilla dicitur, quod ſues eius eſu quaſi cõuellantur: ab aliis Altercum & Apollinaris herba, quia hyoſcyamo dementati, rixando & altercando ſe torqueant, & velut Apollinis œſtro percellantur. Vidit Matthiolus pueros, qui ſemen hyoſcyami comederant, adeo deſipere, vt à cacodæmonibus eluſos autumarent permulti.

Species. Niger.

Sunt verò tres hyoſcyami, niger, albus, luteus. Nigro folia ſunt hirſuta, longa, lataque, vt verbaſco; laciniofa, vt Acantho: caules cubitales, & ſæpe altiores, craſſi brachiati, ac ramoſi, qui medio ſui flores è fuſco palleſcentes promunt: quibus calices ſuccedunt ventricoſi, oblongi, teretes, supernè aculeati, pixidulis aut calathis paruulis ſimiles, & præſepiolis diſſepti, in quibus continetur ſemen exiguum, colore fuſcum & obſcurum. Radix albicat, craſſa, erutu facilis, in alterum annum viuax, perquam vtilis ad anodyna, & minus, quàm folia, fœtens.

Vires.

Alij duo hyoſcyami rari ſunt, nec niſi in hortis culti viſuntur. Rarò quoque ad medicos accedunt vſus: quotidie verò niger vſurpatur. Omnes refrigerant ad tertium ordinem, & vim habent narcoticam: Albus autem reliquis minus & refrigerat, & ſtuporem inducit.

CAP. VI.

De Papauere.

Species.

PAPAVERVM duo ſunt in vniuerſum genera, hortenſe vnum, & ſylueſtre alterum Hortenſis multæ varietates agnoſcuntur, à florum colore, den-

re; denſitate, & figura ſumptæ. Quoddam dicitur ſimplex, aliud polyanthon, ſeu multiflorum: atq; vtrumque, vel album, vel purpureum, vel rubellum. Sylueſtris quoque multa ſunt diſcrimina, vt nigrum, rubrum, rhœas vulgò dictum, ſpumoſum & corniculatum. Cuius adhuc quatuor differentiæ videntur: vnum commune eſt, & luteum, alterum violaceum, & duo phœnicea.

Satiuum ſurculis vt plurimum bicubitalibus ſeſe erigit, foliis oblongis, pallidis, per ambitum ſerratis, nullo pediculo adhærentibus, floribus vel candidis, vel rubellis, vel alterius coloris pro ſtirpis varietate, capitibus rotundis, oblongis, quorum cellulis ſemen includitur, vel nigrum, dum ex papauere nigro, vel album, dum ex albo ſoboleſcit. *Papauer Satiuum*

Erraticum ſeu rubrum dicitur μήκων ῥοιάς, quaſi fluidum, à flore celeriter decidente. Folia gerit erucæ ſiſimilia, inciſa, aſpera; flores rubros & ſemen rufum, Naſcitur in aruis potiſſimum inter ſegetes. *Papauer Erraticũ*

Spumeum Matthiolo ignotum, à quibuſdam recentioribus pro Gratiola, ab aliis pro ſaponaria ſumitur. *Spumeũ.*

Ceratites ſeu corniculatum folia habet ſubalbida, in ambitu erratici modo ſerrata, flores luteos, fructum paruum, ſeu ſiliquam, vt cornu inflexam, corniculo fœnigræci ſimilem. *Corniculatum.*

Paſſim in hortis ſtudioſè cultis & pinguibus ob florum elegantiam ſeri ſolent papauera polyanthea, fimbriata, patula, roſea, variorum colorum. *Papauera polyãthea.*

Omnibus autem ineſt refrigeratoria facultas, ſed erratico cæteris maior: ita, vt eo ſolo quis vti non poſſit innoxiè, ſicut ſatiuo ac hortenſi. Omnibus quoq; vis hypnotica, ſed validior nigro, quod malignæ cuiuſdã qualitatis eſt particeps, adeo vt ſi quis immodicè vtatur, veterno quodam, tanquam lethargicus detineatur. *Vires.*

E papauere vulnerato aliquando ſponte gummeus quidam liquor dimanat, quem κατ᾽ ἐξοχὴν ὄπιον, & ὄπιον antiqui nominarunt, ad ſenſus ſtupefaciendos, ſomnum conciliandum, & immanitatem alicuius doloris placandam, vel certè fallendam vtiliſſimum, quo ſolent Turcæ caſtra ſequentes vti, vt ad pugnam *Opium.*

Digitized by Google

ſint alacriores, & tanquam ebrij ad pericula quæuis minus formidoloſè ſeſe præcipitent.

Opij qualitates. De eius qualitatibus primis adhuc certatur, cùm primæ notæ Medici, qui de re medicamentaria ſcripſerunt, aſſeuerent, frigidum eſſe, vltra tertium gradum: cui tamen quantitati refragantur illius amaror & acrimonia, quibus organa guſtus feriuntur, ac vellicantur; quòd occaſionem dedit multis calidum eſſe confiteri.

CAP. VI.

De Semperuiuis.

Aizoon maius. SEDVM plebeculæ lombarda eſt, quaſi Iouis barba: Aizoon Græcis, Semperuiuum Romanis dictum, quod ſemper vireat, & quaſi ſit frondibus æternum, patientiſſimum frigoris: nec vlla hyemis rigiditate marceſcens.

Naſcitur in locis aridis, Soli expoſitis, vt ſuper muris & pauperum tectis, ac domorum ſuggrundiis, in quibus lætè fruticat, frondibus craſſis, carnoſis, mucronatis, cynaræ ritu ſucculentis & virentibus, circa radicem denſioribus, caule interdum pedali, aliquando humiliore, ſæpius altiore, frondibus ſquamatim diſpoſitis veſtito ad cacumen, vbi in alas diuiditur paucas floſculis herbaceis & ſubrubeis coronatas.

Species. Sunt autem aizoi multa diſcrimina, ex quibus tria in vniuerſum agnoſco genera, maius, minus & medium. Ad maius, ſi nominis effigiei habeamus rationem, aloë ipſa non præter rationem poteſt referri: hanc enim ex illius ſobole quaſi natam, vtriuſque conditio contendit. Ad medium, Craſſula, ſeu Telephion Græcorum: quod Officinæ fabam inuerſam, vulgus Orpinum nominat, vt etiam militaris aizoides, ſedũ aquaticum dictum, videtur attinere. Nam vtrumq; peruiuax eſt, perpetuóque virens, & aizoo valde cognatum, éſtque medium inter ſemperuiuum maius, & alia omnia

Aloën ad Aizoa ſpectare.

Aizoon medium

nia

nia, mox deſcribenda: atque rectius aizoon medium dicitur, quàm aliud quoddam hortenſe, teretifolium & ſculentum, quod acetariis admiſcetur, nonnullis paruum aliis medium ſedum, vulgò *Triquemadame*, nuncupatum: quod à radice paruula ramulos multos & graciles edit foliolis onuſtos paruis, oblongis, rotũdis, carnoſis, mucronatis, & floſculis luteis & ſtellatis.

Parua autem ſemperuiua plurima ſunt: quorum minimum Illecebra eſt, Græcis ἀνδράχνη ἀγρία, vulgò panis auium nuncupata, quam multi tertiam ſedi minoris differentiam conſtituunt. Puſilla ac pulchella planta eſt, ramulis multis repens: floribus aureis, ſtellatis. Muros & loca ſaxoſa amplexatur: guſtu calidiſſima eſt, & exulcerans, vnde Germani piper murinum nominant. *Aizoon tertium. Illecebra.*

Secunda aizoi parui differentia quibuſdam Craſſula minor Italis *Granelloſa*, Officinis vermicularis, & aliquando Cauda muris dicitur. Paruula quoque planta eſt, foliolis rotundis, oblongis, carnoſis, inſtar vermium mucronatis, è totis ramis exilibus, breuibúſque pendulis: floſculis pallidis, & interdum albidis, vnguenti martiati compoſitionem ingreditur. Hæc duo aizoa minora inſigniter calefaciunt & exulcerant. *Vermicularis. Craſſula minor. Granelloſa.*

Tertium eſt ſedum quoddam maiuſculum, æſtiuum dictum, quod ſurculis aliquanto maioribus aſſurgit, foliis rotundis, carnoſis, vt vermiculatæ: ſed maioribus. Nuſpiam ſemper viret, ſed adueniente hyeme marceſcit. *Aizoon tertium æſtiuum.*

Plures adhuc aliæ ſtirpes, folio ſempiternæ, ac perpetuò virentes, & Semperviuis vultu, viribúſque cognatæ, ad eorum familiam iuſtè referuntur, vt Aizoon hematoides, Aizoon ſcorpioides: Sedum quoddam Petreum montanum, ac puſillum, aliud quoddam magnum & arboreſcens, aliud & puſillis, rigidiſque ſurculis fruticis more aſſurgens. *Aizoi varietates.*

Aizoum maius refrigerat ordine tertio: ob id ad eryſipelata, herpetas, & inflammationes quaſuis valdè conuenit. Ex minoribus quædam refrigerant quidem, ſed exceſſu minore, alia efficaciter calefaciunt ſimul & exulcerant, vt vermicularis & illecebra. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. VII.

De Cynogloſſo.

CYNOGLOSSO folia ſunt mollicea, lenta, oblonga, pauca lanugine pubeſcentia, ad tactum minimè aſpera, ex glauco virentia, effigie & mollicie linguæ canis æmula.

Surculi ei teretes ſunt, incani, cubitales, & ſæpe longiores, in alas diuiſi, floribus puniceis ac purpuraſcentibus coronati. Singulos flore conſequuntur quaterna ſemina, parua, ſimul cohærentia, hirſuta & lapparum modo veſtibus inhærentia. Subeſt radix craſſa ſymphyti magnitudine & colore, atque odore penè ſoporifero, cuius laudatur vſus ad acres & tenues fluxiones. Multum enim incraſſat, & manifeſtè refrigerat, vnde ambuſtis vtiliter à mulierculis adhibetur. Frigida & ſicca creditur gradu ſecundo, facultatémque habet cohibendi & incraſſandi: ob id baſim præſtat quibuſdam catapotiis ab eo denominatis, quæ dantur efficaciter omnibus morbis, qui ab humoribus fluentibus proficiſcuntur.

CAP. VIII.

De Plantagine.

Species. PLANTAGO, vel aquatica eſt, cuius tres agnoſcuntur differentiæ, raro ad medicos vſus ductæ: vel terreſtris & communis, à planta abſolutè plantago dicta, cuius frequens ſanitati tuendæ, & morbis profligandis vſurpatio. Eius duo à Dioſcoride traduntur diſcrimina, maior & minor. Maioris tres ſunt varietates, vulgaris, incana & roſea.

Vulgari

Vulgari folia betacea ſunt, craſſà, lata, lateque virentia: caulis anguloſus, ſubruber, interdum cubitalis, ſæpe breuior, in ſummo ſpicatus, tenui ſemine, ac copioſo prægnans. Naſcitur in vdis & lacunoſis locis, & ſecus vias.

Roſea dicitur, quod vmbellam herbidam, patulam, foliolis permultis, roſæ modo, ſimul cohærentibus compactam gerat. In cæteris ſupradictæ prorſus ſimilis eſt. *Plantago roſea.*

Minor plantago foliis viret anguſtioribus, minoribus, mollioribus & tenuioribus: cauliculo anguloſo in terram inclinato: floſculis pallentibus, ſeminibus paruulis, ſurculorum ſummitatibus connatis. Vocatur in Officinis Lanceolata, & liquando Lanceola, quod eius folia lanceæ cuiuſdam ritu ſint acuminata. A quinque fibris & velut neruis, quibus habet diſtincta, & velut ſulcata folia: interdum quinqueneruia nominatur: vt etiam ſeptineruia, cùm præter quinque fibras inſignes aliquando paruulæ adhuc duæ quibuſdam in foliis emicant. Nonnulli deprauatè ex quinqueneruia Centineruiam effecerunt. Vocatur & Arnogloſſum, quod folia agninæ linguæ ſimilitudinem referant. Speciatim tamen quibuſdam ſic tantùm dicitur, quæ folia promit rotundiora & lanuginoſa. *Lanceolata.* *Quinqueneruia.* *Arnogloſſum.*

Plantago refrigerat & ſiccat ordine ſecundo, aſtringit, denſat, cohibet, abſtergit: ob id ad herpetas, eryſipelata, inflammationes, & omnes ſanguinis eruptiones conducit, fluxiones ſiſtit, dyſenteriæ & omni alui fluori conuenit, putredinem arcet, & partes quaſcunque roborat. *Vires.*

CAP. IX.

De Centinodia, ſeu Polygono.

CENTINODIA, à nodorum frequentia, vt aliquando Seminalis & Polygonũ à ſeminis multitudine dicta, nunc Corrigiola, nunc à cohi- *Corrigiola.*

Digitized by Google

Sanguinaria. Proſerpinaca. bendo ſanguine, Sanguinalis & ſanguinaria, interdúmque Proſerpinaca, vel potius Serpinaca à ſerpendo nuncupatur. Herba eſt humilis, humi reptans, graminis ritu, ramis exilibus, copioſis, nodoſis, & geniculatis, foliis rutæ, ſed longioribus, mollioribúſque, ſub quibus minutulum, & multum ſemen turget, præuiis floſculis ex rubeo pallentibus. Naſcitur ſponte in locis incultis & ſemitis, pedibúſque ſolet inculcari, nec imbecillius viret.

Vires. Polygonum mas (ſic enim ad alterius fœminini differentiam dicitur) vim habet refrigerandi, aſtringendi, & ſpiſſandi eximiam, proinde contra herpetas, ignem ſacrum, & omnem inflammationem valet.

Succus eius per os ſumptus, cuiuſlibet partis profluuium & excreationem cruentem compeſcit: aluum impenſius fluentem ſiſtit.

Datur & feliciter contra ſtomachis ardorem, & venenatorum animalium morſus.

Polygonũ fœmina. Aliud Polygonum, ſeu Centinodia fœmina dicitur, vno caule, arundini tenellæ, vel magis equiſeto ſimili, in locis aquoſis aſſurgens, denſis geniculis, quę folia tenuia, piceæ frondibus ſimilia in orbem conueſtiunt.

Polygonũ marinũ. Datur & marinum quoddam Officinis ignotum, & inuſitatum.

Poliganatum. Sunt, qui vocum affinitate decepti pro Polygono Polygonatum, & viciſſim pro hoc, illud aſſumunt, ſed diſſimilis eſt multum vtriuſque effigies. Nam Polygonatum, ſeu Sigillum Salomonis, planta cubitalis eſt, & *Sigillum Salomonis.* ſæpe altior, caule rigido, incuruo, radice craſſa, & nodoſa.

CAP. V.

De Symphyto.

Species. SYMPHYTA tria magna ſunt: Alum, ſeu vulgare & conſolida maior dictum, tuberoſum, & maculoſum. Totidem media, petræum, bugula

& pru-

& prunella. Parua verò multa, vt Bellides omnes, Margaritæ, à plebecula nominatæ, quarum multæ traduntur varietates, coronamentis potius, quam officinis dicatæ.

Symphytum maius. Symphytum maius ſeu conſolida maior, & à foliorum ſimilitudine, auricula aſini, dictum, caulem edit bicubitalem, folia ampla, longa, lata, craſſa, aſpera, hiſpida, ac bugloſſi effigiem accedentia, ſed latiora, obſcuriora, & mucronata. Ex ſurculorum alis prodeunt velut foliorum productiones, in quibus flores eleganti ſerie diſpoſiti, intus cani, pallidi, aut ſubrubei adnaſcuntur, quos nigra ſequuntur ſemina, verbaſci ſimilia: ſubiacent radices glutinoſæ, exterius nigræ, intus candidæ, quarum eſt in medicina frequens vſus.

Vires. Symphytum refrigerat, contrahit, aſtringit, denſat: Enterocelas cohibet, oſſibus fractis medetur, ſanguinis ſcreatum & fluorem ſiſtit, dyſenteriæ prodeſt, & vulneribus conſolidandis adeo eſt efficax, vt ſimul cum carnibus, ſi conquoquatur, eaſdem conglutinet.

Symphytum maculatum. Symphytum maculatum, quod paſſim pulmonaria nominatur, thyrſo, fronde, flore præcedenti ſimile: verum folia ei breuiora, in quibus albicantes maculæ conſpicuæ ſunt plures. Naſcitur in ſyluis & locis opacis ac vmbroſis. Creditur ad vitia pulmonum opem adferre.

Symphytum petræum. Symphytum petræum, quod in petris & ſaxoſis locis naſcatur, dictum, ex paruis & tenuibus ramis ſeſe erigit, origani ſimilibus, foliis paruis, capitulis thymi, radice ſubrufa, longa, craſsáque. Sunt, qui putent, hoc ſymphytum bugulam eſſe, ſed cum lignoſum ſit & odaratum, & capitula habeat thymi ſimilia, non parum à bugula differt, vt mox patebit.

Bugula. Bugula medium quoddam ſymphytum eſt, de quo ſenior ætas multa & mira prædicauit, adhucque plebecula ſibi perſuadet, cùm nec Medico, nec Chirurgo egere, qui bugulam habuerit: Addunt & qui ſaniculam. Folia gerit craſſa, oblonga, parua & mucronata, & in ambitu inciſa, & ſubrubra, caules quadrangulos, modicè hirſutos, flores cæruleos à mediis ſurculis ad faſti-

Digitized by Google

Morandola. *Laurentina.* *Conſolida media* *Prunella.*

gium multos. A nonnullis Morandola, ab aliis Laurentina, ab aliis conſolida media nuncupatur. Herba vulneraria eſt, commendatúrque plurimum ad diſrupta, fracta, cæſa, conuulſáque membra.

Prunella ſeu brunella, vt volunt nonnulli, ex ſymphytorum tribu eſt, humilis quidem planta, ſurculis tenuibus quadrangulis, hirſutis, humi procumbentibus, foliis latis, mucronatis, ſed breuibus, parum hiſpidis, obſcurè virentibns, viſcidis, & pinguibus. Flores vt betonicæ ſpicatim in ſurculorum ſummitatibus erumpunt, è cæruleo obſcurè purpurei. Ad eadem commendatur, ad quæ bugula: maximè verò ad linguæ nigredinem, quæ per febres oritur delendam, ſi eius decocto os colluatur.

CAP. XI.

De Oxalide, ſeu acetoſa.

INTER rumicis ſeu lapithi genera à Dioſcoride numeratur oxalis, non quod ſit vtriuſque ſapor ſimilis, qui in lapatho ſubdulcis eſt, & ferè inſipidus, in ocalide, ſeu acetoſa acidus, vnde nomen, quod ὀξὺ Græcè dictum, modò ad folia lapathi mucronata, modò ad oxalidis acidum ſaporem accommodatur.

Species. 1. Acetoſa autem omnibus nota eſt, eáque duplici genere agnoſcitur: Vna ſylueſtris, omnium minima & acidiſſima, quæ multo luxu ſabuloſis locis, macilentis, & ſæpe inter ſegetes naſcitur. A Belgis acetoſa veruecina, ab aliis vinera cognominatur.

2. Altera maior eſt, quæ in locis humidioribus delectatur, vt in pratis & hortis multis: cuius duæ ſtatuuntur differentiæ: vna quæ ſemper hortenſis eſt, & repēs, ab aliis effigie valde diſſimilis: folia namque habet rotunda, & colorem ex ſubcineritio vireſcentem: ſaporem verò acidum, vt reliquæ oxalidis ſpecies, ſed palato magis

Digitized by Google

o magis arridentem: altera maioris acetoſæ differentia omnibus nota eſt, de eáque vox acetoſæ abſolutè intelligenda eſt, ob ſacros ſeu magnos effectus herba ſacra quibuſdam dicta.

Oxalis in memoriam reuocat oxytriphillum, ſeu trifolium acetoſum, mulierculis panis cuculi, officinis pluribus *alleluya*. Fracaſtorio Luyula dictum. Planta humilis eſt, in locis ſyluoſis vere nouo naſcens, cauliculis tenuibus breuibúſque, in quorum ſummitatibus foliola tria inſident, tenuia, pallidè virentia, ſapore acida, grataque. Flores è breuibus pediculis prodeunt candidi, quinque foliolis cohærentes. Puſilla hæc herba cor recreat, putredinem arcet, refrigerat, & aqua ex ea deſtillata febribus continuis & peſtilentibus confert. *Oxytriphyllum.* *Vires.*

CAP. XII.

De Oxylapatha.

NE huic ſimplicium examini confuſio obſcuritatem pariat, diſcrimen conſtituetur inter Lapathum, Hippolapathum, Hydrolapathum, Oxylapathum, & Lapathum ſanguineum. Lapathum ſimpliciter dictum, ſeu rumex, olus eſt cuiuis expetitum, coquis *Patientia*, herbariis parella vulgò dictum. *Lapathũ.*

Hippolapathum vel latifolium eſt, vel rotundi folium: vtrumque cultum & Rhabarbarum monachorum, & aliquando Pſeudorha recentiorum nuncupatum. *Hippolapathum.*

Hydrolapathum duûm eſt generum, magnum & paruum: vtrumque præcedentibus ſimile, nec niſi paluſtribus & aquoſis locis lætè viret & adoleſcit. *Hydrolapathum.*

Oxylapathum in locis incultis vberrimè prouenit, radice longa, craſſaque, intus flaua, ſeu crocea, ſurculo bicubitali, bracchiato, foliis longis, latis, ſtriatis acuminatis, ſemine herbaceo, lato ex pediculis minutiſſ- *Oxylapathum.*

Digitized by Google

mis dependente, & tenuibus membranis inuoluto, colore rufo.

Lapathũ ſanguineum. Lapathum ſanguineum ſeu maculatum, multi non ſatis conſideratè ſanguinem draconis vocitant, vt docebimus poſtea fuſius & commodius ſuo loco.

Piger Henricus. Ex lapathis quoque eſt oxalis, de qua ſupra, vt etiam herba quædam, neſcio, qua ratione Piger Henricus dicta, quam ſpinaceum olus ſylueſtre puto.

CAP. XIII.

De Hepatica, hepatorio, & Eupatorio, ſeu agrimonia.

HERBARIÆ doctrinæ periti hepaticam, hepatorium, & eupatorium ita diſtinguunt, vt hepatica ſit lichen: hepatorium vulgare eupatorium: verum eupatorium, agrimonia: hæc tria, quod hepati roborando & ſanando conueniant, eupatoria ſæpe & rectè dicuntur.

Hepatica. Hepatica autem ſæpe nominatur lichen, quod contra lichenas omnibus remediis anteponatur, vel quod lapides lingat. Folio conſtat ſucculento & craſſo, petris vdis & vmbroſis adhærente, ſub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula ſtellata habentes exeunt. Abſtergentem modicè, refrigerantem, ac roborantem habet facultatem.

Hepatorium. Hepatorium à radice fibroſa moderatæ magnitudinis, ſurculos promit bicubitales, ac ramoſos, foliis conueſtitos oblongis, cannabinis, per ambitum ſerratis: flores paruulos, muſcoſos, dilutè rubentes, qui vbi vmbellam pulchellam coronarunt & contabuerunt, deſinunt in pappos.

Eupatorium. Agrimonia. Eupatorium verum ſeu agrimonia, herba fruticoſa eſt, potentillæ valde ſimilis, ſed foliis magis virentibus, vtrinque in partes plures diuiſis, per ambitum ſerratis & hirſutis: Caule tenui, recto, cubitali, vel altiore, piloſo, ex cuius partibus diuerſis exeunt floſculi,

parui,

parui, lutei, quos ſequuntur ſemina admodum parua, & altera parte aſperula, qua veſtibus laneis facilè adhæreſcunt. Agrimonia ab Eupatore inuentore, eupatorium nominatur.

Vim habet attenuandi & expurgandi, & peculiari virtute iecori & aliis viſceribus prodeſt. *Vires.*

Non omittendum eſt, Meſuem pro eupatorio aliam plantam cubitalem, valde amaram, foliis centaurij minoris, ſed in ambitu ſerratis & aſperis vſurpare, quæ à nonnullis herba Iulia, à Græcis Ageratum nominatur. *Ageratum.*

CAP. XIV.

De Primula veris, ſeu herba Paralyſis.

VVLGARIS huius herbæ varia denominatio veram dignotionem obſcurauit; nam primiueriam, ſeu primulam veris, herbam ſancti Petri herbam paralyticam & arthriticam, phlomidem, brachulam cuculi, Tuſculanam violam, betonicam albam, & verbaſculam vocitari comperio. Sed inanis eſto nomenclaturæ perueſtigatio modo res intelligatur ipſa. Primula veris dicitur, quod primo ſtatim vere vireat & floreat; cuius tres præcipuæ traduntur varietates, hortenſis, pratenſis, nemoralis. Hortenſis vel ſimplex eſt, vel multiflora; atque vtraque vel flore herbaceo, vel ex luteo palleſcente. Quæ virent in pratis & ſyluis, foliis quidem valde ſimiles, ſed non parum diſpares floribus, qui in illis crocei, parui & ferè inodori; in his pallentes, magis patuli & odori. *Nomina.* *Species.*

Primula veris folia multa promit, rugoſa, betonicæ ſimilia, ſed longiora, latiora, pallidiora, è quorum medio centro multi velut ſtyli exeunt tenues & longi, in quorum ſummitatibus dehiſcunt modo tres, quatuor, aut quinque flores ſublutei, penſiles, ſummis labris denticulati. Aliquando & vnicus tantum flos pedun-

Digitized by Google

culo exili adnaſcitur.

A florum diuerſitate octo differentias obſeruaui: aliæ enim florem herbaceum, ac viridem & elegantiſſimum gerunt; aliæ album, atque etiam vetuſtum; nonnullæ rubicum; aliæ aureum; aliæ ſubflauum. Prætereà quædam tantum ſimplici flore coronantur; aliæ multiplici; aliæ ita prolifico, vt alter alteri adnatus videatur. Quæ ſimplicem ac luteolum florem gerit, copioſa ac ſponte prouenit in multis infimæ Neuſtriæ locis, ac maximè in agro Vallonienſi, in quo aliæ ſtirpes multæ inſignes ne læte proueniunt.

Vires. Neruorum reſolutioni, ſeu paralyſi confert, & articulorum dolori.

Radicis decoctum commendatur ad infarctus renum expediendos, ſaburram protrudendam, & calculos veſicæ expellendos.

CAP. XV.

De Braſsica hortenſi.

BRASSICA ſeu caulis, Græcè dicta Crambe, adeo vulgaris eſt, vt ſuperuacaneum videretur, longo verborum amplexu eam deſignare, cum propter eſum vbique gentium & locorum feratur, plantetur, colatur, eius tamen omnes varietates non omnibus in regionibus læte virent, ſed quædam hanc, aliæ aliam tellurem poſtulant; vnde

Species. quædam Sabauda dicitur, quod Sabaudiæ tractu magis delectetur, quæ multum patula eſt, parum occluſa, foris virens, intus alba; alia marina, quæ maritimis in locis ſponte naſcitur; alia cauliflora, ac Italica, quæ non niſi in Italia, vel ex ſemine ex eiuſdem ſolo aduecta, prouenit; alia vulgaris, quæ apud omnes vberrimè fruticat; alia caulorapa, quæ medio caule turbinata eſt, ſeu rapata, & quaſi bulboſa.

Præterea à foliorum conglomeratione, explanatione, inciſura, planitie, læuitate, aſperitate, albedine, viriditate, rubedine, obſcuritate & capite criſpo, racemo-

ſo, laſci-

ſo, laſciniosſo, vel ſeſſili, caulium, ſeu braſſicarum varietates multæ deſumuntur, quæ olitoribus & coquis, quam Pharmacopœis potius relinquendæ, marinam ſi exceperimus, vt magis medicamentoſam.

Craſſum ſuccum braſſica gignit, ac melancolichum, & caput ebrioſo modo tentare creditur, vnde forſan à Germanis tam auide in cibos recipitur. Rubra ſpeciali dote pectori conuenit, & in aliis in eclegmate de caulibus ſolet præferri. *Vires.*

CAP. XVI.

De Pſyllio.

PSYLLIVM herba pulicaris, ab eius ſeminis effigie dictum, planta eſt parua inter veruacta & ſabuloſas ſcrobes naſcens, foliis Coronopo non multum diſſimilibus, oblongis, anguſtis, hirſutis: Coma è medio caule incipit, capitulis hinc inde ex alis foliorum eminentibus, ſpicatis, & ſquamatim pimpinellæ globulorum ritu cohærentibus, è quibus floſculi puſilli, pallidi, lanuginoſi prodeunt; quibus ſuccedit ſemen paruum, nigricans ac ſplendens quod aluum mollit & clementer ſubducit.

In ſecundo gradu refrigeratorium eſt, in humectando & ſiccando quodammodo ſymmetrum ex Galeno. Hanc vim refrigerandi in pſyllio etiam agnorunt, & aſſeruerunt Dioſcorides & Plinius: vnde mirari ſubit Meſuei falſum de illius qualitatibus iudicium, acre, vlcerans, & venenoſum. Hoc credo, ex aliorum relatu præcipitanter ſcripſit, vel ex codice mendoſo excerpſit, vel forſan, quod veriſſimum ſcripſerat, abs quo iam immutatum fuit. Minor igitur & tutior illius qualitas & vſus, quam ex Meſui lectione patet. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XVII.

De Tuſsilagine.

TVSSILAGO Romanis dicitur, Græcis Bechion, à præſentiſſima vtilitate, quam tuſſi coloſis & anheloſis præſtat. Pharmacopœorum vngula caballina eſt, ſic nuncupata, quod eius folia vnguibus equorum ſint vtcunque ſimilia, inferiore & auerſa parte tomentoſa & albicantia, ſuperiore & aduerſa, viridia.

Caulis eius ita breuis eſt, vt vix palmum æquet, vnde ſine caule naſci nonnulli crediderunt, ait Dioſcorides. Flos luteus, radiatus, aureus, taraxaci æmulus, qui nondum egreſſis foliis, Februario & Martio erumpit, & cum paucos dies perſtiterit, dehiſcit in pappos. Radix tenera eſt, candida, geniculata, quæ vdaloca, & fluminum crepidines amat. *Dioſcorid. cap. 109. lib. 3. & Galen. lib. 6. ſimplic.*

Vires illius potiſſimum commendantur ad tuſſim & orthophnœam, ait Plinius, atque etiam ad thoracis abſceſſus, quos illius fumus per arundinem hauſtus rumpere creditur.

Tota planta nonnunquam Romanis dicitur Farfarella. A quibuſdam adhuc Filius ante patrem nuncupatur.

CAP. XVIII.

De Lupulo.

LVPVS ſalictarius, nunc in officinis Lupulus dictus, planta ſcanſoria eſt, quæ ſenſim proſerpens arborum veſtigia petit.

Naſcitur ſponte in ſepibus & pratorum marginibus, folia habens aſpera, cucumeris aut bryoniæ modo triãgula, frutices intexentia; flores ſubalbidos, herbaceos, multis foliculis ſquamatim compactos, & racematim pendulos,

pendulos, in quibus paruum ſemen continetur. Apud Belgas in magna eſt authoritate; nam hoc frugibus admiſto ſuas vindemias parant, potum nempe illis, vt & Anglis familiarem, quem cereviſiam zytúmque nominant. Vere inchoante turiones adhuc tenelli coquuntur, eduntúrque aſperagorum modo ex butyro, vel oleo & aceto. *Cereviſia.*

Lupulus moderatè refrigerat, ſanguinis ardores compeſcit, bilem vtcunque ducit, meatus diducit, obſtructiones liberat, vrinam mouet, ictero medetur, pituitam & aquam in intercute per aluum exigit, & ſtomachi inflammationes ſedat, *Vires.*

CAP. XIX.

De Biſtorta.

BISTORTA ſic ab intortis & cōuolutis radicibus dicta, à quibuſdam pro dracunculo, ab aliis pro Limonio, à nonnullis, malè tamen, pro Behen Arabum ſumitur: Tolerabilius à multis Britannica nominatur, cum eius quædam ſpecies aſſeueretur, & ſolo radicum colore ab ea diſtinguitur: nam vtriuſque facies ſimilis, & vis vix diſſimilis. Peculiari dote commendatur Britannica ad Stomacacen ſeu Sceletyrben, graue malum Germanis multis, & quibuſdam ſeptentrionalibus familiare; in quo ſimilis interdum contingit, quæ Cæſaris olim militibus accidit, qui cum trans Rhenum iter feciſſent, fontem inuenere, cuius aquam cùm bibiſſent, dentes eis intra biduum deciderent, compagéſque in genibus ſoluerentur. Et autem reperta auxilio herba, quæ vocatur Britannica. Plin. *cap.3. lib.25.*

Porro biſtorta ex radice nodoſa, intorta, & rubeſcente, folia longa promit, lata & acuminata, rumicis inſtar, venoſa, ſupernè virentia, infernè ex cæſio colore albicantis: caules teretes, cubitales, aut paulo breuiores, à medio ad ſummum per interualla minoribus fo-

Digitized by Google

liis circumueſtitos, ſpicatos, & floſculis purpuraſcentibus micantes : ſemen paruum, triangulum, acetoſæ ritu.

Vires. Radis potiſſimum biſtortæ in vſus medios venit Inodora eſt, refrigeratoria & aſtrictoria : partes interiores roborat, putredinem arcet, venenis reſiſtit, & morbis peſtilentibus medetur.

CAP. XX.

De fragaria.

FRAGARIA perpetua fronde anno toto viret nullis caulibus nixa, ſed pediculos tenues, lanuginoſóſq; ab radicibus emittens, quorum nonnulli folia tantùm, alij flores albos, & quinq; folios, gerunt : quaſdam adhuc fibras promit humi repentes, quibus ſoboleſcit; vbi enim terram attingunt, agunt radices, & nouellam plantam miniſtrant : folia in vno pediculo terna, lata oblonga, in ambitu ſerrata, pentaphyllo finitima. A floſculorum occaſu globulus herbaceus erumpit, qui ſenſim augeſcens albicat, matureſcens rubet, & morum paruum exhibet, aliquando, candidum molle medulloſum vinoſum humidum, guſtu ſuaue, minutulis granis refertum, quon Fragum à fragaria, vulgo Fraizaa nominatur.

Radix ſubeſt fibroſa, capillata & nigricans, cuius vt & foliorum in medicina vix commendatur vſus, licet ad vnguenti martiani confectionem accedat: vis enim tota plantæ commendabilis in fructu eſt, vt roſarum in floribus, malobathri in foliis, zinziberis in radicibus. Sponte naſcitur in ſyluis & locis vmbroſis, lætius tamen viret in hortis, fraga fert craſſiora, & ſuauiora.

Vires. Fraga refrigerant, ſitim ſedant, æſtus ventriculi compeſcunt, parum nutriunt, fugacémque alimoniam corpori exhibent. Aqua ex his ſtillatitia maculas delet, faciem expurgat, eámque nitidiorem reddit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXI.

De Pentaphillo.

PENTAPHYLLON, ſeu quinque folium ſic à numero foliorum dictum, plures è radice vnica ſurculos mittit, ſæpius pedales, feſtucaceos: florei in ſummitatibus luteos, fugaces, potentillæ ſimiles: folia à ſingulis pediculis quina, rarò plura, oblonga, in ambitu crenata ſerræ modo. Tota planta ſubhirſuta eſt, inalbicans, radicéque nititur oblonga, exterius nigricante, ſubrubra interius. Sponte prouenit ruri iuxta margines aruorum.

Alterum quinquefolium datur foliis magnis crenatis, ſuperna parte virentibus, inferna candicantibus & lanuginoſis. Tertium quoddam inuenitur repens, cuius viticuli tenues ſunt, imbecilli; folia læuia, virentia; floſculi lutei; radices fibroſæ & exiles. In locis ſtagnantibus naſcitur aliud foliis & magnitudine primo valde ſimile, floribus vt plurimum geminis, obſcurè rubentibus, quibus capitulum ſuboritur ſeminibus multis refertum.

Pentaphyllon (cuius præcipuè radix vſurpatur) ad tõſillarum & aſperæ arteriæ inflammationes confert: contra alui fluorem & dyſenteriam vtiliter datur: coxendicum & iuncturarum dolores in potu ſanat, eryſipelata & ſcabiem curat, ſtrumas diſcutit, herpetas cohibet, œdemata reprimit. Radicis adhuc tenellæ ſuccus aduerſus prodeſt, contra iecoris & pulmonum affectus valet. *Vires.*

CAP. XXII.

De Spargula ſeu aparine.

APARINE ſurculos habet & folia, vel mollia & Mellugo, vel aſpera, & aſperugo, vel Spargula, & Aſperula dicitur. Tota enim planta *Species.*

ſcabritie quadam tenaci prætereuntium veſtibus adhæret, vnde etiam Græci Philanthropon & Philadelphon nominant, Plinius Lappaginem, vulgus Glateronem.

Eſt autem Aparine planta iuxta ſepes, ſcrabes & inter ſentes naſcens, vicinis fruticibus adhæreſcere ſolita, ſurculis imbecillis, obſequioſis, quadrangularibus, plures cubitos interdum longis: foliis anguſtis, ſtellæ ritu decuſſatis, ac orbiculatim ramulorum geniculis cohærentibus, vt in rubia, cui non parum ſimilis eſt: flos ei paruus, albus; ſemen durum, album, rotundum, concauum: vmbilici forma, vnde Omphalocarpon quibuſdam dicitur.

Vires. Aparine modicè extergit & deſiccat: Succus totius plantæ hauſtus ex vino, phalangiorum & viperarum morſibus auxiliatur: Is infuſus aurium doloribus medetur: folia trita, in fæce vini collecta ſtrumas diſcutiunt.

Gallion. Spargulæ vel potius mollugini valde ſimile eſt Gallion, alia planta, quæ à lacte, cui aliquando additur, pro coagulo nominatur, idipſum enim citiſſimè coagulat.

CAP. XXIII.

De Scabioſa.

EX veteribus vix ſcimus, quid ſit Scabioſa, cum Scrobe Dioſcoridis non ſit, nec pſora Aëtij. Eſt verò planta ob frequentiam & præſtantes effectus notiſſima, folia gerens oblonga, lata, hirſuta, laciniata & inciſæ erucæ ritu. Radix illi admodum ſimplex & longa, caulem ſæpius vnicum, ſeſquipedalem, interdúmque longiorem promens, in cuius faſtigio flos conſpicitur, compluribus floſculis farctus, quorum circumambientes maiores ſunt, medij, minores: Omnes cum ſtaminibus connatis è cæſio colore inalbicant.

Eſt &

Eſt & altera paruula ſcabioſa, minor dicta, vix palmum alta, quæ illi flore, foliis & colore optimè reſpondet. Tertia quædam eſt mediæ magnitudinis, ouilla dicta, cuius folia latiora ſunt, oblonga, hirſuta, ambitu crenata. Quarta datur, primæ non multum diſſimilis: caules gerit cubitales, folioſos, & flores diſcorum inſtar in ſurculorum ſummitatibus è cæruleo albicantes. *Scabioſa minor.* *Scabioſa ouilla.*

Scabioſa ſcabiei mederi creditur, pulmonem purgat, tuſſi confert & aliis thoracis affectibus; nec non peſtilentibus morbis, nonnulli frigidam putant, alij temperatam, nec vlla qualitate exuperantem. *Vires.*

CAP. XXIV.

De Goßipio.

GOSSIPIVM ſiue Xylon, vulgò bombax dictum, planta cubitalis eſt, ramoſa, brachiata, foliis vitis, ſed minoribus; floribus luteis, in medio purpuraſcentibus, qui poſt ſe nuculas relinquunt, aut potius mala paruula, ariſtololochiæ rotundæ magnitudine, quæ matureſcentia ſponte dehiſcunt, exitúmque parant liberum molliſſimæ, albiſſimæque lanugini, intus conceptæ & editæ, vna cum ſemine, forma cubebæ, copioſo, medulla alba, turgido & exterius nigricante. Illa lanugo in multos vſus humanos trahitur, ſemen tantum in medicos, eóſque multos. Naſcitur Goſſipium, Barbaris ac Arabibus Gotum nominatum, in Sicilia & multis Italiæ & Germaniæ locis vdis & Soli expoſitis.

Semen cotonis ſeu goſſipij tuſſientibus, difficile ſpirantibus anheloſis & rabidis prodeſt, nec non aliis vitiis pluribus pulmonum hepatis & renum. Oleum ex eodem per expreſſionem tractum, puſtulas & lentigines faciei delet. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XXV.

De Hiſpidula, ſeu Æluropo, quem vulgus Pedem cati nominat.

A SIMILITVDINE pedum quorundam animalium, quam multæ ſtirpes referunt, denominationem mutuantur, vt Lagopus, Coronopus, Leontopodium, pes vituli, ſeu Aron, vngula caballina, æluropus, vulgo pes cati, qui à tomentoſa lanugine, nunc Piloſella, nunc Gnaphalium, & ſæpe Hiſpidula vocatur.

Planta eſt admodum paruula, in collibus ac locis ſiccis & Solis expoſitis naſcens, ac viticulos tenues ſpargens; quibus fœcundè propagatur. Cauliculos emittit aliquando pedem longos, ſæpius breuiores, folia admodum parua, floſculos ſuaue rubentes, & interdum albidos, omnia lanuginoſa, imo tota ferè planta extra terram lanugo tangenti & videnti eſt, maximè verò flores, qui à tomento multo, quo veſtiuntur, pedem cati piloſum repreſentant, vnde nomen. Copioſam vidi in ſylua Byerenſi, prope regium ac ſtructura, omnîque ornatu mirandum caſtellum Fontis-belaquæ, vnde Melodunum & Lutetiam defertur.

Vires. Inter moderatè refrigerantia & efficaciter aſtringentia atque agglutinantia reponitur: atque idcirco herba vulneraria perhibetur, cuius vſus maximè commendatur ad rupta, anaſtomoſes vaſorum, & pulmonum affectus, qui ob imbecillitatem, laxitatem nimiam, & continendi ſanguinis impotentiam oriuntur.

Ex ea recentiores ſyrupum pararunt de pede cati illis dictum, cuius vſum ad vitia thoracis ſalubrem compererunt. Illius deſcriptionem in noſtro Antidotario dedimus.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXVI.

De Meliloto.

TRIFOLIORUM multa ſunt genera, ad quæ refertur tota melilotorum familia: Omnes enim ternis diuiſuris folia habent ſeiuncta, iiſdem in locis virent, & faciem penè eandem ſortiuntur. Sunt verò tres præcipuæ meliloti varietates: Prima vulgaris eſt, inter ſegetes paſſim in Gallia naſcens. Secunda multo rarior floſculos albos gerit, ſurculos & folia priori ſimilia. Tertia omnium rariſſima, quia peregrina, flores eructat purpuraſcentes, interdum cæruleos & elegantes; In Syria prouenit copioſa. *Species.*

Vulgaris, forſan Sertula Romanis dicta cauliculos hinc inde ſpargit multos, pedales, teneros: folia tribus diuiſuris diſterminata, trifolio, aut potius fœnugræco ſimilia, in ambitu aliquantulum fimbriata; flores luteolos, vel melinos, piſorum effigie, aceruatim velut in ſpicam coactos, à quorum occaſu perbreues erumpunt ſiliquæ latiuſculæ & nigricantes, ſemine paruo pallidóque turgentes. A quibuſdam trifolium odoratum, ab aliis corona regia, à nonnullis Serta & & Sertula campana vocatur.

Melilotus in qualitate refrigerante & calefaciente ambigere videtur, ſed adſtrigendi quandam facultatem obtinet. Omnes inflammationes emollit, præcipuè vteri, ſedis, in paſſo decocta & illita. Peculiariter & contra meliceridas efficax: Succus eius cum paſſo inſtillatus aurium dolores ſedat: Cephalalgiam lenit, ſi cum aceto roſaceo adhibeatur. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XXVII.

De Lino.

LINVM æquè de planta & ſemine intelligitur: Planta ſuo cortice ad ſyndonum texturam, ſemen ſua medulla ad medicinam commendatur. Eſt verò planta exilibus cauliculis, cubitalibus; foliis oblongis, acutis; floribus cæruleis & ſpecioſis, poſt quorum celerem occaſum (breui enim decidunt) capitula parua ſeſe produnt, ſemine rufo, oblongo, læui, glabro, ſplendente grauidata. In Gallia eſculentum non eſt, vt neque his in regionibus, vbi laute viuitur; olim tuſum, melli adiectum & frixum ruſticis Aſianis in frequenti cibo fuit, quoquo tamen modo apparatum vix ſuaue eſt & ſalutare; ſtomacho enim aduerſatur: ob id ad veſtimenta & medicamenta, non alimenta ſeritur.

Vires. Eaſdem vires linum habet, quas & fœnumgræcum, Dioſcorides *cap.* 125. *lib.* 2. Diſcutit, emollítque intus & foris inflammationem. Eius decoctio eroſionibus vuluæ, & aluo ciendæ vtilis. Oleum ex ſemine trito & torculari expreſſo, lenit, emollit, lentigines aufert, varos & cutis vitia emendat.

CAP. XXVIII.

de Fœnugræco.

FOENVMGRÆCVM ſiliquoſa planta eſt, ex vnico caule primum emergens, dein multos in ramos, aláſque, brachiata, folia gerit trifolio pratenſi non multum diſſimilia, ſed rotundiora, minora, & supernè magis virentia, infernè ſubcineritia: flores exiguos & albicantes ſequuntur ſiliquæ longæ, incuruæ corniculorum ritu, in quibus ſemina angulosa, flaueſcentia, piſi parui magnitudine continentur. Fœ-

tur. Fœnũmgræcum in officis dictum, Hippocrati Epicetas, Theophraſto Buceras, Dioſcoridi *cap.* 24. *lib.* 2, Tellis nominatur.

Farina fœnugræci vim habet emolliendi & diſcutiendi: cum aceto & nitro ſubacta lienem minuit: ſuo lentore lenit, & calorem mitigat: cum oxymelite in pultem redacta podagricos dolores aufert. Fœnumgræcum, inquit Galen. feruentes inflammationes irritat, quæ verò minus ſunt calidæ & magis duræ, eas digerendo curat. Illius ſapor & odor calefactoriam qualitatem denuntiant, licèt in refrigerantium vel magis temperatorum ſeriem retulerimus. *Vires.*

CAP. XXIX.

De ciceribus rubris,

LEGVMINA multa ſunt, inter quæ primas tenent piſa & fabæ, quæ ad alimenta potius referuntur, & cicera, quæ ad medicamenta. Sunt verò cicerum, vt piſorum multæ differentiæ. Aliud enim dicitur cicer ſatiuum, aliud ſylueſtre. Satiuum videtur idem eſſe cum Arietino, à Dioſcoride ſolum nomine tenus deſcripto, cuius eſt magnus in Italia prouentus, vbi tantum ad Medicinam ſed menſam trahitur. Folia fert piſis affinia, ſed minora, flores ex purpureo punicantes, ſiliquas rotundas, multis granis prægnantes. *Dioſcor. cap.* 126. *lib.* 2. In quibuſdam locis cicera plane alba ſunt, quæ non raro eſitantur, in aliis nigricant; ſæpe ex fuſco purpuraſcunt, cæteris præſtantiora, & ad medicos vſus magis expetita. *Species.* *Satiuũ.*

Eſt aliud cicer ſylueſtre, foliis parum, ſed ſemine multum ſatiuo diſſimile. Vtrumque renum vias aperit, menſes ac partus expellit, lac auget, extergendi facultatem obtinet. Flatus gignit, & veretri tentiginem excitat. *Sylueſtre.* *Vires.*

CAP. XXX.

De Orobo, ſiue Eruo.

ERVVM Græcis dicitur, quod in officinis Orobus, quoddam nempe genus leguminis ciceri multum ſimile, in locis macilentis naſcens, in quibus magis delectatur: nam in ſolo pingui ſatum, ſæpe nimis luxurians corrumpitur. Eius duo traduntur diſcrimina, vnum candidum eſt, quod dulcedine præſtat, éſtque minus vulgare; alterum rufum, quod in omnibus Pharmacopoliis ſolet haberi. Vtrumque notum omnibus, Dioſcoridis *cap.* 131. *libro* 2. iudicio; multi tamen cicerculam agreſtem, ſeu eruiliam, frugibus infenſiſſimam pro orobo negligentius aſſumunt: Illi enim verius ſylueſtris viciæ quædam ſpecies eſſe videtur quæ ſponte, ac ſine ſatu, inter ſegetes, etiam inuitis agricolis naſcitur. *Species.*

Orobus verò domeſticus magis ſeritur & colitur. Aſſurgit autem cubitali culmo, & interdum longiore, geniculato, incuruo, concauo, leniter ſtriato: foliis & floribus ad cicera accedentibus. Surculis adnaſcuntur ſiliquæ teretes, granis protuberantes ternis, aut quaternis, nulla diſiunctis membrana.

Vires. Deſiccat eruum manifeſtiſſimè: tam lente verò calefacit, vt temperatum à multis credatur: incidit, attenuat, extergit, obſtructiones tollit, reſoluit. Vix vnquam per os ſumitur: ſæpiſſimè adhibetur exterius; ſeminis enim illius farina in cataplaſmatis celebratur.

CAP. XXXI.

De Lupinis.

LVPINVS è fabarum genere videtur eſſe: Caulem enim edit vt faba, rectum & ſuapte natura ſtantem ſed rotundum, cauum & aliquantulum tomentoſum. E radice ferè ſingulari & fibroſa

caulis

caulis emergit cum ramis alterno ſitu diſpoſitis, foliis Staphyſagriæ æmulis quinquefariam diſſectis, floribus albicantibus, æſtate ad autumnum ter erumpentibus; quibus defluxis adoleſcunt, ſiliquæ fabaceis minores & magis planæ, quibus ſingulis, quina, ſenáve grana intus continentur, rotunda, compreſſa, foris albida, intus ſublutea, & perquam amara.

Lupinus editur coctus, diebus ante multis maceratione in aqua ſuam dimittens amaritudinem. Lumbricos enecat illitus, aut cum melle linctus, aut cum poſca potus. Eius decoctum alphos, achoras, ſcabies, pſoras, & vlcera maligna curat partim digerendo, partim extergendo, & citra mordacitatem ſiccando: Strumas & parotidas in aceto cocti diſcutiunt, & cicatricibus colorem candidum reddunt. Propter amarorem vtcunque calefaciunt non ineptè tamen in hac ſectione deſcribuntur. *Vires.*

CAP. XXXII.

De Hordeo.

HORDEVM, vt præ cæteris cerealibus vtiliſſimum, ſic notiſſimum, cuius, ſi ſationis tempus ſpectetur, duæ ſunt differentiæ; vnum dicitur Autumnale, cuius ſtipula, ſpica, granáque maiora ſunt; aliud vernum, quod omnibus ſui partibus minus eſt. Spica vtriuſque vtrinque vallatur ariſtis, folliculis multis, incluſo grano, oblongo, rhomboide, medulloſo. *Species.*

Ad hordei familiam refertur vtraque Zea, quam Itali Speltam, nonnulli Speautram nominant, vt & Souction, vulgo *Scourgeon*, quaſi ſuccurrens genti dictum. Necnon aliud ſegetis genus, quod multi Zeopyrum, alij hordeum nudum vocitant; quod in Cappadocia prouenit, vt aſſerit Galenus *cap. 5. lib. de atten. diata. cap. 2. lib. de ptiſan.* Ad ſegetem adhuc alia multa multi cerealia reducunt, vt Olyram, typham, briſam, eteocrithō & oryzam, quam hordeum, diſtichum; *Zea. Spelta. Zeopyrū.*

& galaticum nominant. Olim in India naſcebatur hordeum in panis eſu gratum & ſalutare, equis verò deleterium; Hoc enim oblatum equis Alexandri vt manderent, necabat eos primo, dein cum palea exhibitum deſiit eſſe noxium. Aliud naſcitur in Thracia ad Gedropolim, quod à iumentis etiam famelicis non attingitur. Cuius rei cauſam Theophraſtus tribuit malo illius odori, licèt ab homine non percipiatur. Quod à cortice nudatur exaſticum & cantherinum à quibuſdam nominatur.

Vires. Hordeum autem vulgare refrigerat & exſiccat, hábetque deterſiui quippiam, vnde panes hordeacei per aluum citiſſimè ſubducuntur, & exiguum corpori præbent alimentum. Quod verò habet flatulenti ait Galenus, elixatione deponit, proinde in ptiſana conficienda iubet Hippocrates, vt diutiſſimè concoquatur.

CAP. XXXIII.

De Sumach, ſeu Rhoë.

RHVS fruticis & fructus nomen eſt, idem Græcis & Latinis, ſed cum adiuncto culinaria, vel obſoniorum, quod olim in culinis eſſet in vſu frequenti, & in obſoniis potiſſimum pro ſale vſurpata. Nunc verò medicamentaria tantum eſt, & à Mauritanis Sumach nominatur.

Arbuſcula eſt in locis petroſis vberius naſcens & fruticans, ad tres, quatuórve, & interdum quinque cubitos adoleſcens, ramulis multis diſcriminata. Folia profert ex pluribus fraxini modo cohærentia, quorum medius neruus, ſiue coſta aliquantulum rubet, ſingula verò foliola inalbicant oblonga, latáque, & ambitu ſerrata. Flores emittit Iulio menſe candicantes, racematim Lillacis ritu congeſtos. Fructus Autumno paruus matureſcit, cum ſemine parum lato, lentis inſtar, exiguo, ac rubente. Vocatur etiam Rhus coriaria, quod vires folia denſandis coriis apprimè conueniant,

vt &

Digitized by

vt & alia ſtirps, Corinus coriaria ob id dicta, quæ inter Rhois differentias numeratur; ſed eius in medicina vſus nullus.

Rhus culinaria, ſeu Sumach, cùm ſit auſteræ qualitatis, multum aſtringit & deſiccat, conuenítque dyſentericis & fluxionibus cohibendis, muliebres fluxus ſiſtit, hæmorrhoides compeſcit. Huius ſiquidem folia & fructus inſigniter aſtringunt, gradu tertio reſiccant, refrigerant ſecundo. *Vires.*

CAP. XXXIV.

De Myrto.

MYRTVS vel ſylueſtris eſt, quæ in multis regionibus calidis, ac locis incultis ſponte fruteſcit; vel domeſtica, quæ cultura eget cuius duę agnoſcuntur ſpecies, vna dicitur minor effigie buxi ſed foliis acutioribus vtruſci; baccas nigras gerit, hederæ æmulas, ac vineo ſucco grauidatas, vnde nigra ſæpius myrtus dicta. Propter eius gratioſum odorem, faciémque perpetuò virentem valde commendatur; ſedulóque nutritur in hortis, & fictilibus in vaſis tranſplantata in multarum ædium feneſtris ad delicias, & ornamentum cuſtoditur, nec rarò proſtat Pharmacopoliorum veſtibulo. *Species.*

Eſt altera minor, alba dicta, quæ foliis latioribus eſt, longioribúſque, vt mali punicæ, & colore minus obſcuro, ac ex albo vireſcente, vnde cognomen. Cultura nonnunquam in arboris mediocris altitudinem aſſurgit, vt nos in quibuſdam hortis maritimis vidimus. Vtraque myrtus flores promit albos, ſuaue-olentes, ex quibus arte debita aqua ſtillatitia elicitur ſuauiſſimè fragrans.

Circa myrti caudices adnatum quid verrucoſum, inæquabile, ac concolor prominet, quod velut manus myrti ramos amplectitur, Myrtidanum à Dioſcoride *cap. 156. libr. primi* appellatum: ſed nullus nunc eius vſus, cùm ab inſtitoribus nec ematur, nec adferatur, nec væneat. *Myrtidanum.*

Digitized by Google

Myrtus ſyluatica. Eſt & alia ſylueſtris ac paruula myrtus, quæ locis ſyluoſis, ſiccis, macilentis, aëri expoſitis delectatur, quæque baccas fert nigras eſculentas & ſuaues, quas multi vaccinia, quaſi baccinia nominant: Alij aliis *Vaccinia nigra.* nominibus ad arbitrium fictis deſignant: In Normania vulgus à colore nigro, qualis eſt Æthiopum, qui Mauri vocantur, moreta dictos fructus appellat.

Myrtus ex contrariis ſubſtantiis conſtat, vincente frigido terreno: habet & tenue quiddam calidum, ob id ex Galeno efficaciter deſiccat.

Fructus autem vt & folia vtiliter & aſſumuntur, & adhibentur, & propter qualitatem aſtringentem, ſanguinis excretiones ſiſtunt, atque alios quoſuis humores profluentes compeſcunt. Eorum decoctum ad laxatos artus, & ad oſſa fracta atque ferruminationi repu- *Vires.* gnantia valde prodeſt. Alia quoque multa commoda myrtus pollicetur, de quibus videndus Dioſcorides *cap.156. libri primi.*

CAP. XXXV.

De Millefolio.

MVLTÆ ſtirpes à foliorum pluralitate & inciſura multiplici millefoliorum nomen aſſumunt aliquando, vt Achillea, Oſyris, & Strathiotes aquaticus: ſemperuiuo ſimilis, qui ſecundum Plinium in Ægypto tantùm naſcitur, vt etiam Strathiotes Chyliophyllum, & Myriophyllum, de quibus diuerſis capitibus loquitur Dioſcorides.

Chyliophyllum. Strathioti chyliophyllo cauliculus breuis eſt; folia pennas iuuenum auicularum imitantia, breuitate & ſcabritie ad ſylueſtre cuminum accedentia; flores vmbella denſa anethi modò fulciti, parui, candidi. Naſcitur ſecus vias in locis aratro non proſciſſis.

Vires. Eximij eſt vſus, inquit Dioſcorides *cap.103. libr.4.* ad vlcera vetera, recentiáque, profluentem ſanguinem & fiſtulas, vnde ruſtici Carpentariam, ſeu herbam

Digitized by Google

bam fabri lignarij, qui vulgari idiomate, dicitur illis carpentarius, appellant. A nonnullis militaris herba nuncupatur.

Myriophyllo caulis vnicus eſt, tenellus, vnica è radice prodiens, innumeris foliis, tenuibus, capillaceis, fœniculo ſimilibus ſurculus flaueſcit varius, ac veluti ex induſtris ſic delineatus. In pratis & locis vdis naſcitur atque paluſtribus. *Myriophyllum.*

Qualitatem habet aſtringentem, exſiccatoriam & vulnerariam: vulneribus enim adhibita optimè confert, ea ab inflammatione vindicando, deſiccando, & glutinando: vlceribus quoque prodeſt, & ſanguinem vndecunque fluentem ſiſtit. *Vires.*

CAP. XXXVI.

De Tamariſco.

TAMARIX, ſeu Tamariſcus, indignè fruticis nomine donatur à multis, cùm ſæpe in proceritatem aſſurgat notabilem, atque in craſſitudinem tantam increſcat, vt ex eius trunco & ramis calices fiant, & alia vaſa lienoſis inſeruientia: Et ſi Columellæ creditur, è tamariſci trunco aluei excauantur, & aqua replentur vt ſubinde ſues bibant, ſicque lienis incremento, quo ſæpe & peſſimè laborant, ſanentur.

Ramulos autem compluſres tamariſcus emittit, & folia circa hos frequentia, exilia, tenuia, rotunda; veluti quibuſdam lineolis tranſuerſis ac obliquis, ſine inciſuris in ſuperficie exaſperata: flores muſcoſos, tomentoſos, albidos, aut ex albido purpuraſcentes, quamplurimos, faſtigia ſurculorum occupantes, ac in pappos demum euolantes. Subeſt radix lignoſa, valde craſſa pro arbuſti ætate.

Sunt autem Myricæ ſeu tamariſci duæ varietates: vnde ſylueſtris & infrugifera, ſeu ſterilis, quæ in multis ſyluis naſcitur: altera domeſtica, ei facie & viribus ſimi- *Species.*

Digitized by

tima, quæ ſemina quædam profert.

Vires. Abſtergentis ac incidentis eſt facultatis, abſque manifeſta deſiccatione: habet quoque aſtrictionem quandam. Mirificè autem & ſpeciali proprietate confert indurato, obſtructo & imbecillo lieni, atque omnibus affectibus, qui ab humore craſſo & melancholico proficiſcuntur.

SECTIO VI.

DE FRVCTIBVS.

STIRPES *eas è quibus radices, culmi, ramuli, ligna, cortices, folia & flores Officinæ Pharmaceuticæ compoſitiones ingrediuntur, ſuperioribus ſectionibus accuratè deſcripſimus: Sequitur nunc, vt de fructibus tam eſculentis, quàm medicamentoſis agamus, quibus Pharmacopolium rectè non carere poteſt. In eorum autem enarratione & examine fideli eos primum, qui dignitate, ſuauitate, vtilitate, magnitudine & vſu communi cæteris præſtant, explicabimus, cuiuſmodi ſunt Poma, ſic dicta ſecundum Varronem, quod potu, aqua nempe, dum inſeruntur, indigeant, vel potius, quod ex his potius paretur ſuauiſſimus & ſaluberrimus: Vnde non ſine ratione, pomorum inuentio, quæ Græci Mela vocant, Libero patri tribuitur, quod ſic ex Theocrito liquet:* Atque ſinu medio Bacchus ſua mala recondit.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT I.

De Pomis.

POMORVM tam multæ ſunt varietates, vt vix queant enumerari, imò nec dici: nam cùm tellus quæuis ipſa proferat, inſitione, miſcellanea & mangonio variè immutantur; arte enim agreſtia cicurantur, acerba miteſcunt, acida dulceſcunt, pumila craſſeſcunt, rubra flaueſcunt, aut alium colorem nanciſcuntur. *Species.*

Et licèt vbiuis arbos pomigera, ſeu malus ferax ſit, in Normania verò non modò fœcundior eſt ſed poma gerit præſtantiora, eſui gratiora, amicioráve, & ſaluberrimæ potioni conficiendæ, quam Pomaceum vocant, aptiora: Cuius, vt vini variæ differentię comperiuntur: ſed quod ex pomis quibuſdam Coccyneis, dictis, paratur, ſapore, ſuauitate & præſtantia vix generoſo vino cedit. *Pomaceũ*

Sunt verò notiſſima cuilibet genti poma, quibus nec vlla menſa carere ſolet, nec officina; quæ eorum ſuccis vtitur ad confectionis Kermeticæ, & Syrupi regis Saboris condituram, vt etiam ipſorummet carne ad vnguenti pomati confecturam.

Generali autem pomorum nomenclatione fructus omnes odori comprehenduntur, herbaceo colore virentes, lignoſi nihil exterius habentes, vt poma curtipendula, rambura, & ſimilia. Contrà verò Acrodrya dicuntur, quæ putamen habent exterius lignoſum, durúmque, vt piſtacia, nuces, amygdalæ. Veniunt & pomorum nominatione mala cotonea, Armeniaca, Perſica, & quamplures alij ſimiles fructus.

Omnium verò præſtantiſſimo, ſuauiſſima, & iucundè fragantia, quæ vulgus Normanorum vocat guloro-geria, paradiſiana, paſſipoma caluillea, rubeliana, reneta, curtipendula, & alia penè innumera, quæ ob ſalubritatem & ſuauitatem odoris, ſporíſque habent hi, in deliciis, etiam qui lautius viuunt,

Vires. Aliorum adhuc incredibilis apud Septentrionales datur varietas & vbertas: quæ quod ſint, vel amara, vel acidiora, vel auſtera, vel dulcoacida, vel dulcoamara, in horreis poſt perfectum incrementum congeruntur, vt matureſcant, deinde molis truſatilibus contunduntur, prælo committuntur, copioſius vt ſuccus exprimatur, qui in doliis recunditus, diutiſſimè & incorruptè ſeruat pro potu Normanis familiari & ſalutari, *Sydrum.* quem à colore citri, citrum, & corruptè ſydrum nominat.

Vires. Glycymela, hoc eſt, poma dulcia temperata ſunt: acida frigidiora, vt & auſtera: amara calidiora. Omnia ferè aluum moliuntur, ſed maximè dulcia, humorem biliosum contemperant, atque etiam melancholicum.

CAP. II.

De Pyris

PYRVS arbor à turbinata pyramidis inſtar effigie, ſic dicta, omnibus notiſſima eſt: Ea enim horti & vireta terrarum vbique luxuriant, fructus tamen ex eadem expetuntur auidiſſimè: Pyra enim quædam adeo eſui grata ſunt, vt illis alia quæuis edulia à multis poſtponatur.

Species. Eorum autem in colore, ſapore, magnitudine & forma tot ſunt varietates vt enumerare nemo queat. Veteres quædam cognominarunt parua & ocyſſima, quæ fortè noſtri hodie Moſchatula, à gratioſo ſapore moſchum referente, nominant, quæ minima omnium ſunt, quina, ſenave, ſæpe plura, ab vno ortu prolixis pediculis dependentia, quæ ferè omnium prima matureſcunt.

Commendantur Lutetiæ & Roſea, à ſucco ſic nuncupata, bicipita, magnitudine ſatis conſpicua, Callotia, Sertelia, Dagobertina, Fuſea, Bergamotia, Bonchriſtiana omnium gratiſſima, in agro Turonenſi & Metenſi

Metenſi laudatiſſima, ac penè in tota Gallia nunc frequentiſſima.

Laudantur & quædam à magnitudine, vt quæ liberalia dicuntur, atque alia nonnulla craſſiora, quæ primùm Rhodo aduecta ſunt, vnde Rhodenſia nominata, qualia forſan antiquis cucurbitana, aut Pompeiana cognomine mammoſa. Alia multa dantur his minora, carne firmiuſcula, quæ frequentius cocta, quàm cruda manduntur, & hybernas menſas terminant.

Ex pyris autem nunc in multis Galliæ locis potio paratur, vini albi in colore, & calore ſæpius æmula. In ſapore non multum varia, quàm Pyraceum nominant, quo non minus, quàm mero ac vino generoſo poti ſe inebriant. *Pyraceũ.*

Exſiccantur ruri pyra in clybano, & ſeruantur ad Quadrageſimale tempus, ſeu Ichthyophagiam: Aliquando coquuntur in defruto, ſæpe caryophillis configuntur, ſaccharo condiuntur, & ſeruantur pro bellariis, aut obſoniis.

Pyrorum genera, aut magis au minus aſtringentia pro ſaporis aſperitate aut dulcedine: Decocta vt grata, ſic ſalubria: Cruda ſtomacho grauia. *Vires.*

CAP. III.

De malo Citrio.

CITRIVM non tam dicitur Pomum medicum à Medo ſolo, quàm à medicis dotibus, quibus pollet multis: eius enim odor, cortex, caro, pulpa, ſuccus, grana, vires habent medicas, eáſque eximias. Ipſius autem tria potiſſimum traduntur diſcrimina: Primum limo, ſeu malum limonium dicitur, quod oblonga effigie turbinatur, & ex herbaceo colore viret: ſuccóque turget acidiore, acerbiore, frigidiore & cortice admodum tenui, nec vt arantiorum amaro. Secundum vulgatius eſt Citrum, huic multum ſimile, ſed colore magis luteo niger, cortice craſſiore, rugoſiore, & magis caperata, éſtq; *Species. Limonũ. Citrum.*

craſſius, odoratius, medicatius, antidotis conuenientius. Quod ex eodem genere prægrande eſt, melonum modo, orbiculatum, cortice calloſo, carnoſo, pollicem interdum craſſo, & ſuperficie concolore, Poncerium, Citroniatum, pomum Aſſyrium, & pomum Adami vocitatur. Quæ omnia ſpecierum vulgata nomina, à cirro deflexa videntur, & affinem vt habent ideam, ſic quoque qualitates.

Ponceriũ

Lima. Vt poncœria magnitudine, ſic Limæ paruitate omnia mala citria ſuperant: vix enim mediocre ouum æquant, & multæ magnitudinem perfectam adeptæ; atmeniaco malo minimè ſunt craſſiores. Harum nonnullæ oblongæ ſunt, aliæ breues, at rotundæ: omnes ſuaueolentes, cortice tenui veſtitæ, ſucco multo ſaturę, ſapore dulco-acidæ, ac palato gratiſſimæ. Vberes ac eximiæ in Italia, ac potiſſimum agro Lucenſi proueniunt.

Citrus. Arbores, ex quibus colliguntur, perpetuò virides ſunt, lauri folio, non Cedri, licet ſic viſæ aut putatæ Theophraſto, omnibúſque horis pomiferæ, aliis namque naſcentibus, aliis adultioribus, aliis matureſcentibus, aliis deciduis.

Vires. Omnia citria refrigerant, putredinem arcent, cor recreant, & venenis obſiſtunt: Quod mirabili hiſtoria probat Athenæus de duobus reis, qui cum iuſſu regis Ægyptij aſpidibus in prædam eſſent exponendi iuxta leges Ægyptias, in itinere ſinguli citrum à caupona quadam obuia, illorum vicem dolente oblatum comederunt, móxque ab iſtis ſerpentibus ferociſſimis demorſi, nihil moleſtiæ ſenſerunt: Quod admiratus iudex, cauſamque quæritans audiuit ſingulos ſingula citria in via eſitaſſe. Poſtridie iuſſit vni dari, alteri denegari, ac denuo ad ſupplicium vtrumque deduci: Quo facto, qui comederat, nihil mali paſſus eſt; alter illato aſpidis morſu, vndique liuidus factus confeſtim interiit.

Hiſtoria.

CAP.

CAP. IV.

De Aurantiis.

AVRANTIA, vulgò aurengia, & aurea mala, ab aureo colore dicta, in arbore naſcuntur, quæ parum à citria malo effigie diſtat: Idem enim color, odor, flos, vt & folia, quorum tamen pars peduncula proxima, non æqualis eſt, vt citriæ mali, ſed veluti pinnata, & quaſi gemina, dilutè virentia, odorata, & citriæ malo concoloria. Arbos ipſarum procera eſt, ramoſa multum, perpetua fronde virens, ſingulis menſibus atque etiam diebus pomifera, aliis naſcentibus, aliis ruentibus, aliis matureſcentibus. Flores toto anno albos, elegantes, ſuaueolentes, æſtate fragrantiores, quorum nonnulli nodoſo pediculo adhereſcunt, & fœcundi ſunt, alij ſteriles & enodes labuntur. Ex his aqua Naphæ vulgo dicta ſtillatur, mira ſuauitate & fragrantia commendabilis, qua matronæ & delicatuli aulici vultum, & comam aſpergunt, & manus abluunt. *Aqua Naphæ.*

Ex Hiſpania, Italia, Gallo-prouincia magna aurantiorum vbertas in alias regiones defertur, quorum nonnulla dulcia ſunt, & ingrata, vel certè guſtui non ſatis amica, alia acida, iucunda, cardiaca, & palato gratiſſima: Omnia verò rotunda, aureo colore nitentia, ſeu multum flaueſcentia, vnde mala aurea ſæpius dicta.

Quæ dulcia temperata; quæ acida refrigerantia, putredinem arcentia, venenis reſiſtentia, corroborantia: cortex verò acer & amarus, calidus eſt, & propter odorem gratioſum intinctibus gratioſus & expetitus: ſacharo conditus oris commendat halitum. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. V.

De granatis.

ARBOR punica, granata vulgò dicta, vt & fructus, malum granatum, à granorum, quibus farctum eſt, innumera multitudine, vel forſan à regione Granata, vbi fruticat vberrimè: aëre calido delectatur, & ſolo minimè aquoſo: folia gerit myrthea, & ſingulis annis caduca: florem puniceum, oblongum, aſpectu iucundum, & effigiem calathi referentem, Balauſtium vulgus nominat, licèt id nominis ad ſylueſtrem, Dioſcoride iudice, potius queat deduci.

Species. Duæ porrò ſunt mali punicæ differentiæ: vna ſylueſtris, quæ florem quidem gerit, ſed infructuoſum, quem ſcilicet pomum conſequitur nullum: Altera domeſtica, cuius tres ſtatuuntur ſpecies: vna, quæ poma fert acida: altera, quæ dulcia, tertia, quæ vinoſa ac dulco acida. Omnia ex rotundo ſunt anguloſa, craſſa granis innumeris, angulоſis, ſucco multo immerſis prægnantia.

Cortex vocatur mali corium, cuius color ex viridi flaueſcit, inſtar vitrioli, cuius particeps perhibetur à Spagyricis, à nonnullis Sidion nominatur. Flos oblongus, purpureus, pulcherrimus, veluti Cytinum referens, quem vna cum floſculis ex eo erumpentibus Balauſtium Plinius appellat.

Vires. Qualitatem habet totum granatum aſtrictoriam & refrigeratoriam: ſed præſtantiores ſuccus facultates habet, vt qui præter cætera, cor recreat, feruoribus ſtomachi auxiliatur, & choleræ morbo prodeſt: Dulcia tamen, quæ Apyrena vocantur aliquando, ſtomacho inutilia creduntur.

CAP.

CAP. VI.

De malo Cotoneo.

CITONIA mala ex arbore prodeunt, quam à M. Catone Cotoneam, quaſi Catoneam nonnulli dixerunt, & ſcripſerunt: Ante tamen longè à Græcis Cydonia, à Cydone, Cretæ oppido, vnde primum fuit aduecta, nomen habuit. Libentius crederem, nomen hoc aſciuiſſe à cortice tormentoſo, & ferè bombacem, quem vulgus cotonem vocat, referente: Tenui enim lanugine tanquam Cotone poma dicta videntur induta. *Vnde dicatur.*

Eſt autem humilis arbos, ex qua excerpuntur, ſæpiuſque tantum inſtar fruticis aſſurgens: Cortice induitur aſperulo, hinc inde hiulco, & quaſdam veluti ſquamas producente: ramos emittit multos, breues, tortuoſos, cineritios, folia ſubrotunda, mucronata, ſupernè viridia, infernè albicantia, mollia, lanuginoſa, flores albos, non nihil purpuraſcentes, quinque folios: fructus craſſos, aureo colore flaueſcentes, tomentoſos, odoratos, halitu quibuſdam iucundo, aliis ingrato fragrantes: ſapor omnibus idem interior caro lutea, ſuccus auſterus: Semen vt reliquis pomis membranis incluſum: & tanquam in capſulis reconditum.

Vbiuis ferax eſt cotonea malus, ſed maximè in regionibus calidis, atque locis, cultis, & hortorum ſepimentis, in quibus pomis pluribus, aureis, melinis, fœta cernitur. Eorum quædam rotundiora ſunt, breuiora, minora, & pomorum vulgarium figuram magis referentia, abſolutè Cotonea dicta: alia maiora, craſſiora, longiora, turbinata, & pyris ſimilia, vulgus Coignacea vocat, quæ cæteris bonitate poſtponuntur. *Species.*

Quædam inſuper candidiora, alia ſtruthea, omnia tamen magis lutea, & ferè aurea, vnde & Chryſomela dicuntur. Quotquot autem, tenui lanugine

Digitized by Google

puteſcunt, & odore fraganti quibuſdam feriunt caput.
Ex his parantur medicamenta multa Euſtomachica, vt Myua, Citoniatum, Syrupi, quorum in menſis tam ſanorum, quàm ægrorum frequens eſt vſus.

Vires. Crudorum porrò citoniorum vix vllus eſt eſus: Cocta palato gratiora, & naturæ amiciora: ventriculum enim roborant, vomitum ſedant, alui fluores reprimunt, Dyſentericis & Cœliacis conferunt, & his, qui vel ſanguinem ſpuunt, vel fluorem menſium aut hæmorrhoidum immoderatiorem perpetiuntur.

CAP. VII.

De Meſpilis.

MESPILVM pomum quoddam rotundum, primum viride, durum, & nonnihil hiſpidum, dein rufum, ac molle dum maturuit, Tigranum quibuſdam dictum, Galeno Tricoccum, quaſi triosſum, quod tria intus grana quaſi lapidea, aut oſſicula ſeminis loco contineat, aliquando tamen quatuor, & ſæpe quinque reperiuntur pro numero vnguicularum ex margine vmbilici multum patuli exeuntium. Ante maturitatem tam acerbus eſt fructus hic, vt à quopiam deglutiri non queat, Maturum, & gratum, & vltima menſa ſalutare.

Species. Arbor, ex qua decerpitur, Neſſierus vulgò dicta, duplici differentia notatur, vna ſylueſtris eſt, ſpinoſa, in ſylvis, dumetis & viuis ſepibus ſponte naſcens, quæ poma gerit parua, oblonga, per initia acerbiſſima, poſt maturitatem parum grata, Aronia Dioſcorid. vocat. Altera domeſtica cultu & inſitione talis. Poma, quæ profert, craſſiora, magis plena, vtcunque compreſſa, rotunda, altera parte ſæpe hiulca. Vtraque tortuoſa, rigida: hæc tamen ſpinis minus horret, Setania Dioſcoridi, Satanea Theophraſto dicta.

Mali vulgaris aſſurgit magnitudine, ramis in gyrum comoſis, & nonnihil aculeatis: foliis promiſſis, latiuſculis,

culis; floribus albis, quinque foliis, quibus poma ſuccedunt meſpila dicta, magnitudine mediocria: vmbilico lato, quinis vnguiculis foliolis diſcreto: carne albida, auſteráque, quæ dum matureſcit, rufeſcit, dulceſcit.

Meſpila immatura acerba multum ſunt & aſtrictoria, eorum tamen puluis ex Ant. Muſa, lapillos in renibus comminuit & excludit. Maximè verò id præſtare creduntur eorum oſſicula trita aſſumta. Ad fluorem alui cohibendum, & partes roborandas commendantur. *Vires.*

CAP. VIII.

De Sorbis.

SORBA parua poma ſunt, qualitate meſpilis affinia, forma & magnitudine multum diſſimilia: vtraque enim initio viridia, dura acerba, eſui inepta: Per maturitatem rufa, mollia, palato non ingrata, & ſucco vinoſo turgidula.

Sunt verò ſecundum Plinium quatuor ſorborum diſcrimina, quædam vulgatoria, & pyrorum inſtar turbinata, quæ Cormas ruſtici nominant: alia rotundiora malorum modo; quædam oliuarum ritu oblonga: alia torminoſa dicta: Dioſcorides Pyroformium ſeu vulgarium tantùm meminit, quæ ſcilicet ex ſorbo ſeu Cormiero vulgari Autumno decerpuntur. *Species.*

Eſt autem Sorbus arbor prægrandis, caudice recto, cortice læui, colore cineritio, foliis ex pluribus compactis, lateribus pediculi prolixioris cohærentibus, fraxini, vel potius Orni æmulis, floribus candidis, minatis recematim congeſtis: quibus caducis fructus ſuccedunt, turbinati primum virides, dein flaueſcentes, atque perfectè maturi, rufi, & molles. Quæ fructus oliuarum efficie profert, Torminalis, atque etiam Ormus ſorbi ſylueſtres creduntur.

Vniuerſum Sorborum genus acerbum eſt, & aſtrictorium: ob id Dyſenteriæ, & fluxionibus omnibus *Vires.*

Digitized by Google

ſiſtendis conuenit. Vulgaria autem ex vſu ſunt frequentiore: vomitiones reprimunt, ſanguinis eruptiones compeſcunt, & partes roborant. Ex his maturis, torculari commiſſis & expreſſis, vinum quoddam pallidulum paratur, pyraceo vicinum, quo plebecula in regionibus multis vtitur.

CAP. IX.

De Cornis.

CORNA fructus ſunt oblongi, phaſeolorum magnitudine, non tamen plani, ſed rotundi, rubelli, nucleo intus, oſſeo, albido, duro prægnantes, ſapore auſtero cum quadam aciditate. Colliguntur ex arbore non multum procera, ſcabro veſtita cortice, foliis læuibus, latis, mucronatis, venenoſis, Euonymo ſimilibus. Prima fermè omnium floret, fructus æſtate virides gerit, autumno cornos rubentes dat, montes & valles diligit, & ſæpe citra culturam naſcitur. Habetur tamen in hortis multis, vt ſint promptius ad manum fructus pro facienda medicina.

Fœminicornus. Cornus thelycronia. Eſt alia cornus thelycronia Theophraſto, quaſi fœminicornus dicta, quæ caudice fungoſo ſeſe effert, & baccas fert Autumno matureſcentes, perquam acerbas, multum inſuaues, & cunctis animantibus inguſtabiles.

Nodos autem cornus omnis omnes habet per interualla geminos, & inuicem reſpondentes, vt in vite & vitice, corticem ex pallido flaueſcentem: maris autem lignum adeò ſolidum eſt, vt duritie cornibus fermè reſpondeat, eiúſque baccæ ſucco cruento, auſtero, & aliquantum acido prægnantes turgent.

Vires. Corna refrigerant, deſiccant, aſtringunt: Ob id vtiliter contra alui profluuia, menſium & hæmorrhoidum immoderatiorem fluxum dantur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

De Prunis.

PRVNORVM varietates nec lubet, nec licet perſequi, cùm liceat aptius ex rei ruſticæ & hortenſis ſcriptoribus, quam noſtris commentariolis illorum differentias omnes perquirere, quę ferè ſunt inexplicabiles, ac innumeræ, inſitione, mangonio, & arte ſic redditæ. Eorum enim (ſi colorem ſpectemus) alia colore perfunduntur herbaceo, alia albo, alia eburneo: quædam luteo, aut ex albo flaueſcente, aut purpureo: alia nigro aut violaceo, alia variegato, alia rubeo. *Species.*

Diſtinctio quoque eorum ſumitur à magnitudine, figura, ſapore & loco: quædam enim vel parua, aut magna, aut mediocria: alia rotunda, ouata, oblonga: nonnulla acida, dulcia, auſtera, vel dulcoacida, vel alterius miſtæ qualitatis. A loco commendantur Damaſcena, deinde Brignolenſia, tum Rhemenſia & Turonenſia. In prædiis tamen noſtris nunc habemus præſtantiſſima & ſuauiſſima, quæ vulgus Pardigonia vocat, vt & Imperialia dicta, necnon Damaſcena rubella, nigra & violacea, & quæ Datta, nominant: quæ omnia menſas etiam lautiores nobilitant, & officinas locupletant. *Prunidactyla.*

Colliguntur ex pruno arbore omnibus notiſſima, quod paſſim vbique & ſponte naſcatur, præſertim ſylueſtris, quæ licèt admodum pumila ſit, & fructus parum ſuaues ferat, cultu tamen & inſertione plurimum immutatur: nam in proceram arborem abit, & pruna quotannis dat ſuauiſſima colono. Sed longius in rei notiſſimæ dilucidatione immorari nefas.

Pruna Græcis Coccymela, Siculis Brabyla dicta, humectant, refrigerant, emolliunt, & ventrem lubricant: Ex Damaſcenis præſertim nigris elicitur pulpa ad Diapruni confectionem. Siccantur in furno pruna ad Ichthyophagiam, & medicinam, & ſaccharo condiuntur ad merendam. *Κοκκυμῆλα.* *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XI.

De malis Armeniacis.

ARMENIACA mala ob odoris gratiam & ſaporis dulcedinem plurimum arrident,& magnatum lautiores menſas tam cruda, quàm ſacharo condita nobilitant: eorum enim in halitu gratioſo, & guſtu iucundo ſuauitas etiam ſaturos ad ſe inuitat & allicit. Quidam ad Perſicorum, alij ad prunorum genera referunt, verum inter vtraque media videntur eſſe,efficítque Iuniorum ſedulitas, vt pruna quædam habeamus,quæ nunc pruna bricioccia; quæ ſcilicet in ſapore,forma, magnitudine, partim pruna, partim abricoccia referunt,nominentur. Ab antiquis autem mala Armeniaca tantùm vocabantur, poſtea Galenus præcoccia nominauit:nunc verò recentiores paucis literis mutatis abricoccia dicunt.

Leguntur ex arbore magnitudinis moderatæ, pyro videlicet minore,& Perſica maiore:duriore,durabiliore. Caudicem emittit craſſiſſimum,ramos multos, non vt Perſica prolixos,ſed breuiores & craſſiores: folia lata & mucronata pyri modo:flores albos, primo Vere erumpentes, ante foliorum exortum : fructus rotundos Perſicis ſimiles, colore foris & intus luteo, carne multa, ſucculenta, palato grata.

Vires. Abricoccia humida cenſentur ordine ſecundo, frigida primo, vel potius temperata, vt dulcia omnia. Aluum lubricam efficiunt, & citò corrumpuntur in corpore infirmo, maximè ſi immoderata quantitate ingerantur. Eorum autem nullus in Medicina celebratur vſus.

CAP.

CAP. XII.

De Perſicis.

PERSICA, ſeu Perſea arbor eſt plurimis Galliæ regionibus notiſſima & frequentiſſima, qua ſcilicet omnia penè vineta conſita ſunt. In mediocrem proceritatem aſſurgit, ramos emittens longos, fragiles, foliis raris, ſalignis ferè ſimilibus, ambitu ſerratis, guſtu amaris & aroma vtcunque redolentibus, indutos: flores, amygdalinis finitimos, ſed dilute purpuraſcentes.

Arborem hanc, inquit Dioſcorides *cap.146.lib.1.* prodiderunt aliqui, in Perſide exitioſam eſſe: tranſlatámque in Ægyptum, mutata natura innocuam, & in cibos receptam. Quod confirmatur etiam à Galeno *lib. de cauſ. ſymptom.* Eorum tamen opinioni refragatur Matthiolus *cap.1.lib.3* ſed coniecturis adeo leuibus, vt tantorum virorum authoritatem infirmare non queat, nedum improbare.

Poma autem profert abunde, albida pube obducta, ſublutea, ſucculenta, carne turgidula, & velut cruore quodam foris & intus variegata, aliquando prorſus lutea. Corticis externus color internam carnis tincturam oſtendit, rubellus rubellam, luteus luteam, variegatus variegatam.

Poma hæc rotunda quidem ſunt, ſed quæ altera parte parum depreſſa cuiuſdam rimæ figuram oſtentant. Succus eorum Galeni iudicio *cap.19. lib.2. de aliment. facult.* paruus eſt, vt etiam caro, quia facilè corrumpitur: propterea ſyrupus, ex ſucco paratus, quibuſdam vſitatiſſimus, nullo encomio commendandus, ſed negligendus.

Mala Perſica frigida & humida perhibentur receſſu ſecundo, ſuccúmque exhibent cito corruptibilem, & peſſimè menſa vltima ſumuntur: ante alios cibos ſumpta, minus mala. *Vires.*

Eorum nuclei calidi & ſicci ſunt, aperiunt, incidunt

extergunt, aduerſus iecoris & lienis infarctus conferunt.

Folia amara ſunt, calefacientia, incidentia, & viſcerum obſtructiones tollentia, aluum ſubducentia, & bilem mouentia.

Ex floribus paratur ſyrupus hydragogus, & vermibus enecandis conuenientiſſimus.

CAP. XIII.

De Ceraſis.

Species. CERASORVM multæ ſunt varietates: alia enim ſunt ſylueſtria, eáque parua, longipendula, primum viridia, dein rubra, & vbi maturuerint, nigra, Gallis Meriſia dicta, quaſi amara: Alia domeſtica, multo craſſiora, quorum alia rubra, alia nigra, alia alba, quædam alborubea. Omnium minima, præcociſſima, ingratiſſima ſunt meriſia, quibuſdam ſylueſtria ceraſa dicta, quorum nonnulla plane rubra, alia nigerrima. Hæc ſequuntur alia maiora, fugacia, dulciſſima, tenerrima, & adeo poſt maturitatem mollia, vt geſtatum non tolerent, Guignea vulgo dicta, inter quæ alia nigerrima, & craſſa, turbinatiore pomi figura, Actia veteribus & Iuliana nuncupata; alia obſcure, alia dilute rubra.

In dulcedine principatum obtinent Duracina, quibuſdam Pliniana, Francis Bigarella dicta, omnium duriſſima etiam matura, dulciſſima, palatio iucundiſſima, vt quæ adhuc formam cordis, vel parui cuiuſdam ſcroti veruecini referunt. In ſalubritate reliqua ſuperant Aproniana, quæ valde rubra ſunt, acidula & eſui valde grata.

Quædam adhuc ſuauiter & ſalubriter eduntur perfecte matura, craſiſſima, rotunda, obſcure rubentia, Agriota nominata. Sunt quædam acidula, alia auſtera; illa amarena, hæc Merona cognominantur. Omnia ceraſa, bigarellis exceptis, ſucco multo prægnantia videmus,

Digitized by Google

demus, inter quæ, nigra aut obſcurè rubra, tenera ſunt, & ſuo cruore contrectantium manus inficiunt.

Ceraſa corpori ſuccum laudabilem ſuppeditant: ſtomacho æſtuanti conducunt, ventrem ſubducunt, *febricitantibus vtilia ſunt*, humorem bilioſum contemperant, & *iecoris infarctus tollunt*; quædam tamen hos effectus inſignius, alia ſegnius pollicentur. *Vires.*

CAP. XIV.

De Moris.

DVÆ ſunt Mori ſpecies; vna dicitur nigra, quæ fructus nigros; altera alba quæ albos profert: vtraq; procera eſt, radicibus flauis, caudicibus craſſis, corticibus ſcabris, ac frondibus alni, longis, latis, iuxta margines ſerratis, quibus bombices veſcuntur. *Præſtantiſſimum verò ſericum nent, cum alba Mori foliis aluntur, vt quæ illis ſint gratiora, & materiam ſuppeditent ſericeis filis ducendis largiorem & aptiorem.* *Species.*

Fructus mori nigræ, quos Mora Celſi vulgus Pharmacopœorum vocat, ſuaues ſunt, & ſæpe menſis apponuntur, ex eorúmque ſucco & Syrupus & Rob conficitur, huius tamen vſus ferè nunc exoleuit.

Qui verò in alba moro naſcitur fructus, quaſi fatuè dulcis eſt, admodum ingratus, & ad alendum ineptus, ita vt arboris præſtantia, non tam ex fructu, quam frõdibus perquirenda, quibus dicti vermes educati ſericeum vellus præſtantiſſimum ſuggerunt.

Porrò domeſticarum arborum nouiſſima morus germinat, vt menſe Maio, cum ſcilicet hyemis planè deſiit rigiditas: fructus fert Iulio & Auguſto, oblongos, è granis compactos, moris in rubo naſcentibus, finitimos, ſed longiores, craſſiores, maiores, initio virides per maturitatem purpuraſcentes, poſtremo nigricantes, rubente ſucco prægnantes.

Mora immatura refrigerant, & ſiccant ordine propemodum tertio, & valenter aſtringunt, atque ad oris & faucium inflammationes conducunt, ait Dioſcorides *Vires.*

Digitized by Google

cap.18.lib.1. Matura verò humectant, ac parum refrigerant; aduerſus ſitim valent, appetentiam proſtratam reuocant, ventriculo non aduerſantur: parciſſime autem corpus nutriunt.

CAP. XV.

De Moris ſylueſtribus & Idæis.

Species. RVBVS vel ſylueſtris eſt, ſpinis horridus, βάτος Græcè dictus, & corruptè, batinus; vel domeſticus & veluti cicuratus, qui quod in Ida monte fœcundius luxuriet, Idæus nominatur: cuius, vt illius duæ agnoſcuntur differentiæ; vnius fructu rubro, alter albeſcente, ſed vtriuſque ſylueſtris fructus primum viret, dein rubet, tandem nigricat.

In dumetis, agrorum marginibus, & locis incultis feraciſſimo prouentu, & agricolis importuno naſcitur rubus, ſurculis prolixioribus, lentis, obſequioſis, vireſcentibus, nonnunquam quadrangulis, maximè antiquioribus, intus medulloſis, foris aculeis minacibus, ſpinoſis: foliis ex pluribus cohærentibus, per ambitum inciſis, ſuperne virentibus, inferne candicantibus, aſperis & ſecundum coſtarum longitudinem ſpinoſis: floribus albis in ſurculorum ſummitatibus digeſtis, quos fructus ſequuntur, officinis Mora bati, & batiua dicti.

Rubus Idæus. Rubus Idæus per ſe conſiſtit, rectáque aſſurgit ad hominis interdum proceritatem, ſurculis medulloſis exterius paruulis ſpinis, non multum horrentibus, exaſperatis, foliis, & floribus ſylueſtri ſimilibus, nec non fructibus, ſed vel rubeis, vel pallidis, acinoſis, eſui atq; olfactui pergratis. Noſtrates Frambœſias nominant, ab odoris, vt arbitror, fragrantia, quam mandendo ori repræſentant, & illud præ cæteris vinum laudatur, quod frambœſiam olere dicitur.

Vires. Mora ſylueſtria vim habent aſtringentem & domeſticis vicinam: manducata enim oris & tonſillarum inflammationes reprimunt, & fluores alui cohibent.

Idæa

Idæa ſimiles quoque facultates poſſident, ſed infirmiores, & ad eſum, quàm vſum medicum, aptiores.

CAP XVI.

De Sebeſten, ſeu Myxis.

SEBESTEN, ſeu Myxa, vel mixaria, ſunt fructus in Syria & Ægypto naſcentes, ex arbore eiuſdem nominis, ſatis procera, pruno valde ſimili; cortex codici albicat, ramis viret, qui foliis induuntur ſubrotundis, ac firmis & amplis; flores albidi racematim, aut potius in vmbellis laxioribus cohærent: quibus caducis ſuboriuntur fructus paruis prunis ſimiles, qui maturitatem adepti ex atro vireſcunt, intúſque nucleum durum, & quaſi oſſeum, ac triangularem continent.

Myxa ſeu ſebeſten, vt officinæ loquuntur, matura leguntur, inſolantur, & in rugas paſſularum, aut prunorum modo contracta ſeruantur. In Italia olim rariſſima erant, & peregrina, nunc vberrimo prouentu in illius hortis naſcuntur. *Vires.*

Venerem molliunt, vt pruna, dantúrque vtiliter febrientibus, tuſſientibus, & linguæ aſperitati: vrinæ item difficultati & ardoribus: Sitim quoque contemperant in linctu, aut alio quouis modo ſumpta, & ventris tineas enecant & pellunt.

CAP. XVII.

De Iuiubis.

IVIVBÆ, zizipha & zinzipha Græcis dictæ, naſcuntur in Syria, & nunc in multis Italiæ & Narbonenſis agri locis naſcuntur, ex arbore puſilla rhamni non multum diſſimili, ſurculis præduris, ſpinoſis, ſpolioſis, floribus muſcoſis. Caudex ei

contortus eſt, ſcaber ac ramoſus: rami tenues longi obſequioſi, duri tamen & virgultarũ geniſtæ ritu protenſi: folia duriuſcula, oblonga, Clematidis æmula, ex interuallis longioribus alterno ordine diſpoſita: iuxta quæ muſcoſi ac palliduli flores parui emicant; poſt quorum occaſum accedunt baccæ oblongæ, ceraſorum magnitudine, carnoſæ, tenellæ, cortice tamen membranoſo, ac duro veſtitę, quas Gallenus Serica vocat.

Fructus hi luteoli ſunt, vel ex luteo purpuraſcentes, oliuarum mediocrium figura & magnitudine, dulces, carne multa, vinoſa, & nucleo parua, fori ruſo turgiduli, qui maturitatem adepti, leguntur, ſiccantur, in rugas contrahuntur, & ſeruantur.

De eorum qualitatibus & ſalubritate non inter Græcos & Arabes omnes conſtat: Galenus enim ſtomacho inutiles eſſe, imbecillimè nutrire, & difficilè concoqui ſcripſit: Arabes verò ad vſus varios accommodant & commendant; in quos licet paulo acerbius inſultet Fuchſius, contendátque iuiubarum vſum inutilem eſſe, ab Actuario tamen Græco Nic. Alexandrino, & à Dogmaticis omnibus, atque his, qui certa experientia ſalutares norunt earum effectus, celebrantur.

Vires. Valent plurimum ad tuſſim, difficultatem ſpirandi, arteriæ aſperitatem; humores concoquendos & expuendos, & ad vitia pulmonis & thoracis multa. Renibus quoque proſunt, ardori vrinæ & veſicæ dolori.

CAP. XVIII.

De Ficubus.

FICVS vbique locorum viret, ſed in frigidis vel ſterileſcit, vel groſſus inutiles gerit, ac paruos & inſuaues fructus, qui nunquam matureſcunt: In calidis vberrimè, bíſque fruticat, verna fœtura & autumnali. Arbor eſt moderatæ magnitudinis, non omnino recto caudice aſſurgens, nec cortice læui, ſed aſperiuſculo, præſertim cùm adolevit. Lignum ei album

album eſt, molle, medulloſum, album: folia ampla in quinque partes diſterminata, & totidem angulis conſpicua, aſpera, dura, obſcurè viridantia: fructus ſine præuio flore, aut prægreſſis Iulis, iuxta foliorum exortum erumpunt, initio paruuli, tempore maiores, forma turbinata, colore primùm virides, dein vel albeſcentes, vel ſubrubentes pro peculiari natura: nam vt ficus aliæ aliis præcociores ſunt & ſuauiores, ſic vel albidiores, vel magis rubeſcentes, aut nigricantes. Omnes verò molles ſunt, medulloſæ, granulis innumeris grauidatæ. Ex his immaturis, foliorum pediculis & cortice tenello vulneratis, lacteus quidam ſuccus effluit acer & amarus.

Præter dictam altera eſt pumilla ficus, illi ſi proceritatem exceperis, ſimillima, quæ in locis apricis, & ſoli expoſitis, atque interdum in regionibus Septentrionalibus fouetur. *Ficus pumila.*

His adhuc effigie reſpondet quædam ſylueſtris, infœcunda, & vix ad vſus quoſdam medicos commendabiles expetita. *Ficus ſylueſtris.*

Eſt & ficus Indica, quem nonnulli Opuntiam Plinij putant, quæ ſine caudice, & ramis adoleſcit, totáq; planta nil niſi folia; verùm quos habeat in medicina vſus, nondum licuit experiri. *Ficus Indica plãta folium eſt.*

Ficus omnium laudatiſſimæ Maſſilienſes, quæ dactylorum inopia ſubſtitui poſſunt mediocriter calefaciunt & nutriunt, & aluum molliunt, ſed ſanguinem valde laudabilem non gignunt: attenuant, leniunt, concoquunt, maturant, aſperæ arteriæ, pulmonibus renibus, veſicæ conueniunt. Ficus reſiccata Carica dicitur, Græcis ἴχαι, qua voce etiam apios Matthiolo deſignatur. Frondes noſtratis ficus hæmorrhoidibus ciẽdis proſunt, ſi podex his confricetur. Ex ficubus, ruta & nucibus fit Mithridatis antidotus tantopere decantata, cuius compoſitionem dedimus in ruthæ hiſtoria. Aliæ quamplures ficuum vtilitates narrantur, quas breuitatis gratia ſubticeo; in his enim recenſendis multus eſt Dioſcorides, *cap.* 183. *&* 184. *lib.* 1. *Vires.*

CAP. XIX.

De Dactylis.

Dactyli optimi qui.

DACTYLI ſunt fructus Palmæ in Ægypto, Creta, & Iudæa naſcentis, qui vbi matuerint, à Dioſcoride & Galeno Phœnicobalani vocantur. Valde probantur è Iudęa allati, magni, flaueſcentes parum rugoſi, molliuſculi, pleni tamen carne multa, intus ſubdura, ad nucleum candicante, ad corticem rubeſcente, ſapore vinoſo, & qui concuſſi nihil aut parum ſonant: Deteriores ſunt flaccidi, duri, excarnes.

Eſt autem non parua Galeno *lib. 2. anim. facult.* iudice, in palmulis differentia; aliæ namque, ait, ſiccę ſunt, & aſtringentes, vt Ægyptiæ; aliæ molles, humidæ, dulces, vt quæ Chariotæ nuncupantur. Hæ autem præſtantiſſimè naſcuntur in Syria, Paleſtina, & Hierechunte, & multis Orientis populis, quibus cibos potúſque ſuppeditant.

Palmæ truncus craſſus, teres & altiſſimus, exterius denſis, gradatíſque pollicibus ſcaber & ſalebroſus, quorum inæqualitate regionum Orientalium ruſtici facilè ſine alio adiuto, ad cacumen arboris ſcandunt: folia arundinacea, longa, latiuſcula, acuminata, ſimul ab vno exortu ſecundum rami longitudinem multa. Fructus in ſummitate gerit multos, quaſi racematim, ſed pediculis longioribus cohærentes; quorum genera quamplurima traduntur, ſed maximè commendátur. Muſtei ac ſucco multo pingui vinoſo prægnantes, cuiuſmodi ſunt, qui in Iudæa naſcuntur, necnon ab Hierechunte, Syriæ Paleſtinæ oppido. Iudicio Galeni omnium dulciſſimi, colore rufi, aut lutei, neque amplitudine, neque exilitate inſignes: Mali virides, exucci, & inſuaues.

Vires.

De Palma & eius fructus qualitate ſic cenſet Galenus *lib. 8. ſimpl. Phœnix,* inquit, *arbor, palma dicta, aſtrictoria facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps: nam*

ramoſitas

ramorum ſuccus auſterus, ex aquea ſubſtantia, tepida, terrea, & frigida conſtans.

At fructus præſertim dulcis non paucam obtinet caliditatem, ſtomacho & thoraci proſunt, nutrimentum laudabile ſuggerunt, & ſunt gentibus multis pro cibo.

CAP. XX.

De Oliuis.

OLIVAS & pinguem earum ſuccum, quem oleum nominant, ad rem eſcariam pertinere nemo neſcit: magnatum enim menſas oliuæ ad appetitum excitandum opulentant; oleum verò non tantum ad acetaria conficienda, piſces frigendos, aliáque edulia multa paranda, ſed etiam ad vnguentorum & emplaſtrorum confectiones vſurpatur.

Sunt autem oliuæ fructus arboris, magnitudinis moderatæ, quam Oliuetum Galli, Oleam Latini nominant, quæ caudice internum prægrandi aſſurgit, maximè ſatiua; nam ſylueſtris ſemper humilior eſt, ramis multis in latum diffuſis foliis oblongis, parum latis, duris, ex pallido viridantibus, ſalicis æmulis: floribus albis, racemoſis, quos baccæ, ſeu fructus conſequuntur, oliuæ nempe oblongæ, multa carne & pingui ſucco turgidæ, nucleo intus duro, initio virentes, poſtea nigricantes. Ab arbore fructus, à fructu ſucci denominatio efficit, vt oliua ex olea, & ex oliuis oleum dicatur.

Gaudet arbos ipſa locis ſiccis & argiloſis, atque regionibus calidis, vt Hiſpania, Italia, & Gallo-prouincia; feruidum enim ſqualidúmque tractum & ſtatum cæli libenter amplectitur; In ſeptemtrionalibus agris vix vireſcit, aut ſterileſcit, aut cito tabeſcit.

Oliuas nigreſcere incipientes, & maturas Cræci δρύπεπαι. Galli drupas appellant: Sale ac maria conditæ ἁλμάδες & κολυμβάδες illis dicuntur. Ex maturis oleum ſimpliciter dictum, quod & ſapore & odore multum

Digitized by Google

ſuaue eſt, ex imminaturis, omphacinum elicitur. Hæc autem vberius tractanda rei ruſticæ ſcriptoribus committuntur.

Vites. Oliuæ immaturæ vim habent aſtrictoriam, maturæ qualitatem temperatam: Conditæ delectabili ſuauitate palatum recreant, & appetitum excitant, humentem nimis ventriculum reſiccant & roborant, ſed parum nutriunt, nec ſanguinem laudabilem gignunt. De oleo & eius qualitatibus alibi fuſius egimus.

CAP. XXI.

De vuis acerbis & paſſulis.

VITIS nomen multis ſtirpibus inditum, viniferis tantum propriè congruit, viburnum enim ſigillum beatæ Mariæ, & aliæ ſimiles plantæ, quæ in altum ſurrectæ, alias, vt ſtent, amplexantur falſo id nominis ſibi vendicant. Propriè ſiquidem vitis dicitur; quæ vinifera eſt, eáque domeſtica, cuius multæ ſunt varietates, tum à ſapore, magnitudine, colore, tum à ſoli & cœli conditione ſumptæ.

Species. Generali acceptione, vitis quidem omnis vel alba, vel nigra dicitur; cum tamen aliæ quædam inueniantur variegatæ, ſeu coloris mixti, quæ nec albæ, nec nigræ, ſed potius ſubrubæ, aut flaueſcentes comperiantur. Racemos, aut vinum ex his expreſſum intelligo, quod nec abſolutè album, aut rubrum, aut nigrum eſt, ſed colore mixtum; cuiuſmodi ſunt vina multa, quæ licet alba vocitentur, magis tamen flaua ſunt, aut rufa, aut gylua, aut obſcura, pro vuarum expreſſarum varietate, aut vario colore.

Porrò vt omnes racemi maturi dulces ſunt, ſic immaturi agreſtes, acerbi & inſuaues, vnde ex vua qualibet immatura, expreſſáque omphacium haberi poteſt, *Omphacium.* ſed ex ea potiſſimum petitur, qua etiam matura, vinum expreſſum acidum eſt, & minus ſuaue, cuius videlicet palmites craſſiores longioréſve ſunt, & ad topiariorum pergulas & fornices deduci ſolent, vuáſque acerbas

Digitized by Google

bas & racemos craſſiores proferunt, ex quibus tuſis ſuccus exprimitur, tum ad omphacium, tum ad ſyrupum de agreſta conficiendum, qui propterea Syrupus de Agreſta nominatur.

Paſſulæ autem ſunt fructus maturi vitis viniferæ, ſic dictæ, quæ aridæ & rugoſæ ſint, & vim caloris exſiccantis expertæ, vnde & paſſæ ſæpius nominantur. A dulcedine quoque, quam calore adipiſcuntur, id nominis ſortiri queunt, vt vinum paſſum, ſeu γλυκὺ, id eſt dulce. Sunt enim vuæ paſſæ omnes ardore ſolis ſiccatæ, dulces. Noſtrates, quæ in clibano ſiccantur, dulcoacidæ ſunt. *Paſſulæ quid & vnde dicantur.*

Sunt verò paſſarum, quæ tum ad popinam, tum ad pharmaciam trahuntur tres differentiæ; maiores ſeu Damaſcenæ; minores, ſeu Corinthiacæ, & mediæ ſeu noſtrates. *Species paſſularum.*

Omnes verò calidæ ſunt primo gradu, ſed temperatæ, admodum tamen aſtrictoriæ, ſi cum acinis edantur: Sic enim dyſentericis proſunt. Vuæ autem acerbæ ſeu agreſtæ refrigerant, & adſtringunt. *Vires.*

CAP. XXII.

De Ribes, & vua criſpa.

RIBES ſeu Ribeſium fruticoſa ſtirs eſt, nullis plane ſpinis horrida, multos ramos parum ſurrectos, ſed tortuoſos & inflexos emittens, ac frondes vitis æmulas, ſed minores, & fructus vuæ modo congeſtos, paruulos, rotundos, rubentes, ſapore acidos.

Groſſula, ſiue groſſella rubra vulgus nominat, Mauritani Riben, à quibus officinæ ſuum Ribes fecerunt.

Huius fruticis duæ tantum à rei botanicæ ſcriptoribus traduntur differentiæ; alter fructu rubro, propter virium præſtantiam commendatus; alter nigro, qui vix in vſum medicum recipitur, ſed topiarium: induit enim eleganter hortorum areas. Tertius reperitur, fructum qui profert album & gratum, quem in horto *Species.*

Ioan. Gonerij ſæpe vidi. Recentiorum nonnulli Ribeſium nominant Creſpinum, & vuæ Criſpæ alteram eſſe ſpeciem contendunt. Sicque illius fructus gloſſula rubra, huius alba nuncupant: Effigie tamen, colore, ſapore, magnitudine non parum inter ſe diſtinguntur.

Vua criſpa. Nam vua criſpa ſpinoſus eſt frutex, multis ramulis, tenuibus, albicantibus & aculeatis luxurians; foliis latis, crenatis ambitu inciſis; & floſculis ex herbaceo albidis, fructibus non racematim congeſtis, ſed baccarum modo pediculis oblongis cohærentibus, initio viridibus, dein albicantibus, & cum exactè maturuerint, flaueſcentibus ſuccini ritu. Vitem vuæ acerbæ gerunt ante maturitatem in iuſculis & condimentis.

Vires. Ribes refrigerat, ſiccat, moderatè ſtringit; & roborat: febrium æſtus extinguit, bilem reprimit, feruidum ſanguinem contemperat, ſitim temperat, putredinem arcet febribus malignis confert ventriculi ſubuerſioni & diſentericis affectibus à cauſa calida natis. Eius ſucco ſyrupus paratur ad hæc omnia efficaciſſimus & vſitatiſſimus.

CAP. XXIII.

De Berberis.

BERBERIS horridus eſt ſpinis frutex, ſedimentis idoneus, ſurrectus, virgis præduris, quinque aut ſex cubitorum, quæ aliquando arboreſcunt. Earúmque cortex læuis, eſt, ac ſubalbicans, vt radicum flaueſcens, ligni materies lutea: folia numeroſa ſunt, rigida, acuta, oblonga, dura, dilute virentia, ambitu crenata, & nonnihil aſpera: floſculi ex pedibus oblongis cohærent lutei, muſcoſi & emicantes: fructus parui, oblongi, rubri, racematim cohærentes. Vocatur hæc planta, vt etiam fructus, ſpina acida, ſiue oxyacantha. In officinis Berberis, nomine deducto ab Amyrberis Auicennæ, vt ſentit Diodoneus, qui hunc fructum oxyacantham vocat, non oxyacanthum, qui ſpinæ acutæ, ſeu Burgeſpinæ, aut albæ ſpinæ fructus

ctus eſt, rubeus, dulcis & rotundus. Vulgus ſenellam vocat, vt Berberim, Spini-vinetam.

Berberis refrigerat, & ſiccat moderatè, validius aſtringit, fluores ſanguinis, & aliorum humorum cohibet, calorem viſcerum mitigat, vomitum ſedat, & viſcera recreat. *Vires.*

CAP. XXIV.

De Auellanis.

NVCVLIS nihil notius ipſis, quas Græci λεπτοκάρυα, quaſi nuces exiguas nominant, Pharmacopœi Auellanas, olim Abellinas, forſan ab Abellino Campaniæ oppido, vbi earum prouentus eſt vberrimus. Nonnulli Ponticas nuncupant, quoniam è Ponto in regiones alias venerint: alij Prænestinas dicunt, quod Prænestini his abundent, & aliorum ciborum defectu famem diu tolerarint. *Abellinæ. Nuces Pōticæ. Nuces Præstinæ.*

Sunt autem vel vrbanæ ac cultæ, vel ſylueſtres: Ex domeſticis, quibus hortorum pergulæ ornantur, aliæ ſunt oblongæ, & abditæ latent in calicibus longis, calloſis, herbaceis, in extremo fimbriatis; aliæ rotunditate inſignes & calicem exteriorem breuiorem, & magis patulum habentes. Inter longiores, quæ membrana rubente obuellantur, ſunt præſtantiores. Sylueſtres paruæ admodum ſunt, minus gratæ, & in ſepibus, dumetis & ſyluis paſſim naſcuntur. *Species.*

Omnes verò colliguntur ex arbore pumila, quam Corylum nominant, cuius rami præſertim iuniores recti ſunt, ferè enodes & obſequioſi: folia lata, acuminata, ambitu ſerræ modo inciſa: cortex tenuis: radix craſſiſſima. Vt fructus, ſic frutex notiſſimus.

Auellanæ ad eclegmatis de pineis confectionem accedũt: Saccharo interdum incruſtantur, vt bellariorum vices impleant, & ſuauius edantur, difficile tamen concoquuntur, ſubſtantiam Bechicam quandam vim obtinent ob dulciſſimum earum ſaporem, & rectè medicamentis thoraci dicatis admiſcentur. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XXV.

De Piſtaciis.

PISTACIA nuculæ ſunt ex arbore terebintho ſimili, quarum exterius ac primum tegumentum tenue admodum eſt ac vireſcens, ſecundum nucamenti ritu lignoſum, fragile tamen & albicans: Nucleus incluſus, vtcunque viret: Sapor amaradulcis, ac iucundus. Illa in Italiam ex Syria Vitellium primum intuliſſe, & in Hiſpaniam Flaccum Pompeium equitem Romanum Plinius author eſt *cap. 5. lib. 13.*

Arbor, ex qua promanant, hucúſque exotica fuit, ſed recentiorum ſedulitate nunc cicurata, in plagis ſeptentrionalibus multis fruticat, ſed fructus perfectionem & maturitatem raro aut nunquam aſſequuntur. In officinis fiſtici ſolent appellari. Poſidonius Biſtacia, nonnulli phiſtacia nominant. *Fiſtici.*

Vires. Calidi & humidi ſunt, ſeu temperati, & optimi ſucci. Phthiſicis ac tabidis valde conueniunt: materiam in pulmonibus contentam coquunt & expurgant, viſcera infarctu liberant, ſemen & Veneris ſtimulos augent, nephriticis auxiliantur.

CAP. XXVI.

De Amygdalis.

AMYGDALVS non adeo videtur ſimilis Perſicæ, vt ſcribitur, nam frondoſior eſt, procerior, vita diuturnior, & cortice conſtat craſſiore, duriore atque foliis anguſtioribus, longioribúſque, ambitu crenatis. Rarò in Aquilonio tractu floret, rarius fructum parturit; flores tamen algoris patientiſſimi ſunt; nam ante finem hyemis explicati, innoxiè brumam & gelu tolerant, & amygdalas autumno copioſas largiuntur, quas nonnulli Græcas nuces & Thaſias cognominarunt. *Nuces græcæ. Nuces Thaſiæ.*

Ex his

Ex his quædam amaræ ſunt quæ calidiores & minus *Species.*
eſculentæ; aliæ dulces & culinæ, & officinæ delectabiles. Ambæ in arbore ſimili naſcuntur. Ex omnibus oleum exprimitur; ex amaris amarum, quod aurium affectibus conferre putatur; ex dulcibus dulce, quod temperatum eſt & naturæ amiciſſimum. Datur ſiquidem fœliciter omni ætati & ſexui: atque ipſis infantulis tuſſientibus familiare & ſecuriſſimum eſt medicamentum: humores in thoracem delapſos optime coquit, & ad expectorationem ducit.

De amygdalis amaris duo memoranda traduntur, earum nempe eſu vulpes interfici, & ebrietatem arceri: cuius rei narrat hiſtoriam Plutarchus; *Fuit*, inquit, *Hiſtoria.* *apud Druſium Tiberij Cæſaris filium, Medicus quidam amaras amygdalas comeſſari ſolitus, qui ſic omnes potando ſuperabat, nec temulentia tentabatur.*

Dulces verò, quia ſuaues bellariorum vites multis modis implent; nam decorticatæ menſis apponuntur, aut adhuc tenellæ, aut adultiores & reſiccatæ, aut ſaccharo incruſtatæ & conditæ, & integræ, vel ex his tritis, ſaccharo & aqua roſarum panes dulciarij fiunt, quos vulgus Macharones nominat. Amygdalarum quoque paratur forma potus lactei, puerperis familiariſſimum.

Amygdalæ amaræ calidæ ſunt & deterſoriæ: dulces calidæ, vel potius temperatæ, ori gratæ, & alimoniam corpori conferentes.

CAP. XXVII.

De Nucibus.

Nux iuglans, quaſi Iouis glans, aut iuuans dicitur: Illius enim truncum fabri lignarij quæritant, corticem infectores, fructum pueri, ad luſum & eſum, Pharmacopœi ad medicum vſum; quē etiam nouit Mithridates, qui ex nucibus antidotum, paucis additis, conficiebat ſuum; vt etiam Galenus,

Digitized by Google

qui ex earundem ſucco ſuum parabat Diacaryon, ſeu Dianucum, addito mellis tanto, quanto ad ſuauitatem opus eſſe videbatur: quo medicamento ipſe ſanauit hortulanum ab vua, tonſillis ac glandibus ferè ſuffocatum, vt teſtatum reliquit *lib.6. compoſ. medic. local. cap.2.*

Nux plãtis inimica. Eſt verò nux arbor prægrandis, foliis neruoſis, fraxini modo cohærentibus, & facie ſimilibus, ſed maioribus. In agris, ſecus vias pingui ac reſtibili ſolo læte proficit, atque etiam in hortis, ſed quia ſua vicinia & halitu ſegetes & ſtirpes proximas male afficit & quaſi inficit, ſecus agrorum ſemitas plantatur, iuxta illud poëtæ.

Me, ſata ne lædam, nam ſata lædere dicor,
Imus in extremo margine fundus habet.

Circa ſolſtitium æſtiuum nuces virides & adhuc tenellæ à cortice externo purgantur, & tamdiu in aqua ſubinde mutata infunduntur, vt amaritudinem deponant. Dein coquuntur, vt molleſcant, poſtea cinnamomo aut caryophillis configuntur, & ſaccharo coquuntur, & ſeruantur ad ventriculum imbecillum roborandum, & coctionem iuuandam.

Vires. Siccæ nuces calefaciunt & ſiccant, ex híſque tuſis & expreſſis oleum elicitur, quod vim habet calefaciendi, digerendi, reſoluendi, & neruos roborandi, & flatus diſſoluendi: Ob id vtiliter clyſmis ad colicum dolorem, à flatu & frigidis humoribus natum præſcriptis, admiſcetur.

CAP. XXVIII.

De nucibus Pineis.

PINVS, Picea, Abies, Cedrus & Larix arbores ſunt præcelſæ, coniferæ, reſiniſluæ, & inter ſe vultu non multum diſſimiles: Earum tamen aliæ exoticæ ſunt, nec facilè in noſtro ſolo & cœlo cicurantur, vt Cedrus Paleſtina ac Libania: Aliæ noſtrates quidem ſunt, ſed ſylueſtres perpetuo,

tuo, nec niſi ad ſpectaculum in hortis habentur, nec cultu delectantur, vt abies, Picea, agreſtes pini. Vera autem pinus magis vrbana eſt, ac manſueta, quæ vbi craſſo caudice aſcenderit, circumquaque ramos edit multos, foliis tenuibus & longis, in extremo aculeatis veſtitos & comoſos.

Fructus coni dicuntur, vulgò poma pini, ex multis velut ſquamis cynaræ ritu craſſis, duris, lignoſis, capitatis compacti; in quorum ſinibus, ac veluti toris includuntur nuclei, oblongi, rotundi, tenui membrana nigricante inuoluti, dulces, qui modò pini nuces, modò Strobili, modò Coccali & ſæpius pinei nominantur. *Galenus.*

Nucleus hic temperatus, ad calorem tamen magis accedens, vnde rebus venereis inſeruire creditur: ſemen enim & lac auget, multum alit, exaſperata lenit, tuſſi veteri prodeſt, nec non phthiſicis ac tabeſcentibus. *Vires.*

Præter pinum veram, aliæ ſunt multæ ſylueſtres, vt Picea, tres maritimæ & aliæ quædam, quæ inter rupes & loca prærupta ac montoſa ſponte naſcuntur. Omnes autem, quemadmodum & abies & larix, quæ illis affines ſunt, lachrymoſæ cernuntur, & ſponte, vel illato vulnere ſuccos effundunt, aut liquidiores, aut ſpiſſiores, albiores, vel nigriores: de quibus ſectione ſequente diſſeremus.

CAP. XXIX.

De nucibus cupreſſi.

CVPRESSVS ſempiterna fronde viret, caudice procero, tereti, craſſo, ſurrecto: ſummitate faſtigiata, atque in orbem coacta: folio pini, ſed carnoſiore, breuiore, obtuſiore, amaro: ramis compluribus, folioſis, in anguſtum cohibitis, odore grauibus, tactu aſperis, neutiquam pungentibus.

Pro fructu conos, ſeu nuces effigiem coni referentes

exhibet, quibus fatiſcentibus, & vetuſtate, vel calore dehiſcentibus, ſemen paruum intus concluſum, vel ſponte, vel leui attactu delabitur. Materia ligni ſolida flaueſcens, ſantali æmula, odorata, ad ſupellectilium ligneorum fabricam maximè idonea.

Species. *Mas.* Huius autem arboris duæ traduntur differentiæ: vna mas dicitur, altera fœmina: vtraque comæ perpetuæ ac ſemper virentis. Illa fœcunda eſt, térque in anno galbulos, ſeu nuces promit, Ianuario, Maio, Septembri, vultúque veluti moroſa eſt, fructibus torua, odore *Fœmina.* grauis, nec vmbra delectabilis. Altera, quæ fœmina dicitur, ſterilis eſt, nec galbulos, nec ſemen proferens, & ramos in latum magis diffundit: cætera mari vix diſſimilia: nam idem vtriuſque color, odor, ſapor, virtus, & vultus. Solet cupreſſus hyemem ſalua perferre; Lutetiæ tamen euaſit nulla per rigiditatem hyemis anni 1608.

In Creta inſula, referente Theophraſto *c.2. li.2. & li.* 3. læte & ſponte etiam ſine ſemine prouenit, vt etiam in Idæis montibus, Leucíſque vocatis, in quorum ſummis iugis, quibus nix nunquam deeſt, cupreſſum comperiri affirmant, quamuis alibi non naſcatur, niſi teporem inuenerit. *Theophraſt. cap. 1. lib.* 4. E cupreſſo reſina quædam larignæ conſiſtentia ſimilis exudat, acerrima ſapore, cuius rariſſimus eſt vſus.

Vires. Tota cupreſſus vim habet calefacientem, exſiccantem & aſtringentem, ſed eius maximè folia, germina, nuces, & ſemina vſurpantur. Conferunt laxis partibus roborandis, dyſentericis, & cœliacis affectibus cohibendis, & humoribus ſiſtendis.

CAP. XXX.

De fructibus ſeu baccis Lauri.

LAVRVS δάφνη Græcis dicta, Apollini conſecrata, cuius ſcilicet ramo vulſo in diuinationis ſignum ſeſe coronauit, frutex eſt perpetua fronde,

fronde, ſempérque virente, in iuſtam arboris proceritatem caput erigens, ramis multis, craſſis, cortice vireſcente indutis foliis oblongis, latis, mucronatis, duris, viridibus, ſuauem odorem ſpirantibus, floribus albidis ſecundum ramulorum ductum erumpentibus; quibus marceſcentibus ſuccedunt fructus ſeu baccæ, ouali figura, ſeu oblongæ nigricantes, ſolidiore nucleo grauidatæ, aroma olentes, cum quadam acrimonia amaricantes.

Vbertimè germinat & proficit in tota Gallia, in Normania enim iuxta mare quaſdam vidi, quæ mediocris quercus magnitudinem æquarent. Lætius tamen & vberius naſcitur in Italia, & locis calidioribus: hyemen enim rigidiorem, qualem Septentrionales perpeti ſolent, non innoxiè tolerat, nam rami & folia gelu percuſſa ſæpius commoriuntur: his tamen abſciſſis poſtea ex radice viuaciſſima noui ſurculi, ſeu ſtolones denuò erumpunt. Hanc autem arborem non ſolùm ſolam à fulmine tutam eſſe, ſed etiam ædes, in quibus rami illius adſunt, nunquam à cœli fulminibus tangi, multi ſcripſere: Idcirco Tyberius Cæſar cœlo coruſcante & tonitru fragore perterritus lauro coronabatur.

Baccæ lauri inſigniter calefaciunt, ſiccant, attenuant, flatus diſcutiunt. *Dioſcorid. c. 108 lib. 1.* Ad medicamenta autem adhibentur, quæ neruorum laſſitudines reficiunt, Acopa vocant, & ad vnguenta, quæ calefaciunt & reſoluunt. Oleum ex his expreſſum, aut decoctione elicitum, ſcabiem, pſoram, & multas cutis fœditates delet ac ſanat, ſuggilata & ecchymoſes aufert, & humores effuſos diſcutit. *Vires.*

CAP. XXXI.

De granis Iuniperi.

IVNIPERVS lignoſus eſt frutex, ſpinoſus, ramoſus, mediocris arboris magnitudinem ſæpius æquans, cortice membranoſo, ſæpius diſ-

Digitized by Google

rumpente indutus,odorus, baccas ferẽs primò virides, & per maturitatem nigras, piſorum magnitudine. Materia ligni flaueſcit,ſantali citrini modo:foliola anguſta,acuminatáque ſpinas potius,quàm frondes referentia. Naſcitur ſponte in locis aridis & incultis, ibíque lætius fruticat, præſertim montoſis & ſqualidis: nam in planis naſci recuſat. Sola inter arbores fructus ſuos in biennium prorogat, qui etiam antiquati, & in arbore relicti citius marceſcunt, quàm ſponte decidant. Cedro valde ſimilis eſt Iuniperus, & à quibuſdam malè oxycedrus nominatur: licèt enim Iunipero & oxycedro,præſertim phœniceæ caudex ſit tortuoſus,foliola acuta,viridia ſemper, baccæ paruæ & rotundæ, multum tamen inter vtrumque eſt diſcriminis: nam Oxycedrus vtraque exotica planta eſt, cuius baccæ fuluæ ſunt, odoratæ & ſuaues, & ligni materia rubeſcens. Sponte naſcitur in Aſia, vt Iuniperus in Gallia.

Oxycedrus.

Belonius agnouit iuniperum quandam maiorem, quæ in mediocris arboris altitudinem ſæpe aſſurgit, baccáſque gerit auellanarum magnitudinem, vt plurimum ſuperantes, & gallas ſæpius æquantes: noſtras tamen cùm minimè ſit inefficacior, & forſan præſtantior, in medicis vſibus tantùm celebratur.

Sandararax. Vernix.

Ex Iunipero manat gummi quoddam reſinoſum Sandarax Serapioni,Latinis vernix dictum,cuius loco nonnulli vocum affinitate decepti,Sandaracham Græcorum, quæ auripigmenti ſpecies eſt, periculosè ſubſtituunt:ea enim Sandaracha exitiale venenum eſt: nã cùm Arſenicum triplice diſcrimine notetur, croceum ſeu auripigmentum, Riſagalum quibuſdam dictum rubrum, ſeu Sandaracha, & album, ſeu vulgare: atque vnumquodque deleterium, Sandaracha auripigmentum rubeum eſt,& exitioſum,nec tutò pro vernice,ſeu gummi Iunipero vſurpatur, ne poſtea minus cautos decipiat vocum affinitas, apud quos interdum Sandarax, & Sandaracha pro re eadem periculosè ſumuntur. Legitur & Sandaracha apud Plinium *cap.7.li.*11, pro re multum diſſimili, pro cibo videlicet apum, quo, dum fauos conficiunt,operantur. Ab eodem vocatur adhuc Erithace, & Cerinthus.

Riſagalum. Sandaracha.

Baccæ

Baccæ Iuniperi calefaciunt, ſtomacho proſunt, vrinam mouent, craſſos & viſcidos humores expurgant: contra inflationes, tormina, ſerpentum ictus, tuſſim & pectoris vitia vtiliter dantur, & antidotis conuenientiſſimè admiſcentur. *Vires.*

CAP. XXXII.

De Gallis.

GALLAE velut pilulæ quædam ſalebroſæ, ac ſpurij fructus, qui præter legitimos in glandiferis arboribus, noctu ferè erumpunt, Sole de Geminis exeunte: quo feruidiore exiſtente, tabeſcunt, nec iuſtam magnitudinem adipiſcuntur. In Bohemia & Hiſpania naſcuntur vberes, in quercubus multis, quarum truncis & ramis etiam tenuibus, abſque pediculis, vt plúrimum adnatæ cohæreſcunt.

Gallarum genera multa traduntur, inter quas duæ potiſſimum, & ad medicamenta quædam paranda, & ad coria denſanda accommodantur, vna Omphacitis dicta, quæ parua eſt, rugoſa, nodoſa, ſolida, nullo foramine pervia: altera plana, leuis, flaueſcens, interna parte laxior & maior, & perforata, ex cuius videl. foramine quoddam exiit inſectum, ſeu muſca, aut vermiculus, vt contingere ſolet, aut aliud ſimile animalculum. *Species.* *Omphacitis.*

Ex quercubus Hemeris & Robur præſtantiores ſemper gallas eructant. Hemeris autem eſſe quercus creditur, quem nonnulli Mydion nominant, caudex in orbem comatur, contorquetur, & multis ramorum alis conſurgens glandes, præter gallas, gerit non inſuaues. *Hemeris.* *Mydion.*

Robur Latinis Quercus, Theophraſto δρῦς dicta, gallarum feraciſſima eſt, quarum vbertatem æſtate præter glandes ſuppeditat, necnon alias pilulas exiguas foliis mediis ſine pediculo adhæreſcentes, vt in noſtratibus quercubus videmus. In ſumma, quercus non tantùm *Robur.* *Δρῦς*

Digitized by Google

glandes & ramos germanos promit, ſed adulterina multa, viſcum, gallas, poma, fungos, & multos alios pſeudofructus.

Vires. Gallæ refrigerant ad receſſum vſque ſecundum, reſiccant ad tertium, & potenter aſtringunt: partes laxiores contrahunt, imbecillas roborant, fluxiones cohibent, atq; efficaciter ad aſtringenda aut ſiccanda, quæ opus ſunt, vſurpantur, inquit Dioſcor. *cap.* 147. *lib.* 1.

SECTIO VII.

DE GVMMIS.

Nihil tam vulgare, tamq; controverſum & anceps, atque gummorum, reſinarum, & lacrymarum, quæ ex plantis colliguntur, vera dignotio, & inter ſe diſtinctio: vix enim aliquis datur claſſicus author, qui ſingula in artem redegerit, & de omnibus appoſitè diſſeruerit. Vnus Sylvius *ordinem meditatus meliorem, gummi multa tanquam in faſciculum congerens, ſimul de* Electro *& ambaro odorato, (ambram griſeam* Officinæ *nuncupant) egit, &* Galbanum, Hammoniacum, Sagapenum *&* Scammonium *inter liquores numeravit.* Wekerus *promiſcuè de gummis, reſinis, ſuccis concretis & liquoribus differit. Rei herbariæ authores modò de his, modò de illis pro varia reſinifera, aut gummifera ſtirpis deſcribenda natura, velut per tranſennam tantùm verba fecere: Nos verò in* Pharmacopœorum *gratiam, hanc ſingula noſcendi methodum inſtituimus, & qui gummi à reſinis, & hæ ab illis & liquoribus vulgò dictis, diſſideant, oſtendimus.*

CAP.

Digitized by Google

CAPVT I.

De Succis, ſeu plantarum humoribus.

VT cornua ceruis, & comæ atque pili multis animalibus quotannis decidunt, ſic folia, Iuli, flores, & fructus plantis, quibus non modò ſua caro eſt, neruus, os, vena, & ſuus velut ſanguis & humor in plantæ ſingulas partes alendas deſtinatus, ſed & ſua ſunt velut menſtrua, perinde ac mulieribus, quæ certis temporum circuitibus ſuperueniunt, vt lacrymæ vitibus, gummi ceraſo, amygdalo, & aliis arboribus permultis, reſinæ Lentiſco, piceæ Larici, aliis alius liquor illis quantitate moleſtus. Vt enim ſanguis animalibus turget & vrget, ſic plantis humor, ſeu ſuccus, cui ſeu ſponte, ſeu arte detur exitus, ad ipſarum ſemper leuamen profluit & incolumitatem.

Sanguis autem ſtirpium ſuccus proprius eſt, qui in ficubus eſt, vt lac, ait Ariſtoteles *lib. 1. plant.* In vite velut humor: in quibuſdam ſimilis eſt picis liquidæ, in aliis velut oleum: in nonnullis vt gummi. Et quædam, inquit idem Philoſophus, ſuccum habent, vt reſinam, myrrham, & thus, & thymiama. Præterea nonnullæ venas habent, & ventrem, partes, vt in animali ſimiles, licet animalia non ſint, contra Anaxagoram. *Sanguis plantarũ varius.*

Humor autem ille plantarum, quo deficiente, deficere incipiunt ipſæ, & exſiccato tabeſcunt, communi nomine caret, ſed vocabulo magis vſitato, ait Theophraſtus *cap. 3. lib. 1. de hiſt. plant.* ſuccus appellatur, quem alij lacrymam, alij liquorem, alij humorem dicunt, qui in ſingulis variam coctionem ſubiens, variam ſpiſſitudinem & colorem acquirit. *Anonimus plãtarum humor.*

Hinc inter ſtirpium humores, ſi conſiſtentiam ſpectemus, alij tenues & aquoſi, alij craſſi & lenti, alij cal-

loſiores : alij denſari facilè poſſunt, alij nequeunt. Theophraſtus *cap.17.lib.6.de cauſ.plant.* Si verò ſaporem & qualitatem, alij vinoſi ſunt,ceu vitis, pomi,mori, mirthi:alij pingues,vt Oleæ,lauri,nucis,amygdali: alij lenti & reſinoſi, veluti abietis,pini,laricis:alii dulces, vt ficus, palmæ iuiubarum : alij acres. vt origani, piperis,ſinapi:alij amari,vt abſynthij, fellis terræ, colocynthidis.

CAP. II.

Quid Gummi, & quî differat à Reſinis, & aliis liquoribus concretis.

QVAMVIS ſucci plantarum, cùm plurimi ſint, facilè comprehendi non poſſint, ex Oribaſio *cap 5.lib.14.coll.* ſingulos tamen ad ſua genera qui reduxerit, de his certam doctrinam conſtituere valebit.

Succus quid. Χύλος autem ſeu ſuccus propriè *is humor* eſt, *quo plantæ nutriuntur, quiq; non ſponte, ſed præcedente tritura & expreſſione, aut alia præparatione elicitur*, éſtque ſemper tenuior, niſi càlore exſiccatus induretur, vt in Rob & ſuccis inſpiſſatis contingit.

liquor. *lacryma.* *Reſina.* *Gummi.* *Gummi reſina.* Liquor verò craſſior eſt, & interdum ſponte,vel vulnere ſæpius illato delabitur, & lacrymatim profluit, vnde lacryma ferè ſemper nominatur.Is ſi oleaginoſus fuerit,& liquidus ſpecialiore nomenclatura ῥητίνη dicitur : Si terreſtrior, admodum aqueus & concretus in truncis arborum, gummi : quæ mediam inter gummi & reſinas poſſident naturam,ſúntque partim terreſtria, & aquea, partim oleagina & pinguia, Gummi reſinæ nobis dicuntur.

Gummi quid. Eſt autem Gummi,vt exotico nomine,κόμμι vt Græco vtar, *lacryma coagulata, concretáque in truncis arborum ipſam producentium, Gal. cap. 40. lib. de ſimplic.* cuius aquea magis eſt ſubſtantia, vt reſinæ oleaginoſa : proinde gummi aqueis promptius miſcentur, oleaginoſis

noſis agerrimè : Reſina contra, quæ & flammam facilè concipit, gummi verò in igni crepitat : licèt enim calidum ſtillando procedat, vbi tamen aërem contigerit, coagulatur, & aquæ ſimile eſt, inquit Ariſtot. *lib. 20. de plantis, circa finem.* vnde ad prunas ardentes iniectum fragorem edit.

Cùm autem multa ſint eius genera, ex diuerſis arboribus prodeuntia, quædam enim coagulantur, quomodo lapides & conchæ, ait Ariſtoteles *ibid.* alia ſunt molliuſcula : quædam pellucida, aureo colore flaueſcentia, alia obſcuriora, pallidiora : nonnulla ex arboribus peregrinis, alia ex noſtratibus profluentia, de eo primum agam, quod è ſpina Acacia prouenit, & ſimpliciter Gummi dicitur.

CAP. III.

De Gummi Arabico.

GVMMI nomen ab Arabibus depromptum eſt, & abſolutè dum ponitur, idipſum eſt intelligendum, quod Officinæ priuilegio quodam *Nomina.* Arabicum, Galenus Thebaicum, nonnulli Babylonicum, alij Acanthinum nominant. Ex arbuſcula qua- *Acacia* dam manat, quam Dioſcorides Acaciam nominat, cu- *gummi* ius duas ſpecies conſtituit : Prior recta aſſurgens vir- *flua.* gulta profert lignoſa, ſpinis exertis, & duris hinc inde *Acacia* ſtipata : folia longa quaſi ex multis foliolis cohæren- *ſpecies.* tibus compoſita : flores albidos, ſiliquas breues, pla- 1. nas, lupinorum ritu : ſemen glabrum, & ſplendens. Malè depictam eius iconem tradit Matthiolus.

Altera Acacia in Cappadocia & Ponto prouenit, 2. ait Dioſcorid. priore minor, tenerior, humilior, folia habens rutę, & virgulata quibuſdam aculeis ſpinoſa. Ex *Acacia* hac ſuccus quidam educitur, qui arbuſculæ nomen re- *ſuccoſa.* tinens, Acacia dicitur : ſed ob eius raritatem ſubſtitui *Acacia* ſolet ſuccus ſylueſtris pruni, quam Dodonęus Germa- *Germanica.* nicam nominat. Ex illa gummi profluit Arabicum,

quod laudatur, vitri modo pellucidum, ſyncerum, in vermiculorum ſpeciem contractum, dein candidum: ſordidum ac reſinoſum inutile.

Vires. Vis eius ad ſpiſſandum & refrigerandum efficax, ocularibus medicamentis & arteriacis commodiſſimè miſcetur: cutis meatus obſtruit, & procidentes oculos reprimit. Vt optimè pulueretur, debet in mortario & piſtillo calidis verberari.

CAP. IV.

De Gummi Tragacantho.

Tragacā thū quid. TRAGACANTHVM eſt gummi pellucidum, album, ſubdulce, leue, ac ſincerum, quod à radice cuiuſdam plantæ ſpinoſæ vulneratâ, nominis eiuſdem manat. Ea radix ſummo ceſpite nititur, & humiles, rigidóſque ſurculos emittit, in quibus minuta folia, multa & tenuia, quæ ſub ſe ſpinas occulunt, albas, rectas & firmas. Arbuſcula hæc Tragacantha Græcè, Spina hirci latinè dicitur. *Spina hirci.* Naſcitur in Creta, & multis Aſiæ locis, lacrymámque non inciſura, ſed ſponte profluere, contra Dioſcoridem, aſſeruit Theophraſtus *cap. 8. lib 9. de hiſt. plant.* hanc enim cædere, inquit, opus nequaquam eſt. Licèt autem omnino peregrina ſit, & à noſtratibus herbariis rarò viſa, cicuratam tamen & ſatis latè virentem in horto Ioannis Gonerij, rei medicamentariæ peritiſſimi, vidimus. Illius verò coagulatus ſuccus, ſeu gummi gentilitio nomine Tragacanthum, & Officinis Dragaganthum dictum, ipſis etiam tyronibus notiſſimum eſt, quod non facilè, vt obiter dicam, læuigatur, niſi pilis & piſtillo calidis.

Vires. Vſus eius commendatur ad oculorum medicamenta, ſcabrities arteriæ, raucedines, tuſſes, retuſas voces, cæteráſque defluxiones cum melle, aut ſaccharo in delinctu.

CAP. V.

De Ammoniaco.

GVMMI Ammoniacum dicitur, quod ſtillet in arenis iuxta Iouis Ammonis oraculum. Ex qua autem ſtirpe, non liquido conſtat: nam Plinius ex arbore, quam Metopion, Dioſcorides & ex fructice, quem Agaſyllim nominat, & ex ferulacea planta manare dicit: vix autem ferulaceum genus fruticum generi conſentit. *Vnde habeat nomen.*

Ferulæ porrò lacrymam eſſe, Galenus aſſeruit *6. ſimpl.* ex qua vel ſyncerum gummi, denſum, nullis ſordibus conſpurcatum, & minutis glebis coactum, vel impurum & inquinamentis quibuſdam infectum colligitur. Illud Thrauſma, hoc Phytama Dioſcoridi *cap. 98. lib. 3.* dicitur. *Thrauſma. Phyrama.*

Probatur, quod nullis arenis, terra, aut aliis rebus extraneis ſordeſcit, in thuris maſculi ſimilitudinem effigiatur, odore caſtoreum vtcumque refert, & ſapore amaricat. Ammoniacum, Officinis corruptè Armoniacum dictum, facilè aqua, aceto, vino albo, & aqueis diſſoluitur.

Vim habet emolliendi adeò efficacem, vt iuncturarum tophos diſſoluat, & alia tubercula diſcutiat, lienes induratos ſanet, & potu datum obſtructiones etiam contumaces tollat: menſes & vrinam mouet, calculos trudit, & admotum chæradas diſſoluit. *Vires.*

CAP. VI.

De Lacca, & Cancamo.

QVID ſit Lacca, quid Cancamum, an vtrumque ſit idem, vel alterum ab altero diſſideat, & ſi diſſideant, quid ſingula ſint, ex authorum libris non planè conſtat. Serapio, Paulus & inter recentiores Matthiolus, Laccam, Cancamum

Sunt qui illorum ſententiam tuentur, dicúntque, tres Laccæ varietates aſſignari: Prima eſt Cancamum Dioſcoridis, nulli ferè viſum: Secunda Lacca vulgaris: Tertia factitia eſt, qua infectores vtuntur: cuius adhuc plures differentiæ notantur, quas breuitatis gratia omitto.

Vulgaris dura, pellucida & rufa eſt, myrrhæ admodum ſimilis, ſurculos arboris exoticæ circulatim inuoluens, quam ſuctu à formicis Indicis ex arbore elicitam, elaboratam, & ramis cohibitam eſſe, vt aſſeruit Garcias, vix credibile eſt, ſed potius lacrymarum & reliquorum gummi modo, ſponte exudaſſe & concreuiſſe. Nam cùm animalia ex Philoſopho, laborent & pugnent pro victu & coitu, quæ in hyemem futuram tota æſtate panem illis familiarem quæritant, aut panificium quoddam elaborandum ſuſcipiunt, non ramis arborum, aut loco aëris & cœli iniuriis obuio exponunt, ſed in latibulis recondunt. Formicas autem Indicas Laccam fruſtra, nec pro cibo congerere & cogere, ſed deſerere, perpauci credunt. Quæ ad nos adfertur, bacillos arboris circumueſtit, éſtque dura & pellucida & facilè aqueis diſſoluitur: hæcque trochiſcos de Carabe & Dialaccam ingreditur, non factitia, vt perperam ignari quidam putant. *Lacca vulgaris.*

Non tantùm ad Medicos, ſed alios plures mœchanicos vſus celebratur, vt ad ceram, quæ literis obſignandis inſeruit, inficiendam, & ad tincturas, quę ligneis ſupellectilibus inficiendis dicantur, parandas, atque ad alios colores excipiendos, qui Laccæ commixti elegantius micant. *Vires.*

CAP. VII.

De ſanguine Draconis.

SANGVINIS draconis perueſtigatio iamdiu multorum exercuit ingenium. Quidam enim Plinij *cap.7.li.3.* erroneam opinionem ſe-

Digitized by Google

cuti, draconis animalis ab Elephante colliſi ſanguinem eſſe crediderunt. Quem errorem non modò ſequitur Solinus, ſed Cinnabarim, ſanguinem draconis officinarum tenet. Serapio ſcribit *cap.* 341. eſſe ſuccum plantæ cuiuſdam, illi *Sydrichis* & *Egilos* dictæ, quam herbarij noſtrates quartam ſyderitis ſpeciem exiſtimant. Ignari quidam Pharmacopœi pro ſanguine draconis, rem quandam è terra ſynopica rubia tinctorum, & quibuſdam aliis factitiam, in rotulas conuolutam, ab impoſtoribus emunt.

Braſauolus ineptè tria ſanguinis draconis facit diſcrimina, primum ex pſeudobolo factitium, ſecundum lacrymam cuiuſdam arboris dicit, tertium gummi. Sed vt ſanguis draconis adulteratus verus non eſt, ſic impropriè duplex eius conſtituitur ſpecies, vna, quæ lacryma, altera, quæ gummi ſit eiuſdem arboris: omne ſiquidem gummi, quod lacrymatim ex arbore ſtillat, generali ſignificato lacryma dici poteſt.

Aloyſius Cadamuſtus, patritius Venetus *cap.* 4. *lib.* 1. *ſua nauigat.* ſic melius originem illius expreſſit. *Eſt*, inquit, *in inſula, cui nomen Portus ſanctus*, (è Canariis vna eſt) *Sanguinis draconis, qui lacryma eſt arboris: nam ſtato anni tempore, arbores ferro ſauciant, quæ vbi inciſa ſunt, anno ſequente, gummi per inciſiones emittunt. Id ahenis coctum, defæcatúmque ſanguis efficitur, quem Draconis nominant.* Eius arbor fructum inſtar ceraſi profert, menſe Martio, guſtu eximium, coloris veneti.

Nic. Monardus huic opinioni videtur aſſentiri, & ſanguinem draconis, non alicuius animantis ſaniem, ſed arboris lacrymam eſſe, ſic aſſerit: *Attulit*, inquit, *ante paucos dies ex noui orbis continenti Epiſcopus Carthaginenſis fructum arboris, ex qua manat lacryma illa, quam ſanguinem draconis vocant.*

Eſt autem hic fructus admirandus, nam ſublata, qua integitur, pelle, ilico dracunculus apparet tanto artificio à natura fabrefactus, vt à peritiſſimo aliquo artifice è marmore ſculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, ſpina aculeis horrida, cauda oblonga, & pedibus conſpicuus.

Ab

Ab eo fructu nomen arbor ſumpſit, & eius lacryma, quæ vulnere illato effluit. Et laudatiſſima ex Carthagine Peruana defertur.

Arbos illa procera eſt, cortice ſatis tenui, & facilis vulneratu, cuius nomen cùm veteres ignorarent, de ſanguinis draconis natura & origine nihil certi tradiderunt. Cluſius illam vidit & accuratè deſcripſit.

Sanguis igitur draconis & arboris cuiuſdam exoticæ & gummi in ipſius ramis concreti, duri, purpurei nomen eſt. *Sanguis draconis quid.*

Vim habet collecticam & agglutinatoriam: ob id vulneribus coaleſcendis conuenit, & partibus laxioribus & ſtringendis, & roborandis. Ante vſum facile aqueis diſſoluitur. *Vires.*

CAP. VIII.

De Aſa fœtida.

MVLTI ex veterum quorundam opinione Aſam duplicem conſtituunt, dulcem ſeu odoratam & fœtidam: hanc *Altit* Arabum eſſe, illam Belzoinum officinarum: atque vtrumque è Laſere, ſeu Laſerpitio prouenire contendunt. Verum quid ſit Aſa dulcis, nondum compertum eſt: & forſan tam eſt ignota recentioribus, quàm vix perſpecta veteribus fœtida: cuius haud ſcio, ſi meminerint. Nunc verò tam frequens eſt in Pharmacopoliis, vt importunè tyronum nares feriat. Innaſcitur ferulaceæ ſtirpi, vt Beniuinum arbori proceræ, cui Aſæ nomen nuſpiam inditum inuenimus. Vt igitur ſingulorum diuerſus odor, ſapor, & origo, ſic diuerſa nomenclatio.

Eſt autem Aſa fœtida *excrementum, ſeu gummi Laſeris, ſeu Laſerpitij*, quod Stilphion, Dioſcorides *c.* 94. *li.* 3. Auicennas *Altit*, ſiue *Antit*, Indi *Aniuden*, Officinæ Aſſam, ſed magis propriè Aſam, quaſi laſer, ex quo depromitur, nominant: nam Laſer lacryma eſt, Laſerpitium planta, ex qua elicitur laſer, ſeu Aſa, non Aſſa, quæ *Aſa fœtida quid. Quid differat Aſa ab Aſſa. Laſer.*

ſecundum Rhaſim herba eſt, quibuſdam yſopus, aliis
Laſerpitium. thymum dicta. Laſerpitium verò ferulacea eſt ſtirps,
caule annuo, quem *Maſpetum* vocitant: foliis apio ſi-
Maſpetum. milibus, ſed flaueſcentibus, ſemine lato, foliaceo, radi-
ce nigra, craſſa, longa, ac interdum cubitali. Audacter
quidem Garcias Aſam lacrymam eſſe Laſerpitij con-
tendit, ſed timidè ac ieiunè nimis eius deſcriptionem
exhibet: tantùm enim de foliis breuiter loquitur, quæ
Laſerpitiũ culturæ impatientiſſimũ. coryli ſimilia credit. Peculiare huius culta fugere loca:
quamobrem ſi colatur, miteſcátque ſolum, deuiat, at-
que omnino degenerat, vtpote natura culturæ aſper-
nans, inquit Theophraſtus *c.2.lib.9. de hiſt.plant.* fero-
citatíſque conſtans vernaculum.

Singulas autem huius plantæ partes ſpeciali no-
menclatura deſignati comperio: nam radicem nonnul-
li Magudarim vocant: Caulem, Silphion: folia, *Maſpe-
tum*: ſemen, *folium*: nam *folium* id ſemen eſt, ait Theo-
Magydaris. phraſtus *c.3.li.6.de hiſt.* Magydarim tamen à laſerpitio
differre annuit. Seu autem pars ſit eiuſdem vel plan-
ta affinis, Aſa Laſerpitij lacryma eſt, ſeu gummi
quoddam, quod vel è radice, vel è caule carpitur: il-
Radicarium. lud Radicarium: hoc Scaparium ex Theophraſto vo-
catur.

Scapariũ. In Armenia, Media, Lybia, Syria naſcitur, vnde ali-
Succus Lybicus. Medicus. Cyrenaicus. quando ſuccus vocatur Lybicus, interdum Medicus, &
Syriacus, olim Cyrenaicus, quod ex Cyrenenſium agro
copioſus & laudatiſſimus haberetur: ſed is nunc planè
defecit Barbarorum nequitia, qui odio quodam in Cy-
renenſes ducti, radices Laſerpitij penè omnes erue-
runt, vt ex Strabone docetur. Poſt Cyrenaicum, Syria-
co magna authoritas datur, deinde Medico, qui nem-
pe è Media deuehitur.

Aſa ſpecies. Traduntur autem Aſæ duæ varietates, vna pura, ac
ſyncera, & tranſlucens. altera turbida, & impura, cui
nempe farina, aut furfur, & ſecundum quoſdam Sa-
gapenum permiſcetur, cuius halitum apprimè re-
fert, ſimúlque virorem quendam ac odorem teterri-
mum.

Teufelsdreck. Hinc Germani diaboli ſtercus nominant *Braſauol.*
Vtraque odoratiſſima eſt, granis tamen; nec in eorum
facilè

facilè deſcendo ſententiam, qui priorem Aſam dulcem ad fœtidæ diſcrimen vocant;eius námque halitus non niſi cum faſtidio toleratur. Vnde mirari ſubit, quod ſcribit Garcias ab horto, nullum medicamẽtum ſimplex per totam Indiam maiore eſſe in vſu, quàm Aſam fœtidam,cum in medicamentis, tum *in condiendu cibis*. Eam autem ſolent Indi ſuis iuſculis & oleribus commiſcere, confricato primum ex ea lebete, nec alio condimento vtuntur omnibus in cibis, ipſámque ſumunt, vt appetitus deiecti faſtidia tollant. Verum ſi hoc fabula non ſit, ex duobus alterum coniecto, aut Aſam fœtidam in India non fœtere, aut Indos æneum guttur, vt vulgo fertur, habere. Adeo autem nobis eſt ingratus illius odor,ſapórque, vt venia quadã dignum cenſeamus Matthæum Syluaticum, qui inter venena repoſuerit. A Dioſcoride tamen commendatur cibis, aut ſali permiſta.

Aſæ vires tot,tantáſque agnouit Dioſcorides, vt eas recenſuerit ad faſtidium; recentiores efficaciſſimas quidem credunt, ad paucos tamen affectus, nec frequentiſſimè vſurpant, niſi in vteri aſcenſu, aut aberratione,& paucis quibuſdam morbis muliebribus. *Vires.*

CAP. IX.

De Sagapeno, ſeu Serapino.

SAGAPENVM, & Officinis Serapinum, liquor eſt concretus; qui in Media ex ferulaceæ ſtirpis radice ſauciata manauit. Eius autem plantæ deſcriptionem ſubticuit Dioſcorid. quod eam fortaſſis minus nouerit, quam ſuccum. Illam verò nondum videre, nec illius hiſtoriam à probatis authoribus enarratam legere mihi contingit. Exotica enim planta cum ſit, vix cicuratur, aut cicurata ſterilis eſt, exucca, & marcida. Ideóque tantum ad nos eius ſuccus concretus aduehitur, & copioſiſſimus, & optimus. Laudatur tranſlucidus, foris *Sagapenũ quid.*

Digitized by Google

colore fuluo,intus albido,guſtu acri, odore graui, ſubſtantia craſſus.

Vires. Sagapenum calefacit ordine tertio, ſiccat ſecundo: purgat pituitam craſſam,& alios humores lentos, Meſuei teſtimonio. Ignaua tamen eſt multum illius purgatoria facultas, ſed alias multo potentiores vires habet. Potum enim aut ſuppoſitum menſes euocat, fœtum enecat, dolori & præfocatione vteri prodeſt; reſoluit, attenuat, diſſipat, mouet, ſoluit.

CAP. X.

De Galbano.

Metopiũ. GALBANVM quoque ferulæ Syriacæ in Amanomonte luxuriantis ſuccus concretus, quem aliqui Metopium nominant. De ipſius autem plantæ dignotione nihil Dioſcorides ſcripto reliquit, vt qui gummeum illius ſuccum magis, quam plantam agnoſceret. Vt verò cognatæ ſunt ferulæ, ſic earum liquores & ſucci, non modo conſiſtentia,ſed colore,odore,ſapore,viribus;nam Galbanum aſpectu Aſam non malè refert, odore Opopanacem. Laudatur cartilaginoſum, ſyncerum, ad ſimilitudinem Ammoniaci, miniméque lignoſum, & in quo nonnihil ſeminis ferulæ ſit admiſtum, odore graui,neque valde humidum, neque ſqualidum. Aqua, aceto, vino, facilè dilui poteſt, vt omnia gummi.

Vires. Vim habet excalfactoriam, extractoriam & diſcuſſoriam. Menſtrua & partus accelerat, & appoſitu, & ſuffitu. Aceto dilutum, & pauco nitro mixtum, lentigines delet: furunculis quoque diſcutiendis prodeſt,ſtrumis & iuncturarum nodis: aduerſatur venenis, & ſerpentes fugat.

CAP.

CAP. XI.

De Opoponace.

OPOPONACEM ſuccum eſſe Panacis,& nomen ipſum indicat, & Dioſcorides prodidit: ſed cum multa ſint Panacis genera, ex quonam illorum profluat, non ſatis apertè liquet, ob variam eorum, qui ea de re ſtatuerunt opinionem. Meſue ex ferulaceo Panace manare ſcribit: Dioſcorides ex Heracleo; nonnulli ex Chironio.

Dodoneus ex peregrino quodam, vtpote Syriaco, quod foliis eſt amplis,ex aliis pluribus commiſſis, aliquantum aſperis & hirſutis,longis, latíſque. Caulis ei geniculatus ferulaceus, tres aut quatuor cubitos altus, ſuperna parte plures in ramulos diremptus: floſculi ex amplis vmbellis exeunt lutei, quos ſequitur ſemen latum, planum; & ſubflauum: radix albicans & longa, ſucculenta, & odorata. Ex vulnerato caule, maximè circa radicem æſtate, gummeus ſuccus ſponte concreſcens, effluit, qui Plinij, multorúmque aliorum iudicio opoponax eſt, ad vſus plurimos commendatiſſimus, quod indicare videtur plantæ, ex qua eruitur, nomenclatio; nam Panax ſeu Panaces dicitur, quod omnem morbum & dolorem abigat, vel omnibus remedia promittat: hinc multi Agyrtæ & pſeudomedici, medicamenta quædam, ſæpe morbis ipſis periculoſiora,Panaceas nominant. Sic ſæpe,dum viueret, Aulicos & nimis credulos fefellit Medicus quidam,hominum mendaciſſimus,bibaciſſimus,vaniſſimus,ſalaciſſimus. *Panaces Syriacũ.*

Opopanax inter gummi locum habet, & aqueis facilè diſſoluitur. Excalfacit ordine tertio, ſiccat ſecundo: emollit, digerit, attenuat,flatus diſſipat,lenit, expurgat. Probatur valde amarus,interne albus, aut ſubfuluus,pinguis,tener,friabilis,ſtatim liqueſcens, odore graui. Niger ac mollis improbatur. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XII.

De Sarcocolla.

SARCOCOLLA cuiuſdam arboris peregrinæ, & gummi ab ipſa manantis nomen eſt. Naſcitur in Perſide fruticoſa & ſpinoſa, ramis nodoſis, & arbori appreſſis, ex quibus ſauciatis & interdum ſponte profluit lacryma thuris, pollini ſimilis, colore ſubrufa, amara ſapore. *Plin.cap.9.lib.12.*

Vires. Calefacit ordine ſecundo, ſiccat minus: coquit, terget, carne implet, & glutinat, vnde Sarcocollæ nomen; nam cruentis vulneribus mirificè medetur. Ea quippe propria dote à ſordibus mundat, carne noua replet, & cicatrice obducit.

Arebes non tantum Sarcocollam ventrem ſubducere, ſed humores craſſos & glutinoſos è partibus diſſitis, vt articulorum cauitatibus educere, ſcriptitarunt. Ratio tamen id videtur denegare, nec effectus comprobare. Efficaciter autem vulnera conglutinat, oculorum fluxiones inhibet, & ex Galeno *lib.4. compoſ.med.part.* digerit, ſed minus, quam galbanũ: lacte aſinino quinque dies macerata in vaſe vitreo, quotidie lacte mutato mirificè prodeſt oculorum albugini, nubeculis, & cicatricibus.

CAP. XIII.

De Gummi hederæ.

E Maioris hederæ trunco vulnerato, & interdum ſponte lacryma quædam, ſeu gummeus ſuccus exit ex flauo rubeſcens, odore grauis, ſapore multum acer, quem gummi hederæ nominant. Eſt verò hedera arbor ſcanſoria, quæ muros interdum veſtit, interdum arbores vicinas, quas ſuo multiplici complexu & virore interimit.

Sunt

Sunt autem eius prima genera duo; vna maior, quæ in altitudinem ſeſe erigit; altera minor, quæ viticulis tenuioribus & obſequioſis, humi defixa repit, nec florem aut fructum illum profert. *Hederæ Species.*

Maior triplici notatur varietate; quædam enim dicitur alba, quæ fructum gerit album; alia nigra, quæ nigrum; tertia Helix, quæ nullum, & à nonnullis pro minore hedera ſumitur. *Species maioris.*

Alba nonnunquam Corymbos, ſeu fructus, aliquando folia alba exhibet, & inter media folia emittit velut brachia, ſeu capreolos, quibus tam arctè complectitur arbores, vt totum humorem ſugendo enecet: inopia enim ſucci marceſcentes facilè emoriuntur, vel tam pertinaciter parietibus hæret, vt vix poſſit ſeiungi. Nam tot initia & radicum rudimenta effert, quot brachia, quibus muris obrepit, & ita viuax permanet, vt pluribus locis interciſa, non tabeſcat. *Hedera alba.*

Nigra & magis vulgaris, quam Dionyſiam vocant, ait Dioſcorides, vbiq; per parietes & macerias reptat; & arbores etiam radicoſis velut digitis amplectitur: folia promit anguloſa, in principio ferè triangula, dein magis rotunda, dura & perpetuò virore nitentia: flores exiles; baccas primum herbaceas, mox nigras, oblongis pediculis quaſi racematim adhærentes. Cætera ad genus hederaceum ſpectantia notiora ſunt, quàm vt longiore diſcurſu & explicatione indigeant. *Nigra. Dionyſia*

Hedera omnis calida eſt, raróque medicis inſeruit vſibus, folia ſi exceperis, quæ fonticulis, ex pyrotico relictis, Sparadrapi loco nonnunquam adhibentur, vt ichores & ſeroſos humores ad partem alliciant. Eius gummi lentes interimit, inſigniter calefaciendo ſenſum aduſtionis, imprimit, & pilos deſtruendo caput nudat. Illitu enim eſt pſylothron efficax. *Vires.*

SECTIO VIII.

DE RESINIS.

SEctionem de Reſinis ſpecialem conſtituimus, vt certiùs cognoſcantur, & fideliùs diſtinguantur à gummis, & poſthac ſimul ambo antiquata iampridem inſcitia minimè confundantur. Turpe enim eſt, in re vulgari adeo oſcitanter errare, & liquores plantarum concretos & aqueos, quales ſunt gummi, cum pinguibus & oleaginoſis, quales reſinæ ſunt, congerere, & indiſcrimatim vſurpare. Vt enim diuerſa eſt illorum inter ſe natura & origo; (nam ex plantis ferulaceis nonnunquam educuntur gummi, non reſinæ, ſed ex arboribus ex parte magna proceris) ſic quoque qualitas & agendi virtus. De reſinis ergo inſtat agamus.

CAPVT. I.

Quid reſina; & eius varietates.

Reſina quid.

RESINA ῥητίνη Græcis dicta, lacryma, ſeu liquor eſt, pinguis ac oleaginoſus ſponte ſæpius in arbore, & interdum ea vulnerata defluens. Qui nullo vulnere proſilit αὐτόῤῥυτος, & à quibuſdam προσόῤῥυτος dicitur.

Omnis reſina cum partium tenuitate ſubſtantiam habet oleoſam; ob id in oleoſis, vtpote cognatis, promptè ſolubilem, atque in eo à gummi diſſidentem, quod cum aquea magis ſubſtantia conſtet, aqueis expeditius & accuratius permiſcetur, vt dictum eſt ſupra.

Reſina liquida.

Sunt autem reſinarum, ſi conſiſtentiam ſpectemus, duæ generales differentiæ; vna dicitur liquida, Græcis

ὑγρὰ

Digitized by Google

ῥγεὶ, hoc eſt, humida, ſeu fluxilis, vt Terebinthina; alia durior & ſiccior, quam φρυκτὴν, id eſt, frictam, ſeu toſtam ſubinde vocitant; cuiuſmodi eſt Colophonia, ſic dicta, quod ex Colophone olim aduehebatur, quæ omnium ſicciſſima, flauiſſimáque; in puluerem tamen redacta alba eſt. *Fricta. Colophonia.*

Hæc præ cæteris nuncupatur φρυκτὴ, & aliquando συγκεχυμένη, quaſi confuſa, quod ex multis ſimul congeſtis in maſſam indurucrit. Contingit enim ſæpe, vt primiflua reſina negligentius collecta arenas, ſilices, lignoſas, quiſquilias, aut alias ſordes contrahat & retineat; à quibus vt repurgetur, igni liquatur, externa reiiciuntur, & purior redditur, ſicque durior & ſiccior. *Reſina ſicca.*

Eſt alia ex ſe citò concreſcens abſque ignis ope, ξηρὰ Græcis, ſicca Latinis dicta, quæ minus, quod ſit pinguedinis particeps, areſcit, φύσημα πιτύινον, quaſi germinatio picea, à Galeno nuncupatur, *lib.* 3. & 7. *de comp. med. gener.* *ξηρά. φύσημα πιτύινον.*

Quæ venalis proſtat in officinis, dura, flaueſcens & friabilis, confuſa quædam eſt reſina, ex abiete mempe, Strobilina, & Pityina conſtans, fumúmque reddit, dum accenditur, thuris æmulum. *Vires.*

Strobilinæ paſſim meminit Galenus *cap.* 1. *lib.* 2. *comp. med. gener.* quam alij ex pinu, alij ex picea, alij ex pineis nucibus, quas Strobilos vocant, manare dicunt. Hæc reſinarum calidiſſima eſt; Terebinthina ambabus qualitatibus omnium moderatiſſima; omnes ſiquidem reſinæ calefaciunt & exſiccant, ſed hæ magis, illius minus. *Strobilina.*

Omnium ſicciſſima eſt, quam nonnulli frictam, alij Colophoniam vocant, vt & omnis, quæ igne purgatur, & in frictam mutatur, ex Galeno *cap.* 1. *lib.* 7. *compoſ. med. gener.*

Abietina vtraque qualitate media eſt inter calidiſſimam & ſicciſſimam, quæ malè à quibuſdam dicitur Colophonia, nam liquida diu durat, parum ſiccat, & naſcitur admodum modica; ob id prætioſior.

Omnibus reſinis præfertur Therebinthina, deinde Lentiſcina, quæ etiam gummireſina eſt; tum quæ de abiete colligitur, poſtea quæ de pinu & picea.

Digitized by

Vires. Vſus reſinarum multus eſt, non tantùm in arte pharmacatia, ſed in rebus aliis pluribus. Emolliunt, calefaciunt, digerunt, & commodiſſiè emplaſtris & vnguentis ad vlcerum & vulnerum curationem dicatis, admiſcentur.

De pinu autem & arboribus coniferis ſupra diſſeruimus *Sectione de fructibus.*

CAP. II.

Pice.

HÆc frequenter concurrunt in reſinarum enarratione & dilucidatione vocabula, Pix, Teda, Piſſa, Palimpiſſa, Zopiſſa, Piſſaphaltos, & pix naualis; nec quid per ea deſignetur, omnibus in promptu eſt. Pix dicitur *reſina combuſta fluxus*: ſic tamen melius, *pinguis eſt & reſinoſus liquor ex accenſa teda colliquatus & eductus.*

Pix quid

Teda quid. Eſt verò Teda non arboris genus, vt falsò putauit Plinius, ſed *morbus arboris, pini videlicet, per ſenectutem nimia pinguedine veluti ſtrangulata.* Vbertas enim reſinoſæ materiæ, qua totum pini lignum refertur, illi interitus eſt, & ferè tota in Tedam abit, quæ artificioſa ſedulitate accenſa, picem fundit, quam Piſſam Græci nominant.

Piſſa.

Palimpiſſa. Palimpiſſa quaſi *iterata pix, ac ſecundo cocta* dicitur, quando ſcil. è liquida coctione & elaboratione craſſeſcit, purgatur, atque durior & ſiccior euadit, *Xeropiſſa* quoque, id eſt, ſicca pix dicitur.

Zopiſſa. Zopiſſa eſt *pix à nauibus maritimis deraſa*, quæ propter ſalſuginem quandam ab aqua maris contractam, omni pice ad exſiccandum & diſcutiendum eſt efficacior. A nonnullis Apochyma nominatur.

Apochyma.

Pix naualis. Pix naualis propriè in Pharmacopoliis dicitur à nauibus picandis, non iamdiu piccatis, vt zopiſſa. Et cùm abſolutè pix naualis ponitur, illa ſumenda, vt hæc, dum zopiſſæ deſignatio notatur.

Piſſaphaltum. Piſſaphaltum eſt *bitumen pici commixtum*, quod ad mortuorum condituram olim vſurpabatur. Dioſcoridi tamen

Digitized by Google

tamen non videtur mixtura artificioſè parata, ſed naturaliter talis: *Naſcitur*, inquit, *in Apollinatarum agro circa Epidaurum, quod piſſaphaltum nuncupatur.* Sed de eo poſtea, nempe *ſect. vlt. cap. de Mumia*, fuſius agemus.

Qui differant pix & reſina.

Differt autem pix à reſina, quòd illa per ignem tranſierit, hæc ſponte effluxerit: vtraque arborum earundem ſoboles; verum pix eſt veluti reſina cocta & ignis adiutu educta.

Picis faciendæ modus.

In pice autem educenda ſic ferè proceditur, vt in carbonis faciendi modo. In loco lapidibus aut lateribus artificiosè ſtrato, tedæ in haſtulas conciſæ aggeruntur: Superponuntur rami abietum & picearum: Omnia ita conteguntur terra, aut luto, aut alia materia non viſibili, vt ne rimula quidem circumquaque pateat, ſed in vertice tantum, aut alia parte magis idonea foramen relinquatur, per quod ignis immitti, & flammæ primum emitti queat: accenſis tedis, omnia arctiſſimè occludenda, ne flamma erumpat, & puris exſpectatio pereat. Quod ſi rimula quædam hiarit, & flammam aut fumum admiſerit, terra aut luto obſtruenda. Tum aſſulæ tedę vi ignis æſtuantes copioſum liquorem exprimunt in canales affabre conſtructos, per quos & ipſe deducitur in ſcrobes ac vaſa idonea, fluenti pici excipiendæ dicata. Nigredinem autem acquirit à fumo & calore, vnde pix nigra ſolet eſſe; nam quæ flaua eſt, reſina potius dicenda.

Pix cur nigra.

Pix liquida. *Pix cedria.* *Piſſelaon.*

Quæ primum extillat, fluxilior eſt, humidiórque, & pix liquida officinis, Cedria Plinio, Piſſelæon Dioſcor. dicitur, quod maximè tale euadit, ſeparato, qui ſupernat pici, ſicuti lacti ſerum, aquoſo humore. Separatur verò, dum pix coquitur, velleribus mundis ſupra halitum eius expanſis & cum eo præmaduerint, expreſſis. Verius tamen piſſelæon medicamentum ex oleo & pice compoſitum, quam ſimplex dicitur.

Quæ ſecunda fluit, craſſior, ſicciórque. Quæ vltima, craſſiſſima & duriſſima, & ad exſiccandum efficaciſſima.

Oleũ cadinũ ſeu takinum.

Ad liquidam refertur alia quædam grauis odoris, quam Seplaſiarij nunc oleum Cadinum, nunc Taki-

Digitized by Google

num vocitant, cuius vſus ad pecudum genus tranſfertur.

Vires. Cum pix vniuerſa vel liquida, vel ſiccior, vtraque ſincera, leuis & ſplendens laudatur. Illa emollit, digerit, dolorem lenit, coquit, pus mouet, ſcabros vngues extricat, impetigines emendat, & duritias vuluæ & ſedis diſcutit. Siccior hæc omnia præſtat, ſed imbecillius; potentius verò ſiccat, & coaleſcendis vulneribus magis conuenit.

CAP. III.

De Terebenthina.

Terebinthina quid. VERA Terebinthina ex Terebintho, ſeu Terminntho, vt Græci dicunt, habetur. Eſt enim *liquor pinguis ex eius trunco & ramis defluens.* Optima eſt clara, perlucida, alba, acris, & odorata: quæ prædictis dotibus ſubflaueſcit, non improbanda. Laudatur, quæ ex Chio inſula defertur, Chia ob id nuncupata. quæ odore & guſtu cæteris antecellit, & plus Terebinthi refert. Poſt hanc Lybica probatur, etiam Andromachi teſtimonio; dein Pontica: Minus celebratur Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica.

Eſt autem Terebinthus arbos contorta, fruticoſa, ac mediocri magnitudine, caudice craſſo, ramis multis oblongis, foliis fraxini modo longis, ex multis ad vnam coſtam cohærentibus, ſed craſſioribus & pinguioribus, quorum ſingula laurinis ſimilia cernuntur: flores admodum parui ſunt, muſcoſi & purpuraſcentes: fructus exigui baccarum ritu racematim cohærentes, rotundi, oblongi, duri, pingues ac reſinoſi & manus contrectantium inficientes.

Fert præterea veluti quidam ſiliquam oblongam, inſtar corniculi incuruam, in qua vermiculi ſimiles culicibus reperiuntur. Aliquando etiam humor quidam, vt in vlmorum veſiculis continetur. Materia ligni lenta nec valde dura eſt, radices validæ in profundo.

Terebinthorum quædam maſcula dicitur, quæ ſterilis eſt; alia fœmina, quæ fructus gerit. Hæc adhuc pro fructus

Digitized by Google

fructus vario colore duplici differentia ſignatur; vna qui fructus lentis magnitudine rubet; altera, cui & grandior & pallidus eſt, & ſuauius fragrat.

Naſcitur copioſa in regionibus calidis, atque his potiſſimum læta viret; à quibus eius liquor nomen & laudem aſſumit, vt in inſula Chio, in Cypro, Syria, & circa Idam & Macedoniam. Sunt, qui perhibent ad nos deuehi terebinthinam duram ſiccamque, ſic ignis ope concretam, quæ pro reſina venditur: vix tamen ſuſpicor, nonnullos adeo eſſe mentis inopes, vt terebinthinam coquendo deteriorem & viliorem reddant, & è longinquis regionibus adferant. Terebinthina enim qualiſcunque fuerit, ſemper pluris emitur, quam ea ipſa reſina, induſtria qualibet concreta.

E larice quædam reſina humidiſſima habetur, quæ terebinthinæ, quod ſit valde ſimilis, pro ea ſæpe ab inſtitoribus exhibetur & venditur ignorantibus eas diſcernere, inquit Galenus *lib. 2. comp. med. gener. cap. 4.* Sed Larigna odore, guſtu, & facultate, quam terebinthina acrior, atque tenuioribus partibus, & maiori diſcutiendi virtute prædita eſt. *Terebinthina. Larigna.*

Ex reſinis omnibus, principatus debetur terebinthinæ, poſt eam lentiſcinæ ſecundum Dioſcoridem; tum ei, quæ de picea educitur & abiete: poſt quas pinea ſtrobilináque numeratur, Galenus tamen lentiſcinam terebenthinæ præfert, *cap. 5. lib 3. compon. med. gener.*

Terebinthina reſinarum mitiſſima eſt, vulnerum familiare balſamum: moderatè calefacit, mollit, expurgat, diſcutit, renes purgat, vrinam mouet, atque optimum eſt in multiplices vſus accommodatum præſidium. Quibus polleat viribus eximiis, norunt ſatis, qui virulenta gonorrhœa laborarunt. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. IV.

De Thure.

Thus quid ſit. THvs arbuſculæ cuiuſdam in Arabia naſcentis lacryma eſt reſinoſa, quæ ab incolis vernacula lingua modo *Conaer*, modò *Louan* appellatur. *Species eius quot.* Eius duo traduntur genera; vnum dicitur Olibanum, ſeu thus maſculum, quod ex *Olibanũ.* albo flaueſcit, limpidúmque, pellucidum, pingue, ac ſiccum eſt, & reſinæ Cedriæ puritatem, atque ſucci nitorem æmulatur. Forſan Olibanum dicitur præpoſito & adnexo articulo Græco, ὁ, cum ſatis eſſet thus libanum enuntiare, quod è monte Libano deferatur.

Fœmininum. Alterum dicitur fœmininum, quod reſinoſum magis eſt, ac molle & cito ardens, quódque bonitate maſculo cedit. Vtrumque ex planta manat, vix dum cognita, niſi de paucis notis, quia arbor eſt peregrina, Arabiæ indigena, puſilla, foliis lentiſcinis: cuius duæ traduntur differentiæ; vna dicitur montana, quæ tantùm in montibus confragoſis & aſperis fruticat optimúmque thus profert; altera in locis tantum planis viret lætius, ex qua copioſum quidem thus promanat, ſed multo minus bonum. Vtrumque facilè oleaginoſis diluitur.

Thuris cortex. Thuris cortex craſſus eſt, pinguis, odoratus, leuis, minimè ſcaber & ſine membranis. Vis ei eadem, quæ thuri, ſed calidior aſtringentiórque, & craſſiorum eſt partium, quam thus.

Manna thuris. Mannam thuris vocant micas ipſius concuſſu eliſas, quod dum conuehitur, euenit, vt alibi demonſtrauimus. Intus & foris thus vſurpatur, & aduerſus morbos multos magnæ eſt vtilitatis. Vires ſiquidem habet pene innumeras, quas recenſere longum nimis foret. In primis qualitatibus calefacit ordine ſecundo, ſiccat tertio, & puris mouendi facultatem habet, ſed non valde efficacem.

Vires. Manna thuris vim habet magis aſtringentem à portione

Digitized by Google

tione thuris, quam habet admixtam, in eóque differt, à thure, quod & minus aſtringit & coquit.

CAP. V.

De Beniuino.

BENIVINVM officinis Belzoinum dictum, nec Laſerpitij, ſeu Cyranaici ſucci, nec myrrhæ ſpecies eſt, vt nonnulli contendunt, nec Angelicæ vulgo dictæ, aut Imperatoriæ ſuccus reſinoſus, vt innuere videtur Ruellius; Laſer enim ſeu Aſa ex Syria, Cyrenene, & India in alias regiones; Beniuinum in Indiam ex aliis regionibus, vt *Samatra* & *Sian* aduehitur, naſcitúrque non in ferulacea ſtirpe, ſed in arbore præcelſa, cuius caudex craſſus & durus eſt, multis ramis brachiatus, ordine pulcherrimo diſpoſitis, & in latum extenſis: folia oblonga citri æmula, mucronata, at non vſque adeo virentia, ſed auerſa parte candidantia. Ligni materia dura eſt, odoratáque.

Sponte ſæpe naſcitur in multis ſyluis, tum Malacæ, tum aliarum regionum, quas ob Tygridum frequentiam ſæpe periculoſum eſt adire.

In quibus hæc animalia ferociſſima rarius viſuntur, vulnerantur arbores, quæ huius odoratiſſimæ reſinæ copiam effundunt, quam Chinenſes *Cominhan*, Arabes *Louaniaoy*, Guzaratæ & Decan incolæ *Udo* vocant. *Garcias cap. 5. lib. 1.*

Tria autem notantur, Beniuini diſcrimina; vnum dicitur amygdaloides, quod maculas candidas amygdalarum delibratarum inſtar refert, quod maximè ab inſtitoribus expetitur. Alia duo admodum nigra ſunt, quorum alterum parum fragrat, & vilioris eſt pretij; alterum ſuauiſſimè ſpirat, & è nouellis arboribus exudat; à Samatræ incolis *Benini de Boninas* nuncupatur. Omnium cenſetur optimum, pellucidum, globulis candidis refertum, thuris æmulum & ſuauiſſimè ſpirans. *Benioini ſpecies.*

Beniuinum cor, ſpiritus, & facultates omnes robo- *Vires.*

rat & thymiamatis, antidotis & medicamentis ornatui dicatis vtiliter permiſcetur. Oleaginoſis autem perinde ac reſinæ aliæ facilè diſſoluitur.

CAP. VI.

De Euphorbio.

Vnde ſuum habeat nomen.

AB Euphorbo Iubæ regis Mauritaniæ Medico, Euphorbium primum nomen accepit, & hucuſque ſeruauit. Eſt autem Euphorbium Dioſcoridi, arbor ferulæ ſpeciem gerens, acerrimo ſucco prægnans, cuius eximium feruorem expaueſcentes incolæ, ouillas pelles arbori circumligant, & eminus conto ramos eius vulnerant: E plaga tum copioſus ſuccus in pelles defluit, qui poſtea concretus colligitur.

Dodoneo verò non arbor, ſed herba potius eſt, foliis oblongis, craſſis & virentibus, in rotunda figura anguloſis, multis albicantibus ſpinis, ordine duplici armatis, ex quibus ſauciatis liquor acerrimus, mordaciſſimus, facilèque concreſcens effluit. Eſt enim, vt ſcripſit Galenus *lib. 7. ſimpl.* cauſticæ & exulcerantis facultatis, & vſque adeo calefacit, extenuátque, vt in hoc cætera liquorum concretorum genera ſuperet.

Ob tam vehementem acrimoniam & ſummam tenuitatem non niſi magna cum moleſtia pulueratur; cuius rei gnari Pharmacopolæ ruſticis quibuſdam, ac conditionis infimæ viris terendum committunt, monéntque vt à pila, in qua teritur, vultum auertant: nunquam tamen ab eius feritate intacti redeunt; nam eius polline & vapore ſurſum elato tam importunè feriuntur nares & cerebrum, vt ſternutatio, acrimonia, calor, dolor confeſtim ac ſimul ingruant. Euphorbij planta primum videtur herba, ſed quæ ætate arboreſcit.

Vires.

Præter calorem eximium & acrimoniam inſignem, purgandi quandam facultatem habet, qua non tantum pituitam, ſed aquam ducit: per ſe tamen nunquam datur per os, nec cum aliis, niſi rato & parua quantitate,

CAP.

CAP. VII.

De lacryma oleæ Æthiopicæ, impropriè gummi Elemi dicta.

PINGVIS illa lacryma concreta, officinis gummi Elemi dicta, gummi non eſt, ſed reſina, vt quæ in igne facilè flammam concipiat, & oleaginoſis diluatur. Scammonio vtcunque ſimilis eſt, ait Dioſcorides *cap.142 libro 1.* ſed magis flaueſcens, aut potius ſubrufa, minutis ſtillacidiis ramoſa, nec linguam vellicans, aut guſtum mordicans, vt ſcribit idem author; vnde forſan de alia lacryma loquitur, quam de hac vulgari, quam gummi Elemi Pharmacopœorum vulgus nominat, guſtu quæ iners eſt, nec acrimonia notabili os & palatum ferit. Ex olea Æthiopica ſtillat, & vbi in glebas concreuerit, ad nos deuehitur.

Calefacit, emollit, digerit, reſoluit, coquit, ad ſuppuratum ducit, dolorem ſedat, & vnguentis atque emplaſtris vtiliſſimè multis permiſcetur. *Vires.*

Similem ferè lacrymam oleæ noſtrates & oleaſtri eructant, ſed parciorem & minus commendatam: Ad oculorum tamen hebetudines & albugines valet illitu; & ſi ſumatur, mẽſes ciet & partus extrahit; ſed ſumendam non cenſeo, ſi inter venena ſcribatur, vt ſcribit Dioſcorides.

Gummi Elemi vulgari, ſeu lacrymæ Æthiopicæ admodum ſimile eſt quoddam reſinæ genus, ex noua Hiſpania delatum, quod Indi vernacula lingua *Tacamahaca* nominant, apud quos vſus eſt plurimi ad tumores frigidos coquendos, digerendos, reſoluendos, & dolores ſedandos. Huius vires pluribus recenſet Nic. Monard. *lib de ſimplic.* ex orbe nouo delatis. *Tacamahaca & eius vires.*

Ad Tacamahacam accedit alia reſina, pinguis, oleaginoſa, & tenax, Indis *Caranna* dicta, qui ea vtuntur in tumoribus, & omnis generis doloribus. Verum cum *Caranna*

Digitized by Google

reſinas omnes perſequi non ſtatuerimus, ſed eas tantum, quæ in Antidotario noſtro vſurpantur, huic ſectioni imponemus.

SECTIO IX.

DE GVMMI-RESINIS.

CONCRETI liquores, ſeu ex ſtirpibus ferulaceis ſeu ex fruticibus, vel arboribus excelſis manarint, modo aqueis promptè diluantur, nominantur à Galeno ſpeciali nomine gummi, vt qui eandem originem ſortiti, oleis & pinguibus facilem admittunt diſſolutionem, in reſinarum ordinem reponuntur. Qui autem inter vtraque ambigunt, & æquè aqueis & oleaginoſis dilui patiuntur, Gummi-reſinæ à nobis dicuntur, cuiuſmodi ſunt Maſtiche, Caphura, & Styrax, vt quædam alia, quæ nonnulli gummi, alij reſinas appellitant. Ab his pauca quædam deflectunt, quæ quod accuratè cum oleis aut aqueis dilui non queant. Anomalæ gummi-reſinæ à nobis vocantur, de quibus in calce huius ſectionis breuiter diſſeremus.

CAP. I.

De Maſtiche.

MASTICHE gummi reſina eſt omnium optima, è Lentiſco exudans. Præſtantior cenſetur, quæ in inſula Chio prouenit, odorata candida, ſplendens, friabilis, adulta, & retorrida. Deterior vireſcens & nigra, Ægyptia dicta, aut Pontica, & bitumini ſimilis. Maſtichen adhuc

adhuc ſpinam Ixinam reddere, Theophraſtus *c.1.lib.9. de hiſt.plant.* author eſt: ſed Lentiſcinam quauis alia (ſi quæ detur) præſtantiorem artis medicæ proceres ſtatuunt.

Eſt autem Lentiſcus maſtichem eructans, arbor admodum procera, σχῖνος Græcis dicta, ex cuius radice multi ſtolones coryli modo concreſcunt, ramis lentis & flexilibus brachiati: Folia ab vno pediculo ferè octona cohærent, foliis glycyrrhizæ non multum diſſimilia, ſed duriora: flores muſcoſi plurimi pediculis longis adhærent, quibus baccæ ſuccedunt Erui magnitudine, initio virides, & vbi maturuerint, nigræ; ſubſtantia quadam pingui & nucleo intus nigro & duro turgidæ. *Lentiſcus.*

Præter folia, flores, & fructus lentiſco adnaſcuntur, velut vtriculi intorti, corniculorum ritu, in quibus initio liquor continetur, ex quo inſecta quædam culicibus ſimilia, velut in vlmi veſicis naſcuntur.

Ex eius ligno dentiſcalpia fiunt optima, quibus non modò repurgantur dentes, ſed roborantur, gingiuæ conſtringuntur, & ori ſuauitas conciliatur. Ob vires eius eximias non malè ſubſtituitur pro xylobalſamo.

Ægrè lentiſci fruticant Lutetiæ, duas tamen vidi in horto Ioan. Gonerij rei herbariæ ſtudioſiſſimi, ſed quæ ſæuitiam hyemis ægrè perferunt.

Maſtiche ad multa commendatur, ſed maximè ad ſtomachi & ventriculi affectus: nam ſumpta, vel admota, dolores illius ſedat, nauſeam & cibi faſtidium tollit, retinendi potentiam roborat, & coctionem iuuat. Prodeſt & hæmoptoicis in linctu cum ſyrupo conueniente, vt etiam veteri tuſſi: commanducata oris halitum emendat, & pituitam è cerebro blandè attrahit. Vt optimè pulueretur, debet & ſolet parum aquæ commiſceri. Diſſoluitur autem facilè & aqueis & oleaginoſis. *Vires.*

CAP. II.

De Caphura.

CAPHVRA nec bituminis genus eſt, nec medulla, nec medicamentum compoſitum, vt nimis oſcitanter nonnulli crediderunt, ſed Gummi-reſina quædam pellucida, Dioſcoridi & Græcis veteribus incognita, ex arbore peregrina manans, quam Garcias ab horto iuglandi nuci ſimilem dicit, ſed foliis magis candicantibus: Ligni materia cinerei eſt coloris,& interdum nigrioris,nec leuis,aut fungoſa multum, ſed mediocriter denſa & ſolida.

Procera eſt hæc arbos, ramos quaquauerſum fundens,& aſpectu perpulchra: quæ non lacrymas vberius exudat cœlo coruſcante, aut crebro tonitru crepitante, quàm placido ac ſereno, vt inſcienter putarunt multi.

Effluit autem iſta lacryma per arboris rimas reliquorum gummi ritu,ſyncera, ac candida, nec coctione ad conciliandum candorem egens. Si namque puluerem, ſordes,aut lapidum vel ligni fragmenta ſimul habuerit admiſta, id fit eorum, qui colligunt oſcitantia & errore. Seligenda autem cryſtalli modo ſplendens,ſyncera, odora.

Caphura de Burneo. ***Chynaa.*** Præcipuæ verò duæ eius agnoſcuntur differentiæ: prima dicitur Caphura de *Burneo*, quæ præſtantiſſima eſt,& ad nos nunquam aut raro defertur: altera cognomen habet à Chyna, vnde ſolet aduehi, nuncque in pharmacopoliis ſeruatur. Magnus eſt eius vſus in his regionibus, in quibus prouenit,adeo,vt inter cibos interdum admittatur.

Vires. Calidam multi aſſeruerunt, non modò manifeſtè, ſed ad tertium vſque receſſum: alij frigidam mordicus tenent: neque deſunt his,nec illis rationes,quas breuitatis ergo ſubticemus, dicimúſque, morbis calidis & frigidis multis prodeſſe. Eſt enim miſtæ qualitatis, & odore, ac ſpirituum tenuitate videtur afficere caloris:

modo

Digitized by Google

modo:Reliquis qualitatibus tanquam frigida laceſſit.

Crediderunt multi Caphuram, *Capur* & *Caphur* Arabibus dictam, officinis Camphoram, Veneris ſtimulos arcere & conceptum impedire fecit huius rei periculum non nimis credulus Scaliger, primæ notæ philoſophus: omnia falſa deprehendit. Caphura facilè pauca addita aqua pulueratur, & aqueis & oleaginoſis ac pinguibus optimè diſſoluitur, accuratius tamen his, quàm illis diſſolui, contingit.

CAP. III.

De Styrace.

STYRAX Syriacæ cuiuſdam arboris gummeus reſinoſúſque eſt ſuccus, concretus, aridus; nullus huius nominis liquidus, humidus, fluxilis, vt imperitè multorum inhæſit animis, qui & liquidum & ſiccum ſtoracem non modò conſtituerunt; ſed ex eadem arbore vtrumque manare profitētur. Sed reuera arbor Styraciflua lacrymam tantùm extillat coagulabilem, quæ ſcilicet mox tota concreſcit in molem denſam, pinguem & reſinoſam: nulláque eius portio in liquorem fluxilem abit, vt iampridem falſa verúſque Arabum increbuit opinio: quam qui ſectantur, vocum affinitate decepti Styracem pro Stacte nimis oſcitanter vſurpant. Vtriuſque enim vt diuerſa conſiſtentia odor, ſapor, qualitas, ſic origo & natura: nam Stacte eſt *pinguitudo myrrhæ recentis, cum pauca aqua tuſa & expreſſa, atque in vnguenti liquidioris formam redacta*: aut ſi mauis, *pinguiſſimus eſt myrrhæ flos*: vel, *eiuſdem recentis tuſa & expreſſa præpingue ſerum*: vel, *tortiuum ius machinis quibuſdam eductum.* Stacte quid.

Melior iudicatur Stacte, quæ olei miſtionem admiſerit: qualitatem myrrhæ non modò calefactoriam habet, ſed virium quoque eſt compos plurimarum.

Storax verò, vt cum ſeplaſiariis loquar, vel potiùs Styrax, quia ſtiriatim ex arbore extillat, vbi ex arbore proſilit, mox concreſcit in glebam denſam, ſolidam,

Styrax. Calamitha, reſinoſam, aliquot grumis albicantem, ſuauiſſimè fragrantem. Laudatiſſimus Calamita, quod in calamis è Pamphylia ferebatur, nuncupatus, pinguis, lentus, fragmentis albicantibus, odore perſeueranti. Improbatur furfuroſus cano ſitu obductus, inodorus. Optimus quoque ex Cypro, Sidone, & Piſidia ad nos aduehitur.

Ex arbore malo coroneæ ſimili manat, cuius tamen folia minora ſunt, minúſque rigida, & auerſa parte cana: flos albidus Arantiæ magnitudine, non odore: baccæ admodum paruæ ternis vngulis exceptæ, ac pediculis longis hærentes ſurculis adnaſcuntur. Eius autem arboris concretus liquor plurimum laudatur, qui præter dotes ſuperius dictas, diutiſſimè in ſua odoris ſuauitate permanet.

Vires. Styrax omnis calefacit, emollit, concoquit, tuſſi medetur, grauedini, raucedini, vuluæ præcluſæ, & menſibus ciendis extra & intra datus conuenit, vtiliter adhibetur antidotis cardiacis & lætificantibus: aduerſatur venenis, quæ vi refrigeratoria nocent & interimunt, & illitu ſtrumas & neruorum nodos diſcutit.

APPENDIX.

De Anomalis Gummi-reſinis.

Diſcedunt à legibus ſtatutis quidam liquores concreti, qui licèt mediam inter gummi & reſinas naturam ſortiti, nec tamen facilè & expeditè aqueis, vt illa, nec perfectè oleaginoſis, vt hæ diſſoluuntur, ſed vel ſubſidunt, vel grumeſcunt, vel nexum & commixtionem auerſantur, cuiuſmodi ſunt bdellium & myrrha.

CAP.

CAP. IV.

De Myrrha.

MYRRHA Græcis Smyrna dicta, concretus eſt gummeus ſuccus cuiuſdam arboris, quæ in multis Arabiæ regionibus & montoſis & planis, vt circa *Sabe, Adramyta, Citibana & Mamali* naſcitur. Eſt autem arbos hæc myrrhiflua, mediocri magnitudine, caudice duro, contortóque iuxta terram, cortice læui ad portulacam accedente, folio aculeato, vlmeo ſimili. Dioſcorides Ægyptiæ ſpinæ non diſſimilem facit, alij terebyntho, Diodorus lentiſco æquat: Sic tamen, vt ſpinoſior ſit & humilior: nam quinis cubitis raro eſt altior. *Myrrha quid.*

Naſcitur ſępe & lætè in locis ſabuloſis & areſcentibus, atque vt plurimum incultis, vberius tamen, & lætius viret ac fruticat in culto ſolo. Incidi ſolet à radice ad ramos adhuc ſatis conſpicuos, & ex illato vulnere extillat mirrha: Sed ante corticem ferro ſolutum, ſponte & ſine plaga, ſed veluti cutis hiantibus poris, quaſi ſaliuam quandam exudat, & ſtillatitium rorem, quem Stacten nominant, quam imperitè multi ſtyracem liquidum dicunt, vtrumque ex eadem arbore manare mentientes. Verum ex arboribus diuerſis effluere, & ſtyracem liquidum dari nullum, aut ſi detur, Stactem non eſſe, nuper fuſiſſimè demonſtrauimus. *Stacte.*

Redeo igitur ad myrrham & arbuſculam, è qua manat, quæ prorſus exotica eſt ac peregrina, ſcabra, ſpinoſa, foliis aſperis & aculeatis, ſapore Iuniperi: in eodémque ſolo & cœlo vbi thus naſcitur, delectatur, & abundè fruticat. Ex eius vulnere lacryma coagulat, ipſiuſmet nomine donatur, laudatúrque fragilis, læuis, vndique concolor, minutis glebis, amara, acris, odorata, & quæ confracta venas vnguium modò candidas & læues oſtendit.

Quæ ex satiua arbore colligitur, ſemper præfertur ei, quæ ex ſylueſtri: ſed omnibus antefertur, quæ à lo-

Myrrha Troglodytica. co, vnde conuehitur, nomen trahens, Troglodytica nuncupatur: quæ colore ſubuiridis eſt, ſplendens ac mordax.

Pediaſmos. Gabi. Caucalis Ergaſina Mynæa, Quædam adhuc dicitur Pediaſimos, alia Gabi: vtraque quoque bona & copioſam ſtactem emittens. Duæ ſunt aliæ malæ, Caucalis, quæ nigra & retorrida eſt; & Ergaſima, omnium deterrima, macra & cano ſitu ſitu obducta eſt. Eſt & quæ Mynæa dicta, peſſima.

Tanta eſt myrrhæ cum bdellio affinitas, vt multi non differre contenderint: malè tamen, vt mox videbimus. Operoſa eſt nec accurata vtriuſque cum in oleis, tum in aqueis diſſolutio.

Vires. Myrrha calefacit & ſiccat gradu ſecundo: vuluam præcluſam aperit, menſes ciet, & partus celeriter extrahit: commanducata graues oris halitus emendat.

Vires. Stactes. Stracte mira ſuauitate & efficacia commendabilis, ſubſtituíque poteſt pro opobalſamo, verum hoc illa rarior eſt. Stomachum & partes præcipuas roborat, putredinem arcet, ſpiritus recreat, morbis ab vtero & cerebro multis conducit.

CAP. V.

De Bdellio.

Nomina. IN Bractis arbor quædam eſt nigra, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu Caprifici, nec inſuaui, ex qua manat lacryma, quam nonnulli Brochon, alij Malathram, alij Maldacon, & officine Bdellium nominant. *Plin. cap. 9. lib. 12.*

Bdelion optimum Id probatur guſtu amarum, tranſlucidum cùm frangitur, pingue cùm fricatur & incenditur, odoratum, facilè liqueſcens, ſimile ceræ, vel taurino glutini molleleſcens ſordibus exutum. Galenus laudat Scyticum, Plinius Bactrianum, Dioſcorides Sarracenicum, quod ſcilicet è Saraca felicis Arabiæ ciuitate deuehitur.

Adrobolō Eſt & quoddam Indicum, ſordidum, nigrum, in offas conuolutum, omnium peſſimum, quod *Adrobolon* nuncupatur. Laudatur, quod in Media naſcitur, Parthicum

cum medicamentariæ materiei ſcriptores nominant.

Porrò ex quanam ſtirpe bdellium habeatur, non ſatis inter viros graues & probatos conſtat: alij enim exudare dicunt ex arbore ei valde ſimili, quæ myrrham profert: alij ex multum diſſimili. De hac autem doctorum tam ancipiti opinione non habeo, quod ſatis audacter paſſim aſſerere: forſan habetur vtrumque ex plantis parum diſſimilibus, ſed alterum ex agreſti, alterum ex ſatiua depromptum: perinde ac varia pomorum, pyrorum, & prunorum, in facie, colore, odore, & ſapore diſcrimina, ex arboribus parum diſſentaneis excerpuntur. Vtvt ſit, Bdelium officinarum minime rarum eſt; & his conditionibus inſignitum, quas illi veteres dederunt.

Vires. Calefacit, emollit, reſoluit: duritias & tumores gutturoſos & hernias humidas diſcutit: vuluæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu: Menſes, fœtus & humiditates omnes extrahit, calculos; potu comminuit, & pellit vrinam: atque vtiliter malagmatis inſeritur, quæ contra duritates & neuorum nodos proſunt.

SECTIO X.

DE ALIIS STIRPIVM HVMORIBVS SEV SVCCIS

PLantarum ſanguis is humor eſt, qui vſitatiore nomenclatura, ait Theophraſtus, ſuccus dicitur, quo deficiente, deficiunt ipſæ, luxuriante & latius virent, & vegetius adoleſcunt. Iis autem pro plantarum varietate, ex quibus habetur, varius eſt: in quibuſdam enim craſſus, lentus, viſcidus, fuluus, rufus, friabilis, gummeus: in aliis pinguis, oleoſus, odoratus, reſinoſus, in quibuſ-

Digitized by Google

petuum, hoc eſt, interitum ducit.

Bene paratum & datum, bene prodeſt: vigiliis namque perpetuis medetur, ſomnum conciliando, dolorum immanitatem ſedat & fallit, ſenium magis hebetem reddendo. *Opij modicè ſumpti commoda.*

Magnus eſt eius vſus per vniuerſam Mauritaniam & Aſiam, vbi *Amfium*, & *Oſium*, quaſi opium dicitur, ad animi, quod valde mirum, & corporis erigendas vires, & facultates exhilarandas: ſiquidem ipſius eſui adeo aſſueuerunt, vt ſi prorſus abſtineant, vitæ diſcrimen incurrunt, ac ſæpe moriuntur.

Eo ſolent vti Turcæ caſtra ſequentes, vt ad pugnam ſint alacriores, & tanquam ebrij, vel amentes, ad pericula quæuis minus formidoloſè ſeſe præcipitent.

Putarunt nonnulli, Venerem quoque excitare: ratio tamen id negat, & experientia docuit, libidinis œſtrum potius arcere, atque ignauos carnis reddere motus.

CAP. II.

De Elaterio.

ELATERIVM inter medicamenta mochlica & turbatorio motu corpus agitantia numeratur, quo licet violento eſt olim vſus Hippocrates, *ſect.2.lib.de loc.in homin. Sect.2.lib.de internis affectibus*. Nunc verò eius ferè deſiit vſus, niſi in paucis regionibus Italiæ, in quibus aliquando vſurpauit, ad earum forſan ægritudinum curationem, quibus benigniora parum profuerunt remedia. *Mochlica.*

Eſt autem Elaterium *fructus cucumeris agreſtis inſpiſſatus*, qui ſecundùm Theophraſtum mirabili virtute ducentis annis ſeruari poteſt. *Omnium medicamentorum*, inquit, *c.14.lib.9.de hiſt plant. diuturniſſimum eſt Elaterium, optimumq; quod vetuſtiſſimum.* Itaque Medicus quidam vir haud inſolens, neque mendax, Elateriū ducentorum annorum, mirabili proprietate ſeruare apud ſe retulit, eo à quodam munere donatus. Cauſa, propter quam tam longo tempore ſeruari poſſit, humoris copia eſt: vnde ad quinquageſimum annum vſ- *Elaterium quid.*

que lucernis admotum, lumen extinguit. Modus extrahendi & inſpiſſandi facilis eſt, quem qui non nouit, ex Dioſcoride noſcat.

Eſt autem cucumer agreſtis, quem anguinum & aſininum appellant, ſatiuo valde ſimilis, niſi quod folia minus anguloſa ſunt, & magis incana, fructus verè multo minores, ex pallido vireſcentes, vt & tota planta, ſeminibus & ſucco pleni, qui tacti protinus exiliunt, inſtar Perſicariæ ſiliquoſæ, quam ob id *noli me tangere* vocitant.

Vires. Cucumeris agreſtis & fructus ipſius ſuccus, quem Elaterium vocant, inquit Galen. *lib.* 8. *ſimpl.* ad medicationes accommodus eſt. Summè amarus, ordine ſecundo calidus, menſes mouet, fœtum interimit, & aluum turbando aquas ducit.

CAP. III.

De Ladano.

Ladanũ quid. LADAMVM *liquor eſt ex folijs Ciſti, in Cypro naſcentis, cui Ledon nomen eſt exudans.* Is caprarum ope, ſi vera narrat Dioſcorides, ſic colligitur. Cùm hirci & capræ Ciſti frondes paſcuntur, his pinguetudinem quandam verno tempore innatam, barba tergunt, excipiúntque, atque eam ipſam villoſis cruribus adhæreſcentem reportant, quam poſtea depectentes incolæ, & colo traiicientes coguntur in offas, & ita ſeruant, vocántque Ladanum, Officinæ Labdanum.

Hunc Ladanum excipiendi modum, tanquam fabuloſum nonnulli aſpernantur, nec tamen alium faciliorem ſubſtituunt. Verum cùm ſit natura tenax & lentum, facileque ſequatur ad contactum, vt viſcum funiculis attractis, & aliis pluribus modis excerpi poteſt.

Laudatur maximè Cyprium, odoratum, ſubuiride, facilè molleſcens, quod arenas & ſordes non collegit, nec ſqualidum eſt. Arabicum vilius eſt, & minus bonum.

Vim

Vim habet calefaciendi, & molliendi: venarum orificia aperit, capillum fluentem continet, addito vino nigro, myrrha & oleo myrtino. *Vires.*

Habetur non ex Ciſſo, hoc eſt, hedera, vt putauit Plinius, ſed ex Ciſto, quæ paruus eſt frutex, ſurculoſus, lignoſus, folia emittens longiora, nigricantia: tactu glutinoſa, quæ pingue quoddam, odoratum, & reſinoſum vere exudant, quod arte qualibet collectum Ladanum dicitur. Flores exiguos, albicantes, & paruis roſis ſimiles gerit. *Ladanigera Ciſti deſcriptio.*

CAP. IV.

De Hypociſtide.

PRÆTER Ciſtum Ledon, ſeu Ladanigeram, duæ traduntur aliæ varietates, vna mas dicitur, è cuius radicibus Hypociſtis proſilit, quarum veluti ſpurium eſt germen, punici mali cytinis ſimile. Quibuſdam Lunodorum, aliis Robethron, Fuſchio fungus nominatum. Eius ſuccus extrahitur, vt acaciæ, & concretus aſſeruatur. *Ciſtus mas.*

Altera Ciſtus fœmina dicitur: folia oblonga gerit, parum anguſta: flores candidos & paruos, & ſemen in triquetro pericarpio puſillum: Ladanigeræ Ciſto admodum ſimilis eſt. *Ciſtus fœmina.*

Ciſtus mas paruus eſt frutex, maior thymo, foliis ocymi, ſed rotundioribus, floribus roſaceis, qui fœminæ albæ ſunt, & minores: radice lignoſa, ac duriſſima, è cuius ferè medio Hypociſtis velut infixa pullulat, vt viſcum è quercus vel alterius arboris ramo. *Ciſtus mas.*

Rara admodum eſt Hypociſtis, cuius loco vtimur acacia, quæ vires habet illi analogas, ſed imbecilliores. Vim habet aſtringendi potiſſimam: prodeſt dyſentericis, cœliacis, & ſanguinem vndecunque excernentibus. Siccat quoque, & roborat, & ad fluxionum affectus omnes efficax eſt remedium. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. V.

De Tartaro.

VT lactis ſic vini ſubſtantia prorſus homogenea non eſt, ſed varia: illius enim portio quædam butyroſa & leuior, alia caſeoſa, & craſſior, ac grauior, quædam ſeroſa, quæ medio modo ſe habet. Huius verò tenuis quoque portio flos vini dicitur, alia minus leuis, quæ medium dolium occupat, alia craſſiſſima, quæ ſubſidet, & dolio facilè adhæreſcit, fæx vini dicta, quam recentiores Tartarum nominant, forſan, quod multorum Empiricorum ſit Idolum, vt Tartac olim fuit Heuæorum, 4 *Reg. c.* 17. Magis tamen ſic dictum puto, quod infimum vaſis locum teneat.

Partes vini.

Tartarũ quid.

Licèt autem tartarum ſit fæx vini, multis tamen dotibus commendatur: nam vt in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicuntur benigna, & vtilia, vt ſemen, lac, & humores multi certis partibus ad certos vſus incluſi, ſic etiam vini fæx vtilis eſt. Vinum enim, vt prouerbio fertur, non conſiſtit ſine fæce, diutiúſque cum eiuſmodi excremento ſine corruptela conſeruatur, vt ignis cum cineribus.

Oleum tartari.

Ex eo manica incluſo, in cella vinaria, aut alio vdo loco ſuſpenſa, oleoſus educitur humor, quem oleum tartari vocant, quod è ſacculo cannabino, & raro veluti per ephydroſim, & deliquium exudans, in ſubiectum vas guttatim delabitur, vt in noſtra Officina demonſtrauimus. Educitur quoque per aſcenſum, ſed opere magis laborioſo & minus vtili.

Grauellata.

Ex vſto tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentiſſimus, linteis dealbandis expetitus, quem Grauellatam vulgus nominat, qui etiam ad Pyroticorum confectionem, alióſque quoſdam vſus laudatur. Tartarum enim in detergendo compar non habet, ait Cardanus: ob id ſordida ac duris nata locis, & carnis excreſcentias purgat, ac viuam carnem oſtendit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

De ſucco glycyrrhizæ.

SVCCVS glycyrrhizæ ad multos vſus expetitur. Eſt enim Bechicum eximium, quod & per ſe vtiliter ad pulmonum & thoracis affectus ſumitur, & aliis medicamentis commiſcetur. Galenus eum præfert, qui è Creta delatus eſt, *lib. 7. compoſ. med. ſecund. loc.*

Dicitur autem Græcis Glycyrrhiza, Officinis Liquiritia, Celſo iuxta Græcum idioma dulcis radix, vulgò rigolitia, Batauis, dulce lignum. Saporem enim dulciſſimum & gratiſſimum ſuccus eius exhibet, qui ſic educitur.

Radices glycyrrhizæ recentes & perhumidæ, Iulio menſe colliguntur, purgantur, & teruntur: dein ex aqua coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expreſſus ſuccus igni, vel ſole ſiccatur, & ſeruatur. Optimus, qui dulciſſimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui contractus ſplendeſcit, quique nigerrimus eſt, & linguæ ſubditus, tandem totus liqueſcit. *Modus educendi ſuccum glycyrrhizæ.*

Laudari ſolet, qui ex Hiſpania defertur, vbi copioſiſſimus & optimus dicitur præparari; nullibi tamen melior & gratior reperitur, quàm in Officina Domini Larderij Pharmacopœi Pariſienſis, qui non modò ſolemnia quæuis medicamenta magna dexteritate, & ſolerti ingenio parat, ſed etiam vulgaria & ſimpliciora non aſpernatur, vt ſuccum glycyrrhizæ, quem ſolo parandi artificio guſtu ſuauem, & conſiſtentia commendabilem reddit.

Eſt verò glycyrrhiza colore foris buxeo, intus croceo, ligno lento, & fractu contumaci, ſapore dulci quæ manſa ſitim extinguit, vnde & adipſas dicta. Improbatur intus alba, vel nigra, exucca, vetus, fragilis raphani modo, inter frangendum puluerem edens. Cætera de hac dicta ſunt *ſectione 4. lib. 1.* de medica materia.

Digitized by Google

CAP. VII.

De Cera.

APIBVS mira eſt ſagacitas, induſtria, & ſedulitas in colligenda & conficienda cera, quæ nullibi terrarum citra horum animalculorum opem & laborem habetur. Solæ enim apiculæ faciunt, quæ nullus hominum poteſt. Solæ inter inſecta homini & alimenta, & medicamenta ſuo opificio ſuppeditant.

Cera optima quæ ſit. Tot verò tantæque ſunt ceræ commoditates, vt vix poſſint recenſeri, inquit Plin. *cap.24. lib.21.* Laudatur flaua, odorata, modicè pinguis, pura, coacta,& alienæ omnis materiæ expers, mellis habitum quadantenus referens. Secundum locum obtinet candida, quæ vel ſuapte natura aliquando talis eſt, vt Pontica, ſed ſæpius artificio, nempe lotione, vt Tyrrhenica, *Galen. c. 14. li.1. compoſ.med.gen.* Cæteri colores ſunt acquiſititij, vt viridis ab ærugine, rubeus ab anchuſa vel minio, niger ab atramento, vel charta vſta, à quibus miſtis vires mutat. *Cera virginea.* Semper verò melior eſt recens & ſubflaua, quæ cera virginea nominatur.

Medium autem quodammodo tenet calefacientium, refrigerantium, humectantium, & exſiccantium. Habet verò quiddam etiam eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticæ. Quamobrem aliorum medicamentorum, tum calefacientium, tum refrigerantium materia eſt, *c.23.* *Vires.* *lib.7. ſimplic.* Cera omnis mollit, inquit Dioſcorides, calefacit, modicè explet corpora: datur in ſorbitione dyſentericis. *Ceræ lotio & dealbatio.* Vt alba reddatur, liquatur primùm ad ignem, deinde in aqua fontis pura demergitur, vbi permouetur, expurgatúrque. Galenus *c.14.li.1.compoſ. med.gen.* Alium modum, quo candidiſſima fit, docet Dioſcorides, apud quem videndus, *c.105. lib.2.*

CAP.

CAP. VIII.

De ſuccis quibuſdam aliis, alio loco aptius deſcriptis.

SVCCI ſeruantur conſiſtentia, vel liquida, vt acetum, vinum, omphacium; vel ſolida, vt Aloë, Scammonium; vel media, vt Rob & ſapæ, de quibus ſingulis ſuo ordine partim *in Officina noſtra*, partim *in libro primo materiæ medicæ* diſſeruimus.

Mihi autem cum decies, imò bis tantùm repetita minimè placeant, ad ſingulorum examen vix videbor denuò rediturus: libenter enim exoptaſſem hoc opuſculum in molem minorem contractum fuiſſe.

De Aloë porrò & Scammonio, cùm purgantia ſint, *ſectione ſecunda huius libri de materia Medica* ſatis ſupérque diſputauimus, in qua purgantium omnium ſimplicium naturam, & facultates accuratè deſcripſimus.

Succi fructuum in Rob, ſeu mellis conſiſtentiam inſpiſſati *in ſectione quinta* explicatè enarrantur. De liquidis *prior primi libri ſectio* copioſè diſſerit.

Opopanax à ſucco Panacis nomen habet, cùm verius ſit eiuſdem gummeus liquor, qui vbi concreuit & aruit, colore foris eſt ſubflauo, intus candido, & odore graui, læuis, pinguis, friabilis, & in aqua facilè liqueſcens.

Aliorum ſuccorum, vt Glaucij & Licij meminit Galenus, ſed quia nunc eorum exoleuit vſus, in Pharmacopoliis aut raro, aut nunquam inueniuntur.

Finis Libri Primi.

Digitized by Google

DE MATERIA MEDICA

LIBER SECVNDVS.

SECTIO I.

De Mineralibus.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTORVM *materia cum multiplex ſit, & à plantis, mineralibus, & animalibus deſumatur, de ea primùm diſſeruimus, quam ſtirpium vniuerſa propago ſuggerit: Sequitur nunc, vt mineralia perſcrutemur, quæ fœcundiſsimam quotidie nobis medicam materiam ſuppeditant, ex qua*, melioris defectu, *eximia nonnunquam medicamenta paramus, quibus morbos contumaciſsimos, & qui aliorum præſidiorum vim eluſerunt, oppugnamus & expugnamus. Externos maximè dico, qui ferrum & ignem ſæpius expoſtulant*

ſtulant. Ad interiorum quoque ſanationem non tantùm conducunt, ſed etiam ad partium, quæ principatum tenent, robur, & facultatum recreationem mineralia quædam dantur, vt terra lemnia, bolus orientalis, & lapilli pretioſi: de quibus ordine, dilucidè, breuiterque hoc in ſecundo libro ſermo nobis erit. Licet autem mineralia ſeu foßilia dicantur, quæ è terræ fodinis & viſceribus eruuntur, vt terrarum, lapidum, & metallorum genera multa, attamen eorum ampliore ſignificato, ea quoque comprehenduntur, quæ ſenſus expertia è maris ſinu, alueo & litore, & aquarum voragine leguntur, vt ſalis & bituminis genera multa, quorum cenſu Ambarum coarctatur. Omnia igitur mineralia non tantum ſunt terræ, vel metalli quoddam genus, vt quidam ex Ariſt. colligunt, ſed ſalis, bituminis & lapidum genera ſub ſe complectuntur. De quibus ac ſingulis libenter diſſererem: Verum inſtituti mei ratio tantum expoſtulat, vt de his breuiter agam, quæ medicaminum confectiones in Officina, ſeu antidotario noſtro deſcriptas ingrediuntur. Proinde mineralia tantum præſtantiora & vſitatiora ad examen adducam, quæ quod triplici potißimum diſcrimine dignoſcantur, librum hunc in tres ſectiones diſponam. In

Digitized by Google

priore de terrarum, in ſecundo de lapidum, in tertio de metallorum natura & qualitatibus diſputabo.

CAP. I.

De terra Lemnia.

TERRARVM medicarum præſtantiſſima ea eſt, quam Officinæ nunc ab inſula Lemno, ex qua defertur, Lemniam, nunc à ſigillo illi impreſſo, terram ſigillatam vocant. Eius plures notantur differentiæ; ſed præſtantior olim erat ea, quam in placentulas efformatam, ſigillo Dianæ, quod capram referebat, illius ſacerdos obſignabat.

Vera autem Sphragis, ſeu ſigillata Lemnia, ex Dioſcoride & Galeno, fuluo, ſeu rufo eſt colore, ſicut & collis in Lemno, ex quo eruitur, & in quo nec arbor, nec herba, aut alia ſtirps, niſi ægrè fruticat, nec ſaxum natum inuenitur, ſed terra illiuſmodi tantum viſitur.

Conſtantinopoli tamen eiuſdem placentulæ cineritij coloris adferuntur. Turcarum Imperatoris ſigillo, quod nullius animalis effigiem, ſed varios tantum characteres refert, notatæ, quæ pro vera Lemnia habentur, emuntur & ſeruantur.

Nuſquam verò caprinus ſanguis ab incolis, qui eam in paſtillos cogunt, aut ab inſtitoribus, qui ab iiſdem emunt, eidem permiſcetur, vt grauiſſimi quidam viri exiſtimarunt.

Iſthæc terra adeo pinguis eſt, vt è ſeuo conſtare videatur, dum in ore contenta dentibus confringitur.

Vires. Vim habet Antidoti contra peſtem & morbos contagioſos, & malignæ qualitatis participes. Magis tamen credo ceremonias & ſuperſtitiones vanas Barbaræ, ſeu Turcicæ gentis, quam virium præſtantiam terram nobilitare; quam ſi quibuſlibet fas eſſet, ac ſine

faſtu

faſtu è fodinis eruere, magnam ſuæ celebritatis iacturam pati veriſimile eſt.

Varietas characterum, quibus notatur, à magnatum varietate, qui ei ſexta Auguſti iuxta morem eruendæ & ſigillandæ præfuerunt. Omnes autem characteres illi duas tantum Arabicas dictiones continent, Tin imachton, quæ terram ſigillatam ſignificant. *Tin imachton.*

CAP. II.

De bolo Armena.

ALIA quædam terra viribus eximia, ex Armenia Cappadociæ finitima aduehitur, quam Medici bolum Armenam, & bolum Orientalem vocant. Temporibus Galeni multum venit in vſum aduerſus eam peſtem, cuius meminit *lib. 9. ſimplic. cap. 7. Liberum eſt autem*, inquit, *appellare, vel lapidem, vt is, qui mihi primus donauit; vel terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.*

Non ſolum verò ex Armenia, ſed multis aliis regionibus defertur. Laudatur, quæ calcis modo promptiſſimè in ſummum læuorem ſoluitur, piſtillo adhibito, aut liquore quodam affuſo, nec quidpiam arenoſum habet admixtum, atque commanducata butyri modo liqueſcere videtur, & in guſtu manifeſtam relinquit adſtrictionem.

Valde ſiccat, aſtringit & roborat: ſanguinem fluentem ſiſtit, catarrhum cohibet, dyſentericis prodeſt, & vlceribus oris. *Vires.*

Plurimum quoque valet ad peſtem: *Quotquot enim hoc medicamentum ſumpſerunt*, inquit Galenus, *celeriter curati ſunt*. At quibus non profuit, interierunt omnes, cum nec aliquo alio iuuarentur remedio. Vnde colligitur, his duntaxat auxilio non fuiſſe, qui erant incurabiles. Et, vt liberè dicam, bolus Armena Lemnia non eſt inefficacior, faciléque vt Turcarum periſtiomatis ſeu tapetis, ſic ipſorum ſphragide Lemnia carere poſſumus.

Digitized by Google

CAP. III.

De aliis quibuſdam terris minus vſualibus.

ALIÆ multæ ſunt terræ ad refrigerandum, & meatus occludendos ab antiquis commendatæ, & olim in vſu medendi frequentiſſimæ, quas tamen poſterior ætas nunc adeo deſpicit, vt à Pharmacopoliis prorſus excludantur, paucis exceptis, quæ ob candorem aut ruborem, aut alium colorem, ſeu flauum, ſeu alium inſignem commendantur, & ab infectoribus expetuntur, & emuntur, vt Ocra, rubrica, terra Synopica, Creta, & aliæ multæ.

Melitea. Nonnullæ tamen vires habent medicas, eáſque eximias, vt terra Melitea, ſic à Melita inſula, ex qua deportatur, dicta, quæ contra peſtem vtiliter datur. Contra venena quoque valere, experientia comprobauit, vnde multi pro terra Lemnia feliciter vſurpant.

Samia. Samia terræ ſpecies eſt in inſula Samo effoſſa, cuius ex Dioſcoride duæ ſpecies notantur; Prior dicitur ei Collyrium, quod, vt arbitror, in collyriis oculorum miſceatur. *Samius aſter.* Altera Samius aſter appellatur, quod in ipſa quædam micæ ſtellarum modo eniteant, éſtque cruſtacea, & cotis modo prædenſa, quidpiam viſcoſum obtinens. Hæc vritur & abluitur, vt terra Eretria, & vim habet conſimilem; ob id ſanguinis reiectionem cohibet. Illa Collyrium dicta, mollis eſt; candida, friabilis, & ore contenta linguæ adhæreſcit. Vtraque refrigerat, & fluxiones arcet.

Chia. Chia terra è Chio inſula delata, Samiæ vultu & viribus valde affinis eſt, candida nempe, mollis, refrigeratoria, & aſtrictoria. Contra ambuſta optimum eſt remedium, ex Galen. *lib. 9. ſimpl.* faciem erugat, ſplendidam facit, & cicatrices delet.

Selinuſia Eſt alia Selinuſia dicta, quam Galenus *lib. 9. ſimplic. cap. 4.* laudat ad Phlegmones mammarum, teſtium & inguinum incipientes. Eſt verò & colore, & conſiſtentia

tia, & viribus Chiæ finitima. Ambæ autem pulcherrima ſunt ad ambuſta remedia.

Cimoliæ adhuc meminit Dioſcorid. cuius duo conſtituit genera, vnam candidam dicit, alteram purpuraſcentem. *Cimolia.*

Optima cenſetur pinguis & frigida, cùm tãgitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula diſcutit, inflammationes reprimit, & ambuſtis perbellè medetur.

Terra Eretria gleba eſt rubicunda, inquit Galenus *cap. 116. lib. ſimplic. cuius eſt optima, quæ ſine ſabulo eſt, ac ſine lapillis.* Dioſcorides duplicem Eretriam facit, vnam albam, & cinericiam alteram; nullam rubicũdam. Quæ ad cinereum colorem vergit, ſi mollis fuerit, optima eſt. Eretria porrò vrbs eſt in Euboia prope Calcidem, in cuius agro dicta hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet aſtringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, caua explet, atque ſanguinolenta conglutinat. *Eretria.*

Rubrica ſic, quia rubet, dicta, vel Synopica eſt, ex Synope videl. Cappadociæ vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur, quod ea ſæpius vtantur fabri ad lineas ducendas, inſectis in ea funiculis. Quædam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quædam mollis, alia dura, & ſpiſſa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis ſunt accommodatæ. Quia tamen ſiccant & aſtringunt, medicis vſibus inſeruire, & emplaſtris vulnerariis, & ſiccantibus commiſceri poſſunt. *Rubrica.*

Ochra ſpecies eſt terræ flauæ quæ laudatur nationè Attica, non lapidoſa, friabilis, omnino lutea & læuiſſima. Vim habet aſtringendi, erodiendi, collectiones diſcutiendi, & excreſcentias reprimendi. *Ex ea paratur medicamentum*, inquit Ætius, *quod multum valet ad colliſa & vibices.* *Ochra.*

A Creta inſula terra quædam nomen habet, quæ & Creta & Cretica nuncupatur, in multis tamen aliis regionibus paſſim & copioſa inuenitur. Eius multæ ſunt differentiæ. Prima dicitur candida, quæ reliquas terras omnes albedine vincit, qua vtuntur artifices in lineis protrahendis. Eſt alia vireſcens ad eoſdem vſus celebrata, Theodoſia ſolet appellari. Eſt alia nigra, qua *Creta.* *Theodoſia.*

Digitized by Google

& fabri & pictores, & ſartores vtuntur. Omnes habent vim abſtergendi, vnde ad vaſa ſtannea, aut argentea ſordida valent multum. Viridis plus habet acrimoniæ quàm alba; & nigra, quàm vtraque, ob id magis abſterſoria, Galenus.

Pnigitis. Melia. Ampelitis. Inueniuntur adhuc apud Dioſcoridem aliæ terræ, vt Pnigitis, Melia, & Ampelitis, quarum etiam meminit Galenus, ſed tam ignaua eſt illarum virtus, aut certè tam parum commendatos pollicentur effectus, vt vix à iunioribus commendentur, qui glandibus relictis non imprudenter malunt tritico veſci. Quæ igitur inutilia ſunt, non vtiliter deſcribenda puto.

Alana. Tripolis. Lutetiæ ſubrubra quædam terra Alana, vulgò Tripolis dicta, circumfertur, ſed quę tantùm vaſis æneis tergendis inſeruit, quibus aptè conuenit.

DE QVIBVSDAM FOSSILIBVS E MARI, TERRAQVE erutis, quæ inter metalla, lapides & terras ambigunt. Et primum.

CAP IV.

De Chryſocolla, ſeu Borace.

CHRYSOCOLLA, officinis, quæ Mauritanorum idioma barbarum ſæpe ſequuntur. Borax dicta, in Armeniæ, Macedoniæ, & Cypri fodinis aurariis, argenteiſve & interdum ærariis inuenitur. Laudatiſſima cenſetur Armeniaca, porraceúmque colorem refert, & ſaporem nitroſum, cum pauculo amarore. Laudatiorem putat Plinius, quæ in fodinis ærariis habetur, ex limo quodam hybernis rigoribus cencreto in pumicis duritiem: Huic proxima, quæ in argentariis colligitur: minus bona

bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omni alia deterior. Ab Auicenna capiſtrum auri, à Dioſcoride & Galeno Chryſocolla, hoc eſt, auricolla, ſeu gluten auri nuncupatur. Alio viride terræ, quod ſegetis lætè vireutis habeat colorem: Minimè tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chryſocolla, quæ in Pharmacopoliis habetur. *Capiſtrū auri. Auricolla. Gluten auri. Viride terra.*

Eius autem duæ differentiæ traduntur; vna natiua eſt, ex vena puri in fodinis metallicis in duritiem pumicis coaleſcens, quæ varium colorem nanciſcitur pro metallorum natura è quorum fodinis eruitur. Verùm quæ viridis eſt, in arte medicamentaria cæteris præſtat, vt flaueſcens auro ferruminando. *Species. Natiua.*

Eſt quædam factitia ex vrina pueri in ardentiſſimis caloribus ſolis in ærea pila ac piſtillo æreo tandiu agitata, donec in mellis aut vnguenti conſiſtentiam abierit, quod vlceribus ſordidis, cadaueroſis, & curatu difficillimis, tum per ſe, tum aliis commiſtum medicamentis conducit, ex Galeno *lib. 9. ſimplic.* Natiuam ac foſſititiam tundit & abluit Dioſcorides, donec pura, ſynceráque ſpectetur, dein ſiccat, & recondit ad vſus. Eam ipſam qui vtere voluerit, multo tenuiorem habebit, *Dioſcor. cap. 104. lib. 5.* *Factitia.*

Chryſocolla calefacit, excreſcentem carnem cohibet, & modicè mordendo exeſt: Multis propterea vlceribus ad ſanitatem perducendis confert, ſed per os ſi ſumatur, periculoſa eſt. *Vires.*

CAP. V.

De Vitriolo, ſeu Calchanto.

CALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modo ab atro colore quo ſutorum pelles inficiuntur, atramentum ſutorium, modo à nitore vitri modo ſplendente, Vitriolum nominant. *Species.*

Eius tria Dioſcorides perhibet eſſe genera; Natiua duo, & Factitium vnum. Prius ex natiuis in terræ cuni- *1. 2.*

CAP. V.

De Tartaro.

Partes vini. VT lactis ſic vini ſubſtantia prorſus homogenea non eſt, ſed varia: illius enim portio quædam butyroſa & leuior, alia caſeoſa, & craſſior, ac grauior, quædam feroſa, quæ medio modo ſe habet. Huius verò tenuis quoque portio flos vini dicitur, alia minus leuis, quæ medium dolium occupat, alia craſſiſſima, quæ ſubſidet, & dolio facilè adhæreſcit, fæx vini dicta, quam recentiores Tartarum nominant, forſan, quod multorum Empiricorum ſit Idolum, vt Tartac olim fuit Heuæorum, 4 *Reg.c.*17. Magis tamen ſic dictum puto, quod infimum vaſis locum teneat.

Tartarũ quid. Licèt autem tartarum ſit fæx vini, multis tamen dotibus commendatur: nam vt in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicuntur benigna, & vtilia, vt ſemen, lac, & humores multi certis partibus ad certos vſus incluſi, ſic etiam vini fæx vtilis eſt. Vinum enim, vt prouerbio fertur, non conſiſtit ſine fæce, diutiúſque cum eiuſmodi excremento ſine corruptela conſeruatur, vt ignis cum cineribus.

Oleum tartari. Ex eo manica incluſo, in cella vinaria, aut alio vdo loco ſuſpenſa, oleoſus educitur humor, quem oleum tartari vocant, quod è ſacculo cannabino, & raro veluti per ephydroſim, & deliquium exudans, in ſubiectum vas guttatim delabitur, vt in noſtra Officina demonſtrauimus. Educitur quoque per aſcenſum, ſed opere magis laborioſo & minus vtili.

Grauellata. Ex vſto tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentiſſimus, linteis dealbandis expetitus, quem Grauellatam vulgus nominat, qui etiam ad Pyroticorum confectionem, alióſque quoſdam vſus laudatur. Tartarum enim in detergendo compar non habet, ait Cardanus: ob id ſordida ac duris nata locis, & carnis excreſcentias purgat, ac viuam carnem oſtendit.

Digitized by Google

CAP. VI.

De ſucco glycyrrhizæ.

SVCCVS glycyrrhizæ ad multos vſus expetitur. Eſt enim Bechicum eximium, quod & per ſe vtiliter ad pulmonum & thoracis affectus ſumitur, & aliis medicamentis commiſcetur. Galenus eum præfert, qui è Creta delatus eſt, *lib.7. compoſ.med. ſecund.loc.*

Dicitur autem Græcis Glycyrrhiza, Officinis Liquiritia, Celſo iuxta Græcum idioma dulcis radix, vulgò rigolitia, Batauis, dulce lignum. Saporem enim dulciſſimum & gratiſſimum ſuccus eius exhibet, qui ſic educitur.

Radices glycyrrhizæ recentes & perhumidæ, Iulio menſe colliguntur, purgantur, & teruntur: dein ex aqua coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expreſſus ſuccus igni, vel ſole ſiccatur, & ſeruatur. Optimus, qui dulciſſimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui contractus ſplendeſcit, quique nigerrimus eſt, & linguæ ſubditus, tandem totus liqueſcit. *Modus educendi ſuccum glycyrrhizæ.*

Laudari ſolet, qui ex Hiſpania defertur, vbi copioſiſſimus & optimus dicitur præparari; nullibi tamen melior & gratior reperitur, quàm in Officina Domini Larderij Pharmacopœi Pariſienſis, qui non modò ſolemnia quæuis medicamenta magna dexteritate, & ſolerti ingenio parat, ſed etiam vulgaria & ſimpliciora non aſpernatur, vt ſuccum glycyrrhizæ, quem ſolo parandi artificio guſtu ſuauem, & conſiſtentia commendabilem reddit.

Eſt verò glycyrrhiza colore foris buxeo, intus croceo, ligno lento, & fractu contumaci, ſapore dulci quæ manſa ſitim extinguit, vnde & adipſas dicta. Improbatur intus alba, vel nigra, exucca, vetus, fragilis raphani modo, inter frangendum puluerem edens. Cætera de hac dicta ſunt *ſectione 4. lib.1.* de medica materia.

Digitized by Google

CAP. VII.

De Cera.

APIBVS mira eſt ſagacitas, induſtria, & ſedulitas in colligenda & conficienda cera, quæ nullibi terrarum citra horum animalculorum opem & laborem habetur. Solæ enim apiculæ faciunt, quæ nullus hominum poteſt. Solæ inter inſecta homini & alimenta, & medicamenta ſuo opificio ſuppeditant.

Cera optima qualis. Tot verò tantæque ſunt ceræ commoditates, vt vix poſſint recenſeri, inquit Plin. *cap.*24. *lib.*21. Laudatur flaua, odorata, modicè pinguis, pura, coacta, & alienæ omnis materiæ expers, mellis habitum quadantenus referens. Secundum locum obtinet candida, quæ vel ſuapte natura aliquando talis eſt, vt Pontica, ſed ſæpius artificio, nempe lotione, vt Tyrrhenica, *Galen. c.* 14. *li.*1. *compoſ. med. gen.* Cæteri colores ſunt acquiſititij, vt viridis ab ærugine, rubeus ab anchuſa vel minio, niger ab atramento, vel charta vſta, à quibus miſtis vires mutat. Semper verò melior eſt recens & ſubflaua, quæ cera virginea nominatur. *Cera virginea.*

Medium autem quodammodo tenet calefacientium, refrigerantium, humectantium, & exſiccantium. Habet verò quiddam etiam eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticæ. Quamobrem aliorum medicamentorum, tum calefacientium, tum refrigerantium materia eſt, *c.*13. *lib.*7. *ſimplic.* *Vires.* Cera omnis mollit, inquit Dioſcorides, calefacit, modicè explet corpora: datur in ſorbitione dyſentericis. *Cera lotio & dealbatio.* Vt alba reddatur, liquatur primùm ad ignem, deinde in aqua fontis pura demergitur, vbi permouetur, expurgatúrque. Galenus *c.*14. *li.*1. *compoſ. med. gen.* Alium modum, quo candidiſſima fit, docet Dioſcorides, apud quem videndus, *c.*105. *lib.* 2.

CAP.

CAP. VIII.

De ſuccis quibuſdam aliis, alio loco aptius deſcriptis.

SVCCI ſeruantur conſiſtentia, vel liquida, vt acetum, vinum, omphacium; vel ſolida, vt Aloë, Scammonium; vel media, vt Rob & ſapæ, de quibus ſingulis ſuo ordine partim *in Officina noſtra,* partim *in libro primo materiæ medicæ* diſſeruimus.

Mihi autem cum decies, imò bis tantùm repetita minimè placeant, ad ſingulorum examen vix videbor denuò rediturus: libenter enim exoptaſſem hoc opuſculum in molem minorem contractum fuiſſe.

De Aloë porrò & Scammonio, cùm purgantia ſint, *ſectione ſecunda huius libri de materia Medica* ſatis ſupérque diſputauimus, in qua purgantium omnium ſimplicium naturam, & facultates accuratè deſcripſimus.

Succi fructuum in Rob, ſeu mellis conſiſtentiam inſpiſſati *in ſectione quinta* explicatè enarrantur. De liquidis *prior primi libri ſectio* copioſè diſſerit.

Opopanax à ſucco Panacis nomen habet, cùm verius ſit eiuſdem gummeus liquor, qui vbi concreuit & aruit, colore foris eſt ſubflauo, intus candido, & odore graui, læuis, pinguis, friabilis, & in aqua facilè liqueſcens.

Aliorum ſuccorum, vt Glaucij & Licij meminit Galenus, ſed quia nunc eorum exoleuit vſus, in Pharmacopoliis aut raro, aut nunquam inueniuntur.

Finis Libri Primi.

Digitized by Google

DE MATERIA MEDICA

LIBER SECVNDVS.

SECTIO I.

De Mineralibus.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTORVM *materia cùm multiplex ſit, & à plantis, mineralibus, & animalibus deſumatur, de ea primùm diſſeruimus, quam ſtirpium vniuerſa propago ſuggerit: Sequitur nunc, vt mineralia perſcrutemur, quæ fœcundiſſimam quotidie nobis medicam materiam ſuppeditant, ex qua*, melioris defectu, *eximia nonnunquam medicamenta paramus, quibus morbos contumaciſſimos, & qui aliorum præſidiorum vim eluſerunt, oppugnamus & expugnamus. Externos maximè dico, qui ferrum & ignem ſæpius expoſtulant*

Digitized by Google

ſtulant. Ad interiorum quoque ſanationem non tantum conducunt, ſed etiam ad partium, quæ principatum tenent, robur, & facultatum recreationem mineralia quædam dantur, vt terra lemnia, bolus orientalis, & lapilli pretioſi: de quibus ordine, dilucidè, breuiterque hoc in ſecundo libro ſermo nobis erit. Licet autem mineralia ſeu foſſilia dicantur, quæ è terræ fodinis & viſceribus eruuntur, vt terrarum, lapidum, & metallorum genera multa, attamen eorum ampliore ſignificato, ea quoque comprehenduntur, quæ ſenſus expertia è maris ſinu, alueo & litore, & aquarum voragine leguntur, vt ſalis & bituminis genera multa, quorum cenſu Ambarum coarctatur. Omnia igitur mineralia non tantum ſunt terræ, vel metalli quoddam genus, vt quidam ex Ariſt. colligunt, ſed ſalis, bituminis & lapidum genera ſub ſe complectuntur. De quibus ac ſingulis libenter diſſererem: Verum inſtituti mei ratio tantum expoſtulat, vt de his breuiter agam, quæ medicaminum confectiones in Officina, ſeu antidotario noſtro deſcriptas ingrediuntur. Proinde mineralia tantum præſtantiora & vſitatiora ad examen adducam, quæ quod triplici potiſſimum diſcrimine dignoſcantur, librum hunc in tres ſectiones diſponam. In

priore de terrarum, in ſecundo de lapidum, in tertio de metallorum natura & qualitatibus diſputabo.

CAP. I.

De terra Lemnia.

TERRARVM medicarum præſtantiſſima ea eſt, quam Officinæ nunc ab inſula Lemno, ex qua defertur, Lemniam, nunc à ſigillo illi impreſſo, terram ſigillatam vocant. Eius plures notantur differentiæ; ſed præſtantior olim erat ea, quam in placentulas efformatam, ſigillo Dianæ, quod capram referebat, illius ſacerdos obſignabat.

Vera autem Sphragis, ſeu ſigillata Lemnia, ex Dioſcoride & Galeno, fuluo, ſeu rufo eſt colore, ſicut & collis in Lemno, ex quo eruitur, & in quo nec arbor, nec herba, aut alia ſtirps, niſi ægrè fruticat, nec ſaxum natum inuenitur, ſed terra illiuſmodi tantum viſitur.

Conſtantinopoli tamen eiuſdem placentulæ cineritij coloris adferuntur. Turcarum Imperatoris ſigillo, quod nullius animalis effigiem, ſed varios tantum characteres refert, notatæ, quæ pro vera Lemnia habentur, emuntur & ſeruantur.

Nuſquam verò caprinus ſanguis ab incolis, qui eam in paſtillos cogunt, aut ab inſtitoribus, qui ab iiſdem emunt, eidem permiſcetur, vt grauiſſimi quidam viri exiſtimarunt.

Iſthæc terra adeo pinguis eſt, vt è ſeuo conſtare videatur, dum in ore contenta dentibus confringitur.

Vires. Vim habet Antidoti contra peſtem & morbos contagioſos, & malignæ qualitatis participes. Magis tamen credo ceremonias & ſuperſtitiones vanas Barbaræ, ſeu Turcicæ gentis, quam virium præſtantiam terram nobilitare; quam ſi quibuſlibet fas eſſet, ac ſine faſtu

faſtu è fodinis eruere, magnam ſuæ celebritatis iacturam pati veriſimile eſt.

Varietas characterum, quibus notatur, à magnatum varietate, qui ei ſexta Auguſti iuxta morem eruendæ & ſigillandæ præfuerunt. Omnes autem characteres illi duas tantum Arabicas dictiones continent, Tin imachton, quæ terram ſigillatam ſignificant. *Tin imachton.*

CAP. II.

De bolo Armena.

Alia quædam terra viribus eximia, ex Armenia Cappadociæ finitima aduehitur, quam Medici bolum Armenam, & bolum Orientalem vocant. Temporibus Galeni multum venit in vſum aduerſus eam peſtem, cuius meminit *lib. 9. ſimplic. cap. 7. Liberum eſt autem,* inquit, *appellare, vel lapidem, vt is, qui mihi primus donauit; vel terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.*

Non ſolum verò ex Armenia, ſed multis aliis regionibus defertur. Laudatur, quæ calcis modo promptiſſimè in ſummum læuorem ſoluitur, piſtillo adhibito, aut liquore quodam affuſo, nec quidpiam arenoſum habet admixtum, atque commanducata butyri modo liqueſcere videtur, & in guſtu manifeſtam relinquit adſtrictionem.

Valde ſiccat, aſtringit & roborat: ſanguinem fluentem ſiſtit, catarrhum cohibet, dyſentericis prodeſt, & vlceribus oris. *Vires.*

Plurimum quoque valet ad peſtem: *Quotquot enim hoc medicamentum ſumpſerunt*, inquit Galenus, *celeriter curati ſunt.* At quibus non profuit, interierunt omnes, cum nec aliquo alio iuuarentur remedio. Vnde colligitur, his duntaxat auxilio non fuiſſe, qui erant incurabiles. Et, vt liberè dicam, bolus Armena Lemnia non eſt inefficacior, faciléque vt Turcarum periſtiomatis ſeu tapetis, ſic ipſorum ſphragide Lemnia carere poſſumus.

Digitized by Google

CAP. III.

De aliis quibuſdam terris minus vſualibus.

ALIÆ multæ ſunt terræ ad refrigerandum, & meatus occludendos ab antiquis commendatæ, & olim in vſu medendi frequentiſſimæ, quas tamen poſterior ætas nunc adeo deſpicit, vt à Pharmacopoliis prorſus excludantur, paucis exceptis, quæ ob candorem aut ruborem, aut alium colorem, ſeu flauum, ſeu alium inſignem commendantur, & ab infectoribus expetuntur, & emuntur, vt Ocra, rubrica, terra Synopica, Creta, & aliæ multæ.

Melitea. Nonnullæ tamen vires habent medicas, eáſque eximias, vt terra Melitea, ſic à Melita inſula, ex qua deportatur, dicta, quæ contra peſtem vtiliter datur. Contra venena quoque valere, experientia comprobauit, vnde multi pro terra Lemnia feliciter vſurpant.

Samia. Samia terræ ſpecies eſt in inſula Samo effoſſa, cuius ex Dioſcoride duæ ſpecies notantur; Prior dicitur ei Collyrium, quod, vt arbitror, in collyriis oculorum miſceatur. *Samius aſter.* Altera Samius aſter appellatur, quod in ipſa quædam micæ ſtellarum modo eniteant, éſtque cruſtacea, & cotis modo prædenſa, quidpiam viſcoſum obtinens. Hæc vritur & abluitur, vt terra Eretria, & vim habet conſimilem; ob id ſanguinis reiectionem cohibet. Illa Collyrium dicta, mollis eſt; candida, friabilis, & ore contenta linguæ adhæreſcit. Vtraque refrigerat, & fluxiones arcet.

Chia. Chia terra è Chio inſula delata, Samiæ vultu & viribus valde affinis eſt, candida nempe, mollis, refrigeratoria, & aſtrictoria. Contra ambuſta optimum eſt remedium, ex Galen. *lib. 9. ſimpl.* faciem erugat, ſplendidam facit, & cicatrices delet.

Selinuſia Eſt alia Selinuſia dicta, quam Galenus *lib. 9. ſimplic. cap. 4.* laudat ad Phlegmones mammarum, teſtium & inguinum incipientes. Eſt verò & colore, & conſiſten-

tia

tia, & viribus Chiæ finitima. Ambæ autem pulcherrima ſunt ad ambuſta remedia.

Cimoliæ adhuc meminit Dioſcorid. cuius duo conſtituit genera, vnam candidam dicit, alteram purpuraſcentem. *Cimolia.*

Optima cenſetur pinguis & frigida, cùm tãgitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula diſcutit, inflammationes reprimit, & ambuſtis perbellè medetur.

Terra Eretria gleba eſt rubicunda, inquit Galenus *cap.126. lib. ſimplic. cuius eſt optima, quæ ſine ſabulo eſt, ac ſine lapillis.* Dioſcorides duplicem Eretriam facit, vnam albam, & cinericiam alteram; nullam rubicũdam. Quæ ad cinereum colorem vergit, ſi mollis fuerit, optima eſt. Eretria porrò vrbs eſt in Euboia prope Calcidem, in cuius agro dicta hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet aſtringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, caua explet, atque ſanguinolenta conglutinat. *Eretria.*

Rubrica ſic, quia rubet, dicta, vel Synopica eſt, ex Synope videl. Cappadociæ vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur, quod ea ſæpius vtantur fabri ad lineas ducendas, infectis in ea funiculis. Quædam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quædam mollis, alia dura, & ſpiſſa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis ſunt accommodatæ. Quia tamen ſiccant & aſtringunt, medicis vſibus inſeruire, & emplaſtris vulnerariis, & ſiccantibus commiſceri poſſunt. *Rubrica.*

Ochra ſpecies eſt terræ flauæ quæ laudatur natione Attica, non lapidoſa, friabilis, omnino lutea & læuiſſima. Vim habet aſtringendi, erodiendi, collectiones diſcutiendi, & excreſcentias reprimendi. *Ex ea paratur medicamentum*, inquit Ætius, *quod multum valet ad colliſa & vibices.* *Ochra.*

A Creta inſula terra quædam nomen habet, quæ & Creta & Cretica nuncupatur, in multis tamen aliis regionibus paſſim & copioſa inuenitur. Eius multæ ſunt differentiæ. Prima dicitur candida, quæ reliquas terras omnes albedine vincit, qua vtuntur artifices in lineis protrahendis. Eſt alia vireſcens ad eoſdem vſus celebrata, Theodoſia ſolet appellari. Eſt alia nigra, qua *Creta.* *Theodoſia.*

Digitized by Google

bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omni alia deterior. Ab Auicenna capiſtrum auri, à Dioſcoride & Galeno Chryſocolla, hoc eſt, auricolla, ſeu gluten auri nuncupatur. Alio viride terræ, quod ſegetis lætè virentis habeat colorem: Minimè tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chryſocolla, quæ in Pharmacopoliis habetur. *Capiſtrũ auri. Auricolla. Gluten auri. Viride terra.*

Eius autem duæ differentiæ traduntur; vna natiua eſt, ex vena puri in fodinis metallicis in duritiem pumicis coaleſcens, quæ varium colorem nanciſcitur pro metallorum natura è quorum fodinis eruitur. Verùm quæ viridis eſt, in arte medicamentaria cæteris præſtat, vt flaueſcens auro ferruminando. *Species. Natiua.*

Eſt quædam factitia ex vrina pueri in ardentiſſimis caloribus ſolis in ærea pila ac piſtillo æreo tandiu agitata, donec in mellis aut vnguenti conſiſtentiam abierit, quod vlceribus ſordidis, cadauerofis, & curatu difficillimis, tum per ſe, tum aliis commiſtum medicamentis conducit, ex Galeno *lib. 9. ſimplic.* Natiuam ac foſſititiam tundit & abluit Dioſcorides, donec pura, ſynceráque ſpectetur, dein ſiccat, & recondit ad vſus. Eam ipſam qui vtere voluerit, multo tenuiorem habebit, *Dioſcor. cap. 104. lib. 5.* *Factitia.*

Chryſocolla calefacit, excreſcentem carnem cohibet, & modicè mordendo exeſt: Multis propterea vlceribus ad ſanitatem perducendis confert, ſed per os ſi ſumatur, periculoſa eſt. *Vires.*

CAP. V.

De Vitriolo, ſeu Calchanto.

CALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modo ab atro colore quo ſutorum pelles inficiuntur, atramentum ſutorium, modo à nitore vitri modo ſplendente, Vitriolum nominant. *Species.*

Eius tria Dioſcorides perhibet eſſe genera; Natiua *1.* duo, & Factitium vnum. Prius ex natiuis in terræ cuni- *2.*

Digitized by Google

culis, ac viſceribus, per ſe concretum reperitur. Alterum ſub forma aquæ primum in quodam fodinatum lacu colligitur, quæ poſtea vaſe excepta cito concreſcit vitriolum.

3. Factitium verò fit ex gleba quadam, maculis pluribus ferri rubiginem & æruginem referentibus cõſperſa, aqua madefacta, transfuſa, fermentata, ſolis ardoribus cocta, ex qua vitrioleus humor elicitur, qui poſtea calore, interdum ſolo Solis, interdum ignis in Calchantum abit. Plures alios idipſum faciendi modos docuit Plinius *cap.* 15. *lib.* 34. vt etiam artis metallicæ periti quos breuitatis gratia omitto.

Copparoſa. Atramẽtum ſutorium.

Inter factitia Romanum cæteris præſtat, olim Cyprium, Germanicum deterius, dicitúrque vulgò Copparoſa, ſeu infectorium, vel atramentum ſutorium, quod ad pelles inficiendas corrugatores vſurpant.

Natiuum, quod ex montibus Cypri eruitur, Stalacticum, hoc eſt, ſtillatitium, & pectum, id eſt, concretum nominatur. Tam naturale igitur, quàm factitium Cyprium nuncupatur, quod ex eius monte vel iam cretum eruatur, vel exudet aqua in idipſum cito concreſcens, vel ante ex eiuſdem terra eliciatur.

Eſt verò natiuum, ſeu foſſile calciteos, miſyos & ſoryos particeps, præſertim Cyprium, quod concrementum capeſcit ex aqua vireſcente, quæ ex ipſius monte continuo ſtillicidio delabitur in ſpeluncam, abluítq; calcitim, miſyn & ſoryn, ſpontéque coagulata fit Calchantum: vnde facilis huius in illa tranſitus: hęc enim tempore omnia inter ſe commeant, & Galenus Calchantum tractu temporis conſeneſcens in calcitin trãſiſſe ſæpe conſpexit, *lib.9 ſimpl.*

Præfertur autem ad medicos vſus album & natiuum, quod metallicolæ chymici ex ſuo ſulphure & mercurio, tanquam ſpermate prognatum perhibent, & ſæpe ad omnes affectus ſine diſcrimine præbent. Ex eo liquorem quendam acidiſſimum eliciunt, acidulum vitreoli ſæpe vocitant, cuius aliquot guttæ ſyrupo violato permixtæ, eundem rubellum, & elegantem colore, & ſapore efficiunt. Idem præſtat oleum ſulphuris;

Oleum ſulphuris

& vtrumque roſatum infuſioni paucula quantitate come-

Digitized by Google

mixtum, vel alterutrius tantum aliquot guttulæ ei ipſi dilutæ, liquorem totum efficiunt rubeum, quam tincturam roſarum nominant. *Tinctura roſarum.*

A calciti emplaſtrum quoddam Diacalciteos nomine in Pharmacopoliis paratur, quod Diapalma & emplaſtrum palmeum frequentius, nec melius appellatur, nec palmam enim, nec calcitim admittit, ob raritatem. Calcitis enim, miſy, ſory, melanteria, diphryges, & alia pleraque ab antiquis celebrata, nunc ferè inuiſa incognitáque iacent, vnde pro calciti calchantum ei finitimum, & in quam vetuſtate commeat, ex Galeno ſubſtituitur. Rectè quoque ſubſtitui poterit in miſyos, ſoryos, & melanteriæ locum, hæc enim omnia magnam inter ſe cognitionem habent, & vires fermè ſimiles, ſed colorem ac conſiſtentiam diſſimilem. *Vires.*

Calchantum natura dotibus eximiis locupletauit, quas artis medicæ proceres agnorunt, & deſcripſerunt. Dioſcorides nempe, Galenus, Ætius, Paulus Ægineta, & Oribaſius. Calefacit, aſtringit, ſiccat, latas ventris tineas necat, aduerſus hauſta fungorum venena prodeſt, carnes humidas ſeruat, & ſerum abſumendo contrahit, putredinem arcet, robur partibus intimis conciliat. Foſſis adhibitum aſtringit, expurgat vlcera, corrugat aluminis ei cognati modo, & aquæ Spadenſes Pucenſéſque vitiolina qualitate refertę, quaſi miraculo quodam affectus deploratos perfectè ſanant. Mutuantur autem aquæ dictæ vim illam inſignem à calchanto, cuius energia omnes omnium partium helices & ſinus peruadunt, quod obeſt, euertunt, quod prodeſt, non lædunt, nec tangunt, quod laxius eſt, ſtringunt, quod ſtrictius, laxant, craſſius incidunt, liquant, tenuant, expellunt. Præter tamen commoditates tot inſignes ſua quoque habet incommoda: Cacoſtomachum enim eſt, acre, erodens & vomitorium, ob id multi monachi & mulierculæ ad febrium circuitus quotidianos, & quartanos donant incerto pondere, quandoque vino, quandoque roſea ſolutum, & ſæpe vomitu vehementius citato febris ſoluitur: Sæpe quoque ſic datum ab imperitis medicamentum morbo ipſo magis formidoloſum. *Aquæ Spadenſes.* *Calchanti incommoda.*

CAP. IV.

De Alumine.

Alumen quid. Eius ſpecies.

ALVMEN eſt veluti muria terræ, ait Plinius *cap. 15. libro 35.* cuius tria Dioſcorides genera facit. Strongile ſeu rotundum, liquidum & ſciſſile. Priora duo nunc vel raro; vel nunquam viſuntur. Poſterius nempe ſciſſile à multis alumen plumeum vocatur: vtriuſque enim adeo eſt facies ſimilis, vt vix alterum ab altero diſtinguatur. Differunt tamen natura & qualitatibus: nam Sciſſile vim habet aſtringendi manifeſtiſſimam, vritúrque; Plumeum acre eſt, & à flamma tutum inuictúmque manet; videtúrque eſſe lapis Amiantus, qui ligni modo plurimis conſtat lineis incurſantibus, nec igni comburitur, quem multi pro illo Amento ſumunt, quod vnguentum citrinum ingreditur.

Sciſſile. Plumeũ.

Eſt aliud maximè vulgare & vſuale, glaciei, aut cryſtalli modo lucidum & ſpiſſum, ac durum, vnde alumen rupeum Medicis dicitur; hócque ſemper ſolet vſurpari, cum alumen abſolutè dicitur. Huius elaborandi & faciendi modus & longus, & laborioſius eſt, quem accuratè Matthiolus deſcribit. Eſt quoddam nigrum in Cypro, cuius meminit Plinius.

Alumen rupeum.

Sunt, qui rotundum alumen eſſe dicunt, quod nonnulli alio nomine Zucharinum vocant, ex crudo alumine rupeo, ouorum albo & roſacea aqua confectum. Liquidum Matthiolus vidit, contrectauit, & guſtauit, nec quicquam vnquam magis aſtrictorium percepit.

Rotundũ Sacharinum. Liquidũ.

Præter dicta quædam adhuc inueniuntur factitia, vt Catinum, ex cineribus plantæ Kali, ſeu Sodæ vulgaris; vt alumen ſquamoſum, quod fit è lapide ſpeculari, inſtar vitri pellucido, quem malè nonnulli Talcum vocitant; vt alumen fæcum, quod è vini fæcibus vſtis & albefactis paratur. Parandi modum deſcribere duxi ſuperfluum, quod eiuſmodi aluminum nullus nũc ſit vſus.

Catinũ. Squamoſum. Alumen fæcum.

Omne alumen craſſarum eſt partium, & multum aſtringit,

aſtringit, vnde Stypterion, quaſi ſtypticum dicitur: mediocriter calefacit, expurgat, vlcera putrida emendat, humida ſiccat, carnem ſupercreſcentem abſumit, pruritum tollit, ſcabiem ſanat, ad multa medicamenta vlceribus deſtinata vtiliter accedit.

CAP. VII.

De Sale.

VT nihil communius, nihil frequentius & vtilius, ſic nihil notius ſale, ſine quo belluæ quidem viuunt, nos verò nequimus. Eius autem multæ differentiæ dantur, vt marinus, foſſilis, lacuſtris, fluuiatilis.

Marinus communior eſt, præſtantiórque, quo tota Gallia vtitur. Foſſilis, quem officinæ ſalem gemmæ vocant, in fodinis lapidum modo exciditur, ac frangitur, & inſtar cryſtalli ſplendens eruitur, vnde gemmeus dictus. Hic in ignem coniectus, non cæterorum modo crepitat, ſed vt ferrum igneſcit. *Marinus. Foſſilis. Gēmeus.*

Eſt & ſal Indus, quem Meſue ad pilularum de lapide lazuli confectionem accedere facit. Sed cum deſit, gemmeum ſubſtituimus. Falluntur, qui putant, Meſuem ſalis Indi nomine ſacharum tabarzet intelligere ſuum, aut noſtrum candidum, cum & Indi ſuum ſalem habeant, quem Oromeno monte glebis ingentibus effodiunt, cuius loco gemmeus valde conuenit, vt ad acuendam agarici aut polydodij vim pigriorem. *Sal Indus.*

Sal ammoniacus, ſeu armeniacus, vt nonnulli dicunt, non magno incommodo ratus eſt, vt qui ſapore & colore ſit ingratus, nec eximiis dotibus commendatus. Sub arena in Cyranaica regione concreſcit in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen Schiſton accedit, vt ſal alkali aut catinum. *Ammoniacus. Sal alkali.*

A Dioſcoride *cap.* 126. *lib.* 5. laudatur ſal lacuſtris, tum & Phrygius, nomine tapeus, aut trigæus, aut gantæus. *Lacuſtris Phrygius.*

Digitized by Google

Nos noſtrum præferimus.

Flos ſalis Flos ſalis flumine Nilo defluens apud nos non viſitur, nec expetitur, éſtque velut ſpuma fluminis huius, vt ſpuma ſalis, flos ſpumoſi maris, de quibus videndus Dioſcorides. *Spuma ſalis.*

Nitrum. Aliud ſalis genus dicitur nitrum duplici ſignatum diſcrimine, prius eſt nitrum Dioſcoridis, & antiquorum, leue, roſeo colore, aut candido, in foramina dehiſcens, perinde quaſi ſpongioſum, quod ad nos deuehi deſiit: alterum eſt vulgare, ſalnitrum, vulgare, ſeu litrum, aut ſal petræ dictum, quod Pyrij huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliæ vrbibus ex aquis nitroſis paratur. *Salnitrũ.* *Litrum.* *Sal petra.*

Aphronitrum. Dum multa coctione elaboratur, aphronitrum eructat, ſeu ſpumam nitri, ab ea diuerſam, cuius veteres meminerunt, quæ non arte educta, ſed natiua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & ſalſuginoſa, quæ parietibus multis adnaſcitur, quæ flos nitri iudicatur. *Flos nitri* Nitri conficiendi modus, cum ad Pharmacopœum minimè ſpectet, de eo nunc ſilebo.

Vires. Salis dotes magnæ quidem & multæ ſunt, & vſibus humanis plurimum expetitæ. In arte tamen Pharmacaria non adeo neceſſariæ, vt multi putant, qui ſalem multorum mixtorum arte Spagyrica educentes, de eo mira & ſæpe vana prædicant. Purgatoriam enim medicamentorum facultatem in ſale conſiſtere mordicus tenent, atque vbi eorum extractum quoddam habuerunt, ſalem ſe habere aſſeuerant. Inſignem autem conſeruandi vim habet: aſtringit, abſtergit, expurgat, diſcutit, reprimit, extenuat, & à putredine vindicat. Alius autem alio præſtantior eſt.

Muria. Muria cum ſit illius velut liquamen, eoſdem effectus exhibet; clyſteribus vtiliter admiſcetur ad pigriorem facultatem expultricem excitandam, qualis eſſe ſolet in catoche, lethargo, & apoplexia detentis.

AP.

CAP. VIII.

De Bitumine.

BITVMEN Aſphaltos Græcis dictum, eſt *veluti terra pinguitudo aquis ſupernatans, quæ ad littus diſiecta concreſcit, denſatur, ac dura, tenaciſſimáque redditur, & facilè flammam concipit.* Quamdiu bitumen innatat aquis, molle eſt; vbi exemptum eſt, ſpiſſatur, fitque pice etiam ſicca durius; ſed facilè adhibitum igni liquatur. *Bitumen quid.*

Bituminoſi verò ſunt lacus multi; ſed maximè inſignis & bituminoſus eſt, qui in Iudæa cernitur; ob id Aſphalites dictus. Vocatur & mare mortuum, tum ob vaſtitatem, tum quia ipſius aqua ferè manet immota, non procelloſa, grauis, ſalſa, craſſa, fœtida, in qua nec plantæ, nec animalia naſcuntur, nec iniecta nutrit, nec in ipſius ſinum admittit. *Sodomeus lacus.*

Inter bitumina ſolida numeratur à quibuſdam aliud foſſile & terrenum, nonnullis malè terra ampelitis, aliis melius, carbo petræ dictum: cuius generis eſſe videtur gagates, ſeu obſidianus lapis, ex quo globuli precarij & imagunculæ ſæpe fiunt, quæ peregrinorum pileis geſtantur. *Carbo petra. Lapis obſidianus.*

Non eſt verò bitumen omne denſum ac durum, ſed quoddam datur liquidum perpetuò ac fluidum, Naphta nominatum, quod bituminis Babylonij eſt colamen, colore candidum, ignis rapaciſſimum. Tanta enim eſt huic cum igne cognatio, ut protinus tranſiliat in ipſum, vndecunque viſum. Inuenitur etiam quoddam nigrum. *Naphta.*

Vt bitumen Iudaicum ac Sodomeum ad nos minimè defertur verum & natiuum, eius loco piſſaphaltum, aut quid factitium ex petroleo, pice, & aliis quibuſdam; ſic neque etiam naphta: cuius loco cognatum quoddam liquamen aſſumi poteſt, ex agro Mutinenſi deciduum, quod Saxoleum, ſeu Petroleum, quaſi oleum è petra eductum nominant. Vtriuſque enim eadem conſiſtentia, color, virtus. Eſt vero Piſſaphaltos, *Petroleũ. Piſſaphaltos.*

Digitized by Google

Munia. de quo ſupra, *picis & bituminis commixtio*, vt nomen ipſum indicat, quam nonnulli pro Mumia vſurpant, de qua poſtea.

Vires. Bitumen omne diſcutit, emollit, glutinat, ab inflammatione tuetur; proptoſim vteri, & ſtrangulationes, olfactu, ſuffitu & impoſitu emendat: ſed raro, niſi adulterinum inuenitur.

Naphta extenuat, incidit, digerit, penetrat, frigidos & craſſos humores ex quauis parte corporis abſumit: Neruorum reſolutioni, tremori, & articulorum morbis à cauſa frigida medetur.

Sperma ceti quid. Ambra ſubalbida. Flos maris. Inter bitumina recenſentur adhuc quædam *velut pinguitudo furfuroſa*, quæ à nonnullis ſperma ceti, ab aliis ambra ſubalbida, à multis flos maris dicitur: colligitur enim in mari, cuius eſt *aliqua pinguis ſpuma*, & *tanquam flos innatans*, & à quibuſdam putatur eſſe ἄλος ἄνθος Dioſcoridis.

CAP. IX.

De Sulphure.

Species. Natiuũ unde. SVLPHVR vel natiuum eſt, ac foſſile, apyron, ſeu viuum dictum; vel factitium. Illud ex quadam pingui terræ ſubſtantia ſponte naturæ generatur; plurimum verò in Lipara & Melo, atque iiſdem in locis, vbi factitij vena foditur. *Quodnã optimũ.* Laudatur nitedulæ modo ſplendens, pellucidum, nec lapidoſum, exterius colore ſubcineritio, intus cum frangitur, ſubluteo.

Multi montes magna ſui parte ſulphure conſtant, inter quos nonnulli, vt Ætna, perpetuis flammis coruſcant.

Factitiũ unde. Factitium ex pingui quadam gleba paratur, quæ in fodinis ſulphureis eruitur. Modus conficiendi quibuſdam ruſticis eo in opere exercitatis & peritis relinquendus. Probatur vireſcens & præpingue.

Cum igne ſulphur magnam habet cognationem; ſtatim

tim enim prunis adhibitum accenditur, nec vnquam extinguitur, donec prorſus oleoſa ac pinguis eius ſubſtantia igni abſumpta fuerit.

Color non idem omni ſulphuri: aliud enim viridius, aliud magis luteum, aut cinereum, aut pallidum, aut lucidum; vnde plura duobus eius perhibentur eſſe genera. Nam Plinius quatuor enumerat, quorum nonnulla duriora ſunt; alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt.

Id autem ſulphur vulgare non eſt, de quo Chymici multa futilia ridiculáque ſomniant, quod licet mixtum ſit, mixtorum tamen eſſe principium aſſeuerant. Verum ea de re nunc non eſt diſſerendi locus.

Oleum ſulphuris. Ex ſulphure pinguem quendam liquorem educunt ad multa efficaciſſimum, ſed qui tantum debeat à peritis tractari, ne plus obſit, quàm proſit. Paratur adhuc ex eo quidam puluis ad vitia pulmonum commendatus, cuius interdum vim eximiam euentus indicat.

Diaſulphur. Ab eo quoque nomen aſſumit medicamentum apud Meſuem Diaſulphur nominatum.

Vires. Sulphur, calefacit, coquit, reſoluit: Tuſſientibus & aſthmaticis prodeſt, atque ouo ſumptum, aut ſuffitum, ſputum mouet. Pruritum toto corpore erumpentem cum butyro vel axungia ſuilla mitigat & tollit, & terebinthinæ commixtum lichenas, ſcabros vngues, & pſoram curat.

CAP. X.

De Ambaro griſeo.

AMBARVM vulgo griſeum dictum, veteribus vix cognitum, nec balenæ ſemen eſt, aut alterius ceti excrementum, nec quarundam auium herbis odoriferis in inſula de Maldina educatorum ſtercus, quod maris alliſionibus alluuionibúſq; è ſcopulis abraditur, vt quidam putauit; etiam fungi marini ſpecies, è fundo, vbi naſcitur, agitatione maris

Digitized by Google

Ambra griſea quid. eruta, vt multi ſcripſerunt, *Ferd. de Lopez.* Nec quicquam factitium ex ladano, xyloaloë, ſtyrace, & zibetho, vt Fuchſius credidit, ſed veriſſimè *bituminu quoddam genus eſt, ex maris fontibus & alueis procellarum vi in litius eructatum, quod aëri expoſitum illico denſatur,* vt ſolent pleraque alia in mari orta, quæ ſub aquis adhuc tenella molliáque ſunt: Aqua verò eruta exſiccantur & indurantur, vt Electrum.

Forſan, vt narratur, in ventre cuiuſdam balenæ quantitas ambræ multa reperta eſt, ſed quam viua mediis in fluctibus attigerat & ingeſſerat: Nam abſurdum eſt arbitrari illius excrementa, ac prauam illuuiem ambram eſſe, cum ea etiam optima à quouis cete ac Phyſetere deuorata, ſtatim bonitatem ac ſuauitatem amittat.

Quod ſubolfecit Simeon Sethi, qui ambram bituminis modo è fontibus quibuſdam manare aſſeruit, peſſimámque eam eſſe, quæ à piſcibus denoratur.

Garcias ab horto quandam odoratæ terræ ſpeciem eſſe annuere videtur, cum non ſolum fragmentum trium ferè millium pondo repertum ſit, ſed & inſulæ ex puro ambaro viſæ ſint: hócque probabile aſtruit, cum terræ ſint infinitæ varietates in colore & qualitatibus: atque ea generali acceptione, cum bitumen poſſit etiam dici terræ ſpecies, non illius veriſimilitunem impugno. Et re vera nonnulli terram pretioſam vocant.

Sic breuiter ambræ hiſtoriam refero: variam enim eorum, qui de ea ſcripſerunt, ſententiam diſcutere nec ſuſcepi, nec breues noſtræ perferre poſſunt annotationes.

Ambra optima qua. Probatur ambarum, quod odoratiſſimum eſt, à ſordibus repurgatum, quódque acu perfoſſum multum ſucci pinguis reſudat, ac cinerei, non nigri eſt coloris. Improbatur enim nigrum & valde candidum.

Vires. Excalfacit, reſoluit, cor, cerebrum, & partes principes recreat, ſpiritus reficit, lipothymiæ medetur, vires erigit, mentem exhilarat, & palmo conducit.

CAP.

CAP. XI.

De Ambaro fuluo, ſeu Electro.

AMBRA citrina vvlgò dicta, variè à variis appellatur, vt à Græcis Electrum, à Perſis & Mauritanis Charabe, hoc eſt, rapiens paleas. *Dioſcor. Pl. in Braſauol.* à Germanis Gleſum, id eſt, vitrum, quod vitri modo ſplendeſcat. A Romanis ſuccinum, quod ex ſucco, ac velut bitumine marino concreto proueniat: Non autem ex ſucco pineę arboris aut populi nigræ, vt multi dixerunt. Nam inter vada & in ipſo maris littore reperitur ex ſucco pingui terræ, mariſque concreto. *Nomina.*

Illa autem materia cùm lenta ſit, viſcida & pinguis, ante deſiccationem & duritiem multa animalia, vt muſcas, pulices, formicas, & ſimilia inſecta inuiſcat & includit, quæ illic commoriuntur, exſiccantur, & ſimul cum ſuccino indurantur.

Eſt verò ſuccinum vel candidum, vel fuluum. Candidum, quod leuius ſit & odoratius, optimum cenſetur. Optimum quoque & fuluum, quod pellucidum & attritu calefactum roriſmarini refert odorem, paleáſque trahit. *Species.*

Succinum pulueratum & liquore idoneo datum, valet ad album vteri fluorem, viſcera roboranda, ſanguinem fluentem cohibendum. Profluuio ſeminis dragmæ vnius pondere ex ouo ſorbili datum conuenit, vt & tabidis, inteſtinorum difficultatibus, hæmoptoicis, & à longo tempore tuſſientibus. *Vires.*

CAP. XII.

De Corallio.

CORALLIVM ab effigie, duritie, & natali loco, ſæpe, nec impropriè Lithodendron, quaſi lapid' arbor, & aliquando frutex marinus dici- *Nomina.*

CAP. III.

De aliis quibuſdam terris minus vſualibus.

ALIÆ multæ ſunt terræ ad refrigerandum, & meatus occludendos ab antiquis commendatæ, & olim in vſu medendi frequentiſſimæ, quas tamen poſterior ætas nunc adeo deſpicit, vt à Pharmacopoliis prorſus excludantur, paucis exceptis, quæ ob candorem aut ruborem, aut alium colorem, ſeu flauum, ſeu alium inſignem commendantur, & ab infectoribus expetuntur, & emuntur, vt Ocra, rubrica, terra Synopica, Creta, & aliæ multæ.

Melitea. Nonnullæ tamen vires habent medicas, eáſque eximias, vt terra Melitea, ſic à Melita inſula, ex qua deportatur, dicta, quæ contra peſtem vtiliter datur. Contra venena quoque valere, experientia comprobauit, vnde multi pro terra Lemnia feliciter vſurpant.

Samia. Samia terræ ſpecies eſt in inſula Samo effoſſa, cuius ex Dioſcoride duæ ſpecies notantur; Prior dicitur ei Collyrium, quod, vt arbitror, in collyriis oculorum miſceatur. *Samius aſter.* Altera Samius aſter appellatur, quod in ipſa quædam micæ ſtellarum modo eniteant, éſtque cruſtacea, & cotis modo prædenſa, quidpiam viſcoſum obtinens. Hæc vritur & abluitur, vt terra Eretria, & vim habet conſimilem; ob id ſanguinis reiectionem cohibet. Illa Collyrium dicta, mollis eſt; candida, friabilis, & ore contenta linguæ adhæreſcit. Vtraque refrigerat, & fluxiones arcet.

Chia. Chia terra è Chio inſula delata, Samiæ vultu & viribus valde affinis eſt, candida nempe, mollis, refrigeratoria, & aſtrictoria. Contra ambuſta optimum eſt remedium, ex Galen. *lib.9.ſimpl.* faciem erugat, ſplendidam facit, & cicatrices delet.

Selinuſia Eſt alia Selinuſia dicta, quam Galenus *lib.9. ſimplic. cap.4.* laudat ad Phlegmones mammarum, teſtium & inguinum incipientes. Eſt verò & colore, & conſiſtentia

tia, & viribus Chiæ finitima. Ambæ autem pulcherrima ſunt ad ambuſta remedia.

Cimoliæ adhuc meminit Dioſcorid. cuius duo conſtituit genera, vnam candidam dicit, alteram purpuraſcentem. *Cimolia.*

Optima cenſetur pinguis & frigida, cùm tãgitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula diſcutit, inflammationes reprimit, & ambuſtis perbellè medetur.

Terra Eretria gleba eſt rubicunda, inquit Galenus *cap.126. lib.ſimplic. cuius eſt optima, quæ ſine ſabulo eſt, ac ſine lapillis.* Dioſcorides duplicem Eretriam facit, vnam albam, & cinericiam alteram; nullam rubicũdam. Quæ ad cinereum colorem vergit, ſi mollis fuerit, optima eſt. Eretria porrò vrbs eſt in Euboia prope Calcidem, in cuius agro dicta hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet aſtringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, caua explet, atque ſanguinolenta conglutinat. *Eretria.*

Rubrica ſic, quia rubet, dicta, vel Synopica eſt, ex Synope videl. Cappadociæ vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur, quod ea ſæpius vtantur fabri ad lineas ducendas, inſectis in ea funiculis. Quædam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quædam mollis, alia dura, & ſpiſſa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis ſunt accommodatæ. Quia tamen ſiccant & aſtringunt, medicis vſibus inſeruire, & emplaſtris vulnerariis, & ſiccantibus commiſceri poſſunt. *Rubrica.*

Ochra ſpecies eſt terræ flauæ quæ laudatur natione Attica, non lapidoſa, friabilis, omnino lutea & læuiſſima. Vim habet aſtringendi, erodiendi, collectiones diſcutiendi, & excreſcentias reprimendi. *Ex ea paratur medicamentum*, inquit Ætius, *quod multum valet ad colliſa & vibices.* *Ochra.*

A Creta inſula terra quædam nomen habet, quæ & Creta & Cretica nuncupatur, in multis tamen aliis regionibus paſſim & copioſa inuenitur. Eius multæ ſunt differentiæ. Prima dicitur candida, quæ reliquas terras omnes albedine vincit, qua vtuntur artifices in lineis protrahendis. Eſt alia vireſcens ad eoſdem vſus celebrata, Theodoſia ſolet appellari. Eſt alia nigra, qua *Creta.* *Theodoſia.*

bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omni alia deterior. Ab Auicenna capiſtrum auri, à Dioſcoride & Galeno Chryſocolla, hoc eſt, auricolla, ſeu gluten auri nuncupatur. Alio viride terræ, quod ſegetis lætè vireutis habeat colorem: Minimè tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chryſocolla, quæ in Pharmacopoliis habetur. *Capiſtrū auri. Auricolla. Gluten auri. Viride terra.*

Eius autem duæ differentiæ traduntur; vna natiua eſt, ex vena puri in fodinis metallicis in duritiem pumicis coaleſcens, quæ varium colorem nanciſcitur pro metallorum natura è quorum fodinis eruitur. Verùm quæ viridis eſt, in arte medicamentaria cæteris præſtat, vt flaueſcens auro ferruminando. *Species. Natiua.*

Eſt quædam factitia ex vrina pueri in ardentiſſimis caloribus ſolis in ærea pila ac piſtillo æreo tandiu agitata, donec in mellis aut vnguenti conſiſtentiam abierit, quod vlceribus ſordidis, cadauerofis, & curatu difficillimis, tum per ſe, tum aliis commiſtum medicamentis conducit, ex Galeno *lib. 9. ſimplic.* Natiuam ac foſſititiam tundit & abluit Dioſcorides, donec pura, ſynceráque ſpectetur, dein ſiccat, & recondit ad vſus. Eam ipſam qui vtere voluerit, multo tenuiorem habebit, *Dioſcor. cap. 104. lib. 5.* *Factitia.*

Chryſocolla calefacit, excreſcentem carnem cohibet, & modicè mordendo exeſt: Multis propterea vlceribus ad ſanitatem perducendis confert, ſed per os ſi ſumatur, periculoſa eſt. *Vires.*

CAP. V.

De Vitriolo, ſeu Calchanto.

CALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modo ab atro colore quo ſutorum pelles inficiuntur, atramentum ſutorium, modo à nitore vitri modo ſplendente, Vitriolum nominant. *Species.*

Eius tria Dioſcorides perhibet eſſe genera; Natiua 1.
duo, & Factitium vnum. Prius ex natiuis in terræ cuni- 2.

Digitized by Google

culis, ac viſceribus, per ſe concretum reperitur. Alterum ſub forma aquæ primum in quodam fodinarum lacu colligitur, quæ poſtea vaſe excepta cito concreſcit vitriolum.

3. Factitium verò fit ex gleba quadam, maculis pluribus ferri rubiginem & æruginem referentibus cõſperſa, aqua madefacta, transfuſa, fermentata, ſolis ardoribus cocta, ex qua vitrioleus humor elicitur, qui poſtea calore, interdum ſolo Solis, interdum ignis in Calchantum abit. Plures alios idipſum faciendi modos docuit Plinius *cap.* 13. *lib.* 34. vt etiam artis metallicæ periti quos breuitatis gratia omitto.

Copparoſa. Atramẽtum ſutorium.

Inter factitia Romanum cæteris præſtat, olim Cyprium, Germanicum deterius, dicitúrque vulgò Copparoſa, ſeu infectorium, vel atramentum ſutorium, quod ad pelles inficiendas corrugatores vſurpant.

Natiuum, quod ex montibus Cypri eruitur, Stalacticum, hoc eſt, ſtillatitium, & pectum, id eſt, concretum nominatur. Tam naturale igitur, quàm factitium Cyprium nuncupatur, quod ex eius monte vel iam cretum eruatur, vel exudet aqua in idipſum cito concreſcens, vel ante ex eiuſdem terra eliciatur.

Eſt verò natiuum, ſeu foſſile calciteos, miſyos & ſoryos particeps, præſertim Cyprium, quod concrementum capeſcit ex aqua vireſcente, quæ ex ipſius monte continuo ſtillicidio delabitur in ſpeluncam, abluítq; calcitim, miſyn & ſoryn, ſpontéque coagulata fit Calchantum: vnde facilis huius in illa tranſitus: hęc enim tempore omnia inter ſe commeant, & Galenus Calchantum tractu temporis conſeneſcens in calcitin trãſire ſæpe conſpexit, *lib.* 9 *ſimpl.*

Præfertur autem ad medicos vſus album & natiuum, quod metallicolæ chymici ex ſuo ſulphure & mercurio, tanquam ſpermate prognatum perhibent, & ſæpe ad omnes affectus ſine diſcrimine præbent. Ex eo liquorem quendam acidiſſimum eliciunt, acidulum vitreoli ſæpe vocitant, cuius aliquot guttæ ſyrupo violato permixtæ, eundem rubellum, & elegantem colore, & ſapore efficiunt. Idem præſtat oleum ſulphuris; & vtrumque roſatum infuſioni paucula quantitate

Oleum ſulphuris

come-

mixtum, vel alterutrius tantum aliquot guttulæ ei ipſi dilutæ, liquorem totum efficiunt rubeum, quam tincturam roſarum nominant. *Tinctura roſarum.*

A calciti emplaſtrum quoddam Diacalciteos nomine in Pharmacopoliis paratur, quod Diapalma & emplaſtrum palmeum frequentius, nec melius appellatur, nec palmam enim, nec calcitim admittit, ob raritatem. Calcitis enim, miſy, ſory, melanteria, diphryges, & alia pleraque ab antiquis celebrata, nunc ferè inuiſa incognitáque iacent, vnde pro calciti calchantum ei finitimum, & in quam vetuſtate commeat, ex Galeno ſubſtituitur. Rectè quoque ſubſtitui poterit in miſyos, ſoryos, & melanteriæ locum, hæc enim omnia magnam inter ſe cognitionem habent, & vires fermè ſimiles, ſed colorem ac conſiſtentiam diſſimilem. *Vires.*

Calchantum natura dotibus eximiis locupletauit, quas artis medicæ proceres agnorunt, & deſcripſerunt. Dioſcorides nempe, Galenus, Ætius, Paulus Ægineta, & Oribaſius. Calefacit, aſtringit, ſiccat, latas ventris tineas necat, aduerſus hauſta fungorum venena prodeſt, carnes humidas ſeruat, & ſerum abſumendo contrahit, putredinem arcet, robur partibus intimis conciliat. Foris adhibitum aſtringit, expurgat vlcera, corrugat aluminis ei cognati modo, & aquæ Spadenſes Pucenſeſque vitiolina qualitate refertę, quaſi miraculo quodam affectus deploratos perfectè ſanant. Mutuantur autem aquæ dictæ vim illam inſignem à calchanto, cuius energia omnes omnium partium helices & ſinus peruadunt, quod obeſt, euertunt, quod prodeſt, non lædunt, nec tangunt, quod laxius eſt, ſtringunt, quod ſtrictius, laxant, craſſius incidunt, liquant, tenuant, expellunt. Præter tamen commoditates tot inſignes ſua quoque habet incommoda: Cacoſtomachum enim eſt, acre, erodens & vomitorium, ob id multi monachi & mulierculæ ad febrium circuitus quotidianos, & quartanos donant incerto pondere, quandoque vino, quandoque roſea ſolutum, & ſæpe vomitu vehementius citato febris ſoluitur: Sæpe quoque ſic datum ab imperitis medicamentum morbo ipſo magis formidoloſum. *Aqua Spadenſes.* *Calchanti incommoda.*

CAP. IV.

De Alumine.

Alumen quid. *Eius ſpecies.* ALVMEN eſt veluti muria terræ, ait Plinius *cap.* 15. *libro* 35. cuius tria Dioſcorides genera facit. Strongile ſeu rotundum, liquidum & ſciſſile. Priora duo nunc vel raro, vel nunquam viſuntur. Poſterius nempe ſciſſile à multis alumen plumeum vocatur: vtriuſque enim adeo eſt facies ſimilis, vt vix alterum ab altero diſtinguatur. Differunt tamen natura & qualitatibus: nam *Sciſſile.* Sciſſile vim habet aſtringendi manifeſtiſſimam, vritúrque; *Plumeũ.* Plumeum acre eſt, & à flamma tutum inuictúmque manet, videtúrque eſſe lapis Amiantus, qui ligni modo plurimis conſtat lineis incurſantibus, nec igni comburitur, quem multi pro illo Amento ſumunt, quod vnguentum citrinum ingreditur.

Eſt aliud maximè vulgare & vſuale, glaciei, aut cryſtalli modo lucidum & ſpiſſum, ac durum, vnde alumen *Alumen rupeum.* rupeum Medicis dicitur; hócque ſemper ſolet vſurpari, cum alumen abſolutè dicitur. Huius elaborandi & faciendi modus & longus, & laborioſius eſt, quem accuratè Matthiolus deſcribit. Eſt quoddam nigrum in Cypro, cuius meminit Plinius.

Rotundũ Sacharinum. Sunt, qui rotundum alumen eſſe dicunt, quod nonnulli alio nomine Zucharinum vocant, ex crudo alumine rupeo, ouorum albo & roſacea aqua confectum. *Liquidũ.* Liquidum Matthiolus vidit, contrectauit, & guſtauit, nec quicquam vnquam magis aſtrictorium percepit.

Præter dicta quædam adhuc inueniuntur factitia, vt *Catinũ.* Catinum, ex cineribus plantæ Kali, ſeu Sodæ vulgaris; *Squamoſum.* vt alumen ſquamoſum, quod fit è lapide ſpeculari, inſtar vitri pellucido, quem malè nonnulli Talcum vocitant; *Alumen fæcum.* vt alumen fæcum, quod è vini fæcibus vſtis & albefactis paratur. Parandi modum deſcribere duxi ſuperfluum, quod eiuſmodi aluminum nullus nũc ſit vſus.

Omne alumen craſſarum eſt partium, & multum

aſtringit,

Digitized by Google

aſtringit, vnde Stypterion, quaſi ſtypticum dicitur: mediocriter calefacit, expurgat, vlcera putrida emendat, humida ſiccat, carnem ſupercreſcentem abſumit, pruritum tollit, ſcabiem ſanat, ad multa medicamenta vlceribus deſtinata vtiliter accedit.

CAP. VII.

De Sale.

VT nihil communius, nihil frequentius & vtilius, ſic nihil notius ſale, ſine quo belluæ quidem viuunt, nos verò nequimus. Eius autem multæ differentiæ dantur, vt marinus, foſſilis, lacuſtris, fluuiatilis.

Marinus communior eſt, præſtantiórque, quo tota Gallia vtitur. Foſſilis, quem officinæ ſalem gemmæ vocant, in fodinis lapidum modo exciditur, ac frangitur, & inſtar cryſtalli ſplendens eruitur, vnde gemmeus dictus. Hic in ignem coniectus, non cæterorum modo crepitat, ſed vt ferrum igneſcit. *Marinus* *Foſſilis.* *Gẽmeus.*

Eſt & ſal Indus, quem Meſue ad pilularum de lapide lazuli confectionem accedere facit. Sed cum deſit, gemmeum ſubſtituimus. Falluntur, qui putant, Meſuem ſalis Indi nomine ſacharum tabarzet intelligere ſuum, aut noſtrum candidum, cum & Indi ſuum ſalem habeant, quem Oromeno monte glebis ingentibus effodiunt, cuius loco gemmeus valde conuenit, vt ad acuendam agarici aut polydodij vim pigriorem. *Sal Indus.*

Sal ammoniacus, ſeu armeniacus, vt nonnulli dicunt, non magno incommodo ratus eſt, vt qui ſapore & colore ſit ingratus, nec eximiis dotibus commendatus. Sub arena in Cyranaica regione concreſcit in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen Schiſton accedit, vt ſal alkali aut catinum. *Ammoniacus.* *Sal alkali.*

A Dioſcoride *cap.126.lib.5.* laudatur ſal lacuſtris, tum & Phrygius, nomine tapeus, aut trigæus, aut gantæus. *Lacuſtris* *Phrygius.*

Digitized by Google

Nos noſtrum præferimus.

Flos ſalis Flos ſalis flumine Nilo defluens apud nos non viſitur, nec expetitur, éſtque velut ſpuma fluminis huius, vt ſpuma ſalis, flos ſpumoſi maris, de quibus videndus Dioſcorides. *Spuma ſalis.*

Nitrum. Aliud ſalis genus dicitur nitrum duplici ſignatum diſcrimine, prius eſt nitrum Dioſcoridis, & antiquorum, leue, roſeo colore, aut candido, in foramina dehiſcens, perinde quaſi ſpongioſum, quod ad nos deuehi deſiit: alterum eſt vulgare, ſalnitrum, vulgare, ſeu litrum, aut ſal petræ dictum, quod Pyrij huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliæ vrbibus ex aquis nitroſis paratur. *Salnitrũ.* *Litrum.* *Sal petra.*

Aphronitrum. Dum multa coctione elaboratur, aphronitrum eructat, ſeu ſpumam nitri, ab ea diuerſam, cuius veteres meminerunt, quæ non arte educta, ſed natiua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & ſalſuginoſa, quæ parietibus multis adnaſcitur, quæ flos nitri iudicatur.

Flos nitri Nitri conficiendi modus, cum ad Pharmacopœum minimè ſpectet, de eo nunc ſilebo.

Vires. Salis dotes magnæ quidem & multæ ſunt, & vſibus humanis plurimum expetitæ. In arte tamen Pharmacaria non adeo neceſſariæ, vt multi putant, qui ſalem multorum mixtorum arte Spagyrica educentes, de eo mira & ſæpe vana prædicant. Purgatoriam enim medicamentorum facultatem in ſale conſiſtere mordicus tenent, atque vbi eorum extractum quoddam habuerunt, ſalem ſe habere aſſeuerant. Inſignem autem conſeruandi vim habet: aſtringit, abſtergit, expurgat, diſcutit, reprimit, extenuat, & à putredine vindicat. Alius autem alio præſtantior eſt.

Muria. Muria cum ſit illius velut liquamen, eoſdem effectus exhibet; clyſteribus vtiliter admiſcetur ad pigriorem facultatem expultricem excitandam, qualis eſſe ſolet in catoche, lethargo, & apoplexia detentis.

CAP. VIII.

De Bitumine.

BITVMEN Aſphaltos Græcis dictum, eſt *veluti terræ pinguitudo aquis ſupernatans, quæ ad littus disiecta concreſcit, denſatur, ac dura, tenaciſſimáque redditur, & facilè flammam concipit.* Quamdiu bitumen innatat aquis, molle eſt; vbi exemptum eſt, ſpiſſatur, fitque pice etiam ſicca durius; ſed facilè adhibitum igni liquatur. *Bitumen quid.*

Bituminoſi verò ſunt lacus multi; ſed maximè inſignis & bituminoſus eſt, qui in Iudæa cernitur; ob id Aſphalites dictus. Vocatur & mare mortuum, tum ob vaſtitatem, tum quia ipſius aqua ferè manet immota, non procelloſa, grauis, ſalſa, craſſa, fœtida, in qua nec plantæ, nec animalia naſcuntur, nec iniecta nutrit, nec in ipſius ſinum admittit. *Sodomeus lacus.*

Inter bitumina ſolida numeratur à quibuſdam aliud foſſile & terrenum, nonnullis malè terra ampelitis, aliis melius, carbo petræ dictum: cuius generis eſſe videtur gagates, ſeu obſidianus lapis, ex quo globuli precarij & imagunculæ ſæpe fiunt, quæ peregrinorum pileis geſtantur. *Carbo petra. Lapis obſidianus.*

Non eſt verò bitumen omne denſum ac durum, ſed quoddam datur liquidum perpetuò ac fluidum, Naphta nominatum, quod bituminis Babylonij eſt colamen, colore candidum, ignis rapaciſſimum. Tanta enim eſt huic cum igne cognatio, ut protinus tranſiliat in ipſum, vndecunque viſum. Inuenitur etiam quoddam nigrum. *Naphta.*

Vt bitumen Iudaicum ac Sodomeum ad nos minimè defertur verum & natiuum, eius loco piſſaphaltum, aut quid factitium ex petroleo, pice, & aliis quibuſdam; ſic neque etiam naphta: cuius loco cognatum quoddam liquamen aſſumi poteſt, ex agro Mutinenſi deciduum, quod Saxoleum, ſeu Petroleum, quaſi oleum è petra eductum nominant. Vtriuſque enim eadem conſiſtentia, color, virtus. Eſt vero Piſſaphaltos, *Petroleũ. Piſſaphaltos.*

Digitized by Google

tim enim prunis adhibitum accenditur, nec vnquam extinguitur, donec prorſus oleoſa ac pinguis eius ſubſtantia igni abſumpta fuerit.

Color non idem omni ſulphuri: aliud enim viridius, aliud magis luteum, aut cinereum, aut pallidum, aut lucidum; vnde plura duobus eius perhibentur eſſe genera. Nam Plinius quatuor enumerat, quorum nonnulla duriora ſunt; alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt.

Id autem ſulphur vulgare non eſt, de quo Chymici multa futilia ridiculáque ſomniant, quod licet mixtum ſit, mixtorum tamen eſſe principium aſſeuerant. Verum ea de re nunc non eſt diſſerendi locus.

Ex ſulphure pinguem quendam liquorem educunt ad multa efficaciſſimum, ſed qui tantum debeat à peritis tractari, ne plus obſit, quàm proſit. Paratur adhuc ex eo quidam puluis ad vitia pulmonum commendatus, cuius interdum vim eximiam euentus indicat. *Oleum ſulphuris*

Ab eo quoque nomen aſſumit medicamentum apud Meſuem Diaſulphur nominatum. *Diaſulphur.*

Sulphur, calefacit, coquit, reſoluit: Tuſſientibus & aſthmaticis prodeſt, atque ouo ſumptum, aut ſuffitum, ſputum mouet. Pruritum toto corpore erumpentem cum butyro vel axungia ſuilla mitigat & tollit, & terebinthinæ commixtum lichenas, ſcabros vngues, & pſoram curat. *Vires.*

CAP. X.

De Ambaro griſeo.

AMBARVM vulgo griſeum dictum, veteribus vix cognitum, nec balenæ ſemen eſt, aut alterius ceti excrementum, nec quarundam auium herbis odoriferis in inſula de Maldina educatorum ſtercus, quod maris alliſionibus alluuionibúſq; è ſcopulis abraditur, vt quidam putauit; etiam fungi marini ſpecies, è fundo, vbi naſcitur, agitatione maris

Digitized by Google

Ambra griſea quid. oruta, vt multi ſcripſerunt, *Ferd. de Lopez*. Nec quicquam factitium ex ladano, xyloaloë, ſtyrace, & zibetho, vt Fuchſius credidit, ſed veriſſimè *bituminis quoddam genus eſt, ex maris fontibus & alueis procellarum vi in littus eructatum, quod aëri expoſitum illico denſatur*, vt ſolent pleraque alia in mari orta, quæ ſub aquis adhuc tenella molliáque ſunt: Aqua verò oruta exſiccantur & indurantur, vt Electrum.

Forſan, vt narratur, in ventre cuiuſdam balenæ quantitas ambræ multa reperta eſt, ſed quam viua mediis in fluctibus attigerat & ingeſſerat: Nam abſurdum eſt arbitrari illius excrementa, ac prauam illuuiem ambram eſſe, cum ea etiam optima à quouis cete ac Phyſetere deuorata, ſtatim bonitatem ac ſuauitatem amittat.

Quod ſubolfecit Simeon Sethi, qui ambram bituminis modo è fontibus quibuſdam manare aſſeruit, peſſimámque eam eſſe, quæ à piſcibus denoratur.

Garcias ab horto quandam odoratæ terræ ſpeciem eſſe annuere videtur, cum non ſolum fragmentum trium ferè millium pondo repertum ſit, ſed & inſulæ ex puro ambaro viſæ ſint: hócque probabile aſtruit, cum terræ ſint infinitæ varietates in colore & qualitatibus: atque ea generali acceptione, cum bitumen poſſit etiam dici terræ ſpecies, non illius veriſimilitunem impugno. Et re vera nonnulli terram pretioſam vocant.

Sic breuiter ambræ hiſtoriam refero: variam enim eorum, qui de ea ſcripſerunt, ſententiam diſcutere nec ſuſcepi, nec breues noſtræ perferre poſſunt annotationes.

Ambra optima qua. Probatur ambarum, quod odoratiſſimum eſt, à ſordibus repurgatum, quódque acu perfoſſum multum ſucci pinguis reſudat, ac cinerei, non nigri eſt coloris. Improbatur enim nigrum & valde candidum.

Vires. Excalfacit, reſoluit, cor, cerebrum, & partes principes recreat, ſpiritus reficit, lipothymiæ medetur, vires erigit, mentem exhilarat, & palmo conducit.

CAP.

CAP. XI.

De Ambaro fuluo, ſeu Electro.

AMBRA citrina vvlgò dicta, variè à variis appellatur, vt à Græcis Electrum, à Perſis & Mauritanis Charabe, hoc eſt, rapiens paleas. *Dioſcor. Pl. in Braſauol.* à Germanis Gleſum, id eſt, vitrum, quod vitri modo ſplendeſcat. A Romanis ſuccinum, quod ex ſucco, ac velut bitumine marino concreto proueniat: Non autem ex ſucco pineę arboris aut populi nigræ, vt multi dixerunt. Nam inter vada & in ipſo maris littore reperitur ex ſucco pingui terræ, marîſque concreto. *Nomina.*

Illa autem materia cùm lenta ſit, viſcida & pinguis, ante deſiccationem & duritiem multa animalia, vt muſcas, pulices, formicas, & ſimilia inſecta inuiſcat & includit, quæ illic commoriuntur, exſiccantur, & ſimul cum ſuccino indurantur.

Eſt verò ſuccinum vel candidum, vel fuluum. Candidum, quod leuius ſit & odoratius, optimum cenſetur. Optimum quoque & fuluum. quod pellucidum & attritu calefactum roriſmarini refert odorem, paleáſque trahit. *Species.*

Succinum pulueratum & liquore idoneo datum, valet ad album vteri fluorem, viſcera roboranda, ſanguinem fluentem cohibendum. Profluuio ſeminis dragmæ vnius pondere ex ouo ſorbili datum conuenit, vt & tabidis, inteſtinorum difficultatibus, hæmoptoicis, & à longo tempore tuſſientibus. *Vires.*

CAP. XII.

De Corallio.

CORALLIVM ab effigie, duritie, & natali loco, ſæpe. nec impropriè Lithodendron, quaſi lapid' arbor, & aliquando frutex marinus dici- *Nomina.*

Digitized by Google

tur: Nam, vt ait Macer, hoc velut arbuſti ramuſculus eſſe videtur. In Tyrrheno ſiquidem & Siculo mari prouenit, & fruticis inſtar aſſurgit, ac ramos emittit. Hinc à nonnullis inter frutices, ab aliis inter lapides, à quibuſdam inter bitumina reponitur. Vere tamen nihil iſtorum eſt, ſed inter omnia ambigit, aut omnia aliquo modo idipſum eſt.

Species. Triplici autem agnoſcitur diſcrimine, vnum ſiquidem rubrum, aliud album, & tertium nigrum. Prius, vt aſpectu iucundius, ſic melius, medicatius, & ad armillas aliáque ornamenta aptius. Album, vt ſpongioſius, ſic leuius, magíſque refrigerans. Nigrum rarius viſitur, minúſque medicatum & expetitum. Laudatiſſimum rubeum, quod ſemper vſurpatur, cùm abſolutè Corallium ponitur. Aliud inſuper datur, mixtum, intermixtis nempe coloribus intercuſantibus, éſtque minus bonum. Rubeum, vt cæteris præſtet, debet eſſe colore floridum, vt alga odoratum, vt frutex ramoſum, fractu facillimum, non ſcabroſum, nec concauum, aut lacunoſum.

Vires. Omne autem corallium refrigerat, ſiccat, & aſtringit: menſtrua immodicè fluentia, & omnem ſanguinis fluorem cohibet: vnde dyſentericis valde prodeſt: & in viris ſeminis profluuium, & in mulieribus albos vteri fluores reprimit. Hæmoptoicis plurimum confert, epilepticis, lienoſis, & cardialgicis: nam cerebrum roborat, lienem minuit, cordi adfert hilaritatem. Ex eo Chymici parant oleum rubellum, ad ſanguinis ex qua uis parte reiectationes, & ad robur membris conciliandum vtiliſſimum, de quo alibi dictum eſt.

CAP. XIII.

De Auripigmento.

AVRIPIGMENTVM, Arrhenicum, ſeu Arſenicum, Sandaracha, & Riſagalum vix niſi nomine diſcrepant: omnia iiſdem in fodinis eruta: omnia

omnia ſeptica & ſumma caloris acrimonia principia vitæ diſſoluentia, deſtruentia, depaſcentia. Et recentiorum nonnulli Arſenici nomine tria ſubintelligunt: Auripigmentum enim vocant Arſenicum croceum: Sandaracham, Arſenicum rubrum: Riſagallum, Arſenicum album.

Auripigmentum & Sandaracha in iiſdem metallis gignuntur, tantúmque maiori & minori coctione diſtare videntur: ob id eadem gleba ambo ſæpe miſta videntur. Illius autem duo noſcuntur diſcrimina: vnum aureo colore micat, *χρυσίζον*, *libr.1 & 9. c mp. med. part. med.* Galeno dictum, cruſtoſum. In ſquamas fiſſile, nulli materiei permixtum: alterum palleſcens, glandis effigiem referens, & ad ſandaracham proximè accedens. *Species.*

Sandaracha non ſolùm natali ſolo, ſed etiam natura tota Arſenico finitima eſt, & coctione tantùm hæc videtur Arrhenicum ſuperare. Id enim vſtione tranſit in Sandaracham, vt Ceruſa in Sandicem, quam Sandaracham pictoriam nominant. Meminit alterius Sandarachæ Plinius *c. 7. lib. 11.* quam ad ceraginoſi mellis genus refert. *Affinitas ſandarachæ & arſenici.*

Turpiter errant, qui vocum affinitate decepti Sandaracem Arabum, hoc eſt, *gummi Iuniperi*, ſeu vernicem ſandaracham mineralem eſſe putant & vſurpant, vt alibi, *nempe ſect. 6. lib. 1.* pro rei exigentia notauimus: Multum enim inter ſe diſſentiunt Sandarax & Sandaracha, origine, natura, viribus: alterum enim ex pallido flauet, leue eſt, & viribus naturæ amicis commendatur: alterum rubet, ponderoſum eſt & deleterium. *Sandarax Arabū quid.*

De Riſagalo pauci ac pauca loquuntur, vixque ex eorum monumentis, quid id ſit, bene ſcitur. Bern. Deſſennius arſenicum factitium album & cryſtallinum dicit eſſe. Sed forſan in eius diſquiſitione & dignotione ſeſe prudentiores geſſerunt antiqui, quod adeò lethale venenum detegere noluerint. Riſagalum ſcribit Syluius in iiſdem fodinis in quibus arrhenicum, inueniri, quod nonnulli auripigmentum putant. *Diuerſorum de riſagalo opinio.*

Omne autem arſenicum vim habet erodentem, ma *Vires.*

Digitized by Google

linguam, partibus internis omnibus, humido radicali & calori primigenio inimiciſſimam: ob id malo conſilio Athanaſiæ magnæ confectionem à Nic. Alexand. deſcriptam ingreditur. Aliorum enim permixtione ſuam feritatem omnem minimè deponit. Medicamentis quidem externis aliquando commiſcetur, ſed exigua tantùm quantitate, atque dum carnem erodere ſuperfluam conſilium eſt.

Aura enim Arſenicalis, quæ in quodam ſale conſiſtit, vt loquuntur Chymiatri, peſſima, nec ſua fixatione, & ſalis extractione ita deletur, vt securè poſſit intra corpus abire.

CAP. XIV.

De Minio.

Cinnabaris Dioſcoridis quid.

CINNABARIS Dioſcoridis, quæ *arboris cuiuſdam in Aphrica naſcentis ſuccus eſt*, qui pro ſanguine Draconis vſurpatur, multum diſtat à cinnabari recentiorum, quæ mineralis eſt: cuius duæ generales differentiæ, natiua vna, & altera artificialis. Illa rurſus duplici notatur diſcrimine: alia enim ex multis argenti fodinis, vt quæ in Hydria eſt, eruitur, videtúrque eſſe gleba purpuraſcens hydrargyro multo referta, ex qua ſæpe ſponte proſilit: alia in venis fodinarum argenti reperitur, éſtque minium ſecundum, de quo poſtea.

Cinnabaris mineralis ſpecies.

Cinnabaris artificialis.

Eſt & cinnabaris artificialis ex ſulphure & argento viuo ſimul igni coactis facta, quam Cynaprium Braſauolus vocat ad diſtinctionem cinnabaris natiuæ, quam ex Dioſcoride lacrymam arboris Aphricæ ſolummodo tenet.

Re vera tamen Cinnabaris, Cynaprium, & minium præſertim apud recentiores, qui hæc omnia ſedulo ad rationis examen adducunt, non diſcrepant: Et qui diſcrepare pertinacius contendunt, ſingulorum deſcriptionem accuratam exhibentes, omnia vnum eſſe concludunt. Nomenclationis enim varietas ita ſæpe rem ipſam

ipſam obſcurat, vt aliquo modo veniat excuſandus ille qui Cinnabarin, Cynaptium, Milton, & Vermillionem, ſic enim Galli loquuntur, diuerſa putarit.

Sunt ergo Cinnabaris quatuor diſcrimina: Prior eſt cinnabaris Dioſcoridea, quæ ſuccus eſt arboris Aphricæ, cuius ſuccus, vt etiam illa ipſa Draco vocatur. Secunda, mineralis eſt illa inſigni rubore nitens, nec multum ponderoſa, quæ in fodinis argenti viui reperitur: Ibíque, cum flammeo & rutilo colore ſplendeſcat, Anthrax à foſſoribus ſæpe nominatur: vtraq; rara admodum eſt. Tertia ex ſulphure & argento viuo factitia, ponderoſa, lineis velut argenteis & rubris intermixta. Quarta in venis fodinarum argenti reperitur, ſeruatúrque in officinis in forma pulueris eximio rubore nitentis, quem alij cinnabarim, alij milton, alij minium, vulgus officinarum Vermilionem, nonnulli Sandicem nominant.. *Quatuor cinnabaris varietates.* *Antrax.*

Eſt verò Sandix *ceruſa vſta*, quam ob eximiam rubedinem Serapio minium nuncupauit: cuius opinioni recentiores omnino refragantur. *Sandix quid.*

Rectè autem puluis ille purpureus, quem officinæ pro vermilione ſeruant, à Plinio *c.7.lib.33.* Minium ſecundum vocatur, quod in fodinis argenti reperitur, & artificioſa pluriéſq; repetita lotione pulchriorem rubedinem nanciſcitur, adeò vt tota minij ad minium differentia, inquit Plinius, ex ſola lotione & arte petēda eſt. Primum autem minium, ſeu cinnabaris mineralis iſta lotione non eget, & igne copioſum reddit hydrargyrum: Secundum, ſeu vulgare, vermilio dictum, in igne rubet quidem, ſed ne tantillum argenti viui exuctat; nec niſi rarò medicis vſibus inſeruit.

Cinnabaris, multo quod ſit referta mercurio, vires eius habet: quod cùm ſit etiam lippis & tonſoribus notum, à multis circulatoribus ad luis Indicæ curationem ſæpe vſurpatur, qui ex illa tam imprudenter ſuffitus parant, vt multos ſtatim in tremorem & paralyſim incidiſſe, alios interiſſe viderim. *Vires.*

CAP. XV.

De Hydrargyro.

INTER magnifica Chymiſtarum Idola primas tenet Mercurius, ſeu Hydrargyrus, quaſi argentum aquæ, vulgò argentum viuum, ob mobilitatem dictum, quod & rerum principium, & ſperma metallorum illi vocitant: ſed vtrunq; æquè verum, hoc eſt, falſiſſimum & ridiculum. Si quod enim habeāt ſemen metalla, in ſeipſis habent, nec aliunde mutuatum: nec mixta vnquam reſoluuntur naturaliter in Mercurium, ſalem & ſulphur, ſed tantum Vulcano Spagyricos, vt in eos doctè diſputauit Dom. Riolanus.

Mercurium non eſſe metallorū principiū aut ſemen.

Eſt autem Mercurius, ſeu argentum viuum velut naturæ monſtrum, quod nullis videlic. naturę legibus tenetur: Argento quouis eſt candidius, aqua fluxilius aceto meabilius: nunquam tamen madefacit, ſæpe refrigerat, ſæpe calefacit, aliquando frigidos tantùm effectus, aliquando tantùm calidos ſanat, & cùm frigidius percipiatur, calidos interdū affectus inducit; cùm calidum, frigidos: nonnunquam parua quantitate nocet, nunquam magna prodeſt, facilèque formam propriam amittit, facilè eam denuo quaſi reſurgēdo reſumit. Et quod mirum eſt, ſæpe per os ſumptum inſigniter prodeſt; foris adhibitum, tremorem, paralyſim, & alios affectus prauos adducit, *Falop. c. 27. & 76. li. de lue vener.*

Hydrargyrū eſſe monſtrū natura.

Quoſdam vidit Traianus, ante obitum litu hydrargyrato inunctos, in quorum ſecto cadauere hydrargyrus copioſus repertus eſt, in clanio nempe, ſcapularum & brachiorum iuncturis.

Alium vidit, qui ter tantùm hydrargyroſim paſſus, multos humores per vomitum excluſit, quibus multa hydrargyri quantitas erat confuſa.

Alia hiſtoria narratur de quodam Antonio Gallo, qui pluries hydrargyrato medicamine inunctus, nec ſaliuationem (fluorem oris vocant) expertus, cum vrina hydrargyrum minxit, quo nummus aureus adeo

bellè dealbatus eſt, vt pro argenteo ſumeretur.

Per os verò ſumendum exhibet Braſauolus ad tineas ventris enecandas. Quaſdam mulieres aſſerit Fracaſtorius hydrargyri ſingulas ſumpſiſſe ℔. j. ad perdendum fœtum, quæ ne tantillum moleſtiæ perceperunt, nec votorum compotes extiterunt, fœtibus nempe minimè excluſis. *Alia hiſtoria.*

Idem tamen author poſtquam eius vſum modò probarit, modò improbarit, ingenuè fatetur, ſe illius qualitates ignorare. Verum audacter aſſerit, luem veneream optimè curare.

Omnium autem primus, qui ad huius morbi ſanationem hydrargyrum præſcripſit, fuit quidam Iacobus Carpenſis, quo tam feliciter vſus eſt, vt breui ditiſſimus euaſerit. Eum recentiores ſunt ſecuti, & remediis tam externis, quàm internis permiſcent: vtroq; enim modo prodeſſe deprehenditur, propter vim quandam alexiteriam, qua virus venereum in Italico morbò deliteſcens extinguit: eſt enim ipſius Alexipharmacum, licèt non ſatis tutum, niſi optimè tractetur, debitè caſtigetur, & opportunè detur. Multos enim vidimus, qui ab imperitis per hydrargyroſim tractati, vel interierũt, vel in deteriorem ſanitatis conditionem inciderunt: tam fera enim eſt iſta bellua, vix vt vlla arte queat cicurari. Propterea excuſandus Galenus, qui *cap. 59. li. 9. ſimpl.* in illius vſu meticuloſus fuit, nec ſit auſus facere periculum, quandoquidem edidiſcerat à Dioſcoride, vim illi eſſe pernicialem: vnde plumbarij & aliorum metallorum, in quibus hydrargyri portio quantulacũque continetur, fuſores facilè in tremorem, paralyſim, & neruorum corrugationem incidunt: Et foſſores qui argentum viuum ex fodinis eruunt, quantumvis ruſtici ac robuſti, vix quadriennium in eo opere viuunt, ſed miſelli moriuntur. Eſt enim quaſi indomitum medicamentum, cuius eſt anceps agendi virtus, & effectus, quod licèt liquidum ſit, metalla tamen validè ponderoſa ei ſupernatant, vt aquæ lignum, auro excepto, quod fundum petit. *Quis primus vſus ſit mercurio ad luẽ venereã.* *Mercurium luis venereæ eſſe alexiterium.* *Pernicioſa vis hydrargyro.*

Eſt autem argentum viuum vel naturale, vel artificiale: Naturale ex multarum fodinarum, vt quæ ſunt *Species.*

Digitized by Google

in Hyria monte, glebis guttatim, ac ſponte ſtillat: & aliquando ligone, aut aliis ferreis inſtrumentis mucronatis percuſſa quædam fodinarum vena, fonticuli inſtar proſilit in ſubiectam humum.

Artificiale fit, aut potius extrahitur ex cinnabari, de quo *capite ſuperiori*. Nec facilè aſſentior Braſauolo, qui etiam ex marmore mercurium fieri, ex Vitruuio ſcribit, niſi quoque dixerimus cum Chymiſtis, ex rebus omnibus mixtis elici poſſe, perinde ac ſulphur & ſalem.

Hydrargyri qualitates.

De qualitatibus autem hydrargyri adhuc certatur: alij enim calidum alij frigidum ab effectis contendunt, vt dictum eſt: Auicenna, quem Palmarius Medicus Pariſ. atqui alij multi ſequuntur, frigidum & humidum aſſeuerant Fracaſtorius, Tomitanus atq; plerique alij, qui qualitatem erodentem illi tribuunt, calidum perhibent. Ego cum Traiano qualitatis mixtæ contendo, in eóq; qualitates quaſdam eſſe ſubtiles & calefacientes, alias craſſiores & refrigerantes: ſed præterea multas adhuc alias dotes poſſidere. Incidit enim, attenuat, penetrat, liquat, reſoluit, ventrem ſubducit, & quod mirum eſt, vi partim attractiua humores à ſuperficie ad centrum, hoc eſt, ad ventriculum adducit, & per ſeceſſum educit, partim impulſiua à centro ad habitum impellit, & per ſaliuationem propellit.

Hydrargyro vis ineſt attractiua & impulſiua.

Ad effectum vtrumque datur in morbo Italico; ſæpéque datur ad ſaliuationem, cuius loco ſuperuenit alui fluor, vt aliquando ad ventris fluorem, cuius loco ſuperuenit ſaliuatio.

In puluerem aliquando reducitur album & valde ponderoſum, de quo alibi egimus, qui ſine moleſtiæ aluum deturbat viſceribus tamen non parcit, quibus ſuæ & aquæ fortis, dictæ, in quam immergitur, malignitatis impreſſum ſæpe relinquit veſtigium, vt in multis obſeruaui, qui in agyrtæ cuiuſdam manus ſe commiſerant.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

DE LAPIDIBVS PRETIOSIS ET MEDICATIS.

ANgulus terræ nullus eſt, qui homini non ſuggerat pabulum aut medicamentum, nulluſq; eiuſdem ſinus, in quo quicquam non lateat humanis vſibus idoneum, atque non tantùm Arabia felix, ſed Barbara quæuis regio ad nos plurima mittit, quibus & ſuauiter veſcimur, & ſalubriter vtimur. Ex India enim vtraque, & regionibus exoticis multa quotidie, & gemmarum ditiſſima vbertas, & eximiarum ſtirpium ingens copia ad nos deuehitur. Vocantur autem gemmæ lapilli pretioſi propter raritatem, elegantiam, ac pulchritudinem & vires inſignes: nulli enim dubium eſt, quin ſua ſit gemmis diuinitus inſita virtus, ait Poëta, vnde regum & principum coronas ornant, digitos illuſtrant, ſupellectilia ditant, à faſcino tuentur, morbis medentur, ſanitatem conſeruant, oculos recreant, mentem exilarant, triſtitiam pellunt. Non eſt autem, vt obiter dicam, omnino irridendus ſtultiloquus vir Fr. Rabeleſius, qui ſuo ineptiarum libro, quem vel ignari, vel pſeudocatholici doctrina multa refertum prædicant, molendinariam molam ex Pictorio Vigillenſi lapidum pretioſiſſimam enuntiauit, vt cuius vſus omnibus aliis præferendus ſit: Sed præſtat mimum relinquere, vt ſeria tractamus.

CAP. I.

De Smaragdo.

POST Adamantem ferè ſola duritie commendatum, ipſius enim nullus eſt in medicina vſus, Smaragdus, Arabibus *Zamarrut* dictus, elegantiſſima viriditate, eximia dignitate, efficaciſſima virtute cæteris præfertur lapidib. pretioſis. Smaragdo enim nihil iucundius, nihilq; gratius oculis obiicitur: coloris ſiquidem lenitate fatigatos oculos reficit, quos aliorum fulgor ſæpe laceſſit.

Smaragdi praſtātiſſimi vbi inueniantur. Inueniuntur Smaragdi pluribus in locis, ſed præſtantiſſimi *apud Cyclopes*, ſeu Ariſmaſpos, ſic dictos, quod vnicum, eúmque rotundum in media fronte habeant oculum. *Arima* enim apud eos vnum ſignat, *Spu* verò oculum. *Herodot.*

Hi populi dicuntur aſſiduè præliari cum Gryphis, vt liberius aurum & lapides pretioſos effodiant, quibus montes apud eos multi multum abundant, quos tamen frequentes habitant Gryphi alites ferociſſimi, & mira rabie ſæuientes. Viſos enim homines diſcerpunt, & veluti cuſtodes peruigiles nati ad plectendum ſummam auaritiæ temeritatem, in obuios quoſque crudeliſſimè roſtro ruunt & vnguibus.

Species. Duodecim autem à Plinio Smaragdorum differentiæ traduntur, quorum Scythici ex lucido viridiores, elegantiores & præſtantiores iudicantur: deinde Bactriani, qui nonnunquam in ſaxorum commiſſuris inueniuntur: tertium locum tenent Niliaci ſeu Ægyptij, qui in collibus & cautibus circa Copton oppidum Thebaidis eruuntur. Reliqua genera in ærariis metallis inueniuntur, de quibus videndus eſt Plinius *c.6.l.37.*

Ferè tamen tres ſolummodo varietates, maioris & minoris ratione diſtinctas inſtitores venditant. Parui enim ducunt Calchoſmaragdos, obſcuros variegatos, non tranſlucidos, atque eos omnes, qui vel Iaſpidem, vel Beryllum, vel alios lapides habent admixtos.

Opti-

Digitized by Google

Optimus eſt Smaragdus, vnicolor, ſplendens, ác perlucidus, & qui iucundam ex liquido viriditatem oculis obiicit.

Tam mira virtute pollet Smaragdus, vt annulo incluſus à comitiali præſeruare dicatur. Memoriam quoque roborat, caſtitatem amat, & Veneris ludibria tam auerſatur, vt cùm rex Hungariæ vxorem iniret, Smaragdus annulo concluſus, qui tum digitum ornaret, in tres partes diſruptus eſt. Eximiæ cùm ſint eius dotes, rectè Meſuei interpres, præter authoris mentem, in electuario de gemmis, Smaragdum pro *feruzegi*, vel potius *peruzegi*, id eſt, Erano, ſeu Turcheſa ſubſtituit. Nam Turcheſa, ſeu Eranus, nullius ferè eſt virtutis & vſus in medicina; Smaragdus verò plurimi, & ſuo eleganti colore, & viribus multum commendatur, iuxta illud Marbodæi:

Vires.

Hiſtoria.

Turcheſa, ſeu Eranum, nullius eſſe vſus in medicina.

Omne virens ſuperat forma viridante Smaragdus.
Collo ſuſpenſus dirum fugat hemitritaum.
Et ſanare poteſt ipſa ratione Caducos.
Fertur laſciuos etiam compeſcere motus.

CAP. II.

De Saphyro.

SAPHYRVS gemma eſt non pretioſiſſimi valoris, præſertim qui ab aqueo colore, quem æmulatur, aqueus Saphyrus vulgò nominatur: ſed qui magis ſplendet colore cyaneo, maximi ſolet æſtimari, de quo ſic Poëta:

Saphyri ſpecies digitis aptiſſima regum.

Aqueus, ſeu vt lapicidæ loquuntur, albus Saphyrus tam bellè adamantem æmulatur, vt nonnullos interdum fefellerit. Vterque inuenitur in *Calecut*, ſed præſtantiores ex *Zeilan* & *Pegu* aduehuntur.

Saphyrus aqueus ſeu albus

Saphyrorum virtutes nec tot, nec tales, quot quáleſque recenſentur à multis ſuperſtitioſis, atque deſcribuntur in vulgatis lapidum libellis. Vana ſiquidem ſunt, & merè falſa, quæ de Saphyro carmine Macer

Vires.

c.5. lib. 5. dicit hoc modo:

Quem, (inquit) *natura potens tanto ditauit honore,*
Vt ſacer & meritò gemmarum gemma vocetur.
Nam corpus vegetum conſeruat, & integra membra,
Et qui portat eum nequit vlla fraude noceri:
Inuidiam ſuperat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis, vt perhibent, educit carcere vinctos.
Obſtructaſq; fores & vincula tecta reſoluit.

Alia non perſequor, ad faſtidium vſque de Saphyro verſibus conſcripta: Poëtis enim cum liceat mentiri, vt ait quidam *Comm. in Dant. Poët. Itali. Cant. 20. ſui purgat.* ab his cuiuſdam veritas & fida hiſtoria non expectanda. Fides autem his eſt adhibenda, qui ſcribunt, Saphyrum cor recreare, venereos appetitus compeſcere, hilares pacificóſque reddere geſtatum. Venenis in potu reſiſtit, & inteſtinorum vlcerationibus, oculis quoque adhibitus eorum ſordes expurgat.

CAP. III.

De Rubinis.

RVBINVS à flammeo colore ἄνθραξ, hoc eſt, carbunculus dictus, non noctu ſplendet, nec in tenebris accenſæ candelæ vicem gerit, vt idiotæ putant, ſed eius nitor quaſi flãmeus præ cæteris lapidibus rubeis fulget, vnde Poëta:

Ardentes gemmas ſuperat carbunculus omnes.
Nam velut ignitus radios iacet vndiq; carbo.
Nominis vnde ſui cauſam traxiſſe videtur.

Ab igne igitur Carbunculi nomen habent, vnde Græcis non modò Anthraces dicuntur, ſed etiam Pyropi, vel, vt aliis placet Apyroti, quod vix ignem ſentiant, aut igni incaleſcant.

Species. Eorum autem tot ſant varietates, vt vix poſſint peculiari nomine ſignari, & inter ſe diſtingui, ait Plinius *cap. 7. li. 37.* præſtantiores, elegantiores, flammeis radiis fulgentiores ſunt Carchedonij, omniúmque pretioſiſſimi,

ſimi: dein Æthiopici, tum Alabandici: Quarto Sytitos Carbunculi laudantur vt etiam Indi: Lithizontes omnium minimè boni & pulchri: ſunt enim impuri, & ferè marmorei, ob id obſcuri; quemadmodum & multi alij, vel fuſci, vel candicantes. Sunt, qui Carchedonios à Carthagine, non à pulchritudine & valore dignitatem mutuari contendunt.

Quinque autem Carbunculorum, ſeu Rubinorum genera tantùm ſolent inſtitores venditare, vnum eximiè rutilum & ſplendentem, quem abſolutè Carbunculum vocant, alterum minus fulgidum, quem verum Rubinum dicunt: hic ſatis frequens eſt, ille verò rariſſimus & ferè inuiſus, niſi ſolis regibus.

Tertius dignitatis gradus ei tribuitur, quem Bulæſium corruptè nominant, cum Balauſtium, à mali punicæ flore, quem refert, dicere deberent. Poſt hunc laudatur Rubith, quem ſubinde Spinellum appellitant. Quinto loco Granati recenſentur, de quibus *capite ſequenti.* *Bulaſius.* *Spinellus.*

Plerique tenent Carbunculos vtriuſque ſexus eſſe, mares nempe, qui excitatius fulgent: alios verò craſſius nitentes & pinguiores, fœminas.

Omnes rubini vim habent cardiacam & putredini, veneníſque reſiſtentem. *Vires.*

CAP. IV.

De Granatis.

GRANATVS ſic dicitur, quod ſit acino mali granati ſimilis, éſtque ſpecies quædam Rubini à natura minus elaborati, & quaſi imperfecti. Rubeus quidem eſt, ſed admodum obſcurus, veluti ſi vmbra, aut nubecula quædam rubino offundatur, vnde Rubinum nigricantem nonnulli vocitant. *Vnde habent nomen.* *Rubinus nigricãs.*

Eius duæ differentiæ agnoſcuntur: alius enim eſt coloris viuacioris, flammam coruſcantem cum quadam intermixta obſcuritate æmulantis; alter obſcurioris, qui minoris æſtimatur. Vterque prouenit in Cale- *Species.*

cut, & quibuſdam Hiſpaniæ locis.

Vires. Granatus ſuſpenſus, vel ebibitus triſtitiæ multum reſiſtit, & cor recreat. Cùm tamen igneæ ſit naturæ, cerebro nocet, ſanguinem exagitat, & ad iracundiam excitat.

CAP. V.

De Sardio lapide.

ONix, Sardonix, & Sarda, magnam inter ſe habent affinitatem, à Plinio tamen aliis rectè diſtinguuntur. Nam Onix *gemma* eſt, *vnguem humanum referens, eaq́ polita & nitens.* Onicem pulchrum habebat Polycrates, de quo vide Plinium *cap.* 1. *lib.* 37.

Onix quid.

Sarda. Carnalina. Sarda non perlucida eſt, ſed rubedine quadam diluta, ac carnis colorem repræſentans, vnde & Carnalina, non Cornalina, cum quibuſdam dicenda, nam cornu minimè ſimilis eſt.

Sardonix Sardonix tanquam vtriuſque particeps, huius & illius habet colorem, hoc eſt, veluti vnguem hominis carnibus impoſitum, & vtcunque tranſlucidum refert.

Dicitur verò Sarda, quod Sardibus primùm fuerit inuenta. Laudatiſſima plurimum rubet, & perſpicua cernitur. Minus probatur; cui obſcurus, ſeu dilutus eſt rubor.

Vires. Geſtata ſarda recreat animum, ſomnia triſtia cohibet, timorem pellit, à maleficiis geſtantem ſeruat hæmorrhagiam ſiſtit, vtilitérque accedit ad confectionem electuarij de gemmis.

CAP. VI.

De Hyacintho.

HYACINTHVS gemma eſt, non maximi valoris: eius enim copia non modò è multis Indiæ locis, ſed etiam ex Luſitania ad nos deuehitur.

hitur. Electri ferè colorem refert, magis tamen ex flauo ſplendet,& quaſi fulgur aureum emittit.

Hyacinthos quoſdam rubeos eſſe,alios cæruleos aut venetos nonnulli ſcribunt; multi tamen Granatos,aut Topazios, vel ſimiles his lapillos potius, quàm veros hyacinthos putant. Inueniuntur hyacinthi variegati,vnicolores tamen meliores ſunt, ac præſentiores, præſertim Bactriani. Arabici omnium peſſimi.

Plinius ſæpe inculcat, hyacinthos citrinos eſſe, & quoſdam venis quibuſdam albis variegatos. Qui talis inuenitur, Leucochryſos Græcis dicitur. Datur quodam ſuccinum flauiſſimum ſyncerum, fulgidum Græcorum idiomate Chryſelectrum nominatum, quod ignari pro hyacintho vero ſumunt.

Suæ autem non deſunt hyacinthis vires, frigidæ enim cum ſint naturæ,corpora denſant, ſomnum conciliant, corroborant, à peſtis contagio tuentur, animi alacritatem excitant, & à fulgoribus defendunt. *Vires.*

CAP. VII.

De Topazio.

GIGNIT & *hunc Arabum gemmis ditiſſima tellus*, ait Marbodeus, de Topazio loquens,qui in nebuloſa quadam nominis huius in rubro mari inſula primùm repertus eſt à prædonibus, qui in illam tempeſtate & procellis iniecti, ibíque diutius ſine victu commorantes ad herbas & radices confugerunt; quas effodientes ſimul Topazium eruerunt, ſic à natali ſolo nuncupatum.

In alia quoque inſula, cui nomen eſt Chitis, frequentes effodiuntur Topazij, pulchro ſplendore nitentes, & valdè expetiti.

Duo autem illorum tradunt eſſe diſcrimina; Prazoidem vocant vnum, ſiue Chryſopraſium, quem cum Chryſolyto eundem eſſe, multi contendunt; alterum Chryſopteron, ſic ab alarum aurearum, quibus micat, fulgore nuncupatum. *Species.*

Digitized by Google

Chryſolitus. Chryſolytus, ſeu Chryſophraſius veterum, ſucci porrorum viriditatem ex aureo fulgentem eleganter refert, vnde nomen.

Porrò Topazius inter lapides facilè limam admittit; cæteræ gemmæ cote aliiſque ſaxis poliuntur.

Vires. Eſt verò mirum, quod Topazius in aquam feruentem iniectus, non modò amplius bullire impedit, ſed ipſius feruorem adeò temperat & æſtum obſcurat, vt abſque læſione nuda manus ſtatim in illam ipſam immitti queat.

Hæmorrhagiam à quacunque parte ſiſtit, iram ſedat, triſtitiam vel tollit, vel minuit, phrenitidem impedit, & animum oblectat.

CAP. VIII.

De lapide Lazuli.

Nomina. QVEM Meſue & Arabes reliqui lapidem Lazuli vocant, Græci κύανον, Latini Cyanum, & aliquando Cyaneum, lapidem ſtellantem, radiantem, & cæruleum nominant. A Gallis prærogatiua quædam abſolutè, & ſine adiuncto, lapis vocatur. Interdum ab Auicenna & Serapione Armenus & Armeniacus dicitur.

Diſcrimē inter lapidem Armenium & Lazuliū. Diſſident tamen inter ſe Armenus & Lazulus, hic ſiquidem aureis ſtellulis, & velut radiis micat cum cæruleo flaueſcentibus, ille maculis multis, & viridibus, & cæruleis, & quibuſdam ſubnigris diſtinguitur: vnde *Verdazuro*, quaſi virido cæruleum appellant. Vtriuſque tamen vires adeò affines ſunt, vt alter alteri facilè ſubſtitui poſſit: iiſdémque fodinis vterque ferè reperitur, & maximè in ærariis venis & argentariis : potius tamen Lazulus in aurariis, à quibus maculas & puncta aurea mutuatur quamplurima.

Is verò vt pulcherrimus, ſic & optimus, & multum expetitus, non modò ad mulierum armillas, & alia ornamenta, ſed etiam medicamenta.

Geſtatus Lazulus confert viſui, & animum exhilarat.

Præpa-

Pręparatus & ſumtus multa commoda pollicetur;nam tritus & lotus vt decet, potenter & innoxiè humorem melancholicum purgat. Vſtus & ablutus interiora recreat Superſtitioſum eſt nimis, quod de eo multi ſcripſerunt, hominem quippe blandum, diuitem, & bene fortunatum aſſerentes, qui illum geſtarint.

CAP. IX.

De Magnete, ſeu lapide Heracleo.

NIHIL in orbe toto natura mirandum magis creauit Magnete, quem D. Auguſtinus mirabilem ferri raptorem vocat; quem cùm primum vidi, inquit, vehementer exhorrui: quippe cernebam à lapide ferreum annulum raptum atque ſuſpenſum; denique tanquam ferro, quod rapuerat, vim ſuam dediſſet, communémque feciſſet, idem annulus alteri admotus eſt, eúmque ſuſpendit; ſic acceſſit & tertius, & quartus; iámque ſibi per mutua circulis nexis, non implicatorum intrinſecus, ſed adhærentium extrinſecus, quaſi catena pependerat annullorum. Eadem ſcribuntur à Plinio *lib. 43. ſua hiſtoria cap. 14.*

Cuinam viri° magnetis primo innotuerit. Eius autem trahendi ferri virtus primùm innotuit cuidam armentario, cuius calceis cùm ferrei claui eſſent confixi, is armena ſequens in monte Ida, ad quendam locum venit, vbi Magnes copioſus latitabat, ex quo vix diſſeſſit, niſi clauis extractis, aut crepidis relictis, & baculo altera parte ferrea cuſpide armato.

Magnes vnde habeat nomẽ. Vnde dicatur Heracli° Syderites Lapis nautic°. magnetis Species. Ille autem paſtor vocabatur Magnes, à quo & lapis hic hucuſque nomen retinuit. *Nicander, Plinius.* Dicitur & Heraclius, non ab Heraclio inuentore, vt credidit Taiſnierius, ſed ab Heraclia Lydiæ ciuitate, vbi laudatiſſimus gignitur. Syderiten adhuc alio nomine vocitant, quod ferrum alliciat, trahátque. Et aliquando lapidem nauticum, quod nautis plurimum inſeruiat.

Agnoſcuntur verò quinque eius differentiæ; prior

dicitur Æthiopicus, ſecundus Magneſiacus; ille ab Æthiopia regione, hic à Magneſia ciuitate defertur. Tertius inuenitur in Alexandria: quartus in Echio Bœotiæ; quintus, omnium peſſimus, in Capo Verlichi Natoliæ. Eſt enim leuis & ſpongioſus inſtar pumicis. Æthiopici omnibus pręſtantiores iudicantur: atque omnes cuiuſcunque generis ſint eo meliores, quo magis cærulei. Laus quoque ſumma datur ponderoſis, & potenter ferrum trahentibus.

Quidnã Magnetis vim trahendi ferrũ impediat.

Adamas autem impedit ne ferrum trahatur à Magnete, vt etiam allium eidem affrictum. Tam valida enim illius in trahendo ferro virtus non eſt, quin facilè poſſit eludi, obſcurari, ſuperari. Vnde ridiculum credo, quod ſcripſit Teiſnierius, quaſdam naues clauis ferreis compactas, mare Æthiopicum oberrantes, & tempeſtate ad promontoria agitatas, in fundum à Magnete attractas fuiſſe, aut ſaltem clauis Magnetis virtute extractis, in mille partes diſſolutas. Hæc enim vetularum ſunt inſomnia, viri docti calamo nimis indigna.

Quomodo Magnes ferrum trahat.

Attrahit autem Magnes ferrum tanquam ſibi ſimile, ad ſui conſeruationem & alimoniam: ob id eius ſcobs ſolet in pixidibus aſſeruari: reſpicitque partem Aquiloniam tanquam matricem, vnde ad Antarcticum dirigi nautis dicitur.

Theamedes.

Gignitur & in monte quodam Æthiopiæ lapis alius oppoſitæ virtutis, quem Theamedem nominant, qui nempe ferrum omne reſpuit, abigitque.

Sunt, qui Magnetem vſtum pro Hęmatite vendunt, magnum tamen eſt inter vtrumque diſcrimen, vt ex ſingulorum deſcriptione patet, *Dioſcor.*

Vires.

Magnes, præter dotes enumeratas, quaſdam adhuc medicas habet, vnde ad emplaſtrum diuinum, & alia medicamenta accedit. Sunt, qui putant, Magnetem per os parua quantitate ſumptum adoleſcentiam conſeruare: Ob id rex Zeilan fertur patinas ex Magnete iuſſiſſe confici, in quibus cibus eius coquatur, *Garcias ab horto.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

De aliis quibuſdam gemmis, in Medicina rarius vſurpatis.

INFINITÆ, penè dixerim, aliæ traduntur gemmæ, & aſpectu perpulchræ, ac elegantes, & viribus non temnendis inſignitæ, quarum quod rariſſimus ſit vſus, de ſingulis ſingula capita conſtituere non decreuimus: Sat enim eſt, ſi noſtro ſatisfaciens inſtituto, eas tantùm accuratè deſcripſerim, quæ Officinę à nobis inſtructæ cõfectiones ingrediuntur. Ne tamen Pharmacopœus gemmas adeò paucas eſſe exiſtimet, hoc vnico capite, velut in faſciculum & breuem epitomen, alias plures ſimul contraham.

Inter eas autem frequenter occurrit Eranus, Turcheſa Gallis, *Peruzaa* Arabibus, Callais & Augites Plinio dicitur; cuius color ex cyaneo & viridi eleganter videtur confusè mixtus. Naſcitur in India, præcipuè circa montem *Cokas*. *Turcheſa Augites.*

Iaſpis viridis eſt lapis, aut magna ſui parte viridi commixtus & elegans, cuius ſpecies omnes recenſere nimis eſſet faſtidioſum; nam Iaſpidis eſſe decem ſpecies, ſeptemque feruntur, ait Macer. Vim habet inſignem ad ſanguinis fluorem ſiſtendum. *Iaſpis.*

Sumpſit Hæmatites græcum de ſanguine nomen: *Hæmatites.*
Geſtatu enim & ſumptu ſanguinem vndecunq; fluentem cohibet. E Iaſpidũ genere creditur; eſt enim lapis vireſcens, variegatus, & guttis cruentis conſperſus.

Achates ſic dicitur à fluuio Achate, in quo reperitur. Eius multa dantur diſcrimina, ſed vulgatior ex obſcuro candicat, venis quibuſdam modò rubellis, modò nigellis intercurſantibus. Pyrrhus rex elegantiſſimum fertur habuiſſe, in quo nouem Muſæ ſola naturæ manu erant ſculptæ. Viſus eſt aliquando Achates, inſtar coralli rubeus, Corallochates dictus. *Achates. Corallochates.*

Amethyſtus lapis eſt ex India delatus, colore pur- *Amethyſtus.*

Digitized by Google

in Hyria monte, glebis guttatim, ac ſponte ſtillat: & aliquando ligone, aut aliis ferreis inſtrumentis mucronatis percuſſa quædam fodinarum vena, fonticuli inſtar proſilit in ſubiectam humum.

Artificiale fit, aut potius extrahitur ex cinnabari, de quo *capite ſuperiori*. Nec facilè aſſentior Braſauolo, qui etiam ex marmore mercurium fieri, ex Vitruuio ſcribit, niſi quoque dixerimus cum Chymiſtis, ex rebus omnibus mixtis elici poſſe, perinde ac ſulphur & ſalem.

Hydrargyri qualitates.

De qualitatibus autem hydrargyri adhuc certatur: alij enim calidum alij frigidum ab effectis contendunt, vt dictum eſt: Auicenna, quem Palmarius Medicus Pariſ. atqui alij multi ſequuntur, frigidum & humidum aſſeuerant Fracaſtorius, Tomitanus atq; plerique alij, qui qualitatem erodentem illi tribuunt, calidum perhibent. Ego cum Traiano qualitatis mixtæ contendo, in eóq; qualitates quaſdam eſſe ſubtiles & calefacientes, alias craſſiores & refrigerantes: ſed prætereà multas adhuc alias dotes poſſidere. Incidit enim, attenuat, penetrat, liquat, reſoluit, ventrem ſubducit, & quod mirum eſt, vi partim attractiua humores à ſuperficie ad centrum, hoc eſt, ad ventriculum adducit, & per ſeceſſum educit, partim impulſiua à centro ad habitum impellit, & per ſaliuationem propellit.

Hydrargyro vis ineſt attractiua & impulſiua.

Ad effectum vtrumque datur in morbo Italico; ſæpéque datur ad ſaliuationem, cuius loco ſuperuenit alui fluor, vt aliquando ad ventris fluorem, cuius loco ſuperuenit ſaliuatio.

In puluerem aliquando reducitur album & valde ponderoſum, de quo alibi egimus, qui ſine moleſtia aluum deturbat viſceribus tamen non parcit, quibus ſuæ & aquæ fortis, dictæ, in quam immergitur, malignitatis impreſſum ſæpe relinquit veſtigium, vt in multis obſeruaui, qui in agyrtæ cuiuſdam manus ſe commiſerant.

SECTIO

SECTIO II.

DE LAPIDIBVS PRETIOSIS ET MEDICATIS.

ANgulus terræ nullus eſt, qui homini non ſuggerat pabulum aut medicamentum, nullusq; eiuſdem ſinus, in quo quicquam non lateat humanis vſibus idoneum, atque non tantùm Arabia felix, ſed Barbara quæuis regio ad nos plurima mittit, quibus & ſuauiter veſcimur, & ſalubriter vtimur. Ex India enim vtraque, & regionibus exoticis multa quotidie, & gemmarum ditiſſima vbertas, & eximiarum ſtirpium ingens copia ad nos deuehitur. Vocantur autem gemmæ lapilli pretioſi propter raritatem, elegantiam, ac pulchritudinem & vires inſignes: nulli enim dubium eſt, quin ſua ſit gemmis diuinitus inſita virtus, ait Poëta, unde regum & principum coronas ornant, digitos illuſtrant, ſupellectilia ditant, à faſcino tuentur, morbis medentur, ſanitatem conſeruant, oculos recreant, mentem exilarant, triſtitiam pellunt. Non eſt autem, vt obiter dicam, omnino irridendus ſtultiloquus vir Fr. Rabeleſius, qui ſuo ineptiarum libro, quem vel ignari, vel pſeudocatholici doctrina multa refertum prædicant, molendinariam molam ex Pictorio Vigillenſi lapidum pretioſiſſimam enuntiauit, vt cuius vſus omnibus aliis præferendus ſit: Sed præſtat mimum relinquere, vt ſeria tractamus.

CAP. I.

De Smaragdo.

POST Adamantem ferè ſola duritie commendatum, ipſius enim nullus eſt in medicina vſus, Smaragdus, Arabibus *Zamarrut* dictus, elegantiſſima viriditate, eximia dignitate, efficaciſſima virtute cæteris præfertur lapidib. pretioſis. Smaragdo enim nihil iucundius, nihilq; gratius oculis obiicitur: coloris ſiquidem lenitate fatigatos oculos reficit, quos aliorum fulgor ſæpe laceſſit.

Smaragdi præſtātiſſimi vbi inueniantur. Inueniuntur Smaragdi pluribus in locis, ſed præſtantiſſimi *apud Cyclopes*, ſeu Ariſmaſpos, ſic dictos, quod vnicum, eúmque rotundum in media fronte habeant oculum. *Arima* enim apud eos vnum ſignat, *Spu* verò oculum. *Herodot.*

Hi populi dicuntur aſſiduè præliari cum Gryphis, vt liberius aurum & lapides pretioſos effodiant, quibus montes apud eos multi multum abundant, quos tamen frequentes habitant Gryphi alites ferociſſimi, & mira rabie ſæuientes. Viſos enim homines diſcerpunt, & veluti cuſtodes peruigiles nati ad plectendum ſummam auaritiæ temeritatem, in obuios quoſque crudeliſſimè roſtro ruunt & vnguibus.

Species. Duodecim autem à Plinio Smaragdorum differentiæ traduntur, quorum Scythici ex lucido viridiores, elegantiores & præſtantiores iudicantur: deinde Bactriani, qui nonnunquam in ſaxorum commiſſuris inueniuntur: tertium locum tenent Niliaci ſeu Ægyptij, qui in collibus & cautibus circa Copton oppidum Thebaidis eruuntur. Reliqua genera in ærariis metallis inueniuntur, de quibus videndus eſt Plinius *c.6.l.37.*

Ferè tamen tres ſolummodo varietates, maioris & minoris ratione diſtinctas inſtitores venditant. Parui enim ducunt Calchoſmaragdos, obſcuros variegatos, non tranſlucidos, atque eos omnes, qui vel Iaſpidem, vel Beryllum, vel alios lapides habent admixtos.

Opti-

d by Google

Optimus eſt Smaragdus, vnicolor, ſplendens, ac perlucidus, & qui iucundam ex liquido viriditatem oculis obiicit.

Tam mira virtute pollet Smaragdus, vt annulo inclusus à comitiali præſeruare dicatur. Memoriam quoque roborat, caſtitatem amat, & Veneris ludibria tam auerſatur, vt cùm rex Hungariæ vxorem iniret, Smaragdus annulo concluſus, qui tum digitum ornaret, in tres partes diſruptus eſt. Eximiæ cùm ſint eius dotes, recte Meſuei interpres, præter authoris mentem, in electuario de gemmis, Smaragdum pro *feruzegi*, vel potius *peruzegi*, id eſt, Erano, ſeu Turcheſa ſubſtituit. Nam Turcheſa, ſeu Eranus, nullius ferè eſt virtutis & vſus in medicina; Smaragdus verò plurimi, & ſuo eleganti colore, & viribus multum commendatur, iuxta illud Marbodæi: *Vires.* *Hiſtoria.* *Turcheſa, ſeu Eranum, nullius eſſe vſus in medicina.*

Omne virens ſuperat forma viridante Smaragdus.
Collo ſuſpenſus dirum fugat hemitritaeum.
Et ſanare poteſt ipſa ratione Caducos,
Fertur laſciuos etiam compeſcere motus.

CAP. II.

De Saphyro.

SAPHYRVS gemma eſt non pretioſiſſimi valoris, præſertim qui ab aqueo colore, quem æmulatur, aqueus Saphyrus vulgò nominatur: ſed qui magis ſplendet colore cyaneo, maximi ſolet æſtimari, de quo ſic Poëta:

Saphyri ſpecies digitis aptiſſima regum.

Aqueus, ſeu vt lapicidæ loquuntur, albus Saphyrus tam bellè adamantem æmulatur, vt nonnullos interdum fefellerit. Vterque inuenitur in *Calecut*, ſed præſtantiores ex *Zeilan* & *Pegu* aduehuntur. *Saphyrus aqueus ſeu albus*

Saphyrorum virtutes nec tot, nec tales, quot qualéſque recenſentur à multis ſuperſtitioſis, atque deſcribuntur in vulgatis lapidum libellis. Vana ſiquidem ſunt, & merè falſa, quę de Saphyro carmine Macer *Vires.*

Digitized by Google

c.5. lib. 5. dicit hoc modo:

Quem, (inquit) *natura potens tanto ditauit honore,*
Vt ſacer & meritò gemmarum gemma vocetur.
Nam corpus vegetum conſeruat, & integra membra,
Et qui portat eum nequit vlla fraude noceri:
Inuidiam ſuperat, nullo terrore mouetur.
Hic lapis, vt perhibent, eduxit carcere vinctos.
Obſtructaſq́ fores & vincula tecta reſoluit.

Alia non perſequor, ad faſtidium vſque de Saphyro verſibus conſcripta: Poëtis enim cum liceat mentiri, vt ait quidam *Comm. in Dant. Poë. [illegible] Cant. 20. ſui purgat.* ab his cuiuſdam veritas & fida hiſtoria non expectanda. Fides autem his eſt adhibenda, qui ſcribunt, Saphyrum cor recreare, venereos appetitus compeſcere, hilares pacificóſque reddere geſtatum. Venenis in potu reſiſtit, & inteſtinorum vlcerationibus, oculis quoque adhibitus eorum ſordes expurgat.

CAP. III.

De Rubinis.

RVBINVS à flammeo colore ἄνθραξ, hoc eſt, carbunculus dictus, non noctu ſplendet, nec in tenebris accenſæ candelæ vicem gerit, vt idiotæ putant, ſed eius nitor quaſi flãmeus præ cæteris lapidibus rubeis fulget, vnde Poëta:

Ardentes gemmas ſuperat carbunculus omnes.
Nam velut ignitus radios iacet vndiq́ carbo.
Nominis vnde ſui cauſam traxiſſe videtur.

Ab igne igitur Carbunculi nomen habent, vnde Græcis non modò Anthraces dicuntur, ſed etiam Pyropi, vel, vt aliis placet Apyroti, quod vix ignem ſentiant, aut igni incaleſcant.

Species. Eorum autem tot ſunt varietates, vt vix poſſint peculiari nomine ſignari, & inter ſe diſtingui, ait Plinius *cap. 7. li. 37.* præſtantiores, elegantiores, flammeis radiis fulgentiores ſunt Carchedonij, omniúmque pretioſiſſimi,

ſimi: dein Æthiopici, tum Alabandici: Quarto Sytites Carbunculi laudantur vt etiam Indi: Lithizontes omnium minimè boni & pulchri: ſunt enim impuri, & ferè marmorei, ob id obſcuri; quemadmodum & multi alij, vel fuſci, vel candicantes. Sunt, qui Carchedonios à Carthagine, non à pulchritudine & valore dignitatem mutuari contendunt.

Quinque autem Carbunculorum, ſeu Rubinorum genera tantùm ſolent inſtitores venditare, vnum eximiè rutilum & ſplendentem, quem abſolutè Carbunculum vocant, alterum minus fulgidum, quem verum Rubinum dicunt: hic ſatis frequens eſt, ille verò rariſſimus & ferè inuiſus, niſi ſolis regibus.

Tertius dignitatis gradus ei tribuitur, quem Bulæſium corruptè nominant, cum Balauſtium, à mali punicæ flore, quem refert, dicere deberent. Poſt hunc laudatur Rubith, quem ſubinde Spinellum appellitant. Quinto loco Granati recenſentur, de quibus *capite ſequenti.* *Bulaſius.* *Spinellus.*

Plerique tenent Carbunculos vtriuſque ſexus eſſe, mares nempe, qui excitatius fulgent: alios verò craſſius nitentes & pinguiores, fœminas.

Omnes rubini vim habent cardiacam & putredini, veneniſque reſiſtentem. *Vires.*

CAP. IV.

De Granatis.

GRANATVS ſic dicitur, quod ſit acino mali granati ſimilis, éſtque ſpecies quædam Rubini à natura minus elaborati, & quaſi imperfecti. Rubeus quidem eſt, ſed admodum obſcurus, veluti ſi vmbra, aut nubecula quædam rubino offundatur, vnde Rubinum nigricantem nonnulli vocitant. *Vnde habent nomen.* *Rubinus nigricãs.*

Eius duæ differentiæ agnoſcuntur: alius enim eſt coloris viuacioris, flammam coruſcantem cum quadam intermixta obſcuritate æmulantis; alter obſcurioris, qui minoris æſtimatur. Vterque prouenit in Cale- *Species.*

Digitized by Google

cut, & quibuſdam Hiſpaniæ locis.

Vires. Granatus ſuſpenſus, vel ebibitus triſtitiæ multum reſiſtit, & cor recreat. Cùm tamen igneæ ſit naturæ, cerebro nocet, ſanguinem exagitat, & ad iracundiam excitat.

CAP. V.

De Sardio lapide.

Onix quid. ONIX, Sardonix, & Sarda, magnam inter ſe habent affinitatem, à Plinio tamen aliis rectè diſtinguuntur. Nam Onix *gemma* eſt, *vnguem humanum referens, eaq; polita & nitens.* Onicem pulchrum habebat Polycrates, de quo vide Plinium *cap.* I. *lib.* 37.

Sarda. *Carnalina.* Sarda non perlucida eſt, ſed rubedine quadam diluta, ac carnis colorem repræſentans, vnde & Carnalina, non Cornalina, cum quibuſdam dicenda, nam cornu minimè ſimilis eſt.

Sardonix Sardonix tanquam vtriuſque particeps, huius & illius habet colorem, hoc eſt, veluti vnguem hominis carnibus impoſitum, & vtcunque tranſlucidum refert.

Dicitur verò Sarda, quod Sardibus primùm fuerit inuenta. Laudatiſſima plurimum rubet, & perſpicua cernitur. Minus probatur; cui obſcurus, ſeu dilutus eſt rubor.

Vires. Geſtata ſarda recreat animum, ſomnia triſtia cohibet, timorem pellit, à maleficiis geſtantem ſeruat hæmorrhagiam ſiſtit, vtilitérque accedit ad confectionem electuarij de gemmis.

CAP. VI.

De Hyacintho.

HYACINTHVS gemma eſt, non maximi valoris: eius enim copia non modò è multis Indiæ locis, ſed etiam ex Luſitania ad nos deuehitur.

Digitized by Google

bitur. Electri ferè colorem refert, magis tamen ex flauo ſplendet,& quaſi fulgur aureum emittit.

Hyacinthos quoſdam rubeos eſſe,alios cæruleos aut venetos nonnulli ſcribunt; multi tamen Granatos,aut Topazios, vel ſimiles his lapillos potius, quàm veros hyacinthos putant. Inueniuntur hyacinthi variegati,vnicolores tamen meliores ſunt, ac præſentiores, præſertim Bactriani. Arabici omnium peſſimi.

Plinius ſæpe inculcat, hyacinthos citrinos eſſe, & quoſdam venis quibuſdam albis variegatos. Qui talis inuenitur, Leucochryſos Græcis dicitur. Datur quoddam ſuccinum flauiſſimum ſyncerum, fulgidum Græcorum idiomate Chryſelectrum nominatum, quod ignari pro hyacintho vero ſumunt.

Suæ autem non deſunt hyacinthis vires, frigidæ enim cum ſint naturæ,corpora denſant, ſomnum conciliant, corroborant, à peſtis contagio tuentur, animi alacritatem excitant, & à fulgoribus defendunt. *Vires.*

CAP. VII.

De Topazio.

GIGNIT *& hunc Arabum gemmis ditiſſima tellus*, ait Marbodens, de Topazio loquens,qui in nebuloſa quadam nominis huius in rubro mari inſula primùm repertus eſt à prædonibus, qui in illam tempeſtate & procellis iniecti, ibíque diutius ſine victu commorantes ad herbas & radices confugerunt; quas effodientes ſimul Topazium eruerunt, ſic à natali ſolo nuncupatum.

In alia quoque inſula, cuj nomen eſt Chitis, frequentes effodiuntur Topazij, pulchro ſplendore nitentes, & valdè expetiti.

Duo autem illorum tradunt eſſe diſcrimina; Prazoidem vocant vnum, ſiue Chryſopraſium, quem cum Chryſolyto eundem eſſe, multi contendunt; alterum Chryſopteron, ſic ab alarum aurearum, quibus micat, fulgore nuncupatum. *Species.*

Digitized by Google

Chryſolitus. Chryſolytus, ſeu Chryſophraſius veterum, ſucci porrorum viriditatem ex aureo fulgentem eleganter refert, vnde nomen.

Porrò Topazius inter lapides facilè limam admittit; cæteræ gemmæ cote aliiſque ſaxis poliuntur.

Vires. Eſt verò mirum, quod Topazius in aquam feruentem iniectus, non modò amplius bullire impedit, ſed ipſius feruorem adeò temperat & æſtum obſcurat, vt abſque læſione nuda manus ſtatim in illam ipſam immitti queat.

Hæmorrhagiam à quacunque parte ſiſtit, iram ſedat, triſtitiam vel tollit, vel minuit, phrenitidem impedit, & animum oblectat.

CAP. VIII.

De lapide Lazuli.

Nomina. QVEM Meſue & Arabes reliqui lapidem Lazuli vocant, Græci *κύανον*, Latini Cyanum, & aliquando Cyaneum, lapidem ſtellantem, radiantem, & cæruleum nominant. A Gallis prærogatiua quædam abſolutè, & ſine adiuncto, lapis vocatur. Interdum ab Auicenna & Serapione Armenus & Armeniacus dicitur.

Diſcrimē inter lapidem Armenium & Lazulū. Diſſident tamen inter ſe Armenus & Lazulus, hic ſiquidem aureis ſtellulis, & velut radiis micat cum cæruleo flaueſcentibus, ille maculis multis, & viridibus, & cæruleis, & quibuſdam ſubnigris diſtinguitur: vnde *Verdazuro*, quaſi virido cæruleum appellant. Vtriuſque tamen vires adeò affines ſunt, vt alter alteri facilè ſubſtitui poſſit: iiſdémque fodinis vterque ferè reperitur, & maximè in ærariis venis & argentariis: potius tamen Lazulus in aurariis, à quibus maculas & puncta aurea mutuatur quamplurima.

Is verò vt pulcherrimus, ſic & optimus, & multum expetitus, non modò ad mulierum armillas, & alia ornamenta, ſed etiam medicamenta.

Geſtatus Lazulus confert viſui, & animum exhilarat. Præpa-

Præparatus & ſumtus multa commoda pollicetur; nam tritus & lotus, vt decet, potenter & innoxiè humorem melancholicum purgat. Vſtus & ablutus interiora recreat. Superſtitioſum eſt nimis, quod de eo multi ſcripſerunt, hominem quippe blandum, diuitem, & bene fortunatum aſſerentes, qui illum geſtarint.

CAP. IX.

De Magnete, ſeu lapide Heracleo.

NIHIL in orbe toto natura mirandum magis creauit Magnete, quem D. Auguſtinus mirabilem ferri raptorem vocat; quem cùm primum vidi, inquit, vehementer exhorrui: quippe cernebam à lapide ferreum annulum raptum atque ſuſpenſum; denique tanquam ferro, quod rapuerat, vim ſuam dediſſet, communémque feciſſet, idem annulus alteri admotus eſt, cúmque ſuſpendit; ſic acceſſit & tertius, & quartus; iámque ſibi per mutua circulis nexis, non implicatorum intrinſecus, ſed adhærentium extrinſecus, quaſi catena pependerat annullorum. Eadem ſcribuntur à Plinio *lib. 43. ſuæ hiſtoriæ cap. 14.*

Cuinam viri' magnetis primo innotuerit.

Eius autem trahendi ferri virtus primùm innotuit cuidam armentario, cuius calceis cùm ferrei claui eſſent confixi, is armena ſequens in monte Ida, ad quendam locum venit, vbi Magnes copioſus latitabat, ex quo vix diſſeſſit, niſi clauis extractis, aut crepidis relictis, & baculo altera parte ferrea cuſpide armato.

Magnes unde habeat nomẽ. Vnde dicatur Heracli'. Syderites Lapis nautic'. magnetis Species.

Ille autem paſtor vocabatur Magnes, à quo & lapis hic hucuſque nomen retinuit. *Nicander, Plinius.* Dicitur & Heraclius, non ab Heraclio inuentore, vt credidit Taiſnierius, ſed ab Heraclia Lydiæ ciuitate, vbi laudatiſſimus gignitur. Syderiten adhuc alio nomine vocitant, quod ferrum alliciat, trahátque. Et aliquando lapidem nauticum, quod nautis plurimum inſeruiat.

Agnoſcuntur verò quinque eius differentiæ; prior

CAP. X.

De aliis quibuſdam gemmis, in Medicina rarius vſurpatis.

INFINITÆ, penè dixerim, aliæ traduntur gemmæ, & aſpectu perpulchræ, ac elegantes, & viribus non temnendis inſignitæ, quarum quod rariſſimus ſit vſus, de ſingulis ſingula capita conſtituere non decreuimus: Sat enim eſt, ſi noſtro ſatisfaciens inſtituto, eas tantùm accuratè deſcripſerim, quæ Officinę à nobis inſtructæ cõfectiones ingrediuntur. Ne tamen Pharmacopœus gemmas adeò paucas eſſe exiſtimet, hoc vnico capite, velut in faſciculum & breuem epitomen, alias plures ſimul contraham.

Turcheſa *Augites.*

Inter eas autem frequenter occurrit Eranus, Turcheſa Gallis, *Peruzaa* Arabibus, Callais & Augites Plinio dicitur; cuius color ex cyaneo & viridi eleganter videtur confusè mixtus. Naſcitur in India, præcipuè circa montem *Cokas*.

Iaſpis.

Iaſpis viridis eſt lapis, aut magna ſui parte viridi commixtus & elegans, cuius ſpecies omnes recenſere nimis eſſet faſtidioſum; nam Iaſpidis eſſe decem ſpecies, ſeptemque feruntur, ait Macer. Vim habet inſignem ad ſanguinis fluorem ſiſtendum.

Hæmatites.

Sumpſit Hæmatites græcum de ſanguine nomen:
Geſtatu enim & ſumptu ſanguinem vndecunq; fluentem cohibet. E Iaſpidũ genere creditur; eſt enim lapis vireſcens, variegatus, & guttis cruentis conſperſus.

Achates.

Achates ſic dicitur à fluuio Achate, in quo reperitur. Eius multa dantur diſcrimina, ſed vulgatior ex obſcurò candicat, venis quibuſdam modò rubellis, modò nigellis intercurſantibus. Pyrrhus rex elegantiſſimum fertur habuiſſe, in quo nouem Muſæ ſola naturæ manu erant ſculptæ. Viſus eſt aliquando Achates, inſtar coralli rubeus, Corallochates dictus.

Corallochates.

Amethyſtus.

Amethyſtus lapis eſt ex India delatus, colore pur-

Digitized by Google

pureus, violaceo permixtus, leniter quaſdam flammulas emittens. Eius quinque ſpecies perhibentur: communior violacei eſt coloris, reſértq; eius ſpecies quædam vini colorem aqua multa diluti. Ebrietatem quidem impedire, ſed inſomnia excitare dicitur.

Opalus. Vt adamas laudatur ex candido coruſcans, Smaragdus viridis, Carbunculus flammeus ac rubeus, Saphyrus cæruleus, Chryſolitus aureus; ſic Opalus varius, cui ignis Carbunculi micat, eſt, Amethyſti purpurea fulgens, Smaragdi mare virens; atque cuncta pariter mixtura incredibili lucentia, nihilque inter gemmas pulchrius eſſe poteſt. *Pæderos.* A Plinio Pæderos vocatur. Naſcitur in inſula Zeilan, inque multis aliis Indiæ regionibus, in quibus *Argenon* nominatur. *Argenon Senites.* In Ægypto etiam inueniuntur quidam Senites nuncupati.

Pſeudopalus. Oculus catti. Eſt Opalus alius minus elegans & nitens, quem Pſeudopalum & Oculum catti nominant. Vt verò vero Opalo minus pulcher, ſic minus expetitus. Forſan is eſt lapis, qui ab Iſidoro Ophtalmius nominatur.

Panthera. Ex Opalorum genere eſt alius lapis, qui à Pardalis, ſeu Pantheræ animalis variegato colore, Panthera nominatur Nam Pantheram patet eſſe feram vniuerſicolorem, ait Macer. Tot autem virtutes, quot colores habere creditur.

Selenites. Selenites, quod imaginem Lunæ referat, ſic dicitur. Lapis eſt candido, melleóque fulgore nitens, qui ad incrementum aut decrementum Lunæ, & creſcere, & decreſcere videtur. Eius quædam ſpecies pallidior, alia viridior deprehenditur.

Giraſola. Giraſola quibuſdam lapis ſolaris, aliis Leucopetalos dicta, inter gemmas reponitur, quæ ex candido nitent, & aureum fulgur emittunt.

Dionyſia. Eſt quædam gemma non ignobilis Dionyſia dicta, quæ trita & ſumpta vini ſaporem vtcunque refert, ebrietati reſiſtit: ſic à Poëta deſcribitur,

Nigra micat rubeis Dionyſia conſita guttis.

Beryllus. Beryllus gemma eſt alias multas eiuſdem nominis ſub ſe complectens, quarum aliæ maris viriditatem referunt, aliæ pallidiores, aliæ flaueſcentes, & ex aureo colore.

colore fulgentes, quæ Chryſopraſi ſæpe vocantur: aliæ olei colorem, aliæ alium, ita, vt nouem eius varietates enumerentur. Beryllus obſcurè micat, ni forma ſexangula poliatur.

A paucis annis ex Hiſpania noua delatus eſt lapis variegatus ex viridi & lacteo permiſtus, quem Nephriticum nominant. Is enim brachio alligatus, mira proprietate calculos atterit, & cum vrina propellit. *Nephriticus lapis.*

Ætites eſt lapis veluti prægnans, alio cùm quatitur, quaſi ſonantē. Ab Aquilis nomen habet, à quibus, vt multi ferunt, defertur, ad ouorum calorem contemperandum, ne nimis calefiant, dum incubantur. Alij aliter ſentiunt, & ſępe falſa enunciant. Vtvt ſit, eſte lapis creditum partum accelerare, ſi femoribus alligetur; retardare, ſi ſuper ſtomacho aut inter gemmas geſtetur. Eius quatuor differentiæ notantur, quas ex Plinio quis ediſcere quit. *Ætites.*

Lapis Iudaicus à natali ſolo nomen habet. Candidus eſt, forma elegantiſſima glandis magnitudine, & lineis inter ſe æqualibus, veluti torno factis diſtinguitur. Tritus, ac leuigatus, & ſumptus calculos in renibus & veſica comminuere dicitur. *Iudaicus lapis.*

Chryſolapis interdiu ſubpallida eſt, aç fuſca, noctu verò vt ignis ſplendeſcit. In Æthiopia naſcitur. Rariſſimè tamen ad nos deuehitur. *Chryſolapis.*

Alias penè innumeras recenſent & Plinius, *cap.* 10. *lib.* 37. & qui de lapidibus libros in lucem ediderunt. Sed multa ſæpe ſcripſere, quæ nec norunt, nec viderunt vnquam: atque multos interdum lapides quadam affinitate coniunctos, pro eodem vſurpant, & ſæpe eundem multis nominibus deſignatum, multiplicem conſtituunt. Infinitæ enim ſunt lapidum nomenclaturæ, ait Plinius *cap.* 11. *eiuſdem libri.*

Superſunt & alij lapides eximiæ virtutis, & multum pretioſi, ſed quia ex animalibus deſumuntur, cuiuſmodi ſunt vniones, ſeu margaritæ, lapis Bezaar, & alij multi, de his in libro de medicamentis ex animalibus, aut earum partibus ſumptis agemus. *Vniones.*

Digitized by Google

CAP. XI.

De lapidibus quibuſdam medicatis, nec pretioſis, & primùm de Marmore.

Marmoris ſpecies. MARMOR notiſſimum & duriſſimum lapidis genus eſt, cuius tot videntur diſcrimina, quot loca è quibus eruuntur. Omnium nobiliſſima hæc dicuntur, Pheugiticum, Parium, Zeblicum, Porphyrites, & Ophytes. Probantur vel improbantur omnia colore, nitore, perſpicuitate, duritie. Quod vel viride eſt, vel pluribus coloribus variegatum, ſic quoque duriſſimum,& pulcherrimum, & præſtantiſſimum habetur. Laudatur quoq; plurimum eximiè candidum & ſolidum, hoc ſeligendum ad vnguenti Citrini confectionem.

Pheugiticum marmor. Pheugiticum marmor maximè nitet, imaginéſque reddit. Eo conſtructum eſt à Nerone Fortunæ templũ, quod intus adeò nitebat, vt etiam clauſis foribus & feneſtris perpetua claritas perciperetur.

Parium. Parium non vniuſmodi eſt. Aliud enim candidiſſimum, quod in Italia frequentiſſimum eſt; aliud cinereum; quoddam viride; aliud ferreum. Hoc poſtremum tam durum eſt, vt ex eo nonnulli incudes faciãt.

Zeblicũ. Zeblicum in Miſena inuenitur: Omnium molliſſimum eſt, & aduerſus venena prodeſſe creditum. Si ita eſt, hac conditione cæteris marmorum generibus antecellit.

Porphyrites. Porphyrites marmor rubeis vt plurimum maculis variegatur; ex Ægypto deferri ſolet, quod maculis candidis diſtinguitur, Leucoſticon nominatur. Ex eo pilæ & modulæ fiunt optimæ & elegantes.

Ophites. Ophites, ſeu ſerpentinum marmor, partim viride eſt, partim aliis coloribus multis corij ſerpentum inſtar variegatum, vnde nomen. Maculæ frequentiores in vul-

in vulgatiori pallidæ ſunt ; cum aliis valde diſſimilibus.

Sunt & marmorum genera à viris & regionibus nobilitata, vt marmor nigrum Luculi, vt marmor Auguſti, Tyberij; vt Ægyptium, Thebaicum, Epheſinum, Lacedæmonium.

E marmorum generibus eſt Alabaſtrites, ſic ab Alabaſtro vrbe Ægyptiæ dictum, plerumque album & perſpicuum, quo & imagines ſculpuntur, & vaſa excipiendis & conſeruandis vnguentis idonea fieri ſolent, *Alabaſtrites.*

CAP. XII.

De Cryſtallo.

CRYSTALLVS non eſt aqua congelata, vt plerique exiſtimant, ſed *lapis mineralis, albus, pellucidus, aqua clariſſima modo nitens.* Ex humore aqueo & puriſſimo, non frigore, ſed vt multi volunt, diuini cuiuſdam caloris virtute concreto, ortum ducit. Neque etiam ex glacie fit, licet ea id illi nomen dederit, & inter niues ſoleat inueniri ; ſed ex humore ſui generis. Nam glacies igni excalefacta facilè liqueſcit; Cryſtallus verò non niſi ignibus circundata, aſſiduéque vento & flammis agitata liquatur. *Cryſtallus quid.*

Inter lapides autem, & ſub terra chryſtallus concreta reperitur, etiam in regionibus æſtuoſiſſimis in quibus humor cryſtallinus, tum à cauſa vniuerſali dicta, cum potentia quadam terreſtri lapideſcit; non ſecus ac ſuccinum & corrallium, quæ primùm fuerunt humor, dein in lapideam ſoliditatem, non frigore, ſed materiæ aptitudine concreuerunt.

Cryſtallus eligenda puriſſima, perlucidiſſima, ac eximiè nitens. Ex ea non tantùm calices, vaſa, armillæ, & alia pleraque elegantiſſima quædam parantur. Eius puluis vnguenti Citrini compoſitionem ingreditur, ad dentifricia commendatur, & alia medicamenta ornatui inſeruientia. *Vſus.*

Digitized by Google

SECTIO XIII.

De Gypſo.

GYPSVM cuique notiſſimum, præſertim Lutetiæ, cuius mœnia, ædes, palatia, magna ex parte gypſo cæmentantur: fodinæ ſiquidem illius ſuburbianæ totæ gypſatæ ſunt, nec ſilicem, aut alterius generis lapidem in earum cuniculis inuenire facilè eſt.

Gypſum quid. Eſt verò Gypſum *lapis candidus, vtcunque nitens, in laminas facile ſciſſilis, ædificiis & muris ſtruēdis idoneus.* Crudum gypſum vix ad ædium fabricas vſurpatur; ſed in furno coquitur, donec tabeſcat, planè albeſcat, & in puluerem citius reducatur; qui aqua dilutus, mox lapideſcit. Antequam tamen indurụerit, fidelia agitatur, ſubigitur, ducitúrque, vt citius reddatur molle, & ſequax ad alios lapides ſimul agglutinandos, & alia opera induſtriosè fingenda. Præſtantiſſimum eſt recens coctum, nam diutius aſſeruatum humidius eſt, & aquæ immixtum non ita ſolidè lapideſcit.

Species. Eius duo notantur diſcrimina; vulgatius vnum, quod obſcurè nitet; alterum rarius, quod in laminas finditur, ferè ſpecularis lapidis, aut talchi modo ſplendens, vnde multi Talkum, impropriè tamen nominãt.

Talkum. Eſt enim Talkum magis & tenue, & ſquamoſum, & album, & lucidum. Sunt, qui Selenitem vocitent. Agyrtæ nonnulli ex talcho arte deceptoria oleum parant ad vetulas fucandas, erugandáſque, & ad faciei nigredinem dealbandam, ſícque imprudentes mulierculas, quæ deformitatem ægrè ferunt, vanis pollicitationibus quotidie fallunt, cautè, nec illicitè (conſentienti enim & volenti non fit iniuria, neque dolus) in illarum crumenas manus injicientes.

Vires. Gypſum vim habet aſtringendi & obſtruendi, inquit Dioſcorid. Sanguiníſque eruptiones & ſudores cohibet. Ob id vtiliter ad emplaſtrum contra rupturam accedit, & ad alia medicamenta externa, quæ ad meatuum laxitatem imperantur. Per os autem non ſumendum, quia ſtrangulationis modo interficit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIV.

De Calce.

CALX & gypſum, duo ſunt lapidum ſimul agglutinandorum in ædificiis diuitum conſtruendis vincula, nam pauperum ædiculæ ſola ferè terra ſubacta, aut luto cæmentantur. Sed gypſum poſtquam ſemel aquam ebiberit, & coierit, eius eſt impatientiſſimum. Calx verò, & aqua nutritur, & diutius ac melius conſeruatur. Calcem cum dico, coctam intelligo, quæ alba multum eſt, facilè puluerabilis & friabilis, & aquæ effuſione ignibilis.

Cruda verò lapis eſt durus, ponderoſus, aquáque nec diluitur, nec incandeſcit, ob id non calx abſolutè, ſed lapis calcarius appellatur. *Calx optima quæ.*

In quibus autem terris calx reperitur, in his gypſum nullum; vt in quibus gypſum, in his nullus lapis calcarius effoditur. Calx ea optima eſt, quæ ſuperfuſa maximos ſtrepitus edit, & ignem concipit, eáque recens, & admodum cinerea, nam vetus albior eſt, & infirmior, quam ſcilicet aër ingreſſus eſt, & imminutus eſt ignis. *Calx cruda.*

Fit quoque calx ſecundum Dioſcorid. buccinorum marinorum, cochlearum & oſtreorum teſtis, tamdiu igni combuſtis, vſquedum vehementer inalbuerint.

Ex calce viua & auripigmento eximium paratur pſylothrum, quo partes hiſpidæ facilè depilantur. Pyrotica quoque ex illa fiunt, paucis adhibitis, quæ partem, cui admouentur, inurunt, & eſchatam relinquunt.

Pluries aqua pluuiali, aut fontana calx elota, vtiliter vnguentis permiſcetur, quibus vlcera cadaueroſa curantur. Aqua extincta, & bis térve lota, ſi denuo in aquam proiecta abluatur, ea poſterior aqua valde conuenit vlceribus pudendorum, & aliis aliarum partium phagedenicis, cadaueroſis, & curatu difficillimis. Pluries enim lota mordacitatem omnem exuit, & acris eſſe deſinit, calefacit tamen & ſiccat manifeſtiſſimè; *Aqua calcis.*

proinde vlceribus confert exſiccandis,& ad cicatricem perducendis.

CAP. XV.

De lapidibus Spongiarum.

SPONGIÆ proximam plantis, non animantibus,habent naturam; creſcunt enim, augentúrque,ſed non ſentiunt, contra multorum opinionem. Earum quaſdam Dioſcorides mares facit, tenui fiſtula ſpiſſas,quarum duriores tragos nominant;alias fœminas quæ contrarias dotes habent. Ariſtoteles quatuor varietates earum agnoſcit; aliæ ſpiſſæ, quæ molliſſimæ, aliæ tenuiſſimæ,quæ duriores, aliæ ſpiſſiſſimæ, & validiſſimæ, quas Achilleas nuncupant. Quæ ſummis ſaxis naſcuntur, duriores ſunt; quæ in tranquillis tractibus maris,molliores.

Spongiarum differentia.

Nobis autem tres Spongiarum differentiæ notiſſimæ; prima, & vlgatiſſima, & molliſſima raras, & patentiſſimas fiſtulas habet, magnitudine & forma hepar humanum referens. Secunda denſior & minor,durióṙque, ac fiſtulis minoribus peruia. Tertia denſiſſima, valida, cinerea, & Alcyonio ſimilis. Omnis ſpongia fungus marinus ſolet vocari.

Fungus marinus.

In ſpongiis autem lapides vel concreſcunt,vel aliunde appulſi ſtabulantur, inquit Plinius. Vtrique ſatis noti ſunt, in omnibus enim ferè ſpongiis inueniuntur. Seligendi verò, qui his innaſcuntur, quibus vis ad frangendum calculum datur. Eam tamen non adeo validam Galenus putat, vt eum, qui in veſica ſtabulatur, lapidem comminuere valeat.

Vires.

CAP. XVI.

De Lateribus.

NON ex gemmis ſolum & lapidibus, ſed etiam lateribus, & fractis, & antiquatis, atque etiam ex ſolea detrita,ſæpéq; ex luto Medicus opem largitur

largitur ægrotis. Nihil enim eſt qualitatis expers, quæ qualiſcunque fuerit, à perito & probato Medico opportunè vſurpata prodeſſe poteſt.

Multa autem ſunt, quæ recentia efficaciſſimas vires habent; inueterata verò exoleſcunt, & qualitatem amittunt, vt medicamenta vulgaria; alia vix niſi antiquata, medicata, vt lateres, qui de nouo cocti muris tantum ac ædibus conſtruendis inſeruiunt; veteres medicis vſibus optatiſſimi,& efficaciſſimi. Hoc ex oleo de lateribus conſtat: quod ad morborum multorum curationem eximiis viribus pollet, vt in Officina noſtra docuimus.

SECTIO III.

DE METALLIS.

Metallum propriè dicitur corpus foſſile, durum, malleo ductile, & igni liquabile, ſed quod liquatum in priſtinam formam redit. A μεταλλάω, id eſt, perſcrutor, Metalla
nomen habet, quod illud ſoleant foſſores intra terræ venas vnde di-
ſcrutari; vel ἀπὸ τοῦ μετὰ τὰ ἄλλα διερευνᾶσθαι, quod aliud, poſt cta.
aliud metallum fodiendo inueniatur. Nam vbicunque vna cuiuſdam metalli vena detegitur, non procul inuenitur alia, vt in ſterili ſolo, & montibus multis.

De eorum autem materia varij variè ſentiunt; Ari- De Me-
ſtoteles lib. 3. Meteor. cap. vlt. omnium mixtorum, quæ tallorum
intra terram fiunt, duplicem materiam conſtituit, hali- materia
tum & vaporem, quorum mixtione in terræ viſceribus opinio
foſſilia fiunt, quæ ſcilicet effoſſæ terræ ſimilia ſunt, nec li- Ariſtote-
queſcunt, vt metallica. quorum nonnulla plus continent lis.
humidi, & facilè liquantur, vt plumbum & ſtannum; alia ducuntur & liquantur quidem, ſed difficilius, vt ferrum. Matthiolus ſcribit, eſſe ſubſtantiam elemen- Matthio-
tarem, quæ tanto perfectius metallum efficit, quanto li.

Digitized by Google

magis in æquali proportione, tum qualitatis impenſe depurata eſt. Paucis Scaliger exercit. 20. dixit eſſe aquam terream; Spagyrici Mercurium, vt etiam ſulphur, quod ex Albert. efficiunt, dum ſic ait: Prima materia metallorum eſt humidum, vnctuoſum, ſubtile, quod eſt incorporatum terreſtri ſubtili fortiter commixto, ita, quod plurimum vtriuſque, non tantum cum plurimo vtriuſque, ſed etiam in plurimo vtriuſque. Sic vt aliquid ſcire videantur, ſua inſomnia enuntiant. Tot autem Metalla, quot Planetas eſſe perhibent, ſeptem nempe, quorum nomen & characteres ad deſignanda metalla mutuantur: illis aurum dicitur Sol, argentum Luna, plumbum Saturnus, ſtannum Iupiter, ferrum Mars, cuprum Venus, argentum viuum Mercurius, quod tamen propriè metallum non eſt; neque enim ducitur, neque liquatur, ſed aliquo modo, vt potentia tantum, metallum dici poteſt.

Scaligeri. Spagyricorum.

Metallorum quot & quæ eorum nomina, ſecundum Spagyricos.

At verò reprehendit Scaliger Exer. 106. hanc metallorum Planetis affinitatem & nomenclationem, quam ridiculam oſtendit, nec ex planetarum numero numerum metallorum eſſe deſignandum. Non ſolum autem metalla planetis, ſed multa foſſilia ſignis Zodiaci voce & characteribus reſpondere contendunt, vt aſpalatum Tauro, auripigmentum Geminis, ſalem ammoniacum Cancro, arſenicum rubrum Virgini, vitriolum Romanum Libræ, ſulphur Scorpioni, alumen rupeum Sagittario, alumen ſciſſile Capricorno, ſalem nitrum Aquario; ſicque ſua arcana, vt loquuntur, inuolucris quibuſdam ænigmaticis obtegentes, tanquam deliri mille ineptias effutiunt, quas ſatius eſt irridere, quam refellere: nunc enim ad noſtrum inſtitutum tantum ſpectat, vt ad ea tantum metalla, aut metallis adnata deſcribam, quæ ad noſtram officinam neceſſaria dicuntur, initio à metallorum Sole ducto, quem Aurum nominant.

* * *

CAP.

CAP. I.

De Auro.

AVRVM metallorum rex, omnium perfectiſſimum & temperatiſſimum, & veluti Solis tincturam in vultu gerens, ſummum in mortale genus habet imperium. Nam aurum omnes colunt, *Aurum lex ſequitur & auro venalia rura. Diphilus.* Auro enim puro nihil potentius; illi parent, illo fiunt omnia; *quo qui deſtituitus, vel tanquam Elephanticus ab hominum conſortio ſeiungitur, vel tanquam mortuus inter viuos vagatur.*

Adiaphoron tamen cum ſit, & pro ratione vtentis vel bonum, vel malum; ſi quis eo malè vtatur, malorum maximè malum eſt. Eſt enim dux ſcelerum, vitæ peſtis, rerúmque ruina, & propter aurum fiunt raptus, lites, homicidia, pugnæ. Si verò quis eo bene vtatur, non ſolum ad vitæ ſubſidia, ſed etiam ſanitatis tutelam, intro ſumptum valde prodeſſe creditur. Non de Chymiſtarum auro potabili, vel potius eſculento loquor, plebeculam, quod mendaciis & vanis exſpectationibus reficit, vel potius decipit. Demus enim licet liquorem quendam flaueſcentem, auri liquati æmulum arte chymica paratum, is tamen nullius eſt inſignis in medicina vſus, tantum abeſt, vt elephantiaſim, hydropem antiquatum, & alios morbos deploratos ſanare, & ſenectutem tardare, & iuuentutem conſeruare vegetam ac floridam valeat, vt ipſi iactitant: *Natura ſiquidem auri cum longiſſimè diſtet à noſtra natura, neutiquam noſtra per illam licebit inſtauri*, ait Scaliger *exercit.* 272. Multa enim cum ſint noſtræ naturæ ſimiliora, eidem reficiendæ conuenientiora; éſtque abſurdum dicere, aurum alere, & ſubſtantiam noſtri corporis reparare, atque in illam ipſam mutari: ſic enim qui auro veſceretur, tandem fieret aurum. *Aurum eſſe bonũ & malũ.*

Medici igitur aurum non deſtruunt, vt diſſoluant, & bonitatem natiuam amittendo, alienam & inuti-

lem,& ſæpe noxiam inducant. Sed melius vel in tenues bracteolas, vel ſcobem, ac indiuidua corpuſcula comminuunt, vt ad partes facilius ſeſe valeat inſinuare.

His apparatum modis vtiliter accedit ad confectionem electuárij de gemmis & pulueris lætificantis Galeni, optiméque permiſcetur medicamentis corroborantibus. Soleo ego feliciter ditioribus puellis fœdis coloribus detentis, pro chalibe præparato limaturam auri, cum aliis quibuſdam idoneis medicamentis in forma catapotiorum, & aliquando tabellarum præſcribere.

Vires. Auri medicati vires multæ quidem ſunt, non tamen tot ac tantæ, quantas Chymiatri prædicant. Laudantur potiſſimum ad melancholicos, & præter naturam triſtes exhilarandos.

CAP. II.

De Argento.

Argentũ eſſe animam & ſanguinẽ mortalibus. EST quoque argentum & anima & ſanguis mortalibus. Ab auro enim omnium metallorum eſt præſtantiſſimum, quod nulla vetuſtate rubiginem contrahit, nec deterius euadit, ſed ſemper nitidum, ſplendidum ac ſyncerum, quòd facilè ducitur & liquatur. *Argentũ unde fiat.* Fit in terræ viſceribus ex hydrargyro mundo & candido, & ex ſulphure puro, claro, firmo,& albo æqualiter ſimul contemperatis. Sicque candidum & fulgens redditur, propterea quod calor ſulphuris bene mundati, vt loquuntur Chymiſtæ, dealbat & ſubtilius reddit, adeóque exſiccat, vt ſonorum, durum & tinnulum euadat.

Solum autem inter metalla ſplendorem videtur emittere tranſlucidum. Sua enim in fodina, quaſi lux eſt in tenebris, veluti rudimenta ſtellarum referens; magis tamen multo ſplendet purum,& igne examinatum, & ſepties repurgatum, cui connexa ſunt, quæ Pſalmi-

ſta

ſta *Pſal.* 11. ſic cecinit; *eloquia Domini, eloquia munda, argentum igne purgatum.* A Chymiatris Lunæ comparatur, cuius nomen mutuatur, ſed non qualitates æmulatur.

Auro cenſetur frigidius, cuius tamen vires & dignitatem quadantenus refert, ſecundum perfectionis & puritatis gradum obtinens: Sua naturali complexione frigidum & humidum eſt temperatè, vnde membris ſpiritualibus auxiliari creditur. Multum quoque valet ad cordis palpitationem; ipſum namque roborat, & hæmatoſim adiuuat; efficítque laudabiliorem. Ex eo arte Spagyrica oleum educitur morbis cerebri pluribus commendatum; Dogmatici tamen, ſeu veri Medici tantum ſolent in medicamentis eo vti, vel in ſcobem, vel in tenuiſſimas laminas redacto, perinde vt auro. Qui ſecus faciunt, in labore dolus. *Vires.*

CAP. III.

De Stanno.

STANNVM aliud metalli genus eſt in fodinis cum argento inuentum, quod Plinius plumbum candidum vocat ad differentiam plumbi nigri, quod velut argenti ſtannique quoddam purgamentum in fornace remanet. Qui Ioui ſacrum faciunt ſtannum, id ex hydrargyro, puro, claro, & ex ſulphure craſſo & immundo generari dicunt. *Stannum vnde fiat*

Sunt porrò multa plumbi & ſtanni inter ſe communia; neutrum enim rubiginem contrahit, ſed potius ſqualorem & ſordiciem quandam, plus tamen plumbum, quam ſtannum: neutrum quoque valde ſonorum eſt, nec valde durum. Plumbo tamen durius ſtannum & magis tinnulum. *Stanni & plumbi communia quæ.*

Eſt verò ſtannum vel ſimplex & purum, ac prope defæcatum; vel impurum & ex aliis metallis compoſitum, quod natura, vel artificio tale redditur, cuius multæ ſunt differentiæ pro rerum mixtarum ratione & diuerſa earundem proportione. Eius autem vires re- *Stannum duplex.*

Digitized by Google

rum, ex quibus componitur, mixtioni reſpondent.

Multis verò vſibus humanis inſeruit ſtannum: verum ex eo rariſſimè medicamenta parantur, ſed vaſa ſæpiſſimè, in quibus illa ipſa reponuntur & ſeruantur. Audio, Chymicos oleum ex Stanno parare, ad vulnerum & vlcerum curationem commendatum, ſed alia proſtant medicamina, & paratu faciliora & viliora, & ad id præſtandum efficaciora.

CAP. IV.

De Plumbo.

Μόλυβδος ſeu plumbum ſecundum Chymiſtas & Saturno dicatur, & Saturnus dicitur, atque ex ipſorum iudicio ex hydrargyro impuro & craſſo & ſulphure modico & impuro generatur. Non ſolum autem in terræ latibulis incluſum, ſed ſub dio poſitum creſcere perhibetur, atque ideo tecta ſua grauitate labefactare exiſtimatur, inquit Cardanus, qui eius quatuor facit diſcrimina, vulgare, album, quod multi ſtannum appellant, Biſemutum hucuſque incognitum, & quod è Stibio paratur. *Plumbi ſpecies.*

Plinius agnouit tantum vulgare ſeu nigrum, & album. Nigro duplicem originem tribuit: aut ex ſua, inquit, naſcitur vena, nec quicquam aliud ex ſe parit; aut naſcitur cum argento, miſtiſque venis conflatur. Primus liquor, qui in fornacibus fluit, album plumbum & ſtannum vocatur; ſecundus argentum, quod remanſit, Galeno dicitur, & Latinè plumbago, ex qua plumbum elicitur. *Plūbago.*

Extrahitur quoque è gleba quadam plumbaria è fodinis eruta, quam lapidem Molibdoidem nominant. Secretum autem & liquatum plumbum, adhúcque calens aqua frigida perfunditur, quouſque ſcoriam quandam exuat, quam recrementum plumbi nuncupant. *Lapis Molibdoides.*

Ad vſum autem medendi ex plumbo fiunt mortaria & piſtilli, nec non rotundæ fiſtuloſæ, canulatas dicunt,

cunt, internis & profundis vlceribus dicatæ, quæ aliis quibuſuis etiam aureis æquè ſunt efficaces.

Paratur quoque puluis è plumbo ad vlcerum exſiccationem commendatiſſimus, de quo mentionem alibi fecimus.

Eſt autem plumbum refrigeratoriæ facultatis, ait Galenus, ipſúmque Chironiis, quæ vocant, vlceribus & cancroſis & putredinoſis, tum ipſum per ſe, tum quibuſdam aliis permiſtum conuenit. Elotum verò, vt etiam vſtum vires habet commendatitias. Abluendi & vrendi modum, & qualitates & effectus docet Dioſcorides. Ex plumbi adhuc laminis ceruſa fit, de qua mox agetur. *Vires.*

CAP. V.

De Ære

ÆS Veneri dicatum, ab inſula Cypro, in qua laudabile & copioſum eruitur, Cuprum vulgo dictum, vel aurei coloris eſt, ob id à multis Aurichalcum dictum, vel ad rubedinem accedit, & abſolutè æs dicitur: quod apud veteres magis fuit in vſu, quàm aurum, vel argentum, vel ferrum: Nam prima hominibus monea fuit ex ære, vnde ærarium publicum, vnde æs alienum, & quæſtor ærarius. Itémque bellatorum arma olim non ex ferro, ſed ex ęre fuerunt, vt etiam ſtatuę & templorum valuę. *Cuprum vnde dicatur.* *Aurichalcũ vnde.* *Vnde æs.*

In Pharmacopoliis autem hæc paſſim occurrunt, Æs vſtum, flos æris, ſquama æris, & ærugo, ſed quæ ſingula ſint, omnes lectionis Pharmaceutriæ ſtudioſi non certò dignoſcunt. Æs vſtum, inquit Dioſcorides, fit è clauis ſolutarum nauium, fictili crudo impoſitis, ſubſperſo ſulphure, cum ſale pari: Omnibus viciſſim inſperſis, fictile circumlito creta ſingulari ſpiramento, fornacibus inditur donec percoquatur. *Æs vſtũ.*

Aſtringit, exſiccat, reprimit, extenuat, attrahit, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit, vitia oculorum

emendat. *Dioſcor.*

Flos æris. Flos æris fit,cum fornacibus æs fuſum in receptacula delabitur per colla fiſtularum ad ea pertinentium. Et antequam coëat in maſſam duram ſuper ipſum,adhuc ignitum, aqua frigida infunditur: Tum ſiquidem repentino concretu ac denſatione velut expuitur, & erumpit flos antedictus. Vapor quoque concreſcens delabitur granulis milio proximis ac rubidis,quę pro floris æris habentur.

Squama ſeu Batitura æris. Squama verò ſeu Batitura æris fit, dum id malleis percutitur: Præſtantior eſt ea, quæ ex ære, quo claui fiunt,excutitur, Helitis propriè dicta. Omnium deterrima,quæ ex vili promiſcuóque ære,aut candido habetur. *Vires.* Aſtringit, extenuat, reprimit, erodit,nomas coërcet,& vlcera ad cicatricem perducit.

CAP. VI.

De Ærugine.

ÆRVGO non tantùm pictoribus inſeruit, ſed etiam Medicis, qui eam multis medicamentis permiſcent, curandis vlceribus dicatis, cuiuſmodi eſt, medicamentum Galeno, Lite dictum,atque alia multa,quæ ipſe deſcribit *lib.2.comp. med.gener.*

Ærugo quid. Eſt autem ærugo, non quidem æris flos, vt putarunt nonnulli, ſed quædam veluti raſura viridis, quæ illius laminis aceti vapore madidis effloruit.

Species. Eius duæ traduntur à Dioſcor. varietates:vna vulgaris,ſimpliciter ærugo dicta: altera Scolecia,ſeu in vermiculorum ſpeciem effigiata. Eáque duplex, foſſilis vna,& altera factitia. Vtraque autem rariſſima:altera enim non quæritur aut quæſita non reperitur: altera non præparatur.

Vulgaris autem copioſa eſt, & venalis vbique reperitur, & multis paratur modis, quorum vſitatior eſt, qui ſic fit.

Æris præparandi modus. In dolium aut aliud vas ſatis amplum acetum acerrimum infunditur: vas æneum & inuerſum ſuperponitur,

Digitized by Google

tur, præſertim concameratum: Si id planum fuerit, ita obſtruatur, vt nullum habeat ſpiraculum: poſt decem dies exempto operculo, inſidens ei ærugo deradetur.

Hoc adhuc modo vſitatiſſimo habetur. Æris lamina vna aut altera in dolio acetum continente ita ſuſpenditur, vt acetum non attingat, & elapſis poſtea diebus adnata ærugo deraditur. Quin etiam ex laminis iiſdem aceto maceratis haberi poteſt ærugo.

Qualitatem habet acrem, digerentem, attrahentem, & liquantem carnem, non modò teneram, ſed etiam duram. *Galen. 9. ſimpl.* Non tantùm verò guſtum mordicat ærugo, ſed ipſa etiam vlcera. Quod ſi eius pauculum cerato non pauco admiſcueris, id quod ex ambobus erit mixtum, citra morſum exterget. Falluntur autem multi in multis compoſitionibus, quibus non rectè ſarcoticam, aut epuloticam facultatem aſcribunt, vtpote, cum ipſa id præſtare nequeant, verum ea, quæ ex ipſis compoſita ſunt. Galen. *Vires.*

CAP. VII.

De Ferro.

FERRO vix quicquam communius, vixque aliquid & vtilius & nocentius. Neque enim ædicula aut ſtabulum, aut nauicula, neque quæ ad hominis veſtitum & alimentum ſpectant, ſine ferro fieri, aut haberi, aut parari queunt. Nullus ſiquidem labor ſuſcipitur, nullum opus abſoluitur ſine ferri adiutu. Omnes enim artifices ferreo quodam inſtrumento, vt agant, opus habent. Omnia ſpecialius nolo perſequi, cum ſatis etiam ruſticis innoteſcant.

Ex eo autem non ſolùm vomer, ſerra, ſecuris, falx, forfex & acus, ſed & enſes, haſtę, iacula, ſagittę, & bombardarum globi, quibus non tantum ciuium ædes, ſed ciuitates & propugnacula ruunt, homines enecantur, & mille cædes perpetrantur. Quod ægrè ferens

Digitized by Google

Plinius: *Ferro*, inquit, *vtimur, non cominus ſolùm, ſed etiam miſſi li volucriq; , nunc tormentis excuſſo, nunc baliſtis, nunc verò pennato: vt ocyus enim mors ad hominem perueniat, alitem illam facit, & pennas ferro tribuit.*

Quid ſi vidiſſet Plinius bombardas, ſeu tormenta bellica, quibus nunc non modò vrbium mœnia, ſed & montes & ſaxa ruunt, & dimouentur?

Ferrum ex ſe minimè malũ Ferrum autem tot malorum cauſa non eſt, ſed humani fraus ingenij ſceleratiſſima, quæ peſſimè ferro vtitur, quod ex ſe malum haudquaquam iudicandum. Ex eo enim abſceſſus ſeu vomica aperitur, ſanguis putridus in venis educitur, empyematis purulenta ſanies extra thoracem eiicitur, oſſium fragmenta, aut aliæ res cerebro moleſtæ extra caluariam ducuntur, confecti carie dentes euelluntur, vlcerum cadaueroſa caro tollitur, membrum putre, ne in conſortium totum trahat, abſcinditur. Quid plura? ferro vix vita, imò nullo modo carere poteſt, alioquin pro domibus ſpeluncæ vnguibus effodiendæ, & belluarum more victitandum.

Ferri ſpecies. Sunt autem ferri duo genera: vnum generis nomen retinens, abſolutè ferrum dicitur: alterum quod magis defæcatum, chalibem, & ab acie, quam gladiis ex eo *Species chalybis.* factis præbet, Acierum vulgus Gallorum nominat. Illud rurſus duplici diſcrimine agnoſcitur: vnum enim eſt, quod & liqueſcit & ducitur, ex quo nempe multa fiunt inſtrumenta ruſtica: aliud, quod liqueſcit quidẽ, ſed non ducitur, & facilè frãgitur, ex quo fiunt lebetes fuſiles, & alia multa ad vſum culinarum. Poſt id operis non inutile eſt, vt credit Scalier *exercit.* 88 denuò enim funditur, vt etiam alterum, quod ipſe ſcripſit tantùm molleſcere: vtrumque enim ignis vi ardentiſſimi liquari vidimus. Súntque nonnulli Luteriæ, qui ferrearum ollarum fragmenta quæritant & emunt, quæ ad fornaces denuò liquanda conuehunt.

Chalybs, quid. Chalybs autem à multis dicitur *ferrum accuratè defæcatum*, multique ex eo illum efficere iactitãt. A Cha- *Vnde dicatur.* lybone oppido Aſſyriæ nomen habet. Laudatur omnium maximè Damaſcus: Gladij enim Damaſceni etiam ferrum ſcindunt.

Ex chalybis ſcobe paratur puluis, quem Chymiatri

Crocum

Crocum Martis vocitant. Verùm ſcobs ferri, vt decet, apparata, æquè valere comperitur. De vtroque in Officina diſſeruimus. *Crocus Martis.*

Vt autem ex ære fit erugo, ſic ex ferro ferrugo, quæ ipſius rubigo eſt, à qua velut in vindictam, quod ſanguinem effundit humanum, eroditur & abſumitur, & ferrum omne hominis cruore tinctum, quam mox rubiginem contrahit. *Ferrugo.*

Eructat adhuc quoddam excrementum, quod modò ſcoriam, modò ſquamam, modò recrementum, modò ſtercus ferri nuncupant. Squama tamen ſeu batitura magis propriè dicitur, quæ è ferro, dum malleis percutitur, excutitur: recrementum ſiue ſtercus, quando tantùm ignitur, expuitur. *Scoria ferri.*

Rubiginem ferri curandis vlceribus conferre aſſeuerant, eàque Telephum Myſinorum regem ab Achille ſauciatum, ſanatum ſcribunt: Ea enim, vt & ſcoria, ſtringit & ſiccat: vnde emplaſtris quibuſdam exſiccatoriæ facultatis permiſcetur.

Ferrum autem omne vim habet roborantem, atque ex eo aquæ quædam Normanæ, Forgenſes vocant medicatas, & eximias vires mutuantur. *Vires.*

CAP. VIII.

De ſeptimo metallo.

SEPTIMVM metallum nonnulli dicunt eſſe Mercurium, alij Electrum, neutrum tamen verè metallum eſt, niſi potentia tantùm tale argentum viuum dixeris. Verius metallum dici videtur Stibium, alterum inſigne Chymiſtarum Idolum, vnicum Empyricorum Catharticum, quo omne morbi genus expugnare iactitant, ſed aliis aluum ſuſque deq; mouendo anxiè perturbant, alios hypercatharſi ſemper moleſta miſere laceſſunt, nonnullos interimunt, paucos ſanitati reſtituunt.

Medicus Anglus ex Paracelſitico genere, alioqui in arte Chymica valde inſignis, inquit Louanienſis Medicus Corn. Gemma *lib. de diuin. natur. charct.* febre *Hiſtoria memorãda de vſurpato antimonio.*

Digitized by Google

quadam detentus, vnà cum vxore, tum huic, tum ſibi ipſi porrexit antimonium præparatum, vt vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortiſſimam verſa vitam cum morte commutauit; hic autem primo conqueſtus inſomnia, vigiliáſque continuas à deiectione non pauca ante ſeptimum diem in delirium venit; à delirio ſtatim factus eſt epilepticus: ex epilepſia in coma lethargicum incidit, cui quid apoplecticum miſceretur. Eo ſopore detentus triduum rurſus ad inſaniam rediit, horrendóque furore agitatus, non multo poſt expirauit, & à communi lecto communem vxori tumulum eſt ingreſſus.

A multis tamen tanto artificio præparatur antimonium, vt oportunè datum miros effectus producat. Ex eo enim fit eximium quoddam ſudorificum, quod nulli cedit. Nec improbandus eſt omnino puluis ille, quem Stibij florem appellitant, qui à peritis artificibus paratus. & à doctis exhibitus, ſæpe mirum in modum prodeſt. Huius parandi modum & exhibendi conſuetudinem veri Medici ſolent aſpernari, quod alia multo præſtantiora habeant medicamenta, quibus morbis quibuſlibet medentur ſecurius.

Flos ſtibij

CAP IX.

De Ceruſa.

Ceruſa quid.

VT ferrum ferruginem, æs æruginem, ſic plumbum plumbaginem quandam eructat, quam alij ceruſam, alij plumbi florem, alij ex Galeno 9. *ſimpl.* pſymmithion nominant.

Licèt autem ceruſa aceti beneficio erumpat, ſicut & ærugo, non tamen vt ea viridis eſt, ſed albiſſima, vnde pictores, quibus inſeruit frequentiſſimè, album plumbi vocitant. Fit autem ad hunc vel ſimilem modum:

Modi cõficiendi ceruſam, 1.

Infunditur acetum acerrimum æſtate in vrceum oris lati, aut aliud fictile vas idoneum: ſuperponitur lamina plumbea: ita operitur vas, vt nihil expiret: vbi lamina fuerit reſoluta, vt decimo die & aliquando citius, aliquan-

aliquando tardius contingere ſalet, & deciderit craſſamentum in fundum vaſis, colligendum & ſiccandum: mox truſatili mola terendum, cribrandum, deinde in maſſam aut paſtillas cum pauco aceto cogendum & ſeruandum.

Fit adhuc ex ſcobe plumbi in acetum perquam acerrimum decem dies immerſa & reſoluta. Aliquando etiam ex laminis eiuſdem infuſis & deraſis, iterúmque maceratis & adhuc deraſis. Atque hoc denuo repetito. donec laminæ ſint reſolutæ: tum colligitur raſura, teritur, cribratur, cum aceto cogitur. 2. 3.

Albiſſimam autem ceruſam non modò pictores exoptant, ſed & mulieres ad faciem fucandam, eius tamen indebito vſu dentes nigreſcunt, carie eroduntur, & oris fœtura naſcitur. Laudatiſſima eſt Rhodiaca, vel illi ſimis, quæ nunc Puteolis dicitur.

Torretur porrò ceruſa fictili nouo, prunis flagrantibus, & vſtione colorem rubrum acquirit, fitque non quidem ſandaracha, vt quidam malè putarunt, ſed ſandix, quæ minium quoddam artificiale eſt, de quo ſupra mentionem fecimus.

Antequam autem ceruſa in emplaſtrorum, vnguentorum & collyriorum veniat compoſitionem, debet præparari, hoc eſt, ablui, vt mediocriter deſiccet & aſtringat, ſine aliqua mordicatione, in liquore conueniente, vt aqua interdum ſimplici, ſæpe roſacea hoc modo:

Ceruſæ præparatio.

Ceruſæ quantitas idonea ſumitur, in mortario lapideo cum piſtillo ligneo teritur; dein aqua effunditur, agitatur: tum quieſcere permittitur: vbi in pilæ fundo ceruſa quieuerit, aqua abiicitur. Rurſus alia affunditur, agitatur, reſidere craſſamentum ſinitur; aqua, vt ante, eiicitur, atque denuò noua immittitur: ídque toties iteratur, donec aqua vltimo affuſa & agitata, pura, & clara, & ſordis omnis expers appareat.

His ritè peractis, ceruſa ſuper porphyrio læuiganda, ſiccanda, atque rurſus terenda, cum aqua roſarum in paſtillos fingenda, & ad futuros vſus reponenda. Sunt, qui aceto terunt, & ſubigunt in maſſam: alij alio liquore intentioni accommodato.

Vires. Ceruſa refrigerat, ſiccat, aſtringit, extenuat, explet, excreſcentia leniter reprimit, & ad cicatricem perducit. Per os autem non ſumitur, niſi periculosè.

CAP. X.

De Cadmia vtraque, factitia & foßili.

CADMIA, Climia Arabibus dicta, vel foſſilis eſt, ac natiua, quæ lapis Calaminaris, vel Cadmia lapidoſa, & æraria nuncupatur. Ea enim artifices vtuntur ad efficiendum æs luteum, quod officinæ Aurichalcum & Orichalchum, vulgus Lethonem nominant.

Cadmia foßilis quid. Natiua autem reperitur ſæpius in metallorum fodinis, licet eorum ſit expers. Subflauus eſt lapis, admodum durus, luteum, dum accenditur, colorem eructās. Non accenſus autem bicolor apparet, videtúrque is eſſe lapis, quem Albertus Didachon, ſeu Dæmonis lapidem vocat. *Lapis Calaminaris.* Aliquando in riuulis Cypri & torrentibus inuenitur lapis Calaminaris, qui quod vnicolor non ſit, à quibuſdam Iris gemma vocatur, de qua ſuperius. *Iris gemma.* Re vera tamen nec Iris, nec Didachos eſt.

Cadmia factitia. Cadmia verò factitia corpus eſt denſe concretum ex fuligini æris liquati in fornacibus, egeſta flatu, & lateribus, cameriſque fornacum inhærente. At ſi non terram, ſed lapidem, inquit Galen. *c.3 lib 9. ſimpl.* nuncupare volueris, ex quo in fornacibus ſecernendo, partim fit æs, partim Cadmia, partim Diphryges, nihil ſanè retulerit. Quin & à Pyrite lapide in fornacibus vſto fit Cadmia.

Sunt autem Cadmiæ factitiæ quinque varietates: *Capnitis* Prima dicitur Capnitis, quæ in ipſo fornacum ore reperitur: éſtque tenuiſſima, exuſta & nimia tenuitate ſimilis fauillæ. *Oſtracitis.* Secunda eſt Oſtracitis, quæ magna ex parte nigra eſt, teſtaceámque faciem habet, & grauitatem maiorem: ob id in terram & infimam partem fornacis

nacis, ſeu in pauimentum delabitur . omniúmque ſordidiſſima eſt , & ſpodos ſeu ſpodium Galeno dicitur, de quo mox plura dicemus. Tertia & quarta in media fornacis parte reperiuntur, Placitis nempe & Botrytis. Placitis , ſeu Placodes , quaſi cruſtoſa eſt , & ſegmentis quaſi zonis quibuſdam cincta , quæ minus ponderoſa eſt , & lateribus fornacis adhæreſcit. Sub hac onichitis comprehenditur. Botrytis, hoc eſt, recemoſa modicè grauis eſt, facie & colore ſpodij, quę fracta cinerulenta eſt,& æruginoſa. In editiore fornacis parte , quam placodes coacta reperitur & colligitur. Quinta eſt velut æris liquati tenuior fuligo , quæ ſuperiori parti fornacis adhæreſcit, de qua poſt fuſius. *Spodos.* *Placitis.* *Onichitis* *Botrytis.*

Omnis autem Cadmia in Cypri fornacibus optima & maximè , quæ ex eo lapide fit , quem dignitate quadam Cadmiam nominant. Fit quidem etiam in fornacibus argenti candidior ac minus ponderoſa, ſed comparanda nunquam ærariæ.

Cadmia leniter deſiccat, abſtergit , & vlcera humida & putreſcentia adiuuat , & ad cicatricem ducit. *Vires*

CAPVT XI.

De Spodio.

NIHIL tam frequēter inculcatur in pharmacopoliis,vel potius auditur,nihílque minus intelligitur, quàm Spodium , quod omnes, quotquot nouerim , pharmacopœi duplex conſtituunt, vnum Græcorum, & Arabum aliud,atque vtrumque, vt idē nomine, ſic re & natura longè diuerſum. Sed vt liberè dicam, Spodium nullum Arabicum, niſi fictitium,vt alibi docuimus, móxque docebitur.

Spodium Græcorum , quod vnicum eſt,in æris fornacibus inuenitur,vbi pompholix, cui congener eſt , ac conſociale,fitque tum,cùm fauillę è metallo, dum coquitur,emicantes, ſurſum aſcendunt & propter grauitatem in terram , ſeu pauimentum delabuntur : Simul *Spodium Græcorū vbi & quando fiat.*

enim vt refrigerantur. ſordibus commiſcentur. Hinc concretus ex iiſdem fauillis glomuſculus, ſpurcitia quadam inquinatus, Spodium Græcorum dicitur, cuius tantùm eſt vſus ad externos affectus.

Spodium Arabum vnde fiat

Spodium Auicennæ & reliquorum Arabum, ſi quod ſit, ex materia fit multum diſſimili, ex cannæ videlicet radicibus tantùm vſtis: quibus tot ac tam eximias dotes tribuit Auicenna *cap. 6 7. tract. 1. li 2.* vt mirari ſubit nimiam hominis credulitatem, aut in ſcribendo ſimplicitatem. A ratione ſiquidem alienum eſt, eiuſmodi radicem vſtam, ipſi ſpodium dictam, cor recreare, animi deliquio prodeſſe, ſiti, inflammationi ſtomachi, tremori, melancholiæ, & aliis affectibus multis ab eo enumeratis conferre.

Ebur vſtum nõ eſſe ſpodium, ſed antiſpodium.

Demus autem Arabicum hoc ſpodium hæc omnia recenſita præſtare, attamen non debet præſcribi, quia nondum ad nos eſt delatum. Eius verò loco nimis oſcitanter pharmacopœi ebur vſtum ſubmittunt, ſpodiumque imperitè nominant: cùm potius ſit antiſpodium, velut id ipſum, quod fit, frondibus ficulneis, myrtheis, & rebus aliis concrematis, de quibus plura dicit Dioſcorides.

Vt verò crudum ebur viribus & natura multum diſſidet à cannis crudis, ſic & illud vſtum ab ipſis vſtis. Crudum enim ebur præſtantius eſt ſeipſo concremato ác vſto.

Spodium Arabicum non haberi.

Cùm igitur ſpodium Arabicum non habeatur, nec ſi haberetur, viribus ab Auicenna enumeratis nequaquam eſt inſignitum, neque analogum datur illi antiballomenon, ſeu ſubſtitutum, ex remediorum formulis expungendum, cùm verè vnicumtantum ſit ſpodium, Græcorum nempe, quod per os nec ſolet, nec debet aſſumi.

Tabaxir.

Eſt autem in Barbariæ linguæ interpretes reiiciendus error, qui pro *Tabaxir* Arabum, ſeu *Traeſir* Indorum ſpodium verterunt. Eſt verò *Tabaxir* Perſica vox ſecundùm Garciam, quæ lacteum humorem, ſeu liquorem aut ſuccum dulcem ſignat, à Barbaris *Sacar mambu* dictum. Gignitur in arundinibus, vel potius arboribus adeò magnis, vt ex earum trunco cymbas

Sacar mambu.

multas faciant, quæ ſingulæ inter duo internodia tantùm excauatæ duos viros admittere queant, in quibus Indi vecti celeriter nauigant, & à crocodilis tuti ſũt.

Succus porrò earum arborum admodum niger ac cinereus *Tabaxir* eſt; quem non ſolum ineptè Spodium dixerunt, ſed cineres earundem vſtarum eodem nomine donarunt. Cùm antiſpodium fiat ex cineribus, ſecundùm Dioſcorid. poſſunt quidem cineres cannarum antiſpodium dici, & ſpondij Græcorum defectu ſubſtitui, nunquam autem per os ſumi. Ergo cùm *Tabaxir* non detur, ex quo iniquè ſpodium quoddam fictitium detorſerunt, & ridiculè ebur pro illo vſſerunt, vnicum tantùm ſpodium, Græcorum videl. admittendum: quod cadmiæ factitiæ ſpecies eſt, vt etiam pompholix, cuius nunc ſuſcipitur inquiſitio. *Antiſpodium.*

CAP. XII.

De Pompholigine.

POMPHOLIX tenuiſſima & volatilis eſt fauilla, quæ, dum æs in fornacibus perficitur, in altum euolat, & ſupernæ earum parti, adhæreſcit. In principio cùm fit, velut in bullas prodit, aut glomuſculos vellerum ſimiles coit, & farinæ modo contacta diſpergitur. Eſt enim veluti candidus cinis, & vſque adeò leuis, vt in ſublime facile feratur, & farinæ volatilis ritu ſuperiori fornacum tecto hæreat. Ea dũ propter leuitatem ſurſum effertur, alia propter grauitatem in pauimentum recidit, quæ ſpodos eſt, de quo ſupra, fiúntque ſimul ambo in eadem fornace, atque tantam habent inter ſe cognationem, vt vnius defectus, alterius vice poterit facile ſuppleri. *Pompholix quid.* *Spodium Græcorũ.*

Pompholix à Seplaſiariis quibuſdam vocatur Nil, & aliquando Nihili, ab aliis bulla Cadmica, à Mauritanis Tuthia: cuius duas nonnulli tradunt varietates: vna ſubpinguis eſt, quæ ad æris colorem vergit: altera magnopere candida & leuitatem ſummam nacta, mi- *Nil & Nihil. Tuthia.*

Digitized by Google

nus laudata: nam optima creditur Cypria, inquit Dioſcorides *lib 5. cap. 85.* quæ accepto aceto halitum æris præſtat, colore aliquantum piceo, ſapore cœni horrido.

Tuthia præparatio. Antequam autem in vſum veniat, ſolet præparari, hoc eſt, ablui, hoc modo: Pompholix linteolo modicè raro excepta, & ligatata in vaſe aqua limpida pluuiali aut fontana pleno, huc illuc ducitur & tribulatur, vt eius vtilior & tenuior pars in aquam effluat, impurior, & magis excrementoſa atque inutilior in linteo remaneat: Reſidere permittitur, & aqua effunditur, atque alia denuò affuſa, idem opus repetitur, donec in linteolo nihil vtile maneat. Alij multi ſunt eius abluendæ modi, quos Dioſcorides fuſiſſimè deſcribit.

Vires. Pompholix medicamentorum propè omnium, quæ citra morſum deſiccant, præſtantiſſima: ob id ad vlcera cancroſa & alia maligna, & oculorum fluxiones efficaciſſima. *Galen. 9 ſimpl.*

CAP. XIII.

De Lithargyro.

Lithargyrus quid. LITHARGYRVS, ſeu Lithargyrium, eſt *metallorum igni purgatorum velut ſpuma:* vel eſt *fæx tenuior argenti à plumbagine repurgati, vi follium excuſſa & expulſa.*

Vnde fiat. Licet autem eius materia multiplex ſit, quàm alij plumbum, alij argentum, alij aurum, alij Galenam dicunt, à plumbo tamen ferè ſolo ſuam ducit originem, quod argenti recrementis commixtum, & igni liquatum ac excoctum, tandem ſecernitur. Omnia enim argenti recrementa facilè per ignem ſecernuntur, quæ ſi fuerint plumbea, vt eſſe ſolent, vel ærea, coctione in lithargyrum vertuntur: qui vbi refrixit, nonnunquam aureus, nonnunquam argenteus apparet, pro coctionis breuitate aut diuturnitate.

Chryſitis. Qui autem colorem ementitur, modò Chryſitis, modò

modò Celauritis nominatur; qui argentum, Argyritis: non tamen quod hic argentum contineat, aut ille aurum, ſed quia alteruter vel magis vel minus fuerit excoctus, vel plus ærei, vel argentei vaporis ab argento detracti, intra ſe receperit. *Celauritis.* *Argyritis*

Fit enim potiſſimum lithargyrus in fornacibus, in quibus repurgatur argentum è plumbo argenti recrementis admiſto: vnde potius ab argento, quam auro, aut aliis metallis nomen habet; lithargyrus enim quaſi lapidem argenteum portendit. *Lithargyrus vbi fiat.*

Omnis ergo lithargyrus argenti quædam eſt ſoboles, nec qui auri modo flauet, ab auro proficiſcitur, vt putarunt nonnulli: licèt ab eo cognomen ſortitum, lithargyirus auri dicatur. Gradus enim & intentio caloris non modo colorem mutat, ſed calorem ſæpe intendit, aut minuit, & nomen variat. Sic Diphryges, quaſi bis coctum, aut toſtum dicitur, quod *æris perfecti velut fex eſt ſubſidens, & ima fornacum parti cohærens*, tanquam vſtorum in foco lignorum cinis: ablato ære viſitur, poſt aquæ frigidæ affuſionem. Acre eſt, vt æs vſtum, vehementer ſiccat, vlcera rebellia ſanat. Duobus aliis adhuc modis fit ſecundùm Dioſcoridem & Plinium. *Diphryges quid.* *Eius vires.*

Prẹter autem duas lithargiri differentias, quas Dioſcorides pro vnica tantùm vſurpat, alias adhuc duas recenſet, nempe molybditin, quæ fit in fornacibus ex arena, donec perfectè igni incaleſcat: & præterea alteram, quæ fit ex plombeis laminis, quæ omnium eſt vſitatiſſima, quæ frequentiſſima. *Molybditis vbi & vnde fiat*

Omnibus autem præfertur Chryſitis, ſolet tamen à plumbo & ſcoria repurgari, priuſquam medicamenti cuiuſdam ingrediatur compoſitionem. Ex Dioſcoride vritur & lauatur, vt Cadmia. Nunc verò tantùm tenuiſſimè læuigatur in mortario, aqua deſuper limpidiſſima affunditur & agitatur: dein in aliud vas coniicitur: tum alia affunditur & agitatur, & vbi turbida fuerit, ad præcedentem adiungitur: ídque toties iteratur, donec plumbum & fæces in mortario

Digitized by Google

ſubſideant, & omnis ſubſtantia tenuior cum aqua fuerit educta, quæ quieſcere permittitur, vt in fundo remaneat lithargus ſolus ac ſyncerus, qui aqua priùs effuſa, colligendus & ſuper marmore ita læuigandus, vt nulla eius in lingua aſperitas percipiatur.

Lithargyrus refrigerat, aſtringit, reprimit, occludit, caua explet, exterget, ad cicatricem ducit, & ad femorum intertrigines valet.

Finis Libri Secundi.

DE

Digitized by Google

DE MATERIA MEDICA.

LIBER TERTIVS:

De medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus ſumptis.

PRÆFATIO.

NATVRA rerum mater optima nihil imperfectum aut fruſtraneum vnquam agens, plantas animalium gratia, & cætera cum plantis animalia produxit: Manſueta quidem propter alimoniam & aliam vtilitatem: fera, etſi non omnia, illorum tamen plurima propter cibum & alia adiumenta, vt medicamenta & indumenta. Propter victum alia aliis inſidiantur, vt minoribus maiora, quæ quod à ſe grandioribus tuta non ſint, ſolerter cauent. Muſcas enim venatur, vorat aranea, araneam lacerta, la-

certam pauogallus, homo pauogallum, lupus hominem, lupum canis, canem interdum lupus. Omnia verò homini inſeruiunt, & vſum aliquem præſtant. Nullum ſiquidem eſt adeò putidum inſectum, ex quo quandam ſibi non vendicet vtilitatem. Sæpe autem ex imperfectis & intemperatis quæritat medicinam, ex perfectioribus & temperatis alimentum & medicamentum, ex quibus nunc vngues aſſumit, & cornua, nunc pilos & excrementa, nunc ſanguinem, carnem & medullas, nunc coagulum, teſtes & oſſa. Animalium porrò quædam alia medentur, vt vrſis formicæ, has ſiquidem illi ad famen explendam non ingerunt: Alia malis ab eis inflictis, vt ſcorpiones vulneribus ab iiſdem illatis: Alia aliis etiam ſui generis, atque etiam ſibiipſis, nam canis ſauciatus plagam lambendo deterget, ſiccat, & ad cicatricem ducendo ſanat, & mumia, ſanguis & axungia hominis homini ſanando ſæpe conducunt. Nam vt calor manus ad ventriculum admomotæ familiaritate quadam eius robur firmat, & coctionem iuuat, ſic axungia hominis, parti cuipiam imbecillæ adhibita eam roborat, & vi diſcuſſoria excrementitios humores reſoluit. Vix tamen, vt liberè dicam, ex humano cadauere medicam materiam ſoleo mutuari,

Animalia animalibus medentur.

cùm

cum tota tellus infinitis aliis medicamentis ſcateat, quæ viribus eximiis nobilitantur, quáſque præſtat ad vſum medendi vſurpare, quam ad hominis carnificinam confugiendo inefficaciores perquirere. Ne tamen quid huic poſteriori libro deſit, in quo medicamenta ex animalibus integris, vel eorum partibus ſumpta deſcribuntur. De ſanguine humano, & Mumia, breuiter aliquid proferemus.

CAPVT I.

De ſanguine humano.

CHYMISTAE ex ſanguine hominis oleum educunt, & aquam ſtillatitiam, Dogmatici ferè tantùm vſurpant ad emplaſtrum enterocelæ dicatum. Cuius loco ſuillus rectè, conſilio Galeni, *lib. 3. de alimentis*, ſubſtitui poteſt; *Sanguis ſuillus*, inquit, *ad ſanguinem humanum maximè accedit, ita vt quiſquis humanum ſanguinem alicui morbo vtilem eſſe ait, id in ſuillo comprobet.*

Eſt autem ſanguis naturæ theſaurus, iecoris αἱματωτικοῦ primi organi, calore, ex puriore chyli portione, in maioribus venis genitus, per quas tanquam per tubos ad ſingulas partes corpori alendas defertur, in illíſque quandiu continetur, liquidus eſt & ruber, extra effuſus citiſſimè concreſcit; Damarum tamen &

ceruorum ſanguis, quod fibris careat, coitu firmo non concreſcit, ſed fluido, *c.6.lib.3.de hiſt.anim. Ariſt.lib.de carn.* inſtar lactis, nam *ſanguis omnis non concreſcit fibris ademptis,* inquit Hippocrates.

Materia corporis. Sanguis autem, cum totius corporis ſit materia, ex Philoſopho *cap.5. lib 3. de part.* in homine, qui regula eſt omnium viuentium, tenuis & ſyncerus eſt, calidus & humidus, ſuccorum optimus. Non tamen ſimplex humor, ſed pituitæ & vtriuſque bilis eſt particeps: Ob id Hippocrates quatuor humores materiam eſſe generando homini tradidit, ait Galenus *lib.2.de temp.lib.2. de element.*

Sanguis quid. Sanguis igitur *humor eſt ex temperata chyli parte, in hepate genitus, ſubſtantia, & omnibus qualitatibus mediocris, rubeus colore, dulcis ſapore, in venis & arteriis naturaliter contentus, vt in partes omnes dirigatur, lib.3. de part.animal.* Quemadmodum enim de vno fonte, & vna origine aqua riuis multis deducitur, aliiſque ab aliis ductus excipiunt, quouſque humor in omnes partes deueniat; ſic natura ſanguinem per totum corpus cenſuit deriuandum, cùm is omnium materia ſit.

Non eſt verò ſanguis ægrotorum, aut cuiuſlibet intemperati viri colligendus & ſeruandus in officinis ad emplaſtri dicti confecturam, ſed è bene temperato & minimè morboſo homine, ſi fieri poſſit habendus, velut ex his, quibus iudicis ſtatuto caput truncatur. Sic enim venis ſimul & arteriis ſectis, promiſcuè ſanguis arterioſus & venoſus colligitur, qui ſtatim grumeſcit.

Neque tamen ſanguis hic, neque alius animalis magni ducendus eſt ad emplaſtrorum aſtringentium confectionem, quod is ſiccatus & aſſeruatus, vix quicquid natiuæ bonitatis retineat, nec vllam qualitatem aſtrictoriam, aut aliam acquiſititiam inſignem aſſumat.

* * *

CAP.

CAP. II.

De Mumia.

MVMIA Rhaſi & Auicennæ vox Arabica eſt, Piſſaphaltum indicans. Iſaac Perſicam eſſe dicit, quæ liquamen quoddam, in ſepulturis inuentum notat, in quibus hominum cadauera aromatis condita multos annos ſeruata fuere. Abs quodam dicta eſt Cerops, ratione mihi prorſus ignota, niſi forſan, ceræ quod habeat conſiſtentiam: *Num* enim Perſis cera eſt, olim tamen erat liquidior. *Cerops.*

Reperiebatur tantum in regum & heroum Ægyptiorum ſepulchris, qui quandam futuræ reſurrectionis cognitionem habentes, vt humanum corpus diutiſſime ſine corruptela ſeruarent, myrrha, cinnamomo, aloë, aliiſque pluribus aromatis condiebant. *Cur Ægyptÿ corpora condiebant.*

Multos autem poſt annos, cum per bella milites omnia deuaſtarent, ſepulchra funditus euertentes, in quorundam feretris, liquorem quendam mellaginis inſtar ſpiſſum, odoratum, nec inſuauem inuenerunt; quem cum Ægyptij Medici ac Philoſophi, probabiliſſima ratione fulti, eximiis pollere viribus arbitrarentur, ad quorundam affectuum curationem valere crediderunt, & dederunt; nec eos fefellit euentus. Multos ſiquidem ſanitati illius vſu reſtituerunt.

Quapropter hac experientia facti audaciores, hanc condituram in aliorum, præſertim magnatum, ſepulchris quæſierunt; quibus inuerſis & exhauſtis ſic enim ſæuiebant in mortuos, tandem ad virorum infimæ ſortis tumulos manus iniecerunt. In quibus licet multo deterius liquamen, cadauéroſam nempe ſaniem inuenirent, eam ipſam tamen aſſumebant, Mumiam appellabant, & ægrotis dabant.

Sic ita huius inualuit vſus, vt multorum corpora ſeu peſte, aut lue Indica, vel elephantiaſi, aut pſora mortuorum, ſale & alumine conſperſa fuerunt, è quibus poſt aliquot menſes, ſanies putris decidens pro Mumia habita & empta ſit. Et, quod mirum eſt, multi

multorum in Arabiæ mediis arenis ſuffocatorum, & exſiccatorum cadauera Mumiam vocitant, & horrendum dictu, per os aſſumenda tradunt.

Inepta de Mumia quorundam opinio.

In eóque multi ſunt adhuc errore, vt Mumia tantum ſit cadauerosa, ac putris caro corporis cuiuſdam corrupti. Meminíque vidiſſe doctum quendam virum, ſed in re medicamentaria non ſatis verſatum, qui cùm in cœtu quodam clariſſimorum virorum de Mumia ſermo haberetur, qui nullam nunc veram haberi contenderent, diceréntque, hanc ipſam, quæ nunc circumfertur, tabum quoddam eſſe, ſeu illuuiem fœtidam potius, quàm antiquorum Ægyptiorum regum, à multis annis conditorum in ſepulchris liquamen, quod non modò ſuauiter fragrabat, ſed eximiis pollebat viribus: *Imò*, reſpondit ille, *mumia corporum eſt exſiccatorum caro, nupérque vidi eam exſiccatam, adhuc coſtæ inhæreſcentem.*

Mumiã antiquorum non amplius haberi.

Sic impia credulorum animis inhæſit opinio, qui ex hominis carnificina virus quoddam tetrum, olidúmq; colligentes, nefaria conſuetudine à perditis viris introducta ægrotis exhibent. Tantum enim abeſt, vt Ægyptiorum antiquorum habeamus mumiam, quæ pauciſſima fuit, breuíſque deſiit, cum ne quidem Auicennæ mumia, quæ ex ſanie humana piſſaphalto mixta, conſtabat, nobis ſuppetat, ſed tantùm expreſſus putridi cadaueris ſuccus inſpiſſatus, qui nunc magno mortalium damno, in Pharmacopoliis ſeruatur, quem periti ac prudentes viri nunquam ad medicum adducent vſum. Abſurdum enim eſt dicere, Mumiam eiuſmodi hìs prodeſſe, qui ex alto ceciderunt: Quin potius hìs obeſſe, atque aliis omnibus, qui ea ſunt vſuri, ſit credibilius: Quibus enim veremur, ne ob caſum, aut ictum ſanguis grumeſcat, conducibilius eſt poſcam, aut oximel, aut aliud incidens medicamentum exhibere.

Cum autem nulla officinæ noſtræ compoſita medicamenta axungiam humanam excipiant, de ea fuſius nihil.

CAP.

CAP. III.

De ſanguine hirci.

HIRCVS vel peregrinus eſt, ac cornutus, vt Æthiopicus, & Creticus, vel noſtras ſeu noſtra in regione natus, qui aliquando cornibus exultat, aliquando iiſdem mutilus eſt. Vtriuſque ſanguis, vt docuimus in Officina, apparatus plurimum ad calculos atterendos valere creditur, éſtque baſis eius eximiæ confectionis, quam Lithon tripticon vocauimus, ad cuius commentarium illius præparandi modum adiunximus.

Hircorũ peregrinorum varietas.

Pazan.

Hircorum autem peregrinorum, vt obiter dicam, multæ ſunt varietates, inter quos commendatur Perſicus, *Pazan* lingua vernacula dictus, ex cuius ventre lapis Bezar, ſeu Bezoar, vt loquitur vulgus, cuius vſus commendatur plurimum, eruitur, aduerſus virulentorum animalium morſus, venena & morbos omnes malignos, vt poſtea fuſius dicetur.

Hircus Creticus.

Creticus ſic à Creta inſula, quæ vt Anglia, lupis caret, Gallis *boucrſtain* dictus, pilis breuibus & flaueſcentibus induitur, bina cornua, longáque gerens ad dorſum incurua; Tantæ agilitatis eſt animal, vt ex ſcopulo in ſcopulum deſilire ſoleat, ſex etiam paſſuum ſpatio diſtantem. *Bellonius.*

In rebus venereis ſocium facilè admittẽtes, vnde dicantur cornuti.

Inter hircos ſeu capras ſylueſtres numerantur Ibices, Rupicapræ, Oryges, Damæ, & Pygargi: hæc tamen animalia multum à ſe inuicem diſtant, & omnia ab hirco noſtrate, qui ſolus inter animantia in rebus venereis ſocium patienter admittit, vnde qui non ægrè idem patitur, Cornutus, hircorum inſtar, per Sarcaſmum dicitur.

Strepſiceros.

Strepſiceros quibuſdam hircus dicitur, verius tamen aries dicendus, cui duo ſunt cornua, in gyrum canaliculata, vt vnicornu erecta, ad vſum medicum nuſquam expetita.

Monocerotem nõ eſſe figmentũ.

Strepſiceros in memoriam reuocat Monocerotem,

Digitized by Google

quem in rerum natura dari multi dubitant. tam rarum enim eſt animal, vt vix viuat aliquis, qui id viderit. Dubium hinc naſcitur, quod rarum ſit, quod ignoretur illius natura, quod inter ſe diſſentiant authores, qui de illo ſcripſerunt.

Datur tamen, etiam ſacræ paginæ teſtimonio, eiuſque cornu quotidie viſitur, & à Medicis aduerſus venena, venenatóſq; & malignos affectus præſcribitur. Nō minoris tamen, vt liberè loquar, facio cornua cerui, aut rhinocerotis, quàm monocerotis, de quo multi magis mira, quàm vera prædicant. Quodnam autem ſit animal, cuius naturæ, vbi degat, & quibus dotibus polleat illius cornu, poſtea pluribus explicabitur.

CAP. IV.

De ſanguine Leporis.

LEPORIS aſſatum ſanguinem calculo comminuendo plurimum valere, grauiſſimi viri ſcripſerunt, & experientia comprobauit. Eſt autem lepus animal notiſſimum, timidiſſimum, & velociſſimum, cui ſoli pilos in ore & ſub pedibus Ariſtoteles annotauit. Sunt, qui candidos vidiſſe ſcribunt: Tales tamē non eſſe, ſed apparere, certum eſt, nempe hyeme, dum niuibus, tanquam alba veſte teguntur.

Lepus cornutus.

Venatu cepit vnum cornutum illuſtris heros D. de Vitri, cuius cornu Iacobo Anglorum regi dono obtulit. Fabuloſum eſt, quod iamdiu plebeculæ mentibus inhærit, leporibus ſcil. vtrumq; ſexum, tanquam hermaphroditis eſſe, & vim vtramque gignendi, concipiendi ac pariendi habere.

Non ſolum autem ſanguis leporis, ſed & lepus integer, olla fictili operculata impoſitus, & in clibano vſtus calculos atterit, & expellit cum pauco vino albo aut aqua vel decocto idoneo ſumptus: ob id rectè ad Lithontripticon accedit.

Eſt &

Digitized by Google

Eſt & lepus marinus, ſic dictus, quod in mari naſcitur, & terreſtris referat effigiem, pulmonibus & grauidis inimiciſſimus, de quo videndus Rondeletius. *Lepus marinus.*

CAP. V.

De pinguedinibus, & primo de Medulla Cerui.

MEDVLLA in quouis animali oſſium eſt alimentum, calefacit, dolorem ſedat, reſoluit, emollitque ſcirrhos partium quarumuis, maximè ceruina, deinde vitulina. In aliis animalibus vel acrior & intemperantior. Ob id venatores ſtudioſè ceruorum medullas eximunt & ſeruant. *Medullarum in genere vires.*

Eſt autem ceruus animal notiſſimum, quod reliqua cornigera, ſiue formæ pulchritudo, ſiue cornuum amplitudo, ſi ramorum varietas ſpectetur, facilè ſuperat. Ceruæ tamen cornua natura denegauit, quæ mari primum oriuntur recta ſubularum inſtar, vnde ſubulones tum vocantur. Dein bifida, poſtea trifida, primíſque menſibus cute quaſi veſtita, & lanugine tenui ac molli hiſpida, ſed vbi creuerint, & aëri ac ſoli fuerint expoſita, aſpera, dura, glabráque redduntur. *Subulones quid, & vnde dicti.*

Omnia animalia cornigera caua cornua habent, ſolus ceruus ſolida, quæ quotannis decidunt, túncque cerui tanquam inermes ſeſe occultant interdiu, antequam noua renata ſint. Illa priora cornicula æquè laudantur ad corroborandum, & venenatos affectus oppugnandos, atque cornu Monocerotis. Genitale cerui ad pleuritidem, colicum dolorem, necnon ad dyſenteriam plurimum valere experientia comprobauit. In maiore oculorum cantho ceruorum antiquiorum concreſcit liquor quidam gummi modo, lacrymam cerui vocitant, qui mira proprietate ſudorem mouet copioſum, & venenatam peſtis, aliorúmque malignorum affectuum qualitatem oppugnat. *Ceruorũ genitalia.* *Lacryma cerui.*

Euryceros & Platyceros ex ceruino ſunt genere, ſed

Digitized by Google

eorum omnium naturam his deſcribendam relinquo qui abſolutam animalium hiſtoriam ſuſceperunt.

CAP. VI.

De ſeuo caprino.

MEDVLLA, ſeuum, adeps, & axungia, valde cognata ſunt, quæ in ſanguine præditis animalibus tantum reperiuntur, ſed non in omnibus omnia, *cap. 5. lib. 2. de part. anim.* Aliis enim alia tantum ſunt, vt cornigeris ſeuum, adeps biſulcis quibuſdam, adeps cunctis auibus & quadrupedibus multis. Sic enim axungiam eſſe veterem, vt ſalitam, quam Gallorum vulgus, *vieil oing*, vocitare ſolet, vt recentem, *ſaing doulx*, quæ ſcilicet ſalis eſt expers, nec à fibris purgata.

Adipis & ſeui diſcrimen. Differt autem ſeuum ab adipe, quod ſeuum vſquequaque fragile ſit, & cum refrixit, concreſcat: adeps liquidus ſit, miniméque aptus indurari, ait Ariſtotel. *cap. 17. lib. 3. de hiſt. animal.* Locis etiam diſcrepant, quod adeps inter cutem, carnémque ſoleat conſiſtere, ſeuum in omento, circa renes, ac in fine carnis ſemper eſt.

Quorum autem ſanguis corpulentior eſt, hæc ſeuum potius habent. Seuum enim terrenum eſt, ait Philoſ. *cap 5. lib. 2. de part. anim.* vnde fit, vt fibroſi ſanguinis modo cogatur. *Quænam animalia habeant ſeuum. Et quæ adipem.* Quamobrem, quæ non vtrinque dentata ſed cornigera ſunt, quia natura ſunt arida & terrena, hæc ſeuum habent. Sed quæ cornuum expertia ſunt, & vtrinque dentata & multifida hæc vice ſeui adipem habent, qui quod terrenam non habeat naturam, minus cogitur.

Seuum ergo cum adipe ſit magis terreſtre, potius ſumitur ad vnguenti Citrini confectionem. Seligitur verò caprinum, ſeu hœdinum, ſed arietinum minus idoneum non duco. Caper autem ſeu hœdus, cum animal ſit notiſſimum, de eo plura verba facere fruſtraneum.

CAP.

CAP. VII.

De axungia Suis.

AXVNGIA ſic *ab axibus vngendis ad rotarum faciliorem circumactum* dicta, multi eſt in medicina vſus; maximè verò ſuilla ad quorũdam vnguentorum, vt roſati, & emplaſtrorum, vt Vigonij compoſitionem. Omnium eſt liquidiſſima, inſtarque olei ſæpius effluit, magíſque emollit, concoquit, & reſoluit, quàm oleum, habétque qualitatem lenientem, & anodynam. Propterea humorum acrimoniæ mitigandæ, dolori ſedando, inflammationi contemperandæ, & humoribus reſoluendis vtiliter adhibetur, & cataplaſmatis ad eoſdem effectus inſtitutis peraptè permiſcetur. Quæ ex animalibus calidioribus, vt leone, detrahitur, reſoluentem vim habet maiorem. Suillum enim genus non eſt multum in qualitatibus primis intemperatum: ob id facilè & citò pingueſcit; éſtque animal multiparum, quod ante exactum priorem ætatis annum venere ſtimulatur, & congreſſum appetit, exercétque. Roſtrum habet repandum, collum breue & craſſum, ſetis rigidis hiſpidum. Teſtes mari hærent retro, nec longi penduli prominent, omnium ferè quadrupedum ritu. Dentes exerti & longi conſpiciuntur, quibus fœmina caret, aut certè ei multo breuiores, & vix extra os apparent. Vtrique cauda intorta, vt etiam apro, quem porcum ſylueſtrem nominant.

Axungia unde dicta.

Suilli generis temperies.

Cur ſues facilè pingueſcunt.

CAP. III.

De axungia Vrſi.

VRSI axungia calidior & ſiccior eſt ſuilla, & vtraque qualitate inferior leonina, velutíque inter ambas media. Non tantum ad alopecias & perniones commendatur per ſe, ſed vnguentis reſoluentibus miſta, qualitatem eorum reddit efficaciorem.

Digitized by Google

Vrſus quodnã animal. Eſt autem vrſus animal aſpectu horridum & mugitu, nam vox illius iracunda & minax eſt, *plenáque terroris rauco de gutture fertur.* Os illi valde patulum, dentes ſerrati, nares hiulcæ, aures decurtatæ, totum corpus proxilioribus pilis hiſpidum, & cauda tam breuis, vt vix queat agnoſci.

Vrſa veneris eſt appetentiſſima, marémque ſæpius ad congreſſum ſolicitat, ſupináque initur mulierum more,& ſimilibus, ac mutuis complexibus. Informem autem molem non parit, quam poſtea lambendo effigiat, vt plebecula hucuſque credidit: quem errorem improbat Scaliger *exer.* 15. *contra Cardan.*

CAP. IX.

De axungia Anſeris.

INGRATI quid omnes habent axungiæ, quo ventriculum ſubuertunt: Anſerina tamen ſuauitatem quandam præ ſe fert, quæ eam commendat in ruſticorum culinis, à quibus auidè expetitur. In Pharmacopoliis quoque celebratur ad medicinam; Nam & per ſe adhibetur meatui auditorio ad tinnitum, qui grauem auditum præcedere ſolet, atque pluribus aliis medicamentis externis, reſoluentibus commiſcetur. *Vires.*

Eſt autem anſer & carniuora, & frugiuora auis, quæ tum in aquis & paluſtribus locis, tum in ſolo ſicciore verſatur, amphibitúmque volucre perhibetur, tam domeſticum, quàm agreſte ac ferum, quod ſedem ac ſolum certis temporibus mutat, gregatímque volat, vt grues.

Anſeres autem non minus ſolertem præbere cuſtodiam, quam canes, ſuperſtitioſi credunt, quod ſemel atque ex euentu Romanis profuerint, quos à ſomno profundiore clamore ſuo excitantes, Capitolium ſeruauerunt. Illi enim excitati quoſdam ac paucos milites Gallos conſpexere, qui ſcalis ad ipſius muros è recțis

ctis conſcendebant, in quos vi & violentia quampluximi irruentes ſuum Capitolium ſeruarunt. Cuius beneficentiæ memores Romani per tempora multa ſacros habuerunt anſeres. Poſtea tamen depoſita ac ſpreta illa ſuperſtione, inter ſuauiores epulas anſeres tranſtulerunt. Satis enim laudabilem corpori præſtant alimoniam, & odorem, dum aſſantur. Et ſaporem dum eſtur, ſatis gratum & ſuauem exhibet. Ad anſerinum genus referunt multi onocrotalum, & olorem, ſeu cygnum. Sed de his coqui, quam Pharmacopœi, verius & vberius loquuntur. *De anſeribus ſuperſtitio Romanorum.*

CAP. X.

De axungia Anatis.

ANATIS axungia nec omittitur in arte medicamentaria, qua & per ſe vtimur in artuum dolore, neruorum frigida intemperie, & vnguentis quibuſdam, vt reſumptiuo, & emplaſtris multis permixta. Qualitatem enim habet emollientem, calefacientem, reſoluentem, anodynam. *Vires.*

E palmipedum autem genere eſt anas, quæ ſeu domeſtica, ſeu ſylueſtris, locis aridis & aqueicis, vt lacubus æquè viuit. Ex domeſticis aliæ ſunt omnino albæ, aliæ prorſus nigræ, quædam picarum ritu, partim albæ, partim nigræ, aliæ ſubcineritiæ, cuiuſmodi omnes ſunt ſylueſtres.

Anas tam agreſtis, quam domeſtica ſemper fœmina maior eſt & colore magis vario, præſertim circa alas & collum, in quo plumulæ ex cæruleo viridi mixto nitent.

Caro anatum ferarum, ſeu ſylueſtrium & pinguium vtcunque ſuauis eſt, licet dura, nec inutilem ſanguinem gignit; Sed quæ in vrbibus verſantur, carnem habent excrementoſam, & minus ſuauem. Aluntur enim ſpurciſſimis eduliis, vt animalium interaneis, & ſæpe buſonibus, quos nonnunquam integros vorant.

Anates autem Ponticas venenis educari multi credunt: vnde Mitridates earum ſanguinem antidotis aduerſus venena inſtitutis permiſcebat. In fluuiis, lacubus, & locis paluſtribus viuunt, aliæ aues multæ inter anates numeratæ, vt Querquedula, Boſcas & Colymbis, quæ non in parua cibariorum gloria habentur.

CAP. XI.

De Axungia Gallorum.

Vires. AXVNGIA gallinarum mediæ eſt inter ſuillam & anſerinam naturæ. Recens & ſalis expers affectibus vteri prodeſt. Confert adhuc labiorum ſciſſuris, aurium doloribus, & puſtulis erumpentibus in papillis.

Ea inueterata magis calefacit & reſoluit.

Eſt autem gallina auis homini vtiliſſima, ob id fœcundiſſima, quæ non modo ſuas carnes edendas præbet, ſed omni tempore fœturam exhibet commodiſſimam. Sunt enim quæ quotidie vel oua pariunt, vel incubant, vel pullos excludunt, qui vbi pipiones adhuc ſunt, à quibuſvis etiam delicatulis expetuntur: Adultiores facti omnium palato arrident. Caſtrati autem & ſaginati, vt Cœnomani capones etiam aulicorum menſas explent & ornant.

Capones Cœnomani.

Eſt enim gallinaceum omne genus optimi ſucci, & coctionis facilis, omnibus naturis & temperamentis idoneum. Non multum verò illorum ſententiam probo, qui ius galli veteris potius, qui ſemper macilentus eſt, quam iunioris & pinguis exhibendum ægrotis ſtatuunt. Ego capi aut pinguis gallinæ iuſculum prætulerim, & vbi nitroſa quædam qualitas deſideratur, aliunde quærerem. Gallinacei enim omnes excarnes ferè & exucci ſunt, præſertim veteres, quia quicquid habuere ſucci laudabilis, veneri impenderunt.

Gallinarum differentia. Tres autem gallinarum differentiæ apud nos viſuntur:

tur; quædam magnitudine alias ſuperant, quæ roſtro & pedibus, vt plurimum ſunt luteis & oua maiora pariunt, ſed minus fœcundæ ſunt, vt Londunenſes, quæ è Varrone Medicæ vocantur, quia à Media fuerint allatæ. *Gallina Medica.*

Aliæ paruæ, quibus criſpæ ſunt plumæ, quæ ſæpius, quam annis ſingulis decidunt, ita, vt nonnunquam implumes cernantur, hyemis rigiditatem ægrè ferentes. Sunt & vulgares perpetuo plumis indutæ, quarum aliæ prorſus nigræ ſunt, quæ putantur meliores, aliæ albæ, quæ deteriores, aliæ variegatæ quæ mediæ.

Sunt, quæ ſtomachicis imperant tunicam interiorem ſecundi ventriculi gallinarum, ad augendam coquendi facultatem, quod lapillos conficiat, nullo tamen ſucceſſu ſumitur. Illius enim temperies vitiatur interitu & deſiccatione; deſtruitúrque vis coquendi. Multa ſiquidem viuis ineſſe comperimus, quæ mortuis non ſupereſſe certiſſimum eſt.

Præter Gallinas noſtrates aliæ multæ ſunt ruſticæ, vt Attagen, gelinottam vocant, Fulica ſeu gallina aquatica & Aſcolacus, ſeu Ruſticula, & gallina ſyluatica, Septentrionalibus *vidcoq*, vel potius *modcok*, ſecundum Anglos dicta, apud quos *mod* eſt ſylua, & apud Germanos *mald* idem; Et *cok*, gallinaceus. *Vidcoq unde dicta.*

Sunt quædam gallinæ peregrinæ, vt Indicæ, & Numidicæ, quas Phaſianos multi arbitrantur, & Meleagrides, à quarum variegato colore, herba quædam florem multis veluti punctis maculatum gerens, apud nos Meleagris dicitur.

Multarum autem auium color, vt variegatus eſt, ſic & oua, è quibus illarum generatio pendet, variegata, vt meleagridum, perdicum, gallinarum Indicarum; Noſtratium verò ac vulgarium gallinarum oua alba ſunt, ſicut & anſerum, anatum, columbarum. *De ouis.*

Porrò ſæpiſſimè in re medicamentaria ouis vtimur, nam vitellos in clyſmis ſoluimus, víxque ſine eorum adiutu terebinthinam diluimus. Ex iiſdem induratis oleum extrahimus: atque ab ouo eximium quoddam electuarium habemus denominatum, cuius vires aduerſus peſtem mirum in modum commendantur.

Vires. Sæpius vero in cibatu ouis vtimur: *Habent enim quod robuſtum, & alunt, & inflant*, inquit Hippoc. *libro 2. de dieta.* Robuſtum quid habent, quia generatio eſt animalis: aluut, quia hoc eſt pulli lac; inflant, quia ex parua mole in multam diffunduntur.

Quæ autem tremula dicuntur, ad nutriendum ſunt omnium præſtantiſſima. Frixa, & in cineribus vſta, mala. Cæterum gallinarum, phaſianorum, & perdicum omnibus ſunt præſtantiora, *Galen. lib. 2. de aliment. & libro de Euchy.*

Ouum vnam ſolum prauitatem admittit, inquit Galenus *lib. 11. de ſimplic.* quam adfert vetuſtas, quam facilè effugies, ſi recentibus vtaris.

CAP. XII.

De Butyro.

E Lactis parte magis terrena caſeus concreſcit, è pinguiore, quam cremorem vocant, crebro agitatu in oblongo vaſe, Lactuburiam dicunt, butyrum cogitur, quod multæ nationes habent in deliciis, præſertim, quod ſuauitate palato plurimum arridet, vt Vanueum, quod in agro Pariſienſi fit, & Normanicum, quod eius prouinciæ, præſertim Conſtantienſis incolæ ſale condiunt, in vaſa fictilia, prælonga demittunt, & ad cæteros Gallos mittunt, quibus olei vicem explet: facit enim, vt omnia fercula ſapiant, & auidius commendantur. *Butyrum Vanueũ.*

Vtiliter admiſcetur Eclegmati de Pineis & medicamentis pluribus externis, dum lenire, humectare, emollire, & dolorem ſedare conſilium eſt. Temperie enim cum ſit calidum & oleoſum bubones & parotidas iuuat. Humores in pectore lactitantes litu & linctu coquit, & ventrem ſoluit. Maximè verò, quod ex lacte fit vaccino, tum quod copioſius habeatur, tum quia præſtantius, ſuauius ac ſalubrius. Ex ouillo enim & caprino quibuſdam in regionibus aliquando fit,

ſed

ſed quod in Gallia nec guſtatur, neç viſitur, nec probatur.

Eſt autem vaccinum, ſeu bubulum genus quatuor ætatis gradibus diſtinctum. Prior ætas eſt vitulorum: ſecunda iuuencorum; tertia boum nouellorum; quarta vetulorum, quæ ad extremum extenditur ſenium.

Quæ iam adulta, ſterilis eſt, taura à bubulcis ſolet nominari. Quæ prægnans, horda, fordáve dicitur. *Horda quid. Forda.*

Pro regionibus autem, & ſoli cœlíque conditione, boues corporis habitum, pilorum colorem, mores, & naturam habent. Aſiatici enim aliam formam, Epyrotici aliam, Gallici aliam habent.

In boum genere cornua gerunt tam mares, quam fœminæ. Apud Myſios tamen, & circa paludem Mæotim, boues ſine cornibus viuunt. Et aliquando apud Indos nonnulli viſuntur vnicornes, alij verò tricornes. Aonius bos vnicum tantùm cornu gerit, in medio capite inſtar monocerotis. *Boues ſine cornibus.*

Sunt aliæ boum, ac vaccarum varietates multæ, quas exactius diſquirere noſtri non eſt inſtituti. Sat eſt nunc, ſi dixero, ex bubulo genere lac & butyrum haberi, quibus nonnunquam in Pharmacopoliis opus habemus. Lac enim non tantum nutrit, eſt enim dealbatus ſanguis, ſed pluribus affectionibus medetur, vt dyſenteriæ, phthiſi ac pulmonum vitiis, quibus aſininum, poſt muliebre maximè conuenit. *Lac, & eius vires.*

Homini autem tot, tantáque commoda bos ſuppeditat, vt vix poſſint numerari. Illius enim in labore & agricultura non tantum ſocius eſt, dum viuit, ſed mactatus menſas opulentat, & alimoniam exhibet firmam & laudabilem.

Ad bubulli generis familiam ſpectant vri, biſontes, bubali, & tauri Æthiopici, quorum naturam illis deſcribendam relinquo, qui perfectam animalium hiſtoriam explicandam ſuſceperunt.

CAP. XIII.

De pulmone Vulpis.

PVLMO vulpis à Meſue commendatur ad vitia pulmonum, & ab eo quoddam Eclegma denominauit, quod phthiſicis conducere aſſeruit. Vt libere tamen dicam, ſapor eius, & ingratus, & teter odor efficiunt, vt minus, quam creditur, valere à doctioribus iudicetur.

Vulpes. Eſt autem vulpes animal aſtutum, caudam habens multum villoſam, & genitale pene oſſeum, calculo atterendo, & expellendo idoneum. Inſidiatur gallinis, & aliis auibus iuuenculis, nec non leporibus. Speluncam fodit altam, multos habentem anfractus & exitus, procul inter ſe diſſitos, vt facilius venatorum eludat conatus.

Vires. *Oleum vulpinũ.* Illius caro temperie ſicca eſt, & digerentis facultatis particeps. Vnde oleum, in quo fuerit elixata, oleum vulpinum dictum, humores ad extimam corporis ſuperficiem euocat, & diſcutit: eáque ratione morbo articulari vtiliter datur.

Illius adeps liquatus, & auri infuſus, dolorem ipſius ſedat.

CAP. XIV.

De teſticulis Caſtoris.

CASTOREVM Medici vocant fibri ſeu Caſtoris teſtes ad multos medicos vſus expetitos & aptos. Eſt autem fiber, ſeu Caſtor animal amphibium, ex albo cinereum, in dorſo nigricans, quod partim in aqua, partim in terra victitat, & ex vtroque loco pabulum venatur, lutrarum modo, quibus valde ſimile eſt, cauda excepta, quæ Caſtori glabra eſt, & lata, & piſcium modo ſquamoſa; lutris longa, rotunda, hiſpida, ruſa, & ad caſtaneam accedens, vt & totum corpus.

Circa

Digitized by Google

Circa fluuios Ponti Caſtores plurimi ſunt, necnon in Hiſpaniæ paludibus: verum ex iis Caſtoreum, vt vocant, non eandem habet cum Pontico Galatiæ vim.

Eſt autem horrendi morſus Caſtor. Nam hominem dum mordet, partem comprehenſam non deſerit, antequam fracta concrepare oſſa ſenſerit & audierit. Eius teſticuli potiſſimum appetuntur in vſum medicum, quos non propriis dentibus amputat, à venatoribus coactus, vt fabula de ipſo narratur. *Morſus Caſtoris.*

Porrò medicamenta ſeligi debent teſtes conuexi, ex vno ortu dependentes, liquore intus ceroſo, odore graui, & viroſo, guſtu acri & amaro. Eſt verò Caſtoreum medicamentum, & celebre, & multi vſus, inquit Galenus, adeò, vt Archigenes de Caſtorei vſu totum conſcripſerit librum. *Teſtes caſtoris quinam eligendi.*

Excalfacit autem manifeſtò, ſerpentum venenis medetur, menſes & partus ciet, lethargicis & veternoſis prodeſt, & neruorum affectibus. *Vires.*

CAP. XV.

De excrementis animalium, & primùm de Moſcho.

ANIMALIA quædam venatu coguntur, capiuntúrque propter eſum, vt cerui, lepores, apri: Alia propter medicinam, vt viperæ: Alia propter odoramenta & voluptatem, vt Moſchus, & catus zibethicus. Fiber etiam & Sebellina, vt ex his medicamenta & veſtimenta fiant, expetuntur.

Eſt autem moſchus, & excrementi, & animalis, à quo idipſum habetur, nomen. Animal verò exoticum eſt, idque Indicum, in regno *Pegu*, ac potiſſimum in agro Tumbaſcorum admodum frequens, capræ non multum diſſimile, ac corpore prægrandi, Dorcadem moſchi, gazellam Indicam & capreolum moſchi nominant, ex cuius inferiore maxilla æquè dentes vtrinque *Moſchus quid.*

ſinguli porcorum inſtar exeruntur.

Huic cum Veneris œſtro percellitur, furoris vehementia vmbilici regio intumeſcit, ibíque congeſto ſanguine multo & craſſo fit apoſtema: atque tum ferum illud animal potum cibúmque auerſatur omnem, & humi ſeſe prouoluens, atque lapidibus & arborum truncis turgentem partem quadam voluptate confricans, diſrumpit, ac vomicam aperit, ex qua ſanies quædam excernitur, quæ verus eſt moſchus, omnium rerum odoratiſſimus & ſuauiſſimus, quíque alias omnes moſchi varietates, quæ nunc multæ circumferuntur, bonitate ſuperat.

Moſchus qui optimus.

Illa autem ſanies ſuper arborum truncis aut ſaxis relicta, calore ſolis ac cœli bonitate coquitur, elaboratur, & viroſus ipſius odor, ſi quis ſit, diſſipatur, ſitque præſtantiſſimus ille moſchus, quo reges & magnates donantur & vtuntur. Qui verò paſſim venditur, bonitate longè inferior eſt, & ab animalibus venatu captis carpitur. Capta enim fera venatores partem cum corio ſimul abſcindunt, cruorem effluentem exprimunt, colligunt, exſiccant, & ſeruant cum vtriculis aut pellibus eorundem animalium, quorum ſæpe ſanguis exſiccatus, pauculæ recrementi dicti portioni commixtus, pro puro moſcho ab inſtitoribus ſeu adulteratoribus venditur.

Eſt quoddam genus muſtellæ maioris, quæ quod martia ſit & pugnax (gallinas enim etiam grandiores enecat) quibuſdam Martes, aliis Marturella, vulgò Fouina dicitur, cuius excrementa moſchum redolent, vt ſæpe obſeruaui.

Martes.

Sunt & quædam plantæ & fructus, qui huius aromatis ſuauitatem naribus & palato referunt, vt geranium moſchatum, herba moſchata dictum, roſæ moſchatæ & pyra moſchatellina.

Sunt autem moſchi vires eximiæ: nam cor frigidum & tremulum roborat, exhilarátque, & omnibus ipſius affectibus confert, nec non cerebrum recreat, & ſpiritus omnes reficit. Calefacit ordine ſecundo, ſiccat tertio.

Moſchi vires.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XVI.

De Zibetho.

ANIMALIA tria gratum odorem ſpirare perhibentur, Panthera, quam tamen brutis tantùm, non hominibus ſuaueolentem multi credunt: Gazella, ſeu Capreolus moſchi: & felis, ſeu Catus Zibethi, qui Græcis recentioribus Zapetion, vulgò Ciuetta nominatur, de cuius natura veteres non ſatis inter ſe conueniunt. Animal ferum eſt, dentibus ferox, feli non tam ſimile, vt multi ſcribunt. Maius enim eſt, ſæpe vulpem excedens, caput, collum, pedes, atque alias partes habens illi valde diſſimiles. Os ei oblongum eſt, vt meli, ſeu taxo animali, corpus longum, maxillæ inferius albæ, vt etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorſum ex obſcuro cinereum, maculis nigris conſperſum, cuius recrementum Zibethum dicitur, ob fragrantiam à ditioribus expetitum, ob vires inſignes à Medicis celebratum. *Catus Zibethi. Zapetiũ. Ciuetta.*

Zibethum ergo odoramentum eſt aliud à moſcho diuerſum, ſuauiſſimum, pingue, craſſum ac nigricans, ex animali eiuſdem nominis, cui eſt cati figura, vnde Catus zibethicus ſæpius vocatur, deſumptum. Illius enim ſtrigmentum eſt, ſeu *ſudor circum teſtes, ac pudenda concreſcens, qui cochleari corneo, aut argenteo, aut alio quouis eradi ſolet.* *Zibethũ quid, & quomodo colligatur. Catus zibethicus.*

Indicum quidem animal eſt, ſed nunc apud Europeos valde frequens & cicuratum. Quotidie ſiquidem Lutetiæ in multorum ædibus viſitur & contrectatur. Vt verò maiorem dicti recrementi copiam ſuggerat, irritari ſolet, fatigari, & ad iracundiam cieri: tunc enim genitalia multo ſudore glutinoſo madent, qui poſtea eraditur. Deraſus primis diebus grauis eſt, molléſq; nares ferit; ſed poſtea concretus & aëri expoſitus, virus omne deponit, ac ſuauitatem acquirit gratiſſimam. *Quomodo Zibethum in Catis augeatur.*

Vt odor illius moſcho affinis eſt, ſic & qualitas. Maximè autem confert vteri ſtrangulationibus, ſi eius *Vires.*

aliquot grana in vmbilici cauitatem indantur.

Animalium ſtercora propter fœtorem & ingratum ſaporem auerſantur, & ægri, & Medici. Malunt enim ingenui viri alia perſcrutari, contrectare, & exhibere medicamenta, quàm putidorum animantium excrementa: Muſcerda tamen multum prodeſt cum vino albo ad calculum atterendum & excludendum, & ſtercus caninum probatur à Galeno ad anginam: humanum verò laudatur à multis ad ſuppurandum: Epilepſiæ autem, quæ fit per partium infernarum conſenſum, & materiæ tenuis ad caput aſcenſum, nihil æquè prodeſt atque pauonis ſtercus. Verum de eiuſmodi excrementis, cum medicamentorum noſtrorum compoſitiones non ingrediantur, agere non inſtituimus.

Muſcerda. *Stercus caninũ.*

CAP. XVII.

De Ichthyocolla.

MVLTA glutinis in officinis Pharmacopœorum varietas inuenitur, vnum minerale eſt, quod auro coniungendo ritè conuenit, & Chryſocolla dicitur: aliud, quod vulnera ac carnem glutinat, & oculorum fluxiones inhibet, atque arboris cuiuſdam in Perſide naſcentis gummi eſt, quod Sarcocolla vocatur, de his duobus ſupra; tertium quoddam eſt, ex coriis bubulis factitium, quod Taurocollam nominant, & à frequentiore, quem præſtat, vſu, lignis videlicet arctiſſimè ſimul firmandis Xylocolla nonnullis dictum. Eſt & Ichthyocolla, ſeu gluten ex ventre cuiuſdam piſcis confectum: cui, quod vis inſit opplere, ſiccare, atque etiam quadamtenus mollire, rectè miſcetur emplaſtris glutinantibus, & aliis, quæ lepras tollunt, & faciem erugant. Ab Arabibus *Alcanna* vocari ſolet.

Chryſocolla. *Sarcocolla.* *Taurocolla.* *Xylocolla.* *Ichthyocolla.*

Vt autem Taurocolla non tantùm ex corio bubulo, ſed ex omnium quadrupedum auribus, pedibúſque fit, ſic & ichthyocolla non tantùm ex ventre vnius piſcis, ſed ex omnibus viſcidis ac glutinoſis fieri poteſt.

Sæpius

Sæpius verò fit è quodam piſce, quem Rondeletius exoſſem, alij moliiam, alij moronam, quidam Mortiam appellant. *Moriia & moliia.*

Eſt autem Exoſſis piſcis cetaceus, cartilagineus, abſque ſquamis, ſpinis, & oſſibus, niſi pauciſſimis. Caput ei craſſiſſimum eſt, latúmque, os magnum, è cuius maxilla ſuperiore molliuſculæ & oblongæ apophyſes deorſum pendulæ emergunt. Carne eſt prædulci & glutinoſa, proinde malè grata, niſi longè ante eſum ſale condiatur. *Exoſſis piſcis.*

Non ſolùm verò ex corio, ſed etiam inteſtinis, ventriculo, pinnis, & cauda piſcis. Exoſſis Ichthyocolla conficitur ad hunc modum. Partes dictæ in fruſtula tenuiſſima ſecantur, in nouo fictili ponuntur, aquæ calidæ quantitas idonea effunditur, ſic diem vnum aut alterum macerantur: tum lento igne coquuntur, donec in cremorem aut pultis conſiſtentiam abeant. Poſtea ab igne ſemouentur, antequam hæc confectura refrixerit, à fictili eximenda, & in partes diſiungenda, ne in maſſam tenaciſſimam concreſcat. *Ichthyocolla cõficiẽda modus.*

CAP. XVIII.

OEſypo.

OEsypvs officinis Iſopus humida, eſt *ſuccidarum lanarum arte detracta & cõcreta pinguitudo*, à qua emplaſtrum quoddam à Philagrio deſcriptum, Œſyatum vocatur: quod ad lienis dolorem, ſtomachi & hepatis duritiem, & aliarum partium nodoſitates commendatur. Emollit enim Œſypus & explet, præſertim vlcera ſedis ac vuluę cum melito & butyro; ſine exceſſu calefacit, & dolorem lenit. *OEſypus ſeu Iſopus humida quid.* *Vires.*

Conficiendæ autem Œſypi ratio hæc eſt; lanæ ſuccidæ è collo, fœminibus & femoribus ouium ſumuntur, aqua feruenti horas octo macerantur, commiſcentur, & rudicula aut baculo agitantur: deinde ferue- *OEſypi cõficiendi modus.*

Digitized by Google

CAP. XIX.

De oßibus medicatis, & primùm de oſſe cordis cerui.

SI animalium excremẽta etiam fœdiſſima vim habeant commendatitiam ad multos affectus curandos, vt ad anginã ſtercus caninum quod faceti viri Album Græcum vocitant, multo magis partes illorum integrantes, vt alces vngula ad epilepſiam, capræ ad eos, qui noctu ſtragulas permingunt, & oſſa multorum & piſcium & volatilium, & quadrupedum.

Os etiam hominis homini medicina eſt: nam cranium inſepultum, vt decet apparatum & exhibitum, morbum comitialem ſanat. Os de corde cerui, cornu rhinocerotis, dentes elephantis, apri, & lucij multis morbis conducere, experientia comprobauit. *Cranij humani facultas.*

Rem autem medicamentariam ceruus multum adauget: Ei enim cornua ſuggerit, ſeuum, adipem medullam, lacrymam, priapum, & oſſiculum illud, quod ad baſim cordis inuenitur. *Praſtãtia cerui ad medicinã*

Eſt verò ceruus animal nobiliſſimum, quod pulchritudine, celeritate, dignitate & vtilitate reliqua ferè animalia ſuperat: vnde regibus ſolis, ac illius miniſtris eos inſectari ac venari fas eſt: eorum caro lautiora etiam conuiuia ornat, & quæ menſis non congruunt, pharmacopœorum tabernas locupletant.

Maximè autem celebratur illud oſſiculum, quod ad baſim cordis ceruorum annoſorum habet adhæſum, quod à figura crucis, quam non malè refert, venatores Crucem cerui nuncupant, plurimúmque ad cordis affectus valere, non ſolùm ipſi experientia ducti docuerunt, ſed & Medici præter experimentum ratione docti confirmarunt. *Crux Cerui.*

In ceruis iunioribus non os, ſed cartilago tantùm eſt.

In valde ſenibus concreſcit aliquando, in vtroque

ollam infudit, ſicq; ſolerter iniurias ſibi illatas vltus eſt.

Ei autem parui ſunt oculi pro corporis magnitudine: proboſcidem pro nare gerit, qua vtitur vt manu, ad quælibet contrectanda & maximè ad eſculenta, poculentáque aſſumenda, & in eos ingerenda: linguam habet valde paruam: dentes vtrinque quatuor, craſſos & breues, alimentum atterit & mollit: duos præterea longiſſimos & craſſiſſimos, quos verius cornua dixeris, qui certo tempore decidunt, & poſtea renaſcuntur. *Deſcriptio.*

Eorum autem materia ebur eſt, vſibus humanis penè infinitis, ſed potiſſimum medicis accommodatum. *Ebur quid*

Atque idipſum eſt, quod magno errore pharmacopœorum vulgus vrit, vt pro ſpodio Arabum fictitio ſumant.

Neque enim vſtum, neque crudum rectè pro ſpodio ponitur. Vis ſiquidem vſti perit: crudum verò nequaquam eſt ſpodio analogum: nam propriè loquendo, vnicum tantùm eſt ſpodium, Græcorum nempe, quod pompholix nominatur.

Arabum verò quorundam falſo creditum ſpodium eſt *Tabaxir*, quod cum ebore vſto conuenit, vt rhabarbarum cum ſaccharo: ſed ea de re latius alibi diſſeruimus.

Ebur autem crudum facultates habet eximias: nam viſcera omnia roborat, moderatè refrigerat & aſtringit, ſtomachi dolores abigit, vomitum cohibet, vermes enecat diuturnis obſtructionibus prodeſt, & huius potu mulieres ad concipiendum fœtum aptiſsimæ redduntur. *Vires.*

CAP. XXI.

De cornu Monocerotis.

SI quæ animalia cornibus natura mutila voluit, aliquando cornuta viſa ſint hęc inter raro contingentia reponuntur. Sic pro monſtro

Digitized by Google

Homo cornutus. habitus eſt ruſticus quidam Cænomanus, cuius fronti cornu adnatum, craſſiſſimum, duos palmos longum, ad occiput incuruum Lutetiæ anno Domini 1600. vidimus. Sic & perrarum, imò nuſquam, niſi forſan ſemel viſum, alteri homini cornu in dorſo prominulum, cuius meminit Philippus Ingraſſias.

Multa verò cornuta ſunt, præſertim maſcula, quorum maxima pars bicornis eſt, vt bos, vrus, capra: alia tricornia ſunt, vt boum genera quædam in India, ex Solino: quædam quadricornia, vt in arieribus multis obſeruaui.

Nonnulla tantùm vnicum cornu gerunt, ídque in fronte media, vt Onager Indicus, vaccæ quædam in Zeila vrbe Æthiopiæ, Camphur animal amphibium in inſulis Molucis frequens, vt aues quædam Æthiopicæ, ex Æliano, & piſces nonnulli, cuiuſmodi eſt, Vletif in Indico mari frequentiſſimus. *Ludouic. Roman.*

Omnibus his dignitate antecellit, literis non modò humanioribus, ſed diuinis tantoperè celebratum illud animal, quod Hebræi *Rem*, & *Reem*, Auicennas *Acherchedon*, ex Arabibus nonnulli *Barkaran*, Græci Monocerotem, Latini vnicornem, Indi *Cartazones*, Galli Licorniam nominant.

Varia de monocerote opinio. De hoc animali varia varij authores ſcribunt: alij enim dicunt, eſſe procerum, nonnulli pumillum. Sunt, qui aſſerunt, eſſe perpetuò ferum & ſylueſtre, alij non tantùm arte cicurari, ſed etiam viſis puellis manſueſcere, & aliquando iuxta eas in ſomnum delabi, earúmque amore & odore allici. Sunt & qui illorum cornu nigrum, alij rufum, alij album pronuntiant.

Ex eorum autem opinione communi, qui nouum orbem luſtrarunt monoceros elephanto humilior tenuiórque eſt, & magnitudinem equi tantùm mediocris æquans, colore muſtellino, ſeu ſubrufo, & ſecũdùm quoſdam cinereo, capite cerui, collo non oblongo, nec oblonga iuba, ſed admodum rara, & altera colli parte pendula, hircina barba, ſed breuiore: vngulas bifidas habet, tibias non valde craſſas, caudam apri modo. *Solin. Plin. Ælian.*

In capitis ſumma & anteriore parte cornu gerit vnicum,

cum, rectum, craſſum, velut in ſpiras intortum, quatuor aut quinque pedes, aut plus minſiſve pro ætatis ratione longum, ſolidum, ac durum, nullis ſquamulis aſperum, nullis rimis hiulcum, exterius ſubrufum, interius velut eburneum, ſed nullis lineolis vndulatum, in ambitu tanquam craſſo cortice linea circulari à reliqua parte dirempto obuallatum, quem inſtitores inepta, licèt vſitata voce, Laridum vnicornis vocitant.

Cùm igitur monoceros animal ſit & rarum & ferum, nunquam cicurabile, niſi forſan, cùm adhuc pullus capitur, nec ei vt ceruis cornua quotannis decidant, non mirum, ſi illius cornu rarum ſit & pretioſum: vnum tamen longiſſimum & hominis proceritatem æquans, tanquam theſaurus ditiſſimus ſeruatur in templo D. Dionyſij iuxta Pariſios, & multa ſegmina ſingula pharmacopolæ Pariſienſes in officinis ſeruant, vt quoties vſus poſtulat, hoc inſigni præſidio iuuentur. *Laridum cornu vnicornis.*

Laudatur autem plurimum aduerſus venena, & ad partes nobiles exhilarandas & roborãdas. Proinde ſolet dari peſti, morbis contagioſis, & omnibus venenatis. Verum cùm omnes ægroti æquè non valeant opibus, debet tantùm diuitibus exhiberi; aliis fortunæ tenuioris cornu rhinocerotis, vt etiam cerui præſcribo, ſucceſſu non minus felici. *Vires.*

CAP. XXII.

De lapide Bezaar.

LAPIS Bezaar ſic dicitur vel ab animali quodam orientali, ex quo habetur; quod Perſica lingua *paſan*, aliquando *bezar*, & Indica *bezar* nominatur, vel à facultate bezardica, hoc eſt, alexiteria & eximia, qua pollet aduerſus venena; & ea ratione lapis quidem metallicus & adexiterius, apud quoſdam Arabes Bezaardicus dicitur, vt omnia virus expugnandi qualitate prædita ipſis bezaardica dicuntur: *Avicen.* *Vnde habeat nomen.*

Bezoar. Lapis autem Bezaardicus nunc vulgaris & in vſu medico frequens; vulgò Bezoar dictus, è fodinis metallicis non eruitur, ſed è ventre, ac partibus internis cuiuſdam animalis eximitur, in Perſia, Coraſone, promōtorio Comorim & multis aliis Indiæ locis & montibus Chymæ finitimis, frequentiſsimi: quod qui viderunt, hircum credunt & nominant: incolæ capram montanam. forma enim & magnitudine hircos Europeos refert, ſed pilis breuioribus hiſpidos: magis quoque proceros N. Monardus aſſerit, atque ceruorum æquare proceritatem, & rectè Cerui capram nominari opinatur; quod partim ceruorum, partim caprarum ideam gerat & naturam.

Cerui capra quid.

Ocyſsimum & agile eſt animal è ſcopulo in ſcopulum facilè deſiliens, ferociſsimum, quod in venatores Indos irruens ſæpe eos occidit; biſulcum: vngulas enim vt capra bifidas habet, tibias parum craſſas, caudā prominulam ac breuem, corpus hiſpidum quidem, vt genus caprinum, ſed breuipilum ex cinereo rufum & ferè ceruinum, caput hircinum, binis armatum cornibus in obtuſum mucronem deſinentibus, ad dorſum multum incuruis, admodum nigris, craſsiore & inferna parte cauis, tuberculis pluribus obſitis: duo vidi Couberti in caſtello Com. de Virty.

Lapis bezoar vbi generatur. In huius autem animalis ventre dictus lapis generatur, cuius non modò varia eſt magnitudo, ſed etiam forma atque color: magnitudo quidem pro animalis natura & ætate: nam in ſeniore & maiore maiores lapides inueniuntur, in iuniore & minore minores. Omnes ferè ouali figura cernuntur, ſed alij aliis rotundiores ſunt, alij magis quadrati.

Color vel obſcurus ac nigricans, vel rufus aut magis pallidus pro animalium temperatura, quorum quæ lapides craſsiores generant ac gerunt, minus agilia ſunt, & ad curſum ſaltúmque minus apta, & magis triſtia viuunt, quod & venatores quaſi primo intuitu agnoſcunt. Forſan eiuſmodi lapides illis animalibus infenſi ſunt & contra naturam, vt hominibus calculi.

Corticatim autem generantur ex paruulo rudimento, quod ſæpe palea quædam eſt, aut puluis coagmentatus

Digitized by Google

tatus, cui nouus humor apponitur, adhæreſcit, agglutinatur, aſſimilatur: & in laminas multas craſſas, aut tenues ceparum modo, pro lapidis magnitudine & appellentis humoris appoſitione.

Puluis hic in centro contentus eiuſdem eſt, imò maioris efficaciæ, quàm aliæ lapidis partes, ac calaminæ, quæ ſingulæ tam internæ, quàm exteriores læues ſunt, expolitæ & ſplendentes; quod in adulteratis lapidibus non ita eſt, in quibus nunquam puluis interius inuenitur, vt in veris & natiuis. *Puluis bezaardici naturalis Signũ verũ lapidẽ ab adulterato diſtinguẽs.*

Ex bezaardicis lapidibus Perſici omnium præſtantiſſimi, dein orientales, maximè verò qui ex animalibus eruuntur, quæ in montibus Perſiæ degunt; nam quæ in campeſtribus & planis locis victitant, cùm plãtas bezaardicas & æquè ſalutares minimè depaſcantur perinde ac ea, quæ excelſa loca incolunt, minus efficaces lapides gignunt. *Lapides bezaardici præſtãtiſſimi qui.*

Omnes multum commendantur aduerſus virulentorum animalium morſus: nam eorum puluis ſumptus, vel admotus vulnera à ſcorpionibus, viperis, aut aliis ſerpentibus inflicta ſanat, atque iiſdem animalibus viuis inſperſus, eadem torpida & minimè nocua reddit. Aiunt, Cordubæ regem à ſumpto veneno quodam pernicioſiſſimo huius lapidis vſu liberatum. Ob id nonnulli rectè Bezaar ab Hebræis deducere videntur, apud quos Bel dominum notat, & Zaar venenum: vnde Bezaar, quaſi dominus veneni. *Vires. Hiſtoria. Nominis interpretatio.*

Eadem ratione morbis omnibus venenatis, & contagioſis multum prodeſt, vt peſti, morbillis, exanthematis, valeriolis & ſimilibus. Animi quoque deliquiis, palmo, longis mœroribus, hyſtericis affectibus, & aliis pluribus malignis feliciter medetur, de quibus vide N. Monard. Chriſtoph. à Coſta, & Cluſium.

CAP. XXIII.

De Margaritis ac vnionibus.

Margarita & vniones quomodo differant.

MARGARITAE ex conchis quibuſdam, ſeu piſcibus teſtaceis, oſtreorum valde ſimilibus, in in Indico mari victitantibus ſumuntur: quæ ſi paruæ fuerint, Margaritarum nomen ſeruant: ſi craſſæ & ponderoſæ, Vniones appellantur, quia ſcil. ſinguli in ſingulis conchis inueniantur, iuxta iſtud poëtæ Marbod.

Vniones cur dicti.

Vnde dictus ob hoc, quod ab vna naſcitur vnus,
Nec duo vel plures vnquam ſimul inueniantur.

Huic tamen opinioni refragatur Ælianus, & experientia docet in eadem & ſola concha multos ſæpius vniones generari & reperiri pro piſciculi redundante excrementitio humore, puro & lucido à quo generantur. Vniones igitur Latini vocant, non quod in vnica concha vnicus tantùm reperiatur, ſed *quod duo nunquam indiſcreti in eadem inueniantur*, inquit Rondeletius. Probatur candore, rotunditate, magnitudine, pondere & læuore, quales reginæ in torquibus gerere ſolent.

Generatio autem margaritarum eſt è conchis multis, ſed præſtantiores è quibuſdam exoticis, quæ reperiuntur tum in mari Perſico, quod in oriente eſt, vnde & orientales dicuntur, tum in Chynarum tractu & multis Indiæ regionibus, in quibus concha margaritifera ab incolis *Berberi* vocatur, & à quibuſdam Barbaris *Cheripe*, ab aliis *Chanquo*, quod mater, ſeu vt vulgus loquitur, *Nacra perlarum* perhibetur.

Nacra perlarũ.

Magna verò eſt illa concha ſpiſſa, modicè caua, pectinum æmula, non vtrinque aurita, ſed tantùm altera parte, exterius minimè ſtriata, ſed plana, & aliquantum flaueſcens, intus læuis, ſplendida & argentei coloris. In illius carne generatur margarita, vt in ſuilla grando, vel in veſica calculus, aut in aliis partibus lapilli. Vidi ſiquidem virum quendam, qui lapidum quanti-

quantitatem per ſeceſſum excreuit, quorum ſinguli caſtaneam aut glandem æquabant.

Lapides in multis partibus generari.

In illuſtris viri cadauere ſecto tres lapides in hepate reperti ſunt. Vidit quēdam Fernelius, qui è thorace multos lapillos margaritis ſimiles cum ſputo eduxit.

Sed ad propoſitum redeam, conchæ, quas matres vnionum vocant, aëri expoſitæ hiant, vel ferro aperiuntur, atq; intus vna cum carne margaritæ reperiuntur, quæ re vera nec oſſa ſunt, nec partes eorum piſciculorum, ſed quid his adnatum, & veluti excrementum, ad teſtarum inſtar, quibus teguntur, concretum & ſplendens. Verum exterius ſcabrum eſt & impolitum, interius læuiſſimum & aſpectu pulcherrimum, videtúrque eſſe vulgaris *Nacra perlarum*, ſeu mater margaritarum, quæ naturaliter nunquam, ſed arte tantùm perferantur.

Maiores ſunt, quæ ex maioribus conchis, atque ex alto mari ſumptis eruuntur.

A mulieribus tam ſtudioſè quæruntur, vt nulla etiam mediocris fortunæ ſe ſatis ornatam credat, præſertim Lutetiæ, ſi è collo ſuſpenſas margaritas, *Perlas* vocant, non geſtarit.

Earum verò vſus plurimum ad rem medicamentariam commendatur: vno enim conſenſu recentiores cum veteribus margaritas valde cordiales aſſeuerant, & ad cor exhilarandum imperant. Ex his arte Chymica ſolutis, liquor perlarum, vt vocant, habetur, de quo Spagyrici multi multa, & ſæpius ridicula prædicant & promittunt.

Hiſtoria cuiuſdā mēdaciſſimi Empirici.

Noui Lutetiæ chirurgulum empiricorum aſtutiſſimum, qui ſex aureos poſtulabat, quod hyrudines duas ægroto admouiſſet: quod cùm mirarentur multi, *maiorem*, inquit, *mercedem deberem efflagitare, quia menſem integrum illa duo animalcula liquore perlarum cibaui.*

De margaritis & conchis, in quibus generantur, déque illarum natura, præſtantia, duratione & viribus, doctam apud Rondeletium lectionem habes, *lib.* 1. *de teſtaceis.cap.* 51.

CAP. XXIV.

De Vmbilicis marinis.

VMBILICVS marinus vel integer piſciculus eſt, cuius meminit Rondeletius *lib* 2. *teſtaceorum*, *cap.* 38. *&* 39. vel pars, & velut os, aut tegumentum alterius maioris. Prior turbinata ac parua quædam concha eſt, ita vmbilico ſimilis, vt nullus, qui viderit eam, vmbilicum non nominare poſſit.

Bellericus marinus. Eſt aliius vmbilicus, totus oſſeus Bellericus & Belliculus marinus in officinis dictus, qui vel teſta, vel os alterius putatur. multis enim piſcibus oſſa quædam inſunt, quæ vel ad ſpinarum, quibus vitam ſuam tuentur, inſertionem natura tribuit, vel ad corporis firmamentum & motum. Sic Sepia ſuo ſtabilitur oſſe, ſic Raiæ dorſum oſſiculis pluribus ſpinoſis armatur, quæ leui coctura facilè à toto corpore ſeiungitur, nec malè forma & magnitudine, ſpinam ſi exemeris, vmbilicum marinum repreſentant.

Vmbilicos ergo marinos in pharmacopoliis frequẽtiſſimos cum Bern. Deſſennio ſuſpicamur, à marinis animalibus deſumi, & in littoribus cum reliquis lapidibus ſæpius inueniri, non tamen lapides ſimilis cum iiſdem generis eſſe. *Gemma marina.* A quibuſdam gemmæ marinæ dicuntur, non tamen vires habent adeò eximias, vt inter gemmas debeant reponi. Forma illorum notiſſima eſt, color in quibuſdam albus, in aliis rubellus. Frequentes væneunt in celebribus totius Galliæ ciuitatibus.

CAP. XXV.

De Dentalio.

DENTALIVM concha parua quædam eſt, oblonga, candida, exterius aſperula, intus læuiſſima, tubuli modo concaua, & altera porte canini

nini dentis inſtar acuminata, vnde Dentalij nomen. Teſta enim dentis æmula, in quo vermis procreatur & viuit oblongus & tenuis pro conchæ concauo, qui foras interdum ſeſe exerit hauriendæ aquæ & quæritandi victus cauſa. Naſcitur cum ſuo tubulo, & veluti fiſtula teſtacea in ſaxis marinis, & ſuper concharum vetuſtarum tectis. Eandem habet virtutem ac vmbilicus marinus, & reliquorum piſciculorum conchę, quæ vnguenti citrini æquè poſſunt ingredi compoſitionem. *Dentalij nomen vnde.*

CAP. XXVI.

De Antalio.

ALIVD quoddam teſtaceum marinum, Antalium in pharmacopoliis dictum, ſequitur, cuius parum frequens eſt in arte medicamentaria vſus, vnguentum citreum ſi exceperimus.

Tubulus eſt teſtaceus, in mari prognatus, digitum minorem longus, foris ſtriatus, intus leuis ac concauus, è cuius alueo eductus eſt piſciculus paris magnitudinis. *Antaliũ quid.*

Videtur is eſſe paruulus piſcis, quem Athenæus Solenem nominauit; nam Solen ex concharum longarũ genere eſt dupliti conſtans teſta, læui tenui, arundinis modo caua, & extremis duobus ſemper apertis. A Plinio dactylus, ſeu digitus vocatur, quòd is digiti humani longitudinem, vel vnguis ſimilitudinem, vt malunt nonnulli, referat. Vtut ſit, Antalium, quo officinæ vtuntur, ſatis eſt vulgare; & ſi deſierit, non valde prætioſum & eximium medicamentum deeſt; cuius loco conchylia quæuis, vt pectines marini, buccina & conchæ omnes, præſertim albæ & ſtriatæ, quas peregrini è mari illius montis percelebris, qui D. Michaëli ſacer eſt, aduehunt, poſſunt ſubſtitui. Omnium enim vis æquè conuenit ad vnguenti dicti confecturam; ad quam accedit & aliud, ne quidem verbo tenus ſatis notum, quod alij Amentum, alij Amiantum vocant. Adhuc enim certatur, poſt grauiſſimorum virorum diſ- *Solen.* *Dactylus*

Digitized by Google

Amentũ. Amiãtus quiſitionem, an Amentum ſit Amiantus lapis ille, qui ex albo vireſcit, & à multis alumen ſciſſile vocatur; à quo tamen non parum diſtat.

Alumen ſciſsũ & plumeũ qui diffe-rant. Alumen enim ſciſſum vim habet aſtringendi maniſeſtiſſimam, & prunis iniectum vritur. Plumeum verò acre eſt, & à flamma tutum, nec malè vocatur Amiantus, vel forſan Amentum, aut Amiantum, quod vnguentum citreum admittit. Hoc tamen certo aſſerere non auſim, cùm Amenti vox barbara ſit, à paucis, imò nullis, vt credo, intellecta, ex varia authorum, qui de Amento locuti ſunt, opinione conſtat. Theophraſtus enim nomen arboris putat; Matthæus Syluaticus vitrum coctum; Manlius gypſum vſtum; nonnulli ſebum, ſeu axungiam vitri; alij talkum, ſeu lapidem ſpecularem, qui re vera huic vnguento valde conuenit, vt etiam alumen plumbeum, quod non ſine ratione Pharmacopœi pro Amento, ſeu Amianto vſurpant.

Blatta bi zantia. In officinis quoque fit ſæpe mentio de Blatta bizantia, quæ conchylij operculum eſt, ei ſimile inquit Dioſcorides, quo purpura piſcis integitur. Illa tamen ſimilitudo tantùm eſt penes ſubſtantiam & facultatem, non formam: nam tegumentum purpuræ rotundum eſt, ex Rondeletio, conchylij longum & ſtrictum, quod in lacubus nardiferis inuenitur, ſuauem ideò ſpirans odorem, quod inibi conchylia nardo veſcantur, dicitúrque Vnguis odoratus: halitum enim caſtorei quadamtenus ſpirat. *Vnguis o-doratus.* Eius autem hiſtoriam non fuſius deſcribo, quod nulla medicamentorum ingrediantur, quæ in noſtra officina congeruntur.

CAP. XXVII.

De Teſtudinibus.

TESTVDINES vel aquaticæ ſunt, quæ ſcilicet in mari aut aqua dulci viuunt; vel amphibiæ, quæ partim in terra, partim in aquis, aut locis paluſti-

paluſtribus ac lutoſis. Vnde Plinius in genere eas omnes quaternario numero complectens, *cap. 4. lib. 32. nat. hiſt.* vocat marinas, Emydas, terreſtres & lutarias. Emydas interpretantur, quæ in aqua dulci viuunt. *Teſtudinum genera. Emida.*

Eſt autem teſtudo *animal caudatum, quadrupes, ſquamatum, ingratum viſu, cuius teſta forma ouali, longa, lata, intus concaua, exterius inſtar ſcuti extuberans, ſub qua collum, caput, pedes & caudam modò recondit. modò foras, provt vult, exerit.* *Teſtudo quid.*

Sola inter ſquamata animalia renes & veſicam habet ex Ariſtotele *cap. 8. & 9. lib. 3. de part. animal.* Qua durioris teſtæ & bicolora edit, eáque in ſcrobe effoſſa, forma dolij reponit, atq; cooperta, & complanata terra, poſtea incubat, ſícque fœtus excludit.

Teſtudines tantæ magnitudinis eſſe in Indico mari Solinus refert, vt teſtis duabus ſuperna parte iunctis inferna diductis, Indorum vulgus ſuas edes conſtituat, in quibus numeroſa familla non arctè recipiatur, & à quibuſdam vſurpatur cymbarum loco, qui illis deuecti nauigant inter inſulas rubri maris. *Mira teſtudinū magitudo.*

Apud Trogloditas cornigeræ, ſed minores inueniuntur.

Sunt autem teſtudines & in re cibaria & medicamentaria vſus magni: decoctum phthiſicis & attenuatis reficiendis valde conducit: ob id vtiliter ad ſyrupi reſumptiui confectionem accedit. Caro à multis ſuauiſſimè editur: animal tamen eſt adeò deforme capite, cauda, pedibus ſerpentes, forma, colore, maculis referens, vt natura ipſa ipſum nobis infenſum eſſe, & inſalubre notare videtur. Quod etiam fatentur hi apud quos in deliciis eſt; verum apparatus & condimenta reddunt minus noxium, ſine quibus innoxiè vix ingeri poſſit. *Vires.*

***

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

De Ranis.

RANIS vtuntur integris Myropolæ ad emplaſtri Vigonij compoſitionem, quod author deſcripſit, ad gentis ſuæ morbi curationē. Probat eorum decoctum Syluius ad dētium doloris ſedationem, ſi eo os colluatur. Valet earum cinis cum pice, ſecundùm Dioſcoridem, vel potius cum melle, ſecundùm Plinium, ad explendas inanitates Alopeciarum. Vnguenta & emplaſtra, quibus permiſcentur, ſiccandi, diſcutiendíque vim habent, præſertim in iuncturarum doloribus. Contra ſerpentum omnium venena pro antidoto ſunt, inquit Dioſcorides, ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iúſque earum itidem ſorbeatur.

Ranarũ varietates. Omnes autem Ranæ eſculentæ minimè ſunt; earum enim multæ ſunt varietates, nam quædam in aqua tantùm delectantur, maiorémque partem vitæ in illa tranſigunt; aliæ in ſolo arido; quædam amphibiæ, quæ æquè in aqua & terra ſicca degunt.

Ex aquaticis, nonullæ in aqua paluſtri ac cœnoſa viuunt, & perniciosæ ſunt, ad bufonum enim naturam accedunt; aliæ in aqua limpida, vt fontium & fluuiorum, quæ non inſalubres ſunt, & inter cibos referuntur.

Ex his, quæ in aridis locis victum quæritant, aliæ inter arundines, aliæ in rubis, ac vepribus & frutetis viuunt: illæ calamitæ, quæ omnium minimæ ſunt, hæ Rubetæ Latinis, Phrynoi Græcis dicuntur, quæ paluſtribus non ſunt minus pernicioſæ, vt etiam Dryophites, quæ quercus ſcandunt, & in his & ſub his degunt, quæ ſunt viridiſſimæ, & Diopetes, quæ per tempeſtates & imbres tepidos ex aëre decidunt.

Arboreæ rana. Quænam ranæ ſint vocales. Gyrini quædam inſecta. Omnes autem hyeme mutæ ſunt, atque intereas vocales tantùm ſunt aquaticæ, quæ circa hyemis finem, & veris initium ſolummodo coaxare incipiunt, quando

Digitized by Google

quando ſcilicet in aquis putrentibus ſecus vias gyrini procreantur, quos malè ranarum ſperma, aut ranarum pullos nonnulli vocitant. *Ariſtot.*

Hinc Chymiatri cuiuſdam à multis irridetur medicina, qui aquam ſpermatis ranarum ad omnes oculorum, faciei, totiuſque corporis phlegmonas imperat. Poſſet enim totius Galliæ ranas venari, exenterare, vaſa ſeminalia perquirere, ſecare, exhaurire, nec vnquam ſuæ campanæ fundum illarum ſpermate oblinire.

Cyrinos autem ſponte ex limo terræ naſci, nec in ranas abire experientia docet, & doctiſſimus Rondeletius notum fecit, *libro de paluſtribus*. Sunt verò ranæ omnes malignæ & eſu pernicioſæ, prçter aquaticas, vt etiam, quæ inter eas punctis pluribus nigris ſunt maculatæ, bufonum ritu, quorum naturæ ſunt participes. Et qui eſculentis ſæpe vtuntur, ait fide dignus author, colore plumbeo inficiuntur, propterea non cibi, ſed medicamenti ratione ſumi debent: Reddunt enim corpus putrefactioni opportunum. *Ranæ quædam malignæ.*

Ad emplaſtri autem Ioannis de Vigo confecturam, alij ranas paluſtres, alij rubetas adiiciunt. Ego amphibias prætulerim.

Rubetæ enim, & quæ in vepribus, dumetis, locíſque ſiccis degunt, venenatæ cum ſint, & acriores, qualitatem quandam medicamento impertiunt, qua idipſum cutim vellicat, & puſtulas interdum excitat: aquaticæ verò inefficaciores. Quæ in aqua partim, & partim in ſolo victitant, vt mediæ, ſic eligendæ.

CAP. XXIX.

De Cancris.

CRVSTACEORVM piſcium innumera pene eſt varietas, quorum alij longum habent corpus, vt Locuſtæ, Aſtaci, Squillæ; alij rotundum obtinent, vt Cancrorum omne genus, tam marinorum, qui quamplurimi agnoſcuntur, quàm

fluuiatilium, qui multo pauciores & minores reperiuntur.

Vt Cãcrorum marinorum alij ſunt maiores vt Mææ dicti, & Paguri; alij minores, vt Pinnophylaces: ſic fluuiatilium nonnulli magni ſunt, cancris lati pedibus marinis ſimiles, ſed maiores; alij parui, Aſtaci dicti, quos vulgus cancros fluuiatiles vocat, & in cibis & in medicamentis vſurpat, vt ad hecticos Auicennæ conſilio reficiendos, à cane rabioſo demorſos, & ad vnguenta quædam mundificatiua apparanda.

Aſtaci.

Cancrorum autem multiplex genus abundè deſcribitur à Rondeletio, *lib. 18. de piſcibus* & *libro particulari de fluuiatilibus*, vt etiam à Matthiolo *ſuper Dioſcoridem.*

Sat enim eſt nobis de his in genere mentionem feciſſe, & de quibuſdam paulo vberius, qui nonnunquam ad medicos adhibentur vſus.

CAP. XXX.

De Viperis.

VIPERARVM caro plurimum ſiccat & digerit, & moderatè calefacit. Vis eius ad cutem properat, & corporis excrementa ad eam propellit, atque virus, ſi quod ſit, oppugnat. Vnde ex illa, eo modo quem in Officina docuimus, apparata fiunt trochiſci Theriaci, & ex his percelebris illa confectio Theriaca ad venenatos affectus tantopere commendata. Vnde & medicamenta theriaca dicantur, quæ venenis ab animalium morſu intro ſubeuntibus medentur; vel quibus noxia ab animalium venenatorum ſiue morſu, ſiue inſtratu, ſiue illitu aut ſuffitu illata curantur.

Vocantur etiam alexiparmaca, quod ex veneno periculum arceant: alij tamen hæc tantum ſic dici medicamenta, quæ veneno intro per os ſumpto medentur, perhibent.

Alexipharmaca.

Dicitur

Digitized by Google

Dicitur autem Theriaca ἀπὸ τῶν θηρίων, id eſt, à feris & venenatis animalibus potius, quam à ſerpentum quadam ſpecie certa, quanquam vipera, in cuius genere mas nomine proprio, ἔχις fœmina ἔχιδνα vocatur, à Græcis aliquando θηρίον dicatur. Videtur omnium ſerpentum ac ferarum maximè inſignis, & κατ' ἐξοχὴν nomen hoc interdum ſibi vendicat: ob id Theriaca non tam ſic dicitur, quod viperarum carnem recipiat, quam quod ferarum morſui conueniat. *Theriaca unde dicta.*

Eſt autem vipera longitudine cubitali, & ſæpe prolixiore, colore ſubflauo, pluribus conſperſa maculis rotundis. Mas Græcis dictus Echis, caput habet anguſtum, & acutum, collum craſſius, & reliquum corpus tenuius, quam fœmina. Paulatim illi cauda gracileſcit, aliarum ſerpentum ritu, non aceruatim, vt Echidnæ, ſeu fœminæ. Squamas habet ad extremum caudæ aſperiores, quas ita percitus ſubrigit, non aliter, quam gallinaceis iratis plumæ inter pugnandum rigent. *Vipera mas.*

Dentes canini duo illi, fœminæ plures, iuxta illud Nicandri à Gorthæo traductum:

Huic gemini apparent dentes in carne, venenum
Fundentes, verubus ſed fœmina pluribus atrox.

Huic adhuc meatus eſt in cauda, ventri propinquior, contra quam in fœmina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit: inceſſus quoque mari alacrior.

Viperæ fœminæ ſubrufæ ſunt, elata ceruice, oculis ſubrubentibus, & lucentibus inuerecundi atque feri intuitus. Caput habent latiuſculum, caudam breuem, & excarnem, & ſquamuis durioribus aſperam, nec paulatim gracileſcentem, ſed ſimul & vniuerſim: meatúmque ſuum habent ad caudam propius accedentem, & ventrem prominulum, & inceſſum tardiorem. *Vipera fœmina.*

Dicitur Latinis Vipera, quod vi pariat, vel vt alij malunt, viuum pariat, contra ſerpentum aliorum morem, qui prius oua in lucem edunt. Vipera quidem ouum procreat piſcium ouis ſimile, ſed intra ſe tãtum, tantúmq; viuos catulos parit membranis inuolutos. *Vipera cur dicta.*

Digitized by Google

Euenit autem aliquando, vt poſteriores quærentes exitum, & impatientes moræ diuturnioris, erodant matris vterum, & latera, ſicque matricidæ prodeunt. Raro tamen id contingit; vt nunquam accidiſſe certum eſt, marem in coitu caput in os fœminæ inſerere; illúdque eam voluptatis dulcedine vehementius commotam truncare.

Cum cæteri ſerpentes terræ latibula hyeme ſubeant, viperæ tamen ſeſe tantum ſub ſaxis occultant, & ſenectutem exuunt aliorum reptilium more.

Ad confectionem autem Theriaces viperæ omnibus ſerpentibus præferuntur, quod miſtæ aliis tabificam vim obtineant, *Galen.cap.10.lib.de Theriaca.*

Cur in preparatione viperarum cauda & caput abſcindantur.

Abſcinduntur verò capita & caudæ, quod peſſimum humorem nempe virus in ſe contineant, *cap.11.lib.de Theriac.* Vipera enim inter feras omnes caput habet pernicioſiſſimum. Certam vero menſuram, & capitum, & caudarum præſcindere, ridiculum eſſe dicit Dioſcorides.

Abiiciuntur quoque interanea, ſpina dorſi, & venter.

Porro non ſolum in Italia reperiuntur viperæ ad dictæ ſolennis Opiatæ conditurain aptiſſimæ: ſed etiam in Gallia, vt in agro Pictauienſi, ex quo numeroſæ Lutetiam aduehuntur: ex quarum carne paſtilli fiunt, & adeps ad emplaſtrum Vigonium ſeruatur: eius extrahendi & parandi modus facilis eſt.

Axungia viperæ parandæ modus.

Adeps primum cum tunicis ſumitur, & aqua limpida ac frigida pluries lauatur, donec ipſa ſyncera remaneat. Dein membranæ ſparantur. Tum adeps in duplici vaſe liquatur ſpatula lignea ſubinde agitando. Liquatus colo tranſmittatur in aquam frigidam, quæ poſtea abiicitur, & ſolus adeps ſeruatur, reponitúrque in vaſe idoneo. Nonnulli denuo abluunt, vt totum virus eximatur.

Vix autem eorum opinioni aſſentior qui credunt, eos longam ſenectutem agere, qui viperis veſcuntur. Earum enim caro peſſimi eſt ſucci, valentérque digerit & ſiccat, ita vt quidam, qui eam comederunt, vehementiſſima ſint ſiti cruciati, ac proinde illas Di-

pſadas

pſadas cognominant. *Sunt autem, qui dicant*, ait Galenus, *demorſos à viperis, ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi citius, quàm ſiti liberari.*

Elephantiaſi porro viperas multum conducere, pluribus hiſtoriis probat Galenus *cap.* 1 .*lib.* 11. *ſimplic. Homo quidam*, ait, *in Aſia Elephanticus, cui fœdus erat aſpectus & odoratus grauis, primo quidem cum ſodalibus verſabatur & conuiuebat: vbi vero ex conſortio nonnulli inquinari cœpere, ipſéque iam fœtore & horrenda forma deteſtandus eſſet, in tugurium quoddam iuxta fontem relegatus eſt, & illi quotidianum alimentum miniſtratum. Proxima æſtate circa Canis ortum, cum vinum fragans, meſſoribus allatum eſſet à famulo, qui vrnam vinariam circa marginem agri dimiſerat, ecce, vbi bibendi tempus adueniſſet, adoleſcens vinum in craterem fundens, vna cum vino excidit vipera exanimata. Coloni autem perterriti aqua ſitim ſedarunt, & vinum Elephantico dedere miſericordia quadam ducti, ac rati expedire illi potius mori, quam viuere in ea miſeria. At ille nouo quodam, prorſúſque admirando euentu, ab ipſo potu conualuit. Excidit enim tota cutis, non ſecus ac ſi locuſtis teſtam, qua conteguntur, abſcideris.* *Hiſtoria notanda.*

Nec diſſimile in Myſia Aſiæ, non procul ab vrbe noſtra accidit. Vir erat ditiſſimus & elephanticus: hic ancillam ſuam formoſam deperibat; contra, fœdum hominem illa odio habebat, aliíſque amatoribus clandeſtine miſcebatur. Cum autem æger ſpe ſalutis reſarciendæ ad quoſdam calidarum aquarum fontes, quibus locus vicinus ſqualidus erat, & viperarum plenus eſſet profectus, ex illa vna in vrceum vini irrepſit, quam cum ſuffocatam deprehendiſſet ancilla, gratum habens, quod ſors in manum dederat, domino vinum illud propinat, atque ille ebibit. Cui eadem euenere, atque præcedenti, & perfecte ſanatus eſt. *Alia hiſtoria.*

Alias adhuc hiſtorias recenſet Galenus, quibus probat, viperas Elephantiaſi curandæ multum conferre. Quomodo autem earum caro ſit apparanda, antequam accedat ad Theriacæ confectionem, in Officina docuimus.

CAP. XXXII.

De Scincis.

Vires carnis renũ Scincorum.

CARO renum Scincorum optima eſt contra venena antidotus, & ad ſtimulandam in viris libidinem, iuſto pigriorem efficaciſſima medicina; Tentiginem enim veretri facit, vnde non immerito Diaſatyrij ingreditur confectionem.

Scincus quale animal.

Eſt autem Scincus animal paruum, quadrupes, ſquamis exiguis, frequentibus, & ſubluteis tectum, capite longo, vix colli craſſitudinem ſuperante: ventre quadamtenus alato, cauda rotunda, lacertæ ritu, ſed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad eam cæſia diſcurrente linea.

Alumnus eſt aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris, inquit Dioſcorides, quamuis etiam inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Pro eo perperam nonnulli Salamandram aquaticam vſurparunt. A Plinio Crocodilus terreſtris vocatur: effigiem enim Crocodili Nili perbelle refert.

Crocodilus perpetuo creſcit.

Inter vtrumque tamen nulla dimenſionum proportio; Scincus enim ſemper eſt paruus, & raro cubitalis, Crocodilus non modo ad quindecim, aut duodeuiginti cubita excreſcit, ſed nõ vllus ei ſignificatur creſcendi terminus, licet ab ouo non maiore, quam anſeris prodierit, vitámque habet terræ, amníque communem. Oculos habet ſuis, & viſum in aqua hebetem, extra acerrimum.

Solum hoc animal, Pſitacum ſi exceperis, maxillam ſupernam mouet. Linguam habet paruam maxillæ inferiori adhærentem; crura à latere adiuncta, pedes paruos pro corporis magnitudine, vngues robuſtos, cutem ſquamoſam, cruſtaceam, & contra ictus omnes ferè inuictam, in ventre ſatis mollem: Annos viuit 60. Totidem oua, totidem diebus pariunt, totidémque dies hæc fouent vt excludant, & totidem in ſpina vertebras habent. Tótque adhuc dentes habere comprehen-

prehenduntur, quot dies ſine cibo in latibulis hyeme degunt. Pleniorem Crocodili deſcriptionem ex Ariſtot. Plin. & recentioribus multis, qui Ægyptum & Orientales tractus luſtrarunt, curioſus rerum ſcrutator habebit. *Crocodili ætas.*

CAP. XXXII.

De Scorpionibus.

EX Scorpionibus oleo infuſis & extinctis fit oleum, quod ab iiſdem cognominatum multos vſus in medicina præbet. Illitum enim, calculos in renibus & veſica atterit pellit, & vrinam mouet; Demorſos à viperis, aut aliis ſerpentibus, & feris venenatis ſanat: axillis & inguinibus ſi adhibeatur tempore peſtis, ab ea vel præſeruat, vel curat. Vulnus ab iiſdem inflictum, non modo dictum oleum ſanat, ſed & ipſi triti & appoſiti idipſum ad perfectam ſanitatem ducunt.

Eſt autem Scorpio animalculum terreſtre, longam & nodoſam caudam gerens, in cuius extremo, longo & obliquo armatur aculeo, tenui foramine peruio, quo venenum pungendo effundit. Brachia habet & chelas biſulcis dentatas forcipibus: ſemper cauda præſto eſt ad ictum, nullóque tempore deeſt feriendi occaſioni, ferítque obliquo ictu. *Scorpio qualo ſit animal.*

Scorpio mas in ventre & chelis maculas gerit, eíque virus pernicioſius; fœminæ mitius: alij contrarium ſcribunt.

Scorpionum autem octo recenſentur genera; primum albicat, nec lethiferum putatur: ſecundum ore rufeſcente, ex cuius ictu vehemens ardor ſequitur, & inexhauſta ſitis; tertium nigricat, cuius ictus membrorum deprauat motum, & facit amentes, & riſus edit ineptos: quartum ad viridem inclinat colorem, & plura habet in cauda internodia, nempe ſeptem. Ab eo icti perpetuum & ingens frigus ſentiunt, etiam feruentiſſima æſtate. Quintum pallido ac liuido colo- *Scorpionum multa genera.*

Digitized by Google

re eſt, à quo qui percutitur, ei tumor inguinis ſuperuenit. Sextum paruulo cancro marino ſimile eſt. Septimum chelas habet grandiores, & cancro paguro formam valde ſimilem. Octauum Melichoron, à melleo colore dictum, alas habet locuſtæ ſimiles, & extremum nodum caudæ nigrum.

Rari autem apud nos Scorpiones viſuntur alati, in India & Aphrica frequentes, & magni, & cum ſeptem in cauda internodiis.

Si à colorum varietate Scorpionum varietatem ſumamus, alij dicuntur flaui, alij ruſi, alij cinerei, alij virides; alij ferruginei, alij vinoſi, alij albi, alij fulginis colore.

Scorpionum ictus quibus deterior. Et qui etiam inter ipſos ſaniores.

Scorpiorum autem ictum fœminis periculoſiorem eſſe, quam viris, compertum eſt, præſertim virginibus quibus ferè ſemper lethalis eſt, niſi maturè ſuccurratur. Et qui ſeptem in cauda habent internodia, longè ſæuiores iudicantur.

Vermiculos ouorum ſpecie procreant & incubant, ex iiſque prolem ſuſcipiunt, quam vbi perfecerunt, ab ea pelluntur, dicuntúrque Scorpiones à ſuis liberis interimi. Sed hæc de viroſis iſtis animalculis, pluſquam res pharmaceuticæ poſtulant, dicta videntur.

CAP. XXXIII.

De Lumbricis.

ANIMALIA multa parua ex vermibus, & vermes ex multis animalibus magnis generantur. *Ariſt. cap.19. lib.5. de hiſt. animal.* Imò ex rebus omnibus alteratis & putrentibus fit horum animalculorum procreatio, intra lapides, oſſa, ligna, fructus, caſeum, carnes; videntúrque omnia in vermes primum abire, nam hominis propria caro à vermibus abſumitur, veluti veſtimentum, quod comeditur à tinea, vt loquitur Iob. Et licet quæ frigida ſunt, putredini maximè reſiſtant, ex niue tamen

men frigidiſſima vermes generantur, & viſi ſunt in ſalis horreo nonnulli aliquando procreati. In animalibus quoque viuentibus quotidie generantur, quorum ſcilicet corpus putridis humoribus ſcatet: ibi enim vermium generatio, vbi putredo, quæ illorum eſt mater. Vidi è vena brachij ſecta, vna cum ſanguine vermem palmam longum proſilire: in inteſtinis adhuc, & aliis multis humani corporis partibus generantur, necnon in ceruorum capitibus, *cap. 15 lib. 2. hiſtor. animal.* *Ex niue etiã generari vermes. Et item in ſale. Hiſtoria.*

Omnia autem inſecta vermem generant, excepto quodam papilionum genere: vt qui ab inſectis prodit, in aliud ſæpe inſectum diſſimile accreſcit, iuxta illud poetæ, *Et ſio volucris, qui modò vermis eram.*

Porrò cùm latiſſimum ſit vermium genus, de terreſtribus nunc tantùm loquor, qui in medicos admittuntur vſus. Ex his enim albo vino lotis, apparatis, in oleo maceratis, ac vaſe duplici, vt decet, elixatis, habetur oleum, ad neruorum affectus commendatiſſimum.

Per os quoque ſumuntur aliquando, ritè præparati, loti nempe, ſiccati, tenuiſſimè læuigati, & aliis quibuſdam pulueribus admixti, ad fœdos virginum colores ſanandos.

A multis inteſtina terræ vocantur; ab aliis vermes terreni, à quibuſdam lumbrici terreſtres. Corpus habent oblongum, rotundum, minimè oſſeum, & oculos nullos, vt neque aures. Ita ingrediuntur, vt præcedente parte priore, reliquum corpus ad eam contragant, ſicque è loco vno in alium feruntur. *Inteſtina terræ.*

Procreantur è limo terræ, & ab eadem cauſa, atque cætera animalcula & inſecta animantur. Oculis, auribus, pedibus, artubus, deſtituuntur, ſuntque velut oblongæ & craſſiores fibræ, nullam partium diſcriminationem obtinentes, propter internodia quædam, & velut aponeuroſes, quæ paulo vltra medium corpus conſpiciuntur.

Hos pluuiæ vernales, aut hibernæ, nec glaciales, ſed temperatiores eliciunt. In terra pedibus conculcata, nec liberè, nec vbere gignuntur: in pingui, nec tri-

Digitized by Google

ta frequentes inueniuntur. Hi triti & appoſiti præciſos neruos, vt etiam vulnera recentia conglutinant.

CAP. XXXIV.

De Cantharidibus.

Cāthar' & catharu diffe-runt.

CANTHARIDES tantùm nomine tenus, cantharis, ſeu ſcarabeis conueniunt: magnitudine enim, colore & natura multum inter ſe diſſentiunt. In vſus enim medicos ſæpe trahuntur cantharides, canthari nunquam. Illas ſiquidem probat Galenus ad pſoras & lepras, & ad vretica ſæpe Medici practici ſalubriter adiiciunt.

Cāntharides quænam ad vſum medicū maximè probantur.

Sunt verò putida animalcula quoniam ex tali materia conſtituta, inquit Ariſt. & in multis fruticibus, vt liguſtro, & in arboribus proceris, vt fraxino numeroſæ procreantur, aluntur, reperiuntur. Probantur & in frumento inuentæ, verſicolores, & quæ tranſuerſas in alis lineas habent, oblongo corpore.

Quomodo ad eundē præparantur.

Aptiores verò ſunt, ſi in vas fictile, aut aliud idoneū iniiciantur, cujus os raro linteo ſubligatum deorſum vertitur, vt excepto halitu aceti quam acerrimi feruentis æſtu exanimentur, poſtea ſiccantur, & in pixidibus ligneis, aut vaſis vitreis, fictilibúſque reponuntur, & per biennium ſeruantur.

Hiſtoria

Parua quantitate nonnunquam medicamentis permiſcentur, quæ vrinas mouent, etiam Galeni conſilio, qui integras præſcribit, *lib.11.ſimplic.cap.*41. Recentiores tamen alas & pedes abiiciunt. Cùm nobilis matrona Lutetiæ febre continua renum æſtu, aliiſque grauibus comitata ſymptomatis laboraret, & ſuæ ſanitatis curam Domino Martino doctiſſimo & clariſſimo Medico Pariſienſi commiſiſſet, quorundam ſuaſu Riuierium aulicum Medicum accerſiuit; hic mox vbi pulſum ægræ contrectauit: *ſi me*, inquit, *citius vocaſſet, dragmam vnam cantharidum regioni regis magis affecti*

adhi

adhibuiſſem, & ſtatim conualuiſſet. Sicque diſcedens anxiam reliquit matronam, & Medicum ordinarium, hominis malè ſani humoribus, moribus, dictis & factis attonitum; qui tantum abeſt, vt tantam cantharidum cateruam, vt ne quidem vnam adhibuerit, & ſanitati ſuam ægram reſtituit. Nam cum cantharis ſicciſſimum leuiſſimúmque ſit inſectum, vix quidem granum vnum pendere credibile eſt. At verò ſexaginta cantharidas, tot enim dragma pendet, reni admouere æſtuanti, quid niſi carnificium? Hæc tamen obiter dicta ſunto, non vt homini ſuccenſeam, ſed oſtendam cantharides veſicæ inimiciſſimas, & renibus, & partibus iiſdem inflammationem inducendo multum aduerſari; paucula tamen quantitate medicamentis aliis mixtas non nunquam prodeſſe.

CAP. XXXV.

De Formicis.

NEc formicis adhuc Pharmacopœrum tabernæ deſtituuntur, è quibus oleum paratur ad receptos vtiléſque vſus commendatum. Partibus enim generationi dicatis iuſto frigidioribus competit calefaciendis, & ad ſtatum meliorem, ac vegetiorem reducendis.

Inſectorum autem laborioſiſſimum, officioſiſſimúmque genus formicarum, quæ non interdiu ſolum, ſed etiam noctibus plena luna laborem exerceant, & eadem ſemper ſemita ambulãtes, cibaria ad cellas promptuarias deferunt, & in annum recundunt. Animalia non venantur puſilla vt araneę, ſed reperta & mortua deguſtant, grana congerunt, & onera morſu gerunt.

Sunt verò formicæ vel alatæ, è quibus infuſis oleum formicarum dictum paratur; vel impennes, quæ frequentiores in locis ſiccis, & minus cultis reperiuntur, quibus vrſi ægrotantes ſanitatem quærunt. *Oleũ formicarũ.*

Digitized by Google

Formica magnitudine vulpib. pares.

Eſt in Indiæ quibuſdam regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus, quod magnitudine vulpem æquat. Inuenio & quaſdam paruulas Hippomyrmeces, ſeu Equites dictas, & alias quaſdam Herculaneas; alias Solifugas, & Solipugas, ſed cùm Pharmacopœus nuſquam his opus habeat, pluribus illarum hiſtoriam deſcribere nolo.

CAP. XXXVI.

De Serico.

EA nunc gloria datur veſtibus bombycinis, quæ olim byſſinis, quibus primi ſeculi reges tantùm induebantur, & in Euangelio *Lucæ* 10. legimus diuitem quendam byſſo & purpura veſtitum. Erat autem byſſus tenuiſſimi lini genus, proximum ab Aſbeto dignitatem obtinens, ex quo ſubtiliſſimæ fiunt veſtes, quæ mulieribus præcipuè olim in deliciis erant, inquit Plinius *capite 1. lib. 19. hiſtor. natur.* qui circa Elim Achaiæ naſci ſcripſit, Pollux verò in India & Ægypto, Pauſanias in Græcia ex arbore, populo haud diſſimili, foliis verò ſalicis. Seu autem herba, ſeu arbor ſit byſſus, nobis eſt prorſus incognita planta, quæ non ſolum frondes, ſed lanam quoque tenuiſſimam profert, quam Seres Scytiæ Aſiaticæ populi artis nendi peritiſſimi depectunt, & in fila exilia ducunt, ex quibus veſtimenta ditioribus dicata conficiuntur, quæ Seribus Serica dicuntur. Aſbetum vocant, vel lapidem quendam ferrei coloris, in Arcadiæ montibus naſcentem, qui ſemel accenſus, extingui non poteſt; vel linum, aut ſtamen, ex quo mappæ texuntur, quæ flammam concipiunt quidem, ſed non vruntur, cuiuſmodi eſſe dicitur alumen plumeum, lapis Amiantus multis dictum.

Byſſus quid.

Aſbetus.

Apud nos autem nec eiuſmodi ſtirps byſſigeræ, nec veſtimenta ex earundem lanugine contexta viſuntur, ſed tantùm bombycina, quæ nunc, vt olim byſſina,

Serica

Digitized by Google

Serica nuncupantur, & ad eoſdem dignitatis non modò gradus, ſed prçterea medicos vſus multos commendantur. Nam apud Pharmacopœos Arabum dogmata ſecutos, adeò inualuit de bombycino ſtamine opinio, vt credant omnes, bombycinum filum, ſericum vocant, ſanguinem purgare, virtutem vitalem roborare, cor recreare, ſpiritus illuſtrare, facultates omnes reficere, & ſpiritibus omnibus opem ferre. Hæc ſunt encomia belliſſima, quibus Barbari excrementum inſecti viroſi nobilitarunt. Quia verò liberum eſt cuique philoſophari, & de re qualibet propoſita ſententiam ferre, ingenuè dico, me parui facere ad medicos vſus ſericum bombycinum: Eſt enim ſiccum animalculi imperfecti recrementum, inodorum, exuccum, aranearum retibus, aut erucarum telis cognatum, homini ſanando ineptiſſimum & ineficaciſſimum.

Serici vires ſecundùm Barbaros.

Sericum quid.

Forſan byſſinum, quod ad bombycinum recentiores tranſtulerunt, vires quaſdam habet non temnendas, ſed cùm nullibi reperiatur, aut ad nos minimè deferatur, de illo ne quidem per inſomnium Pharmacopolæ loquuntur. Miror autem multum, qua ratione ducti crudum ſericum nonnunquam ægrotis exhibeant: Cocco quidem tinctum vires quaſdam promit eximias, ſed mutuatas tantùm; & ab infectione Kermes acceptas. Proinde mallem ego per ſe grana Baphica præſcribere, quàm eorum ſuccum inficiendo ſerico fruſtra impendere. De hac autem re iudicent Apollineæ artis peritiores, qui non niſi, quod ratione eſt ſtabilitum, pro lege habent.

Sunt verò bombyces animalcula, ex paruis ſeminibus rotundis & nigricantibus, quæ oua nominant, leui calore fota, animata, & in minutos vermes primùm conformata, qui frondibus vtriuſque mori, ſed potiſſimùm albæ contecti & educati, paulo poſt cùm adoleuerint, tenuiſſima nent ſtamina, ſeu fila ſericea ex ſe emittunt, quibus ad luxũ panni pretioſi contexuntur.

Bõbyces qualia animalcula.

Adhuc autem adultiores facti gignunt ex ſe cucullos, & folicula, in quibus ſeſe recondunt, ibique poſt aliquot dies in papiliones candidulos abeunt, qui inuicem pariunt ſemina, ſeu oua paruula, è quibus de-

nuò vermes alij generis eiuſdem naſcuntur. Hæc autem cùm ſint etiam pueris, & mulieribus notiſſima, longiorem deſcriptionem minimè poſtulant.

Felle multorum animalium, iecore & inteſtinis luporum, cerebellis paſſerum, teſticulis gallorum, & aſellis, qui ſub vaſis aquariis delitеſcunt, interdum Medici vtuntur, ſed hæc cùm deſcriptas in Officina noſtra compoſitiones non ingrediantur, fuſius deſcribere noſtri non eſt inſtituti. Sicque tribus libris Medicam materiam breuiter & perſpicuè diuini numinis ſubſidio fulti perſtrinximus, cùi laus, honor & gloria in omne æuum.

* * *

Finis Libri Tertij.

OFFI-

OFFICINA

PHARMACEVTRICA,

DVABVS PARTIBVS DISTINCTA:

PRIOR DE MEDICAMENTIS INTERNIS, ALTERA DE externis agit.

Quibus breuis præmittitur Iſagoge,

AVTHORE

IOAN. RENODAEO, Med. Pariſ.

PRÆFATIO.

E*ORVM, quæ natura rerum genitrix gibbo terræ vel expoſuit, vel viſceribus incluſit, cum maior portio homini inſeruiat alendo, aut medicando, nec ſemper liceat, nec quauis hora, dum rei neceſſitas exigit, illius penetralia ſubire, aut cis maria confeſtim exotica ſimplicia perquirere,*

iuſtis rationibus artis Medicæ proceres ſtatuerunt, vt in Pharmacopoliis ad futuros vſus ſelecta medicamenta, tanquam in penu quodam aſſeruarentur, perinde ac olim in Aeſculapij templo eorundem formulæ à peritioribus magis probatæ & expertæ deſcribebantur. Plinius c. 1. lib. 28. Hippoc. epiſt. ad Abderit. Herophil.

Cùm enim medicina ſit donum DEI, & medicamenta Deorum manus, Officina Pharmaceutica, ſi non diuitiis, ſaltem dignitate gynæceo quouis eſt præſtantior, in qua, quicquid totus complectitur Orbis, quod ſanitati tuendæ, aut reſarciendæ conferre poteſt, tanquam in ſacra pyxide coarctatur. Nihil enim Medicum è pelagi ſinu, aut abyſſi profundo eruitur, nec ab aëre quicquam ad ima nutat, delabitúrque, quo non luxuriet Pharmacopolium. Ex eo ſiquidem tot medicamenta depromuntur, quibus humani corporis hoſtes morbi, cauſæ, & ſymptomata dimicantur, expugnantúrque, ſeu à Dietæ vitio exoriantur, ſeu extrinſecus adueniant: Idque vel à cauſa manifeſta, vt intemperie & ſolutione continui, quibus febres naſcuntur, phlegmone, pterygium, polypus, hepatitis, lienteria, enterocele,

rele, ædema, ſcyrrhus, & alij penè innumeri: vel à cauſa latente, vt peſtis, Indica lues, Hydrophobia.

Porrò non vt vbique terrarum, ſic locorum Officina Pharmacopæorum, in qua nempe medicamenta præparantur, reponuntur, & venduntur, extrui rectè poteſt, ſed certis in locis, vt melius aſſeruentur ipſa: aliis, vt citius ac pluris væneant, vtilius erigitur: Minimè tamen ferendi ſunt auari Seplaſiarij, qui lucro nimis inhiantes, domum in vico ſordibus conſpurcato, inſalubri, ac penè congeſtitio ſitam, modò emptoribus & ſingulis tranſeuntibus obuiam, ſeligunt, in qua medicamenta non conficiunt, ſed inficiunt. Velut Botanopolæ multi, qui varia ſimplicia, & adhuc viridia Lutetiæ vendunt ad ſtatumen, aut ſtipitem, vel ſi mauis, paxillum ligneum, in triuio maioris fori olitorij defoſſum, le pillier des hales, *vulgò dictum. Illic ſiquidem permulta ſimplicia venalia reperiuntur, ſed quæ ſæpe diu aſſeruata, inquinantur luto, vel putrent ac contabeſcunt.*

Quęnam in officina Pharmacopœorum ſpectanda.

Hæc autem potiſſimum in Officina Pharmacopæorum ſpectanda ſunt, ſitus: inſtrumenta neceſſaria, quibus ſcilicet medicamenta parantur: vaſa in quibus reponuntur: ſimplicia,

quibus conſtant: eorum facultates, & particularis ea medicamenta componendi modus, quæ ad futurarum ægritudinum præcautionem aut curationem aſſeruantur. In noſtris verò inſtitutionibus ea ſeligendi, parandi, vt & componendi præcepta generalia dedimus, remediorúmque formulas omnes, quæ in rem præſentem imperantur, accuratè deſcripſimus, nec ad perfectum Pharmacopæum quicquam præterea deſideratur, quàm vt his præceptionibus rectè inſtitutus, & in cognitione ſimplicium, atque eorum maximè, quæ tribus libris de materia medica perueſtigauimus, optimè verſatus, medicamēta in officinis aſſeruāda, vt & alia quæuis ſolerter componant. Quod in hoc opere ſecūdo, iuuante Numine, exequi pollicemur, præmiſſis quibuſdam in hac Iſagoge, quæ ad Pharmacopolarum officinam ſpectare videntur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. I.

De domo & officina Pharmacopœi.

PRIMA omnium ætate fructus erant homini pro pane, aqua pro vino, & forſan idem alimentum atque boui & equo. *Hipp.lib.de veter. med.* Sed cum illius nutritioni & ſanitati fruges, & quæ ex terra ſponte naſcuntur, minus ſufficerent, ex tritico macerato, à cortice purgato & trito primi patres panem confecerunt, vel potius pultem, qua etiam populum Romanum longo tempore vixiſſe certum eſt, *Auſonius.* Nauſeante tamen ſtomacho ſuper eiuſmodi cibo, nec ſolo pane contenti, aues quoque cœperunt guſtare, dein feras piſcéſque venari. Sícque luxuriante paulatim cupedia, vitis cultum & mille alia gulæ irritamenta adinuenerunt, cùm olim communis pecori cibus, atque homini glans, inquit Auſonius, communis & vtrique domus, arboris vmbra.

Iſto ſiquidem æuo priore, latebræ erant pro ædibus, tecta ſyluarum pro tuguriis, rupes, & loca verrucoſa pro vrbibus: atque longo poſtea tempore, Dardani ſub fimo ſordidas ædes habuerunt, & Baleares in ſaxis cõcauis, vt adhuc hodie Indi multi ſuas ædes ex oſtreorum vel teſtudinum teſtis conſtruunt: alij ex arundinibus, aut aliis paluſtribus herbis intertexunt. *Alexand. ab Alex.c.24.li.5.*

Nunc verò, vt hominum mores politiores ſunt, & victus lautior, ſic ſingulorum domus diſſimili multum materia artificióque extruntur. Sunt, qui in medio flumine ædificant: alij in montium cacumine: nonnulli in ſylua: alij ad maris litus pro cuiuſque arbitrio & voluptate.

Vbi domus Pharmacopœo ſit inſtruenda.

Domus verò Pharmacopœi in nullo iſtorum loco extruenda, ſed in vrbe potius, quàm in oppido, in loco aëri expoſito ac lucido, quam opaco & vmbroſo, & in

vico emaculato, vel ex ſe nitido, quàm ſordibus inquinato.

Quanta. Sit verò ſatis ampla, excelſaque, vt in horreo, ſeu parte illius ſuperna, ſimplicia reponantur, quæ non niſi arido in loco feliciter aſſeruantur: in inferiore, vt in cella vinaria, quæ locum vdum poſtulant, vt caſſia & vinum.

Qualis. Inter vtramque multa cubicula ſunto, vel ſaltem vnum, in quod Pharmacopœus ſeſe recipiat. Subtus verò officina ampliſſima, quadrata, & lucida, ita tamen, vt neque Sol medicamenta nimis calefaciendo, liquando, vel ſiccando noceat; neque ventus vehementius irruens moleſtus ſit.

In ea duæ ianuæ debent extrui, antica vna, quæ foras pateat, ad veſtibulum ſcilicet officinæ: altera, quæ det ingreſſum ad popinam & aulam proximam; in qua Pharmacopœus non modò epulabitur, ſed prudens obſeruabit per feneſtellam, in intermedio ſepto ſtructam, quid in officina agatur, quid detur, quid accipatur. Sic enim velut in exubiis poſitus aduertet in tyrones, ne vel in otio degant, aut minus accuratè & fidèliter exequantur, quibus dominus opus habet.

In alterutro culinæ angulo prope caminum, conſtituatur velut æſtuarium, ſeu hypocauſtum, in quo ſaccharum tragemata, & ſolidæ confectiones, ad tutiorem conſeruationem reponantur. Etſi loci permiſerit amplitudo, proximè taberna quædam poſterior extruatur, in qua recondantur multa ſemina, fructus, atque illa ſimplicia, quæ non niſi magna quantitate à Pharmacopœo ſolent emi, vt oriza, pruna, amygdalæ, mel, ſemina quædam, radices, & ligna plurima.

In officina verò medicamenta potiſſimum reponantur compoſita, vt & ſimplicia quædam, quæ vel rara, ſunt, & pretioſa, vel quæ non ita rara, ſed ad frequentiorem vſum expetita, vt Thamar-Indi, paſſulæ, glycyrrhiza, polypodium, ſenna, &c.

Vt autem in Pharmacopolio medicamenta optimè diſponantur, ab ima eius parte ad ſupernam aſſeres multi per claſſes eo ordine collocandi ſunt, defixis ad parietes & ſeptum medium, quo à popina dirimitur,

mutulis,

mutulis, aut clauis ligneis, ferreiſve, vt quędam eorum claſſis arculas ſuffulciat minores : alia maiores : quędam vaſa fictilia: alia vitrea: alia ſtannea : alia pyxides. Ea tamen prudentia ac ſedulitate, vt quæ ſunt in vſu frequenti & in raro, non in claſſe eadem collocentur, ſed illa in propinquiore, quæ ſcilicet ad manum ſæpe debent eſſe, hæc in remotiore, quæ videlicet rarius veniunt ad medicos vſus.

Singulis verò vaſis, vt & ſacculis, ad trabes & tigilla ſuſpenſis, medicamentorum incluſorum nomina inſcribantur, vt citius medicamentum exhibendum ſeligatur, néve alterum pro altero ſumatur.

CAP. II.

De inſtrumentis officinæ neceſſariis.

INNVMERA ſupellex eſt officinæ vel vtilis tantùm, vel prorſus neceſſaria. Vtilis eſt, quæ rarò inſeruit, vel quæ ad apparatum maiorem, ornatúmve expetitur : cuiuſmodi ſunt multa vaſa argentea, quibus ignari quidam apud vulgus gloriam captant. Quod enim doctrina nequeunt, iſto luxu externo comparare ſtudent, reprehenduntúrque ab Hippocrate *lib. de med.* qui talem ornatum, ac curioſam ſupellectilem odioſam & illiberalem vocant. *Inſtrumenta vtilia.*

Neceſſaria eſt illa ſupellex, quæ inſeruit medicamentis, vel reponendis, vt vaſa multa terrea, vitrea, argentea, ſtannea, plumbea, cuprea, ænea, ſyrupis, ſapis, eclegmatis, electuaris, pulueribus, oleis, ceratis, vnguentis deſtinata, de quibus poſtea : vel parandis, vt pilæ, mortaria piſtilla, lignea, lapidea, aut metallica, ſpatulæ, cacabi, lebetes, pelues, patinæ, patellæ, frixoria, ſartagines, limæ, ſcalpra, cribra, colatoria, torcularia, manicæ, trutinæ, forfices, cultri, marmoreæ tabellæ, alembici multiplices, canales refrigeratorij ſerpentini dicti, infundibula, & alia pleraque, quibus aut rarò, aut ſemel tantùm in anno Pharmacopœum vti contingit. *Neceſſaria.*

Supellectilia Chymica fallaciæ instrumenta.

Præter hæc Chymicis aliquot peculiaria ſupellectilia ſunt, quæ facetus quidam non illepidè fallaciæ, quam Pharmaciæ potius inſtrumenta vocauit, hoc tamen de abuſu, quàm de vſu dictum malo.

Multorum porro Pharmaceuticæ officinæ inſtrumentorum appellatio ac forma citius, quàm vſus ſpecialis agnoſcitur: Scalprum enim, limam, malleum, cultrum quilibet facilè dignoſcit. His verò ſolum vtitur Pharmacopœus, vel ad dentes apri radendos, aut ebur vel guaiacum, in ſcobem attenuanda, atque ad ea omnia læuiganda, quæ attritu puluerari non poſſunt: reliqui verò artifices ad opera ſuę artis induſtriosè peragenda, vt faber ferrarius ad claues effingendas, aurarius ad annulos, monilia aut argentea vaſa elegantius formanda: vtuntur & omnes malleis, incudibus, forficibus, ad ſingulorum opus peculiare deſtinatis.

Cultrorum varietas.

Cultri autem officinæ neceſſarij non vniuſmodi ſunt, ſed alij aliis maiores ſunt, alij oblongi, alij breuiores, alij aliter formati. In frequentiore ſunt vſu oblongi & mucronati, quibus radices raduntur, ac purgantur, lignorum rami minutiores finduntur & herbarum cauliculi ſcinduntur. Breuiores quidam ſunt non acuminati, ſed obtuſi, & dorſo ſeu parte aciei oppoſita valde craſſi, quibus ſacharum in fruſta ſecatur. Alij breues quidem ſunt, ſed latiſſimi, figura lunari, ac his ſimiles, quibus coria ſutores diuidunt, quibus ſemina quædam oleagina, & cortices conditæ, quæ piſtillo in puluerem attenuari non queunt, minutiſſimè ſecantur.

Inſeruiunt etiam glycyrrhizæ in paruula fruſta diuidendæ, vt confuse accedat ad tragetæ communis confectionem.

Eſt & alius culter omnibus longior, cuius mucro ita reflectitur, vt hamulum efficiat, qui alio hamo in tabula defixo inuncatus, mira vi ligna aut radices diuidit, dum altera manu illius manubrium premitur.

Non omnes autem hæ cultrorum differentiæ in omnibus officinis habentur. In multis enim idem: qui ceram diuidit, in culina panem ſecat, & ſæpe napos radit. Vaſrum enim ancillatum genus, id ſæpe mali molitur

Digitized by Google

litur officinæ miniſtris, vt multa furentur ipſæ, vel malitioſè occultent.

CAP. III.

De Mortariis & piſtillis.

INTER inſtrumenta officinæ neceſſaria, nullum æquè deſideratur, nec in vſu adeò frequenti eſt, atque mortarium. Vix enim quicquam apparatur, aut apparatum in vſum venit abſque illius ope. Nam cùm materia omnis medica ex magna parte ſit velut rudis quędam ac indigeſta moles, quæ rarò, imò nunquam talis exhibetur, qualis è ſinu naturæ proſiliit, multa in mortario tritura diuidenda eſt, ducenda, læuiganda, & cum aliis admiſcendis ſubigenda.

Cùm autem illa materia vniuſmodi non ſit: ſed varia ac multiplex, varia quoque præparatione eget, non modò, quæ fit ſola manuum induſtria, ſed etiam inſtrumentorum adiutu in quibus non tantùm forma conueniens requiritur, & debita magnitudo, ſed præter ea idonea materies, à qua medicamentum paratum nonnihil mutuatur. Idcirco pilę ſeu mortaria ex varia materia fieri conſueuerunt, vt ex marmore, achate, alabaſtro aut alio lapide ex ſtanno, plumbo, ferro, ęre, in primis Cyprio, quod Cupreum vocatur, ex vitro, ebore, vt etiam ad oſtentationem potius, quàm neceſſitatem, ex argento, vel auro.

Sufficit verò vnum plumbeum, aut vitreum, vt etiam lapideum, ſed ænea debent eſſe multa, vnum valde amplum, his terendis, quæ vel duriora ſunt, vel magna quantitate tendenda, accommodatum: vnum minimũ, moſcho ambræ, Zibetho, bezaardico lapidi, & aromatis ſimilibus læuigandis idoneum.

Inter vtrumque multa ſunt ac multiplicis magnitudinis, vt alia potioni tantùm, alia clyſteribus, diſſoluendis, aut electuariis magna quantitate parandis, inſeruiant.

Digitized by Google

Totidem verò piſtilla, quot mortaria, & ex conſimili materia ſolent haberi. Plumbeo enim mortario plumbeum piſtillum magis aptatur, vitreo vitreum, æneo æneum: ferreum tamen omnibus metallicis etiam conuenit, vt ligneum ſemper lapideis, vt & aliis, in quibus herbæ recentes tundendæ recipiuntur. Dum arida teruntur, mortarium papyro, vel corio ſimplici, vel interdum duplici tegendum, ne vel puluis tenuior foras euolet, ac pereat, vel moleſte nares tundentis feriat.

Ad multa terenda minutiſſimè tabula marmorea, ſeu lapis porphyrius vulgò dictus, mortarij vicem gerit, vt molula piſtilli, quibus margaritæ & lapilli pretioſi tenuiſſimè læuigantur, ſuper affuſa pauca roſarum aqua, aut alia, pro Medici ſcopo.

CAP IV.

De ſpatulis & cochlearibus.

SPATVLAE & cochlearia ſunt veluti ſecundæ Pharmacophœorum manus, quibus dum medicamenta in mortario terunt, vel patinis incoquunt, ſubinde verſant, vt æquabilis fiat omnium partium pulueratio & coctio, atque ex ipſis medicamenta apparata in vaſis recondunt, & iiſdem vſus tempore eximunt. Dicuntur ſpatulæ, *quod altera parte latiſſima ſint, inſtar oſſium ſcapularum, quæ à Barbaris ſpatulæ nominantur.*

Spatulæ unde dicantur.

Eſt autem omnium ſpatularum figura fermè eadem, triquetra nempe, ac oblonga, ſed materia diuerſa. Quædam enim fiunt ex argento, vt paruulæ, quibus vti ſolent chirurgi multi: aliæ ex ligno, vt palmæ ramo, cuiuſmodi ea eſt rudicula, qua emplaſtrum palmeum verſatur, inter coquendum: aliæ ex ferro, vt reliquæ ferè omnes, vel magnæ, vel minores, quibus Pharmacopœi medicamenta molliuſcula, vt mel, oleum hybernum, electuaria liquida, & ſimiles confectiones attingunt.

Spatularum materia varia.

Cochlearia

Cochlearia ex ferro & orichalco vt plurimum cu- duntur ad officinam, ex argento ad menſas. E ligno quoque cauantur ad vſus ruſticorum, & tenuioris cenſus hominum, maximè in oppido degentium. Paruula adhuc fiunt ex ebore & cornu, vt quæ minutis ſpeciebus, & quibuſuis pulueribus inſeruiunt aſſumendis, & ad trutinam committendis. Quædam præterea in multorum culinis ſunt magna & foraminulenta, quibus ſpumæ detrahuntur. Lignea verò & argentea in officinis ſæpius expetuntur. Non item vitrea, quod facilè frangantur, nec ferrea, quod citò rubiginem, vt ærea æruginem contrahant: quibus tamen vti nil vetat, modò officinæ miniſtri ſedulo caueant, ne ſordida diutius aſſeruentur, ſed ſtatim, vbi inquinata fuere, diligenter abſtergantur. *Cocleariũ materia.*

CAP. V.

De Ahenis, & aliis quibuſdam vaſis metallicis.

AHENVM & cacabum multi pro eodem vſurpant, ſed propriè ahenum vas eſt, ex ære ductum, profundum, operculatum, atq; altera parte tantùm anſam habens, qua manibus teneri ſolet, & pro arbitrio claudi vel aperiri. Inſeruit, vt plurimum aquæ elixandæ, quæ vel ſola bibitur, vel vino permiſcetur. *Ahenum quid.*

Ad eoſdem vſus, diuites, quibus tuendæ ſanitatis, & ſæpe vanitatis magna cura eſt, habent eiuſmodi formæ vaſa argentea, vt aqua cocta minus nidoruenta ſit, nec vllò modo cuprum redoleat.

Patina vas eſt aliud æneum, multo latius & amplius, in quo medicamenta ſimplicia coquuntur, compoſita parantur, fructus condiuntur. Huic confixę ſunt velut aures duæ, ſeu anſæ, vtrinque vna, vt igni adhiberi, & ab eo remoueri poſſit facilius. Super ferreo inſtrumento tripode ad ignem apponitur, ſuppoſitis *Patina.*

Digitized by Google

prunis ardentibus, vt incaleſcat, & contentus liquor ferueat.

Patella. Patinæ vas aliud eſt affine, æneum & paruum, attamen patulum, quod per diminutionem patella dicitur, cui velut caudex longus, ſeu manubrium ferreum configitur, vt commodius imponatur igni, & alterutra manu abſque noxa ſeu vſtione teneatur.

Sartago. In ea coqui ſolent medicamenta, quæ parua quantitate deſiderantur, vt doſis vna vel duæ, medicamentorum, vt paruum quoddam electuarium tabulatum, vt zulapium roſaceum, & ſimilia.

Cacabus Lebes. Sartago aliud patellæ genus eſt, valde patulum, ferreum, at in longum appendice protenſa caudatum, quo in culina, carnes friguntur, in Pharmacopolio multa ſemina, vt coriandrum cum aceto, ad illius cuiuſdam qualitatis caſtigationem, vt milium cum vino, aut alio liquore parti cuipiam admouendum.

Cacabum Latini cum Græcis lebetem nominant, Barbari Caldarium, aliud quoddam vas æneum, quod cremariæ vnco prehenſum ſupra focum pendet, vt quicquid in eius concauo retinetur, ebulliat, & coquatur. Popinaria autem cùm ſint hæc dicta vaſa, vt & ollæ multæ figulinæ, in his deſcribendis nolo ditius immorari, cum ea facile dignoſcat Pharmacopœus, qui his ſæpiſſime vtitur ad decocta ſimplicium paranda, & gelatinæ, ſyruporum, vnguentorum, aliarúmque multarum confectionum præparationem.

CAP. VI.

De Torcularibus & prælis.

SVA ſunt & Pharmacopœis parua quædam torcularia, quibus in officinis ſuccos & olea quaſi torquendo, exprimunt: Præla tamen magis propriè dici videntur, vel quod humore profluente præluentur, ſeu madeſiant, vel materiam, ex qua ſunt educendi ſucci, validiſſimè præmant. Fit verò prælum eiuſmodi ex duabus breuibus trabeculis, ma-

Præla vnde dicta.

gnitudine

gnitudine & forma ſimilibus, quarum ſingulæ foramina duo habent ita affabre excauata, vt intro ſint velut inſculpti circuli in ſeipſos non recurrentes inſtar ſpiratum, quibus introducuntur duæ cocleæ, quæ dum extrorſum vertuntur, trabeculas abducunt, aperiuntque, cùm introrſum, adducunt & claudunt, atque materiam interpoſitam premunt, & ſuccum exprimunt, vel aqueum, vel oleoſum.

Proinde præla duo debent in officinis haberi;vnum, quod ſuccis aqueis inſeruiat exprimendis ex fructibus & virentibus herbis; alterum, quod oleis ex oliuis, & aliis pinguibus. *Quot præla in officinis requirantur.*

Quæ autem exprimenda ſunt antequam prælo ſubiiciantur, vel coctione, vel tritura apparanda ſunt. Coctione; vt carnes, à quibus ſuccus exprimendus eſt,qui ſolet ægrotis longo morbo attenuatis exhiberi. Tritura, vt ligna quædam oleagina, fructus & ſemina multa. Ne verò diffluant aut diſſiliant exprimenda, quodam ſacco debent includi, aut forti panno inuolui vt cannabino, aut ſetaceo, vt validior fiat compreſſus, & ſubſtantia tenior à craſſiore & ſicciore facilius, ac tota ſeparetur. Sic oleum amygdalinum dulce, vel amarum educitur.Sic lentiſcinum,balaninum,&quod è nucibus, vel nucleis perſicis, vel ſemine lini, aut ricini exprimitur, vt pluribus poſtea demonſtrabimus. *Ius carnium.*

CAP. VII.

De cribris & incerniculis.

IAM vetus hæc increbruit apud Pharmacopœos conſuetudo, cribra vocitare ea inſtrumenta, quibus purior ac tenuior tritorum medicamentorum portio à craſſiore ſeparatur Licentioſa tamen nimis eſt, ac abuſiua vocabuli enuntiatio, cùm cribra vix Pharmacopœorum, ſed ruſticorum inſtrumenta ſint ex pellibus, vt plurimum, arietinis, crebris foraminibus peruia, quibus frumenta purgantur, vnde & frumentaria ſolita nuncupari.

Digitized by Google

Sunt & alia cribra, crinibus equorum in telæ modum contexta, farinæ è furfuribus ſecernendæ gratia, excogitata, farinaria ob id à piſtoribus dicta, quibus nonnunquam vtuntur aromatarij, ad pulueres cernendos, & medullam prunorum vel caſſiæ fiſtularis ab acinis repurgandam, atque ab ipſis Subcernicula ſetacea vocantur, & aliquando excuſſoria incernicula, quod inter manus agitata pollinem, ſeu puluerem tenuem excutiant. Fiunt interdum ex ligno, vt cortice tiliaceo, in fibras tenues & longas diſcerpto, & cancellatim connexo, ad puluerum craſſiuſculè tritorum cribrationem.

Subcernicula ſecreta.

Sunt autem communia multis dicta cribra incernicula, ſed aliud quoddam peculiare relinquitur aromatariis, induſtrioſo magis contextum artificio, quod Tamiſium vulgus Pharmacopolarum nominat. Fit verò interdum ex tela equina, ſæpe ex ſyndone, ſeu linteo tenui, vel panno ſericeo, & infernè ac supernè operculo exemptili, ex pelle arietina clauſo, vt puluis ſuperiore capſula exceptus arceatur, nec inter excutiendum euolet, ſed per intermediam telam traiiciatur, & ſine vlla iactura deſcendat in inferiorem.

Tamiſiũ.

Ex his alia aliis minora ſunt, pretioſis pulueribus cernendis magis idonea, quæ manibus tantùm molliſſimè verſantur, vt ſine violentia ſolus puluis tenuior deſcedant. Alia nonniſi numeroſo percuſſu in menſam aut abacum Pharmacarium ſuccuſſantur.

Aliud quoque frequenti eſt in vſu, forma pyxidis ligneæ grandiuſculæ, in cuius medio tela quædam intenditur, per quam excepti pulueres supernè tranſmittuntur inferius, ſuperpoſito cum pulueribus pondere quodam ſtanneo aut argenteo, vt id ſuo motu & grauitate, dum excuſſorium incerniculum vna tantùm manu in corpus aliquod ſolidum, vt abacum, impellitur, puluerum traiectionem breuiorem reddat, ac faciliorem.

Omnia porrò cribra & incernicula, dum ſiccis rebus cernendis inſeruiunt, mouentur, verſantur, impelluntur, agitantur; dum humidis, quieſcunt, ac immota manent, ſed iuuatur rerum cernendarum traiectio cocleari,

Digitized by

cleari, aut ſpatula : quo modo pulpa Tamar Indorum, caſſiæ, aut prunorum tranſmittitur, vt & radices & herbæ ad putrilaginem coctæ ad cataplaſmatum confecturam

CAP. XVIII.

De Colatoriis.

NEc carere quoque debet officina colatoriis multis, ſetaceis, lineis, cannabinis, laneis & ſtamineis vocatis, quorum alia rara ſunt, alia denſa, alia inter ambo media. Et quædam noua, alia pene detrita. Illa tamen frequetiore ſunt in vſu, quod compreſſu validiore, totus ſuccus rei colandæ, abſque telæ crepatura traiiciatur.

At verò pro diuerſa ſuccorum conſiſtentia modo hæc, modo illa ſumuntur. Quæ ex ſe tenuia ſunt, denſo colo egent, vt quicquid ineſt ſordium non tranſmeet, ſed tantum ſucci pars tenuior. Quæ craſſa ſunt ac lenta, vix niſi colo raro traiici poſſunt. Quæ media ſunt, mediocris texturæ colatorium poſtulant.

Tria verò poſtulant craſſa & viſcida; vt probè colentur, vt humore ampliore diluantur, vt colo rariore, ac nouo traiiciantur, & ante colaturam calefiant diutius : Sic enim illorum denſitate magis rarefacta, multo facilius tranſmeant. Et multa vix niſi calidiſſima percolantur; alia facilè etiam frigida : quædam tepida tantùm; & nonnulla colatura tantùm egent vnica; quædam duabus, alia pluribus, vt perfectè clareſcant. Prima quidem in colo raro : ſecunda, in denſo : tertia, in magis compacto, vt ſordes omni tranſitu prohibeatur. Quæ conſiſtentiam habent valde liquidam, etiam ſi bis, aut ter colanda ſint, eodem panno traduci queunt.

Inter colatoria numerantur lanea quædam cola oblonga, ac figura pyramidis, vel potius cuculli formata, quæ caligas vel manicas Hippocratis appellant, quibus vinum hippocraticum vulgò dictum, ter quater- *Manica ſeu caliga Hippocratis.*

Digitized by Google

quæ colatur, donec clarum euaſerit. Inſeruiunt adhuc melicrate, gelatinis & decoctis pluribus percolandis, vt rés quædam extranea, ſi quæ forſan admixta ſit, per iſtam traiectionem ſeparetur, ac liquor tantùm ſyncerus remaneat, vt in noſtris Inſtitutionibus demonſtrauimus.

CAP. IX.

De Fornacibus.

Fornacum vſus multiplex.

FORNACVM aliæ decoctionibus tantùm inſeruiunt, excipiúntque cacabos, patinas, ahena & alia vaſa , in quibus ſimplicia coquuntur, parantur, & componuntur : Aliæ deſtillationibus, & cucurbitas , retortas , veſicas , ollas, & alia vaſa excipiunt, his accommodata deſtillationibus , quæ vel per aſcenſum vel per deſcenſum ſuſcipiuntur.

Fornax tripes ac metallica vulgaris officinarum.

Quæ decoquendis medicamentis inſeruiunt , non ſunt vniuſmodi : Aliæ enim portatiles ſunt rotundæ, ex ferro vel fuſo , vel cuſſo factæ. Quæque vt infernè tribus validis pedibus innituntur , ſic supernè tribus velut auriculis oblongatis, ac extra fornacis labra prominentibus exaſperantur , quibus vaſa calefacienda ſuperponuntur.

Pars illarum ſuprema patula eſt , ac inſtar mortarij cuiuſdam hians, in qua carbones immittuntur, ſuppoſita crati , aut trabeculis ferreis , quæ cineres delabi ſinunt in inferiorem cameram, ex qua per ianuam altera eius parte ſtructam, poſtea eximuntur. Aliæ ex argilla & lateribus extruuntur , ferè quadratæ , fixæ , ac immobiles,nec pedibus vllis fulcitæ,intus verò prioribus non multum diſſimiles.

Quæ deſtillationibus inſeruiunt , ſeu materiam, ex qua fiunt, ſeu formam ſpectemus, multifariam quoque extruuntur. Aliæ enim ex ferro, aliæ ex cupro , aliæ ex terra figulina , aliæ ex argilla vulgari , lateribus, & aliis rebus multis , quæ ſtructuram connectunt , & firmant.

mant. Prætereà, aliæ rotundæ ſunt, vt metallicæ anſas vtrinque habentes, vt circumferri poſſint; aliæ quadrilateræ, pentagonæ, multiformes, fixæ ac immobiles, in quibus, tria loculamenta extruuntur infernum, ſupernum, medium.

Infernum, quod cineres excipiat, cinericium, & vſitato Chymicis nomine, coniſterium appellant, in quo ianua adaperitur, per quam accenſi carbones aëris ingreſſu ventilantur, pabulum igni ſuppeditatur & cineres eximuntur. Media fornacis regio, in qua ignis fouetur, craticula quædam à coniſterio diuiſa, focus à recentioribus vocatur. In ea ſiquidem caloris fomes continetur, arcetúrque, vt ſupra poſitum vel calefiat in ſuperna nempe fornacis camera, quæ pro varia excipiendi vaſis magnitudine & figura variè formatur, iuxtáque eam partem tubi fumarij, ſeu ventilia quædam conſtruuntur, quæ per fumus exit. Fornacis vſitatiſſimę deſcriptio tradita eſt in noſtris Inſtitutionibus, nempe *cap* 31. *lib.* 2. *Cinericium ſeu coniſterıū quid.* *Focus.*

Vt autem varia, ſic elegans fornacum multarum, quæ deſtillationibus dicatæ ſunt, conſtructio. Quædam enim ſunt turritæ, teſtudineatæ & ſimplices, quæ vas tantum vnicum ſuffulciunt, aliæ induſtrioſo multum artificioſo ſtructæ & multiplices, vt quæ quinque vel pluribus turriculis aſſurgunt, quarum ſingulæ ſuum, ac peculiare vas admittunt, vt vna vas aliquod aqua calida plenum ad deſtillationem per balneum Mariæ alia cinerem, alia arenam, alia aliam materiam pro diuerſo operantis ſcopo. Tot verò fornacibus Pharmacopolium obruere, non æquum putamus, cum medicamentis potius, quàm ſimilibus inſtrumentis præſtet impleri. *Fornaces turritæ.*

* * *

CAP. X.

De Alembicis & Cucurbitis.

Alembici multiplex acceptio.

ALEMBICI latior acceptio multa complectitur, cucurbitas nempe, retortas, ollas vitreas, & inſtrumentum quoddam cupreum ac tripes triplici inſtructum camera, in quarum infima cineres excipiuntur, in media prunæ ardentes, in ſuperiore Boccia admittitur, capitello operta roſtrato, coniforme, & aliquando rotundo cum refrigeratorio, inſtar paruæ cupæ efformato, vt copioſiorem aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum paulo vehementius incaluit, per epiſtomium in eius parte decliui ſitum effunditur, & alia denuò frigida ſcilicet affunditur.

Alembici ſpecialior vſurpatio.

Anguſtior verò illius ſignificatio deſtillatorium tantum quoddam vas roſtratum, ac alteri iunctum vaſi, quod ſuperna parte fornacis admittitur, enunciat. Cuiuſmodi ſunt alembici vulgares plumbei, vel cuprei, ſtanno intus obducti, vel vitrei, aut figulini, conformes ſeu in parte ſuperna acuminati, in inferiore lati, campanarum inſtar, vnde & Campanæ ſubinde nominantur; nonnulli tamen capitati ſunt & rotundi, & ſæpe vaſe quodam refrigeratorio dicto obuallati, & modo capitella, & modo pilei vocantur: quia vt caput pileo tegitur, ſic alembico conceptaculum, ſeu vas illud materiam deſtillandam continens, quod pro varia figura variam appellationem ſortitur. Quoddam enim dicitur Boccia, aliud curcubita, aliud veſica, matratium, olla, matula, alia aliter nominantur.

Cāpana.

Capitella

Campana igitur vel ſola, vel conceptaculo inſerta alembicus vocatur, cuius duæ præcipuæ differentiæ dantur: vnus enim roſtratus eſt, qui ſcilicet ex ſe longum canalem inſtar promuſcidis propendentem emittit, per quem vapores condenſati delabuntur in ſubiectum vas ſeu excipulum; alter hoc tubo caret & cœcus

Alēbicus roſtratus.

cus

Digitized by Google

cus nuncupatur, eſtque Spagyricorum proprius, à quibus vſurpatur ad ſublimandum, vt roſtratus ad deſtillandum, cuiuis prominens tubus ſæpè adeò longus eſt, vt per medium dolium frigida plenum trajciatur, ad aquæ prolectatæ, ac delabentis maiorem concretionem & contemperationem. *Alembicus cæcus.*

In multis roſtrum flexuoſum eſt, inſtar ſerpentis, à quo nomen habet, conuenitque maximè aquæ vini deſtillandæ, quæ vulgò aqua vitæ, & à Chymiſtis nonnullis, Elixir vitæ nominatur. *Serpentina.*

Varia quoque eſt conceptaculorum magnitudo, vt & figura: quædam enim ampliſſima ſunt & ventricoſa, vt loquuntur, alia tam parua, vt nucem iuglandem mediocrem non excedant, quæ ſcilicet Chymicis operibus deſtinantur: alia mediocria, & quædam recta ſunt, vt ampullæ, veſicæ, ollæ, matulæ, ſeu cucurbitæ maiores ſeu cucurbitæ minores, ſeu ſeparatoriæ, ac rectæ: alia inflexa, vt Retortæ: *Boccia quadam inflexa*, & quæ Cornumuſæ vocantur. *Conceptaculorum varietas.* *Cornumuſa.*

Rectis ea deſtillantur, quæ facilè in altum ſubleuātur, vt radices, ſemina, folia, flores, aromata: Obliquis, quæ difficilius attolluntur, vt reſinæ, lacrymæ, pinguedines, & gummi.

CAP. XI.

De Menſis & abaco officinæ neceſſarijs.

NVLLA eſt adeo tenuis ſuppellex, vel tam inops tugurium, in quo menſa quædam ad epulandum, aut aliud quidpiam agendum non inueniatur. Non enim ſemper omnis menſa dapibus, ſed alijs operibus multis inſeruit, vt in officina ſimplicibus excipiendis, ſeligendis, cernendis, parandis, menſurandis, ordine diſponendis, antequam veniant in compoſitionem.

Proinde cum ſolennis ac magna quædam compoſitio paranda eſt, vt Theriaca, Mithridatium, aurea A-

lexandrina, menſa quædam longior, non in loco communi, vt officina, ſed in cubiculo quodam idoneo præparanda, vt liberius ſingula ſimplicia Pharmacopæus ſeligat, accurátius ponderet, tutiùs cuſtodiat, & exactiùs miſceat ac componat.

Abacus ſupputatorius. Abacus verò nummularius vnus, aut alter in Pharmacopolio perpetuò maneat, ad multa valde neceſſarius. Superponuntur enim fere cuncta, quæ emuntur aut venduntur, menſurantur aut trutinantur, paruo mortario teruntur, aut forficibus diuiduntur, vel integra exhibentur.

Forma eius quadrilatera eſt, in antica parte multas exemptiles capſulas habens, & velut loculamenta, in quibus pleraque ſemina includuntur, & ad rei exigentias aſſeruantur: In altera parte ſubſellium verſus, cui ſolet Pharmacopœus inſidere, aliquot arculas maiuſculas, ſeris ferreis obfirmatas, in quibus medicamenta quædam pretioſa continentur.

In parte verò ſuperna hiat rima quædam ſeu ſciſſura, qua datur aditus in ciſtulam ſubiectam, in quam nummi ex labore quotidiano lucrati & accepti dimittuntur.

Raſtrum ſuſpenſum in officinis quid conferat. Supra abacum pendet inſtrumentum quoddam trabeculis confixum literę ⊥ inuerſæ, non multum diſſimile, in cuius ima parte claui lignei vel ferrei configuntur, in quibus lances diuerſæ magnitudinis, forfices, ſpatulæ, & alia quædam inſtrumenta ſuſpenduntur, quę ad manum ſæpe eſſe debent, ſic citò oculis obiiciuntur.

Tabula marmorea. Præter menſas ligneas tabulæ quædam marmoreæ, vel Porphyreticæ in officinis habentur, cum ſimilis materiæ molulis, quibus margaritæ & lapilli pretioſi læuigantur, vt *lib. 2. cap. de tritura* notauimus.

Ad ſuffulciendum maiores pilas, ſeu mortaria in officina rectum ſtat quoddam paruum velut ſtatumen, aut truncus breuis, cui ad ornatum variæ imagines inſculptæ ſæpè viſuntur.

CAP.

CAP. XII.

De arculis, pixidibus, & alijs officinæ vaſis.

OMNIA Pharmacopoliorum vaſa medicamentis inſeruiunt vel parandis, de quibus abundè ſupra: vel reponendis, de quibus nunc agendum. Ea autem ſunt lagenæ, lecythi, ollæ, capruncula, vrceoli, arculæ, & pyxides

Lagenæ omnibus notæ, aut vitreæ ſunt, aut fictiles, in quibus aquæ deſtillatæ reponuntur, quæ imum in Pharmacopolio locum ſolent occupare, quod aquæ ipſis contentæ cæteris medicamentis grauiores ſint, & maxima quantitate ſeruentur. Adueniente verò hyemis rigiditate, cùm aquæ facilè concreſcant, vt à gelu tutæ ſint: lagenæ in cella vinaria reconduntur, donec frigoris ſæuitia deſierit. *Lagenæ.*

Lecythi reponendis oleis dicantur, ſúntque non nunquam figulini, ſed frequentius & vtilius ſtannei, & operculo obducti, vt ad nutum claudi valeant & aperiri. In ipſis olea per infuſionem parata conuenientiſſimè reponuntur & ſeruantur. *Lecythi.*

Ollarum magnus eſt in officinis numerus, quarum maior portio ex ſtanno eſt, nonnullæ ex terra figulina & paucæ quædam ex plumbo. Inſeruiunt vnguentis recondendis, & ſecurè conſeruandis. *Ollæ.*

Capruncula fictilia ſunt omnia, intus candore, læuoréque nitentia, altera tantùm parte anſam, qua manu teneri queant: altera tubum habentia, quo liquorem admiſſum effundant. Os verò admodum supernè patulum habent, vt commodiùs ipſe liquor affundatur. Multis coloribus variegatis diuerſiſque figuris exornatur, & ſyrupis reponendis, ac tutò conſeruandis deſtinantur. *Capruncula.*

Præter iſta vaſa, alia quædam admodum parua, vrceolorum inſtar, habentur, vitrea ac fictilia, in quibus pulueres cordiales vulgò dicti cuſtodiuntur, peculiarémque in officina locum, ac artificio quodam magis exornatum tenent. *Vrceoli*

Digitized by Google

Sunt & alia parua quædam ſtannea, operculata, in quibus variæ pilularum maſſæ corio ſingulæ ſingulo inuolutæ reponuntur.

Sportæ. Lignea quoque vaſa ſunt quædam ad medicamentorum repoſitiones, vt ſportæ, arculæ, pyxides. Sportæ ex ramulis vimineis, vel iuncis contextę, fructibus multis reponendis dicantur, feréque in taberna reconduntur poſteriore, aut altero officinæ angulo. Cùm tamen paruæ ſunt ad huius contignationem ſæpius ſuſpenduntur.

Arculæ. Arculæ quadrilateræ ſunt ex quinque tenuibus & breuibus aſſerculis præter operculum affabre iunctis conſtructæ, quibus reponuntur cortices, ligna, fungi, flores, tabellæ, oſſa, cornua, vngues, & ſiccatæ partes animalium.

Pyxides. Pyxides rotundæ ſunt, & profundæ, atque vel torno vt olim, vel lato ac tenui aſſerculo in circulum adducto, vt nunc formam teretem aſſecutæ, in quibus ſucci ſicci, lacrymę, gummi, mineralia, & radices quędam exſiccatę includuntur.

Arcularum & pyxidum pars illa anterior, que Officinæ veſtibulum ſpectat, variis imaginibus, vt cercopithecis, ſagittarijs, anſeribus loricatis, & ſimilibus picturis exornatur, relicta tantùm parte, in qua medicamenta intus contenta, literis vel aureis, vt ſæpe fit, vel quibuſlibet deſignantur.

Stirpes aridæ modo in arculis, modo in ſacculis incluſis aſſeruantur, vt & radices multæ, præſertim tenues: nam craſſiores filo trajiciuntur, ac ſic ſuſpenſæ optimè areſcunt & cuſtodiuntur.

Sic videor omnium Officinæ ſupellectilium deſcriptionem & vſum paucis dediſſe quæ ſi quis omnia ob fortunæ tenuitatem habere non queat, ſaltem magis neceſſaria habere debet.

CAP.

CAP. XIII.

De ſimplicibus, vel integris, vel eorum partibus, in Pharmacopolio ſeruandis.

DEFINIRI vix poteſt certus ſimpliciũ numerus, quibus Pharmacopola nonnunquam opus habet. Cùm enim omnia ſata, genitáque, vel verius, quæcunque homo calcare, contrectaréque poteſt in illius ſubſidium dirigi poſſint, qui breui quodam catalogo totam complecti materiam medicã tentant, ſimile quid his aggrediuntur, qui vniuerſi vaſtitatem parua quadam tabella depingunt. Nic. quidem Præpoſitus *initio ſui antidotarij*, pluribus capitib. ſimplicia multa recenſuit, quibus munitus, vt cum eo loquar, Pharmacopæus eſſe debet, ſed qui ne proculdubio, centeſimam eorum, quæ medicis vſibus inſeruiunt, partem attigerit. Nam tellus quæuis medicamentum quoduis non profert, ſed forſan illa quædam Nicolao nota; hæc alia, quæ nec ipſe vidit, nec eorum vnquam fecit periculum Et quotidie ex India, & regionibus aduenis aliquot ſimplicia aduehuntur noſtratibus inuiſa, & protſus incognita.

Vt vt ſit, oneroſum nimis videtur, ac ſuperfluum omnia ſimplicia, quorum vſus celebratur recenſere, & ſingulorum nomen & faciem deſcribere, cùm primæ notæ Medici, qui ea in re deſudarunt, animum etiam tyronum non ita expleuere, quin eorum multi, multa vel oblita eſſe, vel ſupreflue dicta confiteantur. Sed valeant iſti ſycophantæ, quibus ne quidem Iupiter placet, noſtrúmque inſtitutum perſequamur, ac præcipua quędam ſimplicia, quæ in Officinis debent aſſeruari, recenſeamus.

Ea autem in vſum veniunt, vel adhuc viridia, vel iam ſicca. Viridia partim vicinum rus, partim hortus aliquis ſuppeditat, & cùm vſus exigit, ex alterutro loco depromenda, vt hortenſia ex hortis, ſylueſtria ex ſyluis, & aliis locis agreſtibus & incultis. Quocirca &

inutile foret, omnes herbas virides, quas quotidianus poſtulat vſus, ad Pharmacopolium deducere, ſic ſuperfluum, his omnibus Pharmacopœum muniri: Cum ſat illi ſit, opportuno tempore pauca quædam habere, quæ rei exigenti ſatisfaciant.

Aceruus enim ſtirpium viridium diutius aſſeruatarum putreſcit; & copia & qualitate non parum obeſt. Vnde prudenter Pharmacopœi virides herbas pro hebdomada tantùm dimidia, vel integra colligunt, aut emunt. Imprudentis enim eſſe hominis officinam onerare maluis, violis, mercuriali vtraque, brancha vrſina, parietaria, fumaria, endiuia, taraxaco, portulaca, borragine, hyoſcyamo, & alijs innumeris, quæ tantùm vireſcentes vſurpantur, & parua quantitate colliguntur. Proinde eas ſacculis includi vel arculis, aut pyxidibus reponi ridiculum foret, cùm facilè ex hortis aut rure, cùm tempus poſtulat, aut res depromi valeant, aut alia quædam pro Medici prudentia & conſilio ſubſtitui.

Radices ſicca aſſeruanda. Sicca igitur tantùm ſeruantur, vt inter radices, quinque aperientes, & aliæ multæ alterantes, & purgatoriæ, vt radices cyperi, angelicæ, enulæ campanæ, graminis, glycyrrhizæ, rubiæ maioris, tormentillæ, biſtortæ, oinones, gentianæ, pœoniæ, iridis, acori, galangæ, zinziberis, calami aromatici, ariſtolochiæ vtriuſque, azari, cyclaminis, dictamni, pyrethri, caryophillatæ, pucedani, oſmundæ regalis, filicis, Scrophulariæ, eryngij, Satyrionum, bugloſſi, oxylapathi, chynæ, ſarſaparillæ, altheæ, ſcillæ, alliorum, conſolidæ maioris, bryoniæ, mechoacanæ, turpethi, polypodij, rhapontici, hermodactilorum, rhabarbari, ebuli, rapſiæ, ellebori vtriuſque & aliæ multæ minùs vſitatæ, præter eas, quæ adhuc vireſcentes vſurpantur.

Stirpes ſicca aſſeruanda. Inter caules & folia potiſſimùm ſeruantur abſynthium vtrumque, menta, balſamita, abrotonum, chamædris, chamepythis, hyſſopus, calamentum, nepeta, marrubium, pulegium, ſatureia, thymus, origanum, anethum, ruta, lauendula, maiorana, ozymum, ſerpillum, horminum, ſcordium, chamæmelium, melilotus, centaurium minus, dictamnus, ceterach, cuſcuta, cimba-

cimbalaria, hypericũ, centinodia, betonica, meliſſa roſmarinus, clematitis, veronica vtraq; , verbena, althea, petum, tapſus barbarus, ſaluia, ſtœchas, tamariſcus, matricaria, polium, folia ſennæ, laureolæ & lauri.

Pauci admodum flores ſeruantur, quod eorum facultas vix perduret. Maximè autem tres cordiales vulgo dicti, cuſtodiuntur. vt etiam flores roſarum, granatorum, ſaluiæ, anthos, chamæmeli, meliloti, geneſtæ, arantiorum, cedri, ſtœchados, keiri, iaſmini, tunicis, betonicæ, hypericonis, nenupharis, & croci. *Flores adſeruandi.*

Semina neceſſaria ſunt, quatuor frigida maiora, & totidem minora, ſemen altheæ, atriplicis, raphani berberis, plantaginis, citoniorum, pſyllij, lini, fœnulgreci, cumini, anethi, aniſi, fœniculi, coriandri, agni caſti, ameos, bardanæ, carthami, ebuli, ricini, petroſelini, apij, ruſci, aſparaginis, milij ſolis, nigellæ, papaueris, ozymi, portulacæ, paſtinacæ, dauci, angelicæ, ſinapi, naſturcij, thlaſpi, ſeſeleos, leuiſtici, crucæ, grana alkekengi, lauri, hederæ, iuniperi, cubebæ, cardamomum, & piperis omnes ſpecies. *Semina quæ debeant ſeruari.*

Fructus quoque multi in Officinis habendi ſunt, vt amygdalæ dulces & amaræ, auellanæ, nuces, arantia, mala citria, poma frangrantia, curtipendula, colocynthis, ſorbæ, corna, prunas, dactyli, mora omnia, ficus, mala granata, iuiubæ, gallæ, oliuæ, cappares, nuces cupreſſi, glandes, tamarindi, myrobalani, perſica, ceraſa, paſſulæ, piſtacia, ſebeſten, anacardi, poma mandragoræ, & pini, & ſiliquæ caſſiæ. *Fructus in officinis neceſſarij.*

Cortices, vel ex radicibus plantarum exuuntur, vt cortex capparis: vel ex trunco vt cinnamomum: vel ex fructibus, vt arantijs, granatis, citrijs, & ſimilibus. Paucę autem ſeruantur, quia facilè dum vſus poſtulat, ex fructibus aut radicibus ipſis poſſunt haberi. *Cortices quæ adſeruandæ.*

Gummi multa neceſſaria ſunt, vt ammoniacum galbanum, ſerapinum, bdellium opoponax, aſa vtraque, reſina, colophonia, tragacanthum, ſtorax, gummi cedri, hederę, ceraſi, pruni, iuniperi, gummi elemi vulgo dictum. Arabicum, maſtix, lacca, myrrha, thus: vt & aliæ quædam lacrymæ, tam reſinoſæ. vt terebinthina, laricea, abietina, quàm gũmoſæ, vt bdellium, caucamũ. *Gummi quæ ſeruanda.*

Succi quidam ſeruandi. Cæteri ſucci quidam ſeruantur, vel adhuc liquidi & lagenis excepti, ſuperfuſo oleo, vt ſuccus limonum, Ribes, berberis vel ſiccati, vt glycyrrizæ, ſuccus, vt Opium Acatia, Elterium, Aloë, Scammonium.

Aquæ deſtillatæ. Adſeruantur quoque plures aquæ deſtillatæ, quam quæ à Nicolao recenſentur. Dici enim vix poteſt, quot & quàm variæ, tam ſimplices quàm compoſitæ, nunc in Officinis deſtillentur, non modò ex ſtirpibus, ſed etiam ex animalibus, vel integris, vel eorum partibus.

Maximè verò celebratur vſus aquarum cordialium, vt ſcabioſæ, morſus, cardui, vlmariæ, bugloſſi, borraginis, oxytriphilli, roſarum, calendulæ, acetoſæ, ſcordii, & refrigerantium: vt endiuiæ, cichorij, nenupharis, portulacæ, plantaginis, ſolanæ, lactucæ, vt aliæ quædam, quæ caput, vel pulmonem, vel renes aut aliam partem reſpiciunt, cuiuſmodi ſunt aquæ betonicæ, meliſſæ, euphraſiæ, veronicæ, tuſſilaginis, hepaticæ, agrimonij, ſcolopendrij, tamariſci, pimpinellæ, rhaphani, ſaxifragæ, parietariæ, hyſopi, arthemiſiæ, &c.

CAP. XIV.

De Mineralibus & Metallis in Officina ſeruandis.

ÆQVA errant, qui à medicamentorum cenſu mineralia prorſus ablegant, & qui ſola ad morborum omnium expugnationem vſurpant: Morbis enim vt omnibus vix conferre, ſic multis aliquãdo prodeſſe certum eſt; Nam ex mineralibus omne medicamentorum genus habemus, alterantiũ, roborantium, & cattharticorum. Alterat, calx, lithargyrus, vitriolum; roborat hyacinthus, terra Lemnia, ſmaragdus; purgat lapis cyaneus, Stibium & Mercurius. Ipſis quoque metallis vim ineſſe eximiam, præter virorum probatiſſimorum teſtimonia, effectus comprobat. Aurum enim in bracteolas redactum, & cum alijs idoneis medicamentis ſumptum, multis affectibus medetur, *Auicenna* præſertim melancholicis, atque

quæ his omnibus, in quibus facultates roborandæ ſunt, ac ſpiritus exhilarandi, vnde ſcobs illius ditioribus nonnunquam exhibetur, vel cardiacæ confectiones, quæ eius bracteolas excipiunt, vt aurea Alexandrina, Confectio alkermes, & Electuarium de gemmis.

Primum autem locum inter metalla tenet aurum, dein argentum, tum æs, ſtannum, plumbum & ferrum. Septimum addiderunt nonnulli, nempe mercurium, qui tamen potentia, quàm actu potius metallum eſt. Mineralia verò pene innumera ſunt, vt terræ multæ ſpecies, inter quas Lemnia primas tenet, dein bolus orientalis, poſteà terra Erethria, Selenuſia, Samia, Synopica, Ochra, & quæ ex pluribus fodinis ac terræ viſceribus eruuntur, vt ſales foſſilis, gypſum, talchum, miſi, ſory, minium, calx, vitriolum, chryſocolla, auripigmentum, alumen, ſulphur cryſtallus, ſtibium, & quæ vel metallis adnaſcuntur, vel ex fornacibus, in quibus liquantur, colliguntur, vt flos æris, cadmia, ceruſa, ſquama æris, plumbago, pompholix, ſpodium, lithargus, diphriges.

Mercurium eſſe potẽtia potius quã actu metallum.

Inter Mineralia quoque plurimum celebrantur lapides multi, tum ob vires eximias, tum ob pulchritudinem, pretioſi dicti, vt Saphyrus, Rubinus, Carbunculus, Smaragdus, Hyacinthus, Granatus, Topaſius, Berillus, Achates, Sarda, Carchedonius, Hæmatites Iaſpis, Selenites, Magnes, Pumex, Alumen. Quibus adduntur ea, quæ ex mari & aquis deſumuntur, vt ambra odorata, ſal marinus, alcyonium, bytumen, corallium, ſuccinum, gagates, antalium, dentalium, coralin a, ſpongiæ, aliaq; quæ nonnulla, quod medicam vim habeant imbecilliorem omittuntur.

***

CAP. XV.

De animalibus, aut eorum partibus in Pharmacopolio ſervandis.

ANIMALIA nos vel incolumes alunt, vel morbidos ſanant, vel vtroque in ſtatu induunt, aut alio modo ſeu viuentia, ſeu intemperata, in noſtrum veniunt emolumentum, vt cum his integris, vel eorum partibus, aut excrementis, ad multorum morborum vtimur curationem, aut corporis nutricatum, & virium inſtaurationem: Moſchus enim & zibethum, licet excrementa ſint, cordi tamen & ſpiritibus roborandis mirum in modum conferunt.

Integra ſolent vſurpari inſecta, vt cantharides, aſelli, vermes, lacertæ, formicæ, viperæ, ſcorpiones, ranę, cancri, hirudines, & quædam auiclæ.

Partes animalium multæ ſunt medicis viribus inſignitæ, vt os cranij humani inſepulti, & de corde cerui, cerebella paſſerum, & leporum, dentes apri, & Elephantis, cor ranarum, pulmo vulpis, iecur hirci, inteſtina lupi, teſticuli caſtoris & gallorum, veſica ſuis, genitale cerui, cutis ſeu ſenecta ſerpentis, axungia humana, ſuilla, anſeris, ouis, anatis, taxi, cuniculi, capræ, anguillæ, colubri; Medulla ceruina, vitulina, & hircina; Sanguis humanus, columbinus, hircinus; Lac omne, & quæ ex lacte prodeunt, ſerum, caſeus, butyrum; Oua gallinarum, perdicum, formicarum: Mel, cera, propolis; Cornua ceruorum, damarum, monocerotis; Vngulæ alces, capræ, bubali; Teſtæ oſtrearum, margaritæ ex ipſis deſumptæ, & conchæ multorum piſcium.

Excrementis adhuc ſua virtus cùm non deſit, ea ipſa quoque in Pharmacopolio haberi non dedecet, vt ſtercus caprinum, caninum, ciconiæ, pauonum, columbarum, œſypum, ſericum, moſchum, zibethum, & pilos quorundam animalium.

Atque vt omnia in pauca contraham, omnia ſimplicia me-

cia medicamenta Pharmacopolæ maximè neceſſaria ſunt, quæ in tribus libris de materia medica à nobis deſcribuntur.

CAP. XVI.

De medicamentis compoſitis in officinis Pharmacopæorum ſeruandis.

CVM ars Pharmaceutica hucuſq; in artem minimè redacta fuerit, nec medicamenta, niſi pauciſſima certa methodo deſcripta, nec ordine optimo digeſta, vix dum ſtatui potuit, quænam compoſitiones in Pharmacopoliis parandæ, retinendæ & ſeruandæ,

Nicolaus Præpoſitus medicamenta multa quidem deſcribit, ſed eorum partem quandam ipſemet improbat, aliam non fideliter tranſcripſit, aliam, quidpiam immutãdo, deprauatam reliquit, adeo vt ex ipſius ſcriptis, quænam medicamenta recipi, vel reiici debeant, non facilè ſit coniectare.

Nic. Alexandrinus tantam medicaminum farraginẽ ſimul congeſſit, vt Phormacopæorum ingenia potius obruerit, quàm iuuerit.

Actuarius quoque, Aetius, & Oribaſius, multa deſcripſerunt, quæ quod ſimplicibus, vel incognitis, vel nimium raris conſtent, vel ineptè deſcripta comperiãtur, vel nullis viribus eximiis cõmendata, negliguntur.

Inter recentiores Fernelius, Syluius, & Rondeletius medicamenta à veteribus inuenta, ſedulò examinarũt, eorúmque multa vt indebitè concinnata deſpexerunt, alia meliori iudicio inuenta, & viribus inſigniora probarunt, commentariis illuſtrarunt, & commendarunt.

Ex omnibus, quæ præſtantiora à doctis viris, & probatiora à ſenioribus & expertis creduntur, ſelegi; Ex quibus eleganti ordine libris ſex coactis, Officinam Pharmaceuticam extruxi, hoc eſt Antidotarium edidi,

Digitized by Google

in quo medicamentorum omne genus optimorum & probatiſſimorum deſcribitur, alterãtium, purgantium, & roborantium. Quæ cùm vel intrinſecus aſſumantur, vel adhibeantur extrinſecus; Illa ſub forma ſyrupi vel ſapæ, vel conſervæ, vel Eclegmatis, ſi alterantia ſint; vel Electuarij liquidi, vel ſolidi, vel trochiſcorum, vel pilularum, ſi purgatoria; vel pulueris aut confectionis opiatæ, aut paſtillorum, ſi roboratiua ſint, exhibentur: hæc verò olei tantùm forma, aut vnguenti, aut emplaſtri imperantur.

Quas omnes medicamentorum formulas diſtinctis libris, & diſtinctionibus, optima methodo deſcriptas exhibemus, in quibus omnia medicamenta continentur, quibus Pharmacopolia inſtructa eſſe debent, ac munita. Pluribus non eſt opus, nec multò paucioribus ritè carebit, qui ſingulis humani corporis affectibus bene mederi cupit.

OFFI-

OFFICINÆ

PHARMACOPOEORUM, SEV ANTIDOTARII

LIBER PRIMVS:

DE MEDICAMENTIS ALTERANTIBVS ET PRÆPARANTIBUS, in octo ſectiones diſtinctus, quorum prior ſelectos tantùm ſyrupos, & vſu longo probatos deſcribit.

PRÆFATIO.

QVAM ſit in tradendis diſciplinis neceſſaria methodus, cuiq; vel mediocriter erudito notum eſt: Certa námque ratio docendi, diſcendíque ſine methodo nulla: hac duce quæuis artes firmius ſtabiliuntur, optabilius earum theoremata leguntur, facilius diſcuntur. Ex multis verò, qui Antidotaria ſcripſerunt, vix duos reperies,

Digitized by Google

qui eandem methodum ſequantur in diſponenda ſerie medicamentorum compoſitorum. Nicolaus quidam Præpoſitus alijs malè præponitur, qui ad alius Nicolai Alexandrini, à quo, quæ ſua vocat [Ioan. Agricol. Ammonius, & M. Tatius Alpin.] *excerpſiſſe dicitur, imitationem, alphabeticum ordinem ſecutus eſt, primúmque de medicamentis egit, quæ principio dictionis habent literam A. Secundo de his, quæ incipiunt à litera B. Et ſic de reliquis. Hócque pacto promiſcuè de Antidotis, aceto ſcyllitico & Amylo locutus. Inter recentiores Syluius, Fernelius, & Ioubertus, rectum ordinem ſeruandum, certis legibus firmare, & optima ſerie diſponere tentarunt. In multis tamen multùm à ſe inuicem diſſentiunt, nec quem vnus ſequitur ordinem, alij probare videntur. Is autem maximè probandus, quem medendi ratio præſcribit. Series enim verborum & præceptionum docet, & quaſi loquendo demonſtrat.*

Nic. Præpoſitus à Nic. Alexand. medicamenta tranſcripſit.

Hanc doctrinæ methodum hac in Officina tradimus, in qua cùm ad omnium morborum expugnationem, omnia medicamenta, tanquam in locupletiſſimo penu contineantur, ea non defusè deſcripſimus, ſed quæ intus ſumuntur, Officinæ parte prima, quæ extrinſecus adhibentur, altera congeſſimus. Prior autem pars

in tres

in tres libros diſtribuitur, quorum primus de medicamentis alterantibus & præparantibus agit: Secundus, de purgantibus: Tertius, de Cardiacis, ſeu roborantibus. Singuli denuò in multas ſectiones diſtinguuntur: vt & ſectiones adhuc in capita plurima. In priore autem agitur de Syrupis, atque primùm de his, qui ex primis & vernis floribus parantur: Cuiuſmodi eſt Syrupus Violatus, Syrupus de Tuſſilagine, & de floribus Perſicorum.

CAP. I.

Syrupus Violatus.

℞. Forum violar. recent. ac mundatorum ℔.ij. Macerentur horis octo in ℔ v. aquæ tepidæ in vaſe vitreo ſtricti oris, & operculato: Poſtea colentur: Eidem aquæ calefactæ tantundem violarum horis adhuc octo maceretur, & percoletur, idque quinquies iteretur. Tum ſumatur colatura clarificata, & ſachari partes æquales, & fiat Syrupus perfectè coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupum natura ſola nullum vnquam confecit, ſed ex arte mixtionem, coctionem, & conſiſtentiam ſuam habet: Qui tamen ex ſolis violis, aqua, & ſacharo conficitur, ſimplex dicitur, ad diſcrimen magis compoſiti, qui præter hæc, ſemina citoniorum, maluarum, iuiubas, ſebeſten, & aquam cucurbitæ recipit, cuius au-

thor primus Meſue perhibetur, ſed nullibi, quod ſciã, ſic cõfectus reperitur. Simplex verò in omnibus Pharmacopoliis inuenitur, ſed non vbique, æquè ſimplex paratus. Aliquando enim è violarum ſucco & ſacharo tantùm, aliquando ex illis bis, ter, vel etiam pluries infuſis & expreſſis conficitur. Multis ſiquidem nouas violas ſepties infundunt & macerant, alij octies, & nõnulli nouies; Sed Fernelius inutilem putat toties iteratam infuſionem. *Fruſtra*, inquit, *ſyrupo violaceo conficiendo violarum macerationem nouies renouant, cum tertia aut quarta infuſione nihilo inefficaciter ſit futurus ſyrupus.* Meliorem tamen exiſtimo qui ex pluribus infuſionibus conficitur.

Nonnulli ſuccum ex violis expreſſum, alij conſeruã ſyrupo coctione iam incraſſato adiiciunt, vt magis violaceus reddatur. Alij malunt ex puro violarum ſucco & ſacharo albiſſimo parare; quidam ſacharum coquũt ad electuarij conſiſtentiam, quod poſtea decoquunt in ſyrupi craſſitudinem ſupradicto violarum infuſo, aut ſucco expreſſo.

Syrupi violati & violacei differẽtia

Diſcrimen verò conſtituunt multi inter violatum & violaceum; vt violatus dicatur ſyrupus ille, qui ex floribus mundatis, conficitur: violaceus, qui ex integris, & non mundatis, hícque minus quidem violatus eſt, ſed magis ſolutiuus: Pars enim herbacea qualitatem habet emollientem, perinde ac folia. Sunt, qui tantùm ſachari libras quatuor ad infuſionis, aut ſucci libras quinque adiiciunt, & coquunt in ſyrupum, ſícque Lutetiæ parari ſolet.

Qualitates.

Syrupus violatus bilis acrimoniam frangit, calorem viſcerum temperat, ventrem leniendo ac molliendo ſubducit, & vitiis thoracis confert. Præcipuo autem auxilio eſt pectoris, & lateris inflammationibus, & aſperæ arteriæ ſcabritiei: & in febrium æſtu, bilioſis & acutis morbis, præcordiorum ardoribus, & ſiti ſedandæ commendatur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Syrupus de tuſſilagine.

℞. Tuſſilaginis recentis m. vj.
Capilli veneris veri m. ij.
Hyſſopi m. j.
Glycyrizæ raſæ ℥ ij.
Coquantur in ℔. iiij. aquæ pluuiæ vel fontis, ad quartæ partis conſumptionem. Decoctio coletur & clarificetur: Cui adde ſachari albiſſimi ℔. iij. fiat Syrupus perfectè coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Tuſſilagine, tanquam à baſi nomen habet, cuius quantitas cæteris maior eſt. Illius author cùm incertus ſit, variè præparari ſolet. Verùm optimam nunc deſcriptionem exhibemus, per quam ſimplicia quatuor præſcripta in aquæ tantùm libris quatuor incoquenda ſtatuimus, quia longiorem coctionem non ſuſtinent.

Qui primo vere ſyrupum hunc conficiunt, flores ſolummodo Tuſſilaginis aſſumunt: qui æſtate, partes æquales foliorum viridium & florum ſiccorum adjiciunt. Sunt, qui æſtate media ex ſolo foliorum ſucco depurato & ſacharo parare ſolent. Optimè quoque fit ex ſolo florum decocto & ſacharo, dicitúrque Syrupus de Tuſſilagine ſimplex, & aliquando Syrupus florum Tuſſilaginis, ſeu vngulæ caballinæ, ad differentiã ſuperioris magis compoſiti, qui præter cætera capillum veneris verum admittit, cuius penuria ſubſtituendum polytrichum ſtatuo. *Syrupus de Tuſſilagine ſimplex.*

Syrupus de Tuſſilagine tuſſi confert, Orthopnœæ aſthmati, tracheæ arteriæ aſpredini, ſputo coquendo, mouendo, & expectorando. Debet verò ſenſim aſſumi lambendo inſtar eclegmatis, vt diutius hæreat œſophago, & aliquid deerret inter lingendum, per aſperæ arteriæ amplitudinem. *Facultates.*

Digitized by Google

CAP. III.

Syrupus florum Perſicorum.

℞. Florum Perſicorum recentium ℔.j.

Macerentur in ℔ *iij. aqua tepida horas xij. Dein bulliant parum, & exprimantur. Tum par florum quantitas infundatur, & exprimatur, idque quater aut quinquies iteretur, vel etiam ſexties, ſi florum ſuppetat vbertas. Poſtrema colatura ad* ℔. *iij. adde ſacchari* ℔. *ij.* ß. *fiat Syrupus, vt artis eſt.*

COMMENTARIVS.

Syrupus, vel ex fructibus, vel ex floribus Perſicorum conficitur. Qui ex fructibus, raro eſt in vſu, etiam teſte *Chriſtophoro Georgio*, commentatore in Meſuem, & primo tantùm Vere paratur, vt ille incipiente Autumno, antequam ſcilicet Perſica abſolutè maturuerint. Tria verò ſyrupum hunc ex paucioribus infuſionibus confici, vt quatuor aut quinque tantum ſuadent, florum nempe iactura, penuria & amaritudo. Iactura quidem, quæ arte quapiam reparari nequit; Euulſis enim floribus, noui eodem anno minime renaſcuntur, & arbor infrugifera manet. Penuria, quia non niſi ſata viret, nec inculta dat poma colono, vt violæ & reliquæ plantæ agreſtes. Amaritudo, quæ eo moleſtiùs toleratur, quò pluribus iteratis infuſionibus conficitur.

Cur hic Syrupus non conficiatur ex pluribus infuſionibus.

Facultates.

Syrupus è floribus Perſicorum paratus vim habet aquas, & bilem ducendi, vermes enecandi, & infarctu meſenterium liberandi. Non ſolùm enim meatus diducit, ſed humores incidit, & educit.

CAPVT IV.

Syrupus de Lupulo.

℞. Succi depurati Lupuli ℔. *iiij.*
Succi fumariæ depurati ℔. *ij.*
Sachari albiſſimi ℔. *vj.*
Coquantur ſimul ex arte, & fiat Syrupus.

COM-

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Non eſt omnibus vna ſyrupi huius deſcriptio: Alij enim ex ſolo ſucco lupuli & ſacharo cõficiunt, Meſuei conſilio fulti, qui *capite de volubili*, ſic præſcripſiſſe videtur: Alij fumariç ſiccum adiiciunt, quorum iudicio lubentius aſſentior. Sic enim vires nanciſcitur præſtãtiores, ſed nõ ſtatim primo Vere aut Hyemis fine, cum ſcilicet lupuli germina erumpere incipiunt, parandus eſt, ſed expectanda paulò calidior cœli conſtitutio, quæ tenellam fumariam exhibeat cuius ſuccus deſideratur, alioquin parandus ſimplicior ex ſolo lupuli ſucco depurato, & ſacharo ad legitimam coctis ſpiſſitudinem. *Quo tempore ſyrupus hic parandus.*

Syrupus de lupulo præcordiorum æſtus contemperat, humores frigidos & craſſos attenuat, calidos ducit per aluum, & ictero, hydropi atque morbis omnibus ab obſtructione natis conducit. *Qualitates.*

CAP. V.

Syrupus roſarum pallidarum.

℞. Roſarum pallidarum recentium ℔.vj.

Infunde horis octo, in vaſe vitreo ſtricti oris, cum aqua tepida ℔.xv. *Deinde colentur. Tum par quantitas aliarum roſarum recentium in aqua calefacta pari quantitate maceretur, & rurſus coletur: idque iteretur nouies. Nona ac poſtrema infuſioni colata addatur aquum ſachari pondus, & fiat Syrupus ſecundùm artem.*

COMMENTARIVS.

Nonnulli minorem ſachari quantitatem adiiciunt, & diutius coquunt, vt craſſeſcat; tuncque magis purgatorius eſt, ſed minus palato gratus. Multi Meſuei conſilium ſecuti, infuſionem primam, vel etiam bis iteratam ſeruant, vaſe ſtricti oris ac ritè operculato exceptam, ſuperfuſo oleo & quadraginta dies inſolatam. Mucharũ roſarum vocant, vt muchuarũ violarum, earumdem infuſarum nec expreſſarum macerationem. *Mucharum roſarum.*

Ne quis autem noſtri nos immemores putet, qui

hoc *priore libro*, de medicamentis tantùm alterantibus & præparantibus agere polliciti ſumus, nunc verò ipſis adiungimus ſyrupum roſarum pallidarum verè purgatorium. Dicimus, nos omnes ſyrupos vſitatiores eadem ſerie & ordine, quem temporis conditio præbet, deſcribere, non omiſſis, aut ad alium locum remiſſis purgantibus, qui re vera pauci ſunt; Et qui inter eos purgant, id adeo præſtant ignaue, vt veriùs præparatorii dicantur. Proinde non æquum viſum eſt, eoſdem vt & bechicos, ab alterantibus ſeparare.

Qualitates. Syrupus roſarum pallidarum inter hydragoga medicamenta & alterantia numeratur: Humores enim calidiores contemperat, & ſeroſos educit, non modò à regione prima corporis, ſed partibus remotioribus, ſi maiori quantitate ſumatur. Recens paratus vim habet purgandi maiorem, vetus imbecilliorem, datúrque tutò pueris & ſenibus.

CAP. VI.

Syrupus de Hiſpidula, ſeu aluropo, vulgò de pede Cati.

℞. *Summitatum floridarum & recent. aluropi* ℔. j. *Infunde per noctem, aut diem integram in aqua calentis* ℔. v. *aut ſufficienti quantitate: deinde bul. lente igne. In colatura ad* ℔. iiij. *adde ſachari* ℔. iij. *coquantur ex arte in ſyrupum.*

COMMENTARIVS.

A paucis annis ſyrupum hunc in vſum veniſſe certũ eſt: Recentiores enim inuenerunt, & experientia multa audaciores facti cõprobarunt, primúſq; omnium Luteriç parauit Ioan. Gonerius Pharmacopœus inſignis, & materiæ medicamentariæ peritiſſimus, qui vbi plantam, ex qua conficitur, ex agro Turonenſi & Andegauenſi aduectam conſpexit, eam in Pariſienſi, ac vicino quæritans, inuenit copioſam, qua ſingulis annis ſuum conficit ſyrupum, alia aliunde non mutuata. Variè autẽ ſolet appellari, videlicet, hiſpidula, gnaphaliũ piloſel-

Digitized by Google

piloſella, cotonaria, æluropus, ſeu pes cati, & à quibuſdam, ſed impropriè, lagopus, ſeu pes leporis, qui trifolij quædam ſpecies perhibetur.

Accidit autem ſyrupum hunc multifariam præparari, quod nullus adhuc typis excudendum commiſerit: Alij enim tantùm plantæ ſummitates, aut ſolam lanuginem in aqua macerant, alij floſculos & folia, quibus libenter aſſentior: Sic enim vim magis aſtringentem poſſidet, & ſiſtendis fluxionibus conuenientiorem: Alij decocto parando adiiciunt glycyrrhizam, iuiubas, paſſulas, hordeum, & alia bechica: Sed vſitatior ea eſt deſcriptio, quam exhibemus, cui ſi libra dimidia ſachari roſacei permiſceatur, aut eius par & penidiorum pondus, qualitatem aſſequetur magis bechicam & cardiacam, & ſaporem gratiorem.

Præparandi modus ita facilis eſt, vt minimè egeat alia dilucidatione, quàm quæ illius deſcriptione eſt conſpicua ſatis. Si planta non niſi ſicca habeatur, eius quantitas minor, aquæ maior ponatur.

Vis huius ſyrupi agnoſcitur eximia ad multos pulmonis affectus, nam cùm æluropus, ſeu hiſpidula planta ſit vulneraria, & aſtrictoriæ facultatis, non modò vulnera curat, & vlcera impedit, ſed alia multa illorum vitia ſanat. Maximè verò his conuenit, quibus à capite, ac aliis partibus fit fluxio in thoracem, & quibus pulmones pituitoſo humore multo infarciuntur. Humoris enim irruentis impetum cohibet, fluxum coquit, partem affectam roborat, & expectorationem mouet. *Qualitates.*

CAPVT VII.

Syrupus de papauere, ſimplex. D. Meſ.

℞. Capitum papauer albi & nigri magnitudine mediocrium, ac recentium an. ʒ. lx. hoc eſt, ℥. xij & ß. Macerentur per diem naturalem in aqua pluuia ℔. *iiij. donec tabeſcant. In colatura ad* ℔. j ß *adde ſachari & penidiarum an.* ℥. vj *ſeu* ℔. ß. *Coquantur in conſiſtentiam ſyrupi.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Meſue dicitur ſimplex, ad alterius magis compoſiti diſcrimen, cuius confectionem ingrediuntur multa lenientia vt ſemina lactucæ, maluæ, citoniorum, iuiubæ, capillus Veneris & glycyrrhiza: quibus ſi fuerit opus, in rem præſentem conſulit Fernelius, vt ſyrupo ſimplici addatur violaceus, aut iuiubinus. Monet etiam, vt minus adiiciatur papaueris nigri, quod eius non ſit tutus vſus, albi verò quantitas augeatur: cui aſſentitur Ioubertus contra Rondeletium; vúltque vt nigri papaueris quadraginta tantùm dragmæ, albi octoginta ponantur, vt amborum requiſita quantitas habeatur, ſed proportione diuerſa.

Vulgus autem Pharmacopœorum hunc ſyrupum Diacodium nuncupat, ſed imperitè, cùm Diacodium inter opiatas reponatur, vt videbimus ſuo loco: alterius tamen defectum ac vicem alterum facilè ſupplet, cùm ſomnus tantùm eſt conciliandus.

Tamdiu autem conſilio Galeni *cap. 2. lib. 7. comp. med. ſec. loc.* capita papauerum poſt macerationem coquenda, vt non tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, verum vbi primum in totum flaccida facta fuerint & marcida, ait Galenus: Nam cùm ſuccum ipſorum exprimere volumus, hoc vix aſſequimur, niſi ipſis flaccidis ac marcidis factis. Superuacaneum igitur coquere diutius. Aqua verò pluuia ſeligitur, qua deficiente, fontana quoque optima eſt, modò limpida, inſipida, & omnis qualitatis expers. Ob eam rem, quæ per tubos plumbeos deriuatur, relinquenda, quod limus in ea contineatur: vnde qui aquæ eiuſmodi fæcem combibunt, dyſenterici euadunt, ex Galeno. Lutetiæ tamen ſimilium aquarum vſus frequens eſt, nec inſalubris.

Diacodium veterum. Diacodium autem veterum, vt Critonis, Heræ, Damocratis, Sorani, & Galeni, cum forma opiatæ paretur, multúmque diſpliceat: ſacharum enim non recipit, ſed alia multa inſuauia, & forſan inutilia, nunc minimè paratur: *Diacodium exoleuit.* cuius loco nunc proſtat in officinis Syrupus ex decocto capitum papauerum & ſacharo confectus, qui impropriè à multis practicis Diacodium vocitatur.

Syrupus

Syrupus de papauere laudatur ad conciliandum ſomnum, bilioſi humoris contemperationem & tuſſim mitigandam. Penidiorum acceſſu, vim habet magis bechicam, ac lenientem. Penidia vocant Arabes Alphenicum ob albedinem Eſt enim confectio albiſſima ex ſacharo in decoctione hordei tamdiu cocto, donec conſiſtentiam ductilem acquirat, vt poſſit manibus trahi, duci, & variè in paſtillos, vel bacillos intortos more chordarum effingi. *Vires.* *Penidia.* *Alphenicum.*

CAPVT VIII.

Syrupus papaueris Erratici.

℞. Infuſionis florum papaueris erratici bis aut ter iterata ℔ ij. ſachari albiſſimi ℔.j.ß. ſachari roſati ℥.iiij. fiat ſyrupus perfectè coctus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Non deſunt, qui pluribus infuſionibus ſyrupum hunc parari debere contendunt, ſed bina aut trina ad ſummum ſufficit: In ſoporiferis enim medicamentis virium intenſa qualitas non expetitur. Adde, quod pluries iterata infuſio ſyrupum colore & ſapore reddit magis ingratum. Eadem verò proportio florum ad aquam in hoc ſyrupo ſolet aſſeruari, atque in roſaceo. *Cur in hoc ſyrupo non requiratur multiplex infuſio.*

De ſyrupo autem paupaueris rhœadis antiquorum nemo locutus eſt, ſed recentiores hunc adinuenerunt aduerſus pleuritidem cuius principio valde conuenit. Qualitatem enim habet aſtringentem, roborantem, bechicam & hypnoticam, impeditque, ne humor è capite ad thoracem defluat. Quod vt facilius præſtet, portio ſachari roſati communis adiicitur. Tutò datur ab ℥.ß ad ℥.j.ß. & validioribus ad ℥.ij. Maximè verò incipienti, aut non multum progreſſæ pleuritidi, ne noua fluxio ſuboriatur, vel ſaltem vt prior ſiſtatur. *Qualitates.*

Digitized by Google

CAP. IX.

Syrupus de Nymphea.

℞. Florum Nymphea alb ʃʃ. ℔. ij. Infunde horis ſex aut ſeptem in aqua calida ℔ iij. Deinde bulliant parum. Colatura denuò adde parem florum recentium quantitatem, & par fiat maceratio & expreſſio. Idq; ter repetatur. Colatura clarificata addatur æquum ſachari pondus, & fiat ſyrupus ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Quanam florum partes ad hunc ſyrupum eligenda.

Multi ex infuſione vnica tantùm ſyrupum hunc conficiunt, ſed efficacior eſt, qui ex ea ter repetita paratur. Debet autem florum pars vireſcens ac herbacea, nec non flaua reiici, & albiſſima tantùm retineri. Dicitur hic ſyrupus ſimplex ad differentiam alterius magis compoſiti, deſcriptione Franciſci Pedemontani, qui rarò habetur in vſu, quoniam ſimplex paratu facilior ſit nec vires habeat imbecilliores. Adde, quod compoſitionis deſcriptio à multis improbatur, à quibuſdam immutatur, ab aliis ſimplicium, quibus conſtat, quantitas augetur, ab aliis imminuitur. Parandi ratio ex formula deſcriptionis ſatis nota.

Facultates.

Syrupus de Nymphea inſigniter refrigerat, Veneris inſomnia cohibet, ſemen immodicè fluens retinet, ſomnum conciliat, viſcerum æſtus mitigat, ſitim temperat, & febrium ardores compeſcit.

CAP. X.

Syrupus capillorum Veneris, communis.

℞. Capilli Veneris veri,
Adianti communis,
polytrichi,
cetrach,
ſaluia vita an. m. j.
glycyrrhiza raſa & contuſa ℥ ij.

Infunde

Infunde duodecim horis in aqua calida quantitate ſufficienti: dein bulliant ſemel atque iterum. Colaturæ clarificatæ ad ℔.v. adde ſachari albiſſ. ℔.iij fiat Syrupus.

COMMENTARIVS.

Huius ſyrupi tradita deſcriptio vſitatiſſima eſt; cui iuiubas nonnulli adiiciunt, alij paſſulas & glycyrrhizam. Sed nihil ex his arridet Fernelio, exiſtimanti horum permiſtione ſyrupum magis ignauum reddi, ac imbecilliorem. Vtiliter tamen addi poteſt glycyrrhiza, quæ præter dulcedinem qualitates habet capillaribus affines. Nonnulli tamen eam relinquunt, quod ſyrupum magis flauum reddat: verum pluris æſtimanda qualitas ac virtus, quàm color. Vnde Pariſienſes Pharmacopœi ſyrupum hunc accuratè iuxta ſimplicium definitorum quãtitatem & legitimum apparatum conficiunt, viribus medicatis eximium. Qui ſecus faciunt, paruam capillarium quantitatem permiſcentes, & leuiter tantùm macerãtes, ſyrupum quidem perlucidum, ſed vt colore, ſic virtute aqueum parant, quem ægrotis exhibentes, & eos ſuo voto, & Medicos ſcopo defraudant. Parabitur ergo iuxta formulam deſcriptam, omnium optimam & apparatu facillimam.

Præparantium ſyruporum hic omnium maximè eſt à vario & multiplici vſu commendatus. Ad partium enim quarumcunque, & præcipuè thoracis, iecoris, lienis, renum, vteri quoſuis affectus oppugnandos, & ad humores tenuandos & præparandos vtiliſſimus. Bilem namque temperat & concoquit, pituitam incidit, ſuccum melancholicum ad expurgationem faciliorem reddit, & longo vſu ſæpe ipſe eoſdem humores per aluum blandè ſubducit; expectorationem quoque mouet, & humores branchiis pulmonum contentos incidit & coquit, & per anacatharſim educit. *Qualitates.*

Digitized by Google

CAP. XI.

Syrupus capilli Veneris Monſpelienſis.

℞. capilli Veneris recent. & parum inciſi m.ij. Infunde duodecim horas, vel diem integrum, in aqua calida ſufficienti quantitate: deinde bulliant parum. Colatura clarificata ad ℔ v. adde ſachari ℔.iiij. fiat Syrupus, vt decet coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic in ciuitate Monſpelienſi, à qua cognomen vſitatiſſimus eſt, frequentiſſimus, & compoſitione ſimpliciſſimus, vt qui tantùm fiat ex leui decocto ſolius adianti veri clarificato, & ſacharo in conſiſtentiam ſyrupi cocto.

Sic enim & colore, & ſapore gratiſſimus eſt. Gratiam verò maiorem adhuc palato conciliat, qui ſimul aquâ roſaceam admittit, quæ ab aulicis Pharmacopœis interdum adiicitur, vt aſtutia, quàm ſcientia magis principum & magnatum gratiam aucupentur, & in illorum crumenas digitos ſubtilius iniiciant.

Vires. Vires habet ei, qui capillares omnes & glycyrrhizam excipit, affines, ſed imbecilliores: Segnius enim humores incidit, attenuat, & meatus aperit. Omnium imbecillimè, cui aqua roſata miſcetur, cuius ſcilicet facultas ſubaſtrictoria incidenti & attenuanti reluctatur.

CAP. XII.

Syrupus de quinque radicibus.

℞ Radicum apij.
fœniculi,
petroſelini,
ruſci,
aſparagi an.℥ iiij.

Coquantur

Coquatur in aqua ſufficienti quantitate.
In colatura ad ℔ iij. adde ſachari tantundem, fiat Syrupus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Radices primum à ſordibus mundantur; dein abluuntur, in fruſtra ſecantur, à meditullio nerueo purgantur, contunduntur & coquuntur. Debet autem multorum iudicio, coctio fieri in libris octo aquæ tādiu coctæ, vt quinque tantùm ſuperſint; quibus colatis & clarificatis, ſachari libræ quatuor adiiciuntur. Quem parandi modum, & aquæ ad ſacharum proportionem magis probo.

Nec deſunt, qui acetum addant, vt eius vim incidentem augeant, ſed vſus tempore dilui poteſt in decocto idoneo, vel attenuante, vel magis aut minus aperiente pro vario Medici ſcopo.

Paratur à quibuſdam ſyrupus ex duabus tantùm radicibus, petroſelini nempe & fœniculi: Sed cùm inefficacior ſit, & reliquæ tres radices facilè poſſint haberi, præſtiterit cum quinque radicibus parare, nec opus erit alterum, qui duas tantum radices excipit, habere. Si quis tamen curioſitatis, quam neceſſitatis magis ſtudioſus, hunc quoque habere voluerit, conficiat ex radicum petroſelini & fœniculi an. ℥. iiii. coctis in aquæ ſufficienti quantitate. Et colaturæ ad ℔.ij. addatur ſachari par pondus, aut paulo minus, & fiat ſyrupus ſecundùm artem. *Syrupus de duab. radic ibus.*

Syrupus de quinq; radicibus humores craſſos & glutinoſos attenuat, incidit, meatus diducit, obſtructiones tollit, vrinas pellit, menſes mouet, arenulas eiicit, fœdis virginum coloribus & ictero prodeſt. *Qualitates.*

CAP. XIII.

Syrupus de Althea Deſ. Fernelij.

℞ *Radicis altheæ* ℥.ij.
cicerum rubrorum ℥.j.
radicum graminis,

aſparagi,
glycyrrhiza, raza,
paſſularum mundat. an. ℥. ß.
comarum althea,
malua,
helxines,
pimpinellæ,
plantaginis,
adianti vtriuſque an. m. j.
Sem. quatuor frigidior. maior. & minor. an. ℥. iij.
Coquantur in ℔. vj. aquæ, dum quatuor ſuperſint, & cum ℔ iij. ſachari fiat ſyrup.

COMMENTARIVS.

Plurimum Lutetiæ ſyrupi de althea celebratur vſus, cum propter vires eius eximias, tum authoris dignitatem, cui poſterior ætas ideo gratias referre debet, quod medicam artem mirum in modum illuſtrarit. Propter autem medicamenta multa, quibus Pharmacopœorum tabernas locupletauit, ſyrupum habemus de althea, Therapeuticis omnibus Medicis vſitatiſſimum: Ad cuius præparationem, radices primum purgatæ & lotæ diu concoquendæ, præter glycyrrhizam, quæ longiore coctione amareſcit; dein herbæ; poſtea ſemina. Coctio verò facienda in aqua ad eius partis tantum tertiæ diſſipationem; longior enim viſcidiorem decoctionem efficit. Simplicia autem, quibus conſtat, omnia in libro primo materiæ medicæ dilucidè explicantur.

Glycyrrhiza cur non diu coquẽda.

Laudatur ſyrupus de althea ad craſſam, lentámque pituitam clementer expurgandam, obſtructiones tollendas, ſaburram renum impellendam, & ardorem vrinæ demulcendum.

CAP

CAP. XIV.

Syrupus de cichorio compoſitus Rheo. D. Nic. Florent.

℞. Radicum apij,
fœniculi, } *an.℥.ij.*
aſparagorum,
hordei integri,
cichorij erratici,
intybi latifolij, ſeu endiuiæ ſatiuæ, } *an.℥.ij.*
entybi anguſti folij, ſeu ſcariolæ,
taraxaconis,
cicerbitæ,
lactucæ vtriuſque,
hepaticæ, } *an.m.j.*
fumariæ,
lupuli,
capilli Veneris veri,
adianti communis,
polytrichi,
ceterachi, } *an.ʒ.vj.*
glycyrrhizæ raſæ,
alkekengi,
ſeminis cuſcutæ.

Coquantur in aqua ℔. xij. aut quantitate ſufficienti ad tertiæ partis conſumptionem. In colatura clarificata dilue ſachari optimi ℔.vj coquantur in ſyrupum. Cui perfectè, aut paulo plus cocto, adde ad ſingulas ℔. Rhabarbari ℥.ß. & nardi Indicæ ℈.iiij. fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Nicolaus Præpoſitus, quem tanquam ducem Pharmacopœorum turba ſequitur, quantitatem rhabarbari præſcriptam octuplicat, & pro quaque libra ſyrupi ponit vncias quatuor Rhei, adeo, vt in quaque vncia ſyrupi ſint dragmæ duæ rhabarbari; hócque modo tenetur paratus Lutetiæ in omnibus officinis, vt in rem

preſentem, abſque mora poſſit exhiberi. Nonnulli ſolùm quadruplicant, alij triplicant. Diſplicet tamen multis, vt Fernelio & Iouberto tanta Rhei quantitas, quæ nullius ſit vtilitatis, ſed diſpendij plurimi, putántque vtilius eſſe rhabarbarum vtendi tempore, in decocto conueniente infundere, & ſyrupo permiſcere, quod vis eius purgatoria coctione & aſſeruatione vaneſcat, vel plurimum imminuatur. Prudenter tamen faciunt, qui ex octuplicato rheo parant, qui ſanè vires alias habet, licet imbecilliores, atque ſimplex, cui re exigente, noua adiicitur rhei expreſſio.

Facultates. Syrupus è cichorio compoſitus rhabarbaro alliotiicus eſt, roboratiuus & purgatiuus: Præcordiorum namque æſtum contemperat bilis acrimoniam demulcet, venas aperit, obſtructiones aufert, hepar roborat, ſtomachum & primam corporis regionem blandè purgat, humores calidos educit, necnon pituitoſos, ſi largius ſumatur, conuenítque morbis omnibus bilioſis, atque omni ætati, ſexui & tempori: tutóque dari poteſt infanti bimo, atque etiam iuniori.

Syrupus de cichorio ſimplex. Qui paratur ſine rheo, vocatur ſimplex, licet prædicta ſimplicia recipiat omnia, præter rhabarbarum & ſpicam Indicam.

Paratur tamen alius multo ſimplicior ex ſolo cichorij ſucco depurato, & ſacharo, ad legitimam coctis ſpiſſitudinem.

Vires. Vterque valet æſtuantibus ſtomacho & iecore, febricitantibus, & viſcerum incendio, & obſtructione laborantibus.

CAP. XV.

Syrupus de Endiuia, ſimplex.

℞ *Succi Endiuiæ depurati & clarificati libr. viij. Sachari albiſſimi libr. v. miſce, & ex arte coque in conſiſtentiam Syrupi.*

COMMENTARIVS.

Quidam ex ſylueſtris cichorij ſucco & ſacharo ſyrupum

ſyrupum hunc concipiunt, vt ſupra notatum eſt. Alij ex intybo,ſeu endiuia malunt parare.quod magis refrigeret,& minorem amarorem præ ſe ferat, alioquin ambo viribus pares.

Cùm autem intybus, ſeu intybum genus ſit ad o... es ſatiui cichorij differentias, endiuiam nempe & ſcariolam, ſyrupus ex alterutrius ſucco paratus, ſine diſcrimine, ſyrupus de endiuia, vel intybo ſimplex dici poteſt. Sunt & qui latiore ſignificato ſyrupum de cichorio ſimplicem nominant. Tauta ſiquidem eſt inter cichoracea & intubacea non ſolùm idea,ſed virium affinitas, vt alia pro aliis ſæpius vſurpentur, manifeſto vix errore.

Eſt verò ſyrupus è ſucco endiuiæ paratus ad iecoris æſtus mitigandos accommodatiſſimus, vt etiam ad febrium ardores extinguendos, & bilem obtundendam efficaciſſimus. *Vires.*

CAP. XVI.

Syrupus de fumaria, ſimplex.

℞. Succi fumariæ depurati & clarificati libr. ij. ß.
Sachari tabarzet libr ij.
Coquantur ſimul in ſyrupum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Syrupi capnitis, ſeu fumariæ duæ traduntur deſcriptiones; vna dicitur maior, ſeu magis compoſita, quæ ex pluribus componitur; altera minor, quæ ſucco tantùm fumariæ conſtat & ſacharo. Illa ſolet Lutetiæ dari tyronibus paranda ad ingenij ſpecimen, quod paratu ſit difficilis: Paratúſque ſyrupus ex his ſimplicibus, quæ eius deſcriptio præſcribit, non parum diſpliceat odore, colore, ſapore. Halitum enim & inſuauem ſpirat, & nigricat, & malè ſapit. Propterea nec tanquam medicamen alteratiuum præparandus eſt, quia ingratus & ignauus, nec tanquam purgatorium, quia ineffficaciſſimus. Præſtat igitur ſimplicem in

Pharmacopoliis habere, qui vt ritè paretur in ſole depurabitur fumariæ ſuccus, cui poſtea, vt decet, clarificato par ſachari pondus adiiciendum, ſi ſyrupi maior ſuauitas expetitur, aut paulo minus, ſi minor. Sed cum fit variæ amaritudo valde ſit ingrata, maiore copia ſacchari dulcoranda.

Qualitates. Eſt autem fumaria planta vulgaris ac notiſſima, cuius duæ varietates agnoſcuntur; vna hortenſis eſt & bulboſa, quæ vix ad medicos vſus trahitur; altera æquè in aruis cultis, & in hortis viret, ex cuius ſucco ſyrupus hic parandus.

Valet plurimum obſtructionibus vtriuſque hypochondrij, bili mitificandæ, ſucco melancholico præparando, & febribus, quæ ab hepatis intemperie calida naſcuntur curandis.

CAP. XVII.

Syrupus de fumaria maior. D. Meſ.

℞ Myrobalan. citreorum & chebulor. an. ℥. xx.
florum bugloſſi,
borraginis,
violarum,
fol. abſynthij,
cuſcutæ, an ℥. j.
glycyrrhizæ,
roſarum, an. ℥. ß.
epithymi,
polypodij querni, an. ℥. vij.
prunarnum centum,
vuarum paſſarum mundat. ℔. ß.
tamar-Indorum,
pulpæ caſſiæ oriental. an ℥. ij.

Coquantur primum coquenda in ℔. x. aquæ ad ſeptem librarum diſſipationem. Colaturæ adde ſucci fumariæ depurati, ſachari albi an. ℔. iij. fiat ſyrupus ex arte.

Com-

COMMENTARIVS.

Ni paratum vidiſſem in multis officinis hunc ſyrupum, libenter omiſiſſem, quòd ſapore, colore, viribus ab alijs multùm diſſideat, & ineptè deſcriptus agnoſcatur: In eius enim deſcriptione nullus ordo cõponendi ſeruatur, vt qui incipiat à myrobalanis, dein: à floribus, mox à folijs plantarum, poſtea à radicibus, tum à fructibus.

Vt verò compoſitio hæc ritè peragatur, incipi debet ab elixatione polypodij contuſi; cui mediocriter cocto, addenda ſunt pruna, paſſulæ, abſynthium, epithymum, cuſcuta, roſæ & glycyrriza: deinde bulliant omnia ſimul ad librarum ſeptem aquæ deperditionem additis paulò antè floribus. Colaturæ addatur ſacharũ, & coquantur omnia ad conſiſtentiam ſyrupi. Inter tamen coquendum admiſcendæ erunt expreſſiones caſſiæ, tamar-Indorum & myrobalanorum ſeorſim factæ, in tribus partibus diſtinctis ſucci fumariç & ſic fiet ſyrupus præter cæteras dotes purgatiuus. *Præparatio.*

Blandè aluum ſubducit, meatus aperit, obſtructiones aufert, cutaneis affectibus tollendis confert, atque omnibus vitijs, qui ab humore ſalſo vel vſto proficiſcuntur. *Qualitates.*

CAP. XVIIII.

Syrupus de ſucco buglоſſi.

℞. *Succi bugloſſi depurati* ℔.vj.
florum eiuſdem ℔.j.
Bulliant parum: dein colentur, & clarificentur, & cum ſachari ℔.iiij. *coquantur in conſiſtentiam Syrupi.*

COMMENTARIVS.

Cùm ſyrupus hic viribus ſit eximius, & paratu facillimus, minimè debet omitti. Vt ritè paretur, tritum bugloſſum noctem, vel etiam diem integram in vdo ac frigido loco dimittendum, deinde calefaciendum, tum exprimendum. Succus enim ipſius cum viſcidus

Digitized by Google

ſit, vix niſi hac arte educitur, eductus relinquitur, vt ſubſideat: nonnulli flores bugloſſi contuſos in eodem ſucco depurato parum inco quant, alij in aqua, & colaturam affundunt in ſuccum & ſacharum, & perfecte coquunt ad conſiſtentiam ſyrupi. Sunt qui bugloſſi folia tantùm ſumunt, alij radices, ego totum bugloſſum conuenire exiſtimo

Syrupus de ſucco borragini. Eodem modo paratur ſyrupus de ſucco borraginis, eoſdemque effectus pollicetur; Et qui alterum habebit altero carere poterit.

Vires. Valde conuenit his qui longo mœrore confecti marceſcunt, melancholia hypochondriaca laborantibus, lienoſis, & pulmo affectis.

CAPVT XIX.

Syrupus de ſucco acetoſæ. D.M.

℞. Succi acetoſ. in ſole depurati ℔.iij.
Sachari albiſſimi ℔.ij.
Coquantur ſimul & fiat ſyrupus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Simpliciſſimus eſt hic ſyrupus, qui eodem modo, quo ſuperior à multis conficitur: Ab alijs ſacharum coquitur ad conſiſtentiam electuarij ſolidi, cui poſtea ſuccus depuratus & colatus adijcitur: dein parum ferueſit mixtura, vt ſyrupi conſiſtentiam nanciſcatur idoneam. Sæpiùs tamen ſacharo clarificato ſuccus parum coctus, & reſidendo purgatus ac colatus permiſcetur, & ſine aqua coquuntur in ſyrupum.

Hoc tamen poſteriore modo paratus vires habere dicitur imbecilliores.

Vires. Syrupus ex ſucco oxalidis, ſeu acetoſæ ex Meſillius authore, febribus bilioſis & peſtilentibus ſaluber eſt, cordis & ventriculi calorem flammeum extinguit, & æſtuantia viſcera contemperat.

CAP.

CAP. XX.

Syrupus acetatus ſimplex, ſeu Oxyſacharum. D. Meſ-

℞. Sachari puriſſimi ℔ v.
aquæ fontanæ ℔.iiij.
Coquantur in vaſe fictili ad aquæ dimidiæ conſumptionem: Tunc adde aceti vini albi ℔.ij.aut ℔. iij. vel iiij. prout magis aut minus accidus deſideratur ſyrupus, & percoque in conſiſtentiam idoneam.

COMMENTARIVS.

Licet quouis tempore ſyrupus hic parari queat, cum tamen viribus præcedenti ſit affinis, hunc illi proximè ſubiunximus. Ab aceto & ſacharo, quibus conſtat, oxyſacharum dicitur. Vt ritè paretur, coqui debet in vaſe figulino, vel ſtanneo, aut lapideo, vt vult Meſue; non æneo vel cupreo, vt imperitè quidam faciunt. Perperam quoque nonnulli acetum diſtillatum ſumunt, quod qualitatem perquàm acerrimam ventriculo & neruis noxiam habet. Vulgare præſtantius eſt, multóque accommodatius, cuius varias proportiones autor imperauit, vt pro vario Medici ſcopo ſyrupus parùm acer, aut acrior, aut acerrimus & valentiſſimus habeatur.

Conuenit humori feruenti refrigerando, craſſo, & viſcido incidendo, attenuando, & ad expulſionem apparando, putredini arcendæ, ſiti ſedandæ, & inflammationi viſcerum mitigandæ. *Qualitates.*

Aliud oxyſacharum, ſeu ſyrupum acetatum ſimplicem N.Myrepſus exhibet, cuius vſum valdè probo. Sic verò deſcribitur.

℞. aceti ℥.iiij. ſucci granatorum accidorum ℥.viij.
Sachari ℔ j. coquantur in conſiſtentiam ſyrupi. *Syrupus alius acetatus ſimplex.*

Paratur vt ſuperior, & vterque vocatur ſimplex ad differentiam alterius magis compoſiti, cuius deſcriptio datur à Nic. Præpoſito: Sed cùm raro vel potius nullo ſit in vſu eius enarrationem ſubticemus.

Multos habet vſus; Incidit enim humores craſſos, *Vires,*

mouet & impellit firmiter inhærentes, calidos temperat, æſtum ventriculi & hepatis refrigerat, & humorũ corruptelam emendat. His quoque conuenit, vt & alij ſyrupi acetati, in quibus vermes generantur, ſeu in inteſtinis, vt multis accidit, ſeu in venis, vt in quodam ciue Pariſienſi, cuius baſilica ſecta vermis palmum longus me præſente & vidente exiit, vt *lib. 3. de mat. med. cap.* 33. notaui.

CAP. XXI.

Syrupus Dynari, ſeu de Byzantijs ſimplex & compoſitus D. Meſ.

℞. Succorum endiuiæ.
apij, an. ℔. ij.
lupuli,
bugloſſi,
borraginis, an. ℔. j.
Bulliant parum, deſpumentur & depurentur. Colatura ad ℔. iiij. *adde ſachari* ℔ *ij. ß. fiat ſyrupus.*

Si n autem compoſitum magis volueris, ſic facito:

℞. Succorum dictorum ritè depuratorum ℔. iiij.
incoque roſarum ℥. ij.
glycyrrizæ raſæ ℥. ß.
ſeminum aniſi,
fœniculi,
apij, an. ʒ. iij.
ſpicæ nardi ʒ. ij.
Colatura clarificatæ adde aceti ℔. ij.
Sachari albiſſimi ℔. ij. ß. *aut* ℔. iij,
Coquantur ſecundum artem, vt fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Vterque ſyrupus parari ſolet, ſed ſimplicem prætermittere poteſt, qui compoſitum habebit, vt etiam ſyrupum acetatum compoſitum, cuius vicẽ facilè ſupplebit. Dicitur autem Dynari ab Arabibus, hoc eſt, diureticus, ſeu vreteres purgãs: non autẽ à denario vel pecunia,

Vnde vocatur Dynari.

nia, vt multi putarunt. Nec fides eſt adhibenda Bern. Deſſennio, qui hoc nomen ſcripſerit, inuentum ab inepto & auaro quodam Italo, qui voce Dynari ſtipem quandam, ſeu nummum portendit.

Dicitur & Byzantinus, à Byzantio, ſiue Conſtantinopoli, vbi valde fuit vſualis, vel vbi primum fuit inuentus, vel forſan quod Meſue à Medico quodam Byzantino ſeu Conſtantinopolitano illius deſcriptionem habuerit. *Cur Byzantinus*

Syrupus Dynari qualitatem habet aperientem, incidentem, & attenuantem. Confert obſtructionibus hepatis, lienis, & meſenterij, vtiliterque datur ictero curando, menſibus ciendis, & febribus ſanandis, quæ è viſcidorum humorum prouentu oriuntur. *Vires.*

CAPVT. XXII.

Syrupus de moris compoſitus.

℞. *Succi mororum domeſticorum non omnino maturorum* ℔.ß.
Succi mororum rubi ſylueſtris,
mellis albi, deſpumati an. ℔.j.
Sapæ ℥.iiij.
Coquantur, vt artis eſt, in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Vt diacodij loco, quod olim opiatæ forma parabatur, nunc ſyrupum de papauere ſimplicem habemus, ſic pro diamoro, ſyrupum de moris: Ad cuius confectionem multi adiecerunt ſuccum fructus rubi Idæi & fragarum: ſicque ex tribus mororum generibus conficiunt. Alij vtrumque relinquunt, atque Sapam. Fit autem ſuccorum ſimul cum melle coctio ad conſiſtentiam tantùm ſyrupi, qui dilutior eſt diamoro, ſeu Rob de moris, quod nunc vix paratum reperitur, ſed eius loco ſyrupus mororum compoſitus capite ſuperiore deſcriptus.

Multum quoque probarem ſyrupum de moris ſimplicem, ex eorum nempe ſucco & ſacharo paratum: cui *Syrupus de moris ſimplex.*

Digitized by Google

ſi portio aquæ roſaceæ adiiceretur, & gratiorem, & ad multa efficaciorem, præſertim ad roborandum, & fluxiones ſiſtendas iudicatam.

Vires. Syrupus de moris compoſitus valet contra depaſcentia oris vlcera: Ad dentium quoque & gingiuarum affectus, ad columellam, ſeu vuulæ relaxationem, & ad omnia oris vitia, & per ſe ſumptus ex cochleari, & dilutus in decocto conuenienti in formam gargariſmatis.

CAPVT. XXIII.

Syrupus Ribes & Berberis.

℞. Succi vel Ribes, vel Berberis ℔. iij.
ſachari ℔. ij. ß.
Coquantur, vt artis eſt, in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Gallorum vulgus hos fructus Groſſula rubra nominat, quos Mauritani Riben, & officinæ Ribes vocitant. Fructus ſunt parui, rotundi, rubri, ſucco multo & acinis quibuſdam paruulis prægnantes, & racematim cohærentes: Ex quibus tuſis, & prælo commiſſis exprimitur ſuccus, cui optimè depurato & colato ſaccharum adiicitur. Verum minori quantitate, quam cæteris frigidioribus & humidioribus ſuccis, *tum quia Ribeſius ſuccus melius & diutius ſine corruptela conſeruatur, tum quod maiore copia ſachari aciditas illius palato gratiſſima obtunditur, & magis hebeſcit vis ſyrupi.*

Cur huic ſyrupo minor adiiciatur ſachari quantitas.

Idem eſt iudicium de Berberis fructibus, quorum ſuccus ſimiliter extrahitur, & ſimili modo cum ſacharo coquitur in ſyrupum. Fructum hunc vulgus Spinivinetam nominat, officinę Berberis, nomine forſan deducto ab Amyrberis Auicennæ, cui Dodoneus oxyacanthæ nomen dedit.

Vires. Syrupi Ribes & Berberis valde proſunt vomitibus bilioſis febribus æſtuoſis, cardialgiæ, ſiti vrgentiori, & ventris fluxionibus immodicis.

CAP.

CAP. XXIV.

Syrupus de Agreſta, ſeu de Omphacio.

℞. Succi vuæ acerbæ per reſidentiam depurati ℔.v.
Sachari albiſſimi ℔ ij.
Coquantur ſimul ex arte in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Parat Meſue vt ſyrupum de ſucco citriorum: Proinde conficit ex omphacio & Iulepo, hoc eſt, aqua & ſacharo: idqve in vaſe figulino vel ſtanneo, minimè æneo vel cupræo. Ad præparationem coquitur primum omphacium ad tertias, cui ſacharum poſtea additur, aqua tripla coctum & clarificatum: dein mixtura ferueſit in conſiſtentiam ſyrupi. Quidam addunt, inquit Meſue, caryophyllos, ſed præſtat relinquere, & iuxta deſcriptionem datam parare. Non improbatur eorum conſuetudo, qui prius ſacharum coquunt in electuarij, aut penidiorum conſiſtentiam, cui ſuccum poſtea addunt, & leuiſſima coctura efficiunt ſyrupum qui, vt fiat accidiſſimus, ex ſucco vuarum omnino immaturarum parandus.

Syrupus de agreſta, cordi benefacit, vomitiones ſiſtit, & ventris fluxiones bilioſas, ſitim ſedat, æſtus viſcerum temperat ſtomachum calidis humoribus laceſſitum recreat febribus bilioſis conuenit: & valet contra venena, ait Meſue. *Vires.*

CAPVT XXV.

Syrupus limonum & granatorum.

℞. Succi limonum, uel granatorum accidorum ſole depurati, & ſenſim colo laneo ſine expreſſione traiecti ℔. v.
Sachari albiſſimi ℔ ij.
Leniè coquantur in vaſe fictili ad conſiſtentiam Syrupi.

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Hi duo ſyrupi coniunctim deſcribuntur, quod vtriuſque ſit idem parandi modus, & par ſachari ad ſuccum proportio, atque magna virium affinitas. Nonnulli ſacharum coquunt ad electuarij ſolidi craſſitiem, cui ſuccum lympidum affundunt, rudicula agitant, & leui coctura in ſyrupum reducunt; hæcque præparandi ratio, multum probatur, per quam ſcilicet ſuccorum vis, igne non hebeſcit, ſed integra retinetur. Alij ſuccos elixant ad tertiæ partis conſumptionem, deinde iulapium ſimplex affundunt, & denuò coquunt in ſyrupum.

Sunt & qui ſuccum ſumunt, & in duplo ſacharo diluunt, parúmque ſimul calefaciunt, vt aptius vniantur in ſyrupum. Qui ſic paratur, conſiſtentiam habet idoneam, optiméque ſeruantur, modò ex acidis ſuccis conficiatur. Poteſt etiam ſine igne, ſed tantùm inſolatu confici, addita maiore ſachari quantitate: Facilis tamen, breuis, optimáque eſt conficiendi præſcripta methodus, quam permulti ſequuntur.

Eodem modo paratur ſyrupus Arantiorum, & aliorum multorum fructuum.

Vires. Syrupus limonum febribus continuis, & peſtilentibus, ac contagioſis conuenit, vt & morbis omnibus, quos ingens ardor comitatur, & humorum corruptelæ nec non Cardialgiæ, & aliis cordis affectibus. Syrupus verò granatorum cor quoque recreat, putredinem arcet, choleræ morbo ac vomiturientibus conuenit, & fluoribus ventris.

CAP. XXVI.

Syrupus citoniorum ſimplex.

℞. Succi citoniorum ℔.x.
Coque ad dimidias, & ſine, vt duos dies reſideant:
Atque vbi claruerint, colato: Dein miſce
Sachari ℔.iij.
Recoque, vt artis eſt, in conſiſtentiam ſyrupi.

COM-

COMMENTARIVS.

Varius eſt multum huius ſyrupi conficiendi modus: Nam alij vinum adiiciunt, alij acetum, alij ſimul & vinum, & aromata multa, ſicque compoſitiſſimum efficiunt.

Sunt, qui ſimpliciorem malunt, & ſæpius citra coćturam ſuccos reſidendo & inſolando purgant: deinde cum ſacharo clarificant, colunt & percoquunt. Quidam in aqua ſacharum diluunt, & probè concoquunt. Deinde ſuccos commiſcent, & rurſus parum elixant in ſyrupum. Alij alio modo. Sed qui traditur à nobis, vſitatior eſt, paratu facilior & melior.

Syrupus citoniorum ventriculum roborat, vomitum ſedat, alui fluores reprimit, dyſentericis & cœliacis confert, vt etiam his, qui vel ſanguinem ſpuunt, vel fluorem menſium, aut hæmorrhoidum perpetiuntur immoderatiorem, atque deſtillationes à capite in thoracem, & partes inferas irruentes compeſcit. *Vires.*

CAP. XXVII.

Syrupus de pomis ſimplex.

℞. Succi pomorum dulcium,
Succi pomorum acidorum an. libr. v.
Coquantur ad medietatem, & reſidere permittantur, vt clareſcant. Dein percolentur, & cum ſachari libr. iij fiat ſyrupus ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Ad huius ſyrupi confectionem nonnulli ſeligunt ſuccum pomorum redolentium, alij curtipendulorum, quibus facilè aſſentior, Rondeletio refragante, qui infirma ratione improbat ſuccum curtipendulorum, quod videl. ſint carne dura. Laudatur quoque eorum ſuccus, quæ vulgus paſſipoma, & paradiſiana vocitat, vt etiam Reginetea.

Sunt, qui in ſucco ante, vel etiam poſt depurationem, immergunt ſericum cocco baphica recenti tin-

Digitized by Google

ctum, donec rubeat, & eius tincturæ vim accipiat, hocque modo fit excellentior. Alij ſuccum citri commiſcent. Verùm qui in Pharmacopoliis eſt aſſeruandus, modo præſcripto parandus, iuxta Meſuei conſilium.

Vires. Poma autem ſeliguntur, non modo fragrantia, ſeu redolentia, quæ propter ſuauitatem cor recreant, ſed etiam ſubacida, quæ propter acidulum & iucundum ſaporem, non modo iucundè ſumuntur, ſed partes ad cordis œconomiam attinentes exhilarant, putredinem arcent, & melancholicos humores contemperant.

Non mirum igitur, ſi ſyrupus è pomorum ſucco paratus, plurimum commendetur ad atterendum, imminuendúmve ſucci melancholici prouentum, ad ſudores mouendos, ad palpitationem cordis, ad illius tremorem & debilitatem, & ſi Meſueo creditur, ad ſyncopem, ſeu potius lipopſychiam. Quam ſaluber igitur perpetuus pomacij vſus?

CAP. XXVIII.

Syrupus Regis Saboris, D. Meſ.

℞, *Succi pomorum redolentium* ℔. iij.
Succorum depuratorum bugloſſi & borraginis an. ℔ ij.
folliculorum ſenna mundatorum ℥. iiij.
ſeminis anſi ʒ. ß.
croci ℥. ij.
ſachari ℔. iiij.
Perquoque omnia ex arte, vt abeant in ſyrupum.

Commentarivs.

Nullum Pharmacopolium hoc ſyrupo eximio carere debet; ad cuius confectionem ſenna primùm parum trita maceretur per diem naturalem cum aniſo in ſuccis deſcriptis: poſtea ſemel, aut bis ferueſiat, & coletur. Expreſſio colata & clarificata coquatur in ſyrupum. Crocus autem panns lineo ligatus inter coquendum inſti-

inſricetur. Cognomen autem deſumpſit hic ſyrupus à Sabore rege Medorum, ad cuius ſanitatis conſeruationem inuentus fuit & inſtitutus.

Vitales ſpiritus recreat, mentem exhilarat, melancholicum humorem contemperat, & purgat, craſſos & lentos humores attenuat, flatus diſcutit, ventrem blandè ſubducit, & ſanguinem puriorem reddit. *Vires.*

CAP. XXIX.

Syrupus Myrtinus compoſitus.

℞ Baccarum myrti ℥.ij.ß.
Santali albi,
rhois culinariæ,
balauſtiorum,
berberis,
roſarum rubearum an ℥.j ß.
meſpilorum libr.ß
Contuſa omnia coquantur in aqua lib. viij. ad tertias.
Expreſſioni adde ſucci cydoniorum & granatorum an. libr.ij.
Sachari libr.v.

Commentarivs.

Syrupus hic veterem retinet compoſitionem, in qua ſimul aſtringentia multa miſcentur, vt baccarum myrti, quæ admodum raræ ſunt, defectum ſuppleant, quarum ſi fœcundiſſima daretur vbertas, præſtaret ex earundem ſucco & ſacharo tantùm ſyrupum conficere. Valerius Cordus ſuccum pomorum agreſtium commiſcet. Fernelius granatorum acidorum, cui malo aſſentiri.

Syrupus Myrtinus ventriculum, & viſcera roborat, antiquatum alui fluorem compeſcit, ſanguinis eruptionem retinet, & omnem humoris à capite ad partes inferas defluxum cohibet. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XXX.

Syrupus de Mentha ſimplex, & compoſitus, Deſ. Meſ.

℞. Succorum depuratorum menthæ,
granatorum dulcium &
granat. acidorum. an. ℔ j.
Sachari, aut mellis tantundem, fiat ſyrupus.

Compoſitus ſic parabitur.

℞. Succorum cydoniorum dulcium,
cydoniorum muzorum, hoc eſt, acido-dulcium,
granatorum acidorum,
granatorum muzorum an. ℔ j. ß.
In his macera horis xxiiij. menthæ ſiccæ ℔, j. ß.
roſarum rubearum ℥. ij.
Coquantur ad medias. Colaturæ adde ſachari ℔ ij fiat ſyrupus, Galliæ moſchatæ ʒ. ij. linteo raro incluſis, aromatizatus.

COMMENTARIUS.

Paratur vterque ſyrupus cum melle aut ſacharo, authoris conſenſu, ſed magis placet & prodeſt, qui cum ſacharo conficitur, cuius duplum Fernelius cõmiſcet. Vſitatior tamen parandi modus in compoſito ſachari tantùm libras duas admittit, iuxta Meſuei placitum, qui fructus acido-dulces, & ſemimaturos ſuo idiomate, muzos vocat, hoc eſt, ſuaues: Tunc enim eorum ſapor magis arridet. Qui compoſitum habebit, ſimplici carere poterit.

Ad hoc autem cum mentha ſicca accedat, eius quantitas maior videtur: Satis enim eſt, ſi libra vna vnciæ decem ſuccis incoquantur, & his colatis tantundem ſachari, aut paulo minus adiiciatur. Multum namque diſplicebit, ſi iuxta formulam à Meſue datam conficiatur.

Vires. Syrupus de mentha ventriculum roborat, cardiagiam impedit, vomitum, ſingultum, & alui fluorem com-

compeſcit: maximè verò id præſtat, qui maiori compoſitione paratur.

SECTIO II.

DE SYRVPIS, QVI quouis tempore queunt parari.

PRima ſectione ſyrupos, qui Vere, Æſtate, & Automno parari ſolent, continua ſerie deſcripſimus. Nam cùm finis alicuius tempeſtatis anni, ſit principio conſequentis congener, qui ſyrupi in fine Veris conficiuntur, ijdem & in principio quoq; Æſtatis, ita vt ſectionibus exactè diſtinctis, triginta priores ſyrupos dirimere non libuerit: Eo tamen ordine ſingulorum deſcriptionem dedimus, quo ſimplicia, quibus conſtant, optima colliguntur, vt priore loco, ſyrupos vernales, qui ſcil. ex primis floribus Veris, poſteriore Autumnales, qui ex fructibus; medio, nempe æſtate, qui ex floribus, radicibus, ſuccis & decoctis parantur. In hac verò ſectione eos, qui non ſolùm hyeme, ſed alio tempore confici poſſunt, & ſolent, exhibemus.

CAP. I.

Syrupus roſarum ſiccarum, D. Fernel.

℞. Roſarum ſiccarum ℔. j.
infunde horis xxiiij in
aqua tepida ℔. iiij.
In expreſſo dilue
ſachari albiſſimi ℔. ij
Coquatur ex arte in ſyrupum.

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Quiſque ad libitum hunc ſyrupum conficit, nunc roſarum quantitatem augens, nunc minuens, & aliquando roſarum macerationem bis atque iterum renouans. Verum nulla eſt formula præſtantior hac Ferneliana, in qua debita proportio roſarum ad aquam, & vtriuſque ad ſacharum ſeruatur, atque hac ſola maceratione confectus ſyrupus nihilo eſt inefficacior. Roſæ autem ſeligendæ ſunt prærubræ, non albæ aut pallidæ.

Vires. Syrupus roſarum ſiccarum ad omnem alui fluorem commendatur: ad roborandáſque partes internas, vlcera blande detergenda & agglutinanda, vomitum ſedandum, & Rheumatiſmum cohibendum.

CAP. II.

Syrupus Regius, ſiue Alexandrinus, olim Iulepus Roſatus.

℞. Aqua roſarum odoratiſſimæ libr. iij.
ſachari tabarzet libr. ij.
miſce & coque igne lento, vt fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Qui huius ſyrupi perſpicuitatem conſiderant, iulepum cum Meſueo nuncupant; qui conſiſtentiam, ſyrupum: qui ſuauitatem, ſyrupum Regium, aut Alexandrinum, quaſi Alexandro dignum. Eius enim vſum & reges & delicatuli omnes minimè reſpuunt. Paratu facilis eſt, & quouis tempore parabilis, eóque nullum Pharmacopolium iuſtè carere poteſt, etiamſi prioris ſeculi patres illum non nouerint, qui rhodoſtagma, ſeu, aquam roſarum non eliciebant.

Alterius Iulepi roſati deſcriptionem tradit Meſue, ex infuſione roſarum parati: ſed hoc modo ſyrupi duo parantur, vnus roſarum pallidorum, purgatorius dictus; Alter de roſis ſiccis: Neuter verò Iulepi nomen ſibi vendicat. Syru-

Digitized by Google

Syrupus Alexandrinus cardiacus eſt, bechicus, roboratiuus, alteratiuus, & thoraci, ventriculo, hepati, ſiti, & omni calori prodeſt. *Vires.*

CAP. III.

Syrupus de abſynthio, D.Meſ.

℞. Abſynthij Pontici ſeu Romani ſicci libr.ß.
Roſarum ℥.ij.
nardi Indicæ ʒ.iij.
vini albi antiqui,
ſucci citoniorum an.libr.ij.ß.
Macerentur ſimul per diem naturalem ſuper cineres calidos. Deinde coquantur ad dimidias.
Colatura clarificata adde
mellis deſpumati libr.ij fiat ſyrupus.

Commentarivs.

Abſynthium Ponticum ſeu Romanum debet aſſumi ſiccatum, & cum roſis & nardo minutim inciſa infundi in vino generoſo, vt moſchatelino, in vaſe terreo, vitrato, ſuper cineres calidos, per horas xxiiij. Tum ſemel, aut bis tantùm feruefient. Poſtea addetur mel, vel potius, vt multi ſuadent ſacharum. Sunt qui duplicem habent, vnum ex melle & abſynthio vulgari Pontico: alterum ex ſacharo & abſynthio minore paratum.

Nonnulli parant ſyrupum abſynthiacum ex abſynthij viridis libra dimidia cocta, in aquæ libris tribus ad tertias. Colaturæ addunt vini albi clari, antiqui & generoſi, mellis albi & optimi an.lib.1. Et coquunt in ſyrupi conſiſtentiam. Quocunque modo ex prædictis paretur, ingratus eſt plurimum; Ob id rectè multi quantitatem abſynthij minuunt, & ſacharum addunt: nam quæ roborando ventriculo dantur, ſi valde ingrata ſint, eum ſubuertunt, nec iuuant.

Syrupus de abſynthio dicitur roborare ſtomachum, *Vires.*

Digitized by Google

iuuare concoctionem, excitare appetitum, flatus diſcutere, venas aperire, & vrinam mouere.

CAP. IV.

Syrupus de ſtœchade, D. Fernel.

℞. Florum ſtœchados ℥.iiij.
thymi,
calaminthes,
origani an. ℥ j.ß.
ſaluiæ,
betonicæ.
florum roriſmarini an ℥.ß.
ſeminum rutæ,
pœoniæ,
fœniculi an. ʒ.iij.
Coquantur in aqua ℔.x. ad dimidias.
In colatura adde ſachari & mellis an. ℔ ij. fiat ſyrupus aromatizatus cinnamomi, zinziberis, & calami odorati an. ʒ ij. raro linteo illigatis, & in ſyrupum appenſis.

COMMENTARIVS.

Gemina ſyrupi huius deſcriptio; à Meſue tradita, ponit vtrumque piper, & pyrethrum; quæ quod calidiora ſint, Fernelius deleuit: adiecit verò quædam cephalica, ſaluiam nempe, betonicam, pœoniam, & rorem marinum, vt effectus ab authore propoſitos conſequatur. Cognomen verò ſumit hic ſyrupus à ſua baſi, videl. à ſtœchade; cui cętera adiunguntur, vt vires nanciſcatur magis cephalicas, & inſigniores. Permittit Syluius, vt ſine melle, & cum ſacharo tantùm delicatioribus conficiatur.

Vires. Syrupus de ſtœchade cerebri multis affectibus confert. Meſuei teſtimonio; quibus minimè conferret, ſi iuxta ipſius deſcriptionem conficeretur: nam ſtœchas, quæ pro baſi ponitur, magis hepatica, aut ſplenica, quàm cephalica eſt: ob id Fernelius multa cephalica adiecit, quorum ratione, ſyrupus iuxta illius deſcriptionem

ptionem paratus, epilepſiæ, ſpaſmo, tremori, & omnibus frigidis affectibus cerebri conuenit.

CAP. V.

Syrupus de glycyrrhiza. Deſ. Meſ.

℞. Glycyrrhizæ raſæ, & parum contuſæ ℥ ij.
adianti albi, vel eius penuria, polytrichi ℥. j.
hyſſopi ſiccæ ℥. ß.
Macerentur ſimul per diem integrum in aqua pluuia ℔. iiij. Tunc fiat decoctio ad conſumptionem medietatis.
Colatura expreſſa & clarificata adde mellis optimi,
penidiorum.
ſachari an. ℥. viij.
aqua roſarum ℥. vj.
Sic omnia coquantur, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Multi rectè glycyrrhizam ſiccam non diu elixant, quod amareſcat, ſed tantum in fine decoctionis ponunt. Colaturam cum penidiis, ſacharo & melle clarificant, dein coquunt in ſyrupum, addita ante perfectam illius coctionem aqua roſarum; quam ideo nonnulli improbant, quod ſyrupus ad anacharſim inſtituatur, quam roſacea propter aſtrictoriam vim impedit. Quorum opinioni ſubſcribens Ioubertus, aquam infuſionis roſarum ſubſtituit, vt minus aſtringentem. Verum aqua ideo commiſcetur, vt ſyrupus hinc paratus, qualitatis magis aſtrictoriæ ſit particeps, & morborum principiis ſumptus fluentes humores compeſcat, & fluxos concoquat.

Aquæ defectu infuſum ſumi poteſt, non minus aſtrictorium.

Conſtat autem hic ſyrupus non modo medicamentis ſimplicibus, ſed etiam compoſitis, nempe Penidiis, quæ fiunt ex aqua hordei, & ſacharo, ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat, admodum ſo- *Confectura Penidiorum vnde fiat.*

Digitized by Google

lida,& ita tractabilis,vt digitis non adhæreat, & in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora & ſæpius intorta;Semper verò alba,vnde Alpenici nomine deſignata.

Alphenicum.

Vires.

Syrupus de glycyrrhiza humores è cerebro fluentes ſiſtit, fluxos coquit, tuſſi conuenit, & coctos humores ad expectorationem perducit.

CAP. VI.

Syrupus Iuiubarum. D. M.

℞. *Iuiubas n. lx.*
violarum,
ſeminis maluæ an. ℥ v.
glycyrrhizæ raſæ & tuſæ,
capilli veneris,
hordei mundati an. ℥ j.
ſem. citoniorum,
papaueris albi,
melonum,
lactucæ,
gummi tragacanthi an. ℨ. iij.
Coquantur in aqua fontana ℔ iiij.
Colaturæ adde ſachari ℔. ij.
fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

In hoc parando ſyrupo, primum coquitur hordeum mundatum: cocto adduntur iuiubæ, dein glycyrrhiza; Poſtea capillus veneris, & ſemina melonis, lactucæ, & papaueris. Tandem flores violarum: Tragacanthum quoque in fine ponitur, ne longiore coctura totum abeat in mucaginem.

Solet verò recte cum ſeminibus maluæ, & citoniorum linteo includi, & cum cæteris demum coqui in aquæ ℔. iiij. aut v. vt volunt multi ad tertiæ tantum partis abſumptionem, & cum ſachari dicta quantitate, ſecundum artem elixari in legitimam ſyrupi conſiſtentiam. Male fit coctio ad medias, niſi ſachari minuatur pondus.

Syrupus

Digitized by Google

Syrupus iuiubinus confert ad vocis raucedinem, tuſſim,pleuritidem,ſputum coquendum,mouendum,& educendum ; éſtque medius inter violaceum & papauerinum,& fluxiones omnes cohibet, & fluxus humores lenit & coquit. *Facultates.*

CAPVT VII.

Syrupus de Hyſſopo.D.M.

℞. Hyſſopi ſicci.
radicum apij,
fœniculi,
glycyrrhizæ an.ʒ x.
hordei mundati ℥.ß.
ſeminum maluæ,
citoniorum,
tragacanthi an.ʒ.iij.
capilli veneris ʒ vj.
iuiubas,
ſebeſten an.n.xxx.
paſſularum mundatarum ℥.j.ß.
ficuum ſiccarum,
dactylorum pinguium an.n.x.
Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura clarificata adde penidiorum ℔.ij.fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic ab hyſſopo baſim & cognomen habet, in quo conficiendo Meſue illius author , non modo aquæ quantitatem non definit , ſed ne quidem aquæ meminit. Debent verò eius aſſumi ℔.viij.in quibus primum horam circiter dimidiam hordeum coquetur: dein radices iniicientur inciſæ,per quartam horæ partem elixandæ : poſtea fructus omnes : mox ſemina & tragacanthum linteo raro incluſa. Poſtremo hyſſopus mediocriter ſiccus , & capillus veneris verus , vel eius loco adiantum commune. Colaturæ coquendo ad libras tres redactæ , & clarificatæ addantur penidia ſine amylo parata. Sunt , qui malunt ſacharum ſyncerum

permiſcere : nonnulli aquam ſapæ & ſachari portionem. Pręſtat tamen iuxta Meſuei deſcriptionem, & voluntatem conficere.

Sunt adhunc aliæ ſyrupi huius vel parum diſſimilis deſcriptiones, ab eodem authore exhibitæ, verum hæc ſola, quam tranſcripſimus, retinetur vt optima, & vſitatiſſima.

Facultates. Syrupus de hyſſopo confert plurimum aſthmati, tuſſi, pectoris doloribus à cauſa frigida natis, valet quoque ad obſtructiones tollendas, menſes ciendos, & ſaburram à renibus & veſica detergendam.

CAP. VIII.

Syrupus de Aretemiſia. D. Fernel.

℞. *fol. Artemiſiæ m. ij.*
rad. iridis,
helenij,
rubiæ,
pœoniæ,
libiſtici,
fœniculi an. ℥ ß.
Fol. pulegij,
origani,
calaminthes,
nepetæ,
meliſſophylli,
ozymi,
dauci,
ſabinæ,
ſampſuchi,
hyſſopi,
praſſij,
chamædryos,
chamæpithos,
hyperici,
partheny,
betonicæ an. m. j.
ſem. aniſi,
petroſelini,
fœniculi,
rutæ,
nigellæ an. ʒ. iij.

Contuſa macerentur horis xxiiij. in hydromelitis ℔. viij. Coquantur ad ℔. v. Et cum ſachari ℔. v. percoquantur in ſyrupum, conditum cinamomi ℥. j. & ſpicæ ʒ. iij.

COMMENTARIVS.

Syrupus de Artemiſia à Matthæo de Gradibus primum deſcriptus : quod ſimplicium farraginem perperam congeſtorum contineret, recte fuit à Fernelio caſtigatus,

ſtigatus, qui ſuperuacanea, & male conuenientia, aut parum cognita ſubtrahens, vtilia tantum reliquit, vt recte notauit Plantius. Nam cum fruſtra fiat per plura, quod bene fieri poteſt per pauciora; quid opus eſt, ſimul tot ſimplicia congere, in quibus perquirendis & habendis, multum temporis & nummorum abit? Nulli tamen pecuniæ, aut diuitiis parcendum, cum de hominum ſanitate res eſt, ſed ita, vt labor non ſit in damno, ne creſcat mortalis egeſtas. Magna ſane ac ſolennis quædam compoſitio, multis ſeculis recepta, longo vſu & ratione comprobata, nec mutanda, nec mutilanda; Sed quæ vix ratione probabili deſcribitur, vel negligenda, vel caſtiganda. Sumitur autem huius ſyrupi denominatio ab Artemiſia, quæ ipſius baſis eſt. Parandi modus ex formula deſcripta ſatis patet.

Simplicior, & paratu facilior, nec inefficacior ſic parari poteſt.

Syrupus de artemiſia ſimpliciter.

℞. *radicum œnones, rubiæ tinctorum, graminis, ruſci, an. ℥.vj. ſeminum dauci & nigellæ Romanæ an. ℥.j artemiſiæ m ij. Sabinæ, maioranæ, nepetæ, hyſſopi an. m. ß. Coquantur in ℔.v. aquæ ad medias. In colatura clarificata adde ſachari ℔.j ß. mellis Narbonenſis optime deſpumati ℔.ß. coquantur in ſyrupum.*

Vires.

Syrupus de Artemiſia ſuppreſſos, aut parcius fluentes menſes potenter mouet, vteri ſtrangulatus & ſubuerſiones ſedat.

CAP. IX.

Syrupus reſumptiuus.

℞. *Carnis teſtudinum ℥.iiij.*
hordei mundati ℥.ij.
carnis dactylorum ℥.j.
paſſul. damaſcenar.
glycyrrhizæ raſæ an. ℥.vj.
ſebeſten,
iuiubas an. n. xij.
ſeminum bombacis,

Digitized by Google

melonum,
cucumeris,
citruli an.℥.ß.
ſemin.lactucæ,
papaueris albi an.ʒ.ij.
vngulæ cabalinæ,
pulmonariæ an.m.j.
florum violarum,
nenupharis an.℥.ß.

Fiat decoctio, vt decet. In colatura clarificata ad ℔.iiij. adde ſachari albiſſimi ℔ ij.ſachari roſat. & diatragacanthi frigidi an.℔.ß.fiat ſyrupus perfecte coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupi reſumptiui generalis acceptio ad ſyrupos omnes analepticos, ſeu reſtauratiuos extenditur, quibus ſolent Medici practici carnem teſtudinum adhibere, ad illius, vt opinor, exemplum, cuius Ioannes Tornamyra perhibetur author; apud quem tamen, vt nec alium antidotariographum, mihi nondum videre contigit; Et, qui nunc à Medicis imperatur, modis tot diuerſis paratur, quot officinæ ſunt, in quibus habetur. Omnes ſiquidem eius, quotquot vidi deſcriptiones, (vidi autem multas) inter ſe diſcrepant, quarum nonnullæ nimis attenuantia, aliæ nimis viſcida, aliæ inutilia admittunt; Aliæ iuxta formulam indebite præſcriptam vix parari queunt.

Teſtudines nemorales ad hunc ſyrupum, vt & alias neceſſitates minus eſſe conuenientes.

Omnes verò teſtudines nemorales expetunt; quæ ſi dentur, deteriores ſunt iudicandæ, vt inter ranas rubetæ, quod ſuccum habeant acriorem, feruidiorem minus alibilem, & habitui reſarciendo ineptiorem. Proinde vulgares ſalubriores credo, vt quæ partim in terra, partim in aqua victitent, amphibiorum more.

Etſi vera ſcripſit Rondeletius, *cap. 2. lib. de amphib.* non poſſunt teſtudines perpetuo aqua carere. Vnde per nemorales, terreſtres, hoc eſt, quæ in loco minimè cœnoſo, & omnino paluſtri degunt, ſed quæ partim in aqua limpida, partim in terra ſicca victitant, intelligendæ ſunt.

Debent

Debent vero rite præparari, antequam accedant ad confectionem ſyrupi. Ac primum quidem abſciſſis collo, cauda & artubus, ferro idoneo teſta diuidenda, aut ſeparanda, vt caro tota habeatur. quæ ab omni ſorde repurgata, & fruſtratim inciſa, in aqua coquenda ſimul cum ſimplicibus ennumeratis: idque eo ordine, vt citius, quæ cocturam longiorem poſtulant, ſerius, quæ leuiorem, admiſceantur.

Sicque melius eſt omnia ſimul concoquere, quam ſeorſim ſimplicia, dein carnem teſtudinum, vel hanc primum, dein illa, vt quibuſdam placere video. Colaturę addatur ſacharum vtrumque cum Penidis.

Facultates. Syrupus reſumptiuus his confert, qui à morbo chronico reſurgunt, macie confectis, tabidis, phthiſicis, & his, qui praua quadam pulmonum diatheſi laborant.

CAP. X.

Syrupus exhilarans D. Dom. Laurent.

℞. *Succorum bugloſſ. & borrag.* lib. j. ß.
ſucci pomorum redolentium lib. j.
ſucci meliſſæ ℥ ß.
granorum kermes ʒ. iij.
croci ʒ. ß.
pulueris diamargariti frigid. ʒ ß.
diambra ℈. iij.
ſachari tabarzet lib. ij. *fiat ex arte ſyrupus.*

COMMENTARIVS.

Huius ſyrupi deſcriptionem dat clariſſimus vir Dn. Doct. Laurentius, Gallorum & Nauarrorum Regis Medicus primarius, in quodam opere doctiſſimo, quod de viſu conſeruando, de morbis melancholicis, catarrho, & ſenio in lucem edidit. Illius autem authorem agnoſcit affinem ſuum Dom. Caſtellanum, Galliæ quoque Regis Archiatrum, à quo ſe habuiſſe confitetur. Sic vero debet confici.

In ſuccis depuratis grana hermes noctem integram, ſuper cineres calidos infundentur: in forti expreſſione ſaccharum diluetur: deinde coquentur omnia in ſyrupum: in cuius medio ſuſpendetur nodulus, qui ſuo ſinu pulueres, & crocum continebit. Doſis erit ab ℥.j. ad ℥.ij. idque mane ieiuno ſtomacho, & veſperi hora ſomni.

Ratio cognominis. Cognominatur exhilarans, quia vim habet eximiam ad cor, & ſpiritus vitales exhilarandos, facultates erigendas, mœrorem abigendum, & qualitatem humoris melancholici malignam contemperandam. *Facultates*

Syrupus kermes. Syrupus hic ſubſtitui poterit eius penuria, qui ex ſucco granorum kermes parari ſolel his in terris, in quibus illex coccigera viret: cuius quidem non ſumus obliti, ſed tantum parandi modum; quod perfacilis ſit, ſubticuimus, hiſque reliquimus, quos eius percelebris ſucci fœcunditate natura donauit.

Extant pene dixerim innumeræ aliorum ſyruporum apud authores varias deſcriptiones, ſed cum eorum vſus vel improbetur, vel non ſatis probetur, antidotarium hoc noſtrum his onerari, & velut inquinari nolumus. Syrupus enim mannæ acidus, granatorum dulcium, pomorum perſicorum, prunorum acidorum, cucurbitæ, pyrorum, vuarum purgatarum, de thymo, & alij adhuc multi à Meſue deſcripti prorſus exoleuerunt.

Audio quoſdam ſyrupos de centaurio minore, de hyperico, de hedera, de peto, de ſenellis, & alios quoſdam nondum vſu receptos edidiſſe, quos ſi probarit inclyta ſchola Pariſienſis, & ego probabo. Negligitur ſyrupus poricatus Myrepſi, ſyrupus Diaſereos Andernaci ſyrupus de lilio, de acoro, de rubea, de pulegio, de turbith, de vua, Columbinus, Macedonicus, de myrobalanis, atque plures alij, quos Iacobus de Manliis, Andernacus, VVekerus, & quidam ex recentioribus deſcribunt.

SECTIO

Digitized by

SECTIO III.

DE SYRVPIS MELLITIS.

SVperſunt adhuc aliquot ſyrupi, hac in ſectione deſcribendi, qui non ſacharo, ſed melle dulcorantur. Nec reliquorum more ex radicum, foliorum, florum, ſeminum, & fructuum decocto, ſed ſolis ſuccis limpidis & aqueis parantur: Ad quos non incongruè refertur hydromel illud magis melleum, & rectum, quod vinoſum nuncupatur. Sapore enim, viribus & conſiſtentia eſt ſyrupis valde finitimum.

CAP. I.

Oxymel, ſeu acetum mulſum, Secaniabin Arabibus dictum.

℞. *Mellis optimi* ℔.ij.
aquæ fontanæ ℔.iiij.
aceti vini albi ℔.j.
Coquantur ſimul in vaſe fictili ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris.

COMMENTARIVS.

Mel primùm in aqua coquitur & deſpumatur, dein acetum paulatim admiſcetur, tum omnia ſimul coquuntur, donec ſyrupi liquidioris conſiſtentiam acquirant. Non videtur autem certo definita à veteribus aceti quantitas; nam cùm mel calidum ſit, ex Galeno *cap.* 101. *lib.* 8. *de ſimpl. med.* & in calidis naturis cito bileſcat, tantum aceti addendum eſt, Oribaſij conſilio *cap.* 24. *lib.* 5. *coll.* quantum ſatis ſit, vt facultas in *Cōpoſitionis illuſtratio.*

Digitized by Google

bilem conuertendi corrigatur : ſicque fiet oxymel, omni ætati & naturæ ad tuendam valetudinem vtilliſſimum. Eſt enim vt acidum, vt dulce, vt medium, debétque fieri varie pro *Galen. cap. 11. lib. 4. de ſanit. tuend.* guſtu ſumentis: Ita tamen, vt non noceat : nam quod valde acre eſt, inteſtina abradit, expectorationémque impedit, *com. ad part. 31 32. lib. 3. acut.* ſed quod mediocriter eſt acre, pulmonis, thoracíſque affectionibus multo eſt vſui : Nam ſputum educit, & facilem edit ſpirationem ex Hippocrate *lib. 3. de acut.* humores námque craſſos incidit & attenuat, viſceráque ſine moleſtia expurgat, teſte Oribaſio *cap. 4. lib. 3. collect.* & ad victus attenuationem eſt accommodatiſſimum.

Varia igitur illius præparatio, variáque apud authores mellis ad acetum, & aceti ad aquam proportio. Licet enim aquoſum, vt melius *cap. lib. 5. coll. Orib.* laudetur, non tamen omnibus æque conuenit, neque arridet.

Oribaſius vult, *cap. vlt. lib. vltimi de loc. affect. curat. 1.* vt aceti vni parti duplum mellis addatur, & aquæ quadruplum, hæcque ad tertiam vel quartam partem decoquantur. Quæ deſcriptio eadem eſt, cum ea, quam tradit Meſue, *part. 3. diſp. 6.* cui aſſentitur Serapio *tract. 7. de Antid.* qui alicubi oxymel parat ex æquis partibus mellis & aceti: verum hoc nimis eſt acetatum.

Inter vtrumque medium eſt, quod ex parte vna & dimidia aceti ad duas mellis optimi fit, quod ſcilicet præter reliquas bonitatis notas, non multum aggerit ſpumæ : nam mel omne, quod multum ſpumeſcit, debet diutius concoqui & deſpumari, Sícque maior illius portio coquendo diſſipatur. Tamdiu autem coqui debet, donec ſpumam amplius non efferat.

Augetur ergo vel minuitur aceti quantitas ſecundum voluntatem vtentis, cui magis conuenit, inquit Serapio, ſi ab eo magis experatur, & ita debet fieri ſecundum omnem diſpoſitionem, ait Auicenna *tract. 6. ſect. 1. libro 5.* Quod tamen in officinis ſeruatur, ſecundum Meſuei deſcriptionem parari ſolet, ſed vſus tempore, magis aut acetatum aut mulſum redditur, prout rei exigentia demonſtrat.

Oxymel

Oxymel craſſos & viſcidos humores incidit, atte- *Vires.*
nuat, & ad expurgationem apparat, & promiſcuè calidis affectibus & frigidis confert, atque ad ea omnia valet, quæ ſupra diximus.

CAP. II.

Oximel ſcilliticum.

℞. Mellis deſpumati ℔.iij.
aceti ſcillitici ℔.ij.
Coquantur ſimul in vaſe figulino ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris.

COMMENTARIVS.

Marcellus Medicus alio modo parat, aquam ſuperaddendo: *Accepit* enim *ſcillæ ℔ j. aquæ fontanæ ℔. iiij. ß. coquit ad libram vnam & mediam: Sic diem integrum relinquit in olla ritè obturata; dein exprimit: Expreſſioni admiſcet aceti tantundem, mellis expumati ℔.iij. Rurſus leuiter concoquit ad conſiſtentiam ſyrupi.* *Oxymel ſcilliticũ Marcelli*

Nenardus quoque & Bern. Diſſennius putant, non poſſe fieri ſine aqua, quorum opinioni quidam aſſentiunur, aquæ duplum in acetum miſcentes, vt in ſimplici verùm ea non opus eſt, inquit Syluius, cùm mel non niſi aqua deſpumatum & coctum ſumatur, & acetum legitimè cum ſcilia præparatum. Sic verò fit acetum illud ſcillites.

Segmentorum ſcillæ filo traiectorum, & in vmbra ſiccatorum libra vna ſumitur; In aceti vini albi libris octo maceratur, mixtura coloribus æſtiuis per quadraginta dies in vaſe vel vitreo, vel fictili & vitraso oris anguſti inſolatur; dein colatur: Tum abiectis ſcillæ ſegmentis, transfuſum acetum ſeruatur; cuius olim, quàm nunc frequentior vſus, ob ſaporis inſuauitatem. *Acetum ſcilliticũ vt fiat.*

Alij ſunt multi ac varij eiuſdem parandi modi, ſed qui nunc à nobis traditur, vſitatior eſt, & deſcriptioni congruit, quam de illo tradidit Paulus Ægineta, *lib.7. de re medica, cap. 11.*

Digitized by Google

Variæ adhuc oxymelitis ſcillitici dantur à variis authoribus deſcriptiones magis compoſitæ, cuiuſmodi eſt oximel ſcilliticum Democratis, Iuliani, & quod de radicibus cognominatur.

Hæ autem omnes oxymelitis ſcillitici magis compoſiti varietates negliguntur, nec vllibi paratæ reperiuntur: propterea neque à nobis deſcribentur.

Vires. Oxymel ſcilliticum craſſos humores incidit, obſtructionem pulmonis ab humoribus valenter impacti tollit, epilepſiam, vertiginem, cephalalgiam & hemicraniam ſanat.

CAP. III.

Oxymel compoſitum.

℞. Radicum apij,
fœniculi,
petroſelini.
ruſci,
aſparagi an. ℥ ij.
ſeminum apij, &
fœniculi an. ℥ j.
Coquantur omnia in lib. xij. aqua ad eius medietatem.
In colatura clarificata adde
mellis optimi lib iiij vel quod ſufficit,
aceti vini albi lib. j.
Ex arte fiat liquidior ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Paratur vt oxymel ſcilliticum compoſitum, ſubſtituto aceto ſimplici ac vulgari pro ſcillitico. Nic. Prepoſitus quoddam oxymel compoſitum aromaticum parat, & aliud potenter diureticum: illi aromata multa, huic radices graminis, ireos & raphani permiſcet: Sed ea vtendi tempore, ſi ſit opus, rectius poterunt admiſceri, nec aliud compoſitius oxymel in officiis erit neceſſe ſeruare.

Quantitas autem mellis ab authoribus non definitur,

Digitized by Google

tur, quod modò dulcius, modò acrius deſideretur: ſi tamen iuxta illius quantitatem à nobis definitam paretur, medij erit inter dulcedinem & acredinem ſapolis.

Oxymel compoſitum humores viſcidos, lentos, & pituitoſos incidit, attenuat, & abſtergit: Obſtructionibus hepar, lienem, & viſcera liberat, renum & veſicæ ſaburram pellit, & vrinam mouet. *Vires.*

CAP. IV.

Hydromel vinoſum ſimplex.

℞. Mellis optimi lib. x.
aquæ pluuiæ vel fluuiatilis lib. lx.
Coque ſimul, donec ouum crudum iniectum innatet.
Tunc amoue, inſola & ſerua.

COMMENTARIVS.

Si cui hæc deſcribendi & parandi forma diſplicuerit, liberum ſit illi aquam decoquere ad tertiæ partis conſumptionem, aut paulo plus, ſpumam accuratè inter coquendum abiiciendo. Sic enim aquæ portione magis diſſipabili vaneſcente, quod remanebit conſiſtentiam habebit ſyrupo liquidiori affinem, ſaporem guſtui ſuauem, coctionem conſeruationi idoneam.

Ex melle autem medicamenta multa baſim & appeltionem mutuantur, vt mulſa, hydromel tam aquoſum, quàm vinoſum; oxymel, aliaque multa mella medicata ex plantarum ſuccis, vt Rhodomeli, ſeu mel roſatum, violatum, mercuriale, paſſulatum, anthoſatum, anacardinum.

Mulſa conſtat tantùm aqua & melle, diuerſa proportione inter ſe mixtis. Dilutiſſima verò quædam mulſa dicitur, quæ ex plurima aqua, & pauco melle paratur. *Fit enim mulſa*, inquit Oribaſius *cap. 14. lib. 5. collect. cùm multum aquæ melli admiſcemus, deinde coquimus tantiſper quoad ſpumare deſinat.* Tunc enim ſpumam tollere oportet: pituitoſis tamen mellis quantitas, tum *Mulſa.*

Digitized by Google

ad humoris peccantis alterationem, tum ad ſaporis gratiam.

Mulſa quid Oribaſio. *Mulſa & Melicratum idem.* Fallitur Oribaſius, qui mulſam putat fieri debere ex vino & melle: Melicratem verò ex melle & aqua. Nihil enim eſt inter vtrumque diſcriminis, ex Galeno *part. 12. & 13. lib. 3. de vict. acut.* Meſueo tamen Melicratum eſt Oximel, cuius duas exhibet deſcriptiones: priorem, quæ fit ex vino & melle: alteram, cui præter hæc duo adiiciuntur aromata quædam, vt caryophylli, cinamomum, ſpica aromatica, macis & ſimilia: & à nonnullis, eodem referente & conſentiente, Conditum nominatur.

Oinomel. Illud autem potionis genus, quod ex melle & vino paratur, vocatur Oinomeli, quod aliquando fit ex duabus partibus vini veteris & vna mellis: aliquando ex partibus quinque, aut ex muſti, vna mellis: & vbi deferbuit, in dolia diffunditur, teſte Oribaſio *cap. 25. lib. 5. collect.*

Hydromel ſimplex ac vulgare eodem modo paratur, vt Melicratum, adeo, vt nomine tantùm, non re inter ſe diſſideant. Placet autem Galeno *cap. 12. lib. 4. de ſanit. tuend.* vt mulſa ex aqua pluuia potius paretur, cùm hydromel ſæpius ex fluuiatili, & aliquando fontana.

Apomeli. Apomeli verò non multum diſſimili modo paratur. Fit enim ex aqua non pluuia tantum, ſed qualibet, inquit Galenus, modò pura, & melle à fauis expreſſo, tamdiu ſimul coctis, quoad ſpuma amplius non exurgat: Quæ cùm primum emergit, eximenda: Sic enim acrimonia deponitur. Ab antiquioribus vocatur ſyrupus de fauis mellis.

Syrupus de fauis mellis. *Apomelitis optima deſcriptio.* Alia apomelitis præſtantioris datur deſcriptio à Philagrio hoc modo: *Faui optimo melle pleni manibus fortiter exprimuntur, portioq; vna mellis expreſſi in quatuor partes aquæ puriſſimæ iniicitur, ſimul; faui in aquam immerſi lauantur, vt quicquid mellis ineſt, in eam deponant. Tum aqua colatur: dein igne luculento coquitur & probè deſpumatur. Poſtea ab igne remouetur, & cùm refrixerit, quicquid fluitat, abiicitur. Tum denuò coquitur & deſpumatur, idque ter repetitur. Tandem frigefactum, & ab*

Digitized by Google

& ab excrementis repurgatum hoc apomeli, in vas fictile aut ligneum iniicitur.

Aquoſum autem hydromel vix vnquam in officinis ſeruatur, ſed re exigente citiſſimè paratur. Vinoſum verò ſæpe Medicorum conſilio conficitur, & in multorum ciuium ædibus, tanquam nectar quoddam maluatico vino generoſius aſeruatur. Potenter enim frigidos humores coquit, expectoratum mouet ſtomachum roborat, cruditatem impedit, coctionem iuuat appetentiam excitat, flatus diſcutit, colicos dolores mitigat, vrinam mouet, & frigidis naturis mirum in modum conuenit. *Hydromelitis vinoſi vires.*

Solent Angli vinoſum quoddam hydromel magis compoſitum parare, *Meteglin* & *Metegla*, illis dictum, quod minorem mellis quantitatem recipit, ſed aromata multa & fermentum admittit. Sic verò ſolet parari. *Meteglin.*

℞. *mellis optimi* lib. x. *aquæ limpidiſſimæ* lib. lx. *bulliāt ſimul ad tertiæ partis conſumptionem, ſpumam innatantem abiiciendo. Colatura refrigerata in dolium, aut aliud vas idoneum immittatur: cui ſuſpendantur vnciæ tres fermenti nodulo incluſi: Addatur cinnamomum, granorum paradiſi, piperis, zinziberis, caryophillorum craſſius contuſorum an.* ℥ j. *Reponitur vas dies quadraginta in loco ſoli expoſito, vigentibus cæli ſqualoribus: deinde recondatur in cella vinaria ad vſus.*

Genus hoc potionis ſuauiſſimum eſt, quod biennium ſæpe ſeruatur, & ſaporem ac virtutem vini maluatici. *Vires.*

SECTIO IV.

DE SVCCIS MELLITIS.

EX plantis vel infuſis, vel earum ſuccis & melle compoſita quædam mellita ſeruant officinæ, quæ à conſiſten-

Digitized by Google

tia & melle, nonnulli ſyrupos melleos, nos à ſuccis partium, qui confecturam ingrediuntur, & à melle, ſuccos melleos, aut mellitos vocamus: Siue enim ſuccus plantarum extractus melli adiungatur, ſiue ipſa planta cum melle tabeſcant earum ſemper ſuccus melli admixtus manet: unde tota mixtura ritè ſuccus mellitus nuncupatur.

CAP. I.

Mel roſatum, Latinè: Rhodomeli, Græcè: Geleniabin, Arabicè.

℞. Roſarum rubear. in vmbra parum ſiccatarum. ℔.ij. mellis boni, nimis nec recentis, nec veteris ℔.vj. Miſce, & coque clementer, ac lento igne: In vaſe vitreo, vel fictili vitrato reconde: Inſola & ſerua. Et ſi volueris, percola, & ſic ſerua.

COMMENTARIVS.

Non eſt vnus apud omnes mellis roſati parandi modus: & multi conficiendi modum à Meſue, & Nic. Præpoſito datum aſpernati, nunc igne ſolo, nunc inſolatu, nunc vtroque modo, nunc iſtorum nullo, ſed ſola maceratione contenti parant. Quidam roſas integras & ſolum exungatas in mel coniiciunt, alij non niſi tritas. Sunt, qui ſuccum tantùm; alij & ſuccum eductum, & ſimul alias roſas. Vſitatior præparatio fit iuxta modum à nobis traditum, quo roſæ aliquantum ſiccatæ in melle macerantur, dein parum elixantur: poſtea ſoli exponuntur, & tertio quoque die mouentur, vt vndiquaque incaleſcant. Dum hoc modo paratum non colatur, mel roſatum foliatũ vocatur. Si calefactum linteo percoletur, vt ferè fit, ſaltem ante vſum, mel roſatum colatum nominant, & maximè, quod ex tritis roſis & melle fit. Quod ex duabus partibus ſucci roſarum exungatarum, & vna mellis ſimul coctis ad quartæ partis abſumptionem paratur, amota ſedulò inter coquendum ſpuma, id mel medicatum Rhodoſtactum, ſeu mel

Mel roſatum foliatum.

Rhodoſtactũ quid.

Digitized by Google

mel roſatum colatum dicitur, omni aliquo liquidius.

Mel roſatum fluxiones calidas cohibet, ſtomacho benefacit, deterget, & roborat tam ſumptum, quàm adhibitum. *Vires.*

CAP. II.

Mel violatum.

℞. Flor. violarum recentium ℔.j.
mellis optimi, mediæ ætatis ℔.iij.
Miſce, & reconde in vaſe vitreo, aut fictili & vitrato, oris anguſti. In ſola, ſerua, & vſus tempore percola.

COMMENTARIVS.

Ad huius mellis præparationem, nonnulli violas terunt, alij integras, quod paruulæ ſint admodum, melli calidiuſculo, olla figulina, vitrata excepto, permiſcent: Tum quindecim dies ollam ſoli, & optimè quidem, exponunt, alternis diebus rudicula mixturam agitando: deinde reponunt, & vtendi tempore parum aquæ permiſcent, parum elixant, probè percolant: ſicque violatum mel tunc habent optimum, alij alio modo. Verum Meſuei teſtimonio rectè parari poteſt vt roſatum. Debent autem violæ aſſumi parumper ſiccatæ, vel ſaltem omni acquiſititia humiditate exhauſtæ: Mel verò nec recens nimis, nec nimis antiquatum.

Mel violatum commendatur ad affectus thoracis, ad leniendum, abſtergendum, refrigerandum, roborandum: ob id vtiliter & clyſteribus multis, & gargariſmatis permiſcetur, & vlceribus detergendis adhibetur. *Vires.*

CAP. III.

Mel anthoſatum.

℞. *Florum roriſmarini* ℔.j.
mellis boni bene deſpumati ℔.iij.
Miſce in olla vitrea, aut vitrata, oris non valde patuli: Inſola & ſerua ad futuros vſus.

COMMENTARIVS.

Eodem modo paratur mel anthoſatum, vt violatum, roſatúmve. Nonnulli mel præferunt vetuſtiſſimum, ego ætate medium, quod nec dilutum nimis eſt, nec nimis craſſum. Dicitur hoc mel anthoſatum à libatonidis, ſeu roriſmarini flore, qui dignitate quadam præcæteris anthos dicitur.

Cùm roſmarinus bis in anno floreat, vere ſcilicet & autumno. bis quoque mel anthoſatum optimè confici poterit, dictis nempe temporibus, quando flos illius recens eſt, & ſuauiſſimè fragrat: Siccus enim ferè inodorus eſt, & vix vllius vſus.

Vires. Mel anthoſatum cephalicam vim habet & nerualem, vtilitérque miſcetur clyſmis ad lethargum, apoplexiam, & comatoſos affectus perſcriptis. Frigidas intemperies partium calore ſuo corrigit, & flatus diſſipat.

CAPVT IV.

Mel Mercuriale.

℞. *Succi mercurialis* Lib.iij.
mellis optimi Lib.iij.
Miſce, elixa, deſpuma, & fac veluti ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Mel non omnes eadem quantitate menſurant, alij plus ſucci, minus mellis adiicientes, alij contra plus mellis, minus ſucci, & multi par vtriuſque pondus commiſcentes.

Nos

Digitized by Google

Nos mel præpollere iudicamus, cùm non ex foliis, aut floribus maceratis condiatur, ſed ſucco commixto, à quo ſatis efficax redditur, etiamſi eius quantitas ſuccum exuperet. Nonnunquam ex foliorum decocto tantum paratur, non tamen mihi ſatis probatur hic conficiendi modus.

Æquè verò parari poteſt ex ſucco mercurialis maris & fœminæ: vtraque enim vires habet affines, & huic melli conficiendo conuenientiſſimas.

Ad mercurialem marem refertur cynocrambe, ſeu braſſica canina, cuius tamen ſucco non ſolet hoc mel confici. Debet verò à medio vere ad finem æſtatis parari: tunc enim & plantæ ſunt ſucculentiores, & earum qualitas vegetior & efficacior. *Quando debeat preparari.*

Vix autem aliis vſibus inſeruit mel mercuriale, quàm clyſteribus parandis, vt eorum vis ſit magis abſterſoria, & purgatoria. *Vires.*

CAP. V.

Mel paſſulatum.

℞. *Paſſularum ex acinis purgatorum* ℔.ij.
Infunde xxiiij horas in Lib.vj. *aquæ calentis:*
Deinde coquatur ad medietatem.
Colatura fortiter expreſſa, denuo coquatur ad conſiſtentiam mellis.

Vel:

℞. *Colatura prædicta* Lib.iij.
mellis deſpumati Lib.ij.
Miſce, & coque ad craſſitudinem ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Duos parandi modos dedimus: vnum, cum; alterum ſine melle. Sic enim interdum paratur, licèt Matthæus de gradibus illius author primum deſcriſerit abſque mellis interuentu. Quocunque ex iſtis modo conficiatur, admodum palato gratum eſt, vímque bechicam habet: proinde eclegmatum quorundam aptè compoſitionem ingreditur, vt eclegmatis de Pino apud Meſuem.

Digitized by Google

Alia quædam ſunt mella medicata, vt myrtinum, ſcilliticum, anacardinum, & quod ex myrobalanis emblicis paratur: quæ cùm in medicina nullius aut rariſſimi ſint vſus, rarò parata reperiuntur.

Mellis Anacardini varia præparatio.

Anacardinum verò multas ob cauſas prætermiſimus: Primò, quod Ancardia fructus ſint exotici, qui rariſſimè ad nos aduehuntur. Secundò, quia deleteria quadam qualitate prædita notantur, vel ſaltem exceſſu multo intemperata. Tertiò, propter multam in eo parando authorum ambiguitatem. Sunt enim, qui anacardiorum tantùm decoctum cum melle ferueſaciunt, donec mellis ſpiſſitudinem acquirat: alij eadem trita, in aceto dies ſeptẽ macerãt deinde coquũt ad medias: poſtea cum melle coquunt adhuc in ſyrupũ: alij tãtùm anacardia terũt & coquunt, donec aqua ex obſcuro rubeat: ſpumam innatantem colligunt, tanquam mellaginem, eámque ſeruant pro melle anacardino. Denique mel anacardinum parari nolo ob eius vires, ſi non noxias, certè parum vtiles, aut vix ſanitati tuendæ vel reſarciendæ conuenientes.

SECTIO V.

DE ROB, SEV SAPA, ET ALIIS ROBVB.

PLantarum ſucci ad futuros vſus conſeruãtur, vel admixtione rei alicuius, vt mellis aut ſachari, quo modo confecti ſyrupi ſeruantur, vel artificio quodam immutati, cuiuſmodi eſt Rob, id eſt, ſapa, ſeu vinum coctum, vel Robub, hoc eſt, ſuccus plantæ cuiuſuis alius, ſole vel ignis calore incraſſatus. Rob verò ſimpliciter dictum antonomaſia quadam de ſapa, ſeu defruto coctione inſpiſſato intelligendum, de alijs cum additione plantæ, ex cuius fit ſucco, vt Rob berberis, Rob cornorum, & ſimilium.

CAP.

CAP. I.

Rob, ſeu Sapa.

℞. Vini recenter ex vuis albis, generoſis & maturis expreſſi ℔.xij.

Coque igne luculento, donec libræ tantùm quatuor ſuperſint, vel vt conſiſtentiam mellis acquirant. Repone in vaſe idoneo & ſerua.

COMMENTARIVS.

Trifariam Sapa fieri conſueuit. Nam mulierculæ ſuo modo conficiunt ex vuis quibuſlibet, nigris & albis modò maturis, in lebete ſine aqua coctis & expreſſis, & ad mellis conſiſtentiam inſpiſſatis: Solentq; vocare Reſinatum, quaſi racematum, ex racemis ſcilicet conditum. *Reſinatũ plebecula.*

Pharmacopœi ſuo quoque modo, ſed præſtantiore conficiunt: Vinum namq; recens ex vuis albis, maturis, ſelectis, expreſſum aſſumunt: ad duarum eius partium abſumptionem percoquunt; Tertia, quæ remanet, ſpiſſitudinem habet mellis, quæ Rob, ſeu ſapa eſt officinarum, in quibus tamen nunc raro ſeruatur, cum ferè illius deſierit vſus.

Coci quoque ſuam ſapam habent, ex muſto recenti ad craſſitudinem mellis cocto paratam, qua vtuntur ad embamata, ſeu intinctus. Vtuntur adhuc ſæpe defruto, quod ex vino dulci fit, ad tertias tantùm elixato & deſpumato, vt liquidum adhuc maneat. *Defrutũ qui fiat.*

Sapa potiſſimum commendatur ad morbos oris. Non modò enim ſtypticitate quadam roborat, & materiæ fluentis motum inhibet, ſed etiam iam fluxum humorem abſtergit & digerit. De ſapis fuſius egimus in Inſtitutionibus noſtris *c.6 lib.3.* *Sapa vires.*

CAP. II.

Rob Ribes.

℞. Succi Ribes ℔.ix.

Digitized by Google

Coque igne lento ad partis tertiæ conſumptionem: Deinde colo traiicẽ: Colaturã ſubſidere permitte, donec clareſcat: quæ poſtea lento igni denuò coquatur, aut inſoletur ad eam cõſiſtentiam, vt ſeruari poſſit.

COMMENTARIVS.

Vocatur hæc ſapa, Ribes ſimplex, ad differentiam alterius magis compoſitæ, cui medium ſachari pondus additus: Sed frequentius & melius iuxta præſcriptum modum conficitur.

Tempus præparandi. Debet autem parati menſe Iunio, quando ſcilicet ribeſia omnino rubea ſunt, matura & ſucco multo prægnantia. Ex his enim tunc temporis tritis & expreſſis vbertas ſucci educitur.

Vires. Rob Ribes multiplicis eſt qualitatis: Refrigerat enim, aſtringit, roborat, & cor recreat: Proinde datur vtiliter calidæ intemperiei alterandæ, partium imbecillitati roborandæ, cordis morſibus propugnandis & vomiturientibus iuuandis. Sua enim clementi ſtypticitate & aciditate delectabili, quamcunque partem attingit, ſolatur.

Eodem modo fit Rob de Berberi. Vel ſic.

CAP. III.

Rob Berberis.

℞ *Succi berberis optimè colati* ℔. *viij.*
Coquantur igne lento ad conſiſtentiam mellis: Repone in vaſe vitreo aut fictili, & vitrato.

COMMENTARIVS.

Eo rectè modo Rob berberis poteſt parari, quo Ribes: nam vt affines ſunt fructus, colore, magnitudine, viribus, ſic affinis, aut ſimilis vtriuſque ſucco, Rob conficiendi modus.

Vires. Datur ad refrigerandum & aſtringendum. Sitim reſtinguit, tum à ventriculo calefacto, tum ab aliorum viſcerum calida, & ſicca intemperie ortam. Conuenit & cho-

Digitized by

& choleræ morbo, & hepatico fluxu laborantibus, dyſentericis, & alui frequenti proritatione diuexatis.

CAP. IV.

Rob de cornis.

℞. Succi cornorum colati, & in Sole aut igne depurati ℔.*ix.*
Coque igne clementi ad librarum ſex diſſipationem.
Quod remanebit, repone in vaſe idoneo, & ſerua.

COMMENTARIVS.

Nonnulli portionem ſachari permiſcent, efficiúntque Myuam, vulgò gelatinam, ſed tanto inefficaciorem quanto ſuauiorem, præſtátque ſimplicem parare ſapam nec ſacharo conditam, vt vires illius non refractæ, ſed integræ maneant. Verum cùm multos ſyrupos aſtringentes & refrigerantes habeamus, vt ſyrupum roſarum ſiccarum, citoniorum, myrtinum, Alexandrinum, vix vnquam ad Rob cornorum confugimus, quod virtute adſtrictoria potiſſimum commendatur: ob id præſcribi ſolet ad fluorem quemlibet ſiſtendum, dyſenteriam, cœliacum affectum, choleram morbum, & vomitum. *Vires.*

CAP. V.

Rob citoniorum.

℞. Succi citoniorum ex arte depurati ℔.*ix.*
Coque ad duarum partium abſumptionem, vel quouſque mellis conſiſtentiam acquirant, & repone in vaſe figulino vitrato, aut vitreo.

COMMENTARIVS.

Vt probè ſuccus depuretur, debet prius calefieri, deinde reſidere, vt clareſcat: tum lento igne coquendus: Sic enim ſpiſſitudinem idoneam comparabit.

Vires. Rob citoniorum aſtrictoriam qualitatem habet & roborantem: vnde ventrem ſiſtit, liquidiorem compeſcit, ſtomachum roborat, choleræ morbo confert, hæmorrhagiam retinet, omnémque alui fluorem.

Ex aliis fructibus multis olim veteres Robub ſua parabant, quibus frequenter vtebantur, ſed recentiores malunt ex iiſdem ſyrupos, vel conſeruas parare.

SECTIO VI.

DE CONSERVIS.

Condiuntur plantarum partes ad conſeruationem & vſum feliciorem, ſuauioremque, vnde Conſerva vulgò officinis dicuntur, de quibus agere hac ſectione, methodo breui ac facili inſtituimus. Qui enim planta alicuius flores aut fructus optimè ſacharo, aut melle, aut vtroque ſimul condire nouit, is eadem arte aliarum ſtirpium fructus & flores conficere valebit, paucis exceptis, quæ coctuTam valentiorem aut imbecilliorem poſtulant. Sed tyrunculi etiam agnoſcunt, & pro rerum condiendarum natura vim ignis aut intendunt, aut remittunt, vel breuem dant, vel longiorem.

CAP. I.

Conſerua violarum.

℞. *Florum violar. recent. à parte herboſa purgatorum, & in mortario lapideo cum piſtillo ligneo tritorum* ℔.j.
ſachari albiſſimi ℔.ij.

Terantur,

Terantur, ac ſubigantur ſimul, & fiat maſſa mollis, quæ vaſe fictili repoſita, quindecim dies inſoletur, & ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Violas præcepit ſiccari Meſue, ſed humiditatem earum natiuam retinere optimum eſt: In ea enim potiſſimum virtus poſita; quæ cum euanida ſit, vix violæ à calcibus & herboſa parte purgari queunt, quin plurimum illa imminuatur. Ad conſeruæ tamen confectionem flos tantùm mundatus aſſumi ſolet, non tam vt vires habeat præſtantiores, quàm vt colorem ſæpe nanciſcatur magis violaceum.

Debent autem violæ diutiſſimè teri, vt nulla aſperitas in eis percipiatur: dein ſacharum duplum miſcetur: tum denuò ſimul contunduntur, vt maſſa quędam fiat mollis in vaſe idoneo ſeruanda. Meſue triplum ſacharum commiſcet, túncque conſerua palato quidem ſuauior redditur, ſed inefficacior.

Conſerua violarum bilis incendium mitigat, reliquorum humorum ardorem extingit, ſitim temperat, aluum ſubducit, fauces & aſperam arteriam lenit & dilatat, & omnibus thoracis affectibus conuenit. *Vires.*

CAP. II.

Conſerua Roſarum.

℞. Roſarum rubr. recent. nondum perfectè explicatarum & exunguatarum ℔. j.

Tere cum piſtillo ligneo in pila marmorea, donec læuigentur: Adde ſachari optimi ℔. iij.

Tere denuò, vt exactè miſceantur: Repone in vaſe idoneo, & inſola.

COMMENTARIVS.

Sacharum roſatum vocat Meſue, quod nos aptius Conſeruam roſarum appellamus: Et roſas ſine diſcrimine tam rubras, quàm albas in vmbra ſiccatas, cum

Digitized by Google

triplo ſacharo ſumit, ex quibus ſuum ſacharum roſatum, vt vocat, facit, quod poſtea tres menſes ſoli exponit: nos roſas tantùm prærubras, non ſiccatas, ac tritas cum triplo ſachari pondere miſcemus. Sunt, qui duplum tantùm ſacharum permiſcent, ſicque confecturam inſuauiorem quidem efficiunt, ſed efficaciorem.

Sacharũ roſatum quid. Sacharum autem roſatum vocamus nos ſacharum aquæ roſaceæ, pari menſura ſolutum & coctum ad conſiſtentiam electuarij ſolidi, de quo poſtea ſuo loco.

Eſt verò conſerua noſtra roſarum non vniuſmodi, ſed altera liquidior & mollior, quæ fit modo præſcripto, ex floribus recentibus, & ſacharo tritis & miſtis: *Cõſerua roſarum ſicca.* altera ſolidior, quæ fit ex puluere roſarum ſiccarum cum octuplo, aut decuplo ſacharo, in aqua roſacea diluto, & ad electuarij ſolidi conſiſtentiam cocto, cui parum ſucci agreſtæ, aut limonum commiſcetur. Sic enim paſta prærubra efficitur, ex qua formantur velut Cylindri, vulgò morſelli dicti, oblongi, vtroque in extremo tenuiores, in medio craſſi. Commendatur, quæ fit Agendici, quæ in Brya vrbs eſt inſignis, Prouinſia vulgò nominata.

Vires. Conſerua roſarum cephalica & cardiaca eſt. Caput enim vt & reliqua viſcera roborat, ipſorúmque æſtum mitigat, & fluxiones ſiſtit.

CAPVT III.

Conſerua Blugoſſi.

℞. *Florum bugloſſi mundatorum* ℔.j
Tere in mortario marmoreo cum piſtillo ligneo:
Adde ſachari ℔ ij.
Miſce terendo, vt fiat maſſa mollinſcula, quæ vaſe excepta idoneo inſoletur.

COMMENTARIVS.

Vix probatur eorum ſententia, qui flores bugloſſi, quorum virtus ſuperficialis eſt, & citò diſſipabilis, parum

Digitized by Google

rum exſiccari volunt ante trituram, & mixtionem: Recentes enim & ſuæ omnis natiuæ humiditatis participes meliores ſunt: humiditatem enim amittendo ſimul vires amittunt: Nam ex ſehumidiores non ſunt, quàm vſus poſtulat. Adde, quod per inſolatum magis faquea, & excrementitia conſeruę recenter factę portio acilè diſſipatur. Si tamen rore cœli, aut imbribus aëris maduerint, tunc ante conſeruæ confecturam debebunt parum in vmbra potius, quàm in ſole exſiccari.

Conſerua bugloſſi partes vitales exhilarat, præſertímque cor recreat, melancholicis apprimè conuenit, palmo laborantibus & tuſſiculoſis. *Vires.*

CAP. IV.

Conſerua Borraginis.

℞. *Florum borraginis recent. & mumdator.* lib.ß.
Sachari albiſſimi lib.j.ß.
Terantur in mortario lapideo, cum piſtillo buxeo, aut ex alio ligno, & fiat conſerua.

COMMENTARIVS.

Terendi ſunt primùm flores ſeorſim, donec læuigentur, dein ſacharum; Tum rurſus terendo miſcentur, & fit maſſa molliuſcula, quæ vaſe idoneo excepta inſolatur; poſtea ſeruatur. Arabibus dicitur zuccárum *alchilil*, hoc eſt, ſacharum borraginatum, Medicis recentioribus Conſerua florum borraginis.

Ad eoſdem affectus datur, ad quos conſerua bugloſſi. Vtraque enim cor & ſpiritus vitales recreat, melancholicis paſſionibus ſuccurrit, atque peculiari dote menſes mulieribus creditur mouere, ex Holerio. *vires.*

CAP. V.

Conſerua Nenupharis.

℞. Forum nymphea recentium, à parte herboſa purgatorum, & in umbra diem unum ſiccatorum ℔.ß. Tere, & fac conſeruam, qua vaſe idoneo excepto inſoletur & conſeruetur.

COMMENTARIVS.

Flores nenupharis, quod craſſiores ſint & humidiores, parum debent areſieri, deinde ita contundi, vt læuigentur: paſtea ſacharum admiſcetur, & cum floribus iam tuſis teritur, ſubigitur, & concorporatur; tum maſſa probè ſubacta in vaſe fictili reponitur Seligendi verò ſunt flores nymphea albæ, quæ multis lilium aquaticum dicitur; cuius non modo pars herbida ac vireſcens abiici debet, ſed etiam flaua, quæ in medio flore continetur. Nymphea lutea negligitur, & in hac conſerua, & in ſyrupo ſuperius deſcript, quod alba ſit præſtantior, & vbique ferè reperiatur: præferenda verò, quæ in aqua minimè cœnoſa, ſed limpida viret.

Vires. Conſerua nenupharis præcordiorum æſtum contemperat, ſitim extinguit, cerebrum refrigerat, ſomnum conciliat, febricitantibus confert.

CAP. VI.

Conſeruæ Anthos.

℞. Florum roriſmarini recent. in mortario lapideo minutiſſimè tritorum lib.ß.
Sachari albiſſimi lib.j.ß.
Probè terantur, ſubigantur, ac miſceantur, & fiat conſerua, vaſe idoneo reponanda, inſolanda & ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Anthos, ſeu flos roſmarini, quod ex ſe ſit admodum ſiccus,

ſiccus non eſt ante trituram ſoli exponendus, nec exſiccandus, maiorémque ſachari quantitatem poſtulat, vt omnes flores calidiores & ſicciores, non tam ad conſeruationem, quam ad ſuauitatem, minus quoque inſolari poſtulant.

Eſt verò conſerua anthos vſus in medicina plurimi, nam ob vim, qua pollet, cephalicam & neruoſam, cerebro roborando, & illius ſimul affectibus propugnandis conducit. Feliciter verò datur epilepticis, apoplecticis, lethargicis, paralyticis, tremori & ſpaſmo obnoxiis. *Vires.*

CAP. VII.

Conſerua betonicæ.

℞. *Florum betonicæ recentium ac mundat.* lib. j.
ſachari albiſſimi lib. iij.
contunde flores ſeorſim minutiſſimè: adde poſtea ſacharum, & fiat Conſerua, in vaſe idoneo reponenda, inſolanda, ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Vniuſmodi non eſt huius conſeruæ præparandæ ratio: Alij enim iuxta modum præſcriptum conficiunt: alij ſacharum coquunt in aqua betonicæ ad conſiſtentiam electuarij ſolidi; deinde flores tritos miſcent; ſícque conſeruam efficiunt optimam, & ſapore & viribus laudabilem, vtroque autem modo confici poteſt.

Conſerua betonicæ tam ſumpta, quàm admota capiti robur conſiliat, ventriculo benefacit, venena obtundit, & ad omnes affectus crebri propugnandos commendatur. *Vires.*

CAP. VIII.

Conſerua ſaluiæ, meliſſæ, ſtœchados.

℞. *Florum ſaluiæ, vel meliſſæ, ſtœchados* lib. ß.
ſachari albiſſimi lib. j. ß.
Tere primum flores tenuiſſimè; dein ſacharum. Tum omnia denuo ſimul tere, ac permiſce, vt fiat paſta mollis, quæ vaſe idoneo repoſita inſolatur.

COMMENTARIVS.

Forum medicatorum vertebras efficit, vt ex eis Conſeruæ frequentius parentur; Stœchas, quod rariſſima ſit: Meliſſa, quod paruulos valde flores promat, ex eis vel rarò, vel pauca conſerua paratur. Saluia verò cum frequens ſit, & eximiis prædita viribus, etiam Salernitano elogio, ex ea conſerua fit ad vſus multos commendabilis. *Vires.* Specialis enim dote cerebrum, & neruos roborando, tremori, ſtupori, paralyſi, & affectibus cerebri confert. Quæ ex meliſſa conficitur, memoriam iuuat; quæ ex ſtœchados floſculis, iecur obſtructione liberat, & cerebrum recreat.

Quædam Officinæ plures forſan conſeruas habent ex floribus conditas, ſed multæ quoque pauciores. Si quis his non contentus, alias ex aliis floribus deſiderarit, eſt illi liberum parare, vt conſeruam pœoniæ, tamariſci, primulæ veris, & cichorij.

Conſerua florum maluæ. Nonnulli conſeruam florum moluæ parant, quam calculoſis & vitiis renum mirum in modum prodeſſe teſtantur: vim namque habet leniendi, ardorem mitigandi, meatus diducendi, & ſaburram à partibus excernendo lotio dicatis expellendi.

SECTIO VII.

DE FRVCTIBVS, ET ALIIS PLANTARVM partibus conditis.

FRuctus condiendi non teruntur, vt flores: ſed vel integri cùm paruuli ſunt, vt Ribes, & Berberis, vel etiã mainſculi, vt ceraſa; vel in fruſta ſecti, vt citonia condiũtur. Radices quoq; tantùm conciſa & purgata conficiuntur, præſertim tenella, & quæ coctura molleſcũt. De his autẽ *omnibus conditurις in hac ſectione breuiter diſſeremus.*

CAP

CAP. I.

Ceraſa condita.

℞. *Ceraſorum maturorum, ac ſelectorum, & à pediculis purgatorum* lib.ij.
ſachari albiſſimi lib j.
Coque igne primùm luculento, dein clementiore, ſpumam innatantem abijciendo, quouſque fiat ex illorum ſucco & ſacharo ſyrupus optimè coctus.

COMMENTARIVS.

Ceraſorum multæ ſunt varietates quorum ea tantum ſeliguntur ad conditurã, quæ rubra ſunt, acido-dulcia, ſucco multo turgidula, breuiori pediculo inhærentia, vt & ea, quæ ex obſcuro rubent, *agryota* vulgò dicta. Vt autem ritè condiantur, aqua pauca debet commiſceri; ſic enim ſacharum liquatur facilius, & ceraſa citius ac melius concoquuntur. Perfectè autem cocta iudicantur, cùm ſyrupi gutta in marmor effuſa non diffluit: Tunc ſiquidem ab igne remouenda, & vbi parum refrixerint, in vaſis idoneis reponenda & ſeruanda. *Quænam ceraſa ad conditurã eligenda.*

Ceraſa condita propter ſuauitatem & ſalubritatem ſingulis ægrotis, morbo quouis laborantibus, & quouis tempore ſolent exhiberi.

CAP. II.

Ribes & Berberis condita.

℞. *Ribes, vel Berberis* lib.j ß.
ſachari lib.j.
aquæ parum.
Coquatur ex arte, vt ſimul cum his coctis fiat ſyrupus conſiſtentia legitima.

COMMENTARIVS.

Ex horum fructuum ſucco, calore Solis vel ignis inſpiſſato fit ſapa; ex eodem & ſacharo ſimul, vt decet, coctis, ſyrupus. Vtriuſque autem vires eximiæ ſunt, & medicatæ, & ægrotis ſanitati reſtituendis perutiles, vt ſupra monuimus. Sed & pro bellariis idem fructus non

Digitized by Google

parum expetuntur: ob id integri condiuntur, vt etiam ad hyemem poſſint aſſeruari, & ægrotis quoque exhiberi; quibus non modo ſæpe arrident, ſed & conducunt. Ad illorum condituram ſolet parum aquæ permiſceri, ſed melius eius loco, ſuccus alterutrius commiſcebitur. Sic enim conditura acidior erit; vt & dulcior, ſi par ſachari & fructuum pondus, vt multi faciunt, adiungatur.

CAP. III.

Pyra condita.

℞. *Pyrorum moſcatellinorum, decorticatorum, ſachari albiſſimi an.* lib. *ij.*
aquæ lib. j.
Coque perfectè igne luculento, donec pyra fundant ſyrupum, conſiſtentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Eodem modo alia pyra condiuntur, vt rufula quædam ſuauiſſima, Rouſſeletti nomina notiora; vt & alia multa carne ſolidiore prædita. Nonnulli, vt palata reddant amiciora, caryophillis conſigunt; ſic namque cum dulcedine aromaticum quendam odorem, ſaporémque nanciſcuntur delectabilem. Poma, quod carnem habeant molliorem, quæ coctura facilè velut in pultem abit; integra non condiuntur, ſed ex his in fruſta ſectis, & cum ſacharo ex arte coctis fit paſta quædam, quæ in cylindros partita ſtudioſè exſiccatur & ſeruatur. *Paſta pomorum.*

CAP. IV.

Nuces conditæ.

℞ *Nuces virides teneras. n. l.*
A cortice externo purga; Acu vel ſtylo vtrinque perfora: infunde nouem aut decem dies in aqua tepida, ea quotidie mutata: dein coque, dum molleſcant. Tum ſingulas terge linteo, & ſicca: Caryophyllis, aut cinnamomo per bacillos ſecto conſige: poſtea cum pari ſachari pondere & aqua ſufficienti quantitate coque perfectè: Repone in vaſe idoneo & ſeruato.

COM-

COMMENTARIVS.

Ægrè ferunt multi, quod nuces conditæ nigreſcant, quem ingratum colorem vt impediant, nuces primùm coctas, dein aromatis confixas in vaſe recondunt, ſuperfundunt ſyrupum exactè coctum, adhúcque calentem. Diebus ſequentibus, ſi ſyrupus recrudeſcat, denuo coquunt, & adhuc ſuperfundunt; qui ſi rurſus fluidior appareat, recoquunt, vt tandem in legitima remaneat conſiſtentia. Sic enim conditæ nuces albidiores manent. Commendantur ad ventriculi imbecillitatem, flatuum diſſipationem, colicum colorem & coctionem iuuandam.

CAP. V.

Pruna condita.

℞. Prunorum nondum perfectè maturorum & depellatorum, Sachari optimi an. ℔.j.
aquæ limpidiſſimæ ℔ ß.
Coquantur vt ceraſa, eodémque modo ſeruentur.

COMMENTARIVS.

Mira eſt vbique prunorum vbertas & varietas, inter quæ multum expetuntur damaſcena, alba, rubra, nigra, violacea: magis verò Brignolentia & Pardigonia; ſed omnium maximè Imperialia dicta, quæ omnia matura eſui gratiſſima ſunt.

Vt autem ſeruentur fructuum reliquorum more cõdiuntur; atque primùm exterior eorum cortex detrahitur: & vbi ſingula decorticata fuerunt, è veſtigio in aquam proiiciuntur, ne flaueſcant, nigreſcantve. Sic enim omnia bene mundata coquuntur, quouſque ſyrupus ex eorum ſucco & ſacharo commixto legitimæ conficiatur conſiſtentiæ.

Eodem modo mala perſica & præcocia condiuntur. *Cortices arãtiorũ limonũ & citriorum.*

Cortices arãtiorum, limonum, citriorum, partim ob duritiem, partim ob inſuauitatem ante condituram ſemel atque iterum macerantur in aqua tepida, in quam nonnulli prima vice nodulum cinerum iniiciunt; ſe-

cunda, in aqua ſimplici, in qua tandem cum æquali ad cortices pondere ſachari coquuntur, vt artis eſt, ſicque probè conſeruantur cum ſyrupo perfectè cocto.

Confectura ſicca qui fiant. Quibus verò non niſi confecturæ ſiccæ, vt vocant, arrident, ſic illis parabuntur. Cortices dicti dicto modo conditi ſumendi ſunt; ſyrupus, quo ex eiùs madent, vel linteo detergendus, vel aqua leuiter abluendus. Sic terſi & exſiccati cortices in aliud ſacharum ad conſiſtentiam electuarij ſolidi coctum immergendi, & adhuc parum coquendi: dein amouendi, & Soli, vel loco calido, vt hypocauſto exſiccandi, tum aſſeruandi. Verũ hæc nimis curioſa condiendorum fructuũ ars ad aromatarios, quàm pharmacopœos ſpectat magis. *Craſſum Cidoniatum.*

CAP. VI.

Citonia condita.

℞. Citonia decorticata, in quatuor aut ſex partes diuiſa, & à membranulis & ſeminibus purgata n. x. aut xij. Sachari pondus æquum:

Coquantur cum aqua ſufficienti, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Citonia propter ſoliditatem multam cocturam patiuntur; maiore propterea aquæ quantitate eſt opus. Tamdiu verò coqui debent, non modò vt molleſcant ſed vt ſyrupus craſſior euadat, in quo ſunt aſſeruanda integra, non diſcepta, aut in pultem redacta.

Alio modo citonia condiuntur, cocta nempe cum ſacharo, & inter coquendum ſubinde agitata, vt forma craſſiuſculæ pultis acquirant. Tunc enim ab igne remouenda, & in pyxidibus ligneis, ac abietinis reponẽda. Si par citoniorum & ſachari pondus commiſceatur, Cidoniatum hinc factum ſuauius eſt, ſed minus aſtrictorium. Vocatur autem craſſum cidoniatum.

Aliud adhuc & magis rubellum, & lucidum paratur, ex ſolo nempe decocto corticum, & ſeminis citoniorum, cui additur ſachari æqualis portio, vel paulò minor, & coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi. Atque in piceas pyxides infunditur, & ſeruatur. Si inter coquendum

quendum peluis cooperiatur, Cidoniatum magis rubrum efficitur, quem colorem omni cidoniato expetitum, vt habeant multi, ſuccum citoniorum adjiciunt, vulgus cidoniatum clarum nominat: alij Aurelianenſe quod Aureliæ ſit frequentiſſimum.

Paratur & Myua ex citonijs,ſed modo parum diſſimili: nam ſuccus ex his raſpatis elicitur, magma coquitur, & colatur: Colaturæ miſcetur ſacharum duplum:coquitur ad conſiſtentiam electuarij:Commiſcetur ſucci pondus æquum ad ſacharum, ſicque fit Gelatina citoniorum, colore rubella, ſapore grata, viribus commendata. *Myua citoniorum.* *Gelatina citoniorum.*

FOLIORVM CONDITVRA.

CAPVT VII.

Folia adianti condita.

℞. Adianti albi, ſelecti, & à ſtipulis exilibus mundati ℔.j. Sachari boni ℔.ij.
Tere ſeorſim folia, tum ſacharum: poſtea miſce: denuo contunde, & habebis conſeruam.

COMMENTARIVS.

Folia rariſſimè condiuntur, cùm vel ex his ſiccatis decocta, & ſyrupi conficiantur illorum viribus dotata, vel etiam ſicca ſeruentur, vix anno elapſo priore exoleta: quædam tamen vires adeò habent euanidas, vt ſiccæ vix quicquam genuinæ qualitatis retineant: cuiuſmodi eſt capillus veneris verus, ſeu Monſpeſſulanus, qui propter eximias vires, ab his, quæ eo carent, regionibus expetitur, ad quas defertur forma conſeruæ, modo præſcripto paratæ, quo & alia quoque folia ſicciora poſſunt condiri: humidiora verò ſic:

Digitized by Google

CAP. VIII.

Folia tuſsilaginis condita.

℞ *Succi foliorum tuſſilaginis* lib.j.
Sachari lib.ij.
Coque in conſiſtentiam electuarij, cui adhuc calidiſſimo, adde tuſſilaginem intritam, & fiat conſerua.

COMMENTARIVS.

In huius conſeruæ confectura tritorum foliorum quantitas non definitur, quam alij maiorem, alij minorem adiiciunt. Sat verò eſt tertiam, aut ad ſummum mediam illorum ad ſacharum pondus permiſcere. Debent autem conſeruæ ſic paratæ diutius inſolari, & ſubinde rudicula moueri, vt quoquo verſum caleſcant, & aquea humiditas, quæ magis in iſtis exuperat, diſſipetur. Simili modo aliæ foliorum conditurae parantur.

Vires. Folia tuſſilaginis condita multum conferunt tuſſiculoſis, pulmonicis, & quibus fit frequens delapſus humoris è cerebro ad thoracem & partes vitales.

CAVLIVM CONDITVRA.

CAP. IX.

Caules Lactucæ conditi.

℞. *Caulium lactucæ criſpæ à pellicula exteriore purgatorum* lib.j.
Coquantur in aqua donec molleſcant, deinde linteo exſiccentur. Poſtea ſume par ſachari pondus, & cum aqua ſufficienti coque, donec ſyrupus aliquanto craſſior euadat, & repone in vaſe idoneo.

Si forma ſicciore magis arrideant, exteriùs tergeantur & ſiccentur: deinde cum ſacharo ad electuarij ſpiſſitudinem cocto parum ferueſcant: tandem amoueantur, & loco calido exſiccentur.

COM-

COMMENTARIVS.

Pauci admodum plantarum caules condiuntur, vel ob duritiem, vel inſuauitatem, aut qualitates inutiles & negligendas. Qui craſſitudine, dulcedine, teneritate, & virium pręſtantia commendantur, poſſunt rectè condiri, vt caules lactucæ potiſſimum criſpæ, vt caules cinaræ, ſeu articaulis, quem vulgus artichocum nominat. Ex vtriuſque enim caulibus aromatarij ſolent confecturas ſiccas modo ſupra deſcripto facere.

Caules lactucæ conditi demulcendæ ſiti ſunt idonei, ſtomacho æſtuanti proſunt, & hepatis feruori. *Vires.*

CAP. X.

Caules Cynaræ conditi.

℞. *Caulium Cynaræ à pellicula externa, & fibris durioribus purgatorum* ℔. j.

Coquantur in aqua donec tenereſcant: deinde linteo exſiccentur. Tum cum ſachari pari pondere, & aqua ſufficienti denuò coquantur, donec ſyrupus fiat craſſior. Repone confecturam in vaſe idoneo: quæ ſi forma ſicciore magis expetatur, eodem modo paretur, quo lactucarum cauliculi.

COMMENTARIVS.

Cynaræ caules ſumi debent albidi, qui ſcilicet nondum extra terram eruperunt: plebecula cardas appellat, quæ tota hyeme frequenti ſunt in vſu Lutetiæ, vbi Cynaræ vberrimè luxuriant, quibus nulla ratione multi vtuntur ad ſtimulos veneris proritandos. Parum enim materiæ genitalis & flatulenti ſpiritus corpori præſtant, ſucci verò melancholici plurimum, ex Galeno *li. . de alim. facult.*

Seligendi autem ſunt caules Cynaræ vulgaris, non Hiſpanicæ & ſpinoſæ, quæ è genere carduorum eſt: Imò vtraque ex eorum ſobole deprompta, ſed illa cultu & arte lætiorem faciem, & ſaporem magis gratio-

Digitized by Google

ſum ſibi comparauit.

Vires. Caules Cynaræ conditi pro ſanorum bellariis & comeſſationibus magis, quàm pro ægrorum dieta celebrantur.

RADICES CONDITÆ.

CAP. XI.

Radix pœoniæ condita.

℞. Radicum pœoniæ lotarum & purgatarum ℔.ij.
Bulliant in aqua, donec molleſcant.
Percocta ſuper linteum extendantur in vmbra diem integrum, aut biduum, vt humorem aqueum refundant: dein coque par ſachari pondus cum pauca portione huius decoctionis ad conſiſtentiam electuarij: Adde radices prædictas: & denuò parumper coque. Tum aufer ab igne, & repone in vaſe idoneo.

COMMENTARIVS.

Radices quando condiendæ. Radicum aliæ non niſi Vere condiri debent, antequam ſcilicet illarum ſuccus in thyrſos, ramos & frondes fuerit aſſumptus: aliæ, cùm primum plantæ ſuis foliis exuuntur, nempe Autumno, quo tempore vis multarum ſtirpium confugit ad radices: tunc enim magis eſt percoctus humor, quàm alio tempore: Nonnullæ & Vere, & Æſtate, & Autumno rectè condiuntur, quæ ſcilicet perpetuò ſucculentæ ſunt, licèt caules nondum eruperint vel adoleuerint, vel aruerint. Colligendæ ſunt igitur eo tempore, quo vis earum eſt melior, vt radix Satyrij & Ireos Vere; radix pœoniæ Auguſto menſe, Syluij iudicio, vel potius Martio; Enulæ, Bryoniæ & peucedani Autumno, vt *c.13. lib.1. Inſtitut.* fuſius docuimus.

Earum autem nonnullæ amaræ ſunt, vel acres, & inſuaues,

ſuaues, quæ ante condituram pluries in aqua macerandæ: illæ ſatis gratæ, quæ vbi diem vnum in aqua tepida fuerint infuſæ, in eadem, aut ſemel mutata concoquendæ, vt radices pœoniæ, quæ iuxta formulam præſcriptam optimè condiuntur; vel aliam parum diſſimilem, cùm ſcilicet ſuper eas coctas affunditur ſacharum, inſtar electuarij mollis coctum: quod vbi recruduerit, denuò coquendum: ídque toties repetendum, quoties crudeſcere videbitur.

Radices pœoniæ conditæ vires magnas habent ad arcendam & curandam epilepſiam, ſi manè ieiuno ſtomacho, & hora ſomni modicum ſumatur. *Vires.*

CAPVT XII.

Radices eryngiorum conditæ.

℞. Radicum eryngiorum fruſtatim inciſarum, & intus à parte lignoſa purgatarum ℔.j.

Coquantur in aqua ad mollitudinem: exſiccentur in vmbra ſuppoſitis linteis: tum miſceantur ſacharo earundem decoctione ſoluto, & ad electuarij ſpiſſitudinem cocto: atque rurſus parum concoquantur, vt aquea quædam humiditas diſſipetur. Tandem in olla conueniente reponantur, & ſeruentur. Sic radices bugloſſi condiuntur.

COMMENTARIVS.

Radices Ægyptiorum quod dulces ſint, ante condituram ſemel tantùm ſunt macerandæ & in eadem aqua coquendæ, donec molleſcant: deinde cum ſacharo condiendæ, vt dictum eſt. Addit Meſue aromata quædam: vt cinnamomum, & zinziber, quibus configi ſuadet. & coquit cum portione mellis & ſachari, vel melle ſolo, ſed triplo. Verum conſuetior & melior parandi modus is eſt, quem exhibemus.

Paſſim autem occurrit in Arabum paginis ſecacul, quod hucuſque pro eryngio deſumptum eſt: illius ta- *Secacul.*

men deſcriptio ab Auicenna & Serapione tradita aliam plantam, ſi non viribus, ſaltem vultu diſſimilem oſtendit quæ in India colitur & conditur: Ad res venereas cuſtoditur & datur, vt & noſtrum Eryngium, quod à nonnullis, ſed malè, ſecacul nominatur, licèt vires habeant affines: vtrumque enim calidum & humidum eſt in fine primi, vel initio ſecundi receſſus, & veneris ludibria mouet.

Rectè igitur faciunt, qui Syluij conſilium ſecuti, Secacul Indici penuria, eryngium noſtras ſubſtituunt, vt poſthac amplius ſtomachari deſinant, qui ægrius hanc ferunt ſubſtitutionem, donec ex Syria verum Secacul aduexerint.

Eſt autem eryngium ex aculeatarum ſtirpium genere: cuius tamen folia adhuc tenella, nec ſpinoſa nec rigida ſunt, & in cibos recipiuntur. Lata verò ſunt, ait Dioſcorides *c. 17. lib. 4.* & extremo ambitu aſpera, guſtui aromatica: & vbi adoleuerint, pluribus ſpinis horridis aculeantur; vt & capitula in faſtigio rotũda, acutiſſimarum ſpinarum ambitu circumuallata: radix longa, exterius nigricans, intus alba, tenera, guſtui dulcis ac grata. Eius autem hiſtoria fuſius deſcribitur *li. 1. de materia Medica.*

Vires. Radix eryngij condita alit, ſemen auget, venerem ſtimulat, vrinam mouet, & ſaburram renum ac veſicæ pellit.

CAP. XIII.

Radices Symphiti conditæ.

℞. *Radicum ſymphiti maioris per taleolas conciſarum* ℔. j.

Macera & coque ſufficienter in aqua, donec molleſcant: ſic percocta, & diem vnum in vmbra ſiccata iniiciantur in ſacharum earundem decocto ſolutum, & ad craſſitiem electuarij coctum: atque rurſus parum coquantur, vſque dum aquea ſuperfluitas abſumatur tota. Sic apparatu ſacharato condita in vaſe ſeruantur idoneo.

Com-

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Rectè quidem radices ſymphyti iuxta modum deſcriptum condiuntur, vt & aliæ multæ, quæ coctura facilè molleſcunt. Malunt tamen multi eaſdem ſic præparare ac condire. Radices primùm lotas & mundatas coquunt, deinde tundunt; poſtea cribro tranſmittunt: tum excipiunt duplo ſacharo ad electuarij conſiſtentiam cocto: tandem calefaciunt adhuc, & recondunt pyxidibus. Idem ſolet fieri de radicibus omnibus craſſioribus: ſic enim melius à ſuis fibris purgantur, & perfectius omni ex ſui pare conficiuntur.

Valent primum ad ſanguinem vndecunque fluentem, ad delapſum humorum cohibendum, & ad vulnera partium internarum agglutinanda.

CAP. XIV.

Radices Enulæ conditæ.

℞. Radicum Enulæ campanæ lotarum, purgatarum, & in fruſta ſectarum lib. ij.

Infunde in aqua tepida per quatriduum, aqua quotidie mutata. dein coquantur, quouſq; tenereſcant. Sic cocta linteo duplicato excipiantur, in vmbra exſiccentur: poſtea ſumatur æquale ſachari pondus: cui ad conſiſtentiam electuarij cocto addantur radices prædictæ, & ſimul denuo parum concoquantur: tum in vaſe reponantur.

COMMENTARIVS.

Radices Enulæ plus vel minus macerandæ, & aqua mutanda pro illarum inſuauitate, quæ ſi bina, trinàve maceratione poſſit emendari, & amicior reddi, non diutius immergendæ, ne earum vis exoluatur, ac in aquam deponatur tota.

Helenij ſeu enulæ radices conditæ ſtomachum roborant, cor recreant, flatus diſcutiunt, coctionem iu-

uant, aduerſus venena proſunt, & morbos peſtilentes ac virulentos.

CAP. XV.

Radices Satyrij conditæ.

℞. Radicum Satyriorum lotorum & mundatorum ℔. j. Coquantur in aqua quouſque tenereſcant: dein in umbra ſiccentur, ſuppoſitis linteis. Exſiccata miſceantur, cum pari portione ſachari in earum decoctione clarificata ad electuarij conſiſtentiam cocti, & poſtea adhuc parum coquantur, vt humiditas aquea tota diſſipetur.

COMMENTARIVS.

Debent integræ Satyrionis radices condiri: earum enim moles non impedit, quominus totam ſachari ſubſtantiam peruadat. Nulla aromata adiecimus, vt hecticis & febrientibus ſecurius dentur. Vires habent Diaſatyrio affines, ſed imbecilliores, vt videbimus poſtea ſuo loco.

Vires.

Aliæ radices multæ eo modo, quo ſuperiores condiuntur, quas breuitatis gratia omitto. Zinziber recens non habemus, ſed ex *Bengala* Indiæ regione, vbi copioſiſſimum & laudatiſſimum prouenit, ad nos conditum aduehitur.

SECTIO VIII.

DE ECLEGMATIS IN OFFICINA SERVANDIS.

INter medicamenta præparantia Eclegmata merito locum habent, quod humores in thorace contentos ad expulſionem per Anacatharſim præparent, vt ſolent alia impa-

Digitized by Google

impactos per ſeceſſum. Nam cùm acidula ſint, aut dulcia, illa incidunt lentos & viſcidos ſuccos tenacius inhærentes, vt faciliùs à partibus ſeparentur, & excernantur: hæc eoſdem, atq; alios concoquunt, & ad excludendum ſputando reddunt aptiores. Si mixti ſaporis fuerint, & dulcoacidi, ſimul & attenuant, & concoquunt. Eorum autem, quæ veteres in officinis aſſeruari iuſſerunt, vſus ferè exoleuit: atque nunc, cum thoracis, aut aſperæ arteriæ praua quædam affectio loboch ſeu eclegma poſtulat, in rem præſentem ex rebus idoneis facilè paratur, viribus præſtans & ſapore gratum, ita vt diſplicere nunc videantur veterum eclegmata, vt magis ingrata, nec magis vtilia. Ne quid tamen noſtræ deſit Officinæ, pauca quædam ac leſectiora & paratu faciliora damus, quorum vſus ad effectus particulares magis commendantur, vt:

CAP. I.

Eclegma ſcilliticum. D. Meſ.

℞. Succi ſcillæ,
Mellis deſpumati an. ℔.ij.
Coquantur ſimul ſecundum artem ad conſiſtentiam Mellis.

COMMENTARIVS.

Paratu facillimum eſt iſtud eclegma, quia ſimpliciſſimum, hiſque ſolùm conſtat, quibus & mel ſcilliticum, ſed diuerſo modo ac præparatione, & proportione mellis ad ſcillam confectum. Nam in melle ſcillitico folia cum melle confuſa in idoneo vaſe inſolantur, & vſus tempore percolantur: in eclegmate ſuccus tantùm cum melle coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi.

Loloch de ſcilla craſſos & viſcidos humores partibus reſpiratoriis impactos potenter incidit, & ad expulſionem appareat: Aſthmaticis valde congruit, difficile ſpirantibus, & quibus pituitæ viſcidæ copia in pulmonibus, vel thoracis ſpatia continetur.

Digitized by Google

CAP. II.

Eclegma de caulibus. D. Gord.

℞. *Succi caulium* lib.j.
bulliat parum, & deſpumetur. Dein adde croci ʒ.iiß.
ſachari,
mellis optimi an. lib.ß.
Coquantur ex arte ad conſiſtentiam linctus.

COMMENTARIVS.

Succus caulium hortenſium primùm educitur: eductus igne vel Sole depuratur: ei poſtea mel & ſacharum adduntur, & perfectè coquuntur, tum crocus tenuiſſimè pulueratus commiſcetur, vel etiam ante perfectam eclegmatis cocturam, quam Gordonius illius author ad electuarij ſpiſſitudinem ducit. Credibile tamen eſt, per electuarium, lictum intelligere, qui Aſthmati curando, cui præſcribitur, magis conuenit. Solent verò folia caulium rubrorum aliis præferri, cum de morbis thoracis ſanandis, & de aluo mouenda res eſt.

Vires. Lohoch de caulibus valde confert aſthmati, antiquæ tuſſi, ſputo coquendo, mouendo, & excludendo.

CAP. III.

Eclegma de pulmone vulpis. D. Meſ.

℞. *Pulmonis vulpis, vt decet, præparati & ſiccati,*
ſucci glycyrrhizæ,
adianti albi,
ſeminis fœniculi,
aniſi an. partes æquales.
Confice cum ſyrupo roſato, vel myrtino.

COMMENTARIVS.

Conficiunt nonnulli cum hydroſacharo ſimplici, alij cum ſacharo in aqua pimpinellæ ſoluto & cocto, & qui magis roboratiuum poſtulant, cum Rob ſeu ſucco inſpiſ-

inſpiſſato myrti, vt ſuadet Meſue. Nos cum ſyrupo roſato, ſeu Alexandrino nunc dicto, conficiunt: ſic enim gratius eſt, quod cum Rob myrtino vel hydroſacharo paratur, & in qualitate roborante inter vtrumque medium.

Rectè quoque parabitur cum ſyrupo myrti, cuius roborato ſeruatur, imò nullo in Pharmacopolio paratum reperitur.

Pulmo autem vulpis tantum ſanæ, iuuenis, ac venatu captæ, ſi fieri poſſit, ſumendus, aqua abluendus, ſecundùm vaſa, quibus adhæret, ac ſuſpenditur, incidendus: ab iiſdem vaſis ſeparandus; ſanguis exprimendus; deinde vino albo modicè calido lauandus: tum ollæ imponendus, & in clibano parum calido exſiccandus, & ſeruandus. *Pulmonis vulpis præparatio.*

Vſus tempore eius portio tenuiſſimè læuigatur, & miſcetur cum liquore idoneo, vt in hoc eclegmate, cum ſyrupo dicto, vna cum reliquis ſimplicibus pulueratis.

Lohoch de pulmone vulpis pro phthiſicis à Meſue deſcribitur. Sunt tamen qui malunt pulmonem tritum & iulepo roſato commixtum exhibere: alij aliorum animalium ſalubriorum, vt ſuis, arietis, vituli pulmones eſitandos non ſine ratione præferunt, quibus in paſtu phthſicus ſuauius & ſalubrius vti poteſt, ad vncias duas pluresve. Sic enim pulmonibus magis feliciúſq; conſulet, quàm vnciam integram eclegmatis præſcripti ſumendo, in qua vix ſcrupulos pulmonis vulpini continetur. Hoc tamen in Pharmacopœorum haberi non nefas duco, cùm multa bechica contineat, quibus feliciter tabidus vti poteſt. *Vires.*

CAP. IV.

Eclegma ſanum & expertum.
D. Meſ.

℞. *Paſſular. mundatar.*
caricarum,
dactylor. pinguium an. ℥ ij.

iniubarum,
ſebeſten, an. xxx.
ſeminis fœnigraci ʒ.v.
ſeminum lini,
aniſi,
fœniculi,
hyſſopi ſicci,
calaminthæ,
radicis ireos,
glycyrrhizæ,
cinnamomi an. ℥.ß.
capilli Veneris m.j.
Coquantur omnia in ℔. iiij. aquæ ad medias: adde colaturæ penidiorum ℔. ij.
Coquantur denuo ad mellis craſſitudinem. Tunc adde ſequentia puluerata, nempe,
pineorum mundat. ʒ v.
amygdalar. depellatar.
amyli an ʒ. iij.
glycyrrhizæ mund.
gummi tragacanthæ,
Arabici an. ℥. ij ß.
ireos,
Exactè omnia miſce, & fac eclegma.

COMMENTARIVS.

Vt hic probè conficiatur linctus, radix ireos in taleolas ſecta, primùm in aqua limpida bulliat per octauam horæ partem; deinde ſemina miſceantur; tum fructus & folia; poſtremo glycyrrhiza & cinnamomum. In colatura, vt decet, cum penidiis cocta, pulueres ſeorſim primùm læuigati, dein confusè mixti coniiciantur, vt ex his ſimul vnitis omnibus, & piſtillo ligneo agitatis fiat eclegma, quod ab effectu ſanum & expertum cognominatur. Continet enim fructus multos, ſemina, folia, & quædam gummi, quæ illius facultates eximias commonſtrant; quibus additur amylum ad lentorem maiorem medicamento conciliandum.

Amylum autem ex multis cerealibus fieri poteſt, ſed optimum,

optimum, quod ex tritico quinquies aqua madefacto fit, quod vbi emolliri cœperit, inquit Dioſcorid. ſenſim aqua effundenda ſine agitatione, ne quod vtile eſt, vna effluat. Vbi molliſſimum fuerit, effuſa aqua pedibus calcari ac confringi debet, dein alia aqua ſuperfuſa denuo calcari: tum enatantes ibi furfures cribro excipiendi; reliquúmque quallo ſportíſque ſiccatum è veſtigio nouis regulis torreatur in ſole, & ſeruetur. Sic námque ſine mola conteritur, vnde nomen Amyli. Partes exaſperatas lenit, oculorum fluxiones & ſanguinis reiectiones cohibet. *Vnde nomen habeat.* *Amyli Vires.*

Eclegma ſanum & expertum valet ad tuſſim, raucedinem ab intemperie frigida contractam: multum incidit, tenuat tergétque, & humores præſertim frigidos concoquit.

CAP. V.

Eclegma de pineis. D. Meſ.

℞. Nucleorum pineorum mundatorum ℥.xxx.
amygdalarum dulicum,
auellanarum aſſatarum,
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
glycyrrhizæ razæ,
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
adianti albi,
radicis ireos, an. ℨiiij.
carnis dactylorum cheiron, id eſt, fuluorum ℨ.xxxv.
amygdalarum amararum ℨ.iij.
mellis paſſulati,
butyri recentis,
ſacchari albi an. ℥ iiij.
mellis optimi quod ſufficit, ex arte fiat eclegma.

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Vt optimè paretur id eclegma, radices ſiccæ primùm ſunt ſeorſim terendæ, poſtea adiantum, deinde fructus, tum gummi & amylum. Quæ autem aptius incidi poſtulant, vt amygalæ, & auellanæ, minutim cultello incidantur. Omnibus probè læuigatis additur rob paſſularum, ſeu mel paſſularum, dein butyrum; tandem mellis albiſſimi & optimi quantitas idonea, vt legitimæ fiat eclegma conſiſtentiæ.

Vires. Eclegma de pineis tuſſi conuenit antiquæ, aſthmati, ſputo viſcido, reſpirationis difficultati, vocis aſperitati, humorum coctioni & expectorationi; atque pulmonis & thoracis affectus, qui ab humorum copia vel noxia qualitate proficiſcuntur, curat.

Finis libri primi.

OFFI.

Digitized by Google

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM, SEV Antidotarij

LIBER SECVNDVS.

De medicamentis purgantibus ſelectiſſimis, & vſu longo probatis.

PRÆFATIO.

COMPOSITORVM catharticorum innumera pene eſt multitudo, multiplex forma, multúſque parandi modus. Ex his ſelectiora damus, præſtantiora & probatiora; atque ea vel forma electuarij liquidi aut ſolidi, cuiuſmodi ſunt opiata ac hiera, vel forma pilularum & trochiſcorum. Raro enim ſub forma pulueris aut potionis medicamenta purgantia

Digitized by Google

in officinis ſeruantur. Addimus conficiendi modum & rationem, nec non confectionis qualitatem. Relinquimus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe vſus nec ſalutaris eſt, nec debita ratio compoſitionis obſeruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando noxia & ſæpe incognita. Deſpicimus adhuc alia multa à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quandam nomis gloriam captarent, ea ipſa variè cognominarunt, non ſolum authorum titulo, ſed effectu ſæpe fictitio. Ea, inquam, deſpicimus, vel ſaltem relinquimus, & ſelectiora, probatiora ac vtiliora damus, atque in ſectiones quatuor partimur: in quarum priore de electuariis liquidis, in tertia de ſolidis, in quarta de pilulis agimus: ſecunda de his confectionibus amaris agit, quas Medici hieras nominant.

CAP. I.

Diacaſsia D.N. Præpoſ.

℞. *Foliorum & florum violarum,*
maluæ,
betæ,
parietariæ,
abſynthij Romani an. m. ß.

Coque

Coque in aqua ℔.iiij.ad medias. In colatura adde mellis ℔.j.
Coque denuo ad conſiſtentiam electuarij liquidi.
Tum miſce caſſiæ mundatæ ℔.j.
fiat electuarium in vaſe idoneo reponendum & ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Diacaſſia non ab omnibus pari parari modo ſolet: alij enim ſuccos plantarum cum melle coquunt ad craſſitudinem idoneam, deinde caſſiam permiſcent: alij plantas ipſas elixant, & colaturæ diluunt caſſiam & mel: tum rurſus totam mixturam feruefaciunt ad conſiſtentiam electuarij mollis. Verum improba eſt ea conficiendi ratio, in qua tamdiu caſſia percoquitur. Optima eſt hæc, per quam factæ cannæ, ex quibus educta eſt medulla, lauantur in decocto colato; dein mellis integra libra (non quidem dimidia, parcior enim eſt, vt dupla, nimia) additur. Poſtea coquuntur ad ſpiſſitudinem legitimam, vt tandem adiecta caſſiæ libra fiat electuarium. *Compoſitionis illuſtratio.*

Nonnulli loco mellis ſacharum permiſcent; alij vtrumque: quidam mannam; alij ſennam, alij alia: ſicque varia ex medulla caſſiæ electuaria conficiunt, quibus minimè aſſentior. Sat enim eſt, diacaſſiam iuxta præſcriptum modum paratam pro enematis habere, & ſi quando per os caſſiæ medulla ſumenda ſit, recens extrahenda, & ſimplex ſumenda, aut ei commiſcenda, quæ conuenient, & Medici ſcopo reſpondebunt.

Debet autem ſeligi caſſia Ægyptia ſeu orientalis, quæ extrinſecus ex ſubrufo nigricat, intus pinguis eſt ac medulloſa & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blande purgandum: ob id ſecure datur pueris, ſenibus, & grauidis: Sine enim moleſtia ventrem ſubducit: creditur tamen flatus concitare: ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti aniſi vel fœniculi: alij parum cinnamomi permiſcent, & quibus intelli- *Caſſia optima qua.*

Digitized by Google

na ſunt debilia, aliquid granorum berberis addit Gorræus.

Caſſia Braſiliana. Audio nouum genus caſſiæ ex Braſilia nunc aduehi, cuius mella vncia dimidia magis aluum turbat, ac validius copioſiúſque humores educit, quam vncia integra vulgaris ac orientalis.

Diacaſſia vires. Diacaſſia medicamentum eſt benignum, ac clementer purgans, meſenterij æſtum mitigat, aluum blandè mouet, illius ſiccitatem humectat, & lubricando ac detergendo per ſeceſſum excrementa deponit.

CAPVT II.

Electuarium lenitiuum.

℞. Polypodij querni,
ſennæ mundatæ,
paſſularum mundatarum an.℥ ij.
*mercurialis m.*j.ß.
hordei,
adianti,
violarum an.m.ß.
iniubarum,
ſebeſten an.num.xx.
prunorum enucleatorum,
*tamarindorum pinguium an.ʒ.*vj.
glycyrrhizæ raſæ ʒ.ß.
Coquantur in aqua ſufficienti quantitate ad tertiæ partis diſſipationem.
Colaturæ adde,
pulpæ caſſiæ fiſtularis,
tamarindorum, &
prunorum,
ſacchari albiſſimi, &
*violati an.℥.*vj.
ſennæ puluerata ℥.iij.ß.fiat electuarium.

Con-

COMMENTARIVS.

Ad huius electuarij confectionem paſſulæ debent ab acinis repurgari: Si adiantum album, ſeu capillus Veneris verus non ſuppetat, eius loco polytrichum ſubſtituatur: Conſerua violarum, vel ſacharum violatum commiſceatur pro arbitrio; conſerua tamen electuariis minus idonea Aniſum vel fœniculum dulce, vel cinnamomi parum poterit adiicere, qui voluerit; hucuſque tamen ſine iſtorum vllo paratum eſt hoc electuarium: quo qui ſunt vſi, nullam à flatibus moleſtiam perpeſſi ſunt.

In parte decoctionis paratæ fructus, ex quibus eſt educenda pulpa, erunt humectandi: in alia cum sacharo ſyrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiſcebuntur & ſacharum violatum: tandem ſenna tenuiſſime læuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantum cum dragmis tribus, vt vult Nicol. Præpoſitus, ponitur pro quaque libra compoſitionis, cuius Rhaſis eſſe perhibetur author.

Electuarium lenitiuum ſic ab effectu dictum, vim habet leniendi, molliendi, & aluum ſubducendi. Humores obuios ſine moleſtia ducit, præſertim pituitoſos & melancholicos. Conuenit pleuritidi & aliis thoracis affectibus. *Facultates.*

Aliud quoddam à Medicis Florentinis deſcribitur ſub nomine electuarij magiſtralis, quod turpethum, zinziber, & ſcammonium recipit: quo rectè Pharmacopolium noſtrum carebit.

CAP. III.

Electuarium Catholicum.

℞. Polypodij querni contuſi ℔ j.
aquæ puriſſimæ ℔ ix.
Bulliant ſimul ad tertiæ partis aquæ diſſipationem.
In duabus partibus colaturæ coquantur ſachari ℔ viij in ſyrupum: cui adde pulpæ caſſiæ, &

Digitized by Google

uant, aduerſus venena proſunt, & morbos peſtilentes ac virulentos.

CAP. XV.

Radices Satyrij conditæ.

℞. Radicum Satyriorum lotorum & mundatorum ℔. j. Coquantur in aqua quouſque tenereſcant: dein in umbra ſiccentur, ſuppoſitis linteis. Exſiccata miſceantur, cum pari portione ſachari in earum decoctione clarificata ad electuarij conſiſtentiam cocti, & poſtea adhuc parum coquantur, vt humiditas aquea tota diſſipetur.

COMMENTARIVS.

Debent integræ Satyrionis radices condiri: earum enim moles non impedit, quominus totam ſachari ſubſtantiam peruadat. Nulla aromata adiecimus, vt hecticis & febrientibus ſecurius dentur. Vires habent Diaſatyrio affines, ſed imbecilliores, vt videbimus poſtea ſuo loco.

Vires.

Aliæ radices multæ eo modo, quo ſuperiores condiuntur, quas breuitatis gratia omitto. Zinziber recens non habemus, ſed ex *Bengala* Indiæ regione, vbi copioſiſſimum & laudatiſſimum prouenit, ad nos conditum aduehitur.

SECTIO VIII.

DE ECLEGMATIS IN OFFICINA SERVANDIS.

INter medicamenta præparantia Eclegmata merito locum habent, quod humores in thorace contentos ad expulſionem per Anacatharſim præparent, vt ſolent alia impa-

Digitized by Google

impactos per ſeceſſum. Nam cùm acidula ſint, aut dulcia, illa incidunt lentos & viſcidos ſuccos tenacius inhærentes, vt facilius à partibus ſeparentur, & excernantur: hæc eoſdem, atq; alios concoquunt, & ad excludendum ſputando reddunt aptiores. Si mixti ſaporis fuerint, & dulcoacidi, ſimul & attenuant, & concoquunt. Eorum autem, quæ veteres in officinis aſſeruari iuſſerunt, vſus ferè exoleuit: atque nunc, cum thoracis, aut aſperæ arteriæ praua quadam affectio lohoch ſeu eclegma poſtulat, in rem præſentem ex rebus idoneis facilè paratur, viribus præſtans & ſapore gratum, ita vt diſplicere nunc videantur veterum eclegmata, vt magis ingrata, nec magis vtilia. Ne quid tamen noſtræ deſit Officinæ, pauca quædam ac leſectiora & paratu faciliora damus, quorum vſus ad effectus particulares magis commendantur, vt:

CAP. I.

Eclegma ſcilliticum. D. Meſ.

℞. Succi ſcillæ,
Mellis deſpumati an. ℔.ij.
Coquantur ſimul ſecundum artem ad conſiſtentiam Mellis.

COMMENTARIVS.

Paratu facillimum eſt iſtud eclegma, quia ſimpliciſſimum, hiſque ſolùm conſtat, quibus & mel ſcilliticum, ſed diuerſo modo ac præparatione, & proportione mellis ad ſcillam confectum. Nam in melle ſcillitico folia cum melle confuſa in idoneo vaſe inſolantur, & vſus tempore percolantur: in eclegmate ſuccus tantùm cum melle coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi.

Loloch de ſcilla craſſos & viſcidos humores partibus reſpiratoriis impactos potenter incidit, & ad expulſionem appareat: Aſthmaticis valde congruit, difficile ſpirantibus, & quibus pituitæ viſcidæ copia in pulmonibus, vel thoracis ſpatia continetur.

Digitized by Google

CAP. II.

Eclegma de caulibus. D. Gord.

℞. *Succi caulium* lib.j.
bulliat parum, & deſpumetur. Dein adde croci ʒ.iiß.
ſachari,
mellis optimi an. lib.ß.
Coquantur ex arte ad conſiſtentiam linctus.

COMMENTARIVS.

Succus caulium hortenſium primùm educitur: eductus igne vel Sole depuratur: ei poſtea mel & ſacharum adduntur, & perfectè coquuntur, tum crocus tenuiſſimè pulueratus commiſcetur, vel etiam ante perfectam eclegmatis cocturam, quam Gordonius illius author ad electuarij ſpiſſitudinem ducit. Credibile tamen eſt, per electuarium, lictum intelligere, qui Aſthmati curando, cui præſcribitur, magis conuenit. Solent verò folia caulium rubrorum aliis præferri, cum de morbis thoracis ſanandis, & de aluo mouenda res eſt.

Vires. Lohoch de caulibus valde confert aſthmati, antiquæ tuſſi, ſputo coquendo, mouendo, & excludendo.

CAP. III.

Eclegma de pulmone vulpis. D. Meſ.

℞. *Pulmonis vulpis, vt decet, præparati & ſiccati,*
ſucci glycyrrhizæ,
adianti albi,
ſeminis fœniculi,
aniſi an. partes æquales.
Confice cum ſyrupo roſato, vel myrtino.

COMMENTARIVS.

Conficiunt nonnulli cum hydroſacharo ſimplici, alij cum ſacharo in aqua pimpinellæ ſoluto & cocto, & qui magis roboratiuum poſtulant, cum Rob ſeu ſucco inſpiſ-

inſpiſſato myrti, vt ſuadet Meſue. Nos cum ſyrupo roſato, ſeu Alexandrino nunc dicto, conficiunt: ſic enim gratius eſt, quod cum Rob myrtino vel hydroſacharo paratur, & in qualitate roborante inter vtrumque medium.

Rectè quoque parabitur cum ſyrupo myrti, cuius roborato ſeruatur, imò nullo in Pharmacopolio paratum reperitur.

Pulmo autem vulpis tantum ſanæ, iuuenis, ac venatu captæ, ſi fieri poſſit, ſumendus, aqua abluendus, ſecundùm vaſa, quibus adhæret, ac ſuſpenditur, incidendus: ab iiſdem vaſis ſeparandus; ſanguis exprimendus; deinde vino albo modicè calido lauandus: tum ollæ imponendus, & in clibano parum calido exſiccandus, & ſeruandus. *Pulmonis vulpis præparatio.*

Vſus tempore eius potio tenuiſſimè læuigatur, & miſcetur cum liquore idoneo, vt in hoc eclegmate, cum ſyrupo dicto, vna cum reliquis ſimplicibus puluerатis.

Lohoch de pulmone vulpis pro phthiſicis à Meſue deſcribitur. Sunt tamen qui malunt pulmonem tritum & iulepo roſato commixtum exhibere: alij aliorum animalium ſalubriorum, vt ſuis, arietis, vituli pulmones eſitandos non ſine ratione præferunt, quibus in paſtu phthſicus ſuauius & ſalubrius vti poteſt, ad vncias duas pluresve. Sic enim pulmonibus magis feliciúſq; conſulet, quàm vnciam integram eclegmatis præſcripti ſumendo, in qua vix ſcrupulos pulmonis vulpini continetur. Hoc tamen in Pharmacopœorum haberi non nefas duco, cùm multa bechica contineat, quibus feliciter tabidus vti poteſt. *Vires.*

CAP. IV.

Eclegma ſanum & expertum. D. Meſ.

℞. Paſſular. mundatar.
caricarum,
dactylor. pinguium an. ℥ ij.

iniubarum,
ſebeſten, an. xxx.
ſeminis fœnigraci ʒ. v.
ſeminum lini,
aniſi,
fœniculi,
hyſſopi ſicci,
calaminthæ,
radicis ireos,
glycyrrhizæ,
cinnamomi an. ʒ. ß.
capilli Veneris m. j.
Coquantur omnia in ℔. iiij. aquæ ad medias: adde colaturæ penidiorum ℔. ij.
Coquantur denuo ad mellis craſſitudinem. Tunc adde ſequentia puluerata, nempe,
pineorum mundat. ʒ v.
amygdalar. depellatar.
amyli an ʒ. iij.
glycyrrhizæ mund.
gummi tragacanthæ,
Arabici an. ʒ. ij ß.
ireos,
Exactè omnia miſce, & fac eclegma.

COMMENTARIVS.

Vt hic probè conficiatur linctus, radix ireos in taleolas ſecta, primùm in aqua limpida bulliat per octauam horæ partem; deinde ſemina miſceantur; tum fructus & folia; poſtremo glycyrrhiza & cinnamomum. In colatura, vt decet, cum penidiis cocta, pulueres ſeorſim primùm læuigati, dein confusè mixti coniiciantur, vt ex his ſimul vnitis omnibus, & piſtillo ligneo agitatis fiat eclegma, quod ab effectu ſanum & expertum cognominatur. Continet enim fructus multos, ſemina, folia, & quædam gummi, quæ illius facultates eximias commonſtrant; quibus additur amylum ad lentorem maiorem medicamento conciliandum.

Amylum autem ex multis cerealibus fieri poteſt, ſed optimum,

optimum, quod ex tritico quinquies aqua madefacto fit, quod vbi emolliri cœperit, inquit Dioſcorid. ſenſim aqua effundenda ſine agitatione, ne quod vtile eſt, vna effluat. Vbi molliſſimum fuerit, effuſa aqua pedibus calcari ac confringi debet, dein alia aqua ſuperfuſa denuo calcari: tum enatantes ibi furfures cribro excipiendi; reliquúmque quallo ſportíſque ſiccatum è veſtigio nouis regulis torreatur in ſole, & ſeruetur. Sic námque ſine mola conteritur, vnde nomen Amyli. Partes exaſperatas lenit, oculorum fluxiones & ſanguinis reiectiones cohibet. *Vnde nomen habeat.* *Amyli Vires.*

Eclegma ſanum & expertum valet ad tuſſim, raucedinem ab intemperie frigida contractam: multum incidit, tenuat tergétque, & humores præſertim frigidos concoquit.

CAP. V.

Eclegma de pineis. D. Meſ.

℞. Nucleorum pineorum mundatorum ʒ.xxx.
amygdalarum dulcium,
auellanarum aſſatarum,
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
glycyrrhizæ raſæ,
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
adianti albi,
radicis ireos, an. ʒ iiij.
carnis dactylorum cheiron, id eſt, fuluorum ʒ.xxxv.
amygdalarum amararum ʒ.iij.
mellis paſſulati,
butyri recentis,
ſacchari albi an. ʒ iiij.
mellis optimi quod ſufficit, ex arte fiat eclegma.

COMMENTARIVS.

Vt optimè paretur id eclegma, radices ſiccæ primùm ſunt ſeorſim terendæ, poſtea adiantum, deinde fructus, tum gummi & amylum. Quæ autem aptius incidi poſtulant, vt amygalæ, & auellanæ, minutim cultello incidantur. Omnibus probè læuigatis additur rob paſſularum, ſeu mel paſſularum, dein butyrum; tandem mellis albiſſimi & optimi quantitas idonea, vt legitimæ fiat eclegma conſiſtentiæ.

Vires. Eclegma de pineis tuſſi conuenit antiquæ, aſthmati, ſputo viſcido, reſpirationis difficultati, vocis aſperitati, humorum coctioni & expectorationi; atque pulmonis & thoracis affectus, qui ab humorum copia vel noxia qualitate proficiſcuntur, curat.

Finis libri primi.

OFFI

Digitized by Google

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM, SEV Antidotarij

LIBER SECVNDVS.

De medicamentis purgantibus ſelectiſſimis, & vſu longo probatis.

PRÆFATIO.

COMPOSITORVM catharticorum innumera pene eſt multitudo, multiplex forma, multúſque parandi modus. Ex his ſelectiora damus, præſtantiora & probatiora; atque ea vel forma electuarij liquidi aut ſolidi, cuiuſmodi ſunt opiata ac hiera, vel forma pilularum & trochiſcorum. Raro enim ſub forma pulueris aut potionis medicamenta purgantia

Digitized by Google

in officinis ſeruantur. Addimus conficiendi modum & rationem, nec non confectionis qualitatem. Relinquimus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe vſus nec ſalutaris eſt, nec debita ratio compoſitionis obſeruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando noxia & ſæpe incognita. Deſpicimus adhuc alia multa à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quandam nomis gloriam captarent, ea ipſa variè cognominarunt, non ſolum authorum titulo, ſed effectu ſæpe fictitio. Ea, inquam, deſpicimus, vel ſaltem relinquimus, & ſelectiora, probatiora ac vtiliora damus, atque in ſectiones quatuor partimur: in quarum priore de electuariis liquidis, in tertia de ſolidis, in quarta de pilulis agimus: ſecunda de his confectionibus amaris agit, quas Medici hieras nominant.

CAP. I.

Diacaſſia D.N.Prapoſ.

℞. Foliorum & florum violarum,
malue,
beta,
parietariæ,
abſynthij Romani an. m. ß.

Coque

by Goo

Coque in aqua ℔.iij.*ad medias. In colatura adde mellis* ℔.j.

Coque denuo ad conſiſtentiam electuarij liquidi.

Tum miſce caſſiæ mundatæ ℔.j.

fiat electuarium in vaſe idoneo reponendum & ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Diacaſſia non ab omnibus pari parari modo ſolet: alij enim ſuccos plantarum cum melle coquunt ad craſſitudinem idoneam, deinde caſſiam permiſcent: alij plantas ipſas elixant, & colaturæ diluunt caſſiam & mel: tum rurſus totam mixturam feruefaciunt ad conſiſtentiam electuarij mollis. Verum improba eſt ea conficiendi ratio, in qua tamdiu caſſia percoquitur. Optima eſt hæc, per quam factæ cannæ, ex quibus educta eſt medulla, lauantur in decocto colato; dein mellis integra libra (non quidem dimidia, parcior enim eſt, vt dupla, nimia) additur. Poſtea coquuntur ad ſpiſſitudinem legitimam, vt tandem adiecta caſſiæ libra fiat electuarium. *Compoſitionis illuſtratio.*

Nonnulli loco mellis ſacharum permiſcent; alij vtrumque: quidam mannam; alij ſennam, alij alia: ſicque varia ex medulla caſſiæ electuaria conficiunt, quibus minimè aſſentior. Sat enim eſt, diacaſſiam iuxta præſcriptum modum paratam pro enematis habere, & ſi quando per os caſſiæ medulla ſumenda ſit, recens extrahenda, & ſimplex ſumenda, aut ei commiſcenda, quæ conuenient, & Medici ſcopo reſpondebunt.

Debet autem ſeligi caſſia Ægyptia ſeu orientalis, quæ extrinſecus ex ſubrufo nigricat, intus pinguis eſt ac medulloſa & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blande purgandum: ob id ſecure datur pueris, ſenibus, & grauidis: Sine enim moleſtia ventrem ſubducit: creditur tamen flatus concitare: ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti aniſi vel fœniculi: alij parum cinnamomi permiſcent, & quibus intelli- *Caſſia optima qua.*

COMMENTARIVS.

Ad huius electuarij confectionem paſſulæ debent ab acinis repurgari: Si adiantum album, ſeu capillus Veneris verus non ſuppetat, eius loco polytrichum ſubſtituatur: Conſerua violarum, vel ſacharum violatum commiſceatur pro arbitrio; conſerua tamen electuariis minus idonea Aniſum vel fœniculum dulce, vel cinnamomi parum poterit adiicere, qui voluerit; hucuſque tamen ſine iſtorum vllo paratum eſt hoc electuarium: quo qui ſunt vſi, nullam à flatibus moleſtiam perpeſſi ſunt.

In parte decoctionis paratæ fructus, ex quibus eſt educenda pulpa, erunt humectandi: in alia cum ſacharo ſyrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiſcebuntur & ſacharum violatum: tandem ſenna tenuiſſime læuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantum cum dragmis tribus, vt vult Nicol. Præpoſitus, ponitur pro quaque libra compoſitionis, cuius Rhaſis eſſe perhibetur author.

Electuarium lenitiuum ſic ab effectu dictum, vim habet leniendi, molliendi, & aluum ſubducendi Humores obuios ſine moleſtia ducit, præſertim pituitoſos & melancholicos. Conuenit pleuritidi & aliis thoracis affectibus. *Facultates.*

Aliud quoddam à Medicis Florentinis deſcribitur ſub nomine elctuarij magiſtralis, quod turpethum, zinziber, & ſcammonium recipit: quo rectè Pharmacopolium noſtrum carebit.

CAP. III.

Electuarium Catholicum.

℞. *Polypodij querni contuſi* ℔.j.
aquæ puriſſimæ ℔ *ix.*
Bulliant ſimul ad tertia partis aquæ diſſipationem.
In duabus partibus colaturæ coquantur ſachari ℔ *viij. in ſyrupum: cui adde pulpæ caſſie, &*

tamarindorum altera decocti parte madefacto-rum,
foliorum ſennæ bene mundatæ an.℥. vij.
rhabarbari optimi,
polypodij quercini,
fœniculi dulcis.
violarum an.℥.iij.
ſeminum quatuor frigid.maior.an.℥ j.
glycyrrhizæ raſæ.
penidiorum,
ſachari candi an.℥.ß.fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Compoſitionis illuſtratio. Vt antidotus hæc vniuerſalis optime conficiatur, multa ſunt ſeorſim terenda & apparanda, ac primum quidem polypodium, quod cum bis ponatur, bifariam præparatur. Prima vice tantum contunditur craſſiuſcule; ſecunda, tenuiſſime læuigatur. Quod contuſum eſt, diutiſſime coquitur in aquæ quantitate dicta, vel ſufficienti, & ex duabus partibus colaturæ & ſacharo fit ſyrupus.

Ex altera humectatur tamarindi, vt eorum pulpa facilius cernatur, nec non caſſiæ orientalis medulla.

Rhabarbarum per ſe teritur: ſenna, glycyrrhiza, fœniculum, violæ, & per ſe, & ſimul teruntur commode. Loco violarum duplum conſeruæ illarum optime miſceri poteſt. Quatuor ſemina frigida maiora, excorticata, ſcalpello minutim conciduntur: dein puluerantur penidia & ſacharum: tum miſcentur omnia ligneo piſtillo, aut rudicula probe agitando, vt fiat electuarium conſiſtentiæ legitimæ.

Catholici author incertus. Non modo autem varia eſt huius medicamenti ſolennis compoſitio, ſed varia de huius authore opinio: Syluius enim videtur illis inuentionem adſcribere Galeno, Ioubertus Nicolao Myrepſico; Bauderonius Nicolao Salernitano; Adolphus Occon Nicol. Præpoſito; Valer. Cordus Nic. Alexandrino, apud quem extat illius deſcriptio, vſitatæ tamen valde diſſimilis.

Qui

Qui autem certo non ſciunt, cuinam iſtorum iuſte debeatur illius inuentio, Catholicum Nicolai ſine expreſſa cognominis deſignatione vocitant. Manet ergo nomen authoris incertum & anceps.

Appellatur autem medicamentum hoc, Catholicum, & diacatholicon, hoc eſt, vniuerſale, vel quia humores vniuerſos expuget, vel quia eoſdem ex corporis vniuerſitate trahat & educat. *Catholicum cur dictum.*

Iuxta verò formulam à nobis datam paratum, vocatur Catholicum ſimplex, ad differentiam alterius magis compoſiti, quod duplum pondus rhabarbari & ſennæ recipit: neutrum tamen in hoc ponitur in ſubſtantia, ſeu pulueratum, vt in præcedenti, quod Catholicum ſimplex vocatur, ſed folia orientalia incoquuntur, & rheum infunditur, eiúſque expreſſio miſcetur mixtura autem ſic in formam electuarij dicta vocatur Catholicum duplicatum. *Catholicum ſimplex.*

Multi polypodio decoquendo aniſum aut fœniculum, alij coriandrum ad diſcutiendos flatus adjciunt. Ad huius tamen effectus conſecutionem fœniculi ſatis additur, nec eſt opus, tot medicamenta ſimilia ſimul in maſſam congerere. Loco aniſi, quod multi auerſantur, fœniculum dulce ſubſtitui. Si quis malit coriandrum, vel vtriuſque pondus æquum permiſcere, non refragabor. Libenter adhuc ad gratiam maiorem, cinnamomum adjicerem; nec eos pigebit, qui commiſcebunt. Cætera ſecundum veterem deſcriptionem relinquenda, quam cum primæ notæ Medici non modo probarint, ſed aliis purgantibus multis prætulerint, illam peruertere, vt fecit Rondeletius, credidi nefas.

Nonnulli Catholicum quoddam in officinis ſeruant pro clyſteribus, à communi tantum diuerſum, quod rhabarbarum minus electum & antiquatum recipiat, & cum melle ſachari loco paretur. *Catholicum pro clyſteribus.*

Improbandum eſt illud valde purgatorium, cui Pharmacopœorum nonnulli turpethum, colocynthida, & hermodactylos adjiciunt. *Catholicum valde purgatorium.*

Audio, quoſdam liquidiuſculum catholiconem ex ſyrupo & pulparum puluerúmque infuſo tantum pa-

ratum in officinis ſeruare, ſed cum illius vis ſit multum imbecilla, nec authoris, quiſquis ille fuerit ſcopo reſpondeat, rariſſime paratur, nec parandum arbitror.

Catholici deſcriptiones Fernelij. Aliæ Catholici deſcriptiones traduntur à Fernelio, quarum prior inter cætera recipit calida quædam, vt helenium, hyſſopum, zinziber, cinnamomum, nucem moſchatam, & mel: altera inter purgantia turpethum admittit, agaricum & diacridium. Quæ ſanè compoſitiones, cum non niſi à perito veniant artifice, non improbantur, ſed tanquam minus probatæ, nunquam aut raro in officinis paratæ reperiuntur.

Pro vero igitur electuario Catholico ſtet in Pharmacopoliis perpetuo, quod iuxta veterum Doctorum placita deſcripſimus.

Catholici vires. Catholicum blande ac clementer omnes humores purgat: conuenit febribus & aliis morbis acutis, maximè his, qui à lienis & iecoris praua quadam diatheſi oriuntur.

CAP. IV.

Diaprunum, ſeu diadamaſcenum ſimplex, D. Nicol. Myr.

℞. *Pruna damaſcena recentia & matura n. 100.*
Coquantur in aqua ſufficienti, donec tabeſcant.
Pulpa per cribrum traijciatur, relictis corticibus & nucleis.
In percolato iure incoque parum.
florum violarum ℥. j.
In colatura diſſolue ſachari ℔. ij.
Coque in ſyrupum: cui adde
pulpæ prunorum prædictæ, & per ſe inſpiſſatæ ℔. j.
medullæ caſſiæ & tamarindorum an. ℥. j.
Tum permiſce pulueres ſequentes, nempe
ſantalorum alborum,
ſantalorum rubeorum,
rhabarbari an. ʒ. iij.

rosarum,

roſarum,
violarum,
ſeminum portulacæ,
ſcariolæ,
berberis,
ſucci glycyrrhizæ,
tragacanthi an.ʒ.ij.
quatuor ſeminum frigid. maiorum an.ʒ.j.
Ex arte fiat electuarium.

Commentarivs.

Huius electuarij deſcripta formula præ ſe fert ſuum conficiendi modum, eúmque optimum, licet paulo aliter conficiant nonnulli, pulpam non modo prunorum & tamarindorum, ſed etiam caſſiæ diluentes & elixantes cum ſyrupo ad conſiſtentiam mellis, vel electuarij liquidiuſculi, cui poſtea pulueres addunt, vt ſiſimul cum expetita qualitate, craſſiorem & legitimam conſiſtentiam ſortiatur.

De violarum autem quantitate non inter omnes conuenit; alij enim vnciam tantùm dimidiam ponunt, ex Nicol. Myrepſi decreto; alij ſeſquiunciam, ſeu vnciam vnam cum dimidia: nos medium inter vtrumque pondus, nempe vnciam ponimus, in decocto prunorum colato parum coquendam. Nonnulli præter intentionem authoris cinnamomum adiiciunt, ſed auferendum putamus, lenienti & refrigeranti medicamento deſcripto minus idoneum.

De ſemine berberis poſſum idem iudicium ferre, non quod me lateat vires habere roborantes, ſed quibus facilè diaprunum carere poſſit, cum rheum & roſas admittat multo magis roborantes: adde quod virtus illis lenitiua potius, quam roboratiua deſideratur.

Maximè autem ſpodium, vt vocant, expungandum duxi, tum quia Græcum noxium eſt, & Arabicum non datur, aut datum non conuenit, nec eius antipodium, ebur ſcilicet vſtum, quod nullam cum radicibus cannæ vſtis, ſunt quæ ſpodium Auicennæ, affinitatem habet, vt abundè docuimus *lib. de materia Medica, cap.* 11.

*ſect.*3. vbi eius hiſtoriam accuratè deſcripſimus.

Vires. Diaprunum ſimplex commendatur non modo ad febres continuas & alias intermittentes vehementiores, ſed etiam ad morbos omnes calidos, & ad vitia pulmonum, thoracis, renum, veſicæ; & quouis tempore febrium acutarum tuto poteſt exhiberi: feruorem enim contemperando aluum blandè ſubducit.

CAP. V.

Diaprunum compoſitum ſeu laxatiuum, D. Nicol. Myr.

℞. Diapruni ſimplicis preſcripti ℔.j.
ſcammonij preparati ℥.ß.
Miſce, & fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Vtrumque diaprunum compoſitum eſt atque laxatiuum, ſed quod diacridium non recipit, alluum pigre ſubducendo, vix primam corporis regionem expurgat, diciturque ſimplex, ad differentiam alterius diagrediati, quod potenter ventrem turbat, & ex vniuerſo corpore humores deducit.

Singulis autem libris ſimplicis additur vncia dimidia tantum diacridij, vt eiuſdem ſcrupulus in electuarij vncia contineatur. Malè verò Nic. Salernitanus diacridij pondus auget, cuius dragmas ſeptem ſingulis electuarij libris permiſcet: ſic enim magis effera vis illius purgatoria redditur, nec tam tutus eſt illius vſus. Debet autem tenuiſſimè diacridium læuigari, & electuario adhuc calenti commiſceri.

Facultates. Diaprunum laxatiuum præter eas vires, quas cum ſimplici communes habet, potenter ac ſine moleſtia purgat, vtiliterque datur morbis renum & veſicæ, febribus, & aliis effectibus calidis.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VI.

Diaphœnicum ſeu Confectio de Dactylis. D. Meſ.

℞. *Dactylorum nondum perfecte maturorum tribus diebus in aceto maceratorum* ℥ C.
penidiorum ℥.l.
turbith optimi ℥.xxxv.
amygdalarum dulc. mundatarum ℥. xxx.
diacridij ℥.xij.
zinziberis,
piperis longi,
foliorum rutæ ſiccorum,
cinnamomi,
macis,
ligni aloes,
ſeminum aniſi,
fœniculi,
dauci,
galangæ an.℥ ij.
mellis deſpumati ℔.ß.*ſeu qualitatem ſufficientem,*
fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Cùm dactyli perfectam magnitudinem adepti, necdum maturi, ſint aliquantum flaui, non eſt opus in formula præſcripta *kirron* addere, vt pharmacopœorum vulgus ſolet; quæ vox, ſi à Græcis detorqueatur, colorem flauum, ſi à Barbaris, qui *kheyron* ſcribunt, immaturum ſignat, vel potius, vt credibile eſt, Chayrum oppidum, ſeu agrum, vnde dactyli optimi aduehuntur. Quod innuere videtur Saladinus, neſcio quis triobolaris ſcriptor, qui *Keiron* eſſe credit, prouinciam Sarracenorum. Non ſiquidem eſt opus dactylos immaturos propter adſtrictionem quærere ad huius electuarij præparationem, cum etiam maturi valde conueniant, & ſatis habeant adſtrictionis ad ſcammonij caſtigatio- *Compoſitionis illuſtratio*

Digitized by Google

nem, ob quam immaturi deſiderantur. Ego autem nec immaturos, nec maturos prorſus, ſed velut medios expoſtulo.

Preparatio. Debent verò, antequam veniant in compoſitionem, externa cute & nucleis oſſeis repurgari, in fruſtra concidi, & in aceti parua quantitate, diem tantum, ſi molles ſint, aut biduum, vel triduum; ſi duriores, in fictili vaſe macerari; deinde in pila marmorea teri; tum cerniculo traiici, & poſtea cum melle deſpumato parum elixari ad aceti diſſipationem.

Sunt, qui dactylos in hydromelite, alij in vino albo macerant, ſed ad aromatum temperationem & pituitæ viſcidæ attenuationem, melius in aceto macerantur.

Penidia expetuntur hordeata dicta, quod fiant ex ſacharo, & aqua hordei ad craſſitudinem idoneam coctis.

Tenuiſſimè autem pulueranda turpethum, lignum aloës, galanga, zinziber, & alia ſimplicia, ſed amygdalæ minutim cultello idoneo incidendæ, dein cum penidiis læuigandæ. Tum ſimul miſti pulueres præter ſcammonium, quod ſeorſim terendum, & poſtremo miſcendum, non melli triplo, vt voluit Cordus, ſed eius tantùm libræ dimidiæ probè commiſceantur.

De mellis quantitate opiniones variæ. Hæc enim mellis quantitas ſufficit; cuius vicem quoque ſubeunt dactyli, penidia & amygdalæ, quorum omnium pondus eſt ℔. j. ℥. *ix.* & ʒ. *iij.* Reliquorum puluerum pondus eſt ℥ *viij* & ʒ. *vj.* Quæ omnia ſimul iuncta efficiunt ℔ *ij.* ß. Quibus, ſi libra dimidia mellis deſpumati addatur, tota compoſitio erit ℔ *iij.* ſeu ℥. *xxxvj.* ita vt ſingulæ compoſitionis vnciæ excipiant diagridij ſcripulum vnum.

Hæc mellis quantitas forſan multis non videbitur iuſta, nec pulueribus excipiendis ſatis copioſa, nec electuario ad iuſtam conſiſtentiam perducendo legitima, cum Bauderonius, artis pharmacariæ peritiſſimus, mellis ℥. *xiij.* ß. apponat: Bern. Deſſennius ℔. *ij.* Ioan. Coſtæ ℔. *ij.* & ℥. *viij.* Rondeletius ℔. vj. Verùm cùm dactyli, penidia, & amygdalæ mellis ſuppleant vicem, vt dictum eſt, quantitas eius à nobis definita, aut paulo

vberior

vberior ſat eſſe poteſt : Quæ quo magis augebitur, eo compoſiti virtus erit imbecillior.

Sunt, qui dactylos tantum aceto maceratos ponderant, alij melius eoſdem ante macerationem pondere à Meſue definito aſſumunt : deinde infundunt, poſtea terunt, & apparant eo, quo diximus, modo. Ab illis tanquam à baſi totum medicamentum nomen habet, quod nonnulli quoq; Diaturbith nominant, quod inter purgantia, quæ ipſius compoſitionem ingrediuntur, turbith maximè præpolleat, eiúſque ratione medicamentum hoc phlegmagogum eſt. *Diaturbith.*

Diaphœnicum, ſiue Confectio de Dactylis, vt à multis vocatur, clementer & tutò pituitam & bilem ducit, dolori ventriculi, colico affectui, & omnibus malis, ab humore crudo & pituitoſo natis ſuccurrit. Item & febribus complexis diuturnis & pituitoſis. *Vires.*

Qui hoc electuarium habebit, facile vtroque Indo carere poterit.

CAP. VII.

Electuarium de pſyllo, D.M.

℞. *Succorum depuratorum buglosſi,*
borraginis,
endiuiæ &
apij an.℔.ij.
ſucci fumariæ defæcati ℥.iij.
Miſce, & per diem in his macera
foliorum ſennæ ℥.j.
aniſi,
cuſcutæ,
aſari an.℥.ß.
adianti m.j.
ſpicæ nardi ʒ.ij.
Semel & ſimul ferueſiant omnia; quibus adde
violarum ℥.iij.
epithymi ℥.ij.
Parum denuò bulliant; poſtea colentur:
Colaturæ infunde xxiiij horis.

Digitized by Google

ſeminis pſylli integri ℥.iij.

Agitetur ſubinde mixtura: deinde coletur.

Huic adhuc colaturæ adde ℔.*iiij.* adde

Sachari ℔.*ij*.ß.

Coque paulò ſupra conſiſtentiam ſyrupi, in cuius adhuc calentis ℔.*v* & ℥.*v*.permiſce

diacridij triti ℥ *iij.*

trochiſcorum diarrhod.

de antiſpodio,&

de rhabarbaro an.℥.j.

trochiſcorum de berberis.

conſeruæ violarum an ℥.ß *fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

A multis quidem commendatur huius medicamenti materia ſimul congeſta,ſed à paucis laudatur ſimpliciũ, quibus conſtat, deſcripta proportio, & vix à duobus idẽ probatur conficiendi modus. Alij enim quidpiã augent, alij detrahunt: alij tantùm pondus immutant. Nos autem in huius medicamenti examine & apparatu,nullius magiſtri verba pro certiſſima lege & oraculo habentes, fatemur quidem, mentem authoris, quantum fieri potuit,ſecutos eſſe: quædam tamen ſuadẽte rationis dictamine immutauiſſe. Nã pro ſucco bugloſſi ſylueſtris, ſuccum bugloſſi hortenſis, vel potius borraginis,vt prẹſtantioris, ſubſtituimus. Pro vncia dimidia ſennæ,quæ vix quicquam notabile pollicetur, integram poſuimus. Pro tribus vnciis cum dimidia ſcammonij præparati, vncias ſolùm tres admiſimus, vt tantùm admittantur eius ſinguli ſcripuli in ſingulis vnciis compoſitionis. Sic enim ſatis validum & purgatorium iudicamus, nec diacridium in malo citonio iam coctum recoquendum putamus,ne vis eius aliquantum hebeſcat.

Adiecimus conſeruam violarum, vt vim quandam magis lenientem adipiſcatur. Aſari tantùm vnciam dimidiam, ſeu dragmas quatuor, ſic ℥. ß. depictas poſuimus: Meſue vncias quatuor. Sed credibile, illius pondus bibliopolarũ errore immutatum, qui pro ℥ *iiij.* ſic ℥. *iij* depinxerunt. Adianti penuria, polytrichum ſubſtituen-

dum eſt. Parãdi modus ex formula deſcripta ſatis patet.

Si quis autem miretur, cur Meſue venenatam qualitatem pſyllio dederit, quod tamen multa quatitate medicamentum hoc ingreditur, eíque nomen tribuit? Reſpondeo, id illi forſan accidiſſe, eíque nomen tribuit? Reſpondeo, id illi forſan accidiſſe, atque aliis authoribus multis, iíſque grauiſſimis, quibus nonnunquam aliquid præcipitanter effluit, quod poſtea ſapientiores ac doctiores facti caſtigant immutántque. Vtut ſit, in pſyllio nulla deleteria qualitas agnoſcitur, proinde rectè ad hoc electuarium accedit, quod ad multos vſus commendatur. *Nihil deleterij eſſe in pſyllio.*

Electuarium de pſyllio bilem non modò temperat, ſed purgat, febribus acutis, vt & morbis omnibus calidis, & curatu difficilibus conuenit: vertigini & his capitis doloribus, qui à calidorum humorum vel aſcenſu, vel congeſtione naſcuntur, confert, vt etiam iecori æſtuanti, vel obſtructo, & aliis affectibus ex eadem origine natis. *Facultates.*

CAP. VIII.

Benedicta laxatiua D. N. Salern.

℞ Turpethi,
rad. eſulæ præparatæ an. ℥ x.
diacridij,
hermodactylorum,
roſarum an. ℥. v.
Zinziberis,
galangæ,
caryophyllorum,
cardamomi,
amomi, vel eius defectu, acori,
piperis longi,
macis,
ſpicæ nardi,
croci,
ſeminum apij,
carui,

Digitized by Google

fœniculi,
ſaxifragæ,
milij ſolis,
aſparagorum,
ruſci
ſalis gemmei an. ℨ.j.
mellis deſpumati ℔.j. *&* ℥.viij.ß. *fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Eſulæ præparatio. Antequam Eſulæ radix teratur,& in vſum veniat,eſt, vt decet, præparanda : Maceranda nempe viginti quatuor horas in aceto : dein exſiccanda & puluerāda cum turpetho, nardo minutim ſecta, zinzibere, galanga minore & hermodactylis. His ex dimidio tritis aromata miſcenda, & ſimul læuiganda. Seorſim verò ſal, crocus,ſacharum, & ſcammonium præparatum.

Puluerum autem pondus eſt ℨ *iij.* Nam inter pulueres nec ſal, nec ſacharum numerandum, atque iſti ponderi triplum mellis deſpumati , ſeu qualitas definita , aut quod ſufficit , commiſcetur , vt conſiſtentiæ legitimæ fiat confectio, quæ quod benignè aluum ſubducat, Benedicta nominatur.

Vnde habeat nomen. Eorum autem rectè neglecta fuit opinio, qui Diagridium minuendum vel ſubtrahendum iudicarunt,ne nimis cholagogum eſſet medicamentum. Nam cùm tria in mixtione concurrant pituitam purgantia, ſcamonij definita quantitas appoſitè commixta eſt , tum in lentam turpethi vim excitet, tum vt ſimul medicamentum cum pituita,nonnihil quoque bilioſi ſucci ducat.

Facultates. Non modò autem dictos humores à prima regione corporis , ſed à renibus & partibus remotioribus expurgat, obſtructiones ſoluit, & quoſuis humores viſcidos expellit, & pituitam ab articulis deturbat.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IX.

Electuarium, ſeu confectio Hamech. Deſ. Fernel.

℞. *Cortic. myrob. citr.* ℥. ij.
myrobal. Chebulorum,
myrobal. Indorum,
violarum,
colocynthidis,
polypodij querni an. ℥. j. ß.
abſynthij,
thymi an. ℥. ß.
ſem. aniſi,
fœniculi,
roſarum rubr. an. ʒ. iij.

Tuſa omnia macerentur per diem in ℔. ij. ſeri lactis: Deinde coquantur ad ℔. j. Fricentur manibus & exprimantur. Colaturæ adde

Succi fumariæ,
pulpæ prunorum &
vuarum paſſar. an. ℔. ß.
ſacchari albi,
mellis deſpum. an. ℔. j.

Coquantur ad conſiſtentiam mellis, inſpergendo ſub finem,

Agarici &
ſennæ puluerato rum an. ℥. ij.
Rhabarbari triti ℥. j. ß.
Epithymi ℥ j.
Diagridij ʒ. vj.
cinnamomi ℥. ß.
zinziberis ʒ. ij.
ſem. fumariæ,
aniſi,
ſpicæ nardi an. ʒ. j. *fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Rectè Fernelius electuarium hoc immutauit, caſtigauit, & ſeruata ipſius virtute, vel etiam in melius mu-

Digitized by Google

rata, formam parandi faciliorem dedit. Nam, vt ait Plantius, fruſta myrobalani geminantur in decocto primùm: deinde rurſum triti, & impoſiti: & præterea Rhabarbari cocti vis perit: Caſſia & manna cum tamar-Indis coctæ corrumpuntur: Diagridij quoque coctis vis exoleſcit, nec aliis facilè commiſcetur. Sic autem in veteri deſcriptione à Meſue tradita, iubentur dicta medicamenta ſimplicia parari, & contra artis præcepta indebitè & confusè miſceri. Quapropter huius electuarij deſcriptionem ex Fernelio exhibemus multo meliorem, paratu faciliorem, & vſu feliciorem, quam prudentes Pharmacopolæ parari curabunt, & ſeruabunt in Officinis. Et licèt hoc verſificatoris cuiuſdam rythmico monitu, *non eris illuſus, teneas ſi quod tenet vſus*. Cùm tamen vſus prauus eſt, immutandus: Optima namque eſt, quæ ad melius fit mutatio.

Porrò ad huius electuarij confectionem Meſue requirit ſerum lactis caprilli, nec illius quantitatem definit Verum eius loco ſerum lactis aſinini poterit aſſumi; quod etiam ſi defuerit, vaccinum commodè ſubſtituetur, in cuius libris duabus ſimplicia macerabuntur. & coquentur, in eiſque vim ſuam deponent. In colatura diſſoluentur pulpæ paſſularum, & prunorum, mel & ſacharum, quibus addetur fumariæ ſuccus, omniáque lento igne coquentur ſupra conſiſtentiam ſyrupi, addentúrque reliqua iuxta formulam deſcriptam, paratu ſatis facilem.

Facultates. Confectio hamech purgat bilem vtramque & pituitam ſalſam: propterea morbis ab iiſdem natis confert, cancro, elephantiaſi, maniæ, melancholiæ, impetigini, pſoræ, ſcabiei, & ſimilibus affectibus cutis.

Barbitonſores ſolent omnes hoc electuarium expoſtulare, ad purgandos quoſuis venerea lue infectos, perinde ac ſi vna omnium eſſet temperies, & in omnibus vnus noxius humor. Inter illos verò, qui glorioſè magis exultant, Medicorum eloquio prudentiores & doctiores facti, materiam in hoc morbo peccantem, pro varia ſingulorum natura variam agnoſcunt.

CAP.

CAP. X.

Tryphera ſolutiua,

℞. *Diagridij Antiocheni* ʒ.x.
turpethi optimi ℥.j.ß.
cardamomi minoris,
caryophyllorum,
cinnamomi,
*macis an.*ʒ.iij.
ſantali citrini,
glycyrrhizæ raſæ,
*ſem. fœniculi dulcis an.*ʒ.ß.
acori,
*ſchœnanthi an.*ʒ.j.
corticis citri conditi,
*roſarum an.*ʒ.iij.
violarum ʒ.ij.
penidiorum ℥.iiij.
ſachari tabarzet ℔.ß.
mellis albiſſimi in ſucco pomorum bene deſpumati ℔.j.*fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Trypheræ acceptio dicta videtur contrario, quam ſe habeat compoſitio apud Meſuem, ſenſu, cuius omnes Trypheræ minimè ſunt delicatæ, vt nominis intellectio portendit, ſed & guſtu, & colore gratæ, nec viribus commendabiles. Nos exhibemus vnicam his omnibus dotibus inſignem: Gratus enim admodum eſt illius ſapor nec color diſplicet: Vires autem eximiæ, & toleratu, quibus conueniunt, faciles.

Porrò zinziber. Turpetho addi ſolitum relinquimus, quia ſimul aromata multa ſuauiora, & magis cardiaca ad illius ſtimulum & caſtigationem congeſſimus, quæ & diagridij feritatem ſimul mitigant, præſertim roſæ, violæ, nec non ſantala. quæ & aromatum calorem contemperant. Penidia potius ad leniendum, ſacharum ad ſuauitatem, & mel ad conſeruationem adduntur.

Digitized by Google

Iuxta formulam deſcriptam fideliter, vt ſolet, parauit Anton. Landæus Pharmac. Pariſienſis digniſſimus, multiſque meo conſilio, ægrotis exhibuit, qui ſine oris inſuauitate, ſtomachi ſubuerſione, ventris torſione feliciter fuerunt purgati, & ſecurè à morbis, quibus detinebantur, liberati.

Vires. Tryphera ſolutiua his potiſſimum, commoda, qui multis excrementis bilioſis, pituitoſiſque ſcatēt & qui vix medicamenta purgantia, niſi grata, ſumunt. Hæc enim confectio parum inſuauis eſt, & potenter aluum ſubducit, obſtructiones tollit, craſſos humores, lentos, & viſcidos incidendo & attenuando purgat, febribus compoſitis congruit, & his omnibus morbis, qui à pituita & bile proficiſuntur, vigentibus tamen æſtatis ardoribus minus conuenit, niſi cum decocto quodam, aut alio liquore multum refrigerante propinetur.

CAP. XI.

Diabalzemer, ſeu electuarium Sennatum.

℞. Rad. Cichorÿ,
bugloſſi,
polypodÿ querni,
corţic. radicis capparis,
graminis,
glycyrrhizæ an. ℥. ß.
paſſular. Corynthicar. ℥ vj.
adianti,
hemionitidis,
Ceterach,
cuſcutæ,
artemiſiæ,
fumariæ,
agrimonÿ,
betonicæ,
meliſſæ,
florum geneſtæ,
violarum an. m. ß.

Coquan-

Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura ad ℔.iij.
Infunde & coque

Folior. ſennæ ℥.iiij.
ſem. dauci,
coriandri an. ʒ j.ß.
ellebori nigri,
turpethi an. ℥ j.ß.
caryophyllorum ʒ.ij.

Bulliant ad conſumptionem tertiæ partis: colaturæ adde ſachari lib. j.ß. Coquantur ſupra conſiſtentiam ſyrupi: cui permiſce expreſſionem rhei electi in aqua chalybeata infuſi ℥.ß.

Sennæ puluerata ℥ *ij.*
lapidis lazuli præparati,
cinnamomi an. ℥ ß.
ſaſſafras ℥.j.
Radic. pœoniæ,
tamariſci,
epithymi,
cortic. mediæ fraxini an. ʒ.ij.
ſemin. agni caſti,
nigellæ Romanæ,
ſpicæ Indicæ, an. ʒ.ij.
anthos, ſtœchados an. ʒ.j. *fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Singulis morbis ſingula debentur præſidia, quæ quod ex diſpenſariis vulgaribus non ſuppetant, nunc ſuppeditamus, & multis affectibus, quibus ſanandis deerant auxilia, felicius auxiliamur vt Hypochondriacæ affectioni hoc medicamento, ex hypochondriacis, hiſtericis, melanagogis, & quibuſdam Indicæ lui curandæ idoneis, concinnato, quod Diabalzemer, ſeu electuarium ſennatum nominare libuit, vt cuius Senna Arabibus *Albazemer* dicta, non modò copia, ſed viribus ſit baſis. Nullum enim familiarius melancholico humori ducendo medicamentum ipſa ſenna aptius, nullum toleratu facilius. Hanc verò partim puluerată & mixtam, partim infuſam & coctam permiſcemus, cum his, quæ flatus diſcutiunt, humores attenuant,

Digitized by Google

infarctus tollunt, lienem, iecur & viſcera roborant, facultates recreant, vterum reſpiciunt, qualitatem quandam malignam obtundunt, & humores iamdiu congeſtos ſecurè propellunt, non modò melancholicos & contumaces, ſed & quoſdam lentos, pituitoſos, qui melancholicorum naturam interdum induunt, & quoſdam aſſatos bilioſos. Proinde turpethum & Rheum addidimus, vt ſimul cum humore melancholico, pituitoſus qui ſæpius adeſt, & nonnihil ex bilioſo, qui raro abeſt, educatur.

Et quia medicamentum hoc melancholico humori ducendo deſtinatur, eleborum nigrum ſelegimus, neglecto albo pituitoſo humori ducendo conuenientiore.

Modus parandi facilis eſt, cum & formula deſcriptionis illum ſatis demonſtret. Antequam tamen omnia ſimul coëant in electuarij molem, lapis lazuli ſic præparari debebit.

Lapidis lazuli præparatio.

Quantitas eius ſumantur idonea, teratur in mortario metallico, abluatur aqua communi, ſiccetur in Sole, vel cineribus calidiuſculis: denuò abluatur, & ſiccetur: rurſúſque lauetur, vt ante, donec aqua limpida remaneat, & poſtea exſiccetur: ídque non modò decies, ſed vigeſies iteretur, ſi fuerit opus: tandem abluatur in aquis cardiacis quater, quinquies aut pluries: tum exſiccatus ſeruetur ad vſum. Sic namque inimica quędam huius lapidis qualitas perit, & retinetur purgatoria. In confectione Alkermes vritur, vt pereat purgatoria, remanente cardiaca, quia tunc eſt opus.

Facultates.

Diabalzemer mirum in modum conuenit lienoſis, melancholicis, hypochondriacis, maniacis, epilepticis, ſiue febre delirantibus, paſſionibus hyſtericis, fœdis viduarum coloribus, elephanticis, & Indica lue inueterata laborantibus.

CAP. XII.

Hydragogum eximium.

℞. *radicum ireos noſtratis,*
ebuli,

graminũ,

graminis,
cortic. radic. capparis,
aſari,
carui an. ʒ. vj.
pimpinellæ,
polytrichi,
agrimonij,
ceterach,
artemiſiæ an. m. j.
florum Perſicæ m. ß.

Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura infunde & coque parum
foliorum ſennæ ℥. ij.
ſeminis dauci ʒ. ij.

In colatura ad ℔. j. adde
ſucci roſarum pallidarum ℔ ß.
ſachari ℔. ß.
mellis in decocto ℥. ij. radicis ireos cœleſtis deſpum. ℥. x.

Coquantur in ſyrupum. Cui permiſce
mannæ Calabrienſis ℥. ij.
turbith,
radicis eſulæ præparatæ an. ℥. j. ß.
Zinziberis ʒ. j.
acori,
calami aromatici an. ʒ. j.
mechoacanæ ℥. ij.
ſem. ebuli ℥. ß.
ſeminis braſſicæ marinæ ʒ. iij.
cinnamomi ʒ. ij. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Vt multæ medicamentorum compoſitiones ſine arte à multis authoribus deſcriptæ traduntur, ſic & quamplurimæ effectibus planè conſimiles. Proinde multa electuaria liquida, vt indebitè compoſita, vel parum ad affectus curandos accommodata deſpeximus, Alia verò arte & ratione melius deſcripta, & morbis quibuſdam frequentiſſimis rectè curandis idonea adiunximus; vt præter duo ſuperiora, Hydragogum hoc ele-

ctuarium, quod ab agendi præſtantia eximium nuncupauimus, in pharmacopoliis ſeruandum cupimus, vt præſto ſit ſemper his auxilium, quibus venter aquis plenus eſt, aut alia corporis pars immerſa ſero. Sæpe enim accidit, vt hydropicus ſine præſidio deſeratur, optimi medicamenti aquas ducentis penuria. Quia verò hepatis, & interdum lienis errore hydropes fiunt, multa, quæ viſcus vtrumque roborant, intemperiem emendant & obſtructiones tollunt adiunximus: Nonnulla, quæ flatus diſcutiunt, & calorem natiuum excitant ſopitum. Prætérque multa hydragoga, vt decet, caſtigata & apparata. Ordo deſcriptionis formulæ modum parandi docet.

Vires. Hydragogum eximium hydropicis tuto datur: aquas enim ac ſeroſos humores ſine violentia ducit, & ad morbos omnes ab eiſdem ortos accommodatiſſimum eſt medicamentum purgatorium.

Medicamenti ſimilis inopia plebecula Pariſienſis confugere ſolet ad quendam pſeudopharmacopolam, virgini mulierem interpolatorem, qui puluerem quendam laxatiuum ad hydropem curandum exhibet, quo vix vnus è multis millibus conualeſcit.

SECTIO II.

DE HIERIS.

COmpoſitiones quædam purgatoriæ ab antiquis Græcis Hieræ hoc eſt, ſacræ, & propter inſignes effectus, magnæ dicuntur: Magnis enim viribus pollent, & magnis in morbis ſæpe feliciter dantur. Sunt autem ſic denominatæ confectiones vulgatiſſimæ, & ad medicos vſus commendatiſſimæ, præſertim quæ à commendatiſſimo authore inuentæ ſunt, ac celebratæ, vt:

CAP.

Digitized by Google

CAP. I.

Hiera Picra, ſeu Dialoë Galeni.

℞.*Cinnamomi,*
macis,
aſari,
ſpicæ nardi,
croci,
maſtiches,
iunci odorati an. ℨ vj.
aloës non lotæ ℨ. C. *ſiue* lib. j. & ℥ ß.
mellis optimi deſpumati tripium, ſeu lib. iij.
Miſceantur ſimul in Electuarium.

COMMENTARIVS.

Hæc Hiera à Galeno eius authore, Picra, hoc eſt, amara dicitur, propter aloën à qua baſim & purgatricem vim habet. Vetus autem cõpoſitio retinetur præter xylobalſamum, quod vix reperitur, cuius loco macim, conſilio Fernelij ſubſtituimus, & pro floribus iunci odorati, qui nobis non ſuppetunt, iuncum ipſum: Sicque quantitas à Galeno, *c.2. li.8 comp.med.loc.* expetita habetur eorum, quæ cum aloë miſceri iuſſit ipſe, vel potius Andromachus qui aloëm etiam lotam expetiuit: illota tamen nunc & rectè ponitur.

Hæc fuit Hiera picra vſitatiſſima Romæ, præter alias duas, quibus interdum Galenus vtebatur *c.14. li.6. de ſan.tuend.* ſed quarum exoleuit vſus, & quibus pro re exigente aliquid detrahebat, vel adiiciebat, vel immutabat.

Remanſit autem hæc hucuſque integra, præter lignum balſami, quod multi auferunt, nihil ſubſtituentes: Alij ſurculos lentiſci, alij carpobalſamum, quod æquè rarum eſt, ſubſtituunt. Macis optimè ſuccedit illi, vel calamus aromaticus, atque alterutro parata Hiera, xylobalſami loco, nihil erit inefficacior. Eius autem Galenus perhibetur author, quod eam potius celebrarit, quàm inuenerit. Parandi modus facilis eſt. Seorſim primum terenda maſtiche, aloë, crocus: deinde reliqua.

Digitized by Google

Tum mixta, miſceantur denuo expumato melli, vt omnia coëant in electuarij ſpiſſitudinem.

Qualitates. Hiera picra à Galeno celebrata facultatibus multis inſignibus efficax eſt: Calefacit enim, incidit, attenuat, ſiccat, terget, obſtructiones tollit, humores biliofos, pituitoſóſque, craſſos, & lentos expurgat: Affectibus ventriculi, meſenterii, hepatis, capitis & iuncturarum mirè confert. In qualibet vncia compoſitionis ponuntur aloës ℈.ij. & ℥.j.ß. Et pulueris reliquorum ſimplicium ℥.xv.

CAP. II.

Hiera Picra cum Agarico.

℞. *Puluer. hiera ſimplicis ſine aloë,*
agarici troſchiſcati an. ℥ß.
aloës non lota ℥.j.
mellis deſpumati triplum, ſeu ℥.vj.
Ex arte fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Duobus conſtat hæc hiera medicamentis purgantibus benignis, altero cholagogo, nempe aloë, altero phlegmagogo, videlicet agarico. Sat enim non eſt, vni cum honorem noxium foras propellere, cum duo obſunt, & morbum quendam committunt, vel fouent: Tunc enim ad intemperiem mixtam medicamento mixto, ſeu qualitatibus multis compoſito eſt opus. Quia verò ſæpius Hiera picra Galeni datur affectibus ventriculi & cerebri, in quibus partibus rarò ſolitaria bilis aggreditur, ſed ſimul pituitæ plurimum vel craſſæ vel tenuioris: Proinde cùm ex illis humorem vtrumq; trahere conſilium erit, optimè hiera cum agarico imperabitur, à quo cognomen habet. Paratur verò vt præcedens, cuius ſæpe puluis ſeruatur in Pharmacopliis, eíque opportuno tempore, vel aloë tantùm cum melle additur, vel ſimul agaricus, prout hanc, vel illam parare conſilium erit.

Vires. Quæ autem cum agarico paratur, ad multa vtilis eſt: pituitam

pituitam enim quamlibet educit, ſed præſertim craſſam ac viſcidam, & bilem putrem: humores adhuc incidit, infarctus tollit, meſenterium exonerat, ventriculum purgat, appetitum reſarcit, coctionem iuuat, è cerebro noxios humores educit, & confert epilepſiæ, vertigini, & ſopori vigilanti.

CAP. III.

Hiera Pacchij. D. Scribon.

℞. Stœchados,
marrubij,
chamedrios,
agarici,
colocynthidis an. ℥. x.
opoponacis,
ſagapeni,
ſem. petroſelini,
ariſtolochiæ rotundæ,
piperis albi an. ℥. v.
cinnamomi,
ſpicæ nardi,
myrrhæ,
folij
croci an. ℥. iiij.
mellis deſpumati triplum, ſeu ℔. iij.
Miſce vt artis eſt, & fac electuarium.

Commentarius.

Hieram hanc Oribaſius *lib. 3. Synopſ.* tribuit Ruffo; Paulus *cap. 7. lib. de re medic.* Archigeni; Scribonius Largus Pacchio. Is tamen non fuit primus author, ſed prudens celebrator, qui cùm ex ea plurimum lucri faceret, tanquam ſecretum quoddam non reuelandum eam apud ſe vſque ad interitum ſeruauit. Eo mortuo delata eſt iuxta formulam deſcriptam ad Tiberium Cæſarem, à quo Scribonius habuit, quam ante nulla arte extorquere potuerat. Aëtius *cap. 114. tet. 1. ſer. 3.* modò hierã Archigenis, modò Antiochi nominat. Nos verò

à præcipuo illius comprobatore Hieram Pacchij nominamus. Sic autem paratur.

Præparatio. Sarpagenum, opoponax, & myrrha integra nocte macerantur in hyromelite, aut vino potius quàm aceto: Dein colo forti traiiciuntur, vt ſordes omnes,& pars impurior ſecernatur: Poſtea melli deſpumato commiſcentur, vna cum reliquis ſimplicibus pulueratis. Seorſim verò teritur crocus, vt & agaricus,& colocynthis,cui inter puluerandum gutta quędam olei permiſcenda,ne vis eius exhalet, & facilius teratur. Eius autem pulpa tantùm ſumenda, & praſſium ſeu marrubium album potius quàm nigrum. Sunt, qui polium, non folium ſumunt; folium tamen apud Scribonium legitur non polium,quod ſanè illius defectu rectè ſubſtituetur.

Qualitates. Hiera pacchij ad plura vitia efficaciter datur, inquit Scribonius *c. 23. ar. 92. li. de comp med.* Sanat enim epilepticos,furioſos,vertiginoſos,cephalalgicos,ſuſpirioſos,anhelos, comatoſos,incubo,& aliis diuerſis oculorum,aurium & capitis affectibus obnoxios. Stomachũ quoq; optimè purgat, affectiones hepatis emendat, lienis ſaburram tollit,illiúſq; duritiem minuit,inteſtinorum morbis auxiliatur, futuras aut iam factas in illis partibus vomicas aut diſcutit, aut celerius aperit, & menſtrua his mulieribus mouet, quæ difficillimè purgantur.

CAP. IV.

Hiera Diacolocynthidos magiſtralis.

℞. *Pulpa colocynt.* ℥.j.
agarici,
elabori nigri an. ℥.ß.
aloës ʒ.x.
diagridij,
polypodij,
maſtiches,
opoponacis,
bdellij,
ſagapeni, an. ʒ.ij

radic.

radic. enulæ campanæ,
cyperi,
angelicæ,
caryophillorum,
cinnamomi,
macis,
baccarum lauri,
granorum iuniperi,
cardamomi,
maioranæ,
ſtœchados,
croci,
ſpicæ Indicæ an. ℥. j.
roſarum ℥. iij.
mellis deſpum. ℔. j. ß.
miſce, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Nihil æquè confuſum eſt in Pharmacopœorum Diſpenſariis atque Hierarum deſcriptio, quas quiſq; ad libitum variè & nominat, & immutat. Eandem enim ſæpe triplici nomenclatura deſignatam videmus, vt illam, quæ modo Hiera Pacchij, modo Archigenis, modo Ruffi, modo etiam Diacolocyntidos nominatur: Et aliquando tres multum inter ſe differentes, eadem voce deſignatas comperimus, vt Hieram Diacolocynthidos, quæ alio modo à Meſue, alio à Nicol. Myrepſio, alio à Fernelio deſcribitur. His verò omnibus Hieram Pacchij præferimus, vt meliorem, quam magiſtralem nuncupamus. Sic enim ab illius baſi, & viriũ præſtantia optima ratione nominatur. Et qui hanc habebit, aliis omnibus, quæ colocynthida capiunt, à veteribus deſcriptis carere facilè poterit. Quæ tamen à Pacchio deſcribitur, cum benignior ſit, poterit quoque haberi. Parandi modus ſic eſto.

Opoponax, bdellium & ſagapenum per noctem, aut diem integrum macerentur in aceto potius, quam vino; propter ſimplicium, quæ ad compoſitionem accedunt, calorem; Dein optime colentur, & ſuper cine-

res calidos acetum reſoluatur. Purgantia ſeorſim puluerentur, & olei amygdalini parum colocynthidi adhibendum, ne lateſcat inter terendum. Tum reliqua ſimplicia, primùm duriora; poſtea aromata; Tandem omnia melli deſpumatò permiſceantur in legitimam ac hieris debitam ſpiſſitudinem.

Hiera Diacolocynthidos magiſtralis eximiam habet vim, ad capitis ventriculi, & abdominis morborũ curationem, quos humor crudus, pituitoſus, craſſus, aut melancholicus committit. Maximè autem apoplexiæ, comati, lethargo, paralyſi, epilepſiæ, incubo, aſthmati, colico dolori, & melancholiæ hypochondriacæ conuenit, atque omnibus ventris affectibus, qui à pituita vitrea, aut gypſea proficiſcuntur, vel qui modò quocunque habetem habent ſimul motum & ſenſum, vel alterutrum tantum.

SECTIO III.

DE ELECTVARIIS SOLIDIS ET TROCHISCIS purgantibus.

QVi Antidotaria, ſeu Diſpenſaria vulgò dicta componunt, vel veriùs tranſſcribunt, multũ ſibi laudis deberi putant, ſi medicamẽtorum, etiam nulla arte & ratione deſcriptorum farraginem, à quibuſuis authoribus depromptam congerant. Nos verò non modo ſelectiora, ſed ex ſelectiſſimis, quæ optima ſunt, & vſu longo cõprobata damus. Quibus nonnihil, prout ſuaſit ratio, vel addidimus, vel etiam detraximus, vt nimis rara, aut inutilia, aut incognita, non modò recentioribus, ſed etiam authoribus primis. Rarò enim non contingit, vt viri grauiſſimi ex aliorum tantùm relatu multa dicant & ſcribant. Et quæ malè audierunt, vel non norunt, pro veris vt habeantur, in lucem edunt & defendunt. Pauciora autem medicamenta

menta ideo hac in officina deſcribo, quod legitimam illorum compoſitionem, compoſitionis modum, illuſtrationem & facultates oſtendam.

CAP. I.

Electuarium Diacarthami, ſeu Diacnicu. Deſ. Arnaldi Villanouani.

℞. *Medul. ſem. carthami,*
hermodactylorum,
pul. diatragachanti frig. an. ʒ. an. ℥. ß.
turbith ʒ. vj.
zinziberis,
manna granata an. ʒ. ij.
Diagridij ʒ iij.
ſachari candi,
carnis citoniorum conditorum,
mellis roſati an. ℥. j.
ſachari albiſſ. ℥. iij. ß. fiat ex arte electuarium ſolidum tabulatum.

COMMENTARIVS.

Æquè vt vſualis, ſic controuerſa Diacarthami deſcriptio, quam vix eandem apud duos authores inuenias, cùm & trifariam à Iouberto deſcriptam habeas, Vnica tamen aliis melior, & certior, tutior quàm ſcilicet ratione & vſu longo plures comprobarunt, cuiuſmodi eſt, quam à N. Præpoſito mutuati ſumus, licet paulo aliter ab Arnaldo Villanouano, primo illius authore deſcripta comperiatur.

Nomen autem aſſumit à Charthamo, quod baſis locum tenet, licet turpethum exuperet copia & viribus, imbecillior namque vis carthami purgatoria, quam turpethi. Vtriuſque qualitas intenditur zinziberis adiectione. Diagridium & hermodactyli ſimul in compoſitione non tantum pituitam, ſed & bilem ab arti-

culis detrahunt. Caſtigatur illorum effera qualitas carne citoniorum condito. Manna, diatragacantum & ſacharum ponuntur ad leniendum, contemperandum, pituitam detergendam & mouendam : mel ad conſeruandum.

Sic verò paratur Diacarthamum. A cortice primum purgatur ſemen carthami, deinde teritur; poſtea puluerantur, zinziber, turbith, & hermodactyli : tum diagridium & ſacharum candidum : deinde citoniatum. Tandem ſacharo ad electuarii ſolidi conſiſtentiam cocto, & adhuc calenti, mel, manna, & cydoniatum permiſcebuntur, & poſtea pulueres, vt fiat electuarium ſolidum, in tabellas, lozengias vulgò dictas, diſciſſum.

Facultates. Electuarium diacarthami frequenti eſt in vſu, & ferè in omnibus Pharmacopoliis præparatum ſeruatur. Humores pituitoſos valenter purgat, non ſolùm à ventriculo & meſenterio, ſed etiam è partibus remotioribus, ſi copia paulo maiore ſumatur. Nonnihil quoque ex humoribus bilioſis detrahit. Proinde non tantùm febribus quotidianis, & merè pituitoſis prodeſt, ſed etiam complicatis, & quæ ab humorum diuerſorum mixtura exoriuntur.

CAP. II.

Electuarium de ſucco roſarum.

℞. *Succi depurati roſar. rubr.* ℔. j.
ſachari ℔ j. ß.
Percoque in electuarium ſolidum, cui adde
trium ſantalorum an. ℥. ß.
maſtiches ʒ ij. ℈ ij.
corticis citri ſicci ʒ j.
caphuræ ℈. j
Diadrigij triti ʒ. xj.
Ex arte fiat electuarium, in tabellas concinnatum, quarum ſingula pendeant ʒ. j. ß. *aut* ʒ. ij *tantum.*

Com-

COMMENTARIVS.

Non is, qui ad oſtentationem immutare vetera, aut nouam promulgare deſiderem, ſed ſi quæ præter rationem acta recenſentur, aut ſcripta leguntur. Is ſum ego, qui meam de his liberè ſententiam feram: cuique enim philoſophari conceſſum eſt, & de rebus cognitis ſententiam ferre.

Cum autem electuarium de ſucco roſarum, à Nic. Myrepſio deſcriptum, à Nic. Salernitano diſcerptum, à recentioribus varie conſutum, & mele concinnatum compererim, quæ pondere maiore, ponuntur, minuere, quæ minori augere, & quæ inepte, immutare non verebor. Omnium autem pondus conſulto immutaui: Succi enim roſarum quantitas cum nulla ratione debeat eſſe par ſacharo, recte quidem eſt imminuta, auctum verò ſacharum; libra namque ſachri citius & facilius coquetur in ſyrupum, vel electuarium, cum ſucci roſarum libra dimidia, quam cum integra, nec tamen vires habebit multo inefficaciores, aut minus roborantes.

De ſantalorum quoque pondere aliquid detractum eſt, & exigua corticis citri ſicci portio ſubſtituta, partim ad odoris & ſaporis maiorem ſuauitatem, partim ad putredinem arcendam, & membra vitalia recreanda. Caphuram nonnulli relinquunt propter grauem odorem: ego multum probo, quod ſuo halitu & electuario gratiam conciliet, & qualitate permeante efficaciam maiorem. *Spodium Arabũ ſictitiũ eſt.*

Loco vero Spodij, quod non habetur, vel Antiſpodij vulgaris, ſeu eboris vſti, quod male ſubſtituitur, maſtichem ſubſtitui ad ventriculi robur & Scammonij caſtigationem. *Ebur vſtus non eſſe ſpodium.*

Male verò Ebur vſtum Spodium vocatur, & inepte prefictitio Arabum ſpodio ſuccenturiatur: quicquid enim pharmacopœorum familia credat, vnicum tantum eſt ſpodium, nempe pompholix, ſeu ſpodiũ Græcorũ, quod neutiquam intra corpus ſumitur: imperite ſiquidem Arabum interpretes pro Tabaxir ſpodium, pro ſpodio ebur vſtum dederunt. Nam Tabaxir eſt ſuccus, liquórve cõcretus arborum quarũdam, ſiue arun- *Spodium eſſe ſaltẽ vnum, & quod nam ſit. Tabaxir quid.*

dinum craſſiſſimarum & prægrandium, quæ aliquando flantibus ventis ex mutuo colliſu conflagrant: Ex iſtóque incendio ſuum mendicauit ſpodium Auicẽna, vel potius ex Tabaxir, infidus illius interpres Cluſius ſpodium fecit ſuum. Verum nec Tabaxir ad nos ex India defertur, nec cannarum vſtarum cineres ex Arabia. nec ſi adueherentur, magni eſſent in medicina vſus: Nec præterea ebur prudenter ſubſtituitur crematum. Proinde vel relinquendum, vel medicamentum aliud ſubſtituendum, quod parando medicamento ſit congruum.

In vulgari autem deſcriptione maior diagridij quãtitas ponitur, vt ℈.xxxvj. aut paulo plus, pro ſingulis vnciis compoſitionis. In noſtra verò emendatiore dragma tantum dimidia ad vncias quaſq; accedit, adhucque medicametum ſatis validum ac potens remanet, vt ſolito more calcar purgantium queat nominari, quod ſcilicet parua mole vires habet efficaciſſimas.

Parandi modus idem eſt cum diacarthamo, atque is ex deſcriptionis formula ſatis innoteſcit. Sunt, qui ſuccum roſatum tantummodo diſtillatum aſſumunt, in quo gummi tragacanthum macerant, mucaginémque extrahunt ad pulucrum comprehenſionem, & electuarij ſolidi concinnationem. Ego mallem in balneo Mar. ſuccum inſpiſſare in Rob ſpiſſitudinem, quo pulueres non malè queunt concorporari. Si qui velint pro diagridio ſcammonium non preparatum ponere, quantitatem ſucci roſarum ſolitam poterunt ratione quadam relinquere.

Vires. Electuarium de ſucco roſarum mere cholagogon eſt, atque potenter flauam bilem educendo his affectibus congruit: & vtiliter datur, qui ab eadem materia proficiſcuntur.

CAP. III.

Electuarium de citro ſolutiuum.

℞. *Corticis citri conditi,*
conſerua florum violarum,
conſerua bugloſſi,

pul-

pul. diatragacanthi frigidi,
diagridij an. ʒ. ß.
turbith ʒ. v.
zinziberis ʒ. ß.
foliorum ſennæ ʒ. j.
Sem. fœniculi dulcis ʒ. j.
ſachari albiſſimi in aqua roſarum ſoluti, & ex arte
cocti ℥. x. fiat electuarium ſolidum.

Si cui minus arriſerit hæc à nobis ſic reſtituta deſcriptio, & antiquior à magiſtro Stephano Arnaldo primum inuenta, & à Guidone Cauliaco celebrata magis probetur, ſic iuxta eorum mentem parabitur.

Antiqua deſcriptio.

℞. *Conſeruæ violarum,*
florum borraginis, an. ʒ ij.
radicis bugloſſi,
corticis citri conditi an. ʒ. j.
zinziberis ʒ. ß.
pul. diatragacanthi frigid. ʒ ij.
diagridij ʒ. iij.
turbith ʒ. iiij.
ſennæ ʒ. v.
panis ſachari ℥. x fiat electuarium in tabulis,
ponderis ʒ. ß. quæ eſt iuſta doſis.

COMMENTARIVS.

Electuarium de citro laxatiuum, catholicum, ſeu vniuerſale catharticum eſt: Bilem enim vtramque & pituitam ſatis potenter, ac ſine moleſtia trahit, præſertim quod ſecundum priorem deſcriptionem à nobis emendatam paratur, in qua ſingula purgantia ſuū habent caſtigatorium: ſenna fœniculum; turpethū zinziber; diagridium corticem citri conditum, conſeruas, & aquam roſaceam, in qua coquitur ſacharum. Quæ omnia cor & facultates roborant, & ſimul dicta purgantia mitigant. Puluis diatragacanthi ponitur ad leniendum, ſacharum ad detergendum, leniendum & conſeruandum.

Porro quantitatem & corticis citri quadruplo pondere poſuimus, tum quia compoſitionis baſis eſt, tum

quia parte corporis principatũ tenentes recreat. Diagridij quoque copiam augere fuit æquum ad reliquorum proportionem: alioquin vis purgatoria, quæ iam erat imbecilla, aut non ſatis potens, conſeruarum incremento, & impotentior multo, & imbecilior remanſiſſet. Rectè ergo medicamenti baſis, roborantia, purgantia & caſtigatoria, ea, qua ſunt à nobis deſcripta, vſus facilis, ſic tutiſſimus & probaſſimus.

Debet autem coqui ſacharum paulo infra conſiſtentiam electuarij ſolidi, propter nimiam puluerum quantitatem.

Vires. lectuarium de citro ſolutiuum ob multiplicem illius vim purgatoriam, multi eſt vſus. Febribus enim tertianis & hemitritæis valde confert, ſtomachum optime purgat, prauam colluuiem in vtroque hypochondrio ſtabulantem expellit, cibi faſtidium tollit, malum corporis habitum emendat, cor & ventriculum roborat, & viſcerum excrementitiam humiditatem abſumit.

De Trochiſcis libro ſequenti differere propoſuimus, vt qui roborantes fere ſint, vel alliotici, ſeu alterantes, paucis quibuſdam exceptis, iiſque purgantibus, de quibus hac in ſectione & ſerie breuiter nunc agere noſtra methodi ratio ſuadet.

CAP. IV.

Trochiſci de Rhabarbaro.

℞. *Rhabarbari boni ʒ.x.*
ſucci eupatorij,
amygdalar. amararum an. ʒ.ſs.
roſarum ʒ.iiij.
ſpica Indica,
aniſi,
rubia tinctorum,
abſynthij,
aſari,
ſem. apij an. ʒ.j.
formentur in arte trochiſci ʒ.j. pondere.

Com-

COMMENTARIVS.

Rarò pauci reperiuntur in officinis eiuſmodi paſtilli, quibus dum opus eſt, ſolent Medici rheum aſſumere, & aliis ſimplicibus propoſito ſcopo idoneis permiſcere. Prudentes tamen pharmacopœi, nec auaritiæ nimium dediti illis non carebunt, quorum ſcilicet optima eſt deſcriptio, & ſalutaris vſus.

Vt autem rectiſſimè parentur, rheum & aſarum tenuiſſimè læuiganda ſunt, vt facilius hepatis ſinus, meſenterij anfractus, & vteri, renúmque vias peruadere queant, reliqua quoque tenuiter pulueranda: deinde cum eupatorij ſucci quantitate ſufficienti fiat maſſa molliuſcula, de qua formentur trochiſci cuiuſuis figuræ. Si ſuccus Eupatorij definita quantitate pulueribus excipiendis non ſufficiat, augendus, vt omnia ſimul facilius ſubigantur. Concinnati trochiſci exſiccandi, & ſeruandi ad futuros vſus. *Parandi modus.*

Trochiſci rhei valent ad frigidos, bilioſóſque iecoris affectus, ad eius obſtructionem, dolorem, tumorem, & deprauatam actionem. Hydropi quoque vel præſenti, vel imminenti proſunt, & morbo regio, ſeu ictero. *Vires.*

CAP. V.

Trochiſci de agarico D. Galeni.

℞. Agarici albiſſ. ſcalpro tenuiter comminuti ℥. ij. aut quantum voles: macera in vini albi, in quo fuerit Zinziber infuſum, quantitate ſufficienti, & fac maſſam mollem, & ex ea trochiſcos: qui exſiccati denuò puluerentur: eodem vino ſubigantur in paſtam: ex qua rurſus trochiſci formentur, ſiccentur, ſeruentur.

COMMENTARIVS.

Vario modo apud Meſuem præparatur agaricus, *libro de ſimplicibus*, cum mulſa, cum oxymelite ſcillitico, cum ſali gemmeo, cum ſero lactis, cum dauco, & aliis ſimplicibus.

Galenus minori, faciliori, & commodiori apparatu in trochiſcos effingit, in arte pharmacaria vſitatiſſimos, quos hic deſcribimus, & tanquam præſtantiores magis probamus. Nonnulli ſalem gemmeum permiſcent, vt ſuo, inquiunt, pondere, agaricum ad fundum ventriculi delabi cogat, vt ſua abſterſoria facultate purgationem iuuet,& vim illius tardam excitet; zinziber tamen ſufficit cum vino,non modò ad vomitoriam qualitatem arcendam, ſed ad pigram vim purgatricem excitandam, lentos & craſſos humores attenuandos & incidendos,atque è partibus remotioribus atrahendos. zinziber autem & ſua partium tenuitate perſtructa viſcera agaricum defert, & ſuo calore vim purgatoriam iuuat,& aromaticitate ventriculum,cor,& partes nobiles recreat, quemadmodum & vinum, quod ſua adhuc ponderoſa ſubſtantia agarici cohibet lenitatem: cuius ratione ad fundum ventriculi pigrè delabitur, atque ſupernatans per vomitum aliquando ſolus, interdum cum humoribus excluditur.

Vires. Trochiſci de agarico pituitoſum humorem non tantùm è prima regione corporis purgant,ſed etiam è partibus longius diſſitis, ſi maiore copia ſumantur.

CAP. VI.

Trochiſci Albandal. D.Meſ.

℞. *Pulpa colocynthidos à ſeminibus mundata ℥.x. incidantur & fricentur manibus cum olei roſati ℥. j.*
gummi Arabici,
tragacanthi,
bdellij an.ʒ.vj.
macerentur tres aut quatuor dies in aqua roſarum, vt perfectè liqueſcant: deinde cum pulpa dicta, & parte iſtius mucaginis fiant trochiſci,qui in vmbra ſiccati, denuò terentur, & cum reliqua mucagine rurſus fiant trochiſci, iterum ſiccandi & ſeruandi.

Con;

COMMENTARIVS.

Trochiſci colocynthidos, ſeu Alhandal, vt loquuntur Arabes, vtiliter iniici poſſunt in omnes compoſitiones, quæ colocynthidem recipiunt: Eam enim ſimplicem, aut non caſtigatam ſumere moleſtum eſt, præparatam & trochiſcorum forma, vel alia concinnatam, vt conſuetum, ſic tutum. Sic enim præparata medicamentorum aliorum compoſitiones ingreditur, quorum virtutem acuit; vnde validius pituitam, aut alios humores craſſos, lentos, & viſcidos educunt.

Vt autem rectè prædicti trochiſci fiant, eligenda primùm pulpa colocynthidos albiſſima & leuis, quæ non modò forficibus incidenda, ſed etiam tenuiſſimè pulueranda: nam craſſius trita & intro ſumpta dyſenteriam ſæpe mouet, abraſis inteſtinis ab illius portiuncula ilei gyris & anfractibus ſtabulante. In veteri Meſues codice pulpæ colocynthidis ʒ. x. tantùm ponuntur. Verum locus erroris ſuſpectus eſt, & pro ʒ. x. ℥. x. ponendæ, alioquin olei roſati quantitas minuenda, nec non bdellij, & aliorum gummi, quorum ſingulorum ʒ. ij. tantùm ſufficiunt ad mucaginem, decem vnciis colocynthidos ſemel atque iterum excipiendis deſtinatam.

Trochiſci Alhandal potenter viſcidam pituitam, & ſuccos omnes glutinoſos purgant: Proinde multum conferunt colico dolori à pituita vitrea & lenta nato, apoplexiæ, vertigini, epilepſiæ, aſthmati, morbis frigidis, & arthriticis, qui vix medicamentis communibus cedunt. *Facultates.*

De aliis trochiſcis alterantibus & roborantibus *libro ſequenti*, ſupereſt, vt alia purgantia ſolida, nempe catapotia deſcribamus.

SECTIO IV.

DE PILVLIS.

SVperioribus ſectionibus electuaria tam liquida, quàm ſolida omni & morbo & cauſa morbifica accommodata dedimus. Nunc vt idem præſtemus in deſcribendis catapotiis, ſeu pilulis, quas pleriq; medicamentis quibuſlibet præponunt, methodi noſtræ ſuadet ratio. Ab his autem auſpicabor, quæ inter purgantia ſolam aloëm recipiunt, dein quæ aloëm & aggaricum: tum quæ cum vtroq; rheum, poſtea quæ ſennam: tandem quæ turpethum, aut diagridiũ, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, deſcribam. Ab aloë verò ducitur initium, quod ſit non ſolùm baſis ferè omnium catapotiorum, ſed quod viſcera partéſque nobiles recreet, & vix alio modo ſumi poſſit: quæ enim valde amara ſunt, vt aloë, & ingrata, cum difficillimè forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma dari ſolent, vt faciliùs deuorentur, vt cap.14. lib.3. Inſtitut. demonſtrauimus.

CAP. I.

Pilulæ ſtomachicæ, vulgò ante cibum. D. Meſ.

℞. *Aloës optimæ ℥. vj.*
maſtichæ,
roſarum, an. ℥ ij.
Cum ſyrupo roſato, vel abſynthij, fiat maſſa molliuſcula.

COMMENTARIVS.

Omnes pilulæ, quæ aloëm, vel rheum tantùm, aut vtrunque ſimul inter purgantia admittunt, & clemen-

ter purgant, quæq; humores tantùm è prima regione trahentes, ſtomacho proſunt, Stomachicæ vocantur, vel pilulæ ante cibum, quod quauis diei parte, paulò ante paſtus, tuto ſumi poſſint: cuiuſmodi ſunt pilulæ de aloë roſata, quæ fiunt ex eadem in ſucco roſarum nutrita, & cum vino in maſſam coacta. Vt etiam pilulæ Scaligeri, Ruffi & de hiera. Vſitatiſſimæ tamen cum ſint, quas dedimus, & quouis tempore paratu facillimæ, hæ tanquam regula omnium ſtomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis aſſeruari. Verùm parua quantitate tantùm parandæ ſunt, vt recentes ſemper habeantur. Diutius enim aſſeruatæ nimium exſiccantur, earúmq; virtus hebeſcit. Debet verò Maſſa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui: deinde in vaſe ſtanneo optimè clauſo reponi.

Pilulæ omnes, & reliqua purgantia, dari minimè debent, niſi ventre exinanito: præſertim verò, quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debẽt, Quæ longè ante, & poſt paſtum, vt poſt primum ſomnum commodius & vtilius ſumuntur. Stomachicę non item: ſat enim eſt, ſi ſumantur hora vna ante ientaculũ, vel alium paſtum, vt blandè ſubducatur aluus & pituita quædam, aut alia praua colluuies in ventriculo & vicinis partibus contenta expurgentur: quam quidem omnes ſtomachicæ blandè educunt, ſtomachum roborant, & appetitum reſarciunt, vel ſopitum excitant.

CAP. II.

Pilulæ Ruffi, vulgò peſtilentiales, ſeu communes.

℞. Aloës optimæ ℥.ij.
myrrhæ ℥.j.
croci ℥.ß.
cum oinomelite optimo, fiat maſſa mollis.

COMMENTARIVS.

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præ-

ter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à multis variè mutantur. Sunt, qui myrrhæ tertiam partem adiiciunt; alij tantùm quartam: quidam octauam: nonnulli crocum & myrrham æquali pondere commiſcent: alij mediam tãtùm pertem croci ad myrrham adiiciunt, vt myrrhæ ad aloëm, vt nos in hac deſcriptione, Medicorum celebriorum ſententiam ſecuti, fecimus.

Horum autem catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quod potionem, inquit, quàm piluſas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. *c 36. li. 2. de morb. pop.* liquet. Hic ſanè medicamentum quoddam ex aloë, myrrha, & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis, deſcribit, potúmque nominat: fabę tamen magnitudine exhibet, quæ rerum potulentorum menſuræ repugnat, ſolidarum conuenit: ideóq; Ruffum poſterior ætas illarum eſſe primum authorem non ſine ratione credit. Pro vino aromatico oinomel generoſum ſubſtituimus, pulueribus excipiendis maximè idoneum. Si enim ſolo vino recipiantur, maſſa hinc ſubacta, breui duritiem pene lapideam nanciſcetur. Syrupus quoque de abſynthio illis admittendis multum aptus erit.

Qualitates. Pilulæ Ruffi peſtilentiales dicuntur, quod peſti conveniant, ſed potius arcendæ & præcavendæ, quàm curandæ. Ratione enim aloës corpus ab excrementis liberatur, per myrrham à putredine vindicatur, à croco cor & facultates vitales recreantur. Peſti tamen factæ parum proſunt, vt quæ medicamenta magis cardiaca, valentiora, & alexipharmaca ad ſui curationem poſtulet.

CAP. III.

Pilulæ maſtichinæ.

℞. *Maſtiches* ℥. ß.
aloës ℥. x.
agarici ℥. ij.
Confice cum hydromelite vinoſo, & fiat maſſa mollis.

Con-

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes, quæ maſtichen excipiunt, Meſue ſtomachicas appellat, quarum non ipſe ſolum varias deſcriptiones exhibet, ſed etiam qui poſt illum ea de re ſcripſerunt, & Antidotaria promulgarunt, modò aloës, modò agarici, modò maſtiches pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Vſitatior & tutior eſt deſcriptio, quam hic damus, cui diamoſchi parum addatur, erunt pilulæ de aloë lota iuxta vulgarem editonem. Parandi modus facilis eſt. Debet verò agaricus trochiſcatus ſumi, poſtea teri, vt & reliqua, nempe aloë & maſtiche, atque cum hydromelite aptius, quàm cum vino ſubigi, tum ad efficaciam, tum ad conſeruationem. *Pilulæ de aloe lota.*

Petrus de Abano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe aloë, nomen non dedit, ne ſimul eiuſdem nominis catapotia multa ac diuerſa deſcriberentur.

Pilulæ maſtichinæ ſtomachum blandè purgant, optimè roborant, totius abdominis excrementitios humores ſine moleſtia detrahunt & expellunt, doloribus capitis profunt, & vteri affectibus multis. *Vires.*

CAP. IV.

Pilulæ de tribus ſolutiuis.

℞. Rhabarbari,
aloes,
agarici an. ℥iij.
Trita excipiantur ſyrupo roſarum pallidarum, & cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc catapotia de tribus ſolutiuis, quod tria tantùm ſimplicia purgantia admittant: Syrupus roſarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem eſt, ſed ſimplex medicamentum non dicitur.

Digitized by Google

Stomachicæ quoque ſunt hæ pilulæ, licet paulò vaſidiores ſuperioribus, propter agaricum; qui ſi trochiſcatus ponatur, vt certè debet, vim incidendi & attenuandi maiorem habebunt,& minus vomitoriam. Parandi modus facilior eſt, quàm vt nos moretur.

Vires. Humores bilioſos, & pituitoſos, craſſos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à meſenterio perbellè purgant ſtomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector.

CAP. V.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij, ſeu Catholicæ.

℞. Aloës optimæ ℥.ij.
rabarb. electi ℥.j ß.
agarici trochiſcati,
fol. ſennæ mundat. an. ℥.j.
cinnamomi ʒ.iij.
zinziberis ʒ ij.
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
ſpicæ nardi,
maſtiches an. ʒ.j.
Cum ſyrupo violato ſubactæ cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Egregiam his cataporiis non iniuſtè denominationem dedit author, vt quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Poſſunt quoque dici pilulæ Catholicæ, vt quæ & vniuerſos humores, & ab vniuerſis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum doſi paulo vberiore, à partibus quoque longius diſſitis.

Quædam eiuſdem nominis deſcribuntur à Nic. Præpoſito, quæ quod pluribus conſtent, & efficaciæ ſint minoris, rarò parantur.

Vires. Pilulæ Imperiales Fernelij omnia viſcera infarctu libe-

liberant, purgant, roborant, & humores quoſuis noxios & obuios educunt, omniúmque partium nutritiuarum œconomiam iuuant.

CAP. VI.

Pilulæ de eupatorio maiores D. Meſ.

℞. *Myrabolanorum citrinorum,*
ſuccor. eupatorij,
abſynthij an. ʒ.iij.
rhabarbari ʒ.iij.ß.
maſtiches ʒ.j.
croci ʒ.ß.
aloës ʒ.v.
Succi, vel potius ſyrupi endiuiæ quantum ſufficit, ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Catapotiorum ex eupatorio duas Meſue formulas deſcribit: priora, maiora nominat, quæ hic inſeruimus: alia minora, quæ raro, imò rariſſimè ambo parari ſolent. Illa tamen cùm valde commendentur ad icterum, & omnem iecoris obſtructionem, ægrorum felicius reſ ibunt, ſi in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à rhabarbaro potius denominari, quod in compoſitione cæteris præpolleat. Verum ſolent authores medicamentis à ſe compoſitis nonnunquam imponere nomina ad placitum magis, quam rationem validiſſimam.

Porrò ad harum pilularum præparationem ſucci eupatorij veri, vel eius loco agrimonij, & abſynthij per euaporationem inſpiſſandi, exſiccandi, & poſtea puluerandi, deinde aliis ſimplicibus ſeorſim tritis cõmiſcendi, tum omnia ſyrupo de endiuia, vel cichorio comprehendenda in maſſam idoneam. Perperam faciunt, qui Meſuei conſilium ſecuti pulueres excipiunt

aqua endiuiæ, & cogunt in maſſam.

Vires. Pilulæ de eupatorio maiores non ſolùm ictero conducunt curando, ſed etiam febribus periodicis ac circuitu repetentibus.

CAP. VII.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo, D. N. Præpoſ.

℞. Aloes optimæ ℥.xiiij.
quinque generum myrobalanorum,
rhabarbari,
ſennæ,
agarici trochiſcati,
maſtiches,
abſynthij,
cuſcutæ,
roſarum,
violarum an ℥.j.
diagridij ℥.vj.ß.
mellis ſucco fœniculi expumati q.ſ.
fiat maſſa vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vniuerſales ſunt hæ pilulæ, vt Imperiales, ſed magis cholagogæ, & valentiores propter diagridium. Earum nomenclatio quadam circumloçutione deſignata efficaciam & vſus neceſſitatem notat, vt quibus vel paterfamilias, vel alius, quæ optimè ſuæ ſanitati proſpectum voluerit, minimè carere debeat, quandoquidem ad earum compoſitionem accedunt, quę à cunctis partibus præcipuis humores deducunt, & eaſdem roborant. Rheubarbarum baſis erit, ſi à parte earum præſtantiore ſumi debeat, vt ſcammonium, ſi à valentiore & magis exuperante, vel myrobalani, ſi à fructuum pondere.

Vt rectè parentur, ſcammonium, aloë, agaricus & maſtiche ſeorſum puluerandа. Reliqua partim ſeorſim, partim

Digitized by Google

partim ſimul. Non ſunt verò ſubigenda cum aqua, aut ſucco fœniculi, vt placuit authori; ſed cum melle eodem ſucco, ne citius ſicceſcant, aut marceſcant.

Pilulæ, ſine quibus pituitam & bilem vtramque vndique trahunt, ſed præcipuè ex capite, oculis, & ſenſibus. Proinde oculorum ſuffuſiones minuunt, viſum conſeruant, aurium dolores tinnitúſque ſoluunt. *Vires.*

SECTIO VIII.

Pilulæ aureæ D. N. Myr.

℞. Aloes optimæ,
diagridij an. ℥.v.
roſarum rubr.
ſem. apij an. ℥.ij.ß.
ſem. aniſi,
fœniculi an. ℥.j.ß.
pulpæ colocynthid.
croci,
maſtiches an. ℥ j.
Cum gummi tragacantha in aqua roſarum ſoluta, vel potius cum melle roſato concinnetur paſta, conſiſtentia legitima.

COMMENTARIVS.

Non abs re inſultat Nicol. Præpoſitus in Nic. Mirepſum harum pilularum authorem, quod diagridium quantitate maiore poſuerit, nec locum mendo carere ſuſpicatur, dum ait, *& credo, quod debuit dicere, diagridij ℈.v. non ℥.v. quod ſanè colligi poteſt ex eiuſdem Myrepſi verbis, quæ in fine cap. 107. doſim harum pilularum definiens ſic habet: Informentur ad modum ciceris cum aqua infuſionis tragacanthæ, & dentur de eis veſperi nouem aut vndecim cum mulſa aut vino.* Hæc enim quantitas ſaltem ℨ. j. ß. eſt, aut ℨ. ij. quæ ferè diagridij ℨ.ß. admittit. Vtut ſit, nunc is inualuit vſus, vt iuxta modum deſcriptum paretur; ea tamen lege, vt iuſto ac ido-

neo pondere exhibeantur, pro Medici prudentia & ægrotantis viribus; cui purgando, ſi diagridij g.iiij. aut v. ſufficiant, ea tantùm mole catapotia dentur, quæ iſtam ſolum diagridij doſim receperit.

Optimè verò maſtichen adiecit Nic. Præpoſitus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantium attactu lædatur. Rectè quoque tragacanthum permiſcebitur ad ſcammonij feritatem mitigandam. Tutius verò Trochiſci Alhandal ponentur, quam colocynthis ipſa non caſtigata: omnia tenuiſſimè puluerata cum melle roſatò cogentur in paſtam conſiſtentiæ legitimę; ſic enim diutiùs molliuſcula remanebit, quam gummi tragacanthæ diſſoluto ſubacta & comprehenſa.

Vnde dicuntur aureæ. Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, ratione croci, quàm ab effectu aureo, hoc eſt, præſtanti, ac inſigni: *Non enim omnia medicamenta, quæ aluum potentiſſimè ducunt, & affatim humores purgant aurea ſeu præſtantiſſima ſunt, ſed quæ ſine moleſtia tantum noxios, & cum facilitate extrahunt.*

Vires. Pilulæ aureæ plurimum cholagogæ ſunt: Bilem enim valenter attrahunt, paritérque pituitam, non modo ex ventre inferiore, ſed etiam ſuperiore, videlicet capite: propterea ſenſus oculóſque expurgant, iíſque aciem reſtituunt.

CAP. IX.

Pilulæ de agarico. D. Auic.

℞. *Agarici ʒ.iij.*
radic. ireos,
praſſij an. ʒ.j.
turbith,
hieræ picræ ʒ.iiij.
colocynthidos,
ſarcocollæ an. ʒ.ij.
myrrhæ ʒ.j.
Miſce cum ſapa, & fiat maſſa, vt artis eſt.

Com-

COMMENTARIVS.

Hic catapotijs Nic. Præpoſitus maſtichem addidit, damnant reuerendi patres cenſores Meſuei : probat Fernuelius , quod ſimiliter ex Præpoſito tanſcripſerit: improbat Ioubertus , ſuæ tamen opinionis rationem ſubticens. Ego nec nocituram , nec valde profuturam puto, ſi enim defuerit, non deerunt ventriculo , quæ ipſum roborare queunt, nempe hiera, myrrha, ſapa, iris: ſi adfuerit , neque aliorum vim obtundet , neque multò meliorem reddet.

Harum author primus eſt Auicenna , qui eas deſcripſit cum myrrha , quam Meſue non addidit , vt putat Bauderonius, vt ex illius *lib.*3.*c.*40.*tract.*1.*fen.*10. liquet, vbi agaricum & colocynthida ſine vlla præparatione expreſſa deſcribit. Meliùs eſt tamen vtrumque trochiſcatum ſumere , terere & permiſcere. Præterea puluis hieræ picræ Galeni tantùm molle non ſolutus ſumendus eſt: praſſium albũ ſeligendum, & radix ireos noſtratis flore cœruleo, quam Auicenna lilium cæleſte vocat. Purgantia ſeorſim pulueranda: reliqua partim ſic, partim ſimul: tum omnia miſcenda cum ſapa.

Pilulæ de agarico cùm pituitam vndique potenter educant, conferunt plurimùm capiti & thoraci: proinde comati , catarrho , vertigini, & ſimilibus affectibus ab humore frigido ortis , maximéque aſthmati, ad cuius ſanationem ab Auicenna fuerunt inuentæ & deſcriptæ. *c.*40. *lib.*3. *Vires.*

CAPVT X.

Pilulæ cochiæ, D. Rhaſis.

℞. *Pul. hieræ ſimplicis* ℥.*x.*
colocynthidos ℥.*iij.* & ℈.*j.*
diagridij ℥.*ij.ß.*
turpethi,
ſtœchados an. ℥.*v.*
Cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Vnde habeant nomen. Pilulæ cochiæ non ſimpliciter à grano, quod κόκκος dicitur Græcis, nuncupantur, ſed quòd rotundæ ſint & paruæ, veluti granum quoddam ciceris aut erui, cuiuſmodi fieri ſolebant olim omnes pilulæ. Et licet nunc fere maiores concinnentur, vt propriam tamen ab authore datam deſcriptionem, ſic appellationem retinemus, qui *capite 1. lib. 9. ad Almanſ.* iuxta formulam præſcriptam traddidit. Nonnulli ſupra modum purgantes iudicarunt: ratione diagridij maiore pondere commixti: Optimum tamen ſit, in pharmacopolijs haberi blanda medicamenta pro delicatulis, validiora pro robuſtis & agreſtibus viris, iuxta Rhaſis placitum parandas cenſeo. Adde, quod tam exigua quantitate dari poſſunt, quibus conueniunt, vt citra hypercatharſim aluum ſubducere, & humores noxios educere valeant.

De admiſcendis autem in compoſitione nonnulli dubitant, an hiera picra Galeni ſumenda ſit, an verò alia paranda, vt voluit Cordus: Nos ob multas rationes, quas breuitatis cauſa relinquo, nullam validiorem, conuenientiorem, aut meliorem hiera dicta puto. Trochiſcos verò Alhandal meliùs erit permiſcere; quàm coloclynthida non præparatam. Quòd ſi ſyrupus de ſtœchade defuerit, vt re vera paucis in Officinis habetur, nec haberi multùm eſt neceſſe, pulueres ſubigi rectè poterunt melle cum decocto ſtæchados deſpumato, & ad conſumptionem aqueæ humiditatis cocto. Parandi modus idem atque præcedentium.

Vires. Pilulæ cochiæ humores partim biliosos, partim pituitoſos expurgant, non ſolùm à capite propter ſtœchadem, quæ minùs cephalica, quàm hepatica eſt, ſed etiam ab alijs partibus, in quibus dicti ſucci continentur: Eos enim à quacunque parte potenter deducunt.

CAP.

CAPVT XI.

Pilulæ de hermodactylis maiore D. Meſ.

℞. Hermodactylorum,
aloës,
myrobalanorum citrinor.
turbith,
colocynthidos,
bdellij,
ſagapeni an. ℥. vj.
caſtorei,
ſarcocollæ,
euphorbij,
opoponacis,
Sem. rutæ agreſtis, vel hortenſis,
ſeminis apii an. ʒ. iij.
croci ʒ. j. ß.
Cum ſucco caulium fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Multùm ſunt vſuales iſtæ pilulæ, quæ ab hermodactylis nomen habent, ſolæque ſufficiunt inueteratis articulorum doloribus, ad idque ſunt efficaciores his, quę arthetícæ vocantur, & ſecuriùs, quàm quæ de ſagapeno, aut opoponace, aut ſarcocolla nuncupantur, vt ideo harum deſcriptionibus non ſit opus.

Ad præparationem in caulium ſucco ſagapenum & opoponax liquanda, idoneo linteo tranſmittenda, deinde parum coquenda. Tum pulueres reliquorum ſimplicium ſucco cum melle cocto permiſcendi: atque omnia ſimul in mortario terenda, ſubigenda, & manibus oleo delibutis contrectanda, vt conſiſtentiam nanciſcantur idoneam. Poſſent & eclegmate de caulibus rectè ſubigi.

Pilulæ de Hermodactylis craſſos humores, ſimúlque ſeroſos potenter ab extremis partibus, præſertim ab articulis euellunt, conducúnque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum. *Vires.*

SECTIO IV.

DE PILVLIS.

SVperioribus ſectionibus electuaria tam liquida, quàm ſolida omni & morbo & cauſa morbifica accommodata dedimus. Nunc vt idem præſtemus in deſcribendis catapotiis, ſeu pilulis, quas pleriq; medicamentis quibuſlibet præponunt, methodi noſtræ ſuadet ratio. Ab his autem auſpicabor, quæ inter purgantia ſolam aloëm recipiunt, dein quæ aloëm & aggaricum: tum quæ cum vtroq; rheum, poſtea quæ ſennam: tandem quæ turpethum, aut diagridiũ, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, deſcribam. Ab aloë verò ducitur initium, quod ſit non ſolùm baſis ferè omnium catapotiorum, ſed quod viſcera partéſque nobiles recreet, & vix alio modo ſumi poſſit: quæ enim valde amara ſunt, vt aloë, & ingrata, cum difficillimè forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma dari ſolent, vt faciliùs deuorentur, vt cap. 14. lib. 3. Inſtitut. demonſtrauimus.

CAP. I.

Pilulæ ſtomachicæ, vulgò ante cibum.
D. Meſ.

℞. *Aloës optimæ ʒ. vj.*
maſtichri,
roſarum, an. ʒ ij.
Cum ſyrupo roſato, vel abſynthij, fiat maſſa molliuſcula.

COMMENTARIVS.

Omnes pilulæ, quæ aloëm, vel rheum tantùm, aut vtrunque ſimul inter purgantia admittunt, & clemen-
ter

ter purgant, quæq; humores tantùm è prima regione trahentes, ſtomacho proſunt, Stomachicæ vocantur, vel pilulæ ante cibum, quod quauis diei parte, paulò ante paſtus, tuto ſumi poſſint: cuiuſmodi ſunt pilulæ de aloë roſata, quæ fiunt ex eadem in ſucco roſarum nutrita, & cum vino in maſſam coacta. Vt etiam pilulæ Scaligeri, Ruffi & de hiera. Vſitatiſſimæ tamen cum ſint, quas dedimus, & quouis tempore paratu facillimæ, hæ tanquam regula omnium ſtomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis aſſeruari. Verùm parua quantitate tantùm parandæ ſunt, vt recentes ſemper habeantur. Diutius enim aſſeruatæ nimium exſiccantur, earúmq; virtus hebeſcit. Debet verò Maſſa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui: deinde in vaſe ſtanneo optimè clauſo reponi.

Pilulæ omnes, & reliqua purgantia, dari minimè debent, niſi ventre exinanito: præſertim verò, quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debēt. Quæ longè ante, & poſt paſtum, vt poſt primum ſomnum commodius & vtilius ſumuntur. Stomachicę non item: ſat enim eſt, ſi ſumantur hora vna ante ientaculū, vel alium paſtum, vt blandè ſubducatur aluus & pituita quædam, aut alia praua colluuies in ventriculo & vicinis partibus contenta expurgentur: quam quidem omnes ſtomachicæ blandè educunt, ſtomachum roborant, & appetitum reſarciunt, vel ſopitum excitant.

CAP. II.

Pilulæ Ruffi, vulgò peſtilentiales, ſeu communes.

℞. Aloës optimæ ℥.ij.
myrrhæ ℥.j.
croci ℥.ß.
cum oinomelite optimo, fiat maſſa mollis.

COMMENTARIVS.

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præ-

ter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à multis variè mutantur. Sunt, qui myrrhæ tertiam partem adiiciunt; alij tantùm quartam: quidam octauam: nonnulli crocum & myrrham æquali pondere commiſcent: alij mediam tãtùm pertem croci ad myrrham adiiciunt, vt myrrhæ ad aloëm, vt nos in hac deſcriptione, Medicorum celebriorum ſententiam ſecuti, fecimus.

Horum autem catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quod potionem, inquit, quàm piluſas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. *c. 36. li. 2. de morb. pop.* liquet. Hic ſanè medicamentum quoddam ex aloë, myrrha, & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis, deſcribit, potúmque nominat: fabę tamen magnitudine exhibet, quæ rerum potulentorum menſuræ repugnat, ſolidarum conuenit: ideóq; Ruffum poſterior ætas illarum eſſe primum authorem non ſine ratione credit. Pro vino aromatico oinomel generoſum ſubſtituimus, pulueribus excipiendis maximè idoneum. Si enim ſolo vino recipiantur, maſſa hinc ſubacta, breui duritiem pene lapideam nanciſcetur. Syrupus quoque de abſynthio illis admittendis multum aptus erit.

Qualitates. Pilulæ Ruffi peſtilentiales dicuntur, quod peſti conueniant, ſed potiùs arcendæ & præcavendæ, quàm curandæ. Ratione enim aloës corpus ab excrementis liberatur, per myrrham à putredine vindicatur, à croco cor & facultates vitales recreantur. Peſti tamen factæ parum proſunt, vt quæ medicamenta magis cardiaca, valentiora, & alexipharmaca ad ſui curationem poſtulet.

CAP. III.

Pilulæ maſtichinæ.

℞. Maſtiches ℨ.ß.
aloës ℨ.x.
agarici ℨ.iij.
Confice cum hydromelite vinoſo, & fiat maſſa mollis.

Con-

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes, quæ maſtichen excipiunt, Meſue ſtomachicas appellat, quarum non ipſe ſolum varias deſcriptiones exhibet, ſed etiam qui poſt illum ea de re ſcripſerunt, & Antidotaria promulgarunt, modò aloës, modò agarici, modò maſtiches pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Vſitatior & tutior eſt deſcriptio, quam hic damus, cui diamoſchi parum addatur, erunt pilulæ de aloë lota iuxta vulgarem editonem. Parandi modus facilis eſt. Debet verò agaricus trochiſcatus ſumi, poſtea teri, vt & reliqua, nempe aloë & maſtiche, atque cum hydromelite aptius, quàm cum vino ſubigi, tum ad efficaciam, tum ad conſeruationem. *Pilulæ de aloe lota.*

Petrus de Abano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe aloë, nomen non dedit, ne ſimul eiuſdem nominis catapotia multa ac diuerſa deſcriberentur.

Pilulæ maſtichinæ ſtomachum blandè purgant, optimè roborant, totius abdominis excrementitios humores ſine moleſtia detrahunt & expellunt, doloribus capitis proſunt, & vteri affectibus multis. *Vires.*

CAP. IV.

Pilulæ de tribus ſolutiuis.

℞. Rhabarbari,
aloes,
agarici an. ℥ij.
Trita excipiantur ſyrupo roſarum pallidarum, & cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc catapotia de tribus ſolutiuis, quod tria tantùm ſimplicia purgantia admittant: Syrupus roſarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem eſt, ſed ſimplex medicamentum non dicitur.

Stomachicæ quoque ſunt hæ pilulæ, licet paulò vaſidiores ſuperioribus, propter agaricum; qui ſi trochiſcatus ponatur, vt certè debet, vim incidendi & attenuandi maiorem habebunt, & minus vomitoriam. Parandi modus facilior eſt, quàm vt nos moretur.

Vires. Humores bilioſos, & pituitoſos, craſſos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à meſenterio perbellè purgant ſtomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector.

CAP. V.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij, ſeu Catholicæ.

℞. Aloës optimæ ℥.ij.
rabarb. electi ℥.j ß.
agarici trochiſcati,
fol. ſennæ mundat. an. ℥.j.
cinnamomi ʒ.iij.
zinziberis ʒ ij.
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
ſpicæ nardi,
maſtiches an. ʒ.j.
Cum ſyrupo violato ſubactæ cogantur in maſſam.

Commentarius.

Egregiam his catapotiis non iniuſtè denominationem dedit author, vt quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Poſſunt quoque dici pilulæ Catholicæ, vt quæ & vniuerſos humores, & ab vniuerſis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum doſi paulo vberiore, à partibus quoque longius diſſitis.

Quædam eiuſdem nominis deſcribuntur à Nic. Præpoſito, quæ quod pluribus conſtent, & efficaciæ ſint minoris, rarò parantur.

Vires. Pilulæ Imperiales Fernelij omnia viſcera infarcta libe-

liberant, purgant, roborant, & humores quoſuis noxios & obuios educunt, omniúmque partium nutritiuarum œconomiam iuuant.

CAP. VI.

Pilulæ de eupatorio maiores D. Meſ.

℞. *Myrabolanorum citrinorum,*
ſuccor. eupatorij,
abſynthij an. ʒ. iij.
rhabarbari ʒ. iij. ß.
maſtiches ʒ. j.
croci ʒ. ß.
aloës ʒ. v.
Succi, vel potius ſyrupi endiuiæ quantum ſufficit, ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Catapotiorum ex eupatorio duas Meſue formulas deſcribit: priora, maiora nominat, quæ hic inſeruimus: alia minora, quæ rarò, imò rariſſimè ambo parari ſolent. Illa tamen cùm valde commendentur ad icterum, & omnem iecoris obſtructionem, ægrotum feliciùs res ibunt, ſi in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à rhabarbaro potius denominari, quod in compoſitione cæteris præpolleat. Verum ſolent authores medicamentis à ſe compoſitis nonnunquam imponere nomina ad placitum magis, quam rationem validiſſimam.

Porrò ad harum pilularum præparationem ſucci eupatorij veri, vel eius loco agrimonij, & abſynthij per euaporationem inſpiſſandi, exſiccandi, & poſtea puluerandi, deinde aliis ſimplicibus ſeorſim tritis cõmiſcendi, tum omnia ſyrupo de endiuia, vel cichorio comprehendenda in maſſam idoneam. Perperam faciunt, qui Meſuei conſilium ſecuti pulueres excipiunt

aqua endiuiæ, & cogunt in maſſam.

Vires. Pilulæ de eupatorio maiores non ſolùm ictero conducunt curando, ſed etiam febribus periodicis ac circuitu repetentibus.

CAP. VII.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo, D. N. Præpoſ.

℞. *Aloes optimæ ℥.xiiij.*
quinque generum myrobalanorum,
rhabarbari,
ſennæ,
agarici trochiſcati,
maſtiches,
abſynthij,
cuſcutæ,
roſarum,
violarum an ℥.j.
diagridij ℥.vj.ß.
mellis ſucco fœniculi expumati q.ſ.
fiat maſſa vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vniuerſales ſunt hæ pilulæ, vt Imperiales, ſed magis cholagogæ, & valentiores propter diagridium. Earum nomenclatio quadam circumlocutione deſignata efficaciam & vſus neceſſitatem notat, vt quibus vel paterfamilias, vel alius, quæ optimè ſuæ ſanitati proſpectum voluerit, minimè carere debeat, quandoquidem ad earum compoſitionem accedunt, quę à cunctis partibus præcipuis humores deducunt, & eaſdem roborant. Rheubarbarum baſis erit, ſi à parte earum præſtantiore ſumi debeat, vt ſcammonium, ſi à valentiore & magis exuperante, vel myrobalani, ſi à fructuum pondere.

Vt rectè parentur, ſcammonium, aloë, agaricus & maſtiche ſeorſim puluerandа. Reliqua partim ſeorſim,

parrim

partim ſimul. Non ſunt verò ſubigenda cum aqua, aut ſucco fœniculi, vt placuit authori; ſed cum melle eodem ſucco, ne citius ſiccescant, aut marceſcant.

Vires. Pilulæ, ſine quibus pituitam & bilem vtramque vndique trahunt, ſed præcipuè ex capite, oculis, & ſenſibus. Proinde oculorum ſuffuſiones minuunt, viſum conſeruant, aurium dolores tinnitúſque ſoluunt.

SECTIO VIII.

Pilulæ aureæ D. N. Myr.

℞. *Aloes optimæ,*
diagridij an. ʒ.v.
roſarum rubr.
ſem. apij an. ʒ.ij.ß.
ſem. aniſi,
fœniculi an. ʒ.j.ß.
pulpæ colocynthid.
croci,
maſtiches an. ʒ.j.
Cum gummi tragacantha in aqua roſarum ſoluta, vel potius cum melle roſato concinnetur paſta, conſiſtentia legitima.

COMMENTARIVS.

Non abs re inſultat Nicol. Præpoſitus in Nic. Mirepſum harum pilularum authorem, quod diagridium quantitate maiore poſuerit, nec locum mendo carere ſuſpicatur, dum ait, *& credo, quod debuit dicere, diagridij ℈.v. non ʒ.v. quod ſanè colligi poteſt ex eiuſdem Myrapſi verbis, quæ in fine cap. 107. doſim harum pilularum definiens ſic habet: Informentur ad modum ciceris cum aqua infuſionis tragacanthæ, & dentur de eis veſperi nouem aut vndecim cum mulſa aut vino.* Hæc enim quantitas ſaltem ʒ. j. ß. eſt, aut ʒ. ij. quæ ferè diagridij ʒ.ß. admittit. Vtut ſit, nunc is inualuit vſus, vt iuxta modum deſcriptum paretur; ea tamen lege, vt iuſto ac ido-

neo pondere exhibeantur, pro Medici prudentia & ægrotantis viribus; cui purgando, ſi diagridij g̃.iiij. aut v. ſufficiant, ea tantùm mole catapotia dentur, quæ iſtam ſolum diagridij doſim receperit.

Optimè verò maſtichen adiecit Nic. Præpoſitus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantium attactu lædatur. Rectè quoque tragacanthum permiſcebitur ad ſcammonij feritatem mitigandam. Tutius verò Trochiſci Alhandal ponentur, quam colocynthis ipſa non caſtigata: omnia tenuiſſimè pulverata cum melle roſato cogentur in paſtam conſiſtentiæ legitimę; ſic enim diutius molliuſcula remanebit, quam gummi tragacanthæ diſſoluto ſubacta & comprehenſa.

Vnde dicuntur aureæ. Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, ratione croci, quàm ab effectu aureo, hoc eſt, præſtanti, ac inſigni: *Non* enim *omnia medicamenta, quæ aluum potentiſſimè ducunt, & affatim humores purgant aurea ſeu præſtantiſſima ſunt, ſed quæ ſine moleſtia tantum noxios, & cum facilitate extrahunt.*

Vires. Pilulæ aureæ plurimum cholagogæ ſunt: Bilem enim valenter attrahunt, pariterque pituitam, non modo ex ventre inferiore, ſed etiam ſuperiore, videlicet capite: propterea ſenſus oculóſque expurgant, iiſque aciem reſtituunt.

CAP. IX.

Pilulæ de agarico. D. Auic.

℞. *Agarici ʒ.iij.*
radic. ireos,
praſſij an. ʒ.j.
turbith,
hiera picræ ʒ.iiij.
colocynthidos,
ſarcocollæ an. ʒ.ij.
myrrhæ ʒ.j.
Miſce cum ſapa, & fiat maſſa, vt artis eſt.

Com-

COMMENTARIVS.

Hic catapotijs Nic. Præpoſitus maſtichem addidit, damnant reuerendi patres cenſores Meſuei : probat Fernuelius, quod ſimiliter ex Præpoſito tanſſcripſerit: improbat Ioubertus, ſuæ tamen opinionis rationem ſubticens. Ego nec nocituram, nec valde profuturam puto, ſi enim defuerit, non deerunt ventriculo, quæ ipſum roborare queunt, nempe hiera, myrrha, ſapa, iris: ſi adfuerit, neque aliorum vim obtundet, neque multò meliorem reddet.

Harum author primus eſt Auicenna, qui eas deſcripſit cum myrrha, quam Meſue non addidit, vt putat Bauderonius, vt ex illius *lib.3.c.40.tract.1.fen.*10. liquet, vbi agaricum & colocynthida ſine vlla præparatione expreſſa deſcribit. Meliùs eſt tamen vtrumque trochiſcatum ſumere, terere & permiſcere. Præterea puluis hieræ picræ Galeni tantùm melle non ſolutus ſumendus eſt: praſſium albũ ſeligendum, & radix ireos noſtratis flore cœruleo, quam Auicenna lilium cæleſte vocat. Purgantia ſeorſim pulueranda: reliqua partim ſic, partim ſimul: tum omnia miſcenda cum ſapa.

Pilulæ de agarico cùm pituitam vndique potenter educant, conferunt plurimùm capiti & thoraci: proinde comati, catarrho, vertigini, & ſimilibus affectibus ab humore frigido ortis, maximéque aſthmati, ad cuius ſanationem ab Auicenna fuerunt inuentæ & deſcriptæ. *c.*40. *lib.*3. *Vires.*

CAPVT X.

Pilulæ cochiæ, D. Rhaſis.

℞. Pul. hieræ ſimplicis ℥.x.
colocynthidos ʒ.iij. & ℈.j.
diagridij ʒ.ij.ß.
turpethi,
ſtœchados an. ʒ.v.
Cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa.

Digitized by Google

CAPVT XI.

Pilulæ de hermodactylis maiore D. Meſ.

℞. Hermodactylorum,
aloës,
myrobalanorum citrinor.
turbith,
colocynthidos,
bdellij,
ſagapeni an. ß. vj.
caſtorei,
ſarcocollæ,
euphorbij,
opoponacis,
Sem. rutæ agreſtis, vel hortenſis,
ſeminis apii an. ʒ. iij.
croci ʒ. j. ß.
Cum ſucco caulium fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Multùm ſunt vſuales iſtæ pilulæ, quæ ab hermodactylis nomen habent, ſolæque ſufficiunt inueteratis articulorum doloribus, ad idque ſunt efficaciores his, quę arthetic æ vocantur, & ſecuriùs, quàm quæ de ſagapeno, aut opoponace, aut ſarcocolla nuncupantur, vt ideo harum deſcriptionibus non ſit opus.

Ad præparationem in caulium ſucco ſagapenum & opoponax liquanda, idoneo linteo tranſmittenda, deinde parum coquenda. Tum pulueres reliquorum ſimplicium ſucco cum melle cocto permiſcendi: atque omnia ſimul in mortario terenda, ſubigenda, & manibus oleo delibutis contrectanda, vt conſiſtentiam nanciſcantur idoneam. Poſſent & eclegmate de caulibus rectè ſubigi.

Pilulæ de Hermodactylis craſſos humores, ſimúlque ſeroſos potenter ab extremis partibus, præſertim ab articulis euellunt, conducúnque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum. Vires.

Compoſitionis ratio manifeſta eſt, vt & mixtionis modus. Radices primùm terendæ, dein fructus, ac ſemina: ſeorſim verò rheum & agaricus, qui trochiſcatus ſimplici præferendus. His addendi ſucci eupatorij & abſynthij priùs exſiccati, & poſtea triti. Tum omnia, vt decet, puluerata, ſyrupo roſarum pallidarum excipienda, vt fiat maſſa, quæ inuoluenda corio oleo amygdalino delibuto. Non verò ſine ratione pulueres ſyrupo roſarum pallidarum excipiendos arbitror, partim vt magis accedant ad mentem authoris, nam roſis nihil ſimilius, quàm ipſæ roſæ, partim quod electuarium roſatum Meſuei, quo ipſe vult pulueres comprehendi, paratum non reperitur, nec parandum cenſeo, cum eius vt inepta eſt compoſitio, ſic ferè nullus vſus.

Catapotia aggregatiua ad multos affectus non modò capitis vtiles ſunt, ſed etiam ventriculi & hepatis. Ex his enim partibus & ſenſorijs pituitatem, bilem, & melancholicum ſuccum detrahunt, purgántque: propterea febribus complexis, inueteratis, & morbis complicatis conducunt. *Facultates.*

Pilulis de octo rebus, & de quinque myrobalanorum generibus carere poterit, qui agregatiuas habebit.

CAP. XIII.

Pilula de Fumaria D. Auic.

℞. Myrobalanor. citrearum,
chebularum,
Indarum,
diagridii an. ℥. v.
aloes Socotorinæ ℥. vij.
Cum ſucco fumariæ fiat maſſa, quæ exſiccata teratur, & rurſus eodem ſucco ſubigatur: tertio cum ſyrupo de fumaria fiat maſſa, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Hæc catapotia denominationem à fumaria ſumunt cuius ſucco pulueres ter, aut ſaltem bis imbuuntur, & toties ſiccantur, vt iuſſit illorum author Auicen. *cap. 7. tr. 3. fen. 7. lib. 4.* Tandem excipiuntur, non eodem ſuc-

Digitized by Google

ao, vt multi ignoranter faciunt, ſed melle, cui ſuccus hic longiore coctione diſſipatus fuerit, vel potius ſyrupo de fumaria, vt præſtantiore & authoris menti conuenientiore. Niſi enim alterutro ſubigantur, aut ſimili liquore pulueres, maſſa hinc ſubacta & aſſeruata raceſcet. Parandi modus facilis eſt, atque ex deſcribendi formula ſatis notus.

Vires. Pilulæ de fumaria billioſos humores, acres, pituitam ſalſam, & alios ſuccos aduſtos & melancholicos, à quibus vitia cutis plurima ſuboriuntur, vt ſcabies, pruritus, lichen, impetigo, purgant.

CAPV XIV.

Pilulæ de lapide lazuli D. Meſ.

℞. *Lapid. lazuli præparati ℥. vj.*
polypodij,
epithymi,
agarici an. ʒ. viij.
hellebori nigri,
ſcammonij,
ſalis gummei an. ʒ. ij. ß.
caryophyll. ſem. aniſi an. ʒ. iiij.
hiera picra ℥. xv.
Cum ſyrupo regis Saboris fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Vt cuique humori noxio ſuum tribuatur peculiare catharticum, has pilulas ex Meſue deſcriptas ad melãcholicum humorem ducendum exhibemus. Nomen autem à lapide lazuli, qui pro baſi ponitur, aſſumunt, ſed quia inimicæ ac vomitoriæ cuiuſdã qualitatis eſt particeps, præparatione quadam eget, vt *cap. 11. ſect. 1. huius libri* monuimus. Non verò vritur, vt in confectione Alkermes, ne pereat illius purgatoria qualitas, ſed tenuiſſimè tantùm pulueratur, & decies, aut duodecies vel etiam pluties lauatur, in aqua primùm communi, dein alia medicata, vt bugloſſi, aut ſimili: ſemel lotus exſiccatur: dein abluitur, vt ante, & rurſus ſiccatur, idque adhuc iteratur, vt dictum eſt. Sic enim qualitas vomito-

Lap. lazuli præparatio.

mitoria

mitoria deperditur,remanente deiectoria ac roborante, qua opus eſt.

Parandi modus idem cum ſuperioribus. Salē gemmeum pro Indo,quo caremus,ſubſtituimus,& ſyrupum regis Saboris pro aqua intybi. Sic namque pulueres commodiùs & excipientur, & ſubigentur, atque maſſa hinc concinnata tutius ſeruabitur, conſiſtentiamque meliorem habebit, & vires præſtantiores, ac humori melancholico, cui ducendo deſtinantur,aptiores.

Catapotia de lapide lazuli Elephantiaſi, Cancro, quartanæ febri, & omnibus morbis ex melancholico humore, & bile vſta conferunt, eaſdemque vires habent,ſed præſtantiores,atque pilulæ Indæ,quibus carere poterit,qui illas habebit. *Vires.*

CAP. XV.

Pilulæ Aſaieret. D. Auic.

℞. *Maſtiches,*
myrobalanor.citrearum an. ℥.ß.
hiera picra ℥.j.
aloës optimæ ℥.ij.
Cum ſyrupo ex ſtœchade fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Deſumptæ ſunt & hæ pilulæ ex Auicenna *cap.19.tr.1.fen.1.lib.3.* qui aliquando *Aſabaiaret,* aliquando *Seiar* vocat,eaſque deſcribit partim ad caput, partim ad ventriculum: parum tamen ex partibus longè diſſitis detrahunt, cùm nihil excipiant ex his,quæ potenter humores frigidos deducunt.

Ad earum confectionem puluis hieræ picræ Galeni ſumendus, non Hiera forma electuarij compoſita. Myrobalani à nucleis purgandæ, & ſeorſim terendæ. Tum maſtiche Chia, vt præſtantior, dein aloë. Omnia autem ſyrupo de ſtœchade excipienda, & in maſſam vnienda.

Pilulæ Seiar, ſeu Aſaiaret cholagogæ quidem ſunt, plurimúmque ventriculo proſunt impuro & languido, & conſecutione quadam capiti quoq; benefaciunt, atque eius ſanandis affectibus, qui per ſympatheiam à *Vires.*

Digitized by Google

ſtomacho & imo ventre proficiſcuntur, congruunt.

Pilulæ de Hiera.

Pilulæ de Hiera cùm ſimiles fere habeant facultates,& facilè ex Hieræ puluere,qui omnibus in pharmacopolijs aſſeruatur,queant parari,addito mellis roſati, aut alius ſufficienti pondere particularem deſcriptionem non exigunt : Vt neque quæ à Benedicta nomen & materiam habent. Benedictæ propterea pilulæ dictæ, quarum nullus aut rarus eſt vſus : Sunt enim nomine tenus tantùm inſignes ; cuiuſmodi ſunt apud Chymicos multæ confectiones , vt Aqua Benedicta Rulandi,Spiritus aureus,& Elixir vitæ,&c.

Pilulæ Benedictæ.

CAP. XVI.

Pilulæ de aromatibus, ſeu Alephanginæ.

℞. *Cinnamomi,*
Caryophyllorum,
cardamomi,
nucis moſchatæ,
macis,
calami aromatici,
galangæ,
ſantali citrini,
ſchœnanti,
roſarum, an. ℥.ß.

Hæc craſſiuſcule trita macerentur per duodecim horas in aquæ lib.iiij. Deinde igne lento bulliant ad tertiæ partis abſumptionem : In colatura nutriatur aloës lib.j. Tum abſumpta aquea humiditate , ſuper cineres calidos,aut in ſole vel hypocauſto, adde,

myrrhæ,
maſtiches an. ℥.ß.
croci ℥.ij.
Syrupi de abſynthio quod ſufficit, fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Magnam materialium partem pilularum Alephanginarum Meſuei in his à nobis deſcriptis retinuimus, ſed galangam adiunximus,vt conuenientiſſimam; Rariſſima , & cariſſima detraximus , vt carpo-balſamum, xyloa-

Digitized by Google

xyloaloen, cubebas, & inutilia, vt aſarum. Aloës in aqua pluuia lotionem, quod vim illius reddat imbecilliorem, damnamus; aromatum & aquæ, in qua ipſa decoquenda ſunt, quantitatem à Meſue definitam non probamus. Nam cùm aromata ſine virium iactura coctionem longam ſuſtinere non valeant, quid opus eſt ea cum aquæ lib. xij. incoquere ad duarum partium, hoc eſt, ad lib. viij. conſumptionem? Hic enim labor non modò non vtilis, ſed detrimẽtoſus & noxius. Quod ſi parum coquenda, quorſum aquæ tantum pondus? Si præterea triplum aquę tantum ſufficit, aromatum quoque triplum, vel etiam minus ſat eſſe poteſt.

Hac autem noſtra deſcriptione & parandi modo, vires aromatum habemus præſtantiores ex tertia tantum eorũ parte, quàm ex tota à meſue definita, & conficiendi ritu ab eodem inſtituto, qui vna cum aquæ reſolutione vires aromatum reſoluit. Abſynthium omiſimus, cuius loco ſyrupum ex eo paratum ſubiunximus ad coalitum maſſæ ſubactæ, ne ſiccitate nimis ſolideſcat, vel interhiet, aut marcorem contrahat, ſed intus probe concluſa fermentetur.

Sic Meſuei pilulas Alephanginas caſtigauimus, vel potius noſtras exhibemus minore ſumptu, & paratu faciliores, præſtantioréſque. Quibus ſi parum opobalſami, ſeu liquoris balſami quis voluerit permiſcere nunquam pilulas roborando ſtomacho inueniet pares.

Catapotia de aromatibus omnium maximè euſtomachica ſunt, & partium neruoſarum roboratiua. Nam ſimul & humores craſſos, putres, pituitoſos, biliośóſque à ventriculo & partibus vicinis purgant, & eaſdem recreant, calorem natiuum tuentur, coctionem iuuant, flatus diſcutiunt, cruditates tollunt, appetitum reſarciunt, acido ructui & colico dolori conferunt. Senibus autem & frigidis omni tempore conueniunt, iuuenibus & bilioſis raro atque tantum hyeme. *Qualitates.*

CAP. XVII.

Pilulæ de Nitro D. Alex. Tral.

℞. Aloes,

colocynthidos,
diagridij,
hellebor. nigri,
bdellij
gummi Arabici an. ʒ. ij.
euphorbij,
nitri an ʒ. j.
Cum ſucco braſſicæ, vel potius Rhodomeli, hoc eſt, melle roſato, ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Recentiores veterem Alex. Traliani deſcriptionem retinuerunt, ſed non nomen. Hic enim pilulas de Colocynthide, illi de Nitro vocarunt; verùm hic plus nitri, minus colocynthidis, illi plus colocynthidis minus nitri poſuerunt. Quia tamen ſimplicium pondus iuxta nouam deſcriptionem ratione & vſu magis inualuit, veteris authoris in materialibus, recentiorum, in materialium proportione mentem ſequimur.

Ad illarum autem confectionem colocynthis præparata, hoc eſt, trochiſci Alhandal ſumendi. Bdellium ſucco braſſicæ calefacto diſſoluendum, colandum, & ad ſucci conſumptionem coquendum; Dein cætera miſceantur, addita mellis roſati ſufficienti quantitate. Euphorbium autem multorum iudicio non debet apponi, niſi prius hoc apparatum modo.

Euphorbij præparatio. Euphorbij quantitas quælibet primùm ſumitur, tenuiter pulueratur cum pauco oleo amygdalino ſuper lapide fricatur, collyriorum multorum ritu: poſtea colligitur & includitur pomo coroneo, excauata, & paſta obuoluto. Tum in furno coquitur, ſcammonij modo. Sic decoctum, & apparatum ſeruari ſolet in Pharmacopoliis multis.

Vires. Catapotia de Nitro frigidos humores, craſſos, lentos & viſcidos ex partibus longè diſſitis deturbant: vnde neruorum affectibus ſuccurrunt, & capitis contumacibus morbis, epilepſiæ, paralyſi, vertigini, & articulorum affectibus. Vtramque bilem quod educant, lui Indicæ conferre creduntur, vnde quidam pilulas Indicas, ſed nimis licentiosè nominant.

CAP.

CAP. XVIII.

Pilulæ Mechoacanæ.

℞. Mechoacanæ ℨ.ß.
terbeth. ℨ.iij.
foliorum thymeleæ aceto maceratorum atque ſiccatorum,
ſeminis ebuli,
agarici trochiſcati an. ℨ. ij.
radic. eſulæ preparatæ,
maſtiches an ℨ.j.ß.
macis,
cinnamomi.
ſalis gemmei an. ℈.ij.

Fiat omnium puluis, qui cum vino albo ſubigatur in maſſam, ea ſiccata teratur, & cum ſucco ireos cœleſtis denuò coagmentetur. Arida rurſus teratur, & cum ſyrupo roſatum pallidarum fiat paſta, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Ex ſingulis Antidot.(vulgus Diſpenſaria vocat) tanquam ex horto fœcundiſſimo remediorum omne genus,ad morbos quoſuis delendos practici Medici quæritant: maxima tamen illorum pars medicamenta ſunt nulla arte, & ratione deſcripta, quæ paucis morbis cõueniunt; Et ſæpe decem medicamenta iiſdem viribus prædita, & diuerſis nominibus deſignata traduntur. Nos verò pro morborum & humorũ diuerſitate diuerſa medicamẽta damus, non modo ex Diſpenſariis vulgaribus, ſed ex probatiſſimorum virorum lectione deſumpta: præter quæ & alia exhibemus nonnulla, quæ & optima compoſitionis ratio, experientia, & fœlix euentus ſalutaria eſſe confirmarunt. Cuiuſmodi ſunt pilulæ deſcriptæ ad hydropem, quæ à Mechoacana illarum baſi cognominantur.Hęc enim ſingulis aliis ſimplicibus præpollet, & efficaciter aquas per ſeceſſum educit. Huic addita ſunt alia quinq; hydragoga, quæ ſimul vnita cum aliquot cardiacis atque etiam ſtomachicis, ſine ventriculi læſione potenter ſeroſos, &

aqueos humores non modò ex aluo, ſed toto corpore ducunt. Semen Keruæ, ſeu ricini, nec Soldanellæ non libuit permiſcere, cum illa ſufficiant, nec parandi modum ſubiungere, cùm hic ſit perfacilis.

Vires. Pilulæ de Mechoacana quod aqueos & ſeroſos humores efficaciter educant, hydropi, & omnibus his affectibus ſanandis conueniunt, qui à pituita tenui originem ſortiuntur.

CAP. XIX.

Pilulæ Fœtidæ D. Meſ.

℞. Sagapeni,
ammoniaci,
opoponacis,
bdelij,
colocynthidis,
ſem. rutæ agreſtis,
aloes,
epithymi an. ʒ. v.
turpethi, ʒ. iiij,
ſcammonij ʒ. iij
eſulæ præparatæ,
hermodactylorum an. ʒ. ij.
zinziberis ʒ. j ß.
cinnamomi,
ſpicæ Indicæ,
croci,
caſtorei an. ʒ. j
euphorbij ℈. ij.
Dilue gummi ſucco porri, & finge maſſam.

COMMENTARIVS.

Fœtidę pilulę dicuntur, non quod fœtidos humores educant, vt quidam opinantur, ſed quod medicamentis ſimpicibus fœtidis conſtent, vt caſtoreo, ruta ſylueſtri, ſagapeno, opoponace, & aliis multis. Earum plures deſcriptiones tradunt à Rhaſi, & aliis Arabibus, hanc tamen ſolam, vt præſtantiorem retinemus, quam Meſue maiorem nominat, ad differentiam alterius mino-

minoris deſcriptionis , quam vt efficaciorem prætermiſimus.

Nullos autem dubitaſſe credo , vt innuere videtur Rondeletius,an potius ſemen rutæ ſylueſtris, quam cicutæ, aut contra , pilularum fœtidarum confectionem ingrediatur : Abſurdum enim eſt ſemen cicutæ venenatum admittere , improbatur Conſtantinus quidam, qui pro *harmeli*, aut *harmela* ſemen cicutæ vertit. cum his vocibus omnes Arabici ſermonis interpretes , pyganum , ſeu rutam ſylueſtrem ſemper intellexerunt: quæ ſi defuerit , in eius locum optimè ruta vulgaris ſubſtitui poteſt.

Debet verò ſumi hermodactylus Officinarum & exoticus, cuius radices tuberoſæ ſunt, craſſæ, nec rugoſæ,& quæ læui contuſione in farinaceum puluerem reducuntur.

Perperam faciunt, qui Ephemerium, ſeu Colchicum, ſeu noſtras ſumunt : Hoc enim gerit radices vietas & flaccidas , nec qualitates vllas habet commendabiles, imò noxias:Illud quod breui ſuffocatu interimat,vnde ſtrangulatorium nominatur, vt *lib.1.de mat.Med.* notauimus.Optimus autem hermodactylus è Syria aduehitur, vnde Syriacus nominatur.

Alſebram, ſeu Eſula præparari debet , antequam admittatur in vſum,eo,quo dictum eſt antè, modo.Gummi in ſucco porri liquanda , colanda , coquenda. His pulueres adjiciendi, commiſcendi, ſubigendi. Omnia tandem in maſſam cogenda , quæ manibus oleo delibutis amygdalino contrectetur , corio inuoluatur , in vaſe ſtanneo reponatur,& vſui ſeruetur.

Vires. Pilulæ fœtidæ ad multa ſunt vtiles , vacuant enim humorem frigidum. ac pituitoſum & crudum, nec non bilioſum : Ob id affectibus conueniunt ſanandis, qui ab illis originem ſortiuntur , vt iuncturarum morbis, podagræ , gonagræ, vertebrarum dolori, elephantiaſi, alphis , ploræ , cutis infectionibus , & affectionibus cholicis.

Digitized by Google

CAP. XX.

Pilulæ de Hydrargyro.

*℞. Hydrarg. in ſucco limonum primum extincti, & po-
ſtea
in ſucco ſaluiæ nutriti ℥. vj
aloes optimæ ℥. v.
rhabarbari ℥. iij.
diagridij ℥. ij.
agarici ℥. j.
ſtoracis calamitæ,
cinnamomi,
macis,
ſantali citrini,
ſarſaparillæ,
ſaſſafras,
moſci an. ℥. ß.
mellis in decocto guaiaci deſpumati, & ad aqueæ humiditatis exolutionem cocti, quant. ſuff. fiat maſſa digitis pauco oleo terebinthinæ delibutis contrectanda: ac ducenda: Tum vſui reponenda.*

COMMENTARIVS.

Antidotario noſtro quicquam deeſſe nolumus, & medicamenta non ſolùm ex veterum monumentis omnia depromimus, ſed etiam ex neotericorum tabernis nonnulla ratione inuenta, & euentu felici probata probamus & admittimus: Cuiuſmodi ſunt pilulæ de hydrargyro, quas recentiores ad recentis morbi expugnationem vſurpant. Æquum enim eſt, nouo morbo noua dare remedia, ex ratione inuenta, & debita arte parata, cùm inutilia ea eſſe multa euentus indicet, quæ ab antiquis in lucem edita ſunt.

Lues Indica ab Italis aduecta.

Nouum autem morbum luem veneream eſſe it infitias nullus: Ante ſiquidem annum 1493. in Europa nunquam viſa eſt: ſed primùm à Christophoro Columbo, eiúſque ſociis, vel ſeruis Italis ex India redeuntibus aduecta, & Italis communicata mulieribus; Quæ cùm

cùm in obſidione Neapolitana militibus Gallis copiam ſui feciſſent, ſua ſimul & pudenda, & pudendum morbum communicarunt; Quem poſtea ipſi Galli ex exercitu, vrbe ſcilicet capta redeuntes, aliis mulieribus Italis, quas ſubierant innumeras, dedere. Ad quas poſtea mariti accedentes, ac debitum matrimonij perſoluentes, à propriis vxoribus acceperunt, quæ ipſæ à Gallis, vt Galli ab aliis mulieribus Italis, & hæ à commilitonibus Chriſtophori Columbi.

Hinc Itali in Gallos turgidi & irati, ſuum morbum, in victimam, Gallicum vocant: Atque ridiculam eorum libri præ ſe ferunt vltionem, cùm maritos ignorantiæ, & vxores meretritij notent: Illos, quod venereæ luis originem neſcierint: has, quod à Gallis iniri cupierint.

Cur Itali luē indicā Gallicam vocarunt.

Forſan huius iniuriæ in parentes illatæ memor Braſauolus, libellum quendam de ſuo morbo, quem Gallicum vocat, conſcripſit, in quo eiuſdem 234 differentias aſſignauit. Certè ſi eo loci ineptire non viſus eſt bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militibus Gallis compreſſas: Atque vt harum nuptiarum ſignum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiuſmodi hieroglyphica poſteritati reliquit. Sed hæc obiter dicta ſunto, & citra nationis, quæ viros percelebres alit, iniuriam. Nunc ad propoſitum redeo, & dico, varias eſſe de hydrargyro præparationes. Singuli enim ferè Aromatarij, Chirurgi peculiares habent deſcriptiones, quas velut arcana non reuelanda apud ſe ſeruant: Quarum nonnullæ bis tantùm iteratæ ſaliuationem mouent. Aliæ tantùm aluum ſubducunt, quæ frequentius vſurpantur: Cuiuſmodi ſunt vulgares de Barbaroſſa vocatæ. Omnes tamen ſæpius iteratæ ſputationem creduntur mouere, neruos lædere, & ſtrangulationem interdum adferre. Propterea non tutus eſt illarum frequens vſus, niſi hydrargyrus optimè præparetur, & aliorum medicamentorum admixtione caſtigetur, vt oleo terebinthinæ vel his, quæ in hac noſtra deſcriptione continentur. Cuius parandi modus ex formula ſatis patet. Aliæ verò ſunt

Ridiculus Braſauoli labor.

Digitized by Google

hydrargyri præparationes de quibus poſtea.

Pilulæ de hydrargyro, ſeu Mercurio Panchymagogæ ſunt, ſeu Catholicæ, & ſimul alexiteritæ: Vniuerſos ſiquidem humores vnà purgant, & qualitatem luis Indicæ malignam euincunt, illiúſque veſtigium partibus impreſſum radicitus euellunt.

CAP. XXI.

Quibus Pilulis Officina Pharmaceutica carere poßit.

VT in Iuriſprudentia multæ veterum leges quaſi deletæ ſilent, & nullius apud magiſtratum ſunt vſus & vigoris: ſic in Medicina multa antiquorum medicamenta, vel parum probantur, vel planè improbantur tanquam nocitura, aut non ſatis profutura. Quædam ideò relinquuntur, quod eiuſdem efficaciæ, & virtutis plura ſimul deſcripta ſint, ex quibus vnicum, idq; præſtantiſſimum ſelegi ſat eſt. Imprudentis enim hominis eſſet parare, & in Pharmacopolio ſeruare cuncta, quæ ſcribit Nic. Myrepſus medicamina, qui cum opus ſuum mille & centum capitulis abſoluerit, in ſingulis non tantùm ſingula medicamenta, ſed aliquando duo aut tria ſimul deſcripta coniunxit.

Aëtij quoque, Actuarij, Nic. Præpoſiti, aliorúmque multorum ſingula medicamenta parare, & parata ſeruare Medici non imperant, nec morbi poſtulant, nec Pharmacopolæ valent, ſed tantùm ſelectiora, ſecuriora, probatiora.

Sic in Antidotario tantùm eximia damus; Quæ ſi ex authoribus non ſuppetant, vt certè multa multis morbis deſunt, noſtro labore & induſtria compenſamus, & probatiſſima ſuggerimus.

[Pi]lularũ [m]ultarũ [ex]preſſio Ex pilularum autem numero eas expungimus, quas pilulas lucis maiores & minores vocant, quod nimirũ multa, & parum apta ſimplicium farragine conſtent. Quódque ad oculorum affectus ſatis efficaces ſint pilulæ ſine quibus. Imperiales iuxta veterem deſcriptionem; De quinque generibus Myrobalanorum, De octo re-

ſto rebus,& Arabicas prætermiſimus,quod Agregatiuę præſtantiores ſint ; & ad omnia vtiles, quibus prædictæ imperantur.

Pilulas Indas & de lapide Armento reliquimus,quod illis affines ſint,& efficaciores, quæ de lapide lazuli cognominantur.

Pilulas de Rhabarbaro parui facimus,vt ignauas:De Eupatorio damus,vt efficaciores & affines.

Pilulæ de Hermodactilis Arrheticas excludunt;Fœtidæ eas,quæ à Sagapeno,Euphorbio,& Sarcocolla nomen habent.

Pilulæ de Mechoacana eas reddunt inutiles, quæ de Mezereo & Eſula vocantur.

Benedictæ & de Hiera pauculo tempore poſſunt cõfici, cùm pulueres ſemper præſto ſint, aut eſſe debeant in officinis, ex quibus vel Electuaria, vel Catapotia ad arbitrium queant diſpenſari.

Pilulæ de Bdellio omnes negliguntur, quòd parum ſint purgatoriæ, pro quibus alia medicamenta præſtãtiora ac magis roborantia, & in rem præſentem paratu faciliora dari poſſunt.

Alias adhuc multas prætermitto, tanquam indignas nomine & vſu. Multa ſane medicamenta multi authores deſcribunt, non tam vt hominum ſanitati conſulant, quàm vt ſua Antidotaria in molem maiorem accreſcant.

Pulueres cathartici, quòd ingrati ferè ſint, ſolent in Electuarij mollit, aut ſolidi, vel pilularum formulam coagmentari : Empirici tamen Stibij puluerem ſæpe exhibent cum pauco vino, aut alio liquore, vt etiam puluerem Mercurij, quo ſolo Lutetiæ circulator quidam veneficus omnium morborum ſanationem pollicitus eſt, ſe palam prophetam naturæ prædicans. Miſerrimus tamen aufugit,& vrbes circumit multas,quærens,quem deuoret.Indignus eſt quem nominem.

Pulueris autem Mercurij præparatio non apud omnes vniuſmodi eſt ; Alij enim hydrargyrum in matratio cum aqua forti includunt, & ſublimatione aquam exhalant;quod remanet in fundo vaſis, puluis Mercurij dicitur ; Vulgus non ineptè præcipitatum vocitat, *Pulvis Mercurij.*

Digitized by Google

cuius color ex rufo rubet, habetque vim potius cauſticam quàm catharticam.

Alij alio meliore modo ſic parant: Hydrargyrum in aquam fortem immergunt, in quem dilutum iniiciunt muriam, ſeu ſalem aquæ liquatum: tum reſidere ſinitur hydrargyrus, & per inclinationem aqua ejicitur: quod craſſamentorum remanet, ſubalbum eſt, & puluis Mercurij nominatur. Qua autem proportione inter ſe miſceantur, quomodo puluis perfectè dealbetur & qua virtute dotetur, minimè opus eſt recenſere, nè Empirici & Pſeudopharmacopœi abutantur. Si ea verò arte paretur, quam nouit P. Piiardus Med. Pariſ. doctiſſimus, vires habet eximias, & curandis quibuſdam morbis, qui vulgaribus remediis non cedunt, efficaciſſimas.

APPENDIX.

De Pilulis aliquot non ſolutiuis.

MIRA ingenij ſolertia & dexteritate in ægrotantium fauorem, quoduis medicamentum, quauis forma ſolet effingi & formari. Datur enim medicamentum purgans ſolidum, liquidum, medium. Dantur & ſingula, quæ vel tantùm purgant, vel tantùm roborant, vel alterant, & aliquando, quæ ſimul omnia præſtant. Pilulæ autem purgatoriæ ferè ſunt: omnes ſiquidem paucis exceptis aluum ducunt, ſæpiuſque exhibentur, dum à parte remotiore ſuperuacaneos ſuccos educere conſilium eſt. Tali enim forma conſiſtentiaque diutius ſtabulantur in ventriculo, faciliúſque earum vis defertur ad partes morbidas, & excrementitijs humoribus oppreſſas. Proinde cùm medicamentum diutius in ventriculo cupimus immorari, forma ſolidiore paramus, vt pilulas non ſolùm deſcriptas ac purgantes, ſed & quaſdam hypnoticas & Arteriacas, cuiuſmodi ſunt, quæ ſequuntur.

CAP.

CAPVT XXII.

Pilulæ de Cynogloſſo.

℞. Myrrhæ optimæ ʒ.vj.
thuris maſculi ʒ.v.
radic. Cynogloſſi,
ſem. hyoſcyami,
opij an ʒ.iiij.
croci,
caſtorei an. ʒ j ß.
Cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa; vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Recentiores harum pilularum deſcriptionem, ſed non nomen retinuerunt: Nam Meſue illarum autor ab effectu pilulas ad omnes morbos catarrhi vocat. Illi verò de Cynogloſſo, quod tamen nec qualitate, nec quantitate in ipſarum confectione præpollet, nominant. Forſan pro Cynogloſſo Arnogloſſum melius poneretur, ab eóque nomen ſumerent magis proprium: Nam cùm ad ſiſtendas fluxiones Meſue deſcripſerit, Arnogloſſum ob qualitatem aſtringentem huic ſcopo magis conuenit. Verùm cum Fernelio nouum nomen admittimus, & caſtorium addimus ad opij caſtigationem: Sed rhodoſtagma, ſeu aquam roſaceam pulueribus excipiendis minimè conuenire putamus, ſi maſſam conſiſtentiæ legitimæ, & diu ſeruare cupimus. Syrupum de Stœchade ſubſtituimus, cuius & qualitate caput aduerſus opij nocumenta roborabitur, & lentore pulueres ſimul vniti in paſtam cogentur idoneam: Ad cuius confectionem radix Cynogloſſi ſicca primùm terenda, vnà cum ſemine hyoſcyami, tum reliqua ſimplicia ſeorſim. Opium tritum primò ſubigatur cum ſyrupo, poſtea pulueres alij commiſceantur, & cogantur in [illegible]

Pilulæ de Cynogloſſo valent ad ſomnum conciliandum, ad catarrhum ſiſtendum, & coryzam, tuſſim, *Vires.*

aliosque his ſuccedentes affectus: Cohibent enim omnes deſtillationes, ſiue in thoracem & pulmones, ſiue in dentes, aut aliò procumbant.

CAP. XXIII.

De Laudano.

A Paucis annis quædam pſeudomedicorum cohors coorta eſt, qui pro pilulis de Cynogloſſo vſitatiſſimis, confectionem quandam Opiatam, Laudanum illis dictam exhibent, qua non tantùm ſomnum conciliare, ſed morbos quoſuis abigere pollicentur. Agyrtam vidi, qui ferè exanimes & ſemimortuos ſuo laudano reuocare iactabat. Huius pharmaci nunc apud circulatores adeo inualuit encomium, vt nullus ſit Empiricus, nullus tam hebes medicaſter, nullus vel plebeius tonſor, qui ſe Laudaniſtam non profiteantur.

A multis autem pretio, à quibuſdam precibus, quid eſſet hoc medicamentum (arcanum nominant) reſciui. Verùm inter viginti eius deſcriptiones, ne quidem duas ſimiles comperi; omniúmque meliorem in ſe habere ſæpè fatetur, omnium qui maximè ignarus eſt.

Nonnullos verò circumforaneos audiui Catapotia de Cynogloſſo pro Laudano exhibere, & pro ſingulis pilulis dimidij ſcriptuli pondere aureum extorquere. Sic enim credula nimis plebecula, nouorum medicamentorum auida, verborum inuſitatorum ſubdola ſubtilitate pellecta à vafris circulatoribus facilè decipitur.

Quæ porrò Laudani deſcriptiones à peritioribus dantur Spagyricis, rarò, difficilléque parantur, quòd magiſterijs conſtent, gemmarum, hyacinthorum, & corallorum, eſſentia croci & opij, oleo cinnamomi vel caryophyllorum, margaritarum liquore, puluere monocerotis, lapidis Bezar, ambra griſea, & alijs medicamentis pretioſis. Non eſt autem dubium, confectionem quandam hiſce materialibus compoſitam vires eximias habere: nec inficior, doctos diuites ſpagyricos interdum parare, ſeruare, & ægrotis exhibere,

exhibere. Sed, proh dolor, improbi tam frequenter imponunt, vt probis nunc bene & agentibus, & dicentibus vix fides adhibeatur. Feliciſſimos effectus præſtitiſſe, vidi quoddam à viro docto Medico regio exhibitum.

Quod ſequitur, viribus eſt eximium, & paratu facilè ſatis.

℞. Extracti Catapotiorum de Cynogloſſo ʒ.ij. extracti Philonij Romani & theriacæ an. ℥.j. ambræ, moſchi an. ℈.ß. lapidis bezoardici, cornu monocerotis an. gr. vj. croci ℈ ß. cum oleo caryophillorum fiat Laudanum. *Laudanum.*

Poſſunt eius innumeræ deſcriptiones dari: quiſque enim vel mediocriter eruditus aut addit, aut detrahit pro arbitrio, ſeu ad famam, ſeu ad imitationem aliorum medicaminum opiatorum, vt Philonij, cuius nomenclatione Crato Laudanum deſignabat, quod nil aliud eſſe tenebat, quam Philonium quoddam, quod multi, chymiatri pro baſi laudani ſumunt, & magiſteria, eſſentias & tincturas adjicientes, vt loquuntur hypnoticum medicamentum efficiunt, Philonio vulgari magis commendatum. Sed mirum eſt, vnumquemque formulam huius medicamenti immutare, nec dum inter illos conſtare, quænam ſit genuina, vera, ac retinenda laudani deſcriptio, quam alij ex Paracelſo, alij ex Keckio, nonnulli ex Andernaco, quidam ex Brunerio, alij ex aliis mutuantur, ſed aliquid perpetuo immutant, vt authores primi credantur. Multas deſcriptiones potuiſſem huc adducere, ſed pigeret laboris, vt inutilis. Non omittendum chymicos laudanum ſic vocare, quaſi medicamentum laudatiſſimum, quod & illis ſæpe Nepenthe nuncupatur. *Laudanum vnde habeat nomen.*

De Pilulis Bechicis.

CAP. XXIV.

Pilulæ bechicæ nigræ, D. Meſ.

℞. *Succi glycyrrhizæ,*
ſacchari an. ʒ. vj.

Digitized by Google

amyli,
tragacanthi,
amygdalar. dulcium mundat. an ʒ iij.
cum mucagine ſeminis citoniorum in aqua roſarum extracta fac maſſam.

Commentarius.

Non ſeruatur hæc maſſa integra reliquarum pilularum more, ſed in minimas diuiditur particulas ſcrupuli dimidij, aut integri pondere quæ poſtea finguntur ad arbitrium, nunc in trochiſcos triangulos aut polyformes, nunc in formam rotundam, ſeu in pilulas: Vnde à quibuſdam in paſtillorum, ab aliis in catapotiorum ordinem referuntur. Cum tamen ſub lingua debeant contineri, forma ſphærica conuenientior eſt, vt facilius voluente lingua, huc illuc deferantur, & in diuerſis partibus oris liqueſcant; vnde ὑπογλωττίδες pilulæ, vulgo ſublinguę vocantur. Poſſunt quoque ad eundem vſum alij trochiſci parari, vt in noſtris Inſtitutionibus *cap. 20. ſect. 1. lib. 5* docuimus. Parandi modus facilis eſt. Amygdalæ primum à cortice purgatæ cultello minutim incidendæ, deinde ſuper marmore læuigandæ: Tum amylum & ſacharum: Poſtea in alio mortario metallico parum calido ſuccus glycyrrhizæ terendus, dein tragacanthum: Tandem cum mucagine commiſcebuntur in paſtam idoneam, ex qua pilulæ planæ formabuntur, exſiccandæ & ſeruandæ.

Hypogloſſides pilulæ.

Vires.

Pilulæ bechicæ nigræ plurimum valent ad tuſſim ſiccam ex materia acri, & calida, & ad vocis aſperitatem, & raucedinem, difficiléſque pectoris excreationes, vt docet Meſue *cap. de tuſſi, in ſua praxi.*

CAPV XXV.

Pilulæ bechicæ albæ.

℞ *Pul. iridis Florentinæ,*
amyli an. ʒ j. ß.
ſacchari candi,
penidiorum an. ʒ. iij.

ſac hari

ſacchari albiſſ. ℔.j,

Cum mucagine gummi tragacanthi in aqua roſarum extracta, fiat maſſa, ex qua formentur pilulæ Hypoglottides.

COMMENTARIVS.

Cum incertus harum pilularum author, quiſque pro animi voto earum deſcriptionem immutat, nunc quidpiam addendo, nunc detrahendo. Vſitatior tamen formula ea eſt, quam exhibemus, per quam pilulæ paratæ & albæ ſunt, iuxta cognomen, & gratæ bechicæ iuxta mixtionem & compoſitionis rationem. Cuique autem notus eſt, etiam tyrunculo, parandi modus.

Bechicarum albarum vſus plurimum commendatur ad faucium aſperitatem leniendam, ac tuſſim & raucedinem, atque ſputum mouendum. *Vires.*

Sic igitur videor non tantum formulas omnes medicamentorum purgantium, ſed & cuncta purgantia Officinæ neceſſaria deſcripſiſſe. Supereſt nunc, vt roborantia, alterantiáque ſequenti libro deſcribamus.

Finis libri ſecundi.

OFFINICÆ PHARMACEVTICÆ, SIVE Antidotarij,

LIBER TERTIVS.

De medicamentis roborantibus, in tres ſectiones diſtinctus, quarum prior de pulueribus cardiacis ſelectioribus agit.

PRÆFATIO.

VIx *vllum medicamentum datur ſolitariæ facultatis, ſed quod vel purgat, vel roborat, ſimul alterat: A præpollente tamen facultate denominatio ſumitur. Et quod roborat magis, & minus alterat, Roboratium: quod magis alterat,*

Digitized by Google

rat, & minus roborat, Alteratiuum dicitur. De vtroque verò non tantum ſimul in eadem confectione, quæ ambabus qualitatibus conſtat, ſed ſeorſim, ac diuerſis capitibus, hoc in tertio libro diſſerimus, quia inter vtrumque magna cognatio aut per qualitates, aut conſiſtentiam, aut parandi modum, Philonium Romanum & Confectio de hyacintho vix diſſimilem apparatum & conſiſtentiam habent. ſimúlque cum roborantibus deſcribuntur, illud tamen Alterans, hæc tantum Roborans perhibetur. Vt autem ordine iuſtiſſimo ſingula, præſertim roborantia deſcribamus, à pulueribus cardiacis ſelectioribus ordiemur, partim à Medicis celebrioribus deſcriptis, partim noſtra inuentione firmatis & experientia longa probatis. Quanti verò ſint vſus in Medicina pulueres, non tantum Aromatici, de quibus nunc diſſerimus, ſed & alij, vel exterius admouendi, vel aſſumendi, vel in aliorum compoſitionem adducendi, in noſtris Inſtitutionibus c. 9. ſect. 1. lib. 3. abunde demonſtrauimus.

* *
*

CAP. I.

Diamargaritum frigidum D. Platearij.

℞. *Margaritarum ſplendidarum ʒ.iij.*
quatuor ſem. frigid. maiorum mundatorum.
ſeminum portulacæ &
papaueris albi,
ſantali albi,
ſantali citrini,
ligni aloes,
Zinziberis,
roſarum rubr.
florum nymphææ,
borraginis,
myrtillorum an. ʒ.j.
coralli albi,
coralli rubri an. ʒ.ß.
fiat omnium puluis; in vaſe anguſti oris reponendus, & ſeruandus.

COMMENTARIVS.

Pulueres aromatici, ſeu cordiales, vel per ſe ſeruantur in vaſe idone ritè operculato, ne eorum vis expiret, vel cum melle ſoluuntur in Electuarium liquidum, aut cum ſaccharo perfectè cocto in electuarium ſolidum, ſeu tabularum coguntur. Per ſe verò ſolent in Officinis ſeruari, vt eorum portio vel epithematis diſſoluatur adhibendis; vel aliis medicamentis permiſceatur intro ſumendis.

Huius autem pulueris, qui à margaritis nomen ſumit, tam varia eſt deſcriptio, vt vix de ipſius authore conſtet. Quiſquis enim ad animi votum eam variè immutat: hanc tamen, quam exhibemus ex Platerio genuinam eſſe, doctorum ſcripta teſtantur.

Dicitur verò Diamargaritum frigidum ad differentiam alterius calidi, quod à paucis, imo nullis paratur.

Digitized by Google

tur. Dicitur & compoſitum ad manus Chriſti perlatæ diſcrimen, quæ Diamargaritum quoque eſt, ex ſacharo tantum roſato & margaritis conſtans. Verùm aliud adhuc vulgari compoſitus eſt, quod pretioſos lapides multos, ambram & moſchum recipit: Sed cum parum diſtet ab Electuario de gemmis, niſi quod magis refrigeret, vix paratum reperitur. *Manus Chryſti perlata.*

Præparatio Diamargariti penes ſolam triturationem eſt, de qua, & eius differentiis egimus *ſupra in noſtris Inſtitutionibus.* Margaritæ ſunt Orientales & pellucidæ, quæ probantur candore, rotunditate, læuore, pondere & magnitudine: Verum quæ ponderoſæ, ac craſſæ ſunt, Vniones dictæ, raro propter raritatem & valorem medicas compoſitiones ingrediuntur. Debent autem, vt & corallia, ſuper lapidem porphyrium duci & læuigari. Semina quatuor frigida minutim incidenda,& tenuiſſimè pulueranda. Deinde reliqua ſolito more. Tandem omnia confusè miſcenda.

Diamargaritum efficaciſſimum eſt ad virium robur reſarciendum, ſyncopem tollendam, aſtmathicos iuuandos, tuſſim coquendam, thabidos reficiendos, imbecillitate languentes recreandos, & ad ſtatum priorem recuperandum. *Vires.*

CAP. II.

Electuarium de gemmis D. Meſue.

℞. *Margaritar. pellucidarum* ℥. ij.
fragmentorum ſapphiri,
hyacinthi,
ſardini,
granatorum,
ſmaragdi an. ʒ. j. ß.
Zedoariæ,
doronici,
corticis citri,
macis,
ſem. ozymi an. ʒ. ij.

coralli rubri,
electri,
limatura eboris. an. ℈. ij.
Been albi,
Been rubri,
caryophillorum,
zinziberis,
piperis longi.
ſpica nardi,
folij,
croci,
cardamomi an. ʒ j.
trochiſcorum diarrhodon,
ligni aloes an. ʒ. ij
cinnamomi,
galanga,
zurumbet an. ʒ. j. ß.
foliorum auri &
argenti an. ℈. ij.
moſchi ʒ. ß.
fiat omnium puluis confusè miſcendus.

COMMENTARIVS.

Hæc compoſitio vel forma pulueris ſeruatur, vel Electuarij, ſeu mollis, exceptis nempe pulueribus æquis partibus mellis roſati & emblicati, vel iiſdem commiſſis ſaccharo roſato, ſi Electuarium ſolidum magis expetatur. Commodius tamen puluis eius vaſe idoneo concluſus ad vſus futuros in Officinis cuſtoditur.

A gemmis autem ſeu lapillis pretioſis, quos admittit multos, nomen aſſumit, quibus accedũt & alia multa cardiaca vulgaria & quædam adeo rara & incognita, vt ex veterum & recentiorum lectione vix conſtet, quænam ea ipſa ſint, & quibus facultatibus polleant, vt ex Been examine patet, in cuius locum aptiſſimè Elenium, quaſi biennium ſubſtitui poteſt, cùm vtriuſque radix paſtinaceæ ſit æmula, cardiaca, & calidior, quàm bugloſſum & borrago, quæ à nonnullis pro vtroque

been

been ſubrogantur, *c.8. ſect 3. lib.1. de mat. Med.* Rectè quoque radix tormentillæ in vtriuſq; been locum ſuccenturiari valebit: nec eos rectè facturos puto, qui ad ſolemnis huius Electuarij compoſitionem radices illas exoticas been nomine notatas vſurpant, meliúſq; aut tormentilla ſola, aut Elenium ſolum, aut potius vtriuſque par pondus pro vtroque been aſſumi poteſt. Et ſi quis malit Angelicæ radicem pro Elenij radice ſumere, non refragabor.

Præparatio pulueris huius in tritura idonea conſiſtit. Gemmæ, & corallia ſuper porphirium lapidem mola verſatili læuigantur, radices, ligna, fructus in mortario metallico teruntur. Poſtremò ſimul omnia commiſcentur. *Præparatio.*

Electuarium de Gemmis ad frigidos affectus cerebri, cordis, ventriculi, hepatis, & vteri efficaciſſimum, inquit Meſue, nam melancholicos, triſtes, ſolitarios, & timidos iuuat, cordis palmo medetur, lypothimiæ ſuccurrit, ventriculum languidum roborat, & interanea omnia recreat. Sed rariſſimè parant illud Pharmacopœi, tum propter caritatem tum raritatem ſimplicium, quæ compoſitionem ingrediuntur. *Vires.*

CAPVT III.

Diambra Dom. Meſ.

℞. *Cinnamomi,*
doronici,
caryophillorum,
macis,
nucis moſchatæ,
folij,
galangæ an. ʒ. *ij.*
piperis longi,
ſantali citrini,
ligni aloes an. ʒ. *ij.*
Zinziberis, ʒ. j ß.
cardamomi vtriuſque,
ſpica nardi,

ambræ an. ℥.j,
moſchi ℥.ß.
fiat omnium puluis, vſui reponendus.

COMMENTARIVS.

Hæc compoſitio multum aromatica eſt & ſuauis; tum ratione ambræ, à qua denominatur, tum moſchi & cœterorum aromatum. Seruatur ſub triplici forma vel pulueris, vel electuarij ſolidi, vel mellis. Si eius conſiſtentia requiritur dura, qualis eſt tabellarum, pulueres excipiuntur ſaccharo roſato perfectè cocto : ſi molliuſcula, qualis opiatarum iidem admittuntur iulepo roſato, ſeu ſyrupo Alexandrino.

Præparatio pulueratio tantum eſt, quæ ea arte ſuſcipienda, efficiendáque, quam *cap.9. & 10. lib.2. Inſtitut.* demonſtrauimus.

Vires. Diambra viſceribus omnibus roborandis efficaciſſima eſt, præſertim ſi à cauſa frigida ſint imbecilla, nam calefaciendo ſpiritus reficit, natiuum calorem fouet, affectibus vteri prodeſt, & valde ſenibus & mulieribus conuenit.

CAP. IV.

Puluis diamoſchi.

♃. *Moſchi* ℥.ß.
oſſis de corde cerui,
margarit. pellucidar.
ſcobis eboris,
coralli albi,
coralli rubei,
ſantali citrini,
ſantali albi,
ligni aloes,
cinnamomi,
macis,
caryophillorum an. ℥.j.
roſarum,
nenupharis, an. ℥.j.ß.

corticis

corticis citri,
florum bugloſſi,
ſpicæ Indicæ an. ʒ ß.
caphuræ ℈ *ij.*
fiat omnium puluis ex arte.

COMMENTARIVS.

Vulgata pharmacopœorum Diſpenſaria quampluri-mis pulueribus cardiacis ſcatent, iiſque impensè ca-lefacientibus, paucis verò refrigerantibus, vt qui ex o-mnibus aromatum calidorum generibus promiſcuè confuſis, ac ferè nullo congeſtis delectu conſtent: Cu-iuſmodi ſunt, tum duæ poſtremæ confectiones iuxta deſcriptionem à veteribus traditam, tum & aliæ mul-tæ, quæ paſſim occurrunt in Antidotariis ſingulis. Nam Diacyminum, Dianiſum, Diazinziber, Diatrium pipe-reon, Diamargaritum calidum, Diamoſchum dulce & amarum non niſi eoſdem effectus proferunt, cùm eaſ-dem facultates habeant, omnia nempe cùm ſint ex ca-lidis compoſita. Quocirca veterem Diamoſchi deſcri-ptionem non tantùm caſtigaui, ſed neglexi, & aliam ſubſtitui, quæ & nominis rationem apprime refert, & compoſitionis rationem profert, & virium imbecilli-tati à cauſa calida confert. Superfluum enim videtur antiquam Diamoſchi præſcriptionem retinere, cùm Diambra, & electuarium de gemmis pares ſortiantur vires. Proinde aliud Diamoſchum exhibemus & fra-grantiſſimum, & viribus effœtis à cauſa calida ſecuriſ-ſimum & paratu faciliimum.

Diamoſchum dulce, multis quod conſtet cardiacis, partes nobiles exhilarat: maximè verò cor & vitales fa-cultates à cauſa qualibet, ſed præſertim calida lan-guentes & imbecillas. Confert quoque multis vteri af-fectionibus. *Vires.*

CAP. V.

Puluis Electuarij triaſantali.

℞. *Trium ſantalorum.*

roſarum,
ſem.pſyllij an. ʒ.ij
rhabarbari,
ſcobis eboris.
ſucci glycyrrhizæ,
ſem.portulacæ an. ʒ.j.ß.
amyli,
gummi Arabici
tragacanthi,
ſem.quatuor frigidor. maiorum,
ſem.ſcariolæ, an. ʒ.j.
caphuræ ℈.ß.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Inter viginti compoſitionis huius deſcriptiones, vix duas ſimiles comperi : Alij enim pro zuccaria ſemen cicutæ ponunt, vt Ioubertus : alij ſemen pſyllij, vt Fœſius : alij vtrumque omittunt, vt Val. Cordus : alij ſaccharum candum volunt, vt Rondeletius, alij violas, vt Fuchſius.

Eadem eſt varietas in Rheo, amylo & caphura, quorum ſingula à ſingulis modò auferuntur, modò adduntur. Ego formulam ſupra deſcriptam, doctorum conſenſu meliorem iudicaui, & pſyllium apponendum duxi, ſcopo conuenientiſſimum : Amylum verò expunxi, vt minus aptum : ſuo enim lentore obſtruit. Caphuram quidem reliqui ad craſſa medicamenta ſua tenuitate intro deducenda, ſed de eius quantitate detraxi, ne ſuo odore graui aliorum aromatum, quę pauca ſunt, ſuauitatem, aut obtunderet, aut prorſus deleret.

Tragacanthum & ammoniacum relicta ſunt ; quæ ſi ante commixtionem paululum aſſentur vel lentorem deponant, authoris intentioni magis conuenient, qui qualiſcunque fuerit, ſiue N. Alexand. ſiue alius, (de eo enim non ſatis conſtat,) medicamentum hoc partim ad roborandum, partim ad obſtructa ſoluenda imperauit.

Præparatio eius vt præcedentium fit, & à tritura debita pendet.

Dia-

Diatrion-ſantalon mirifice confert iecoris obſtructionibus liberandis, Ictericis, tabidis & immoderato viſcerum calori: ventriculi quoque æſtum contemperat, primam corporis regionem infar ... u expedit, & humores à putredine vindicat.

CAP. VI.

Aromaticum roſatum D. Gabrielis.

℞. *Roſarum* ʒ.*xv.*
glycyrrhizæ raſæ ʒ.*vij.*
cinnamomi elect. ʒ.*v.*
ligni aloës,
ſantali machazari, id eſt, citrini an. ʒ.*iij.*
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ.*ij.* & ℈.*ij.*
caryophyllorum,
macis an. ʒ.*ij.ß.*
ſpicæ Indicæ ʒ *ij.*
nucis moſchatæ,
cardamomi maioris,
galangæ minoris an. ʒ.*j.*
ambræ ℈*iij.*
moſchi ℈.*j.*
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Electuaria multa traduntur à Meſue cardiaca & ſuaueolentia, ſed ſpeciatim deſcribuntur ſex: quæ ipſe aromatica appellat, ex quibus vnicum ſelegi, quod, qui habebit, reliquis facilè poterit carere.

Aromaticum autem dicitur ab aromatum, quibus conſtat, fragrantia, Roſatum à roſis quantitate & qualitate præpollentibus. Cognominatur verò à Gabriele neſcio quo: forſan illius authore, aut Meſues amico: vtut ſit, optima eſt eius deſcriptio, & eius ſalutaris vſus. *Vnde dicatur Aromaticum vnde Roſatum.*

Seruatur vel forma pulueris, qui facilè parari poteſt, vel conſiſtentia Electuari, mollis, vt vult Meſue, ſi

Digitized by Google

partibus æquis ſyrupi roſati & corticis citri excipiatur. Frequentior tamen eſt eius vſus ſub electuarij tabulati forma, puluetibus nempe ſaccharo ſolutis & ex arte coctis.

Vires. Aromaticum roſatum ad multa efficaciſſimum eſt, nam cerebrum, cor, ventriculum, atque adeò totum ventrem inferiorem roborat, & earum partium excrementitiam humiditatem diſſipat, putredinem omnem corrigit. appetitum excitat, coctionem iuuat, nauſeam & vomitum ſedat: proinde imbecillis & ex morbo conualeſcentibus ſubuenit.

CAP. VII.

Diarrhodon Abbatis D.N. Saler.

℞. *Roſarum.*
ſacchari candi an. ʒ.ij.
ſantali albi,
ſantali rubri an. ʒ.ij.ß.
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
Scobis eboris an. ℈.ij.
macis,
ſpicæ,
maſtiches,
cardamomi,
croci,
ligni aloës,
caryophyllorum,
gallia moſchata,
cinnamomi,
rhabarbari,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. aniſi,
fœniculi,
Ozymi,
berberis,
ſcariolæ,
portulacæ,

papaueris

Digitized by Google

paueris albi,
Seminum iij. frigidor. maior mund. an. ℈. j
Oſſis de corde cerui,
margaritarum pellucidarum an. ℈. ß.
moſchi gr. iiij.
caphuræ gr. ij.
fiat omnium ex arte puluis.

COMMENTARIVS.

Nec ſuis caruit iſta ſolemnis compoſitio caſtigatoribus: A prima ſiquidem deſcriptione à Nicol. Myrepſo tradita Nicol. Salernitanus corallium, ſemen lactucæ & mandragoræ detraxit. Nicol. Præpoſitus caſtigationem Salernitani ſecutus, nec correctoris, nec authoris mentionem fecit. Candidus eius inuentionem collegij alicuius præſidi, quem Abbatem vocat, Nicol. Myrepſus tribuit. Et quia vix vllum datur medicamentum, diuerſis in locis celebratum, in quo nonnihil non mutetur: Ob id non mirum, ſi apud omnes Diarrhodum Abbatis prorſus idem non ſit, ad cuius compoſitionem, nec Syluius moſchum probat, nec Rondeletius rhabarbarum, nec ego aſarum, quia vomitorium & ſtomacho inimicum, cuius loco macim poſui. Item nonnulli granula tantùm ſeminis Berberis admittunt, alij ſemen integrum, & melius. Semina quatuor frigida, quod breui tempore ranceſcant, aptius vtendi tempore commiſcebuntur. Si forma Electuarij ſolidi ſeruare conſilium eſt, excipiendi pulueres erunt ſaccharo roſato perfectè cocto.

Diarrhodon ventriculum & hepar roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, flatus diſcutit, ructus compeſcit, halitum oris ſuauem reddit, calorem viſcerum contemperat, & omnem corporis noxam à calore proficiſcentem emendat. *Vires.*

CAP. VIII.

Pilulis lætificans authoris incerti.

℞. *Sem. ozymi,*

croci,
Zedoariæ,
ſantali citrini,
caryophyllorum,
corticis citri,
galangæ,
macis
nucis moſchatæ,
Styracis calamitæ an.℥.ij.ß.
raſuræ eboris,
ſem.aniſi,
Epithymi,
thymi an.ʒ.j.
ambræ,
moſchi,
margaritarum,
oſſis de corde cerui an.ʒ.ß.
foliorum auri,
foliorum argenti an.℈ ß.
fiat omnium puluis, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Duæ ſunt huius nominis Confectiones, vna Rhaſis, quæ rarò paratur, altera incerti authoris, quam ex Nicol. Præpoſito damus, vt præſtantiorem. Falluntur, qui Galeno eius inuentionem tribunt, cùm in eius operibus nec contineatur, nec multa norit ipſe, vt moſchum, caphuram, ambarum, & margaritas, quę in illius deſcriptione continentur.

Ab inſigni effectu dicitur Lætificans. ſeu puluis lætitiæ, quia ſpiritus & cor lætificat. Lignum autem balſami, quod rariſſimum ſit, & pretioſiſſimum, expunximus, in cuius locum optimè ſantalum citrinum ſubſtituimus. Nec malè quoque ſubſtituetur lentiſcus & xyloaloë, vt etiam pro oſſe cordis cerui, cornu eius. Cætera, vt quotidie ſunt ad manus, ſic antiballomenis non egent. Præparatio vt præcedentium.

Vires. Electuarium Lætificans ſuas ex nomine vires deſignat. Cor enim, partes vitales & facultates omnes lætificat,

ficat, viſcera recreat, humores excrementitios abſumit, flatus diſſipat, & ventriculum roborat.

CAP. IX.

Puluis dianthos D. N. Myr.

℞. *Florum roriſmarini* ℥.j.
roſarum,
violarum,
glycyrrhizæ an. ʒ.vj.
caryophyllorum,
ſpicæ,
nucis moſchatæ,
galangæ,
cinnamomi,
zinziberis,
zedoariæ,
macis,
xyloaloës,
cardamomi,
aniſi,
anethi, an. ℈.iiij.
fiat puluis ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Deſumpta eſt pulueris huius deſcriptio ex Nicolai Myrepſi *c.64. ſect.1. Antidot.* apud quem tamen ſingula ſimplicia præter rorem marinum minore quantitate ponuntur, quæ non modò ab Actuario aucta eſt, ſed inſuper zedoaria addita. Nomen verò ſumit à ſua baſi, nempe à roriſmarini coronarij flore, qui per antonomaſiam anthos dicitur: vnde Electuarium Dianthos: in quo parando nihil eſt difficultatis, ſoletque forma pulueris in pharmacopoliis ſeruari. Si quis voluerit forma Electuarij mollis habere, pulueres melle comprehendat: ſi ſolidi, eodem ſaccharo roſato perfectè cocto excipiat, & in tabellas reducat.

Electuarium Dianthos cardiacis ſuccurrit, epilepticis, animi defectionibus: atque in vniverſum omni im- *Vires.*

Digitized by Google

becillitati corporis auxiliatur: Maximè verò capitis affectibus prodeſt,

CAP. X.

Puluis Dianiſi D. Meſ.

℞. Sem. aniſi ʒ. x.
glycyrrhizæ raſæ,
maſtiches an. ʒ. ß.
ſemen. carui,
fœniculi
macis
galangæ,
zinziberis,
cinnamomi an. ʒ. ij. ß.
trium piperum,
caſſiæ ligneæ,
ſem. libiſtici,
calaminthes montanæ an. ʒ. j.
cardamomi maioris,
caryophyllorum,
cubebarum,
ſpicæ Indicæ,
croci an. ℈. ij. & gr. v.
ſacchari candi ʒ. ij.
fiat ex omnibus puluis, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Hic puluis maximè vſualis eſt & ad multa vtilis, cuius deſcriptionem à Meſue traditam retinemus, pyrethro tantum deleto, in cuius locum ſemen libiſtici ſubſtituimus, & pro ſaccharo communi candum admiſimus: Pyrethrum ſiquidem, quod acrius ſit, nec aromaticum, omittere viſum eſt, & ſaccharum candum aſſeruando pulueri magis idoneum vulgari præferre. *Cubebæ quid.* Eſt autum cubebe fructus paruus, rotundus, longis pediculis adhæreſcens & racematim congeſtus, quem nonnulli carpeſium Galeni, alij myrtum ſylueſtrem Dioſcoridis, quidam viticis granum putarunt: Nihil tamen

men iſtorum eſt, eique minimè conuenit ſingulorum prædictorum deſcriptio.

In *Iaoa* fructus hic *Cumuc* dicitur, ibique tanta eſt in exiſtimatione, vt decoquatur ab incolis, antequam deuehatur, ne forſan aliò ſatus germinet, & ſtirpis perfactam magnitudinem aſſequatur, vt *c.14. ſect.3. li.1. de Mat. Med.* oſtendimus. *Cumuc.*]

Dianiſôn intemperiem ventriculi frigidam à pituita cruda, vel etiam à flatibus ſanat, tuſſi diuturnæ ab humoribus frigidis natę auxiliatũr, & obſtructione viſceribus expediendis. *Vires.*]

CAP. XI.

Diacinnamomum D. Meſ.

℞. *Cinnamomi tenuis ℥.xv.*
caſſia lignea, ſeu canella craſſioris,
rad enula campana an. ℥.iiij.
galanga ℥.vij.
caryophyllorum,
piperis longi,
cardamomi vtriuſque,
Zinziberis,
macis,
nucis moſchata.
ligni aloës an. ℥.iij.
croci ℥.j.
ſacchari ℥.v.
moſchi ℈.ij.
Ex omnibus fiat puluis ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Inter aromata, quæ multa recipit hic puluis, cinnamomum, quo denominatur, valde præpollet, quod duplici agnoſcitur diſcrimine, vnum tenuius eſt & plurimum fragrans, quod Arabes Darcheni nominant: alterum craſſius, quaſi ligneum & minus odoratum, quod Caſſim ligneam, ſeu vulgarem officinæ vocitant. Vtriuſque hiſtoriam *cap. 9. ſect. 3. libr. 1. de Mat.* *Darcheni.*

Digitized by Google

Med. depinximus. Recentiores ad ſuauitatem maiorem & virium efficaciam, rarò Diacinamomum parant abſque moſcho, quod & tempore Meſuei fieri ſolitum ipſe teſtatur. Præparatio ſola pulueratio eſt, & puluerum confuſa vnio.

Vires. Diacinnamomum quod calidis, aromaticíſque omnibus conſtet, viribus reficiendis, ſpiritibus exhilarandis, & affectibus omnibus, qui à cauſa frigida proficiſcuntur, optimè confert.

CAP. XII.

Lithontripticon.

℞. Sanguinis hirci præparati ℥.j.
Sanguinis leporis vſti ℥.ß.
radic. œnodes,
cyclaminis,
eryngij,
rubiæ tinctorum,
cyperi,
ireos Florentinæ,
ſem. milij ſolis,
ſaxifragæ,
alkekengi an. ℥.ij.
lapidis ſpongiæ.
putaminis oui uſti,
tunicæ interioris ventriculi gallinæ
baccarum iuniperi,
cardamomi,
cinnamomi,
macis an. ʒ.j.ß.
ſem. apij,
petroſelini,
ammeos,
aſparagi,
carui,
dauci,
ſeſeleos,
coriandri,

citrij,

Digitized by Google

citri,
maluæ ſylueſtris,
melonum,
peponum,
pimpinellæ an ℥.j.
gummi ceraſi ℥.ij.
omnia terantur ex arte, & fiat puluis.

COMMENTARIVS.

Veterem pulueris huius, quem Pharmacopœorum vulgus lithontribon nominat, deſcriptionem neglexiмus, quod multa tum aſtringentia recipiat, atque nonnulla, quæ atterendo calculo & arenulis extrahendis obſunt, tum & alia quædam, quæ & nimis rara ſunt, & prætioſiora, vel nuſquam ſyncera poſſunt haberi. Illius loco aliud verè lithontripticon damus, aptiſſimè compoſitum ad confringendos calculos, ſaburram pellendam, atque ad cæteros renum & veſicæ affectus accommodatum, qui titulo deſignantur.

Antequam verò ſanguis hirci compoſitionem illius ingrediatur, debet ſic præparari. Hircus primum quadrimus, aut paulo ſenior, vel iunior ſeligendus & iugulandus: ſanguis medius effluens olla fictili excipiendus; nam qui primus fluit, tenuior, qui vltimus craſſior eſſe ſolet: Tum linteo raro tectus Soli exponendus, vt coaguletur, & quod ichoroſum eſt, abiiciatur. Sic craſſior ſanguis concretus ſiccatur, teritur, in vaſe vitreo ſeruatur. Nimis eſt ſuperſtitioſa illorum conſuetudo, qui non niſi Sole Cancrum ingrediente, hircum longo ante tempore ſaxifragis, pimpinella, apio, & ſimilibus alitum mactant, & ſolum ſanguinem arterioſum colligunt. Hæc enim præparatio, licet non inutilis, non tamen neceſſaria eſt, vixq; dari poteſt dictarum ſtirpium vbertas, hirco, quæ longum tempus alendo ſatisfaciat; & præterea ſanguis eius, qui conſueto pabulo nutritur, vires habet ad atterendum & expellendum calculum nihilo inefficaciores. *Sanguis hirci præparatio.*

Sanguis verò leporis recens iugulati & concreti ita aſſandus, vt non in cinerem prorſus, ſed puluerem ab- *Sanguis leporis apparatus.*

Digitized by Google

eat. Quæ ad reliquam pulueris huius præparationem ſpectant, nihil habent difficilis, nec multum operoſi.

Vires. Puluis hic cum pauco vino albo, aut aqua parietariæ, vel raphani, aut alia conueniente ſumptus calculos & arenulas à renibus, vreteribus & veſica expellit, & vrinam potenter mouet.

CAP. XIII.

Puluis diacalaminthes D. N. Myr.

℞. Calaminthes montanæ,
pulegij,
piperis nigri,
ſem. ſeſeleos Maſſilienſis,
petroſelini an. ʒ iij. & ℈. ij.
libiſtici ʒ ij. & ℈. j.
ameos,
anethi,
ſummitatum thymi,
cinnamomi,
zinziberis an. ℈. ij.
ſeminis apij ℈ j.
Ex omnibus fiat puluis ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Diacalamenti variæ ſunt à variis authoribus traditæ deſcriptiones, ſed quam ex Myrepſo damus, vt meliorem & gratiorem omnes practici magis probant. Similem ferè deſcriptionem tradit Galenus, ſed calidiorem & acriorem ob zinziberis & piperis maius pōdus. Anethum pro aniſo poſuimus, ea tamen conditione, vt cuiq; fas ſit alterum pro altero ſine diſcrimine & compoſitionis iactura ſubſtituere: huius vt præcedentium idem eſt parandi modus.

Vires. Diacalaminthe craſſos humores & lentos extenuat, flatus diſcutit, vrinam & menſes mouet, tuſſi à frigidis humoribus natæ confert, alimenti ad hepar diſtributionem iuuat, ventriculum roborat, & appetitum auget.

Digitized by Google

ger. Datur ſub forma Electuarij mollis, ſi cum melle; vel ſolidi, ſi cum ſaccharo coaleſcat.

CAP. XIV.

Puluis contra peſtem, ſeu Bezoardicus.

℞. Radicum tormentillæ,
angelicæ,
enulæ campanæ,
gentianæ,
pæoniæ,
ligni aloes,
ſantali citrini,
cornu cerui,
eboris,
oſſis de corde cerui,
granorum iuniperi,
cardamomi,
ſeminum acetoſæ,
cardui benedicti,
caryophyllorum,
macis,
cinnamomi an. ʒ.j.ß.
corticis citri,
arantiorum,
dictamni,
ſcordij,
ſchœnanthi,
calami aromatici,
roſarum,
croci an. ʒ.j.
boli Armenæ in aqua roſarum lotæ,
terræ Lemniæ an. ʒ ij.
caphuræ, g. viij.
ambræ griſeæ,
foliorum auri an. ℈.j.
fiat omnium puluis in vaſe idoneo reponendus.

Commentarivs.

Medicamenta, quæ peſtem oppugnant, venena expugnant, ab iiſdem noxam tollunt, & vitam tuentur, Antidota Græcis, Bezaardica Arabibus nominantur, cuiuſmodi ſunt quædam ſimplicia, vt lapis Bezar, Zerumbet, Zedoaria, lapilli pretioſi, & compoſitiones quædam cardiacæ & Theriacales, quæ ſcilicet multis conſtant, cor, ſpiritus & partes vitales roborantibus, & virus, ſeu qualitatem venenatam extinguentibus: Mediam propterea dicuntur ſortiri conditionem inter venena & noſtram naturam, vt Theriaca, & Mithridatium; quorum tamen non tutus eſt vſus frequens, vbi nulla venenatæ qualitatis ſuſpicio eſt. Si namque obiectum non inueniant, in quo agant, inimicæ qualitatis impreſſum in partibus relinquunt veſtigium, humores accendunt, & calori natiuo ac ſpiritibus vim inferunt.

Quæ verò compoſita medicamenta ſolis cardiacis, roborantibus, & ſpeciali dote venenis aduerſantibus, conſtant, omnibus temperaturis, & morbis, ac omni tempore conueniunt, vt puluis à nobis deſcriptus, cuius vires ſunt inſignes ad peſtis & malignorum affectuum expugnationem & partium nobilium tutelam.

Datur verò vel cum aqua, vel cum decocto cordiali, aut conſerua idonea: vel eſt excipiendus ſyrupo Kermes, vel limonum, vt in formam Opiatæ concinnetur. Poterit & cum melle in aquis cardiacis deſpumato, in Electuarij liquidi formam coagmentari, & in Officinis reliquatum confectionum more ſeruari. Vires habebit excellentiores, ſi lapides pretioſi, cornu monocerotis, & lapis Bezar addantur. Facilè puluis hic parari poteſt, & ſimplicia, quibus conſtat, haberi.

Vires. Mirum in modum confert morbis venenatis & contagioſis, & peſtilentibus expugnandis, & principibus partibus recreandis, & tuendis.

CAP.

CAP. XV.

Puluis antilyſſos, ſeu contra rabiem, Deſ. Iul. Palmarij.

℞ *Fol. rutæ,*
verbenæ,
ſaluiæ minoris,
plantaginis,
polypodij,
abſynthij vulgaris,
menthæ,
arthemiſiæ,
meliſſophylli,
betonicæ,
hyperici,
centaurij minoris, an. m. j.
Omnia ex arte ſiccentur, & in tenuiſſimum puluerem reducantur.

COMMENTARIVS.

Alexiterium hunc puluerem deſumpſi ex clariſſimi viri Iul. Palmarij Med. Pariſ. *c. 3. lib. de morſ. canis rab.* qui ſeptem libros de morbis contagioſis edidit, cuius eximias dotes, & mirandos effectus non modo ipſe feliciter, ac multoties in multis expertus eſt, ſed etiam Dominus de Pyrou, à quo priorem illius fatetur habuiſſe deſcriptionem. Quotquot enim à rabidis canibus demorſi hoc puluere vſi ſunt, ab hydrophobia imminenti, vel iam incepta fuerunt immunes & omnino liberati, modo nulla capitis pars dentibus ſuperior, vt nec alia frigida abluta; Tunc enim remediis exigua ſalutis expectatio.

Antilyſſum autem puluerem hunc nominauimus, quod inſigni virtute & nulli ſecunda rabiem arceat, vulnera à cane rabioſo inflicta ſanet, & terrificum illud ſymptoma, quo miſelli reformidant aquas, impediat. *Vires.*

Digitized by Google

Præparatio tam celebris antidoti perfacilis eſt, in qua hæc tria maximè obſeruanda, vt ſimplicia colligantur, quo tempore viribus pollent maximis, *medio* ſcilicet *aut fine veris*, vt nec in ſole æſtuante, nec in vdo loco ſiccanda reponantur, vt ſiccata ſeruentur, ſed ea lege, vt quotannis renouentur.

Quando hæc ſimplicia colligenda.

Porrò minimè datur opus magnam huius eximij pulueris quantitatem in Pharmacopoliis ſeruare: Sat enim eſt in rem præſentem, ſi libra dimidia in vaſis idoneis recondatur: Materialia verò ſeu ſimplicia quibus conſtat, copioſa eſſe debent: Et artificioſè ſiccata, chartaceis ſacculis excipienda, ac loco idoneo reponenda, ne à muſcis & ſordibus conſpurcentur, vel à muribus erodantur. Vtendi autem tempore atque exigente neceſſitate, ſingulorum æquum pondus in tenuiſſimum puluerem læuigabuntur, cuius ʒ.ß. aut ʒ.j. quotidie mane tribus horis ante cibum dabitur ex cochleari cum duplo ſaccharo, vel ex iuſculo aut alio liquore idoneo, vt vino, pomaceo, vel etiam ex melle in formam Opiatæ.

Et licet ʒ.integra aut ij. ſatis ſint pro doſi etiam homini robuſto, poterunt tamen aliquando tres, vel etiam maior quantitas adhiberi, ei maximè, qui iam diu fuit à cane demorſus, vel iam hydrophobia correptus.

Cācrorū puluis.
Alyſſum

Eximius quidem eſt hic puluis, ſed efficaciorem multo ducerem, ſi pimpinellæ & cancrorum fluuiatilium vſtorum puluis commiſceatur. Alyſſum quoque cæteris omnibus præferri illius nomenclatio portendit: Sic enim à Dioſcoride & Galeno vocatur, quod rabiei medeatur, ipſiſiſq; venenum deleat & extinguat.

Verum hæc planta non multum vulgaris eſt, & à paucis cognita, præſertim quæ hoc nomine à Galeno donatur aſpectu Marrubio valde ſimilis, ſed in ſingulis geniculis, è quibus folia emergunt, bina admodum criſpa, incana & ferè inodora, calices ſpinoſi cauliculos verticillatim ambiunt. Hanc ſæpe vidi in horto ſcholæ Pariſienſis.

Aliud quoddam Germanicum Echioides dicitur, facie Molluginis, Apparine Plinio putatum, cui Galenicum

niculum prætulerim. Qui altero caret, alterum ſolet ſubſtituere.

CAP. XVI.

Crocus Martis.

Vnde habeant nomen.

CROCVS Martis ſic dicitur partim à materia, ſeu ſcobe chalybis, vel ferri, quod Marti tribuitur, partim à colore, qui crocum ementitur. Eius præparationem multiplicem agnoui; ſinguli enim ſuo modo parant, ac ferè omnes in ea re diſſentiunt; vnde multi eiuſmodi apparatum tanquam inutilem vel neglexerunt, vel improbarunt: Et reuera pro croco Martis ſolam ferri limaturam, nulla vſtione & ablutione alteratam Riuierius exhibet, hancque illo efficaciorem, tutiorem & fœdis virginum coloribus ſanandis conuenientiorem aſſerebat. Eius tamen tanquam temerarij periclitatoris, qui de corio humano ſæpe luſit, methodum medendi, qui ſequeretur, morbis ipſis eſſet formidoloſior.

Vulgaris chalybis præparatio.

Duas autem præ cæteris vſitatas Croci Martis præparationes comperi: Prior ſatis vulgaris eſt, & Pharmacopolis familiaris, qui limaturam chalybis ſemel atque iterum, vel etiam pluries in crucibulo vrunt, & toties abluunt, partim in aceto, partim in aqua roſacea, aut alio liquore idoneo: Poſtea exſiccant, efficiuntque puluerem ſubrufum & ponderoſum, quem præparatum calybem nuncupant.

Spagyrica chalybis præparatio.

Secunda eſt Spagyricorum, qui puluerem ipſum ex ſe grauiſſimum arte ſua volatilem efficiunt. Ad eius autem apparatum hoc procedunt modo: Ac primum quidem limaturam chalybis, & aliquando ferri; (vtriuſque enim qualitas vix diſſimilis,) aſſumunt; in igne reuerberij diem vnum, aut alterum adurunt; Deinde vbi amouerint, in aquam coniiciunt; quod ſupernatat aſſumunt & ſeruant: Tum abiecta aqua: quod in fundo remanſit denuo ad ignem reuerberatorium iniiciunt, adurúntque vt prius, & poſtea in aquam de

mittunt, vt antè, cui quod ſupernatat ſeruant. Et ſi quid eius fundum petierit, rurſus cremant, donec aquæ demiſſum non ſubſidat, ſed in ipſius ſuperficie maneat, quod tandem colligendum, ſiccandum & ſeruandum pro Croco Martis optimo, & Chymiatris vſitatiſſimo.

Alius præparãdi modus

Hoc quoque modo nonnulli parant. Limaturam ferri catino exceptam igne validiſſimo excandeſcere permittunt: vbi refrixerit, in mortario ferreo laborioſè terunt; Deinde abluunt, vt cum aqua pars ſublimior ſeparetur. Craſſior iterum igne reuerberij vrgetur & calcinatur: Atque poſtea teritur prius. Idque iteratur ſepties, vel etiam amplius, donec tota limatura abierit in croceum læuorem.

Varij modi preparãdi Crocũ Martis.

Nonnulli ſcobem ferri ante calcinationem muria pluries lauant, poſtea acetum affundunt: Alij vrina abluunt & macerant, quidam ſalem adijciunt: Alij tartarum: Multi cum ſulphure adúrunt: Sunt & qui ſcobem in rubiginem conuertunt: ſed vt curioſæ nimis ſunt illæ præparationes, ſic & ferè inutiles: Præſtátque in optima quadam conſiſtere, quam inter tot ancipites vagari.

Notandum verò eſt, ſcobem ferri non niſi tenuiſſimè elimatam ſumendam eſſe, quæ vbi igne reuerberij optimè calcinata fuerit, deinde trita poſt in aquam demerſa & fortiter agitata, eius portio, quæ ſupernatabit colligetur, calore moderata ſiccabitur, nec rurſus calcinabitur, ſed talis ſeruabitur: Portio verò craſſior ad ignem reuerberij denuo immittetur, quod tota volatilis fiat. Sic enim ritè Crocus Martis paratur.

Vires.

Ex aliis adhuc metallis Chymiatri Crocum parant, vt crocum ſtanni, & crocum veneris, ſed magis vt artifices periti videantur, quam vt felicius medeantur.

Crocus Martis creditur iecur & lienem roborare, & viſcerum obſtructiones tollere, proinde fœdis virginum coloribus conducere.

Diaſtomoma.

Ex eo & aliis quibuſdam pulueribus cardiacis pro Medici prudentia præſcriptis, paratur Confectio quædam forma Electuarij mollis, aut tabulati, Diaſtomoma dicta, obſtructionibus expediendis efficaciſſima, cui

cui puluerem lumbricorum permiſcent. Ego mallem abſque iſto conficere, vt hoc modo:

℞. *Chalybis optimè præparati ℥.ij. cinnamomi ℥.ß. ſpecierum Electuarij tria ſunt, & de gemmis an. ℈.j. pul. dictamni ℈ ß. cum ſachari in aqua meliſſæ ſoluti ℥.iiij. aut v. fiunt tabellæ pondere ʒ.iij. aut ℥.ß. quæ dentur mane ieiuno ſtomacho.* Solet tabellis cardiacis maior ſacchari quantitas adhiberi, ſed tunc illarum virtus eſt inefficacior. *Tabellæ ad fœdos colores.*

PARS ALTERA PVLVERVM OFFICINæ neceſſariorum.

PRIORE Sectionis huius parte ſelectiſſimos pulueres cardiacos dedimus, eóſque ſolùm omiſimus, qui vel iiſdem valde ſunt affines aut prorſus ſimiles, vel quorum deſcriptio nulla ratione fulcitur, & vſus non probatur aut damnatur. Hac Verò ſecunda parte de his agere conſilium eſt, qui, quod frigidiores ſint & dulciores, non quidem vt ſuperiores, aromatici, ſed bechici, aut thoracici ſolent vocari: Conueniunt enim tuſſi pulmonum & totius thoracis affectibus.

CAPVT XVII.

Puluis Diaireos ſimplex.

℞. *Ireos florentinæ ℥.ß.*
ſachari candi,
puluer. diatragacanthi frigid. an. ʒ.ij.
Fiat omnium puluis confusè miſcendus, & ſeruandus.

COMMENTARIVS.

Author huius pulueris incertiſſimus eſt, vſitatiſſimus tamen vſus. Solet autem conuenientiſſimè exci-

Digitized by Google

pi ſaccharo, albumine oui in aqua tuſſilaginis clarificato, vt decet, cocto, & ad tabellarum ſeu lozengiarum, vt vocant, formam concinnato. Libra verò ſacchari pro quaque vncia pulueris ponenda eſt: Aliquando tamen vnciæ duæ ſacchari ſingulis pulueris dragmis ponuntur: Sicque paratum Electuarium gratius quidem eſt, ſed inefficacius, vt contra dum pro ſingulis pulueris dragmis ſacchari tantùm vnciam recipit.

Modus parandi ita facilis eſt, vt etiam ipſis tyronibus ſatis innoteſcat, nec opus eſt pluribus deſcribere.

Vires. Diairis plurimùm valet ad faucium deſtillationem, ad humorum craſſorum attenuationem, coctionem & expectorationem.

Eſt alia compoſitio Diaireos, Solomonis nomine inſignita, quæ quod parata ſit difficilior, inſuauior, nec efficacior, rariſſimè paratur.

CAP. XVIII.

Puluis Diatragacanthi frigidi D.N. Myrepſi.

℞. *Penidiorum ℥.iij.*
gummi tragacanthi ℥.ij
gummi Arabici ʒ.x.
amyli ℥ ß.
ſem. papauer. albi ʒ iij.
quatuor ſem frig. maior. mund.
glycyrrhizæ raſ an. ʒ.ij
caphuræ ℈.ß.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Puluis hic à tragacantho nomen & baſim habet, quòd cæteris præpollet in compoſitione. Multa autem recipit bechica, lenta, refrigerantia & lenientia, quibus N. Myrepſus primus illius author, ſemen vrticæ, attenuandis & expurgandis humoribus craſſis valde accommodatum adiecit, quia tamen compoſitionem, & colore, & ſapore multùm efficit ingratam, à recentioribus rectè omittitur, hanc ipſam alia multa red-

dunt

dunt ſatis commendabilem.

Seruatur ſub forma vel pulueris reliquorum more, vel Electuarij tabulati, addita ad ſingulas pulueris vncias ſacchari libra.

Omnibus pulmonum & thoracis affectibus calidis confert, maximè tabe confectis ac macilentis. pleuritidi linguæ & faucium aſperitati, tuſſi, & ſputo coquendo & expectorando.

CAP. XIX.

Puluis Diapendij ſine ſpeciebus, D.N. Myrep.

℞. *Penidiorum ℥.ij.*
nucleorum pineorum,
amygdal. dulc. mund.
ſem. papauer. albi an. ʒ.iij.
ſucci glycyrrhizæ,
gummi tragacanthi,
gum. Arabici,
ſem. iiij. frig. maior. mund.
amyli an. ʒ.j.ß.
caphuræ gr. viij.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Diapenidion vel paratur ſine ſpeciebus, vt formula deſcripta, vel cum ſpeciebus additis cinnamomo, caryophyllis & zinzibere, quo modo deſcribitur à Myrepſo primo eius authore. Sicq; paratum Diapenidion cum ſpeciebus nominatur. Æquali verò pondere dictæ ſpecies, amygdalæ, ſemen papaueris, & glycyrrhizę ſuccus ponuntur. *Diapenidion ſine ſpeciebus.*

Seruatur vel forma pulueris, vel Electuarij ſolidi, quod authoris decreto ſic conficietur. In aquæ libra, violarum vnciæ tres macerandæ & coquendæ, donec violaceum aqua colorem nanciſcatur; In colatu- *Electuarium de ſpeciebus diapenidij.*

Digitized by Google

ra coquenda ſachari libra vna ad conſiſtentiam Electuarij ſolidi,cui adhuc calenti, penidia & reliqua ſimplicia læuigata , ita permiſcenda & ſubigenda , vt formam ſolidam ac idoneam acquirant , ex qua teſſeræ, ſeu tabellæ quadratæ , vel rhomboides concinnentur, & vſui reponantur. Sic omnes ferè vno conſenſu Diapenidion conficiunt , pauci tamen in ſimplicium proportione conueniunt : Singuli enim ſingulorum pondus immutant , vſitatiſſima tamen hæc eſt formula quam exhibemus.

Diapenidij cum & ſine ſpeciebus vires. Valet tuſſiculoſis, pleureticis, peripneumonicis , aſperitati faucium,& aſperæ arteriæ, raucedini, & vitijs pulmonum multis. Si cum ſpeciebus paretur , præter enumeratos effectus,incidit,attenuat, & humores lentos, craſſos,frigidos coquit,& ad expectorationem apparat.

CAP. XX.

Confectio de Rebecha.

℞. Puluer. Diaireos.
diatragacanth. frigid. an. ʒ. ij.
pul. liquiritiæ ʒ. ß.
ſacchari candi ʒ. iij.
Cum gummi tragacantho in aqua roſarum ſoluto fiat paſta, ex qua formentur bacilli vſui reponendi.

COMMENTARIVS.

Hæc licet confectio ſit authoris incerti , vſitatiſſima tamen eſt , ſapore gratiſſima , & effectu commendatiſſima. Pulueres , quibus conſtat , ſeorſim quidem ſeruantur, ſed vbi miſcentur ſimul , vel tragacantho aqua roſarum , vel alia conueniente ſoluto, vel ſaccharo humore quodam idoneo liquato & cocto coguntur in maſſam , ex qua vel teſſeræ , vel paſtilli , vel bacilli formantur. Inter autem pulueres bechicos annumerauimus , quòd ex ijſdem conſtet , & ad eadem vſurpetur. *Vnde habeat nomen.* Quidam putant hanc Confectionem dici Rebecham,

cham,quaſi bechiam: Eſt enim Bechicum inſigne,quod cùm olim imperarent Medici, ſicque præſcriberent: ℞. *bechi*: Ignari coniunctim dixerunt *Rebechi*, dein *Rebecha*, vnde Confectionis huius nomen.

Optimè medetur tuſſientibus,aſthmaticis,Empyicis, pleuriticis, linguæ & faucium aſperitati, raucedini, & difficulter ſpirantibus. *Vires*

CAPV XXI.

De Penidiis.

INTER Bechica & Arteriaca multum commendantur Penidia, quæ medicamentum ſunt ex paucioribus compoſitum. Conſtat enim tantùm ſaccharo, & aqua hordei ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat admodũ ſolida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & facilè in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora: Quod vt probè fiat, calens maſſa vnco ferreo trabeculæ affixo adducitur, reducitur, trahitúrque denuò, quouſque dealbetur, & ex filis dictis variæ figuræ ducantur.

Bulcaſis eius compoſitionis author ex aqua pura, ſaccharo & melle parabat, cum pauxillo olei amygdalarum amararum commiſto. Nunc verò aqua hordei ſumitur, mel relinquitur, & marmor ratum, ſuper quod medicamentum adhuc calens proiicitur; & manus, quę idipſum contrectant ac ſubigunt, oleo liniuntur, vt minus adhæreſcat.

Ab albedine, quam medicamentum hoc inter ſubigendum, & ducendum, acquirit, Alphenicum in Officinis nominatur. *Alphenicum.*

Plurimum confert tuſſi, raucedini, arteriæ aſperitati, ſputo mouendo, coquendo, excludendo, & omnibus affectibus pulmonum & thoracis. *Vires.*

SECTIO II.

DE ANTIDOTIS HVMIDIS.

EX pulueribus deſcriptis, vel aliis cardiacis, & venenis reſiſtentibus, aliquo liquore idoneo dilutis Confectiones quædam fiunt molles, quæ nunc Antidota humida, nunc Opiata, nunc Confectiones cardiales vocantur. Earum verò aliæ cardiacæ ſunt tantum, quæ ſpiritus & partes vitales recreant, aliæ alliotica & hypnotica, quæ ſimul alterant, & ſomnum conciliant. Aliæ verè theriacales, quæ dictos quidem effectus præſtant, & virus, ſi quod ſit, oppugnant & expugnant. A veris autem cordialibus auſpicari docuimus, cuiuſmodi eſt

CAP. I.

Confectio Alkermes. D. M.

℞. *Succi pomorum fragrantium.*
aquæ roſar. odoratiſſ an ℔ j ß.
Infunde per diem integrum
ſerici crudi ℔. j.
In expreſſione forti adde
ſucci granorum kermes ℔ j.
ſacchari ℔. ij.
Coque ad conſiſtentiam mellis, aut paulo minus: Mixturæ ab igne ſepoſitæ, & adhuc calenti addito
ambræ crudæ minutim inciſæ ℥ ij.
quibus optimè liquatis iniicito
puluerem cinnamomi,
ligni aloes an. ℥. vj.
lapidis lazuli, vſti & loti,
margaritarum pellucidarum an. ℥ ij.

foliorum

foliorum auri ʒ.j.
moſchi ℈ j.
Fiat Electuarium molle, vaſe vitreo obturato ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Pharmacopoliorum maior numerus ſericum, ſucco granorum infectoriorum, ſeu Kermes recens tinctum in aqua roſacea pomorum infundunt: Mauult tamen Ioubertus, in cuius ſententiam deſcendo, crudum ſericum in dictis liquoribus ante infundere: Dein expreſſioni factæ ſuccum Kermes adiicere. Sic enim minori fit iactura, & facilius ſetæ virtus, ſi quæ ſit, ſeorſim, ac ante tinct[illegible] per infuſionem elicitur. Et licet Meſue primus ei[illegible] author aliter ſtatuerit, ab eo tamen, vt alio quouis authore diſcedere fas eſt, dum nihil peccatur, aut ſuſceptæ rei executio melius, vtiliúſq; perficitur. Magis igitur his aſſentior, qui ſericũ crudum, nec infectum in aqua roſarum, & ſucco pomorum macerant, & expreſſioni poſtea Kermes ſuccum adiiciunt.

Prudenter verò in Antidotario Romano vnciæ tantùm quatuor ſetæ macerantur, cùm & illa nullo compoſitionis diſpendio poſſit omitti. Vt enim refractarij, ſic nimium creduli nomen odi; nec quicquid dicitur, aut ſcribitur, menti præcipitanter adhuc inhæſit: Nam vt liberè fatear: ſericum cùm ſit excrementum ſordidi cuiuſdam inſecti, vix eò adduci poſſum vt credam, tot ipſum pollere dotibus, quot illi antiquior ætas tribuit. Scio quidem nec lutum viribus deſtitutum; nec cymices & animalium pilos, vngues, ſtercora à Pharmacopoliis ableganda, ſed quibus cardiaca virtus iners eſt, acris & moleſta qualitas efficaciſſima ſæpe. Sed de Serico poſtea fuſius & aptius ſuo loco. Redeo nunc ad noſtram Confectionem, in qua lapis Lazuli ponitur, ſed non eo modo, quo in pilulis, quæ ab ipſo nomen habent. Illic enim crudus ponitur, vt remaneat purgatoria facultas: Hìc vſtus, vt ipſa pereat: In vtroque pulueratus pluriéſque lotus, vt vomitoria vaneſcat, remaneat cardiaca ac roborans.

Lapidis lazidi præparatio.

Vritur autem in Cruſibulo,ſeu olla parua fictili, dein teritur , & multoties in aqua primùm communi, dein cardiaca,vt roſacea, vel alia cõuenienti abluitur,totieſque ſiccatur, atque rurſus ablutio iteratur,donec aqua limpida poſt lotionem remaneat.

Pretioſa quidem eſt hæc compoſitio, ſed non ita operoſa, vt pharmacopœa Auguſtana teſtatur , illiúſque vt reliquarum, idem eſt , aut parum diſſimilis parandi modus. Solúmque diſſentiunt nonnulli in ſerici tinctura , vt dictum eſt , & in moſchi pondere, quod quidam augent,alij minuunt. Si deſit lignum aloës,ſantalum citrinum ſubſtituendum.

Confectionis alkermes virtus.

Ad multa autem efficaciſſima eſt. Medetur enim cordis palpitationi , animi deliquio,delirio & mœrori ſine cauſa manifeſta , multùmque prodeſt languidis, morbo longo defeſſis,& ab eo reualeſcentibus.

CAP. II.

Confectio de Hyacintho.

℞. Hyacinthorum,
corallij rubri,
terræ lemniæ,
boli Armen.an.ʒ.ß.
granorum kermes,
rad.tormentillæ,
dictamni,
ſem.citri mund,
croci,
myrrhæ,
roſar.rub.
ſantal.omnium,
oſſis de corde cerui,
cornu cerui vſti,
raſuræ eboris,
ſem.acetoſæ,
portulacæ an.ʒ.j.
ſapphirorum,
ſmaragdorum,

lapid.

lapid. Topaſij,
margaritarum,
ſerici crudi,
bracteolarum auri &
argenti ℈.ij.
caphuræ,
moſchi,
ambræ griſeæ an g̃.v.
cum ſyrupo limonum fiat confectio.

COMMENTARIVS.

Poſterior ætas Confectionem hanc adinuenit, quam clariſſimi Scholæ Mompelienſis Medici, à quibus primùm videtur vſurpata & celebrata, frequentiſſimo habent in vſu. Ei autem ſolum nomine tenus conuenit, quæ *ſect. 1. luminaru maioru*, de hyacintho vocatur, ſub authoritate principis Auicennæ, cùm ambæ nulla alia in re inter ſe conueniant. Quiſquis verò fuerit huius author primus, optima medicamenta ſelegit, & optima methodo ac compoſitionis ratione ſimul congeſſit in vnum: Proinde nihil immutandum cenſui, niſi forſan ebur, quod ego malim crudum, quàm vſtum, & ſericum, quod libenter detraherem, aut tinctam ſucco Kermes ponerem.

Sunt, qui pondus quorundam maius requirunt, quibus per me liceat. parum augere, vel minuere, cùm mixturæ virtus nihilo ſit inefficacior: quod enim parum differt, non differre videtur.

Plurimum valet ad affectus cordis & partium nobilium: Syncopem ſanat, cor exhilarat, palmum emendat, oris halitum commendat, melancholiam, & ei cognatam triſtitiam ſine cauſa manifeſta tollit, morbis contagioſis & venenatis medetur, atque eoſdem effectus, quos cocci baphicæ Confectio præſtat. *Vires.*

* * *

Digitized by Google

CAP. III.

Roſata nouella D. N. Myr.

℞. Roſarum,
ſacchari,
glycyrrhizæ an. ℥. ix.
cinnamomi, ℥. ij.
caryophyllorum,
ſpicæ Indicæ,
zinziberis,
galangæ,
nucis moſchatæ,
zedoariæ,
ſtyracis calamit.
cardamomi,
apij an ℈.

Fiat omnium puluis, addatur mellis deſpumati quantum ſufficiat, ad Opiatæ, ſeu Electuarij conſiſtentiam.

COMMENTARIVS.

Paraphraſis. Hæc confectio roſas admittit pro baſi & nomenclatura, & aromata multa, tum ad craſſiores & frigidos humores tenuandos & concoquendos, cùm ad ſpiritus recreandos, & calorem roborandum. Bechica quoque nonnulla ad ſputum mouendum, & promouendum. Seruatur aliquando ſub forma pulueris, ſed frequentius Electuarij mollis ſeu Opiatæ. Omiſimus aliquot & ſcrupulos, & grana ponderibus maioribus vix probabili ratione addita, quæ ſi quis voluerit ſuperaddere, nihil vt compoſitioni adferret detrimenti, ſic nec vilitatis.

Roſata nouella vires. Roſata nouella imbecillum ventriculum roborat, nauſeam ſedat, flatus diſcutit, appetentiam excitat, coctionem iuuat, humores lentos incidit, colico dolori medetur, vomitum compeſcit, ſtomachi & cordis imbecillitati ſuccurrit, inquit Myrepſus *c.* 214 *ſect.* 1.

CAP.

Digitized by Goo

CAP. IV.

Confectio de Baccis Lauri.

℞ *Fol. rutæ ſiccorum ʒ.x.*
ſagapeni ʒ.iiij.
opoponacis ʒ iij.
baccarum lauri,
ſem. ammeos,
cucumi,
liguſtici,
nigellæ Romanæ,
dauci,
carui,
piperis longi,
piperis nigri,
acori,
amydalar. amar.
origani,
mentaſtri,
caſtorij an. ʒ.ij.
mellis deſpumati q.ſ. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

In hac confectione ponuntur baccæ lauri, à quibus denominatur, folia ruthæ, origani, & mentaſtri ad baſim conſtituendam: Semina calida multa & incidentia ad lentos humores attenuandos, frigidiores calefaciendos, & ad flatus diſſipandos: gummi ad deterſionem & diſcuſſionem: mel ad puluerum exceptionem, conſeruationem, actionem compoſitionis efficaciorem & ſuauiorem.

Gummi nullo liquore ſoluenda, quod pauca ſint, ac exigua quantitate præſcripta, ſed minutim incidenda, & cum reliquis pulueranda: dein omnia melle deſpumato, & adhuc calente excipienda, atque in opiatæ ſpiſſitudinem cogenda.

Conuenit colico dolori ab humoribus crudis, & à flatibus orto, tympaniti, borborygmo, acidum ructantibus, & frigidis naturis. *Vires.*

CAP. V.

Antidotus Diaſatyriωon.

℞. Radicum Satyrij recentium & ſucculentiorum ℥ ij.
radic. paſtinacæ ſatiuæ,
eryngij,
nucis Indicæ an. ℥. j.
pinearum,
piſtachiorum an. ℥. j. ß.
caryophyllorum,
zinziberis,
aniſi,
ſeminis erucæ,
linguæ auis, i. ſeminis fraxini an. ʒ. v.
cinnamomi,
lumborum Scincorum,
ſeminis bulbi, aut vrticæ an. ʒ ij. ß.
moſchi g. vij.
mellis in decocto radicum deſcriptarum deſpum. ℔. iij.
Fiat ex arte conditura, Opiata conſiſtentia.

COMMENTARIVS.

Multæ Diaſatyrij traduntur deſcriptiones, quarum hæc vt præſtantiſſima, ſic vſitatiſſima eſt, & ad effectus, quos pollicetur, vtiliſſima. Cum autem ſatyrij multa ſint genera, Monorchis, ſeu quod vnicum habet teſticulum, debet ſeligi, atque primo Vere, dum multo ſucco turget.

Siceris, quam Eryngij potius radicem nonnulli ponunt, ſed parum refert, an hæc, vel illa ponatur, cùm affines habeant vires, quas ſanè non tanti facio, quanti prædicantium vulgus: Ruſtici enim diebus ferè ſingulis vtramque eſitant, etiam ad ſaturitatem, nec propterea ſalaciores fiunt. Eruca pluris ducitur, quæ etiam valde pigros ad Venerem excitat maritos. Scinci tamen omnium potentiſſimè œſtrum Veneris accendunt, ſed lumborum carnem caudæ prætulerim. De-

Scincorũ vires.

piam

bulbi vero ſemine dubitatio eſt, cùm nondum quiſpiam Medicus explicitè docuerit, cuiuſnam bulbi ſemen inter tot ipſius varietates ſumendum ſit. Proinde ſemen vrticæ, quod propoſito apprimè congruit, in illius locum ſubſtituo.

Paratur verò ſic: Coquantur primùm radices in aqua ſufficienti, donec tabeſcant; deinde piſtentur, & per ſetaceum tranſmittantur: Tum melli deſpumato ac cocto permiſceantur, atque denuo parum ferueſcant igne lentiſſimo, ad aqueæ humiditatis abſumptionem: Poſtea addantur ſtrobili & piſtachia primùm minutim inciſa, dein vt cætera læuigata, ita tamen, vt moſchus ſeorſim teratur, & vltimò vel confuſè cum cinnamomo miſceatur. Vetus deſcriptio iniquè pondus æquum radicis paſtinacæ & Satyrionis habet: Illa enim cùm ſit inſuauior, & ſcopo minus apta, minore quoque copia ſumenda.

Diaſatyrion ſemen auget, Venerem ſtimulat, veretri tentiginem excitat, ac libidinis motus ſopitos & languidiores mouet: Contra veſicæ & renum imbecillitatem valet, & vires auget. *Diaſatyrij vires.*

CAP. VI.

Antidotus Analeptica D. Fernel.

℞. Roſarum,
glycirrhizæ an. ʒ ij. ℈. v.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ ij. & ℈. ij.
ſantali albi,
ſantali rubr. rub. an. ℈. iiij.
ſucci glycyrrhizæ.
amyli,
ſem. papaueris albi,
portulacæ,
lactucæ,
ſcariolæ an. ʒ. iij.
quatuor ſeminum frigid. maior.
ſem citoniorum,

Digitized by Google

maluæ,
bombacis,
violarum,
piſtaciorum,
ſtrobiliorum,
Amygdalarum dulcium,
pulpæ ſebeſten,
ſtoracis calamitæ,
caryophyllorum,
cinnamomi,
ſcobis eboris, an ℥.ij.
croci, g̃. v.
penidiorum, ℥ ß.
Trita, videlicet, omnia excipiantur triplo Syrupi violati.

COMMENTARIVS.

Antidotus hæc analeptica, ſeu Electuarium reſtauratiuum, vt vocat Nic. Præpoſitus, à Fernelio celebratur, in eiuſque deſcriptione nihil immutandum cenſuit, præter ſimplicium ordinem, & berberis grana, quorum loco piſtacea repoſuit. Omiſit tamen ſtyracem calamitam, viribus commendatiſſimum & huic confectioni vtiliſſimum; Cuius parandi modus facilior eſt, quàm vt pluribus in eo declarando ſit opus.

Vires. Antidotus analeptica vires exolutas reſtaurat, inquit Fernelius, animi deliquium & ſyncopem impedit, optimum corporis habitum longo ſanguinis fluxu, aut alia quauis immoderata vacuatione extenuatum reſarcit, macilentis & conſumptis ſuccurrit; humectando nempe, nutriendo & corroborando.

CAP. VII.

Antidotum Aſyncritum D. Actuar.

℞. Myrrhæ ℥ ij. & ℈. ij
opij ℥. vj.
piperis nigri,

ſem. petroſelini an. ℨ. *v.*
apij,
ſinapeos an. ℨ. ß.
iunci odorati ℨ ß.
amomi,
ſtyracis calamit an. ℨ *ij.*
hedychroi magnatis ℨ j. & ℈. *ij.*
caſſiæ ligneæ, ſeu canellæ,
piperis albi,
ſeſeleos an. ℨ. j. & ℈. j
mellis deſpumati q. ſ.

COMMENTARIVS.

Vocatur hoc Antidotum ab Actuario *cap. 6. lib. 5. methodi med.* Aſyncritum, hoc eſt, incomparabile, quod virium præſtantia nulli cedat; aut poſtponendum veniat. Vt ex mente authoris ritè paretur, Opium in ſapa dulci macerandum, donec mellis conſiſtentiam habuerit: Styrax melle diducendus: dein aliqua arida pulverata commiſcenda. Pro caſſia Ægyptia, quam ponit author, caſſiam ligneam ſeu canellam vulgarem optima ratione, & doctorum conſenſu poſuimus; non fiſtulam ac purgatoriam, quam paſſim actuarius nigram appellat, nulla in re Antidoto præſcripto conuenientem & accommodatam.

Hoc Antidotum veteres capitis dolores ſedat, inquit Actuarius, vertiginoſos & comitiales affectus mitigat, peruigilias ſopit, & furorem ac deſipientiam cõſtringit, magnum oculorum dolorem mulcet defluxioni, dentium dolori, difficultati reſpirationis, & omni cauſæ ſuſpirij auxiliatur; Veterem tuſſim ſedat pulmonis laterìſque inflammationi, & ſiccæ & humidæ medetur, omnem pulmonis humiditatem exhaurit, ſputa tenuia denſat, excretúſque faciliora reddit. *Antidoti Aſyncriti vires.*

Stomacho præſenti ex auxilio, huius ſiquidem humidam laxitatem aſtringit, cibi faſtidia leuat, ſingultum tollit, non retentos cibos ob vomitionum impetus ſiſtit, omnem ſtomachi & ventris inflationem in ructus ſoluit, ictero prodeſt, melancholiæ morbo con-

Digitized by Google

uenit, & eius triſtia ærumnoſaque ſymptomata leuat, lienis grauitatem ſubmouet, faciei colorem reddit, obſtructiones tollit, vrinam mouet, arenulas deturbat, vteri calamitatibus & colico dolori medetur atque aliis pluribus affectionibus, ſi modo verum ſit quod clariſſimus vir Actuarius, literis, de hac Opiata, mandauit.

CAP. VIII.

Philonium magnum ſeu Romanum.

℞. Piperis albi,
caſſiæ ligneæ,
cinnamomi an. ℥. ij.
croci,
euphorbij,
pyrethri an. ℥ ß.
zedoariæ,
ſpicæ nardi an. ℈. ij.
ſem. hyoſcyami ℥. ß.
opij ℥. ij. ß.
caſtorij,
myrrhæ an. ʒ. j. ß.
ſem. apij,
fœniculi,
dauci,
petroſelini an. ℥ j.
mellis optimi deſpumati quantum ſufficit, fiat Opiata.

Commentarius.

Nil tam anceps ac varium in medicamentorum familia atque Philonij Philoſophi Antidotum, cui ſimile accidit atque vino, quod è vaſe in vas transfuſum, non paruam prioris conditionis iacturam fecit. Quotquot enim extiterūt, pharmacariæ artis authores, nomen quidem Philonij retinuerunt, ſed nihil ferè præterea. Vnus Galen. *cap. 4. lib. 9. compoſ. Medic. loc.* probauit quidem, ſed alia multo celebriora & præſtantiora, vt

ra, vt ipſe loquitur, ſubſcripſit. Myrepſius quatuor eiuſdem nominis antidota dedit, quorum alia opium admittunt, alia dimittunt, De cæteris vix inter ſe ſimilia, & parum Philonij Tarſenſis medicamento conuenientia. Nicolaus Præpoſitus paula quædam ex priore deſcriptione detraxit, alia multa adiecit,& ſimpliciũ,alij caſtorium, quidam ſemen papaueris addiderunt. Nos verò Præpoſiti deſcriptionem magis probamus, ſed pro Coſto, Caſtorium, opij verum caſtigatorium ponimus, ſimplicium ordinem aliter diſponimus & piperis, euphorbij & pyrethri quantitatem minuimus.Sic enim tutius & felicius dari poterit,abſque inflammationis metu. Nonnullos enim aliquando vidimus, conqueri de ingenti ardore ad imum ventrem, & inteſtinum rectum, ex iniecto clyſtere, in quo ſeſquidrachma tantum Philonij vulgaris fuerat diſſoluta. Quod minime mirum videtur, cum xvij. conſtet ſimplicibus, calidis omnibus,præter Opium, quod à multis calidum perhibetur, & hyoſcyamum: proinde vix poteſt deglutiri, quin fauces ardore & acrimonia plurimum afficiantur & lædantur. Sic vero à nobis emendatum tuto per os ſumi poteſt, abſque ventriculi,œſophagi & faucium oblæſione. Vocatur Romanum, quod multum fuerit Romæ celebratum.

Datur pleuriticis, Colicis,vnde & Antidotus Colica à nonullis dicta, & in omni dolore interno: Somnum conciliat, ſanguinem ab internis fluentem ſiſtit, nauſeabundis mirifice prodeſt; dolores ventris, lienis, hepatis & renum ab intemperie frigida,flatibus & crudis humoribus obortos ſedat,& ſingultum tollit. *Philonij Romani vires.*

Per os autem datur quantitate exigua,vt ciceris magnitudine,aut paulo maiore, pro ſumentis ætate & viribus atque pro ſcopis variis varie diſſoluitur, aliquando in plantarum decocto, nonnunquam in vino. Actuarius dabat ſtomachicis cum hypociſtidis ſucco & vino pauco.

Sæpius verò per anum injcitur in aluum, diluuum in decoctione enematum, quæ ad ſæuiſſimos colici doloris cruciatus ſopiendos ac parandos præſcribun-

tur, quibus peculiari virtute mirum in modum confert.

CAP. IX.

Opiata Salomonis D. Iuberti.

℞. Cortic. citri conditi ℔. ß.
conſeruæ roſarum veteris,
acetoſæ an. ℥. j. ß.
helenij,
bugloſſ.
mitridatij an ʒ. vj.
conſeruæ anthos ℥ ß.
ſem. contra vermes,
ſem. citri mund. an. ʒ. iij.
cinnamomi ʒ ij.
caryophyllorum ʒ j.
radic. dictamni albi,
cardui benedicti,
cortic. citri ſicci an. ʒ. & gr. xv.
ligni aloes optimi ʒ. j.
cardamomi,
macis an. ℈. ij & gr. xv.
radic. gentianæ ʒ. ß.
oſſa è corde ſeruorum n. iiij.
grana iuniperi in aceto ſcillitico per noctem infuſa num. xxv.
ſachari ſolidi ℔. ß.
Syrupi acetoſitatis citri quantum eſt ſatis, fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Hanc Opiatam ſub nomine cuiuſdam Salomonis nullius in Medicina notæ deſcribit & ad multa commendat Ioubertus. Illius tamen authorem ἀδέσποτον, ſeu incertum dicit. Cùm illa velut per manus à mulierculis tradita ad eum peruenerit, ſed non parum deprauata, vt ſolet in his fieri, quæ calamo non typis exarantur. Potius ergo Ioubertum, quam mulierculas aut Salomo-

Salomonem, neſcio quem, authorem voco, qui eam caſtigarit & ad meliorem formam reduxerit. Si quis tamen voluerit ad oſtentationem, & maius opiatæ encomium, magni illius regis, qui Dei populo imperauit, nomine deſignate, non refragabor, cum & alia nomina ſæpe fictitia & vix ratione probabili inuenta medicamentis pluribus imponantur. Parandi modus facilis eſt. Xyloaloes penuria ſantalum citrinum ſumi poterit, & pro radicibus cardui & dictamni, huius folia & illius ſemina. Reliqua, nec rara, nec inuentu difficila.

Morbis medetur peſtilentibus & contagioſis, partes, quæ principatum tenent, roborat, putredinem arcet, vermes enecat, vomiturientibus confert, & quauis ex cauſa languidis & imbecillis auxiliatur. *Opiatæ Salomon. vires.*

CAP. X.

Electuarium de ouo.

℞. Croci ʒ.j.ß. aut ʒ.ij.

Includantur cum vitello in oui putamine altera tantum parte, per quam eductum eſt albumen, aperto, & poſtea alio putamine aut paſta occluſo: Deinde aſſentur in clybano.

Ablata è teſta materia tenuiſſimè pulueretur; cui adde

dictamni,
tormentillæ an. ʒ.ij.
cornu cerui,
nucis vomicæ an. ʒ.j.
angelicæ,
Zedoariæ,
granorum iuniperi,
helenij an. ʒ.ij.ß.
cinnamomi,
macis an. ʒ.j.ß.
caphuræ ʒ.j
theriacæ ℥.iij.

Miſce omnia, contunde fortiter, & adde ſyrupi limonum, quod ſatis erit, fiat Electuarium.

Commentarivs.

Non minus eſt incerta huius Electuarij deſcriptio, quam authoris primi nomen: Nullibi enim ſatis conſtat de vtroque. Nec adeo rudis eſt Seplaſiarius qui non glorietur, optimam illius deſcriptionem tenere. Multas quidem vidi, nuſquam tamen duas conſimiles. Omnium maximè probanda, quæ à Medici Auguſtanis euulgatur: Nonnulla tamen vix toleranda. Nam cum ingredientia, vt loquitur vulgus, pauca ſint, & pauca quantitate præſcripta, illis tamen caphuræ vncia dimidia commiſcetur, & ſinapi ad pondus croci & vitelli oui, ſimul vſtorum ponitur. Neutrum autem ea proportione tolerandum, cum hoc calidiſſimum ſit, & neutiquam cardiacum: illa cardiaca quidem, ſed odoris grauis, nec niſi parua quantitate ſuauis. Præterea, iubent illi clariſſimi viri pulueres, & theriacam ſimul permiſceri ſine intermedio melle, aut ſyrupo: ſicque non opiatam, ſed paſtum quauis catapotiorum maſſa ſolidiorem. Ex ea autem ſinapi vt noxium, & pimpinellam vt inutilem detraximus, helenium, macim & cinnamomum, vt cardiaca & bezoardica adiecimus, caphuræ doſim legitimam poſuimus, theriacæ quantitatem idoneam, & ſyrupum omnibus excipiendis, & ſubigendis aptiſſimum docuimus. Debet verò ſumi gallinæ ouum recens, magnitudinis mediocris, per cuius apicem alterum perforatum educatur albumen, intus remanente vitello. Quod vacuum erit, croco orientali non pulueriſato impleatur, dein ſuperpoſito alio putamine, aut paſta, vt fere fit, occludatur, ne quid tranſpiret: tum vel in furno vel in fornace igne lento concluſa ſunt, abiectis putaminibus, facilè queant puluerari.

Nonnulli nucem vomicam reformidant & improbant, quod felibus & canibus deleteria ſit, ac præſens venenum, hominibus ventriculum ſubuertat. Sed huic dubitationi multoties ſatisfecimus, nam brutorum

rum natura longè diſtat ab hominis conditione, cui ſæpe venenum eſt; quod illis pabulum familiare, & contra: Coturnices veſcuntur Elleboro, & Sturni cicuta, à quibus homo enecatur: aloe & amygdalæ amaræ enecant vulpes, homo illis vtitur ad ſalutem. Præterea nux vomica, cum vim habeat alexiteriam, & vomitum proritantem, magis confert, nam morbis contagioſis vomitus mirificè prodeſt, maximè verò his, quibus prima regio corporis prauis humoribus ſcatet: Sic enim partibus præcipuis maligna colluuie liberatis, facultates ſunt vegetiores, & ad virus oppugnandum alacriores.

Rarus autem hucuſque fuit in Gallia huius Electuarij vſus; ſed poſthac frequentiorem ſpero, ſi noſtræ emendationis ratio agnoſcatur, & iuxta deſcriptionem à nobis traditam conficiatur, quæ ſic efficaciſſimas vires habet, & ad peſtis curationem commendatiſſimas. Eſt enim quædam velut parua Theriaca, quam recentiorum inuenit ſedulitas.

Electuarium de ouo plurimum laudatur ad præcautionem & curationem peſtis, & morborum peſtilentium. Datur per ſe, vel cum aliqua conſerua, aut aqua, vel decocto cordiali.

CAP. XII.

Mithridatium Democratis ex Galeno.

℞. *Myrrhæ optimæ,*
croci,
agarici,
Zinziberis,
cinnamomi,
ſpicæ nardi Ind.
thuris maſculi,
ſem. thlaſpeos an. ℥ *x.*
ſeſeleos Maſſilienſ.
opobalſami, vel olei,
nucis moſchatæ,
ſchœnanthi,

ſtœchad. Arabica,
coſti candidi,
galbani,
terebinthina,
piperis longi,
caſto ij,
ſucci hypociſtidis,
ſtyracis calamita,
opoponacis,
folij an ℨ.j.
caſſia lignea,
polij montani,
piperis albi,
ſcordei,
ſem. dauci Cret.
carpobalſami, aut
eius loco cubebarum,
trochiſcorum Cypheos,
bdellij an. ℨ.vij
nardi Celtica,
ſem. petroſelini Maced.
gummi Arabici,
Opij,
cardamomi minoris,
ſem. fœniculi,
radicis gentiana,
roſarum,
dictamni Cret. an. ℨ.v.
aniſi,
ariſtolochia rotunda,
acori,
ireos Florentina,
phu,
ſagapeni an. ℨ.iij,
meu Athamantici,
acacia.
ſem. Hyperici,
ventris ſcinci an. ℨ.ij .ß.
Vini maluatici, vel alterius generoſi lb. j. vel q. ſ.

Digitized by Go

q.ſ.gummis, liquoribus & ſuccis diluendis. mellis optimi deſpumati triplum, ſeu ℔.ix. & ℥.vij. fiat Opiata in vaſe idoneo reponenda.

COMMENTARIVS.

Solemnis hæc Antidotus à Mithridate Rege Ponti & Bithyniæ, eius inuentore cognominatur: hic enim ſimul & generoſiſſimus erat Monarcha & doctiſſimus, qui duarum & viginti nationum idiomata varia intelligeret & exprimeret, & medicamentariæ materiæ cognitionem haberet, ex qua nobiliſſimam confecit Antidotum aduerſus venena, à quibus maximè ſibi metuebat. Eius autem longo vſu, ab omni virulenta & deleteria qualitate vixit immunis: Nam ſuperatus à Pompeio, & veritus, ne ab eo viuus Romam duceretur in triumphum, venenum ſumpſit, à quo, cum ne quidem minimum moleſtiæ ſenſum ſenſiſſet, ac vitæ pertæſus diuturnioris, quendam vocauit militem nomine Bituitum, rogauítque, vt ipſum interficeret. Atque cum id ægrè & ſegniter peragere tentaret, eius trepidantem manum in ſuam cædem adiuuit, ſicque ſeipſum traieciſſe dicitur, *teſte Appiano*: Porro inter illius theſauros & ſpolia, ſcrinium erat commentationum medicarum, quas ipſe rex, arcanorum curioſiſſimus, accuratè ſeruabat. Eas autem Pompeius Romam detulit, dedítque Medicis Romanis, vt Damocrati & Andromacho, qui ſingula remedia probarunt, maximè verò Mithridatium, quod verſibus latinis reddidit Damocrates, ne immutaretur, ab eóque nunc cognomen habet, vocatúrque Mithridatium Damocratis; licet eius non fuerit author, ſed tranſcriptor aut celebrator. Aliud non multum diſſimile ſub nomine Andromachi à Galen. *capite 1. lib. 2 de Antidot.* traditur, ſed minus eleganti ordine diſpoſitum, & nonnihil deprauatum. Incertam namque doſim habet folij, gentianæ, meu & cardamomi: atque bis repetit nardum ſub duabus appellationibus, quæ idem ſignificant. Præterea omittuntur alia quædam ſimplicia huic Antidoto conuenientiſſima, vt carpobalſamum, aut ſuc-

Mithridatium Andromachi quale.

cedaneum eius idoneum, dictamnus, piper album & longum, & bdellium. Veriſimile eſt, Andromachum ad nominis gloriam, priorum deſcriptionem immutaſſe, vel ſibi vindicaſſe, vel ſimilem inter Mithridatis ſecreta inueniſſe, aut à Pompeio habuiſſe. Vtut ſit, potius celebratur, & paratur ea, quam exhibuit Damocrates.

Mithridatium Nic. Præpoſiti quale.

Nec minus gloriæ cupidus fuit Nic. Præpoſitus qui pſeudomithridatium ex ſimplicium farragine congeſtum, à Nic. tamen Myrepſo mutuatum, deſcripſit *cap.* 412. quæ magna ex parte, & idiomate barbaro enunciauit, confusè miſcuit, & indebita proportione & ratione diſpoſuit. In ſumma, multum difficultatis in præparatione, parum vtilitatis in vſu Antidotus illa pollicetur. Proinde illis relinquenda, qui in Nicol. Præpoſiti verba iurarunt, illúmque non rarò cæcutientem tanquam cæci perpetuo ſequuntur.

Præcipua parandi difficultas ex perueſtigatione, & electione ſimplicium pendet, quibus ſæpe caremus, preſertim exoticis, raris & pretioſis, quorum loco plerumque ſuccedanea cogimur ſubrogare, vt pro opobalſamo, oleum caryophyllorum, aut nucis moſchatæ, pro carpobalſamo cubebas aut ſemen lentiſci, pro vino falerno, aliud generoſum, pro melle attico, noſtras. Ex Antidoto Romano radicem ireos Florentinæ addidimus, & pro Aro, quod nonnulli ponunt, alij omittunt, ariſtolochiam rotundam poſuimus. Succi, lachrymæ, gummi præter Arabicum, & thus, quæ teri debent, in vino maceranda ſunt: Interea radices terendæ, dein reliqua eo ordine, quem centies docuimus. Gummi in acetata parum feruefient, vt vinum abſumatur. Tum & hæc, & pulueres læuigati, & per incerniculum tranſmiſſi deſpumato melli commiſcebuntur. Sicque fiet Opiata, in vaſe idoneo reponenda quotidie ſemel primo menſe rudicula mouenda: ſecundo menſe, bis in hebdomada: tertio ſemel: quarto ter tantum in menſe: Sicque relinquenda, niſi ſexto menſe, quo denuo ſemel agitanda.

Vires.

Mitridatum aduerſus venena & morbos contagioſos tutiſſimum eſt præſidium. Aliæ ſunt eiuſdem pene innu-

innumeræ vires, quæ cùm ſint lippis & tonſoribus notæ, in his recenſendis non diutius immorabor.

CAP. XII.

Theriaca Androm. Iunioris, ex Gal. à quo γαλήνη dicitur.

℞. Trochiſc. ſcillit. ℥ xlviij.
trochiſcor. de viperis,
magmatis hedychroi,
piperis longi,
opij an. ℥. xxiiij.
roſarum ſiccarum,
iridis Illyricæ,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. buniados dulcis,
ſcordij,
opobalſami,
cinnamomi,
agarici an. ℥. xij.
myrrhæ,
coſti odorati,
croci Corycij,
caſſiæ ligneæ,
nardi Indicæ,
ſchœnanthi,
thuris maſculi,
aglia 1. piperis albi,
piperis nigri,
foliorum dictamni,
marrubij virentis,
Rhabarbari, vel Rhei pontici,
ſtœchados,
ſemen petrocel. Maced,
calaminthes montanæ,
terebinthinæ Chiæ,
radic. pentaphyli,
zinziberis an. ℥. vj.

poly Cretenſ.
chamepithos,
ſtyracis calamintha,
mei Athamantici,
nardi Celticæ,
amomi,
phu pontici,
ſem. chamedryos Cretic.
foliorum malabathri,
chalcitidis vſtæ,
terra Lemnia,
radicis gentianæ,
ſem. aniſi,
ſucci hypoſiſtidis,
carpobalſami.
gummi Arabici,
ſeminum fœniculi,
cardamomi Idæi,
ſeſeleos, thlaſpi,
ammeos,
comarum hyperici,
acaciæ.
ſagapeni an. ʒ. iiij.
caſtorei,
radic. Ariſtoloch. tenuis,
ſem. dauci Cretici,
bituminis Iudaici,
comæ centaurij minoris,
opoponacis,
galbani optimi an ʒ. ij.
vini generoſi, quant. ſat. ſuccis, liquoribus & gum. diluen. mellis Narbon. aut alius optimi triplum, ſeu ℔ xiiij. ß. vel quantum ſatis.
Fiat Opiata ex arte in vaſe idoneo reponenda & ſeruetur ad futuros vſus.

COMMENTARIVS.

Non inepte quidem Mitridatium medicamentorum patrem, & Theriacam matrem appellant, quæ ſcilicet

ſcilicet dignitate & efficacia reliquis medicamentis antecellant, & vires omnium complectantur: Vix enim affectio præter naturam datur aliqua, qui alterutrum, vt decet paratum, exhibitum non conferat.

Vtriuſque non immerito perhibetur author Mithridates quod materiam inuenerit & congeſſerit, ex qua conficiuntur ambo. Andromachus & Damocrates eandem ſolum in meliorem ordinem diſpoſuerunt, & pauca quædam adiecerunt, ſique vt ex Adamo Eua, ex Mitridario Theriaca habuit originem. Are verò optimùm à Critone nominata eſt, à vipera, quam Græci θηρίον vocant, cuius carnem ex arte præparatam, quam poſtea docebimus, Andromachus imperatoris Neronis archiatros Mitridatio addidit, & eius virtutem, quæ ante hanc commixtionem ad ferarum & ſerpentum morſus venenatos erat iners & imbecilla, redderet efficaciſſimam, ſicque ex Mithridatio Theriaca facta eſt, præſentiſſima venenis medicina: à qua medicamina, quæ virus quoddam extinguunt, ſeu venenis obſiſtunt, theriaca, ſeu theriacalia nominantur. Laudanda autem plurimum Andromachi ſedulitas, qui hæc duo Antidota quaſi informia exornarit, in optimam formam digeſſerit & celebrarit: Ad cuius imitationem poſterior ætas multas eiuſdem nominis compoſitiones ſeu theriacas deſcripſit, quibus officinæ Pharmacopœorum quorundam non ornantur, ſed onerantur ipſi.

Andromachus quis fuerit & illius laus

Omnes autem Theriacæ à Rhaſi, Auicenna, Meſue, Serapione, Paulo, Oribaſio, Aëtio, Mirepſo & à poſterioribus deſcriptæ, non modo inter ſe, ſed antiquæ & veræ ab Andromacho traditæ ſunt diſſimiles, proinde raro parantur, & tanquam inutiles negliguntur.

Licet autem Theriaca Andromachi ſenioris minùs peruerti potuerit, quod verſibus conſcripta ſit, magis tamen celebratur ea, quæ ab Andromacho eius filio oratione ſoluta deſcribitur, quam hic damus: parum tamen eſt inter vtramque diſcriminis, & fere nullius momenti.

Digitized by Google

Porrò ad eius confectionem accedunt nonnulla, quæ ſemper & omnibus non ſuppetunt, quorum loco ſuccedanea, ſi non genere, ſaltem qualitatibus primis, aut ſecundis conſimilia ponuntur, vt cum herba pro herba, ſemen pro ſemine, metallum pro metallo ſubrogatur. Optimorum tamen ſubſtitutorum inopia ferè vſurpamus, quæ deſiderata qualitate prædita ſunt: Sic Galenus pro amygdalis amaris, abſynthium: pro Euphorbio ſtercus columbæ, pro pipere zinziber ſubſtituit. Nunc autem Pariſiēſes Pharmacopœi nullis ſumptibus parcunt, ad ſimplicia quæuis pretioſiſſima conquirenda: Atque ex eorum ordine multi, etiam qui vix ſecundas tenent, omnia aromatum, lapillorum pretioſorum, & ſimplicium rariſſimorum genera in ſuis Pharmacopoliis habent, nullúmque ſimplex ipſis ignotum eſt, quod medicamentorum compoſitionem ingreditur.

Si quis tamen nulla arte, labore aut pretio, nonnulla Theriacæ conficiendæ neceſſaria, præſertim rariora aſſequi poterit, vt accidit plerumque, pro opobalſamo, oleum è caryophyllis, vel nuce moſchata expreſſum ſubrogabit: pro Coſto, zedoariā; pro ſchœnantho, calamum aromaticum; pro dictamno Cretico, noſtras; pro Amomo, acorum; pro carpobalſamo, cubebas, aut ſemen lentiſci; pro vino Falerno, muſcatellinum, aut aliud generoſum. Nihil verò ſubſtituendum pro paſtillis, qui iuxta modum ſectione ſequenti deſcriptum parabuntur. Defectu autem ariſtolochiæ tenuis, longa ſumenda; iridis Illyricæ, Florentina; calcithidis, calcāthum ſeu vitriolum: Illam tamen multi ſentiunt omittendā, cum nihil faciat, inquiunt, ad Theriacæ virtutem, ſed ſolum ad colorem nigrum illi impertiendum, qua tinctura qui ſuam non infecerit Theriacam, à multis irridetur. Alij contrà, non præter rationem calcithidem admitti debere tenent, quod ſua ſtypticitate interanea roboret, & ſiccitate putredinē arceat, adde, quod parua quantitate permiſcetur, atque ſemiuſta, vel eius loco, calchanthum perfectè vſtum, vt acrimoniæ minoris ſit particeps. Antiquitus verò aliter, quam nunc, parabatur, ſed verus conficiendi modus is eſt, quem de

Mithri-

Mithridatio parando dedimus.

Vt autem θηρίον de feris & venenatis animalibus dicitur, & peculiari ſignificato de vipera, in cuius genere, mas ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, ſic Theriaca antidotos omnes complectitur: Quæ quod ſumpta, vel ad mota morbis tranquillitatem adferat, à Galeno γαλήνη dicitur. Nam aduerſus maxima mala ſecuriſſimum & expertiſſimum eſt alexiterium. Non ſolum autem morbis venenatis feliciter medetur, ſed aliis quoque communibus: nam capitis dolores diuturnos, vertigines, graues auditus, hebetudines oculorum, comitiales & orthopnoicos cum mulſa data ſanat. Stomachi vitia, difficilem coctionem, & ventriculi imbecillitatem emendat. Ventriculi & inteſtinorum inflationibus & doloribus medetur, nec non colicis & ileoſis: Lumbricorum genus omne mirificè interficit: animi deliquio & virium imbecillitati ſuccurrit. Cum aqua raphani, aut parietariæ exhibita deterit calculos renum, & veſicæ, & difficilem mixtionem ſanat. Vtiliter præbetur in febrium maximè quartanarum, rigoribus & incipientibus & inclinantibus. Flatus diſſipat, humores in ventriculo, & aliis viſceribus putres abſumit, obſtructionem tollit, colorem commendat, cordis palpitationi multum opitulatur. Mulieribus menſtrua mouet, fœtus mortuos eiicit, hydrophobiam & canis rabidi morſum opportunè data ſanat.

Θηρίον animalia omnia venenata ſignat. ἔχις ἔχιδνα, γαλήνη.

Theriaca vires.

CAP. XIII.

Opiata Neapolitana.

℞. Foliorum ſenna Orient. ℥.j.ß.
hermodactylorum,
turpethi an. ʒ.vj.
ſcobis ligni ſancti,
ſarſaparilla,
ſaſſafras an. ℥.ß.
mellis optimi in decocto radicis Chynai deſpumati & ad aquea humiditatis abſumptionem cocti ℔.j.
fiat opiata.

COMMENTARIVS.

Nullus eſt tam nouellus pharmacopœolus etiam in ſuburbiorum quodam angulo degens, qui vel ad gonorrhæam virulentam, vel venereum aliquod vlcus nõ glorietur quoddam habere ſecretum remedium. De hoc autem affectu, eiúſq; medicatione Empyrici omnium maximè mira promittunt, ad quos ſæpe Pariſiorum vulgus ſuo damno confugit. Hæc enim gens nouitatis ſemper auida, creduláque nimis, errores quoſuis etiam capite damnatos, modò Medicos ſimulent, colit & amplectitur, & ab his intrepidè deleteria quæque pharmaca ſumit. Miſerum hoc quidem eſt, quod nolẽtibus perire, imò ſic volentibus tam liberum pateat ad necem iter. In tam nefarios homines, vos hortor, Pharmacopœi digniſſimi, bellum vt commoueatis, indicatis, viriliter inferatis, àtque optima tantùm, & à probatis authoribus tradita remedia accipiatis.

Opiata cur Neapolitana dicta. In gratiam autem iuuenum, quos Venus momordit, hanc Opiatam damus, optima & ratione inuentam, & arte deſcriptam, & effectu probatiſſimam: data enim quando, & quibus conuenit, feliciter Indicæ lui, quam Neapolitanum morbum appellant, medetur: vnde Opiatam Neapolitanam cognominare minimè nefas putauimus. Aliam eiuſdem nominis ſępe inter multorum Chirurgorum manus Lutetiæ vidimus, ſed quæ malè primum deſcripta, à ſingulis tyronibus quotidie immutatur & deprauatur. Alij enim tantùm ponunt guaiacum, ſennam, mel & aquam vitæ: alij baccas lauri adiiciunt: ſunt, qui auferunt guaiacum, & ſarſaparillam ſubſtituunt. Quidam hermodactylos probánt: alij turpethum, alij vtrumque: nonnulli neutrum. Nos iuxta formam deſcriptam lege & ratione ſtabilitam & probatam exhibemus. Adiiciunt nonnulli aquam vitæ paucam, ſed aquam cinnamomi libentius & vtilius prętulerim In calidioribus naturis neutram: in frigidioribus alterutram addere nihil vetat.

Valet plurimum ad luis venereæ curationem. Datur alternis diebus, & ſæpe quotidie mane ieiuno ſtomacho à ʒ. ij. ad ℥.ß. His potiſſimum conuenit, qui pluribus

bus negotiis impliciti decumbere non valent, & diutius in cubiculo manere.

Plures alias antidotos à Meſue, Actuario, Myrepſo, & Prępoſito datas omiſimus, quarum vel compoſitio non probatur, vel vſus non laudatur, aut his præſtantiores præferuntur. Nam Zazenea, Atanaſia, vtraque Requies Nicolai, Diaſulphur, Acariſtum, Adrianum, & Confectio de ſtyrace nuſquam aut rariſſimè parantur, quod vnum Aſyncritum virtute & parandi facilitate illis omnibus ſit anteponendum. Nam cùm illorum præcipua virtus in ſumno conciliando poſita ſit, ſat erit vnicum aut alterum habere medicamentum, vt pilulas de Cynogloſſo, aut Philonium Romanum, quod id feliciter præſtare valeat.

Idem eſt iudicium de Alfeſſera, de Eſdra, de Antidotæ hęmagoga, & aliis confectionibus, penè innumeris ab authoribus, vel potius tranſcriptoribus ſine iudicio collectis, quas recenſere nauſeam mouere eſt.

SECTIO III.

DE TROCHISCIS ALTERANTIBVS ET roborantibus.

HVcuſque medicamenta roborantia forma pulueris, & Electuarÿ mollis, ſeu Opiata, optima methodo deſcripta exhibuimus: ſupereſt nunc, antequam huic libro finem imponamus, vt omnes Trochiſcos, viribus conſimiles, & officinæ neceſſarios explicemus, & Pharmacopœis diſpenſandos porrigamus, qui vel aliorum medicamentorum, quorum compoſitionem ingrediuntur, cauſa parantur, vel qui etiam ex ſeipſis dantur, nec aliis, vt bene ſint,

famulantur. Ne autem confuſe de purgantibus & roborātibus ſimul ageremus, vt multi perperam faciunt, ad finem ſect 3. lib. 2. in quo genus omne Catharticorum deſcribitur, Trochiſcos de Rhabarbaro, de Agarico, & Alhandal adiunximus. Nunc verò ad roborantium & alterantium explicationem accedentes, incipiemus ab his, qui partem Theriaces & Mitridatij conſtituunt.

CAP. I.

Trochiſci de vipera.

℞. Carnis viperarum cum anetho, ſale & aqua cocta ℥. viij.
medulla panis triticei, albiſſimi, exſiccati, & tenuiſſimè pulueratí ℥ ij.
Tere omnia ſimul & manibus opobalſamo, aut eius ſuccedaneo inunctis, fac paſtillos ʒ. j. pondere, in vmbra ſiccandos.

Commentarivs.

Quando vipera captāda. Vocantur hi paſtilli viperini, theriaci, de thyro ſeu de vipera, ad quorum Confectionem captandæ ſunt viperæ circa finem Veris aut principium Æſtatis, quo tempore conſueto cibo & aëre aliquandiu fuerunt recreatæ: atque deligendæ potius fœminæ, quàm mares, *Viperarū delectus* non prægnantes, admodum agiles, collum gracile multum porrigentes, aſpectu ferino, oculis aliquantum rubentibus, ac rutilis, capite latiore ac compreſſo, & roſtro nonnihil ad ſuperiora reflexo, ventre amplo, cauda non inuoluta, affatim gracilleſcente, carnis experte, greſſu circa eam firmato, eóque tardo. Maris verò ſenſim in tenuitatem abit, nec carne deſtituitur, corporis truncus tenuior eſt, collum craſſius, anguſtius caput, duos tantùm dentes caninos habet, fœmina quatuor. Quæ loca maritima & ſalſa incolunt, relinquendæ. Recens captæ meliores, quàm aſſeruatæ. *Veperarum praparateo.* Vt autem ritè præparentur, primùm virgis cæduntur, ſic namque ira percitæ virus euomunt, vapulatis cauda & caput abſcinduntur, vtrobique ad quatuor digitorum menſuram

Digitized by Google

ram, quod etiam in viperis maioribus ſatis erit. Quæ poſt harum partium amputationem, irrequieto motu non agitantur, aut ſanguinem non effundunt, ſed ſtatim im motæ iacent, atque exangues, reiiciendæ vt inutiles. Vtiles ac modo dicto mutilatæ excoriantur, euiſcerantur, pinguedine mundantur, probè in aqua limpida ter, quatérque mutata abluuntur, dein in olla idonea ac nitida coquuntur cum aqua ſufficienti, pauco ſale, & anethi viridis quantitate paulo maiore aut minore pro numero viperarum vt prudens Pharmacopœus facilè poterit diiudicare, puta ad m.j ß. aut m.ij. anethi, pro quatuor aut quinque viperis: qui numerus ſatisfacere poterit parandis tribus vnciis trochiſcorum ad Theriacæ confectionem requiſitis. Sic verò igne luculento, non tamen violento, & fumi expertè coquuntur, vt à carnibus facillimè ſpina detrahatur. Tum caro ſeparata in pila lapidea, cum piſtillo ligneo exactè terenda, cui inter terendum, panis albi, ſicci & puluerati tertia aut quarta pars adiicienda, vt pro carnis viperæ vnciis quatuor, panis dragmæ ſex, aut vncia integra. Qui maiorem panis quantitatem commiſcebunt, paſtillorum vires efficient imbecilliores, qui minorem, efficaciores.

Sic per trituram carne pani commixta & ſubacta fiet paſta, ex qua paſtilli ſeu orbiculi formabuntur. Perperam faciunt, qui dum caro viperina & panis ſimul teruntur, parum iuſculi, in quo viperæ fuerint incoctæ, adiiciunt: ſic enim humidior eſt, & trochiſci ex ea confectiranceſcunt, ſitum contrahunt, & difficilius exſiccantur. Paruuli autem conficiendi atque manibus opobalſamo aut oleo è caryophyllis, vel nuce moſchata educto inunctis, & quotidie in loco ſicco, ſed non Soli expoſito verſandi, exſiccandi, & poſtea ſeruandi.

Paſtillis viperinis ſumma virtus ineſt ad morſus animalium venenatorum, ab eiſque Theriaca talem vim mutuatur, proſúntque mirificè, ſi quid aliud, Elephanticis, & à cane rabioſo demorſis. *Vires*

CAP. II.

Trochiſci Hedychroi D. Andromachi ex Galeno.

℞. *Aſpalthi,*
aſari,
mari,
amaraci an ℥.ij.
calami aromatici,
ſchœnanthi,
coſti,
phu Pontici,
opobalſami,
xylobalſami, an. ℥.iij.
folij Indici,
ſpicæ nardi,
caſſiæ ligneæ,
myrrhæ,
croci an ℥.vj.
amomi ℥.xij.
maſtiches ℥.j.
Cum vino quodam generoſo fiat paſta, ex qua formentur paſtilli.

Commentarivs.

Prudenter egit Andromachus, qui horum paſtillorum deſcriptionem verſibus deſcripſit: niſi enim id feciſſet, nihil aut parum illa priſtinæ integritatis retinuiſſet, cùm etiam Galenus in illis deſcribendis, præſertim in ſingulorum ſimplicium definienda doſi, comperiatur. Rhaſes & Auicenna non ſunt excuſandi, qui potius nouitatis aut vanitatis ſtudio, quàm ſimplicium optimorum inopia hos trochiſcos immutarunt. Europæi Medici non tam peruertunt, quàm ſubſtituunt in his potiſſimum compoſitionibus, quæ certa lege, optima ratione & debita methodo deſcribuntur. Facilius eſt autem remediorum formas ſeu à Græcis, ſeu Arabibus deſcriptas, quàm medicamenta ſimplicia, ex quibus conſtant,

Digitized by Google

conſtant, habere. Valde tamen rarum eſt, quod noſtri Pharmacopœi Pariſienſes non conſequuntur. Qui opportunè omnia non habuerit, pro Aſpalatho reponet ſantalum citrinum, pro maro maioranam veram aut dictamnum, pro Amaraco matricariam, pro coſto Angelicam, pro Xylobalſamo lignum aloës, aut lentiſci, pro caſſia cinnamomum, pro amomo Acorum.

A Rhaſi & Auic. additur cortex radicis *Darſiſahan*, ſed quænam ſit illa planta, nec nomine, nec vultu, nec viribus dignoſcitur. Ab iiſdem vocantur hi Trociſci Andaracari, ab Andromacho & Galeno Hedychroi, à quibuſdam, vt *Gilib. de Angl cap. de cura arthrit. & Iacob. Maulins*, Idiocry, ab authore, qui primus compoſuit Idiocrius & Idiocrytus dictus. Ad confectionem feruntur primum radices & ligna, dein aromata, poſtea reliqua, Sed ſeorſim crocus, maſtiche, myrrha, quæ poſtrema, primo loco miſcenda ſunt cum vino, tum alij pulueres, tandem oleum balſami, aut eius inopia, caryophyllorum. Ex hiſque omnibus tritis & ſimul ſubactis fiet maſſa, de qua formabuntur trochiſci, in vmbra ſiccandi. *parandi modus.*

Non ſolent verò parari, niſi Theriaces conficiendæ cauſa, propterea parua tantùm quantitate ſolent diſpenſari, multis tamen, quod ſimplicibus conſtent medicamentis efficaciſſimis, per ſe dari potuerunt ad malorum multorum curationem, & in diuite quodam, qui odoratum pharmacum expetebat, ad Ozenæ curationem, his paſtillis vſus eſt Aëtius *c. 92. tetr. 2. ſer. 2.* quos ſubegit cum vino veteri odorato, & mirum eſt, inquit, quàm breui affectio curata fuerit. *vires.* *Hiſtoria.*

CAPVT III.

Trochiſci Scillitici, D. Andromachi.

℞. *Scillæ aſſatæ* ℔. j.
farinæ orobi, & non ruſi ℥. viij.
Tere in mortario, & fiat paſta, ex qua formentur Trochiſci in vmbra ſiccandi.

Digitized by Google

ſchœnanthi an.ʒ.xij.
cinnamomi ʒ.iiij.
bdellij lachryma,
ſpicanardi,
caſſia lignea,
cyperi,
baccarum iuniperi grandium & pinguium an.ʒiij.
calami aromatici ʒ.ix.
aſpalathi ʒ ij.ß.
croci ʒ.j.
vini parum,
mellis optimi quantum ſufficit, formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Cyphi antiquum eſt vocabuli genus, quo ſuffimenta, odoramentáque olim ſignificabantur, *teſte Galen.c. 75.de ſimp.med.* Ab eo Mithridates hos trochiſcos cognominauit, quos poſtea Damocrates carmine deſcripſit. Conſtant verò multis odoratis, quæ mixturam nomini conuenientem, & ad multa commendabilem efficiunt. Quod optimè nouit Ponti rex, dum eoſdem antidoto permiſcuit, quam ſuo nomine voluit donari.

Præparatio multum nec difficilis, nec laborioſa. Myrrha & bdellium in vino generoſo primùm diducenda, quibus addenda terebinthina, dein pulpa paſſulatum mundatarum, tum pulueres. Omnia tandem melle deſpumato, & probè cocto excipienda, & in maſſam cogenda, ex qua formentur trochiſci, in vmbra ſiccandi, in olla vitrea, aut fictili reponendi & ſeruandi. *Præparatio.*

Hunc vſum non modò præſtant, quod Mithridatio inſeruiant perficiendo, ſed & dantur per ſe ad vlcera, & internos affectus multos iecoris & pulmonum. *vires.*

CAP. V.

Trochiſci Galliæ moſchatæ D. Meſ.

℞. Ligni aloës crudi & electi ʒ.ij.ß.

CAP. VI.

Trochiſci Aliptæ moſchatæ D.N.Sal.

℞. Ladani ℥.iij.
ſtyracis calamitæ ℥.j.ß.
ſtyracis rubræ ℥.j.
ligni aloës ʒ.ij.
ambræ ʒ j.
caphuræ ℈ ß.
moſchi ℈. j.
Cum aqua roſarum formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Minus frequenter parantur hi paſtilli, quam præcedentes, licet affines ſint halitu, ſuauitate, odore. Laborioſè conficiuntur iuxta modum à Nic. Salernitano deſcriptum, facilè verò ſic: Ladanum in mortario cupreo & piſtillo ferreo, vtroque calente, cum aqua roſarum diu terendum, ducendum, & agitandum donec vnguenti vndique læuis, nec aſperi aut grummoſi conſiſtentiam nanciſcatur. Addatur poſtea vtraque ſtyrax piſtillo rurſus multum diducenda, dein xyloaloë, tum caphura, moſchus & ambra, cum pauca roſacea ſeorſim in alio vaſe diluta. Ex omnibus confusè mixtis, tritis, ſubactis trochiſci fient paruuli, in vmbra ſiccandi, in olla reponendi, in officina ſeruandi.

Celebrantur vt efficaciſſimi ad cerebrum, cor, hepar, ventriculum, & cæteras partes, nutritorias corroborandas, & reficiendos ſpiritus. Vires.

CAP. VII.

Paſtilli Neræ D. N.

℞. Ambræ optimæ ℥ j.
ligni aloës ʒ.iij.
moſchi boni ℈.ß.
caphuræ g̃.ij.
Subigantur omnia ſimul, & fiat maſſa, ex qua formentur Trochiſci.

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Trochiſci Neræ ſic ab inuentore multorum iudicio nuncupati precioſiſſimi ſunt, rariſſiméque conficiuntur, niſi pro regibus & principibus. Nec magna quantitate parandos cenſeo, & in officinis diu aſſeruandos, cùm vſus tempore ſtatim quantitate requiſita poſſint confici. A Gallia moſchata tantum diſſident ſimplicium doſibus & ſuperaddita caphura. Vt ritè parentur, emollienda, ambra in mortario calente cum paſtillo quoque calido, cui deinde lignum aloës tenuiſſimè pulueratum commiſceatur: tum moſchus ſeorſim tritus, poſtremò comphora. Omnia verò probè ducantur, ſubigantur, malaxentur ſuperaddito pauco oleo liquidambar, aut opobalſamo, vt in maſſam cogantur conuenientiorem, ex qua rotulæ aut paſtilli formabuntur.

Præparatio.

Vires.

Iiſdem viribus pollent, quibus Gallia moſchata, ſed efficacioribus, & à magnatibus frequenter vſurpantur ad ſuffitus.

CAP. VIII.

Trochiſci de Caphura D. Myrep.

℞. Caphuræ ʒ.ß.
croci ʒ.ij.
amyli ʒ.iij.
roſarum rub.
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſcobi eboris an. ʒ.ß.
ſem. cucumeris mundati,
ſem. portulacæ,
glycyrrizæ raſæ an. ʒ.j.
cum mucagine ſemin. pſyllij, in aqua roſacea extractâ, fiant paſtilli.

COM-

COMMENTARIVS.

Ex variis Trochiſcorum de Camphora deſcriptionibus à veteribus traditis, ſola ferè paratur, quam Meſue *Sect. ſui Antidot.* deſcribit ad febres ardentes, ad bilis & ſanguinis æſtum, hepatis & ventriculi calidam intemperiem & ſitim inexpletam. Multis tamen quod conſtet calidis, vt nardo, xilo-aloë, croco, cardamomo, quomodo id pręſtare valeat, non facilè coniecto. Alios eiuſdem nominis multo præſtantiores, & ad id munus obeundum efficaciores, ac paratu faciliores, ex Myrepſo exhibeo, in cuius deſcriptione nihil eſt immutatum, præter ſimplicium ordinem. Pro ſpodio autem, (ſi quod aliud ſit, præter pompholiga, ſeu ſpodium Græcorum) malo aſſumere ebur crudum, quàm vſtum, ob rationes multas ſuperius adductas. Præparatio nec moleſta, nec laborioſa multum eſt. Scobs eboris ſeorſim tenuiſſimè languida, vt & reliqua ſimplica, crocus, caphura, amylum, roſæ & glycyrrhiza. Gummi in mortario calido terenda: ſemen cucumeris decorticandum, dein minutim ſecandum, & læuigandum, tum demum omnia cremore pſyllij comprehendenda, & in paſtam ad trochiſcos formandos cogenda. **Præparatio.**

Valent ad iecoris & aliorum viſcerum ardores mitigandos, ad acrimoniam bilis temperandam & ad humorum, qui ad thoracem delabuntur fluorem compeſcendum. **Vires.**

CAP. IX.

Trochiſci Diarrhodon D. Meſ.

℞. *Roſarum rubr.* ℥.j.
glycyrrhizæ ℥.ß.
ligni aloës
ſpicæ aromaticæ an ʒ.ij *&* ℈.ij.
maſtiches ʒ.ij.
antipodij ℈.iiij.
croci ℈.ij.

Tritis omnibus fiant trochiſci ex vino albo.

Commentarivs.

Variæ ſunt paſtillorum huius nominis apud authores varios deſcriptiones: quiſque enim ad animi votum addit, detrahit, peruertit, immutat, & plerumq; vnum & idem medicamentum diuerſis nominibus deſignat, ſæpe & duo, triáve eadem vocum acceptione nuncupat. Præter hoc ex trochiſcis Diarrhodon, & de Roſis à Meſue traditis, quorum alij aliorum ſignificatio includuntur. Futiles ſunt rationes, quæ huius nomenclaturæ in voce & ſignificatione diuerſitatem quærunt. Si tamen cum viro probato ſic loqui liceat paſtillos deſcriptos vocabimus Diarrhodon, non de roſis, quorum præparationem pluribus demonſtrare ſuperfluum videtur, cum ipſa per ſe facilis ſit, nec quicquam difficultatis ſecum ferat. Pro Spodio, Antiſpodium Officinarum & vulgare diximus, quod ebur vſtum eſt non ſpodium

Præparatio.

Vires.

Valent ad febres pituitoſas, inueteratas, & aliis implexas. Ad ventriculi quoque dolorem leniendum, & humores ipſi adhærentes detergendos, commiſcentur in multis compoſitionibus magnis à Meſue deſcritis.

Troch. Diarrhodon Myrepſi.

Alij ſunt Trochiſci Diarrhodon N. Myrepſi, quos ipſe ſuis confectionibus miſcet. Parantur *ex roſar. rubr. recent.* ʒ.*iij. ſpodij* ʒ *ij. ſantal. rubr.* ʒ.j.ß. g̃. *vij. ſantal. alb.* ʒ j. g̃. *xij. croci* ℈.*ij.*ß. *caphuræ* ℈.ß. Ex omnibus aqua roſacea coactis fiunt paſtilli.

CAP. X.

Trochiſci de Carabe D. Meſ.

℞. *Karabes* ℥.j.
cornu cerui vſti,
gummi Arabici vſti,
tragacanthi,
coralli vſti,
acaciæ,
hypociſtidis,

balauſtio;

Digitized by Google

baulauſtiorum,
maſtiches,
ſem papaueris nigri, aſſi an. ʒ. ij. & ℈. ij.
thuris,
croci,
opij an. ʒ. ij.
Cum mucagine ſeminis pſyllij forma Throchiſcos, & repon. vſui.

COMMENTARIVS.

Hos Meſuei paſtillos, vt inſigniter efficaces, inter quindecim eiuſdem nominis, à tot authoribus deſcriptos ſelegi, quorum magna pars illis ſolùm nomine tenus, ſimilis, vel certe multum diſſimilis eſt. A ſuccino, ſeu Karabe Arabibus, & Electro Græcis dicto, nuncupantur, quod mirificè commendatur ad viſcera roboranda, ſanguinis fluorem cohibendum, rheumatiſmum vteri ſiſtendum: augetur illius vis incraſſans, gummi & opij interiectu, aſtrictoria, ſuperaddita hypociſtide & acacia. Opium croco caſtigatur, ventriculus maſtiche roboratur, pſyllio omnia comprehenduntur, & partium aſperitas lenitur. Ad præparationem iubet Meſue multa aduri, quæ tamen ſi cruda ponantur, medicamen nihilo deterius, imò forſan præſtantius erit: ſi quid enim eximiæ virtutis habet cornu cerui aut corallium, hæc ipſa potius habere cruda, quàm vſta credibile eſt. Quid vſtio medicamentis conferat, quid ab his auferat, quid adferat, minimè ſum neſcius, ſed multa vix hunc patiuntur apparatum ſine magno virium diſpendio. Vtat tamen, qui voluerit, modò expetitas cum cineribus retineat vires. Acacia & hypociſtis debebunt minutim primum incidi, dein cum balauſtiis puluerari, tum & reliqua. Ex omnibus arte & ordine tritis, & pauca pſyllij mucagine formabuntur trochiſci. *Præparatio.*

Vim habent roborantem & aſtrictoriam. Omnem hæmorragiam, præſertim à thorace, pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoidibus ʒ. j. pondere cum aqua plantaginis, aut roſacea vel ſimili ſiſtunt. In

dyſenteria proſunt, & per os ſumpti, & per enemata iniecti.

CAP. XI.

Trochiſci de Antiſpodio D. Meſ.

℞. Roſarum ℥.vij.
antipodij ℥.iiij.
ſem. portulacæ,
ſucci glycyrrhizæ an. ℥.ij.
cum mucagine ſeminis pſyllij,
fiant trochiſci

COMMENTARIVS.

Si aliquando fas ſit balbutire cum balbutientibus, hos paſtillos ad electuarij de pſyllo condituram accommodatos, de ſpodio vocabimus; ſed inuiti quidem, quod illorum baſis ſpodium non ſit, ſed potius antiſpodium, vel verius vſtum, quod hucuſque Pharmacopœorum familia pro cannæ ſeu Tabaxir radicibus vſtis vſurpauit. Valeat tamen iſtud pſeudoſpodium, vel imaginarium. Arabicæ gentis ſpodium, quod valere poterit, ex eo antiſpodio à nobis vocato, parandi & nominandi ſunt trochiſci deſcripti, additis roſis, ſemine portulacæ, & ſucco glycyrrhizæ, pſylli glutine comprehenſis.

Vires. Sic autem parari non modò in electuarij dicti veniunt compoſitionem, ſed & per ſe dantur ad febres acutas, ventriculi & hepatis inflamationem, & ſitim vehementiorem.

Trochiſci de ſpodio cum ſem. acetoſæ. Alij dantur adhuc à Meſue magis compoſiti, cum ſemine videlicet acetoſæ, pulpa ſumach, amylo, coriandro, balauſtiis, berberis, & gummi Arabico, omphacij ſucco exceptis. Minus tamen vſuales ſunt, nec probè congruunt electuario nominato.

CAP.

CAP. XII.

Trochiſci de Berberis.

℞. Baccarum berberis. aut ſucci earum,
ſucci glycyrrhizæ,
ſemin. portulacæ,
antiſpodij an.ʒ.iij.
roſarum rubrarum ʒ.vj.
ſpicæ,
croci,
amyli,
tragacanthi an.ʒ.j.
caphuræ ʒ.ß.
Cum manna ſucco berberis diluta, fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Exſtat huius nominis apud Meſuem alia deſcriptio, ſed exoleta. Exſtant & aliæ multæ apud Serapionem, Auicennam, & alios, qui antidotaria conſcripſerunt: ſed hæc vna vice omnium ſit, & ſola tanquam cæteris præſtantior vſurpanda. Hac autem arte optimè parabitur: Incidentur primum nardus, ſuccus glycyrrhizæ & ſemen citrulli, dein terentur ſimul cum roſis. Seorſim verò ſpodium, amylum, caphura, crocus & tragacanthum. Trita omnia excipientur manna in ſucco berberorum liquata, & fiet maſſa, ex qua formabuntur Trochiſci. *Modus præparandi.*

Commendantur ad febres præcalidas, ad intemperiem iecoris & ventriculi feruidam, ad ſitim inexhauſtam, & alui fluorem. Expetuntur quoque ad electuarij de pſyllio compoſitionem, deſcriptione Meſuei, apud quem vocantur iuxta interpretum traductionem, paſtilli de oxyacantha; non autem ingrediuntur electuarium roſatum, ab eodem principe traditum, vt putat Foëſius. Parua quantitate erunt parandi, quod ferè ſolum vſurpentur ad aliorum medicamentorum compoſitionem. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

Trochiſci Gordonij.

℞ *Seminum quatuor frigidorum maiorum mun-*
dator.
ſeminis papaueris albi,
maluarum,
bombacis,
portulacæ,
cotoneorum,
myrtillorum,
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſtrobiliorum,
piſtachiorum,
ſacchari candi,
penidiorum,
glycyrrhizæ raſæ.
hordei mundati,
mucaginis ſem. pſyllij,
amydalar. dulcium mundat. an. ʒ. ij.
boli armenæ,
ſanguinis draconis,
antipodij,
roſarum,
myrrhæ an ʒ. ß.
Excipiantur hydromelite , & fiant paſtilli pondere
j. aut ʒ. j.

COMMENTARIVS.

A Bauderonio artis pharmachariæ ſtudioſiſſimo fideliter, à Iouberto deprauatè hi paſtilli deſcribuntur: hic enim non tantum ſimplicium pondus immutauit, ſed alia adiunxit, & nimis prætioſa & parum neceſſaria. Eſt autem multiplex illorum compoſitio: Conſtant enim refrigerantibus, detergentibus, aſtringentibus

Præparatio.

tibus & raborantibus, lenientibus & quibuſdam aperientibus. Ad præparationem quædam tritura vulgari, piſtilli nempe ſolo percuſſu puluerantur, vt radices, ligna, ſemina duriora, gummi, bolus armena & myrrha. Hæc tamen duo non confusè, ſed ſeorſim debent læuigari. Nonnulla minutim prius ſecantur, dein teruntur, & aliis admixta tenuiſſimè comminuuntur. Ex optimè tritis, & confusè mucagini pſyllij mixtis, atque hydromelite comprehenſis & coactis finguntur trochiſci.

Porrò pro ſanguine draconis nec cinnabaris cum Dioſcoride ſumenda, nec ſerpentis, aut alius animalis ſanguis cum Plinio quæritandus, nec aliud quicquam factitium ex terra ſynopica, bolo armena ſorbis & lateribus tritis ſimul ſubactis admittendum, ſed lacryma cuiuſdam arboris peregrinæ ab indigenis, Draco nominatæ, vt fuſius docuimus *libro de ſimplicibus*.

Imperantur à Gordonio ad vlcera renum. Vtiliter quoque vſurpantur ad alia partium internarum vlcera: leniunt enim, detergunt, acrimoniam contemperant & roborant. *Vires.*

Ad internas vlcerationes ʒ.j. cum lacte exhibita plurimum prodeſt: & ſi fuerit vlceratio in veſica, diſtemperetur cum lacte, inquit Gordonius, & proiiciatur per ſyringam.

CAP. XIV.

Trochiſci de Capparibus D. Meſ.

℞. *Corticum radicis capparis,*
ſeminis viticis an. ʒ.vj.
gummi ammoniaci ʒ.ß.
nigellæ,
calaminthæ,
acori,
amygdalarum amararum,
ſeminis naſturtij,
foliorum rutæ

ariſtolochia rotunda,
*ſucci eupatorij inſpiſſati an.*ʒ.j.
cyperi,
ſcolopendrij ʒ.j.
Omnia trita ammoniaco diſſoluto comprehendantur, & fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Veterem Meſues deſcriptionem integram, nec aliqua in re imminutam admiſimus, vt quæ optimè ea præſtet, quæ pollicetur. Trochiſcorum enim omnium incidentium & obſtructiones reſerantium hi ſunt efficaciſſimi: quandoquidem multis conſtant, quæ craſſos, melancholicos, ac terreſtres ſuccos tenuant & incidunt, infarctus tollunt, & duritiem emolliunt. Quibus ſi præterea addere quis voluerit gummi laccæ & rubiæ tinctorum an. ʒ. j. efficaciores reddentur, nec trochiſcis de lacca erit opus, quod hi è capparibus ſatis ſint, inquit *Plantius*, ad lienis obſtructionem & veteres affectus. Eorum ac ſuperiorum eadem eſt parandi ratio, ac methodus facilis. Ammoniacum diſſoluetur aceto, coquetur ad conſiſtentiam mellis, eóque pulueres ſubigentur, & formabuntur Trochiſci.

Commendantur plurimum ad omnem lienis & hepatis obſtructionem, duritiem, inflationem, & tumorem præter naturam Morbo regio & hydropi incipienti ſuccurrunt, infarctus tollunt, & flatus diſcutiunt. Doſis eſt, ʒ. j. cum vino tenui, vel aqua decoctionis radicis capparis, corticum fraxini aut tamariſci. Sunt, qui valentiores efficiunt, inquit Meſue, duplicato Ammoniaco.

CAP. XV.

Trochiſci de Myrrha D. Rhaſ.

℞. *Myrrhæ* ʒ iij.
lupinorum ʒ.v.

foliorum

Digitized by Google

foliorum rutæ,
mentaſtri,
pulegij,
cumini,
rubiæ tinctorum,
aſſæ fœtidæ,
ſagapeni,
opoponacis an. ʒ.ij.
Cum ſucco artemiſiæ fiant paſtilli pondere ʒ.ij.

COMMENTARIVS.

Nuſquam omittendi ſunt hi trochiſci à Rhaſi deſcripti, à myrrha, quæ illorum baſis eſt, nuncupati, ab omnibus Medicis vſurpati: ad quorum compoſitionem accedunt multa, quæ meſenterium obſtructione liberant, meatus diducunt, infarctus tollunt, & potenter humores, qui vel copia grauant, vel qualitate lædunt, deturbant. Vt ritè componantur, gummi ſunt liquanda in decocto, vel ſucco artemiſiæ calido, dein linteo forti traiicienda ad aquæ humiditatis diſſipationem & conſiſtentiam mellis.

His poſtea addenda reliqua ſimplicia tenuiſſimè, vt artis eſt, pulueratа. Nam quæ ad infarctus expediendos, occluſionem viarum reſerandam, & materiã quandam foras protrudendam imperantur, debent tenuiſſimè læuigari. Sic enim aſarum & alia multa ſimplicia in pollinem ſubtiliſſimum trita vrinas mouent copioſas, craſſiuſculè puluerata diutius immorantur, & ſegniter ſuas vires exerunt.

Frequens eſt horum paſtillorum vſus in nimia cunctatione menſtruorum, in parte remorante, ſecundis retentis & lochiis ſuppreſſis. Dantur à ʒ.j. ad ʒ.ij.ß. & aliquando ad ʒ.iij. cum aqua, decocto idoneo. *Vires.*

CAPVT XVI.

Trochiſci Alexiterij, ſeu contra peſtem.

℞. *Radicum gentianæ,*
tormentillæ,
ireos Florentinæ,

Zedoariæ an.ʒ ij.
cinnamomi,
caryophyllorum,
macis an.ʒ ß.
zinziberis ʒ.j.
radicis angelicæ ʒ.iij.
coriandri præparati,
roſarum an.ʒ.j.
corticis citri ſicci ʒ.ij.

Fiat omnium puluis ſubtiliſſimus, & cum ſucci glycyrrizæ ℥.vj. fiat paſta mollis, de qua formentur trochiſci, vel potius bacilli oblongi.

COMMENTARIVS.

Peſti præcauendæ multum conueniunt hi trochiſci: Eorum enim tantillum in ore detentum ſaporem quendam non ingratum relinquit, & odorem qui aëris inquinati qualitatem malignam arcet & emendat, atque impedit, ne is intro ſubiens ſpiritus inficiat. Quæ enim inſipida ſunt & inodora, vt cornu monocerotis, lapis Bezaar, margaritæ, lapilli pretioſi, & alia multa venenis obſiſtentia, ſuas tantùm vires exerunt in corpus ingeſta, vel ſaltem eorum infuſa: in ore enim contenta ferè inefficacia ſunt, vt quæ vix ſaporem vllum emittant, aut halitum efflent, à quibus aëris feritas queat domari.

Hi autem trochiſci ſeu in ore tantùm detenti, ſeu inferius ad ventriculum delapſi vires habent eximias, & ad virus peſtilens euincendum efficaciſſimas. Vt ritè parentur, ſuccus glycyrrhizæ, quo pulueres excipiendi ſunt, in balneo Mar. ſeu diplomate emolliendus erit, donec facilè duci poſſit, & cum eo quantitas pulueris tota concorporari; quod artifici perito difficile non erit. Inexperto ſi videatur nimis operoſum, liceat illi parum hypocratici vini, aut alius liquoris conuenientis ſuperaddere, vt ad libitum paſtam habeat mollem, ex qua formabit bacillos in vmbra ſiccandos, & vſui reponendos. Quid autem ſit vinum hypocraticum, ſatis notum eſt. Parari ſolet ex *vini nigricantis* ℔ *ij. ſacchari* ℔. ß. *cinnamomi* ℥. ß. quidam addunt ad ſtimulum ma-

vinum hypocraticum.

lum maiorem *zinziberis* ℥. ß. *& caryophyllorum* ℈. j.

CAP. XVII.

Trociſchi hiſterici.

℞. *aſſa fœtida,*
galbani an ℥. ij. ß.
myrrha ℥ ij.
caſtorij ℥. j ß.
aſari,
ſabina,
ariſtolochia,
nepeta,
matricaria an. ℥. j.
dictamni ℥. ß.
Cum ſucco aut decocto rutæ fiant Trociſci,

Commentarivs.

Hos noſtros paſtillos, hyſtericos nuncupamus, quòd aberrationi vteri & alijs affectibus hyſtericis mirificè proſint. Aſſumpti enim vterum vel ex eo vapores ad partes ſupernas aſcendentes cogunt, ſiſtunt, & grauiſſima ſymptomata, hinc naſci ſolita impediunt. Nam cùm vterus rebus odoratis delectetur, licet non ſub ſpecie odoris, trochiſci autem deſcripti, admodum fœtidi ſint, illius aſcenſum ad præcordia, dum per os ſumuntur, ſiſtunt. Et præterea colluuiẽ quandam prauam, ſi quæ in locis muliebribus cõtineatur, meatu aperiendo, obſtructiones ſoluendo, foras protrudunt.

Præparatio. Facillimè autem parabuntur, ſi puluerãda tenuiſſimè terantur, & gummis decocto, aut ſucco rutæ maceratis, colatis, & ad mellis craſſitiem elixatis comprehendantur.

Vires. Medentur fœdis virginum & viduarum coloribus, & his omnibus ſymptomatis, quæ à tetris vaporibus è ſemine, vel menſtruo ſanguine corrupto, & ab vtero ſurſum ad præcordia perreptante prodeunt, auxiliantur.

Digitized by Google

DE DVOBVS TROCHISCIS exterius adhibendis.

CAP. XIX.

Trochiſci narcotici D. Fernel.

℞. Gummi Arabici,
tragacanthi,
amyli an. ℥. ß.
ceruſæ lotæ aqua roſarum ʒ. vj.
ſtyracis calamitæ,
myrrhæ,
caſtorij,
opij ſapa ſoluti an. ℈. iiij.
croci ʒ. ß.

Trita omnia excipiantur mucagine ſeminis pſyllij in aqua roſarum deprompta, & fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Superſunt duo paſtilli vſuales, tantùm exterius adhibendi, quos eadem ſerie deſcribere, nec ad poſteriorem officinæ partem, quæ de medicamentis tantum externis agit, differre non libuit, quorum priores vocantur à Fernelio narcotici, quod parti cuipiam admoti ſenſum ſtupefaciendo dolorem illius conſopiunt. Horum autem apta eſt compoſitio & vſus perneceſſarius, neque vlli ante extant ad ſimiles affectus accommodati. Ad præparationem ſingula primum ſeorſim terenda, dein confuſè mixta, mucagine ſeminis pſyllij excipienda, & in maſſam cogenda.

Trochiſci narcotici debitè admoti, capitis dentiúmque dolorem conſopiunt, in febrium ardoribus ſomnum acceſſunt, eryſipelata, inflãmationes extinguunt, partium omnium externarum dolores aliis medicamentis ſoluti compeſcunt. *Vires*

Digitized by Google

CAPVT XX.

Trochiſci Albi D. Rhaſis.

℞. Ceruſſæ aqua roſar. lotæ ʒ.x.
ſarcocollæ craſſioris ʒ.x.
amyli ʒ.ij.
gummi Arabici,
traganthi an. ʒ.j.
caphuræ ʒ.ß.

Lacte muliebri excipiantur ſingula per ſe trita, & fiant parui trochiſci.

COMMENTARIVS.

Inter Sief, ſeu collyria numerantur ab Arabibus hi trochiſci, à Rhaſi deſcripti *li.9.ad Almanſorem c.11*. Verum eius deſcriptionem recentiores valde immutarunt: Alij enim gummi Arabicum addiderunt, alij amylum, alij opium reiiciunt, & caphuram ſubſtituunt: ſic enim paſtilli fiunt candidiores, nec minus oculorum affectibus efficaces, imò in multis vtiliores. In dolore tamen illorum acerbiſſimo poterit opium addi, vel, vt cenſet Ioubertus, duobus modis parandi ſunt, cum & ſine opio, vt pro rei exigentia, vel hi, vel illi felicius vſurpentur, niſi quis maluerit, vt ferè fit, vtendi tempore, opii pauxillum permiſcere. Præparatio facilior eſt, quàm vt longiore indigeat explicatione.

Vires. Valde conducunt oculorum affectibus multis. Eorum enim dolores mitigant, inflammationes temperant, fluxiones ſiſtunt materiam detergunt, exſiccant, digerunt, & partem roborant.

Sic videor præcipuos & vſitatiores paſtillos in pharmacopoliis omnibus præparandos & aſſeruandos recenſuiſſe. Alij enim qui paſſim in vulgatis Antidotariis occurrunt, vel nullius, vel improbati ſunt vſus, vel facilè ſub illis comprehenduntur.

Finis Libri Tertij.

OFFI-

OFFICINÆ

PHARMACEVTICÆ SIVE ANTIDOTARII PARS ALTERA, DE MEdicamentis externis, tribus adhuc libris diſtincta:

IN QVORVM PRIORE DE omni oleorum genere diſſeritur: quibus Appendix additur de Balſamis.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTA topica, ſeu quæ exterius adhibentur, multa ſunt, vt fotus, epithema, litus, collyrium, lotio, frontale, cataplſma, ſynapiſmus, dropax, veſiccatorium, ſcutum, ſacculi, cucufa, & pleraque alia, quæ in rem præſentem pa-

terna, ſed etiam interna vſurpantur. Nam quemadmodum ob ea, quæ foris apparent, interdum purgatoriis ac reliquis medicamentis, quo exuperantem humorem coërceamus, vtimur: ita & ob ea, quæ intus infeſtant, foris emplaſtra, olea, vnguenta, & illitiones plerumque damus. Actuar. cap. 7. lib. 6, meth. med. *Siue enim ſtomachus laboret, aut iecur, renes, aut aliud quodpiam viſcus ex interioribus afficiatur, non parum opis ex iſtis medicaminibus foris adhibitis accedit. Prima ſiquidem omnium medicamenta externa fuerunt, quibus ſola duce natura, ac citra experientiam olim veteres vſi ſunt: atque nunc adhuc viri agreſtes ictu, aut caſu, aut alia re ſcindente vel contundente læſi, ſine delectu, obuiam quamlibet plantam aſſumunt, & affectæ parti admouent: ſed felicem exitum, qui robore naturæ nonnunquam accidit, medicamento interdum noxio tribuunt. Quæ autem externa medicamenta optima ſint, quæ in pharmacopoliis aſſeruanda, & quo modo paranda, in his tribus libris oſtendimus. Atque vt in tribus ſuperioribus, à liquidioribus, nempe ſyrupis, orſi, mox craſſiora, vt eclegmata, dein craſſiſſima, vt electuaria, poſtea*

ſolidiſsima vt pilulas & trochiſcos optima methodo deſcripſimus : ſic in his poſterioribus ab oleis auſpicati, ſtatim vnguenta ſpiſsiora, dein emplaſtra craſsiſsima ſubiungemus. Ab oleis igitur initium ſumentes, à quibus cerata, vnguenta, & emplaſtra magnam ſuæ compſitionis partem mutuantur: primùm loquemur de his, quæ per impreſsionem ſeu infuſionem parantur: dein ea examinabimus, quæ per expreſsionem trahuntur: poſtremò ea attingam, quæ per aſcenſum & deſcenſum eliciuntur.

OFFI-

OFFICINÆ
PHARMACEVTICÆ, SIVE ANTIDOTARII,
LIBER QVARTVS:
De Topicis ſeu externis Medicamentis.
ET PRIMVM
De oleis ex infuſione medicatis.

OLEA, quorum in Medecina frequens vſus, vel ſimplicia ſunt, vel compoſita. Simplicia dicuntur, quæ nihil habent ab arte præter eductionem, quæ ſine rerum aliarum mixtura peragitur, vt olea, quæ expreſſione trahuntur, cuiuſmodi eſt oleum ſimpliciter dictum, quod ſcilicet ex oliuis maturis, omphacinum, quod ex iiſdem immaturis exprimitur: vt etiam amygdalinum, caryinum, & alia pleraque ex fructibus aut ſeminibus expreſſa, quæ pro varietate ſeminum, à quibus educuntur, variam habent qualitatem, vt à calidis calidam, à frigidis frigidam, ab aliis qualitatibus aliam. Cùm tamen oleum abſolutè dicitur, idipſum tantùm, quod ex oleæ maturis fructibus extrahitur, intelligẽdum eſt: cuius extrahendi ratio non magis ad Pharmacopœos attinet, quàm vini exprimendi, aut panis conficiendi modus. Quod negotium & laborioſum opus ruſticis, & in his operibus exercitatis

Digitized by Google

meritò committitur, cum illa omnia alimenta ſint, atque in menſam potius, quam officinam trahantur. Propterea de oleo communi exprimendo ſolicitus eſſe nō debet Pharmacopœus, ſed de aliis omnibus quauis arte probata elicitis. De quibus omnibus hoc libro agimus, in cuius ſectione priorem, ea, quæ per impreſſionem & infuſionem rerum medicarum parantur, examinabimus, initio ducto à violato, quod ſcilicet primos veris flores admittit.

CAPVT I.

Oleum violatum.

℞. Olei loti ℔. v.
florum violar. martiarum, recent. ac tritarum,
ſucci vel aquæ infuſionis violarum an. ℔. ij.
Confuſe omnia miſce, & integram hebdomadam inſola: Exemptas violas fortiter exprime, & nouas impone: atque fac ita ter: Poſtea coque in vaſe duplici, dum aquea humiditas abſumpta ſit.

COMMENTARIVS.

Omnes artis Pharmaceuticæ ſtudioſi vnum Meſuem, tanquam optimum ducem vno conſenſu agnoſcunt, miris laudibus efferunt ac venerantur: illius tamen leges & præcepta ad medicamentorum compoſitionem ſpectantia, perpetuò non ſeruant, ſed modò probant, modò improbant. Nec imprudenter ab eo, & aliis antiquis, quibus tamen prima laus ſemper debetur, aliquando recedunt, dum longo vſu doctiores facti, ac magis experti, quæ melius aut deterius, hoc vel illo modo poſſe fieri norunt, immutant. Sic de medicamentorum compoſitione aliquid ſæpe detrahunt aut addunt, aut methodum ab inuentore traditam non ſequuntur. Sic in his oleis medicatis ex infuſis ac maceratis rebus parandis diſſentiunt, vt in oleo violato: ad cuius confe-

confectionem iubet Meſue oleum ex oliuis immaturis expreſſum, aut amygdalinum, aut ſeſaminum aſſumi & ablui; deinde flores diebus ſeptem in oleo macerari, inſolari & exprimi; poſtea tribus horis in vaſe duplici coqui: ídque ter iterari, abiectis ſemper floribus expreſſis & recentibus immiſſis: tum demum lento igne coqui ad humiditatis aquoſæ deperditionem, & in vaſe idoneo ſeruari. *Præparatio ex Meſue.*

Hanc parandi rationem multi Pharmacopœi ſequuntur, vt Tholoſani, qui Meſuei præceptiones ac methodum vix vnquam negligunt: alij non ita in ipſius verba iurarunt, quin pro rationis dictamine nonnulla interdum immutent. Facilè enim eſt inuentis addere, aut ad perfectionem maiorem, quæ ſuperflua ſunt, detrahere, aut minus bene diſpoſita, caſtigare.

Sic autem ferè vbique locorum oleum violarum paratur. Primò olei communis ſynceri quantitas quædam ad libitum aſſumitur; aqua fontana verberatur, abluíturque: In vaſe vitreo, aut fictili vitrato imponitur: Flores violarum martialium recentium ſimul infunduntur: hebdomadam integram macerantur, & ſi tempus permiſerit, inſolantur: dein parum ac lento igne ferueſiunt; vt exprimantur: poſtea noui flores, vt ante immerguntur, & exprimuntur: ídque ter iteratur. Tandem abiectis poſt vltimam infuſionem floribus, oleum blando igni ferueſit, ad aqueæ humiditatis diſſipationem; túncque in vaſe idoneo reponitur & ſeruatur. *Conſuetus parandi modus.*

Oleum violarum inflammationem extinguit, pleuriticos iuuat, aſperitatem arteriæ & pulmonis lenit, apoſtemata calida contemperat, phlegmonas omnes remittit, & dolores mitigat. *Vires.*

CAP. II.

Oleum keirinum D. Meſ.

℞. Florum keiri, ſeu leucoij lutei ℥. vij.
olei optimi ℔. j. ß.

aqua decoctionis florum keiri ℥.iij.ß.
Simul permiſce. inſola, exprime; idque ter, parum coque & ſerua.

COMMENTARIVS.

Occurrunt ſecundo loco flores copioſiſſimi leucoli lutei,ſeu keiri,ab Arabibus dicti,ex quibus ſuadet Meſue eo modo per impreſſionem oleum parari, quo chamemelinum, & hoc quod roſaceum; hoc eſt ex tribus infuſionibus inſolatis & expreſſis, addita certa quantitate ſucci, vel decocti eorundem florum; qua poſt vltimam macerationem lento igne abſumpta, oleum tandem expreſſum, colatum,ac limpidum in vaſe reponitur idoneo, & ſeruatur. Vt plurimum tamen paratur nunc ex vna,aut altera infuſione abſque decocti alicuius aut ſucci commixtione, atque confuſe flores oleo immerſi multos menſes relinquuntur ante colaturam. Improba tamen eſt iſthæc parandi ratio, per quam & olei corpus magis turbidum eſt, & vires imbecilliores.

Præparatio.

vires.

Rite paratum moderate calefacit, tenuat,lenit, digerit, dolores vel à flatibus, vel materia frigida ac pituitoſa mitigat, arthriticis & reſolutis prodeſt, neruorum & iuncturarum doloribus auxiliatur.

CAP. III.

Oleum Irinum.

℞. *Radicis ireos* ℔.j.
florum eiuſdem ℔ ij.
Macerentur in decoctionis aliarum radicum ireos ſufficienti quantitate: adde olei dulcis aut ſeſamini ℔.v.
Coque in vaſe duplici, & percola; atque tertio fac ſimiliter, nouos flores & radices addendo, macerando, & exprimendo, oleumque poſtremo expreſſum ſerua.

COM-

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Iridis multæ ſunt varietates, quas *libro de ſimplicibus* enumerauimus: Omnium prima floret cœleſtis dicta, dein alba, ſeu Florentina: Ex vtraque, ſed potiſſimum ex illa oleum per infuſionem paratur, radicibus & floribus explicato modo maceratatis & expreſſis. Sunt qui tantùm in diplomate ſeu vaſe duplici radices tritas, ſimúlque flores parum tuſos cum ſucco aliarum radicum coquunt, dein oleum ſuperfundunt, atque denuo elixant ad ſeri deperditionem. Sic paratum oleum & odoratum & efficaciſſimum eſt; efficacius tamen, ſi bis, aut ter, vt fieri ſolet, idem repetatur. *Præparatio.*

De florum autem ad radices proportione inter authores nulla diſſenſio, cùm illorum ad has, duplum pondus definiant: ſed de aliis radicibus in aqua elixandis, & de aqua ipſa non conueniunt, vt neq; etiam de de oleo illis commiſcendo. At verò relictis, breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus libram vnam radicum aſſumendam, & in aquæ lib.iiij aut v ad ſummum, ad medias incoquendum. Nonnulli definito radicum, florum & aquæ ponderi, lib.ij tantùm olei permiſcent, alij lib.vij.ß.aut lib.viij Ego medium pondus, nempe lib. v. permiſceo, & blando igne ſimul omnia percoquo ad humiditatis ſeroſæ reſolutionem.

Oleum Irinum calefacit, emollit, tenuat, potenter digerit ac reſoluit, concoquit, penetrat, aperit, maturat, aurium ſonitus tollit, ſtrumas diſcutit, alióſque tumores duros, ſpaſmum, & natiuum fœtorem emendat, & dolores à frigida materia natos ſedat. *Vires.*

CAP. IV.

Oleum roſatum completum D. Meſ.

℞. *Olei communis loti* lib.iiij.
roſarum recentium, completarum lib.j.ß.
aquæ infuſionis roſarum lib.j.
In vaſe idoneo ac ritè operculato impoſita, diebus

Digitized by Google

ſeptem inſolentur, dein blando igne horam dimidiam coquantur in vaſe dupli[illegible]*. Expreſſis & abiectis foliis noua imponantur, atque tertio immutentur, tot dies inſolentur, coquantur, exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.*

Commentarivs.

Ratio nominis. Oleum roſatum completum ſic à Meſue nuncupatu, quod fit ex oleo, maturis ex oliuis expreſſo & pluries loto, & foliis roſarum rubearum explicatis ſeu expanſis, integram hebdomadam inſolatis, atque ter mutatis, vt dictum eſt in formula præſcripta, in qua iuſtum pondus ſingulorum definimus, à Meſueo cuiuſque voluntati & arbitrio relictum præter aquam infuſionis roſarum, quam oleo æqualem ſtatuit. Nos tertiam aut quartam tantum illius partem ad oleum ſufficere credimus. Dum enim maiore quantitate ponitur, vix poteſt inſolatu reſolui: coctione verò longiore oleum alienum calorem contrahit, & natiuam odoris ſuauitatem amittit. Tres aliæ deſcriptiones à Meſue traditæ negliguntur.

Oleũ quomodo lauetur. Oleum autem multifariam ablui ſolet, vel etiam olla quædam, aut alio vaſe idoneo ſimul cum aqua excipitur, & diu verberatur: Ita tamen, vt poſtquam quieuerit, facilè poſſit ſeparari: vel in ampulla vitrea in fundo perforata diutius agitatur, occluſo foramine, nec non orificio ſuperiore. Tum intermiſſa per horam agitatione, ac foramine inferiore aperto, quæ ſubſidebat, aqua fluere permittitur; eodem recluſo, quod innatabat oleum, in ampulla relinquitur, cui nonnunquam alia aqua ſuperfunditur. Sed de præparatione medicamentorum ſatis abundè in noſtris Inſtitutionibus diſſeruimus.

Olei roſati vires. Oleum roſatum completum inflammationes extinguit, roborat, cogit, denſat, ventriculum æſtuantem temperat, & recreat, renum ardores temperat, dolorem capitis à cauſa calida ſedat, fluxiones ſiſtit, & humorum impetum cohibet.

CAP.

CAP. V

Ol. roſatum Omphacinum, vulgò incompletum.

℞. Olei Omphacini loti ℔.iiij.
roſarum nondum penitus expanſarum
& exungulatar ℔ j.
Miſce in vaſe idoneo, & ſeptem dies enſola: Terque repete. Et fac vt dictum eſt de oleo roſato com. completo.

COMMENTARIVS.

Oleum hoc incompletum dicitur, quod fiat ex roſis incompletè explicatis, & ex oleo ex oliuis incompletè maturis expreſſo, quod Omotribes, ſeu crudum, viride & Omphacinum nuncupatur, quódque ſolum extrahitur ob medicos vſus, cuius inopia oleum commune ac maturum abluitur in Omphacio, vt aciditatem acquirat, & vim magis refrigeratoriam. Deligendæ autem ſunt roſæ rubræ, recentes, nondum planè explicatæ: poſteà ab vngulis, ſeu partibus albidis purgãdę, & in mortario lapideo cum piſtillo ligneo tundendæ, in oleo macerandæ, & hebdomadam integram ſoli exponendæ; tum exprimendæ. Expreſſis & abiectis roſis prioribus, aliæ nouellæ immittendæ, inſolandæ, & exprimendæ: Poſtremò oleum expreſſum vſui reponendum. *Ratio nominis.* *Omotribes.* *Preparatio.*

Oleum Omphacinum multum refrigerat & roborat; ob id doloribus à cauſa calida confert, Ereſypelata extinguit, ardores plurimum mitigat, humorum fluxus cohibet, & ventriculi ac viſcerum æſtus temperat. *Vires.*

CAP. VI.

Ol. roſatum ſimplex, ac vulgare.

℞. Olei communis loti ℔. ij.ß.
roſarum exungatarum tuſarum ℔ j.

Digitized by Google

Miſceantur, inſolentur dies quadraginta, dein vaſe dupli i coquantur ad humiditatis excrementitiæ deperditionem: poſtea fortiter exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS

Iſthæc olei roſati deſcriptio, quod ſimpliciſſima ſit, & paratu facillima, omnium vſitatiſſima eſt. Quin magis rebus ſuis, quam ægrotorum ſanitati conſulunt, vix vnquam medicamentum quantumuis euporiſtum, ſeu paratu facile, ex arte & ratione conficiunt. Nam hodie multi Pharmacopœi roſas recentes quaſvis, modò rubras, non exungulatas aſſumunt; In oleo communi illicò macerant: in ſole duos menſes, aut plures exponunt vaſe vitreo aut figulino. Poſtea vel hyeme, vel alio vtendi tempore, pauco decocto, aut ſucco roſarum adiecto, in diplomate coquunt & exprimunt: Sicque reponunt.

Præparatio.

Oleum roſatum ſimplex ſimiles habet vires, atque omphacium, ſed imbecilliores. Eo tamen maior pharmacopœorum pars vtitur, & per ſe, & aliis medicamẽtis commixto. Et cum à Medicis ad inflammationem quandam Oxyrrodium præſcribitur, huius olei tres partes aſſumunt, quibus quartam aceti portionem adjiciunt, & efficiunt oxyrrhodinum.

Vires. *Oxyrrhodinum.*

CAP. VII.

Oleum liliorum ſimplex D. Meſ.

℞. *Olei maturi* ℔. ij. ß.
florum liliorum detractis filamentis croceis ℔. j.
aquæ decoctionis liliorum ℔. ß. *aut* ℥. vij. ß.
Macerentur ſimul, inſolentúrque: atque per macerationes, inſolationes & expreſſiones iteratas paretur hoc oleum, quo modo roſatum completum.

COMMENTARIVS.

Duplex à Meſue datur huius olei deſcriptio; vna ſimplex

ſimplex, quam hic exhibemus, vt præſtantiorem & vſitatiorem; altera magis compoſita, quam ſubticemus, vt inutilem & nullibi parari ſolitam.

Illius autem parandi methodus non omnibus vna: Alij enim ſimpliciſſima præparatione contenti flores tantum ſemel infundunt, inſolant & exprimunt. Alij ter hæc omnia repetunt, addúntque quartam aquæ decoctionis liliorum ad oleum partem, quam lenta ebullitione exhalant: hócque modo paratum oleum efficaciſſimum habetur, & magis vſui reponendum: Trina enim maceratione, inſolatione & expreſſione vires maiores acquirit. *Præparatio.*

Oleum liliorum moderatè calefacit, reſoluit, dolores à quacunque cauſa ſubortos ſedat, omnem acrimoniam mitigat: thoracis, ventriculi, renum, vteri, veſicæ ardores & dolores contemperat. *Vires.*

CAP. VIII.

Oleum Nenupharinum.

℞. *Oleti loti* ℔.*v.*
florum nymphea, à quibus exterior pars herbacea, & interior crocea detracta eſt, ℔.*ij.*
aqua decoctionis florum prædictorum ℔.j. *&* ℥.*iiij.*
Omnia in vaſe idoneo reponantur, inſolentur, exprimantur, atque ter iterentur; vt in oleo roſato completo.

COMMENTARIVS.

Idem eſt huius olei parandi modus, atque violacei. Abluitur primum oleum, vel maturum vel omphacinum. De neutro enim Meſue loquitur definitè, crudum tamen ſeu omphacinum maturo conuenientius eſt, & accommodatius, in quod flores nenupharis albi, non lutei à partibus dictis repurgati macerentur, & dies ſeptem infundantur, parum ferueſiant & exprimantur; ante ſuperfuſis ℔.j. & ℥.iij. aquæ decoctionis florum nymphex alborum. Atque vbi cuncta hæc iterata fuere, & aquea humiditas, lenta ad blandum *Compoſitionis illuſtratio.* *Præparatio.*

Digitized by Google

ignem ebulitione, deperdita, expreſſum tandem oleum vt rite paratum, vſui reponendum eſt. Vt autem rite paretur, decoctio admiſcēda; florum nenupharis ℥.iiij. aſſumendæ ſunt; in aquæ fontanæ ℔.j.ß. ad ℥.iij.aut iiij.deperditionem incoquendæ. Hinc colatura macerationi commiſcenda.

Vires. Oleum nenupharinum refrigerat magis, quàm violatum, ſomnum conciliat, ardores hepatis, renum & iecoris contemperat, veneris motus arcet, tentiginem impedit, & dolores capitis à cauſa calida ſedat.

CAP. IX.

Oleum de Mentha.

℞. Olei ℔.ij.ß.
menthæ ſatiuæ ℔.j.
ſucci eiuſdem ℥.vij.ß.
confuſe permiſceantur: dies ſeptem Soli exhibeantur: Dein per horam in duplici vaſe coquantur: poſtea exprimantur: atque bis, térque omnia iterentur. Poſtremo oleum expreſſum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Sunt, qui ad huius olei confectionem Omphacinum aſſumunt, quod ſua ſtypicitate ventriculum roboret: alij maturum & completum, quod eundem magis calefaciat, & coctionem iuuet; vnde oleum euſtomachicum à nonnullis dicitur. Debet autem ſeligi mentha ſatiua, criſpa ac viridis, cuius folia tuſa oleo macerabuntur, atque ter mutabuntur, præſcripto modo.

Vires. Oleum de mentha ventriculum frigidiorem calefacit, imbecillum roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit, appetentiam reuocat, nauſeabundo ſtomacho ſuccurrit, & flatus diſcutit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

Oleum de Abſynthio.

℞. Olei communis ℔ v.
comarum abſynthij ℔. ij.
ſucci eiuſdem ℔. j & ℥.iij.
miſce & confiſce eodem modo, qui ſuperius deſcriptum.

Commentarivs.

Hoc Oleum authoris eſt incerti, licet à multis deſcribatur, ſed diuerſa ſemper abſynthij ad oleum proportione. Alij ſiquidem illius quantitatem valde exiguam ponunt, alij maximam. Nos Pariſienſium Pharmacopœorum optimum methodum ſecuti, ex olei partibus quinque, abſynthij duabus, & ſucci eiuſdem tantum quarta ad oleum proportione. Nonnulli ad maiorem aſtrictionem & robur roſas permiſceri debere ſuadent, ſatius tamen eſt, deſcripto modo parare, nam abſynthium ſtypticitate non caret, præſertim Ponticum & vulgare. Si quis maiorem aſtrictionem expetierit, illi licebit vtendi tempore nonnihil ex oleo myrtino, aut roſaceo commiſcere.

Oleum de abſynthio calefacit & roborat, præſentim ventriculum, appetitum excitat, humores crudos coquit, flatus diſſipat, vermes enecat, & obſtructiones à cauſa frigida tollit. *Vires.*

CAP. XI.

Oleum anethinum & chamæmelinum.

℞. Olei communis ℔. ij.
florum chamæmeli, vel ſummitatum anethi ℔. j.
aquæ decoctionis alterutrius ℔. ß.
Permiſceto, ſeptem dies inſolato ad aqueoſæ humiditatis exhauſtionem coquito. Hoc bis, terve iterato, & vſui reponito.

Digitized by

COMMENTARIVS.

Hæc duo olea ſimiles vt habent vires, ſic ſimili modo parantur. Nonnulli *Auic. Villanouanus* flores chamæmeli diem integrum ſiccant in loco ſoli non expoſito, nec doſim illorum, vt neque olei definiunt. Multi par pondus & florum, & decocti eorundem ſumunt; olei verò quantitatem ſufficientem, in qua nempe flores queant rite macerari. Sunt, qui lib. j. tantum florum immergunt in olei lib. v. & ſeſquimenſem circa caniculam Soli exhibent, tum exprimunt & ſeruant.

Compoſitionis illuſtratio.

Si autem à medicamenti virtute aut imbecillitate, ſumitur mixtionis & præparationis bonæ vel malæ indicatio, deſcripto parandi modo hæc olea confecta erunt efficaciora.

Vires olei chamæmelini.

Oleum chamæmelinum calefacit & reſoluit moderate, dolores à cauſa frigida ſedat, & neruis roborandis prodeſt.

Vires anetini.

Anethinum quoque reſoluit, calefacit, flatus diſcutit, neruos confortat, laſſitudines tollit, dolores articulorum mitigat, venarum ſpiracula laxat, & conuulſionibus confert.

Oleum rutæ.

Oleum rutaceum eodem modo parari ſolet & debet. Aliud magis compoſitum deſcribitur à Nic. Alexandrino, quod præter folia rutæ tuſa recipit ſampſuchum & cucuminum; raro tamen præparatum inuenitur. Nam quod à Meſue datur, ſatis potenter ea præſtat, quæ pollicetur. Calefacit, tenuat, digerit, vteri dolores à cauſa frigida ſedat, & flatus diſcutit, atque doloribus omnium corporis partium, quæ calefieri poſtulant, accommodatur, inquit Actuarius.

Vires.

Oleum ſampſuchinum vel ſimplex eſt, ex huius foliis & ſucco, vel decocto & oleo à Meſue confectum, vel magis compoſitum ex Dioſcoride *cap.* 10. *lib.* 6. *de remediis.* quod præter ea folia myrthi, ſerpillum, abrotonum, ſiſymbrium, & caſſiam ligneam admittit. Hoc vix vnquam paratur, illud rariſſimè, niſi ob emplaſtri è meliloto confectionem. Paratur autem Meſuei decreto, vt Oleum myrthynum; hoc verò vt melinum, ſiue cydo-

Oleum ſampſuchinum.

cydoniorum, hoc eſt, ex ſampſuchi foliis, & eorum ſucco confuſe oleo maceratis, inſolatis & expreſſis, atque ter mutatis. Quid verò ſit ſampſuchus, & an à maiorana diſſideat, *lib. de ſimplic.* demonſtrauimus.

Oleum ſampſuchinum calefacit, & roborat caput, & neruorum genus omne. *Vires.*

Oleum de Iaſmino, quod Arabes Sambucinum vocant, Medicorum decreto in pharmacopoliis multis paratum ſervatur. Viribus enim pollet efficaciſſimis, tum ad dolores à cauſa frigida ſedandos, tum ad reſoluendum & digerendum. Maximè autem commendatur ad ventris dolores & tormina, quæ ſæpe pueros laceſſunt, mitiganda ac ſedanda. Conficitur eodem modo, quo roſatum completum, aut keirinum. *Oleum Sambacinum.* *Vires.*

CAP. XII.

Oleum Hypericonis ſimplex.

℞. *Summitatum Hyperiſci nondum matureſcentis* ℔. j.
Olei communis ℔. ij.
aquæ decoctionis florum & foliorum hyperici ℔. ß.
Miſce, & inſola per hebdomadam: dein coque ad ſeri diſſipationem: tum exprime: idque ter repete: Et poſtremo expreſſum oleum vſui recondè.

Oleum Hyperici magis compoſitum D. Iacob. de Manl.

℞. *Comarum hypericonis* ℥. iij.
Infunde biduum aut triduum in vini odoriferi ℥. x.
Dein coque in vaſe duplici ad ℥. *iij. exhalationem. Poſtea exprime, & parem hyperici quantitatem impone, macera, coque, & percola vt ante.*
Adde olei ℥. *vj.*
terebinthinæ claræ ℥. *iij.*
croci ℈. *j.*
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem. Tum exprime, & in vaſe idoneo repone.

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. Prima ſimplicior & vſitatior, ex hyperiri foliis, & floribus, & oleo parata: Alia magis compoſita, quæ præter dicta, terebinthinam, vinum & crocum admittit.

Tertia maximè compoſita Ioan. Vigonij, quæ alia adhuc olea, lacrimas, ſuccos, radices, folia & vermes terreſtres excipit. Prior in Pharmacopœorum. Officinis, poſterior in Chirurgorum tabernis haberi ſolet: alia modo in his, modo in illis pro Medicorum imperio.

Simplicius autem oleum hyperiçonis præſtantius habetur, ſi ex ſolis floribus ter in oleo maceratis, inſolatis, & expreſſis conficiatur. Illius tamen ſummitates cum foliculis & granulis ſæpius ſumuntur: atque vtroque modo confectum oleum prærubrum eſt, quaſi cruentum, & velut Myrelæum, ſeu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires.

Mirum in modum neruos roborat, ecchymoſin delet, humores digerit ac reſoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

Ol. hyperici magis compoſitum.

Quod à Iacobo Manlio deſcribitur, videtur potius eſſe balſamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quam oleum. Quia tamen eximium eſt, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuo affundendum, quod per vltimam diſſipabitur.

Vires.

Ol. Cyprinum Sãbucinum. De Enula. De Meliloto. De carthamo. De Santalo citrino.

Calefacit & ſiccat, neruorum puncturis & vulneribus plurimum confert, ambuſtis medetur: Iſchiadicis vtiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractos feliciter vſurpatur.

Oleum Cyprinum ſeu Liguſtrinum, quod Arabes de Alcanna nuncupant, & Oleum Sambucinum, parantur vt Rutaceum, rariſſimè tamen parantur, vt & oleum de Enula, de Meliloto, de Carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraque ab authoribus ad oſtentationem potius, quam neceſſitatem deſcripta.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIII.

Oleum de pomis mandragoræ D. Meſ.

℞. *Succi pomorum mandragoræ maturorum,*
Olei ſeſamini, vel communis an. partes æquales.
Coque in diplomate ad ſucci euaporationem. Dein ſucci tantundem adhuc ſuperfunde & coque, vt prius: idem ter fac, & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Duæ ſunt huius olei deſcriptiones, vna Meſues, quã nunc exibemus, vt paratu faciliorem & tutiorem: Alia Nic. Præpoſiti, quam improbauimus, vt nimis ſtupefactiuam & narcoticam. Non ſolum enim ſuccum mandragoræ admittit, ſed etiam hyoſcyami, papaueris & cicutæ, ſimúlque opium. Nam cum narcotica etiam benigna, niſi rite præparata & prudenter exhibita, ſenſus conſopiunt, & calorem inſitum extinguunt, non opus eſt, tot eiuſdem inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde, quod ex medicamentorum ſtupefactiuorum vſu non ſumma ſenſuum requiritur ſtupefactio & necroſis, ſed tantum inflammationis vel doloris ſedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantum pomorum quantitas ſuppetat, poterit radicum ſuccus extrahi & permiſceri. Nullum enim eſt mandragoræ parti magis affine ſubſtitutum, quam pars alia mandragoræ. Præparatio ex formula deſcriptionis ſatis patet.

Inflammationem omnem extinguit, dolores ſedat, ſenſus ſtupefacit, cephalalgiæ & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat. *vires.*

CAP. XIV.

Oleum myrtinum D. Meſ.

℞. *Foliorum myrti viridium ℥. v.*
Olei omphacini ℔. j.
Miſce & inſola dies octo: in balneo Mariæ parum coquito: expreſſa folia eiicito: recentia iniicito: idque ter iterato: poſtremo oleum expreſſum ſeruato.

Digitized by Google

Oleum myrtillorum.

℞. Baccarum myrti ℔. j.
olei Omphacini ℔. ij. ß.
aquæ decoctionis foliorum, & baccarum myrti ℥. vij.
Macerentur, & coquantur ad aquæ deperditionem. Expreſſis & abiectis baccis, aliæ recentes, vt priores macerentur, & coquantur, donec tabeſcant. Idque iteretur tertio, ſi efficatius oleum requiratur. Expreſſum tandem oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Differentia inter oleum myrtinū & myrtillorum. Oleum myrtinum dicitur, quod fit ex myrti foliis maceratis & expreſſis: oleum myrtillorum, quod ex eiuſdem baccis ſeu myrtillis conficitur. Vtrumque vſuale & viribus eſt eximium: ſed baccarum inopia, alterum ſolummodo, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis aſſeruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent ex híſque oleum parare concupiſcunt; vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleó miſcent, coquunt & exprimunt, & vſui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex ſucco foliorum myrti & oleó, quibus additur ladanum. Eſt tamen vſitatius & melius, quod modo à nobis deſcripto conficitur.

Vires Vtrumque refrigerat, denſat, aſtringit, cerebrum, neruos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumque defluuium ſiſtit, gingiuis medētur, dentium dolori, laxatos artus firmat, puſtulas erumpentes illitu emendat.

CAP. XV.

Oleum cydoniorum D. Meſ.

℞. Carnis cydoniorum integrorum tritorum, ſucci eorum an ℔. ß.
olei omphacini ℔. j. & ℥. iij.
Vaſe vitreo, aut ſaltem vitrato excepta dies quindecim

decim inſolentur; dein coquantur in vaſe duplici ad ſucci conſumptionem. Expreſſo fortiter oleo, alia caro trita, & ſuccus addantur, inſolentur, concoquantur: exprimantur bis aut ter: poſtremo colatum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Autumno paratur hoc oleum, Melinum Græcè dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinem perfectam adepta matureſcunt: antequam tamen plane maturuerint, aſſumenda, nec depellenda, ſed à lanugine tantum ſpolianda, dein raſpanda, vt cum aromatariis loquar, ſeu ferramento ſegmentis quibuſdam exaſperato, deradenda. Poſtea pondus æquum ſucci colati & carnis tritæ aut deraſæ, nec expreſſæ ſumitur, & oleo confuſè permixtum ter inſolatur, coquitur, exprimitur modo explicato. Narrat Syluius ſuccum cydoniorum ita crepitare & agitari, dum oleo incoquitur, viſu mirabile, vt oleum omne tandem vaſe excutiat: Ob id, inquit, vaſe duplici, hoc oleum coquendum eſt ſimul, ne ab Empyreumate oleo impreſſo, vires cydoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant. *μήλινον. Melinū.* *Preparatio.*

Oleum id refrigerat, aſtringit, ventriculi & inteſtinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit: Ob id choleræ morbo, lienteriæ, & dyſenteriæ confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat. *Vires.*

CAPVT XVI.

Myrelæum, ſeu oleum pigmentatum.

℞. *Summitatum botryos herbæ granulis onuſtarum m. iij.*
baccarum botryos fruticis ℥. *viij.*
vini albi optimi ℔. ß.
olei boni ℔. j. ß.

Qqq iiij

Miſce, & ſeptem dies inſola: dein in balneo Mar. ſimul tandiu totum incaleſcat, vt vinum vaneſcat. Expreſſum oleum ſeruandum.

Commentarivs.

Ratio nominis. Parari debet circa principium Autumni hoc oleum, quod Myrelæum, quaſi vnguento læum, ſeu oleum pigmentatum vocauimus. Vtraque enim planta, ex qua conficitur, pymentum Gallis, quaſi pigmentum dicitur, & à nonuullis Ambroſia. Halitus enim fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & velut vnguentario, quo extrinſecus percipitur, admodum glutinoſa contrectantium digitos inuiſcat.

Naturam vtriuſque cum accuratè perſpexiſſet honorandus vir Dn. Claud, Gonerius, doctrina & morum integritate commendatiſſimus, cuius in hoc toto opere ſæpe, videlicet *capite 14. ſect. 1. lib. 1. de mat. med. cap. 21. ſect. 6. eiuſdem lib. & cap. 6. lib. 1. Antid.* meminimus; Is enim eſt, qui non modo ſimplicium varietates, ſed & facultates diligenter perquirens, ægrè tulit tam eximias ſtirpes, quas etiam ipſa natura odore, ſapore, pinguitudine, multum inſignes deſignat, à Medicis nec celebrari, nec vnquam vſurpari. Sed hinc forſan horum plantarum contemptus ſubortus eſt, quod valde frequentes ſint. Nam quæ inter herbacea continetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ verò fruticum modo aſſurgit, & ramulos ligneos erigit, in ſolo Pariſienſi, aut longe non diſſito, læte ac ſponte prouenit; atque circa Septembris initium copioſa Lutetiam deuehitur, & ibi ferè tantum à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris ſuauitatem veſtibus conciliandam. Cum autem qualitates vtriuſque ſæpe explorarim, & efficaciſſimas comperęrim, ex eis Oleum paraui iuxta deſcriptionem traditã, quod ſane viribus multis Balſamis reſpondet. Nam paralyſi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorum frigidos aufert, œdematoſos tumores digerit, dolores

dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & reſoluit, cerebrum & genus neruoſum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dyſepulotica ad ſanitatem perducit.

SECTIO II.

DE OLEIS, QVÆ QVOVIS TEMPORE conficiuntur.

Priore libri huius ſectione omnia olea vſitatoria & pharmacopolis magis neceſſaria perſtrinximus, Vere, Aeſtate, & Autumno per infuſionem parari ſolita, pro medicamentorum vbertate & bonitate, quã natura iſtis temporibus recentia, & viribus eximia, libera manu ad tyronum manus ſuppeditat: Sequitur nunc, vt alia, quã quouis tempore parari queunt, eadem arte deſcribamus.

CAP. I.

Oleum Maſtichinun D. Meſ.

℞. Maſtiches ℥. ij.
olei roſati ℥. xij.
vini generoſi ℥ iiij.
Coque in vaſe duplici ad vini conſumptionem. Et conſumpto, percoletur oleum, & vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Duas tradit Meſue olei maſtichini deſcriptiones, vnam ex maſtiche & oleo ſeſamino compoſitam, quæ nullibi parata reperitur: alteram ex vino, maſtiche, & oleo roſato, quæ frequenti eſt in vſu. N. Præpoſitus tertiam præponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepſus præter priorem à Meſue datam: alias adhuc duas

Præparatio. ſubiungit, vix vnquam celebratas. Sola igitur ea eſt huius olei admittenda deſcriptio, quam ex Auicenna & Meſue damus: ad cuius confectionem maſtiche craſſiuſculè terenda: dein cum oleo roſato & vino rubro in diplomate tamdiu coquenda, & inter coquendum ſpatula mouenda, donec vinum penitus fuerit abſumptum.

Vires. Oleum maſtichinum cerebrum, neruos, ventriculum, hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores ſedat.

CAP. II.

Oleum nardinum D. Meſ. ſimplex.

℞. *Nardi Indicæ ℥.iij.*
vini & aquæ an. ℥.ij.ß.
olei ſeſamini ℔.j.ß.
Coquantur in duplici vaſe, igne lento, & frequenter mouendo ad humoris aquei diſſipationem.

COMMENTARIVS.

Multus eſt nimis aliquando Meſue in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum roſatum deſcripſit, triplex nardinum, ſed quæ tantùm inter illa priore loco deſcribuntur, vſurpantur. Alia nunquam aut rariſſimè, vt & alia duo à Myrepſo deſcripta, quæ nimis ſumptuoſa ſunt, & verius balſama aut vnguenta, quàm olea.

Ad nardini autem ſimplicis confectionem, olei ſeſamini defectu, oleum dulce ſubſtituitur, nullo aut exiguo errore. Nam Meſue aliquando imperat oleum ſeſaminum, vel dulce ad libitum aſſumi. Spica verò minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vaſe fictili, aut vitreo cum vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vaſe duplici feruefacienda ad aquæ & vini diſſipationem. Sunt, qui nardum in aqua & vino tantùm macerant, idque diem integrum. Sic tamen cum illius vires magis diſſipentur, præſtat breuiore temporis ſpatio, oleo ſimul, aqua & vino ſuper cineres parum calidos

dos ieſundere. Olei autem libra dimidia cùm parcior videretur ad ℥.iij. nardi, quæ magna mole admodum leuis eſt, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta eſt, & pro ℔.ß. ℔ j.ß. poſita.

Oleum nardinum ob inſignes virtutes benedictum appellatur, calfacit, tenuat, digerit, modicè aſtringit: ob id affectibus omnibus frigidis, flatulentis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, & vteri plurimum confert, & corporis odorem & colorem commendat. *Oleum Benedictum. Vires.*

CAP. III.

Oleum croti D. Meſ.

℞. *Croti,*
calami aromatici an. ℥.j.
myrrha ℥ ß.
Macera dies quinque in aceto: ſexto die toto infunde.
Cordameni, i, carui, vel eius loco cardamomi ʒ.ix.
Septimo coquantur ſimul lento igne ad aceti conſumptionem, cum
olei lib. j ß.
Percolatum oleum in idoneo vaſe reponito, & ſeruato.

COMMENTARIVS.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medicamentum ad ipſius expugnationem vſitatius emplaſtro de ranis à Ioanne Vigonio, *c.* 2. *lib.* 3. deſcripto: nullus eſt enim adeò miſellus barbitonſor oppidulanus, qui hoc medicamentum ſaltem odore, colore, & nomine, ſi non viribus, non norit, & periculum ſimul & lucrum fecerit. Ad illius autem compoſitionē cùm accedat oleum de croco in pharmacopoliis paratum debet aſſeruari, alioquin malè & præter authoris intentionem conficitur: ob eum tamen vſum à Meſue inuentum non arbitror, qui vel luem veneream non vidit, vt credibile eſt, aut ſubticuit: Sed ad vterum & *Vires.*

Digitized by Google

neruos roborandos, amborum dolores ſedandos, duritates emolliendas & diſcutiendas, & colorem conciliandum. Quid verò ſit cordumeni, *lib. de ſimplicib.* demonſtratur.

CAP. IV.

Oleum de capparibus.

℞. *Cortic. radic. capparis* ℥. j.
cortic. media tamariſci,
foliorum tamariſci,
ſem. agni caſti.
ceterach,
cyperi an. ℥. ij.
rutæ ℥ j.
aceti,
vini albi generoſi an. ℥. ij.
olei maturi ℔. j.
Coquantur omnia in vaſe duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vſui reponẽdum.

COMMENTARIVS.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namque veterum nullus, quod ſciam, locutus eſt: author tamen incertus perhibetur: ſed quicumque is fuerit, hoc oleum medicatum methodicè ac legitimè compoſitum, & viribus eximium deſcripſit: quod ideo ferè vbique locorum paratur iuxta deſcriptionem à nobis traditam, & ab omnibus probatam, vno Braſauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illam immutauit. Sed ex his ipſe eſt, credo, qui malunt videri, quàm æſtimari.

Preparatio. Vt autem ritè paretur id oleum, primò radices cyperi minutim incidendæ: dein ſimul cum corticibus capparum & tamariſci terendæ. Reliqua quoque ſimplicia, tamariſcus, ſcolopendrium, ſeu ceterach & ruta ſimul tundenda, ſeorſim verò ſemen agni caſti ſeu viticis. Tum omnia ſimul miſcenda, diebus quindecim macerãda vino, aceto, oleo: poſtea in diplomate coquenda

quenda ad vini & aceti diſſipationem : tandem percolatum oleum ſeruandum.

Vires. Affectibus lienis magnopere prodeſt: eius enim duritiei, ſcirrho, obſtructioni & dolori medetur, meatus & poros cutis aperit, humores reſoluit, & flatus diſcutit.

CAP. V.

Oleum ex Euphorbio D. Meſ.

℞. Euphorbÿ ℥ ß.
olei keyrini,
vini odoriferi an ℥.v.
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem.

COMMENTARIVS.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, ſic quoque oleum, teſte Galen. *c.7. lib.1. de ſimpl. med. fac.* quod multum refrigerans, ſi ſedum, ſeu ſemperuiua, aut refrigerans & ſtupefactiuum, ſi mandragora in eo maceretur: calidiſſimum, ſi piper aut euphorbium. Ab his omnibus legitimè adhibitis olea nōnunquam per impreſſionem medicata fiunt, medicis vſibus accommodatiſſima. Licet enim euphorbium acerrimum & calidiſſimum ſit, ad multa tamen commendatur à Galeno *c. vlt. li.2. comp. med. local.* ſeu permiſtum ceræ, ad coxendicum affectus; ſeu oleo liquatum ad hemicraniam à cauſa frigida: ex cuius lexione doctior cui audacior factus à Meſue, hoc oleum primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à ſeipſo deſcriptorum retulit. Aliud adhuc ſubiungit ex Auicenna, cui pauca quædam adiicit. Sed nullius vnquam fuit vſus, ſed penitus exoleuit. *Præparatio.* Ad ſuperius autem deſcripti præparationem, Euphorbium ſeligendum album & recens, cuius penuria, vetus dupla portione Galeni conſilio ſumendum : in puluerem tenuem læuigandum, ſuperfuſo pauco vino, aut oleo keyrino, ne acciter, vt ſolet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiſcendum, & vaſe duplici ſpatula ſubinde mouendum: lentè, ac tandiu coquendum, donec vinum exhalarit: Poſtea oleum per-

Digitized by Google

SECTIO III.

DE OLEIS, QVÆ EX ANIMALIBVS INTEGRIS, aut eorum partibus conficiuntur.

NEc ſolùm, nec ſemper ex ſtirpibus, ſed etiam ex animalibus integris, vel eorum partibus infuſis & expreſſis, olea medicata conficiuntur. Nam cùm animantia cuncta in vſum & fauorem hominis creata ſint, à quibuſdam victum habet, ab aliis veſtitum, à nonnullis famulatum, ab aliis medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini ſanando, quam alendo conueniunt, quæ ſcilicet vires habent medicamentoſas, quas multis modis extrahunt, parant, & ſalubriter exhibent Medici. Ex his verò frequentiſſimè olea medicamentoſa conficiunt, cuiuſmodi eſt.

CAP. I.

Oleum lumbricorum

℞. Lumbricorum terreſtrium in vino albo lotorum.
vini rub. generoſi an. lib. ß.
olei veteris & clari lib. ij.
Coquantur omnia ſimul ad vini iacturam. Percolatum oleum vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Medicamentorum deſcriptiones nullius probati viri teſtimonio fulcitæ, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cùm ſinguli ſingula liberè immutent, authore

Digitized by Google

authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἀδήλου, ſeu incerti authoris ob omnibus ſimiliter deſcribitur, nihilque diſcriminis notatur, niſi forſan in vini & vermium doſi, quæ in nonnullis exemplaribus par, in aliis diſpar habetur: in quibuſdam vini exigua eſt quantitas, quæ vermibus coquendis non ſufficiat: in aliis liberalior, quæ diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumque proportionem dedimus. Proinde ſic rectè parabitur: primum lumbrici terreſtres aqua ſæpius mutata abluentur: dein vino albo, in quo per horam ſtagnare relinquentur. Peracta lotione & abiecto vino albo, vermes duplici vaſe excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album: tum omnia coquentur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannibinam traiectum vſui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiſcent in formam vnguenti, cuius tamen perquam rarus eſt vſus. *Preparatio.*

Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, & neruis à cauſa frigida imbecillioribus roborandis, neruoſúmque genus omne illitum recreat. *Vires.*

CAP. II.

Oleum de ſcorpionibus ſimplex D. Meſ.

℞. *Scorpiones num. xx. aut paulò plures, vel pauciores, pro eorum magnitudine, olei amygdalar. amararum* lib. ij.

Macerentur in vaſe vitreo, oris anguſti, probè obturati diebus triginta, in Sole æſtiuo, percolatum oleum, ſeruandum.

Oleum de ſcorpionibus compoſitum D. Meſ.

℞. *Radic. ariſtolochiæ rotundæ,*
gentianæ.

COMMENTARIVS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. Prima ſimplicior & vſitatior, ex hyperiri foliis, & floribus, & oleo parata : Alia magis compoſita, quæ præter dicta, terebinthinam, vinum & crocum admittit.

Tertia maximè compoſita Ioan. Vigonij, quæ alia adhuc olea, lacrimas, ſuccos, radices, folia & vermes terreſtres excipit. Prior in Pharmacopœorum. Officinis, poſterior in Chirurgorum tabernis haberi ſolet: alia modo in his, modo in illis pro Medicorum imperio.

Simplicius autem oleum hypericonis præſtantius habetur, ſi ex ſolis floribus ter in oleo maceratis, inſolatis,& expreſſis conficiatur. Illius tamen ſummitates cum foliculis & granulis ſæpius ſumuntur: atque vtroque modo confectum oleum prærubrum eſt, quaſi cruentum, & velut Myrelæum, ſeu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires.

Mirum in modum neruos roborat, ecchymoſin delet, humores digerit ac reſoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

Ol. hyperici magis compoſitum.

Quod à Iacobo Manlio deſcribitur, videtur potius eſſe balſamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quam oleum. Quia tamen eximium eſt, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuo affundendum, quod per vltimam diſſipabitur.

Vires.

Calefacit & ſiccat, neruorum puncturis & vulneribus plurimum confert, ambuſtis medetur: Iſchiadicis vtiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractos feliciter vſurpatur.

Ol. Cyprinum Sãbucinum. De Enula. De Meliloto. De carthamo. De Santalo citrino.

Oleum Cyprinum ſeu Liguſtrinum, quod Arabes de Alcanna nuncupant, & Oleum Sambucinum, parantur vt Rutaceum, rariſſimè tamen parantur, vt & oleum de Enula, de Meliloto, de Carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraque ab authoribus ad oſtentationem potius, quam neceſſitatem deſcripta.

CAP.

CAP. XIII.

Oleum de pomis mandragoræ D. Meſ.

℞. *Succi pomorum mandragoræ maturorum,*
Olei ſeſamini, vel communis an. partes æquales.
Coque in diplomate ad ſucci euaporationem. Dein ſucci tantundem adhuc ſuperfunde & coque, vt prius: idem ter fac, & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Duæ ſunt huius olei deſcriptiones, vna Meſues, quã nunc exibemus, vt paratu faciliorem & tutiorem: Alia Nic. Præpoſiti, quam improbauimus, vt nimis ſtupefactiuam & narcoticam. Non ſolum enim ſuccum mandragoræ admittit, ſed etiam hyoſcyami, papaueris & cicutæ, ſimúlque opium. Nam cum narcotica etiam benigna, niſi rite præparata & prudenter exhibita, ſenſus conſopiunt, & calorem inſitum extinguunt, non opus eſt, tot eiuſdem inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde, quod ex medicamentorum ſtupefactiuorum vſu non ſumma ſenſuum requiritur ſtupefactio & necroſis, ſed tantum inflammationis vel doloris ſedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantum pomorum quantitas ſuppetat, poterit radicum ſuccus extrahi & permiſceri. Nullum enim eſt mandragoræ parti magis affine ſubſtitutum, quam pars alia mandragoræ. Præparatio ex formula deſcriptionis ſatis patet.

Inflammationem omnem extinguit, dolores ſedat, ſenſus ſtupefacit, cephalalgiæ & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat. *Vires.*

CAP. XIV.

Oleum myrtinum D. Meſ.

℞. *Foliorum myrti viridium ℥. v.*
Olei omphacini ℔. j.
Miſce & inſola dies octo: in balneo Mariæ parum coquito: expreſſa folia eiicito: recentia iniicito: idque ter iterato: poſtremo oleum expreſſum ſeruato.

Oleum myrtillorum.

℞. *Baccarum myrti* ℔. j.
olei Omphacini ℔. ij. ß.
aquæ decoctionis foliorum, &
baccarum myrti ℥. vij.
Macerentur, & coquantur ad aquæ deperditionem. Expreſſis & abiectis baccis, aliæ recentes, vt priores macerentur, & coquantur, donec tabeſcant. Idque iteretur tertio, ſi efficacius oleum requiratur. Expreſſum tandem oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Differentia inter oleum myrtinũ & myrtillorum. Oleum myrtinum dicitur, quod fit ex myrti foliis maceratis & expreſſis: oleum myrtillorum, quod ex eiuſdem baccis ſeu myrtillis conficitur. Vtrumque vſuale & viribus eſt eximium: ſed baccarum inopia, alterum ſolummodo, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis aſſeruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent ex hiſque oleum parare concupiſcunt; vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleo miſcent, coquunt & exprimunt, & vſui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex ſucco foliorum myrti & oleo, quibus additur ladanum. Eſt tamen vſitatius & melius, quod modo à nobis deſcripto conficitur.

Vires Vtrumque refrigerat, denſat, aſtringit, cerebrum, neruos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumque defluuium ſiſtit, gingiuis medetur, dentium dolori, laxatos artus firmat, puſtulas erumpentes illitu emendat.

CAP. XV.

Oleum cydoniorum D. Meſ.

℞. *Carnis cydoniorum integrorum tritorum,*
ſucci eorum an ℔. ß.
olei omphacini ℔. j. & ℥. iij.
Vaſe vitreo, aut ſaltem vitrato excepta dies quindecim

decim inſolentur; dein coquantur in vaſe duplici ad ſucci conſumptionem. Expreſſo fortiter oleo, alia caro trita, & ſuccus addantur, inſolentur, concoquantur: exprimantur bis aut ter: poſtremo colatum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Autumno paratur hoc oleum, Melinum Græcè dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinem perfectam adepta matureſcunt: antequam tamen plane maturuerint, aſſumenda, nec depellenda, ſed à lanugine tantum ſpolianda, dein raſpanda, vt cum aromatariis loquar, ſeu ferramento ſegmentis quibuſdam exaſperato, deradenda. Poſtea pondus æquum ſucci colati & carnis tritæ aut deraſæ, nec expreſſæ ſumitur, & oleo confuſè permixtum ter inſolatur, coquitur, exprimitur modo explicato. Narrat Syluius ſuccum cydoniorum ita crepitare & agitari, dum oleo incoquitur, viſu mirabile, vt oleum omne tandem vaſe excutiat: Ob id, inquit, vaſe duplici, hoc oleum coquendum eſt ſimul, ne ab Empyreumate oleo impreſſo, vires cydoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant. *μήλινον. Melinũ.* *Preparatio.*

Oleum id refrigerat, aſtringit, ventriculi & inteſtinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit: Ob id choleræ morbo, lienteriæ, & dyſenteriæ confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat. *Vires.*

CAPVT XVI.

Myrelæum, ſeu oleum pigmentatum.

℞. *Summitatum botryos herbæ granulis onuſtarum m.iij.*
baccarum botryos fruticis ℥.vij.
vini albi optimi ℔.ß.
olei boni ℔.j.ß.

Digitized by Google

Miſce, & ſeptem dies inſola: dein in balneo Mar. ſimul tandiu totum incaleſcat, vt vinum vaneſcat. Expreſſum oleum ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Parari debet circa principium Autumni hoc oleum, quod Myrelæum, quaſi vnguento læum, ſeu oleum pigmentatum vocauimus. Vtraque enim planta, ex qua conficitur, pymentum Gallis, quaſi pigmentum dicitur, & à nonuullis Ambroſia. Halitus enim fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & velut vnguentario, quo extrinſecus percipitur, admodum glutinoſa contrectantium digitos inuiſcat.

Naturam vtriuſque cum accuratè perſpexiſſet honorandus vir Dn. Claud, Gonerius, doctrina & morum integritate commendatiſſimus, cuius in hoc toto opere ſæpe, videlicet *capite 14. ſect. 1. lib. 1. de mat. med. cap. 22. ſect. 6. eiuſdem lib. & cap. 6. lib. 1. Antid.* meminimus; Is enim eſt, qui non modo ſimplicium varietates, ſed & facultates diligenter perquirens, ægrè tulit tam eximias ſtirpes, quas etiam ipſa natura odore, ſapore, pinguitudine, multum inſignes deſignat, à Medicis nec celebrari, nec vnquam vſurpari. Sed hinc forſan horum plantarum contemptus ſubortus eſt, quod valde frequentes ſint. Nam quæ inter herbacea continetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ verò fruticum modo aſſurgit, & ramulos ligneos erigit, in ſolo Pariſienſi, aut longe non diſſito, læte ac ſponte prouenit; atque circa Septembris initium copioſa Lutetiam deuehitur, & ibi ferè tantum à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris ſuauitatem veſtibus conciliandam. Cum autem qualitates vtriuſque ſæpe explorarim, & efficaciſſimas compererim, ex eis Oleum parari iuxta deſcriptionem traditã, quod ſane viribus multis Balſamis reſpondet. Nam paralyſi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorum frigidos aufert, œdematoſos tumores digerit, dolores

dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & reſoluit, cerebrum & genus neruoſum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dyſepulotica ad ſanitatem perducit.

SECTIO II.

DE OLEIS, QVÆ QVOVIS TEMPORE conficiuntur.

PRiore libri huius ſectione omnia olea vſitatoria & pharmacopolis magis neceſſaria perſtrinximus, Vere, Aeſtate, & Autumno per infuſionem parari ſolita, pro medicamentorum vbertate & bonitate, qua natura iſtis temporibus recentia, & viribus eximia, libera manu ad tyronum manus ſuppeditat: Sequitur nunc, vt alia, quæ quouis tempore parari queunt, eadem arte deſcribamus.

CAP. I.

Oleum Maſtichinun D. Meſ.

℞. Maſtiches ℥. iij.
olei roſati ℥. xij.
vini generoſi ℥ iiij.
Coque in vaſe duplici ad vini conſumptionem. Et conſumpto, percoletur oleum, & vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Duas tradit Meſue olei maſtichini deſcriptiones, vnam ex maſtiche & oleo ſeſamino compoſitam, quæ nullibi parata reperitur: alteram ex vino, maſtiche, & oleo roſato, quæ frequenti eſt in vſu. N. Præpoſitus tertiam præponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepſus præter priorem à Meſue datam; alias adhuc duas

Præparatio. ſubiungit, vix vnquam celebratas. Sola igitur ea eſt huius olei admittenda deſcriptio, quam ex Auicenna & Meſue damus: ad cuius confectionem maſtiche craſſiuſculè terenda: dein cum oleo roſato & vino rubro in diplomate tamdiu coquenda, & inter coquendum ſpatula mouenda, donec vinum penitus fuerit abſumptum.

Vires. Oleum maſtichinum cerebrum, neruos, ventriculum, hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores ſedat.

CAP. II.

Oleum nardinum D. Meſ. ſimplex.

℞. *Nardi Indicæ ℥.iij.*
vini & aquæ an. ℥.ij.ß.
olei ſeſamini ℔.j.ß.
Coquantur in duplici vaſe, igne lento, & frequenter mouendo ad humoris aquei diſſipationem.

COMMENTARIVS.

Multus eſt nimis aliquando Meſue in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum roſatum deſcripſit, triplex nardinum, ſed quæ tantùm inter illa priore loco deſcribuntur, vſurpantur. Alia nunquam aut rariſſimè, vt & alia duo à Myrepſo deſcripta, quæ nimis ſumptuoſa ſunt, & verius balſama aut vnguenta, quàm olea.

Ad nardini autem ſimplicis confectionem, olei ſeſamini defectu, oleum dulce ſubſtituitur, nullo aut exiguo errore. Nam Meſue aliquando imperat oleum ſeſaminum, vel dulce ad libitum aſſumi. Spica verò minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vaſe fictili, aut vitreo cum vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vaſe duplici feruefacienda ad aquæ & vini diſſipationem. Sunt, qui nardum in aqua & vino tantùm macerant, idque diem integrum. Sic tamen cum illius vires magis diſſipentur, præſtat breuiore temporis ſpatio, oleo ſimul, aqua & vino ſuper cineres parum calidos

dos ieſundere. Olei autem libra dimidia cùm parcior videretur ad ℥.iij. nardi, quæ magna mole admodum leuis eſt, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta eſt, & pro ℔.ß. ℔.j.ß. poſita.

Oleum nardinum ob inſignes virtutes benedictum appellatur, calfacit, tenuat, digerit, modicè aſtringit: ob id affectibus omnibus frigidis, flatulentis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, & vteri plurimum confert, & corporis odorem & colorem commendat. *Oleum Benedictum. Vires.*

CAP. III.

Oleum croci D. Meſ.

℞. *Croci,*
calami aromatici an.℥.j.
myrrhæ ℥ ß.
Macera dies quinque in aceto: ſexto die toto infunde.
Cardameni, i, carui, vel eius loco cardamomi ℥.*ix.*
Septimo coquantur ſimul lento igne ad aceti conſumptionem, cum
olei lib. j ß.
Percolatum oleum in idoneo vaſe reponito, & ſeruato.

Commentarius.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medicamentum ad ipſius expugnationem viſitatius emplaſtro de ranis à Ioanne Vigonio, *c.* 2. *lib.* 3. deſcripto: nullus eſt enim adeò miſellus barbitonſor oppidulanus, qui hoc medicamentum ſaltem odore, colore, & nomine, ſi non viribus, non norit, & periculum ſimul & lucrum fecerit. Ad illius autem compoſitionẽ cùm accedat oleum de croco in pharmacopoliis paratum debet aſſeruari, alioquin malè & præter authoris intentionem conficitur: ob eum tamen vſum à Meſue inuentum non arbitror, qui vel luem veneream non vidit, vt credibile eſt, aut ſubticuit: Sed ad vterum & *Vires.*

Digitized by Google

neruos roborandos, amborum dolores ſedandos, duritates emolliendas & diſcutiendas, & colorem conciliandum. Quid verò ſit cordumeni, *lib. de ſimplicib.* demonſtratur.

CAP. IV.

Oleum de capparibus.

℞. *Cortic. radic. capparis* ℥. j.
cortic. media tamariſci,
foliorum tamariſci,
ſem. agni caſti.
ceterach,
cyperi an. ℥. ij.
rutæ ℥ j.
aceti,
vini albi generoſi an. ℥. ij.
olei maturi ℔. j.
Coquantur omnia in vaſe duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vſui reponẽdum.

COMMENTARIVS.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namque veterum nullus, quod ſciam, locutus eſt: author tamen incertus perhibetur: ſed quicumque is fuerit, hoc oleum medicatum methodicè ac legitimè compoſitum, & viribus eximium deſcripſit: quod ideo ferè vbique locorum paratur iuxta deſcriptionem à nobis traditam, & ab omnibus probatam, vno Braſauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illam immutauit. Sed ex his ipſe eſt, credo, qui malunt videri, quàm æſtimari.

Præparatio. Vt autem ritè paretur id oleum, primò radices cyperi minutim incidendæ: dein ſimul cum corticibus capparum & tamariſci terendæ. Reliqua quoque ſimplicia, tamariſcus, ſcolopendrium, ſeu ceterach & ruta ſimul tundenda, ſeorſim verò ſemen agni caſti ſeu viticis. Tum omnia ſimul miſcenda, diebus quindecim maceranda vino, aceto, oleo: poſtea in diplomate coquenda

quenda ad vini & aceti diſſipationem : tandem percolatum oleum ſeruandum.

Affectibus lienis magnopere prodeſt: eius enim duritiei, ſcirrho, obſtructioni & dolori medetur, meatus & poros cutis aperit, humores reſoluit, & flatus diſcutit. *Vires.*

CAP. V.

Oleum ex Euphorbio D. Meſ.

℞. Euphorbij ℥. ß.
olei keyrini,
vini odoriferi an ℥. v.
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem.

COMMENTARIVS.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, ſic quoque oleum, teſte Galen. *c. 7. lib. 1. de ſimpl. med. fac.* quod multum refrigerans, ſi ſedum, ſeu ſemperuiua, aut refrigerans & ſtupefactiuum, ſi mandragora in eo maceretur: calidiſſimum, ſi piper aut euphorbium. Ab his omnibus legitimè adhibitis olea nõnunquam per impreſſionem medicata fiunt, medicis vſibus accommodatiſſima. Licet enim euphorbium acerrimum & calidiſſimum ſit, ad multa tamen commendatur à Galeno *c. vlt. li. 2. comp. med. local.* ſeu permiſtum ceræ, ad coxendicum affectus; ſeu oleo liquatum ad hemicraniam à cauſa frigida: ex cuius lexione doctior cui audacior factus à Meſue, hoc oleum primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à ſeipſo deſcriptorum retulit. Aliud adhuc ſubiungit ex Auicenna, cui pauca quædam adiicit. Sed nullius vnquam fuit vſus, ſed penitus exoleuit. Ad ſuperius autem deſcripti præparationem, Euphorbium ſeligendum album & recens, cuius penuria, vetus dupla portione Galeni conſilio ſumendum: in puluerem tenuem læuigandum, ſuperfuſo pauco vino, aut oleo keyrino, ne acciter, vt ſolet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiſcendum, & vaſe duplici ſpatula ſubinde mouendum: lentè, ac tamdiu coquendum, donec vinum exhalarit: Poſtea oleum per- *Præparatio.*

colan-

colatum vſui reponendum.

Vires. Oleum de Euphorbio multum prodeſt frigidis cerebri, & neruorum affectibus, cephalalgiæ, hemicraniæ, lethargo, naribus immiſſum. Valet quoque ad dolores frigidos iuncturarum, hepatis & lienis.

CAP. VI.

Oleum Moſchellinum ac Moſchatellinum.

℞. Nuces moſchatas num. ij.
moſchi ʒ.ß.
folij,
ſpicæ nardi,
coſti,
maſtiches an. ʒ. vj.
ſtyracis calamitæ,
xylocaſſiæ,
myrrhæ,
croci,
caryophyllorum,
carpobalſami, vel cubebarum,
bdellij an ʒ. ij.
olei puri lib. *iij.*
vini generoſi ℥. iij.
Terenda ex arte, trita, atque confusè miſta bulliant ad vini diſſipationem. Percolatum tandem oleum vſui reponendum.

COMMENTARIVS.

Diſſidium eſt inter peritos de huius olei authore, deſcriptione, nomine, & ſimplicium doſi. Quotquot enim de eo ſunt locuti, cùm aliquid vel addiderint, vel detraxerint, priorem illius originem obſcurarunt, & antiquam ſimul deſcriptionem immutarunt. Eam autem turpiter deprauatam Ioubertus caſtigauit, & ad meliorem formam redegit, quam hic non tantùm ſub olei moſchellini aut muſcellini, ſed etiam moſcatellini nomi.

Digitized by Google

hi nomine exhibemus. Baſim enim cum duplicem habeat, atque vtramque eximiam, & voce & viribus coniugatam & affinem, ab alterutra denominari poteſt. Siue enim muſcellinum, vel potius moſcellinum à moſcho, ſeu moſchatellinum à nucibus moſchatis, vtraq; nomenclatio, vt legitima, ferenda eſt. Inemptè verò à quibuſdam oleum Balaninum, quod ſimplex eſt, inodorum, & ex balano myrepſica, ſeu glande vnguentaria, trita & expreſſa elicitur.

Vt autem ritè paretur, omnia ſeorſim trita, & ſimul miſta præter ſtyracem & moſchum, macerentur in oleo & vino ſuper cineres calidos diem integrum, aut biduum, in vaſe obturato: deinde coquantur in duplici vaſe ad vini euaporationem. Poſtea oleo percolato, adhucque calenti addatur ſtyrax pulueratus, adhuc parum igne blando ferueſiat: poſtremò moſchus miſceatur, mixtura ſeruetur. Sunt, qui moſchi ʒ.ij. alij ʒ.iij. adiiciunt: quod diuitibus ſi arrideat, & mihi quoque ipſi; ſed deterioris fortunæ viris non tolerabile duco. *Præparatio.*

Apud Alexandrinum *cap.* 712 ponitur oleum pumicum: Nonnulli interpratantur purum; alij punicum dicunt, & oleum in Africa natum contendunt. Nos cum Iuberto ponimus oleum dulce & ſyncerum; pro aqua, vinum: pro *Neregil*, hoc eſt, nuce Indica, vt in quibuſdam codicibus legimus, nucem moſchatam: pro coſto, ſi defuerit, radicem angelicæ, pro xylocaſſia, cinnamomum craſſum; pro carpobalſamo, cubebas, aut ſemen lentiſci, vel terebinthi: cætera ſunt facilia. *Oleum pumicũ.*

Valet oleum moſchellinum ad omnem frigiditatem corporis,, præſertim ventriculi, quem roborat, calefacit, & coctionem iuuat. Sſtranguriofis, colicis, & neruorum omnibus propè vitiis ſuccurrit. *Vires.*

Digitized by Google

SECTIO III.

DE OLEIS, QVÆ EX ANIMALIBVS INTEGRIS, aut eorum partibus conficiuntur.

NEc ſolum, nec ſemper ex ſtirpibus, ſed etiam ex animalibus integris, vel eorum partibus infuſis & expreſſis, olea medicata conficiuntur. Nam cùm animantia cuncta in vſum & fauorem hominis creata ſint, à quibuſdam victum habet, ab aliis veſtitum, à nonnullis famulatum, ab aliis medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini ſanando, quam alendo conueniunt, quæ ſcilicet vires habent medicamentoſas, quas multis modis extrahunt, parant, & ſalubriter exhibent Medici. Ex his verò frequentiſſimè olea medicamentoſa conficiunt, cuiuſmodi eſt.

CAP. I.

Oleum lumbricorum

℞. *Lumbricorum terreſtrium in vino albo lotorum.*
vini rub. generoſi an. lib. ß.
olei veteris & clari lib. ij.
Coquantur omnia ſimul ad vini iacturam. Percolatum oleum vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Medicamentorum deſcriptiones nullius probati viri teſtimonio fulcitæ, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cùm ſinguli ſingula liberè immutent, authore

authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἀδήλου, ſeu incerti authoris ob omnibus ſimiliter deſcribitur, nihilque diſcriminis notatur, niſi forſan in vini & vermium doſi, quæ in nonnullis exemplaribus par, in aliis diſpar habetur: in quibuſdam vini exigua eſt quantitas, quæ vermibus coquendis non ſufficiat: in aliis liberalior, quæ diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumque proportionem dedimus. Proinde ſic rectè parabitur: primum lumbrici terreſtres aqua ſæpius mutata abluentur: dein vino albo, in quo per horam ſtagnare relinquentur. Peracta lotione & abiecto vino albo, vermes duplici vaſe excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album: tum omnia coquentur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannibinam traiectum vſui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiſcent in formam vnguenti, cuius tamen perquam rarus eſt vſus. *Præparatio.*

Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, & neruis à cauſa frigida imbecillioribus roborandis, neruoſúmque genus omne illitum recreat. *Vires.*

CAP. II.

Oleum de ſcorpionibus ſimplex D. Meſ.

℞. *Scorpiones num. xx. aut paulò plures, vel pauciores, pro eorum magnitudine, olei amygdalar. amararum* lib. ij.

Macerentur in vaſe vitreo, oris anguſti, probè obturati diebus triginta, in Sole æſtiuo, percolatum oleum, ſeruandum.

Oleum de ſcorpionibus compoſitum D. Meſ.

℞. *Radic. ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ.*

cyperi,
cortic. radic. capparis an. ℥ j.
olei amygdalarum amararum ℔. j. ß.
Omnia inſolentur mixta in vaſe vitreo operculato, diebus xx. Dein ſcorpiones à decem ad quindecim oleo inii:e: obtura, inſola menſe integro. Poſtremò colatum oleum ſerua.

COMMENTARIVS.

Natura hominem, vt proprium filium alit, tuetur, & à morbis liberat, quos vel contrariorum oppoſitione abigit, vel alexiteriorum partim ſimilium, partim diſſimilium vſu curat. Sic theriaca inter noſtram naturam & venenum media peſti & morbis contagioſis ac malignis prodeſt. Sic ſcorpiones nobis ſemper infenſi, non ſolùm vulnera ab eiſdem inflicta ſanant, ſed aliis morbis venenatis qualitatem malignam foras euocando, medentur. Ex his autem infuſis & expreſſis parat Meſ. oleum quoddam ſimplex, quod ſcorpionibus tantùm & amygdal no amaro conſtat: aliud magis compoſitum, quod præter dicta cyperum, ariſtolochiam, gentianam & corticem radicis capparis admittit. Si quis Manardi conſilium ſecutus, alia adhuc alexiteria miſcuerit, laboris non pœnitebit; oleum ſiquidem habebit mirandæ virtutis, contra omnia venena, & peſtilentiam. Talis oleis compoſitioris & alexipharmici formulam ſubticui, quod eiuſdem medicamenti multiplex deſcriptio nauſeam ſæpe moueat. Deſumpſit autem Meſue hoc oleum compoſitum ex Rhaſi, debetque potius parari, quàm ſimplex, quia medicatius & efficacius, ad cuius confectionem radices primum cyperi minutim inciſæ contundendæ, vt & ariſtolochia, gentiana, radix capparis. Poſtea oleo macerandæ, inſolandæ, atque omnia peragenda, iuxta formulam datam. Per Kiſt vnum olei à Meſue definitum, Syluius intelligit ſextarium vnum: Nos certiorem doſim arbitrati ℔. j. ß. olei ponimus.

Præparatio.

Vires.

Oleum ſcorpionum morbis venenatis illitum prodeſt. Veſicæ, & renum calculos atterit, meatus diducit, dolores lenit, & ſaburram expellit, maximè verò id

præſtat

præſtat calculoſo, ſi ab egreſſu balnei liniatur. Vtrumque viribus iiſdem præditum eſt, ſed compoſitum calidioribus & præſtantioribus.

CAP. III.

Oleum de Caſtorio.

℞. *Teſtium caſtorij à membranis mundatorum ℥. j.*
vini albi odoriferi ℥. iij.
olei ℔. j.
Omnia ſimul coquantur ad exhalationem vini. Oleum poſteà vſui reponendum.

COMMENTARIVS.

Non omnino injuſtè Nic. Præpoſitus accuſatur latrocinij, quod multorum medicamentorum deſcriptiones à ſe antiquioribus furatus, eorum nomen ſubticuit, & prioris authoris gloriam ſibi vindicauit. Hoc ſatis ex medicamentorum, quæ tranſcripſit, farragine patet: inter quæ ſi forſan aliquod occurrat à ſe ipſo deſcriptum, nec Medici ſolertiã, nec Pharmacopœi dexteritatem ſapit. Huiuſce rei fidem facit olei caſtorei deſcriptio, ad cuius confectionem iubet ℥. j. caſtorij in olei ℔. j. decoqui, ad tertiæ partis olei diſſipationem, abſque intermedio vino, aut aqua vel decocto idoneo. Sed quàm imprudenter, ipſis tyronibus notius eſt, quàm vt pluribus ſit opus demonſtrare. Quis enim non noſcit, oleum diem integrum, poſſe ignem ſuſtinere citra iacturam, aut certè pauculam, niſi cùm vritur? propterea quæ oleo coquuntur non molleſcunt, ſed friguntur, & indurantur. Poteſt quidem hoc oleum ſine alio liquore parari, modò caſtorium oleum tantùm maceretur, inſoletur, & ſic relinquatur. Aſſolet enim oleum Caſtorinum non percolatum ſeruari. Fernelius aquæ vitæ ℥. j. adiicit, ſed hæc tantilla portio, vim ignis non patitur, niſi momentaneam. Alia deſcriptio magis compoſita datur à Iacobo de Manliis, quæ paratu difficilior, & multo ſumptuoſior eſt rariſſiméque paratur.

Nic. Præpoſiti multiplex furtum.

Olea ſine vino, aut qua aut alio decocto non eſſe coquenda.

Caſtigatam igitur Præpoſiti deſcriptionem ſeruabimus, quæ ſatis efficaciter ea præſtat, quæ Manlij deſcriptio pollicetur.

Vires. Confert enim tremori, neruorum & articulorum doloribus, conuulſioni & paralyſi.

Oleum de viperis Meſ. Ad pſoram, impetigines, & alia cutis vitia Meſue parat oleum ex viperis nigris integris, igni lento ad carnium diſſolutionem coctis, in vaſe terreo, vitrato oris anguſti.

Oleum de viperis Fallopij. Fallopius viperas cuiuſuis coloris duas aſſumit, in fruſta ſecat, oleo immergit, in vaſe orificij ſtricti, circa Canem æſtiuo Soli exponit: poſtea exprimi & ſeruari, ad vlcera ex Indica lue contracta, quibus ſanandis apprime conuenit, præſcribit.

CAP. IV.

Oleum vulpinum.

℞. *Vulpem adultam non ſtrigoſam, exenteratam, pelle nudatam, & in partes ſectam.*
ſalis communis ℥. *iij.*
ſummitatum anethi,
thymi,
chamæpiteos: an. m. j.
Coquantur ſimul in æquis partibus, & quantitate ſufficienti aquæ & vini albi, ad artuum & oſſium ſeparationem. Colaturæ lib. *ij. adde*
olei lib. *iij.*
ſaluiæ,
roriſmarini an. m. j.
Bulliant rurſus ad aqueæ humiditatis diſſipationem. Tum oleum percolato, & ſeruato.

COMMENTARIVS.

Non ſat eſt, medicamenta ſimplicia optima eſſe, ſed quæ componuntur ex ipſis, optimè præparari, ex ratione deſcribi, debitè miſceri, & exactè vniri eſt neceſſe, nulla ſingulorum, ſi fieri poſſit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quàm malè olei vulpini communis deſcri-

deſcriptio his legibus fulciatur, ex eius formula ſatis patet. Meſue enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, ſolúmque exenteratam incoqui in aqua fontana, marina, oleo & ſale, ad artuum diſſolutionem, additis inter coquendum hyſſopo & anetho, & ſuperfuſa aqua, in qua vtriuſque lib.j. ante incoxerit. Sícque ollam videre videor, pilis, oſſibus, carne, & ſtirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expreſſa pinguitudo, oleum vulpinum Meſuei eſt. Paulus ſuadet vulpem viuam ſimul & exenteratam, ad oſſium ſeparationem elixari. Sed quo modo viua & euiſcerata poſſit concoqui, non coniecto. Rondeletius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantùm alui excrementis: ſed inteſtinis remanentibus, foras externi recrementa in cadauere non video. Illius collega Ioubertus mauult pellem, quàm viſcera abiici: interanea verò bene lota ſimul cum carne elixari. Nos pellem, caudam, & interanea, vt inutilia reiicimus: poteſtea corporis truncum & artus ſecamus aqua, vino, & ſale coquimus, cum herbis nerualibus, & digerentibus. Colaturæ addimus oleum, ſaluiam, & rorem marinum, & ſic denuò coquimus ad aqueæ & vinoſæ humiditatis reſolutionem. *Optima olei vulpini præparatio.*

Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium eſt, & ad ea, quæ expetit & promittit Meſue, efficaciſſimum. Potenter enim digerit ac reſoluit, neruos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & articulorum morbis opitulatur. *Vires.*

CAP. V.

Oleum formicarum.

℞. *Formicarum alatarum ℥.ij.*
olei maturi ℥.viij.
Macera quadraginta dies vaſe optimè clauſo, æſtiuo ſoli expoſito: Poſtea oleum exprime, & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Rariſſimè paratur hoc oleum, ferèque ſolum expe-

titur ad genitalia frigidiora caleſacienda, & ſtimulum Veneris excitandum. Cùm facilè & paruis ſumptibus confici poſſit, & à quibuſdam natura frigidis expetatur, eo Pharmacopolium minimè carere debet, ſed parua quantitate parandum.

SECTIO IV.

DE OLEIS EXPRESSIONE EDVCTIS.

OLei genera ſunt quatuor: Primum abſolutè & propriè dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus propriè, quod oleo quidem dicto conſtat, ſed cui plantarum vel animalium partes infuſa, ac inſolata, vel cocta ſunt. Tertium cum adiuncto rei, ex qua elicitur, cognomen habet, vt quod ex amygdalis exprimitur amygdalinum, ex ſeſamine ſeſaminum, ex baccis lauri laurinum. Quartum genus Chymiſtis familiare, quod per aſcenſum, vt vocant, elicitur. Prioris extractio, quod ſit cuiuis nota, operoſa tamen, quibuſdam ruſticis tantùm committitur, vt ante notaui. De ſecundo genere ſuperioribus ſectionibus egimus abundè. Supereſt nunc, vt de alijs diſſeramus. At primum quidem de his, quæ ex ſeminibus oleaginis, tritis & expreſſis extrahuntur, quæ adùſtiuè olea vocat Syluius. Illud autem prius occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitur.

CAP. I.

Oleum amygdalarum dulcium.

℞. *Amygdalarum dulcium, ſiccarum, non rancidarum vtroq; cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutiſſimè tela cannabina, aut ſacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COM-

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Amygdalæ vel dulces ſunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo ſine, modo cum cortice membranoſo tritis & expreſſis oleum educitur, nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore. Quod ex depellatis ſine igne elicitur, præſtātius ſemper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum eſt improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus deſides videre, quàm in ſimplicibus ritè parandis occupari: vnde mirum non eſt, ſi de amygdalini rancore, acrimonia & inſuauitate ægroti ſæpe conquerantur. Vt autem ritè paretur, amygdalæ recentes, ſiccæ, non rancidæ aſſumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius ſynceriúſque ſit oleum: in mortario lapideo diutius terantur, vt oleoſa intus incluſa humiditas promptius in apertum ſeſe proferat: ſacculo aut ſtamine, vel cilicio, (vt fieri ſolet) è ſeta equina contexto excipiantur: dein vel torculari, *Zaynari*, Meſue dictò, vel prælo vulgari, illis ſimili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos reſecant, excipiantur. *Præparatio.* *Zaynari.*

Debet verò paulatim exprimi, vt purius ſit, pellucidius & dulciùs: nam quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum eſſe ſolet. Promptius autem fluit, ſi amygdalæ ante expreſſionem igne aut ſole incaluerint. Sic enim oleoſa humiditas, calore tenuata, liquata, & fluxior reddita, facilius erumpit foras, & promptius, largiúſque exprimitur, atque tanto citius, quanto calor hic eſt valentior, modò tamen oleum non abſumat vrendo. Verum quod per os ſumitur, abſque ignis ope elici ſolet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgantur: primò, in aqua tepida, aut paulo calidiore parū, aut in frigida diutius macerantur, & poſtea digitis comprimuntur, vt cortex diſſiliat; ſecundò, in ſartagine, cum quadā furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuolucrum diſrumpatur, quo poſtea fricādo exuuntur facillime: qui poſterior modus altero præſtantior eſt. Amygdalæ enim maceratæ, niſi ante trituram probè ſiccentur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autē

Digitized by Google

vna amygdalarum olei ſolent extrahi vnciæ duæ; atque tantundem aliquādo ex magmate trito, aqua irrigato, ſuper cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commiſſo. Hoc tamen poſtremò emiſſum fœculentum eſt, & litibus, vnguentis, & aliis medicamentis externis inſeruit.

Amygdalini vires. Oleum amygdalinum ad multa commēdatur. Phthiſicis enim ac tabidis multum confert: nam alimentum humidum & lentum, pingue, & aliquantum aëreum præſtando, macilentum corpus reficit, gutturis aſperitatem, branchiorum pulmonis, & cæterarum partium lenit. Vteri & veſicæ ardores iniectum mitigat: illitum cutem erugat, ſcabra & aſpera ad æqualitatem perducit & complanat tenſa & dura emollit, & ſiccitatem omnem iuncturarum & aliarum partium emendat.

CAP. II.

Oleum amygdalarum amararum.

Præparatio. OLEVM extrahitur tantùm per expreſſionem ex amygdalis amaris, vt ex dulcibus; Alexandrinus tamen per infuſionem quoque parat: In libris enim quinque olei, ℔. ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neque tamen præparationis modus hic, neque ſic præparatum oleum probatur. Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quòd igne potius vritur, quam per exhalationem inſtar aquæ reſoluatur, vt ante monuimus. Præterea oleum ſic ex amygdalis infuſis tractum, vix niſi forſan media ſui parte amygdalinum eſt, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præſtat igitur ex illis tantùm tritis & expreſſis oleum trahere, purum, ac ſyncerum, dulce ex dulcibus, de quo *capite ſuperiori*, ex amaris amarum, quod ad multa quoque à multis commendatur, vt ad obſtructiones ſoluendas, flatus diſcutiendos, ad neruorum dolorem mulcendum, duritiem emolliendam, panum faciei delendum, aurium tinnitus diſſipandos.

Vires.

Calefacit

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter terget, proinde calculoſos, difficulter meientes, aſthmaticos, lienoſóſque iuuat, vitia cutis multa ſanat, lumbricos enecat, ſumptum & iniectum frigidis veteris prodeſt, vt & aſthmati linctum, & illitum, ſi à frigida cauſa oriatur, & duritiei ac dolori neruorum opitulatur.

Oleum ex nucleis malorum Perſicorum ſimili modo paratur, habétque vires eaſdem, aut parum diſſimiles, propterea rariſſimè conficitur. *Oleum Perſicorum.*

CAP. III.

Oleum nucum.

QVÆ tantum vires habent medicamentoſas, nec aliis vſibus, quam morbis præcauendis aut curandis inſeruiunt, à ſolis pharmacopolis ſolent & debent tractari. Sed quæ præter has dotes, alias adhuc ob eſum, aut vſum alium commendatitias habent, raro à Pharmacopœis, ſed ruſticis quibuſdam expertis, ad rei domeſticæ ſubſidium, magna quantitate parantur. Sic vinũ vinitoribus, panificiũ piſtoribus, vt dictũ eſt, cõmittitur. Sic oleũ, vel cõmune, vel cariynũ, aut ſeſaminũ aliis relinquitur miniſtris exprimendũ, qui & molas verſatiles, quibus fructus aut ſemina molũtur, ac teruntur, habent & torcularia idonea, quibus oleum magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corporis pabulum, vel ſanitatis cuſtodiam, aut morborum curationem. Ideóque raro contingit, olea dicta in officinis parari: quia tamen turbidum eſt & inſuaue, quod è iuglandibus ſeu nucibus regiis à ruſticis extrahi cõſueuit, melius eſſet, ſi quod à pharmacopœis vſurpatur, ab iiſdem traheretur. Sic enim limpidius & ſuauius eſſet, atque effectus præſtaret efficaciores.

Eius autem vſus ad multa requiritur: flatus enim etiam craſſos reſoluit, tumores diſſipat, per habitum digerit, colico dolori vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato feliciter medetur: vi digerente & ſiccante ſine morſu, puncturas neruorum & attrita ſanat: Am- *Vires.*

Digitized by Google

buſtis quoque mira proprietate ſuccurrit, atque vim habet eandem, atque Balaninum. Nam tenuitate ſubſtantiæ, vi reſolutrice & calore flatulentam materiam reſoluit. Propterea qui oleum καρύινον habebit, Balanino facilè poterit carere.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, ſi eo puellorum recens natorum facies illinatur.

CAP. IV.

Olea quædam raro parari ſolita, & eorum vires.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, ſic nec eorundem medicamentorum vſus: nam vt antiquo verſiculo fertur; *Vtitur ingenio patria quæque ſuo.* Alij námque medicamentum quoddam admittunt, alij reſpuunt: alij non niſi veterum, alij non niſi recentiorum inuenta probant. At verò ſint hi, & illi amici, amicior tamen ratio, quam vel in ſcribendo, vel in agendo præponimus. In multis Meſuem colo, in nonnullis etiam ſuis colendum relinquo, quibus nempe primum ſcripſit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea deſcribit, parum vſitata, ſed quia vires habent non negligendas, non omittemus, ſed paucis declarabimus.

Oleum auellanarum. *Oleum ex auellanis nucibus*, inquit Meſue, *neruorum & articulorum dolores ſedat. Paratur vt amygdalinum.* Per auellanam, parua nux λεπτοκάρυον Græcè dicta, intelligenda eſt, ſeu nux Pontica, aut Præneſtina, à locis in quibus vberrimè fruticat, nominata; cuius oleoſa humiditas anodyna eſt, & humoris diſcutoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleum chryſomelinū. Oleum ex nucleis pomorum Armeniacorum ſedis, & hæmorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium & vulnerū digerit. Simili modo paratur. Habentur verò nuclei illi ex quibuſdam pomis, quæ à loco dicun-

Digitized by Google

eo dicuntur Armeniaca, ab aureo colore, chryſomela, à celeri maturitate, præcocia, quorum ſapida multum ac dulciſſima eſt caro, nuclei verò admodum & acres, & amari, & ingrati.

Oleum Perſicorum vermes enecat, obſtructa liberat, aurium doloribus prodeſt, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, reſoluit, atque eadem commoda præſtat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Perſicorum, ex quibus paratur, amari ſunt, calefacientes & diaphoretici. *Oleum Perſicorum.*

Oleum de Kerua ſeu Ricininum craſſos flatus diſcutit, pituitam viſcidam tenuat, ventriculo & inteſtinis ab eo ſucco dolentibus prodeſt, atque hydropi, ſeu illitum, ſeu iniectum. Alias adhuc recenſet vtilitates Auicenna, rariſſime tamen paratur. *Oleum Ricininum.*

Oleum de cnico ſeu carthamo incidit & terget, ob id ictero prodeſt, thoraci & pulmoni, atque ventriculo à frigida materia dolenti. Nec iſtud quoque paratum reperitur. *Oleum de cnico.*

Oleum piſtaciorum & nucum pinearum gutturis aſperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tuſſi prodeſt, macilentos & tabidos impinguat, & ſperma auget. Eorum tamen eſus potius, quàm olei celebratur. *Oleum piſtaciorum & ſtrobylorum.*

Atque vt de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex nucleis ceraſorum, nuce Indica, glande vnguentaria, ſeminibus citri, arantiorum, & ſeminibus quatuor frigidis, lactucæ, papaueris, lini, & ſimilibus, quouis tempore olea parari poſſunt, quorum vires eædem ſunt, ac fructuum, ſeminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur.

CAP. V.

Oleum de nuce moſchata.

OLEVM nucis moſchatæ ſtomachicum eſt, aromaticum & ſuauiſſimum. Imbecillum enim ſtomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitum excitat, coctionẽ iuuat, humores frigidos co-

Digitized by Google

quit, calidos reſoluit, flatus diſſipat. Paratur ex nucibus tritis, parum calefactis, & prælo commiſſis, ac ita expreſſis, vt oleum emanet, quod paulatim ac lentè ſtillat liquidum, dein craſſeſcit, ac cogitur in vnguenti ſoliditatem.

Quia verò nuces moſchatæ pretioſæ admodũ ſunt, oleúmque ex his paratum recens melius eſt antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt verò multum oleum hoc moſchatum ſimplex expreſſione tractum à moſchellino aut moſchatellino, ex multorum ſimplicium maceratione confecto, quod moſchum & nuces moſchatas habet pro baſi, de quo ſupra.

CAPVT VI.

Oleum ouorum.

OLEVM ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui poſtea manibus friati, aut alio modo comminuti in ſartagine friguntur, ſpatula aut cochleari aſſiduè mouẽdo, donec rufeſcant, & pinguedinem quandam exudent: dein adhuc calentes tela cannabina, aut ſacculo pilis contexto excipiendi, & prælo committendi, vt oleũ effluat, vſui reponendum.

Poteſt etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expreſſis ſine frixione præcedente, inſtar amygdalini; túncque oleum elicitum, purius, dulcius, & minus rufum habetur, ſed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent verò ſumi oua recentia circiter 20. aut 30. Coquuntur, vt dureſcant; albumina à vitellis ſeparantur, qui poſtea prælo commiſſi & preſſi oleum fundunt, cuius eæ vires agnoſcuntur.

Vires. Cutem expurgando fœditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambuſtis medetur, impetiginem & ſerpiginem ſanat, atque omnibus cutaneis affectibus prodeſt, & pedum, ani, manuum fiſſuris, & malignis vlceribus valdè confert.

CAP.

CAP. VIII.

Oleum laurinum.

AD conficiendum oleum laurinum, recẽtes & maturæ baccæ lauri ſeliguntur: in pila teruntur: ex aqua in lebete coquuntur: Poſt, torculari cauo non plano exprimuntur in vas ſubditum, in quo oleum ſupernatans aquæ colligitur. Magma denuo contritum & aqua affuſa madidum, conſilio Meſue exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleoſa ſecernitur.

Dioſcorides *cap.* 50. *lib.* 1. paulo aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguedinem reddunt, quam manibus ſubactam, concha excipit. Prior autem modus vſitatior eſt, quo tamen Pharmacopœi hoc oleum non conficiunt, ſed confectum emunt ab aliis, qui congeſta baccarum magna quantitate ipſam eliciendi artem exercent. Sunt, qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam miſtionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex baccis lentiſci, terebinthi, hederæ, iuniperi, & ſimilium baccarum odoratarum.

Prior autem modus vſitatior eſt, quo tamen oleum vix vnquam in officinis conficitur, ſed à Parmacopœis emitur confectum ab aliis, qui baccarum magna quantitate congeſta, ipſam eliciendi artem exercent. *Vires.*

Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem, & diſcutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & ſimplicem, & cum pituita, vel flatibus ſanat, & ab his colico dolori nato, ſi cum decocto conueniente iniiciatur in inteſtina; mirificè prodeſt. Item cerebri, neruorum, articulorum, & lumborum affectibus frigidis præſens eſt auxilium. Laſſitudines quoque tollit, venarum ſpiracula aperit, paralyſi medetur, ſpinæ dorſi illitum, & horrori febrili.

Digitized by Google

CAP. VIII.

De oleo balſami, liquidambar, & petroleo.

HVic oleorum generi proximum Balſameleon, id eſt, oleum balſami, & liquidambar: vtrumque ex peregrinis arboribus defluens. Primùm ob mirandas vires balſamum nuncupatur. Elicitur ex arbore pumilâ, nec elegante, colore ſubcineritio, flore luteo Iaſmini ſimili. Folia ei circa finem autumni decidunt, vere renaſcuntur. In Arabia felici, Ægypto, atque tractu Babylonico læte fruticat. In frigidioribus plagis non niſi ægrè cicurantur. Ad eius ſucci pinguis eductionem aliquando tenuiores ſurculi præſcinduntur, quibus lagenæ appenduntur cera oblitæ, in quas ſtillatim defluit. Sæpius rami craſſiores vulnerantur, & ex hiatu corticis pretioſo iſta lacryma ſtillat; cuius vſus intus celebratur.

Balſamũ

Opobalſami vires.

Aliquot enim guttæ ſubinde ieiuno ſtomacho exhibitæ aſthmaticis valde conferunt; iecoris obſtuctiones ſoluunt; menſes mouent, ſtomachi dolores ſedant, phthiſicos iuuant, appetitum excitant.

CAP. IX.

Liquidambar.

Liquidãbar quid Ocoſolt.

LIquidambar reſina quædam oleoſa eſt, ex arbore quadam inciſa defluens, prægrandi & venuſta, Ocoſolt Indis dicta, vaſtæ magitudinis, foliis hederaceis, cortice craſſo, cinereo, qui vulneratus, hoc oleum ſtiriatim effundit, Liquidambar dictum. ab odoris ſuauitate, quaſi ambarum liquidum, aut oleum de ambra, vel ambaro.

Vires.

Arbores ex quibus ſtillat, adeo fragrantes ſunt, vt è locis, in quibus naſcuntur, ſuauiſſimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem eſt huius liquoris

vſus

Digitized by Google

vſus in medicina: calefacit enim, roborat, reſoluit, omnem tumorem emollit, obſtructiones expedit, menſes mouet, hyſtericis affectibus prodeſt, atque aliis multis mulierum morbis ſuccurrit.

CAP. X.

Petrolæum.

PEtroleum ſolius naturæ munus & opus eſt, non Pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, ſeruat, & ad vſus exhibet: nam in terræ finibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Eius autem prouentus in his regionibus eſſe ſolet, in quibus bitumen ad quod refertur. Eſt namque bitumen, Aſphaltus Græcè dictum, vel denſum, vel liquidum. Denſum eſt veluti terræ pinguitudo aquis primum ſupernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibique concreſcens denſatur, & tenaciſſima efficitur. Legitimum bitumen Iudaicum eſt, quibuſdam Sodomeum dictum, quod in ripis Sodomei inueniatur. In Europa rariſſimum. Liquidum Græcis dicitur Naphta, quæ ſi Babylonica fuerit, velut bituminis eſt colamen, colore candidum, cui vis in eſt ignium rapax, ita vt ex ſpatio protinus in eam tranſiliant, inquit Dioſcorid. *c.85.lib.1.* Quod etiam de bitumine quouis denſo ac vero ſcribitur. Præter naphtã dictam alia eſt fluxilior inſtar olei, quæ è petris & ſaxis ſtillat, qualis eſt illa, quæ in agro Mutinenſi ex monte Gibio, & aliis Inſubriæ locis ſcaturit, vocatúrq; Petrolæum, quaſi de petra oleum. *Bitumen Aſphaltus. Bitumen Sodomeũ Naphta Babylonica.*

Eſt & bitumen quoddam foſſile & terrenum: ídque duplex; vnum nimis durum & friatu facile, quod vulgus lapideum, ſeu petreum carbonem nominat: alterum duriſſimum, & intenſa nigredine nitens, Gagages dictum, de quo poſtea *lib. de ſimp.* Sunt qui ſuccinum, bituminis duri genus quodam eſſe, non præter rationem dicunt. *Petroleũ. Carbo lapideus. Gagates.*

Digitized by Google

ſieri ſcribit: Chymiſta per deſcenſum & aſcenſum, de quibus poſtrema huius libri ſectione, vt aliquid dicamus, liberum Meſue nobis aperuit iter, & occaſio ſeſe obtulit opportuna. De his autem pauca quædam tantùm ſubiungam, tum quia ad oleorum his artibus eductionem, operoſo labore, diuturno tempore, & magno ſumptu opus eſt; tum quia nunc à quibuſdam malæ ſortis hominibus, vt plurimum ignaris, ſæpe vafris circulatoribus, qui vanis pollicitationibus plebeculam, atque in arcanis perquirendis & magèſteriis conficiendis, vt loquuntur, tempus conterunt, illa ipſa parari videamus. De multis pietate & doctrina probatis viris non loquor, qui rerum abſtruſarum ſtudio pellecti, naturæ ſecretiores theſauros, ac mirandas rerum à ſe creatarum vires rimantur, medicamenta variis modis parant, diuerſis formis immutant, ac pro diuerſo apparatu diuerſas qualitates vel miſtas ſeiungunt vel inutili ſeiuncta, vtilem & expetitam retinent, atq; ita ſolerter cogunt, vt parua ſub mole vires habeant efficaciſſimas. Verum Medicis tantùm peritis his vti medicamentis fas eſt; quæ ab Idiotis exhibita, periculi plena ſunt, & multos in diſcrimen vitæ præcipitant. Licèt verò Medicis & Pharmacopœis probatis, qui ſunt tanquam illorum manus, olea quædam Meſuei conſilio, more Chymicorum parare, vt deſtillatione, quæ fit vel per deſcenſum, ad quem refertur deſcenſio, per tranſudationem & per deliquium, vel per aſcenſum, ad quem refertur deſtillatio per inclinationem.

Eductio olei per deſcenſum quid.

Eductio olei per deſcenſum fit, vbi abſq; eleuatione prolectatus humor deorſum ſtillat in vas ſubditum, neq; datur via ſurſum aſcendendi, ſed colliquefactus forma vaporis intus prodit, dein cogitur, & per inferiora ſtillat. Eliciuntur autem olea per deſcenſum, non ex omnibus aqueo mixtis, ſed ex quibuſdam tantùm lignis & reſinis, atq; ex his, quæ à calore aſcenſorio deſtruuntur. Quæ verò ſic educuntur, cùm ſint craſſiora, nigriora, ſapore & odore magis ingrata frequentius ad externos affectus vſurpantur. Per os etiam aliquando ſumuntur, & effectus proferunt eximios. Vnius autem vel duorum exemplo multa poterunt parari: vt,

CAP. I.

Oleum Guaiaci.

GVaiacum comminutum in cucurbita ponatur vitrea, vel fictili, anguſti orificij, quod lamina foraminulenta tanquam ſepto obducatur, & in alterius cucurbitæ orificium patentius immittatur, & ſimul ambo ritè iungantur argilla tenaci, vel paſta, aut luto quodam conueniente circumlito. Dein ex vaſis ſic coaptatis quod vacuum eſt, in foueam demittatur, & terra ſepeliatur, ſupra vtriuſque commiſſuram, & ad illius vſque medium, quod lignum guaiacinum continet. Poſtea igne circumquaque accenſo ex ſuperiore cucurbita oleum ſtillabit in inferiorem.

Hoc modo educuntur olea iuniperi, hederæ, fraxini, lignorum multorum, baccarum & reſinarum.

Olei guaiaci vires. Oleum guaiacinum luis Indicæ verum eſt alexiterium: Eius enim aliquot guttæ ſingulis matutinis ieiuno ſtomacho ſumptæ, cum aqua vel decocto idoneo, puſtulas venereas delent, dolores noctu ingraueſcentes ſedant, vlcera ad ſanitatem accelerant, qualitatem huius affectionis malignam extingunt.

CAP. II.

Oleum Tamariſci.

LIgno & corticibus Tamariſci contuſis impleatur boccia: Eius orificium craticula ſeu lamina foraminulenta occludatur: Ipſa inuerſa in ſuperna cuiuſdam fornacis parte ita locetur, vt illius ventum ſurſum ſpectans, luto optimè cum fornace coniungatur; orificium verò deorſum vergens, ac cameram fornacis traiiciens, alteri bocciæ inferiori committatur, ita vt ſit boccia contra bocciam, vt loquuntur, alteráque excipiat alteram diuerſo ſitu: His peractis, firmetur inferior, quæ recipientis vicem gerit, tegula, vel circulo ſtramineo, vt moris eſt, vt ſtet immobilis: ignis verò accendatur in ſuperna fornacis parte, & circum bocciam ſupe-

ſuperiorem, vt materia intus calefacta oleum exudet in inferiorem.

Hic modus ſuperiori ſimilis eſt, niſi quod boccia inferior terra non ſepelitur, ſed ſub fornace inſtar tripodis ſubtus pertuſa collocetur. Superior verò quaſi ſuſpendatur, eiúſque collum vltra cameram fornacis deorſum promineat, ventre ſurſum ſpectante; ex quo vi ignis circumquaque accenſi incaleſcente oleum emanat, delabitúrque in excipulum inferiorem. Idoneam huiuſcemodi effigiem dedit Wekerus *lib. 3. Antidotarij generalis*, ad cuius ſimilitudinem aliæ poterunt formari.

Oleum Tamariſci valde conuenit affectionibus lienis: proprietate enim ipſum reſpicit & roborat: Humorem melancholicum ad excretionem apparat, illius qualitatem mittigat, aperit, tenuat, diſſoluit, obſtructiones tollit, & flatus reſoluit. *Vires.*

Alia quoque multa ſolent educi, vt Iuniperinum, modo ſequenti, tractu facillimum.

CAP. III.

Oleum Iuniperi.

BAccarum Iuniperi quantitas idonea ponatur in vas figulinum in fundo pertuſum: aliud ei ſupponatur cuius orificium illius fundo foraminulento optimè coniungatur, & lutetur argilla tenaci, aut paſta glutinoſa circumpoſita: atque ita diſponantur ambo, vt quod vacuum eſt, in fouea quadam latitet, terra obrutum: Superius, quod iuniperum continet, extra terram promineat, circum quod, dum accenditur ignis, oleoſam liquat pinguitudinem, intus latentem, quæ congregata delabitur in ollam defoſſam.

Ex ligno quoque iuniperi oleum hac arte ſubducitur, atque etiam gagatis, & quarundam reſinarum.

Oleum iuniperinum ad vitia cutis commendatur, vt Serpiginem morpheam, & alias affectiones quaſdam profundiores. Renum quoque morbis conuenit, vtero frigidiori prodeſt, cúmque ad conceptionem red- *Vires*

Digitized by Google

dit magis idoneum.

Porrò vt laborioſum, ſic ſuperfluum eſſet alia olea recenſere, quæ ſimili modo educuntur. Nunc igitur pauca quædam ſubiungamus, quæ velut per tranſudationem, aut deliquium, vt nonnulli volunt, in vdo loco eliciuntur.

CAP. IV.

Oleum Tartari.

Tartarum olla fictili exceptum in fornace, vel furno calcinetur, vt albeſcat: dein teratur: poſt in manica Hippocratis, aut ſimili conceptaculo pyramidali imponatur, & in loco vdo ſuſpendatur: Supponatur vas idoneum ad liquorem, qui ſenſim deſtillabit, excipiendum.

Tartarũ quid. Tartarum fæx quædam eſt vini dolij lateribus adhæreſcens, quæ in vino quouis vel albo, vel rubro, modo generoſo ſemper optima eſt. Ex ea oleum, vel potius liquor ſalſugineus educitur, ſi idoneo vaſe excepta, igne luculento vratur, donec albeſcat: refrigerata ac trita, ſacculo cannabino, aut panno lineo inuoluatur, & in aëre vapido, vt in cella vinaria tres, aut quatuor dies, vel plures, ſi opus ſit, appendatur. Sic enim tabeſcens liquorem quendam, velut ſudorem emittet in ſubditum excipulum, vocatur ſæpe tartarum, petra vini. *Petra vini.*

Nonnulli fæculas vini, ſeu tartarum aceto macerant, dein calidis ſub cineribus coquunt, vrúntque, dum nigreſcat: Poſtea denuò terunt, ſeruántque in vaſe inclinato dies octo, aut plures in loco vdo, quouſque in oleum aqueum reſoluatur. Sed præſtat fæculas in olla calcinatas ad albedinem, in ſacculo reponere, atque in loco humidiore ſeruare, donec oleum in ſubditum quoddam vas effluxerit.

Vires. Valet hic liquor ad cutem erugandam, ſcabiem tollendam & vlcera capitis manantia curanda. Confert etiam ad puſtulas Indicæ luis ſanandas. Obſtructionibus quoque ſoluendis, menſibus mouendis, & meatibus reſeran-

by Google

reſerandis prodeſt, ſi ex aqua, vel decocto idoneo debitè ſumatur.

Extrahitur quoque tartari liquor aſcenſoria deſtillatione, de qua mox loquemur.

CAP. V.

Oleum myrrhæ.

ALiquot oua recentia coquantur, donec indurue-rint: per mediam vel longitudinem, vel latitudinem incidantur: vitelli eximantur: cauitates myrrha pingui, ac trita impleantur: albuminum partes inciſæ iungantur: filo parum conſtringantur, & craticulæ inter duas paropſides collocandæ ſuperponantur. Tum in loco ſubterraneo, vt cella vinaria, vel alio humidiore ponantur. Sic enim myrrhæ liquatus humor ſenſim in paropſidem inferiorem deſtillabit.

Solent aliquando bacilli craticulæ loco, ſuper patina quadam, aut paropſide adaptari, & albumina indurata myrrham tritam continentia ſuperponi: Sed quorum acetabula non ita ſtrictè ſimul iungenda, vt negetur exitus liquori è myrrha defluenti. Niſi enim pateat vel rimula quædam ſubterlabendi, vix in ſubditum vas aliquid ſtillabit. Bacilli nonnunquam ſuper ſartagine aut alio vaſe idoneo collocantur, quibus oua ſuperponuntur myrrha grauidata. Dein vas in puteo pedem vnum aut alterum ſupra aquam ſuſpenditur, illicque relinquitur diem integrum aut biduum, vt ex myrrha tranſudet liquor in vas ſubiectum. Oleum de myrrha adhuc educitur arte aſcenſoria.

Vtroque modo eductum ad multa commendatur, & maximè ad cutaneos affectus multos eſt efficaciſſimum. Falluntur, qui alterutrum pro ſtacte vſurpant, de cuius natura & viribus poſtea agemus *lib. de ſimplicibus.* *Vires.*

Digitized by Google

CAP. VI.

De oleis aſcenſoria deſtillatione tractis.

PRolectatio liquoris oleoſi vel deſcenſoria eſt, de qua breuiter locuti ſumus, vel aſcenſoria, quam paucis quoque perſtringere intendimus. Ea autem fit dupliciter, vel per alembicum, vel retortam, ſeu inclinationem: quæ tamen hoc poſtremo fit, rectè loquendo, nec deſcenſoria, nec aſcenſoria eſt, ſed media, vel vtriuſque particeps: quæ verò fit per alembicum deſtillatio, rectam poſtulat cucurbitam, aut veſicam, cui roſtratus alembicus imponendus eſt. Aliquando roſtri loco alembicus è vertice veluti fiſtulam quandam promit, incuruam, quæ canali longo, in gyros, more ſerpentum, à quibus ſæpe nomen habet, intorto, committitur. Debet autem collum cucurbitæ eſſe gracile & longum, ſi materia deſtillanda tenuis eſt: ſi craſſior, & illud breuius & patentius: atque cum illa ſæpius immutanda eſt & renouanda, matula quauis cucurbita aptior erit.

Serpentina.

Nonnunquam arena, aut ſal, aut aliud quippiam deſtillandæ materiæ commiſcetur, dum facilè feruefit, & ad ſummum perreptat.

Porrò vas materiam deſtillandam continens ita aptari debet, vt ſubtus calor adminiſtretur, ſitque via ſurſum ſpiritibus, quibus condenſatis pateat exitus per roſtrum, cui tubus longior inſeritur, verſus ima propendens, & medium dolium, frigida plenum (refrigeratorium vocant) traiiciens, qui materiam defluentem defert in excipulum illi commiſſum. Eſt verò deſtillatio vel ſicca, vel humida. Illa fit in fornace, nunc ſolis carbonibus accenſis, nunc arenæ, aut cinerum calidorum interuentu. Humida fit per balneum Mariæ, & balneum roris. Iſtius verò balnei & fornacis tot ſunt varietates ac diuerſi deſtillationis modi, vt vix poſſint omnes legibus comprehendi. Quomodo verò hac arte olea vſitatiora eliciantur, nunc breuiter explicare inſtituimus.

Digitized by Google

CAP. VII.

Oleum de lateribus.

LAteres antiquatos in fruſtula comminutos, prunis accenſis tamdiu vrito, donec igniti rubeant: Tum in oleum vetus & clarum iniicito & dimittito, donec oleo ſe impleuerint: poſtea in tenuiſſimum puluerem terito, & in cucurbitam vitream indito: Alembicum roſtratum imponito, & in fornace, vt decet, ſtructa, collocato: Ignem ſubtus accendito, & oleum, quod emanabit, ſeruato.

Lateres ex terra rubente confecti, vt præſtantiores ſeligendi ſunt, & in fruſtula craſſiora, vt ʒ.vj.aut ℥.j. comminuendi: Tum oleo antiquo & claro; vel oleo rotiſmarini, ſi ſuppetat, extinguendi & inſuccandi: Poſtea læuiſſime puluerandi, & in cucurbita vitrea rite fornaci accommodata, & luto oblita reponenda, atque igne ſuppoſito ita calefaciendi, vt ex his oleum emanet; Quod diuerſis nominibus inſignitur: A quibuſdam enim Medicis recte oleum de lateribus nuncupatur, ab aliis, non impropriè, petrolæum artificiale, ad differentiam naturalis, quod è ſaxis ſponte naturæ diſtillat. Nonnulli ſpecioſiore nomenclatura, oleum ſanctum, diuinum, & benedictum appellant. Spagyrici multo arrogantius, oleum magiſterij, & oleum philoſophorum nominant: quos ideo irridet Syluius, quod ſe philoſophos vbique, & quotidiano ſermone, & ſcriptis appellent; Et quod mireris, inquit, ſolos ſe philoſophos affirmant. Sed quod re non conſequuntur, id nomine quærunt. *Paraphraſis.* *Petrolæum artificiale.* *Oleum benedictum.* *Oleum philoſophorum.*

Oleum philoſophorum extenuat, in altum penetrat, materiam omnem excrementitiam digerit & abſumit: frigidis affectibus lienis, renum, veſicæ, neruorum, vteri & articulorum conducit. Lethargo quoque, paralyſi & epilepſiæ prodeſt. Calidum eſt in 3. receſſu, & quanto antiquius, tanto ad omnia efficacius exiſtit. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. VIII.

Oleum vitrioli.

VItrioli lib.x. aut xij. pro arbitrio, in vas vitreum luto obductum conjiciuntur,& igne ſubtus accenſo, phlegma extillatur: Dein exemptum vitriolum contunditur, & extillato phlegmate perfunditur: Idque denuo iteratur, vt ante, vſque dum phlegma nullum amplius emanet,ſed ſpiritus proſiliant: Poſtea remouetur ab igne, & calx rubicunda ſumitur; quæ puluerata cucurbitæ vel incuruæ, vel potius rectæ imponitur, & amplo recipiente adaptato, atque commiſſuris diligentiſſimè obſeratis, noctе diéque luculẽtiſſimo igne, vrgendo oleum deſtillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximitur, imponitúrque in ampulla vitrea,& ex arena calida, primum aqua inſipida,dein acida & acris, quam oleum appellant, ſeparatur purgatúrque à ſedimento. Hoc oleum ſi ſæpius phlegmate perfuſum diſtilletur,dulce redditur: vt etiã circulatione cum vini ſpiritu. Huius enim & olei prædicti pondus æquum Chimici miſcent, digerunt, & ex ampulla ſingulari euocant,donec alumine à chalchanti ſulphure ſeparato,oleum dulce remaneat.

Oleum vitrioli dulce. *Paraphraſis.*

Ex vitriolo multa habentur ſeorſim elicita remedia, ſpiritus, oleum, acidum & ſubdulce, ſal, colchotar & balſamum quoddam chymiatris dictum. Spiritus vitrioli ab oleo, præparatione, tenuitate, & agendi virtute multum diſtat: Eſt enim ſubtilior chalchanti liquor, ſeu quinta eſſentia, vt cum Chymicis de Chymico remedio loquar,quæ fit multis modis,vt ex chalchanto igne vehementi in erecta ampulla nouies agitato, adeo vt, quod deſtillauit, ſuper terram ipſam (colchotar vocant) pulueratam ſemper refundatur, tandémque igne vehementiſſimo per ampullam incuruam propellatur. Sic enim ſpiritus vitrioli efficaciſſimus habetur. Nonnulli ex præſtantiſſimo vitriolo aquam,

Spiritus vitrioli. *Quinta eſſentia vitrioli.* *Spiritus vitrioli eductio multis fit modis.*

aquam, & oleum; ſeu ſpiritus craſſiores ſimul extillant, quos dein à fæcibus repurgant, donec in ſubtiliores ſpiritus attenuentur. Melius tamen eliciuntur, dum ij pelluntur per nouum alembicum, effundendo ſemper extillatitium liquorem ſuper caput mortuum, atque poſtea ipſum circulando integram hebdomadam.

Vulgare autem oleum vitrioli modo hoc vulgari ſolet educi. Sumitur primo quantitas quædam idonea vitrioli naturalis & optimi, vt Cyprij; In vaſe cupreo calcinatur ad ipſius rubedinem & plegmatis diſſipationem; Dein teritur & in cucurbita luto obducta includitur: aqua vitæ irrigatur, & diem integrum ſic relinquitur, vt dicto liquore madeat: Tum in fornace, vt decet, inſtructa, vt plurimum quadrata collocatur & lutatur: Poſtea ſubtus ignis primum moderatus, dein vehementiſſimus accenditur, quoad totus liquor extillarit, qui poſtquam refrixerit, cucurbita parua excipitur, capitello ſuperpoſito coarctatur, & ſic in balneo Mariæ igne blando aqueus liquor ſtillat, remanêtque in fundo vaſis oleum purum & acidum. Id poſtea alia cucurbita exceptum, igne circumquaque accenſo magis purgatur, atque pro illius efficacia & moderato, aut violento calore, calorem acquirit magis, aut minus rubrum vel album. Ex lib.j. vitrioli rubificati ℥.iij. olei ſæpius eliciuntur. *Oleum vitrioli vſitatus conficiendi modus.*

Oleum vitrioli qualitates habet omnes adeo intenſas, vt per ſe ſolum non aſſumatur, ſed vel aquis, vel decoctis, vel conſeruis ante permixtum. Et licet ſit calidiſſimum, eius tamẽ aliquod guttæ, multa aqua confuſę, eam reddunt acidulam, & febrientibus vt gratam, ſic ſæpe vtilem. Tenuitate enim partium cito penetrat, aquam ad partes remotas defert, & obſtructa liberat, acidate putredinem arcet, viſcera recreat, atque peſti, epilepſiæ, paralyſi & vrinæ ſuppreſſioni plurimum confert. Non tantum decoctum ſimplex roſarum, ſed ſyrupum violarum, colore purpureo, & eleganti mira vi inficit, & acidulo ſapore gratiſſimum vtrumque reddit. Illius enim aliquot guttæ in dicti ſyrupi vnciam iniectæ, cum ex violaceo rubeum efficiunt. *Vires.* *Oleum vitrioli eſſe calidiſſimũ. Et cur aqua permixtum potúmque.*

Digitized by Google

CAP. IX.

Oleum Sulphuris.

Campanæ ſuſpenſæ ita ſupponatur patina aliquanto latior, vt labra vtriuſque circiter duos, aut tres digitos à ſe inuicem diſtent. Fundo patinæ admodum elato ſuperponitur vaſculum ſulphuris ignem non experti quandam continens, quod ferro ignito accenditur & agitatur. Eo abſumpto, aliud ponitur, & ſimiliter ignitur, vt ex eius copioſo vapore ſurſum ad campanam rapto, concretus liquor oleoſus deſcendat in ſubditam paropſidem.

Alij ſulphuris & pumi[illegible] vel ſilicis tritorum partes æquas ſumunt: mixturam in curua cucurbita exceptam, ad moderatum ignem adhibent, & oleum educunt optimum.

Paraphraſis. Non tantum his duobus modis, ſed aliis pluribus, oleum è ſulphure educitur. Nonnulli enim ſpiritum vini ſulphuri puluerato adiiciunt & accendunt: Abſumpta aqua ſulphur terunt, eíque arenam cõmiſcent: & ampulla includunt, atque igne lento oleum eliciunt. Quidam addunt calcem, alij tartarũ, nonnulli ſalem: verum id melius habetur, quod ex ſolo ſulphure, dein quod ſine his educitur.

Vires. Oleum ſulphuris non tantum vtiliter adhibetur exterius ad dentes dealbandos, cutis fœditates delendas, & vlcera venerea ſananda, ſed etiam interius ſumitur ad eorum morborum expulſionem, qui à flatibus, aut materia frigida craſſa, & putri oriuntur. Peſti quoque non parum confert, epilepſiæ, aſthmati, & multis aliis pulmonum affectibus, ſi ex aqua vel decocto idoneo ſumatur. Odontalgiæ etiam proficit, ſi eo dens affectus, vel leniter attingat. Inficit quoque prærubro colore roſarum infuſum, ſi in id illius aliquot guttæ iniiciantur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. X.

Oleum mellis.

MELLIS boni quantitas idonea ſumitur, in bocciam amplam cum tertia aut quarta arenæ parte injicitur, & ſuperpoſito pileo roſtrato, & infernè igne accenſo, aut cineribus, vel arenis calidioribus circumpoſitis oleum elicitur.

Ad huius olei eductionem arena aut ſilices triti cõmiſcentur, quod ignis vi mel facilè ferueat, & totum aſcendat, maximè ſi ignis luculentus, quo opus eſt, accendatur. Proinde cucurbita luto quodam incruſtanda eſt, & vas recipiens, vna cum pileo roſtrato ſubinde pannis frigida madentibus tegendum. Qui verò poſtea liquor effluit, vniuſmodi non eſt; Primum enim aqua quædam effluit alba, dein magis colorata ac rubeſcens & oleoſa, quæ ſeorſim aliquando ſeruantur ad diſſimiles vſus. Simul verò mixtæ in balneo ſeparantur: Nam aquoſiore parte extillata pinguior remanet & ſeruatur. *Paraphraſis.*

Oleum mellis valet ad dolorem podogræ ſedandum, vulnera curanda, capillos renaſcendos, producendos, & ruſo colore inficiendos. *Vires.*

CAPVT XI.

Oleum Ceræ.

CERÆ virginis & odoratæ quantitas quædam ſumitur, cui liquatæ ſilicum tritorum, aut arenæ à ſordibus purgatæ tertia pars commiſcetur. Vbi mixtura refrixerit, ampullæ erectæ imponitur. Superponitur capitellum cum roſtro; Subſternitur ignis primum lentus, dein auctior, vt oleum extillet.

Ex multiplici huius olei trahendi modo, ſelegimus hunc, vt breuiorem & faciliorem, per quem oleum eductum ad multa eſt efficaciſſimum. Si quis malit alio modo parare, nec laboris pœniteat, ceram odoram & liquatam in aquam proijciat, ídque octies, aut decies repetat, manibus ſemper agitando, dein in retortam *Paraphraſis.*

ponat, & lento igne ſine cineribus oleum educat: quod ſi cui propter ſpiſſitudinem diſpliceat (butyri namque inſtar craſſum eſt) bis, térve deſtillationem iteret, & oleum habebit liquidum & fluxile.

Oleum gummi elemi. Ex gummi Elemi, oleum modo ſimili, quo ex cera educitur optimum, & ad vulnera ſananda accommodatiſſimum. Eodem quoque modo trahitur ex pinguedinibus animalium, additis ſilicibus tritis, vel arena, aut lateribus comminutis.

CAP. XII.

Oleum Terebinthinæ.

OLEVM ex Terebinthina trahitur in cucurbita tã recta, quam incurua, addita arena à puluere & ſordibus mundata, & ſubſtructo igne; primum blando, dein paulo validiore. Primum exit oleum clarum & tenue, dein craſſius, & aurei coloris. Vnumquodque ſeorſim reponendum.

Paraphraſis. Nonnulli ad terebinthinæ lib.iij. ſalis m.j. & aquæ vitæ patum adiiciunt. Iſta ſic confusè mixta & matratio incluſa, igne vrgent, vt oleum emanet.

Vires. Oleum terebinthinæ intro ſumitur ad aſthma, Empyema, anhelitus difficultatem, ad calculum, colicum dolorem, & frigidos, flatuoſóſque affectus. Exterius adhibetur ad neruos ſauciatos, vel intemperie quadam laborantes, & ad vulnera carne implenda, agglutinanda, & ad cicatricem perducenda.

† Plurimum valet ad extinctionem hydrargyri, cuius ad luem veneream celebratur vſus.

CAPVT XIII.

Oleum Caryophyllorum.

CARYOPHYLLORVM quantitas idonea ſumitur; in aqua pluuia horas duodecim, vel diem integrum maceratur, in boccia recta vel, vt alij malunt, retorta, bene obturata, vt nihil expiret; dein ſuper-

Digitized by Google

poſito capitello, per cineres calidos ita vrgetur, vt oleum extillet, ab aqua poſtea ſeiungendum.

Per alembicum quoque cupreum affabre conſtructum, oleum hoc facilè educitur atque etiam per deſcenſum, vt oleum iuniperi & guaiaci. Nonnulli partum vini ſtillatici commiſcent. *Paraphraſis.*

Ob vires eius inſignes pro opobalſamo ſubſtitui ſolet, nam intrinſecus partes quæ principatum tenent, & ſpiritus recreat, putredinem arcet, flatus diſcutit, meatus aperit, frigidos humores digerit, melancholicos diſſipat. Externis admotum vulnera recentia & vlcera antiqua ſanat, cariem oſſium emendat, & dolorem dentium à cauſa frigida ſedat. *Vires.*

Oleum Macis ſimili modo extillatur. Calefacit & digerit humores frigidos, ventriculum roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, atque aliis commodis multis vtentem beat. *Ol. Macis.*

Oleum cinnamomi operoſius & carius educitur: ex eius enim lib. j. vix olei ℥ j. exſtillatur. Sed ob eius præſtantiam balſamo naturali comparatur. *Ol. cinnamomi.*

Oleum nucis moſchatæ vt macis deſtillatur, & ad eoſdem vſus exhibetur. Vt etiam illud quod ex nucibus moſchatis exprimitur, de quo ſupra. *Ol. nucis moſchatæ.*

CAP. XIV.

Oleum aniſi.

ANiſi lib. j. vel maior vel minor quantitas ſumatur, contundatur, in octupla, aut decupla aqua per horas aliquot maceretur; in veſica cuprea, ſeu alembico, refrigeratorio quodam comitato ponatur: dein igne primum moderato, poſtea valentiore deſtilletur. Tum demum ab aqua oleum ſeparetur.

Cum hoc modo oleum & aqua ſimul aſcendant, & deſcendant poſtea in exipulum, hæc ab illo ſeiungenda eſt: quod ritè fiet inſtrumento quodam inſtar infundibuli formato, quo totum deſtillatum coniicietur, & ita collocabitur, vt acuminata & anguſtior infundibuli pars, cera obturata, verſus ima propendeat. Tunc namque locum imum aqua, ſupernum oleum oc- *Paraphraſis.*

Digitized by Google

cupabit : ablata cera & reſerato foramine, illa effluet, hoc remanebit & ſeruabitur.

Vires. Valet ad colicum dolorem à flatibus & frigore natum, ad Tympaniam, ventriculi inflationem, cruditatem, acidum ructum & inteſtinorum rugitum.

Ol. cumini. Eadem arte parantur olea ex ſeminibus petrocelini, fœniculi, dauci & cumini, quæ vt ex plantis prouenîunt cognatis ſic cognatas habent vires.

CAP. XV.

Oleum de ſpica.

SPica maior, ſeu lauendula latifolia alba ſumitur, in vino albo odorato maceratur, & per alembicum deſtillatur: dein ſeroſus liquor ſeparetur ab eo oleo vſui reponendo.

Vix vnquam per ſe hoc oleum vſurpatur, ſed aliis ante permixtum medicamentis maximè topicis, vt emplaſtro Vigonio. Ad alios quoque multos, præter medicos, adhibetur vſus.

Ol. Thymi. Thymi oleum eodem artificio trahitur, valet ad effectus quoſuis frigidos ſi debitè tam intra, quam extra vſurpetur.

Ol. perlarum. Ex margaritis tritis, ſucco limonum, vel aceto diſtillato maceratis, ſolutis, in calcem redactis, aqua pluuia irroratis & artificioſè deſtillatis, liquor quidã trahitur, ſed cùm materia ſuperet opus virium præſtantiam, hoc remedio ſumptuoſiore, Pharmacopolam carere cenſemus.

CAP. XVI.

Olea Metallorum.

NOn tantùm ex vegetantibus & mineralibus, ſed etiam metallis Chymiatri multiplici arte, labore, & mixtione olea quædam exhibent, ſed quæ non adeò ſunt eximiis dotibus inſignita, vt ipſi prædicant. Nam omnia metalla noſtræ naturæ vix amica ſunt, aurum & argentum ſi exceperimus, ex quibus oleum vix vnquam proſtat eductum. Sed demus ſalis nitri

aut a-

Digitized by Google

aut aceti deſtillati, aut vini ſpiritus, aut aquæ foris vel omnium vel horum tantùm aliquor, vel etiam ſucci limonum, blandiorum auxiliorum interuentu tincturam quandam elici, aut liquorem ſeu eductum ſeu adquiſitum haberi, hic tamen vires eximias tribuere videtur iniquum: Qualeſcunque verò ſint, intro ſi ſumantur, infelices vt plurimum, producunt effectus, vt ſæpe ancipites, dum foris adhibentur. Hoc non tantùm videtur innuere Hieronymus Rubeus artis Chymicæ peritiſſimus, ſed illa etiam remedia improbare, dum ſcribit, *extrinſecus à perito medico admota poſſe iuuare: ſed interius probare*, inquit, *vix auderem, quod ab acutis aquis, & ignis vi, inimicam viſceribus qualitatem & admodum pernicioſam adipiſcantur.* Quo nomine Paracelſi remedia complura mihi admodum ſuſpecta ſunt: & pleriq; ſcribunt, Baſileę ad vnum omnes, licet initio præclarè adiuti viderentur, tamen intra anni ſpaciū mortuos eſſe quicunq; Chymica eius pharmaca, ex metallis confecta in corpus aſſumpſerunt.

In metallis igitur in calcem reducendis, aceto macerandis, ſoluendis, ſale tartari aut nitri elaborandis, aut alia mixturà, artificióq; tractandis, nec res ſuas fruſtra, nec tempus conteret prudens Pharmacopœus: Cùm quæ in officinis ſolent conſueto modo parari, ad medicinam rectè faciendam, ſat eſſe poſſunt. Non tamen improbo quorundam oleorum per deſtillationem eductorum vſum, his in morbis, qui ordinariis medicaminibus non cedunt. Nam cum malo nodo malus cuneus ſit adhibendus; ſi conſuetum remedium ſæpe datum non profuit, ad aliud tranſire ex arte inuentum & datum non nefas. Propterea vſitatorum quorundam oleorum & minus violẽtorum deſcriptionem dedimus, quibus aliquando Medicus prudens poterit vti. Vt autem multa alia per deſtillationem educi ſolita neglexímus: ſic alia quoque non pauca per expreſſionem & impreſſionem elicita omiſimus, tanquam ſuperflua, & ferè nunquam vſitata, vt oleum Coſtinum, balaninum, nucis Indicæ, hyoſcyami, de ranis, de piperibus, de torpedine, & alia quædam potius ad oſtentationem, quàm neceſſitatem inuenta.

APPENDIX AD OLEA.

De Balſamis

BAlſamum, ſeu Balſamon Syris dictum, in officinis generali ſignificato lignum, ſuccum & fructum cuiuſdã arbuſculæ peregrinæ notat: ſpecialius eiuſdem tãtùm ſuccum, Opobalſamum, Græcis nominatum indigitat: Abuſiuè Chimici Balſamum vocant ſuas tincturas, olea, liquores, quintas eſſentias & extracta. Licentioſè quoq; ſed non improprie Medici quoſdam liquores craſſiuſculos & rubẽtes, multa arte, mixturáq; confectos, & eximiis viribus inſignitos balſama nominant: cùm tamen Antibalſma potius, vel balſamelæa rectius debent appellari. Id verò nominis mutuantur, ob therebinthina, quæ velut omnium baſis, reſinarum & aromatum mixturam, quæ corpus, colorem, odorem & vires tribuunt omnia balſamo naturali analoga. Fiunt autem per deſtillationem, vt plurimum inclinatoriam, in retorta, per quam liquor aqueus primùm extollitur, deinde ad latus per incurnatum retortæ collum in exipulum delabitur: Qui ſecundus emanat, oleoſus: qui tertius, mellis inſtar craſſus eſt.

Nonnunquam balſama quædam parantur citra deſtillationem, incluſis nempe idoneæ ampulla, ſimplicibus medicamentis, & menſem integrum, aut alterum, in equi fimo, quem ventrem dicunt, aut alio loco idoneo maceratis, dilutis & putrefactis. Sic ex ea aqua, quæ è folliculis vlmi colligetur, abiectis, qui intus reconduntur, vermiculis, terebinthina, oleo hypericonis, & pauco gummi elemi phialæ incluſis, diutiſſimè concorporatis & inſolatis, vel alius caloris adiutu fotis, balſamum quoddam habetur ad multa commendatiſſimum efficaciſſimúmque. Nam vlceribus quantumuis dyſepuloticis & malignis mirificè prodeſt, & quæ nullam cacethiam habent, vt & vlnera citiſſimè perſanat.

Balſa-

Balſamum primum D. Meſ. falſo Guidoni tributum.

℞. *Myrrhæ electæ,*
aloës hepaticæ,
ſpicæ nardi,
ſanguinis draconis,
thuris,
mumiæ,
opoponacis,
bdellij,
carpobalſami,
ammoniaci,
ſarcocollæ,
croci,
maſtiches,
gummi Arabici,
ſtyracis liquid. an. ʒ.ij.
ladani,
caſtorij an. ʒ.ij. ß.
moſchi ʒ. ß.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Arida terantur, vino macerentur & percolentur: tum ſimul omnia terebinthinæ commiſceantur. Tota mixtura in alembico ponatur, ex qua vi ignis ſubſtructi calefacta primum exibit liquor tenuis, deinde craſſus & ex rubro flaueſcens, qui Balſamum optimum eſt. *Vires inſignes.*

Huius balſami deſcriptio deſumitur à Meſue, illius authoris *lib. de paſſion. cordis*, qui vires illius pene mirandas recenſet: nam *ſubuenit*, inquit, *ad omnia, quæ oportet, & ſi vngatur corpus mortuum, non putret, & confortat animam & naturam.*

Eius tamen vſus potiſſimum celebratur ad neruoſum genus roborandum, intemperiem frigidam tollendam, natiuum partis calorem excitandum & fouendum, & robur membris conciliandum. Eo dum illinitur dorſi ſpina, mira celeritate paralyſi & ſtupori ſuccurrit. In his affectibus, qui coniunctam habent loquendi impotentiam, ſi parum in aures & nares immittatur, aut

aliquot guttæ ſub infirmi lingua contineantur, mirificè iuuant. Vocatur hoc Balſamum à Petro Apponenſi, medicamentum omnium medicamentorum, in celeri cordis roboratione, & virium reſtitutione.

Balſamum 2. D. Hollerij.

℞. Thuris albiſſ.
maſtiches an. ℥. ij.
ligni aloës ℥. j.
caryophyllorum,
galangæ,
cinnamomi,
Zedoariæ,
nucis moſchatæ,
cubebarum an. ℥. vj.
myrrhæ,
aloës,
ladani,
ſorcocollæ,
caſtorij an. ℥. ß.
baccarum lauri,
nucleorum pini an. ℥. vj.
ireos,
ariſtolochiæ rotundæ,
dictamni,
conſolidæ maioris an ℥. j.
reſinæ elemi,
opoponacis,
benioini an ℥. ij.
ſucci camæpitheos,
ſuc. herbæ paralyſis an. ℥. ij.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Omnia concorporabis & deſtillabis in alembico. Extillabit primùm aqua, deinde veluti oleoſum quid, poſtremo quaſi mel.

Vires. Commendantur hoc balſamum ab illius authore Hollerio ad neruorum debilitatem, ſtuporem & reſolutionem. Valet quoque ad omnem intemperiem frigidam & natiuum calorem excitandum.

Balſa-

Balſamum 3. vulnerarium.

℞. Terebinthinæ Venetæ &
abietinæ an. ℥. iij.
reſinæ elemi,
thuris alb. an. ℥. ij.
aloës hepaticæ,
myrrhæ,
maſtiches,
benioin,
boli Armenæ,
ſang. draconis an. ℥. ß.
aquæ vitæ ℥. iiij.

Ex his confuſè mixtis, & ſimul retorta incluſis balſamum extilletur.

Nulli medicamento cedit hoc balſamum ad vulnera implenda carne & agglutinanda. Neruos quoque roborat, calorem partis inſitum fouet, cicatricem minimè nodoſam facit, & intemperiem emendat. *Vires.*

Balſamum 4. D. Fallopij, quod etiam eſt vulnerarium.

℞. Terebinthinæ claræ ℔. ij.
olei lini ℔. j.
reſinæ pini ℥. vj.
thuris,
myrrhæ,
aloës,
maſtiches,
ſarcocollæ ℥ ij.
macis,
croci,
ligni aloës an. ℥. ij.

Ponantur omnia in retorta, & moderato calore, primùm educes aquam claram, dein illo aucto, habebis oleum rubicundum. Vtrumque ſeorſim ſeruabis, & optima medicamenta vulneraria habebis.

Digitized by Google

Balſamum 5. Medicor. Florent.

℞. *Terebinthinæ* ℔ j.
olei veteris ℥. vj.
olei lauri ℥. iiij.
cinnamomi,
ſpicæ nardi an ℥ ij.
tegularum bene coctarum & recentium ℥. viij.

Tritis terendis per alembicum diſtillæ.

Vires. Vrinam mouet, calculos atterit, lumbricos enecat, aurium ſibilo, paralyſi, ſpaſmo, arthritidi & omnibus iuncturarum doloribus prodeſt, vel potum, vel inunctum : ſed parua eius portio aquæ affectioni accommodatæ mixta bibatur.

Balſamum 6. D. Euonymi, itidem vulnerarium.

℞. *Terebinthinæ* ℥. ß.
olibani ℥. vj.
aloës ſocoterinæ
maſtiches,
galangæ,
cinnamomi,
croci,
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
cubebarum an. ℥. j.
gummi hederæ ℥. ij.

Pulueriſentur & miſceantur cum terebinthina: Exponantur in alembico vitreo, addantúrque,
caphuræ,
ambræ griſeæ an. ℥. ij.

Deſtillentur lento igne: prima aqua alba eſt & clara, & vinum balſami : ſecunda, flaua, & vocatur Oleum: tertia crocea, & eſt balſamum certiſſimum.

Vires. Ob virium præſtantiam, ad mulos vſus commendatur hoc balſamum: Vulneribus enim præſentiſſimum eſt col-

Digitized by Google

eſt collectiçum, vlceribus cauis ſarcoticum, ſingulis tutum epuloticum : paralyſi & neruorum imbecillitati ſecurum auxilium.

Balſamum 7. & vulgare.

℞. *Terebenthina Veneta* ℔.j.
reſina elemi ℥. v.
reſina commun. ℥. iij.
liqueſiant ſimul. deinde addito puluer. ariſtolochia longa ℥ ij.
ſanguinis draconis ʒ iij.
repone in vaſe idoneo, & ſeruato.

Nulli ſecundum eſt hoc Balſamum vlceribus & antiquis, & recentibus ad ſanitatem perducendis. Maximè verò capitis ægritudinibus externis benefacit. Paratu facillimum eſt.

Balſamum 8. & mirabile.

℞. *Foliorum & florum, vel granorum Androſæmi,*
foliorum & florum, vel ſummitatum hyperici,
ſummitatum botryos vtriuſque,
foliorum hederæ terreſtris an. m. ß.
ſaluiæ vtriuſque,
chamæpitheos an. m. ß.

In vaſe fictili macerentur per duos dies in
vini albi & generoſi ℔ ij. Adde
olei veteris ℔. ij. ß.

Bulliant lento igne ad vini diſſipationem. In colatura permiſce *Præparatio.*

Terebinthinæ ℔. j.
manna thuris ℥. iiij.
myrrha ℥. iij.
maſtiches,
ſanguinis draconis an. ℥. ij.
ſtyracis calamitæ ℥. j.

Ferueſiant parum ac lento igne; deinde reponantur dies ſeptem in Sole, & ſeruentur in vaſe fictili aut vitreo ad vſum. *Vires.*

Non immerito hoc Balſamum mirabile vocaui: multos enim affectus qui aliorum præſidiorum vim neglexerunt, ipſius adiutu, quaſi miraculo fuerunt ſanati. Vulnera quæuis, vt & vlcera non inueterata citò percurat: antiquata etiam dyſepulotica ſanat, neruorum debilitati, tremori, & paralyſi efficaciſſimè prodeſt, capitis omnibus morbis externis præſertim frigidis confert, calorem natiuum reficit, dolores frigidos aufert, & partes roborat.

Poſſem alia multa deſcribere, ſed cùm affinia ſint, & & verè vulneraria, plura in Officinis habere nihil eſt neceſſe.

Finis Libri Quarti.

OFFI-

Digitized by Google

OFFICINÆ

PHARMACEVTICÆ, SIVE Antidotarij

De Medicamentis externis,

LIBER QVINTVS.

De Vnguentis & ceratis.

PRÆFATIO.

ANTIQVITVS vnguenta tanto fuerunt in vſu & nomine, vt qui ea non ſolùm pararet, aut venderet, ſed alia quæuis medicamenta tractaret & vſurparet, Vnguentarius & Myropola diceretur: & Arabes cerata & emplaſtra ſæpius vnguenta nominant, vt Dioſcorides olea pleraque odorata, iuxta illud Hippocratis, Medicus eſſe debet vnguentatus, hoc eſt odoratus, vt qui halitu ex veſtimentis ſuauiter fragrante, gloriam

Digitized by Google

quandam apud vulgus captare debeat. Nunc vero anguſtiore acceptione, vnguenta dicuntur illa medicamenta, quæ tantum externis adhibita & illita partibus his auxilium ferre creduntur, quæ alia remedia non facilè ferunt: ſeu ipſorum pondere grauentur, inquit Oribaſius c.27. lib.19. collect. & Actuarius c. 1. lib.5. meth. ſeu humiditate lædantur: quæque oleagma ſunt, & mediæ inter cerata & linimenta, vt cerata inter vnguenta & emplaſtra, conſiſtentiæ. Ad vnguentorum autem confectionem, ea ſeruatur olei proportio, vt huius ſingulis vnciis, pulueris drachma ſingula & ceræ drachmæ binæ commiſceantur, vel, vt loquitur Gal. cap.2. lib.4. comp. med.gen. ceræ quadruplum oleum adijciatur, pulueribus octuplum. Quia tamen calor vnguentorum conſiſtentiam reddit molliorem, frigus ſpiſſiorem, hyeme plus, æſtate minus olei Myropolæ ſolent permiſcere. Cum autem magna ſit inter ceratum & vnguentum conformitas: Vtrumque enim ex iiſdem, ſed paulo diuerſa proportione mixtis, componitur, vt vnguentum plus olei, minus ceræ recipiat, ſitque medium inter ceratum & linimentum, hoc nempe ſpiſſius, & liquidius illo, de vtroque in hoc libro agere ſtatuimus: in cuius priore ſectione vnguenta, in altera cerata vſitatoria

Vnguenta quid.

Vnguentorum & ceratorũ affinitas & differentia.

ſatoria & probatiora deſcribemus. Fiunt verò vnguenta vel cum igne, vt quæ ceram, reſinas & decocta ſimplicium admittunt: vel abſque igne, vt ſola nutritione & ſubactione, vt vnguentum crudum, ſeu de lithargyro, vulgò nutritum dictum: de quibus in particulari hoc toto libro diſſeremus: initio ſumpto à refrigerantibus, inter quæ primum occurrit Roſaceum.

CAP. I.

Vnguentum roſatum D. Meſ.

℞. Axungia porci nouies aqua calente, & toties frigida lota,
roſar. rubear. recent. an. ℔. iij.

Miſceantur & dimittantur marceſcere dies ſeptem: deinde coquantur lento igne & colentur. Rurſus tantundem roſarum recent. contuſarum totidem dies marceſcere dimittantur: tum coquantur & colentur, vt antè: tandem affunde

ſucci roſar. rub. ℔. j. ß.
olei amygdal. dulc. ℔. ß.

Coque igne lento ad ſucci conſumptionem, & repone vſui. Si inter coquendum parum opij in aqua roſarum iniicias, erit eximium, & mirum ad vigiliarum leuamen.

COMMENTARIVS.

Vt hoc ritè paretur vnguentum, axungia ſuilla debet accuratè à membranis repurgari, nouies aqua pa- *Paraphraſis.*

Digitized by Google

rum calida, dein frigida lauari, vt ſit omnis expers odoris: ſic enim ad quemlibet odorem excipiendum aptior reddita, faciliimè roſarum fragrantiam admittit. Debet verò earum maceratio ad maiorem efficaciam iterari, & colaturæ media illarum ſucci pars, & olei amygdalini ſexta ad axungiam, ex Meſuei decreto adiungi. Sed pro ℔. iij. adipis porcini ponimus ℔ j. ß. ſucci roſarum, & ℔. ß. amygdalini. Nonnulli pro amygdalino, roſaceum aut omphacinum. At ſic paratum, cutis meatus minus reſerat, nec intrò ita promptè permeat. Poteſt abſque oleo prorſus bene parari, cùm ex ſe ſit liquidum ſatis; quo modo tota ferè myropolarum familia parat. Præſtat tamen liquidiuſculum cum amygdalino, quàm craſſiuſculum ſine ipſo confectum habere. Sed vt totam olei quantitatem à Meſueo ſtatutam permiſcere, non ex arte, ſic omnino nullam, non ex ratione eſt.

Pleriquè ad roborem maiorem & coloris elegantiã, cuius ſtudioſiſſimi ſunt aromatarij, anchuſam inter coquendum permiſcent, ſed melius eſt multò, illum colorem roſeum ex roſis, quàm aliis ſimplicibus diſſociatis mutuari.

Imperat adhuc Meſue, ad ſomnum præ vigiliis immoderatis interruptum, reuocandum, opiũ rhodoſtagmate dilutum accedere ad confecturam. Cuius ſententiæ lubens aſſentior, hortorque pharmacopœos, ſi non totam, ſaltem quandam huius vnguenti quantitatem cum opio compoſitam in Officinis aſſeruare.

Facultates. Vnguentum roſatum calorem immoderatum extinguendo, phlegmonas omnes, Eryſipelata, & herpetas ſedat, dolorem capitis à cauſa calida, & ventriculi, renum ac hepatis incendium mitigat: Quod opium admittit, hæc omnia potentius præſtat: & præterea ſomnum conciliando, phreniticis plurimum conducit, & vires reficit.

Eodem modo queunt parari vnguenta ex violis, nymphea, & aliis floribus cuiuſcunque qualitatis.

CAP.

CAP. II.

Vnguentum album Rhaſis.

℞. Olei roſat. ℥.ix.
ceruſæ bonæ in aqua roſarum lotæ ℥ : ij.
ceræ albæ ℥.ij.
Ex arte fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc & paucis conſtat, & à paucis eodem modo deſcribitur. Varietatem hinc maximè natam cõjicimus, quod Rhaſis illius author ſimpliciũ doſim nõ definierit: quam ob id quiſque ad arbitrium auget, minuit, & immutat. Nonnulli magis odoris, quàm virtutis gratia camphuram adiiciunt, alij mucaginem tragacanthi: quidam lithargyrũ, alij albumina ouorum; neque nullibi certa manet illius deſcriptio, niſi Lutetiæ, vbi iuxta formulam datam à pharmacopœis conficitur, qui primùm ceruſam ad cribrũ ſetaceum ita fricãt, vt traiiciatur; dein pluries abluunt aqua communi, post roſacea: tum ſiccant: ſiccatam friando in pollinem reducunt: tum demum ceræ oleo roſato liquatæ permiſcent, & ſpatula lignea agitando vnguentum tradunt colore albiſſimum, conſiſtentia legitimum, viribus multis commendatum. Valet enim ad pruritum, ſcabiem, aduſtionem, intertigines, vlcera, puſtularum eruptiones, acrem ſerpiginem, intemperiem vlcerum calidam, atque alia multa cutis vitia ſananda. *Praeparatio.*

CAP. III.

Vnguentum Populeon D.N. Myrepſ.

℞. Oculorum populi nigræ ℔.j.ß.
foliorum papaueris nigri,
foliorum mandragoræ,
cimarum rubri tenellarum,
foliorum hyoſcyami,
ſolani,
lactucarum,

vermicularis,
ſedi, ſeu ſemperuiui maioris,
foliorum violarum,
cotyledonis an. ℥. iij.
axungiæ porci recent. & inſulſæ ℔. iij.
fiat unguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Nicol. Salernitanus ex Myrepſo, Præpoſitus ex Salernitano huius vnguenti deſcriptionem mutuatus eſt: neuter tamen debitum authori primo reddidit honorem, cùm vterque nomen ipſius ſubticuerit. Dicitur autem Populeon à ſua baſi, nempe à tenellis populi nigræ oculis, vt loquitur vulgus, ſeu germinibus, quæ primo Vere in arboris ſummitatibus erumpunt, & mẽſe Martio, ante perfectam illorum explicationem colliguntur, quibus pleraque refrigerantia & ſomnium inducentia adiunguntur, vt folia mandragoræ, papaueris, hyoſcyami, lactucarum & ſolani, nec non vtriuſque *αἰζῶν*, ſeu ſedi, minoris nempe, quod herbam vermicularem, & maioris, quod ſemperuiuam, myropolæ nominant. Ea verò ſeligenda vermicularis, quæ flores albos gerit, & nulla linguam acrimonia vellicans. Adduntur & folia contyledonis, quem rei herbariæ periti modo cymbalium, modo corralum, modo Veneris vmbilicum nuncupant. Paratur autem ſic: Germina populi recentia contunduntur, axungiæ à membranis repurgatæ permiſcentur, & vaſe figulino excepta operculato, loco modice calido reponuntur ad menſem vſque Maium, aut Iunium, aut eo vſque, dum cæteræ ſtirpes expetitæ poſſunt haberi ſatis adultæ & vegetæ: quæ tum collectæ, & à ſordibus purgatæ in pila teruntur, & mixturæ priori aſſeruatæ & fermentatæ concorporantur: atque rurſus in loco tepido aut paulo calidiore, integram hebdomadam, vel etiam diutius fermentantur: poſtea in cacabo ponuntur cum ℔. j. vini, vel aceti, vt nonnullis placet, quod ſcopo magis conueniat. Nihil tamen obſtat, quo minus vinum hac moderata quantitate frigidis multis permiſceatur, cùm nonnulli

Præparatio.

nonnulli bardanam calidiorem adiungant : ſunt qui ſolani ſuccum ponunt , vt colorem nanciſcatur viridiorem.

Somnum conciliat , & febricitantibus ac caput dolentibus propter calorem inunctum fronti & temporibus, aut plantis pedum , aut manuum carpis prodeſt. *Vires.*

CAP. IV.

Vnguentum Nutritum , ſeu crudum , vel de Lithargyro, & Triapharmacum dictum D. Meſ.

℞. Olei roſati ℔.j.
lithargyri tenuiſſimè læuigati ℔.ß.
aceti ℥.*iiij.*

Affunde viciſſim ad lithargyrum , modò oleum, modò acetum , & agita in mortario , donec ipſe liquorem ebiberit vniuerſum , & fiat vnguentum conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Ex his eſt hoc vnguentum, quæ à ſingulis artificibus ſolent deprauari, ob ſimplicium, quibus conſtat, doſim ab authoribus indefinitè traditam. Nam Meſue ad huius vnguenti apparatum imperat tantùm , vt modò oleum , modò acetum & lithargyrum accedat, & iugiter in mortario agitentur : adhúcq; multi quotidie, nec olei , nec aceti quantitatem limitant , ſed ſolum , quantum ſufficit , imperant : alij vtriuſq; partes æquales , & tantundem lithargyri : Alij contra, & melius, olei ℔.j. lithargyri ℔. ß. aceti ℥. iiij. Nos debitam ſingulorum proportionem dedimus, ſi tamen inter agitandum, myropola norit, quantuláque huius , vel illius menſura, præter definitam opus eſſe , vel non eſſe , illi liberum eſto, quicquam vel addere, vel detrahere. Continua verò agitatione piſtilli debet hoc vnguentum nutriri, donec ſpiſſitudinem ſibi comparet idoneam. Nec initio multũ olei & aceti affatim ſuper lythargyrũ affun- *Præparatio.*

dere fas eſt, alioquin ſubmergeretur, nec poſtea vnquã in vnguenti conſiſtentiam coibit. Nonnulli in plumbea pila nutriunt cum piſtillo plumbeo, vt magis deſiccet, ſed multis diſplicet in vnguentis, hæc obſcurior & nigricans tinctura: alij lithargyrum abluunt aqua roſacea: quidam addunt ſuccum ſolani, vel plantaginis & ceruſam: ſed melius eſt parare iuxta formulam datam, quam ſequuntur Pariſienſes Pharmacopœi; non tamen omnes & ſemper oleum roſatum, ſed aliquando commune ſumunt, nec peccant. Dicitur autem vnguentum Crudum, quia abſque igne paratur; nonnunquam Nutritum, quod nutritione longa vnguenti formam acquirat: interdum Triapharmacum, à trium ſimplicium, quibus conſtat, vnione; ex quibus vt decet coctis, fit Emplaſtrum, in omnibus Officinis ſeruandum, quia vſitatiſſimum.

Vnde dicatur crudum, vnde nutritum, triapharmacum.

Vires. Vim habet reprimendi, deſiccandi, carnem vlceribus cauis generandi, eaque ad cicatricem perducendi.

CAP. V.

Vnguentum de Bolo.

℞. *Bol. Armenæ* lib. ß.
ſuccorum ſolani, & plantaginis an. ℥. iij.
aceti ℥. ij.
olei roſati lib. j.

Senſim agitentur in mortario donec vnguenti ſpiſſitudinem acquirant.

COMMENTARIVS.

Eadem aut parum diſſimilem deſcriptionem tradit Guido Caulliacus *cap. 3. doct. 1. tract. 7.* quam ex Gal. *lib. 9. ſimpl.* accepiſſe fatetur: eum tamen librum euoluens, minimè tale quid inueni. A quocunque verò authore prodeat, vt optimum medicamentum à Chirurgis plurimum expetitur. Eadem eſt huius atque præcedentis præparatio, & vtrumque cùm fiat abſque igne, crudum, nominari poteſt.

Vires Vim habet refrigeratoriam, aſtringentem, & roborantem optiméque conuenit initio fluxionum calidarum

tum, proinde incipienti phlegmonæ, Eryſipelati, & ſimilibus affectionibus valde prodeſt.

CAP. VI.

Vnguentum Stypticum, D. Fern.

℞. *Olei roſati ſæpius in aqua aluminoſa loti* ℔ j. ß.
ceræ albæ ℥. *iij.*
gallarum immaturarum,
nucum cupreſſi,
baccarum myrthi,
balauſtiorum,
malicorij,
corticum glandium,
acaciæ,
rhois,
maſtiches an. ℥ *j.*
Cum ſuccis meſpillorum & ſorborum immaturorum fiat vnguentum.

Commentarivs.

Vnguentum hoc aſtringens, quod validiſſimum ſit, ac paratu facilè, inquit Plantius, vſurpandum erit pro vnguentio Comitiſſæ & alio quouis aſtringente. Vt ritè paretur, omnia tenuiſſimè pulueranda, & dies circiter quatuor maceranda in ſuccis ſorborum & meſpillorum, vel horum tantum alterutro; deinde lento igne ſiccanda: Tum ceræ oleo liquatæ commiſcenda. *Preparatio.*

Inter aſtringentia primum locum obtinet: Ob id admouetur partibus imbecillis roborandis, ad humorum irruentium tuendis & laxioribus conſtringendis & anguſtandis. Nam fluxiones omnes intercipit, vuluæ, vteri, ſedis inteſtiniíque prolapſum cohibet, & profluentem ſanguinem admotum ſiſtit, mammillas pendentes retrahit, minores efficit, & ventris rugas à partu tollit. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. VII.

Deſiccatiuum rubrum.

℞., Olei omphacini ℔.j.
ceræ albæ ℥.v.
terræ Lemniæ, vel boli Armenæ,
lapidis calaminaris an. ℥.iiij.
lithargyri auri,
ceruſæ an. ℥ iij.
caphuræ ʒ.j.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Deſiccatiuum ſic ab effectu dictum, vt rubeum à colore, omnibus in Officinis proſtat, vt topicum vſu frequenti & felici probatiſſimum. Et licet de huius authore non ſatis conſtet, iuxta tamen formulam à nobis traditam, ferè apud omnes deſcribitur, & ſic paratur: Ceruſa, caphura, lithargyrus primum ſeorſim terenda & læuiganda: Cera moderato calore oleo liquanda: his ab igne ſemotis pulueres permiſcendi: ita tamen, vt caphura poſtremo loco iniiciatur. Omnia ſic confusè mixta ſedulò ſpatula lignea agitanda, vt in debitam coeant vnguenti ſpiſſitudinem.

Præparatio.

Poterit quoque cum Syluio parari, igne lithargyro prius nutrito, dein pulueribus vnà commixtis. Sed ſic coadunatum, vt magis deſiccat, ſic refrigerat minus. Sunt, qui cum terra Lemnia conficiunt: cum bolo tamen confectum nihilo eſt inefficacius.

Vires. Refrigerat, roborat, fluxionem ſiſtit, partem affectam tuetur, humiditates excrementitias digerit, abſumit, ſiccat, & vlcera ac vulnera ad cicatricem perducit.

CAP. VIII.

Vnguentum Diapompholygos D.N. Alex.

℞. *Ol. roſat.* ℥.x.

ſucci

Digitized by Google

ſucci granorum ſolani ℥. iij.
bulliant lento igne ad ſucci diſſipationem : adde
ceræ alb. ℥. v.
pſimmythij, ſeu ceruſæ lotæ ℥. iij.
pulueris plumbi.
pompholygis an. ℥. ij.
thuris ℥. j.

Coquantur & cogantur in vnguenti formam.

COMMENTARIVS.

Deſumptum eſt hoc vnguentum ex Nic. Alexand. ſed immutata ſimplicium ſingulorum doſi & ad meliorem formam redacta, iuxta Syluij caſtigationem *cap.* 1038. *ſui antid.* Illius baſis pompholyx eſt, à qua nomen habet. Quid autem ſit Pompholyx, & quid differat à Tutia, poſtea dicetur. Iubet porro Alexandrinus *lib. de ſimplic.* vſti plumbi puluerem aſſumi & ablui, ego tamen malim idipſum crudum, & ex arte in pollinem redactum, vt præſtantius aſſumere; quibus tamen vſtum magis arridet his Dioſcorides *capite* 95. *lib* 5. ſic iubet vrendum. Super quam minutiſſimas plumbi laminas, inquit, fictili nouo inditas ſulphur inſpargito, additiſque rurſus aliis laminis interiecto ſemper ſulphure, vſque dum vas expleueris, ſuccendito: flagrante autem plumbo, ferrea rude verſato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilque è plumbo vſtum hæſerit: tum obturatis naribus, ne plumbi halitus noceat, eximito. Elimata quoque plumbi ſcobs cum ſulphure vri facilè poteſt: vt etiam abſque eo, ſi tenuiſſimæ illius laminæ igni acri imponantur, & rudicula ferrea perpetuò moueantur, dum ſoluantur in cineres. *Plumbi vſtio. Alius modus. Tertius modus.*

Vrunt nonnulli ſine ſulphure melius hoc modo. In fictili nouo reponunt, & prunis circumcirca accenſis liquant; atque ferrea ſpatula agitant, ignem ſemper augendo, vt ſpumam non modo multam eructet, ſed vt totum in ſpumam abeat, quæ velut cinis eſt, qui denuo igni adhibitus non difficile pulueratur. Vſtum autem & pulueratum lauatur vt cadmia. Crudum ve- *Quartus modus.*

Digitized by Google

Puluis plumbi crudi quî fiat. rò facile in pollinem reducitur, ſi eius laminæ tenues, minutiſſime incidantur, aceto acerrimo tres dies immergantur, quotidie immutato, ſi videtur, aceto, & poſtea exemptæ & ſiccatæ citra vſtionem terantur. Ad præparationem coquitur primum ſolani ſuccus in roſaceo ad ſucci deperditionem: Deinde cera eodem oleo liquatur: Tum adduntur puluueres tenuiſſimi, & continua agitatione rudicula lignea mouentur, donec tota mixtura refrixerit in vnguentum abitura.

Præparatio.

Vires. Præſtantiſſimum eſt ad vlcerum ſanationem: Eorum enim calorem mitigat, humiditatem ſiccat, malignitatem canceroſam domat, dolorem lenit, cauitatem carne implet, & ad cicatricem perducit. Maximè autem tibiarum vlceribus prodeſt.

CAP. IX.

Vnguentum ad pruritum Scabioſum.

℞. *Axungia ſuilla in ſucco ſcabioſa ſæpius lota* ℔. ß.
radic. oxylapathi in aceto ad putrilaginem cocta, & per ſetaceum traiecta:
ſulphuris in ſucco limonum abluti an. ℥ j. ß.
vnguenti populei in ſucco enula nutriti ℥. ß.
omnibus in mortario probe ſubactis fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Dum hæc ſcriberem, venit ad me ruſticus quidam opem efflagitans pro quodam amico & affine, qui cum nocte, diéque puſtuloſo pruritu importune ſtimularetur, à barbitonſore idoneum poſtulans remedium. Ille vnguine ſibi familiari, ex mercurio, ſulphure & axungia ſuilla parato, partes prurientes ſemel atque iterum obliniuit, & tanto impetu prauam totius corporis colluuiem mouit, & ad ceruicem & collum prouenit, vt ſuborta ſputatione violenta, pene miſellum ſuffocarit. Nolo plures alias ſimiles hiſtoris recenſere, cum ex dicta

cùm ex dicta ſatis eorum innoteſcat error, qui vt imperite, ſic infeliciter ad leuem ſcabiem, & pruritum linimentum ex hydrargyro, adipe, vel butyro & ſulphure confectum, imperant. Ne autem poſthac ad vomitum redeant, vel aliis vt ita faciant, medicamentorum optimorum inopia conſilium dent, hoc vnguentum damus, paratu facillimum, & ad ſcabiem pruriginoſam efficaciſſimum. Serum enim bilioſum & pituitam acrem, & ſalſam mitigat, humores quoſuis calidos contemperat, & ſcabiem & pruritum ſanat.

CAP. X.

Vnguentum Ophthalmicum.

℞. *Bol. armen. in aqua roſar, lota ℥.j.*
lapid. calaminaris in aqua euphraſ. abluti,
tuthia præparat. an ʒ.ij.
margaritarum tenuiſſime læuigatar. ʒ. ß.
camphura ℈. ß.
opy gr. v.
butyr. recent. aqua plantag. ſæpius abluti ℥.v.
Fiat vnguentum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Vix dici poteſt, quot, quantiſque morbis & ſymptomatis obnoxius ſit oculus, quibus oppugnandis omnia quidem medicamentorum genera debentur, ſed non omnes eorum formulæ adhibentur: Præter enim collyria & vnguenta quædam, oculi non niſi difficillime ferunt. Nam cataphaſmata, emplaſtra, & ſimilia, vt ſuper palpebras, & extra oculorum aliquando proſunt, ſic intra admouere, excæcare eſt. Ad multos *Vires.* autem illorum morbos curandos vnguentum quoddam ophthalmicum, ab effectu dictum exhibemus, quod humorum fluxiones arcet, calorem temperat, acrimoniam mitigat, lachrymas & ſiſtit, & ſiccat, dolorem ſedat, ruborem aufert, & oculum roborat, ſi illius tantillum poſt vniuerſalia remedia, purgationem, &

Digitized by Google

ſanguinis eductionem ad angulos, & palpebrarum o-
ras adhibeatur.

CAP. XI.

Vnguentum de Minio, ſeu vnguentum rubrum, caphuratum.

℞. *Minij triti* ℥. iij.
lithargyri ℥. ij.
ceruſæ ℥. j. ß.
tuthiæ ʒ. iij.
caphuræ ʒ. ij.
olei roſati ℔. j ß.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Duplex huius vnguenti datur deſcriptio; vna ſimplicior, quæ ſine camphora, altera magis compoſita, quæ cum ipſa paratur. Vocatur autem rubeum à colore, & de minio, à ſua baſi. Vtiliſſimè datur ad vlcera mala, inueterata, & quæ vix integram curationem admittunt, & ad cicatricem perducuntur.

DE VNGVENTIS CALIDIS.

CAP. XII.

Vnguentum Reſumptiuum, D. Præp.

℞. *ceræ flauæ* ℔. ß.
axungiæ porci quart. j.
axungiarum anſeris,
anatis,
gallinæ,
olei amygdalini,
anethini,
chamamelini an ℥. ij.
mucaginum radicis altheæ,

ſem.

ſem. lini an. ℥. j. ß.
mucaginis fenugræci,
œſypi humidæ an. ℥. ß.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

In hoc vnguento, in Antidotario Præpoſiti deſcripto, cum multa reprehendenda inueniſſet Rondeletius, quædam detrahendo, nonnulla ſubſtituendo, alia prorſus, vt inutilia, nec ſcopo accommodata, improbando, illius compoſitionem non parum immutauit: Nam pro cera alba, flauam; pro oleo violato, amygdalinum ſubdidit: Mucilagines verò tragacanthi, gummi Arabici & ſeminis citoniorum expunxit, quod ſua virtute aſtringentiore digerendis humoribus minimè conueniat. Quod ſi vna cum reſoluentibus in morborum principiis roborantia debeant aliquando vſurpari, facilè erit, vtendi tempore, vnguento iuxta formam datam confecto, parum olei citoniorum, aut omphacini, vel ſimilis quomodo poſtulabit occaſio, commiſcere. Vt vim digerendi maiorem habeat, addita eſt adhuc fœnugræci mucago, ſed quantitate parua, quod odoris inſuauitate diſpliceat; Si medulla, oſſium vituli adjiciatur, virtutem habebit magis emollientem & relaxantem, vt voluit Fernel. Vt ex arte paratur, cera fruſtulatim diuiſa cum oleis primum liquanda, dein butyrum & axungiæ. Liquefactis ſimul omnibus œſypus addenda, & ſpatula agitanda. Ab igne ſemotis & accuratè vnitis mucagines in aqua communi, vel, vt aliis placet, in roſacea ad maius robur extractæ, commiſcendæ, & lignea ſpatula mouendæ, vt vnguenti ſpiſſitudinem idoneam acquirant. *Præparatio.*

Totius thoracis dolores lenit, humores tuſſim committentes coquit, ſputum mouet, pleuritidi auxiliatur, & ſuccos inutiles muſculis thoracis impactos reſoluit, & partes relaxat, lenit, emollit. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

Vnguentum de Althea, D. Myrepſ.

℞. *Rad. altheæ,*
ſem. lini, &
fœnugræci an. ℔ ß.
Scillæ ℥. iij.

Lota, tritáque macerentur triduum in *aqua* ℔. *v.* Dein bulliant, donec inſpiſſentur. His ad ℔. j. expreſſis, miſce
olei ℔ ij.

Ferueſiant denuo ad mucaginum exhalionem. Oleo ſuperſtiti adde
ceræ flauæ ℔. ß.
colophoniæ,
reſinæ an. ℥. iij.
terebinthinæ,
galbani,
gummi hederæ an. ℥. j.

Omnia ſimul in cacabo liqueſcant, agitentur, & ab igne remoueantur, vt refrigerata in vnguenti ſpiſſitudinem idoneam concreſcant.

COMMENTARIVS.

Fernelius huius vnguenti deſcriptionem multo ſimpliciorem exhibet, omiſſis ſcilla, colophonia, galbano & hederæ gummi, quod ſordidum nimis vnguentum efficiant, ne his ſit opus, ad digerentem vnguenti vim augendam, ex aliis ſimplicibus formula comprehenſis, ſatis efficacem. Ea tamen vtilia credo, quæ ſi quis expunxerit, vt medicamenti odorem, ſic virtutem immutabit. Si deſit gummi hederæ, eius ſuccus ſubſtituendus. Aquæ quantitas nempe lib. iij. ß. quod minor eſſet, nec mucaginibus eliciendis, & poſtea coquendis ſufficeret, aucta eſt ad lib. v.

Cætera ſunt facilia, vt & conficiendi modus, ex vnguenti formula artificioſe deſcripta ſatis notus.

Vires, Vnguentum de althea calefacit, emollit, lenit, humectat

mectat & digerit : Ob id intemperiem frigidam tollit, neruorum duritiei prodeſt, ſiccitatem nimiam emendat, pleuritidi & aliis affectibus ab humore crudo muſculis adhærente natis, medetur.

CAP. XIV.

Tetrapharmacum, ſeu Baſilicum minus, D. Meſ.

℞. *Ceræ flauæ,*
reſinæ,
picis nigræ an. ℥. ij. ß.
olei dulc lib j.
fiat vnguentum ſecundum artem.

Baſilicum maius, D. Meſ.

℞ *Ceræ,*
reſinæ pini,
ſeui vaccini,
picis naualis,
thuris,
myrrhæ an. ℥ j.
olei lib j.
fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc à viribus, quibus pollet maximis, ad humores coquendos, ſeu ſuppurandos, Baſilicum, ſeu Regium dicitur. Conſtat autem vel quatuor tantum ſimplicibus, ob id Tetrapharmacum dictum, ſeu Baſilicum minus, vel pluribus, & Baſilicum maius appellatur. Vtrumque diapyeticum eſt, ſeu pus mouens, aut ſuppurationum; Simplex tamen imbecillius eſt magis compoſito, & minus calidum, ac velut temperatum, propterea pepaſmo, ſeu coquendis, & in pus vertendis humoribus magis idoneum; Nam verum pepaſticum ſeu maturatiuum medicamentum temperatum *Ratio nominis.*

Digitized by Google

eſt, & calori noſtro natiuo cognatum, vnde ſua qualitate potius agit, inquit Galenus *cap.7. lib.5. de ſimplic. med. fac.* quam quantitate, vt remollientia potius qualitate, quam quantitate, cum ſunt validiora, non ita tamen ſuperfluum humorem abſumere. Cum ergo Tetrapharmacum ſit quaſi ſymmetrum, optimum ſuppuratorium eſt, & humores coquendo in pus rite conuertit, perinde ac vola manus temperatiſſima parti cuipiam prauis humoribus ſcatenti diutiſſime admota *cap.2. lib 5 ſimpl.*

Præparatio. Ad Baſilici confecturam reſina, & pix nigra, quæ nondum picandis nauibus inſeruiuit, cum oleo primum liquanda, & vbi parum refrixerint, piſtillo agitanda, vt vnguenti conſiſtentiam nanciſcantur.

Vires. Tetrapharmacum ſeu Baſilicum dolorem mitigat, humorem noxium parti impactum coquit, illius acrimoniam lenit, & carne vlcera implet.

CAPVT XV.

Mundificatiuum expertum.

℞. *Abſynthij,*
centaurij minoris,
agrimon.
veronicæ,
hormini,
plantaginis an. m. j.
macerentur in lib. ij. *aquæ, & coquantur lento igne, donec marceſcant. In* lib. ß. *colatura expreſſa, inijce*
Mellis communis lib. ß. *Bulliant rurſus ad aquæ fere diſſipationem. Tum adde*
olei roſat. lib. j.
ceræ in eodem liquatæ ℥. iij.
pul. cancrorum vſtorum ʒ iij.
farinæ lupinorum,
pul. radic. gentianæ an. ʒ ij.
myrrhæ,
aloes an. ʒ. j. ß.
ireos,
[illegible]

viridis

viridis æris an. ℥ j.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Cùm nullum extaret in vulgatis Diſpenſariis mundificatiuum eximium, de cuius efficacitate Chirurgi ad vlcerum deterſionem poſſent ſibi felices ſatis effectus polliceri, in illorum gratiam hoc rhypticum ſeu medicamentum extergens (mundificatiuum nominant) concinnauimus, his præditum viribus, quas Galenus *c.11.li.5 ſimpl.* requirit, ratio poſtulat, & probat vſus. Nam cùm eiuſmodi medicamentum tenuitate ſubſtantiæ mediocriter exſiccantis vlcus extergeat, ſeu ſordes à parte, cui adhibetur, ſeparet, & foras amandet, præter eam ſubſtantiæ tenuitatem, & qualitatem exſiccantem, & ſæpius nitroſam ab emplaſtico, & viſcido, quod in parte cohibet, excrementa & ſordes aggerit, longè diſtare videtur. At verò mundificatiua vulgaria, magna ſui parte, ex ſarcocolla, thure, & maſtiche componuntur: nonnunquam ex reſinis, ſymphito toto, & ſemperuiuo, quæ tantùm abeſt, vt effectus præſtet, quos illa promittunt, cùm ſæpius vlcera ſordidiora reddant. Proin illis relictis, felicius in ægrorum ſalutem hoc noſtrum rhypticum, ſeu extergens medicamentum in Officinis ſeruabitur.

Cancros autem fluuiatiles vſtos excipit, quibus vis eſt ad extergendum, & exſiccandum inſignis. Seligendi verò ſunt fluuiatiles quorum tamen defectu marini poterunt aſſumi. Vrendi verò in patella ignita eouſque, dum facilè redigi poſſint in læuorem, qui miſcebitur vna cum pulueribus reliquorum ſimplicium ſeorſim tritorum. Tum omnia incorporata agitabuntur, vt in vnguenti craſſitiem vniantur idoneam. *Cancrorum vſtio.*

Vim habet excrementa ſeroſa ab vlceribus abſumendi, craſſiora ſeparandi, & extergendi: Sed quæ ſordibus craſſiſſimis, vel cadauerosa carne conſpurcantur, validius detergens, & ſæpe cathereticum poſtulant. Inſigni autem virtute, eáque peculiari prodeſt vulneribus à cane rabido inflictis. Eorum enim virus ſpecifica pro- *Vires.*

prietate extinguit, & humores infectos veneno exterget, ſiccat, abſumit.

CAP. XVI.

Vnguentum Aureum, D. Meſ.

℞. *Olei* ℔. *ij.*
ceræ citrinæ ℔. ß.
terebinthinæ claræ ℥. *ij.*
reſinæ,
colophoniæ ℥. *an.* j. ß.
olibani,
maſtiches an. ℥. j.
croci ʒ. j.
fiat vnguentum, ſecundum artem.

Commentarivs.

Ratio nominis. Vocatur hoc vnguentum Aureum & Regium vtroque nomine à colore & virtute deprompto: Nam vt aurum flauum eſt, vt rege dignum medicamentum, quod vix vnquam infeliciter adhibetur. Eius adeò facilis eſt apparatus, vt ne quidem iuniores tyrunculos lateat. Perperam faciunt, qui lucri, quam nominis auidiores, abſque croco & maſtiche parant: Sic enim immutata illius virtute, & colore negato, nec amplius aureum, nec regium eſt.

Vires. Ritè paratum aureum vulnera ſalubriter agglutinat, vlcera caua & mundata carne implet, dolorem, ſi quis in his ſit, mitigat, & ad cicatricem accelerat.

Vnguentum fuſcum. Vires. Eaſdem aut parum diſſimiles vires habet vnguentum Fuſcum, quod fit ex *olei* ℔ j. ß. *ceræ nouæ* ℥. *iij picis nigræ, ſagapeni an.* ℥. *ij. maſtiches, galbani, thuris, terebinthinæ an.* ℥. j. Vtrumque enim ſarcoticum eſt, ſeu vlcera implens, & ad perfectam curationem ducit.

CAPVT XVII.

Enulatum cum Mercurio.

℞. *Radic. enulæ in aceto coctæ, tritæ & cretæ* lib j.
axungiæ

axungiæ porci veteris, & ſalitæ,
olei communis an.℥.ij.
ceræ nouæ ℥.j.
hydrargyri extincti,
terebinthinæ claræ an.℥.ij.
ſalis vulgaris ℥.ß.
fiat vnguentum legitimæ conſiſtentiæ.

COMMENTARIVS.

Excerpſit hoc vnguentum Præpoſitus ex Myrepſo, apud quem ferè ſimile legitur in fine tertiæ ſectionis, ſed vt illius videretur primus author, oleum, ceram, ſalem, & terebinthinam addidit, & efficacius reddidit: Ante tamen iſtud incrementum, ob miras eius dotes, Mirabile vocauit Myrepſus.

Paraphraſis. Paratur autem in Pharmacopoliis iuxta maiorem deſcriptionem ſimplici ſecuriorem, licet vtriuſque vſum auerſentur multi propter hydrargyrum: Eius tamen per ſaliuam, aut ſuccum limonum extinctio metum omnem ex illorum animis excutere debet: Adde, quod terebinthina, & adeps ſuillus commiſcentur, quæ illius feritatem, ſi quæ remanſit, obſcurant. Sunt, qui loco hydrargyri Sulphur ponunt, alij ſuccum fumariæ, vel limonum. Ad huius vnguenti apparatum nonnulli radicem enulæ tantùm in aceto terunt, & per cribrum traiiciunt, ſed melius eſt, eas ad putrilaginem coqui, idque in aceti ℔.ij. & aquæ ℔.ij. potius, quàm in aceto ſolo: Nam quæ ſimplici concoquuntur aceto, acerrimam qualitatem adipiſcuntur.

Præparatio. Ceræ igitur oleo liquatæ axungia additur, dein enulæ pulpa, poſt argentum viuum & ſal, tandem terebinthina: Quæ omnia confusè mixta, probè agitata abeunt in vnguentum.

Vires. Ad pruritum, ſcabiem ſiccam, humidam, & à quacunque cauſa ortam, atque ad alias cutis fœditates mirè eſt efficax.

Digitized by Google

CAP. XVIII.

Vnguentum ad Vermes.

℞. Centaurij minoris,
abſynthij,
farinæ lupinorum an. ʒ. j.
pulpæ colocynthid. tritæ, aceto maceratæ, & poſteà ſiccatæ ℈. ij.
olei amygdalarum amararum ℔. ß.
ceræ ℥ j ß.
fiat vnguentum, conſiſtentia idoneum.

COMMENTARIVS.

Vermes in multis corporis partibus generantur, atque in his potiſſimum, in quibus materia quædam excremẽtitia corrumpitur, vt in inteſtinis, ex quibus tria vermium genera reiiciuntur: Ex ſuperioribus teretes & longi, ex colo lati, ex recto aſcarides, ſeu breues cucurbitulæ dicti. Omnes enecantur acribus, ſalſis, acidis & amaris, vel interius aſſumptis, vt aloë, ſantonico, rhabarbaro, vel exteriùs adhibitis, vt vnguento à nobis deſcriptio, ad cuius præparationem, Colocynthis primùm terenda, & aceto maceranda, dein inſolatu, vel in cineribus calidis exſiccanda: Poſt, oleo ceræ liquatæ miſcenda, vna cum reliquis ſimplicibus in pollinem redactis: Tum omnia ſimul agitanda, & accuratè vnienda in vnguenti concretionem.

Præparatio.

Vires.

Plurimum valet ad lumbricos interficiendos, ſi eò vmbilici regio liniatur, vel totum abdomen, aut eius portio cum decocto enematis communis per ſedem in aluum iniciatur.

CAP. XIX.

Vnguentum ad Achoras, vulgò tineam, D. Gordion.

℞. *Ellebori alb.*

ellebori nigri,
ſulphuris viui,
auripigmenti,
lithargyri,
calcis viuæ,
aluminis,
gallarum,
fuliginis,
cinerum clauellatarum an.℥.ß.
hydrargyri extincti,
virid. æris an.ʒ.ij.

Fiat omnium puluis, qui bulliat lento igne in

Succorum boraginis,
ſcabioſæ,
fumariæ,
oxylapathi, &
aceti an ℥.iij. ad ſuccorum conſumptionem: Adde
olei veteris lib.j.
picis liquid.℥.ß.ceræ parum,fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Huius vnguenti Gordonius perhibetur author primus, licèt cuiuſdam Ioannes de Concoregio meminerit,qui in ellebori vtriuſque doſi limitanda ab ipſo diſſentit ; vt etiam Guido Cauliacus, qui de hythargyri & viridis æris quantitate non parum detraxit , cuius caſtigationem ſequimur. Extinguitur autem argentum viuum multis modis , ſed vſitatior modus fit per ſaliuam ieiuni , aut ſuccum limonum , & aliquando hyoſcyami. Cætera, quæ ad apparatum attinent, facilia ſunt, eáque medicamenti formula deſcripta ſatis indicat.

Iſtud vnguentum , inquit Gordonius, proculdubio *Vires.* tantæ virtutis eſt, vt in corpore mundificato, ſeu purgato , omnem infectionem per ſcientiam humanam curabilem curet, ſiue fuerit tinea, ſeu ſcabies, malum mortuum, morphea, aut aliud quodcunque infectionis genus. Quare in honore, vt loquitur bonus vir , & reuerentia habeatur.

gent imperitè multi, vt vnguenti colorem efficiant viridiorem: Simul enim cum tinctura acrimoniam acquirit vehementiorem, vlceribus nimis mordacem & noxiam.

Vulnera & vlcera contumacia, itémque fiſtulas detergendo expurgat, fungoſum, aut mortuam carnem exedit,& abſumit,& nouæ reſtitutionem accelerat. *Vires.*

Ei viribus non malè conuenit vnguentum è Calce, ſepties,vel etiam decies in aqua communi, dein in roſacea, vt decet, abluta, & olei ſufficienti quantitate excepta ad vnguenti craſſitiem. Vlcera enim efficaciter à ſordibus extergit, humiditates abſumit, & ad cicatricem perducit. Paratur aliud magis compoſitum, additis ceruſa, pompholige, lithargyro, ſeuo vitulino, & vnguento roſato: Sed rarò eſt in vſu. *Vnguentum è calce.*

CAP. XXI.

Vnguentum Aegyptiacum.

℞. Æruginis ℥.v.
mellis ℥.xiiij.
aceti fortis ℥.vij.
Coque ſuper ignem, donec inſpicentur in vnguenti craſſitudinem.

Commentarivs.

Ægyptios omnes Medicos olim fuiſſe, antiquo prouerbio fertur, ab híſque primas medendi leges, & medicamenta multa, manaſſe, patrum ſcripta, & rerum monimenta teſtantur. Verum Græci gloriæ ſemper auididiſſimi, quæ ab illis ſunt mutuati, ſæpe tam aſtutè immutarunt, vt primi nunc ferè authores habeantur. Superſunt tamen adhuc quædam olea, & vnguenta ab illis cognominata,vt vnguentum hoc vulgare Ægyptiũ dictum,quod eius cognitio primum ex Ægypto ad nos delata eſt, vel quia illic & laudatiſſimum, & vſitatiſſimum parari conſueuerit. Ex his enim cauſis potius, quàm ex Ægyptiorum colore fuſco, ac vnguẽto ſimili

Digitized by Google

Vnguentum melleum. probabilius eſt nomen deriuatum. Multi à ſua baſi, videlicet melle, melleum nominant. Sed cum rationi nonnunquam præponatur vſus, cum myropolis Ægyptiacum nominabimus, quod ſic parabitur. *Præparatio.* Mel cum aceto & ærugine puluerata, in figulino vaſe igne lento coquetur ad aceti diſſipationem, æruginis tincturæ immutationem, & vnguenti conſiſtentiam legitimam. Vocatur à Meſue magnum, id eſt viribus eximium, non ad differentiam minoris, ſeu minus compoſiti.

Vnguentum magnum. Ad vlcera antiqua & fiſtuloſa eſt vſitatiſſimum: Ea enim terget, putredinem aufert, ſaniem abſumit, carnem excreſcentem & mortuam exedit, non ſine ſenſu doloris. Si thus maſculũ addatur, vt conſentire videtur Meſue, aliquanto mitius erit, & minus ſarcoticum.

CAP. XXII.

Vnguentum Agrippæ, D. Myr.

℞. *Radic. bryoniæ* lib.ij.
cucumeris aſinini lib.j.
ſcyllæ lib.ß.
ireos ℥.iij.
filicis,
ebuli
tribulorum aquaticorum an. ℥ ij.
olei veteris lib.iiij.
ceræ citrinæ ℥.xv.
fiat vnguentum ex arte.

COMMENTARIVS.

A Myrepſo vocatur vnguentum γλυκύ. Latini codices de Agrippa, & ratione vix probabili ad regem Agrippam retulerunt. *Ratio nominis.* Sic forſan dicitur, quod fiat ex ſimplicium agreſtium ſuccis per macerationem in oleo relictis, vnde ἀγρέσιμον, quaſi ſuccus agreſtis, à quo detorta eſt de Agrippa nomenclatio. Sed de nominum ratione non diſſerendum, modò res ipſa probè dignoſcatur. Huius autem vnguenti deſcriptionem à Myrepſo data Salernitan. parum immutauit, pro radice al-

Digitized by Google

theæ ſylueſtris; cucumeris aſinini radicem ponendo, ſcopo conuenientiorem, ſeroſis humoribus educendis, & hydropi curando, juxta Myrepſi inſtitutum accommodatiorem. Sic verò illius præparatio ſuſcipitur. Radices recentes primum ſeligendæ, abluendæ, diligentérque à ſordibus purgandæ, & terendæ: Deinde oleo ſuper cineres calidos quinque aut ſex dies, in vaſe fictili macerandæ: Poſtea coquendæ, donec contabuerint, & aquea humiditas exhalarit. Tum percolandæ. Percolato liquori denuò ad ignem adhibito, & feruere incipienti, addenda cera, & ex arte conficiendum vnguentum: quod ventri illitum hydropicis prodeſt, vt & lienoſis, ſi hypochondrium ſiniſtrum inungatur. Aluum quoque non raro ſubducit, licèt tantùm extrinſecus adhibeatur. Maximè verò pueris & habitu mollioribus. Aliis adhuc multis qualitatibus pollet, quas breuitatis cauſa prætereo. *Præparatio.* *Vires.*

CAP. XXIII.

Vnguentum Aregon, D. Myrepſ.

℞. *Laureolæ* ℥. ix.
calamenti ℔. ß.
radicis cucumer. agreſt.
ireos recent.
maioranæ,
cimarum roriſmarini,
ſerpilli,
rutæ an. ℥. iiij. ß.
foliorum lauri,
ſaluiæ,
ſabinæ an. ℥. iij.
Zinziberis,
piperis an ℥. ß.
pyrethri,
euphorbij,
petrolai, an. ℥. j.
maſtiches,
thuris an. ℥. vj.

olei moſchatellini ℥. ß.
laurini,
adipis vrſi an. ℥. iij.
butyri ℥. iiij.
ceræ puræ ℥. xv.
olei communis ℔. v.

Herbis & radicibus vino maceratis, coctis cum oleo, colatis, & additis pinguibus & pulueribus, fiat vnguentum vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Qui ad huius vnguenti apparatum Medicorum commentarios euoluunt, tot varietates, quot authores in deſcriptione eius agnoſcunt: Nam Salernitanus addidit radicem bryoniæ, iari, cucumeris aſinini, & folia vtriuſque Conizæ: Fernelius additionem illam admittit, omittit radicem iridis, & doſim immutat: Alij alia vel detrahunt, vel adiiciunt. Ioubertum authoris mentem fidelius ſecutum, magis ſequimur, & deſcriptionem quam ipſe in meliorem ordinem redegit, exhibemus. *Præparatio.* Eius autem apparatus ſic inſtituendus. Radices & herbæ tritæ, & à ſordibus purgatæ diem integrum macerentur: poſtridie eximantur, & probè terantur: In oleum immergantur, & ſic dies ſeptem dimittantur: Tum coquantur & percolentur. Expreſſo liquori addantur butyrum, adeps & cera: His liquatis affundantur olea: Tum pulueres permiſcendi. Omnia ſic ritè permixta, & ſubacta vnguentum efficiunt conſiſtentiæ legitimæ; *ἀρωγὸν. Vng. Adiutoriũ.* quod ab effectu ἀρωγὸν, id eſt, auxiliare, à quibuſdam, Adiutorium, à Nicolao Præpoſito ineptè Aragon dicitur.

Vires. Valet ad affectus corporis frigidos, conuulſiones, reſolutiones, colicum dolorem & articularem. Ante inuaſionem quartanæ prodeſt ſpinam dorſi, & ſcapulas coinungi.

CAP.

CAP. XXIV.

Vnguentum Martiatum, D. Myrepſ.

℞. Olei antiqui ℔.ij.
ceræ ℔.j.
roriſmarini,
foliorum lauri,
rutæ an.℥.iiij.
maioranæ ℥.iij.
ebuli,
Sabinæ,
balſamitæ,
ozymi,
elelisphaci,
polij montani,
calaminthes,
arthemiſiæ,
enulæ,
betonicæ,
acanthi,
ſpargulæ,
herbæ venti,
pimpinellæ,
agrimonij,
abſynthij,
herbæ paralyſis,
coſti noſtratis hortenſis,
cymarum ſambuci,
vermicularis,
ſemperuiui maioris,
millefolij,
chamædryos,
quinqueneruiæ,
centaurij minoris,
fragariæ,
pentaphylli an.℥.ij.ʒ.ij.
radicis altheæ,
cumini,
myrrhæ an.℥.j.ß.

Digitized by Google

fœnugræci,
butyri an. ʒ vj.
ſeminis vrticæ,
violarum,
papaueris albi,
menta ſatiua, &
menta agreſtis,
rubiæ tinctorum,
oxylapathi,
polytrichi,
cardiobatani,
periclymeni,
herbæ moſchatæ,
florum chamæmeli,
ſcolopendrij,
criſpulæ,
herbæ camphoratæ,
ſtyracis calamitæ,
thuris,
*medullæ cerui an.*ʒ.ij.
axungiarum vrſi.
Gallinæ, &
anſeris,
maſtiches an.℥ ß.
olei nardini ℥ j.

Radices & herbæ tritæ vino macerentur, coquantur, oleum affundatur, & rurſus coquantur, donec marceſcant. Colato liquore & calente cera liquetur, dein butyrum & axungiæ: Tum pulueres addantur, & fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Putat Salernitanus, hoc vnguentum debere vocari Martianum à Martiano: Manlius, Martiatum à Martiatone Medico peritiſſimo illius inuentore. Sed is quicunq; fuerit, vnguentum ſanè ad multa efficaciſſimum, & viſitatiſſimum deſcripſit. Multis autem quod conſtet ſimplicibus, ad differentiā alterius minoris deſcriptionis ab Alexandrino *c. 994.* traditi magnum vocatur.

Verum

Verum ne quis in eius diſpenſatione admittat errorem ſimplicium aliquot obſcurior appellatio ſic elucidãda, vt per acanthum brancha vrſina intelligenda, per balſamitam menta aquatica, per Eleliſphacum, ſaluia, per ſpargulam aparine Græcorum, per herbam venti, non parietaria, ſic quoque dicta, ſed anemone ſylueſtris: alterutra tamen nullo errore ſumi poteſt, per herbam paralyſis, primula veris, per coſtum noſtratem, menta Græca, herba ſanctæ Mariæ vulgò dicta, per ſemperuiuum, ſedum, ſeu aizoon maius, per quinqueneruiam, plantago minor, per cardiobotanum, carduus benedictus, vel potius cardiaca, per periclymenum matriſylua ſeu caprifolium, per herbam moſchatam, prima geranij ſpecies, per criſpulum cotula non fœtida, quam buphthalmum, ſeu oculum bouis appellant, per herbam camphoratam, abrotonum mas. Reliqua facilia ſunt. *compoſitionis illuſtratio.*

Pro tamariſco autem non amaracum cum Iouberto poſuimus, ſed maioranam ſcopo conuenientiorem. Ad præparationem radices, & herbæ medio Vere collectę, abluendæ, purgandæ, terendæ, vini generoſi ſufficienti quantitate, in vaſe idoneo, ſuper cineres calidos macerandæ & coquendæ ad mediæ partis vini diſſipationem: Deinde oleum affundendum, atque omnia rurſus coquenda ſimul ad vini perfectam exhalationem. Poſt hæc ab igne ſemoueantur, & ſacculo excepta exprimantur, & rurſus igni reddantur. Tum addenda cera, liquandáque: Dein butyrum, axungiæ, medulla, & reliqua puluerabilia, in tenuem pollinem redacta. Omnia ſic diſſoluta, probè mixta & agitatione continenti vnita, igni ſubtrahantur, vt coëant in vnguenti formam. *Præparatio.*

Efficaciſſimum eſt ad frigidos cerebri, neruorum & articulorum affectus. Tremori paralyſi, conuulſioni & arthritidi plurimum confert, & præduris lienis tumoribus, atque omnibus doloribus à crudis humoribus natis. *Vires.*

Xxx iij

Digitized by Google

CAP. XXV.

Vnguentum citrinum D. Myr.

℞. *Boracis,*
marmoris albi an. ʒ *ij.*
caphuræ ʒ j.
coralli albi ℥ ß.
amianthi,
vmbilici marini,
santalij,
dentali,
cryſtalli,
nitri,
tragacanthi,
amyli,
thuris albi an. ʒ *iij.*
gerſæ ℥. j.
ceruſæ ℥. vj.
adipis ſuilli recentis, nec ſaliti ℔. j. ß.
ſeui caprini ℥ j ß.
adipis gallinæ ℥. j.
mala citria n ij.

Ea minutim inciſa adipibus liquatis miſceantur, coquantur & percolentur. Expreſſo liquori reliqua ex arte puluerata commiſcebuntur, & fiet vnguentum.

COMMENTARIVS.

Cùm hoc vnguentum nomen tantùm habeat à citro, non colorem (album enim eſt) rectius citreum, quàm citrinum dici poteſt. ſed effecit vocum affinitas, vt nullo aut exiguo errore, modò hoc, modò illo nomine deſignetur. Ex his verò eſt, quæ ad artem coſmeticam, ſeu exornatoriam potius, quàm morborum curatricem ſpectant. Conſtat namque multis, quæ cutem erugant & detergunt, prauum illius calorem emendant, meliorem conciliant, & ad laudabilem ſtatum reducunt. Verum cùm multa ex his, barbaris vocibus enuntientur, explicationéque indigeant, ne-

Digitized by Google

ne vocum ambiguitate, ac multiplici acceptione tyrones decipiantur hanc illis ſubiungimus interpretationem, vt pro amianto, ſeu amento dulci, alumen ſciſſum, vulgo plumeum, non gypſum coctum cum Manlio ſumatur; pro vmbilicis marinis intelligantur belliculi marini, figuram vmbilici humani referentes, ſatis noti ac vulgares. Pro Antalio, tubus quidam marinus intelligendus eſt, longitudine digiti minoris, foris ſtriatus & inter buccina numeratus. Pro Dentalio, conchula, parua, longa, rotunda, candida, intus læuiſſima, incurua, altera parte acuminata, in qua vermis marinus viuit, & aliquando exit. Et cum antalia & dentalia conchilia ſint, & velut buccina, non male ipſorum defectu, turbines marini & cochleæ vſurpantur.

Per Gerſam autem velut Cerusa quædam intelligenda eſt, ex radice Drachontræ ſeu ſerpentariæ, vel eius penuria, ex radice Iairi & aqua roſarum confecta, cuius præparatio ſic ſe habet. Radices Drachonteæ ſeu Serpentariç maioris Vere collectç, abluendç à ſordibus purgandæ & ſiccandæ; deinde in mortario lapideo tenuiſſime pulueranda; & fictili aut vitreo vaſe idoneo exceptæ, aqua roſarum inſuccandæ: tum linteo tecto ad Solem ſiccandæ; poſtea rurſus terendæ, roſacea irrorandæ, & vt ante inſolandæ & exſiccandæ. His omnibus ter, quaterque iteratis, tandem puluis vino odoro madefaciendus, & in paſtillos cogendus; qui in vmbra ſiccati, vſui reponendi ſunt, & pro Garſa vſurpādi. *Gerſæ præparatio.*

Porrò huius vnguenti ſic ſuſcipitur præparatio. Axungiæ primum ſimul in vaſe fictili liquantur; quibus duo mala citria per taleolas ſecta nomen integram macerantur: mane ſequenti coquuntur & percolantur. Inter ea marmor, cryſtallus, corallium, vmbilici, antalia, & dentalia tenuiſſime puluerabuntur, vt etiam reliqua, ſed ſeorſim, maximè verò caphura, amylum, thus, amiantum, & borax. Gerſa autem, quod friabilis ſit, leui ad cribrum inuerſum attactu comminui ſolet. Omnia vt decet læuigata, adipibus liquatis, colatis & adhuc calentibus commiſcebuntur & agitabuntur, vt concreſcant in vnguentum. Minor autem videtur quantitas adipis ad pulueres, qui *Præparatio.*

Digitized by Google

propterea minuendi, vel ille augendus: Nam pro libra pulueris ſæpius requirunt pharmacopœi axungiæ, vel adipis lib. vij. aut viij. ferè autem puluis ſeruatur, & recte, atque vtendi tempore axungiis commiſcetur.

Vires. Vnguentum Citrinum pabulas ex bile, aut ſalſa pituita, in cute, præſertímque faciei erumpentes reprimit, impetigines, liuores & lentigines extergit, fœdas cicatrices delet, oculorum rubores aufert, & cutaneos affectus ſanat.

CAP. XXVI.

Vnguentum ſpleniticum.

℞. *Olei de capparibus:*
Olei de Iaſmino an. ℥. ix.
Butyri æſtiui & inſulſi ac recentis ℔. ß.
ſuccorum bryoniæ & cyclaminis an. ℥. vij.
Gummi ammoniaci aceto diſſoluti ℥. ij.
Puluerum corticis tamariſci,
Fraxini,
Ceterach,
Seminis agni caſti an. ℥. j.
Cumini ʒ. ij.
Ceræ nouæ & odoratæ q. ſ.
Fiat vnguentum, cui adde olei de ſpica ʒ. ij.

COMMENTARIVS.

Multis lien tumet, aliis induratur ſine incremento inſigni; aliis ſimul inſigniter & augeſcit & indureſcit. Omnibus grauitas adeſt & circumſcriptus in hypochondrio, ſiniſtro tumor, ſpiritibus difficultas, prauus color, ad plumbeum vergens, decubitus in ſiniſtrum latus grauis, venæ ad lienem nigricantes & turgidæ, & pedum ſæpe inflatio.

Illis poſt generalium præſidiorum opem confert regioni lienis hoc vnguentum adhibere, quod vim habet malacticam ſeu emollientem, reſoluentem, aperientem, roborantem ac ſpleniticam, vnde nomen.

Non

Non debet igitur omitti, & cum eius vſus ſæpe ſit vtiliſſimus, in pharmacopoliis omnibus debet haberi.

Vt rite paretur, olea, & butyrum, igne lento bulliant cum ſuccis ad eorum diſſipationem. Commiſceatur ammoniacum dilutum: Addantur pulueres: tum demum cera, & fiat vnguentum, cui parum olei de ſpica addatur, quod ſua tenuitate efficit, vt reliquorum vis melius ad partem deferatur, & ſuo halitu vnguenti odor minus ſit ingratus.

CAP. XXVII.

Vnguentum Neapolitanum.

℞. *Axungiæ ſuillæ in ſucco ſaluiæ lotæ* ℔.j.
argenti viui extincti ℥.iiij.
olei laurini,
chamæmeli,
lumbricorum an. ℥ ij.
de ſpica ℥.j ß.
aquæ vitæ ℥.j.
ceræ flauæ ℥ ij.
terebinthinæ in ſucco enulæ lotæ ℥.iij.
pulueris chamæpytheos & ſaluiæ an. ʒ.ij.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vellem citra nationis alicuius iniuriam de morbo venereo & eius curatione Medici loquerentur; ſed cum multi iſtius luis originem, cauſam & naturam primo ſui aduentu ignorarent, in eos, à quibus vel iuſte, vel iniuſte ſe læſos putarent, retulerunt: hinc alij Hiſpanicum, alij Italicum, alij Gallicum, vt Itali nuncupant. Galli verò cum homines ſint, nec iniuriam illatam facilè ferentes, morbum, quem antea Indicum, aut venereum recte vocabant, audito Gallici morbi nomine ab Italis impoſito, non modo morbum ſed etiam remedium Italicum & ſæpe Indicum nominant. Ex India enim primum ab Hiſpanis delatus eſt in Italiã, *Morbus Gallicus vnde primò venerit.*

vnde Galli poſt captam Neapolim domum redeuntes hunc fructum Neapolitanum detulerunt. Sed hæc ridendi, quam rodendi gratia, potius dicta ſunto: Redeo nunc ad vnguentum à nobis ad Indicæ luis curationem deſcriptum, quod aliorum eiuſdem nominis multorum loco erit; quæ velut per manus pharmacopœorum & chirurgorum tradita, in quibuſdam Officinis ex ſolo adipe ſuis & hydrargyro, aut ſimul paucis quibuſdam aliis ſimplicibus indebitè paratis & vnitis cõficiuntur. Ob id ægroti ſæpe ab ipſorum vnguentorum litu incidunt in tremorem, ſtuporem & paralyſim. Hoc autem à nobis deſcriptum multis conſtat, quæ dictos affectus impediunt, neruoſum genus roborant, qualitatem malignam humorum peccantium extinguunt, & humores ipſos partim reſoluunt, partim propellunt, & ſputando per os educunt. Sunt, qui petroleum & Euphorbium adjiciunt; quæ licet propter partium tenuitatem, & calorem excedentem aliquando frigidioribus naturis proſint, bilioſis tamen & temperatis ſæpius obſunt. Mithridatium & Theriacam alij permiſcent, nos tamen omiſimus, quod non ſint huius luis efficax alexiterium: argentum autem viuum, vt decet, vſurpatum, efficaciſſimum eſt, vt alibi demonſtrauimus.

Preparatio. Ad huius autem vnguenti apparatum, primum cera igni moderato cum oleis liquanda, & addita aqua vitæ agitanda & calefacienda ad eius ipſius aquæ exhalationem: dein adeps & terebinthina vna cum hydrargyro illis incorporato: Tum demum pulueres: ſicque omnia probè ſubacta concreſcunt in vnguentum.

Hydrargyri extinctio. Vt verò ritè præparetur hydrargyrus, debet primum per laneum pannum trajici, vt tollatur illius plumbago, deinde ſaliua hominis ieiuni ac ſani extingui. Sic enim domitus aptior eſt ad huius vnguenti confectionem, quàm ſucco limonum aut hyoſcyami extinctus, licet axungiæ & terebinthinæ mixtus multum de ſua feritate amittat. Illius malefica vis adhuc optime caſtigatur oleo terebinthinæ, vt decet, parato.

Vires. Plurimum valet hoc vnguentum ad oris fluorem, vt vocant, ſeu humoris virulenti per os exputationem

nem, ſi eo poſt repurgatum corpus partes bis atque iterum liniantur.

Vnguenta porrò multa ſparſim in Antidotariis vulgaribus deſcripta neglexiimus, quod eorum vſus vel non ſatis probetur, vel improbetur, vel quia vires habent his affines, quæ *in hoc libro* deſcribuntur. Qui enim habebit exempli loco: Stypticum Fernelij & Aregon, nihil erit ei neceſſe, vnguentum Comitiſſæ & de Arthanita parare.

SECTIO II.

DE CERATIS.

VT cerata media ſunt inter vnguenta & emplaſtra, ſic inter hæc & illa à nobis deſcribuntur. Dicuntur cerata, quod ceram admittant, vt etiam Ceronea, quæ nunc ab emplaſtri ſoliditate & compoſitione non differre videntur, ita vt Chirurgis emplaſtra & ceronea idem ſint: Et qui inter ipſos tantum oſſa fracta aut luxata reponunt, omnia emplaſtra ceronea nominant. At verò cerata molliora cum ſint, anguſtiore acceptione deſignantur pro medicamento, nempe externo, ex oleo, cera, & ſtirpium, animaliúmque partibus, atque metallis & mineralibus aggregato, conſiſtentia inter vnguentum & emplaſtrum media: nam plus ceræ recipiunt, quam vnguenta, hinc duriora minus, quam emplaſtra, ideo molliora. Ea proportio ceræ in vnguentis ſeruatur, vt vnciis olei ſingulis ponantur ceræ drachmæ duæ aut paulo minus; In ceratis huius drachmæ duæ cum dimidia aut paulo plus: In emplaſtris ſæpe duplum, ſæpius triplum, & aliquando quadruplum ceræ ad oleum pondus. Variat tamen iſta proportio pro diuerſa rerum aliarum mixtione & tempore: nam vbi puluerum maior quantitas adhibetur, ibi plus olei, vbi minor, ibi minus: vt etiam æſtate, (quod omnia pinguia facilè liqueſcant) minor quàm

Cerata vnde dicantur.

Ceratum quid.

Digitized by Google

hyeme olei doſis ponitur, adeo, vt ſæpius penes artificem peritum ſit, oleum vel ceram augere vel minuere. Vt autem ceroneum pro emplaſtro ſic ceratum pro vnguento ferè vſurpatur: Eadem enim eſt ſimplicium commixtio, præparatio & ſpiſſitudo, & nonnunquam ceratum vnguento mollius efficitur.

CAP. I.

Ceratum refrigerans Galeni.

℞. *Ceræ albæ* ℥ j.
Olei roſati Omphacini ℥.iiij.

Liquentur ſimul in vaſe duplici. Refrigeratis affundatur paulatim in mortario aquæ frigidiſſimæ quantum abſordere poterunt, percutiendo & agitando: poſtremo addatur aceti ℥.ß. Fiat ceratum.

COMMENTARIVS.

Inter medicamenta compoſita & euporiſta, nullum eſt frequentius & ſimplicius hoc cerato à Galeno multis in locis, *vt cap. 6. lib. 1. ſimpl. l. 10. meth. & l 6. ſanit. tuend.* deſcripto & celebrato, quod à nonnullis modo vnguentum, modo Ceratum album, & aliquando ceratum refrigerans Galeni nuncupatur in Officinis.

Præparatio. Sic verò eius ſuſcipitur præparatio: Cera in fruſtula diuiſa oleo roſaceo omphacino in diplomate liquatur: dein ab igne remouetur, & in aliud vas transfunditur: atque vbi refrixerit, & modice concreuerit; aqua frigidiſſima ſubinde affunditur & agitatione continua ſubigitur: Et rurſus noua frigidæ affuſio & agitatio iteratur, donec ipſam mixtura reſpuat; cui ſi parum aceti albi & tenuis adjiciatur, magis humectans & refrigerans vnguentum parabitur. Vbi magis refrigerare conſilium eſt, etiam Galeni authoritate, ſucci lactucæ, ſolani, ſemperuiui, aut ſimilium refrigerantium nonnunquam adduntur. Sed hoc raro, niſi vtendi tempore, fieri ſolet, atque in pharmacopoliis tantum quod ſimplicius eſt, aſſeruatur.

Valo

Digitized by Google

Valet ad phlegmonas, eryſipelata, herpetas, carbunculos, phygethla, omnémque intemperiem calidam. Febrientibus quoque multùm conducit, ſi hypochondriis ſuperponatur. *Vires.*

CAP. II.

Ceratum ſantalinum D. Meſ.

℞. Roſarum ʒ xij.
ſantal. rubr. ʒ. x.
albi,
citrini an ʒ. vj.
boli Armena ʒ. vij.
cera alba lota ʒ. xxx.
eboris ʒ vij.
caphura ʒ ij.
olei roſat. ℔. j.
Fiat Ceratum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Minus eſt irridendus pharmacopola, qui ſaccharo, quàm qui hoc cerato caret, cuius perennis & felix vſus nobilitatem oſtendit. A cera ceratum dicitur, à ſantalis ſantalinum: paratur ſic;

Santala primùm omnia ſimul puluerantur: ſeorſim roſæ, bolus armena, ebur & caphura: deinde cera igni blando, vt cineribus calidis, aut balneo mar. cum oleo adhibetur, vt liqueſcat: vbi aliquantum refrixerint ambo, confusè liquata, aqua roſacea ter quatérque lauanda: poſtea dicti pulueres commiſcendi, ita tamen vt caphura poſtremo loco ponatur. Tum omnia ſimul agitanda, ſubigendáque, vt coeant in idoneam conſiſtentiam cerati. Porrò ebur crudum pro ſpodio poſuimus, non vſtum, vt perperam aromatariorum vulgus. Cur verò id egerim, pluribus in locis ſuperius, vbi ſpodium occurrit, fuſiſſimè demonſtrauimus.

Ceratum ſantalinum phlegmonas & omnes intemperaturas calidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum uſtiones efficaciſſimè compeſcit. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. III.

Ceratum ſtomachicum Galeno aſcriptum D. Meſ.

℞. Roſarum,
maſtiches an ℥.x.
foliorum abſynthij ſicci ʒ.vij.ß.
ſpica nardi ʒ.v.
cera ℥.ij,
olei roſati ℥.ix.
Fiat ex arte ceratum.

COMMENTARIVS.

Præparatio. Ceratum hoc à Meſue traditum efficacius cùm ſit duobus aliis à Galeno deſcriptis, vſitatius eſt, & in officinis pluribus aſſeruatur. Ad eius apparatum cera & oleum liquantur: refrigerata ſæpius aqua roſarum abluuntur: poſtea rurſus liquata lauantur æquis partibus ſucci citoniorum & vini nigri & auſteri, addito pauco aceto: quod tamen non ſine ratione omittunt. Interea roſæ & abſynthium ſimul puluerãda: ſeorſim verò maſtiche & ſpica Indica: tum omnium puluis confusè mixtus, cæruleo, ſeu ceræ oleo liquatæ & lotæ, permiſcendus, & ita ſubigendus, vt in cerati craſſitudinem abeat legitimam. Hoc autem non ſimiliter deſcribitur à Galeno, licet ei tribuatur à Meſue, cui potius debetur illius inuentio, vel ſaltem amplior & melior deſcriptio. Dicitur ſtomachicum à parte cui cõfert & adhibetur: Calorem enim ſtomachi & totius ventriculi fouet, coctionem iuuat, flatus abſumit, crudos humores coquit, appetitum exitat, & vomitum compeſcit.

Vires. Solet autem & debet extendi ſuper aluta & ſuperiori regioni ſtomachi, & aliquando etiam toti ventriculo admoueri. Eum enim roborat, & ad munia perfectius obeunda, vegetiorem reddit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IV.

Ceratum œſipatum, Galeno tributum, D. Meſ.

℞. Oeſipi ℥.x.
oleorum chamameli,
irini an. ℔ ß.
cera flaua ℥.iiij.
maſtiches,
threbinthina an. ℥.j.
reſina ℥.ß.
ſpica nardi ʒ.ij.ß.
croci ʒ j ß.
ammoniaci ℥.j.
ſtyracis calamita ℥.ß.
Fiat ceratum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Tria deſcribit cerata Meſue, quorum hoc ſelegimus Galeno aſcriptum, vt efficax & vſu frequentiore celebratum; efficacius tamen redditum, Rondeletij conſilio, ammoniaci & ſtyracis calamitæ incremento: ſic enim effectus feliciter præſtat, quos alia Philagrij & Pauli cerata à Meſue conſcripta pollicentur. Propterea qui hoc habebit, aliis dictis carere facilè poterit. Dicitur autem œſypatum à ſua baſi œſypo, quæ ſic extrahitur. Lanæ ſuccidæ ex ouium collo, ventre & feminibus euulſæ quantitas quædam idonea ſumitur, aqua calida horas octo maceratur, & ſubinde baculo agitatur: deinde igni ferueſcere dimittitur, donec pinguedinem in aquam depoſuerit. Extractis & fortiter expreſſis lanis, aqua è vaſe, in aliud vas magno impetu ſæpius transfunditur, vt ſpumam multam eructet, quæ colligenda, & in alio vaſe ſeorſim reponenda: tum aqua denuo agitatur ad ſpumam, quæ adhuc collecta cum præcedente ponenda. Idqeutoties iteraturſub æſtiuo ſole, dum tota ſpumeſcens pinguitudo colligatur: collecta, aqua pura ſępe lauatur, manibus agitando, dum ſordes mixtæ auferantur, & aqua pura effluat,

Oeſypi eductio & apparatus.

atque pinguedo linguæ admota, nullum acrimoniæ ſenſum inferat. Poſtea vaſe fictili denſo excepta, in loco frigido ſeruanda. Vim habet emolliendi, reſoluendi, calefaciendi, & dolores ſedandi.

Præparatio. Sic autem paratur ceratum deſcriptum: primò ſeorſim puluerantur crocus, maſtiche, ſpica & ſtyrax: din omnium pollen commiſcetur: ammoniacum in aceto maceratur, liquatur & coquitur ad mellis conſiſtentiam: poſtea cera in oleis liquabitur. His igni ſubtractis, miſcebitur œſypus, tum ammoniacum ſolutum, & terebinthina ſimul: tandem pulueres ſemper agitando, vt abeant cuncta in cerati ſpiſſitudinem legitimam.

Vires. Vim habet emolliendi, reſoluendi, ac digerendi, & dolores ſanandi: proinde duris tumoribus hepatis, lienis, vteri, neruorum, articulorum, & aliarum partium conducit.

Alia quædam externa medicamenta, ceratorum nomine deſcripta ab authoribus traduntur, quæ quod duriore conſiſtentia frequentius parentur, de his ſub emplaſtris *libro ſeq.* loquemur. Alia autem molliora, qualia à Meſue deſcribuntur, aut nunquam, aut rariſſimè parantur.

Digitized by Google

OFFICINÆ

PHARMACEV-TICÆ, SIVE Antidotarij,

De Medicamentis externis,

LIBER SEXTVS.

De Emplaſtris.

PRÆFATIO.

MATERIES vnguentorum & emplaſtrorum eadem eſt, vt & virtus, ſed conſiſtentia diuerſa: in illis quippe molliuſcula, in his valde craſſa ac ſolida: ob id non in vaſculis vnguentorum more reconduntur, ſed in magdalias ſeu bacillos digiti craßitudine & longitudine formantur: qui charta inuoluti in officinis ſeruantur: Vt eam ſpißitudinem acquirant, plus

Digitized by Google

ceræ, quàm unguenta, & minus olei ad ſui confectur am admittunt, vt ſæpe duplum ceræ ad olei pondus: interdum triplum, atque etiam aliquando quadruplum. Augetur tamen vel minuitur cera pro reſinarum & ſuccorum concretorum copia, vt etiam oleum, prout medullæ, adipes & axungiæ maiore aut minore doſi veniunt in confectionem. Ex ſtirpium autem & animalium partibus, mineralibus & metallis emplaſtra conficiuntur, quorum nonnulla velut corpus & conſiſtentiam tantùm præbent: virtutem verò nullam aut exiguam, cera nempe, oleum commune, lythargyrus, & interdum reſinæ: alia ſimul cum materia virtutem & efficaciam, vt mineralia, plantæ, & reliqua omnia, qua accedunt ad compoſitionem. Non omnia tamen emplaſtra ceram aut reſinas admittunt, quæ ſcilicet aliunde materiam illis proportionatam, vt ladanum, thus copioſum, aut quid ſimile excipiunt. Fiunt & quædam abſque cera & ignis adiutu, quorum nempe materialia melle aut mucaginibus, vel viſcido quodam cremore ſubacta in emplaſtri ſpißitudinem concreſcunt, vt emplaſtrum de cruſta panis, & de baccis lauri, aliáque multa quæ inter emplaſtra & cataphaſmata ambigunt. Porrò, in emplaſtris conficiendis ordo ſeruandus, vt primum

primum cera oleo liquetur dein liquores, ſucci, & mucaginis permiſcentur, & lentè coquuntur ad aqueæ humiditatis exhalationem: tum reſinæ & adipes induntur, vt & gummi genera, ex quibus nonnulla commiſcentur ſyncera, alia, non niſi vino, aceto, aut alio liquore diluta, colata, & cocta. Si terebinthina deſideretur, ea addatur emplaſtro iam percocto & igne ſubſtracto. Tandem pulueres creti inſparguntur, ſedulóque verſantur, agitantur, & ſubiguntur, vt in maſſam concreſcant, nec mollem, nec duram, ſed mediam & lentam, quæ tamen digitos contrectantium non inquinet. Si ſucci liquidi, vinum, acetum, aqua medicamentoſa, vel decocta quædam emplaſtri confectionem ingrediantur, ea coquenda ad ſeroſæ humiditatis diſſipationem. Succi inſpiſſati & recentes aliquo ſoluuntur liquore, qui etiam coctione abſumitur. Dum ſicciores ſunt & friabiles, ſolum puluerantur & miſcentur. Et vt magni refert, quæ prius, & quæ poſterius in diſpenſandis emplaſtris ponuntur, ſic quæ minus aut diutius coquuntur: nam lithargyri leuis coctio emplaſtrum album facit: longior nigrum: ærugo modò melinum, modò viride, modò fuſcum reddit: pro vario ignis calore: ſæpéque coloris mutatio

Digitized by Google

qualitatis arguit mutationem : nam lithargyrium diutius coctum, emplaſtrum efficit ſimul & nigrius & exſiccantius. Et licet conſiſtentia & facultas in emplaſtris potiſsimum expetantur, attamen color & odor multum commendantur. Cùm autem de præcepiis generalibus in emplaſtrorum compoſitione ſeruandis abundè in noſtris Inſtitutionibus, nempe cap. 4. lib. 3. *egerimus, ſupereſt nunc, vt de particulari ſingulorum præparatione & confectione agamus.*

CAPVT

CAPVT I.

Diachylon album, ſeu ſimplex D. Meſ.

℞. Olei veteris ℔ j.
lithargyri puri tenuiſſimè triti ℔. j. ß.
mucaginem radic. althæa,
ſem. lini, &
fœnugræci an. ℥. iiij.
Fiat emplaſtrum, conſiſtentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Multiplex eſt huius emplaſtri denominatio: à ſuccis enim mucagineis, quibus magna ſui parte conſtat, & virtutem aſſumit, diachylon vocatur, à colore, album: à communi eius vſu, commune, à quinque ſimplicibus ipſius confecturam ingredientibus pentapharmacum, & ſępe diachylon ſimplex ad differentiam minus compoſiti. Eius inuentorem tota myropolarum familia Meſuem agnoſcit, ante eum tamen Serapio & Auicennas illius deſcriptionem dederunt. Omnes autem iuxta formulam ſuperiorem exhibent, in qua oleum & lithargyrus potius materiam & corpus mucagines efficaciam ſuppeditant, ex quibus diuerſa proportione miſtis, & præparatione vnitis, Paulus *c. 17. l. 7.* emplaſtrũ ſuum de ſucco conficit: Melius tamen ſic, iuxta deſcriptionem traditam paratur: Lithargyrus à ſcoria, plumbo, & ſordibus repurgatus tenuiſſime læuigatur: in mortario metallico diutiſſimè, vt duodecim horas, cum oleo agitatur, ſubigitúrque: poſt igni lento coquitur, ſemper verſando, donec lithargyrus craſſeſcat, & conſiſtentiam mellis nanciſcatur, atque fundo pilæ non adhæreſcat. Tum igni eximatur vt paulatim frigeſcat: poſtea ſeorſim mucilagines in aqua extractæ parum ferueſiant, ad aquoſioris partis exhalationem: dein earum pars circiter tertia primum lithargyro miſceatur, *Præparatio.*

Digitized by Google

& accuratè miſceatur, atque ruſſus igni redditur, vt craſſeſcat: tandem reſiduum addatur, agitetur, & blando igne ita ferueſiat, vt ex omnibus ſic vnitis & concorporatis fiat emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ, in cuius libris ſingulis, ſi pulueris ireos vncia vna commiſceatur, diachylon ireatum habebitur. Signum emplaſtri perfectè cocti habetur, cùm ipſius portio marmori adhibita non adhæret, aut digitos, dum contrectatur, non inquinat: illius enim compages ſequax eſſe debet, lenta & viſcida vt exformentur magdaliæ, alba papyro inuoluendæ, & in pharmacopolio ſeruandæ.

Diachylon Ireatum.

Vires. Emplaſtrum diachilon, malacticum optimum eſt: hepatis enim, lienis, ventriculi, & aliarum partium duros tumores emollit, & humores coquit. Quid Iridim admiſit, magis attrahit, incidit, & reſoluit.

CAP. II.

Diachylon magnum D. Meſ.

℞. *Lithargyri auri tenuiſſime puluerati* ℔. j.
oleor. irini,
anethini,
Chamamelini an. ℥. viij.
mucaginis radic. althea.
caricarum,
ſem. lini &
fœnugraci,
ichthyocolla,
ſuccorum ireos,
ſcylla,
œſypi an. ʒ. xij. ß.
terebinthina. ℥. iij.
reſina pini,
cera flaua an. ℥. ij.
Fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

Diachylon magnum cum gummis.

℞. *Bdellij,*

ſagapeni,

ſagapeni,
ammoniaci an.℥.ij.

Vino diſſoluantur, colentur, & coquantur ad mellis craſſitudinem, addantur maſſæ diachyli magni fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt diachylon ſimplex & ireatum, ſic magnum & gummatum coniunguntur, atque omnia eadem ſerie deſcribuntur, quod inter ſe viribus & nomine plurimũ conueniant. In magni deſcriptione & apparatu Paul. Ægin. multum à Meſue diſſentit, Oribaſius à Paulo, ab vtroque vulgaris vſus, Meſuei doctrinæ accommodatus, quem hoc in emplaſtro ſequimur, neglectis tamen vuis paſſis, in quarum locum ex Guidone radicem altheæ ſubſtituimus. Sic autem paratur: Lithargyrus purgatus, & ſubtiliſſimè tritus, in mortario cupreo diutiſſime cum oleo agitandus & nutriendus: deinde igni lento coquendus, aſſiduè mouendo & verſando, donec craſſeſcat: tum mucilagines adduntur, atque lentè coquuntur ad ſeri euaporationem. Poſtea *alkanach*, ſeu *ichthyocolla* ponitur ſuccis ireos & ſcillæ diluta, coquitúrque ad ſuccorum abſumptionem. *Alkanach* loco, *alkam*, ſeu viſcum illud, quo capiuntur aues, poni poteſt, quod huic emplaſtro non minus, imò magis cõuenit. His omnibus adhuc igni ſtratis cera liquanda, vt etiam reſina: igni ſubſtractis, terebinthina diluenda, nec non œſypus, aſſiduè mouendo, vt tota mixtura in emplaſtri coëat maſſam idoneam. Nonnulli induſtrioſa ſedulitate, paruam quandam mucaginum portionẽ in principio vnà cum oleis & lithargyro commiſcent: coquunt & agitant, & poſtea reliquam earundem partem: ſic enim lithargyrum impediunt, ne ad vaſis fundum decidat, & albius emplaſtrum efficiunt. Quid ſit autem ichtycolla, *li.3.de mater.medic.* dictum eſt, *c.17.*

Eadem præſtat hoc emplaſtrum, quæ ſuperius, ſed efficacius: magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, & digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit, & reſoluit. *Facultates.*

Digitized by Google

hyeme olei doſis ponitur, adeo, vt ſæpius penes artificem peritum ſit, oleum vel ceram augere vel minuere. Vt autem ceroneum pro emplaſtro ſic ceratum pro vnguento ferè vſurpatur: Eadem enim eſt ſimplicium commixtio, præparatio & ſpiſſitudo, & nonnunquam ceratum vnguento mollius efficitur.

CAP. I.

Ceratum refrigerans Galeni.

℞. *Ceræ albæ* ℥ j.
Olei roſati Omphacini ℥. iiij.

Liquentur ſimul in vaſe duplici. Refrigeratis affundatur paulatim in mortario aquæ frigidiſſimæ quantum abſordere poterunt, percutiendo & agitando: poſtremo addatur aceti ℥. ß. Fiat ceratum.

COMMENTARIVS.

Inter medicamenta compoſita & euporiſta, nullum eſt frequentius & ſimplicius hoc cerato à Galeno multis in locis, *vt cap. 6. lib. 1. ſimpl. l. 10. meth. & l. 6. ſanit. tuend.* deſcripto & celebrato, quod à nonnullis modo vnguentum, modo Ceratum album, & aliquando ceratum refrigerans Galeni nuncupatur in Officinis.

Præparatio. Sic verò eius ſuſcipitur præparatio: Cera in fruſtula diuiſa oleo roſaceo omphacino in diplomate liquatur: dein ab igne remouetur, & in aliud vas transfunditur: atque vbi refrixerit, & modice concreuerit; aqua frigidiſſima ſubinde affunditur & agitatione continua ſubigitur: Et rurſus noua frigidæ affuſio & agitatio iteratur, donec ipſam mixtura reſpuat; cui ſi parum aceti albi & tenuis adjiciatur, magis humectans & refrigerans vnguentum parabitur. Vbi magis refrigerare conſilium eſt, etiam Galeni authoritate, ſucci lactucæ, ſolani, ſemperuiui, aut ſimilium refrigerantium nonnunquam adduntur. Sed hoc raro, niſi vtendi tempore, fieri ſolet, atque in pharmacopoliis tantum quod ſimplicius eſt, aſſeruatur.

Valo

Valet ad phlegmonas, eryſipelata, herpetas, carbunculos, phygethla, omnémque intemperiem calidam. Febrientibus quoque multùm conducit, ſi hypochondriis ſuperponatur. *Vires.*

CAP. II.

Ceratum ſantalinum D. Meſ.

℞. Roſarum ℥ xij.
ſantal. rubr. ℥. x.
albi,
citrini an ℥. vj.
boli Armena ℥. vij.
cara alba lota ℥. xxx.
eboru ℥ vij.
caphura ℥ ij.
olei roſat. ℔. j.
Fiat Ceratum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Minus eſt irridendus pharmacopola, qui ſaccharo, quàm qui hoc cerato caret, cuius perennis & felix vſus nobilitatem oſtendit. A cera ceratum dicitur, à ſantalis ſantalinum: paratur ſic;

Santala primùm omnia ſimul puluerantur: ſeorſim roſæ, bolus armena, ebur & caphura: deinde cera igni blando, vt cineribus calidis, aut balneo mar. cum oleo adhibetur, vt liqueſcat: vbi aliquantum refrixerint ambo, confusè liquata, aqua roſacea ter quatérque lauanda: poſtea dicti pulueres commiſcendi, ita tamen vt caphura poſtremo loco ponatur. Tum omnia ſimul agitanda, ſubigendáque, vt coeant in idoneam conſiſtentiam cerati. Porrò ebur crudum pro ſpodio poſuimus, non vſtum, vt perperam aromatariorum vulgus. Cur verò id egerim, pluribus in locis ſuperius, vbi ſpodium occurrit, fuſiſſimè demonſtrauimus.

Ceratum ſantalinum phlegmonas & omnes intemperaturas calidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum uſtiones efficaciſſimè compeſcit. *Vires.*

CAP. III.

Ceratum ſtomachicum Galeno aſcriptum D. Meſ.

℞. Roſarum,
maſtiches an ℥.x.
foliorum abſynthij ſicci ℥.vij.ß.
ſpica nardi ℥.v.
cera ℥.ij.
olei roſati ℥.ix.
Fiat ex arte ceratum.

COMMENTARIVS.

Præparatio. Ceratum hoc à Meſue traditum efficacius cùm ſit duobus aliis à Galeno deſcriptis, vſitatius eſt, & in officinis pluribus aſſeruatur. Ad eius apparatum cera & oleum liquantur: refrigerata ſæpius aqua roſarum abluuntur: poſtea rurſus liquata lauantur æquis partibus ſucci citoniorum & vini nigri & auſteri, addito pauco aceto: quod tamen non ſine ratione omittunt. Interea roſæ & abſynthium ſimul pulueranda: ſeorſim verò maſtiche & ſpica Indica: tum omnium puluis confusè mixtus, cæruleo, ſeu ceræ oleo liquatæ & lotæ, permiſcendus, & ita ſubigendus, vt in cerati craſſitudinem abeat legitimam. Hoc autem non ſimiliter deſcribitur à Galeno, licet ei tribuatur à Meſue, cui potius debetur illius inuentio, vel ſaltem amplior & melior deſcriptio. Dicitur ſtomachicum à parte cui cõfert & adhibetur: Calorem enim ſtomachi & totius ventriculi fouet, coctionem iuuat, flatus abſumit, crudos humores coquit, appetitum exitat, & vomitum compeſcit.

Vires. Solet autem & debet extendi ſuper aluta & ſuperiori regioni ſtomachi, & aliquando etiam toti ventriculo admoueri. Eum enim roborat, & ad munia perfectiùs obeunda, vegetiorem reddit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IV.

Ceratum œſipatum, Galeno tributum, D. Meſ.

℞. Oeſipi ℥.x.
oleorum chamameli,
irini an. ℔ ß.
cera flaua ℥.iiij.
maſtiches,
threbinthina an. ℥.j.
reſina ℥.ß.
ſpica nardi ʒ.ij.ß.
croci ʒ j ß.
ammoniaci ℥.j.
ſtyracis calamita ℥.ß.
Fiat ceratum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Tria deſcribit cerata Meſue, quorum hoc ſelegimus Galeno aſcriptum, vt efficax & vſu frequentiore celebratum; efficacius tamen redditum, Rondeletij conſilio, ammoniaci & ſtyracis calamitæ incremento: ſic enim effectus feliciter præſtat, quos alia Philagrij & Pauli cerata à Meſue conſcripta pollicentur. Propterea qui hoc habebit, aliis dictis carere facilè poterit. Dicitur autem œſypatum à ſua baſi œſypo, quæ ſic extrahitur. Lanæ ſuccidæ ex ouium collo, ventre & feminibus euulſæ quantitas quædam idonea ſumitur, aqua calida horas octo maceratur, & ſubinde baculo agitatur: deinde igni ferueſcere dimittitur, donec pinguedinem in aquam depoſuerit. Extractis & fortiter expreſſis lanis, aqua è vaſe, in aliud vas magno impetu ſæpius transfunditur, vt ſpumam multam eructet, quæ colligenda, & in alio vaſe ſeorſim reponenda: tum aqua denuo agitatur ad ſpumam, quæ adhuc collecta cum præcedente ponenda. Idqeutoties iteraturſub æſtiuo ſole, dum tota ſpumeſcens pinguitudo colligatur: collecta, aqua pura ſępe lauatur, manibus agitando, dum ſordes mixtæ auferantur, & aqua pura effluat;

Oeſypi eductio & apparatus.

atque pinguedo linguæ admota, nullum acrimoniæ ſenſum inferat. Poſtea vaſe fictili denſo excepta, in loco frigido ſeruanda. Vim habet emolliendi, reſoluendi, calefaciendi, & dolores ſedandi.

Præparatio. Sic autem paratur ceratum deſcriptum: primò ſeorſim puluerantur crocus, maſtiche, ſpica & ſtyrax: dein omnium pollen commiſcetur: ammoniacum in aceto maceratur, liquatur & coquitur ad mellis conſiſtentiam: poſtea cera in oleis liquabitur. His igni ſubtractis, miſcebitur œſypus, tum ammoniacum ſolutum, & terebinthina ſimul: tandem pulueres ſemper agitando, vt abeant cuncta in cerati ſpiſſitudinem legitimam.

Vires. Vim habet emolliendi, reſoluendi, ac digerendi, & dolores ſanandi: proinde duris tumoribus hepatis, lienis, vteri, neruorum, articulorum, & aliarum partium conducit.

Alia quædam externa medicamenta, ceratorum nomine deſcripta ab authoribus traduntur, quæ quod duriore conſiſtentia frequentius parentur, de his ſub emplaſtris *libro ſeq.* loquemur. Alia autem molliora, qualia à Meſue deſcribuntur, aut nunquam, aut rariſſimè parantur.

Digitized by Google

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ, SIVE Antidotarij, De Medicamentis externis,

LIBER SEXTVS.

De Emplaſtris.

PRÆFATIO.

MATERIES vnguentorum & emplaſtrorum eadem eſt, vt & virtus, ſed conſiſtentia diuerſa: in illis quippe molluſcula, in his valde craſſa ac ſolida: ob id non in vaſculis vnguentorum more reconduntur, ſed in magdalias ſeu bacillos digiti craßitudine & longitudine formantur: qui charta inuoluti in officinis ſeruantur. Vt eam ſpißitudinem acquirant, plus

ceræ, quàm vnguenta, & minus olei ad ſui confecturam admittunt, vt ſæpe duplum ceræ ad olei pondus: interdum triplum, atque etiam aliquando quadruplum. Augetur tamen vel minuitur cera pro reſinarum & ſuccorum concretorum copia, vt etiam oleum, prout medullæ, adipes & axungiæ maiore aut minore doſi veniunt in confectionem. Ex ſtirpium autem & animalium partibus, mineralibus & metallis emplaſtra conficiuntur, quorum nonnulla velut corpus & conſiſtentiam tantùm præbent: virtutem verò nullam aut exiguam, cera nempe, oleum commune, lythargyrus, & interdum reſinæ: alia ſimul cum materia virtutem & efficaciam, vt mineralia, plantæ, & reliqua omnia, qua accedunt ad compoſitionem. Non omnia tamen emplaſtra ceram aut reſinas admittunt, quæ ſcilicet aliunde materiam illis proportionatam, vt ladanum, thus copioſum, aut quid ſimile excipiunt. Fiunt & quædam abſque cera & ignis adiutu, quorum nempe materialia melle aut mucaginibus, vel viſcido quodam cremore ſubacta in emplaſtri ſpiſſitudinem concreſcunt, vt emplaſtrum de cruſta panis, & de baccis lauri, aliáque multa quæ inter emplaſtra & cataphaſmata ambigunt. Porrò, in emplaſtris conficiendis ordo ſeruandus, vt primum

primum cera oleo liquetur dein liquores, ſucci, & mucaginis permiſcentur, & lentè coquuntur ad aqueæ humiditatis exhalationem: tum reſinæ & adipes induntur, vt & gummi genera, ex quibus nonnulla commiſcentur ſyncera, alia, non niſi vino, aceto, aut alio liquore diluta, colata, & cocta. Si terebinthina deſideretur, ea addatur emplaſtro iam percocto & igne ſubſtracto. Tandem pulueres creti inſparguntur, ſeduló-que verſantur, agitantur, & ſubiguntur, vt in maſſam concreſcant, nec mollem, nec duram, ſed mediam & lentam, quæ tamen digitos contrectantium non inquinet. Si ſucci liquidi, vinum, acetum, aqua medicamentoſa, vel decocta quædam emplaſtri confectionem ingrediantur, ea coquenda ad ſeroſæ humiditatis diſſipationem. Succi inſpiſſati & recentes aliquo ſoluuntur liquore, qui etiam coctione abſumitur. Dum ſicciores ſunt & friabiles, ſolum pulueranturur & miſcentur. Et vt magni refert, quæ prius, & quæ poſterius in diſpenſandis emplaſtris ponuntur, ſic quæ minus aut diutius coquuntur: nam lithargyri leuis coctio emplaſtrum album facit: longior nigrum: ærugo modò melinum, modò viride, modò fuſcum reddit: pro vario ignis calore: ſapéque coloris mutatio

CAPVT I.

Diachylon album, ſeu ſimplex D. Meſ.

℞. Olei veteris ℔ j.
lithargyri puri tenuiſſimè triti ℔. j. ß.
mucaginem radic. altheæ,
ſem. lini, &
fœnugræci an. ℥. iiij.
Fiat emplaſtrum, conſiſtentia legitimum.

COMMENTARIVS.

Multiplex eſt huius emplaſtri denominatio: à ſuccis enim mucagineis, quibus magna ſui parte conſtat, & virtutem aſſumit, diachylon vocatur, à colore, album: à communi eius vſu, commune, à quinque ſimplicibus ipſius confecturam ingredientibus pentapharmacum, & ſępe diachylon ſimplex ad differentiam minus compoſiti. Eius inuentorem tota myropolarum familia Meſuem agnoſcit, ante eum tamen Serapio & Auicennas illius deſcriptionem dederunt. Omnes autem iuxta formulam ſuperiorem exhibent, in qua oleum & lithargyrus potius materiam & corpus mucagines efficaciam ſuppeditant, ex quibus diuerſa proportione miſtis, & præparatione vnitis, Paulus *c. 17. l. 7.* emplaſtrũ ſuum de ſucco conficit: Melius tamen ſic, iuxta deſcriptionem traditam paratur: Lithargyrus à ſcoria, plumbo, & ſordibus repurgatus tenuiſſime læuigatur: in mortario metallico diutiſſimè, vt duodecim horas, cum oleo agitatur, ſubigitúrque: poſt igni lento coquitur, ſemper verſando, donec lithargyrus craſſeſcat, & conſiſtentiam mellis nanciſcatur, atque fundo pilæ non adhæreſcat. Tum igni eximatur vt paulatim frigeſcat: poſtea ſeorſim mucilagines in aqua extractæ parum ferueſiant, ad aquoſioris partis exhalationem: dein earum pars circiter tertia primum lithargyro miſceatur, *Præparatio.*

Digitized by Google

& accuratè miſceatur, atque rurſus igni redditur, vt craſſeſcat: tandem reſiduum addatur, agitetur, & blando igne ita ferueſiat, vt ex omnibus ſic vnitis & concorporatis fiat emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ, in cuius libris ſingulis, ſi pulueris ireos vncia vna commiſceatur, diachylon ireatum habebitur. Signum emplaſtri perfectè cocti habetur, cùm ipſius portio marmori adhibita non adhæret, aut digitos, dum contrectatur, non inquinat: illius enim compages ſequax eſſe debet, lenta & viſcida vt exformentur magdaliæ, alba papyro inuoluendæ, & in pharmacopolio ſeruandæ.

Diachylon Ireatum.

Vires. Emplaſtrum diachilon, malacticum optimum eſt: hepatis enim, lienis, ventriculi, & aliarum partium duros tumores emollit, & humores coquit. Quid Iridim admiſit, magis attrahit, incidit, & reſoluit.

CAP. II.

Diachylon magnum D. Meſ.

℞. Lithargyri auri tenuiſſime pulnerati ℔. j.
oleor. irini,
anethini,
Chamamælini an. ℥. viij.
mucaginis radic. althea.
caricarum,
ſem. lini &
fœnugræci,
ichthyocollæ,
ſuccorum ireos,
ſcyllæ,
œſypi an. ℥. xij. ß.
terebinthina. ℥. iij.
reſina pini,
cera flaua an. ℥. ij.
Fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

Diachylon magnum cum gummis.

℞. Bdellij,

ſagapeni,

Digitized by Google

ſagapeni,
ammoniaci an.℥.ij.

Vino diſſoluantur, colentur, & coquantur ad mellis craſſitudinem, addantur maſſæ diachyli magni fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt diachylon ſimplex & ireatum, ſic magnum & gummatum coniunguntur, atque omnia eadem ſerie deſcribuntur, quod inter ſe viribus & nomine plurimũ conueniant. In magni deſcriptione & apparatu Paul. Ægin. multum à Meſue diſſentit, Oribaſius à Paulo, ab vtroque vulgaris vſus, Meſuei doctrinæ accommodatus, quem hoc in emplaſtro ſequimur, neglectis tamen vuis paſſis, in quarum locum ex Guidone radicem altheæ ſubſtituimus. Sic autem paratur: Lithargyrus purgatus, & ſubtiliſſimè tritus, in mortario cupreo diutiſſime cum oleo agitandus & nutriendus: deinde igni lento coquendus, aſſiduè mouendo & verſando, donec craſſeſcat: tum mucilagines adduntur, atque lentè coquuntur ad ſeri euaporationem. Poſtea *alkanach*, ſeu *ichthyocolla* ponitur ſuccis ireos & ſcillæ diluta, coquitúrque ad ſuccorum abſumptionem. *Alkanach* loco, *alkám*, ſeu viſcum illud, quo capiuntur aues, poni poteſt, quod huic emplaſtro non minus, imò magis cõuenit. His omnibus adhuc igni ſtratis cera liquanda, vt etiam reſina: igni ſubſtractis, terebinthina diluenda, nec non œſypus, aſſiduè mouendo, vt tota mixtura in emplaſtri coëat maſſam idoneam. Nonnulli induſtrioſa ſedulitate, paruam quandam mucaginum portionẽ in principio vnà cum oleis & lithargyro commiſcent: coquunt & agitant, & poſtea reliquam earundem partem: ſic enim lithargyrum impediunt, ne ad vaſis fundum decidat, & albius emplaſtrum efficiunt. Quid ſit autem ichtycolla, *li.3.de mater.medic.* dictum eſt, *c.17.*

Eadem præſtat hoc emplaſtrum, quæ ſuperius, ſed efficacius: magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, & digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit, & reſoluit. *Facultates.*

Digitized by Google

CAPVT III.

Emplaſtrum de mucaginibus, ſeu diachylon compoſitum.

℞. Mucaginum ſem. altheæ,
lini,
fœnugraci,
corticis mediani vlmi an. ℥. iiij.
ol. chamameli,
liliorum,
anethi an. ℥. j.
ammoniaci,
galbani,
opoponacis,
ſagapeni an. ℥. ß.
ceræ nouæ ℥. xx.
terebinthinæ ℥. ij.
croci ʒ. ij.
Fiat emplaſtrum arte iam præſcripta.

COMMENTARIVS.

Præpara-tio. 1. Licèt de emplaſtri huius authore non ſatis conſtet, ferè tamen ab omnibus pharmacopolis paratur iuxta deſcriptionem hanc, quam ex Fernelio eius tranſcriptore exhibemus: ad cuius apparatum primò mucagines in aqua extrahuntur: extractę cum oleis lento igne coquuntur ad aqueæ humiditatis reſolutionem. His cera fruſtulatim ſecta liquatur, & ſpatha agitatur. Poſtea gummi dicta, aceto diluta, colata & cocta ad aceti diſſipationem adduntur, & rudicula agitantur. Omnibus ab igne ſemotis terebinthina commiſcetur. Tandem crocus, atque ſic accuratè verſando maſſa idonea conficitur, ex qua formantur magdaleones pondere vnciæ dimidiæ, & aliquando integræ.

Vires. Emplaſtrum de mucilaginibus partim emollit, partim coquit, ac maturat: ob id tumoribus præter naturam duris, vtroque dicto modo ſanandis, confert.

Enu-

Digitized by Google

Enumeratur enim emollientia & ſuppurantia, eiuſque frequens eſt vſus.

CAP. IV.

Emplaſtrum de meliloto D. Meſ.

℞. Meliloti ℥.vj.
florum chamameli,
comarum abſynthij,
ſampſuchi,
fœnugraci,
baccarum lauri,
radic. althea an.℥.iij.
ſem. apij.
ameos,
cordumeni,
ireos,
cyperi,
ſpica,
caſſia lignea an.℥.j.ß.
ammoniaci ℥.x.
ſtyracis calamita.
bdellij an.℥.v.
terebinthina ℥ j.ß.
ficus pingues n.xij.
ſeui caprini,
reſina an.℥.ij.ß.
cera ℥.vj.
olei ſampſuchini,
ol. de ſpica an.℥.vj.vel ſingulorum ℥ j.
Aqua decoctionis meliloti, chamameli, & fœnugraci q. ſ. fiat emplaſtrum.

Commentarivs.

Multis conſtat hoc emplaſtrum, quæ ſeorſim & artificioſè debent præparari, antequam accedant ad illius confecturam: ac primo quidem loco radices terendæ; ſecundo, ſemina, tertio, herbæ & flores: tum cinna-

Digitized by Google

momum & ſtyrax, ſed ſeorſim vtrumque: deinde miſcentur omnia. Inter ea macerantur bdellium & ammoniacum in aceto potius, quàm in decocto meliloti, chamæmeli, & fœnugræci, vt nonnulli volunt, in quo non niſi ægrè diſſoluuntur. In eo tamen mucagines, radices altheæ & fœnugræci optime poſſunt & debent extrahi, quibus colatis adjiciuntur ficus tuſæ, eodem decocto maceratæ, & per cribrum traiectæ. Ex his autem ſic apparatis conficitur emplaſtrum hoc modo: Cera, reſina, & ſeuum hircinum ſimul liquanda: his igni ſubſtractis addenda gummi macerata, colata, & ad mellis craſſitiem cocta: tum terebinthina, dein pulueres ſimul vniti. Quibus omnibus probe ſubactis adduntur olei ſampſuchini & de ſpica an. ʒ.vj. vel ℥.j. ad ſummum. Qui enim ſingulorum ℥.vj. ex Bauderonio addiderit, vnguentum, quam emplaſtrum potius effecerit. Si ficus ſicciores ſint, poterunt teri, & cum reliquis puluerari, vt etiam bdellium: præſtat tamen ea macerari & percolari. Pro cordumeni carui ſemen ponendum eſt, non cardamomum, vt multi faciunt, vocum affinitate decepti: cætera facilia ſunt.

Vires. Emplaſtrum è meliloto inueteratas durities iecoris, ſlienis, ventriculi, & reliquarum partium emollit, coquit, & reſoluit, hypochondriorum tenſionem laxat & flatus diſcutit.

Emplaſtrũ triapharmacum. In emollientium & reſoluentium claſſe deſcribitur, à Iouberto emplaſtrum, triapharmacum, cuius vt ſimplex eſt compoſitio, ſic qualitas imbecillior, propterea rarus admodum vſus. Illius materia eſt eadem prorſus atque vnguenti crudi ſiue de lithargyro: Conſtat enim oleo, lithargyro & aceto coctis ad emplaſtri conſiſtentiam.

CAP. V.

Emplaſtrum oxycroceum D. Myr.

℞. *Croci,*
picis naualis,
colophoniæ,

ceræ an.℥.iij.
terebinthinæ,
galbani,
ammoniaci,
myrrhæ,
thuris,
maſtiches an.℥.j ʒ iij.
Fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Ad durities quoque emolliendas, digerendáſque emplaſtrum hoc fuit inſtitutum, inuentúmque à Myrepſo, qui nomen illi dedit ab aceto, in quo gummi macerantur & diſſoluuntur, & à croco, cuius colore tota mixtura inficitur. Ad hunc autem modum componitur: Ammoniacum & galbanum parum contuſa macerantur noctem integram in aceto, vt diluantur; deinde coquuntur ad aceti deperditionem. Inter ea, cera in vaſe idoneo liquanda; liquatæ addenda zopiſſa, ſeu pix naualis; tum colophonia. His admiſcentur gummi dicto apparatu liquata: quibus ab igne ſemotis terebinthina commiſcenda; dein myrra, thus, crocus, & maſtiche ſeorſim trita & vnita, ſemper agitando, vt fiat maſſa idonea, quæ in marmor oleo maſtichino inunctum, & puluere croci conſperſum iniicitur, & formantur magdaliæ ſolitæ magnitudinis. Nonnulli croci quantitatem minuunt, nullo aut exiguo virium diſpendio, quibus aſſentior.

Emplaſtrum hoc virtutem habet emolliendi, digerendi, articulorum & neruoſarum partium dolores ſedandi, & oſſa fracta iuuandi. *Vires.*

Ceroneum parare non tenebitur, qui oxycroceum habebit, propter multam virtutis, quæ inter vtrumque eſt, affinitatem. *Ceroneū.*

CAP. VI.

Emplaſtrum de ianua D.Pr.

℞. *Succorum betonicæ,*

Digitized by Google

plantaginis,
apij an. ℔.ʒ.
ceræ flauæ,
reſinæ,
terebinthinæ,
picis an. ℔ ß.
Ex *arte fiat emplaſtrum.*

COMMENTARIVS.

Duo ſunt emplaſtra de betonica; vnum minoris deſcriptionis, quod in officinis vulgò, Emplaſtrum de ianua nominatur; alterum maioris compoſitionis, de betonica ſimpliciter dictum, quod propter virium præſtantiam à multis nunc paratur, huiuſque Andernacus author perhibetur, illius verò N. Præpoſitus, ex cuius deſcriptione ſic debet confici. In ſuccis betonicæ, plantaginis, & apij colatis nec depuratis liquanda cera, pix & reſina, & cum terebinthinæ portione coquenda, ſemper mouendo, ad ſuccorum reſolutionem; deinde reliqua terebinthina addenda, & adhuc parum perferuefacienda, vt cuncta vniantur in idoneam emplaſtri conſiſtentiam, ex qua formentur magdaliæ digiti craſſitudine & longitudine, in pharmacopolio ad vſus futuros aſſeruandæ.

Preparatio.

Vires.

Emplaſtrum de ianua vim habet maturandi & digerendi: peculiari autem dote caput roborat, eiuſque vulneribus vlceribúſque prodeſt.

CAP. VII.

Emplaſtrum de betonica D. Andern.

℞. *Betonicæ viridis,*
pimpinellæ,
agrimon.
ſaluiæ,
pulegij,
mille folij,
conſolidæ maioris,
licaltrichi an. ℥.vj.

thuris,

thuris,
maſtiches an. ʒiij.
ireos,
ariſtolochia rotunda an. ℥. vj.
cera alba,
terebinth. an. ℥. viij.
gummi olea Æthiopica ℥. ij.
reſina pini ℥. vj.
ol. abietini,
vini alb. an. q. ſ.
Fiat emplaſtrum ſecundùm artem.

COMMENTARIVS.

Cum morbi capitis quamplurimi ſint, qui præter Chirurgorum manus topica medicamenta deſiderant, eorum tamen pauci quibuſdam tantùm, cum emplaſtrum de ianua auxilietur, rectè ab Andernaco maius hoc & efficacius emplaſtrum de betonica deſcriptum eſt, vt quod pluribus præter naturam affectibus capitis optimè & ſalubriter medeatur. *Præparatio.* Paratur verò ſic: Herbæ in mortario probè contuſę hebdomadam integram in vino albo macerantur, agitantur & coquuntur. Vino expreſſo colatóque, & lento igne cocto ad tertiæ partis conſumptionem oleum abietinum adiicitur; dein cera liquata; mox reſina & gummi; poſtea terebinthina. His paulatim refrigeratis reliqua trita, & creta adduntur, & moribus aſſiduè ſubiguntur, dum totus humor exhalet. Poſtremò lac caprinum, aut aliud, vt vaccinum, additur ad magdaleones formandos.

Vires. Commendatur plurimum ad fracturas vniendas, oſſaque carne contegenda, ſquamas oſſium detrahendas, & ad ea, quæ in alto latent, foras euocanda efficax exiſtit; carnes amiſſas duráſque reſtituit, valde abſtergit, digerit, & ſiccat.

* * *

Digitized by Google

CAP. VIII.

Emplaſtrum de baccis lauri D. Meſ.

℞. Baccarum lauri ℥. ij.
thuris,
maſtiches,
myrrhæ an ℥.
cyperi,
coſti an. ℥. ß.
mellis deſpumati q. ſ. fiat ex arte emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Huic emplaſtro conficiendo præter aliarum conditionem, neque ceram, neque oleum, aut axungiam addidit Meſue, ſed ſolum mel ad excipienda reliqua, cuius doſim non definit, ſed artificis relinquit arbitrio. Illius verò ℥. j. ß. aut ℥. ij. tantum pulueribus comprehendendis ſatis eſſe creduntur, ad idoneum corpus emplaſtro impertiendum, quod efficaciſſimum & mirabile ad hydropem Meſue deſcribit, ſi cyperi quantitas triplicetur, & addatur ſtercus capræ, aut vaccæ ſiccum ad pondus omnium, ſed præſtat ſimplicius habere, aut cyperum tantum triplicare, & vſus tempore alterutrius animalis dicti ſtercus permiſcere.

Præparatio. Ad præparationem omnia præter mel ſeparatim pulverantur, & melli deſpumato, nec cocto, ſed adhuc calenti, cyperus & coſtus adiiciuntur: Refrigerato thus, maſtiche & myrrha permiſcentur, & magdaleones formantur, qui quod citius indureſcant, nonnulli malunt totam maſſam in vaſe fictili recondere, & ſeruare; ſic enim repoſita non facilè exſiccatur, & diutiſſimè cuſtoditur, nulla aut exigua virium iactura.

Vires. Dolorem ventriculi, inteſtinorum, hepatis, renum, vteri & veſicæ à flatibus, vel à cauſa frigida ortum ſedat, & materiam tenuiorem & flatulentam diſcutiendo hydropi ſicco confert.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT IX.

Emplaſtrum Tonſoris D. Aëtij

℞. Picis ſiccæ ℔.ij.
ceræ ℔.j.
reſinæ pini ℔.ß.
farinæ fœnugræci,
pollinis radicis chamæleonis nigri an. ℥.iiij.
cumini tenuiſſimè triti ℥.ij
Fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS

Medici quotidie multa in rem præſentem medicamenta præſcribunt his præſtantiora, quæ in vulgaribus diſpenſariis continentur; illorum effectus vt pharmacopœi obſeruarunt, deſcriptiones quoque ſeruant, & poſtea ſingulis audacter exhibent. Sic mulierculæ quaſdam receptas, vt nominant, magnifaciunt ſæpiſſime, & in gynæceis cuſtodiunt, à quibus leuamen aliquod ſenſerunt: Sic Tonſor quidam ex Bythynia à Medicis ſibi coætaneis emplaſtrum habuit, quo ſolo cum ſæpe & feliciter vteretur, emplaſtrum Tonſoris vocatum eſt. Sic adhuc textor quidam Pariſinus à viginti annis, vnguentum quoddam nigricans, baſiliconi vulgari ſimile habuit, ad omnéſque plagas exhibuit: Eo mortuo, filius eius ſimiliter parat & dat, víxque ſemeſtre quiſpiam Lutetiæ degit, qui non viderit, aut expertus fuerit vnguentum Textoris.

Licet autem Medici ſæpius improbent, quæ ab ignaris probantur, attamen Aëtius plurimi ducit hoc emplaſtrum Tonſoris ad ſplenicos, & hydropicos, & iſchiadicos: Multos enim, inquit, à coxendicum dolore liberauit: nam humores ſeroſos, & flatus attrahit, digerit, & reſoluit. Hæc autem facilius præſtat, ſi cum oleo irino, aut axungia quadam conficiatur. Vix enim ſine pinguibus confici poteſt; proinde olei dicti libram dimidiam adiiciendam cenſeo. *Vires.*

Bryonia ſylueſtris nomina varia.

Si radix chameleontis deſit, pondus æquum radicis bryonię vulgaris, quam vitem albam nominant, poterit

Digitized by Google

aſſumi, præſertim cum hydropicis & ſplenicis mederi conſilium erit. Iſchiadicis verò proderit magis, vt & aliis doloribus arthriticis, ſi ſubſtituatur radix alterius bryoniæ ſylueſtris, quæ officinis ſigillum B. Mariæ vocatur, Dioſcoridi cyſſophillos, & cyclaminos altera, Mauritanis *Bothormarten*, id eſt, tuber therræ, quibuſdam rapum terræ, aliis *Thamus*, Plinio ciſſanthemos, Democrito malacociſſos.

Eſt enim velut quædam mollis hedera, in arundineis ac iuxta aquas naſcens, quarum eſt adeo amans, vt earum ſcaturigines perpetuò quæritet, atque ibi aquam ſubeſſe, vbi reperitur, botanici experientia mului contendunt.

Vires. Ab Arnoldo Villanouano ſigillum cœleſte vocatur, plurimúmque valere arthriticis doloribus ſanandis ſic ſcribit; Cœleſte ſigillum dolores pedum ſanat in æternum.

CAP. X.

Emplaſtrum Palmeum, ſeu Diachalciteos.

℞. *Olei veteris,*
lithargyri auri an. ℔ iij.
axungiæ ſuillæ veteris & inſulſæ ℔ ij.
vitrioli alb. ℥ iiij.

Coque igne lento, aſſiduè mouendo ſpatula palmea & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vſu magis, quàm ratione hoc emplaſtrum à tota Myropolanorum & Chirurgorum turba vocatur Palmeum & vulgò Diapalma, vt quod palmea tantum ſpatha inter coquendum agitetur, verſetur, ſubigatur. Nonnulli à ſua baſi nomen mutuati, rectius emplaſtrum Diachalciteos nuncuparunt: ſed qui diſcrimen inter vitriolum & chalcitim conſtituunt, ex hac emplaſtrum Diacalciteos, ex illo Palmeum fieri dicunt

Diacalciteos.

in ſe-

Digitized by Google

In reliquis vtrumque ſimile eſt, vnde alterum alterius homine ſine diſcrimine donatur. Multi tamen ambo non ſimiliter parant: nam ad confectionem Diachalciteos, ſumunt Chalcitim vſtam, eiúſque tantùm ℥. iij. ſumunt, & inter coquendum tenellos ramulos palmæ minutim inciſos, conſilio Galeni, iniiciunt: Palmeum verò iuxta formulam præſcriptam conficiunt, ſpatha palmea aſſiduè mouendo: Ac primum quidem lithargyrum tenuiſſime læuigatum, lento igne, cum oleo & axungia diutiſſime coquunt ac nutriunt ſemper agitando rudicula, ſeu ramo palmæ, vt dictum eſt, vel alius arboris aſtringentis, vt quercus, vel meſpilli, qui recenter ſit inciſus: atque vt ſpatulæ vis medicamentoſa melius emplaſtro communicetur, eius extremitatem ſubinde præſcindunt, & ſuperficiem abradunt ad humiditatem vſque natiuam. Mixturæ ſic coctione & agitatione incraſſatæ, & igni ſubſtractæ vitriolum Romanum, ſeu album, chalcitidis veræ penuria, pulueratum iniiciunt & ſubigunt: ſicque maſſam habent conſiſtentia laudabilem, ex qua magdaleones formant. Multi ratione optima vitriolum ſimul cum reliquis emplaſtri compoſitionem ingredientibus coquunt, vt partem acrimoniæ deponat. *Præparatio.*

Valet ad cruenta vulnera, tumores peſtilentes, & exituras. Ad vlcera quoque, & contuſas, diuulſaſque partes & ecchymomata. *Vires.*

CAP. XI.

Emplaſtrum de gratia Dei.

℞. *Reſinæ* ℔. j.
terebinthinæ ℔. ß.
ceræ albæ ℥. iiij.
maſtich. ℥ j.
verbenæ,
betonicæ,
pimpinellæ an. m. j.

Tuſis & coctis ex vino albo plantis, & reliquis ſimplicibus in illarum decocto colato, & ad ipſius abſumptionem coctis, fiat emplaſtrum.

Zzz

COMMENTARIVS.

Ex his eſt hoc emplaſtrum, quæ ad oſtentationem ſpecioſo nomine deſignantur, cuiuſmodi eſt Iſotheos Antidotus apud Aëtium *c.55. tet. 2. ſer. 4.* Emplaſtrum Iſis apud Paulum *c.17. li.7.* & aliud emplaſtrum *Homo* appellatum, ex ſandice & oleo paratum, cuius meminit Aëtius. Audita enim eiuſmodi nomenclatione, non modò ruſtici, ſed qui inter vrbanos ſeſe putant ſapientiores, ad emendum medicamentum alliciuntur. Vocemus ergo cum tota aromatariorum familia hoc emplaſtrum, de gratia Dei, & ſic conficiendum imperemus. Herbæ recens collectæ, ac virides minutim incidantur, in pila lapidea comminuantur, in vini albi generoſi ſufficienti quantitate per diem macerentur, dein coquantur ad mediæ partis vini abſumptionem: Expreſſis herbis, abiectiſque, incolato liquore cera minutim fracta, vel ſecta liquanda coquendáque aſſiduè ſpatha mouendo, ad liquoris exhalationem: tum reſina trita permiſcenda & liquanda: his ab igne ſemotis terebinthina vnienda: refrigerans maſtiche concorporanda in legitimam conſiſtentiam emplaſtri. Sic namque melius conficitur, quàm methodo à Præpoſito propoſita.

Emplaſtrum homo dictũ. *Præparatio.*

Laudatur ad vulnera vlceráque repurganda & coaleſcenda, & ad partes, quibus adhibetur roborandas. Efficacius tamen hæc cuncta præſtaret, ſi ex vino rubro pararetur.

Vires.

CAP. XII.

Emplaſtrum diuinum.

℞. *Lapidis Heraclij, id eſt, magnetis* ℥. iiij.
ammoniaci ℥. iij. & ʒ. ij.
bdellij ℥. ij.
galbani,
myrrhæ an. ℥ j. ʒ. ij.
olibani ℥. j ʒ. j.
opoponacis,
maſtiches,

ariſto-

ariſtolochia longa.
viridis æris an. ℥. j.
lithargyri auri
olei communis an. ℔. ß.
ceræ nouæ ℥. viij.
Miſce omnia, vt decet, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Dum ſpecioſa hæc medicamentorum nomina vel lego, vel audio, in mentem ſimul, & rurſum veniunt belliſſima chimicorum remedia, qui cùm viderint, ſuum Elixir vitæ iam nunc nimis tritum, potiones angelicas nominant. Sed tolerabile nomen eſt, cui medicamenti vires vtcunque reſpondent, quæ cùm in hoc emplaſtro efficaciſſimæ ſint, licèt non diuinæ, idipſum cum authore, diuinum nominabimus.

Sic autem paratur: Lithargyrus ſubtiliſſimè tritus horas duodecim cum oleo ducendus, agitandus, & nutriendus; ac lentò igne ſemper mouendo coquendus ad mellis craſſitudinem: dein cera in fruſtula diuiſa, miſcenda & liquanda. Interea gummi in aceto, vel vino tenui maceranda, diluenda, colanda, & ad humiditatis aquoſæ diſcuſſionem, & euaparationem coquenda: tum terebinthina commiſcenda. Poſt hæc omnia in lithargyrum cum oleo nutritum, & ceræ vnitum coniicienda & incorporanda. His omnibus pulueres myrrhæ, maſtiches, thuris, ariſtolochiæ, amyentis, hoc eſt, magnetis, ſeorſim tritorum commiſcendi, tum demum ærugo trita, ne cocta diutius emplaſtrum faciat rubrum. Ex omnium ſic probè mixtorum vnione fit legitimæ ſpiſſitudinis emplaſtrum. Pro puluere amyentis, vt cùm vulgo loquar, quidam Amenti dulcis, id eſt, Sagiminis vitri puluerem ſumunt, melius tamen cum magnete vbique paratur. *Præparatio.*

Emplaſtrum diuinum vim habet, partes, quibus adhibetur, emolliendi, dolorem ſedandi, humores attrahendi, digerendi, ac reſoluendi. *Vires.*

Digitized by Google

CAP. XIII.

Emplaſtrum de ceruſa.

℞. Olei roſati ℔. *ij.*
ceruſæ ℔. j. ß.
ceræ aloæ ℥. *iiij.*

Coquantur in vaſe terreo vel ſtanneo, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Incertus quidem eſt emplaſtri huius author, ſed incertior multo deſcriptio, ſimplicium doſis, & parandi modus: alij enim forma vnguenti conficiunt, vt Præpoſitus: alij forma emplaſtri, ad cuius compoſitionem nonnulli lithargyrum, amylum, & ouorum albumina ponunt, vt Paul. & Myrepſ. alij ex cera tantùm & oleo parant: alij ex cera, ceruſa & oleo. Præterea ſunt, qui duplum olei ad ceruſam pondus aſſumunt: alij partes vtriuſque pares. Sunt qui plus ceræ: ſunt, qui plus olei adiiciunt. Vſitatior deſcriptio eſt, quam damus, facilior confectio, quam docemus, efficacior compoſitio, quam probamus, in qua olei roſati, & omphacini potius, quam communis libræ duæ ſumuntur, ceruſæ libra vna cum dimidia, & ceræ tantùm vnciæ quatuor ponuntur. Antequam verò ceruſa emplaſtri confectionem ingrediatur, lauari pluries debet in aqua communi, vel potius roſacea, illam ducendo in pila marmorea cum piſtillo ligneo: dein reſidere permittitur, & vbi in fundo quieuerit, aqua effunditur, aliáque rurſus affunditur, cum qua denuò verſatur: ídque teratur, quouſque aqua nitida, & omnis impuritatis expers apparuerit: qua eiecta, ex ceruſa remanente albiſſima, trochiſci formantur, in ſole ſiccantur, & vſui reponuntur. Eorum autem quantitas deſcripta ad noſtrum emplaſtrum parandum ſumitur, & tenuiſſimè læuigatur, dein cum oleo lento igne ſubradiante ſole coquitur, iugiter ſpatha verſando, ſimulque cera liquatur & agitatur, vt ſubeant cuncta ſpiſſitudinem emplaſtro conuenientem.

Ceruſæ lotio. *Præparatio.*

Vires. Plurimi vſus eſt non modò ad vitia cutis, & ſuperficiarias exulcerationes ſiccandas, ſed ad vlcera maiora

coale-

Digitized by Google

coaleſcenda, inflammationes ſedandas, & intertigines ſanandas. Ambuſtis quoque plurimum prodeſſe certum eſt.

CAP. XIV.

Emplaſtrum pro ſtomacho.

℞. Abſynthij,
menthæ,
maioranæ,
roſarum,
balauſtiorum,
nucum cupreſſi an. ℥. iij.
Zinziberis,
nucis moſchat.
caryophyllorum,
ſem. anethi,
dauci an. ℥. ij.
benjoin,
ſtyracis calamit. an. ℥. ß.
oleorum maſtiches,
citoniorum an. ℥. iij.
ceræ flauæ ℔. ß. Fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Quæcunque pharmaca forinſecus ſtomacho imponuntur, ſiue aſtringendo condenſent, ſiue indurent, impropriè & licentiosè nimis Aſclepiades, & Andromachus malagmata vocarunt. Rectius illa Galenus *c. 5. li. 8. comp. med. loc.* ſtomachica, quod ſtomachum, vt ſplenica, quod ſplenem roborent, nuncupauit. Aptè ſiquidem à partibus, quibus maximè congruunt, nomen mutuantur, licèt aliis quoque prodeſſe comperiantur. Vnde emplaſtra ſtomachica optimè dicuntur, quæ ſtomachum roborare, & vires ipſius imbecilliores reſarcire valent. Cuiuſmodi ſunt medicamenta multa ſimplicia, quæ & primis qualitatibus ipſum calefaciendo recreant, & affinitate quadam reſpiciendo iuuant, ex

quibus pauca quædam ſelegimus, ad noſtrum hoc emplaſtrum concinnandum. Vix namque farraginem immenſam ſimplicium inutilium probo, ex quibus emplaſtra ſtomachica vulgaria, parata video, quæ pharmacopœo tantùm ſunt ſumptui, labori, oneri. Paucioribus itaque, ſed præſtantioribus euſtomachicis, emplaſtrum hoc conſtabit, ad cuius apparatum cera primum cum oleis liquanda & verſanda: dein ſtyrax & benioin trita commiſcenda, tum & reliqua tenuiſſimè læuigata: atque omnia mouenda ſubigendáque, vt in legitimam abeant emplaſtri craſſitudinem.

Præparatio.

CAP. XV.

Emplaſtrum de maſtiche.

℞. *Maſtiches* ℥. *iij.*
boli armen. in vino nigro lota ℥. j. ß.
roſarum ʒ. vj.
ſcobis eboris,
corall. rub. an. ℥. ß.
terebinthinæ ℥. *ij.*
ceræ flauæ ℔. ß.
olei myrtillor. ℥. *iij. aut q. ſ. fiat emplaſtrum.*

COMMENTARIVS.

Stomachicum quoque eſt hoc emplaſtrum, ſed non perinde calidum, ac ſuperius deſcriptum: Nam cùm ſtomachi omnis imbecillitas à frigida cauſa non ſemper proficatur, vt neque ſubuerſio, quæ ſæpius ab intemperie frigida ortum ducit, aut ſupinitas, quæ iuxta intemperiem quamcunque etiam citra vitiatos humores contingit, ait Galenus *cap. 3. li. 8. comp. med. loc.* non eſt æquum, illi roborando, medicamentum perpetuò calidiſſimum adhibere, ſed pro cauſæ affectionem committentis varietate idipſum variare, & immutare ratio ſuadet. Impoſſibile enim eſt, pharmacum inuenire ad multas affectiones optimum, & quod vni efficaciter, alteri imbecille prodeſt: Sæpéque accidit, vt emplaſtrum calidum ſtomacho adhibitum, feruido hepati pluri-

Digitized by Google

plurimum officiat. Hinc prouerbium: *Stomachicum iuuit, & occidit hepaticum.* Calidiori igitur, & imbecillo ventriculo tutiſſime hoc imperabitur emplaſtrum. Ad cuius præparationem omnia pulueranda ſeparatim erunt terenda. Deinde cera in oleo liquanda, liquatæ & igni ſubſtractæ terebinthina vnienda; tum bolus, roſæ, ebur, & corallium tenuiſſime læuigata permiſcenda, tandem maſtiche accurate ſubigenda in emplaſtri craſſitiem legitimam. *Præparatio.*

Commendatur illius virtus ad robur toto ventriculo conciliandum, feruorem illius contemperandum, ſupinitatem ac ſubuerſionem cohibendam, vomitum compeſcendum, & imbecillitatem firmandam. *Vires.*

CAP. XVI.

Emplaſtrum pro matrice D. Præpoſ.

℞. Radicis biſtortæ ℔.ß.
ligni aloes,
ſantali moſchatellini,
nucis moſchatæ,
berberis,
antheræ an. ℥.ß.
cinnamomi,
caryophyllorum,
ſchœnanthi,
florum chamæmeli an. ʒ.ij.
thuris,
maſtiches,
Aliptæ moſchatæ,
Galliæ moſchatæ,
ſtyracis rubei an. ʒ.ß.
moſchi gr. xv.
ceræ citrinæ ʒ.ix.
terebinthinæ ℥.iij.
ladani ℔.ij.
picis naualis ℔.j.ß.
olei moſchatellini ℥.ij.
Fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Digitized by Google

COMMENTARIVS.

Matrix ſeu vterus morbis quamplurimis non tantum ſcatet, ſed & morborum muliebrium pars maxima vel ab vtero, vel in vtero eſt. Eo enim male affecto, totum pene dixerim, afficitur corpus; recreato, totum & recreatur ipſum. Ob id medicamenta multa in illius ſolamen à Medicis imperantur, vt priapiſcota, fotus, inceſſus, litus, vnguenta & emplaſtra, quibus aromata & ſuaueolentia, permiſcentur. quorum vel interius immiſſorum, vel exterius adhibitorum fragrantia, & odoris iucunditate plurimum delectatur, licet non ſub odoris ſpecie, vt in noſtris inſtitutionibus annotauimus. Vſitatius autem Topicum illi dicatum eſt emplaſtrum ab illiuſmet nomine, pro matrice, nuncupatum; ad cuius confectionem, cera & ladanum in fruſtula ſecta, cum oleo liquanda, & ſimul agitanda; mox pix naualis: Sic promiſcue liquatis, & ab igne ſemotis, adhuc tamen calentibus terebinthina addenda, nec non ſtyrax calamita. Omnibus ita vnitis & refrigeratis, reliqui pulueres permiſcendi, ſphata diligenter agitandi, verſandi, & ſubigendi, vt ex omnium concurſu fiat emplaſtrum, vt decet ſpiſſum & odoratum. Præpoſitus nec adipes, nec olea ponit. Rectè tamen parari non quit abſque horum alterutro. Ob id oleum moſchatellinum adiunximus, vt ſcopo & parti conuenientiſſimum. Hinc colligitur, Nicolaum Præpoſitum non modo ineptum ſcriptorem eſſe, vt qui ſæpius barbarè loquatur, ſed imperitum Pharmacopœum, vt qui compoſitionem medicamentorum non ſciat legitimam, nec parandi modum, nec conſiſtentiam idoneam: mirórque, poſterioris huius ætatis primates authoris adeo ſtolidi nomen patienter tuliſſe, aut eius paginas tam præcipitanter euoluiſſe, vt eius ineptias non aduerterint. Verum hæc obiter dicta ſunto: Nolo enim ſæuire in mortuum. *Acerbius tamen ſæuiunt in viuos, qui medicamenta periculi plena recipiunt.* Ad rem verò vt redeam, putant quendam oleum gagatis, aut aliud fœtidum debere permiſcere, vt ſtrangulationi ab vtero magis conueniat; improba tamen eſt illorum ratioci-

Præparatio.

tiocinatio, vt qui autument per matricis ſuffocationem fœtida ipſius regioni imponenda; quæ ſi in hoc affectu proſint, vt certè prodeſſe comperiuntur, naribus adhibenda ſunt. Demus autem graueolentia ad regionem vteri conducere, ea tamen minimè ſunt commiſcenda moſcho, ſantalo citrino, Aliptæ & Galliæ moſchatis. Non omittendum eſt, hic per Anteram, quæ ad huius emplaſtri confectionem accedit, partem roſarum inferiorem capillamentis, granuliſque comitatam intelligi: non antheram, id eſt, floridam, quæ medicamentum erat compoſitum hoc nomine, ab antiquis, ad oris vitia deſcriptum, quod plane exoleuit. Vt legitur apud Actuar. *cap.7. lib.6. meth.* Aet. *cap.22. tet.2. 2. ser.4.* Cor. Celſ. *cap.11. libro 6.* & alios. *Antera duobus modu vſurpatur.*

Emplaſtrum pro matrice vires habet eximias ad ipſius procidentiam, aberrationem, peruerſionem. Illius enim deprauatum motum cohibet, ſymptomata hyſterica, reſtinguit, & pluribus aliis præter naturam affectionibus medetur. *Vires.*

CAPVT XVII.

Emplaſtrum contra rupturam, vulgò Herniam D.N. Præp.

℞. *Picis naualis,*
aloes an. ℥ iij.
lithargyri,
ceræ albæ,
colophoniæ,
galbani,
ammoniaci an. ℥. ij.
viſci querni ℥. vj.
ariſtolochiæ longæ,
ariſtoloch. rotundæ.
gypſi an. ℥. iiij.
myrrhæ,
thuris an. ℥. vj.
terebinthinæ ℥. ij.
yſculorum, hoc eſt, vermium terræ,

Digitized by Google

gallarum,
ſymphiti maioris,
ſymphiti minoris,
boli armen. an ℥.iij.
ſanguinis humani ℔.j.
olearum maſtiches, &
cydoniorum an. ℔.ß.
Iuris pellis arietinæ q.ſ. fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Facilè eſt medicamenta à Nic. Præpoſito inuenta, ab his, quæ tranſcripſit, agnoſcere. Quæ enim adinuenit ipſe, in multis vel deficiunt, vel excedunt, vel in ſimplicium doſi, & parandi modo peccant, vel inepta deſcriptione proſtant, vt præter cætera, hoc emplaſtrũ fidem facit, quod vix juxta authoris mentem paratur, aut paratum paſtæ cuiuſdam durioris, quam emplaſtri potius conſiſtentiam refert: Breui enim exſiccatur, induratur, & facile puluera tur. Propterea quædam olea ſuperaddenda putaui, ſcopo accommodata, & pulueribus colligandis conuenientia ſimul cum ſimplicibus reliquis.

Preparatio. Vt autem rite paretur, pellis arietis iunioris recenter detracta in fruſta ſecta, cum pilis duodecim horas, aut etiam diem integrum, ſi ſit opus coquitur ad eius diſſolutionem: dein exprimitur decoctum, & abjicitur lana: In libra vna liquoris colati baccæ viſci querni, aut alterius arboris cognatæ qualitatis coquuntur, donec tabeſcant, & aquea exhalet humiditas: tum percolantur. Interea yſculi, ſeu lumbrici terreſtres vino abluuntur, & ad diſſolutionem coquuntur & colantur; Colaturæ olea permiſcentur, & igni denuò redduntur, ad ſeri totius diſcuſſionem. Poſtea duæ hæ colaturæ commiſcentur: his liquantur cera, colophonia & pix, exacte verſando, ne vrantur. Liquori coctura pene conſumpto, galbanum & ammoniacum in vino rubro diluta, colata, & ad mellis ſpiſſitudinem cocta, commiſcenda. Omnibus igni ſubtractis terebinthina ponenda; tum demum pulueres ex arte læuigati & creti,

ex

ex omnibus ſic debite præparatis, mixtis, vnitis, & accurate ſubactis,ſit emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ.

Baccarum viſci querni penuria (deſunt enim ſæpiſſime) conſentit Ioubertus taurocollam ſubrogari. Alia adhuc multa aſtringentia ſuperaddit, vt vis inſit emplaſtro magis agglutinatoria. Arnaldus inepte ſanguinem hominis ruſi poſtulat: Melior ſiquidem eſt,qui ex alio modo ſano & polyhæmo habetur: Æque aptus & ſuillus. Præpoſitus ceram rubram exigit, id eſt, recentem, quæ ita flaueſcit, vt ſubrubra appareat, ſed alba eſt accommodatior. Vult quoque marmor, in quod maſſa injicitur,oleo violato madere, nos maſtichinum præferimus.

Efficaciſſimum eſt ad laxiores partes conſtringendas & roborandas, ad fluxiones cohibendas, ad dilatationem productionis peritonei, per quam inteſtiuum delabitur, coarctandam. Ob id ad ramicem, ſeu enterocelem, vulgo herniam, valde confert, vnde emplaſtrum ad herniam à pharmacopoliis dicitur, à quibuſdam de pelle arietina, à Manlio emplaſtrum pro Crepatis. *Vires*

CAP. XVIII.

Emplaſtrum catagmaticum, ſeu ad fracturas oſſium.

℞. *Radicum ſymphiti maioris.*
althea,
viſci querni an.℥.ij.
plantaginis,
chamæpythæos,
hypericonis an.m j.

Fiat decoctio in æquis partibus vini nigri, & aquæ fabrorum ad medias. Colaturæ adde
mucaginis ſeminis cetoniorum in decocto amarorum extracta.
olei maſtich.
ol.roſar.an.℥.iiij.

Digitized by Google

ceræ virginis ℔.j.
lithargyr. auri ℥ ij.
terebinthinæ ℥.iij.
balauſtiorum,
roſarum,
myrtillor.
acaciæ an. ℥.ß.
mumiæ,
granorum androſami,
colophoniæ,
maſtiches,
ſuccini an. ʒ.vj.
picis naualis ℥.j.ß.
bol. armenæ,
farinæ volatilis,
thuris an. ℥.j.ß.
ſanguinis draconis ℥.ij.
Ex arte fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt partes corporis inter ſe forma, temperie, & actione ſunt diſſimiles, ſic diſſimilibus opus habent medicamentis, quibus vel conſeruantur, vel curantur; alia enim oculus, alia pulmo, alia vterus, alia oſſa male affecta poſtulant, & ſæpe diuerſis medicamentis eadem pars eget, pro affectionis, qua laceſſitur, diuerſitate; nam quæ oſſium cariei, ſeu teredini conducunt, raro aut nunquam in ipſorum fracturis vſurpantur; quibus ſanandis Chirurgorum maxima pars aſtringentia ſola perperam adhibet: quidam oxycroceum; alij emplaſtrum de pelle arietina, ſeu contra rupturam: alij vulgare ceroneum; à quo forſan detorta eſt illius emplaſtri nomenclatura, quod Lutetiæ tanti nominis eſt, & ſingulis opem efflagitantibus, abs quodam ſine diſcrimine datur, & promiſcue morbis omnibus & partibus adhibetur: vnde ab occluſis meatibus & retentis humoribus excrementitiis ſæpe dolores ingraueſcunt, nonnunquam pruritus ingens oritur, ſed ſæpius vlcera naſcuntur, vt in multis obſeruaui.

Peculiare

Peculiare igitur debet in pharmacopoliis catagmaticum optimum haberi, quod non ſolum vim habeat adſtringendi & roborandi, ſed partis temperiem conſeruandi, pori ſarcoïdis, *Alrosboth* Arabes vocant, generationem & incrementum accelerandi: Cuiuſmodi eſt, quod nunc exhibemus, cuius præparatio, licet ex formula deſcriptionis ſatis pateat, in tyrunculorum tamen ſubſidium apertius declarabitur. Primum igitur radices mundatæ, & in fruſtula ſectæ, & herbæ minutim inciſę in pari portione vini nigrioris, & aquę chalybeatæ, vel fabrorum coquentur ad mediæ partis diſſipationem. In percolatum liquorem mucagines iniicientur, elixabuntúrque, donec aquoſa exhalet humiditas: tum olea miſcebuntur; mox cera, poſt lithargyrus. Igni ſublatis & ſufficienti colatura, & agitatione vnitis terebinthina adiungetur: deinde pulueres: omniáq; ſimul probè miſcebuntur, agitabûntur, ſubigentur, vt coeant in emplaſtrum conſiſtentia legitimum. *Præparatio.*

Si Androſæmum non ſuppetat, in eius locum hypericonis ſemen, aut ſummitates ſubſtituentur. Per ceram virgineam, flaua, ſeu citrina & recens à melle ſecreta intelligenda eſt, quæ neruis roborandis aptior eſt & vtilior.

Emplaſtrum catagmaticum vires habet inſignes ad fracturas oſſium ſanandas: Eorum enim coalitum iuuat, & accelerat, callum, quo ſimul agglutinantur, auget, calorem partis natiuum fouet, & humorum fluxiones ſiſtit. *Vires.*

Chirurgos hortor, emplaſtrum hoc parare, nec ignaros quoſdam tam libere pati, qui vnico ceroneo, vt vocant, ſeu emplaſtro, forſan ſine ratione concinnato, omnes plagas, vt vulgò fertur, ſanare promittunt.

CAP. XIX.

Emplaſtrum Vigonium, ſeu de ranis.

℞. *Oleorum chamameli,*
anethi,
de ſpica,

Digitized by Google

de lilio an. ℥.ij.
laurini ʒ j.ß.
de croco ℥.j.
pinguedinis vitulini ℔.ß.
euphorbij ʒ.v.
thuris ʒ x.
adipis viperæ ℥.ij.ß.
*ranarum viuentium n.*vj.
lumbricorum lotorum in vino ℥.iij.ß.
ſuccorum radic. ebuli,
enulæ an. ℥.ij.
ſchœnanthi,
ſtœchades,
*matricariæ an. m.*j.
vini odorifer. ℔.ij.

Bulliant omnia ſimul ad conſumptionem vini. Colaturæ adde.

litargyri ℔ j.
terebinthinæ claræ ℥.ij.
ceræ albæ, vel potius flauæ q.ſ.
ſtyracis liquidæ ℥.j ß.

Poſt hæc ab igne depone, & vbi refrixerit, miſce argenti viui, ſaliua hominis ieiuni extincti, ℥.iiij. miſce diu piſtillo, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt India naturæ ſtatuto luem veneream ſimul & remedium protulit: Sic Italia, in quam primum aduecta eſt, hoc morbi genere totam Europam infecit, & optimo medicamento refecit. Ioannes quippe de Vigo Italus, vt ſuis, vel etiam ſibi, forſan conſuleret, emplaſtrum hoc eximiæ virtutis compoſuit, ad Italici morbi, quem ineptè Gallicum appellat, curationem: cuius licet probetur deſcriptio, improbatur tamen modus parandi quem ipſe præſcribit. Vult enim confuſè omnia concoqui ad lithargyrum vſque; ſed recentiores paulò aliter, & melius multo ſic apparant.

Præparatio. Lumbricos terreſtres vino ablutos, & ranas viuentes, maiuſculas, & aquaticas in pinguedinibus porci & vituli

tuli ſimul cum vino coquunt, ad tertiæ partis vini conſumptionem; deinde matricariam addunt, ſtœchadem & ſchœnāthum,& rurſus elixant ad vini deperditionem: tum ſuccos ponunt & olea, paulo poſt axungiam viperæ, aut eius defectu colubri. Adhúcque coquunt ad humoris aquei excuſſionem, & poſtea fortiter exprimunt. In percolato iure lithargyrum læuigatum agitant, nutriunt, & iugiter verſando coquunt ad formam vnguenti; túncque ceram adiiciunt,& liquant. Poſt hæc ab igne remouent, thus & euphorbium trita coniiciunt; deinceps terebinthinam & ſtyracem. Omnibus ordine dicto mixtis, verſatis, vnitis, & refrigeratis, argentum viuum per pannum denſum traiectum, & ſaliua hominis ieiuni extinctum exactè permiſcent, terunt,ſubigunt, & in formam emplaſtri idoneam reducunt, ex quo magdaleones formant & vſui reponunt.

Optima eſt hoc emplaſtrum parandi ratio, quam peritiores Pharmacopœi ſequuntur, inter quos nonnulli pondus hidrargyri duplicant, alij triplicant, vt vires nanciſcatur efficaciores ad Italici morbi expugnationem. Quidam illius extinctionem cum ſaliua ieiuni damnant, malúntque cum terebinthinæ & axungiæ porci aliqua portione extinguere: nec quidem malè iſtis omnibus modis caſtigatur: Mallem tamen ſaluiam aſſumere: illius enim ſucco caſtigatus hydrargyrus neruis minus obeſt.

Quærunt multi, quodnam oleum ſumendum ſit pro oleo de ſpica,cuius multæ perhibentur varietates? Quibus,vt paucis reſpondeam,dico, Vigonem illud oleum intelligere, quod per deſtillationem trahitur,ex lauandula maiore latifolia, quam vulgus *Aſpicam* nominat: non verò aliud, quod per infuſionem educitur ex ſpica Indica, quod idem author cum Meſue ſemper vocat oleum Nardium, *vt lib.*8 *Antidotar.c.*4. Olei verò de ſpica alibi meminit, nempe *lib.* 4. *cap. de auxiliis ad dolorem dorſi.*

Differentia inter oleũ nardinũ & oleum de ſpica.

De ranis quoque non conuentit inter omnes, alij namque aquaticas, alij ſyluaticas, ſeu rubetas venantur, ſed paluſtres, ſeu aquaticas rubetis ſæpe venenatis

prætulerim: verum aliæ aliarum defectum ſine magno diſcrimine facilè ſupplebunt; atque has vel illas quiſque ſeligat pro animi arbitrio, cùm æquè ferè huic externo medicamento conueniant.

Vires. Vires autem huius emplaſtri, quod forma cerati, vel vnguenti multi parant, non modo Medicis, Pharmacopœis, & Chirurgis notiſſimæ ſunt, ſed omnibus, qui Veneris calcitratu fuerunt oblæſi.

CAP. XX.

Tela Galteri, vulgò Saradrap.

℞. *Olei roſati* ℔.ß.
ſeui arietini ℥.iij.
ceræ ℥.x.
lithargyri,
reſinæ pini,
thuris,
maſtiches an. ℥.ij.
bol. Armen.
farinæ volatil. an. ℥.j.

Ex arte fiat emplaſtrum, in quod adhuc liquatum & calidum immergatur tela parum attrita.

COMMENTARIVS.

Ad emplaſtrorum cateruam refertur quædam tela vtrinque emplaſtica, quam recentiores modò Sparadrapum, modò telam Galteri nominant, cuius multæ varietates dantur, à varietate emplaſtrorum, quibus inficitur tela, ſumptæ: alia enim vulneraria, alia catagmatica dicitur: Illa vulneribus magis, hæc oſſibus agglutinandis dicatur: vtraque tamen vtrique affectioni proficua. Sed nullis in morbis Sparadrapi frequentior eſt vſus, quàm in vlceribus antiquatis, & in ipſis fonticulis à pyrotico relictis. Ad hæc autem omnia valet, quod hic exhibemus, ad cuius confectionem ſeuum & cera primùm liquanda cum oleo: liquatis lithargyrus ſubtiliſſimè tritus, commiſcendus, ducendus, nutriendus, &

Parandi modus,

Digitized by Google

dus,& ſpatha aſſiduè mouendus,coquendus. Poſt hæc reliqui pulueres addendi, & ita verſandi, permiſcendi, & vniendi, vt in legitimum abeant emplaſtrum, in quod adhuc calidum & liquidum tela quodam modo vetuſtate iam attrita demergenda, & ſæpe inculcanda, quouſque infecta planè, & vndiquaque inquinata, & quaſi incruſtata fuerit. Tuncque extrahenda,& exponenda aëri,vt refrigerata obdureſcat,& ad futuros vſus ſeruetur.

Tela hæc partim ſarcotica eſt, partim collectica & epulotica, hoc eſt, vim habet nouam carnem generandi,vulnera glutinandi,& eadem, vt & vlcera,exſiccandi, & ad cicatricem ducendi. Fluxiones quoque ſiſtit, & partes, quibus adhibetur,roborat. *Vires.*

Qui alias Sparadraporum deſcriptiones deſiderarit, legat *cap.vlt.ſectionis 2.lib.5.noſtrarum Inſtitutionum.*

Porrò ex aliis emplaſtris liquatis tot ſparadrap,quot illa ſunt,poſſunt hac harte parari.

Alia quædam emplaſtra, pauca tamen omiſimus, quorum vſus vel improbatur, vel non ſatis probatur, vel affinis ſit eorum qualitati, quæ ſuperius à nobis deſcribuntur. Exoleuit enim emplaſtri vtriuſque Barbari & Diaphœnici vſus: Apoſtolicum verò rariſſimè paratur, eóque fecilè carere poterit, qui Diuinum habebit,vt Ceroneo,qui oxycroceum. Præſtantiora autem, vſitatioráque dedimus non modo emplaſtra, ſed alia medicamenta,tam quæ exterius adhibentur,quàm intro ſumuntur; quæ omnia,ſi parare voluerit Pharmacopœus,& in Officina ſeruare, nihil illi deerit morbis omnibus expugnandis.

* * *

Finis libri ſexti.

Digitized by Google

APPENDIX.

De quibuſdam aquis medicatis, arte paratis.

PRÆTER aquas ſimplices deſtillatas, aliæ quędam in Pharmacopoliis ſeruantur compoſitiſſimæ, quarum vſus plurimum commendatur, non modò ad externos corporis affectus, dum adhibentur, ſed etiam, ad interiores, vt intemperiem partium corrigendam, robur iiſdem conciliandum, & facultates erigendas, dum aſſumuntur. Cuiuſmodi ſunt vſuales quædam & eximiæ virtutis, quas ad calcem huius operis, ne quid ei deeſſet, adiunximus, initio ab his ſumpto, quæ intus ſumuntur.

Aqua Theriacalis.

℞. *Radic. gentianæ, enulæ campanæ, tormentillæ, angelicæ, imperatoriæ an.* ℥. j. *cyperi, ireos florent. an.* ℥. vj. *Zedoariæ, cortic. citri ſicci: & arantiorum, cinnamomi, caryophillorum. ſem. cardui bened. corymborum hederæ, granorum Iuniperi an.* ℥. ß. *dictamni, ſcordij, meliſſæ, calendulæ an. m* ß.

Macerentur diem integrum ſuper cineres calidos in vaſe oris non multum patuli & ritè obturati, cum vini albi lib. vj.

Die ſequenti adde decoctionis vlmariæ, betonicæ & nenupharis lib. *ij.*

Deinde bulliant parum, ac lento igne: Tum fiat expreſſio, in qua diſſolue & infunde per noctem theriacæ ℥. *iiij.*

Poſtea

Digitized by Google

Poſtea ponantur in alembico vitreo, & fiat deſtillatio in balneo Mariæ. Aqua hinc deſtillata ſeruetur.

Inter aquas Theriacales,& Alexiterias nulla eſt hac præſtantior & efficacior : Facultates enim non modò recreat, ſed qualitatem omnem peſtilentem,& venenatam oppugnat & extinguit. Syncopæ, palmo, ac omni animi deliquio prodeſt, vertigini, lethargo, Epilepſiæ, Apoplexiæ & Paralyſi. *Vires.*

Aqua Theriacalis alia, paratu facilior.

℞. *Rad. enulæ campan. angelicæ an.* ℥. iiij.
ſem. cardui bened. caryophyllorum, granorum iuniperi an. ℥. j.
Scordij, echij, vlmariæ, maioranæ, meliſſæ, betonicæ an. m. j
Fiat decoctio, in qua colatæ ad lib. iij.
Infunde diem integrum, vel etiam biduum,
Mithridatij & Theriacæ an. ℥. ij.
Ponantur in alembico & deſtillentur, vt artis eſt.

Vires habet ſuperiori affines, ſed imbecilliores. Parari facile poterit non ſolum in Pharmacopoliis,ſed etiam in ſingulis ciuium ædibus. Paucis enim conſtat, quæ vbique ferè reperiuntur. *Vires*

Aqua Cinnamomi.

℞. *Cinnamomi optimi, craſſiuſcule triti* lib. ß.
aquæ roſarum fragrantiſſimæ &
vini albi generoſi an. lib. j.
miſceto, ac biduum ſimul relinquito in vaſe ritè operculato, ne quid expiret; Deinde ſuper cineres calidos deſtillato, & aquam ſeruato.

De cinnamomi ad vinum & roſaceam proportione non vnus eſt omnium conſenſus. Alij enim partem vnam cinnamomi ponunt, vini partes duas, aquæ roſarum partes quatuor. Alij vinum & aquam eadem menſura permiſcent, in quibus cinnamomum maceratur, & totum deſtillatur: hicque parandi modus vſitatior eſt, & melior perhibetur.

Vires. Huius aquæ facultas valde commendatur ad partum accelerandum, ſecundinas expellendas, menſes ciendos, facultates recreandas, & flatus diſcutiendos.

Aqua vulgò Clareta dicta.

℞. *Macis, caryophyllorum, cinnamomi an.* ℥. j. *galangæ* ℥. ß. *cardamomi minoris, ſchœnanthi an.* ʒ. ij. *Zinberis* ʒ. ß.

Infunde in balneo M. viginti quatur horis in aqua vitæ ℔. j. *aquarum abſynthij & roſarum an.* ℔. ß. *adde ſacchari* ℥. viij.

Trayciantur ter, quatérque per manicam Hyppocratis, fiat Clareta, in vaſe idoneo reponenda, & ſeruanda,

Vires. Valet plurimum ad robur ſtomachi, coctionem iuuandam, flatus diſcutiendos, intemperiem frigidam partium nutritiarum corrigendam, ad vires cordis reſtituendas, & facultates erigendas.

Clareta alia.

℞. *Radic. pæoniæ vtriuſque, viſci querni an.* ℥. ij. *ligni lauri, lentiſci, an.* ℥. ß. *florum bethonic. ſaluiæ, anthos, an. p.* ij.

Macerentur per diem integrum, in vaſe ſtricti oris & bene cooperculato, in vini albi optimi ℔. j. ß. *aquæ meliſſæ* ℔. ß. *Poſtea deſtillentur. Et in aquæ deſtillata maſcera cinnamomi* ℥. ß. *ſacchari Candi* ℥. v.

Tum

Tum colentur & bis atque iterum tranſmittantur per colum laneum. Colatura ſeruetur.

Mirum in modum confert Epilepſiæ, Lethargo, Paralypſi, Apoplexiæ, & aliis frigidis affectibus cerebri, totius neruoſi generis. *Vires.*

Clareta alia.

℞. *Aquar. meliſſæ & tuſſilaginis an.* ℔ ß.
Infunde per noctem ſuper cineres calidos rad. Enulæ Campanæ ℈ ij. *Ireos Florintinæ* ʒ. j. *cinnamomi* ℈. iiij.
Facta expreſſioni, & bis, térque collata adde Syrupi ardentis, ſeu olei ſacchari, vt vocant ℥. iij. *Fiat Clareta, parum inſolanda, ſi ſeruanda.*

Facultates habet eximias ad Aſthma, tuſſim ab humore frigido natam, & expectorationem. Incidit enim, attenuat, coquit, & ſputum mouet. *Vires.*

Syrupus autem ardens fit ex ſaccharo diluto in aqua vitæ, quæ accenditur: Nam poſt eius conflagrationem liquor relinquitur, quaſi oleoſus & craſſitie ſyrupi. *Syrupus ardens unde fiat.*

Clareta vulgaris.

℞. *Aquæ vitæ optimæ* ℔. ß. *aquæ roſarum rubrarum* ℥. iiij. *ſacchari* ℥. iij. *cinnamomi* ℥. j.
Trayciantur per manicam Hippocratis, bis atque iterum, & fiat Clareta.

Gratiſſima eſt hæc Clareta, & cor atque reliquas partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum fouet, & materiam flatulentam diſcutit. *Vires.*

Aqua contra calculum.

℞. *Radicum apij, oinones, eryngij & raphanorum*

per taleolas inciſarum an. ij. ſiliquarum virid. fabarum ℥. iij. ſaxifragrarum omnium, criſtæ marinæ, pimpinellæ, ameos, ſummitatum altheæ an. m. ij. granorum alkekengi, cicerum rubrór. ſem. milij ſolis an. ℥. ij. mala citria in orbiculos ſecta m. iij.

Macerentur diem integram in vino albo: Poſtea deſtillentur. Aqua reponatur vaſe idoneo, cui ſi parum olei vitrioli admiſceatur, vt aceſcat, vires habebit efficaciores.

Vires. Mira eſt huius aquæ vis ad calculum atterendum, & expellendum, vrinam ciendam, menſes mouendos, partum accelerandum, viſcidos humores attenuandos, & obſtructiones tollendas. Debent verò illius ſumi duo cochlearia aut paulo plus, pro ſumentis ætate & viribus; Idque mane ieiuno ſtomacho, vel longe poſt paſtus.

Aqua ad Gonorrheam.

℞. Foliorum acanthi, & lapathi hortenſis conciſorum, ſummitatum altheæ an. m. ij. florum nenupharis m. iij. ſem. lini, Senelorum an. ℥. j. ß. ſeminum quatuor frigid. maiorum an. ℥. j. macerentur per diem in lacte aſinino, aut vaccino, poſtea deſtillentur in balneo.

Vires. Facultatem habet leniendi, acrimoniam auferendi, ſordes renum, & partium, per quas & lotium & ſemen excernuntur, expurgandi, & intemperiem corrigendi.

D. E

DE AQVIS TOPICIS SEV exterius adhibendis.

Aqua Ophthalmica.

℞. Succorum chelidonij, fœniculi, rutæ, apij & hormini an. ℔.ß. mellis ℥.iij. fellis hircini ℥ j. fellis caponum & gallinarum an. ℥.ß. aloes ʒ.vj. caryophyllorum, nucis moſchatæ, ſarcocollæ ana ʒ.ij.

Ponantur omnia ſimul in alembico: Deſtillentur: vaſe vitreo excipiantur, & aqua deſtillata ſeruetur.

Multis oculorum affectibus prodeſt, vt Ambliopiæ, caligini, viſus debilitati & hebetudini. *Vires.*

Aqua communitatis.

℞. Euphraſ. m. ij. chelidonij, verbenæ, betonicæ, chamæpytheos, anethi, ſummitatum hormini, anagallidis flore rubro, ameos, caryophyllatæ an. m. j. anthos m. ß. piperis longi ʒ.ij.

Macerentur in vini albi ſufficienti quantitate per diem integrum, & deſtillentur.

Vocatur aqua communitatis, quod communis ſit, nec vlla domus ea carere debeat. *Ratio nominis.* Plurimum valet ad omnem viſus imbecillitatem, ſordes oculorum detergendas, maculas auferendas, vlcera ſananda, ſuffuſionem impediendam, claritatem oculis augendam, & robur conciliandum. *Vires.*

Aqua ad Epiphoram, & oculorum ruborem.

℞. Vini alb. aquæ roſarum an. ℔.ß. tuthiæ præparatæ ℥.j. macis puluerata ℥ ß

Omnia miſceantur in phiala bene obturata, & inſolentur per tres hebdomadas.

Efficaciſſima eſt ad oculorum ruborem delendum, lachrymas ipſorum exſiccandas, tunicas roborandas, & vlcera ſananda. *Vires.*

Digitized by Google

Aqua Calcis.

Vires. AQua, in qua pluries calx extincta fuerit, aqua calcis ob id dicta, multis vlceribus phagedenicis ac diſepuloticis mirum in modum confert, quia tamen facilè quouis tempore parari poteſt, in eius deſcriptione non immorandum.

Aqua Fortis.

AQua fortis vulgo dicta, ad aurifabros potius quam Pharmacopœos ſpectat, qua vtuntur ad ſeparandum argentum ab auro: ob id, aquam ſeparationis vocitant Gall. *eau de depart.* Liquat enim argentum, auro integro. Quæ autem illorum operibus inſeruiuit, & portionem aquæ admiſit, vel per ſe ignaua iam facta colorem cyaneum acquiſiuit, aqua ſecunda vulgò dicitur, qua nihil communius in Chirurgorum tabernis, ad illorum ſubſidium, qui Veneris Mephitim attigerunt.

Vnde paretur. Paratur autem aqua fortis ex vitriolo, & ſale petræ in matratio incluſis, & adhibito excipulo, ſeu vaſe idoneo, optimè lutato, in quod vi ignis ſpiritus velut accenſi perreptant.

Alia fit adhuc ex auripigmento, flore æris, ſale nitro & alumine rupeo: Verum hæc relinquenda, quibus inſeruiunt.

De aquis comptoriis ſeu fucatoriis.

COrporis pulchritudinem aut deformitatem magni quicquam ad morum probitatem, aut improbitatem adferre, non autumo; Multi enim Therſite deformiores clariſſimi floruerunt, & nonnulli Adonide formoſiores inter ſceleratos computari ſunt. Ferè tamen mulieres deformes impias noui, quibus, vt nec edentulis ſenioribus, nullum fucum, aut aquam comptoriam, ad faciem erugandam exhibeo: In hoc Galeni, licet pagani prudentiam ſecutus, qui *cap 3. li. 1. compoſ. medic. ſecund. loc.* non modo vultus, ſed capillorum fucum,

fucum,ſeu tincturam improbat: *Quæcunque*,inquiens, *præ deliciis ſeipſas ornant, nihil tale quippiam à me petenti exhibui.*

Carebit igitur Antidotarium noſtrum his nefariis medicaminibus, quibus pellices ſolent iuuenes irretire,& incautos fallere:Hanc enim fucatoriam artem videmus tantùm exerceri à quibuſdam circulatoribus,& vafris lenonibus, qui vt cautè ad meretricum nummos perueniant, illis oleum de Talko, quod nuſquam viderunt, pollicentur, quo non tantùm faciem erugare, ſed iuueneſcere prorſus aſſerunt.Duo autem vnguenta ſolent exhibere: Vnum rubellum, & candidum alterum: Vtrumque Hiſpanicum cognominant, nec malignæ qualitatis expers vllum: Nam quod Album Hiſpaniæ vocitatur, ad ſui confecturam Sublimatum admittit, quod licèt ex patribus æquis hydrargyri, & vitrioli, & ex ſale communi potius, quàm ammoniaco conſtet,quæ ſeorſim lethalia non ſunt: ſimul tamen,vt decet,mixta,in vitreo vaſe ſublimatorio indita,cui per gradus datur ignis duodecim horarum ſpatio, fit puluis ita cauſticus, & deleterius, vt eius malignitas vix poſſit vlla arte deleri.Hinc accidit,mulieribus,quæ fucis Sublimatis vtuntur, dentes nigreſcere, teredine abſumi,& faciem corrugari,ac citius ſeneſcere. *Melior ergo color is eſt, quem ſola natura pinxit*, cuius opera imitabilia dum miramur, opificem ſummum laudemus in æternum.

Sublimatum quibus conſtat.

FINIS.

INDEX RERUM ET VERBORUM PRÆCIPUE MEMORABILIUM IN HOC Opere contentorum.

A.

Abalzemer 352
Abiga 446
Abſynthium 431
Acacia 100
Acacia gummiflua 545
Acacia ſpecies ibid.
Acacia ſuccoſa ibid.
Acacia germanica ibid.
Acanthus 318
Acetabulum 178
Acetoſa 486
Acetum quodnam optimum 130
Aceti qualitates 305
Acetum eſſe calidum & frigidum 129
Acetum mulſum 773
Acetum ſcilliticum unde fiat 775
Achates 619
Aconitum pardalianches 477
Acorus 373. *quomodo à calamo aromatico differat* ibid.
Acrium multa genera 46
Acria exactè eſſe peſſima 50
Acria & amara 51
Acria cur per uſtionem acrimoniam amittant, non acria verò acrimoniam acquirant 85
Acutella 412
Adeps quibus animalibus inſit 656
Adipum lotio 68. *purgatio* ibid.
Adipis & ſeui diſcrimen 655

Digitized by Google

616

Adiantum verum 321

Adiantum vulgare 322

Adiantum unde dictum ibid.

Adianti folia condita 799

Adrobolon 575

Ægyptij cur corpora condierint 652

Æreomeli 312

Ærugo quid 634. *eius ſpecies* ibid. *vires* 635

Æruginis vſtio 634

Æs unde ſit 633

Æs vſtum ibid.

Æris flores 634

Æris ſquama ſeu battitura ibid.

Æris præparandi modus ibid.

Æſchylum non ſcripſiſſe carmina, niſi vino fuerit madidus 303

Ætites 621

Æthiopidis herba mira vis 8

Agallochum quid 390

Agallochum cur rariſſimum 391. *eius vires* ibid.

Agaricus 254. *optimus quis* ibid. *vbi naſcatur* 355

Ageratum 499

Agnus caſtus 468

Agrimonia 488

Agripalma 455

Agrum Mõſpelienſem multis luxuriare ſimplicibus 135

Aiuga 446

Aizoon 480

Alana 590

Alcea 317

Alembicus 116

Alembici multiplex acceptio 716

Alembici ſpecialior vſurpatio ibid.

Alembicus roſtratus ibid.

Alembicus cæcus 717

Alexipharmaca 686 687

Alimentum quid 7

Alimentum medicamentoſum ibid.

Alimentorum qualitas inexplicabilis 16

Alimentorum nimiã quantitatem eſſe periculoſam 178

Alimentum Magnetis eſſe ferrum 193

Aliſma 453

Alkanna 668

Alkekengi 477

Alkool 138

Alliotica 146

Aloës deſcriptio 351. *vbi plurimum naſcatur* ibi. *eius vis* 352

Aloë caballina 351

Aloë ſuccotrina ibid.

Aloës facultas quæ 12

Aloë quanam optima 194

Aloën venas occludere 51

Aloën ad aizoa ſpectare 480

Alphenicum 739. 913

Alſebran 358

Alterantium medicamentorum tria genera 12

Alterantium doſis 181. 214

Digitized by Google

Altercum 478
Althea 317. *eius differentia* ibid. *varietates* 317. *vires* ibid.
Alumen quid 594
Aluminis ſpecies ibid. *vires* 595
Alumen catinum 594
Alumen facum ibid.
Alumen liquidum ibid.
Alumen plumeum ibid.
Alumen rotundum ibid.
Alumen rupeum ibid.
Alumen ſacharinum ibid.
Alumen ſciſſile ibid.
Alumen ſquamoſum ibid.
Alumen ſciſſum & plumeum quomodo differant 682
Aluminis vſtio 87
Aluminoſa aqua quibus conſtet 100
Alyſſum 906
Amara & ſtyptica 51
Amaracus 424
Ambarum fuluum 599
Ambra griſea 600
Ambra optima qua ibid.
Ambra ſubalbida 598
Ambra adulterium 206
Amentum. 682
Amethyſtus 619
Amiantus 632
Ammi 339
Ammoniacum quid & vnde habeat nomen 547
Amomum 340
Ampelitis 590
Amphora 178
Amuleta duplicia 25
Amygdala 534
Amygdalarum preparatio 70
Amygdalata quomodo paranda 227
Amygdalata Lutetia vſitatiſſima 228
Amylum quomodo fiat 810. *vnde habeat nomen* 811. *eius vires* ibid.
Ana quid ſignificat 177
Anatis axungia 659
Andromachus quis fuerit & qua illius laus 937
Androſamum 418
Anemone 421
Anethum 441
Anethum ſylueſtre ibid.
Angelica 406
Anguium ſenecta 21
Anicetum 337
Anima aqua quid 302
Animalia quenam habeant ſeuum 657. *& qua adipem* ibid.
Animalia animalibus mederi 648
Animaliū partes ad multa commendari 11
Aniſum 336
Anodyna qua 147
Anſeris axungia 658. *de anſeribus ſuperſtitioſa opinio* 659
Antalium quid 681
Antheram duobus modis vſurpari 1099
Anthera quid 342
Anthrax 605
Antidotus analeptica 924

Antidotum aſyncritum 922
Antidotus Mithridatis quibus conſtiterit 441
Antimonium 637. *de antimonio hiſtoria* ibid.
Antiſpodium 643
Aparine 495
Apios 327
Apium ibid.
Apochyma 560
Ἀποκρυστικὰ 36
Apomeli 778
Apomelitis optima deſcriptio ibid.
Apophlegmatiſmorum vtilitas 231. *materia* 233
Apothecarius quis 4
Apozemata quid & vnde dicantur 222. *eorum effectus* ibid. *materia* ibi. *quomodo diſtent à Syrupis* 225
Apozema veterum 222
Apozema aperitiuum 223
Apozema ad contemperandum feruorem 224
Apozemata quomodo fiant 83
Aquam & ignem eſſe vitæ principia 301
Aquæ anima quid 302
Aquæ bonitas quomodo dignoſcatur 130
Aquæ differentia 301
Aqua optima quæ 302
Aquæ leuitas quid 301
Aquæ quantitas pro doſi paranda 243
Aquæ quantitas in decoctis 212
Aquæ ciſternæ cur inſalubres 302
Aquam fontanam eſſe meliorem ibid.
Aquæ aluminoſæ facultas 270
Aqua aluminoſa quibus conſtet 100
Aqua aluminoſa magiſtralis 271
Aqua calcis 625
Aquæ cephalicæ quæ & quot 198
Aquæ cordiales quæ & quot 197
Aqua quomodo educatur per deſcenſum 118
Aqua cinnamomi 1109
Aqua clareta 1110
Aqua communitatis ad acuendum viſum 268
Aqua empiroria ſeu fucatoria 1110
Aqua deſtillata aſſeruanda quæ 724
aqua deſtillata quomodo inſolanda 117
aqua extinctionis auri 90
aqua ad gonorrhœam 1112
aqua ophtalmica 1113
aqua communitatis ibid.
aqua ad Epiphoram & oculorum ruborem ibid.
aqua calcis 1114
aqua fortis ibid.
aqua Napa 513
aqua pucenſis medicata 301
aqua ſpadenſes 593

Digitized by Google

Aquæ theriacales 1109
Arantia 513
Arantiorum cortices conditi 797
Ἀ'ιασομωτικὴ 36
Archangelica 406
Arcula 726
Argenon 619
Argentum eſſe animam & ſanguinem mortalibus 630
Argentum vnde fiat ibid.
Argenti vires ibid.
Argyritis 641
Aries vnde dictus 670
Ariſtolochia 443. *vnde dicatur malum terræ* ibid.
eius varietates ibid.
Armeniaca mala 520
Armenij lapidis & lazuli diſtinctio 616
Arnabo quid 370
Arnoglosſum 483
Aromata omnia eſſe cardiaca 46
Aromata quænam hanc vel illam corporis partem magis reſpiciant 110
Aromata recreare vterum 246
Aromaticum roſatum 893. *vnde dicatur aromaticum & vnde roſatum* ibid.
Aromatizatio quid 110
Arſenicum croceum 87
Arſenici & ſandarachæ affinitas 603
Arſenicum rubrum 87
Arthanita. 415
Artis medicæ arcana non eſſe detegenda 173
Artemiſia 432
Aſa fœtida 551. *quid* ibid.
eius ſpecies 552
Aſa quid differat ab aſſa 551
Aſarum 444
Aſbetus 696
Aſelli domeſtici 279
Aſparagus 329. *vnde ei nomen* ibid.
Aſperum 45
Aſphaltus 1009
Aſpica 390
Aſſatio quid 84
eius modi ibid.
varij vſus ibid.
Aſtaci 686
Aſter ſamius 588
Atriplex 321
Atramentum ſutorium 592
Attractylidis ſpecies 454
Attrahentia quadruplicia 37
Attritio 70
Auellana 533
ſpecies ibid.
vires ibid.
Augites 619
Auicula Cypricæ 293
Aurum eſſe bonum & malum 629
Auri vires ibid.
Aurichalcum 633
Auricolla 591
Auripigmentum 602
Auripigmenti vſtio 88
Auri extinctionis aqua 90
Auri capiſtrum 591

Auri

Auri gluten ibid.
Auripigmentum 87
Axungia unde dicta 657
Axungia anatis 659
Axungia anſeris 658
Axungia gallinarum 660
Axungia urſi 657

B

BAara 9
Bacca lauri 538
Balneorum triplex uſus 254
magna utilitas 255
ſuperba ſtructura 254
Balnea à Romanis habita fuiſſe in delitiis 255
Balneum ex decoctione herbarum ibid.
Balneum ad morphaam & alias cutis fœditates 526
Balnei forma varia 115
Balneum Maria ibid.
Balnem roris 115
Balneum ſiccum 116
Balſamum 1008
Balſamum optimum quod 385
Balſami arbor 384
Balſamum pruuianum 385
Balſamum de Tolu ibid.
Balſamum paratu facile & optimum 1027
Balſamum Euonymi 1030
Balſamum Fallopij 1029
Balſami Hollerij 1028
Balſamum Medicorũ Florentinorum 103[illegible]
Balſamum Meſue 1027
Balſamum mirabile 1031
Balamum vulgare ibid.
Balſamo liquidambar eſſe affine 207
Battitura aris 634
Bdellium 574. *vires* 575
Bdellium optimum quod 574
Bdellium adrobolon ibid.
Been utrumque 375
Belliricus marinus 680
Belzoinum 407
Belzoini adulterium 207
Benedicta laxatiua 827
Beniuinum quid 565
eius ſpecies ibid.
vires ibid.
Berberis 532. *vires* 533
Berberes conditi 796
Beryllus 620
Beſaſan 441
Beta 320.*differentia* ibid.
Beta-rapa ibid.
Beta Romana 84
Betonica 434
Bezaar unde habeat nomen 675
ubi generetur 676
Bezaar veri ſignum 677
praſtantiſſimus quis ibid.
Bilem purgans potio 2.6
Bilioſi quomodo purgandi 58
Biſtorta 493
Bitumen quid 597.1007

Bituminis adulterium 207
Bitumen Sodomeum 1009
Blatta bizantia 680
Bolus quia 232. *eius materia* 233
Bolos non ſemper caſſiam habent pro baſi 234
Bolus armena 187
Bolus eccoproticus & refrigerans 233
Bombyces qualia ſint animalia 697
Borax 590
Borrago 315. *quomodo à bugloſſa differat*. ibid. *quæ eius vires* 316
Borrago ſemper virens ibi.
Botrytis 641
Boues ſine cornibus 663
Brabyla 519
Branca vrſina 318
Braſauoli ridiculus labor 875
Braſſica hortenſis 490
Braſſica marina 368
Bryonia quomodo à Mechoacana differat 253
Bryonia ſylueſtris nomina varia 1090
Buſelius 613
Bugloſſum 314. *vires* 315 *quomodo à boragine differat* ibid.
Bugula 485
Bulbus 417
Bunias 420
Butyrum vanuenum 662
Byſſus quid 656

C

Cacabus 710
Cacodæmones cur à viris perditis inuocentur 26
Cacolaa 385
Cadmiæ lotio & præparatio 68. 88.
Cadmiam lotam vlceribus oculorum eſſe conuenientiſſimam 67
Cadmia factitia 640
Cadmia foſſilis ibid.
Cadus 178
Cænomani capones 660
Cais mais 378
Calamintha 430
Calamus aromaticus 373 *quomodo ab acoro differat* ibid.
Calchantum quid 591. *eius ſpecies* ibid. *incommoda* 592
Calefactio quid 91
Calidum gradu tertio aut quarto quomodo ſubſtituatur pro minus calido 200
Calidorum in quarto gradu doſis ibid.
Caliga Hippocratis 714
Callais 519
Calx 625
Calx cruda ibid.
Calx optima quæ ibid.
Calcis aqua ibid.
Calcis ablutio 68
Campana 716

Digitized by Google

Camphora adulterium, 207
Cancamum quid 548
Cancri 686
Cancrorum puluis 906
Cancrorum uſtio 1051
Cancrorum uſtorum puluis quibus conueniat 86
Cancrorum cineris proprietas 16
Canella 378
eius arbor 379
Caninum ſtercus 668
Cantharides an & quomodo moueant vrinam. 186
Cantharides quænam ad vſum medicum maximè probentur, & quomodo præparentur 694
Cantharus & cantharis quomodo differant ibid.
Caphura 570
Caphura de burneo ibid.
Caphura chynæa ibid.
Caphura quomodo facile poſſit teri 77
Capillares herbæ vnde habeant nomen 311
Capiſtrum auri 591
Capitella 716
Capnitis 640
Capones Cœnomani 660
Capparis 464
Caprifolium 465
Capruncula 719
Caput mortuum 120
Carbo lapideus 1009
Carbo petra 597
Caranna 567
Carcax 576
Cardamine 410
Cardamum 182
Cardiaca 24.455
Cardiobatanus 455
Cardamomum 383
ſpecies ibid.
Carduus benedictus 454
Carduus niger 456
Carminatiua vnde dicta 337
Carmos ibid.
Carnium ius 711
Carpeſium 384
Carpobalſamum ibid.
Carthamus 356
Carum 338
Caryophylli 382
Caryophyllorum adulterium 207
Caſſia 348
Caſſiam & cinnamomum eſſe idem 378
Caſſoleta 291
Caſtonada 309
Caſtor 664
eius teſticuli ibid.
Caſtoris morſus 665
Caſtoris teſticuli quinam eligendi ibid.
eorum vires ibid.
Cataplaſma quid 273.375
eius vſus 273
materia ibid.
Cataplaſma anodynum & malacticum 274
Cataplaſma diſſipans flatus ibid.
Cataplaſma ſyncomiſtum

ibid.
Cartapotia vnde dicantur 148.
Catenarum aurearum decoctionem eſſe inutilem 220
Catharticum propriè quid 13
Catharticum liquidum citius ducere 216
Catharticorum doſis quàm varia 215
Carthar ticorum infuſio. 71
Catholycum eſſe polychreſton 218
Catus Zibethi 667
Caucalis 574
Cauda muris 481
Cauterium quomodo à veſicatorio differat 280
quæ eius materia 282
conficiendi modus ibid.
Centaurium ad herniam ibid.
Celauritis 644
Centaurium maius non eſſe rhaponticum 347
Centaurium minus ibid.
Centinodia 483
Cephalica 24
Cephaloton 421
Cera optima quæ 582
Cera virginea ibid.
Ceræ vires ibid.
Ceræ lotio & dealbatio. ibid.
Ceraſa 522
Ceraſa condita 795
Ceraſa quænam ad condituram eligenda ibid.
Ceraſum cidoniatum 798
Ceratum quid 1069
Cerata vnde dicantur ibid.
Ceratum æſypatum 1073
Ceratum refrigerans Galeni 1070
Ceratum ſantalinum. 1071
Ceratum ſtomaticum 1071
Cerata vnde dicta 199
Cerata quid ſint ibid.
Cerata non ſemper eandem requirere quantitatem olei 160
Ceratorum efformatio pro ratione partis affectæ ibid.
Cerebella paſſerum venerem excitare 84
Cereuiſia 493
Cerælei conficiendi modus 160
Ceronea vnde dicta 159
Cerops 651
Cerui ad medecinam præſtantia 671
Cerui crux ibid.
Ceruorum genitalia 655
Cerui lacryma ibid.
Ceruicapra quid 676
Ceruſa quid 638
Ceruſæ conficiendæ modus ibid.
Ceruſæ præparatio 639
Ceruſæ lotio 67.1094
Ceruſæ præparatio 87
Ceterach 324
Chalciteos vſtio 87

chalybs

Chalybs quid 636
Chalybis ſpecies ibid.
Chalybs unde dicatur ibid.
Chalybis lotio vulgaris. 67
Chalybis præparatio vulgaris 907
Chalybis præparatio ſpagyrica ibid.
Chamædris 446
Chamelæa 365
Chamæleon 455
Chamæpytis 446
Chanquo 678
Characteres unde prodierint 26
Characteres apud Paracelſum eſſe medicinas dæmonum 221
Cheripo 678
Chimiſtarum opinio de purgatoria facultate. 19
China radix 374
eius vires 375
Chirurgus quis dicatur, & quid præſtet 4
Chœnix 178
Cholalgoga 35. 216
Chondrilla 339
Chryſitis 644
Chryſocolla 591. 668
Chryſocollæ uſtio 88
Chryſolapis 621
Chryſolytus 616
Chyliophillum 506
Chymicorum menſis philoſophicus 93
Chymicorum menſtruum quid ibid.
Chymica remedia non eſſe negligenda 65
quinam iis debeant uti ibid.
Chymica ſupellectilia eſſe fallacia inſtrumenta. 706
Cicer 501
Cicerbita 335
Cichorium ibid.
varia nomina 336
Cinnamomum 377
Cinnamomi ſpecies 378
Cinnamomum & caſſiam eſſe idem ibid.
Cinnamomi arbor 379
Cinnamomi adulterium. 207
Cineris cancrorum proprietas 16
Cineritium quid 715
Cinnabaris Dioſcoridis quid 604
Cinnabaris mineralis ſpecies ibid.
Cinnabaris artificialis ibid.
Cinnabaris quatuor varietates 605
Circulatio 121
Ciſternæ aquæ cur inſalubres 302
Ciſti ladanigeræ deſcriptio 579
Ciſtus fœmina ibid.
Ciſtus mas ibid.
Citonia condita 798

Digitized by Google

Citoniorum Galatina 799
miua ibid.
Citrulli 332
Citrum 511
Citrus 512
Citriorum cortices conditi 797
Ciuetta 667
Clareta 1110
Clareta contra calculum 1111
Clarificatio quot modis fiat 109
Cloacarum fœtorem ac putredinem plantas reddere inſalubres 56
Clymeni rubri vis 8.9
Clynopodium 424
Clyſterũ magnus vſus 251
communis decoctio ibid.
Clyſterum decocta quamdiu poſſint incorrupta ſeruari 252
Clyſterum inuentor quis 252
Clyſteres pinguedinem non admittentes validius purgare ibid. & 253
Clyſteres quouſque pertingant ibid.
Clyſter carminatiuus ibid.
Clyſter ad apoplexiam. ibid.
Clyſter ad dyſenteriam. ibid.
Cnicum 356
Coccymela 519
Cochlearium 178
Coctio quid 81
eius ordo 82
tempus ibid.
Cocula 291
Cohobatio 64. 120
Colatura craſſorum & viſcidorum quid requirat 106
Colchicum quomodo ab Ephemero & Hermodactylo differat 359
Collyriorum differentia 267
Collyria ſicca ibid.
Collyriorum materia 268
Collyrium ad ſcabiem palpebrarum ibid.
Collyrium roborans & refrigerans ibid.
Exſiccans, roborans, & refrigerans ibid.
Collyrium Eleiſir ibid.
Collyrium de plumbo ibid.
Collyrium Lanfranci 269
Colocynthis 364
Colocynthis quomodo facile terenda 189
Colophonia 559
Coloratio quot modis acquiratur 112
Compoſitionis medicamentorum multas eſſe cauſas 123
Compoſitionis medicamentorum finis 174
Conceptaculorum varietas 717
Conditorum materia 235
Conditum cordiale 236
Conditum contra euomitionem aſſumptorum. ibid.

Condita

Digitized by Google

Condita quomodo à paſta regali differant ibid.
Condita liquida 136
Conditura cur fiat ibid.
Confectura ſicca 136
Confectura ſicca quomodo fiant 798
Confectio alkermes 914
eius vires ibid.
Confectio de baccis lauri 919
Confectiones colica 146
Confectio de dactylis. 825
Confectio hamech 829
Confectio de hyacintho. 916
Confectura penidiorum vnde fiat 765
Confectio de Rebecha 912
Confortatiuum quid 13
Confricatio 80
Congius 178
Coniſterium quid 715
Conſeruarum differentia 134
Conſerua anthos 792
Conſerua Betonica 793
Conſerua borraginis 791
Conſerua bugloſſi 790
Conſerua florum malua 793
Conſerua meliſſa ibid.
Conſerua nenupharis 792
Conſerua roſarum 129
quomodo fiat 134
Conſerua ex roſis ſiccis 135
Conſerua roſarum ſicca 789
Conſerua rubra quomodo fiat 135
Conſerua ſaluia 793
Conſerua ſtœchados ibid.
Conſerua violarum 788
Conſolida media 486
Conſolida regia 338
Copparoſa 592
Coquus apud quos Medicos praferatur 171
Corallium 601
Coralliorum ſpecies 602
vires ibid.
Corallochates 619
Cordumeni 385
Coriandrum 465
Coriandri praparatio 85
Corna 518
Cornalina 614
Cornu Muſa 717
Cornutus homo 674
Cornuti qui, & vnde dicantur 653
Corporis materia 650
Corpora cur ab Ægyptiis fuerint condita 651
Corrigiola 483. 484
Corruda 329
Cortices aſſeruanda qua 723
Cortices arantiorum, limonum, & citriorum conditi 797
Coſmeticorum ſtudium. 138
Coſtus 374
Coſtus amarus & dulcis

Digitized by Google

ibid.
Coſtus vulgaris ibid.
Cotonea mala 515
Cranij humani facultas 671
Craſſula minor 481
Craſſum 45
Creta 589
Credulitas leuis poëtarum 28
Cribrationis vſus 105
Cribrationis modi ibid.
Ciſſophyllon 415
Crocodilum perpetuò creſcere 690
Crocodilorum ætas 691
Crocus 345
Crocus præſtantiſſimus vbi naſcatur ibid.
Crocus martis 907
vnde habeat nomen. ibid.
varij eius præparandi modi 908
Cruciata 409
Crux cerui 671
Cryſtallus quid 623
eius vſus ibid.
Cubeba 383.898
Cucufas capiti eſſe peculiares 285
Cucufarum materia ibid.
pulueres ibid.
Cucumeres 332
Cucumer aſininus 364
Cucurbita 115
Cucurbitarum varietates 331
Culcul 372
Culeus 178
Cuminum 337
Cuminum ſylueſtre 338
Cumuc 899
Cuprum vnde dicatur. 633
eius vires ibid.
Cuſcuta 326
quomodo ab epithymo differant ibid.
Cyathus 178
Cyclumen 415
Cynamomum 378
Cynara 456
Cynaræ caules conditi 801
Cynogloſſum 482
Cyperus 405

D.

D*Acrydium* 362
Dactyli 568
optimi qui ibid.
Dactylus 681
Damaſonium 454
Darcheni 899
Darius quanti medicamenta duxerit 3
Daucus 341
Decoctionem potulentorum ex valde ingratis non eſſe parandam 211
Decoctionum quarumnam vſus frequens 212
Decoquenda parum aut multum quæ ibid.
Decoctiones quantum requirant aqua ibid.

Digitized by Google

Decoctiones valde vſuales qua 213
Decoctio communis medicina ibid.
Decoctio pectoralis ibid.
Decoctio communis pro clyſtere 251
Decoctionem catenarum aurearum non eſſe vtilem 220
Defrutum quid 133
Defrutum quomodo fiat 785
Delectus in qualitatibus ſecundis 45
Delectus medicamentorum ab odore ibid.
Delicatulos purgantia auerſari 233
Dens leonis 335
Denſum 45
Dentali unde nomen 680. 681
Dentifriciorum formula varia 288
Dentifricium in forma opiata. ibid. *aliud in forma linimenti* 289
Deſtillatio quid 115
Deſtillata vnde dicta ibid.
Deſtillationis varia forma 117
Deſtillationem interdum fieri ſine calore 118
Deſtillationes quando requirant retortam 120
Deſtillationis per deſcēſum varij modi 118
Deſtillatio in ſimo 119
Deſtillatio oleorum per deſcenſum ibid.
Deſtillatio per tranſudationem 119
Deſtillatio per inclinationem ibid.
Deſtillatio in calore ſolis ibid.
Deſtillatio plantarum 116
Deſtillatum reſtauratiuū optimum 221
Deum contrarium contrario oppoſuiſſe 9
Diabalzemer 832
Diacalaminthes 902
Diacatholicum ſimplex 817
Diacatholicum pro clyſteribus 818
Diacatholicum valde purgatorium ibid.
Diacatholicum Fernelij 810
Diachylon album 1079
Diachylon ireatum 1080
Diachylon magnum ibidem.
Diachylon magnum cum gummis. ibid.
Diacinnamomum 899
Diacolium veterum 738
Diacodium exoleuiſſe. 730. *eius vires* ibid.
Diacnicum 843
Διάκρισις 94
Dialoe Galeni 837
Diamargaritum frigidum 880
Diambra 889

Digitized by Google

Diamoſchum 890
Dianiſi 898
Dianthos 897
Diapaſma quid 275
Diapenidium ſine ſpeciebus 911
Diaphœnicum 813
Διαφορητικὸν 37
Διαπτυκτικὸν 38
Diaprunum ſeu diamaſcenum ſimplex 820
Diaprunum compoſitum ſeu laxatiuum 821
Diarrhodon abbatis 894
Diaſatyrion 920
Diaſulphur 599
Diatrion ſantalum 891
Diaturbith 825
Dictamnum 436
Digeſtio 74.121
Δυνάμεων 175
Dionyſia 610
Diplryges 645
Diſſolutio 94. eius multiplex vſus. ibid. diſſolutionem non fieri niſi in humore 96. non quæuis in quouis liquore diſſolui 95
Dolor quid 140. eius effectus ibid.
Doloris vehementiam deſperationis interdum eſſe parentem ibid.
Doronicum 452
Doſis quid 214
Doſin medicamentorum eſſe variam ibid.
Doſis alterantium ibid.
Doſis roborantium ibid.
Doſis purgantium 215
Doſis catharticorum quàm ſit varia ibid.
Doſin medicamentorum pro cœli & ſoli natura eſſe immutandam 184
Doſis calidorum in quarto gradu 200
Draconem marinum eſſe alimentum & venenum 33
Dragma 175
Dropax quid 177. quæ eius differentia ibid. quibus morbis conueniat. ibid. eius effectus 278
Dropax magis compoſitus ibid.
Δρῦς 542
Duloia ſaluberrima 51
Durum 45
Digeſtio 121

E.

EBulus. 357
Ebur quid 673
Ebur vſtum non eſſe ſpodium ſed antiſpodium 542.845
Eclegmatum vſus 139.230
Eclegma incidens 230
Eclegma concoquens & expectorans 230
Eclegma catarrhum ſiſtens 231
Eclegma ad fluxiones erodentes, & vitia pulmonum ibid.
Eclegmata aſthmaticis conuenientia quæ 140
Eclegma de caſſia ibid.

Eclegma

Eclegma pro clyſteribus ibid.
Eclegma de caulibus 808
Eclegma de pineis 811
Eclegma de pulmone vulpis 808
Eclegma ſcilliticum 807
Eclegma ſanum & expertum 809
Ἐκφρακτικὸν 38
Eductio olei per deſcenſum quid 1011
Elaphoboſcum 331
Elaterium quid 365.577. *eius vires* 578
Elaterium quomodo parandum 101
Elatine 435
Electrum 601
Electuaria liquida. 141 *quomodo paranda* 142
Electuaria ſicca. 141. *parandi modus* 142
Electuarium diacarthami 845
Electuarium de citro ſolutiuum 846
Electuarium de gemmis 887
Electuarium iuſtinum ad quid conueniat 187
Electuariorum mellis & ſacchari proportio 142
Electuarium de ouo 927
Electuarium de ſpeciebus diapenidij 911
Electuarium de pſyllio 825
Electuarium regium 236. 237
Electuarium de ſucco roſarum 844
Electuarium ſennatum 832
Elephantem fuiſſe locutum 672
Elephantum ingenium admirandum ibid.
Elixatio quid. 82. *eius utilitas quotuplex.* ibid.
Elleborus. 362. *eius ſpecies.* ibid. *vires* 363
Embroche ad lethargum 264
Emerica 36
Empaſma quid 275
Ἐμφρακτικά 161
Empirici cuiuſdam mendaciſſimi hiſtoria 679
Empiricorum ſomniferum 147
Ἐμπλαστικὸν 37
Emplaſtris conficiendis humiditatem eſſe aduerſam 163
Emplaſtrorum conficiendorum modus ibid.
Emplaſtrorum conficiendorum ſcopi 162
Emplaſtra eccathartica ibid.
Emplaſtrum de baccis lauri 1088
Emplaſtrum de betonica 1086
Emplaſtrum catagmaticum 1101
Empl. de ceruſa 1094
Empl. diachylon album 1079
Emplaſt. diachylon ma-

Digitized by Google

gnum 1080
Empl. diachylon magnum cum gũmis ibid. & 1081
Empl. diachylon compoſitũ 1082
Empl. diachalciteos 1090. 1091
Empl. diuinum 1092
Empl. de gratia Dei 1091
Empl. contra herniam 1099
Empl. homo dictum 1092
Empl. de ianua 1085. 1086
Empl. de maſtiche 1096
Empl pro matrice 1097
Empl. de meliloto 1083
Empl. de mucaginibus 1082
Empl. ad oſſium fracturam 1101
Empl. oxycroceum 1084. 1085
Empl. palmeum 1090
Empl. de ranis 1103
Empl. pro ſtomacho 1095
Empl. tonſoris 1089
Emplaſt. triapharmacum 1084
Empl. vigonium 1104. 1105
Emulſionum vſus multus 225
Emulſio ad vitia pulmonũ & pectoris 226
Emulſio ad ardorem renũ ibid.
Emulſio ad gonorrhœam virulentam 226. 227
Emyda 683
Ἔναιμον 39
Enduuia hortenſis 335
Ennium non ſcripſiſſe carmina, niſi fuerit vino madidus 303
Enulæ radices condita 805
Ephemerum quomodo à colchico & hermodactylo differat 359
Ephemerum noſtras ibid.
Epicureis animam eſſe pro ſale 114
Ἐπισπαστικὸν 37
Epithemata quomodo à fomentis differant 261
Epithematum materia ibidem.
Epithema hepar refrigerans 262
Epithema cor confortans ibid.
Epithymus 326. quomodo à cuſcuta differat ibid.
Ἐπουλωτικὸν 39
Eranum nullius eſſe vſus in medicina 611
Errhinorum materia 245
Errhinum liquidum ibid.
Errhinum in forma vnguenti ibid.
Errhinum ſolidius ad ſiſtendam hæmorrhagiam aurium ibid.
Errorem paruulum non eſſe pertimeſcendum 181
Eruca 400. ſpecies 401
Eruum 502
Eryngium 413. 803
Eryngiorum radices condita ibid.
Ἐσχαρωτικὸν 39
Eſſentia medicamenti quid 41
Eſula 358

Eſula

Eſulæ præparatio 828
Euaporatio 120
Eupatorium 438
Euphraſia 458
Euphorbium vnde & quomodo colligatur 101
Euphorbium vnde habeat nomen 566. eius ſpecies ibid.
Euphorbij præparatio 870
Exaltatio 120
Exhalatio ibid.
Exoſſis piſcis 669
Extinctio quid 89
Extinctionis auri aqua 9
Extracta quomodo parentur 103
Extractum pilularum 104
Extractum rhabarbari ibid.

F.

Facultas inexplicabilis 15
Facultas medicamẽti quid 12.41
Facultatis purgantium varia appellationes 18
Facis vini vſtio 87
Fartura 114
Fel terræ 459
Fermentatio 93
Ferrum magnetis eſſe alimentum 193
Ferrum ex ſe minime eſſe malum 636
Ferri ſpecies ibid. ſcoria 637
Ferrugo ibid.
Ficaria herbæ vis 8
Ficus 526. eorum ſpecies 527
Figura literarum 17
Filtratio 107
Fiſſio 80
Fiſtici 534
Flores aſſeruandi qui 721
Florum infuſio 71
Florum quantitas in medicamento componendo 645
Flos Adonis 421
Flos æris 634
Flos armerius 42
Flores cordiales qui & quot 197
Flos maris 598
Flos nitri 596
Flos ſalis ibid.
Flos ſtibij 638
Flos ſuperbus 435
Focus 715
Fœminicornus 518
Fœniculus 329
Fœniculum tortuoſum 461
Fœnugræcum 500
Folium 389
Fomentorum vtilitas 260
Fomentum roborans ventriculum 260
Fomentum ſpleneticum ibid.
Fomentum ad pleuritidem 261
Fomentum pro calculoſis ibid.
Fomenta quomodo ab epithematis differant ibid.
Fomenta ſicca 286
Forda quid 663

Formica 635
Formicas reperiri magnitudine vulpibus patres 6 6
Formicarum oleum 695
Fornacis ſtructura 116
Fornacum vſus multiplex 714
Fornax tripes ac metallica vulgaris officinarum ib.
Fornaces turrita 715
Fractio 80
Fragaria 494
Fragmenta pretioſa quæ & quot 197
Fraxinus 469
Friabile 45
Frixio 84
Frontalia quibus bene aut male conueniant 272
Frontalium forma varia ibid.
Frontale feruorem mitigans, ſomnum concilians ibid.
Fructuum repoſitio 191
Fructus numero & pondere menſurari 189
Fructus in officina neceſſarij qui 723
Fumaria 458
Fungus marinus 626

G.

G*Abi* 574
Gagates 1010
Galanga 372
Galbanum 554
Galeni patrem habuiſſe mel amarum 127
Galeni opinio de facultate purgatrice 19
Galla 541. *ſpecies* ibid.
Gallinarum axungia 660
Gallinarum differentia ib.
Gallina medica 661
Gallion 496
Gallitrichum 439
Gargariſma ad educēdam pituitam è cerebro 225
Gargariſma roborans & detergens ibid.
Gargariſma ad vlcera pharyngis venerea ibid.
Geiduar 371
Gelatina cytoniorum 799
Galeniabin 131.780
Gemma marina 680
Genera medicamentorum alterantium tria 12
Geniſta 466
Geniſtella ibid.
Genitalia ceruorum 655
Gentiana 409
Gentianella ibid.
Geraniū 451. *moſchatū* 452
Gerſæ præparatio 1065
Giraſola 620
Glans ſubdititia 249
Globuli maſticatorij 232
Gluten auri 591
Glycymela 510
Glycyrrhiza 414. *eius ſpecies* 415
Glycyrrhiza cur non diu coquenda 744
Glycyrrhiza ſuccus 681
quomodo educatur ibid.
Gonorrhœa differentia 963
Goſſipium 497

Graciles

Graciles quomodo purgandi 185
Gradatio 121
Gradus cuiuſq; partes 200
Gramen 414
eius ſpecies ibid.
Γράμμα 175
Granata 514
Granatus 613
vnde habeant nomen ibi.
eius ſpecies ibid.
Granelloſa 481
Granum eſſe omnium ponderum initium 175
Graue 45
Grauellata 580
Guaiacum 75.393
Gummi 101.545
Gummi quænam aſſeruanda 723
Gummorum infuſio 71
Gummi Elemi 567
eius vires ibid.
Gummi reſina quid 544
Gypſum quid 614
eius ſpecies ibid.
Gyrini quid, & vbi procreentur 684

H

HÆmatites 619
Halitus plumbi cur cerebro & neruis noxius 89
Harmala & Harmel 441
Hayl 383
Hederæ ſpecies 557
Hederæ maioris ſpecies ibi.
Hedera alba ibid.
Hedera nigra ibid.
Hedipnois 335
Helecho 349
Helenium 404
Ἑλκτικόν 37
Hemeris 541
Hemina 178
Hepatica 488
Hepatorium ibid.
Heraclius lapis 617
Herbarum repoſitio 190
Herbæ quomodo menſurentur 177
Herbarum qualitates in medicamento componendo 188
Herba Apollinaris 478
Herbæ capillares vnde habeant nomen 321
Herbæ capillares quæ & quot 157
quæ emollientes ibid.
Herba cattaria 430
Herba B. Mariæ 429
Herba mula 316
Herba muralis 320
Herba paralyſis 489
Herba Roberti 451
Herba ſalax 400
Herba ſanguinem purgans 59
Herba terribilis 360
Herba venti 421
Hermodactylus quomodo ab ephemero & colchico differat 359
Hermodactylus officinarũ ibid.
Hexagion 176
Hiera picra vnde habeant

nomen 144
Hiera picra Galeni cur ab eo habeat nomen ibid.
eius efficacia ibid.
quibus conueniat ibid.
Hiera varia deſcripta ibid.
Hiera picra Galeni 837
Hiera picra cum agarico 838
Hiera Pachij 839
Hiera diacolocynthidos magiſtralis 840
Hieracia 336
Ἡμίγγιον 176
Hippolapathum 487
Hircorum peregrinorum varietas 653
Hircus creticus ibid.
Hiſtoria notatu digna 28
Hiſtoria Hiſpani abhorrentis à piſcibus 16
Hiſtoria cuiuſdam mendaciſſimi Empirici 679
Hiſtoria ruſtici, qui herbã purgantem ſanguinem inuenit 59
Hominem morbis infinitis eſſe obnoxium 6
Homo cornutus 674
Horda quid 663
Hordeum 503
Hordei qualitas 228
Hordeati praparatio ibid.
Horminum 439
Hortorum ſuburbanorum olera eſſe inſalubria 55
Humani cranij facultas 671
Humectatio quibuſnam medicamentis ſit neceſſaria 71
Humiditatem conficiendis emplaſtris eſſe aduerſam 163
Humorem frigidum & craſſum tardius purgari 184
Hzacyntus 614.615
Hydragogum eximium 834
Hydrargyrum eſſe monſtrũ natura 606
Hydrargyri extinctio 168
Hydrolapathum 487
Hydromelitis nomine quid intelligendum 127
Hydromelitis qua mellis ad aquamproportio 128
Hydromel, melicratum & mulſum eſſe idem ibid.
Hydromel ruſticorum ibi.
Hydromel vinoſum ſimplex 777
eius vires 779
Hydromel vinoſum quomodo fiat 92
Hyemis anni 1608. ſauitia 191
Hyoſcyamus 478
ὑπερκαθαρτικὰ 36
Hypericum 448
Hypocraticum vinum 71
Hypocauſtum quid 258
Hypocauſti ingreſſum qua debeant pracedere 259
Hypogloſſum 331
Hypoplomon 474
Hyſobrium 424
Hyſſopus 459

Iaſpis

I

IAſpis 619
Ichthyocolla 668
eius conficiendi modus 669
Icteri curatio miranda 30
Iecoris lupi præparatio 68
Ignem & aquam eſſe vitæ principia 301
Ignis in deſtillatione qualis 115
Illecebra 481
Imbutio quid 66
Induratio 97
quot modis fiat ibid.
Infectio 74
Infuſio quid 70
eius vſus 71
Inſipida 51
Inſolatio quid 91
Inteſtini lupi præparatio 68
Inteſtina terræ 693
Intinctus viridis 99
Intybolachanum 335
Intybum ibid.
Irrigatio ſomnum prouocans 264
aſperſio ibid.
Iris 403
Iridis differentia quanta 199
Iris gemma 649
Iſopus humida quid 669
eius conficiendi modus ibid.
Iua arthritica 446
Iudaicus lapis 621
Iuiuba 525
Iulepus quid 218
Iulepi doſis 219
Iulepi quomodo differãt à ſyr. & apozematis 212
Iulepus ſomnum conciliãs 219
Iulepus ziziphorum ibid.
Iuniperi grana 539
Ius carnium 711

K

KErmes quid 387
eius vires ibid.
Καταγματικόν 39
Καθαιρετικὸν ibid.
Καθαρτικὰ 35
Keiri 422
Kilbil 377
Κολλητικὸν 39

L

LAc & eius vires 663
Lac viaginale unde dicatur 269. quomodo fiat ibid. eius vires 270
Lacca 660. quid 149
Lacca vulgaris ibid.
Laconicũ vnde dicatur 258
eius vſus ibid.
Lacryma 102.544
Lacryma cerui 655
Lacryma oculorum in ceruis ſenioribus 672
Lacryma oleæ æthiopicæ 567
Lactuca vnde dicatur 333
eius vires ibid.
Lactuca pomata ibid.
Lactucæ differentia ibid.

Lactucam poſſe eſſe medicamentum & venenum 5

Lactucæ caules conditi 800

Lactuca ſyueſtris 336

Lacus Sodomeus 597

Ladanigeræ ciſti deſcriptio 579

Ladanum quid 578

eius vires 579

Laue 45

Lagena 719

Lamium 403

Lampata 75

Lapathum 488

Lapides in multis partibus generari 679

Lapidum vſtio 86

Lapis bezoar vnde habeat nomen 675

vbi generetur 676

Lapidis bezoardici veri ſignum ibid.

præſtantiſſimus quis ibi.

Lapis calaminaris 640

Lapis heraclius 617

Lapis iudaicus 621

Lapis lazuli 615

Lapidis lazuli & armenij differentia ibid.

Lapidis lazuli præparatio 866

Lapis molibdoides 632

Lapis nauticus 617

Lapis nephriticus 631

Lapis obſidianus 597

Laridum vnicornis 675

Larigna 563

Larix 354

Laſerpitium 552

Laſerpitium cultura eſſe impatientiſſimum ibid.

Laſſulata 429

Laudanum 880 881

vnde habeat nomen ibid.

Lauendula maior 390

Laurentiana 486

Laureola 366

Laureolæ præparatio 71

Lauri bacca 538

Lebes 710

Lecythi 719

Lentiſcus 569

Lentum 45

Λεπτὸν 175

Λεπτυντικὸν 38

Leporis vſti puluerem atterere calculos 86

Lepus cornutus 654

Lepus marinus 655

Leucoion luteum 422

Leue 45

Leuitas aquæ quid 301

Libiſticum 407

Libra medicorum 174

Libri improbatæ lectionis qui 26

Lignum aloës 390

eius vires 391

Lignum guaiacum 393

Lignum pali ſancti ibid.

Lignum ſanctum ibid.

Ligula 178

Liguſticum 407

Lilium 344

Lilium inter ſpinas 464

Lima 512

Limatio 81

Limniſion 459

Limo-

Digitized by Google

Limonium 511
Limonum cortices conditi 797
Lingua auis 469
Linozoſtis 319
Linum 500
Liquatio quid 95
Liquidambar quid 1008
Liquiritia 415. *eius ſuccus* ibid.
Liquor quid 544
Liquorum repoſitio 190
Literarum figura 27
Lithargyrus quid 644. *vnde fiat.*ibid.*vbi fiat* 645. *vires* ibid.
Lithontriptica 900
Lithoſpermon 442
Litrum 606
Litus ad pleuritidem 265
Litus ad dolorem ex humore calido ibid.
Litus ad intemperiem frigidam 266
Lohoch de caſſia 141
Lohoch pro clyſteribus ibid.
Lohoch incidens 230
Lohoch concoquens & expectorans ibid.
Lohoch catarrhum ſiſtens ibid. *aliud ad fluxiones erodentes & vitia pulmonum* 231
Lotio ad phthiriaſin 263
Lotio denigrans capillos ibid.
Lotio pedum ſomnum conciliians. ibid.
Lotio medicamentorũ quid 65. *quotuplex* ibid. *in quibus liquoribus fiat* 66.
quid efficiat ibid.
Luem gallicam eſſe ab Italis aduectam 874.*cur ab Italis vocetur gallica* 875
Lunaria herba vis 8
Lupinus. 502. 503
Lupulus 492
Lygos 468

M.

MAcer quid 380
Macis quid ibid.
Magnes 617
Magnetis virtus cuinam primo innotuerit ibid.
Magnes vnde habeat nomen ibid. *cur dicatur heraclius* ibid.
Magnes quomodo trahat ferrum 618
Magnetis ſpecies 617
Magnetis vim attrahendi ferrum quidnam impediat 618
Magnetis alimentum eſſe ferrum ibid.
Magydaris 552
Maiorana 424
Malabathrum 385
Μαλακτικὰ 38
Mala armeniaca 520
Mala citria 511
Mala cotonea 515
Mala inſana 474

Malua vnde ſit dicta 3.6
Maluarum differentia ibid.
Malua arboreſcens 317
Malum Medicum. 70
Malum terræ 443
Mandragora 473
Manhu 312
Manica Hippocratis 714
Manipulus quid 177
Manna quid 312
Manna calabrienſis ibidem.
Manna qualitates 313
Manna Brianſonienſis ibid.
Manna de folio 312
Manna Larigna ibid.
Manna maſtichina 313
Manna thuris 312
Manna thuris adulterium 207
Manus Chriſti 243
Manus Chriſti perlata 887
Marandola 486
Marathrum 330
Marcipanis quibus conſtet 237
Marcipanis optimus 238
Marcipanis flatus diſcutiens ibid.
Margarita & vniones quomodo differant 678
Marinella 457
Maris flos 598
Marmelada 240
Marmoris ſpecies 622
Marmor alabaſtrites 623
Marmor ophites 623
Marmor parium 622
Marmor pleugiticum ibidem.
Marmor porphyrites 623
Marmor Zeblicum 622
Marres 666
Marum 414
Maſpetum 512
Maſſa odorata 291
Maſtiche quid 568.
eius vires ibid.
Maſticatoria 232
Mater perlarum 678
Materia corporis 650
Materia medica vnde ſumatur 297
Materiam medicam eſſe ampliſſimam 2
Matrisylua 465
Maturatio 121
Mechoacana 353
quomodo à bryonia differat ibid.
Mechoacana quanam improbetur 354
Meconium 576
Medica materia vnde ſumatur 297
Medicamentum quid 6.7
Medicamentum eſſe medium inter alimentum & venenum 7
Medicamenta quædam cõpoſita quomodo dicantur ſimplicia 8
Medicamenta ex plantis ſumpta. 10. *ex mineralibus*

Digitized by Google

libus ibid.
ex animalibus 11
Medicamentum ſubſtantiam corrumpens 12
Medicamenti eſſentia quid 41. *quid facultas* ibid. *ſubſtantia* ibid. *temperamentum quotuplex* 42. *ſelectio medicamentorum à diſpoſitione extrinſeca* 43
Medicamenta quo tempore colligenda 51
Medicamenta quanto tempore virtutes ſuas retineant ibid.
Medicamentorũ vis quando præſtantior 53
Medicamenta quando recentia meliora ibid. *quando vetuſta* 54. *quæ media ætate meliora* ibid. *medicamenta vetuſta & recentia non omnibus eſſe æqua* ibid.
Medicamentum idem non præſtare ſemper eadem 178
Medicamentorum odor cur ventrem nonnunquam ſubducat 180
Medicamentum vnum aliquando habere multas baſes 169
Medicamentorum formulæ quem requirant ordinem ibid.
Medicamentorum deſcribendorum leges 170
Medicamentorum forma & finis 172
Medicamentorum forma quid præſtet ibid.
Medicamentum idem quomodo varios promat effectus 182
Medicamentorum purgantium doſis 183. *doſis alterantium* 184
Medicamentis validis quinam egeant, & qui benignis ibid.
Medicamenti doſin pro cœli & ſoli natura eſſe immutandam ibid.
Medicamentorum delectus quid 40
Medicamentum benignum quid ibid. *malignum quid* ibid. *malignum quotuplex* ibid.
Medicamentorum delectus ab odore 45
Medicamenta quænam potiſſimum probanda 64
Medicamentorum appellatio à quibus 35
Medicamentorum doſim eſſe variam 183
Medicamenta quando mutanda 193
Medicamenta partibus affinia 60
Medicamentum blandum quale 185. *quale potenter purgans*

Digitized by Google

ibid. *quale ingratum* 186

Medicamenta magna cautela ſumenda qua ibid. *qua parua doſi pr[ſ]cribenda* ibid.

Medicamentorum confecturam nimis ſumptuoſam ſape eſſe vanam 173

Medicamentorum compoſitionis finis 174

Medicamenta adulterata 206

Medicamentorum preparationes generales quot 63

Medicamenta quanam aquo ſimul pondere miſcenda 187

Medicamentorum qualitates prima 14

ſecunda 15

Medicamentorum ſingulorum qualitates quot 14

Medicamentorum facultatis tertia latitudo 15

Medicamentorum alterantium tria genera 12

Medicamenta quot modis indurentur 97

Medicamenta quare ſiccentur 98

quanam melius ſiccentur in ſole ibid.

Medicamenta quanam piſtillo difficulter poſſint teri 78

qua verò facile ac cito ibidem.

Medicamenta quis primo compoſuerit 167

Medicamentum componendum quantum requirat radicum & quantum itidem herbarum, ſeminum & florum 188

Medicamentum compoſitum facilè admittere ſubſtitutionem 198

Medicamenta cur aromatizentur 111

Medicamenta calida in calido loco nata qualia ſint 56

Medicamenta ἐμφρακτικὰ 161

Medicamenta humectationem requirentia qua 72

Medicamenta ex venenatis animalibus ſumpta 35

Medicos eſſe Deos tutelares 3

Medicos eſſe Deorum filios ibid.

Medicorum error 142

Medicos panificium docuiſſe 62

Medullarum in genere vires 655

Medullarum lotio 68

Mel quid 311

Mel praſtantiſſimum quod 310

Mel vnde fiat 311

Mellis primus inuentor 127

Mellis

Digitized by Google

Mellis optimi nota 129
Mel quando per ſe deſpumandum 108
Melle quinam corpora condierint 126
Mel ex fructibus quomodo parandum 132
Mel amarum 127
Mel anacardinum quomodo fiat 100
Mellis anacardini varia præparatio 784
Mel anthoſatum 782
Mel mercuriale ibid.
Mel paſſulatum 783
Mel roſatum 780
Mel roſatum foliatum ibid.
Mel violatum 781
Melancholiam ducentia quæ 2:7
Melanthium ibid.
Melia 469.590
Melicratum, mulſam & hydromel eſſe idem 128
Melilotus 499
Meliſſa 433
Medica moluica ibid.
Meliſſophyllon ibid.
Melsterium quid 417
Melones 332
Melongena 474
Menſis philoſophicus chymicorum 93
Menſtruum chymicorum quid ibid.
Mentha 428
eius ſpecies 429
Mentaſtri ſpecies ibid.
Mercurialis 379
eius differentia ibid.
vires ibid.
Mercurium eſſe potentia potius quam actu metallum 725
Mercurium non eſſe matallorum principium aut ſemen 606.
de mercurio historia ib. 607
Mercurio quis primo fuerit vſus ad luem veneream 607
Mercurium eſſe luis venereæ alexiterium ibid.
Mercurij pernicioſa vis ib.
ſpecies ibid.
Qualitates 608.
vis attractiua & impulſiua ibid.
Mercurij puluis 877
Meſpila 516
Metalla vnde habeant nomen 627
Metallorum materia ibid.
Metallorum quot & quæ eorum nomina ſecundum ſpagyricos 628
Metalla ſeptem 10
Metallica quomodo abluenda 67
Metalla quomodo facile liquentur 96
Metallorum purgatio 70
Μετωουγκεμπαὸν 37
Meteglin 779
Metopium 554
Metretes 178

Digitized by Google

Mau 461
Mezereon 365
Mezerei præparatio 71
Μιμεσικὸς 296
Milea 469
Militem Turcam in zona victum menſtruum geſtare 209
Milium ſolis 442
Millefolium 506
Millefora 447
Minium 604
Minuta penſea 314
Mithridatium Andromachi 931
Mithridatium Nicolai Prapoſiti 932
Mithridatium Democratis 929
Mithridatis antidotus quibus conſtiterit 441
Mochlica 577
Modius 178
Molibdoides lapis 642
Molya 669
Molle 45
Mollitionem duobus fieri modis 96
Molybditis vbi & vnde fiat 545
Monocerotem non eſſe figmentum 653. varia de eo opiniones 674
Mõſpilienſem agrum multis luxuriare ſimplicibus 135
Mora 523
Mora ſylueſtria 524
Morbus gallicus vnde primo venerit 1067.1068
Morbum gallicum nonnunquam curari ſuffitu 292
Morbi venenati curatio per muſicam 30
Morella 475
Moriendi neceſſitas 297
Morya 669
Morion 474
Moſcardini 241
Moſcharion 379
Moſchus quid 665
Moſchus optimus quis 666
Moſchi vires ibid.
Moſchi adulterium 206
Motum aſſe animam aquæ 302
Mulſa quid 778
Mulſam & melicratum eſſe idem ibid.
Mulſam, hydromel & melicratum eſſe idem 128
Mucaginum vſus 266
Mucago ad inflammationem ibid.
Mucago ad dolorem oculorum ex cauſa calida 267
Mumia 598. 651. 1010. inepta de mumia opinio 652
Mumiam antiquorum non amplius haberi 651
Muralis herba 320
Muria 596
Muſcerda 668
Muſtum quid 310
Mydion 541
Myrelaum 985

myrio-

myriophillum 507
myrobalani 349
quid ibid.
eius ſpecies 350
myrobalanorum nutritio 73
myrrha 573
myrrha troglodytica ibidem
myrrha ergaſmia 574
myrrha mynaa ibid.
myrtidanum 505
myrtus ibid.
myſtrum 178
myua cydoniorum ibid.
myxa 526

N.

NAcra perlarum 678
Naphia 597
Naphia babylonica 1009
Narcotica 146
Nardus celtica 390
Naſalia 245
Neceſſitas moriendi 297
Neotericorum in inueniendis remediis ſedulitas 215
Nepeta 431
Nephriticus lapis 611
Nerualia 25
Nigella 449
Nihili 643
Nicolai Præpoſiti multiplex furtum 996
Nitrum 596
Nitri flores ibid.
Nux 535
Nuces plantis eſſe inimicas 536
Nucum præparatio 70
Nuces conditæ 796
Nuces cupreſſi 537.
ſpecies 538.
vires ibid.
Nux Græca 535
Nux moſchata 579.
eius arbor ibid.
Nucis moſchatæ optimæ nota 380
Nux pinea 536
Nux pontica 534
Nux præneſtina ibid.
Nutritionem eſſe humectationi affinem 73
Nymphea 343

O.

OCellus 330
Ochra 589
Ocoſolt 1008
Oculorum vlceribus cadmiam lotam eſſe conuenientiſſimam 67
Oculus Catti 610
Ocymum 427
Odontica 24
Odor quid 42
Odores grati qui 289
Odores malos eſſe ingratos & facultatibus noxios 290
Odoramenta 289
Oeſypus humida quid 669.
eius conficiendi modus ibid.

Oeſypi eductio & apparatus 1073
Officina pharmaceutica quibuſnam pilulis poſſit carere 876
Oinomeli 118.778
Olera hortorum ſuburbanorum eſſe inſalubria 55
Oleum eſſe alimentum & medicamentum 153
Oleorum differentia 154. *inuentrix* ibid.
Oleorum repoſitio 191
Olea ſine vino, aqua, aut alio decocto non eſſe coquenda 997
Olei lotio 68.956
Olea exprimendi modus 155
Olea educta per aſcenſum & deſcenſum ibid.
Olea à veteribus fuiſſe nominata vnguenta 156
Olea quibus in vaſis ſint ſeruanda ibid.
Oleorum deſtillatio per deſcenſum 119
Oleorum proportio in emplaſtrorum confectura 158
Oleum acopum 74
Oleum de abſynthio 979
Olei amygdalini facultas 154
Oleum amygdalarum amararum 1002
Oleum anethinum 979
Oleum aniſi 1023
Oleum auellanarum 1004
Oleum benedictũ 989.1017
Oleum cadinum ſeu takinum 562
Oleum de Capparibus 990
Oleum de carthamo 982
Oleum caryophyllorum 1022.1023
Oleum de caſtoreo 997
Oleum ceræ 1021
Oleum chamomelinũ 979
Oleum chryſomelinũ 1004
Oleum cinnamomi 1023
Oleum de cnico 1005
Oleum croci 989
Oleum cydoniorum 984
Oleum cyprinum 982
Oleum de enula ibid.
Oleum ex euphorbio 991
Oleum formicarum 999
Oleum guaiaci 1012
Oleum hypericonis ſimplex & compoſitum 981
Oleum irinum 972
Oleum iuniperi 1013
Oleum Keirinum 971
Oleum de lateribus 1017
Oleum laurinum 1007
Oleũ liliorum ſimplex 976
Oleum lumbricorum 994
Oleum macis 1023
Oleum maſtichinum 987
Oleum de meliloto 982
Oleum melinum 985
Oleum mellis 1021
Oleum de mentha 978
Oleum metallorum 1024
Oleum moſchellinum ſeu moſchatellinum 992
Oleum myrrhæ 1015
Oleum myrtillorum 984.

quomodo

quomodo hæc duo olea inter ſe differant ibid.
Oleum myrthinum 983
Oleum nardinum 988
Oleum nardinum quomodo ab oleo ſpicæ differat 1105
Oleum nenupharinum 977
Oleum nucum 1003
Oleum nucis moſchatæ 1005
Oleum omotribes 154
Oleum ouorum 1006
Oleum perſicorum 1005
Oleum philoſophorum 1017
Oleum pigmentatum 985
Oleum piſtaceorum & ſtrobylorum 1005
Oleum de pomis mandragoræ 983
Oleum ricinum 1005
Oleum roſatum completum 973
Oleum roſatum incompletum ſiue omphacinum 975
Oleum roſatum ſimplex ibid.
Oleum rutæ 980
Oleum ſambucinum 981
Oleum ſampſuchinum 980
Oleum de ſantalo citrino 982
Oleum de ſcorpionibus ſimplex & compoſitum 996
Oleum de ſpica 1024
Oleum ſulphuris 593. 1020
Oleum Tamariſci 1012
Oleum tartari 1014
Oleum terebinthinæ 1022
Oleum de viperis 998
Oleum violatum 970
Oleum vitrioli 1018
Oleum vitrioli educendi modus vſitatus 1019
Oleum vulpinum 664
Olei vulpini optima præparatio 998
Olibanum 564
Oliua 529
Oliuella 366
Olla 719
Omotribes 975
Omphacitis 541
Omphacium quid 306. 307
quibus proſit ibid.
Onichitis 641
Onix quid 614
Ononis 412
Opalus 620
Ophiogenes 32
Ophthalmica 24
Opium 479. 576
Opij varietates ibid.
Qualitas ibid.
Eius immodicè ſumpti incommoda modicèque ſumpti commoda ibid.
Opij adulterium 207
Opiatorum appellatio ampliſſima 145
Opiata cur inuenta 146

Digitized by Google

Opiatorum vſus 234
materia ibid.
Opiata multum coraalis ibid.
Opiata pro pauperibus 235
Opiata cephalica ibid.
Opiata ſtomachica ibid.
Opiata Neapolitana 919
Opiata Salomonis 926
Opobalſamum 385.1008
Opoponax 555
Origanum 428
Ornithogloſſum 469
Orobus 502
Orvalla 439
Os aurum trahens 21
Oſtracitis 649
Ova 661
eorum vires 662
Oxalis 486
Oxybaphum 178
Oxycedrus 540
Oxylapathum 457
Oxymel 774
Oxymelitis qualitas 129
præparatio ibid.
Oxymel compoſitum 776
Oxymel ſcilliticum 775
Oxyrhodinum 976
Oxyſaccharum 51
Oxytriphillon 437

P.

Παχυντικὸν 38
Πεδάλιος 620
Pæderota 38
Palimpiſſa 600
Palma ſancta 385
Palus ſanctus ibid.
Panacea 437
Panaces quadruplex ibid.
Panax ſyriacum 555
Pandalea quomodo differant ab eclegmatis & electuariis ſolidis 240
Panis aurum 487
Panis bis coctus 238
Panes dulciarij 237
Panis porcinus 415
Panthera 620
Papauer 478
eius ſpecies 479
Paregorica quæ 146
Parietaria 319
vires 304
Parthenium 447
Paſſerum cerebella venerem excitare 84
Paſſula quid & vnde dicantur 531
Paſſularum ſpecies ibid.
vires ibid.
Paſta pomorum 796
Paſta regalis quomodo à conditis differat 236
Paſta regia ad ſputum mouendum 237
Paſtilli maſticatorij 232
Paſtilli Nera 949
Patella 710
Patina 709
Patrem Galeni habuiſſe mel amarum 127
Pazan 613
Pentaſimos 574
Penicillus anodynus 248

Pene-

Penicillus detergens ibid.
Penicillus deſiccans ibid.
Penidia 739.913
Penidiorum confectura unde fiat 765
Pentaphillon 495
Πεπτικὸν 38
Periammata 26
Perforata 448
Periclimenon 465
Perlarum mater 678
Perſica 521
Peruzaa 619
Peſſorum forma 246
differentia ibid.
peſſus ad accelerationem menſium 247
Peſſus ad menſes ſiſtendos ibid.
Petra vini 1014
Petra carbo 1009
Petroleum 1009
Petroleum artificiale 1017
Petroſelinum macedonicũ 462
Petroſelinum 328
Petuuianum 625
Pharmaciæ dignitas & antiquitas 2
Pharmaciam Medicinæ inſeruire 5
Pharmacopæus quis 4
qualis eſſe debeat ibid.
quinam iudicetur indignus 5
quinam pharmacopæi ſint periclitatores ibid.
qui improbandi ibid.
Pharmacopæi officium quod 6
Pharmacopæum eſſe Medici manum 64
Pharmacopæorum officina quinam habeat ſpectanda 701
Pharmacopæo ubi domus inſtruenda 703
quanta & qualis inſtruenda 704
Pharmacopæi inſtrumenta neceſſaria & utilia quæ 705
Pharmacopæi cultri varij 706
Pharmacopola quis 4
Philonium Romanum ſeu magnum 924
eius vires 925
Phlegmagogon 217
Phœnigmus 277
Phu 457
Phyllitis 326
Phyrama 547
φυσημα πτύνον 559
Picatio quomodo fiat 277
Quibus affectibus conueniat 278
Piger Henricus 448
Pilula cur ita dicta 148
unde dicantur catapotia ibid.
Pilularum forma quid præſtet ibid.
Pilularum ſapor ingratus ibid.

Digitized by Google

magra varietas 149
Pilularum compoſitio quomodo rectè fiat ibid.
Pilularum craſſities qualis eſſe debeat 150
Pilulæ validiores quando ſumendæ ibid.
quando benignæ ibid.
Pilularum doſis ibid.
Pilulis quibuſnam officina poſſit carere 896
Pilularum multarum ſuppreſſio 876
Pilularum extractum 104
Pilulæ de agarico 860
Pilulæ aggregatiuæ ſeu polychreſtæ 864
Pilulæ de aloë lota 855
Pilulæ de aromatibus 868
Pilulæ aſſaiaret 867
Pilulæ aureæ 859
Pilulæ bechicæ 151
Pilulæ bechicæ albæ 882
Pilulæ bechicæ nigræ 881
Pilulæ benedictæ 868
Pilulæ cochiæ 861
Pilulæ de cynogloſſo 879
Pilulæ de eupatorio maiores 857
Pilulæ fœtidæ 872
Pilulæ de fumaria 865
Pilulæ de hermodactylis maiores 863
Pilulæ de hiera 868
Pilulæ de hydrargyro 874
Pilulæ hypoglottides 881
Pilulæ imperiales 856
Pilulæ de lapide lazuli 866
Pilulæ maſtichinæ 855
Pilulæ mechoacanæ 871
Pilulæ de nitro 669. 870
Pilulæ Ruffi ſeu peſtilentiales 853
Pilulæ ſine quibus eſſe nolo 858
Pilulæ de tribus ſolutiuis 855
Pilulæ non ſolutiuæ 878
Pilulæ ſtomachicæ vulgò antè cibum 852
Pimpinella 445
Pinguedinum lotio 68
Piniolatum optimum 239
Piper 380
ſpecies ibid.
vires 380
Piſcis exoſſis 669
Piſſa quid 560
Piſſaphaltes 560
Piſſelaon 561
Piſtacia 534
Pix 560
Picis lotio 68
Pix naualis 560
Pix & reſina quomodo differant 561
Picis faciendæ modus ibid.
Pix cur nigra ibid.
Pix liquida ibid.
Pix cedria ibid.
Plaſtitis 641

Plantarum mira natura 9
plantas quaſdam contrarias habent facultates 22
Plantas fieri inſalubres ex fœtore & putredine cloacarum 55
Plantarum ſanguis varius 543.575
Plantarum anonymos humor 543
Plantarum deſtillatio 116
Planta ſacharifera 308
Plantago 482
Plumbago 632
Plumbum multis modis vri 88
Plumbi halitus cur cerebro & neruis noxius 89
Plumbo & ſtanno communia quæ 631
Plumbi ſpecies 632
Plumbi vires 633
Plumbi lotio 68
Plumbi puluis 79
Plumbi vſtio 1043
Plumbi crudi puluis quomodo fiat 1043.1044
Pnigitis 590
Pæonia 410
ſpecies ibid.
vires 411
Pæoniam eſſe antilepticam 8
Pæoniæ radices conditæ 802
Poëtarum leuis credulitas 28
Polemonium 378
Polium 426
vnde habeat nomen ibid.
Polygonium 484
Polygonatum ibid.
Polypodium 355
Polytricum 313
Poma 509
Poma arantia 513
Poma mirabilia 477
Pomum terræ 415
Pomaceum 509
Pomaceum quomodo fiat 99
Pompholix quid 643
Poncerium 512
Ponderum magna varietas 174
Ponderum nomina Arabica 176
Ponderanda diligenter quæ 183
Populus 471
eius ſpecies ibid.
Porrum 419
Portulaca 334
eius ſpecies ibid.
vires ibid.
Potio purgans bilem 217
Præcipitatum 878
Præparationes medicamentorum generales quot 63
Praſſium 434
Prela vnde dicta 710
Prela quot in officina pharmaceutica requirantur 711

Digitized by Google

Priapiſcota 246
Primula Veris 489
Principia vitæ 301
Propomata quid 126
Proprietas occulta ſtirpium 22
Proſerpinaca 4 4
Pruna 519
Prunella 466
Pruni dactyla 519
Pſeudodictamnus 437
Pſeudonardus 390
Pſyllium 491
Pſyllio nihil ineſſe deleterij 827
Pſylothrum quid 278
Pſylothrum Rondeletij ibid.
aliud ibid.
Ptarmica 347
Ptiſana præparatio 228
Ptiſana antiquorum ibid.
Pulegium 425
unde ſic dictum ibid.
Pulegium montanum 424
Pulmonis vulpis præparatio 108
Pulmonica 24
Pumicis uſtio 88
Pulueres ut medicina quid præſtent 137
Puluerum craſſities aut tenuitas quid efficiat 172 173
Puluerum in chirurgia frequens uſus 137
Puluis antilyſſos ſeu contra rabiem
Puluis bezoardicus patu-
talis 877
alius 903.9 5
Pulueres cardiaci quomodo cribrandi 105
Pulueres cordiales 137 2 4
Pulueres ad cucufas 285
Puluis cyprius 520
Puluis dentes dealbans 288
Puluis epuloticus 137
Puluis flatus diſcutiens 243
Puluis lætificans 895
Puluis mercurij 877. 878
Puluis odoratus 290
Puluis contra peſtem 903
Puluis plumbi 79
Puluis ſternutatorius 246
Puluis pro ſuffitu cerebrum corroborans & exſiccans 291
alius ad ſiſtendum humorem delabentem ad pulmones ibid.
aliud corroborans cor ibid.
Puluis vulnerarius optimus 37
Purgantium qualitatis variæ appellationes 18
Purgantia cur in forma potabili ſint conuenientiora 216
Purgantium doſis 183.215
Purgantium odor ingratus 13
Purgātia delicatulos auerſari

ſari 233
Purgantia benigna quando fugienda 40
Purgantia trahenda quæ 21
quæ comprimendo ibid.
quæ lubricando ibid.
Purgantia trahenda quænam meliora 44
Purgantia comprimendo quomodo ſeligenda ibi.
Purgantibus malignis quãdo liceat uti 41
Πυρωτικόν 37
Pyra 510
Pyraceum 511
pyra condita 706
pyrethrum 396
Pyroticum cur ita dictum 281
quomodo à veſiccatório differat 280
quæ eius materia 281
confirmandi modus 282
Pyrrhi pollex quid præſtiterit 20
pyxides 720
Puluis cordialis 244

Q

Qualitas alimentorum inexplicabilis 15
Qualitates medicamentorum prima 14. ſecunda 15
Qualitates medicamentorum ſingulorum quot 14
Qualitates ſecundæ quot differentiis includantur 41
Qualitatis medicamentorum tertiæ latitudo 16
Qualitatis purgantium varia appellationes 18
Quid pro quo 201
Quinquenervia 485

R

Radiarium 552
Radices quænam quouis tempore colligendæ 52
Radicum repoſitio 191
Radicum purgatio 69
Radices quando condiendæ 802
Radices ſiccæ aſſeruandæ 712
Radicum quantitas in medicamento componendo 188
Radices aperientes maiores & minores 196
Radicum quinque aperientium præparatio 71
Radix china 75 394
Ranarum varietates 684
Rana diurnæ ibid.
Ranæ quænam ſint vocales ibid.
Ranæ malignæ 685
Raphanus 420
eius ſpecies ibid.
Rapiſtrum 420
Rapum vnde dicatur bunias ibid.
Raporum ſpecies ibid.

Rarum 45
Raſio 80.81
Raſtrum ſuſpenſum in officinis quid conferat 718
Refrigeratio quid 92
Remedia quænam impropriè ad mineralia referantur 11.12.
Remedia chymica non eſſe negligenda 65
Remediis chymicis quinã debeant uti ibid.
Remora aratri 412
Reſina 102.544
quid 558
Reſina liquida 559
Reſina fricta ibid.
Reſina ſicca ibid.
ſtrobilina ibid.
Reſinarum lotio 68
Reſina & pix quomodo differant 561
Reſinatum plebecula 785
Retorta 117
Retorta quando in deſtillationibus uſurpanda 120
Reges olim multos medicamenta paraſſe 2
Rex anguinorum 23
Rhabarbarum unde dictum 743
Rhabarbarum noſtrum vulgare non eſſe rhaponticum ibid.
Rhabarbarum optimum vbi naſcatur ibid.
eius vires ibid.
Rhabarbari extractum 103
Rhaponticum 460
Rhaponticum non eſſe centaurium maius ibid.
Rhodomel 131.780
Rhodoſtactum quid ibid.
Rhoë 504
Ribes 531
eius ſpecies ibid.
Ribes conditi 532
Ricinus 567
Riſagulum quid opiniones variæ 540.665
Rob quid 785
Rob berberis 786
Rob de cornis 787
Rob cytoniorum ibid.
Rob ribes 785.786
Roboratiuum quid 13
Roborantium doſis 214
Robub 132
Robur 541
Roriſmarinus 467
eius ſpecies ibid.
vires ibid.
Roſa 541
Roſarum tinctura 593
Roſata nouella 918
eius vires ibid.
Roſtrum porci 335
Rubia 411
Rubinus 612
Rubinorum ſpecies 613
vires ibid.
Rubrica 589
Rubus idæus 524
Ruſcus 331
Ruſma quid 280
Ruſma Turcarum 279
Ruta 441

Rua ſylueſtres quot ibid.
Ῥυπῶδες 39

S.

Sabina 466
eius ſpecies ibid.
Sacar mambu 641
Sacharifera planta 308
Sacharum rubrum ibid.
Sacharum madarenſe ibid.
Sacharum quomodo albeſcat 309
Sacharum candum quomodo fiat ibid.
Sachari vires & qualitates 310
Sacharum roſatum quid 790
Sacculus ad tympanitem & colicam 287
Sacculus ad affectus cordis ibid.
Sacculus ad lethargum & apoplexiam ibid.
Sagapenum quid & quæ eius vires 553
Salis flos 596
vires ibid.
ſpuma ibid.
Sal alkali 595
Sal ammoniacus ibid.
Sal foſſilis ibid.
Sal gemmeus ibid.
Sal indus ibid.
Sal lacuſtris ibid.
Sal marinus ibid.
Sal nitrum 596
Sal petra ibid.
Sal phrygius 595
Salis vſtio 87
Salitura 113
Salaciores quibus vtantur 111
Salibacha 378
Saluia 438
Saluia vita 325
Samius aſter 588
Sampſuchum 424
Sambucus 537
Sandarach quid 87
Sandaracha 540
Sandaracha & arſenici affinitas 603
Sandarax 540
Sandarax Arabum quid 603
Sandix quid 87.605
Sanguinaria 484
Sanguis quid 650
Sanguini purgando medicamentum non eſſe dandum 59
Sanguis draconis 549
quid 550
Sanguinis hirci preparatio 901
Sanguis leporis 654
Sanguinis leporis apparatus 901
Sanguis plantarum 575
Sanguinem plantarum eſſe varium 543
Santalum 391
eius ſpecies ibid.
vires 392
Santalum optimum quid

392
Santonicum 431
Sapa quid 132.785
Sapa ſimplices & compoſita 132
Saparum vſus ibid.
Sapor quid 41.
quot ibid.
Sapor acer qualis 46
Sapor acerbus 49
Sapor acidus 48
Sapor amarus 47
Sapor auſterus 48
Sapor dulcis 49
quomodo ab vnctuoſo differat ibid.
Sapores dulces eſſe gratos 289
Sapor inſipidus, ſapor ſalſalſus 50
Sapor vnctuoſus 49
Saphyrus 611
Saphyrus aqueus ſeu albus ibid.
Sarcocolla 556
Sarcocolla nucritio 73
Σαρκωφαγεῖν 39
Σαρκωτικὸν ibid.
Sarcoticum optimum ex facultatibus oppoſitis 167
Sarcoſis non tam medicamentorum, quàm naturæ eſſe opus 161
Sarda quid 641
Sardonix ibid.
Sarſaparilla quid 394
Sarſaparilla quomodo à ſmilace differat ibid.
eius vires ibid.
Sartago 710
Saſſafras 392
Saſſafras adulterinum 208
Satyrium 418
Satyrij radices conditæ 860
Saxafragia 440
Scabioſa 496.497
Scammonia planta 361
Scammoniæ ſuccus quomodo extrahatur ibid.
Scammonium antiochonum optimum 365
Scammonium optimum quibus notis dignoſcatur ibid.
eius vires ibid.
feritas ibid.
correctio ibid.
cur dicatur dacrydion ibid.
Scaparium 552
Scarab 124
Scariola 335
Scecachul 376
Schœnanthum 388
Scilla 417
Scinci 690
vires renum ſcincorum ibid.
Scincus quale animal ibidem
Scarella 439
Scolymos 456
Scordium 449
Scoria ferri 450

Scorpio

Digitized by Google

Scorpio quale ſit animal 691
Scorpionum multa genera ibid.
Scorpionum ictus quibus deterior, & qui etiam inter ipſos ſæuiores 692
Scutum unde dictum, & cui parti accommodetur 283
eius differentia ibid.
Scuta ventriculum peculiariter reſpicientia 284
Scutum roborans & calefaciens ibid.
aliud ibid.
Sebeſten 525
Seracul 376
Secaniabin 773
Sectio 81
Selectio medicamentorum à diſpoſitione extrinſeca 43
Selenites 610
Semina quæ debeant aſſeruari 723
Seminum repoſitio 191
Seminum quantitas in medicamento componendo 189
Semina calida minora 339. 340
Semina calida maiora & minora 336
Semina frigida maiora & minora 336
Semen vrticæ quibus conueniat 71
Semicupij vſus 256
Semicupium ad dolorem nephriticum ibid.
aliud ad colicam flatuoſam 257
Semperuiuum 480.
eius ſpecies ibid.
Senecta anguium 21
Senites 620
Senna 352
Seplaſiarius quis 4
Serapinum 208
Sericum quid 697
Serici vires ſecundum Barbaros ibid.
Sericum quomodo facilè poſſit teri 77
Sericum male vri vt teratur ibid.
Seris 335
Serpentina 717
Serpillum 423
Seſeli 408.
ſpecies ibid.
Seuum quibus animalibus inſit 656
Seui & adipis diſcrimen ibid.
Siccationis finis & modi 98
Sigillum Salomonis 484
Sief 138
Silphium 407
Sinapi 397
eius ſpecies ibid.
vires 398
Sinapiſmi conficiendi modus 276
quomodo à veſiccatorio differat 280

Digitized by Google

Sion 430
Siſymbrium 430
Smaragdus 610
Smaragdi præſtantiſſimi vbi inueniantur ibid.
Smaragdi ſpecies ibid.
vires ibid.
hiſtoria 475
Smilax quomodo à ſarſaparilla differat 611
Smyrinum 394
Solanum 475
eius ſpecies ibid.
Soldanella 368
Solen 681
Somniferum empyricorum 147
Sorba 517
Sparadrappi 165.1106
Spargula 495
Spatula vnde dicantur 708
Species minuta 138
Spelta 503
Sperma ceti 598
Speudopalus 620
Spina hirci 546
Spina Indica 389
Spinellus 613
Splenica 25
Spodium eſſe ſaltem vnum, & quodnam ſit 845
Spodium Arabum eſſe fictitium ibid.
Spodium Arabum vnde fiat 642
Spodium Arabicum non haberi 642
Spodium Græcorum vbi & quando fiat 641
Spodos ibid.
Spongiarum differentia 626
Sporta 726
Spuma quid 108.
quæ eius cauſa efficientes ibid.
Squama æris 634
Stacte quid 573.
eius vires 574
Stannum vnde fiat 631
Stanno & plumbo communia quæ ibid.
Stannum duplex ibid.
Στυπτικόν 37
Stercus caninum 668
Stibij flos 638
Stirpium occulta proprietas 22
Stirpes ſiccæ aſſeruandæ 722
Stœchas 437
Stomachica 24
Stramonium 476
Strepſiceros 655
Strobilina reſina 559
Studium coſmeticorum 138
Styrax 571
Styrax calamita 572
Subcernicula ſetacea 712
Sublimatio 110
Sublimatum quibus conſtet 1115
Subſtantia medicamentorum quid 41
Subſtituta mala quæ 201
Subulones quid, & vnde dicti

dicti 655
Succedanea ſine Medici conſilio non eſſe danda 201
Succus quid 544
Succi ſeruandi qui 724
Succi quomodo diu ſine putredine ſeruandi 100
Succorum repoſitio 191
Succus cyrenaicus 552
Succus glycyrrhizæ 415. 581.
quomodo educatur ibid.
Succus lybicus 552
Succus medicus ibid.
Sues cur facile pingueſcant 657
Suilli generis temperies ibidem.
Suffituum differentia 291
Suffitus ad ſanitatem 292
Suffitus quibus affectibus conueniant ibid.
ſuffitus cerebrum corroborans & exſiccans ib.
alius ad ſiſtendum humorem delabentem ad pulmones ibid.
alius ad corroborationem cordis ibid.
alius ad prouocationem menſium 293. *alius ad morbum gallicum* ibidem.
Sufuf 138
Sulphur quid 598.
eius ſpecies ibid.
Sulphur optimum quod ibid.
Sulphur factitium unde ibid.
unde natiuum ibid.
Sumach 504
Superpurgationem eſſe timendam 182
Superpoſitoriorum uſus. 249
baſis 250
Suppoſitorium commune ibid.
Suppoſitorium ad vermes ibid.
Syderites 617
Sydrum 510
Symphitum 484. 485
Symphiti radices conditæ 804
Syrupus quid 124
ratio etymologiæ 125
ſyruporum materia ibidem.
Syrupi quomodo differant à iulepis & apozematis 123
Syrupus de abſynthio. 764
Syrupus acetatus ſimplex 751
Syrupus de ſucco acetoſæ. 750
Syrupus de agreſta ſeu de omphacio 755
Syrupus alexandrinus. 219
Syrupus de althea Fernelij 744
Syrupus ardens unde fiat 1111

Digitized by Google

Syrupus de artemeſia. 768

Syrupus de ſucco borraginis 750

Syrupus de ſucco bugloſſi 749

Syrupus Dynari ſeu de byzantiis ſimplex & compoſitus 752

Syrupus capillorum Veneris communis 740

Syrupus capillorum Veneris Monſpelienſis 742

Syrupus capilli Veneris Monſpelienſium 192

Syrupus de cichorio compoſitus 745

Syrupus de cichorio ſimplex 756

Syrupus citoniorum ſimplex 756

Syrupus de endiuia ſimplex 746

Syrupus exhilarans 772

Syrupus de fumaria ſimplex 747

ſyrupus de fumaria maior 748

Syrupus granatarum 755

Syrupus de glycyrrhiza. 765

Syrupus de hiſpidula, ſeu aluropo, vulgò de pede cati 736

Syrupus de hyſſopo 767

Syrupus iuiubarum 766

Syrupus kermes 772

Syrupus de lamio 403

Syrupus limonum 755

Syrupus de lupulo 734

quo tempore parandus 735

Syrupus de fauis mellis 778

Syrupus de moris compoſitus & ſimplex 753

Syrupus de menta ſimplex & compoſitus 760

Syrupus myrthinus compoſitus 759

Syrupus de nymphaea. 740

quaenam florum partes ad hunc ſyrupum eligendae ibid.

Syrupi de papauere ſimplicis praeparatio 737

Syrupus papaueris erratici 739

cur in hoc ſyrupo non requiratur multiplex infuſio ibid.

Syrupus florum perſicorum 734

cur hic ſyrupus non conficiatur ex pluribus infuſionibus ibid.

Syrupus de pomis ſimplex 757

Syrupus de quinque radicibus 743

de duabus radicibus. ibid.

Syrupus regius ſiue alexandrinus, olim iulepus roſatus dictus 762

Syrupus ribes & berberis 754

Digitized by Google

Syrupus reſumptiuus 769
Syrupus roſatus 219
Syrupus roſatus Rondeletij ibid.
Syrupus roſarum pallidarum 735
Syrupus roſarum ſiccarum 761
Syrupus regis Saboris 749
Syrupus ſimplex 218
Syrupus de ſtœchade 765
Syrupus de tuſſilagine 733
ſimplex ibid.
Syrupus violatus 731
Syrupi violati & violacei differentia 732

T.

Tabaxir quid 642. 845
Tabellæ quantum requirant ſachari 242
Tabellæ purgantes quantum requirant ſachari ibid.
Tabellæ roborantes ibid.
Tabellæ manus Chriſti 243
Tabellata 141
Tabula marmorea 718
Tacamahaca 207.567
Talkum 624
Tamalapatra 389
Tamarindi 348
Tamariſcus 507
Tamaſium 712
Taraxacum 335
Tartarum quid 580. & 1014
eius oleum 580
Taurocolla 668
Teda quid 560
Tela Galteri 165.1106
Tela catagmatica 165
Tela cicatricem inducens ibid.
Temperamenti differentiæ quot 42
Tenue 45
Terebinth. 563
Terebinthina quid 562
Terebinthus mas 563
Terebinthus fœmina ibid.
Tereniabin 313
Terra inteſtina 693
Terra alana 590
Terra chia 588
Terra cimolia 589
Terra eretria ibid.
Terra lemnia 586
Terra lemnia orientalis adulterium 207
Terra melitea 588
Terra Samia ibid.
Terra Selinuſia ibid.
Terra Theodoſia 590
Terra viride 591
Teſtudo quid 683
Teſtudinum genera ibid.
miræ magnitudo ibid.
vires ibid.
Teuffelsdreck 552
Theamedes 618
Theophraſti impietas 26
Theriaca Andromachi iunioris 933

Digitized by Google

Theriaca unde dicta 687
Θηριακὰ omnia animalia venenata ſignificare. 939
Thlaſpi 399
eius ſpecies ibid.
vires ibid.
Thrauſma 547
Thus quid ſit 564
eius ſpecies quot ibid.
Thuris cortex ibid.
Thuris manna ibid.
Thymelaa 366
Thymus 423
Tin imachton 587
Tinctura 76
Tinctura roſarum 593
Topazius 615
Tordylium 408
Tormentilla 410
Tota bona 439
Tragacanthum quid 546
Tragemata 156
Trec 548
Trifolij qualitas 43
Tripolis 590
Trituratio quid 65
Triturationis ſcopi tres 76
Terendi modus varius ibid.
Trituram paucam requirentia qua 77
qua multam ibid.
qua moderetam, & qua itidem leniſſimam ibidem.
Trociſci de agarico 849
Trociſci albi Rhaſis 964
Trociſci alexiterij ſeu contra peſtem 959
Trociſci alhandal 850
Trociſci de antiſpodio 954
Trociſci de Berberis 955
Trociſci de caphura 950
Trociſci de capparibus 957
Trociſci de carabe 952
Trociſci cypheos 946
Trociſci Galliæ moſchatæ 947
Trociſci alipta moſchata
Trociſci diarhodon 951
Trociſci Gordonij 956
Trociſci ad gonorrhœam 962
Trociſci Hedychroi 944
Trociſci hyſterici 961
Trociſci de myrrha 958
Trociſci narcotici Fernelij 963
Trociſci de rhabarbara 848
Trociſci roborantes 152
Trociſci purgantes ibidem.
Trociſci alterantes ibid.
Trociſci ſcillitici Andromachi 945
Trociſci de ſpodio cum ſemine acetoſa 954
Tryphera ſolutiua 831
Trociſci de vipera 942
Tuber terra 415

Digitized by Google

Tunix 435
Turcheſa 609
Turcheſam nullius eſſe vſus in medicina 611
Turpethi deſcriptio 360
varia de eo opinio ibid.
Turpethum optimum quod 361
Turpethi præparatio 71
Tuſſilago 492
Tuſſilaginis folia condita 800
Tuthia 644
Tuthia præparatio ibid.
vires 644
lotio 67

V.

VAccinia nigra 605
Valeriana 457
Venena venenum trahere 34
Venena multa ex mineralibus ſumi ibid.
Venena componentes improbantur 34
Venena in corpore humano interdum gigni ibid.
Venena aliquando nutrire ibid.
Venena ex quibus rebus ſumantur 32
Venena eſſe ſæpe medicamenta ibid.
Venerem excitari cerebellis paſſerum 84
Ventris ſegnitiem naturam male laceſſere 249
Verborum vis ſecundum Hebræos 26.27
Vermes etiam generari in ſale & ex niue 693
Vermes etiam generari in venis 752
Vermicularis 481
Vernix 540
Veronica 435
Veſica 117
Veſicatorium quomodo à ſinapiſmo & pyrotico differat 280
eius vtilitas ibid.
Veſicatorium ruſticorum 281
aliud ibid.
Veronica altilis 435
Vidcoq vnde dicta 661
Vini vtilitas 303
differentia ibid.
Vinum quibus fuerit interdictum ibid.
Vinum ſanis robur 304
quis primus miſcuerit aqua ibid.
Vini partes 580
Vinum multis tanquam venenum eſſe aduerſum 17
Vinum ex herbis 100
Vinum hypocraticum 71. 439
Vini petra 1014
Violarum differentia 313
vires 314
Vipera 686
vnde dicta 687
earum genera ibid.

Digitized by Google

tur in præparatione viperarum cauda, & caput abſcindantur 688
Viperinæ axungiæ præparandi modus ibid.
Viperæ quando ad trochiſcos ſint captandæ 942
Viperarum delectus ibid.
præparatio ibid.
vſtio 86
Vitæ principia 301
Vitex 468
viſcum 470
vnde naſcatur ibid.
quercinum ibid.
quodnam ſit optimum ibid.
vitriolum 591
ſpecies ibid.
vlceribus oculorum cadmiam lotam eſſe conuenientiſſimam 67
vmbilicus marinus 680
vnguis odoratus 682
vnguentum quid 157.1034
vnguentorum & ceratorũ differentia & affinitas 1034.1035
vnguentum ad achoras 1055.1056
vnguentum adiutorium 1060
vnguentum Ægyptiacum 1057
vnguenta quantum requirant oleorum ibid.
vnguentorum varietas 159
vnguenta quibus vaſis ſint reſeruanda ibid.
calida quæ & quot, & quæ itidem frigida 198
vnguentum crudum 73 112.158
Agrippæ 1058
album Rhaſis 1037
de althea 1048
Apoſtolorum 1056
Aregon 1059
aureum 1052
baſilicum minus 1049
de bolo 1040
caphuratum 1046
citrinum 1064
crudum 1040
deſiccatiuum rubrum 1042
diapompholygos 1042
enulatum cum mercurio 1052
fuſcum ibid.
de lythargyro 1039
magnum 1058
martiatum 1061
melleum 1058
de minio 1046
mundificatiuum expertum 1050
Neapolitanum 1067
nutritum 1039
Odoratum 290
ophthalmicum 1045
populeum 1037
ad pruritum ſcabioſum 1044
reſumptiuum 1046
roſatum Meſ. 1035
ſanctum 3

rubrum

rubrum 1046
ſpleniticum 1066
ſtypticum 1041
tetrapharmacum 1049
triapharmacum 1039
ad vermes 1054
Vniones 621
quomodo à margaritis differant 678
vnde habeant nomen ib.
Volucrum maius 465
Vomitoria quæ ſeligenda 59
Vrceoli 719
Vrna 178
Vrſus quodnam animal 658
Vrſi axungia 657
Vrtica 401
eius ſpecies ibid.
vires 402
Vrticæ ſemen quibus conueniat 71
Vſtio 85
multiplex vrendi modus 86
quænam vſtione indidigeant ibid.
vſtionis terminus 87
Vua criſpa 631
Vua lupina 476
Vulnerarius puluis optimus 137
Vulpini pulmonis præparatio 809
Vulpis 664
eius pulmo ibid.

X.

XAntonicum 431
Xylobalſamum 385
Xylocolla 668
Xῆρα 559

Z.

ZAdor 371
Zadura ibid.
Zapeticon 667
Zaynari 1001
Zea 503
Zedoaria quomodo differat à Zinzibere 371
Zeduar 371
Zeopyrum 503
Zerumbet 370
Zibethum quid 667
quomodo colligatur ibid.
quomodo in catis augeatur ibid.
vires ibid.
Zibethi catus ibid.
Zinziber quid 369
Zinziber optimum vnde ad nos deferatur ibid.
Zinziber quomodo à Zerumbet differat 370
quomodo differat à Zedoaria 371
Zinzipha 525
Zizipha ibid.
Zopiſſa 560
Zythus 493

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google